DE VETERI MONACHATV, ET REGVLIS MONASTICIS, PARS SECVNDA.

INDAGATORE, EXPOSITOREVE,

R. A. P. M. FRANCISCO BIVARIO

Hispano, Mantuæ-Carpetano, Cisterciensi, domo Nucalensi,

CONTINVATORE

M. F. THOMA GOMEZ CAVCENSI, ITIDEM NVCALENSI,

A Monastice S. Paulæ, vbi Biuarius morte præuentus desiit, vsque absolutum Orientis Monachatum.

LVGDVNI,

Sumptib. PHILIPPI BORDE, & LAVR. ARNAVD.

M. DC. LXII.

CVM APPROBAT. ET SVPERIORVM PERMISSV.

Ad Reuerendiss. P. M. Dom.

D. ANDREAM DE AVALOS

Sacræ Cistercienſium Congregationis D. Bernardi in Regnis Caſtellæ & Legionis Generalem emeritum.

OPERIS NVNCVPATIO.

POSTREMVM iam (REVERENDISSIME PATER) excipe Biuarij conatum, ne fœtum dixerim imperfectum adeò, ſeu vix inchoatum poſteriorem Tomum *de Veteri Monachatu Orientis*; cuius cum extrema ante oculos obuerſatur oratio, profundunt ſeſe ſubitò lachrymæ in occaſu clariſſimi huius Nati quem cœlo genuit Ciſtercium: neque teneri poteſt fortitudo, niſi vna cum ipſo dolor ſepeliatur. Minuit enimvero meriti luctus acerbitatem diſceſſus compenſatio; non enim obiit (laus enim eius emori non poteſt,) ſed abiit, ſed dormiuit velut candida illa Dauidis columba *inter medios Cleros*, Vetus nempe, Nouumque Ps.67. Teſtamentum, dum pennæ illius *virore Sapientiæ* deargentatæ vtriuſque ſacræ Paginæ Monaſticem luſtrabant. Terga vertit mundo, dorſum vitæ: ſed cum immaturè, & quaſi per turbinem tolleretur à nobis, auream prorſus fundebat Paleſtini Monachatus narrationem nullo pretio comparandam; ſimulque *poſteriora dorſi eius in pallore auri* charitatis, & ſplendore doctrinæ fulgebant: *&* August. *qui tam bene dormiunt* (teſte Auguſtino) *eis velut pennis nunc vo-* 16. *litat, & exaltatur Eccleſia.* Suſcepi ego continuationis onus, non quidem quod ſuſtinere poſſe putabam (ſat enim omnibus, & mihi, explorata erat imperitia mea) ſed vt inde ſaltem idoneam capta-

rem occasionem vltima peruulgandi lineamenta Biuarij, quorum vmbra protectus in solem & puluerem procedere non timerem. Pudenter quidem quæ supra vires dicendi meas posita erant cunctabar attingere, scripta hæc (dudum Tibi in Notulis meis ad Conuersionem Benedictinæ Regulæ in Hispanum promissa) in manus tuas peruenire ingenuâ timiditate refugiens: sumptusque pro editione abs Te (Reuerendissime Pater) obnixe instare, vel admodum flagitare verebar, ne cum probro, & dedecore tot mea errata (quibus nulla vel parua proponitur venia) effunderentur in vulgus. Tu verò quem non fatigat liberalitas, nisi quando cessauit, sic amicus Deo es atque erga me indignum magnanimus & largus, vt prius in huius Operis lucem consulto Diffinitorum Ordinis Capitulo sumptus è communi eius Thesauro suppeditare decreueris, quam id mihi in precibus, in optatis, vel in votis occurrerit. Et quia nihil poscente me abnuis; magis acuis procacitatem emergendi in publicum, quam retundis. Beneficio vinctus ingratus esse non possum: iam dudum tamen quam grati animi, tam sermonis exigui succumbo materiæ, ea tantummodo perstringens, quæ ne infantissimus quidem, nisi idem impiissimus supprimeret. Nam si ingrati crimine arguendus sim, aut temerarij professione culpandus, tamen cum alterum è duobus subeundum sit, audaciam quàm ingratitudinem malo reprehendi. Exiguum profectò præsens gratitudinis pignus, nisi compertum habuissem magnis sæpè rectissimè parua conferri, ac minima quæquæ, quod abs Te (vt spero) probentur, maxima esse. Vale

Auson. pro Consul. ad Gratian.

Tuus humillimus cliens

Fr. THOMAS GOMEZ.

LECTORI

LECTORI SVO CONTINVATOR.

CRESCIT profectò apud me, certè tractatu ipsò admiratio antiquitatis: *crescit & inconsolabilis dolor de ipsius antiquitatis vices;* tantum *namque* ab excogitandis nouis ac iuuanda vita mores absunt; summumque opus ingeniorum, diù iam hoc fuit, vt intra vnumquemque rectè facta. Veterum perirent. *Quis ergo bonus Biuarij mortem non luget? quis non non dolet interitum talis & Monachi, & Monachatus antiquitatum veteratoris, cui nihil intentatum, nihil de priscorum factis occultatum, quod non prodesse posteris vellet, ipsóque facem præferente non profuerit?* Cogitet secum vnusquisque quam multa de his non reperisset, si ipse quæsisset. *Alius alio plura inuenire potest: ausim dicere, præter Biuarium nemo omnia! Adeo Veterum facinora Biuario curæ fuere; quæ nunc (heu) ipso humi iacente, tenebris iacebunt.* Plin. l.47. c.1 Idem in procem. l.25. Auson. Simacho.

Extremus is est, Lector, celeberrimi huius hominis halitus, quem Palestinæ Monachatum scribens sub titulo S. Paulæ deposuit, vt ibi à me iterum admonitus deprehendes: cygni huius suprema vox ea fuit cum cantu & voluntate morientis, solisque huius nouissimus radius eo gratiosis quo iam iam cadentis. Vbi me ipsum scripta eius continuaturus interrogo, absynthium meum resipit: si verò (id quod sæpè facio,) ad scripta ipsius redeo, rursus suauissimum floridumque illius sermonem melle circumlitum deprehendo. Pudet me, fateor, totiésque rubore suffundor, quoties à Biuario vetustatum callentissimo scriptore, rerumque Asceticarum indagatore argutissimo cœptis fastigium imponere præsumo: pluriésque mecum recogito venustiori facie Opus hoc palam ante oculos disertorum progressurum peregregiè, vt erat inceptum, quam perperam consummatum: ac proinde quasi in me iactatum dictum illud Plinij de Venere ab Appelle pingi cœpta, atque inexpleta: Inuidit mors peracta parte, nec qui succederet Operi ad præscripta lineamenta inuentus est. *Et iterum pulchriùs:* Illud verò per quam rarum, ac memoria dignum, etiam suprema Opera artificum, imperfectásque tabulas, sicut Irim Aristidis, Tyndaridas Nichomachi, Medæam Tymomachi, & quam diximus Venerem Apellis in maiori admiratione esse, quam perfecta. Quippe in iis lineamenta reliqua, ipsæque cogitationes artificum expectantur; atque in lenocinio commendationis dolor est, manus cum id agerent extinctæ desiderantur. *Sed tamen professionis Monasticæ cultus amorque Biuarij penè inuitum me coëgere, quæ plus apud me valuere quam pudor temeritatum moderator, plusquam timor.* l.35.c.10. Ib.c.11.

Rem igitur aggressus abdidi me in Bibliothecam Nucalensem, statimque incidi in libros Biuarij. Cumque leuiter aliquando, & quasi per otium eorum paginas euoluerem, margines passim, lineasque columnarum virgulis tenuissimis, puncticulis minutissimis crebrisque ac breuibus asteriscis notatas deprehendi, quibus quasi stellis viam (à nemine ante ipsum calcatam) qua ad portum Operis huius erat eundum, signabat: quô

mihi facilius aliquantulum visum est Elenchi tomo priori ab ipso traditi stare promissis; quibus quasi Voto iam teneri putabam. Statueram me ipsum celare, integrumque Opus sub splendido Biuarij nomine vulgare, consultis quibusdam, quibus continuationem ab exordij phrasi & stylo non admodum degenerare videretur. Sed meliùs aliis, & mihi, visum est famæ ac pudori cedere, lineisque ab Appellis huius penicillo deficientibus nomen meum appingere, pulchra illa principis eloquentiæ vsurpata sententia in Continuatores picturæ Veneris iactata : Dicemus ergo idem quod in Venere Coä: corpus non est, sed simile corpori: nec ille fusus & candore mistus rubor sanguis est, sed quædam sanguinis similitudo. *Dictum à me idem puta Lector. Continuatio namque Operis huius historia non est, sed simile historiæ: & Notæ Institutis affixæ Notæ non sunt, sed Notarum similitudo. Consultè igitur elegerim me ipsum sub rubore prodere, quam præclarissimi huius Appellis elucubrationes cum næuis, tum forsan inconsequentiis, imperitijsque meis maculare, quibus satius probabitur quantum Biuarij præsentia conferebat.*

2. de Natur. Deor.

Agredior tandem fauente Deo, si vita suppetet, Veteris Monachatus Occidentis historiam à Biuario promissam, rem tibi, quemadmodum spero, non molestam: vtinam, Lector, ita benignè nostra comprobes, vt libeat non tacere. Scriptum tamen, vt credo, boni consules: cumque ego imitatus fuerim vesaniam Cherili, tu ignosces magnanimitate Alexandri.

Auson. de Lud. 7. Sap.

Interea arbitrij subiturus munere tanti
Optabo vt placeam: si minus vt taceam.

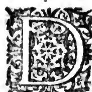
Vale.

CENSVRA

CENSVRA REVERENDISSIMI P. M. D. Fr. *Alfonsi Perez sacri Ordinis Cistercienſis iam pridem Generalis, deinde Diffinitoris, atque in supremo sanctæ Inquisitionis Senatu Qualificatoris emeriti, nunc verò Almerienſis Episcopi.*

DE mandato Tuo, Reuerendiſſime Præſul, priorem Tomum de Veteri Monachatu, & Regulis Monaſticis Reuerendi admodum pariterque Doctiſſimi, ac Religioſiſſimi P. M. Franciſci de Biuar, non ſolum Ordinis noſtri, ſed & totius Hiſpaniæ, imò, & vniuerſalis Eccleſiæ fulgentiſſimi ornamenti cenſorio oculo luſtraui. Trepidabam quidem de poſteriori Tomo idem ſubire præceptum: non quod in eo aliquid vel Fidei puritati, vel moribus noxium reperire timerem. Quid enim de piiſſimo viro, atque in euoluendis Eccleſiaſticis antiquitatibus indefeſſo labore attrito timere poſſem, aut leuiter erratum ſuſpicari valerem? Illud mihi trepidationis anſam præbuerat, ne quòd immaturâ morte præuentus autor opus ad limam exactè politum protrahere non valuit, aliquid informe, ipſique inglorium pateretur. Apagè tamen quod talis ei fœditatis næuus accreuerit: ſic namque Biuarij ſpiritum Religioſus pariter, & Doctus P. M. Fr. Thomas Gomez ebibit, vt defuncti calamo exaratum, quidquid ad Operis perfectionem neceſſum erat, videatur. *Filium doloris mei* opus præſens nuncupari potuiſſet Biuarius, quod in eius enixu vitam perdiderit, ſi ita fas eſſet loqui de eo, qui pro meliori commutauit: truncum namque emiſerat fœtum, quem vſque abſolutum Monachatum magnorum Patrum Hieronymi, Euthymij, Sabæ, Chriſoſtomi, Baſilij, aliorumque complurium è ſæculo excedens perducere nequiuit: ſed adfuit Thomas, qui lunæ inſtar materiam informem rugitu ſuo vita donauit, lucique reſtituit. Sic namque Operis continuatione Biuarij ſtetit promiſſis, reliquaſque Orientalium Patrum Regulas luſtrauit hiſtoria, notiſque illuſtrauit, vt ni ſeipſum proderet, perfectum à Biuario opus quilibet quantumuis prudens, & attentus reputaret. Hoc vnum pro mille cenſorium eſto continuatoris elogium. Quapropter poſteriorum hunc tomum prioris germanum in omnibus iudico: dignum proinde qui prælo mandetur, ſperans maximum ex eo euenturum Eccleſiæ emolumentum, vitamque Monaſticam profitentibus incentiuum amoris, & feruoris Regularis diſciplinæ allaturum. Datum Matriti in noſtro ſanctæ Annæ Ciſtercienſi Cœnobio Octobris vigeſima luce Anni 1658.

Gen. 35.

FR. ILDEPHONSVS PEREZ.

NOs Magifter D. Fr. Andreas de Aualos facri Ordinis Ciftercienfis in regnis Caftellæ, & Legionis Generalis Reformator, &c. Pofteriorem Tomum *de Veteri Monachatu, & Regulis Monafticis Orientis*, à R.P.M. Fr.Francifco Biuario, Antiquitatum lampade fulgentiffima (fed heu immaturè extincta) exarari cæptum, & à R. P. M. Fr. Thoma Gomez eiufdem noftri Ordinis Concionatore Generali confummatum, & vnà cum priori in lucem protractum, grauiffimorumque virorum Religionis noftræ calculis probatum, facultate noftra typis mandare permittimus. In quorum fidem, præfentibus officij noftri figillo, noftrique Secretarij nomine munitis noftrum fubfcripfimus In noftro Regio Monafterio Sanctæ Mariæ de Melon, die nona menfis Nouembris, Anno Domini millefimo fexcentefimo quinquagefimo feptimo.

FR. ANDREAS DE AVALOS
Generalis Reformator.

De mandato Reuerendiffimi Patris noftri Generalis

FR. MELCHIOR VALTIERRA *Secretarius.*

REmitefe efte libro intitulado fegundo Tomo *De Veteri Monachatu, & Regulis Monafticis*, commenfado por el P. Fr. Francifco de Biuar, y continuado por el P. M. Fr. Thomas Gomez ambos de la Orden de S. Bernardo, al P. M. Fr. Diego Ramires de la Orden de S. Domingo, en el Collegio de S. Thomas defta villa, y con fu Cenfura lo remita. Dado en Madrid a 24. de Abril de 1658. años.

DON ALONSO DE LAS RIBAS.

Por fu mandado

DIEGO GARCIA DE ALVARADO
Notario Publico.

LIbrum hunc vidi, nec quidquam in eo reperi quod editionis eius facultati poffit obftare: multa potius propter quæ in lucem prodire conueniat; variam nempe eruditionem, morúmque inftructionem cunctis valde proficuam. In noftro Collegio S. Thomæ Matritenfis Iulij 13. An.Domini 1658.

FR. DIDACVS RAMIREZ.

NOs el licentiado Don Alonfo de las Ribas y Valdes, Vifitador Ecclefiaftico de Madrid y Vicario d'efta dicha Villa y fu partido, por el prefente y por lo que a nos toca: damos licencia para que fe puede imprimir, y imprima efte libro intitulado Segundo Tomo *De Veteri Monachatu & Regulis Monafticis*, Comenffado por el P. Fr. Francifco de Biuar, y continuado por el P.M.Fr.Thomas Gomez ambos de la Orden de S Bernardo, atento por las Cenfuras defta otra parte confta no ay en el cofa contra nueftra S.Fée Catholica, y buenas coftumbres. Dada en Madrid a 8. de Agofto de 1658. años.

DON ALONSO DE LAS RIBAS.

Por fu mandado,

DIEGO GARCIA DE ALVARADO
Notario Publico.

Approbatio

Approbationes Doctorum.

VIri Doctissimi R. ad. P. Francisci Biuarij Ordinis Cisterciensis, *De Monachatu Veteri tum Orientis cum Occidentis, & Regulis Monastici* Obseruationes non minus vtiles quam singulares publicandas, Nos infrascripti Doctores Theologi Parisienses censuimus hac die quinta Ianuarij anni Domini millesimi sexcentesimi sexagesimi secundi.

FR. IOANNES ROBE' *Ordinis Prædicatorum.*

FR. PAVLVS LANDRY *Ordinis Prædicatorum.*

Approbatio Ordinarij.

VIsa Doctorum Approbatione harum obseruationum R. P. Francisci Biuarij, *De Monachatu Veteri*, &c. editioni libenter annuimus, Lugduni die secunda Februarij 1662.

DENEVFVILLE *Vic. Generalis.*

Consensus Procuratoris Regij.

VIsis supradictis Approbationibus, non intercedo Regis causâ, ne liber cuius in iis sit mentio, typis vulgetur à PHILIPPO BORDE, & LAVRENTIO ARNAVD Bibliopolis Lugdunensibus: Idipsum quibuscunque aliis, vt par est, prohibendo. Lugduni die 3. Februarij, anno 1662.

VIDAVD.

PERMISSIO.

FIat iuxta Conclusiones Procuratoris Regij. Datum die tertia Februarij, anno millesimo sexcentesimo secundo.

DVSAVZEY.

INDEX

INDEX
Librorum, Capitum, & Paragraphorum, quæ in hac secunda parte continentur.

LIBER IV.
De Monachatu Palestinæ, & Arabiæ.

LIBER

LIB. V.

De Monachatu Syriæ vniuersæ Mesopotamiæ & Indiæ.

LIB. VI.

De Monachatu Asiæ.

INDICV

INDICVLVS

Doctorum & Palæstrarum prisci Monachatus.

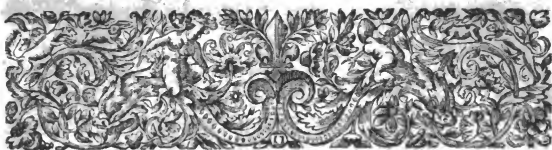
LIB. IV.

Palestinæ & Arabiæ Doctores.

LIB. V.

LIB. VI.

DE

DE VETERI MONACHATV, ET REGVLIS MONASTICIS.

LIBER QVARTVS.

DE MONACHATV PALESTINÆ & Arabia.

Doctoribus, Sanctis Patribus Hilarione, Epiphanio, Syluano, Hieronymo, Paula, Euthymio, Sabba, Theodosio, Ioanne Raythensi, Climaco, & aliis.

CAPVT PRIMVM.

De Monachatus S. Hilarionis in Palestinam inducti Institutis, regimine, & progressu.

1. Hilarion nō fuit primus Palestinæ Monachus.

EMINERIS, Lector, annotatum à nobis relinqui in Superioribus l. 2. c.7. n.20. & c.11. n.73. non omnium primum S. Hilarionem in Palestinam Monachatū induxisse, cum potius inibi olim tuo Apostolis initium sumpserit, & inde in Orbem terrarum distrahi, ac propagari cœperit: nam quæ olim Iudæa, nunc Palestina dicitur teste Hieronymo l.7. in Ezech. ad cap. 27. & Pomponio lib. 1. de Situ Orbis c.11.

Palestinæ situs. *Palestina est quæ tangit Arabes cum Phœnice*, id est, quidquid inter Arabiam & Phœniciam iacet: videlicet Iudæa, Samaria, & Galilæa. Docuerat id pridem Philo, cum lib. de vita contempl. scripsit: *Hoc genus* (Therapeutarum) *reperitur in multis Orbis regionibus meritò vt absoluta probitatis:* propagatum videlicet à Iudæis & Palestinis: qui de Essenis lib. præced. dixerat: *Nec Palestina Syriaque deest hoc genus hominum.* Verùm hoc longè à Therapeutis distare, suo loco fusè monstrauimus. Quare Hilarionis tyrocinio veterascere in Palestina cœperat Monachatus, & inualescere; non oriri. Quò sanè tendit illud Hieronymi ad Eustoch. ep. 22. diuersa Monachorum genera recensentis: *Tertium genus, quod Remoboth dicunt, teterrimum atque neglectum* (nimirum Sarabegtarum, de quibus B. P. N. Benedictus cap. 1. Regulæ) *& quod in nostra prouincia aut solum, aut primum est.* Namque vnde quæso tanta in Palestina Monachorum segnities, nisi ob diuturnitatem exordij? Inde est vt cum Hilarion illuc ab Ægypto Monachis comitibus appulit, primus Monasticem inducere visus est: non aliter atque Antonius in Ægypto eam nouis legibus reparando Monachorum parens, primusque Institutor iudicatus est: atque in eum sensum de Hilarione cap. 9. Actorum eius. *Nec dum tunc Monasteria erant in Palestina, nec quisquam Monachum ante S. Hilarionem in Syria nouerat. Ille fundator & eruditor eius conuersationis, & studij in hac Prouincia primùm fuit.* Videlicet loquitur de Monastic e ad meliorem formam redacta.

Sed iam quænam eius instituta fuerint, indagemus. Testatur autem Hieronymus non alia quam Antoniana promulgasse: quandoquidem Antonij in Monachatu discipulus effectus, breui, sed auidè spiritum eius hausit: *Audiens* Hilarion *tunc celebre nomen Antonij* (ait Hieronymus c. 2.) *quod per omnes Ægypti populos ferebatur, incensus visendi eius studio perierit ad eremum & statim, vt eum vidit, mutato pristino habitu,* 2. Antonij discipulus.

tu, duobus ferè mensibus iuxta eum mansit contemplans ordinem vitæ eius, morumque grauitatem: quam creber in oratione, quam humilis in suscipiendis fratribus, seuerus in corripiendis, alacer in exhortandis esset: & vt continentiam cibique eius asperitatem nulla vnquam infirmitas frangeret. Duos itaque dumtaxat menses apud eum egit, non amplius quam quindecim annorum existens: & tam exigui temporis spatio, tam vberem messem aluit, vt vniuersam Syriam frumentis cumularet cælestibus. *Reuersus cum quibusdam Monachis ad patriam: eo motus quod frequentiam eorum, qui ad Antonium ob varias passiones, & impetus dæmonum concurrebant, vltra non ferret, nec congruum esse diceret pati in eremo populos ciuitatum: sicque sibi magis incipiendum esse, vt cæpisset Antonius: illum quasi virum fortem victoriæ præmia accipere; sed necdum militare cæpisse.* Quô videas tam deberi Antonio Palæstini Monachatus exordia, vt non Hilarion solus ab eius schola, sed & alij Monachi Antonij disciplinis imbuti, illum propagaturi ab Ægypto in Palestinam discesserint, tametsi solus Hilalion scholæ rector extiterit, cuius etiam fama ita inualuerit, vt non è Syria solum, sed *ex Ægypto* quoque *certatim ad eum populi confluerent, & se Monachos profiterentur*, Ita Hieronymus cap. 9. vitæ eius at cap. 2. sic ait.

3.
Reuersus de Ægypto substantiam distribuit.

Parentibus iam defunctis, cum in patriam reuersus est, *partem substantiæ fratribus, partem pauperibus erogauit, nihil sibi omnino reseruans, & timens illud de Actibus Apostolorum Anania & Saphira vel exemplum, vel supplicium maximéque Dominicæ sententiæ memor dicentis: Qui non renuntiauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Hæc professionis eius Monasticæ argumenta sunt. Ioannes Sarracenus natione Actorum S. Epiphanij scriptor eiusque discipulus autor est Hilarionem à iuuentute vixisse in Monasterio Palestinæ sub S. Luciano Abbate, cuius & successor fuit. Haud dubium quin & Lucianus, & comites, Ægyptij illi Monachi fuerint, quos Hilarion à disciplinâ Antonij arripiens secum in Palestinam adduxit: qui quidem in vnum coëuntes Monasterium extinxere; Lucianoque ob senectutem Abbatis curam delaram; cumque quintum decimum annum non excederet Hilarion, ab Ægypto decedens verè dicitur à Sarraceno in Palestinæ Monasterio sub S. Luciano Abbate à iuuentute sua Monasticem fuisse professum.

4.
Eius vestes.

Verum quibus Hilarion corpus suum addixerit Institutis, iam audi cap. 3. *Igitur sacco tantum membra coopertus, & pelliceum habens ependytem, quem illi P. Antonius proficiscenti dederat sagumque rusticum inter mare & paludem, vasta & terribili solitudine fruebatur.* Vbi *saccum* cilicinam vestem intelligo membris hærentem, quam tamen ependytes foris occuleret. Græcis enim ἐπένδυμα vel ἐπενδύτης omne genus extimarum vestium dicitur. Sed apud Asceticos genus est proprium vestis, quod *scapulare* dicitur, vt probauimus l. 2. c. 11. n. 27. Oportebat tamen esse per amplum, quod saccum cilicinum operiret, super humeros & scapulas extensum. Imo in Hilarione cucullum ei erat assutum, vtpote de quo Hieronymus tria hæc iterum vestium genera gestasse scripserit c. 38. *Tunicam saccineam, & cucullam & palliolum.* Et iterum clarius: *Sicut vestitus erat in tunica cilicina, & cucullâ & sago rustico*: planè pro eodem sumens *saccum* & *tunicam saccineam*, & *tunicam cilicinā*, & quod prius dixerat *ependytem*, postmodum à superiori parte vocat cucullam, quibus addit *sagum rusticum*, id est *palliolum*, vt ipse exponit. Ioannes Andreas in sua editione ad ependytem iungit *craciestem* vel potius *eria vestem* (vt P. Lanselius suo Dionysio Græco-Latino probè notus corrigebat apud Rosaucidum in Onomastico) quæ vox significat *lanam acu consutam*, planè indicans pellicæo Hilarionis ependiti, seu scapulari lanæam cucullam acu consitam fuisse.

Ependites.

Sagus.

Pallium.

Nimirum Antonio etiam in vestitu se assimilari conabatur de quo Athanasius c. 23. *Vestimento cilicino intrinsecùs vtebatur desuper pelliceo*: Videlicet de quo eodem cap. dixerat: *lauit ependitem suum, & alia die candente præcinctus veste, &c.* Et denique melote vel pallio trito ex c. 58. *Melotem & pallium tritum, cui superiaceo, Athanasio Episcopo date, quod mihi nouum ipse detulerat.* Quod ego sic intelligo, vt Athanasius nunc melote ouinæ pellis, id est hyeme: nunc palliolo trito æstate perurgente vteretur. Sed super hæc moribundus iacebat, quia nimirum sagum illud quadrum erat, autore Isidoro l. 9. Origen. cap. 24, aiente: *Sagum autem Gallicum nomen est, dictum autem sagum quadrum, eo quod apud eos primùm quadratus, vel quadruplex esset.* Eiusmodi erat *Gausape* quadratum de quo Martialis in Apophor. n. 152. Vnde non solum pro pallio, sed pro strati regmine accipi solitum D. P. N. Benedictus edocet cap. 55. *Stramenta lectorum matta, sagum, lana, & capitale*, &c. Et quidem Suetonius de Ottone adhuc adolescente cap. 2. *Ferebatur & vagari noctibus solitus, atque inualidum quemque obuiorum, vel petulentium corripere, ac distento sago impositum in sublime iactare*: Quod Hispanè dicimus: *Estendiendo la capa los manteaba.* Rursus de vsu vestium Hilarionis subiungit Hieronymus cap. 5. *Saccum, quo semel fuerat indutus, nunquam lauit, superfluum esse dicens mundicias in cilicio quærere. Nec mutauit alteram tunicam, nisi cum prior penitus scissa esset.* Calceos, aut caligas, seu sandalia in vsu illi fuisse non lego: reor potius nudis pedibus incessisse Antonij exemplo, de quo Athanasius cap. 23. *Nunquam pedibus sordes abluens, nisi cū per aquas transire necessitas compulisset*, quas nimirum nuditate contraxerat. De tonsura vero Hilarionis autor c. 5. *Capillum sanè semel in anno Pascha die totondit.*

Melotes.

Gausape.

Caligis non vsus.

Tonsura.

Audi iam quam duris continentiæ legibus corporis motus coërcuit. Tyrocinij tempore, id est à 16. vsque ad 20. ætatis annum *herbarū succo & paucis caricis post triduum vel quatriduum deficientem animam sustentabat.* Ita ille c. 3. Sunt autem caricæ peculiare genus ficuum, quibus Syria abundat Plinio teste. l. 13. c. 5. *Syria peculiares habet arbores. In nucum genere pistacia notas: in ficorum autem caricas*; de quibus iterum ipse l. 15. c. 19. Interstitia reliquæ ætatis hanc habuere abstinentiæ regulam ex c. 6. *A 21. itaque anno vsque ad 27. tribus annis dimidium lentis sextariū madefactum aqua frigida comedit: & aliis tribus panem aridum cum sale & aqua.* Nimirum solitum accepit Eremitarum tunc alimentum. Porrò sextarium duas heminas, seu *cotyles* capit, Risciano lib. de Ponder. ac mens. teste, cum ait.

5.
Victus.

Caricæ quid.

Sextarium quid.

Acotylas (quas, si placet, dixisse licebit
Heminas) recipit geminas sextarius vnus.

Cotyla & Hemina quid. *Hemina* vero libræ vnius Italæ mensura est, id est 12. vnciarum, vti Rodigmius non semel adstruit, videlicet lib. 28. c. 30. & lib. 29. c. 1. sed & Epiphanius lib. de Ponder. & mens. *libra*, ait, *est duodecim vnciarum.* Quare Hilarionis cibus, quo tribus annis vsus fuit, *hemina*, seu *cotyla* lentis erat vnciarum duodecim. Hispanè dixeris, *vna escudilla de lentejas*, quali cotyla Cynicus vtebatur apud Laërtium aientem lib. 6. *Intuitus aliquando puerum concaua bibentem manu, cotylam pera productam abiecit.* Pergit Hieronymus: *Porro à 27. vsque ad 30. herbis agrestibus, & virgultorum quorumdam radicibus crudis sustentatus est. A 31. vsque ad 35. sex vncias hordeacei panis, & coctum modicè olus absque oleo in cibo habuit. Sentiens autem caligare oculos suos, & totum corpus impetigine vri, & pumicea quadam scabredine contrahi, ad superiorem victum adiecit oleum: & vsque ad 63. vitæ suæ annum hoc continentiâ cucurrit gradu; nihil omnino extrinsecùs aut pomorum, aut leguminis, aut cuiuslibet rei gustans. Inde cum se videret corpore defatigatum, & propinquam putaret imminere mortem, à 64. rursus anno vsque ad 80. pane abstinuit incredibili feruore, vt eo tempore quasi nouus accederet ad seruitutem Domini, quo cæteri solent remissius viuere. Fiebat autem ei de farina, & comminuto olere sorbitiuncula, cibo, & potu vix quinque vncias appendentibus. Sicque complens ordinem vitæ, nunquam* (& ad hoc tempus spectat mensæ) *nunquam ante solis occasum, nec in diebus festis, nec in grauissima valetudine soluit ieiunium.* In hoc itidem Antonij continentiam imitari, aut supergredi gestiebat, qui nimirum (Athanasio cap. 6.) *edebat semel in die post solis occasum; nonnunquam biduo, triduoque sic permanens, quarta demùm die reficiebatur, sumebat verò panem, & sal potumque aquæ perparum.*

6. Cella. Cellæ quoque exiguitate non dissimiles extitisse liquet: enim verò *erat cella Antonij nonplus mensura per quadrum tenens, quam homo dormiens extendi poterat.* Ita Hieronymus agens de Hilarione cap. 26. eam aliquandiu post mortem Antonij occupante: sed de eo cap. 5. *A 16. vsque ad 20. suæ ætatis annum, æstus & pluuias breui tuguriuculo declinauit, quod iunco & carice* Carex quid *texerat.* Est autem *carex* iunci genus acuti & durissimi, simile sparto vliginosis, & palustibus locis plurimum nascens de quo Interpres ad illud Georgic. 4.

Carectum. ——— *Et carice pastus acuta*

Et *carectum* locus est caricibus scatens, iuxta illud Exod. 2. de puerulo Moyse: *Exposuit eum in carecto ripæ*: & Iob 8. *Numquid potest crescere carectum sine aqua?* Ergo iuncorum dumtaxat textura tuguriolum constabat adolescentis eremicolæ. *Extructa deinde breui cellula, quæ vsque hodie permanet, latitudine pedum quatuor, altitudine pedum quinque, hoc est statura sua humiliore; porro longitudine paulo ampliore, quam eius corpusculum patiebatur, vt sepulchrum potius quam domum crederes.* Strictiore proculdubio quā Antoniana, cuius per quadrū ad mēsuram dormientis hominis lineas extendebat.

7. Opus manuū & oratio. Sed quibus Monasticis exercitiis terebat tempus? sane Diuinis officiis, oratione perpeti, sacrarum scripturarum studio, & manuum opere quotidiano. An ita ex Hieronymo habemus? Et maximè: Nam cap. 3. *Orans* (ait) *frequenter & psallens, & rostro humum fodiens, vt ieiuniorum laborem labor operis duplicaret: simulque fiscellas iunco texens, æmulabatur Ægyptiorum Monachorum disciplinam, & Apostoli sententiam dicentis. Qui non operatur, nec manducet.* 2. Thessalonicens. 3. Ioannes Sarracenus de Luciano, & sociis, quorum Hilarion vnus erat, *Alebat secum decem Monachos, qui quidem libros diligenter scribentes, ex iis sibi victum parabant.* Et rursus: *Lucianus dedit Epiphanium Maximo Hilarioni, vt doceret eum scribere Diuinas scripturas.* Et Hieronymus cap. 5. *scripturas quoque sanctas memoriter tenens, post orationes & Psalmos quasi Deo præsente recitabat.* Et de Hilarione Sene cap. 17. *Deambulabat tum senex in arenis mollibus, & secum de Psalmis nescio quid submurmurabat.* Tantumdem de Antonio scripserat cap. 26. cum Hilarion cellam eius post obitum magni Patris visitaret: dicentibus sibi Isaac, & Pelusiano eius discipulis: *Hic psallere, hic orare, hic operari, hic fessus residere solitus erat.* Sed ne Hilarionis stratum præteriisse videamur, scribit Hieronymus cap. 5. *Super nudam humum stratum iunceum* (*psiathium* Veteres dicebant. Vide dicta l. 2. cap. 11. num. 8. & l. 3. cap. 6. num. 42.) *vsque ad mortem cubitauit.* Quæ ergo diuisiuè accipiam pro diuersitate temporis, & valetudinis; vt Antonius fecerat, de quo Athanasius cap. 6. *Quieti membra concedens, iunco contexto, atque cilicio vtebatur: nonnunquam etiam super nudam humum iacebat.*

Lucianus discipulos scribere præcipit.

Hilarionis stratum.

Peditem eum perpetuò incessisse, cum iter agere contigit, satis superque ex tota vitæ eius, & profectionum narratione colligitur: sed verò senectute depressum asino vsum, ex capite 28. liquidò constat, vbi habes: *Cum miro gaudio suscepissent senem, & iam vicina nox esset, repentè audiunt discipuli eius asinum sternere: illumque parare proficisci, &c.* Et aliquando camellum conduxisse cap. 29. *Conducto camello per vastam solitudinem peruenit ad maritimam vrbem lybiæ.* Et nihilominus tota eius supellex Euangelij Codicem, & quibus erat indutus panniculis, non excedebat: vt videns non ob eam euehendam camellum ab ea conductum: quamquam & aliquid aquæ, & panis ad commeatum super illum imposuerit, loci ariditate id exigente. Et cap. 25. eius rei ratio subditur corporis imbecillitas: *Quadam die cum proficisci statuerit, & adducto asello (nimis quippe exesus ieiuniis vix ingredi poterat) iter arripere conaretur, &c.* Et tunc Monachi 40. comites ei adiuncti sunt; proculdubio pedites profecturi, cum vnus dumtaxat asellus stratus dicatur. Proficiscebatur tunc in Ægyptum anniuersariam S. Antonii solemnitatem celebraturus. 8. Pedites ambulabat.

Neq; vero diuersis admodum Regibus Monachos suos instituisse credendum est, quam ipse vixerit. Enim verò post 22. in Eremiticis exercitationibus transactos annos, ætatis suæ 38. vt potè qui 16. agens in solitudinem secesserit, cæpit ad Monachatum homines erudire, vt ex Hieronymo c. 8. & 9. palam fit. Tunc enim qua de eo creuerat fama ob mulierem Eleuteropolitanam, & Aristenē tum vxorem Elpidij Prætorio Præfecti, liberis cumulatas) homines perciti, ad eum concurrere cæperunt, & Monasticis se subdere Regulis sub eius auspiciis, quibuscum Monasterium condidit caput cæterorum futurum, planè iuxta cellam suam, ac proinde 9. Primum ædificat Monasterium.

VII.P.M.à Maiuma Gazæ Emporio, siue Nauali, distans, in vasta & horribili solitudine. Inde in totam Palestinam Hilarionis Monachatus propagatus est teste Hieronymo cap. 19. hæc aiente. *Exemplo itaque eius per totam Palestinam innumerabilia Monasteria esse cœperunt, & omnes ad eum Monachi certatim concurrere.* Nec aliis proculdubio Regulis ipsi viuebant, ac Hilarion se se abstrinxerat, & ab Antonio acceperat, vt ea indicant verba *Exemplo itaque eius, &c.*

10. Prædicat fratribus Dei Verbum.

Hilarion autem talem Monasterij sui gerebat curam, vt Monachis quoque salutaria sacrarum Scripturarum pabula ministraret, de quo Hieronymus cap.13. *Cum deambularet Sanctus cum fratribus, & de scripturis nescio quid interpretaretur, &c.* Idque, vt ex sessione colligitur, seriò, & non raptim, vt ille superiora indicant verba: Cum furiosus iuuenis *quasi ferocissimus taurus ad Monasterium pertraheretur: quem postquam fratres videre, perterriti nuntiauerunt Patri. Ille sicut sedebat, iussit eum ad se pertrahi*, &c. Cæterum sui Monasterij solemnior fit mentio in eius Actis cap. 16. *Perducta à parentibus ad Monasterium, seni traditur*: cap. 17. *Putantes eum ab Imperatore missum, ad Monasterium adduxerunt*: Quod tamen à Gazensibus Ethnicis A.C. 332. Iuliano Imperij solium inuadente destructum fuisse ex cap.28. liquet, cum A.C.330. fuisset extructum, ætatis suæ 38. agente Hilarione, & Monachatus 22. (ex cap. 8. & 9.) cum natus esset A.C. 292. vt ex obitu eius rectè deducit Rosuueidus, vtpotè qui contigerit A.C. 372. teste Baronio, cum ageret ætatis annum 80. Ergo Monasterium S. Hilarionis permanserat integrum anno 32. cum Gazenses illud funditus destruxere, & Hilarion, atque eius præcipuus discipulus Hisichius (qui ad Toletanam Cathedram Dextro & Maximo autoribus ascendit, V. Commentaria in Maximum A.C.435. num.5.) quærerentur ad mortem. De vastatione ait Sophronius apud Metaphrastem: *Gazenses incitant impium Imperatorem, vt ad fundamenta quidem vsque euerterent illius Monasterium, & Monachi priùs multis affecti supplicijs expellerentur: Hilarion autem & Hisichius, vbicumque essent reperti, extremo afficerentur supplicio.* At Hieronymus cap.28. *Vrbs Gaza destructo Monasterio eius, precibus ad Imperatorem datis, & Hilarionis & Hisichij mortem impetrauerant.* Mortuo verò Iuliano A.C. 364. actum est à Discipulis de Monasterij restauratione; nam *eodem tempore* (ita Hieron. cap. 29.) *Hadrianus discipulus eius de Palestina superuenit dicens, Iulianum occisum; Christianum Imperatorem* (Iouinianum) *regnare cœpisse: reuerti eum debere ad Monasterij sui reliquias. Quod ille audiens detestatus est.* Nempe discipulus ille Iudaico furore repletus pecuniis inhiabat, vt opere demonstrauit; enimuerò senex, *conducto camello per vastam solitudinem, peruenit ad maritimam vrbem Lybyæ Paretonium: vbi Hadrianus infelix volens Palestinam reuerti, & pristinam sub nomine magistri quærens gloriam, multa ei fecit iniurias. Ad extremum conuastatis quæ à fratribus ei missa detulerat, nesciente illo profectus est. Hoc dixerim in terrorem eorum, qui magistros despiciunt, quod post aliquantulum tempus computruerit morbo regio.* Suberat nihilominus altiùs amor sui Cœnobij animum Hilarionis, vtpotè qui post annos quatuor, dum biennio mansit in Cypro, *Hisichium ad se veris tempore reuersurum.* (ex cap.36.) *Palestinam ad salutationem fratrum, & Monasterij sui cineres visendos misit.* Porrò euersionis ansam ex diuitiis, quibus Hilarionis creuerat Monasterium, assumpsere, nam cap.23. dicitur: *Cernens*, Hilarion, *grande Monasterium, & multitudinem Fratrum secum habitantium, flebat quotidie, & dicebat: En ego sub prætextu Monasterij ad dispensationem fratrum villa possessiones, & suppellectilem habeo.* Vndè fugam meditari cœpit in solitudinem. — Ansa euersionis, diuitiæ.

Eius Monasterium quo tempore à Gazensibus distinctum.

11. Visitat Monasteria.

Reliquum est vt indagemus an etiam aliorum Monasteriorum, quæ eius exemplo fundabantur, curam gereret Hilarion? Eam planè, quam Generalis quispiam Abbas, aut Magister sui Ordinis, nunc moderno tempore gerit: quo liqueat eam tunc S.Hilarionis familiam gestasse formã, quam modo nostræ. Sed vndè hoc? Nimirum ex eo quod omnia Monasteria statutis temporibus visitabat. Singulos ad virtutem adhortans Monachos, & correctione indigentes duriùs tractans. Quod quidem quam ordinatè ab eo fieret, ex eo apparet, quod itinerarium Monasteriorum in schedula prius digerebat, obiter notans apud quos manere, quos verò transeunter visitare oporteret: nec desiit cum aduersus Abbatem cuiusdam Monasterij accusationem de parcitatis vitio suscepit. Verùm hæc omnia à Hieronymo audire placet. Is cùm præmisisset c.19. exemplo eius per totam Palæstinã innumerabilia Monasteria esse fundata, omnesque ad eũ Monachos certatim concurrere, subiungit: *Quos ille cernens, laudabat Domini gratiam; & ad profectum animæ singulos cohortabatur, dicens, præterire figuram huius mundi, & illam esse veram vitam, quæ vita præsentis mercaretur incommodo. Volens autem exemplum eis dare, & humilitatis, & officij, statutis diebus ante vindemiam lustrabat cellulas Monachorum. Quod postquam cognitum est à fratribus, omnes ad eum confluebant, & comitati tali duce circuibant Monasteria habentes viaticum suum; quia interdum vsque ad duo millia hominum congregabantur. Sed & procedente tempore vnaquaque villa vicinis Monachis ad susceptionem Sanctorum gaudens cibos offerebat.* cap. 20. *Quantum autem fuerit in eo studij, vt nullum fratrem quamuis humilem, quamuis pauperem præteriret, vel illud indicio est, quod vadit in desertum Cades ad vnum de discipulis suis visendum, cum infinito agmine Monachorum.* Erat verò *Cades* vbi Maria soror Moysi occubuit, 50. ferè ab Hilarionis cella distans horarias Leucas, seu M.P.200.

12. Aduersus auarum Prælatum causã suscepit.

Rursus Hieronymus cap.21. *Alio quoque anno cum exiturus esset ad visenda Monasteria, & digereret in schedula apud quos manere, quos in transitu visitare deberet: scientes Monachi quemdam de fratribus parciorem* (videtur is fuisse sui Monasterij Præfectus) *simulq; cupientes vitio eius mederi, rogabant vt apud eum maneret.* (nimirum vt plures expensas in visitationis tempore faceret hospitũ multitudine, & detentione) *Et ille: Quid inquit vultis, & vobis iniuriã, & fratri vexationẽ facere?* (Quasi diceret; & ille dolore rumpetur, & vos parcissimè cibabit. *Quod postquam frater ille parcus audiuit, erubuit: & annitentibus cunctis, vix ab inuito impetrauit, vt suum quoque Monasterium in mansionum ordine poneret.* (eorũ scilicet

scil. quæ non in transitu, sed apud eos manens *visitaret.) Post diem ergo 10. venerunt ad eum cũ custodibus iam in vinea, quasi villa esset aliena, ab eo dispositis. Qui cum lapidibus, & glebarum ictu, fundaque vertigine accedentes deterrerent sine esu vuæ manè omnes profecti sunt; ridente sanè & dissimulante scire quod euenerat. Porro suscepti ab alio Monacho, cui Sabas vocabulum est (debemus quippe parci tacere vocabulum, largi dicere) quia Dominicus erat dies, inuitabantur ab eo vniuersi ad vineam, vt ante horam cibi vuarum pastu laborem vitæ subleuarent. Et sanctus: Maledictus, ait, qui prius refectionem corporis, quam animæ quæsierit. Oremus, psallamus, reddamus Domino officium, & sic ad vineam properabitis. Completo itaque ministerio, in sublimi stans, benedixit vineæ, & suas ad pascendum dimisit oues. Erant autem qui vescebantur, non minus tribus millibus. Cumque centum lagenis æstimata fuisset integra adhuc vinea, post dies 20. trecentas fecit. Porro ille parcus frater minùs solito colligens, etiam id quod habuerat, versum in acetum serò doluit. Hoc multis fratribus senex ante futurum prædixerat.* Crediderim maiorem vini partem ad cibos & vestes Monachorum vendi solitas, pauculo eius in gratiam seniorum, & peregrinorum hospitium reseruato.

13. **Proprietatẽ detestatur.** Sed & vitium proprietatis præ cæteris Hilarionem odio habuisse, ex his quæ D. Hieronymus subdit, palam fit c. 22. ***Detestabatur autem præcipuè Monachos qui infidelitate quadam in futurum reseruarent sua, & diligentiam haberent vel sumptuum, vel vestitus, vel alicuius rei cum sæculo transeuntis. Denique vnum de fratribus in quinto ferè à se milliario manentem quia compererat hortuli sui nimis cautum, timidumque custodem, & pauxillum habere nũmorum, ab oculis abegerat.*** (En superioris correctionem secreti forsitan sceleris.) ***Qui volens sibi reconciliari senem, frequenter veniebat ad fratres*** (Monasterij primarij) ***& maximè ad Hesichium, quo ille*** (senex) ***vehementissimè delectabatur. Quadam igitur die ciceris fascem virentis, sicut in herbis erat, detulit. Quam cum Hesichius posuisset in mensa ad vesperam, exclamauit senex; se putorem eius ferre non posse; simulque vnde esset, rogauit. Respondente autem Hesichio, quod frater quidam primitias Agelli sui fratribus detulisset: Non sentis, inquit, putorem teterrimum, & in cicere fetere auaritiam? Mitte bobus, mitte brutis animalibus, & vide si comedant. Quod cum ille iuxta præceptum in præsepe posuisset, exterriti boues, & plus solito mugientes, ruptis vinculis in diuersa fugerunt.***

14. **Generalis Prælaturæ successorem non habuit.** Quis autem S. Hilarioni in Generali Primatu ac regimine suorum Monasteriorum successioni, haud facile explicare quis poterit. Crediderim potius Monarchiam illam in eo finem accepisse, ac deinceps Monasteria cætera priore defuncto charitatis exemplique mutui vinculis adstricta mansisse. Moueor tum ex eo quod nulla deinceps eius rei fiat mentio, siue à Hieronymo, siue à cæteris scriptoribus: tum etiam quia reliqua Palæstini Monachatus historia, non vnum omnium Principem ostendit, sed multorum Monasteriorum multos, vt ex ipso hoc libro monstrabimus. Tum denique quoniam pauca dumtaxat ex innumeris discipulorum S. Hilarionis nomina ad nos peruenerunt Hieronymi industria; & tamen nemo eorum Magistri sui successor assignatur. Epiphanius ante Hilarionis obitum Episcopalem Cathedram ascendit: Hesichius præ cæteris ab eo dilectus, qui tamen corpore Magistri Maiumam translato in Hispaniam secessit, vbi Toletanus Pontifex electus sanctitatis suæ radiis circum circa refulsit: vt in Comment. ad Chron, M. Maximi. A C. 435. latè defendimus: Hadrianus ille infelix, quem morbo regio ob auaritiæ ardorem ante Patris obitum consumptum diximus: & Zananus fidissimus Hilarionis assecla, & peregrinationum eius indiuiduus comes, de quo Hieronymus c. 30. 33. & 38. vbi paulo ante eius transitum fuisse defunctum scribit. De hoc illud humilitatis narrat egregium facinus. Hilarion dum in Sicilia esset cum Zanano, ***recogitans ne negotiatores de Oriente venientes se notum facerent, ad mediterranea fugit loca, id est 20. à mari milliario; ibique in quodam deserto Agello lignorum quotidie fascem colligens imponebat dorso discipuli, quo in proxima villa venundato, & sibi alimoniam ex his qui fortè ad eos veniebant pauxillum panis coëmebant.*** **Zanani eius discipuli humilitas.** Certe si alius tanti fuisset meriti, vt Hilarionis locum suppleret, nominis oporteret esse celeberrimi; & scriptorum testimoniis commendari, quod tamen nullibi reperitur.

Sed verò illud nihilominùs omni procul dubio est, exactissimam D. Hilarionis disciplinam diù in Monasteriis Palestinæ & Syriæ viguisse, eamdemque alicubi lapsam ab aliis Patribus fuisse suscitatam, ex quibus Hieronymum vnum, imo primum extitisse, nemo est qui ambigat: qua de re mox acturi sumus. 15. **Eius disciplina à Hieronymo & aliis suscitata.** Libet tamen ad calcem lectores meos monere, corpus sanctissimi Abbatis ab Oriente per vastissimum mare delatum, id est à Maiuma Gazæ proximo emporio, vbi ab Hesichio breui lembo translatum fuerat, nutu Dei ad Ligurinum littus appulisse, & absque remige & comite, portum Veneris ad 50. horarias leucas supra Genuam positum se recepisse: vbi A. C. 1621. mense Decembri in Ecclesia oppidi sub dextro altari repositum semel & iterum veneratus sum: **Corporis eius translatio.** vidique lembum anathema æternum de pariete templi pendere, quod vnius dumtaxat ligni concauum repræsentat, quo tantus thesaurus delatus est. Verùm dolui non satis tanto Patri honore digno inibi loco reseruari. Eius quoque, paruo licet, officulo honestatus sum mihi pro magno munere habito, quod fuerat Eminentissimi Principis Cardinalis Burghesij.

16. **Alij Hilarionis discipuli.** Accipe itidem quid de aliis Hilarionis discipulis, qui Monasticem in Palestina profitebantur, scribat Nicephorus lib. 11. cap. 39. Epiphanius *priusquam in Cyprum veniret, in Palestina vitam egit; cum in Monasteriis ibidem sanctè & grauiter admodum eniterent Salamines, Phiseon, Malchion, & Crispion claro loco nati, & fratres circa Bethleem vicum præfectura Gazæ studia virtutis exercentes. Habuerunt & hi Hilarionem magistrum. Fertur namque cum aliquando simul isti apud eum fuissent, & simul domum reuerterentur, ex eorum medio Malchionem solum quodammodo raptum disparuisse; atque vbi rursum subito extitisset, idem cum fratribus iter carpsisse, & paulo post è vita excessisse: iuuenilem quidem adhuc ætatẽ agentem, sed virtute, & Dei amore, nõ multum eis, qui in tali studio consenuerunt, concedentem.* Et rursus: *Tum Ammonius quoque decem ferè stadiis ab eis distans, & circa vicum Capharcombram*

pharcombram Gazæ ſubditum caſam ſuam habens clarus fuit, ex eo vico oriundus: vir qui accuratè, & conſtanter in inſtituto Monaſtico perdurauit.

CAPVT II.

De Monachatu S. Epiphanij in Paleſtina & Cypro.

1. S. Epiphanij Monachatus tyrocinium. SEcundum ab Hilarione locum inter Monachos Paleſtinos iurè ſibi vendicat Epiphanius, tum ob eximiæ ſanctitatis ſuæ culmen, ad quod Monaſticis exercitationibus eſt prouectus: tum etiam quod Monachorum Patrem egerit, & in Paleſtina, & in Pontificatu Salaminæ Cypri metropolis: vnde celeberrimum ſibi nomen comparauit. Adde quod eiuſdem Hilarionis diſcipulus fuit, à quo & inſtituta Monaſtica acceperit & accepta propagauerit in Paleſtina & Cypro. Monachatus illius teſtimonium profert Sozomenus lib. 6. c. 32. in hæc verba: *Ex eorum numero* (agebat & Paleſtinæ Monachis) *fuere Hiſichius ſodalis, & Epiphanius, qui poſtea Salaminæ, quæ eſt vrbs Cypri, fuit Epiſcopus. At Hiſichius eo ipſo in loco, in quo Magiſter eius, vitam egit Monaſticam: Epiphanius autem circiter Beſanducem pagum in tractu Eleuteropolitano ſitum, vnde etiam ortus fuerat, in eodem vitæ genere colendo ſe collocauit; qui ab ineunte ætate à Monachis præſtantiſſimis inſtitutus, & in Ægypto longiſſimo tempore eadem de cauſa verſatus in diſciplina Monaſtica; tum apud Ægiptios, tum apud Paleſtinos Illuſtriſſimus habitus eſt.* Conſentit Sozomeno Nicephorus lib. 11. cap. 39. penè ad verbum: ait enim *Sacer autem Epiphanius* (præmiſerat de Hiſichio) *circa quẽdam vicũ Beſanducem, præfectura Eleuteropolis, vbi etiam ortus fuerat quietis officinam inſtituit. Hic in prima ætate optimis vſus præceptoribus, & doctrina Monaſticæ gratia longo tempore in Ægypto moratus, apud Ægyptios ſimul & Paleſtinos per virtutis ſtudium inſignem adeptus fuerat laudem: nec minus etiam apud Cyprios, apud quos Epiſcopum geſſit.* Quæ proculdubio verba perperam Ianus Cornarius Epiphanij interpres, ſed damnati nominis, accipit, dum in Prologo Ancorati ſcripſit *Primam exercitationem in ſtudiis pietatis fecit profectus in Ægyptum, & commoratus eſt ibi vſque ad reditum in 20. ætatis ſuæ anno; quo rurſus in vicinos Eleuteropolitarum vrbis locos rediit, & in ipſis Monaſterium ædificacit.* Imo verò primam exercitationem in Paleſtina fecit in Monaſterio S. Luciani, ſub cuius tunc ferula S. Hilarion adoleſcens adhuc Monaſticam vitam agebat. Et in eumdem ſenſum Sozomenus & Nicephorus interpretandi ſunt; vt quod aiunt, *ab ineunte ætate à Monachis præſtantiſſimis inſtitutus eſt*, ad Paleſtinæ Monachatum reſpiciat, & quod ſubiicitur: *& in Ægypto longiſſimo tempore eadem de cauſa verſatus*, poſteriores vitæ ſuæ actus Monaſticos: quod amplius ex dicendis conſtabit.

In Paleſtina & Ægypto edoctus.

2. A Luciano conuerſus ad Primò. Ergo (vt ordinatè Monaſtica Epiphanij acta proſequamur) XXVI. ætatis ſuæ anno à S. Luciano Abbate ad fidem conuerſus, & ad Monachatum admiſſus eſt. Erat hic Lucianus, vt reor, ex Monachis, quos ſecum ab Ægypto & Antonij diſciplina Hilarion in Paleſtinam adduxerat, vnus, æuo & ſanctitate præſtantior, vnde & Abbatis ei cura commiſſa à cæteris eſt: cui & Hilarion volens, libenſque ſe ſubdiderat Illius etiam curæ fuiſſe crediderim ſanctimonialium paleſtram, cui ſancta Virgo Veronica præerat Epiphanij amita. De his ita ſcripſit Ioannes Epiphanij diſcipulus & Hiſtoriographus, natione Sarracenus. c. 1. *Poſt ſeptem autem dies* (à Baptiſmate) *accepit Epiphanius Lucianum, & Veronicam ſanctam Virginem, quæ quidem fuit ſoror matris ipſius Epiphanij, & introduxit eos in domum ſuam. Accepitque mille nummos & dedit ei* (Veronicæ) *& ſororem ſuam* (*nam ea quoque aliis præerat Virginibus*) *miſit cum ea. Epiphanius autem cum omnia vendidiſſet, dedit egentibus & è ciuitate egreſſus eſt cum Luciano, quoniam is conſtruxerat ſibi Monaſterium. Habebat autem ſecum decem Monachos, erat vero Epiphanius quando fuit Monachus. XXVI.* (in codice erat XVI. ſed errorem poſtea aperiemus) *annos natus.* Obiter annota fuiſſe Epiphanio ſororem; quæ vti ille Monaſticem fuerit amplexa; de qua paulò ſuperius ait Ioannes: *Epiphanius dixit ſorori ſuæ; volo fieri Chriſtianus, & vitam agere Monaſticam. Cui dixit ſoror eius: volo quod tu vis, & faciam quod tu facis.* Ne id ſaltem Epiphanio deeſſe videretur, quod magnis Monachorum Patriarchis conceſſit Deus, ideſt Antonio, Pachomio, Baſilio, Gregorio, Benedicto & aliis vt annotauimus lib. 2. c. 12. n. 36. & 37. Nec illud ſilentio obuoluendum, quod cum pro ſua ſuſtẽtatione virorum Monaſterio nihil contulerit, ſanctimonialium cœtui mille dedit nummos pro ſuſtentatione ſororis: vt planè mira ex Epiphanij hiſtoria peti queat modernæ conſuetudinis origo: quam hodie Tridentinæ Sinodi decreto conſpicimus obfirmatam congruè dotandi Virgines Monaſterium ingredientes. Et numerus quoque nummorum *mille* quo ſororem Sanctimonialem dotauit, vſitatiori ac recentiori numero reſpondet, quo futura Sanctimonialis ſuſtentatio æſtimari ſolet in pleriſque Monaſteriis, ideſt aureorum mille.

ſi dem, & Monaſticem inſtructus.

Veronica eius amita Sãctimonialis.

Soror eius Sanctimonialis.

Primus Sanctimonialem mille aureis dotat.

3. Fuit Diſcipulus magni Hilarionis. Secundò. Pergit Ioannes, tyrocinium Epiphanij explicare, inquiens, *erat autem in Monaſterio Luciani quidem Monachus nomine Hilarion, ſecundus à Luciano, ætate iuuenis, & omnibus ſignis ornatus: ad cuius imitationem ſequebatur etiam alius, nomine Claudius. Eos cum vidiſſet Epiphanius, pulchrè eſt æmulatus. Magnus enim Lucianus dedit Epiphanium maximo Hilarioni, vt doceret eum ſcribere Diuinas ſcripturas* (Dixerat paulo ante de Luciani Monachis: *Qui quidem libros diligenter ſcribentes, ex iis ſibi victum parabant &c.*) *Epiphanius autem laborioſo ſtudio deditus, & bonos mores Hilarionis effingens traditione, proficiebat in Dei gratia, & arte pulcherrima* (exarandi libros) Sed quamobrem Hieronymus Magiſterij Hilarionis nuſquã meminit: Meminit ſaltẽ longiſſimi eius cũ Epiphanio contubernij, cũ in prologo vitæ ipſius dixit: *Qamquam S. Epiphanius Salaminæ Cypri Epiſcopus, qui cum Hilarione plurimum verſatus eſt, laudem eius breui Epiſtola ſcripſerit, quæ vulgò legitur &c.* Quod ſi cum Hilarione plurimum verſatus eſt, in Monaſterio ipſius Hilarionis Epiphanius Monaſticem exercuiſſe oportuit. Et forſam hunc Hilarionis diſcipulum non dixit, quod

quod de manu S. Luciani habitum acceperit, non Hilarionis. Sat autem est statim ei traditum fuisse, eiusq; mores & virtutes hausisse, vt discipulus Hilarionis diceretur: præsertim cū non post multos dies tyrocinij Epiphanij Luciano decedenti, Hilarion in scholæ Magisterium successerit. *Contigit siquidem* (ait Ioannes) *vt magnus Lucianus è vita humana excederet; præfuit autem Hilarion choro fratrum, verè quod licebat videre eum locum, non tamquam in eo homines habitarent, sed tamquam Angeli ministrarent Deo.* Nec obest quod de Hilarione iuuene Hieronymus scribit; habitasse in vasta & horribili solitudine, hic vero in Monasterio cum patribus egisse dicatur: rursus illic fiscellas iunco texeret, hic libros manu transcriberet: enim verò non semper iuncos illi fuisse ad manum, ex ariditate terræ conuincitur; quæ nisi ad quintum lapidem aquam Monachi ad potum non haberent (teste Ioanne cap. 2.) & palus inter quam & mare erant cellulæ, totidem millibus pedum ab eis distabat. Vnde vtrique operi ad vitandam ociositatem par erat incumbere: & Monasterium nihil erat præter quasdam casas pauperes in solitudine vasta constructas. Fatetur vero Hieronymus Hilarionem secum ab Ægypto Monachos adduxisse: ex quorum Societate Monasterium coalescebat.

4. Tertiò. De moribus autem, quos Epiphanius ab Hilarione hausit, nunc videndum. De victu hæc tradit Sarracenus capit. 1. *Comedebat autem Hilarion post duos dies; sæpè etiam post tres sæpissimè verò post quatuor, vel post hebdomadam* (ita ex Hieronymi testimonio superiùs vidimus) *Hoc vitæ institutum elegit Epiphanius toto tempore vitæ suæ.* Et vel hinc bacillare disces fidem eius historiolæ, quam Pelagius recitat libello 4. de continentia: idest, abstinentia n. 15. cuius hæc sunt verba: *Misit aliquando Epiphanius Episcopus Cyprius ad Abbatem Hilarionem, rogans eum, & dicens: veni vt nos videamus ante quam de corpore exeamus. Qui cum venissent ad inuicem, manducantibus eis allatum est de auibus quiddam: quod tenens Episcopus, dedit Abbati Hilarioni. Et dicit illi Senex: ignosce mihi Pater, quia ex quo accepi habitum istum, non manducaui quidquam occisum. Et dixit ei Epiphanius: ego autem ex quo accepi habitū, istū non dimisi aliquē dormire, qui habebat aliquid aduersum me: neque ego dormiui aliquid habens aduersus aliquem. Et dicit ei senex: ignosce mihi, quia tua conuersatio maior est mea.* Hæc inquam prorsus conficta æstimo, ne cogar dicere, parum Epiphanio Hilarionis continentiam notam fuisse, cum potius suam ab illius magisterio acceperit, & neuter vnquā præter panem & Salem cum aqua aliquid esitauerit: quod tam Hieronymi, quam Sarraceni testimonio liquidum est: & de Epiphanio is asserit, non solum adolescentiæ tempore, sed etiam Abbatis fungente officio, & postea Episcopi, eisdem parcimoniæ legibus sese adstrinxisse. Nam cum Abbas existens apud Regem persarum ageret, & ab eo ad mensam inuitaretur, respondit: *Vale Rex, sede ad mensam, comede omnia quæ soles: tantum te contine ab immoderatione* (à crapula scilicet, & ebrietate) *nam mihi panis furfuraceus, & parum salis propter imbecillitatem præbebit id, quod est vsui in corpusculo. Hæc cum dixisset Regi Epiphanius* (ait Ioannes c. 5.) *dimisit Rex omes ex aula & nos iussit ingredi in cubiculum. Misit verò ad nos in mensam diuersa ciborum genera; auersatus autem est omnia Epiphanius, solum tritum panem nobis retinens, quo vsi saciati sumus gratias agentes Deo vniuersorum.* Tantumdem ei cum Archadio, & Honorio Imperatoribus accidisse refert c. 19. *Obtulerunt ergo Imperatores multum auri: sed nihil accepit Epiphanius præter paucos panes, vt nos omnes iis vesceremur:* quo sanè tempore Episcopus erat.

Epiphanij more, Monastici.

Victus.

Carpitur quædam Historiola.

Quid apud Persarū Regem ei accidit.

5. Quartò. Sed qui sibi adeò rigidus in victu erat, in Abbatem constitutus, olera subditis ministrabat. Qua de re testis oculatus Ioannes hæc scribit c. 7. postquam ad Epiphanij orationem vberibus fluuij aquis eorum abundasset habitatio. *Deus verò, qui producit fænum iumentis, & herbam seruituti hominum, irrigante aqua totam illam terram produxit de terra multitudinem olerum, quibus nos frueremur, & aleremur.* Tunc quoque accidit, quod *cum quædam feræ animalia ad olera venirent, & virorem omnem earum tollerent, Epiphanius stetit supra olera, & disseruit cum feris tamquam cum hominibus dicens: Nolite mihi exhibere molestiā: sum enim homo peccator & pauper: propter multitudinem autem meorum peccatorum sum lugens in hoc loco, si forte mihi Deus mea peccata condonet. Ipse qui hoc mihi olerum præbuit solatium ad alimentum* (planè suorum fratrum, sibi namque aliàs vitæ Hilarionis institutum elegerat toto tempore suæ) *vobis præcipit ne amplius veniatis in hunc locum, nec meas herbas lædatis. Agrestes autem feræ cū hoc audissent ab Epiphanio, protinus recesserunt; & ex illo die non appropinquarunt amplius loco nostro.* Simile quid Antonio accidisse, narrat Hieronymus in Hilar. c. 26. sed & si aliquando Epiphanius olera in conuentu fratrum comederit, non contendo: forte vuas pro solatij itinere in Cypro cum suis comesturus emebat, cum botros vtraque tenens manu, ex signo apprehensus, & ad Episcopatum assumptus est, vt Ioannes refert c. 16. & 17. fortè fratribus tantum emebat. Illud auersor, carnes de more in Episcopatu comedisse, vt verba Pelagij indicant: in quibus etiam censura dignum, Epiphanium de exactiori charitatis erga proximum obseruantia præ Hilarione se iactasse: duo simul indigna committendo, videlicet, & se supra Patrem ac Magistrum suum inaniter offerēdo, & de esu carnium mendacium turpiter effingendo: quæ quis de Hilarionis discipulo crediderit?

Abbas olera subditis ministrabat.

6. Nec tempora etiam historiolæ illius rebus congruunt; quandoquidem Epiphanius postquam ad Episcopatum assumptus est, nunquam Hilarionē valuit conuenire; quippe qui eū quidem alloquutus fuerit Paphi in Cypro, cum de Episcopatu prophetiam ab eo accepit, Ioanne c. 15. autore: *Cum venissemus*, aut *Cæsaream, inuenimus illic nauem Cypriam, & nauigantes Paphum peruenimus ad magnum Hilarionem*, præmiserat Epiphanium ad socios dixisse: *Agedum filij, eamus, & accipiamus benedictionem à Patre nostro magno Hilarione: audio enim esse in Cypro:* Mox subiungit:) *Fuit autem magna in congressu lætitia, & illic mansimus duos dies. Cum autem Papho egredi statuisset Epiphanius, dixit Hilarion Epiphanio: quo vadis fili? Dixit Epiphanius: Ascalonem, Gazam, & vlterius etiam in solitudinem* (scilicet sui Monasterij) *Dixit ei*

Adhuc historiola impugnatur.

Hilarion: vade Salaminam, o fili, & illuc inuenies locum ad habitandum. Epiphanius autem nolebat audire verba Hilarionis. Rurſus ergo dixit Hilarion: oportet te eò ire, & illic habitare. &c. Illico autem Hilarion ad loca ſeceſſit inacceſſa, & inuia, vnde anno quinto ad ſuperos tranſlatus eſt; abſque eo quod Sarracenus, aut Polybius, qui vtriuſque congreſſus ſcriptis curioſiſſimè annotarunt, iterum mutuis conſpectibus finitos fuiſſe meminerint. Sed nec Hieronymus, quem ſolus Presbiterij gradus, ad quem Hilarion aſcendit Sarraceno teſte, ſubterfugiſſe videtur.

Hilarionem factus Episcopus nô vidit Epiphanius.

7. Quinto. Iam de cæteris Epiphanij obſeruantiis, quas idem ſcriptor commemorat, aliquid dicamus. Veſtis eius vna dumtaxat tunica vilis, & tritum pallium fuit. De tunica hæc ad nobilem virum Draconem ſibi multa offerentem dixiſſe memorat cap. 22. *Mi fili, vna ſufficit tunicella ſuper hoc corſpuculum, & panes vulgares cum potu aqua. Cur mihi onus imponis, cum ego nolim grauari?* Erat verò tunc Epiſcopus, ne quis cum dignitate habitum mutaſſe ſuſpicetur. Vbi quod non *tunicam*, ſed *tunicellam* dixerit, eam non ad talos Epiphanij pertigiſſe, ſignificari videtur. De Pallio cap. 10. dicitur: *cum Epiphanij accepiſſet diploidem, eam dilacerauit, ex ea* (fœmina) *exiit ſpiritus immundus.* & cap. 25. cum Ioannes Hieroſolimitanus Patriarcha ſuper celeri redditione pecuniæ ei commodatæ fuiſſet iratus; & Epiphanius ſe ei leuiter, & placidè redditurũ diceret: *Ioannes Ita plenus apprehendit, & tenuit diploidem Epiphanij, ipſum in ea conſtringens eique dixit: Non exibis, non ſedebis, non ages in pace, donec reddideris argentum, impoſtor Epiphanij:* Extat Epiſtola Epiphanij ad Ioannem hunc de ſceleribus & erroribus ſuis admonitoria; & alia quædam Hieronymi eiuſdem argumenti n. 61. & 62. Sed *diploidem* idem eſſe cum *ſago*, docet Iſidorus lib. 19. Orig. c. 24. Nam cum præmiſiſſet: *Diplois Græcum nomen ab eo quod ſit duplex amictus* (corporis & ipſa ſecundus ſit) *cuius vſus Gallicis primùm expeditionibus cepit è præda hoſtili:* ſubinfert: *De qua eſt vox illa ſenatui Togis depoſitis, Quirites ad ſaga conuerſi fuerant:* vbi *ſagu* pro *diploide* accepit Forſam eo differebant, quod *ſagum* quadtum eſſet (eodem Iſidoro teſte) ideſt quatuor haberet angulos, *diplois* duplices; nimirum adinſtar pluuialium Eccleſiaſticorum, ſiue muliebrium palliorum (*mantos* dicimus) ad ſemicirculum formatæ binis finirentur angulis. Vtutſit cum ſago ruſtico coincidebant, quo & Hilarion Epiphanij Magiſter vſus fuerat.

Epiphanij veſtes.

Diplois quid

8. Sexto. Nudis pedibus toto vitæ ſuæ tempore inceſſit: vnus videlicet eorum, de quorum continẽtia ipſe ad calcem compendianæ doctrinæ dixit: *Alij neque calceamenta induunt.* Sed vnde eum morem induerit, his Ioannes enarrat cap. 1. *Cum appropinquaſſet Epiphanius portis, quæ ſunt extra Eccleſiam* (Baptiſmatis gratiam accepturus) *vbi adis primum gradum aſcendit cecidit ei calceus ſiniſtri pedis: qui cum ſiniſtro aſcendiſſet, vt figeret dextrum, cecidit quoque dexter calceus, & inuenti ſunt ambo* (calcei) *extra gradus Eccleſiæ; & ea de cauſa miratus eſt Lucianus. Non amplius itaque propoſuit Epiphanius apprehendere calceos, qui ei è pedibus ceciderant: ſed neque vllos alios calceos ſuſtinuit induere ſuis pedibus toto vitæ tempore.*

Pedites ambulauit.

Qua occaſione?

9. Septimo. Quod ad tonſuram ſpectat, audio Philoſophum Epiphanio cognominem ad Chriſtum ab eo conuerſum in hæc verba exclamantem cap. 9. *O qui geſtas coronam Epiphani, credo, & credidi iis, quæ dicuntur, per ea quæ fiunt.* Et eandem forſam coronam præuidit in eodem magno Epiphanio Epiſcopus, dum eum ſacris ablueret aquis c. 1. *Aduertit Epiſcopus coronam eſſe eius capiti impoſitam.* Eo vel maximè, quod in eadem compendiaria non illi placeant comam nutrientes: *placuit*, ait. *quibuſdam etiam capillos nutrire, honeſta videlicet vita gratia.* Vnde ducti? *ex proprio mentis inuento, non ex Euangelij præcepto, neque ex Apoſtolorum traditione: nam S. Apoſtolus Paulus hunc habitum amputauit.* Atque ex actis. S. Epiphanij in eam exiſtimationem adducor, vt credam Eliſeum Prophetam tonſuratum pariter inceſſiſſe; quandoquidem narrat Ioannes cap. 17. S. Papho confeſſori & Epiſcopo inuiſione dictum fuiſſe: *Surge & deſcende in forum: Ecce illic apud venditorem Monachus eruit vuas, qui duos ſecum habet Monachos, & Eliſei caput illius habet effigiem. Eum ordine Epiſcopum. Eſt autem ei nomen Epiphanius.* Alias ex ſolo Monachali habitu id dici nequibat, vtpote cum viſio intenderet eum à ſociis Monachis diſtinguere ex canitie, à cæteris ex tonſura. Vnde vtroque referre caput Eliſei oportebat.

Tonſura.

Eliſæus Propheta tonſuratus.

10. Octauo. Diximus ſuperius, quo manuum opere exerceretur; nimirum pulchra, & eleganti ſcriptitatione librorum, quam valde vſu acceptam à Monachis multis exemplis probat is ipſe Ioannes c. 1. agens de Monachis Luciani, & c. 31. de Sabino Diacono, *cuius ſtudium erat pulchrè ſcribere*, & c. 22. de Ruffino eius Monacho, *cuius ars erat rectè ſcribere.* Et ipſe Epiphanius in Panario Hæreſ. 67. de Hierace Monacho Hieracitarum autore; *Quidam*, ait, *de ipſo tradunt, quod ſupra 90. annos vix erit, & vſque ad diem, qua mortuus eſt, pulchrè ſcripſerit. Erat enim Calligraphus, hoc eſt ſcriptor, pulchros litterarum caracteres ducens in ſcribendis libris.* Qua de re intelligendum reor quod in compend. dixit: *Quidam vitæ renuntiarunt: arteſque tenues & nullius negotij ſibi ipſis excogitarunt: vt ne otioſam vitam degant, neque panem grauatum comedant.* Sed Chryſoſtomus clariſſimè hom. 59. ad Pap. Antioch: *ſunt autem & qui libros tranſcribere docti, aſſignatum quiſque ſumens habitaculum &c.* Verùm Epiphanius etiam in ſatione, & cultura hortuli ſui ſe exercebat.

Opus manuum librorum trãſcriptio.

11. Nono. Porro Diuinis ſuos intereſſe officiis aſſiduè docuiſſe, ipſi eius diſcipuli faſſi ſunt, dum ea de re legationem ad eum, iam in Cypro Epiſcopum factum, inſtituerent, quam narrat Pelagius de verbis Senior. libello 12. n. 6. in hæc verba: *Monachatum eſt ſanctæ memoriæ Epiphanio Epiſcopo Cyprio ab Abbate Monaſterij ſui, quod habuit in Paleſtina: quia orationibus tuis non neglleximus Regulam, ſed cum ſolitudine tertiam, ſextam, Nonam atque veſperam celebramus. Ille autem reprehendens eum mandauit ei: Conſtat vos vacare ab Oratione cæteris horis, eum autem, qui verus eſt Monachus, oportet ſine intermiſſione orare, aut certe pſallere in corde ſuo.* De eo itidem, cum Abbas eſſet, ait Ioannes cap. 5. *Epiphanius emittebat Deo Nocturnas preces. Cum veniſſent vero ad oſtium cellæ* (Perſarum Regis nuntij) *& pulſaſſent, nihil omnino*

Diuinum officium.

omnino perturbatus fuit Epiphanius, sed ipse Dei opus peragebat. Ipsi autem in animo habuerunt frangere ostium. Et rursus: *Cùm spiritualis cultus omnem peregisset consequentiam, aperuit ostium cellæ.* Vbi non solum Nocturnarum precum ab eo persolui solitarum digna mentio facta est, sed valde mirandum exemplum nobis præbuit, nihil aliud agendi aut loquendi dum Diuinis officiis interfumus: nam & ipse exerto ense impetitus, nec ostium aperit, nec verbum dat. Et annotatione dignum etiam, quod Diuina officia *Dei opus*, & *spiritualis cultus* dignis nominibus vocitantur. De eisdem c. 9. *stabat multitudo fratrum, & Deo mittebat Hymnodiam: erat verò Epiphanius quoque preces per se peragens:* & cap. 24. *Venit tempus Ecclesiæ vt Diuinum faceremus officium. Ingredientibus verò nobis omnibus cum Epiphanio in Ecclesiam &c.* Quod pro loco persoluendarum precum notatum velim. Ipse in compendiaria doctrina *Matutini etiam Hymni in ipsa sancta Ecclesia perpetuò fiunt, & Orationes matutinæ, Lucernalesque simul Psalmi, & Orationes.*

Qualiter diuinis officiis assistendum.

12\. Decimò. At quidnam sub voce *Lucernalium Psalmorum, & Orationum* intellexerit Epiphanius, nunc operæ pretium est expendamus. Planè vespertinus orandi canon ab antiquis *Lucernarium* dici consueuisse ex multis liquidò constat, vel vt minimum ad vesperas pertinere. Quare Epiphanius qui matutinorum Hymnorum, & Orationum ad exortum diei dicendorum meminerat, iis *Lucernales Psalmos* & *Orationes* ad finem diei canendos adiungit, vtriusque extremi commemorationem agens. Cui proximè accedens Cassianus lib. 3. Instit. c. 3. Horas Canonicas, horis quibus laborantes in vinea Euangelica conducti dicuntur. Mach. 20. vt probat dilucidè, respondere, sic ait: *In his quoque horis etiam ille Euangelicus Pater familias operarios conduxit in vineam suam. Ita enim & ille primo mane conduxisse describitur; quod tempus designat matutinam nostram solemnitatem* (hoc nomine apud cassianum *Primam* intelligi alibi expositurì sumus) *deinde tertia, ille sexta, post hæc Nona: ad extremum vndecima, in qua Lucernalis hora signatur.* Nimirum completa hora vndecima vesperarum solemnitas sequitur, sed quoniam peracto iam die celebratur iuxta illud D. Ambrosij in Hymno illius horæ.

Psalmi lucernales qui?

Lucernalis hora quæ?

Grates peracto iam die,
Et noctis exortu preces:
Voti reos vt adiuues,
Hymnum canentes soluimus.

Et consequenter accensis Lucernis, idcirco *Lucernalis hora* à Cassiano, & *Lucernales Psalmi, ac Orationes* ei congruentes nuncupabantur: vnde Hieronymus ad Iætam, dum filiam in Monasticis moribus instruit Epist. 7. c. 5. *assuescat ad Orationes & Psalmos nocte consurgere, manè Hymnos canere: tertia, sexta, nona hora stare in acie quasi bellatricem Christi: accensaque lucerna reddere sacrificium vespertinum. Sic dies transeat, sic nox inueniat laborantem.* Propriè tamē *Lucernarium* ipsum solis occasum vocitari consueuisse, ex Chrysostomo haurio, qui in Ps. 118. ait: *Ad solis occasum, quod etiam lucernarium appellamus, orandum; scilicet quia tunc ob diei transitū Deo gratias agimus.* Hinc fit errore Amannēses imperiti legi apud Hieronymum in expositione Ps. 119. cum inquit: *hora tertia oramus, hora sexta oramus, nona lucernarium facimus.* Lucernarium non ad vesperas, sed ad nonam spectare stulte definiens; & in re Lippis patente & tonsoribus cæcutiens: cum legi oporteat facili additamento: *Hora tertia oramus, hora sexta oramus & nona: lucernarium facimus; media nocte consurgimus &c.* Detegitur itidem Pseudo Augustini ignorantia, tum in aliis multis, quæ suo loco expendemus, tum in eo quod regula 1. lucernarium post completorium constituit, *Hoc*, inquit, *in vesperis, & completorio seruetur; ad lucernarium autem Psalmus vnus responsorium, Antiphonæ tres, lectiones tres*: vbi lucernarium cum Nocturnis vigiliis confundit. Cæterum lucernarium partem priorem vesperarum esse, non obscurè innuit Isidorus in Reg. Monach. c. 6. vbi cuique Canonicæ horæ numerum Psalmorum & orationum consignat. Ait verò, *In vespertinis autem Officiis, primo lucernarium deinde Psalmi duo, responsarius vnus, & laudes, Hymnus, atque Oratio dicenda est*, & laudum nomine *Alleluya* aliquoties repetitum intellige, iuxta illud ipsius Isidori lib. 1. de Offic. Eccles. c. 13. *Laudes, hoc est Alleluya, canere, antiquum est Hebræorum &c.* Ita Griallius in notis ad cap. 6. Regulæ. Loaysa verò in suis notis ad concil. 1. Tolet. c. 9. quoad lucernarium spectat in ea est sententia, vt ex verbis Isidori relatis coniici existimet lucernarium duos Psalmos priores vesperarum consumpsisse, cum nimirum præter ipsum duo duntaxat reliqui ab Isidoro assignentur. Et rectè quidem, si velit aliquot Psalmos lucernario insumi solitos; alias qui tertiæ, sextæ, & nonæ tres Psalmos vnicuique decantandos assignarit, quonam iure vesperis duos tantum adiudicaret? Quod autem inquit Loaysa: quatuor Psalmis vesperas circumscribi solitas adducto Regulæ B. P. N. Benedicti testimonio, non probat apud Isidorum, & Hispaniæ Ecclesias totidem nec plus nec minus dici consueuisse: videmus siquidem apud Romanam quinque olim, etiam in vesperis, decantatos. Inde tamen potius coniicio vesperas apud eos breuiari consueuisse, qui lucernarium celebrasse noscuntur: quod in eo non parùm essent detenti.

Lucernarium quid.

Carpitur Pseudo Augustinus.

Igitur (vt quid tunc fieret aperiamus) primo accensis, & introductis lucernis in chorum fidelium, lucifer canebat: *Laudamus Patrem & filium & spiritum Dei*: videlicet gratias agentes pro noua luce, alternatum solis, ac diei luci succedente. Ita Basilius cap. 9. de spiritu sancto ad Amphilochium: *visum est*, ait, *Patribus nostris vespertini luminis gratiam nequaquam silentio arripere, sed mox, vt apparuit, agere gratias. Quis autem fuerit autor illorum verborum, quæ dicuntur in gratiarum actione ad lucernas, dicere non possumus* (innuit Baronius ab Apostolis dimanasse) *Populus tamen antiquam profert vocem; neque cuiquam vnquam visi sunt impietatem committere, qui dicunt: laudamus Patrem & filium, & sanctum spiritum Dei* Habes lector Christianorum morem laudandi Christum, exoptandique inuicem noctem quietam & salubrem, cum primùm lucernæ ad occasum solis accenduntur ab Apostolis emanasse. Quid vero post hæc fieret in lucernario ex Can. 9. Concilij I. Tolet. ad A. C. 400. celebrati petendum est: ibi enim dicitur: *lucernarium, nisi in Ecclesia, non legatur:*

13\. Quid in lucernario fieret?

tur: aut, ſi legitur in villa, præſente Epiſcopo vel Presbytero, vel Diacono legatur. Cur hoc? Planè quoniam ex Apoſtolica conſtitutione Diaconi tunc oratio legebatur, & Epiſcopi ſequebatur benedictio, nec alia quam à B. Iacobo fratre Domini inſtituta fuerat; & à S. Clemente Papa refertur lib. 8. conſtit. Apoſt. c. 41. in hæc verba.

14. Lucernarij forma. *Veſperè, ô Epiſcope, congregabis Eccleſiam, & dicto Nocturno Pſalmo* (videlicet 4. *Cum inuocarem &c.* Baſilio teſte Regul. fuſ. diſput. reſponſ. 37. & Benedicto c. 18. Regulæ) *loquatur Diaconus pro Cathecumenis, & dæmone agitatis, pro illuminandis & pœnitentibus, vt ante diximus. Quibus dimiſſis Diaconus dicet: qui fideles ſumus rogemus Dominum. Et poſtquam primam orationem abſoluit, dicens, ſalua, & excita nos Deus per Chriſtum tuum: erigentes nos, petamus miſericordias Domini, & miſerationes ipſius, Angelum pacis, bona, & vtilia: Chriſtianos Principes veſperam, & noctem pacificam, & ſine peccato: atque omne tempus vitæ noſtræ inculpabile. Nos mutuò Deo vero commendemus per Chriſtum ſuum.* Et Epiſcopus orando dicat. cap. 42.

Deus qui nullo ortus principio, nullo fine terminaris, cunctorum creator per Chriſtum atque gubernator, & ante omnia Deus, ipſius ac Pater, ſpiritus, intelligibilium ac ſenſibilium Rex; qui feciſti diem propter opera lucis, noctem ad requietem imbecillitatis noſtræ: tua eſt enim dies, & nox: tu enim præparaſti lucem, & ſolem: tu nunc Domine benigne, ac bone, placidè ſuſcipe hanc noſtram veſpertinam gratiarum actionem, qui nos traducis per longitudinem diei, & perducis ad initium noctis. Cuſtodi nos per Chtiſtum tuum; præbe veſperam pacificam, & noctem ſine peccato: & dignos nos fac vita æterna, per Chriſtum tuum; per quem tibi gloriæ, honor, & cultus, in ſancto Spiritu in ſæcula. Amen.

Et Diaconus dicat: Inclinate vos manuum impoſitioni.

Et Epiſcopus dicat: Deus Pater & Domine miſericordiæ, qui ſapientia tua condidiſti hominem rationale animal, & vnum Deo charum ex iis, qui ſunt in terra; & dediſti ei, vt imperaret iis, quæ ſunt in terra, & conſtituiſti ſententia tua Principes, & Sacerdotes, illos ad ſecuritatem vitæ; hos ad iuſtam ſeruitutem: ipſe quoque nunc inclina Domine omnipotens, & oſtende faciem tuam ſuper populum hunc, inclinantem colla cordis ſui, & benedic ei per Chriſtum, per quem illuminaſti nos lumine cognitionis, & reuelaſti nobis teipſum, quo cum digna tibi debetur adoratio ab omni rationali & ſancta natura, & ſpiritui paraclito in ſæcula.

Amen.

Et Diaconus dicat: Ite in pace.

Cum igitur Epiſcopo & Diacono propriè Orationes in veſpertino lucernario continerentur, iure cautum, ne à quouis ſeorſim legerentur, ſed iiſdem præſentibus, & vt nimirum Presbytero, aut Diacono locum Epiſcopi agente. Atque hæc procul dubio vera eius prohibitionis cauſa eſt, non autem quam Loayſa meditans fuit: ſcilicet quoniam poſt veſpertinum (teſte Iſidorio cap. illo 6. Regulæ Monach.) oporteret aliquid à fratribus meditari, aut de ſcripturis conferri, aut diſputari ante horam Completorij. Enim vero hæc abſque Epiſcopi, Diaconi, aut Presbyteri præſentia fieri poterant: vt ſæpe in Eccleſia apud Monachos fieri conſueuiſſe, ex Regula S. Pachomij liquidò cõſtat. Et de meditatione nullum eſt dubium cui ſoli poſſe eò temporis incumbere, verba ipſa Iſidori manifeſtant. Sed ad Epiphanij mores conuertat ſe oratio; quæ occaſione lucernalium Pſalmorum ab eo memoratum huc-vſque digreſſa eſt.

Vndecimò. Monaſterium, quod Monachis ſuis conſtruxit, quatuor conſtabat domibus, in quibus ad quinquaginta fratres habitabant. Has omnes ſibi Sarraceni, barbari, & agreſtes viri conſtruxerunt. De priori dicitur in actis c. 3. quod poſtquam 40. illorum Epiphanium ſociũ ſibi effeciſſent: poſt menſes tres, *cum ei ſua opera & miniſterio domum ædificaſſent, omnes abierunt in pace.* Vno nihilominus eorum ad fidem & Monachatum conuerſio, qui tamen primus, præcipuuſque fuit diſcipulorum, ſcripſitque vitam Epiphanij vſque ad cap. 20. vnde à Polybio etiam diſcipulo continuata vſque ad calcem eſt: quod ex iiſdem cap. 3. & 20. liquet. De tribus reliquis habes cap. 7. *Audierunt Sarraceni, qui cellam nobis extruxerant, veniſſe Epiphanium ex Perſide, & acceſſerunt, vt benedictionem ab eo acciperent. Ædificauerunt autem nobis tres alias domos: quippe qui nobiſcum verſati ſunt quatuor menſes & receſſerunt in loca ſua.* (Erat autem Monaſterio nomen *Spanydrion*) *congregati ſunt itaque alij quoque fratres in Monaſterio: eramus vero omnes numero quinquaginta.* Eis prouidebat Epiphanius eſcam de leguminibus, & oleribus, quæ in horto ſuo naſcebantur, de quibus cap. 9. *Gloria autem inſignis fuit locus, qui priùs vocabatur ſpanydrio propter Epiphanium. Fuit enim aliquando locus inuius, & inhabitabilis, & aqua carens: quamobrem cognominatus quoque fuit ſpanydrion, eo quod quod aquam non haberet* (ab Σπανι, quod eſt *paupertas, raritas, & ὕδωρ aqua*) *Effectus eſt autem Paradyſus, in quo erant bona omnia: in eoque abundabant aqua, & eſculenta diuerſi generis:* fonte nimirum cælitùs ab Epiphanio impetrato. Porro cum 50. Monachos audis in quatuor domibus habitaſſe, in mẽtem veniant, quæ de Pachomij inſtitutionibus diximus: fietque vt ſub cuiuſque tecto 12. aut 13. illorum Cænobialem vitam agerent: cum tamen ipſe Epiphanius, propter quietem, ſpecialem habitaſſe cellam, ſit probabile, vt cuius fiat mentio c. 5. ex illis verbis. *Cum veniſſent ad oſtium cellæ & pulſaſſent*: Et rurſus; *aperuit oſtium cellæ.*

15. Epiphanij Monaſteriũ & diſcipuli.

Spanydrion.

16. Sacras ſcripturas interpretatur. Duodecimò. Fratribus ſuis ſacras de more literas expoſuiſſe, habes cap. 9. illis: *cum iis ergo omnibus, quibus à Deo dignus fuit habitus Epiphanius, hoc quoque magnum & mirabile donum ei Deus eſt largitus, quod cum omni veritate diuinas interpretaretur ſcripturas. Diuinos enim libros ſumens, & legens fratribus, eorum vim quoque declarabat.* De hora autem docendi, ſi quærimus, occurrit quod Nizephorus refert lib. 12. cap. 34. *In Cypro, & Caſareæ Cappadocum in Sabbato, & Dominico die Veſperi poſt lucernarum accenſionem Epiſcopi, & Presbyteri Sacras litteras populo exponunt.* Cui conſonat illud Iſidori à nobis

bis modo relatum: *post vespertinum autem congregatis fratribus, oportet vel aliquid meditari, vel de aliquibus Diuinæ lectionis quæstionibus disputare conferendo piè & salubriter.* Consonat & Therapeutarum institutum de quo lib. 2. c. 12. n. 9. quorum erat, antequam manum cibo apponerent, de rebus diuinis disserere: quod itidem ab Ægyptiis obseruatum vidimus in Sathi l. 3. c. 5. n. 20. Atqui Epiphanius, cum ad Episcopatum euectus est, hora prandij propter conuiuantes clericos præposita, morem suum de scripturis Sacris disserendi non mutauit: nam c. 18. dicitur: *cum aliquando esset ad prandium in Episcopatu* (hoc est in domo Episcopi) *habebat Epiphanius omnes clericos in mensa. Mos autem erat Epiphanio nocte ac die habere in manibus sancta Euangelia, & docere verbum diuinum cumque in mensa doceret prandentes &c.* Acciditque tunc illud mirabile, vt perstrepente coruo ter, & iterante Charino Epiphanij Diacono, rogantique identidem quid coruus diceret bonorum suorum promissione facta; quo nimirum contionem perturbaret: respondit Epiphanius: *Dixit coruus, te non futurum amplius Diaconum.* Quod sanè ita perfectum est: nam post Orationem mensæ vocem amisit, & sequenti nocte vitam. Porro de eodem more S. Epiphanij gerendi in manibus sancta Euangelia c. vlt. dicitur: *Eratque mos Epiphanio sancta Euangelia assiduè tenere in manibus; cumque ter ingemuisset, & fleuisset explicatis Euangeliis, & iis rursus plicatis, lachrymatus est.* Erat tunc in fundo nauis, vnde & magnam maris tempestatem annuntiauit: & paulo post in Oratione spiritum emisit, cum eius pectori imposita essent Euangelia. Itaque ea erant nostro Sacerdoti pro *vrim*, & *Tummim*, vnde Dominum consulebat.

Episcopus inter prandendum prædicat.

17. Decimo tertiò. Illud etiam in Epiphanio memorabile, quod cap. 19. scribit Ioannes: *Non amplius ordinabat Epiphanius eos qui haberent vxores; sed viros sanctos, qui vitam exercebant Monasticam: & viduos viros probatos.* Id enim ex more Græcorum fuit; & in commendationem Romanæ Ecclesiæ, imo & Monastici status. Adde quod ipsam domum Episcopi fecerat Monasterium, ita vt plures in ea degerent Monachi, quam in spanydrio: Ita Polybius cap. 31. *Eramus autem in Episcopatu omnes Monachi octoginta;* vbi nomine *Episcopatus*, non quidem *diœcesim*, sed domum Episcopi intelligendam ex cap. 16. habemus; vbi postquam in Ecclesia propria Salaminæ consecratus est, subditur: *Post dimissionem autem ab Ecclesia ascendimus in Episcopatum:* Quod etiam ex Hieronymo constat in Epitaphio Paulæ, cuius sanctissimæ fœminæ post alias enumeratas peregrinationes, *tandem*, inquit, *Vidit Cyprum. Vbi sancti & venerabilis Epiphanij pedibus prouoluta refrigeria sumptuum fratribus dereliquit, quos amor sancti viri de toto illuc orbe conduxerat.* Quod quidem postea imitatus est Augustinus, vtpote qui serm. 1. de communi vita Cleric. scribat: *perueni ad Episcopatum ideo volui habere in ista domo Episcopi mecum Monasterium clericorum:* tametsi Gregorius Nazian. inuentum Athanasio adiudicarit Oratione de eius laudibus, inquiens: *Cum his* (Monachis & Anachoretis Ægypti) *consuetudinem habens magnus ille vir, vt omnium aliarum rerum sequester, & conciliator erat: nimirum illius exemplum sequens, qui per sanguinem suum res distinctas & dissidentes pacificauit. Ita solitariam quoque vitam cum cœnobitica in gratiam reducit.* Sed vbi, aut quomodo? Illud ostendens, & Episcopatum Monasticæ Philosophiæ minimè expertem esse, & Monasticam disciplinam sacri Antistitis institutione opus habere: qua de re superius l. 3. c. 4. n. 12.

Nam ordinauit vxoratos.

Eius domus Episcopalis, Monasterium.

Idem imitatus Augustinus.

Et Athanasius.

18. Decimo quartò. Nec silentio tegendum, eos Epiphanium laude dignos iudicasse, qui occultè & non palam cilicio vestiuntur: nam in compendiaria Doctr. ait: *Alij saccum gestant occultum: qui videlicet rectè gestant, propter virtutem, & pœnitentiam. Indecorum enim est in conspicuo sacco prodire, quemadmodum & aliqui faciunt.* Verùm id, vt vides, non de vtentibus in solitudine, sed de prodeuntibus in conspicuo prompsit iuxta ea, quæ alibi à nobis disputata sunt: idque tutiùs, & omninò obseruandum propter infirmos, qui vanæ gloriæ passionum expertes non sunt. Aliàs qui spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege. Epiphanium Antonio subscripsisse coniicimus, ex eo quod in publicum proditurus, *lauit ependytem suum*: nam scapulare etiam in hunc vsum ab Antonio adinuentum remur, vt cilicium quo vtebatur tegeret in publicum proditurus. Vide dicta l. 2. c. 11. n. 27. & n. 4. huius capitis. Vnde & Antonius Hilarioni discipulo adhuc tyrunculo à se discessuro, & in publicum forsam egressuro alterum ependytem impertitus est.

Cilicium occultandum.

19. Hoc loco admonere lectorem non grauabor, Baronium to. 4. Annal. A. C. 372. Acta S. Epiphanij ita notare, vt non in omnibus autori fides adhibenda sit: quinimò asserat esse *mendacem, multaque finxisse*: v. g. quod Epiphanio cũ Hierace Heresiarcha bellum gestum scribat qui tamen, vel ipso Epiphanio teste, multò vetustior sit; vtpote quem post Manetem ordine ponat: & alia his monstruosiora idem compingit autor, videlicet quod Arcadium aliquando cum Honorio Romæ agentem conuenerit, cum Romam post acceptum Imperium nunquam redierit. Sed mirum est in Baronio qualiter calente stylo notas autoribus imponat, quorum tamen, cum sibi opus est, gratuitò vtitur autoritate: quod & in quibusdam Athanasij gestis, vt vidimus lib. 3. c. 4. n. 41. & in notis martyrol. Rom. fecit ad 12. Maij, vt longæuam egisse ætatem Epiphanium adstrueret, inquiens: *Eratque adhuc iuuenis S. Hilarion, quando S. Epiphanius iam adolescens Monasticam amplexatus est disciplinam, vt eius acta testantur.* Sed aliud quidem est ex vetustate aliquot ex scriptorum vitio contraxisse neruos, aliud autorem mendacem esse, *& mendaciorum consarcinatorem*, quid minus modestè dicitur. Poterat quidem cum nouo Hierace prioris cognomine, & scholæ successore Epiphanius habuisse congressum; potuit & ad tempus exiguum Arcadius Romam perexisse; tametsi id ab scriptoribus cæteris memoriæ proditum non sit; quo sanè nihil absurdi in actis Epiphanij contineretur; cum in cæteris nihil incredibile, & à veritate alienum appareat. Sed esto neruos aliquot contraxerit librariorum errore, & hæreticorum vino: non tamen illicò vniuersè acta in angulum detrudenda sunt; cum in eis ingens, eximiaque veterum Ecclesiæ consuetudinum maneant viuis coloribus depicta, quod plurimi habendum est: vel alias flocci habenda tot Catholicorum scripta, quibus

Actorũ Epiphanij veritas defenditur.

quibus cum hæreticorum impudentia, tum librariorum, & ex ſcriptorum oſcitantia, tot ab autoribus ſuis alienis erroribus reſperſere.

20\. *Aſtorũ eius Chronologia.* In eis nihilominus, quod ad ætatem ſpectat D. Epiphanij, correctione dignum eſt, quod dicitur, centum & quindecim vitæ exegiſſe annos, & menſes tres: aſcendiſſeque Epiſcopalem Cathedram annos natum ſexaginta, in eaque compleuiſſe quinquaginta quinque, & tres menſes. Sed in numerorum notis haud difficilè error committitur. Liquet ex Menologio Græcorum vixiſſe annos 115. minus menſibus tribus: aſcendiſſe verò ad Epiſcopatum A.C. 365. Ex eo fit manifeſtum, quod à magno Hilarione apud Paphum Cypri vrbem tunc exiſtente admonitus fuerit propheticè de adnauigando Salaminam, vbi oportebat eum Epiſcopum conſtitui. Id verò ante prædictum Domini annum non potuiſſe accidere, ex chronographia geſtorum S. Hilarionis liquidum fit, qui nimirum obiit A. C. 372. ſed niſi ante ſeptennium non adiit Paphum; vt Hieronymus ſcribit. Obiiſſe autem Epiphanium ſub A.C. 443. à Baronio acceptum foro to. 5. Annal. Ex his vero ſic firmiter ſtabilitis, deducitur natus quidem A. C. 287. Cum autem quo tempore Monaſticem arripuit Hilarion, iuuenis adhuc eſſet, id eſt nondum paleſtræ Magiſter, ſed non multo priùs vt cap. 1. innuitur, videlicet prope A.C. 314. fit vt Epiphanius Hilarioni 12. ætatis agente à S. Luciano commodatus primò fuerit annum agens 27. atque ita corrigendus eſt textus cum ait *XVI. annos natum* factum fuiſſe Monachum; alias non 115. impleſſet, ſed 104. contradicta ipſa & Menologium: nam ab A. C. 314. quo initiatus Monachatu eſt, vſque ad 402. eius obitu illuſtrem ſolum intercedunt 88. quibus ſi XVI. dumtaxat adiungas, fient 104. Quare ſtandum præfixo ætatis termino XXVII. à quo vſque ad A. C. 365. quo ſcilicet Pontifex factus eſt, 51. intercurrunt, quos in Monachatu inſumpſiſſe certum eſt: in Epiſcopatu autem 38. ſedereque cœpit ætatis ſuæ 78. At Monachatus annos partim cum Hilarione, partim ſub eo, ſed multo plures egit in Cænobio à ſe conſtructo; & annos ſeptem in Ægypto in Nitria ad locum qui *Bucolia* dicebatur c. 10. & 12. irrepſerat in codicem error, vt *Bubilia* pro *Bucolia* diceretur: cum tamen *Bucolia* notus locus ſit, non longè ab Alexandria, de quo in vita S. Marci, & in vita S. Antonij c. 24. & in vita S. Hilarionis c. 36. poſtquam tamen totam penè Ægyptum peruaſerat; nam in ſuperiori Thebaide conuenit S. Paphnucium Antonij diſcipulum, & Ioannem virum celeberrimum, magnæque inter Anachoretas virtutis, de quo forſam apud Pelagium libel. 15. n. 23.

21\. *Modico vino in ſenecta vſus.* Decimo quintò. Obiter hic notauerim, Epiphanium cum ad ætatem adeo prouectam perueniſſet, iuxta Apoſtoli concilium corporis imbecillitatem modico vino ſubleuaſſe, quod aliter Orationibus, ieiuniis, litterarum ſtudiis, verbi Dei prædicatione, publicis contra hæreticos diſputationibus, manuum labore, Sacco & cilicio alioque diſtrictis rigoribus tot annis attritum, nequaquam ſuſtentari poſſe crediderim. Neque ad noſtram eruditionem, ac vitæ Monaſticæ pietatem & grauitatem minoris ponderis eſt naturæ leuamen deliquio ætatis confectæ, quam eiuſdem mortificationes cũ vires ei ſuppetebant id aperte coniicio ex Epitaphio Paulæ Hieronymi ad Euſtochium; vbi *Menſe (inquit) Iulio feruentiſſimis æſtibus incidis (Paulæ) in ardorem febris: & poſt deſperationem, cum Dei miſericordia reſpiraſſet, & medici perſuaderent, ob refectionem corporis vino opus eſſe tenui, & paruo, ne aquam bibens in hydropem verteretur: & ego clam rogarem Beatum Papam Epiphanium, vt eam moneret, imo compelleret vinum bibere: illa (vt erat prudens & ſolertis ingenij) ſtatim ſenſit inſidias; & ſubridens, meum eſſe quod ille diceret, intimauit. Quid plura? cum Beatus Pontifex poſt multa hortamenta exiſſet foras, quærenti mihi quid egiſſet reſpondit: tantum profeci, vt ſeni homini penè perſuaſerit vinum vt non bibam.* *Paula abſtinentiam à vino vitæ præfert.* Quo ſimul & in Paula moribunda diſtrictus adeo rigor elucet, vt abſtinentiam vitæ prætulerit; & in Epiphanio grauis prudentia, quâ ſenectam debilem, proculdubio in magnam Eccleſiæ vtilitatem, modico vino ſubleuaſſe fatetur.

Inter S. Epiphanij diſcipulos Caliſtus fuit filius Aëtij viri præfecti vrbis, quem ob egregiam generis nobilitatem hoc loco placet memorari; vt videas quam verus fuerit nobiliſſimorum filios ad Monachatum euolare. De illius conuerſione hæc ait Ioannes cap. 9. 22. *Caliſti Epiphanij diſcipuli miraculoſa conuerſio.* *Erat hic caliſtus Aëtij magni Romæ præfecti filius. Is cum malignum haberet ſpiritum, vidit Epiphanium dicentem ei in viſione: vis caliſte expellam à te ſpiritum? Dixit Caliſtus. Et quis tu es, Domine mi, qui poſſis eum expellere? Dixit autem Epiphanius Caliſto Ego ſum, inquit, Epiphanius Phœnico Paleſtinus qui in ſpanydrio habito in Monaſterio. Si ergo, inquit, malum à te ſpiritum expulero, venies ad me, & habitabis mecum in Spanydrio? Dixit Caliſtus ad Epiphanium: Domine expelle à me ſpiritum immundum, & habitabo tecum. Tunc dixit Epiphanius Caliſto: vide ne feceris aliter: rurſus enim tibi adhærebit. Excitatus autem Caliſtus, narrauit omnia fratri ſuo præfecto. Ab illo ergo die non eſt amplius afflictus Caliſtus ab immundo ſpiritu Poſt tempus autem trium menſium dixit Caliſtus Aëtio patri ſuo: Pater volo ire in regionem phœnicum, & quærere Epiphanium, & habitare cum ipſo in ſpanydrio. Statim pater eius datis ei multis pecuniis, miſit cum præſidio. Cumque veniſſet in Phœniciam, & inquiſiuiſſet, venit ad Epiphanium & ei expoſuit omnia, & habitauit nobiſcum* Hæc ibi porro de Aëtij geſtis agunt Procopius lib. 1. de Bello Vvandab. Sydonius in Panegir. *Maioriano* dicto Proſper & M. Maximus in Chron. vbi & nos multa de eo in eius commentariis ad A. C. 432. n. 4. & 433. n. 1. & 460. n. 3. vicit Francos, ſuperauit Burgundiones, & Armoritos, occidit felicem Magiſtrum militum: fœdauit tamen egregia merita, ductor effectus Barbarorum contra occidentale Imperium. Fuit & Aëtius hereſiarca Anomæorum dux, in quem Epiphanius vibrauit ſeipſum hereſ. 76. fuit quoque Aëtius Præsbyter, & Monachus ſocius acacij & Pauli, ad quos extat Epiſtola Baſilij 19. Valentis perſecutione vexatorum; qui & ad Epiphanium petiere opus in omnes hæreſes, & vtriuſque Epiſtolæ extant in limine Panarij. 23.

Hiſtoria de mutua prædictione Epiphanij & Chryſoſtomi defenditur. Demũ nec illud omittendũ duximus, perperã Baroniũ hiſtoriã alternæ extremæq; prædictionis Epiphanij & Chryſoſtomi inter commenta allegare fuiſſe conatum: cum ei, vti grauiſſimæ, calculum ſuum adhibuerint magni nominis Hiſtoriographi

storiographi; tum qui sui temporis res conscripserunt; tum qui acceperunt ab eis, idest Sozomenus lib. 8. cap. 15. & 16. Cassiodorus in Tripart. lib. 10. cap. 12. Nicephorus lib. 13. cap. 13. Polybius in vita Epiphanij c. 37. Socrates lib. 6. c. 13. Metaphrastes in vita Chrysost. Leo Augustus orat. de Ioanne Chrysost. & alij passim. Nec in eam quidquam momenti afferunt argumenta Beronij, videlicet falsam esse prædictionem de celeri Epiphanij morte, cum eius à Constantinopoli recessus in A.C. 401. inciderit: & tamen testimonio Hieronymi liqueat eum anno sequenti fuisse super vtpotè qui lib. 2. Apologiæ 1. contra Ruffinum, & in posteriori Apolog. Epiphanij velut adhuc viuentis nomen proferre. Et quoniam Ioannem in Epiphanium motum aiunt, vt ei mortem prædiceret, eo quod sententiæ expulsionis suæ assensum præbuisset: & tamen lata in eum exilij sententia non fuit, nisi post discessum Epiphanij, Theophilo Alexandrino Pseudo-Synodum cogente in causa Chrysostomi: qui sane Theophilus, nisi post discessum Epiphanij Constantinopolim non adiit, vt palam omnibus est. Verum Epiphanium contradixisse Eudoxiæ super meditata expulsione Chrysostomi, qui grauis ei erat, quod acriter moneret eam restitutionis agri viduæ Theognosti, apud omnes in comperto est: & nihilominus fama inualuit, Epiphanium consensisse Chrysostomi exilio: atqui non dicebat consensisse sententiæ de eo à Patribus latæ, qui nondum conuenerant; sed ab Eudoxia diù dolenterque affectatæ, quam postmodum Pseudo-synodus *ad Quercum* dicta decreuit: Et nihilhominus verè Epiphanius scandalizatus abscessit, ne tanti celeris particeps fieret: quod scilicet ab Eudoxia audiisset: *si fueris impedimenti, Pater Epiphani, quominus mittatur Ioannes in exilium, aperiam templa Idolorum.* Quod Polybius S. Epiphanij discipulus refert, & Leo item Imperator. Eo autem recedente Synodus coacta fuit, & exilij lata sententia in gratiam Augustæ, quæ à multo tempore id cupiebat. Quid quæso id habet impossibilitatis? Et Ioannes famæ credidit asserenti, Epiphanium, cum abscessisset à facie Augustæ, & ab vrbe, exilium suum decreuisse: & ea propter mortem, quam à Deo præscierat, eidem per litteras scripsit, sed reuerenter, sed pacificè, vt tantum decebat virum. Et Epiphanius innocuus tanti criminis in se falso rumore diuulgati, Ioannis celerem mortem itidem quam Deo commonstrante præsciuerat, eidem rescripsit: sed mitissimo affectus animo; vt Polybius, & Metaphrastes referunt.

24. Carpitur Baronius.

Quod vero rursus Cardinalis obiicit, Epiphanium non illicò in mari obiisse, vt prædictum sibi fuerat, sed anno adhuc sequẽte in viuis fuisse, planè non probat: nam Hieronymi in priori Apologia verba sunt: *Epiphanio crimini dandum est, quare Græcam, Syram, Hebræam & Ægyptiam linguam, ex parte & latinã nouerit?* Et in sequenti: *Papa Epiphanius quinque linguas loquitur.* Quis ex his verbis credat vitam Epiphanij contestatam? At non dixit iam obiisse. Et quid inde? an & quoties eum iam mortuũ nominasset, necessariò mortis eius mentionẽ facere debuit? Absit. Sed vt videas sapientem depræhensum in astutia sua; quantumuis ea phrasi de vita Epiphanij lætum testimonium concederemus: is ipse qui ipso A.

C. 402. n. 23. vt argumento vires præberet, dixerat: *Etenim Hieronymus in posteriori Apologia, quam aduersus Ruffinum sequenti anno scripsisse perspicuè demonstrabitur, de Epiphanio cum meminit, ita ait: Papa Epiphanius πεντάγλωττος, quia quinque linguis loquitur, &c.* mox sui oblitus; & tam necessariæ promissionis, non quidem anno sequenti, sed eodem ipso 402. n. 31. post folium dumtaxat vnicum ex professo probare contendit oppositum, inquiens: *Quod verò hoc ipso anno ea Apologia in Ruffinum à S. Hieronymo scripta sit, præter alias adductas superius rationes, inde quoque certum licet sumere argumentum, dum scilicet triennium ibidem numerat ab eo tempore, quo ipse ad Ruffinum Epistolam dederat. Sed & posteriori libro prioris Apologiæ, dum numerat annos (vt ait) fermè decem, ex quo ad dextrum Præfectum Prætorio librum scripserat de Scriptoribus Ecclesiast. (quod accidit vt vidimus testificatione ipsius an. 14. Theodosij Imper. anno autem Domini 392.) planè declarat, hoc eodem quoque anno priorem etiam in Ruffinum eam scriptam esse Apologiam: in qua (vt vidimus) eiusdem meminit Epistola Anastasij Papæ in Ruffinum ad Ioan. Hierosolym. Episcopum data.* Concluditque: *Cum igitur satis sit demonstratum, hoc ipso anno quo Anastasius ad Ioannem, eodem quoque Hieron. tum priorem, tum posteriorem Apologiã aduersus elucubrasse: age iam, modo de ambobus hoc itidem agamus anno.* Et verè; quoniam si A. C. 392. quo opus de Scriptor. Eccles. elaborauit, ferè 10. adiicias, qui vsque ad scriptionem Apol. transacti fuerunt, fient 402. non 403. vt oportebat ad hoc vt earum testimonio probaretur Epiphan. adhuc A.C. 403. viuus fuisse. Cum autem eodem anno Apologiæ à Hieronymo scriptæ sint, & Epiphanius, iuxta Chrysost. prædictionẽ, mortuus; reliquum est, vt ab illis nihil in hanc ferri valeat argumenti, cum potuerint scribi ante eius obitum, aut priusquam de eo Hieronymus quidquam nouerit.

Sarta igitur tecta quæ maneat, & omni parte constans historia mutuæ prædictionis tantorum Heroüm, non vno capite necessariam Ecclesiæ: sed vt liqueat posse inter viros æque sanctissimos mentium interuenire dissidium, quod Deo non ingratum sitimo & Diuinis reuelationibus, & prædictionibus approbetur. Et vt quisque in sua se paruitatem contineat, nec sibi persuadeat, eo ipso quod ad familiaritatem Dei aliqualem admittitur, statim omniscium reddi debere. Bellum item ex vtraque parte iustum hoc loco dari posse: quod enim in rebus externis concedi nequeat in causa sunt quæ inde sequuntur innocentium strages, direptiones, captiuitates, & id genus alia: quæ omnia in mentali pugna longè absunt. Vndè iure quidem Epiphanius vitabat Ioannis communionem, quod scilicet errorum Origenis secum ferebat damnationem in Concilio Cyprio à se coacto latam, & in Alexandrino sub Theophilo confirmatam: & nihilominus Ioannes non abnuebat Origenistarum consortium, etiam ab Epiphanio requisitus: & iure quoque, quandoquidem expectabat causam eorum agitari in plena Synodo Constantinopolitana, quam illi appellarant, ipsius Ioannis, vtpotè Patriarchæ, patrocinium implorantes; qui Epiphanium ad se inuitabat; subiungens, oportere vniuersalis Synodi expectare sententiam. Accedebat & Diaconi ab Epiphanio,

25. Bellum ex vtraque parte iustum inter dictamina.

Ioanne inconsultò, & intra ipsius vrbem ordinati (vt videbatur) temeraria præsumptio; quem tamen ille ordinauerat, quod esset necessarius ministerio Monasterij segregantium se à consortio Ioannis Patriarchæ, ob Origenistarum beneuolam communionem. Sed de his satis.

CAPVT III.

De Scithiotarum Instituto, à Syluano in Palæstinam inuecto.

1. Syluanus qualis vir.

HACTENVS Antonij Magni Institutum ab Ægypto in Palestinam Hilarionis, & sociorum manu translatum prosequuti sumus: quod tamen ab Epiphanio vlterius propagatum, & in Cyprum transductum vidimus. Nunc iam Scithiotas iterum in Palestinam secessisse narraturi sumus. Planè id Syluano deberi, dubium non est, cum eum constet in Scithi diù multumque versatum, adeò vt inter primores Patres locum obtinuerit, teste Pelagio in dictis senior. libello 14. num. 5. *Dicebant de Abbate Syluano quod habuerit in Scithi discipulum nomine Marcum, & hic fuerit magnæ obedientiæ, quique etiam scriptor antiquarius erat, &c.* nimirum (quod de Epiphanio, Hilarione, eorumque discipulis diximus) exercebat se in exaratione librorum. Hic ille est qui iussus elementum. O semi exaratum reliquit. Libello autem 18. num. 15. subdit Pelagius: *Cum Syluanus redire vellet in patriam* (erat enim Palestinus) *tres induciarum dies oratu obtinens in tertio, priusquam à Scithi pedem extraheret bono fine sublatum, &c.* Sed & Nicephorus lib. 11. cap. 39. Syluani gesta his complectitur: *Syluanus in Palestina ortus, eò (vt mihi videtur) tempore superstes fuit* (videlicet Hilarioni, & Epiphanio coæuus) *qui eum à Deo accepit honorem, vt Angeli ei inseruierint. Et cum primum in Ægypto philosophatus esset, in montem Sinà inde transiit; postea autem in torrente Gerara maximum, pulcherrimum, & clarissimum bonorum virorum constru xit Monasterium. Cui post eum admirandus præfuit Zacharias.* Quid verò de eodem literis scriptum reperiam, libens promam.

2. Paupertas.

Paupertatis imprimis egregius amator fuit. Probat is Paschasius de Verb. Sen. cap. 5. num. 1. inquiens: *Abbas Syluanus dum modicum discessit à cella, discipulus suus Zacharias cum aliis fratribus sepem horti amouit, & fecit hortum maiorem. Quod postquam regressus senex agnouit, tulit melotem suam, vt discederet. At illi proiicientes se ad pedes eius, propter quid hoc faceret, vt indicaret postulabant. Tum senex ait: Non ingredior, inquit, cellam hanc, nisi sepes fuerit in locum suum reuocata: Quo mox facto, ita regressus est.* Vbi obiter notatum velim Syluanum amplas possessiones exhorruisse. Rursus moris fuisse hortorum Monasticorum custodiam, non ex muris, sed ex sepibus compactum: de quibus Varro lib. 1. de Re Rustica c. 14. *Sepes est ex agresti ligno, vel obseri solet naturaliter virgultis.* Et Maro. 1. Georgic.

Quippe etiam festis quædam exercere diebus
Fas, & iura sinunt: riuos deducere, nulla
Religio vetuit; segeti prætendere sepem, &c.

Denique *Melotes* itinerantis, & abscedentis habitus potius erat, quam inhabitantis: nam vt discessum inde suum significaret Syluanus, melotem suam tulisse dicitur: *Tulit melotem suam, vt discederet.* Melotes itinerantis habitus.

3. Qualiter manuum operi vacandum.

Quâ verò animi attentione labori manuum insistendum esset, hoc ille facto docuit apud Pelagium lib. 11. num. 28. *Sedente aliquando Abbate Syluano in monte Sinà, discipulus eius volens abire ad quoddam ministerium suum, dixit Seni. Dimitte aquam & riga hortum. Ille autem exiens ad dimittendam aquam, tegebat faciem suam de cucullo suo, tantum ad pedes suos intendens. Contigit autem, vt ipse hora quidam superueniret ad eum, & videns eum à longè, considerauit quid fecisset. Et cum peruenisset ad eum, dixit ei: Dic mihi Abba, vt quid tegebas faciem tuam de cucullo, & sic adaquabas hortum? Et dixit ei senex: Ne viderent oculi mei arbores, & occuparetur mens mea ab opere suo in consideratione earum.* Exemplo itaque suo nos docuit, non sic operibus manuum vacandum, vt mens ab oratione desistat, cuius ipse eximius cultor fuit. Vnde apud Ioannem libel. 1. de Prænidentia numero 1. legitur in excessu mentis perseuerasse extensis in cælum manibus à capite vsque ad finem penè diei, ita vt requisitus à Zacharia hora sexta & nona, eodem habitu permaneret: & ab eo rogatus de causa; humilitatis custos responderit: *Infirmatus sum hodie fili.* Sed instantiùs requisitus, ac precibus victus tandem expresserit: *Ego in cælum raptus sum, & vidi gloriam Dei, & illic steti vsque modo, & nunc dimissus sum.* Narrat & quid simile de eius extasi Palladius de Verb. Senior. num. 105. cui subdit Pelagius lib. 3. num. 15. *Et nolebat, senex deinceps exire de cella sua, sed se exire cogebatur, operiebat capitis faciem suam dicens: Quid necesse est videre lumen istud temporale, in quo nihil est vtile?* Quo loco *capitium* posuit Interpres pro *cucullo*, quod is solum caput ad humeros vsque tegeret. (Hispanè *capilla*) vti suo loco dictum est. lib. 2. cap. 11. num. 7. Syluani extases.

4. Manuum labore viuendum.

Monachum de operibus manuum suarum escam sibi paraturum, ita docebat, vt quemdam aliter garrientem, de stultitia gnauiter repræhenderit. Habes id apud Palladium (perperam Ruffinum creditum) de Verb, Senior. numero 55. *Quidam peregrinus frater venit ad Abbatem Syluanum, in monte Sinà, & vidit quod fratres operarentur, & dicit: Quare operamini cibum qui perit? Maria enim bonam partem elegit. Tunc senex dixit discipulo suo Zachariæ Da illi codicem, vt legat, & mitte illum in cellulam, quæ nihil habet. Hora autem nona circumspiciebat frater ille viam, si fortè vocaret eum senex ad comedendum. Postquam verò transiit hora nona, venit ad senem dicens ei: Numquid hodie non comederunt fratres Abba? Cumque senex fateretur, ait ille: Quare me non vocasti? Tunc dixit ei Abbas Syluanus: Tu homo spiritualis es, & non habes necesse hanc escam: nos autem tamquam carnales, opus habemus comedere, ideò operamur. Tu autem bonam partem elegisti: legis enim omni die, & non vis carnalem escam accipere: Quod cum audisset, cæpit pænitere, ac dicere: Indulge mihi Abba: Tunc respondit illi Syluanus: Ergo necessaria est* Euidens conceptio oppositum sentientis.

Martha

Martha & Maria; propter Martham enim, & Maria laudatur.

5. Ieiunium. Ieiuniorum regulam ita mordicus obscurabat: ne refectione etiam hospitalitatis iute aliquando accepta, quod reliquum erat diei, ieiunij legibus subderet:quibus (quod valde notandum) etiam potus aquæ interdicebatur. Audi quid idem scribit Palladius num. 46. *Abbas Syluanus dum cum discipulo suo Zacharia ad quoddam Monasterium peruenisset; antequam egrederemur, fecerunt eos Monachi parum comedere. Postquam ergo egressi sunt, inuenit discipulus eius aquam, & volebat bibere. Cui Abbas Syluanus: Zacharia, hodie ieiunium est. At ille dixit: Numquid hodie non comedimus Pater? Et dixit ei senex: illa esca charitatis erat fili,nos autem nostrum ieiunium teneamus.*

6. Discretio. Discretionis Magister egregius factus, eam, vbi opus esset, tum per se, tum per discipulos suos exhibere curauit. Eius rei gratia contigit (Authore Pelagio lib.10. num.85.) vt lapsus frater,qui ab alio perdidisse animam suam audierat, ad ipsum accederet,priusquàm ad sæculum desperatè rediret: *Pergens autem ille, deliberauit ire, & indicare cogitationes suas Abbati Syluano: erat enim hic Syluanus MAGNVS DISCRETOR.* Verum is illum ad spem redite fecit, & de peccato suo pœnitere, *tanquam bonus medicus apponens cataplasma animæ eius de Diuinis Scripturis assumptum.* Quà verò discretione in ieiuniorum obseruatione eius discipulus Nathyra se gesserit, audi ex eodem Pelagio lib.9. num. 36. *Narrauerunt de Abbate Nathyra, qui fuit discipulus Abbatis Syluani, quia cum sederet in cella sua in monte Sina, mediocriter gubernauit vitam suam de his quæ erant necessaria corpori. Quando autem factus est Episcopus in Pharan, multum coarctabat animam suam in duritia continentiæ*(Addit Pelagius in fine Veteris Lausiacæ num.18. *Quando autem Episcopus ordinatus est in Pharan, nimis constrinxit seipsum in duriori abstinentia, & in Vigiliis propensius, atque in orationibus intentiùs agebat*) *Et dicit ei discipulus suus: Abba, quando eramus in eremo, non te ita cruciabas: Et dicit ei senex: Fili, illic solitudo erat, & quies, & paupertas,propterea volebam gubernare corpus meum, ne infirmarer, & quærere rem quæ non habebam. Nunc autem hic sæculum est, & occasiones sunt excedendi plurimæ, & si infirmitatem incurrero, sunt hic qui succurrant, ne propositum Monachi perdam* Quod in gratiam eorum,qui de Monachatu assumuntur ad Episcopatum, placuit in medium adducere: vt videant discretione magistra, non tunc remissiuè, sed dutiùs sibi agendum fore, cum maioribus sint obligationibus addicti, & maiora solatia ad manum, cum ægrotauerint, habeant. *Quidam fratres rogauerunt Abbatem Syluanum per quam viam adeptus esset tantam prudentiam? Respondit eis ille, dicens: Nunquam dimisi morari cogitationes malas in corde meo, quæ Deum prouocarent ad iram.*

Nathyra Episcopus factus cur abstinentior.

7. Ars reiterandi conuersionis initiũ. Longum esset cæteras persequi obseruantias è Scithi in montem Sinà ab Abbate Syluano transductas,quas tamen Lector lib.3.cap.5.§.2. à num.16. à nobis fuisse relatas ostendet. Non grauabor tamen ædificationis gratia doctrinam eius in medium afferre, qua docebat suos quotidie initium facere conuersationis suæ, vt cum Regio Vate dicere quauis hora valerent: *Nunc cœpi: hæc mutatio dexteræ Excelsi.* Narrat. Pelagius lib.cap.29.quod *Interrogauit Abbas Moyses Abbatem Syluanum dicens. Potest homo per omnem diem initium facere conuersationis suæ.* Hæc Pelagius. Sed modum aut media, seu (vt veriùs dicam) eius artis instrumenta, quæ Syluanus requisitus ministrabat, refert D. Martinus Dumiensis Abbas & Episcopus lib. de Ægyptiorum Patrum sententiis num.108.cui consonat Paschasius cap.43. num. 2. Hinc forsam R.P. Benedictus hausit cap.4. suæ Regulæ: *De Instrumentis bonorum operum*: subdens: *Ecce hæc sunt instrumenta artis spiritualis, quæ cum fuerint à nobis die, noctuque incessabiliter adimpleta, & in die iudicij reconsignata, illa merces nobis à Domino recompensabitur. quam ipse promisit, &c.* Itaque Syluanus sua ita promit bonorum operum instrumenta apud Martinum.

Instrumenta huius artis.

9. Virtutes erga Deum, & seipsum.

1. *Oportet apprehendere vnumquemque parum aliquid ex omnibus virtutibus. Singulis ergo diebus surgens manè sume initium vnum in omni virtute, & in omni mandato Dei.*
2. *In magna patientia & longanimitate.*
3. *Cùm timore, & charitate Dei.*
4. *Cum humilitate animæ & corporis.*
5. *In multa sustentatione, & tribulatione, & commoratione cellæ.*
   NOT.Quadrat illud B.P.Benedicti:*Officina vbi hæc omnia diligenter operemur, claustra sunt Monasterij, & stabilitas in Congregatione.*
6. *In oratione & deprecatione.*
7. *Cum gemitu, & puritate cordis,& oculorum, & custodia linguæ, & sermonum.*
8. *In abrenunciatione rerum materialium,& desideriorum carnis.*
9. *In certamine Crucis:id est cruciatione,& paupertate spiritus.*
   NOT. Ita Martinus: sed Paschasius reddit: *Cruciationem habentes in certamine.*
10. *In continentia spirituali, & agone pugnæ.*
11. *In pœnitentia, & luctu.*
12. *In simplicitate animæ, & taciturnitate.*
13. *In ieiunio, & vigilijs Nocturnis.*
14. *In operatione manuum, secundum quod docet Apostolus, dicens: operantes manibus nostris.* 2. Corinth.11.
15. *In fama, & siti, & frigore, & nuditate*
16. *In laboribus, & tribulationibus*
17. *In necessitatibus, & angustiis, & persecutionibus.*
18. *In foueis, & speluncis, & cauernis terræ*
19. *Esto factor verbi, & non auditor tantum.*
20. *Operans talentum in duplo:habens vestem nuptialem, fundatur super firmam petram, & non super arenam.*
21. *Eleemosina, & fides non te derelinquant.*
22. *Cogitans omni die mortem esse vicinam*
23. *Et quasi iam clausus in monumento, nihil de hoc sæculo cures.*
   NOT. Addit Paschasius: *Quia sollicitudo sæculi & cupiditas diuitiarum, hæ sunt spinæ, quas Dominus cauere dixit in Euangelio, quia bonum semen suffocant.*
24. *Inedia escarum, & humilitas, & luctus non recedant à te.* NOT. Addit Paschasius: *Quia Dominus dissipat ossa hominum sibi placentium.*

25. *Et timor Dei permaneat in te omni hora: scriptum est enim: Propter timorem tuum Domine in vtero accepimus, & doluimus, & peperimus spiritum salutis. Hæc ergo, &, si qua alia virtus est, in his perspice.* NOT. Hactenus docuit qualiter se quis erga Deum, & seipsum gerere debeat: deinceps vt erga proximum explanat.

9. Erga proximum.

1. *Ne te ipsum mensures cum magnis, sed crede te inferiorem esse omni creatura, id est deteriorem à quovis homine quamlibet peccatore.* NOT. Paschasius: *Qui se existimat, &c.* Gal. 6.
2. *Habeto discretionem discernens teipsum* NOT. Deest in Paschasio.
3. *Et non iudices proximum, neque inspicias aliena delicta: sed tua plange peccata, & de nullius hominis actibus sollicitus sis.*
4. *Esto mansueti spiritus, & non iracundi* Paschas. *Esto mansuetus spiritu, &c.*
5. *Nihil incorde tuo contra aliquem cogites mali.*
6. *Neque habeas inimicitiam in corde tuo, neque odium contra inimicantem tibi sine causa.*
7. *Neque irascaris inimicitiæ eius.*
8. *Neque despicias eum in necessitate, & tribulatione eius.*
9. *Nec reddas malum pro malo, sed esto pacificus cum omnibus hæc est enim pax Dei.* N O T. Paschasius habet: *Hoc est vinculum perfectionis.*
10. *Non te credas malum facienti: neque congaudeas ei, qui facit proximo suo malum.*
11. *Non detrahas alicui, quia Deus cognoscit omnia, & videt vnumquemque.* Paschas. *Quia Deus index, & vestis est in omnibus.*
12. *Non credas detrahenti; neque congaudeas ad malè eloquium eius.* NOT. Deest in Paschas.
13. *Non oderis aliquem propter peccatum eius: quia scriptum est: Nolite indicare, & non iudicabimini.*
14. *Neque despicias peccantem, sed ora pro illo, vt det illi Dominus conuersionem in patientia, & misereatur illius: potens enim est Dominus.* Paschas. habet: *Conuersionem ad pœnitentiam.*
15. *Etsi audiris de aliquo quod agit iniqua, responde dicens. Numquid ego iudex sum? Homo sum peccator, mortuus sub peccatis meis, & lugens mea propria mala. Mortuus enim causam non habet curare pro aliquo.*

Hæc omnia ergo qui cogitat, & procurat, operarius est vniuersæ iustitiæ, sub gratia & virtute Domini nostri. NOT. Hæc fusiùs Paschasius, ita: *Qui hæc omnia procurat, & cogitat, operarius est omnis iustitiæ, dum de Christo Redemptore nostro Propheta denuntiat, dicens: Ego autem sum vermis, & non homo. Et alius Propheta dicit: lapis de pariete clamabit, & scarabeus de ligno loquitur. Nos vero dum in multis extollimur, in multis supplantamur. Qui verò hæc custodit, viuit sub gratia, & virtute Domini N. Iesu Christi.* Forsam hûc Moyses Abbas, qui Syluanum interrogauerat, respexit, cum Marrino eodem teste dixit numero 8. Abbas Moyses dixit: *Voluntaria paupertas, & tribulatio cum patientia, & discretio, instrumenta sunt Monachi. Scriptum est enim: si fuerint tres viri isti Noë, Iob, & Daniel, viuo ego, dicit Dominus, ipsi salui erunt. Noë enim est in persona voluntariæ agestatis; Iob in persona tribulationis, & patientiæ; Daniel in persona discretionis. Si ergo trium istorum sanctorum virorum actus in aliquo homine fuerint, Dominus in eo est, habitans cum ipso, suscipiens eum, & repellens ab eo omnem tentationem, & omnem tribulationem superuenientem ab inimico.* Sed de Syluano, eiusque actis diximus satis. Incoluit itidem sanctum Sinà montem, & vastam illius solitudinem S. Ioannes, cui de gradibus Monasticarum virtutum opus *Climaci* nomen attulit: de quo tamen inferiùs agendum nobis erit post S. Sabam, qui eum ætate & æuo superauit: nunc ad Bethleemiticum Monachatum exponendum transitum faciamus.

CAPVT IV.

Syrorum Monachorum Institutum D. Hieronymus in Palestinam transfert, illudque sapientioribus decorat præceptis.

§. I.

Regulæ à Lupo de Olmedo compactæ censura, & eius quæ Monacharum dicitur.

E Cypro locisque Palestinis, recta Bethleem vsque procedimus via, vbi Hieronymum, vt vniuersalis Ecclesiæ, ita & Monachorum præcipuum veneramur Doctorem Institutoremque: quo vno iure optimo gloriari posset Monasticas vniuersa è solitudine sua protulisse virum, quem nemo forsam eloquentia, sacrorum Bibliorum varia illustratione, & morum sanctitate superare queat. Sed quod spectat ad eius Monachatum, quem præsenti labore illustrandum suscepimus (cætera laudibus alij, quorum id interfit, prosequantur) non ita suos verbo tenùs instituebat Monachos, vt eas nullibi scripserit Institutiones; quin potius omnes ferè eius Epistolæ, & Commentarij has ipsas spirant: vt meritò Carthusianorum parens suam docturus sodalitatem à dictandis abstinuerit Regulis, quòd D. Hieronymi scripta, & S. Benedicti Regula, quidquid ad eius Religionis institutionem necessarium videretur, satis superque elucidatum cunctis redderent. Ita sanè venerabilis testatur Guigo, qui primus Carthusianos mores scripto edidit, ne temporis tractu à memoria laberentur, in præfatione à nobis suo loco reddenda. 1. Hieronymus Ecclesiæ & Monachatus præcipuus doctor. Eius Epistolæ Monastica Instituta.

Scimus Lupum de Olmedo Hieronymianum Monachum pridem id præstitisse laboris, vt (Probam Falconiam, & Eudoxiam Imperatricē imitatus) quæ toto Monachatus sui decursu, spatio vt minimum 60. annorum, sanctissimus Præceptor de re disseruit Ascetica, ad vnā redegerit orationem, quam Marrinus Papa V. suo diplomate 2. Regula Lupi de Olmedo à Pontifice confirmata.

mate commendauit, facultatem cunctis sectatoribus D. Hieronymi impertiens, vt Augustini Regula, cui addicti erant, sepofita, Regulam denuò à Lupo ex multis D. Hieronymi Centonibus concinnatam arriperent: quò nimirum filij Patrem tantum sibi quotidie loquentem audirent; & qui *Hieronymi* censentur nomine, eius dumtaxat Institutionibus regerentur. Non tamen pro voto res euenit: nam prudentissimè, & accuratissimè ab Hispanis Patribus ea perpensa, viriliter nouitati restitum est: quippe licet specie tenùs, pulchra primo aspectu videretur, intus tamen latebat non solum inconstantiæ virus, sed impossibilitatis: vt quid enim vetera D. Hieronymi Instituta refricarentur, si, quod præsentis temporis fragilitas fert, nemo eius rigoribus, sese conformare valeret? Quis enim cibario dumtaxat pane, & aquæ potu miseris hisce sæculis in commune viueret? quis nudus pedes, & sacco vili, ac simplici præcinctus corpus attereret? vt cætera, quæ iam prosequuturi sumus, ante tempus non proferam. Hæc Iosephus de Siguenza tom. 2. suorum Chronicorum prosequitur, vir quidem vernaculo eruditus cothurno: &, nisi aliqualis commotionis bilis noteur, historicus numeris omnibus absolutus, vt euoluenti apparebit.

Cur ab Hispanis non admissa.

3. *De eadem iudicium.*

Cæterum vt Lupiana Regula ingenio, ac studio non vulgari concinnata èst, etsi Monachorum directioni, luci, & consolationi non modicè valeat inseruire (quod præcipuè Marianus Victorius in eius Censura intendit) Regulæ tamen rationem non vno capite excedit: enimvero verborum effusione notabilis est, quod videlicet, quæ multis locis, variatis phrasibus HIERONIMVS pulchrè repetit, cum simul in vnum coacerbantur, molestè redundare necessum est; nec semper suum locum vnam quamuis seruare sententiam. Sanè cum S. Doctor Institutis Monasticis à Rustico rogaretur, luculenter, & succincto stilo vniuersa persequitur epist. 4. Identidem fecisse conspicitur rogatus à Paulino epist. 13. & Eustochium instituens ep. 22. & Demetriadem epist. 8. & lætam pro institutione filiæ ep. 7. & cum laudet Paulam ep. 27. & Asellem ep. 15. & Leam ep. 24. & alios, aliasve Monasticæ vitæ professores: & cum in Pseudo-Monachos inuehitur, vt in Iouinianum, & Origenistas: quibus proculdubio locis pro similitudine argumentorum easdem sæpius iterare oportuit sententias. Nunc verò veritus Lupus ne aliquod dictorum tanti Patris excideret, in eadem vsque ad nauseam volutatur arena: cogiturque in multis præposterè refricare capitibus, quæ in vnius titulo promittit: & in vno eodemque ad ea, quæ affatim explicata dimiserat, sæpè quasi ad oblita reuerti. Cuius rei abundantissimum præbent testimonium tria illa quæ compingit de abstinentia, & primo titulum dat *De abstinentia, & præcipuè à carnibus*: secundo: *De abstinentia Philosophorum antiquorum, &c.* Et tertio: *De temperatis ieiuniis*: in quorum primo (vt omittam non satis cum simplici Monachorum Regula tractatulum *de Philosophorum abstinentia* cohærere) ex professo egerat, quod in tertio promittit: ait siquidem: *Parcus cibus, & venter esuriens, triduanis ieiuniis præfertur; multo enim melius est quotidie parùm, quam rarò satis sumere*: & multa alia eius generis dimidiam replentia paginam. Quæ si Hieronymus semel dixisset, nequaquam quasi eodem saturatus cibo iterum eructasset. Qua in re graui proculdubio (vt ego reor) iniuria eruditissimus Rethor afficitur: vt tute Lector, si eamdem vtraque manu Regulam voluas, passim iudicabis. Proderit nihilominus iis quibus vniuersa S. Hieronymi scripta reuoluere non suppetit tempus, cupiantque velut in vnum fasciculum omnes eius sententias Asceticas colligatas habere: sed prodesset impensiùs, si, vnde vna quæuis peteretur ad marginem, vel ad calcem notatum esset: quod tamen otiosus quispiam haud difficulter præstabit. Nos vero more nostro non Regulam Hieronymianam casso labore compingemus; sed eius Instituta, siue ab eo obseruata, siue suis erogata, vndecumque haberi possint, expiscabimus, & vt datum desuper fuerit, aperiemus.

4. *Regulam Monachorũ Recentioris autoris esse*

Quid autem sentiri oporteat de Regula quæ sub titulo *Monachorum* ad calcem operum D. Hieronymi circumfertur, merito rogabit quis. Verùm facilis est responsio; præseferre quidem Hieronymum autorem cum cap. 11. inquit: *Miser ego Hieronymus fatuorum sapientium imitator, &c.* Et in fine operis: *Senectutem vestri deuoti Hieronymi sanctis vestris iuuate orationibus.* Sed merum esse Recentioris plagiarij figmentum, qui vixisse conuincitur post tempora S. P. N. Benedicti, imo & exordij Ordinis Cluniacensis, & Cisterciensis, quorum sæpe mores depingit. Verbi gratia, cap. 9. ait: *Non pudeat singulis hebdomadis sexta feria, quo die saluator opprobria, & mortem pro homine ab homine pertulit, vnamquamque sororum suam vitam coram omni catu sororum discutere, & de commissis contra præcepta & Regulam se proprio ore criminari, ac disciplinam subire.* Id vero cap. 33. ad omnes dies extendit: nam post Matutinas laudes Moniales præcipit ad Capitulum pergere, ibique fieri *confessiones criminum in regularibus disciplinis coram Abbatissa domus, & cæteris sororibus. Prodantur in publicum quæ gesta sunt contra regulares obseruantias & obedientias: vt iam nullatenus quidquam inemendatum & impunè pertranseat, ne lateat matrem, & sorores vniuscuiusque conditio, &c.* Quæ omnia ex vsibus meorum Cisterciensium desumpta sunt; præsertim quod subditur: *Extra vero Capitulum aliquid de his vnquam qualicumque verbo vel nutu proferre, sit anathema.* Benedictinorum omnium est illud cap. 22. In choro Ecclesiæ ad Diuinas laudes parato, dormitorio, cœnaculo, claustro, ac capitulo, omni tempore loqui non deceat, à quibus in corpus Iuris Canonici transiit. cap. *Cum ad Monasterium* de statu Monachorum. Rursus Benedicti Sanctio est, quod *post Completorium nemo loquatur* c. 42. nunc vero cap. 39. dicitur: *Post Completorium vero nihil aliud quàm silentium sentiatur.* Idem habetur cap. 22. *Hæc inuiolabilis obseruatio vigeat, quod singulis noctibus post peractam horam Completorij, vsque ad Missam, sacra obseruentur silentia.* Missam vero post *Primam* celebrandam præcipit c. 34. vt alias innumeras eiusdem Patris Institutiones silentio obuoluam, ab autore huius Regulæ à Recentioribus vsurpatas.

5. *Idem ex nouatis vocibus conuincitur.*

Adde nouatis vocibus & moribus, autorem ipsum totius antiquitatis Ecclesiasticæ prorsus ignarum se prodidisse. Quis illata alicui verbera ex Veteribus *disciplinam* dixit? & tamen capite 9. habes. *Si ieiunia non castigant superbiam,*

biam, edometur verberibus, contumeliis, & grauibus disciplinis. Et infra: *Non pudeat se proprio ore criminari & disciplinam subire:* Et tamen totis priscorum æuis solum sonabat *artem*, *institutum*, *sectam*, aut *exemplum*, vt apud Grammatistas videre est. Quis veterum nouit totam illam structuram Monasterij, *dormitorij*, *claustri*, *capituli*, &c. Quis *chorum* dixerat locum orationis communem? quem tamen omnes *oratorium*, aut *Ecclesiam* hactenus nuncuparunt? Pudet *campanellæ* vocem audire, quam ad conuocandas sorores pulsandam sæpè inculcat: cap. 38. *Quousque campanella de claustro pulsabitur, &c. Post quietem pulsata campanella, &c.* & cap. 39. *Ad Ecclesiam sorores campanella vocet*, & cap. 33. *Nullam ex vobis dormientem reperiat campanilis sonitus.* Horas item Canonici officij suis compellat recentissimis nominibus cap. 33. 34. & 39. Et nihilominus Hieronymus *Primæ* nomen & *Completorij* non nouerat; vt liquet ex epist. 7. 8. 22. & 27. vbi tamen solum meminit Tertiæ, Sextæ, Nonæ, Sacrificij Vespertini & Matutini, & Nocturnum precum. Qua de re inferiùs. Rursus hominis simplicitas detegitur, dum cap. 33. ait. *Ad Matutinas excubias nox vos præparet, &c.* Matutinas laudes quæ matutino exoriente sidere dicebantur, cum vigiliis nocturnis modernorum abusu confundens. Simile est illud cap. 34. *Nona dicatur hora statuta, cum iam sol in medio gyro diem exhibet medium:* quod *sexta* proculdubio est: aliisque similibus tota Regula respersa est.

6. Idē ex aliis capitibus comprobatur.

Denique huius operis Autor Hieronymum ipsum non nouerat, cuius aurei eloquij nec micam præsefert; quin potius barbaras illi voces attribuit, vt *verbositare* cap. 33. & *melioritas* cap. 4. & aliis innumeras. Fingit illum *per septem annos eremorum antra circuisse*, quæ sunt eius verba in Prologo Regulæ, (quod repetit cap. 10.) quem tamen in propria cellula apud Chalcidem eremiticam agendo vitam quieuisse, eius sæpissimè docent scriptæ epistolæ, quibus Heliodorum Ruffinum, & alios vt ad se accedant inuitat, locum mansionis designans epist. 6. ad Florentium, & in Prologo Comment. in Abdiam: Ægyptum verò breuiter & perfunctoriè inuisit. Verùm eiusdem farinæ est, quod eum dicit in iuuentute *antequam 20. ætatis annum attingeret, Vrbem Romam in suum prælegisse magistrum in omnibus penè liberalibus artibus.* c. 11. quod quam à vero abfuerit, lippis est, & tonsoribus perspicuum. Et minimè fuisse autorem libri *Vitas-Patrum* nuncupati; quod tamen ipse cap. 10. contendit; sed insulsissimè; vt doctè probat Rosuueidus in Prolegomenis, & Notis ad ipsum. Latuit (vt hoc quoque leuiter attingamus) autorem ipsum, Hieronymo semper fuscas vestes placuisse, displicuisse candidas: Et nihilominus Eustochio & sodalibus suis præscribit cap. 31. *Pannus itaque vester etsi albus & candidus, tamen grossus, & vilis sit: vt & color candorem castitatis intrinsecum, & vilitas contemptum terrenorum exhibeant.* Sororum item habitum fuisse *cucullas, caputia*, & *tunicas cum melotis*, tum ibi, tum cap. 38. repetit; cum Hieronymus melotum nusquam meminerit; autorque ignorauerit, apud Veteres cucullas à caputiis nihil differre, quod alibi monuimus. Tandem nullibi apud Veteres Ecclesiæ Patres trium seorsim votorum, cum de Ascetis agunt, fieri mentionem, & nisi ab exordio Mendicantium dici consueuisse: & nihilominus de eis autor iste in prologo scribit: *sub obedientia, pudicitia & paupertatis adunata proposito, &c.* Sed longum, & tædio plenum esset cuncta persequi, quibus Pseudo-Hieronymus iste detegitur. In quo illud sanè miramur, quid sibi subdolus homo voluerit, dum opusculum sub recentioris (vt verè erat) nomine non omnino contemnendum, sola Hieronymi nominis, & antiquitatis affectatione prætensa ridiculum fecerit, & inutile. Sed de his satis.

§. II.

Diui Hieronymi Anachoresis in Syria solitudine.

Euasurus insignis Monasticæ vitæ antesignanus Hieronymus, tyrocinium suum in vastissima Syriæ solitudine auspicatur, trigesimum ætatis annum agens: quod in Prologo posterioris explanationis suæ in Abdiam satis dilucidè profitetur, inquiens: priorem inibi iuuenem exarasse, cùm scilicet *nondum ad ætatem perfecti viri, & in mensuram Christi venisset.* Fusiùs id probat, & dilucidè, vt cætera, Baronius, quò Lectorem amando tom. 4. ad A.C. 372. in quem, vel eò superiorem, incidit Hieronymianæ Anachoresis exordium. Quid autem in causa fuerit, vt post totam Europam, Asiamque ab eo peragratam, illam potiùs sedem suæ quietis eligeret, altitudini sapientiæ, & scientiæ Dei soli datum est reserare. Doctorem vniuersæ Ecclesiæ mox futurum totos 30. annos per diuersa loca, scholas, professores Diuina eum prouidentia distraxit; quò nimirum vniuersi à se conditi cognitionem præstantissimam haurire valeret: qua de causa Italiam Gallias, Treuiros, Dalmatiam cum peragrasset, in Thraciam petrexit, Bithiniam, Gallatiam, Cappadociam, Pontum, Ciliciam, ac Syriam pedibus mensus est: in cuius extremo limine, quod Syros Agarenosque diremit, vocanti rursus spiritui resistere non valens, pedem fixit. Syllabum prouinciarum à se tandem peragratarum retexuit epist. 41. ad Ruffinum ab eremi antro sic scribens: *Tandem in incerto peregrinationis erranti, cum me Thracia, Pontus, atque Bithynia, totumque Gallatia, & Cappadocia iter, & feruido Cilicum terra fregisset æstu, Syria mihi, velut fidissimus naufrago portus, occurrit.* Video aliis placere, eodem prorsus ordine, quo ab eo nunc recensitæ sunt, eas peragrasse: verùm credibilius multò, eodem potiùs quo sitæ sunt. Post Thraciam autem, cuius Bizantium Metropolis est, & Europæ terminus, non adstat Pontus (de Prouincia sic dicta loquimur, non de Ponticomari) sed Elespontō transacto Bithynia, cui Gallatia proxima est, & Gallatiæ in Mediterraneis adiacet Cappadocia: huic autem ad Septentrionem litoralis contermina est Pontus; vnde Lycaonia transacta, Cilicia, Tharso vrbe D. Pauli patria illustris, continuo ascenditur, Cyprum insulam ad austrum habens, ad orientem verò Antiochiam Syriæ totius metropolim, cuius tunc temporis aliquantisper accola Hieronymus fuit: & inde tandem proximam chalcidis solitudinem arripuit. Sunt qui velint iam pridem

7. Hieronymi peregrinationes.

Quo ordine peragratæ.

Voverit ne Anachoresim. dem voto eius rei fuisse adstrictum, idque indicasse cum ad Theodosium & alios eius solitudinis incolas Ep. 38. ita scripsit: *Nunc in medio constitutus elemento, nec regredi valeo, nec progredi possum.* Quod enim progredi non valeret, laquei diaboli, & mundi honorum, de quibus erat spes, eum nequiter irretientes efficiebant. Sed vnde nequiuisset tamen regredi, si de arripiendo Monachatu votum non emisisset.

8. Cur Basilium non conuenerit. Sanè mirum admomodùm videri debet, Hieronymum Pontum & Cappadociam peragrasse, quo tempore magnus Basilius Monachorum mirificus prædicabatur præceptor (nam A. C. 362. à Cappadocia in Pontũ secessisse cum Gregorio leges Monachis laturus; iterumque Cappadociam remeasse, suo loco docebimus) & nihilominus tantum virum non conuenisse, tum ob insignem in vtrisque litteris eruditionem, tum ob Asceticam doctrinam vbique clarissimum: qui paulo prius ob vnius Hilarij auditionem in Gallias pergere non est veritus: quique audiendi Didymi gratia Alexandriam, & Constantinopolim Gregorij Theologi causa Basilio amicissimi aliquando incoluit. Ego inde ortum crediderim, quòd quô tempore Pontum & Cappadociam adiit, spiritu agebatur vario sumeret ne, an eluderet status Monastici arreptionem: imo anxiè diuinæ vocationi resistebat, vt eâdem Epistola ad Theodosium data manifestat: quàpropter veritus ne si Basilium consuleret, & adiret, ab eo ad perfectionis tramitem enixè sollicitaretur, & non satis impensè consultus traheretur, eius an fugit accessus: sectatus interim ea solum quæ humanarum litterarum eruditioni possent inseruire. Sed demus Epistolam ipsam quà timore Dei correptus, vt spiritum salutis parturiret, Anachoætarum orationes quæsiuit.

Ad Theodosium & alios Anachoretas. Hieronymi Epistola. n. 38.

QVAM vellem nunc vestro interesse conuētui & admirandum consortium (licet isti oculi non mereantur aspicere) tota cum exultatione complecti! Spectarem desertum omni amœnius ciuitate; videre desolata ab accolis loca, quasi ad quoddam paradysi instar, Sanctorum cœtibus obsideri. Verum quia hoc mea faciunt delicta, ne consortio Beatorum inseratur obsessum omni crimine caput; idcircò obsecro (quia vos impetrare posse non ambigo, vt me ex istius tenebris sæculi vestro liberetis oratu. Et ante dixeram præsens (planè innuit eosdem iam aliquando visitasse) *& nunc per litteras votum indicare non cesso, quod mens mea omni ad id studium cupiditate rapiatur. Nunc vestrum est, vt voluntatem sequatur effectus; meum est vt velim: obsecrationum vestrarum est, vt quod velim, & possim. Ego ita sum, quasi à cuncto grege morbido oberrans ouis, quod nisi me bonus Pastor ad sua stabula humeris impositum reportarit, lababunt gressus, & in ipso conamine vestigia concident assurgentis. Ego sum ille prodigus filius, qui omni, quam mihi pater crediderat, portione profusa, nec dum me ad genitoris genua submisi: nec dum cœpi à luxuria prioris blandimenta depellere; & quia paululum non tam desini à vitiis, quam cœpi velle desinere; nunc me nouis diabolus ligat retibus, nunc noua impedimenta proponens, Maria vndique circumdat, & vndique pontum: nunc in medio constitutus elemento* (haud dubium quin variarum cogitationum & affectionum de arripienda Anachoresi, seu Monachatu) *nec regredi valeo* (en votum Religionis) *nec progredi possum. Superest vt oratu vestro S. Spiritus aura me prouehat, & ad portum optatum optati litteris prosequatur.* Hæc ille.

Porro Theodosius hic Anachoretarum Archimandrita, is ipse est (ita etiam Baronio citato placet) cuius egregia gesta & disciplinam recenset Theodoretus in Philotheo cap. 10. festiuis gaudiis à Græcis celebrari solito sub nomine Theodosij Eremitæ ad 11. Ianuar. vt liquet ex eorum Menæis. Tanti ergo viri Hieronymus adiutus precibus intrat solitudinem, & præclarum Monachatus sui tyrocinium aggreditur. Quis autem non credat, etiam eius disciplinis se commisisse, cum nihil æquè habuisset in votis, quam eius interesse conuentui, & admirandum consortium tota cum exultatione complecti? Ita placuit Iosepho de Siguenza to. 1. discus. 3. & 4. & aliis; sed perperam: cum solitudo Hieronymi illustris incolatu longiùs ab eremo Theodosianæ distet; quod tamen illi minus perspectum habuisse liquet, cum potius Theodosium ipsum scribant, in eadem Syriæ solitudine Asceticam palestram erexisse. Atqui diuersæ admodum prouintiæ cultores fuisse ex his coniicito. Enim verò Hieronymi Anachoresim in Syria fuisse, nemo est, qui ignoret; id ipso pendente Epist. 41. ad Ruffinum, in hæc verba: *Syria mihi velut fidissimus naufrago portus occurrit &c.* De loco autem Epist. 43. *In ea ad me eremi parte delata sunt* (literæ Chromacij) *quæ inter Syros ac Sarracenos vastum limitem ducit:* & Epist. 6. *In ea mihi parte eremi commoranti, quæ iuxta Syriam Sarracenis iungitur &c.* Eam vero esse Chalcidis vrbis montana, in Prologo super Abdiam aperuit, inquiēs: *Quando ego & Heliodorus charissimus pariter habitare solitudinem Syriæ Chalcidis nitebamur.* Chalcidem autem propè libanum strabo constituit, lib. 16. Geograph. Post *Macrum* (ait de Syria loquens) *est Masias, habens montana quædam in quibus est Chalcis tanquam Masiæ arx. Eius initium est leodicæa, quæ apud libanum est.* Concinit Straboni Ptolemeus lib. 5. Geograph. c. 15. & Villanoua in tabula 4. Asiæ veteris; quāquam, quod de propinquitate libani dicitur, de Masya intelligendum est, quæ tamen *Chalcidi* iungitur.

9. Theodosius an Hieronymi Magister.

Hieronymi eremus, quæ?

Chalcis vrbs vbi sita?

10. Theodosii eremus vb

Sed verò Theodosium non in Syria, & in Cilicia vitam egisse, vel ipso Theodoreto affirmante, in capite Actorum eius habemus, vbi, *Rossus est* (inquit) *oppidum Ciliciæ, à dextra ei, qui nauigat in pontum Cilicium. Huius* (Rossi) *ad orientem & meridiem est mons altus, spaciosus, & vmbrosus: alit autem feras innumeras. In eo cum quemdam ad mare vergentem locum inuenisset magnus, & vulgo celebratus Theodosius, quadam modica extructa domuncula, Euangelicum viuendi institutum amplectebatur &c.* Rossus autem (autore Strabone) *inter Issum, & Seleuciam posita est.* Cæterum Cilicia monte Amano à Syria disiicitur, vt Plinius prodit lib. 5. c. 21. *Mons Amanus ipse à Syris Ciliciam separat.* Inter Theodosium ergo & Hieronymum Amanus mons interstabat, & latitudo, ferè Syriæ vniuersa, nam Chalcis orientalis eius limes est, quo à Sarracenis discernitur, ab Antiochia 120. P. M. ferè

M. ferè distans; vltra quam Occidentem versus Rossus Ciliciæ abest, passus plus minus totidem, id est horarias leucas simul omnes ad 60. Qui ergo Hieronymus Theodosij discipulus censebitur?

11. Cur Magisterio Theodosij non adiecit? Quamobrem verò id, quod semel tantoperè concupierat, secutus vel assecutus non fuerit, meum non est diuinare. Illud certum mihi est, diuina id factum providentia, vt qui præcipuus Monasticæ vitæ præceptor ordinabatur, Diuini dumtaxat spiritus discipulus esset. Nec id mirum, cum nihil minus Theodosio ipsi acciderit, vt refert Theodoretus, & eius æui aliis innumeris, qui nullius hominis Magisterio instructi, ad solius Euangelij præscriptum, etsi quid aliud Monasticarum institutionum fama vulgarat, vitam componere studebant, publicas Ascetarum erigentes deinceps palestras, atque institutiones edentes, Euangelicæ omnes doctrinæ conformes, etiamsi alterutrùm non emendicatas. Talis itidem Basilius fuit, & Augustinus, talis Benedictus, & ferè omnes Monachorum Patriarchæ, vt Franciscus, Dominicus, & Ignatius. De Hieronymo, vt id fateamur, argumento est, quod ab ipso eius Anachoresis exordio discipulos congregare non destitit, Innocentium & Hylam secum in solitudinem deferens, Heliodorum statim adferens, alios incessanter inuitans; vti eius Epistolæ abundantissimum ferunt testimonium: præsertim 41. ad Ruffinum, & 1. ad Heliodorum. Alios postmodum habuisse ad Marcum Chalcidensem Presbyterum scribens Ep. 77. inuitus è Chalcidica solitudine eiiciendus, apertè edocet, cum ait: *Ego fidei meæ testes habeo aures tuas & beati fratris Zenobij; quem tecum omnes, qui hic sumus, plurimum salutamus.* Et paulo superius: *Vnum tantum placet, vt hinc discedant: iamiam cedo: abruperunt partem à me animæ meæ, charissimos fratres. Ecce discedere cupiunt, imo discedunt &c.* Quærebatur, ab ipsius horrore eremi, quæ solis erat feris peruia, & apta, cum suis eiici; quod cum Paulino Antiocheno Antistite de Damasi Papæ consilio communicaret: quem Meletiani auersabantur, præcipuè Monachi, & Anachoretæ, in quæstione de tribus hypostasibus.

Eius discipuli.

12. Hieronymi hostes, Theodosiani. Verùm enim verò dum, quinam Hieronymi essent hostes, intentius quæro, Theodosianos Monachos prorsus fuisse non ambigo; qui nimirum Theodosio de medio sublato, vt Theodoretus innuit, Meletij partes sequuti sunt, & cum Hieronymum ad eas nunquam pertrahere potuerint, tandem cum Chalsidensibus importunis egere precibus, vt ne in montibus suis, ac eremo prorsus otiosa paterentur Hieronymum, & suos degere: vtpote homines Romanos & aduenas, Orientalibus non obedientes, qui ferè Meletium fauebant. Forte in eum quoque commoti, quod pridem, vt promiserat, ad eorum conuentum non accessisset, sed longius ab eis recederet, facto ipso eos aliqua nota dignos iudicans. Quæris vnde habeam, ab ipsis Theodosianis tantam Hieronymum vim, & calumniam passum fuisse? Plane ex signis, quibus quasi viuis coloribus, suos æmulos ipse depingit, rogans prædictum Presbyterum, ne inde saltem rigente hyeme eiiciatur à conciuibus suis Chalsidensibus, perperam à Monachis quibusdam circumuentis: *Pudet dicere* (inquit) *de cauernis cellularum damnamus Orbem: In sacco & cinere volutati de Episcopis sententiam ferimus: Quid facit sub tunica pœnitentis regius animus? Catena, sordes, & coma, non sunt diadematis signa, sed fletus.* Videlicet qui hæreticum eum calumniabantur Papæ Damasi, & Episcoporum omnium Occidentis, atque Ægypti placitum sectantem: in quo necessariò eosdem Episcopos hæresis condemnare conuincebantur. De Theodosio verò eiusque asseclis hæc habet Theodoretus cap. 10. Philothei: *Quadam modica extructa domuncula institutum amplectebatur.* Et rursus: *Ac de eius quidem à cibo abstinentia, & quomodo humi cubaret, & cilicio indueretur, supervacaneum est dicere iis, qui eius vident discipulos, & sodales. & in eis eamdem cernunt videndi formam. His autem adiiciebat ferreum onus, collo, & lumbis, & ambabus manibus. Porro autem gestabat quoque comam sordidam, & quæ ad ipsos vsque pedes pertingebat, & vlterius etiam progrediebatur; & ideo erat lumbis eius alligata.* Et de discipulis eius iterum: *Permansit autem illius chorus in hodiernum vsque diem, idem seruans vitæ institutum.* En ergo qui de cauernis cellularum Rossici mentis de Episcopis ferebant sententiam, in sacco & cinere volutati, cum catenis, sordibus, & comis Mentior si non Hieronymi adhuc stomacho adhæserant, cum ad Eustochium celebrem scribit de *custodia virginitatis* tractatum Epist. 22. vbi inter cætera *Viros quoq; fuge, quos videris catenatos, quibus fœminei contra Apostolum crines hircorum barba, nigrum pallium, & nudi in patientia frigoris pedes. Hæc omnia argumenta sunt diaboli.* Taxauit eosdem Epiphanius in Compendiana doctrina, dum de variis moribus Ecclesiæ agit: *Placuit quibusdam etiam capillos nutrire, honesta videlicet vitæ gratia, ex proprio mentis inuento, non ex Euangelij præcepto, nec ex Apostolorum traditione: nam S. Paulus Apostolus hunc debitum amputauit* (videlicet 1. ad Corinth. 11. illis verbis: *Ipsa natura docet vos, quod vir quidem, si comam nutriat ignominia est illi*) Subdit Epiphanius: *Indecorum est item in vinculis prodire, velut quibusdam visum est.*

Vnde noti?

Scio alios quoque in eiusdem Syriæ solitudinibus, catenarum & ferri pondere vsos, sed qui Theodosio recentiores fuerint, vt apud eumdem Theodoretum reperitur Abban. cap. 4. eiusdem Theodoreti Synchronos, & Romanus cap. 11. Theodosi discipulus, & Ioannes c. 23. & ex fœminis Marania, & Cyra c. 29. solus ex superioribus Eusebius Teldensis c. 4. vt oculorum petulentiæ mederetur, qui prius aspectu campi delectabantur, Zona ferrea, & collari capite breuissima adstrictis catenula corporis erectionem prohibente, aliquandiù vsus fuit: verum nec illud nos latet, Magnum Meletium Antiochenum Antistitem. S. Simeonem super columnam agentem corripuisse, quod catena ferrea ibi detineretur, illud subiungens, *superuacaneum esse ferrum, cum sufficiat mens ad corpori imponenda rationis vincula,* eique Simonem cessisse, vt refert Theodoretus c. 26. Cui simile contigisse B. P. N. Benedicto narrat D. Gregorius lib. 3. Dialog. c. 16. quod nimirum per internuntium dixerit Marcio Anachoretæ: *Si seruus Dei es, non teneat te catena ferri, sed catena Christi. Ad quam vocem Matius protinùs eamdem compedem soluit &c.* 13. Ferreis catenis qui vsi

Quod

14. Hieronymus absque alterius Magisterio magister. Quod si insolitum tibi videatur, aliquem absque Magistro perfectum Monachatum euasisse, audi quid Magnus tradat Gregorius lib. 1. Dialog. c. 1. de S. Honorato Fundensis cænobij in Italia fundatore, & Abbate, vbi rem ipsam ex professo tractat. Cum Petius eius Diaconus dubitabundus quæreret; *Putamus ne hic tam egregius vir, vt post Magister discipulorum fieret, prius habuit Magisterium?* Respondet: *Nequaquam hunc fuisse cuiusquam discipulum audiui: sed lege non constringitur S. Spiritus donum. Vsus quidem recta conuersationis est, vt praesse non audeat, qui subesse non didicerit: nec obedientiam subiectis imperet, quam Prælatis non nouit exhibere. Sed tamen sunt nonnulli, qui ita per Magisterium Spiritus intrinsecùs docentur, vt si eis exteriùs humani Magisterij disciplina desit, Magistri intimi censura non desit. Quorum tamen libertas vita ab infirmis in exemplum non est trahenda: ne dum se quisque similiter S. Spiritu impletum præsumit, discipulus hominis esse despiciat, & Magister erroris fiat. Mens autem, quæ Diuino Spiritu impletur, habet euidentissima signa sua, virtutes scilicet & humilitatē: quasi vtraque perfectè in vna mente conueniunt, liquet quod de præsentia S. Spiritus testimonium ferat.* Probat id exemplo Baptistæ & Moysi subdens: *Sic quippe etiam Ioannes Baptista Magistrum habuisse non legitur, neque ipsa veritas, quæ corporali præsentia Apostolos docuit, eum corporaliter inter discipulos aggregauit: sed quem intrinsecus docebat, extrinsecus quasi in sua libertate reliquerat. Sic Moses in eremo edoctus mandatum ab Angelo didicit, quod per hominem non cognouit: sed hæc, vt prædiximus, infirmis veneranda sunt, non imitanda.* Nemo autem in infirmorum classem Hieronymum audebit reiicire, quem sanctum repleſſe Spiritum virtutem & humilitatem impertiens, norunt omnes. Valuit igitur, vt Honoratus ille Prælatus Monachorum esse nullius existens pridem discipulus quod multis etiam aliis contigisse docuimus in superioribus lib. 2. c. 6. à n. 29. vbi, vt quis Monachatum arriperet, se solo olim id perficere potuisse, aperte monstratum est: eiusque vota solemnia nihilominus fuisse, sed professionis tacitæ, quæ cum expressa æqualitate virium certare possit.

Honoratus qualis vir.

§. III.

Hieronymi, Anachoretici mores, & Instituta.

15. Hieronymi solitudo qualis? SEd disquiramus iam penitiùs Hieronymi & suorum Anachoreticos mores, & Instituta. Eorum hunc accipe syllabum.

Primò. Eremum, non vt alij, palmis, aliisque arboribus refertam elegit, sed cunctis frondibus, imo & graminibus destitutam, atque solis feruore arentem. Sic ipse quā depingit Epist. 41. *Bonosus (vt scribitis) quasi filius piscis aquosa petit: nos pristina contagione sordentes, quasi reguli, & scorpiones, arentia quæque sectamur.* Erat Bonosus vetus ipsius socius, qui in paruam insulam Anachoresis gratia secesserat. Sed luculentius Ep. 22. *O quoties ego ipse in eremo constitutus, & in illa vasta solitudine, quæ exusta Solis ardoribus horridum Monachis præstat habitaculum &c.* Verùm cum Chalcidis solitudo minimè sub æquatore sit, aut Zona torrida, sed potius Hispaniæ, Italiæ, & Dalmaticæ ipsius Hieronymi patriæ sit æqualis, Ptolomæo, & vniuersis Geographis testibus, atque adeo in Zona temperata sit constituta, reliquum est, vt squalor, & ariditas eius æstate quidem à solis ardore, sed reliquo anni à terræ ipsius siccitate, quæ fluuiis & fontibus destituta fuerit, proueniat. Aliàs hyemem quoque validè inibi præualere, idem S. Doctor testatur ad Marcum Chalcidensem Presbyterum scribens, Epist. 77. in hæc verba: *Ego ipse, nisi me & corporis imbecillitas, & hyemis retineret asperitas, iam modo fugerem. Verumtamen dum vernum tempus adueniat, obsecro vt paucis mihi mensibus eremi concedatur hospitium &c.* Apta profectò eremus vtrumque incommodum ardoris & algoris experiendi. Hinc accidit, vt exiguo temporis spatio æstubus, & frigoribus afflictatus, æthyopem colore referret, de quo ipse ad Eustochium Ep. 22. *Squalida cutis situm æthyopicæ carnis induxerat.*

Secundo. Sacco carnes vestiebat, sed ita aspero, ac rustico, vt ab eo quoque cutis horrida, & aspera redderetur, iuxta illud 11. Æneid.

——— *Tum latè ferreus hostis.*
Horret ager &c.

16. Saccus asperrimus. Idest, asper est: hunc namque sensum reddu.it verba illa: *Horrebant sacco membra deformia*: Ep. 22. quæ de Bonoso quoque in insula degente iterat Epist. 41. *Horrent sacco*, ait, *membra deformia: sed sic meliùs obuiam Christo rapietur in nubibus.* Nec aliud vestimenti genus vsibus eius profuisse, dum eremum incoluit, reperitur. Mirum sanè in homine præsertim imbecill!, vtpotè qui de se scripserit ad Ruffinum Epist. 41. *Inualidum, etiam cum sanum est corpusculum crebri fregere morbi.* Et de laudibus Asellæ eius Anachoresis imitatricis Epist. 15. *sacco asperata cutis fætorem aliquem situmque contraxit.*

Victus. Tertiò. Panis ei cibarius, & aqua alimenta præbebant; & si quid his addebatur, cruda erant legumina, aut olera. De cibario pane loquitur Ep. 28. quo etiam in Bethleemitico Cœnobio adhuc vtebatur: de quo postea: sed de cibo eremitico Epist. 22. ait: *De cibis verò & potu taceo, cum etiam languentes Monachi aqua frigida vtantur: & coctum aliquid accepisse luxuria sit.*

Opus manuum. Quartò. Hunc sibi qualemqualem cibum labore manuum suarum comparabat. Ita ille Epist. 77. ad Marcum Chalcidensem: *Nihil alicui præripui, nihil ociosus accipio. Manu quotidie & proprio sudore quærimus cibum, scientes ab Apostolo scriptum esse; Qui autem non operatur, nec manducet.* Forsitam illud operis coercebat tunc genus, quod senex in Diuinorum voluminum translationem, & illustrationem mutarat: de quo in Præfatiuncula posteriori in lib. Iob. inquit: *Si aut fiscellam iunco texerem, aut palmarum folia complicarem, vt in sudore vultus mei comederem panem, &c. nullus morderet; nemo reprahenderet &c.* Nam apud Bethleem aquis scatentem pagum, hortuli olera irrigabat; ad quæ Marcellam inuitans aiebat Epist. 18. *Ibi cibarius panis, & olus nostris manibus irrigatum viles quidem, sed innocentes cibos præbent.*

Ieiuniis corpus, animum frāgit studio linguæ Hebrææ. Quintò. Audi & laborem nouum ab ipso tunc temporis in eremo præreptum, quem ita ad Rusticum Monachum aperit Epist. 4. *Dum iuuenis essem, & solitudinis me deserta vallarent, incentiua*

incentiua vitiorum, ardoremque naturæ ferre non poteram. Quem cum crebris ieiuniis frangerem, mens tamen cogitationibus æstuabat. Ad quam edomandam cuidam fratri, qui ex Hebræis crediderat, me in disciplinam dedi: vt post Quintiliani acumina Ciceronis fluuios, grauitatemque Frontonis, & lenitatem Plinij, alphabetum discerem, & stridentia, anhelantiaque verba meditarer. Quid ibi laboris insumpserim, quid sustinuerim difficultatis, quoties desperauerim, quotiesque cessauerim, & contentione discendi rursus inceperim, testis est conscientia, tam mea qui passus sum, quam eorum, qui mecum duxerunt vitam: & gratias ago Domino, quod de amaro semine literarum dulces fructus carpo. Et hoc quidem quod laboriosissimum esset, & ærumnis plenum, inter labores corporis refero: nam de studiis secus, & literarum scriptione, quibus tunc etiam insignior vacabat, iam dicam.

17. Doctoris officio fungitur.

6. Cœpit tunc temporis Doctoris officio fungi & socios Diuinarum literarum auidos erudite: atque in Abdiæ Prophetiam Commentarios veteres edidit, vt in Prologo posteriorum fassus est. Dictauit itidem ad diuersos Epistolas plurimas, præsertim ad Ruffinum 41. ad Damasum Papam 57. & 58. sedis iam tum Apostolicæ consilia quærens, cui & postmodum dedit, à secretis & publicis Damasi factus: rursus epist. 1. ad Heliodorum, ad Nicæum epist. 42. ad Florentium duas 5. & 6. ad sanctimoniales montis Hermon 39. ad Chromatium Iouinum, & Eusebium Nicææ fratres Aquileienses epist. 43. & ad Chrysogonum Monachum alteram 44. Homilias itidem Origenis ad populum habitas tunc latinitate donasse, elicit Baronius à lib. 2. Apolog aduersus Ruffinum.

Cura animarum.

Rerum tunc omnium mundanarum oblito, animarum dumtaxat cura illi maxima erat: Vnde & sororis suæ aliquid adolescentiæ lubricum passæ ad meliorem frugem & conuersionem curauit ad Iulianum Diaconum scribens epist. 37. *Sororem meam, filiam in Christo tuam, gaudeo, te primum nuntiante, in eo permanere, quod caperat. Hic enim, vbi nunc sum, non solum quid agatur in patria, sed an ipsa patria perstet, ignoro.* Et ad Chromatium epist. 43. *Soror mea S. Iuliani in Christo fructus est: ille plantauit; vos rigate, & Deus incrementum dabit. Hunc mihi Iesus pro eo vulnere, quod diabolus inflixerat, præstitit, viuam reddendo pro mortua. Huic ego, (vt ait gentilis Poeta) omnia, etiam tuta, timeo. Scitis ipsi lubricum adolescentiæ iter --- hoc illa nunc maximè ingrediens, omnium est fulcienda præceptis, omnium est sustentanda solatiis, &c.* Heliodorum itidem à Monastico lapsum proposito, omnem mouens lapidem, ad se regressum facere curauit. Meletianorum, quibus Thessalonicenses *homousion* detrectantes adiungebantur, viriliter errori restitit, vt interim cætera prætermittam.

Predicatione verbi Dei.

7. Sed vero vt Monachis suis mysteria scripturarum aperiret, cum solitarij vitam agerent, oportebat Dominicis diebus, aut aliis itidem, ex condicto in aliquem conuenire locum, vt Therapeutas, & Scithiotas consueuisse diximus lib. 2. c. 12. num. 7. & l. 3. cap. 5. num. 20. quo perfunctus munere solus deinceps sedebat iuxta illud epist. 22. *Sedebam solus, qui amaritudine repletus eram:* Et infrà: *solus deserta penetrabam.*

18. 8. Paupertatem, & rerum omnium nuditatem peramanter sectabatur. Subdubitans autem

Eius paupertas.

num Heliodorus eius horrore turbatus à suo abscesserit contubernio, ita ipsum conuenisse legimus epist. 1. *Paupertatem times? sed beatos Christus pauperes appellat.* Matth. 5. & de cæteris obseruantiis anachoreticis, ab eis tunc temporis cultis, loquens, subdit eleganter: *Labore terreris? at nemo athleta sine sudore coronatur. De cibo cogitas? Sed fides famem non timet. Infinita eremi vastitas te terret? Sed tu paradisum mente deambula: quotiescumque illuc cogitatione conscenderis, toties in eremo non eris. Scabra sine balneis attrahitur cutis? sed qui in Christo semel lotus est, non illi necesse est iterum lauare. Et vt breuiter ad cuncta audias Apostolum respondentem: Non sunt, inquit, condignæ passiones huius sæculi, ad superuenientem gloriam, quæ reuelabitur in nobis* Rom. 8. *Delicatus es frater, si & hic vis gaudere cum sæculo, & postea regnare cum Christo.*

Hieronymi Bibliotheca.

Verumtamen altæ paupertati nihil officit librorum voluminibus instructissimam in eremi cellula habere Bibliothecam; de qua ad Florentium scribit epist. 6. *Et quoniam, largiente Domino, multis sacra Bibliotheca codicibus abundamus, impera vicissim, & quodcumque vis mittam.* Et quod amplius mirabere subiungit: *nec putes mihi graue esse, si iubeas: habeo alumnos, qui antiquariæ arti seruiunt.* Non officit equidem, quoniam Bibliotheca conuentui fratrum, qui secum degebant, adiudicata vsibus dumtaxat suis; & librariorum indigentiis (si qui forsam extra numerum Monachorum erant) Euagrius Presbyter Antiochenus necessaria subministrabat. Illud docti pauperis placet in Hieronymi Bibliotheca notare, longè maximè eos ipsum notasse, qui *magis pulchros habere volunt codices, quam emendatos*; vti in Prologo ad Iob scribit.

Ieiunia integræ hebdomadæ.

9. Ieiuniis frequentibus iuuenilis corporis ardores refrigerabat, castitatis, vltra quam dici possit, amantissimus. En quid de his aliquando ad Eustochium scripserit epistol. 22. *O quoties ego in eremo constitutus, & in illa vasta solitudine, quæ exusta solis ardoribus horridum Monachis præstat habitaculum, putabam me Romanis interesse deliciis. Sedebam solus, quia amaritudine repletus eram. Horrebant sacco membra deformia, & squalida cutis situm Æthyopicæ carnis obduxerat. Quotidie lachrymæ, quotidie gemitus: & si quando repugnantem somnus imminens oppressisset, nuda humo vix ossa hærentia collidebam. De cibis vero, & potu taceo, cum etiam languentes Monachi aqua frigida vtantur, & coctum aliquid accepisse luxuria sit. Ille igitur ego, qui ob gehennæ metum tali me carcere ipse damnaueram, scorpionum tantum socius, & ferarum, sæpè choris intereram puellarum. Pallebant ora ieiuniis, & mens desideriis æstuabat in frigido corpore: & antè hominem sua iam carne præmortuum, sola libidinum incendia bulliebant. Itaque omni auxilio destitutus, ad Iesu iacebam pedes, rigabam lacrymis, crine tergebam, & repugnantem carnem hebdomadarum inedia subiugabam. Non erubesco confiteri infelicitatis meæ miseriam, quin potius plango me non esse, quod fuerim. Memini me clamantem, diem crebrò iunxisse cum nocte; nec prius à pectoris cessasse verberibus, quam rediret, Domino increpante tranquillitas. Ipsam quoque cellulam meam quasi cogitationum mearum consciam pertimescebam: & mihimet iratus, & rigidus, solus deserta penetrabam. Sicubi concaua vallium, aspera*

montium 19.

montium, rupium prærupta cernebam, ibi meæ orationis locus, ibi illud miserrimæ carnis ergastulum. Hactenus ipse: Quibus aureis verbis magnam Institutionum suarum nobis molem protulit; obiter saltim à nobis expendendatum. Quod ad ieiunia spectat, mirabile est quod asserit, *repugnantem carnem hebdomadarum inedia subiugabam.* Quod ne quis velim accipiat, vt sensus sit, septem diebus solito ieiunandi more à cibis abstinebat; hoc est, semel tantum comedendo in die: Absit id à magno Hieronymo, qui annos totos, & vitam vniuersam sic transigebat: sed quemadmodum multi biduana, & triduana colebant ieiunia, & pauci quidam vt Antonius, Hilarion, Macarius, & Arsenius hebdomadam ieiunando complebant; ita & Hieronymus cum caro solito validiùs inardescebat, triduanis, & consuetis ieiuniis non contentus, *repugnantem hebdomadarum inedia subiugabat.* Quadratque illud: *Pellebant ora ieiuniis, & ante hominem sua iam carne præmortuum, &c.* Experimento tamen huiusmodi edoctus laudauit postea præ cæteris quatriduana ieiunia, vt inferiùs ostendamus.

20. Somnus. 10. Domandæ carni alterum aptumque instrumentum erat illi somnus parcissimus, & lecti vicem gerens nuda humus. *Si quando repugnantem somnus imminens oppressisset, nuda humo vix ossa hærentia collidebam.* Mirare vim verbi *collidebam.* Non enim cum somnus naturam oppressisset, terræ superponebat corpus, vt quiesceret: sed repugnando primum viriliter oppugnanti somno, ossa vix carne famis rigore destituta, cum humo nuda *collidebat*, hoc est *frangebat, conterebat*, quæ propria eius significatio est apud Cicer. 3. de Natur. Deor. Quintil. l. 2. Instit. c. 13. Gaditani nostri Columellæ lib. 12. de Re Rust. c. 16. & alios. Vnde idem Hieronymus Heliodorum ad eremum inuitans epist. 1. *Super nudam metuis humum exesa ieiuniis membra collidere? Sed Dominus tecum iacet.* Et de qualitate somnij sanctorum (proculdubio etiam sui) epist. 22. *Sanctis etiam ipse somnus est oratio.* Eius planè addictæ Institutis Asellæ, quæ in *vrbe turbida inuenerat eremum Monachorum, & vnius cellulæ clausa angustiis, latitudine paradisi fruebatur:* huic (inquam) *idem terra solum, & orationis locus extitit, & quietis.* Et mirum fuit, vt non sicca humus iacentia membra confringeret, epist. 15.

21. Pectoris contusio. 11. Mirabilem affligendi corpus formam pœnitentibus dedit, lapide pectus verberando. *Memini* (inquit) *me clamantem, diem crebrò iunxisse cum nocte; nec prius à pectoris cessasse verberibus, quam rediret Domino increpante tranquillitas.* Aut potius morem Monachorum sui temporis pœnitentium sectatus est: nam à Nazianzeno Orat. 1. de Pace scriptum inuenio: *Omnia quæ in aliis cernebam, fomites quidam mihi erant, --vigiliæ, media, preces, lachrymæ, callosa genua, pectoris contuberationes, &c.* publicani Euangelici exemplo, qui percutiebat pectus suum Luc. 18. Non ita tunc temporis Monachis vsitatum erat flagellis dorsum atterere: quamquam & Hieronymus non euaserit à flagellis ieiunus, vtpote Angelorum manibus ob Ciceronis & Plauti gratiorem lectionem, vsque ad liuores afflictatus, iussu supremi Iudicis aientis: *Ciceronianus es, non Christianus:* quam ipse suimet tragœdiam narrat epist. 22. *Ilico* (ait) *obmutui, & inter verbera (nam cædi me iusserat) conscientia magis igne torquebar.* Et inferius: *Nec vero sopor ille fuerat, aut vana somnia liuentes fateor habuisse me scapulas, plagas sensisse post somnium.*

12. Respondebat habitus capitis statui pœnitentis: neque enim in eremo corona, seu tonsura vsus fuit, sed cæsarie; inculta tamen, & squalida Syrorum Monachorum more. Ita prorsus fatetur ipse rogans Heliodorum, an forsam comæ horrore ab eius se societate retraxerit: *squalidi capitis horret inculta cæsaries? Sed caput tuum Christus est.* Correxit autem Hieronymus Theodosianorum Monachorum superfluam, affectatamque capillorum promissionem: de qua Theodoretus in Philotheo c. 10. *Porro autem gestabat quoque comam sordidam, & quæ ad ipsos vsque pedes pertingebat, & vlterius etiam progrediebatur, & ideo erat lumbis eius alligata.* Hæc de Theodosio palestræ principe: De discipulis vero: *superuacaneum est dicere iis, qui eius vident discipulos, & sodales, & in eis eamdem cernunt viuendi formam*, hos itaque Hieronymus execratus est epist. 22. *Quibus fœminei contra Apostolum crines*, in Iouinianum lib. 2. *Coma in occipitium, frontemque tornantur.* Cæterum coma squalida, id est impexa, & inculta, sed iustæ mensuræ, quæ nimirum temporaneam tonsuram minimè excludit, vt fuit Hieronymi, Magnus quoque vtebatur Basilius de Vniuersis à se eruditis Monachis epist. 1. *Consentaneus quidem fuerit submissis, atque abiectis animis, tristis oculus, atque deorsum vergens, habitus neglectus, squalida coma, vestis sordida, &c.* 22. Sordida coma. Basilius ea vsus.

13. Quod ad pedes spectat, in eam partem totus propensus sum, vt credam nudis in eremo pedibus incessisse, cum Iouinianum sugillans ipse scribat l. 1. in Iouin. c. 25. *Nam cum Monachum se iactitet, & post sordidam tunicam, & nudos pedes, & cibarium panem, & aquæ potum, ad candidam vestem, & nitidam cutem, ad mulsum, & elaboratas carnes se conferet, manifestum est, quod terram cœlo, vitia virtutibus, ventrem præferat Christo.* Vbi pulchra antithesi sanctorum Monachorum mores moribus Pseudo-Monachorum ex aduerso statuit; vt quantum differant inter se lucidiùs manifestet. Et lib. 2. sequenti c. 13. in eamdem sententiam orationem ad eum vertens, sic ait: *Ante nudo eras pede, modò non solum calciato, sed ornato.* Certè & Pamachio D. Paulæ genero ad Monachatum conuerso ait epist. 26. *Esto incedas nudis pedibus, fusca tunica vestiaris, --- non tibi sit tumoris, &c.* Qua de re egimus lib. 2. cap. 11. §. 1. num. 9. vbi Nazianzeni verba perpendimus. Sed vero hyemis tempore pedules fascias applicuisse pedibus, vt algoris violentiam repelleret, aut è rudi corio, vt Basilius, calceos, seu caligas, inde coniicio, quod in magni patientia frigoris nudos gestare pedes Pseudo-Monachorum insigne dixit: *Viros quoque fuge, quos videris catenatos, quibus fœminei contra Apostolum crines, hircorum barba, nigrum pallium, & nudi in patientia frigoris pedes:* præsertim cum subdit: *Hæc omnia argumenta sunt diaboli.* De qua lectione monet Marianus in Schol. *Interpres* (Erasmus) *hunc locum mutilauit. Nam vbi ipse legeret Impatientia frigoris, indeque facilis ad restituendum illum coniectura sibi dabatur, nihilominus conclusit, aut legendum esse Nudi patientia frigoris pedes, aut Tumidi impatientia frigoris pedes. Nos ita restituimus ex antea impressis omnibus, & aliquot M. SS. exemplaribus. In patientia autem dixit, pro cum patientia: hoc est* 23. Nudis pedibus ambulauit.

in

in maximis qua perpetiuntur frigoribus nudis tamen incedunt pedibus. Sed verò non ita sugillat Hieronymus nudis incedentes sub algore pedibus, quod id cum pietate stare nequeat; sed innuit eum morem suo tempore Sycophantarum præcipuè fuisse remque ipsam pœnitentiæ quidem aptam, sed studiis literarum vacaturis non esse proficuam.

24. Oratio. Decimò quartò. Penè oblitus fueram assiduæ orationis Hieronymi, quam vbique commendat: in cuius studio ipse Antonios, & Arsenios æquasse conspicitur, vt illa indicant verba: *Memini me clamantem diem crebrò iunxisse cum nocte.* Sed & fructum tantorum clamorum hausisse, illa: *vt ipse mihi testis est Dominus post multas lachrimas, post cælo inhærentes oculos, nonnumquam videbar mihi interesse agminibus Angelorum; & lætus, gaudensque cantabam: Post te in odorem vnguentorum tuorum curremus.* Modestè de se loquitur, ne reuelationum suarum iactator appareat: Verum fidem Hieronymo sub Sacramento id proferenti præstandam, quis inficietur. Quam altè eius hauserat spiritum Asella, *in cuius sancto corpusculo duritics de genibus camellorum præ orandi frequentia incaluit.* Epist. 15.

Diuinæ laudes. Decimò quintò. Gnauiter ipsum Diuinarum laudum nocturnum pariter & diuturnum pensum in eremi angulis persoluisse, illud conuincit, quod mox Romam accedens, vt Damasus ad meliorem formam eas reduceret & toti Orbi imponeret, autor fuisse liquet: & Pamelius contendit Hieronymum autorem fuisse antiquissimi libri, cui *Comes*, seu *Lectionarium* nomen est; sic enim iam olim sensisse Honorium Augustodun. lib. de *Gemma animæ.* & Ioannem Belethum lib. *de Diuin. offic.* c. 19. & 57. videmus: & eidem placito Berno Augiensis Abbas *de Missæ Sacrif.* c. 5. Mychrologus lib de *obseruat. Ecclesiast.* c. 25. & Rodulfus de Riuo Tungrensis subscripserunt, sed de his mox vberiùs. Comes, seu Lectionarius.

25. Vota Religionis agnouit & emisit. Decimò sextò. Et vt cætera omittamus, liquet D. Hieronymum Monastica agnouisse vota, & emisisse. Quis id consultò omitteret? De Monachis in vniuersum loquens Epist. 4. ad Rusticum hæc ait: *Vidi ego quosdam, qui postquam renuntiauere sæculo, vestimentis dumtaxat, & vocis professione, non rebus, nihil de pristina conuersatione mutarunt &c.* Quibus planè verbis solum testatur, Monastici status assumptionem fieri per mutationem externi habitus, sed præcipuè per verbalem professionem. Aut quid aliud significare potuit verbis illis: *Renuntiauere sæculo vocis professione?* Si solum diceret *professione*, qualis qualis relinqueretur ansula existimandi, nomine professionis assumptionem nouæ vitæ significasse: vt cum Philosophos Theologos, & cuiusuis artis sectatores, *professores* vulgò nuncupamus. At nunc Hieronymus professionem Monastici status *voce* perfici asseuerat: quo nihil aliud nisi expressam votorum emissionem innuere potuit: quam alij quoque validè fecere tacitam, vt dictum est l. 2. c. 4. n. 22. & latè 16. c. 6. à n. 29. Dedimus aliud ea de re Hieronymi testimonium supra lib. 2. c. 4. n. 23. ex Ciment. c. 3. Thren. petitum, vbi de Eremitis & Monachis ait: voto *Monastica disciplina obligati sunt &c.* Tu illud consule.

26. Paupertatis. Decimò septimò. De voto paupertatis à socio suo Heliodoro in solitudine Chalcidis elicito, ipsum Hieronymus sollicitum reddit Epist. 1. inquiens. *Sed forsitam dicturus es: Quid ergo? Quicumque in ciuitate sunt, Christiani non sunt? Non est tibi eadem causa, qua cæteris. Dominum ausculta dicentem. Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia tua, & da pauperibus, & veni sequere me. Tu autem perfectum te fore pollicitus es. Nam cum derelicta militia te castrasti propter Regna cælorum, quid aliud quam perfectam secutus es vitam? Perfectus autem seruus Christi nihil præter Christum habet: aut si quid præter Christum habet, perfectus non est. Et perfectus non est, cum se perfectum fore Deo pollicitus sit, ante Deum mentitus est. Os autem quod mentitur, occidit animam. Igitur vt concludam: si perfectus es, cur bona paterna desideras?* Nec clariùs paupertatis votum valuit exprimere, semel & iterum asseuerans, de nuntio rebus omnibus à se misso Deo pollicitationem fecisse: & si quidpiam præter Christum habet, Deo mentitum esse; nec fœliciùs, vrgentiúsue tota argumenti formula à Theologissimo potuit ordinari. Qua necessario conuictum Heliodorum, vt respondeat, subiungit: *Quod si nihil habes vt te responsurum scio, cur tam bellè paratus ad bella non militas?* Quasi diceret: Cum non solum nihil habeas, sed nec habere possis post spontaneam pollicitationem tuam, quid in vrbe detineris? Restat vt solis honoribus aucupandis inhians in vrbe agat Monachus, qui ex rebus vrbis nullam possidere aptus est. Ad hoc argutè Hieronymus: *Non quæro, inquies, honorem; sufficit mihi conscientia mea. Sed vbi honor non est, ibi contemptus est, vbi contemptus, ibi frequens iniuria: vbi autem iniuria, ibi & indignatio, ibi quies nulla: vbi quies non est, ibi mens à proposito sæpè deducitur: vbi autem per inquietudinem aliquid aufertur ex studio, minus fit ab eo quod tollitur: & vbi minus est, perfectum non potest dici.* Tandem concludens. *Ex hac supputatione illa summa nascitur: Monachum perfectum in patria sua esse non posse. Perfectum autem esse, nolle delinquere est.* Vide quæso, vt ex voto paupertatis, quo qui se perfectũ fore pollicetur renũtiat omnibus, quæ possidet, rectè deducat Hieronymus, Monachum ad solitariæ vitæ exercitationem teneri, ne voti reus corã Deo habeatur.

Decimò octauò. Porrò castimoniæ votum à se elicitum in ipsa Monastici status assumptione satis manifestat ad Eustochium in hæc verba scribens Epist. 22. *Cum ante annos plurimos propter cælorum me regna castrassem, & Ierosolymam militaturus pergerem &c.* Enim vero nuntium quoque tunc rebus omnibus dedisse, & in his *domo parentibus, sorore, cognatis, & consuetudini lautioris cibi*, eodem loco manifestat, quæ omnia Monachatus arrepti signa sunt. Cum vero castrandi se actu non significetur propositum quodlibet castitatis seruandæ, sed cum superinducta impotentia nubendi, reliquum est, vt tunc temporis votum castitatis emiserit, quo solo absque cultri sectione nemo incundi nuptias impotens efficitur. Consule quod in superioribus lib. 2. c. 5. n. 5. expendimus Hieronymi testimonium ex lib. 1. c. 7. aduersus Iouinianum petitum, quo exponit illud Pauli 1. ad Timoth. 5. *Et si nupserit virgo non peccauit.* Et nos inibi solemnitatem voti castitatis intulimus. 27. Castitatis.

Decimò nono. Obedientiæ Monasticæ Hieronymi vnicum egregiumque argumentum, ordinatio 28. Obedientiæ.

dinatio ipsius in Præsbyterium est: Quonam modò inquis? Nimirum non te latet Monachos omnes, qui sub Abbate non militabant. Episcopo suo obedientiæ voto teneri, vt erant Anachoretæ, & Monasteriorum superiores: de quo supra l. 2. c. 8. n. 16. Cum enim ij ex professionis suæ præscripto non minus obedientiæ, quam paupertatis, & castimoniæ votum emiserint, oportet vt aliquis in Ecclesia assignabilis sit, cui subdantur: à quo videlicet cogi possint non pro libito viuere, sed ad status sui normam, si ab ea quòquam deuiauerint. Is autem inconuertibiliter imprimis Romanus Pontifex est, & Christi Domini Vicarius in terris, vtpotè à cuius directione, & præceptis resilire nullo possunt pacto, neque ita alteri poterunt, vt ab eo liberi maneant. Deinde iuxta antiquum Ecclesiæ morem, suo quisque Diocesano subditur ex vi emissi obedientiæ voti, dum tamen aliter Romanus Antistes nihil decernat; qua de re latius loco citato. Hieronymus ergo in Diocesi Anthiocena existens, aut ipsa in vrbe, postquam ab eremo nequiter erectus est, Paulino subiiciebatur, ad nutumque eius agebat, in iis videlicet, quæ Monastico statui non contraire viderentur. Iubetur igitur (vt ad rem deueniamus) à Paulino Patriarcha Præsbyter ordinari Hieronymus. At is ex humilitate & verecundia tantum honorem admittere renuebat, quod videlicet sacris ministrandi altaribus indignus (ô Sanctorum humilitatem! ô mea, huiusque sæculi in eo quærendo vecordia!) se iudicaret. Quid tum ageret? Quo se verteret? Et obedientia Præsuli præstita ordinari vrgebat, & propria humilitas reluctabatur. Gnarus igitur Doctor noster, quidquid se à Monastico Instituto extraheret, imponi sibi ex obedientiæ præscripto non posse, cum id extra voti limites vagaretur: respondet Epist. 61. ***Si sic Presbyterium tribuis, vt Monachum nobis non auferas, tu videris de tuo indicio. Sin autem sub nomine Præsbyteri tollis mihi propter quod sæculum dereliqui, ego habeo quod semper habui: nullum dispendium in ordinatione passus es.*** Ita se ad Paulinum dixisse refert in Epistola ad Pamachium aduersus errores Ioannis Ierosolimitani. Quasi verbis Bernardi dixisset lib. de Præcepto & dispens. c. 7. ***Proinde si professo secundum illam Regulam Abbas meus mihi aliud forte imponere tentauerit, quod non sit secundùm Regulam, quænam mihi, quæso necessitas imminet obsequendi?*** Enim vero ***oportet eum qui præest, non frena sua laxare voluntati super subditos, sed præfixam ex Regula sibi scire mensuram, & sic demum sua imperia moderari.*** Quod postea docuit D. Th. 22. q. 104. ar. 5. ad 3. vbi Cardinalis Caietanus contendit, teneri subditum obtemperari Prælato, non solum in his, quæ sunt secundum Regulam, sed in quibus de Regulæ austeritate ex iusta causa dispensat. Nec prætendere poterat in nostro casu Hieronymus excusationem, quasi Præsbyterij Ordo extra Monasticum esset, iuxta id quod ipse aliquando prompsit, *Monachi officium plangentis esse, non docentis*; quandoquidem videbat & in Ægypto & in Palestina, & vbique gentium plurimis Monachis vnum ex eis assignari consueuisse Præsbyterum, qui cæterorum parrochialem gereret curam. Aut si de rigorosa obedientia non tenebatur, perfecta id sibi suaderet, vt etiam in his, quæ extra Regulam sunt, obtemperaret: dummodò illi non contrairent. Quod postmodum etiam docuit Angelicus Doctor cit. loco inquiens. ***Si autem etiam in aliis Religiosi obedire voluerint, hoc pertinebit ad cumulum perfectionis: dum tamen illa non sint contra Deum, aut contra professionem Regulæ.***

29. Sed illud expositione eget, quid sibi Hieronymus voluerit, cum Paulino Patriarchæ dixit: ***Si sic Præsbyterum tribuis, vt Monachum nobis non auferas, tu videris de tuo indicio: &c.*** Marianus Victorius hæc ita exponit in Scholiis: ***Hic est horum verborum sensus: Si me ordines Præsbyterum, vt Monachus amplius non sim, hoc est, ea mente vt animarum curæ intendam; ego certe eumdem habeo animum quem semper habui: mihi scilicet tantum, & Deo in proposito Monachi vacare: adeo quod nihil ex hac ordinatione perdidi. Et tu similiter qui me ordinando passus es: idest, nihil propterea, quod me ordinasti, perdidisti: ita vt neuter nostrum aliquid amiserit.*** Verum vt prætermittam ex contextu potius legendum; ***nullum dispendium in ordinatione passus sum:*** hoc enim Hieronymus intendebat, vt manifestant verba illa: ***Sin autem sub nomine Præsbyteri tollis mihi propter quod sæculum dereliqui, ego habeo quod semper habui:*** cui bene cohæret, ***nullum dispendium passus sum:*** aliàs nulla ei erat cura de Episcopi dispendio, cum potius dicat: ***Tu videris de tuo iudicio:*** vt hæc inquam, prætermittam; adhuc obscurum relinquitur dubium illud, quo Hieronymus tenebatur de ordinatione Monachi, Monachatu retento; quod conscientiæ suæ imputandum non acquieuit, sed illius, in re dubia satis sibi fore ratus obedire Præposito suo: neque enim in alium sensum contorqueri valent verba prædicta: ***Tu videris de iudicio tuo***, cum non dicat ***Tu videris de facto ipso***: sed ***de iudicio tuo***; hoc est an factum liceat, seu de iusta possibilitate. Iam quod mihi videtur aperiam. Obseruarat Hieronymus hactenus vsu receptum non esse in Ecclesia ordinari Præsbyterum pro sacra dumtaxat Eucharistia conficienda, nisi simul oues ei, quibus Parrochiali iure cætera ministraret Sacramenta, concrederentur. Nec absre, cum in eius ordinatione non solum facultas conficiendi Eucharistiam concedatur, sed ei quoque ex ordinatione Apostolica, imo & Dominica, dicatur ab Episcopo: ***Accipe Spiritum sanctum; quorum remiseris peccata, remittuntur ei, & quorum retinueris retenta sunt***: & nondum inoleuerat mos suspendendi ordinatum Præsbyterum absq; delicto ab executione administrationis Sacramentorum Baptismi, Pœnitentiæ, & Extremæ vnctionis: à quibus tamen, cum videret Hieronymus Monachum apud se dumtaxat agentem, esse ipso facto suspensum ex remotione subiiciendarum sibi ouium, dubitare cœpit, an iure id fieri posset, nec ne: idque iudicio Paulini Episcop. relinquendum duxit. Atque hoc præcipuè in causa fuit illi abstinendi se deinceps etiam à ministerio altaris; quod videret eiusmodi Præsbyterij formam nouiter attentatam & sine antiquo exemplo: nam quotquot in vrbibus ordinabantur, Parrochiis addicebantur: & qui pro Cænobiis eorumdem censebantur Parrochi siue Prælati, & Abbates essent, siue non: quod vsque ad S. P. N. Benedicti Regulam descendit c. 62.

Explicatur Hieronymus.

Cur à ministerio altaris abstinuerit.

§ IV.

Hieronymi Cardinalatus propugnatur.

HInc Cardinalis Baronius ansam arripuit nouum dogma statuendi, Cardinalatum
30. Baronij opinio negans. D.Hieronymi negans; quòd nimirum Cardinalis Presbyter Cardineæ Ecclesiæ titulo astrictus sit, quod tamen vnicè auersatum in sua ordinatione Hieronymum vidimus; non solum pridem Paulino Antiocheno reluctando, sed postmodum quoque Ioanni Hierosolymitano, qui eum suæ Ecclesiæ addicere cupiebat. Qua de re Baronius tom.4.A.C.378.ad finem: *At si, quod plerique dicunt, idem Hieronymus à Damaso Papa factus est Cardinalis tituli S.Anastasiæ, cur cum redigi vellet à Ioanne sub Ecclesia Hierosolymitana, non æquè excepit sicut de ordinatione à Paulino facta, ita de Cardinalatu, quo dicunt à Damaso Romæ donatum? vel cur ex illa facta contestatione Paulino, se omnino liberum esse declarat, si postea à Damaso in titulum Cardinalis cooptatus est?* Ex quo sibi efficacissima inductione inferri videtur, nullo vnquam tempore passum fuisse certo titulo adscribi, & inde Cardinalatus assertio destructa, nisi quis fingeret Cardinalem vagè, & absque certo titulo adscriptum, quòd nullatenus concedendum est. Eandem reciprocat Serram ad A.C.382.quo tempore Hieronymus apud Damasum agebat, in chartis Ecclesiasticis eum iuuans, vti ipse in epist. 11.de Monogamia ad Ageruchiam testatur inquiens: *Ante annos plurimos, cum in chartis Ecclesiasticis iuuarem Damasum Romanæ Vrbis Episcopum, & Orientis, atque Occidentis Synodicis consultationibus responderem; vidi duo inter se paria, &c.* At neque ex hoc titulo (ait Baronius) inferat quis Hieronymi Cardinalatum; *cum de S. Prospero, autore Gennadio de vir Illustr. cap. 84. certum sit in eodem ministerio vsum fuisse S.Leoni Pontifici, nec tamen Cardinalem extitisse.* Additque Veteres Cardinalatus Hieronymiani assertores, nullius fidei autores esse, videlicet Pseudo Augustinum serm.24. ad fratres in eremo, & Micrologum cap.21. & Anonymum vitæ Hieronymi Scriptorem, quæ extat tom. 9. operum ipsius è quibus hic suffarcinator mendaciorum agnitus ab omnibus est: primus tertio consimilis, *Legimus* (ait) *fratres charissimi S.P.Hieronymum Cardinalem fuisse in Ecclesia S.Laurentij Martyris &c.* vbi verbo illo *legimus* perspicuè se detegit recentiorem Hieronomo, & August. & Micrologum, deniq; quantũ caluerit res eiusdem Hieron. ex eo intelliges, dum ait ipsum peruenisse vsq, ad Sixtum (III.) Pontificem, quem constat diẽ obiisse sub Bonifacio 420.ex quibus subdit: *Ecce tibi iam habes è quibus fontibus hausere Recentiores, atque pictores prototypũ mutuati sunt.*

31. Impugnatur quatuor argumentis. Miror sanè, mirantur que omnes Hieronymi honoris cupidi, ne dicam cuncti penè fideles, rem in Ecclesia vetustate, & communi plausu venerabilem, doctissimum aliàs eius Chronographum de mente omnium delere conatum leuibus tantum coniecturis ductum. Qua in re vereor ne Nouatoribus calumniandi nos præbuerit ansam leuitatis, vt qui à Hieronymi Cardinalis pictura nemo Catholicorum recesserit, etiam à Baronio falsitatis admoneatur. Sed verò ipsum potiùs Homerum hoc loco dormisse quadruplici ostendam medio. I. Alterum præbet mihi Musiua Diui nostri effigies à tempore penè obitus eius parieti templi S.Mariæ Maioris de Vrbe affixa, idest impensis Sixti Papæ III. elaborata, cuius nimirum opus esse, 1. Ex Musiua Hieronymi mitrata.
quod in abside altaris maioris cernitur, ipsum Xisti nomen Musiuo effigiatum opere manifestat. XISTVS PLEBI DEI. Et liquet ex vetustate multò ante Sixtum IV. elaboratum, & ex Templi ipsius sub Niuibus æstate irriguis fundatione, post Sixtum II. cuius Laurentius noster Archidiaconus fuit: & ea propter necessaria Sixti III. esse opus, vt ipse fatetur Baronius testimonio vsus Hadriani Papæ ex Epist.3. cap.19. tom.2. Epist.Rom. Pont. Et in Notis ad S. Augusti Rom. Martyrologij; Xistus vero III. eodem obiit A.C. 440. prædecessor Magni Leonis. Obierat vero Hieronymus A.C. 420. Prospero & Baronio testibus, aut potius Dextro eius familiari 426. à quo vsque ad Sixti mortem 14. dumtaxat anni intercurrunt; quo temporis spatio imago illa Musiua Hieronymi exarata est. Extatque in abside muri, quæ ægredientibus Orientalem Templi portam sese offert, vicina ferè Paulino sacello, vbi Lucana imago S.Mariæ vulgo *Maioris* dictæ colitur. Sed quo putas habitu Hieronymus depictus ibi visitur? Planè sedens in Cathedra, quasi Diuina Præsbyter facturus, planeta contectus, & in capite Mitram gestans. Coram procidunt ab eius ore pendentes Paula, & Eustochium præclarissimæ discipulæ, & inter vtrosque posita mensa est, honestatis gratia eos ab inuicem separans: Subscriptio Iconis hæc est. S.HIERONYMVS SERMONEM FACIT AD PAVLAM, ET EVSTOCHIVM.

Rogo nunc te Baroni doctissimè, quid sibi 32. Mitra quorum insigne.
vult Mitra in capite Hieronymi posita post 14. plus minusve ab eius obitu annos de Xisti Papæ mandato? Equidem Præsbyterorum omnium non fuisse insigne, planius est, quam probatione egeat; Episcoporum verò, nemo est qui nesciat. Similisque prorsus formæ seruatur hodieque S. Siluestri Mitra apud S. Martinũ de montibus in Vrbe. Esse etiam vniuersis Cardinalibus concessam à tempore immemorabili; illud conuincit, quod Presbyteri omnes, imo, & Diaconi Cardinales, cum ad altare accedunt, Planetis siue Dalmaticis vestiti, ea vtuntur: & cum ea quoque efferuntur ad funus: vbi tamen pileus roseus ad pedes ponitur. Loquor de *Mitra fastigiata*, Pontificali: nam si quis contendat Sacerdotes omnes Nouæ legis mitra vsos, ad similitudinem Sacerdotum Veteris de quibus Mitræ forma.
Exodi 29. *Fecerunt Mitras suas cum coronulis suis ex bisso*, non admodum reluctabor: si tamen, quod similitudinis ratio conuincit, mitræ illorum non absimilis fuerit. At formam eius noster ipse Hieronymus aperit, ad Fabiolam scribens Epist.128. *Quartum genus est vestimenti rotundum pileolum, quale pictum in Vlisso conspicimus, quasi sphæra media sit diuisa, & pars vna* Pilei.
ponatur in capite: hoc Græci, & nostri thiaram, nonnulli Galerum vocant; Hebræi Miznephet; Thiaræ.
non habet acumen in summo, nec totum vsque ad comam caput tegit, sed tertiam partem à fronte inopertam relinquit: atque ita in occipitio vitta constrictum est, vt non facilè labatur ex capite. Est autem bissinum, & sic fabrè opertum linteolo, vt nulla acus vestigia extrinsecus appareant: Et infra *Pileo, de quo nunc diximus,* tam

tam Sacerdotes quàm Pontifices vtuntur. Consonat Isidorus lib. 2. de offic. Eccles. c. 4. inquiens: *Thiara etiam apud veteres constituebatur in capite Sacerdotum. Hæc ex bysso confecta rotunda erat quasi sphæra media.* Vterque à Iosepho accepit lib. 3. Antiquit. Iudaic. c. 7. aiente de *pileo*, seu *mitra* omnium Sacerdotum: *Supra caput gestabant pileum, non fastigiatum, neque totum caput comprehendentem, sed paulò plusquam medium. Est autem tali apparatu, vt videatur vitta linea sæpè in orbem replicata, & consuta, quam supernè alia tela integit vsque ad frontem descendens, & per superficiem verticis futurarum deformitatem occultās.* Pilei autem antiqui formam Lucianus in Dipsada describit, vt fuerit *dimidium corticis alicuius oui:* nam apud Garamantas ex struthionum ouis singulis in æquas partes dissectis bini fiebant pilei. Ergo veterum Sacerdotum pilei aut mitræ, minimè fuêre fastigiatæ; sed rotundæ instar pileorum, quos Romanos ex lacernis cæsis formare consueuisse, Papinius, & Martialis nos docent: & eisdem rotunditate in cornua cedente itidem Sacerdotes vti videmus, vti ante nos Pierius obseruauit lib. 40. de Pileo vers. *Forma pilei*: Atqui Hieronymus Musiua illa, de qua agimus, affigie non pileum seu mitrā gestat Veteris legis Sacerdotū, rotundam videlicet, sed fastigiatam, seu cornutam, more nostrorum Episcoporum, & Cardinalium; forma longè etiam à thiara Summi Sacerdotis Iudaicæ plebis absimilem, quæ potius Regno, seu thiaræ Romani Pontificis conformis erat: namque de illo Iosephus vbi supra: *Porro pileo* (ait) *Summi Sacerdotes vtebantur, quali cæteri Sacerdotes; super quem extabat alius consutilis ex hiacintho variatus. Hunc aurea corona triplici ordine circumdabat, in qua spectabantur calculi aurei: quæ ab occipitio circa tempora vtraq; procedebat: nam frontem isti calculi non ambiebant, sed lorum quoddam latum aureum, quod sacris characteribus Dei nomen incissum habebat.* Quare lamina aurea ineffabilis nominis fastigiata esse oportuit, si, vt vides, triplici aureæ coronæ à fronte respondebat: & idcirco ab anteriori parte instar nostræ mitræ, à posteriori instar Regni nostri Pontificis formabatur. Nostrorum autem Episcoporum mitra in duo cornua surgit, quibus duo Testamenta significantur, anteriori Nouum posteriori vetus, quæ duo Episcopus debet scire. XXIII. q. 1. c. *Episcopus*: & illis, tanquam duplici cornu, Fidei inimicos ferire: vel duplex charitas, quæ Nouo Testamento commendatur; aut potius duæ Christi Domini naturæ; anteriori cornu respondente Diuina, posteriori Humana. De qua re alij latius pro instituto. Vide Guill. Durand. de ration. Diuin. offic. lib. 3. c. 13.

Mitræ significationes.

33. Cardinales à quo tempore rubro galero vsi?

Relinquitur ergo, vt mitra ornatus Hieronymus qui Episcopus non erat, esset S. R. E. Cardinalis, cuius est insigne à tempore memoriam hominum excedente. Nec valuit id tunc per rubrum galerum, aut pileum denotari, quandoquidem liquidò constat primò omnium ab Innocentio IV. in Lugdunensi Synodo Cardinales rubro galero cohonestatos fuisse A. C. 1244. vt prodit Martinus Polonus Innocentij Synchronos in Chron. Ptolemæus Dominicanus, Platina, Onuphrius in vita Innocentij IV. & Volaterranus lib. Antropol. 22. in eodem Platinæ verba sunt: *Statuit vt Cardinales è quo in publicum vecti galero rubro vterentur, honestandi ordinis causa.* Additque Onuphrius; *Quo significabatur, eos etiam caput suum, si opus esset, pro Ecclesiastica libertate tuenda gladio offerre debere: & præsertim eo tempore, quo Romana Ecclesia à Frederico II. Imperatore vehementer oppugnabatur.* Deinde Paulus II. A. C. 1471. (ait Platina ei coæuus) *publico decreto mandauit posita pœna, ne quisquam birretā coccinea (ita appellant capitis tegmen* Hispanè bonete colorado) *præter Cardinales ferret, quibus etiam primo Pontificatus sui anno pannum eiusdem coloris dono dedit.* Scilicet A. C. 1464. Fateamur proinde necesse est D. Hieronymi Cardinalitiam dignitatem nequiuisse per rubrum galerum, pileum, vel pallium significari: quæ tamen à Recentioribus non perperam ei adhibentur antiquæ dignitatis gratia significandæ: bene tamen per mitræ ornamentum vetustissimum scilicet Cardinalium exprimitur insigne, vt dictum est.

Purpura.

34. II. Ex officio Cancellarij.

II. Accedat pro eadem dignitate egregiè militans ratio ex munere cui Hieronymus Summo Ecclesiæ Antistiti Damaso, dum Romæ existeret, inseruiebat, petita: quod eleganter ipse ad Ageruchiam postea scribens Epist. 11. aperuit, inquiens: *Ante annos plurimos cum in chartis Ecclesiasticis iuuarem Damasum Romanæ vrbis Episcopum, & Orientis, atque Occidentis Synodicis consultationibus responderem, vidi &c.* Hoc Cancellarij (hodie Vicecancellarij) S. R. E. Cardinalis munus esse, nemo inficias ibit, obiuit autem illud Hieronymus trium spatio annorum, videlicet vsque ad Damasi obitum.

35. Occluditur euasio Baronij.

Respondet Baronius, eidem inseruisse muneri D. Prosperum sedem Petri moderante magno Leone, vt Gennadius testis est, & tamen nemo Prosperum dixit Cardinalem. Cui ego: Planè si æqua vtriusque esset ratio officij, æquè de vtroque ferendum esset iudicium: nunc autem Gennadij verba proferamus in medium, vt quid de Prospero Aquitanico censendum sit, appareat. Is itaque in Cathalogo Illustr. Vir. de Prospero agens hæc habet: *Epistolæ quoque Papæ Leonis aduersus Eutychem de vera Christi Incarnatione ad diuersos datæ, ab ipso* (Prospero) *dictatæ creduntur.* Creduntur ait, non *sunt*: quinimo falso Prosperi creditas perpetua Ecclesiæ traditio confirmat, quæ Leonis opus esse, semper credidit: idque styli maiestas, & eloquentia cæteris eius operibus conformis planè conuincit, multò magis Leoni connaturales, quam Prospero: vt omittam non absque Magni Leonis iniuria id vulgò iactatum; cum doctrina & ingenio Prospero ipse non cesserit. Ergo Prosperi Cancellarij munus erga Leonem exinanitum est, vt mirum non sit ab aliquo vnquam inter Cardinales S. R. E. numeratum. Sed demus Baronio aliqua probabilitate gaudere, quod de Epistolis contra Eutychetem Gennadius subdubitans prompsit: neque enim maiori certitudine dignum, re melius inspecta, Baronius ipse tom. 6. Annal. ad A. C. 444. n. 8. existimat: qui enim tom. 4. dixerat, *Cum de Prospero certū sit, in eodē ministerio vsui fuisse S. Leoni*: to. 6. art. *Porro S. Prosperū ab ipso S. Leone Romæ retentū, in eo eius opera vsō, in quo S. Damaso Hieronym. inseruiebat; quæ scribit Gennadius de eodē Prospero in argumētū deduci possunt.*

An Prosper Cancellarius fuerit Magni Leonis?

possunt. Non iam inquit *certum est*, sed quæ scribit Gennadius in argumentum eius rei, *deduci possunt*. Demus tamen id verum esse, Epistolas illas à Prospero esse dictatas; at nemo ex officio sibi iniuncto id à Prospero factum asseruit: existimauit nemo Scriptorum veterum. Potuit namque fidei zelo succensus à se dictatis in hæresis nouæ perniciem Leoni placere, & sub eius nomine dictata euulgare: potuit & Leo ipse viro docto Prospero, Romæ aliàs agenti, vt quasdam dictaret Epistolas committere, absque tamen muneris iniunctione: neque plusculum quid ex Gennedio elici potest, adhuc forma illa incerta concessa. Longè tamen de Hieronymo iudicandum est, vt potè qui seriò, idest integro triennio, ex officio, sibique munere iuncto in chartis Ecclesiasticis iuuabat Damasum: & ex officio itidem Orientis, & Occidentis Synodicis consultationibus respondebat: quod Cancellarij muneris esse, negabit nemo: & Cancellarium Presbyterum de Cardinaliũ esse Collegio.

36. III. Ex munere Cardinalis.

III. Norunt omnes præcipuum Cardinaliũ munus esse summo Ecclesiæ Præsuli assistere, consiliumque pro negotiorum ingruentium opportunitate præbere: quidquid enim de ethymologia nominis, *Cardinalis* sit, de qua variè sentiũt Scriptores (vt videre est apud Antoninũ 3.p.tit.21. Turrecrematam lib.1. de Eccles.n.8. August. de Ancona q.101. Paleorum lib. de Consist. Polydor.l.4.c.9. Causonum lib. de Concordia Cathol. Michaëlem Guiginta lib. de Cardin. Onuphum in Chron. Ioseph. Siguntin. in vita Hieronymi lib. 3. discurs. 6. & alias) de re ipsa dubitat nullus. Lege præ cæteris Bernardum meum ad suum Eugenium munera Cardinaliũ aperientem lib.4. de Considerat. c.4. vbi *Papæ Collaterales, Coadiutoresque* eos nuncupat, & cum ipso Orbem ipsum iudicaturos. De officij antiquitate agit Damasus noster lib. de Rom. Pontif. in Euaristo, Dionysio, & Marcello, & ex eo modo citati Scriptores, cum Chaconio lib. de Summ. Pontif. & Card. & Baronio. Et quod vt minimum sub Damaso *Cardinalis* vox & munus esset, Aretina tabella apud Volaterranum lib.22. Antropol. manifestat, vbi Zenobij Senatoris donationem subscriptio eiusmodi firmat inter alias: *Et ego Ioannes S.R.E. Diaconus Cardinalis, ex parte Damasi Pontificis laudo, & confirmo.* Atqui S. Hieronymus non solùm à Consiliis Damasi fuit, sed præcipuus Consiliariorum; vti ipse ad Asellam Vrbe decessurus post Damasi funus scribit epist.99. *Antequam domum S. Paulæ nossem, totius in me vrbis studia consonabant: omnium penè iudicio dignus summo Sacerdotio decernebar: beatæ memoriæ Damasus, meus sermo erat: Dicebar sanctus, dicebar humilis, & disertus, &c.* Quid quæso illis significat verbis. *Beatæ memoriæ Damasus, meus sermo erat*, nisi ita meis deferebat consiliis, vt quidquid ego dicerem exequaretur? nihilque ille faceret me inconsulto, imò & decernente? Idipsum planè innuitur superius expensis à nobis verbis: *Orientis atque Occidentis Synodicis consultationibus respondebam.*

37. IV. Ratione.

IV. Demũ ratione id conuincitur; qua in primis Baronianã claudicare euidẽs fit, ex eo quod à particulari ad vniuersale (vt cum Dialecticis loquar) argumentatur; & idcirco inutiliter: nimirum ait Antiochiæ, & Ierosolymis non est passus Hieronymus certo adscribi titulo à Paulino, & à Ioanne Patriarchis; ergo nec Romæ à Damaso. Planè argumentatio inanis est, adhuc nec congruentiæ vim habens: non enim eadem vtrorumque ratio. Aliter namque Hieronymus erga Damasum afficiebatur, aliter erga reliquos. De Ioanne Hierosolymitano norunt omnes vehementer sibi fuisse infensum, vtpotè cuius errores detexerit, & edito Commentario confutauerit, imò & vitia reprehenderit epist. 61. & 62. Paulini autem vrbem noluit incolere, quòd tunc proximi eremi accola esset, aut si recens ab ea eremo eiectus erat, alteram ardebat; & Melatianis Thessalonicensibusque Schismaticis, à quibus exagitabatur, noluit cohabitare. Cum ad Damasum Romam accessit, tres anni transierant, idest ab A.C.378. ad 381. quibus Constantinopoli Gregorium Nazianzenum docentem è cathedra audierat, de reditu eremi nihil cogitans, præceptio Damasi, cui se è Chalcidensi solitudine deuouerat, Romam ad Concilium accersitur (quod ipse ad Principiam scribit epist. 16: *Cum & me Romam cum S S. Pontificibus Ecclesiastica traxit necessitas &c.*) Pontificis reuerentia, vrbis affectus, Damasi amore & rerum fidei pondere, quibus pro viribus inseruire cupiebat, coactus fuit à proposito resilire, & Romanæ Ecclesiæ sese addicere, tanquam vetus ipsius alumnus vnde neutiquam traxit pedem, nisi mortuo Damaso post triennij reuolutionem: idque ab æmulis exagitatus, de quo ipse ad Asellam scribens conquæritur epist.99. Argumento addictionis est, quod scrupulo suo motus, nec Antiochiæ nec Hierosolymis, nec in Monasterio Bethleemitico celebrare acquiescebat; putans scilicet præter morem Ecclesiæ esse vagos Presbyteros, de quo superius num. 28. Et de Antiochia testimonium ipse protulerit ad Paulinum dicens; *Tu videris de iudicio tuo.* Quod verò post reditum in Monasterio non celebraret, D. Epiphanius apertè scripsit ad Ioannem Ierosolimytanum (epist. inter Hieron. 60.) *Cum vidissem* (ait) *quia multitudo Sanctorum fratrum in Monasterio cõsisteret, & sancto Presbyteri Hieron. & Vincentius propter verecundiam & humilitatem nollent debita nomini suo exercere Sacrificia &c.*

Cur Hieron. titulis Paulini & Ioannis Ierosolim. noluit ascribi.

Cur Damaso addictus.

Quod verò duo illa Presbyterorum munera, celebratio scilicet & certa animarum, inseparabilia tunc temporis essent, satis innuit Epiphanius, subdens, Hieronymum ideò ex humilitate, & verecundia debita suo nomini (Presbyteri scilicet) exercere Sacrificia renuisse: quia *Nollebat laborare in hac parte ministerij, quæ Christianorum præcipua salus est; nimirum in cura animarum.* Enim verò si hæc duo tunc tempus separari quirent, facilè Hieronymus responderet, se quidem Sacrificia velle exercere; non laborare in ea parte Presbyterorum, quæ Christianorum præcipua salus est. Verùm vtrumque pro indiuiso accipiens, eo ipso quod nollebat in ea parte laborare ministerij, quæ ad Christianorum curam & salutem spectat, renuebat etiam debita suo nomini altaris exercere Sacrificia. Vnde *ante annum* (ait Epiphanius) *multi eorum quærebantur, cur non haberent, qui sibi Domini Sacramenta conficerent.* Tunc renuentem licet, ordinauit Paulinianum Hieronymi fratrem, qua de re Ioannes scandalizatus multas in eos instruxit insidias. 38.

38. Cura animarum inseparabilis olim à Presbyteratu.

Romæ autem cum degeret Hieronymus, cer- 39.

tum

Hieronymus Romæ sacrificabat.

tum est celebrasse Diuina sacrificia: ibi namque vsque hodie in cruenti sanguinis Calix, quo ille vtebatur, in pretio & veneratione est, vt Marianus Victorius in vita illius testatur, his verbis: *Quia Presbyteri nomine insignitus erat, ne tam Diuinum sibi commissum talentum occulat, incruentum Christi sacrificium, quod in Cruce peractum fuit, Deo pro salute omnium offert. Nouit hoc Roma, quæ diu sacrificij seruauit casullam, & adhuc eius calicem seruat; & in memoriam tanti viri populo reuerenter ostentat.* Addit & legatum Nepotiam Hieronymo in extremis casullam suam legantis, ipso sic attestante Epist. 3. *Hanc tunicam* (aiebat Heliodoro auunculo Nepotianus animam agens) *qua vtebar in ministerio Christi, mitte dilectissimo mihi; ætate patri, fratri Collegio*; id est Hieronymo. Verum tum iam Hieronymus Bethleemi degebat, nec sacrificabat; sed Nepotianus ignorabat, vt ex Epist. 2. palam est: Et nihilominus non patiebatur Presbyteri nomine priuari: nam cum Ioannes ille suus antagonista semel Hieronymum Presbyteri nomine tacito vocitasset, falsè admodum dixit: *Ego misellus dum in solitudine* (Bethleem) *delitesco, à tanto Pontifice repente truncatus, Presbyteri nomen amisi.* Et cum iterum Hieronymum addito Presbyterij officio intulisset, lepidè subiecit: *Iterum ego gaudeo, quod qui me decollatum putabam, subitò mihi Presbyterij caput video repositum.* Epist. 61. Vnde ergo tibi videtur Hieronymo scrupulus de Presbyterio vago sedatus, vt Romæ sacrificaret, qui alibi sacrificia obtulisse non inuenitur, nisi quia tunc cessauit scrupuli causa addictus speciali Ecclesiæ, vt Cardinalis Presbyter?

Secus Bethleemi.

40. Cuius Ecclesiæ titulo insignitus.

Si quærat quis, cuinam fuerit addictus Ecclesiæ? S. Anastasiæ Ecclesia traditione à Maioribus accepta suum fuisse Presbyterum credit: cuius parietibus affixa tabula est, id prodens, quam ego non semel legi Romæ Procuratorem Congregationis meæ Cisterciensis, vulgò *sancti Bernardi Castella*, agens. Volunt alij S. Laurentij Cardinalem fuisse: quod si *S. Laurentij*, profectò eius quæ *in Damaso* dicitur, Presbyter fuisse, videtur rationi consonantius, vt nouo à se erecto Titulo amicum Damasus præfecerit. Quid si, vt modò, ita & olim Cancellarij officium adiacebat S. Laurentio in Damaso? Quid si vtrique successiuè præfuit? Si quæras tandem, cur saltem in Monasterio Bethleem existens, & domus totius Præpositus, eiusque Ecclesiæ vsque ad mortem addictus Parrochi curam suscipere noluerit, & ita Missæ sacrum celebrare? Respondeo; ne Ioanni Patriarchæ pleno iure subesset, vt cæteri Parrochiales Presbyteri, quod ipse inprimis auersabatur, contentus solo Monasticæ professionis titulo illi reuerentiam exhibere, vt mox aperiam. Et quoniam vsus abstinendi se ab altari in humilitatem, & verecundiam versus fuerat, vt inquit Epiphanius. Sed de his satis: satisque Baronio fuerit, nos non autoritate Micrologi, & effictorum sycophantarum Hieronymi Cardinalatum asserere, sed viuis rationibus; vt ex dictis constat.

Cur in Bethleem sacrum nō celebrauerit.

***

§. V.

Cœnobiticæ D. Hieronymi Institutiones, quæ ad vestitum, victum & manuum laborem spectant, ac literariam palestram.

Septennio ferè Eremiticam vitam excoluisse Hieronymum, liquet ad oculum, si temporis metiamur momenta ab eius in Chelcidensem solitudinem ingressu vsque ad recessum ipsius, quo à Meletianis exagitatus præmissis sociis Antiochiam se recepit, vbi Presbyter à Paulino ordinatus, breui Constantinopolim profectus est, sub humili D. Gregorij disciplina mansatus triennio: vnde Romam à Damaso, Ecclesiasticis necessitatibus exigentibus vocatus accessit. Quot verò vbique passus iniurias fuerit, quos quantosque aduersarios, ægritudines, & incommoda necessum superare, maioris ocij scriptorem postulabat: sat sit pro instituto nostro præmittere, vndecumque vi tempestatum aduersus eum excitatarum eiectum fuisse, & vbilibet modis omnibus vexatum, vt mirum sit hominem vnum tantis procellis resistere valuisse. Recens eremi cultorem factum de quinque sociis duo dereliquerunt eum, Heliodorus, & Nicæas ab incepto resilientes; sublati præpropera morte totidem, Innocentius, & Hilas: vnus Euagrius sæpius Antiochiæ; sæpè in vico Maronia 30. ferè M. P. inde secedens agebat: quo loci Sanctus ille Malchus, cuius Hieronymus acta recenset, advixit: quandoque conueniebat amicum.

41. Hieronymus quanta vbique passus.

42. Heliodorū fugientem re vocare tentat.

De Heliodori fuga sic ille ad Iulianum Diaconum scribit Epist. 37. *Sanctus frater Heliodorus hic affuit: qui cum mecum eremum vellet incolere, meis sceleribus fugatus abscessit.* Niceæ verò inconstantiam his cum eo agens aperuit Epist. 42. *Tu modò à nobis abiens, recentem amicitiam scindis potius, quàm dissuis; quod prudenter apud Ciceronem Lalius vetat.* Et rursus: *Inter delicias patriæ, & communes, quas habuimus peregrinationes, aliquando suspira nisi ita tibi exossus est Oriens, vt literas quoque tuas huc venire formides.* Heliodorum scripta eleganti epistola, quæ cæteris eloquentiæ iure præmittitur, reducere in solitudinem pristinam tentauit frustra: idcirco forsan Nicæam reducere non tentauit. Funera sociorum sic dolens, merensque ad Ruffinum scribens narrat epist. 41. *Syria mihi velut fidissimus naufrago portus occurrit: vbi ego quidquid morborum esse poterat expertus, ex duobus oculis vnum perdidi* (tam dilectus illi erat Innocentius) *Innocentium enim partem animæ meæ repentinus febrium ardor abstraxit. Erat nobiscum, & Hylas sancta Melaniæ famulus, qui puritate morum maculam seruitutis abluerat: & hic necdum obductam rescidit cicatricem*: nimirum breui Innocentium sequutus. Obiter notanda Nestericorum incuria, qui Hylam Melaniæ olim seruum, errore librariorum mutato sexu, sancti *Melanij* seruum dixère, quæ nec Marianus, nec Baronius exuti sunt: & vnus Seguntinus, qui semel sanctæ Melaniæ seruum dixerat, lib. 2. discurs. 2. in peius præceps, seruum sancti viri Melanij exposuit, cum sanctus vir Melanius nemini fuerit notus, & Melania omnibus notissima, literis Hieron. imò & documentis

Sociorum funera dolet.

Melanius pro Melania Scriptorum error.

mentis notior reddita? quam sæpiùs *sanctam Melaniam* nuncupat, id est epist. 5. & 25. eâdem quoque virili & neutra terminatione *Melanius* & *Melania* à Hieronymo dicta Albinus epist. 79. quod eruditè obseruasse Rosuueidum scias in Notis ad Melaniæ, & Palladiæ peregrinationem, quam suo Palladio præmisit. De socio autem sibi residuo ait Hieronymus epist. 41. *Nunc vno & solo mihi lumine, Euagrio nostro, fruor*: de quo item agit epist. 5. & 6. 41. & 43. Is ille est, qui ad sedem Antiochenam euectus est, vt ipse inquit in Malchi vita, vitamque S. Antonij ab Athanasio Græcè scriptam latinitate donauit, & alia scripsit, de quibus in lib. de scriptorib. Eccles. mentio fit. Porro non solum sociorum destitutione vexatus fuisse constat in eremo, sed multis morborum generibus afflictatus sæpè dolet, vt epist. 41. *Vbi ego, quidquid morborum esse poteras, expertus, &c.* Et rursus: *Cui ego* (id est Euagrio socio meo) *semper infirmus ad laborem cumulus accessi.* Et epist. 37. *Ita me iugis tam corporis ægrotatio, quàm animæ ægritudo consumpsit, vt morte imminente, nec mei penè memor fuerim.*

Euagrius vnicus Hieronymi discipulus.

43. **Lernæos hostes passus.**

Sed quod grauius est, obtrectatores Lernæos passus conqueritur, quos epist. 77. ita describit. *Aduersus barbariem istius loci versu cogor clamare vulgato.*

Quod genus hoc hominum? quæuè hunc tam barbara morem
Permittit patria? hospitio prohibemur arenæ.
Bella cient, primaque vetant consistere terra.

Quæ idcirco de Gentili Poeta (Virgil. 1. Æneid.) *sumpsimus, vt qui Christi pacem non seruat, pacem saltem discat ab Ethnico.* Anachoretas hos Meletianos fuisse, supra eius testimonio exposuimus. Sed quod dixit vnum eorum notans epist. 37. *Et licet me sinistro Hibera excetra ore dilaniet, non timebo hominum iudicium, habiturus iudicem meum, iuxta illud*

Si fractus illabatur Orbis,
Impauidum ferient ruinæ.

Hoc, inquam, perperam planè Marianus Victorius interpretatur in Scholiis de Hispano aliquo aduersario, quem Hieronymus passus est: *Nam hydra* (ait) *dicta excetra est, quòd vno capite exciso tria renascerentur* (Plautus in Persa) *Cum excetra, cum Antæo-deluctari maluerim, quam cum amore*: *Obtrectatorem aliquem Hispanum intelligit: propterea Hiberam vocitauit.* Apage sis ista Hispanorum conuitia vbi inuenta, & solo cordis prauo affectu formata. Vnde nam quæso probabis mihi habuisse Hieronymum in Oriente iuuenem adhuc & toto Orbe ab Hispania distantem, quam nunquam viderat, Hispanum, obtrectatorem? Qui tamen innumeros Hispanorum sibi addictissimos postmodum habuisse probatur, id est Damasum, Orosium Lucinium, Abigaum, Theodorum, Riparium, Desiderium, vt alios breuitatis causa omittam: obtrectatorem neminem, qui ex nomine designari possit; cum nihilominus & Dalmatas & Italos, & Syros Palestino, Ægyptios, & Græcos in sese debachantes sustulisse sciamus. At dolet Hiberam excetram sinistro se ore dilaniare. Placet: Sed inter Syros Meletiani schismatis facilius fuit ex Asia Hiberam illum excetram oriundum, quam ex Europa; quandoquidem Iberia non longe supra Syriam sita est inter Pontum Euxinum & Caspium mare, vt produnt Strabo lib. 11. Geogr. Ptholemæus lib. 5. c. 11. Plinius lib. 6. c. 10. Pomponius lib. 1. c. 2. siue aspiratè *Hiberia*, aut simpliciter *Iberia* efferatur, in quo nulla nationis discretio. Nec mirum, cùm hos ab illis prognatos scribat Varro, quem Plinius sequitur lib. 3. c. 1. & Strabo scribat: *Fortasse Iberes eodem nomine vocantur quo Occidentales, ab auro quod apud vtrosque inuenitur.* Et quò amplius mireris, quasi nostram viuis coloribus pingeret, de Orientali subdit. *Iberica gentes fœlicem etiam habitatu regionem incolunt. Iberia enim magna ex parte vrbibus & habitatoribus plena est, & tecta fictilia, & fabrefactas ædificiorum structuras, & fora, & alia publica habet, in medio planities est fluminibus irrigua, præsertim Cyro, qui Aragonem amnem à Caucaso defluentem, & alias aquas recipiens per angustam fluminis regionem euadit.* Vide ergo *Aragonem* amnem vtrobique fluere, quem vt nostrum postea *Aragum* sæpe vocitat, vbi & alios amnes, vrbesve nostris agnomines extitisse affirmat, è quibus est *Alanzonius*, *Sandobanes*, *Hippus* & prope Aragum *Seumora*. Nos proximis vocibus dicimus *Arlenzon*, *Sandobal*, *Hieppes*, *Aragon*, *Zamora*, sed ad rem.

Hiberiæ Orientalis & Occidentalis similitudo.

Quis tot attritum calamitatibus, mortibus, ægritudinibus, non crederet arrepto Monachatus oneri succumbere debuisse Hieronymum, quam inde potius expertum Monachorum præceptorem euasurum? At in dies potius casta sobole augebatur. Exiit siquidem à Chalcide multis auctus discipulis, de quibus epist. 77. *Iam iam cedo: abruperunt partem animæ meæ charissimi fratres. Ecce discedere cupiunt, imo discedunt; melius esse dicentes inter feras habitare, quàm cum talibus Christianis. Et ego ipse nisi me corporis imbecillitas & hyemis retineret asperitas, iam modò fugeram.* Transiit Constantinopolim, & in Græcia triennio exacto, Romam, vbi tamen omnibus charus, omnium ore laudabatur; quousque Monasticæ vitæ Doctor effectus, Paulam, Melaniam, Eustochium, Marcellam, Læam, Asellam, aliasque matronas docere aggressus est; iam deinceps odio habitus, & multos nobilesque obtrectatores passus, Roma egredi compulsus fuit, vt paulò priùs mirati sumus. Bethleem dein migrans, & Cœnobio instructo Pater Cœnobitarum effectus, itidem detractores habuit Ioannem Hierosolymitanum, Ruffinum, Palladium, & alios: & Ioannes quidem exilij rescriptum in eum ab Imperatoris Præfecto obtinuit, & propè fuit, vt exequeretur. Perstitit nihilominus columna immobilis, & quem semel Deus præstantissimæ vitæ Doctorem dederat, tot procellis exagitatum incolumem seruauit. 44.

Bethleemi Monasterium constituit.

Sed quibus suos Cœnobitas Institutis ad perfectionis culmen direxerit, quod præcipuè nostri muneris est, aperiamus. Nonnihil priora à se in eremo edita, & obseruata mitigasse, aperient sequentia. 45.

Monasticæ Institutiones.

1. Quod spectat ad vestitum Monasticum, interius cilicio suos vti docebat, vt ipse. Vnde id habeam rogas? Ex eo quod ex Monasterio Bethleemitico Lucinio Bætico misit Xeniola solitæ pœnitentiæ epist. 28. receptorum ab eo munerum vicem rependens. *Duo palliola, & amphimallum de tuis vsibus, vel vtenda, vel sanctis danda suscepi. Ego insignia paupertatis, & quotidiana symbola pænitentiæ tibi & sorori tuæ misi, quatuor ciliciola apta proposito, & vsibus vestris*: hauddubium quin ex suis quoque vsibus erant.

Vestes Cilicium.

Habemus

Palliolum. Habemus ex eodem testimonio, Hieronymum eiusque Monachos vti solitos pallio, alias non reciperent palliola vtenda à se, vel sanctis fratribus danda. Sed quod per diminutionem *palliola* vocet, innuit non fuisse promissa, sed breuia, vtpotè professioni accommoda iuxta illud Tullij 3. Tuscul. *Sæpè est etiam sub palliolo sordido sapientia.*

Tunica. Tunicam super cilicium induisse, palam ex multis est; etenim auersabatur eos, qui exteriùs cilicia gestabant velut inanis gloriæ cupidos; de quibus ad Eustochium Epist. 22. *Sunt quæ ciliciis vtuntur, & cucullis fabrefactis, imitantur noctuas, & bubones.* Aliàs vero nemo absque tunica incessit, nisi qui nudus inuerecundè. De tunica & palliò vilioribus Monastico necessariis instituto loquitur cum Negotiani attexuit lau-

Vtriusque vilitas. des Epist. 3. *Excepta vili tunica, & operimento pari, quo tecto tantum corpore frigus excluderet, nihil sibi amplius reseruauit.* Cur ita? Subdit: *Imitabatur Monachum.* Et de Demetriade Asceticem arripiente Epist. 8. *Vili tunica induitur,*

Amphimalum quid? *villiori tegitur pallio.* Sed *amphimala* à Lucinio Battico, quæ vtenda susceperit, hyemalibus frigoribus repellendis apta erant: namque amphimala *erant tunicæ gausapinæ* (ait Calepinus) *ex vtraque parte pilos habentes, quæ à Gausapia dicebantur, vt quæ ex altero tantum latere villos habebant Heteromalla* μαλλὸς siquidem *lanam* denotat, & ἀμφις *vtrinque*, imo & ἀμφιον *indumentum*; *&* ἑτερος *alterum.* Plinius lib. 8. c. 48. *Patris mei memoria cæpere amphimala nostra, sicut villosa, etiam ventralia.* Ventralia, inquit, quod ventri quoque fouendo deseruirent. Hispani saga amphimalla dicimus vulgo *mantas frazadas*, pro *frisadas*, quarum nobiliores Palentiæ fabricantur, villorum longitudine commendabiles: olim etiam *lenæ* vocatæ: de quibus est illud Monasticis lib. 14. Apophor 136.

Tempore brumali non multum leuia prosunt,
Calfaciunt villi pallia vestra mei.

Et de his nos vberius l. 2. c. 11. n. 1. 3. & 25. quarum proculdubio Basilius vsum commendabat Ep. 1. inquiens: *Tunica sit eò vsque crassa, vt alio opus non sit integumento ad calefaciendum corpus ea contectum.* Quare D. P. Benedictus tunicam, cucullamque statuit in hyeme villosam fore, ne videlicet duplici tunica Monachus hyeme egeret.

46. Duplicis tunicæ prohibitio in Euāgelio qualiter intelligenda. Verum Hieronymus, qui tam lenis erga alios, quam erga se durus erat, rogatus ab Hedibia Galla nobili quæst. 2. Epist. 150. quo sensu accipienda esset Domini prohibitio de duplici tunica, quæ brumallos regiones habitantibus dura satis videbatur; prudenti condescensione respondet vnam vocari, quidquid ad pellendum frigus vestium necessarium est. En Sancti Doctoris verba: *Inquit Dominus* (corrige *Inquit Ioannes* Luc. 3. nam Dominus luc. 9. *Nihil tuleritis in via, neque duas tunicas.* Ait itaque sensus Domini conformis Ioanni) *Qui habet duas tunicas, det alteram non habenti. Quid si Scythia frigora sint, & Alpinæ niues, quæ non duabus, & tribus tunicis, sed vix pecudum pellibus repelluntur?* Respondet: *Quidquid ergo corpori nostro sufficere potest, & humanæ succurrere imbecillitati, quos nudos natura profudit, hoc vna appellanda est tunica.* Nimirum prohibuit duas tunicas mutatorias: vnde Gloss. ad cap. 9. Lucæ. *Simplex vestimentum quidquid est necessarium alicui secundum qualitatem loci vel temporis: duplex, quod vltra necessitatem est.* Perstat in eadem sententia noster Hieronymus vtpotè in cap. 10. Matth. ad illa verba: *Neque duas tunicas*, sic inquiens: *In duabus tunicis videtur mihi duplex ostendere vestimentum; non quæ in locis Sythiæ, & glaciali niue rigentibus, vna quis tunica debeat esse contentus, sed quò in tunica vestimentum intelligamus, ne alio vestiti, aliud nobis futurorum timore seruemus.* Cui respexit Benedictus noster cum dixit c. 55. *Vestimenta fratribus secundum locorum qualitatem, vbi habitant, vel aërum temperiem dentur: quia in frigidis regionibus ampliùs indigetur, in calidis vero minus. Hæc ergo consideratio penes Abbatem sit.* Sed Hieronymo, vt priori doctrina debetur: cuius est illud sæcularem etiam Christianum adhortantis lib. 13. in Ezech. c. 44. *Vestibus quoque vtetur, quæ frigus repellant, non quæ tenuitate sui corpora nuda demonstrent.* Dixerat id Epist. 7. *Talia vestimenta paret, quibus pellatur frigus, non quibus vestita corpora nudentur.* Demum audi, quid de tunicis suis Hieronymus confiteatur lib. contra Pelag. *Duas autem tunicas (vt de cæteris taceam) puto & ego & tu possideamus; si tamen ampliùs non habemus. Hæc dico vt erubescas ad sententiam tuam, facilia esse Dei mandata.* Tenuia sæculariū vestimenta taxātur.

Secundò. Quod ad qualitatem vestium spectat, temperauit etiam pristinum eremi rigorem, vt non extremè viles, & rusticas indueret; id quod satis acutè indicauerit Epist. 23. inquiens: *Nos quia serica veste non vtimur. Monachi iudicamur. Si tunica non canduerit, statim illud è triuio, Impostor & Græcus est.*

Tertiò Nec omittendum tunica tantum, & pallio vsum Hieronymum, idest nec ependyte, seu scapulari, quod sciamus: extremaque corporis nuda gestasse, videlicet caput, & pedes. Huc mihi respexisse videtur, cum in illa verba Domini, *Neque calceamenta*, scripsit: *Et Plato præcepit duas corporis extremitates non esse velandas, nec assuefieri deberi mollitiei capitis, & pedum. Cum hæc enim habuerint firmitatem, cætera robustiora sunt.* Vsus in his & Dominicis, & Philosophicis præceptis, Præsertim cum id ipse reformatorum esse dixerit, contra Iouinianum agens, vt nudos circumferant pedes, verno saltem tempore: de quo superiùs diximus n. 25. & de capitis nuditate, & coma inculta n. 22. Cui accedit quod Pseudo moniales quasdam sugillat Epist. 22. *quod vterentur cucullis fabrefactis, imitantes noctuas & bubones*, quasi die oculos cucullis vallarent, noctu verò cucullis positis omnia petulanter circunspicerent. Sugillabat quoque curiositatem sutorum in Monachali habitu; à qua ipse cucullo non vtens liber reddebatur, & liberiùs in cœlum oculos figere valebat. Atqui in senecta pileolo (vt reor laneo) vsus fuisse, constat dono S. Paulini Nolani, ad quam rescribens Epist. 153. *Pileolum* (*inquit*) *textura breue charitate latissimum, senili capiti confouendo libenter accepi; & munere, & muneris autore lætatus.*

47. Vestium qualitatem temperat.

Cucullæ fabrefactæ taxantur.

Pileolo in Senacta vsus.

48. Cur lanea Zona, non pellicea vsus. Quartò. Mirum à Monacho & veteri Anachoreta Zonam Eliæ, aut Ioannis commendatam non amplecti, & vsibus aptasse suis: nec ex corio sibi cingulum fuisse, sed ex lana. Ita eum in Blesilla commendauit, vt sibi præ cæteris placuisse monstrauerit, sub inducta ratione, videlicet: *Cingulum non auro, gemmisque distinctum est, sed laneum, & tota simplicitate purissimum;*

mum; & *quod possit magis adstringere vestimenta, quàm scindere*: Epist. 23. *Purissimum* posuit, quod fuco & colore superinducto lana medicata non esset. Sed quid sibi vult (ais) quod ad Lætam de institutione filiæ scribit Epist. 7. *Ioannes Zona pellicea cingitur, locustis alitur, ac melle Siuestri; & in typum pœnitentiæ prædicandæ tortuosissimi animalis vestitur exuuiis. Sic erudienda est anima, quæ futura est templum Dei.* Planè quod superioribus proponit verbis: *Igitur quæ de repromissione nata est, dignam habeat ortu suo institutionem parentum*: quod inductis probat exemplis: *Samuel nutritur in templo, Ioannes in solitudine præparatur. Illa sacro crine venerabilis est; vinum & siceram non bibit; adhuc puerulus cum Domino sermocinatur: hic fugit vrbes, Zona pellicea cingitur.* Monebat Paulam paruulam Lætæ & Toxotij filiolam Paulæ grandeuæ ex filio neptem, sanctè cum auia, amita, & virginibus educandam à pueritia, vt Samuel, vt Ioannes: *Sic* enim *erudienda est anima, quæ futura est templum Dei.* Non ideò Zonâ pelliceâ vti decebat, sicut nec locustas, & mel Syluestre vesci, & tortuosissimi animalis pelle contegi. Auersabatur verò cingulum sacceum in hypocritis: de quibus est illud Epistolæ 22. *Vestis pulla, cingulum sacceum, & sordidis manibus, pedibusque, venter solus, quia videri non valet, æstuat cibo, &c.*

49. Quintò. De colore vestium Hieronymi quæris? Proculdubio duo illi perpetuò placuerunt in Monasticis: & lanæ simplicitas, idest nullo superinducto colore fucata, vt cum cingulum lanæum commendauit, *quod tota* esset simplicitate *purissimum*; è natiuis autem lanis pullæ, & subnigræ, quas *brunas*, vulgò *pardas*, dicimus, castanei coloris, & forsan grisceæ, seu cinereæ, de quibus fusè lib. 2. c. 11. n. 65. 70. 81. 83. Abbas quoque, vt cæteras fucatas, abhorruit. Nihil proinde album gestauit in veste, nihil fucatum. Ad id verò multiplici ferebatur causa I. quia pullæ aut fuscæ minus notabilem redderent Monachum: iuxta quod sordidæ ei vestes placebant pro nitidis, Epist. 22. *Vestis nec satis munda, nec sordida, & nulla diuersitate notabilis ne ad te obuiam prætereuntium turba consistat, & digito monstreris*: Et Epist. 2. ad Nepotianum: *Vestes pullas æquè deuita, vt candidas; ornatus, & sordes pari modo fugiendæ sunt.* Verùm non ita placuisse sordes audisti, vt plurimæ ab eo commendentur, sed quæ neglectum curiositatis, & superfluæ curæ arguant; quod pullis & vilibus proprium est. Vnde post illa verba *Sordida vestes &c*: subdit: *Vilis tunica contemptum sæculi probat; ita dumtaxat, ne animus tumeat, ne habitus sermoque dissentiant.*

[...]colores placue-[...]

[...]atiuus. [...]uscus. Grisæus. Pullus. Cineræus. Brunus.

I. Ratio.

II. Ratio. II. Huic accedit quod scribit de habitu Blasillæ Epist. 23. *Pulla tunica, minus, cum humi iacueris, sordidatur*: ex quo minus etiam notabilis redditur Monachus; & lauandi frequentiam, & curam fugiet.

III. Ratio. III. Quod pœnitentium statui magis pullæ congruant vestes: quò tendit quod de eadem Blasilla ibidem ait: *At scandalizat quempiam vestis fuscior? Scandalizet Ioannes, quo inter natos mulierum nemo maior est, qui Angelus dictus ipsum quoque Dominum baptizauit, qui camellorum vestitus tegmine Zonâ pelliceâ cingebatur*: nimirum forma factus pœnitentium. Liquet autem camellos fusco colore à natura donari.

IV. Ratio. IV. Quod lugentibus in vsu sint, ex his quæ scribit ad Saluinam Epist. 9. elicimus: *Tu verò quæ in tumulo mariti sepelisti omnes pariter voluptates quæ pullam tunicam, nigrosque calceolos, candida vestis, & aurati socci depositione sumpsisti, nihil habes necesse aliud, nisi perseuerare in ieiunio.*

V. Ratio. V. Causa honestatis, & indicio subiectionis colorem hunc amplectebatur, Epist. 12. *Solent quædam, cum futuram virginem spoponderint, pulla tunica eam induere, & furuo operire pallio, auferre linteamina &c.* quæ omnia in vnum conueniunt Monachum, cui Præposito subiici præ cæteris omnibus necessum est: & ex officio ad ploratum inducitur; iuxta eiusdem Hieronymi cunctis notissimam sententiam: *Monachus non docentis, sed plangentis habet officium.*

50. VI. Ratio. VI. Quod pullus color frequenter à præstantissimis Monachis videbatur arreptus in Occidente, & Palestina. Sic Pamachio dixit, Epist. 26. *Patricij generis primus inter Monachos esse cœpisti*: & prius de eius habitu loquens: *Quis hoc crederet, vt Consulum pronepos inter purpuras Senatorum furua tunica pullatus incederet, & non erubesceret oculos sodalium, vt deridentes se derideret? Prima virtus est Monachi contemnere hominum iudicia.* Et infra: *Esto furua tunica vestiaris &c.* An Pamachio similis Oratius ille erat, quem lib. 4. Epigr. 2. sugillat Martialis quod inter candidatos solus *nigris* adstaret *Lacernis*? sed vt.

Pamachius furua tunica pullatus.

Toto nix cecidit repentè cælo,
Albis spectat Oratius lacernis.

Humiliati ergo animi pulla vestis erat insigne. Et de Paula & Eustochio Hieronymus ipse Epist. 26. *Nunc sordidatæ, & lugubres vel lucernas concinnant &c.* & Epist. 47. *Furnarum vestium puella gradieris*: & rursus: *Vestis ipsa vilis, & pulla, animi tacentis indicium est.* Vnde quo religiosiores viderentur, qui hypocrisi Monastica languebant, pulli, ac fulci; qui verò ab instituto deficiebant, candidi incedere probabantur. De hypocritis Occidentalibus scribit ad Rusticum Gallum in patria agentem Epist. 4. *Videas nonnullos accinctis renibus, pulla tunica, barba prolixa à mulieribus non posse discedere &c.* De Romæ agentibus Eustochium ibi degentem monet Epist. 22. *Quibus hircorum barba, nigrum pallium &c.* Et de fœminis præstantissimam Monasticam simulantibus; *Vestis pulla, cingulum sacceum, & sordidis manibus, pedibusque venter solus, quia videri non potest, æstuat cibo &c.* Apostatarum à Monachatum simplicitate, & pœnitentia, exemplo est Iouinianus, cuius extremos mores, & ab his ad illos transitum lib. 1. c. 25. in ipsum pulchrè narrat, inquiens: *Post sordidam tunicam ad candidam Vestem se transfert & purpuram coloris eius putat Regnum cælorum: & tamen iste formosus Monachus, crassus, nitidus, dealbatus, & quasi sponsus semper incedens &c.* & lib. 2. c. 13. *Antea pexa tunica, & nigra subucula vestiebaris, sordidatus, & pallidus, & callosam opere gestans manum: nunc lineis & sericis vestibus ornatus incedis.* Illud non omittimus monere, sub taxatione candidarum vestium, non tam simplicem lanarum albedinem, quàm splendorem è prælorum torturis & prolixa pectinatione, seu etiam gummi delibutione, & pretium exquisitum auersabatur, iuxta illud Seruij in 1. Georgij. Virgil. *Aliud est candidum esse,*

Hypochrysis descriptio, & taxatio.

Candidum & album quomodo afferent.

esse, id est quadam nitente luce perfusum, aliud album, quod pallori constat esse vicinum. Itemque candidum propriè dicitur quod sit cura, album quod sit natura. Et candido nigrum, albo verò fuscum opponitur: nimirum naturalis naturali, & fucatus fucato colori. Ita accipies velim illud quod sæpe ex prouerbio repetit: *Si tunica non canduerit* (id est non splenduerit pretio & fuco) *Impastor & Græcus est.* epist. 10. & 23. Aliàs albas vestes fugiebat, quoniam faciliùs sordidantur, & quia, vbi ipse degebat, non erant in vsu: vnde albatus incedens notabilis reddebatur. Et nihilominus in Ægypto notabilis potius esset pullis, aut fuscis vtens, vtpotè vbi cæteri lineis & albis incedebant.

51. Eius discipuli, diuerso habitu forma & colore vsi.

6. Vbi facilè fieri posset, eodem omnes habitu, & colore vti in Monasterio debere, docet Hieronymus, vt qui nullam pateretur in veste vnius & eiusdem Monachi diuersitatem, id est, vt partim albus, partim pullatus incederet: iuxta illud epist. 22. *In veste nulla diuersitas*: & illud commendantis sanctimonialium Paulæ in vestitu conformitatem epist. 27. *Vnus omnium habitus*, vtpotè qui sciret à Basilio obseruatum cap. 12. Regulæ Calix. 22. fusſ. disput.) *vt & habitus noster communis & similis, atque vnius forma sit omnium, ea enim quæ vno proposito geruntur, similia, imo eadem esse omnibus debent:* quod non minus de colore, quam de forma intelligendum est. Nihilominus hoc vnum singulare præ cæteris in Cænobio suo B. Hieronymi instituit prudentia, vt non cogerentur omnes vno eodemque vti colore habitus, & forma, sed vtcumque placuisset, incederent: ex quo tamen nulla oriebatur admiratio. Pone, lector admirationem, neque enim commodè & absque multis expensis aliter fieri quiret: quandoquidem non vnius, eiusdemque nationis erant, sed omnium penè à quibus Christianus orbis habitabatur. En Hieronymi verba epist. 17. *Quicumque in Gallia fuerit primus, huc properat, dimissus ab orbe nostro Britannus, Occiduo sole dimisso; quærit locum fama sibi tantùm, & scripturarum relatione cognitum. Quid referamus Armenios, quid Persas, quid India, quid Æthiopum populos, ipsamque iuxta Ægyptum fertilem Monachorum Pontum, & Cappadociam, Syriam, & Calem, & Mesopotamiam, cunctaque Orientis examina? quæ iuxta Saluatoris eloquium dicentis; Vbicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur Aquilæ, concurrunt ad hæc loca, & diuersarum nobis virtutum specimen ostendunt. Vox quidem dissona, sed vna Religio, tot penè psallentium chori, quot gentium diuersitates in veste nulla discretio, nulla admiratio; vtcumque placuerit incedere, nec detractionis est, nec laudis.* Hi omnes ad sancta loca deuotionis & voti causa conueniebant; è quibus Monachi multi Bethlemiticum Monasterium, petebant, ibique multi manebant, de quibus inquit: *De India, Perside, Æthiopia Monachorum quotidie turmas suscipimus. Deposuit pharetras Armenius, Hunni discunt Psalterium, Scithiæ frigore feruent calore fidei, &c.* Lucinium ab Hispaniarum finibus euocat epist. 28. Castentium è Pannonia epist. 53. Marcellam Roma epist. 17. & 18. Exuperantium, & Apronium aliunde epist. 55. & 56. & alios quoque innumeros de quibus passim in aliis Epistolis sermo 56. Ergo tot nationum in vnam domum coëuntes homines, valde diuersis vestibus incessisse oportuit; si tamen id eo tempera-

Ex omni natione discipulos habuit.

mento teneamus, vt cum quibus primò accesserunt attritis vestibus, & consumptis, quæ de nouo eis redderentur, figura, & colore Hieronymianas redderent: cum ipsum eo animi sciamus erga Monachos, quo erga Paulinas sorores, eius instructioni, & Paulæ Instituto parentium, quarum tamen in veste nulla erat diuersitas, vt cap. seq. dicemus.

7. Vtebatur stragulo sacceo, vt mihi elici posse videtur ex interpretatione saccorum, quos sibi, suis, Paulinis quæ sororibus dono miserat aliquando Marcella epist. 20. Miserat vero sellas, saccos, & quædam alia, quæ sic interpretatur: *Nobis autem munera vestra sic conueniunt. Sedere aptum est otiosis. In sacco iacere pœnitentibus.* Illis autem sic accommodat: *saccus orationis signum, atque ieiunij est; sella vt foras pedes Virgo non moueat.* Cum enim saccus, sagusve, duplici forma fieret, id est aptaretur corpori ad modum tunicæ, aut quadratus, nunc pallij, nunc straguli vicem gereret: inde est quod à Hieronymo quandoque corpori oranti, aut ieiunanti adaptaretur, quandoque ad somnum cubanti, nam & sagum quadrum fieri solitum, ab Isidoro docemur lib. Ethymol. 19. cap. 24. Vnde Suetonius de Othone: *Ferebatur & vagari noctibus solitus, atque inualidum quemque obuiorum, vel petulentum arripere, ac distento sago impositum in sublime iactare.* Hispanè diceres. *Tenia esta flor, de mantear de noche alosque nosele resistian por falta de fuerças, o sobra de vino.* Vtraque forsan significatione accepit saccum Hieronymus laudans Læam epist. 24. quod *post mollitiem vestium sacco membra contriuisset inculta vestis, vilis cibus, neglectum caput, &c.* & Asellam epist. 15. *Ita ad quinquagenariam peruenit ætatem, vt non sicca humus iacentia membra confringeret, non sacco asperata cutis fœtorem aliquem, situmque contraheret.* De stragulo epist. 77. *In sacco & cinere volutati &c.* & 99. per ironiam de Paula, & Melania: *In sacco & cinere formosa volunt videri, &c.* Mihi tamen probabile est, mattam tunceam discipulis ipsum suis concessisse ad quietem, qua nemo Ægyptiorum Cœnobitarum caruisse scribit epist. 22. *Non licet dicere cuiquam: Tunicam, sagum, textaque iuncis strata non habeo. Ita ille* (Præfectus) *vniuersa moderatur, vt nemo quod postulet, nemo non habeat.* Et ad Rusticum epist. 4. monet; *Lassus ad stratum venias.* De se verò innuisse mihi videtur, quod de Paula retulit epist. 27. ipsaque nisi de eius consilio, & arbitrio non fecisset: *Mollia etiam in grauissima febre lectuli strata non habuit: sed super durissimam humum stratis ciliciolis quiescebat: si tamen illa quies dicenda est, quæ ingibus penè orationibus dies noctesque iungebat*: quod etiam de Blesilla filia epist. 23. *Flectuntur genua super nudam humum, & post orationem laxa ceruix, poplites vacillantes, in somnumque vergentes oculi nimio mentis ardore vix impetrant, vt quiescat. Cui tamen illo tempore plumarum quoque dura mollities videbatur; & in extructis thoris iacere vix poterat.*

52. Stragulum Hieronymi sagus.

Discipulorum.

Paulæ.

Blesillæ.

8. Ieiuniorum pridem à se in solitudine laudatorum longâ experientia doctus mutauit formam & triduanis, biduanisque relictis, quotidiana eligenda monebat suos. Ita ille ad Furiam epist. 10. *Parcus cibus, & venter esuriens triduanis ieiuniis præfertur. Et melius est quotidie parùm, quam rarò satis sumere,* & quidem aptissimo subinducto exemplo. *Pluuia illa optima est quæ sensim*

53. Ieiunia moderatur.

sim descendit in terram. Subitus, & nimius imber in praeceps arua subuertit. Et epist. 7. Paulillam informans: *sic comedat, vt semper esuriat, vt statim post cibum possit legere, orare, & psallere. Displicent mihi longa & immoderata ieiunia, in quibus iunguntur hebdomades, oleum in cibo, ac poma vetantur. Experimento didici asellum in via, cum lassus fuerit, diuerticula quaerere. Faciant hoc cultores Isidis, & Cybeles, qui gulosa abstinentia Phasides aues, ac fumantes turtura vorant, ne scilicet Cerealia dona contaminent. Hoc in perpetuo ieiunio sit praeceptum, vt longo itineri vires perpetes superent, ne in prima mensione currentes, in mediis corruamus.* Item epist. 4. *Ieiunia moderata sint ne nimia debilitent stomachum, & maiorem refectionem poscentia erumpant in cruditatem, quae parens libidinum est. Modicus & temperatus cibus, & carni, & animae vtilis est.* Et epist. 2. *Sint tibi pura, casta, simplicia, moderata, & non superstitiosa ieiunia.* Addit & causam epist. 8. *Noui ego in vtroque sexu per nimiam abstinentiam, cerebri sanitatem quibusdam fuisse vexatam; praecipuè in his qui in humectus, & frigidis habitauêre cellulis, vt nescirent quidquid agerent, quóve se verterent, quid loqui, quid tacere deberent:* quæ repetit epistol. 4. *Sunt qui humore cellarum, immoderatisque ieiuniis, tadio solitudinis, ac nimia lectione dum diebus ac noctibus auribus suis personant, vertuntur in melancholiam; & Hypocratis magis fomentis, quam nostris monitis indigent:* & ad Demetriadem. *Sic debes ieiunare, vt non palpites, & respirare vix possis, & comitum tuarum vel porteris, vel traharis manibus, sed vt fracto corporis appetitu, nec in lectione, nec in Psalmis, nec in vigiliis solito quid minus facias.* Hac regula maximè teneri vult, qui non teneros agunt annos. Excipit tamen S. Quadragesimæ tempus, de quo inquit epist. 7. *Caeterum in Quadragesima continentiae vela pandenda sunt, & tota auriga retinacula equis laxanda properantibus. Quamquam alia sit conditio saecularium, alia Virginum, & Monachorum. Saecularis homo in Quadragesima ventris ingluuiem decoquit, & in cochlearum morem succo victitans suo, futuris dapibus, ac sagine aqualiculum parat. Virgo verò & Monachus sic in Quadragesima suos demittant equos, vt sibi meminerint semper esse currendum. Finitus labor maior, infinitus moderatior est: ibi enim respiramus, hic perpetuò incedimus.*

Melancholici qualiter curandi.

In Quadragesima qualiter ieiunandum.

54. 9. Horam cibi sumendi, vtpote quotidianorum ieiuniorum præceptor, vesperam assignat epist. 13. ad Paulinum de Institutione Monachi: *Sit vtilis, & Vespertinus cibus.* (An potius *vilis* legam? Ex sequentibus coniector *olera & legumina.*) Inde est quod lib. 1. contra Iouinianum ieiuniorum aduersarium rationem reddit, cur aliquando Petrus Act. 10. hora sexta pransurus ascendit in cœnaculum, cum nimirum ieiunans, nisi ad vesperam soluere non deberet: ait itaque: *Si autem Petrus hora sexta pransurus ascendit in cœnaculum, fortuita esuries non facit praeiudicium ieiuniorum; hoc enim modo & Dominus, quia ad puteum Samariae hora sexta fessus resedit, & bibere voluit, omnibus incumbet necessitas, velint nolint, hoc tempore bibendi. Potuit autem fieri, vt vel sabbatum esset, vel dies Dominicus, & post bidui, triduique ieiunium hora sexta esuriret. Nunquam enim crediderim Apostolum, si ante vnam diem cœnauerat, epulisque distentus fuerat, alterius diei esuriisse meridie.* Senes, & pueros excipias velim, de quibus epist. 22. *Senibus, & paruulis sæpè sit prandium, vt aliorum fessa sustentetur aetas, aliorum non frangatur incipiens.* Nam tametsi id apud Ægyptios fieri dicat; itidem apud suos, prudentia dictante qui dixerit, non existimo ab scopo aberrare.

Hora sumendi cibi.

Senum & paruulorum.

10. Sed quibus diebus ieiunandum indixerit rogas? Audisti à Hieronymo Apostolum Sabbatis, & Dominicis diebus soluisse ieiunia, cæteris ieiunasse: quæ lex apud Monachos obtinuit, vt in superioribus de Ægyptiis ostensum à nobis est. Fortasse *Dominici* nomine festa præcipua Ecclesiæ veniunt intelligenda, cum ipse Doctor noster de Paula scriptum reliquerit in Epitaphio c. 8. *Tanta continentia fuit, vt prope mensuram excederet, & debilitatem corporis nimiis ieiuniis ac labore contraheret: quae, exceptis diebus festis, vix oleum in cibo caperet.* Sed audiendus præ locis reliquis ipse in epist. 28. ad Lucinium Bæticum, sic asserens: *Vtinam omni tempore ieiunare possimus; quod in Actibus Apostolorum diebus Pentecostes, & die Dominico Apostolum Paulum, & cum eo credentes fecisse legimus.* Act. 13. 20. 27. *Nec tamen Manichaeae hæreseos accusandi sunt, cum carnalis cibus praeferri non debuerit spirituali.* Et mox: *Nec hoc dico, quod Dominicis diebus ieiunandi putem, & contextas 50. diebus* (Pentecostes) *ferias auferam, sed vnaquaque prouincia abundet in sensu suo, & praecepta maiorum leges Apostolicas arbitretur.* Quærebat Lucinius: *Vtrum sabbatis etiam ieiunandum esset, quod Romana Ecclesia, & Hispania obseruare perhibebantur.* Respondet verò, quod ad Sabbatum spectat, standum prouinciæ, in qua quis degit, consuetudini: abstinendum tamen cæteris diebus præter Dominicos & ferias 50. Pentecostes, quæ à ieiuniis Apostolica consuetudine feriatæ perhibebantur; quamquam si quis iis quoque ieiunauerit, absque tamen superstitione, idcirco Manichæus iudicandus non erit, cum Paulus, & sui iis ipsis ieiunium non soluisse legantur. Ex quo tandem relinquitur, Hieronymum toto anno suos ieiunare docuisse, Dominicis Pentecostes diebus exceptis: Ægyptios Cœnobitas prorsus imitatus, de quibus ipse epist. 22. *Ieiunium totius anni aequale est, excepta Quadragesima, in qua sola conceditur districtiùs viuere. A Pascha ad Pentecostem cœna mutantur in prandia* (nimirum Vespertinus cibus ad sextam sumitur pia gulæ deceptione) quo & traditioni Ecclesiasticæ satis fiat, & ventrem cibo non onerent duplicato. 55.

Quibus diebus ieiunandum.

Paulæ mira abstinentia.

11. Iam quæ suis alimenta consignat Hieronymus? Inprimis *panem*, sed cibarium. At quisnam *cibarius* panis sit, ita Grammatici explicant, vt molitæ farinæ partes sint quatuor, *pollen, simila* (alias similago) *secundaria*, siue *cibarium, & furfures.* inter has *pollen* flos tritici à Verbo *polleo*, quod frumenti portio præstantissima sit. Marcello Dioscoridis illustratori, *pollis*, seu *pollen* est *tenuissimus puluis, subtilisque farina pars, qualis circa mollas plerumque & loca, in quibus panis pinsitur, parietibus harens inuenitur.* Verùm plenius lib. 18. c. 10. *Pollinem* (ait) *appellant in tritico, quod florem in siligine.* Est verò *siligo* tritici delicatioris genus, Hispanis *candeal*, Gallis *arinca* dictum, de quo Plinius ipse cap. 8. superiori: *Siliginem propriè dixerim tritici delicias, candor est, & sine virtute, & sine pondere, conueniens humidis tractibus*: vt plurimum *biennio in triticum transit.* Sed Columella de Re rustic. 56.

Victus.

Panis cibarius quid?

Pollen.

lib. 2.

Simila, seu similago. lib. 2. *Omne triticum solo uliginoso post tertiam arationem conuertitur in siliginem.* Rursus *simila*, aliàs *similago* dicta, medulla est farinæ triticeæ, hoc est, ea pars quæ media est inter pollinem & secundarium. De ea Plinius cap. 10. *Similago ex tritico fit laudatissima.* Hieronymus lib. 4. Comment. in Ezech. ad cap. 16. *In multis sacrificiis offertur simila, medulla frumenti, atque purissima:* ex ea panis delicatus, dictus *similagineus*. Cæterum *cibarius* & *furfuraceus*, Græcis αὐτόπυρος

Quis è panibus firmius cibet? in eo differunt, quod ab autopyro furfuræ sublati non sunt, sicut à cibario. Audi Celsum lib. 2. c. 17. Qui è panibus firmiùs cibent, disputantem. *Firmius est triticum, quam millium; idipsum, quam hordeum: & ex tritico firmissima siligo, deinde*

Secundarius. *simila: deinde cui nihil ademptum est, quod autopyron Græci vocant, infirmior est ex polline, infirmissimus cibarius panis.* Ex quo linquitur, vt cibarius is sit, cui bona pars pollinis adempta est, quique magna ex parte sit furfuraceus, ideo *secundarius* etiam dictus. Hunc *plebeium* Seneca vocat lib. 21. ad Lucill. epist. 120. *Esurio? Edendum est. Vtrum hic panis sit plebeius an similagineus, ad naturam nihil pertinet.* Cicero, cibarium, quod scilicet communis populi cibus sit, lib. 5. Tuscul. qq. *Cui cum peragranti Ægyptum comitibus non consecutis, cibarius in capsa panis datus esset, nihil visum est illo pane iucundius.* Inde per translationem à Verrone dicitur. *Vinum cibarium*, nimirum ignobile, & plebeium.

57. Itaque Hieronymus Monachorum cibum

Panis cibarius Hieronymi victus. *cibarium* perpetuò panem assignat. Sic ad furiam epist. 10. *Illis tribue diuitias tuas, qui non Phasides aues, sed cibarium panem comedant* (cuius eæ sunt proprietates) *qui famem expellat, non qui augeat luxuriam.* Et ad Saluinam epist. 9. *Vbi vile olusculum, & cibarius panis, & cibus potusque moderatus, ibi diuitiæ superuacua, ibi nulla adulatio.* Et lib. 1. contra Iouin. c. 25. exponere volens illum à Monasticis moribus in apostatarum turpitudinem declinasse, elegantissima pingendi arte vsus, inquit. *Post cibarium panem, & aqua potum, ad mulsum, & elaboratas carnes, ad iura Apitij, & Paxami, ad balneas quoque ac fritillas, & popinas se confert.* Innuens aquæ potum in mulsi

Mulsum quid? mutasse potionem, quæ ex vino nobili, & melle præstantissimo conficitur, iuxta illud Martialis in Apophor. de Mulso.

Attica nectareo turbatis mella Phalerno

At non Monachorum hoc; Deorum erat: nam

Misceri debet hoc à Ganimede merum

Clarea. Hispanè *clarea*. Vide quonam potu Iouinianus vsus. Panem autem *cibarium* qui Monachis erat proprius, in carnes, coquorum opera, elaboratas, inque iura ac sorbitiunculas delicatissimas, aperitioribus inuentas coquis, qualis Apitius, & Paxamus commutasse. De Paxamo, & libris ab eo scriptis de *Arte Culinaria* Suida. De

Paxamus & Apitius coqui insignes. Apitio *scientiam popinæ professo, qui disciplina sua sæculum infecerit*, scribit Seneca de Consol. ad Alb. in quem etiam inuehitur Martialis lib. 6. Epigr. 69. Inde demum, quod erat consequens, balneas, ludos, & tabernas, vbi publicè obsonia, caroque cocta, ac delicatè confecta venditatur, ac liguritur. Eleganter etiam epistol. 2. carpit pseudo-ieiunantes, qui vt videantur ieiunare, panè cibario, & aqua abstinent, sed exquisitissimis deliciis refarciuntur. *Quid prodest* (ait) *oleo non vesci, & molestias quasdam difficultatesque ciborum quærere, caryças, piper, nuces, palmarum fructus, similam, mel, pistatia? Tota hortorum cultura vexatur, vt cibario non vescamur pane, & dum delicias sectamur, à Regno cælorum retrahimur. Insuper etiam famem abstinentiæ in deliciis quærimus. Fortissimum ieiunium est aqua, & panis* (cibarius scilicet, vt præfertur) *sed quia gloriam non habet, & omnes pane, & aqua bibimus, quasi publicum & commune ieiunium non putatur.*

Nec illud omittamus (ne quis fallatur existimans pauculo pollinis è farina segregato, cætera pro cibario computanda, quæ furfures non sunt) Plinio lib. 18. c. 10. ex modio farinæ boni tritici, ac ponderosi, quatuor fieri panum segmenta, id est *similaginei* panis semi modium, *pollinei* sextarios quinque; *secundarij* ac *cibarij* sextarios quatuor, *furfurumque* tantumdem; idemque docuerat cap. 9. præcedenti. Cum vero modius, autore Epiphanio lib. de ponder. & mens. viginti duos faciet sextarios, sextarius vero duarum librarum pondus sit, fit vt ex modio 22. aut 24. sextarios seu panes duarum librarum reddente, quinque primores sint *pollinei*, vndecim sequentes *similaginei*, & *cibarij* dumtaxat quatuor, totidemque *furfuracei*: quos sanè Hispani *Medianos*, aut *Bazos* nuncupamus. Et hic propriè apud Hieronymum Monachum eiusque scholam in vsu erat, quod scilicet vilius venundabant, & cum famem explerent, stomachum minus onerabant, vti ex Cornelio Celso retulimus: *Infirmissimus cibarius panis.* 58. Quo pacto singuli panes fiant. Modius. Sextarius.

12. Sitim aqua extinguendam à Monachis, seu etiam piis quibusque sæpiùs docuit Hieronymus. Imprimis cum esset Romæ, ita docebat Eustochium epist. 22. *De potu taceo, cum etiam languentes Monachi aqua frigida vtantur.* Et rursus: *Si quid itaque in me potest esse consilij, si experto creditur, hoc primùm moneo, hoc obtestor, vt sponsa Christi vinum fugiat pro veneno. Hæc aduersus adolescentiam prima arma sunt dæmonum. Non sic auaritia quatit, inflammat superbia, delectat ambitio: facilè ab his caremus vitiis; hic hostis nobis inclusus est; quocumque pergimus, nobiscum portamus inimicum. Vinum & adolescentia duplex est incendium voluptatis: quid oleum flammæ adiicimus? quid ardenti corpusculo fomenta ignium ministramus?* Et quia ob oculos statim consilium Apostoli Timotheo datum veniebat, Vide quam fœliciter illud tractet 1. Timoth. 5. *Iam noli inquit aquam bibere, sed vtere modico vino propter stomachum, & frequentes tuas infirmitates. Vide quibus causis vini potio concedatur: vt ex hoc stomachi dolor, & frequens medeatur infirmitas. Et ne nobis forsitam de ægrotationibus blandiremur, modicum præcipit esse sumendum, Medici potius consilio, quam Apostoli (licet, & Apostolus sit Medicus spiritualis) ne Timotheus imbecillitate superatus, Euangelij prædicandi non posset implere discursus. Alioquin se dixisse memineras: Vinum, in quo est luxuria; Et, Bonum est homini vinum non bibere, & carnem non manducare.* Ephes. 5. Rom. 4. Adhibet mox exempla: Noë nudatis Genes. 9. & Loth incestuum è vini potatione natorum Genes. 19. de Eliæ panis collyra, & vase aquæ ab Angelo sustentato 1. Reg. 19. *Et reuera non poterat Deus conditum ei merum mittere?* De Eliseo pane & aqua Syrorum exercitum cibante vt Monachos filios Prophetarum amara imitante olla: *& cum audit consonum prandentium clamorem: Mors in olla, homo Dei, non iratus est* 59. Potus, aqua. Vini & adolescentiæ pericula.

cocis,

tocis, lautioris enim mensæ consuetudinem non habebat, sed farina desuper iacta amaritudinem dulcorauit 4. Reg. 4. & 6. Ad calcem autem sic solutionem tacitam occludit, & argumenti vires acuit. *Quod si volueris respondere, te nobili stirpe generatam semper in deliciis, semper in plumis; non posse à vino & exquisitioribus cibis abstinere, nec his legibus viuere; districtius respondebo: Viue ergo lege tua, quæ Dei non potes. Non quod Deus vniuersitatis Creator, & Dominus intestinorum nostrorum rugitu & inanitate ventris, pulmonisque delectetur ardore, sed quod aliter pudicitia tuta esse non possit.* Et post multa; ita apud Ægyptij Monachos vsitatum scribit, vt *vinum tantum senes accipiant.*

Senibus permissum.

60. Discipularũ abstinentia à vino.

Idipsum breuiter Furiæ commendat Epist. 10. & ad Lætam de filiæ ab incunabilis Monachæ æducatione: *Discat iam nunc vinum non bibere, in quo est luxuria.* Et de ipso Iouiniano cum Monasticis tenebatur legibus aquam bibisse narrauit, vt notauimus n. 57. Epist. verò 2. acriter inuehitur in quosdam aqua abstinentes, vt vino, inquiens: *Audio præterea quosdam contra rerum hominumque naturam aquam non bibere, nec vesci pane.* Sed quid? *Sed sorbitiunculas delicatas, & contrita olera, bacharumque succum non calice sorbere, sed concha. Proh pudor! non erubescimus istiusmodi ineptiis, nec tædet superstitionis?* Altè Magistri sui documentum hauserat Paula, de qua ipse in Epitaphio. *Nulla iuuenum puellarum sano & vegeto corpore tanta se dederat continentiæ, quanta ipsa, fracto, & senili debilitatoque corpusculo. Fateor in hac re pertinacior fuit, vt sibi non parceret, & nulli cederet admonenti. Referam quod expertus sum. Mense Iulio feruentissimis æstibus incidit in ardorem febris: & post desperationem corporis vino opus esse tenui, & parco, ne aquam bibens in hydropem verteretur: & ego clam Beatum Papam Epiphanium rogarem, vt eam moneret, imo compelleret, vinum bibere; illa vt erat prudens & solertis ingenij, statim sensit insidias; & subridens, meum esse quod ille diceret, intimauit. Quid plura? Cum Beatus Pontifex post multa hortamenta exisset foras, quærenti mihi quid egisset; respondit: Tantum profeci, vt seni homini penè persuaserim, ne vinum bibam.*

Paulæ.

61. Obsonia, olera & legumina.

13. Cænobitarum suorum obsonia *olera* fuerunt, & *legumina*, Ægyptiorum exemplo, de quo ipse Epist. 22. *Viuitur pane, leguminibus, & oleribus, quæ sale condiuntur.* Et de se quidem loquens antithesi facta ad æmulos: *lacerant sanctum propositum, & remedium pœnæ suæ arbitrantur, si nemo sit sanctus: si omnibus detrahatur, si turba sit pereuntium, si multitudo peccantium. Te placet lauare quotidie; alius has mũdities, sordes putat. Tu attagenem ructas, & de comeso auipansere gloriaris: ego fabâ ventrem impleo:* Fabæ nomine cætera legumina comprehendens. Dedi tibi quæ ad Saluinam dixit Epist. 9. *Vbi vile olusculum, & cibarius panis, cibus potusque moderatus ibi diuitiæ superuacuæ.* Cum de Paulæ superioris neptis educatione matrem lætam instrueret, ait: *Cibus eius olusculum sit, & simila.* Marcellam sanctissimam Monacham, ad rus Bethleemiticum inuitans & prandia sua, Epist. 18. *Ibi cibarius panis, & olus nostris manibus irrigatum.* Et Paulino leges edens Monasticas Epist. 13. *Sit vilis, & vespertinus cibus olera, & legumina Qui Christum desiderat, & illo pane vescitur, non quærit magnoperè de quam pretiosis cibis stercus conficiat. Quidquid post gulam non sentitur, idem tibi sit quod panis & legumina.* Planè elegantissimè. Verum his etiam cum mensura vtendum, sic Furiam docet Epist. 10. *Sed etiam in ipsis leguminibus instantia quæque & grauia declinanda sunt. Nihilque ita scias conducere Christianis adolescentibus vt esum olerum. Vnde & Apostolus: Qui infirmus est, ait, olera manducet. Ardorque corporum frigidioribus epulis temperandus est. Si autem tres pueri, & Daniel leguminibus vescebantur, pueri erant, nec dum ad sartaginem venerant, in qua Rex Babylonis* (haud dubium quin de spiritu fornicationis loquatur) *senes iudices frixit.* Et mox. *Nonnulli vitam pudicam appetentium in medio itinere corruunt, dum solam abstinentiam carnium putant, & leguminibus onerant stomachum, quæ moderatè parceque sumpta innoxia sunt. Et, vt quod sentior loquar, nihil sic inflammat corpora, & titillat membra genitalia, sicut indigestus cibus, ructusque conuulsus.*

His etiam cum mensura vtendum.

14. Oleribus & leguminibus *poma*, & *oleum* adiungenda docuit Epist. 7. *Displicent mihi longa, & immoderata ieiunia, in quibus oleum in cibo, & poma vetantur.* Sed siccorum nimiam curiositatem, & immoderantiam vitandam Epist. 2. *Quid prodest oleo non vesci, & molestias quasdam difficultatesque ciborum quærere; caricas, piper, nuces, palmarum fructus, similam, mel, pistacia?* Vbi non ij fructus seorsum accepti prohibentur, sed superstitiosus, & immoderatus eorum vsus. Vnde subiungit: *Tota hortorum cultura vexatur, vt cibario non vescantur pane.* 62. Pomis & oleo vtendum.

15. Ad lactem inuitauit Marcellam Epist. 18. *Ibi cibarius panis & olus, & lac delitiæ rusticanæ, viles quidem, sed innocentes cibos præbent. Ita viuentes non ab oratione somnus, nec saturitas à lectione reuocabit.* Lacte.

16. Pisciculis raro vtendum monuit, etiam paruulis Epist. 7. *Cibus eius olusculum sit, & simila, raroque pisciculi.* Et Paulinum virili ætate præditum Epist. 13. *Interdumque pisciculis pro summis ducas deliciis. Ergo vt pote deliciis raro vtendum:* idemque de *simila* dixerim: nam qui cibarium panem constanter asserit Monachorũ esse cibũ, similam delicias consequenter reputat. Raro pisciculis.

17. Et vno verbo cuncta Monachorum fercula complectens, de Paulæ, etiam à licitis continentia hæc scribit Epist. 27. *Exceptis diebus festis vix oleum in cibo caperet: vt ex hoc vno æstimetur quid de vino, & liquamina, piscibus, & lacte, & melle, & ouis, & reliquis quæ gustus suauia sunt iudicaret.* Hucusque de victu Discipulorum Hieronymi latius cap. seq. de mensa discipularum agemus. Paulæ abstinentia.

18. Ægrotantibus Monachis carnes ministrandas docuisse, exemplo Paulæ adducto liquet, de qua ibidem: *Cum aliis languentibus largè præberet omnia, & esum quoque exhiberet carnium, si quando ipsa ægrotasset, sibi non indulgebat, & in eo inæqualis videbatur, quod in aliis clementiam, in se duritiam commutabat.* Nec dubitandum cum simili pietate Hieronymum erga languentes Monachos se gessisse, qua Paula erga sibi subditas Sanctimoniales, cum Paula non aliter quam ipso consulto, & ab ipso instructa fœminis Instituta tradiderit. Pia namque de ægrotis consideratio nullatenus Institutorum rigoribus, quibus pœnitentes instituuntur, à prudenti vnquam legislatore subesse iudicatur. Vide R. Benedictum cap. 36. 63. Ægrotis esus carnis permissus.

Sedulitas erga ægrotantes.

29. Quam verò sedulitatem & clementiam in grauiter ægrotantes & moribundos permiserit, nunquam satis mirari possum. Audi quid eadem Epist. 27. de Eustochio languenti ac moribundæ matri Paulæ assistenti dicat: *in quo languore Eustochij filia probata semper in matre pietas magis ab omnibus comprobata est. Ipsa assidere lecto, flabellum tenere, sustentare caput, puluillum supponere, fricare pedes, manu stomachum confouere, mollia strata componere, aquam calidam temperare, mappulam apponere, omnium ancillarum præuenire officia, & quidquid alia fecisset, de sua mercede putare subtractum.* His Prælati curam, fratrumque ergo infirmos fratres sedulitatem pulchrè commendat; quibus in commune viuentibus ardentem ad inuicem amorem, mutuumque ac fraternalem affectum specialiter intimari, quis dubitet?

64. Medici & medicamenta.

20. Nec defuisse ægrotantibus Medicorum auxilium & consolationem, manifestè prodit ibidem. *Incidit* (Paula) *in ardorem febris: & post desperationem, cum Dei misericordia respirasset, & Medici persuaderent &c.* Nota; non ab vno tantum Medico, sed à Medicis Paulam in Monasterio visitatam, iisque proculdubio à Hieronymo conductis & rogatis. Quid autem Paulæ persuaserint, perpende; vt ex eo, quænam ipsi medicamina, & amplastra applicuerint, discas: *Ob refectionem corporis vino opus esse tenui parco, ne aquam bibens in hydropem verteretur.* Attende (amabo te) nihil officiosa sedulitate de Medicorum & Pharmacopolarum arte applicatum; quod quidem non ex defectu facultatum in Monasterio, vel pietatis in Hieronymo contigisse credam, sed ex ipsius Paulæ in seipsam nimio rigore atque austeritate, quibus Epiphanio etiã & Hieronymo restitit modicum vinum consulentibus, vt nuper n. 54. notauimus atque in hoc etiam verum est illud Hieronymi: *Cum aliis languentibus largè præberet omnia* (ergo & medicamenta) *si quando ipsa ægrotasset, sibi non indulgebat, & in eo inæqualis videbatur, quod in aliis clementiam, in se duritiam commutabat.* Non autem defuit Paulæ gratius cæteris Medicamentum, atque efficacius pharmacum, Magistri scilicet sedula cura, filiæque & sororum sibi subditarum officiosa & charitate plena assistentia, tantæ debita matri, cumque nemo Monachorum compareretur, siue nobilitate, siue virtute, siue procurandæ sororibus substantiæ necessitate. Cuius pietati & largitati haud dissimile est, quod Hieronymus idem de Tabennesiotis inquit in Prologo Regulæ Pachomij *Ægrotantes miris sustentantur obsequiis, & ad omnem copiam præparatis cibis:* Et illud *si quis vero cœperit ægrotare tanto senum ministerio confouetur, vt nec delicias vrbium, nec matris quærat affectum.* vide dicta lib. 3. c. 4. n. 6.

65. Labor manuum.

21. Rursus laboribus manuum insistendum sæpè monet. Se quidem in exemplum producit tyronybus suis, Marcellæ scilicet Epist. 18. *Ibi olus nostris manibus irrigatum:* Et Rustico Epist. 4. ait: *Operis tui pensum persoluas:* Et disserens rursus de variis laborum Monasticorum generibus, inquit: *Facito aliquid operis, vt te semper diabolus inueniat occupatum. Si Apostoli habentes potestatem de Euangelio viuere, laborabant manibus suis, ne quem grauarent; & aliis tribuebant refrigeria, quorum pro spiritualibus debebant metere carnalia; cur tu in vsus tuos cessura non præpares?* Vtroque fine laborandum docuit; & ad vitandam otiositatem criminum matrem, & esus gratia lucrandi. Sed pergit dicens. I. *Vel fiscellam texe iunco, vel canistrum lentis plecte viminibus.* II. *Sarriatur humus; areolæ æquo limite diuidantur, in quibus cum olerum iacta fuerint semina, vel plantæ per ordinem positæ, aquæ ducantur irriguæ, vt pulcherrimorum versuum* Virgil. & Georgic. *spectator assistas.*

Fiscellæ Canistra. Agricultura.

Ecce supercilio cliuosi tramitis vndam
Elicit; illa cadens, raucum per læuia murmur,
Saxa ciet, scatebrisque arentia temperat arua.

III. *Inserantur infructuosæ arbores, vel gemmis, vel surculis, vt paruo post tempore laboris tui dulcia poma decerpas.* Planè & hortulani peritissimi, & fiscellarum, ac canistrorum contextoris specimen edidit, vtrumque expertus. Quo loci Marianus Victorius ita scribit: *Fiscella sportula est, quæ è palustri iunco, quẽ holoschænũ Theophrastus & Plinius vocant, texitur; cuiusmodi hodie etiã in vsu sunt, præsertim Romæ, & Reate. Virgilius ex viridi hibisco, quod genus maluæ est altum, & hortense, fieri solitam fiscellam scribit. Canistrum autem ex lentis, fieri viminibus, omnes nouimus. Sarrire est humum sarculo leniter fodere, & à noxiis purgare herbis: Plautus scribit ocare primum solitos rusticos, deinde sarrire: qua nomina in vsu etiam sunt, sicut nomen areola, quæ terræ planities est, sulcis vndiq; in quadrum præsertim elata.* Rursus ad illa verba: *gemmis, vel surculis,* ait; *Duo præcipua insitionum recenset genera: surculi autem non solum fisso ligno, verum etiam intra corticem & lignum inseruntur.* Iterum Hieronymus. IV. *Apum fabricare aluearia, ad quæ te mittunt Salomonis Prouerbia: & Monasteriorum ordinem, ac regiam disciplinam in paruis disce corporibus.* Item. V. *Texantur & lina capiendis piscibus.* Dein. VI. *Scribantur libri, vt & manus operetur cibum & animus lectione saturetur. In desideriis est omnis otiosus.* VII. Sibi ipse arripuit, referens qualiter ad carnis petulantiam edomandam, cuidam fratri, qui ex Hebræis crediderat in disciplinam Hebraicæ linguæ se dederit, vt post Quintiliani acumina, Ciceronis fluuios, alphabetum disceret, & stridentia, anhelantiaque verba meditaretur. *Quid ibi laboris* (inquit) *insumpserim, quid sustinuerim difficultatis, quoties desperauerim, quotiesque cessauerim, & contentione discendi rursus inceperim, testis est conscientia, tam mea, qui passus sum, quam eorum, qui mecum duxerunt vitam.* Quapropter monet Rusticum: *Nunquam de manu & oculis tuis recedat liber; discatur Psalterium ad verbum, ama scientiam scripturarum, & carnis vitia non amabis.* Quos in hoc sequamur duces aperiendo, subinfert: *Ægyptiorum Monasteria hunc morem tenent: vt nullũ absq; operis labore suscipiant: non tam propter victus necessitatem, quàm propter animæ salutem, ne vagetur perniciosis cogitationibus mens.* Quo fructu? *Cum in Monasterio fueris inolescente paulatim consuetudine, quod primum cogebaris, velle incipies, & delectabit te labor tuus, oblitusque præteritorum, semper priora sectaberis.*

Sarrire quid. Insitionis duo genera. Apum aluearia. Retia. Librorum scriptio. Hebrææ linguæ disciplina.

66. Studium S. Scripturæ.

22. Opus aliud perfectius fuit itidem Hieronym. suggestum, vt Monachorum suorum, quotidie scripturas sacras doceret examina. Scitum est eis quotidie Psalmos exponere solitum, cum ipse id conceptis verbis fateatur in Apolog. ad-

uerſus Ruffinum lib.2.c.7. vbi ſic eius retundit calumniam: *Ego ne contra ſeptuaginta Interpretes aliquid ſum locutus, quos ante annos plurimos diligentiſſimè emendatos, mea lingua ſtudioſis dedi;* QVOS QVOTIDIE IN CONVENTV FRATRVM EDISSERO; *Quorum Pſalmos iugi meditatione decanto?* Extant ipſi, Commentarij tom. 7. Operum S. Doctoris à Mariano Victorio eidem præmiſſa Apologia vindicati: de autore ſiquidem, ob ſtyli repræſſam maieſtatem, aliqui dubitauerunt: verum quid ei humiliter loqui coëgerit aperuit in Pſ.91. in illa verba. *Et ſenectus mea in miſericordia vberi:* vbi: *Quomodo enim,* ait, *corpora noſtra quando laboramus (loquor ſimplicius propter ſimpliciores fratres, qui non poſſunt intelligere ſublimius) quomodo corpora noſtra quando laborant non reficiuntur, niſi vnctione olei: quomodo oleum quod in lucerna eſt, niſi oleum miſeris extinguitur; ſic & lumen ſenectutis mea oleo, & miſericordia Dei indiget, vt creſcat.* Quod verò ad Monachos ſint elaborati eiuſmodi Commentarij, ſæpius in eis manifeſtat, ad eos verba dirigens: v.g. in Pſ.107. ad illud. *Exurge Pſalterium & cythara;* inquit: *O pſalterium & cythara; facta es, & creata es, vt pſallas Deo. Exurge, & pſalle; quare iaces? O Monache qui ſtas corpore, quare iacet anima tua & non pſallis Domino? Maledictus homo, qui facit opus Dei negligenter. Si pſalterium es, ſi cythara es, quare ſurdus es, & non glorificas Deum?* Item Pſ.115. non longè à fine. *Sicut Martyres laudant Dominum purè in regione viuorum, ita & Monachi qui die, & nocte pſallunt Domino, debent eandem puritatem labore Martyrum, ſiquidem ipſi Martyres ſunt. Quod faciunt Angeli in cœlis hoc Monachi faciunt in terris.* Vide & Commentarium in Pſ.91. & 143. vbi multa de Monachis, quos dicit aues eſſe illas à Domino cõmendatas Matth. 6. *Reſpicite volatilia cœli &c.* & in Pſ. 119. de Horis Canonicis agit verbis à nobis inferiùs neceſſariò exponendis. Et Bethleem quidẽ editi apparent ex Comment. in Pſ.95. Et ipſe Commentariorum ſuorum in Pſalmos meminit tum in cap. 3. Abacuc; tum in proœmio in Melachiam quibus adſtipulatur Auguſtinus à Mariano relatus Epiſt. 111. Perſeuerat hodieque paleſtræ Hieronymianæ memoria extra portam Eccleſiæ Bethleemiticę versùs meridiem in loco à Sarracẽnis alendis pecoribus (ô rerum vices!) accommodato, vti Buitius oculatus teſtis nouiſſimè refert vulgali libello de locis terræ sãctę c.5.34.

Commentaria in Pſalmos opus eſſe Hieronymi.

67. Vnctio, & otio corporum prohibita.

23. Sed quoniam de corporibus labore confectis oleo reficiendis Hieronymo ſermo occurrit in Pſal. 91. nec mos iſte ab eo vſurpatus ſilendus à nobis eſt. Vnctionem atque lotionem corporum extra neceſſitatem, penitus prohibet. Vtrumque autem veteribus eſſe receptiſſimum in comperto eſt: vt quærat Ariſtoteles: *Vndenam ſit, quod Medica artis non imperiti æſtiuis laſſitudinibus balneo, hybernis verò vnctionibus mederi ſoleant?* Cui ex eodem occurrit Rodiginius lib. 30. Lect. antiq. cap.3. *Hyberno vtique tempore vnctionem offerri propter mutationes, horroreſque vrgentes: nam per calorem laxari oportet, qui membra tepeſcere faciat; oleum verò calidum eſt. At in æſtate humefaciendum cenſetur, quoniam tempus id ſiccum eſt, nec metus interpellat horroris.* Cæterùm Hieronymus à balneis Monachos abhorrere perpetuò voluit Epiſt.4. ad Ruſticum. *Balnearum fomenta non quærat, qui calorem corporis ieiuniorum cupit frigore extinguere.* Ad Heliodorum Epiſt.1. *Scabra ſine balneis attrahitur cutis? Sed qui in Chriſto ſemel lotus eſt, non illi neceſſe eſt iterum lauari.* Enimverò libidinis incentiua Soli Ethnici, aut hæretici quærunt. lib.4. Comment. in Hierem. ad c.14. *Contemplemur hæreticos, quomodo ſemel deſperantes ſalutem, gulæ ſe tradant, & deliciis, veſcantur carnibus, frequentes adeant balneas, muſco flagrent, vnguentis varijs delibuti.* Talem aliquando Iouinianum contemplatus eſt lib.1. in ipſum c.25. *Nam cum Monachum eſſe ſe iactitet, & poſt nudos pedes ad nitidam cutem ad balneas quoque popinas ſe conferat, manifeſtum eſt, quod terram cœlo, vitia virtutibus; ventrem præferat Chriſto.*

Si balnearum priſcarum ſpecimen contemplari cupis, lege Statij lib.1. Syluar. *Tiburtinum Hutruſci* alias apud Martialem *Hetruſci thermas* lib.6. Epigr. 42. vbi nihil non auro, argento, ebore, marmore radiare non videretur, tecto, parietibus, fundo; & picturis præſtantiſſimis pelluceret oculos amænantibus: vbi fluuius igne arte ſuppoſito euaporet; & emitterentur percuncta cubilia limphæ. 68. Priſcorum balnea.

vbi *Ritus, ſi placeant tibi, Laconum*
Contentus potes arido vapore,
Cruda Virgine, Martiaque mergi:
Quæ tam candida, tam ſerena lucet,
Vt nullas ibi ſuſpiceris vndas
Et credas vacuam nitere Lygdon.

vbi——————*Si fas eſt componere magnis*
Parua, Neronæa, nec qui modò locus in vnda,
Hic iterum ſudare neget.

Tanto luxuriæ abuſu, vt Iuuenalis Satyra. 11. aſſerat.

——————*Iam tunc in balnea ſaluã*
Frõte licet vadas, quãquã ſolida hora ſuperſit
Ad Sextã: facere hoc non poſſis quinq; diebus
Continuis: quia ſunt talis quoque tædia vitæ
Magna. Voluptates commendat ratio vſus.

24. Valetudinis tamen recuperandæ prætextu balneis & vnctionibus decenti moderatione Monachis vti permittit; eaſque Hieronymi duo honeſti petebant: nam de Paula Hieronymus epiſt.27. *Belneas niſi periclitans non adiit.* Et Epiſt. 7. nepti eius indulget: *Ante annos robuſtæ ætatis, ſi neceſſitas poſtulauerit, & belneas adeat; & carnis edulio ſuſtentetur.* Verùm *hoc dico iuxta indulgentiam, non iuxta imperium timens debilitatem, non docens luxuriam.* Qua de re diximus quoque exponentes Regulam S.Pachomij l.3.c.6.n.44 vbi Sanctus Præceptor p.1.c.7. reg.29. *Nec lauabitur* (inquit) *aut aqua omninò nudo corpore perfundetur, niſi languor perſpicuus ſit.* Vnde ſcimus frequentiùs permitti ſolitã lotionẽ extremorum, ideſt pedum, tibiarũ, manuum, brachiorum, & capitis, minimè nudato corpore gratia honeſtatis in quẽ modũ, etiã extrema laſſi corporis oleo vngebantur: nam cauet ibid, Pachomius reg.27. *Ad perũgendas, & molliẽdas ab opere oleo manus, abſq; altero ire non poterit* Monachus. Et 29. *Nullus lauare poterit alterũ, aut vngere, niſi ei fuerit imperatũ.* Conſonanſq; Hier. *Corpora noſtra quãdo laborant, non reficiuntur niſi vnctione olei &c.* Et in c.5. Amos carpẽtis deſides, quod dormirent lectis eburneis, optimo vnguẽto delibuti, inquit: *Vngemini non ad labores corporis mitigãdos oleo puriſſimo; ſed vnguẽtis pretioſiſſ.* Quaſi dixerit: nã illud honeſtè fit, hoc luxurioſè; ad quã rẽ paupercula plebs vti ſolebat *pro-*

69. Ægrotis permiſſa.

Laſſitudo quibus recreanda.

ſerpinacaa

serpinacea herba vulgari, oleo mixta, *quô quantalibet lassitudine reuocari defessos*, scribit Plinius lib. 27. cap. 12. aut origano oleo infuso, apud eumdem lib. 20. cap. 17. vbi & *anisij semine poto lassitudinis auxilium viatoribus spopondit*. & lib. 24. c. 9. amerinam *semine poto, cum vngantur oleo, admixtum sudorem facere, & lassitudines dissoluere.* Amerina salicis species est. Et lib. 22. c. 13. obolo vno vrticæ *in vino poto lassitudines recreari*, & libro 24. capite sexto *lassitudines perungi aceto & oleo, exiguoque nitro vtile est.* Et denique lib. 23. c. 4. *Omni oleo mollitur corpus, vigorem, & robur accipit, & lassitudinum perfractionumque refectio est.* Sed hæc omnia inoluisse temporis diuturnitate non dolemus, nec cassi oleo vngimur, nec sudantes balnea petimus.

§. VI.

Reliqua D. Hieronymi Institutiones ad communem vitam spectantes.

70. **Cœnobiticæ & Anacoreticæ vitæ comparatio.** EXposuimus hactenus ea Hieronymi instituta, quibus se, Cœnobitasque suos adstringere studuit; sed verò eiusmodi fuere, quod etiam ab Anachoretis bona ex parte poterant obseruari, vt tute, lector, ea discutiens perpendes. Nunc de his, quæ necessariò multitudinem exigunt, instituendus à nobis sermo est.

Anachoreticæ pericula. 25. Et primo omnium, quid de ipsa Cœnobitica vita ad Anachoreticam comparata senserit, perquiramus. *Primumque tractandum est* (ait Hieronymus ad Rusticum epist. 4.) *vtrum solus, an cum aliis in Monasterio viuere debeas? Mihi quidem placet, vt habeas Sanctorum contubernium, nec ipse te doceas, & absque doctore ingrediaris viam quam nunquam ingressus es; statimque tibi in partem alteram declinandum sit, & errori pateas, plusque aut minus ambules, quam necesse est; ne aut currens lasseris, aut moram faciens obdormias. In solitudine cito obrepit superbia, & si paxumper ieiunauerit, hominemque non viderit, putat se alicuius esse momenti: oblitusque sui, vnde & quò venerit, virtus corde, lingua foris vagatur. Indicant contra Apostoli voluntatem alienos seruos, quo gula voluerit, porrigit manum; dormit quantũ voluerit nullũ veretur, facit quod voluerit, omnes inferiores se putat; crebriúsque in vrbibus, quam in cellula est; & inter fratres simulat verecundiam, qui platearum turbis colliditur.* En quibus, quantisque syrtibus, solitudinis incolatus expositus sit. Verum Hieronymus statim se purgat ab his quæ sibi obiici, à quoquam poterunt, subdens: *Quid igitur? solitariam vitam reprehendimus? Minimè: quippe quam sæpè laudauimus: sed de ludo Monasteriorum huiuscemodi volumus egredi milites, quos eremi dura rudimenta non terreant: qui specimen conuersationis suæ multo tempore dederint; qui omnium fuerint minimi, vt primi omnium fiant: quos nec esuries aliquando, nec satietas superauit: qui paupertate lætantur: quorum habitus, sermo, vultus, incessus, doctrina virtutum est; qui nesciunt, secundum quosdam ineptos homines, dæmonum pugnantium contra se portenta confingere, vt apud imperitos, & vulgi homines miraculum sui faciant, & ex inde lucra sectentur.* Et post multa, *Tibi cum in Monasterio fueris, hæc facere non licebit.*

Præfertur Cœnobitica.

Præsertim in fœminis. 26. In hanc sententiam, quod ad mulieres Anachoresim arripientes spectat, ita epist. 8. scribit: *Solet inter plerosque esse certamen, vtrum solitaria, an cum multis vita melior sit? quarum prior præfertur quidem secundæ. Sed si in viris periculosa est, ne abstracti ab hominum frequentia sordidis, & impijs cogitationibus pateant, & pleni arrogantiæ & supercilij cunctos despiciant quanto magis in fœminis, quarum mutabilis fluctuansque sententia, si suo arbitrio relinquatur, semper ad deteriora delabitur.*

71. **Vitæ Cœnobiticæ spiritualia commoda.** 27. Quod si quænam vitæ Cœnobialis in ordine ad perfectionis profectum commoda sint, roges, qui quantis periculis exuatur vidisti; audi Hieronymum Epist. 4. *Et ne plura replicando fastidium legenti faciam, per hæc omnia ad illud tendit oratiò, vt doceam te non tuo arbitrio dimittendum; sed viuere debere in Monasterium sub vnius disciplina patris, consortioque multorum. I. Vt ab alio discas humilitatem, ab alio patientiam, hic te silentium, ille doceat mansuetudinem. II. Non facias, quod vis. III. Comedas quod iuberis. IV. Vestiare quod acceperis. V. Operis tui pensum persoluas. VI. Subijciaris cui non vis. VII. Lassus ad stratum venias, ambulansque dormites. VIII. Et necdum expleto somno surgere compelleris.*

Solitudinis commoda. 28. Nec Cœnobitis Hieronymianis deerant bona solitudinis: nam cum Marcellam ad rus Bethleemiticum inuitat, ait: *Si æstas est, secretum arboris vmbra præbebit. Si autumnus, ipsa aëris temperies, & strata subter folia locum quietis ostendunt. Vere ager floribus pingitur, & inter querulas aues Psalmi dulciùs cantabuntur. Si frigus est, & brumales niues, ligna non coëmam* (quippe quæ in solitudine præsto sunt) *& calidiùs vigilabo, vel dormiam, certè quod sciam viliùs non algebo.*

Cellæ. 29. Planè non solum domos communes intra vnius Monasterij ambitum, sed separatas singulorum cellulas ædificauit; quibus nimirum quique studiis litterarum, & orationi vacare posset. Hinc frequens apud Hieronymum cellularum mentio, & laudatio. Epist. 61. aduersus errores Ioannis Hierosolymitani: *Ecclesiam scindere dicimus, quia extra cellulas nostras locum Ecclesiæ non habemus?* Et sequenti 62. *Fratrem meum causam esse dicit discordiæ, hominem, qui quiescit in Monasterij cellula, &c.* Et de Paula Epist. 27. *Nec multo post in sancta Bethleem mansura, angusto per triennium mansit hospitiolo, donec extrueret cellulas, ac Monasteria.* Epist. 4. *Habeto cellulam pro Paradiso.* Et: *sunt qui humore cellularum, immoderatisque ieiuniis, &c.* Epist. 8. *Qui in humectis & frigidis habitauere cellulis, &c.* Epist. 15. *Vnius cellula clausa angustiis, &c.* Et ni fallor cum de habitatoribus Nitriæ agit Epist. 22. satis se explicat: *nam in eodem loco,* ait, *circiter quinque millia Monachorũ diuersis cellulis habitant*: vt quæ singulariter dicuntur in Nitria diuisæ inter se, singulares in eo fuisse credatur: nam & de Cœnobitis Ægyptiis Epist. 22. inquit: *Maneant separati, sed iunctis cellulis,* quas (vt reor) imitatabatur Hieronymianæ; vtpote quæ intra vnius Monasterij ambitum extitisse, liquidò constat: nam hodieque rudera extant amplissimæ fabricæ, quæ & nunc arcis vicem gerit, Minores fratres apud Bethleem degentes, aduersus sæpissimos Arabum incursus defensantis: quid scribit Buiza de locis sanctis cap. 2. loco XXX. de quo & nos §. sequenti.

72. Monasterij ordo per Decurias.

30. Quod Cœnobiticæ vitæ scopus est, aperuit Epist. 4. *Ad illud tendit oratio, vt doceam te non tuo arbitrio dimittendum, sed viuere debere in Monasterio sub vnius disciplina patris.* Et rursus à Regula B. Macarij mutuatis verbis: *Præpositum Monasterij timeas vt Dominum: diliges vt Parentem. Credas tibi salutare quidquid ille præceperit: nec de maiorum sententia iudices, cuius officij est obedire, & implere quæ iussa sunt, dicente Moyse: Audi Israël, & tace.* Pressis verbis, quidquid in commendationem obedientiæ Monasticæ dici poterat, complexus est. Dixerat, & de Cœnobitis Ægyptiis: *Prima apud eos cōfederatio est obedire Maioribus, & quidquid iusserint facere.* Sed verò quæ sequuntur: *Diuisi sunt per Decurias, atque Centurias, ita vt nouem hominibus decimus præsit: & rursus decem Præpositos sub se centesimus habeat*, à suis quoque Monachis necessum fuit custodiri, quandoquidem ingens valdè illorum simul degebat numerus, & oportebat ordinatè in cunctis agere. Ita prorsus agere solitas Paulineo sorores, quas ad perfectionis culmen dirigebat, ipse testatur epist. 27. inquiens: *Post virorum Monasterium, quod* (Paula) *viris* (Hieronymo, & suis) *tradiderat gubernaculum, plures Virgines, quas è diuersis prouinciis congregarat, tam nobiles quam medij, & infimi generis, in tres turmas Monasteriaque diuisit: ita dumtaxat vt in opere, & cibo separata, psalmodiis, & oratione iungerentur.* Nimirum Tabennesiorum edebant specimen.

73. Monachorū genera Hieronymi æuo.

Verū enim verò ne quis in hanc sirtem impingar, admonitos Lectores meos velim, Hieronymi ætate, & non paucis post sæculis, vt quis verè, & rigorosè diceretur, & esset Monachus, non opus fuisse in Cœnobiis, & sub Præpositi obedientia vitam agere, neque ad eremi solitudines secedere: præter hæc enim duo Monachorum genera, erat tertium, quo nimirum quis seorsim, vel cum sociis aut sociis existens, vbi libet, etiam intra ciuitatem, & in domo parentum Monasticem exercere: & quod plus mireris, nec dum omnino à contubernio coniugis separatus, quod spectat ad socialem vitam, thoro duntaxat, & diuitiis dato nuntio: idque modo itidem fieri liceret, ni eiusmodi Monachorum genus Ecclesiasticis legibus esset interdictum; quibus cautum est neminem Monacharum arripere verè posse, qui alteri Regularum Ecclesiæ calculo approbatarum non addicatur: quæ tamen omnes solius vitæ Cænobialis, aut Anechoretici mores instituunt. Ratio in propatulo est. Enimvero tota Monachi obligatio perfecta rerum omnium abrenuntiatione completur, quæ decantatis tribus illis obedientiæ, paupertatis, & castitatis vinculis perficitur. Et de castitate, & paupertate dubitari non potest, quin extra Cœnobia & solitudines seruari valeant, vbi libuerit, & cum qua quis maluerit societate, aut solitudine, ibi enim, & cælebs, & absque proprio, de labore suo, aut beneficio alieno sustentari integrum Monacho erit. Obedientiæ verò votum (vt fusiùs lib. 2. cap. 8. à num. 13. disquisiui) primo, & per se ad Christi Vicarium dirigitur, vtpotè à cuius imperio nemo fidelium subtrahi queat: ad Episcopos verò ex Constitutione Apostolica, quæ tamen vt alia multa ab illo, prout temporum exegerit ratio, dispensari possit. Ita prorsus fieri videmus; nemo enim est Monachorum, quem ille à Superioris sui iurisdictione eximere nequeat, & sibi vel alteri suo nomine reseruare. Atque sub Apostolicis temporibus vniuersos Therapeutas ex vi suæ professionis, quam ad altare existentes recipiebant Presbyteri, Episcopis suis mansisse subiectos, dilucidè promit S. Dionysius c. 6. Eccles. Hierarch. cuius mentem 2. 2. q. 186. art. 5. lucidissimè aperit D. Th. de quo, & nos loco cit. num. 16.

Iam apud Hieronymum Rusticum in domo materna, Monachatum agentem intueri licet, quem quidem vt in Cœnobio viuat, ita precatur, quod non neget in patria sua, & in domo matris suæ vota Domino reddere nequiuisse. En Doctoris nostri verba. *Quandiu in patria tua es, habeto cellulam pro paradyso. Matrem ita vide ne per illam alias videre cogaris.* Et inferiùs. *Volo ergo te, & propter causas, quas supra exposui, non habitare cum matre: & præcipuè ne aut offerentem delicatos cibos renuendo contristes; aut si acceperis, oleum igni adiicias: & inter frequentiam puellarum per diem videas, quod nocte cogites.* Vide ergo quid præcipuè Monacho obstaret, ne commodè vitam in domo matris ageret. Nemo verò tam hebes est, vt de Hieronymi mente non sentiat, ipsum non negasse vtcumque professionem Monasticam obseruari in domo parentum potuisse; vtpote cui solum aliquale immundātum cogitationum subeundarum, aut contristandi matris animum in delectu ciborum obstaret: alias paupertatis vinculum inibi seruare Rusticum potuisse, ita monens confirmat: *Tu verò si Monachus esse vis, non videri; habeto curam, non rei familiaris, cui renuntiando hoc esse cœpisti, sed animæ tuæ.* Et hoc etiam *quandiù in patria es*, vt pauculo post subiungit. Non dissimiliter Heliodorus cum Monachatum esset professus, & non solitudine Chalcidensi Hier. socius esse cœpisset, ad domū patris rediit, vita sua, absq; tamen tanta victus, & eremi austeritate Domino soluturus. Hunc Hieronymus multis vndecumque congestis argumentis, scripta elegantissima Epistola quæ suarum primum elegantiæ iure obtinet locum, conatus est ad se reducere. Tota autem argumentorum eius series, quo putas tetendisse? *Ex hac supputatione*, ait ille, *illa summa nascitur; Monachum perfectum in patria sua esse non posse.* Non dicit *Monachum in patria sua esse non posse*; sed *perfectum*: oporteret enim si ita sentiret, eum vt professionis refractarium arguere; videlicet de obedientiæ, paupertatis, aut castitatis vinculis post habitis; sed nihil minus: de castitate, vt de honore respondebat. *Non quæro, sufficit mihi conscientia mea*; de paupertate: *Nihil habeo*: Cui Hieronymus: *Quod si nihil habes, vt te responsurum scio, cur tam bene paratus ad bella non militas?* Obedientiæ memoria nulla, quod sciret Heliodorum soli Episcopo ex vi suæ professionis eam dedisse.

74. Rusticus in patria, & domo sua Monachū agit.

Et Heliodorus.

75. Paulini intra Monachatus & Tharsiæ vxoris.

Sed quod, vt dixi, plus miraberis: Paulinus ille toto Orbe postea celebris, cum Monachus factus sæculo renuntiasset, in vrbibus adhuc, & cum vxore Tharasia comite proposui facta degebat. Quærens verò à Hieronymo consilium facilius arripiendæ perfectionis, audit: *Si cupis esse quod diceris, Monachus, idest solus, quid facis in vrbibus quæ vtique non sunt solorum habitacula, sed multorum?* Et quidem verè Monachum factum, Paulo superiùs expresserat. *Denique & tu audita*

dita sententia Saluatoris; Si vis perfectus esse, vade. & vende, &c. Verba vertis in opera: & nudam crucem nudus sequens, expeditior, & leuior scandis scalam Iacob. Tunicam mutas cum animo, nec pleno marsupio gloriosas sordes appetis, sed puris manibus, & candido pectore, pauperem te, & spiritu, & operibus gloriaris. Et iterum: *Considerans, & propositum tuum, & ardorem quo saculo renuntiasti*, &c. Et: *Loquor de Monacho, & Monacho quondam apud saculum nobili, qui idcirco pretium possessionum suarum ad pedes Apostolorum posuit, docens pecuniam esse calcandam; vt humiliter, & secretò victitans, semper contemnat, quod semel contempsit.* Cum ergo assereret tantum Monachum præstantissimæ perfectionis auidum, omnimodos oportere ab vrbibus secedere, subiungit: *Obsecro itaque te, vt quoniam sancta sororis tua ligatus es vinculo, & non penitus expedito pergis gradu, siue hic, sibi* (id est, siue in solitudine, siue in vrbe degas) *multitudines hominum, & officia, & salutationes, & conuiuia, velut quasdam catenas fugias. Sit vilis* (An vilis?) *& Vespertinus cibus, &c.* Subdit leges Monasticas, quibus intra vrbem sororis, seu veteris vxoris comitatu non dimisso, se debet astringere: & quas itidem ipsa, quæ pari professionis vinculo astringebatur, obseruare debet: *Soror pracipuè tua matronarum declinet consortia: nec inter sericas vestes, & gemmas circum sedentium faminarum, se sordidatam aut doleat, aut miretur, quia alterum propositi pœnitentia, alterum iactantia feminarium est.*

76. Sanctimoniales fœminæ intra vrbes.

Fuit verò huiusmodi vitæ institutum frequentissimum olim in Ecclesia, & primum quidem sanctissimè, & cum laude excultum; vtpotè quod pleræque ex præstantissimis Virginibus arripuere, quæ paupertatis propositum martyrij corona cumularunt, de quarum numero sancta Eulalia Emaritensis fuit, & Romæ SS. Flora & Lucilla (vt interim de cœteris taceam) quód eas sanctimoniales Virgines Acta sua exprimant: & Doctore Hieronymo Asella, quæ *in vrbe turbida inuenit eremum Monachorum.* Epist. 15. vbi Monasticas eius exercitationes describit. Et ni fallor Boetici nostri Lucinius & Theodora, qui coniugij facultate, voto castitatis repudiata, & ex vxore sorore facta, quod ad castitatem spectat, ita habet: *Habes tecum prius in carne, nunc in spiritu sociam, de coniuge germanam, de fœmina virum, de subiecta parem*, &c. Et de substantiæ temporalis renunciatione: *Lucinius noster omnem substantiam suam dispersit, & dedit pauperibus, vt iustitia eius remaneret in aternum.* Et: *Laudanda res, & Apostolicorum temporum virtutibus coaquanda, quando venditis possessionibus suis, credentes afferebant pecunias, atque fundebant ante pedes Apostolorum.* epist. 28. & 29. Cæterùm tepescente feruore spiritus, in corruptionem vbique abiit, cum manifestis violandæ castitatis, & paupertatis periculis exposita esset vita, & præcipuè ventris indulgentiæ: est enim hoc tertium illud Monachorum genus, quod ipse Hieronymus describit epist. 22. his verbis: *Tria sunt in Ægypto genera Monachorum,* videlicet primum Cœnobitarũ, secundum Anachoretarum: *Tertium genus est quod Remoboth dicunt, deterrimum atque neglectum. Hi bini, vel terni, nec multo plures simul habitant, suo arbitratu, ac ditione viuentes; & de eo, quod laborauerint, in medium partes conferunt, vt habeant alimenta com-*

Tria Monachorum genera.

Remoboth.

munia. Habitant autem quamplurimum in vrbibus, & castellis, & quasi ars sit sancta, non vita, quidquid vendiderint, maioris est pretij. Inter hos sapè sunt iurgia, quia suo viuentes cibo, non patiuntur se alicui esse subiectos. Reuera solent certare ieiunijs, & rem secreti victoria faciunt. Apud hos affectata sunt omnia: laxa manica, callige follicantes, vestis crassior, crebra suspiria, visitatio Virginum, detractio Clericorum, & si quando dies festus venerit, saturantur ad vomitum. Creuerat horum in Italia numerus, adeò vt scribens Hieronymus hæc Romæ ad Eustochium Virginem (vt ad calcem epist. 2. quæ est ad Nepotianum fatetur) dixerit: *Tertium genus est quod Remoboth dicunt* (Ægyptij gentili lingua) *deterrimum, atque neglectum; & quod in nostra prouincia, aut solum, aut primum est.* Fuere planè eorum germina, quos paulò prius viuis coloribus depinxerat. *Vestis pulla, cingulum saccum, & sordidis manibus, pedibusque, & ciliciis vestiuntur, & cucullis fabrefactis sed venter solus quia videri non potest, astuat cibo, &c.* Et illi quoque *quos videris catenatos* (intra vrbem scilicet) *quibus fœminai contra Apostolum crines, hircorum barba, nigrum pallium, & nudi in pœnitentia frigoris pedes longa ieiunia furtiuis noctium cibis protrahunt, &c.* Vide loci huius expositionem supra n. 23.

Quidni hi fuerint, quos vulgus multo post *Sarabaitas* appellitare cœpit? Audi D. Benedictum cap. 1. de quatuor generibus Monachorum: *Tertium vero Monachorum deterrimum genus est Sarabaitarum, qui nulla regula approbati experientia magistra, sicut aurum fornacis, sed in plumbi natura molliti, adhuc operibus seruantes saculo fidem, mentiri Deo per tonsuram noscuntur. Qui bini, & terni, aut certè singuli, sine pastore, non Dominicis, sed suis inclusi ouilibus, pro lege est eis desideriorum voluptas; & quidquid putauerint, vel elegerint, hoc dicunt sanctum, & quod noluerint putant non licere.* Eosdem fusiùs describit Piamon Abbas apud Cassianum collat. 18. cap. 7. vbi inter cætera: *Cœnobiorum nullatenus expetunt disciplinam, nec seniorum subijciantur arbitrio nec vllam sanè discretionis regulam legitima eruditione suscipiunt in suis domiciliis sub priuilegio huius nominis* (Monachus) *perseuerant bini vel terni in cellulis commorantur hoc pracipuè procurantes, vt absoluti à Seniorum iugo, quo placuerit euagandi, agendi vt quod libitum fuerit habeant libertatem. Etiam amplius,* Cœnobitis, *in operibus diurnis consummuntur vt accipiant pecunias, quas recondant, vt quidquid quotidiana superfuerit gula, aut profusiori proficiat voluptati, aut certè philargiria vitio* (idest auaritiæ) *recondatur.* D. Isidorus lib. 2. de offic. Ecclesf. c. 15. Cassiani & Hieronymi verbis eos describit, planè docens non alios esse *Sarabaitas* Cassiani, quam Hieronymi Remobitas: aitque: *Sextum genus Monachorum est, ipsum determinum atque neglectum, qui ab eo quod semetipsos à Cœnobiali disciplina sequestrant, suasque appetunt liberi voluptates, Ægyptiorum lingua Sarabaita, siue Remobita* (corrigo *Rennuita*, vel *Remmita*, quod deprauati codices habent) *nuncupantur.* Cassianus dixit: *Ab eo quod semetipsos à Cœnobiorum congregationibus sequestrarent, ac sigillatim suas curarent necessitates Ægyptia lingua proprietate Sarabaita nuncupati sunt:* quasi ea voce significarentur *sequestrati* aut singulares..

77. Sarabaitarũ mores.

mentis notior reddita? quam sæpiùs *sanctam Melaniam* nuncupat,id est epist.5.& 25. eâdem quoque virili & neutra terminatione *Melanius* & *Melania* à Hieronymo dicta Albinus epist. 79. quod eruditè obseruasse Rosuueidum scias in Notis ad Melaniæ, & Palladiæ peregrinationem,quam suo Palladio præmisit. De socio autem sibi residuo ait Hieronymus epist.41.*Nunc vno & solo mihi lumine,Euagrio nostro, fruor*: de quo item agit epist.5.& 6.41. & 43. Is ille est, qui ad sedem Antiochenam euectus est, vt ipse inquit in Malchi vita, vitamque S. Antonij ab Athanasio Græcè scriptam latinitate donauit, & alia scripsit, de quibus in lib. de scriptorib. Ecclesiast.mentio fit. Porro non solum sociorum destitutione vexatus fuisse constat in eremo,sed multis morborum generibus afflictatus sæpè dolet,vt epist.41.*Vbi ego,quidquid morborum esse poterat,expertus, &c.* Et rursus: *Cui ego*(id est Euagrio socio meo) *semper infirmus ad laborem cumulus accessi.* Et epist.37.*Ita me iugis tam corporis ægrotatio, quàm animæ ægritudo consumpsit, vt morte imminente,nec mei penè memor fuerim.*

Euagrius vnicus Hieronymi discipulus.

43. Sed quod grauius est, obtrectatores Lernæos passus conqueritur,quos epist. 77. ita describit. *Aduersus barbariem istius loci versu cogor clamare vulgato.*

Lernæos hostes passus.

Quod genus hoc hominum?quavè hunc tam barbara morem
Permittit patria?hospitio prohibemur arena.
Bella cient,primaque vetant consistere terra.

Quæ idcirco de Gentili Poëta(Virgil. 1. Æneid.) *sumpsimus,vt qui Christi pacem non seruat, pacem saltem discat ab Ethnico.* Anachoretas hos Meletianos fuisse,supra eius testimonio exposuimus. Sed quod dixit vnum eorum notans epist.37. *Et licet me sinistro Hibera excetra ore dilaniet, non timebo hominum iudicium, habiturus iudicem meum,iuxta illud*

Si fractus illabatur Orbis,
Impauidum ferient ruinæ.

Hoc,inquam,perperam planè Marianus Victorius interpretatur in Scholiis de Hispano aliquo aduersario, quem Hieronymus passus est: *Nam hydra*(ait)*dicta excetra est,quòd vno capite exciso tria renascerentur* (Plautus in Persa) *Cum excetra,cum Antæo-deluctari maluerim,quam cum amore*: *Obtrectatorem aliquem Hispanum intelligit: propterea Hiberam vocitauit.* Apâge sis ista Hispanorum conuitia vbi inuenta, & solo cordis prauo affectu formata. Vnde nam quæso probabis mihi habuisse Hieronymum inOriente iuuenem adhuc & toto Orbe ab Hispania distantem,quam nunquam viderat,Hispanum,obtrectatorem? Qui tamen innumeros Hispanorum sibi addictissimos postmodum habuisse probatur,id est Damasum, Orosium Lucinium, Abigaum,Theodorum, Riparium, Desiderium, vt alios breuitatis causa omittam: obtrectatorem neminem, qui ex nomine designari possit; cum nihilominus & Dalmatas & Italos, & Syros Palestino, Ægyptios,& Græcos in sese debachantes sustulisse sciamus. At dolet Hiberam excetram sinistro se ore dilaniare, Placet: Sed inter Syros Meletiani schismatis facilius fuit ex Asia Hiberam illum excetram oriundum, quam ex Europa; quandoquidem Iberia non longe supra Syriam sita est inter Pontum Euxinum & Caspium mare, vt produnt Strabo lib. 11.Geogr.Ptholemæus lib.5.c.11. Plinius lib.6. c.10.Pomponius lib.1.c.2.siue aspiratè *Hiberia*, aut simpliciter *Iberia* efferatur, in quo nulla nationis discretio. Nec mirum, cum hos ab illis prognatos scribat Varro,quem Plinius sequitur lib.3.c.1.& Strabo scribat:*Fortasse Iberes eodem nomine vocantur quo Occidentales, ab auro quod apud vtrosque inuenitur.* Et quò amplius mireris, quasi nostram viuis coloribus pingeret, de Orientali subdit. *Iberica gentes fælicem etiam habitatam regionem incolunt.Iberia enim magna ex parte vrbibus & habitatoribus plena est, & tecta fictilia,& fabrefactas ædificiorum structuras, & fora, & alia publica habet, in medio planities est fluminibus irrigua,præsertim Cyro,qui Aragonem amnem à Caucaso defluentem,& alias aquas recipiens per angustam fluminis regionem euadit.* Vide ergo *Aragonem* amnem vtrobique fluere, quem vt nostrum postea *Aragum* sæpe vocitat, vbi & alios amnes,vrbesve nostris agnomines extitisse affirmat, è quibus est *Alanzonius, Sandobanes, Hippus* & prope Aragum *Seumora*. Nos proximis vocibus dicimus *Arlenzon,Sandobal, Hieppes,Aragon,Zamora*,sed ad rem.

Hiberiæ Orientalis & Occidentalis similitudo.

Hibera Hieronymi obtrectator an Hispanus.

Quis tot attritum calamitatibus, mortibus, ægritudinibus, non crederet arrepto Monachatus oneri succumbere debuisse Hieronymum, quam inde potius expertum Monachorum præceptorem euasurum? At in dies potius casta sobole augebatur. Exiit siquidem à Chalcide multis auctus discipulis,de quibus epist.77. *Iam iam cedo:abruperunt partem animæ meæ charissimi fratres.Ecce discedere cupiunt,imo discedunt; melius esse dicentes inter feras habitare, quàm cum talibus Christianis. Et ego ipse nisi me corporis imbecillitas & hyemis retineret asperitas, iam modo fugeram.* Transiit Constantinopolim, & in Græcia triennio exacto, Romam, vbi tamen omnibus charus,omnium ore laudabatur; quousque Monasticæ vitæ Doctor effectus, Paulam,Melaniam,Eustochium,Marcellam, Læam. Asellam, aliasque matronas docere aggressus est;iam deinceps odio habitus, & multos nobilesque obtrectatores passus, Româ egredi compulsus fuit, vt paulò priùs mirati sumus. Bethleem dein migrans, & Cœnobio instructo Pater Cænobitarum effectus, itidem detractores habuit Ioannem Hierosolymitanum,Ruffinum, Palladium,& alios:& Ioannes quidem exilij rescriptum in eum ab Imperatoris Præfecto obtinuit,& propè fuit, vt exequeretur. Perstitit nihilominus columna immobilis, & quem semel Deus præstantissimæ vitæ Doctorem dederat, tot procellis exagitatum incolumem seruauit. 44.

Bethleemi Monasterium constituit.

Sed quibus suos Cænobitas Institutis ad perfectionis culmen direxerit, quod præcipuè nostri muneris est,aperiamus. Nonnihil priora à se in eremo edita,& obseruata mitigasse, aperient sequentia. 45.

Monasticæ Institutiones.

1. Quod spectat ad vestitum Monasticum, interius cilicio suos vti docebat, vt ipse. Vnde id habeam rogas? Ex eo quod ex Monasterio Bethleemitico Lucinio Bætico misit Xeniola solitæ pœnitentiæ epist. 28. receptorum ab eo munerum vicem rependens. *Duo palliola,& amphimallum de tuis vsibus, vel vtenda, vel sanctis danda suscepi. Ego insignia paupertatis, & quotidianæ symbola pænitentiæ tibi & sorori tuæ misi, quatuor ciliciola apta proposito, & vsibus vestris:* hauddubium quin ex suis quoque vsibus erant.

Vestes Cilicium.

Habemus

Palliolum. Habemus ex eodem testimonio, Hieronymum eiusque Monachos vti solitos pallio, alias non reciperent palliola vtenda à se, vel sanctis fratribus danda. Sed quod per diminutionem *palliola* vocet, innuit non fuisse promissa, sed breuia, vtpotè professioni accommoda iuxta illud Tullij 3. Tuscul. *Sæpè est etiam sub palliolo sordido sapientia.*

Tunica. Tunicam super cilicium induisse, palam ex multis est; etenim auersabatur eos, qui exteriùs cilicia gestabant velut inanis gloriæ cupidos; de quibus ad Eustochium Epist. 22. *Sunt quæ ciliciis vtuntur, & cucullis fabrefactis, imitantur noctuas, & bubones.* Aliàs vero nemo absque tunica incessit, nisi qui nudus inuerecundè. De tunica & palliò vilioribus Monastico necessariis instituto loquitur cum Negotiani attexuit laudes Epist. 3. *Excepta vili tunica, & operimento pari, quo tectò tantum corpore frigus excluderet, nihil sibi ampliùs reseruauit.* Cur ita? Subdit: *Imitabatur Monachum.* Et de Demetriade Asceticem arripiente Epist. 8. *Vili tunica induitur, viliori tegitur pallio.* Sed *amphimala* à Lucinio Bætico, quæ vtenda suscepit, hyemalibus frigoribus repellendis apta erant: namque amphimala *erant tunicæ gausapina* (ait Calepinus) *ex vtraque parte pilos habentes, quæ à Gausapia dicebantur, vt quæ ex altero tantum latere villos habebant Heteromalla* μαλλὸς siquidem *lanam* denotat, & ἀμφὶ *vtrinque*, imo & ἀμφιον *indumentum*; & ἕτερος *alterum.* Plinius lib. 8. c. 48. *Patris mei memoria cæpere amphimala nostra, sicut villosa, etiam ventralia.* Ventralia, inquit, quod ventri quoque fouendo deseruirent. Hispani saga amphimalla dicimus vulgo *mantas frazadas*, pro *frisadas*, quarum nobiliores Palentiæ fabricantur, villorum longitudine commendabiles: olim etiam *lenæ* vocatæ: de quibus est illud Monasticis lib. 14. Apophor 136.

Vtriusque vilitas.

Amphimalum quid?

Tempore brumali non multum leuia prosunt,
Calfaciunt villi pallia vestra mei.

Et de his nos vbetius l. 2. c. 11. n. 1. 3. & 25. quarum proculdubio Basilius vsum commendabat Ep. 1. inquiens: *Tunica sit eò vsque crassa, vt alio opus non sit integumento ad calefaciẽdum corpus ea contectum.* Quare D.P. Benedictus tunicam, cucullamque statuit in hyeme villosam fore, nè videlicet duplici tunica monachus hyeme egeret.

46. Duplicis tunicæ prohibitio in Euãgelio qualiter intelligenda. Verum Hieronymus, qui tam lenis erga alios, quam erga se durus erat, rogatus ab Hedibia Galla nobili quæst. 2. Epist. 150. quo sensu accipienda esset Domini prohibitio de duplici tunica, quæ brumallos regiones habitantibus dura satis videbatur; prudenti condescensione respondet vnam vocari, quidquid ad pellendum frigus vestium necessarium est. En Sancti Doctoris verba: *Inquit Dominus* (corrige *Inquit Ioannes* Luc. 3. nam Dominus luc. 9. *Nihil tuleritis in via, neque duas tunicas.* Ait itaque sensus Domini conformis Ioanni) *Qui habet duas tunicas, det alteram non habenti. Quid si Scythiæ frigora sint, & Alpinæ niues, quæ non duabus; & tribus tunicis, sed vix pecudum pellibus repelluntur?* Respondet: *Quidquid ergo corpori nostro sufficere potest, & humanæ succurrere imbecillitati; quos nudos natura profudit, hoc vna appellanda est tunica.* Nimirum prohibuit duas tunicas mutatorias: vnde Gloss. ad cap. 3. Lucæ. *Simplex vestimentum quidquid est necessarium alicui secundum qualitatem loci vel temporis: duplex, quod vltra necessitatem est.* Perstat in eadem sententia noster Hieronymus vtpotè in cap. 10. Matth. ad illa verba: *Neque duas tunicas*, sic inquiens: *In duabus tunicis videtur mihi duplex ostendere vestimentum; non quæ in locis Sythiæ, & glaciali niue rigentibus, vna quis tunica debeat esse contentus, sed quò in tunica vestimentum intelligamus, ne alio vestiti, aliud nobis futurorum timore seruemus.* Cui respexit Benedictus noster cum dixit c. 55. *Vestimenta fratribus secundum locorum qualitatem, vbi habitant, vel aërum temperiem dentur: quia in frigidis regionibus ampliùs indigetur, in calidis verò minùs. Hæc ergo consideratio penes Abbatem sit.* Sed Hieronymo, vt priori doctrina debetur: cuius est illud sæcularem etiam Christianum adhortantis lib. 13. in Ezech. c. 44. *Vestibus quoque vtetur, quæ frigus repellant, non quæ tenuitate sui corpora nuda demonstrent.* Dixerat id Epist. 7. *Talia vestimenta paret, quibus pellatur frigus, non quibus vestita corpora nudentur.* Demum audi, quid de tunicis suis Hieronymus confiteatur lib. contra Pelag. *Duas autem tunicas (vt de cæteris taceam) puto & ego & tu possideamus; si tamen ampliùs non habemus. Hæc dico vt erubescas ad sententiam tuam, facilia esse Dei mandata.*

Tenuia sæcularium vestimenta taxãtur.

Secundò. Quod ad qualitatem vestium spectat, temperauit etiam pristinum eremi rigorem, vt non extremè viles, & rusticas induceret; id quod satis acutè indicauerit Epist. 23. inquiens: *Nos quia serica veste non vtimur. Monachi iudicamur. Si tunica non canduerit, statim illud è triuio, Impostor & Græcus est.*

Tertiò Nec omittendum tunica tantum, & pallio vsum Hieronymum, idest nec ependyte, seu scapulari, quod sciamus: extremaque corporis nuda gestasse, videlicet caput, & pedes. Huc mihi respexisse videtur, cum in illa verba Domini, *Neque calceamenta*, scripsit: *Et Plato præcepit duas corporis extremitates non esse velandas, nec assuefieri deberi mollitiei capitis, & pedum. Cum hæc enim habuerint firmitatem, cætera robustiora sunt.* Vsus in his & Dominicis, & Philosophicis præceptis, Præsertim cum id ipse reformatorum esse dixerit, contra Iouinianum agens, vt nudos circumferant pedes, verno saltem tempore: de quo superiùs diximus n. 23. & de capitis nuditate, & coma inculta n. 22. Cui accedit quod Pseudo moniales quasdam sugillat Epist. 22. *quod vterentur cucullis fabrefactis, imitantes noctuas & bubones*, quasi die oculos cucullis vallarent, noctu verò cucullis positis omnia petulanter circunspicerent. Sugillabat quoque curiositatem sutorum in Monachali habitu; à qua ipse cucullo non vtens liber reddebatur, & liberiùs in cœlum oculos figere valebat. Atqui in senecta pileolo (vt reor laneo) vsus fuisse, constat dono S. Paulini Nolani, ad quam rescribens Epist. 153. *Pileolum* (inquit) *textura breue charitate latissimum, senili capiti confouendo libenter accepi; & munere, & muneris autore lætatus.*

47. vestium qualitatem temperat.

Cucullæ fabrefactæ taxantur.

Pileolo in Senectã vsus.

48. Cur lanea Zona, non pellicea vsus. Quartò. Mirum à Monacho & veteri Anachoreta Zonam Eliæ, aut Ioannis commendatam non amplecti, & vsibus aptasse suis: nec ex corio sibi cingulum fuisse, sed ex lana. Ita eum in Blesilla commendauit, vt sibi præ cæteris placuisse monstrauerit, sub inducta ratione, videlicet: *Cingulum non auro, gemmisque distinctum est, sed laneum, & tota simplicitate purissimum;*

mum; & *quod possit magis adstringere vestimenta, quàm scindere*: Epist. 23. *Purissimum* posuit, quod fuco & colore superinducto lana medicata non esset. Sed quid sibi vult (ais) quod ad Lætam de institutione filiæ scribit Epist.7. *Ioannes Zona pellicea cingitur, locustis alitur, ac melle Siluestri; & in typum pœnitentiæ prædicandæ tortuosissimi animalis vestitur exuuiis. Sic erudienda est anima, quæ futura est templum Dei.* Planè quod superioribus proponit verbis: *Igitur quæ de repromissione nata est, dignam habeat ortu suo institutionem parentum*: quod inductis probat exemplis: *Samuel nutritur in templo, Ioannes in solitudine præparatur. Ille sacro crine venerabilis est; vinum & siceram non bibit; adhuc puerulus cum Domino sermocinatur: hic fugit vrbes, Zona pellicea cingitur.* Monebat Paulam paruulam Lætæ & Toxotij filiolam Paulæ grandeuæ ex filio neptem, sanctè cum auia, amita, & virginibus educandam à pueritia, vt Samuel, vt Ioannes: *Sic* enim *erudienda est anima, quæ futura est templum Dei.* Non ideò Zonâ pelliceâ vti decebat, sicut nec locustas, & mel Syluestre vesci, & tortuosissimi animalis pelle contegi. Auersabatur verò cingulum sacceum in hypocritis: de quibus est illud Epistolæ 22. *Vestis pulla, cingulum sacceum, & sordidis manibus, pedibusque, venter solus, quia videri non valet, æstuat cibo, &c.*

49. Qui colores placuerit. Quintò. De colore vestium Hieronymi quæris? Proculdubio duo illi perpetuò placuerunt in Monasticis: & lanæ simplicitas, idest nullo superinducto colore fucata, vt cum cingulum lanæum commendauit, *quod tota* esset simplicitate *purissimum*; è natiuis autem lanis pullæ, (Natiuus. Fuscus. Grisæus. Pullus. Cinereus. Brunus.) & subnigræ, quas *brunas*, vulgò *pardas*, dicimus, castanei coloris, & forsan grifeæ, seu cinereæ, de quibus fusè lib.2.c.11.n.65.70.81.83. Abbas quoque, vt cæteras fucatas, abhorruit. Nihil proinde album gestauit in veste, nihil fucatum. Ad id verò multiplici ferebatur causa I. (I. Ratio.) quia pullæ aut fuscæ minus notabilem redderent Monachum: iuxta quod sordidæ ei vestes placebant pro nitidis, Epist. 22. *Vestis nec satis munda, nec sordida, & nulla diuersitate notabilis ne ad te obuiam prætereuntium turba consistat, & digito monstreris*: Et Epist. 2. ad Nepotianum: *Vestes pullas æquè deuita, vt candidas; ornatus, & sordes pari modo fugienda sunt.* Verùm non ita placuisse sordes audisti, vt plurimæ ab eo commendentur, sed quæ neglectum curiositatis, & superfluæ curæ arguant; quod pullis & vilibus proprium est. Vnde post illa verba *Sordida vestes &c:* subdit: *Vilis tunica contemptum sæculi probat; ita dumtaxat, ne animus tumeat, ne habitus sermoque dissentiant.*

II. Ratio. II. Huic accedit quod scribit de habitu Blasillæ Epist. 23. *Pulla tunica, minus, cum humi iacuerit, sordidatur*: ex quo minus etiam notabilis redditur Monachus; & lauandi frequentiam, & curam fugiet.

III. Ratio. III. Quod pœnitentium statui magis pullæ congruant vestes: quò tendit quod de eadem Blasilla ibidem ait: *At scandalizat quempiam vestis fuscior? Scandalizet Ioannes, quo inter natos mulierum nemo maior est, qui Argalus dictus ipsum quoque Dominum baptizauit, qui camellorum vestitus tegmine Zonâ pelliceâ cingebatur*: nimirum forma factus pœnitentium. Liquet autem camellos fusco colore à natura donari.

IV. Quod lugentibus in vsu sint, ex his quæ scribit ad Saluinam Epist. 9. elicimus: *Tu verò quæ in tumulo mariti sepelisti omnes pariter voluptates quæ pullam tunicam, nigrosque calceolos, candida vestis, & aurati socci depositione sumpsisti, nihil habes necesse aliud, nisi perseuerare in ieiunio.* IV. Ratio.

V. Causa honestatis, & indicio subiectionis colorem hunc amplectebatur, Epist. 11. *Solent quadam, cum futuram virginem spoponderint, pulla tunica eam induere, & furuo operire pallio, auferre linteamina &c.* quæ omnia in vnum conueniunt Monachum, cui Præposito subiici præ cæteris omnibus necessum est: & ex officio ad ploratum inducitur; iuxta eiusdem Hieronymi cunctis notissimam sententiam: *Monachus non docentis, sed plangentis habet officium.* V. Ratio.

VI. Quod pullus color frequenter à præstantissimis Monachis videbatur arreptus in Occidente, & Palestina. Sic Pamachio dixit, Epist. 26. *Patricij generis primus inter Monachos esse cœpisti*: & prius de eius habitu loquens: *Quis hoc crederet, vt Consulum pronepos inter purpuras Senatorum furua tunica pullatus incederet, & non erubesceret oculos sodalium, vt deridentes se derideret? Prima virtus est Monachi contemnere hominum indicia.* Et infra: *Esto furua tunica vestiaris &c.* An Pamachio similis Oratius ille erat, quem lib. 4. Epigr. 2. fugillat Martialis quod inter candidatos solus *nigris* adstaret *Lacernis*? sed vt. 50. VI. Ratio. Pamachius furua tunica pullatus.

Toto nix cecidit repentè cœlo,
Albis spectat Oratius lacernis.

Humiliati ergo animi pulla vestis erat insigne. Et de Paula & Eustochio Hieronymus ipse Epist.26. *Nunc sordidata, & lugubres vel lucernas concinnant &c.* & Epist. 47. *Furuarum vestium puella gradieris*: & rursus: *Vestis ipsa vilis, & pulla, animi tacentis indicium est.* Vnde quo religiosores viderentur, qui hypocrisi Monastica languebant, pulli, ac fulci; qui verò ab instituto deficiebant, candidi incedere probabantur. De hypocritis Occidentalibus scribit ad Rusticum Gallum in patria agentem Epist. 4. *Videas nonnullos accinctis renibus, pulla tunica, barba prolixa à mulieribus non posse discedere &c.* De Romæ agentibus Eustochium ibi degentem monet Epist. 22. *Quibus hircorum barba, nigrum pallium &c.* Et de fœminis præstantissimam Monasticam simulantibus; *Vestis pulla, cingulum sacceum, & sordidis manibus, pedibusque venter solus, quia videri non potest, æstuat cibo &c.* Apostatarum à Monachatum simplicitate, & pœnitentia, exemplo est Iouinianus, cuius extremos mores, & ab his ad illos transitum lib. 1. c. 25. in ipsum pulchrè narrat, inquiens: *Post sordidam tunicam ad candidam Vestem se transfert & purpuram coloris eius putas Regnum cœlorum: & tamen iste formosus Monachus, crassus, nitidus, dealbatus, & quasi sponsus semper incedens &c.* & lib.2.c.13. *Antea pexa tunica, & nigra subucula vestiebaris, sordidatus, & pallidus, & callosam opere gestans manum: nunc lineis & sericis vestibus ornatus incedis.* Illud non omittimus monere, sub taxatione candidarum vestium, non tam simplicem lanarum albedinem, quàm splendorem è prælorum torturis & prolixa pectinatione, seu etiam gummi delibutione, & pretium exquisitum auersabatur, iuxta illud Seruij in I. Georgij. Virgil. *Aliud est candidum esse*, Hypochrysis descriptio, & taxatio.

Candidum & album quomodo afferent. *esse, id est quadam nitente luce perfusum, aliud album, quod pallori constat esse vicinum. Itemque candidum propriè dicitur quod fit cura, album quod fit natura. Et candido nigrum, albo verò fuscum opponitur*: nimirum naturalis naturali, & fucatus fucato colori. Ita accipies velim illud quod sæpe ex prouerbio repetit: *Si tunica non canduerit* (id est non splenduerit pretio & fuco) *Impastor & Græcus est.* epist. 10. & 23. Aliàs albas vestes fugiebat, quoniam faciliùs sordidantur, & quia, vbi ipse degebat, non erant in vsu: vnde albatus incedens notabilis reddebatur. Et nihilominus in Ægypto notabilis potius esset pullis, aut fuscis vtens, vtpotè vbi cæteri lineis & albis incedebant.

51. Eius discipuli, diuerso habitu forma & colore vsi. 6. Vbi facilè fieri posset, eodem omnes habitu, & colore vti in Monasterio debere, docet Hieronymus, vt qui nullam pateretur in veste vnius & eiusdem Monachi diuersitatem, id est, vt partim albus, partim pullatus incederet: iuxta illud epist. 22. *In veste nulla diuersitas*: & illud commendantis sanctimonialium Paulæ in vestitu conformitatem epist. 27. *Vnus omnium habitus*, vtpotè qui sciret à Basilio obseruatum cap. 12. Regulæ Calix. 22. fusf. disput.) *vt & habitus noster communis & similis, atque vnius forma sit omnium, ea enim quæ vno proposito geruntur, similia, imo eadem esse omnibus debent*: quod non minus de colore, quam de forma intelligendum est. Nihilominus hoc vnum singulare præ cæteris in Cænobio suo B. Hieronymi instituit prudentia, vt non cogerentur omnes vno eodemque vti colore habitus, & forma, sed vtcumque placuisset, incederent: ex quo tamen nulla oriebatur admiratio. Pone, lector admirationem, neque enim commodè & absque multis expensis aliter fieri quiret: quandoquidem non vnius, eiusdemque nationis erant, sed omnium penè à quibus Christianus orbis habitabatur. En Hieronymi verba epist. 17. *Quicumque in Gallia fuerit primus, huc properat, dimissus ab orbe nostro Britannus, Occiduo sole dimisso; quærit locum fama sibi tantùm, & scripturarum relatione cognitum. Quid referamus Armenios, quid Persas, quid Indiæ, quid Æthiopum populos, ipsamque iuxta Ægyptum fertilem Monachorum Pontum, & Cappadociam, Syriam, & Calem, & Mesopotamiam, cunctaque Orientis examina? quæ iuxta Saluatoris eloquium dicentis; Vbicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur Aquilæ, concurrunt ad hæc loca, & diuersarum nobis virtutum specimen ostendunt. Vox quidem dissona, sed vna Religio, tot penè psallentium chori, quot gentium diuersitates in veste nulla discretio, nulla admiratio; vtcumque placuerit incedere, nec detractionis est, nec laudis.* Hi omnes ad sancta loca deuotionis & voti causa conueniebant; è quibus Monachi multi Bethlemiticum Monasterium, petebant, ibique multi manebant, de quibus inquit: *De India, Perside, Æthiopia Monachorum quotidie turmas suscipimus. Deposuit pharetras Armenius, Hunni discunt Psalterium, Scithia frigore feruent calore fidei, &c.* Lucinium ab Hispaniarum finibus euocat epist. 28. Castentium è Pannonia epist. 53. Marcellam Roma epist. 17. & 18. Exuperantium, & Apronium aliunde epist. 35. & 56. & alios quoque innumeros de quibus passim in aliis Epistolis sermo 56. Ergo tot nationum in vnam domum coëuntes homines, valde diuersis vestibus incessisse oportuit; si tamen id eo temperamento teneamus, vt cum quibus primò accesserunt attritis vestibus, & consumptis, quæ de nouo eis redderentur, figura, & colore Hieronymianas redderent: cum ipsum eo animi sciamus erga Monachos, quo erga Paulinas sorores, eius instructioni, & Paulæ Instituto parentium, quarum tamen in veste nulla erat diuersitas, vt cap. seq. dicemus.

Ex omni natione discipulos habuit.

7. Vtebatur stragulo sacceo, vt mihi elici posse videtur ex interpretatione saccorum, quos sibi, suis, Paulinis quæ sororibus dono miserat aliquando Marcella epist. 20. Miserat vero sellas, saccos, & quædam alia, quæ sic interpretatur: *Nobis autem munera vestra sic conueniunt. Sedere aptum est otiosis. In sacco iacere pœnitentibus.* Illis autem sic accommodat: *saccus orationis signum, atque ieiunij est; sella vt foras pedes Virgo non moueat.* Cum enim saccus, sagusve, duplici forma fieret, id est aptaretur corpori ad modum tunicæ, aut quadratus, nunc pallij, nunc straguli vicem gereret: inde est quod à Hieronymo quandoque corpori oranti, aut ieiunanti adaptaretur, quandoque ad somnum cubanti, nam & sagum quadrum fieri solitum, ab Isidoro docemur lib. Ethymol. 19. cap. 24. Vnde Suetonius de Othone: *Ferebatur & vagari noctibus solitus, atque inualidum quemque obuiorum, vel petulentum arripere, ac distento sago impositum in sublime iactare.* Hispanè diceres. *Tenia esta flor, de mantear de noche alosque nosele resistian por falta de fuerças, o sobra de vino.* Vtraque forsan significatione accepit saccum Hieronymus laudans Læam epist. 24. quod *post mollitiem vestium sacco membra contriuisset inculta vestis, vilis cibus, neglectum caput, &c.* & Asellam epist. 15. *Ita ad quinquagenariam peruenit ætatem, vt non sicca humus iacentia membra confringeret, non sacco asperata cutis fœtorem aliquem, situmque contraheret.* De stragulo epist. 77. *In sacco & cinere volutati &c.* & 99. per ironiam de Paula, & Melania: *In sacco & cinere formosæ volunt videri, &c.* Mihi tamen probabile est, mattam tunceam discipulis ipsum suis concessisse ad quietem, qua nemo Ægyptiorum Cœnobitarum caruisse scribit epist. 22. *Non licet dicere cuiquam: Tunicam, sagum, textaque iunceis strata non habeo. Ita ille* (Præfectus) *vniuersa moderatur, vt nemo quod postulet, nemo non habeat.* Et ad Rusticum epist. 4. monet; *Lassus ad stratum venias.* De se verò innuisse mihi videtur, quod de Paula retulit epist. 27. ipsaque nisi de eius consilio, & arbitrio non fecisset: *Mollia etiam in grauissima febre lectuli strata non habuit: sed super durissimam humum stratis ciliciolis quiescebat: si tamen illa quies dicenda est, quæ iugibus penè orationibus dies noctesque iungebat*: quod etiam de Blesilla filia epist. 23. *Flectuntur genua super nudam humum, & post orationem laxa ceruix, poplites vacillantes, in somnumque vergentes oculi nimio mentis ardore vix impetrant, vt quiescat. Cui tamen illo tempore plumarum quoque dura mollities videbatur; & in extructis thoris iacere vix poterat.* 52. Stragulum Hieronymi sagus. Discipulorum. Paulæ. Blesillæ.

8. Ieiuniorum pridem à se in solitudine laudatorum longa experientia doctus mutauit formam & triduanis, biduanisque relictis, quotidiana eligenda monebat suos. Ita ille ad Furiam epist. 10. *Parcus cibus, & venter esuriens triduanis ieiuniis præfertur. Et melius est quotidie parum, quam rarò satis sumere*, & quidem aptissimo subinducto exemplo. *Pluuia illa optima est quæ sensim* 53. Ieiunia moderatur.

sim descendit in terram. Subitus, & nimius imber in præceps arua subuertit. Et epist. 7. Paulillam informans: *sic comedat, vt semper esuriat, vt statim post cibum possit legere, orare, & psallere. Displicent mihi longa & immoderata ieiunia, in quibus iunguntur hebdomades, oleum in cibo, ac poma vetantur. Experimento didici asellum in via, cum lassus fuerit, diuerticula quærere. Faciant hoc cultores Isidis, & Cybeles, qui gulosa abstinentia Phasides aues, ac fumantes turtura vorant, ne scilicet Cerealia dona contaminent. Hoc in perpetuo ieiunio sit præceptum, vt longo itineri vires perpetes supersint, ne in prima mensione currentes, in mediis corruamus.* Item epist. 4. *Ieiunia moderata sint ne nimia debilitent stomachum, & maiorem refectionem poscentia erumpant in cruditatem, quæ parens libidinum est. Modicus & temperatus cibus, & carni, & animæ vtilis est.* Et epist. 2. *Sint tibi pura, casta, simplicia, moderata, & non superstitiosa ieiunia.* Addit & causam epist. 8. *Noui ego in vtroque sexu per nimiam abstinentiam, cerebri sanitatem quibusdam fuisse vexatam; præcipuè in his qui in humectis, & frigidis habitauêre cellulis, vt nescirent quidquid agerent, quóve se verterent, quid loqui, quid tacere deberent:* quæ repetit epistol. 4. *Sunt qui humore cellarum, immoderatisque ieiuniis, tædio solitudinis, ac nimia lectione dum diebus ac noctibus auribus suis personant, vertuntur in melancholiam; & Hypocratis magis fomentis, quam nostris monitis indigent:* & ad Demetriadem. *Sic debes ieiunare, vt non palpites, & respirare vix possis, & comitum tuarum vel porteris, vel traharis manibus, sed vt fracto corporis appetitu, nec in lectione, nec in Psalmis, nec in vigiliis solito quid minus facias.* Hac regula maximè teneri vult, qui non teneros agunt annos. Excipit tamen S. Quadragesimæ tempus, de quo inquit epist. 7. *Cæterum in Quadragesima continentiæ vela pandenda sunt, & tota aurigæ retinacula equis laxanda properantibus. Quamquam alia sit conditio sæcularium, alia Virginum, & Monachorum. Sæcularis homo in Quadragesima ventris ingluuiem decoquit, & in cochlearum morem succo victitans suo, futuris dapibus, ac sagine aqualiculum parat. Virgo verò & Monachus sic in Quadragesima suos demittant equos, vt sibi meminerint semper esse currendum. Finitus labor maior, infinitus moderatior est: ibi enim respiramus, hic perpetuò incedimus.*

Melancholici qualiter curandi.

In Quadragesima qualiter ieiunandum.

54. Hora sumendi cibi.

9. Horam cibi sumendi, vtpote quotidianorum ieiuniorum præceptor, vesperam assignat epist. 13. ad Paulinum de Institutione Monachi: *Sit vtilis, & Vespertinus cibus.* (An potius *vilis* legam? Ex sequentibus coniector *olera & legumina.*) Inde est quod lib. 1. contra Iouinianum ieiuniorum aduersarium rationem reddit, cur aliquando Petrus Act. 10. hora sexta pransurus ascendit in cœnaculum, cum nimirum ieiunans, nisi ad vesperam soluere non deberet: ait itaque: *Si autem Petrus hora sexta pransurus ascendit in cœnaculum, fortuita esuries non facit præiudicium ieiuniorum; hoc enim modo & Dominus, quia ad puteum Samariæ hora sexta fessus resedit, & bibere voluit, omnibus incumbet necessitas, velint nolint, hoc tempore bibendi. Potuit autem fieri, vt vel sabbatum esset, vel dies Dominicus, & post bidui, triduique ieiunium hora sexta esuriret. Nunquam enim crediderim Apostolum, si ante vnam diem cœnauerat, epulisque distentus fuerat, alterius diei esuriisse meridie.* Senes, & pueros excipias velim, de quibus epist. 22. *Senibus, & paruulis sæpè fit prandium, vt aliorum fessa sustenetur ætas, aliorum non frangatur incipiens.* Nam tametsi id apud Ægyptios fieri dicat; itidem apud suos, prudentia dictante qui dixerit, non existimo ab scopo aberrare.

Senum & paruulorum.

10. Sed quibus diebus ieiunandum indixerit rogas? Audisti à Hieronymo Apostolum Sabbatis, & Dominicis diebus soluisse ieiunia, cæteris ieiunasse: quæ lex apud Monachos obtinuit, vt in superioribus de Ægyptiis ostensum à nobis est. Fortassè *Dominici* nomine festa præcipua Ecclesiæ veniunt intelligenda, cum ipse Doctor noster de Paula scriptum reliquerit in Epitaphio c. 8. *Tanta continentia fuit, vt prope mensuram excederet, & debilitatem corporis nimiis ieiuniis ac labore contraheret: quæ, exceptis diebus festis, vix oleum in cibo caperet.* Sed audiendus præ locis reliquis ipse in epist. 28. ad Lucinium Bæticum, sic asserens: *Vtinam omni tempore ieiunare possimus; quod in Actibus Apostolorum diebus Pentecostes, & die Dominico Apostolum Paulum, & cum eo credentes fecisse legimus.* Act. 13. 20. 27. *Nec tamen Manichææ hæreseos accusandi sunt, cum carnalis cibus præferri non debuerit spirituali.* Et mox: *Nec hoc dico, quod Dominicis diebus ieiunandi putem, & contextas 50. diebus* (Pentecostes) *ferias auferam, sed vnaquaque prouincia abundet in sensu suo, & præcepta maiorum leges Apostolicas arbitretur.* Quærebat Lucinius: *Vtrum sabbatis etiam ieiunandum esset, quod Romana Ecclesia, & Hispania obseruare perhibebantur.* Respondet verò, quod ad Sabbatum spectat, standum prouinciæ, in qua quis degit, consuetudini: abstinendum tamen cæteris diebus præter Dominicos & ferias 50. Pentecostes, quæ à ieiuniis Apostolica consuetudine feriatæ perhibebantur; quamquam si quis iis quoque ieiunauerit, absque tamen superstitione, idcirco Manichæus iudicandus non erit, cum Paulus, & sui iis ipsis ieiunium non soluisse legantur. Ex quo tandem relinquitur, Hieronymum toto anno suos ieiunare docuisse, Dominicis Pentecostes diebus exceptis: Ægyptios Cœnobitas prorsus imitatus, de quibus ipse epist. 22. *Ieiunium totius anni æquale est, excepta Quadragesima, in qua sola conceditur districtiùs viuere. A Pascha ad Pentecostem cœnæ mutantur in prandia* (nimirum Vespertinus cibus ad sextam sumitur pia gulæ deceptione) quo & traditioni Ecclesiasticæ satis fiat, & ventrem cibo non onerent duplicato.

55. Quibus diebus ieiunandum.

Paulæ mira abstinentia.

11. Iam quæ suis alimenta consignat Hieronymus? Inprimis *panem*, sed cibarium. At quisnam *cibarius* panis sit, ita Grammatici explicant, vt molitæ farinæ partes sint quatuor, *pollen, simila* (alias similago) *secundaria*, siue *cibarium*, & *furfures*. inter has *pollen* flos tritici à Verbo *polleo*, quod frumenti portio præstantissima sit. Marcello Dioscoridis illustratori, *pollis*, seu *pollen* est *tenuissimus puluis, subtilisque farina pars, qualis circa mollas plerumque & loca, in quibus panis pinsitur, parietibus hærens inuenitur.* Verùm plenius lib. 18. c. 10. *Pollinem* (ait) *appellant in tritico, quod florem in siligine.* Est verò *siligo* tritici delicatioris genus, Hispanis *candeal*, Gallis *arinca* dictum, de quo Plinius ipse cap. 8. superiori: *Siliginem propriè dixerim tritici delicias, candor est, & sine virtute, & sine pondere, conueniens humidis tractibus*: vt plurimum *biennio in triticum transit.* Sed Columella de Re rustic. lib. 2.

56. Victus.

Panis cibarius quid.

Pollen.

Simila, seu similago. lib. 2. *Omne triticum solo vliginoso post tertiam arationem conuertitur in filiginem.* Rursus *simila*, aliàs *similago* dicta, medulla est farinæ triticeæ, hoc est, ea pars quæ media est inter pollinem & secundarium. De ea Plinius cap. 10. *Similago ex tritico fit laudatissima.* Hieronymus lib. 4. Comment. in Ezech. ad cap. 16. *In multis sacrificiis offertur simila, medulla frumenti, atque purissima:* ex ea panis delicatus, dictus *similagineus*. Cæterum *cibarius* & *furfuraceus*, Græcis αὐτόπυρος in eo differunt, quod ab autopyro furfuræ sublati non sunt, sicut à cibario. Audi Celsum lib. 2. c. 17. Qui è panibus firmiùs cibent, disputantem. *Firmius est triticum, quam millium; idipsum, quam hordeum: & ex tritico firmissima siligo, deinde simila: deinde cui nihil ademptum est, quod autopyron Græci vocant, infirmior est ex polline, infirmissimus cibarius panis.* Ex quo linquitur, vt cibarius is sit, cui bona pars pollinis adempta est, quique magna ex parte sit furfuracæus, ideo *secundarius* etiam dictus. Hunc *plebeium* Seneca vocat lib. 21. ad Lucill. epist. 120. *Esurio? Edendum est. Vtrum hic panis sit plebeius an similagineus, ad naturam nihil pertinet.* Cicero, cibarium, quod scilicet communis populi cibus sit, lib. 5. Tuscul. qq. *Cui cum peragranti Ægyptum comitibus non consecutis, cibarius in capsa panis datus esset, nihil visum est illo pane iucundius.* Inde per translationem à Verrone dicitur. *Vinum cibarium,* nimirum ignobile, & plebeium.

Quis è panibus firmius cibet? — *Secũdarius.*

57\. Panis cibarius Hieronymi victus. Itaque Hieronymus Monachorum cibum *cibarium* perpetuò panem assignat. Sic ad furiam epist. 10. *Illis tribue diuitias tuas, qui non Phasides aues, sed cibarium panem comedant* (cuius eæ sunt proprietates) *qui famem expellat, non qui augeat luxuriam.* Et ad Saluinam epist. 9. *Vbi vile olusculum, & cibarius panis, & cibus potusque moderatus, ibi diuitiæ superuacua, ibi nulla adulatio.* Et lib. 1. contra Ionin. c. 25. exponere volens illum à Monasticis moribus in apostatarum turpitudinem declinasse, elegantissima pingendi arte vsus, inquit. *Post cibarium panem, & aqua potum, ad mulsum, & elaboratas carnes, ad iura Apitij, & Paxami, ad balneas quoque ac fritillas, & popinas se confert.* Innuens aquæ potum in mulsi mutasse potionem, quæ ex vino nobili, & melle præstantissimo conficitur, iuxta illud Martialis in Apophor. de Mulso.

Mulsum quid?

Attica nectareo turbatis mella Phalerno

At non Monachorum hoc; Deorum erat: nam

Misceri debet hoc à Ganimede merum

Clarea. Hispanè *clarea*. Vide quonam potu Iouinianus vsus. Panem autem *cibarium* qui Monachis erat proprius, in carnes, coquorum opera, elaboratas, inque iura ac sorbitiunculas delicatissimas, aperitioribus inuentas coquis, qualis Apitius, & Paxamus commutasse. De Paxamo, & libris ab eo scriptis de *Arte Culinaria* Suida. De Apitio *scientiam popinæ professo*, qui *disciplina sua sæculum infecerit*, scribit Seneca de Consol. ad Alb. in quem etiam inuehitur Martialis lib. 6. Epigr. 69. Inde demum, quod erat consequens, balneas, ludos, & tabernas, vbi publicè obsonia, caroque cocta, ac delicatè confecta venditatur, ac liguritur. Eleganter etiam epistol. 2. carpit pseudo-ieiunantes, qui vt videantur ieiunare, panè cibario, & aqua abstinent, sed exquisitissimis deliciis resarciuntur. *Quid prodest* (ait) *oleo non vesci, & molestias quasdam difficultatesque ciborum quærere, caryćas, piper, nuces, palmarum fructus, similam, mel, pistatia? Tota hortorum cultura vexatur, vt cibario non vescamur pane, & dum delicias sectamur, à Regno cælorum retrahimur. Insuper etiam famem abstinentiæ in deliciis quærimus. Fortissimum ieiunium est aqua, & panis* (cibarius scilicet, vt præfertur) *sed quia gloriam non habet, & omnes pane, & aqua bibimus, quasi publicum & commune ieiunium non putatur.*

Paxamus & Apitius coquii insignes.

58\. Quo pacto singuli panes fiant. Nec illud omittamus (ne quis fallatur existimans pauculo pollinis è farina segregato, cætera pro cibario computanda, quæ furfures non sunt) Plinio lib. 18. c. 10. ex modio farinæ boni tritici, ac ponderosi, quatuor fieri panum segmenta, id est *similaginei* panis semi modium, *pollinei* sextarios quinque; *secundarij* ac *cibarij* sextarios quatuor, *furfurumque* tantumdem; idemque docuerat cap. 9. præcedenti. Cum vero modius, autore Epiphanio lib. de ponder. & mens. viginti duos faciet sextarios, sextarius vero duarum librarum pondus sit, fit vt ex modio 22. aut 24. sextarios seu panes duarum librarum reddente, quinque primores sint *pollinei*, vndecim sequentes *similaginei*, & *cibarij* dumtaxat quatuor, totidemque *furfuracei*: quos sanè Hispani *Medianos*, aut *Bazos* nuncupamus. Et hic propriè apud Hieronymum Monachum eiusque scholam in vsu erat, quod scilicet vilius venundabant, & cum famem explerent, stomachum minus onerabant, vti ex Cornelio Celso retulimus: *Infirmissimus cibarius panis.*

Modius. — Sextarius.

59\. Potus, aqua. 12. Sitim aqua extinguendam à Monachis, seu etiam piis quibusque sæpiùs docuit Hieronymus. Imprimis cum esset Romæ, ita docebat Eustochium epist. 22. *De potu taceo, cum etiam languentes Monachi aqua frigida vtantur.* Et rursus: *Si quid itaque in me potest esse consilij, si experto creditur, hoc primùm moneo, hoc obtestor, vt sponsa Christi vinum fugiat pro veneno. Hæc aduersus adolescentiam prima arma sunt dæmonum. Non sic auaritia quatit, inflammat superbia, delectat ambitio: facilè ab his caremus vitiis; hic hostis nobis inclusus est; quocumque pergimus, nobiscum portamus inimicum. Vinum & adolescentia duplex est incendium voluptatis: quid oleum flammæ adiicimus? quid ardenti corpusculo fomenta ignium ministramus?* Et quia ob oculos statim consilium Apostoli Timotheo datum veniebat, Vide quam fœliciter illud tractet 1. Timoth. 5. *Iam noli inquit aquam bibere, sed vtere modico vino propter stomachum, & frequentes tuas infirmitates. Vide quibus causis vini potio concedatur: vt ex hoc stomachi dolor, & frequens medeatur infirmitas. Et ne nobis forsitam de ægrotationibus blandiremur, modicum præcipit esse sumendum, Medici potius consilio, quam Apostoli* (licet, & *Apostolus sit Medicus spiritualis*) *ne Timotheus imbecillitate superatus, Euangelij prædicandi non posset implere discursus. Alioquin se dixisse meminerat: Vinum, in quo est luxuria; Et, Bonum est homini vinum non bibere, & carnem non manducare.* Ephes. 5. Rom. 4. Adhibet mox exempla: Noë nudatis Genes. 9. & Loth incestuum è vini potatione natorum Genes. 19. de Eliæ panis collyra, & vase aquæ ab Angelo sustentato 1. Reg. 19. *Et reuera non poterat Deus conditum ei merum mittere?* De Eliseo pane & aqua Syrorum exercitum cibante vt Monachos filios Prophetarum amara imitante olla: *& cum audit consonum prandentium clamorem: Mors in olla, homo Dei, non iratus est cocis,*

Vini & adolescentiæ pericula.

tocis, lautioris enim mensæ consuetudinem non habebat, sed farina desuper iacta amaritudinem dulcorauit 4. Reg. 4. & 6. Ad calcem autem sic solutionem tacitam occludit, & argumenti vires acuit. *Quod si volueris respondere, te nobili stirpe generatam semper in deliciis, semper in plumis; non posse à vino & exquisitioribus cibis abstinere, nec his legibus viuere; districtius respondebo: Viue ergo lege tua, quia Dei non potes. Non quod Deus vniuersitatis Creator, & Dominus intestinorum nostrorum rugitu & inanitate ventris, pulmonisque delectetur ardore, sed quod aliter pudicitia tuta esse non possit.* Et post multa; ita apud Ægyptij Monachos vsitatum scribit, vt *vinum tantum senes accipiant.*

Senibus permissum.

60. Discipularũ abstinentia à vino.

Idipsum breuiter Furiæ commendat Epist. 10. & ad Lætam de filiæ ab incunabilis Monachæ æducatione: *Discat iam nunc vinum non bibere, in quo est luxuria.* Et de ipso Iouiniano cum Monasticis tenebatur legibus aquam bibisse narrauit, vt notauimus n. 57. Epist. verò 2. acriter inuehitur in quosdam aqua abstinentes, vt vino, inquiens: *Audio præterea quosdam contra rerum hominumque naturam aquam non bibere, nec vesci pane.* Sed quid? *Sed sorbitiunculas delicatas, & contrita olera, betarumque succum non calice sorbere, sed concha. Proh pudor! non erubescimus istiusmodi ineptiis, nec tædet superstitionis?* Altè Magistri sui documentum hauserat Paula, de qua ipse in Epitaphio. *Nulla iuuenum puellarum sano & vegeto corpore tanta se dederat continentiæ, quanta ipsa, fracto, & senili debilitatoque corpusculo. Fateor in hac re pertinacior fuit, vt sibi non parceret, & nulli cederet admonenti. Referam quod expertus sum. Mense Iulio, feruentissimis æstibus incidit in ardorem febris: & post desperationem corporis vino opus esse tenui, & parco, ne aquam bibens in hydropem verteretur: & ego clam Beatum Papam Epiphanium rogarem, vt eam moneret, imo compelleret, vinum bibere; illa vt erat prudens & solertis ingenij, statim sensit insidias; & subridens, meum esse quod ille diceret, intimauit. Quid plura? Cum Beatus Pontifex post multa hortamenta exisset foras, quærenti mihi quid egisset; respondit: Tantum profeci, vt seni homini penè persuaserit, ne vinum bibam.*

Paulæ.

61. Obsonia, olera & legumina.

13. Cœnobitarum suorum obsonia *olera* fuerunt, & *legumina*, Ægyptiorum exemplo, de quo ipse Epist. 22. *Viuitur pane, leguminibus, & oleribus, quæ sale condiuntur.* Et de se quidem loquens antithesi facta ad æmulos: *lacerant sanctum propositum, & remedium pœnæ suæ arbitrantur, si nemo sit sanctus: si omnibus detrahatur, si turba sit pereuntium, si multitudo peccantium. Te placet lauare quotidie; alius has mũditias, sordes putat. Tu attagenem ructas, & de comeso auipansere gloriaris: ego fabâ ventrem impleo:* Fabæ nomine cætera legumina compræhendens. Dedi tibi quæ ad Saluinam dixit Epist. 9. *Vbi vile olusculum, & cibarius panis, cibus potusque moderatus ibi diuitiæ superuacuæ.* Cum de Paulæ superioris neptis educatione matrem lætam instrueret, ait: *Cibus eius olusculum sit, & simila.* Marcellam sanctissimam Monacham, ad rus Bethleemiticum inuitans & prandia sua, Epist. 18. *Ibi cibarius panis, & olus nostris manibus irrigatum.* Et Paulino leges edens Monasticas Epist. 13. *Sit vilis, & vespertinus cibus olera, & legumina Qui Christum desiderat, & illo pane vescitur, non quærit magnoperè de quam pretiosis cibis stercus conficiat. Quidquid post gulam non sentitur, idem tibi sit quod panis & legumina.* Planè elegantissimè. Verum his etiam cum mensura vtendum, sic Furiam docet Epist. 10. *Sed etiam in ipsis leguminibus instantia quæque & grauia declinanda sunt. Nihilque ita scias conducere Christianis adolescentibus vt esum olerum. Vnde & Apostolus: Qui infirmus est, ait, olera manducet. Ardorque corporum frigidioribus epulis temperandus est. Si autem tres pueri, & Daniel leguminibus vescebantur, pueri erant, nec dum ad sartaginem venerant, in qua Rex Babylonis* (haud dubium quin de spiritu fornicationis loquatur) *senes iudices frixit.* Et mox. *Nonnulli vitam pudicam appetentium in medio itinere corruunt, dum solam abstinentiam carnium putant, & leguminibus onerant stomachum, quæ moderatè parcèque sumpta innoxia sunt. Et, vt quod sentior loquar, nihil sic inflammat corpora, & titillat membra genitalia, sicut indigestus cibus, ructusque conuulsus.*

His etiam cum mensura vtendum.

62. Pomis & oleo vtendum.

14. Oleribus & leguminibus *poma*, & *oleum* adiungenda docuit Epist. 7. *Displicent mihi longa, & immoderata ieiunia, in quibus oleum in cibo, & poma vetantur.* Sed siccorum nimiam curiositatem, & immoderantiam vitandam Epist. 2. *Quid prodest oleo non vesci, & molestias quasdam difficultatesque ciborum quærere; caricas, piper, nuces, palmarum fructus, similam, mel, pistacia?* Vbi non ij fructus seorsum accepti prohibentur, sed superstitiosus, & immoderatus eorum vsus. Vnde subiungit: *Tota hortorum cultura vexatur, vt cibario non vescantur pane.*

Lacte.

15. Ad lactem inuitauit Marcellam Epist. 18. *Ibi cibarius panis & olus, & lac delitiæ rusticanæ, viles quidem, sed innocentes cibos præbent. Ita viuentes non ab oratione somnus, nec saturitas à lectione reuocabit.*

Rarò pisciculis.

16. Pisciculis raro vtendum monuit, etiam paruulis Epist. 7. *Cibus eius olusculum sit, & simila, raroque pisciculi.* Et Paulinum virili ætate præditum Epist. 13. *Interdumque pisciculis pro summis ducas delitiis. Ergo vt pote deliciis raro vtendum:* idemque de *simila* dixerim: nam qui cibarium panem constanter asserit Monachorũ esse cibũ, similam delicias consequenter reputat.

Paulæ abstinentia.

17. Et vno verbo cuncta Monachorum fercula complectens, de Paulæ, etiam à licitis continentia hæc scribit Epist. 27. *Exceptis diebus festis vix oleum in cibo caperet: vt ex hoc vno æstimetur quid de vino, & liquamine, piscibus, & lacte, & melle, & ouis, & reliquis quæ gustus suauia sunt iudicaret.* Huculque de victu Discipulorum Hieronymi latius cap. seq. de mensa discipularum agemus.

63. Ægrotis esus carnis permissus.

18. Ægrotantibus Monachis carnes ministrandas docuisse, exemplo Paulæ adducto liquet, de qua ibidem: *Cum aliis languentibus largè præberet omnia, & esum quoque exhiberet carnium, si quando ipsa ægrotasset, sibi non indulgebat, & in eo inæqualis videbatur, quod in aliis clementiam, in se duritiam commutabat.* Nec dubitandum cum simili pietate Hieronymum erga languentes Monachos se gessisse, qua Paula erga sibi subditas Sanctimoniales, cum Paula non aliter quam ipso consulto, & ab ipso instructa fœminis Instituta tradiderit. Pia namque de ægroris consideratio nullatenus Institutorum rigoribus, quibus pœnitentes instituuntur, à prudenti vnquam legislatore subesse iudicatur. Vide R. Benedictum cap. 36.

19. Quam

Sedulitas erga ægrotantes.

19. Quam verò sedulitatem & clementiam in grauiter ægrotantes & moribundos permiserit, nunquam satis mirari possum. Audi quid eadem Epist. 27. de Eustochio languenti ac moribundæ matri Paulæ assistenti dicat: *in quo languore Eustochij filiæ probata semper in matre pietas magis ab omnibus comprobata est. Ipsa assidere lecto, flabellum tenere, sustentare caput, puluillum supponere, fricare pedes, manu stomachum confouere, mollia strata componere, aquam calidam temperare, mappulam apponere, omnium ancillarum præuenire officia, & quidquid alia fecisset, de sua mercede putare subtractum.* His Prælati curam, fratrumque ergo infirmos fratres sedulitatem pulchrè commendat; quibus in commune viuentibus ardentem ad inuicem amorem, mutuumque ac fraternalem affectum specialiter intimari, quis dubitet?

64. Medici & medicamenta.

20. Nec defuisse ægrotantibus Medicorum auxilium & consolationem, manifestè prodit ibidem. *Incidit* (Paula) *in ardorem febris: & post desperationem, cum Dei misericordia respirasset, & Medici persuaderent &c.* Nota; non ab vno tantum Medico, sed à Medicis Paulam in Monasterio visitatam, iisque proculdubio à Hieronymo conductis & rogatis. Quid autem Paulæ persuaserint, perpende; vt ex eo, quænam ipsi medicamina, & amplastra applicuerint, discas: *Ob refectionem corporis vino opus esse tenui parco, ne aquam bibens in hydropem verteretur.* Attende (amabo te) nihil officiosa sedulitate de Medicorum & Pharmacopolarum arte applicatum; quod quidem non ex defectu facultatum in Monasterio, vel pietatis in Hieronymo contigisse credam, sed ex ipsius Paulæ in seipsam nimio rigore atque austeritate, quibus Epiphanio etiã & Hieronymo restitit modicum vinum consulentibus, vt nuper n. 54. notauimus atque in hoc etiam verum est illud Hieronymi: *Cum aliis languentibus largè præberet omnia* (ergo & medicamenta) *si quando ipsa ægrotasset, sibi non indulgebat, & in eo inæqualis videbatur, quod in aliis clementiam, in se duritiam commutabat.* Non autem defuit Paulæ gratius cæteris Medicamentum, atque efficacius pharmacum, Magistri scilicet sedula cura, filiæque & sororum sibi subditarum officiosa & charitate plena assistentia, tantæ debita matri, cumque nemo Monachorum comparetur, siue nobilitate, siue virtute, siue procurandæ sororibus substantiæ necessitate. Cuius pietati & largitati haud dissimile est, quod Hieronymus idem de Tabennesiotis inquit in Prologo Regulæ Pachomij *Ægrotantes miris sustentantur obsequiis, & ad omnem copiam præparatis cibis:* Et illud *siquis vero cœperit ægrotare tanto senum ministerio confouetur, vt nec delicias vrbium, nec matris quærat affectum.* vide dicta lib. 3. c. 4. n. 6.

65. Labor manuum.

21. Rursus laboribus manuum insistendum sæpè monet. Se quidem in exemplum producit tyronybus suis, Marcellæ scilicet Epist. 18. *Ibi olus nostris manibus irrigatum:* Et Rustico Epist. 4. ait: *Operis tui pensum persoluas:* Et differens rursus de variis laborum Monasticorum generibus, inquit: *Facito aliquid operis, vt te semper diabolus inueniat occupatum. Si Apostoli habentes potestatem de Euangelio viuere, laborabant manibus suis, ne quem grauarent; & aliis tribuebant refrigeria, quorum pro spiritualibus debebant metere carnalia; cur tu in vsus tuos cessura non præpares?* Vtroque fine laborandum docuit; & ad vitandam otiositatem criminum matrem, & eius gratia merendi. Sed pergit dicens. I. *Vel fiscellam texe iunco, vel canistrum lentis plecte viminibus.* II. *Sarriatur humus; areola æquo limite diuidantur, in quibus cum olerum iacta fuerint semina, vel plantæ per ordinem positæ, aquæ ducantur irriguæ, vt pulcherrimorum versuum* Virgil. & Georgic. *spectator assistas.*

Fiscellæ Canistra.

Agricultura.

Ecce supercilio cliuosi tramitis vndam
Elicit; illa cadens, raucum per leuia murmur,
Saxa ciet, scatebrisque arentia temperat arua.

III. *Inserantur infructuosæ arbores, vel gemmis, vel surculis, vt paruo post tempore laboris tui dulcia poma decerpas.* Planè & hortulani peritissimi, & fiscellarum, ac canistrorum contextoris specimen edidit, vtrumque expertus. Quo loci Marianus Victorius ita scribit: *Fiscella sportula est, quæ è palustri iunco, quẽ holoschænũ Theophrastus & Plinius vocant, texitur; cuiusmodi hodie etiã in vsu sunt, præsertim Romæ, & Reate. Virgilius ex viridi hibisco, quod genus maluæ est altum, & hortense, fieri solitam fiscellam scribit. Canistrum autem ex lentis, fieri viminibus, omnes nouimus. Sarrire est humum sarculo leuiter fodere, & à noxiis purgare herbis. Plautus scribit ocare primum solitos rusticos, deinde sarrire: quæ nomina in vsu etiam sunt, sicut nomen areola, quæ terræ planities est, sulcis vndiq; in quadrum præsertim elata.* Rursus ad illa verba: *gemmis, vel surculis,* ait; *Duo præcipua insitionum recenset genera: surculi autem non solum fisso ligno, verum etiam intra corticem & lignum inseruntur.* Iterum Hieronymus. IV. *Apum fabricare aluearia, ad quæ te mittunt Salomonis Prouerbia: & Monasteriorum ordinem, ac regiam disciplinam in paruis disce corporibus.* Item. V. *Texantur & lina capiendis piscibus.* Dein. VI. *Scribantur libri, vt & manus operetur cibum & animus lectione saturetur. In desideriis est omnis otiosus.* VII. Sibi ipse arripuit, referens qualiter ad carnis petulantiam edomandam, cuidam fratri, qui ex Hebræis crediderat in disciplinam Hebraicæ linguæ se dederit, vt post Quintiliani acumina, Ciceronis fluuios, alphabetum disceret, & stridentia, anhelantiaque verba meditaretur. *Quid ibi laboris* (inquit) *insumpserim, quid sustinuerim difficultatis, quoties desperauerim, quotiesque cessauerim, & contentione discendi rursus inceperim, testis est conscientia, tam mea, qui passus sum, quam eorum, qui mecum duxerunt vitam.* Quapropter monet Rusticum: *Nunquam de manu & oculis tuis recedat liber; discatur Psalterium ad verbum, ama scientiam scripturarum, & carnis vitia non amabis.* Quos in hoc sequamur duces aperiendo, subinfert: *Ægyptiorum Monasteria hunc morem tenent: vt nullũ absq; operis labore suscipiant: non tam propter victus necessitatem, quàm propter animæ salutem, ne vagetur perniciosis cogitationibus mens.* Quo fructu? *Cum in Monasterio fueris insolescente paulatim consuetudine, quod primum cogebaris, velle incipies, & delectabit te labor tuus, oblitusque præteritorum, semper priora sectaberis.*

Sarrire quid?

Insitionis duo genera.

Apum aluearia.

Retia.

Librorum scriptio.

Hebrææ linguæ disciplina.

66. Studium S. Scripturæ.

22. Opus aliud perfectius fuit itidem Hieronym. suggestum, vt Monachorum suorum, quotidie scripturas sacras doceret examina. Scitum est eis quotidie Psalmos exponere solitum, cum ipse id conceptis verbis fateatur in Apolog. ad-

uersus Ruffinum lib.2.c.7. vbi sic eius retundit calumniam: *Ego ne contra septuaginta Interpretes aliquid sum locutus, quos ante annos plurimos diligentissimè emendatos, mea lingua studiosis dedi; QVOS QVOTIDIE IN CONVENTV FRATRVM EDISSERO; Quorum Psalmos iugi meditatione decanto?* Extant ipsi, Commentarij tom. 7. Operum S. Doctoris à Mariano Victorio eidem præmissa Apologia vindicati: de autore siquidem, ob styli repræssam maiestatem, aliqui dubitauerunt: verum quid ei humiliter loqui coëgerit aperuit in Ps.91. in illa verba. *Et senectus mea in misericordia uberi*: vbi: *Quomodo enim*, ait, *corpora nostra quando laboramus (loquor simplicius propter simpliciores fratres, qui non possunt intelligere sublimius) quomodo corpora nostra quando laborant non reficiuntur, nisi vnctione olei: quomodo oleum quod in lucerna est, nisi oleum miseris extinguitur; sic & lumen senectutis mea oleo, & misericordia Dei indiget, vt crescat.* Quod verò ad Monachos sint elaborati eiusmodi Commentarij, sæpius in eis manifestat, ad eos verba dirigens: v.g. in Ps.107. ad illud. *Exurge Psalterium & cythara*; inquit: *O psalterium & cythara; facta es, & creata es, vt psallas Deo. Exurge, & psalle; quare iaces? O Monache qui stas corpore, quare iacet anima tua & non psallis Domino? Maledictus homo, qui facit opus Dei negligenter. Si psalterium es, si cythara es, quare surdus es, & non glorificas Deum?* Item Ps.115. non longè à fine. *Sicut Martyres laudant Dominum pure in regione viuorum, ita & Monachi qui die, & nocte psallunt Domino, debent eandem puritatem labore Martyrum, siquidem ipsi Martyres sunt. Quod faciunt Angeli in cælis hoc Monachi faciunt in terris.* Vide & Commentarium in Ps.91. & 143. vbi multa de Monachis, quos dicit aues esse illas à Domino cõmendatas Matth. 6. *Respicite volatilia cæli &c.* & in Ps. 119. de Horis Canonicis agit verbis à nobis inferiùs necessariò exponendis. Et Bethleem quidẽ editi apparent ex Comment. in Ps.95. Et ipse Commentariorum suorum in Psalmos meminit tum in cap. 3. Abacuc; tum in proœmio in Malachiam quibus adstipulatur Augustinus à Mariano relatus Epist. 111. Perseuerat hodieque palestræ Hieronymianæ memoria extra portam Ecclesiæ Bethleemiticę versùs meridiem in loco à Sarracenis alendis pecoribus (ô rerum vices!) accommodato, vti Buitius oculatus testis nouissimè refert vulgali libello de locis terræ sãctę. c §.34.

Commentaria in Psalmos opus esse Hieronymi.

67\. 23. Sed quoniam de corporibus labore confectis oleo reficiendis Hieronymo sermo occurrit in Psal. 91. nec mos iste ab eo vsurpatus silendus à nobis est. Vnctionem atque lotionem corporum extra necessitatem, penitus prohibet. Vtrumque autem veteribus esse receptissimum in comperto est: vt quærat Aristoteles: *Vndenam sit, quod Medica artis non imperiti æstiuis lassitudinibus balneo, hybernis verò vnctionibus mederi soleant?* Cui ex eodem occurrit Rodiginius lib. 30. Lect. antiq. cap.3. *Hyberno vtique tempore vnctionem offerri propter mutationes, horroresque vrgentes: nam per calorem laxari oportet, qui membra tepescere faciat; oleum verò calidum est. At in æstate humefaciendum censetur, quoniam tempus id siccum est, nec metus interpellat horroris.* Cæterùm Hieronymus à balneis Monachos abhorrere perpetuò voluit Epist.4. ad Rusticum. *Balnearum fomenta non quærat, qui calorem corporis ieiuniorum cupit frigore extinguere.* Ad Heliodorum Epist.1. *Scabra sine balneis attrahitur cutis? Sed qui in Christo semel lotus est, non illi necesse est iterum lauari.* Enimverò libidinis incentiua Soli Ethnici, aut hæretici quærunt. lib.4. Comment. in Hierem. ad c.14. *Contemplemur hæreticos, quomodo semel desperantes salutem, gula se tradant, & deliciis, vescantur carnibus, frequentes adeant balneas, musco flagrent, vnguentis varijs delibuti.* Talem aliquando Iouinianum contemplatus est lib.1. in ipsum c.25. *Nam cum Monachum esse se iactitet, & post nudos pedes ad nitidam cutem ad balneas quoque popinas se conferat, manifestum est, quod terram cælo, vitia virtutibus; ventrem praferat Christo.*

Vnctio, & otio corporum prohibita.

Si balnearum priscarum specimen contemplari cupis, lege Statij lib.1. Syluar. *Tiburtinum Hutrusci* alias apud Martialem *Hetrusci thermas* lib.6. Epigr. 42. vbi nihil non auro, argento, ebore, marmore radiare non videretur, tecto, parietibus, fundo; & picturis præstantissimis pelluceret oculos amænantibus: vbi fluuius igne arte supposito euaporet; & emitterentur percuncta cubilia limphæ. 68.

Priscorum balnea.

vbi *Ritus, si placeant tibi, Laconum*
Contentus potes arido vapore,
Cruda Virgine, Martiaque mergi:
Quæ tam candida, tam serena lucet,
Vt nullas ibi suspiceris vndas
Et credas vacuam nitere Lygdon.

vbi———— *Si fas est componere magnis*
Parua, Neronea, nec qui modò locus in vnda,
Hic iterum sudare neget.

Tanto luxuriæ abusu, vt Iuuenalis Satyra. 11. asserat.

——— *Iam tunc in balnea saluâ*
Frõte licet vadas, quãquã solida hora supersit
Ad Sextã: facere hoc non possis quinq; diebus
Continuis: quia sunt talis quoque tædia vitæ
Magna. Voluptates commendat ratio vsus.

24\. Valetudinis tamen recuperandæ prætextu balneis & vnctionibus decenti moderatione Monachis vti permittit; easque Hieronymi duo honesti petebant: nam de Paula Hieronymus epist.27. *Belneas nisi periclitans non adiit.* Et Epist. 7. nepti eius indulget: *Ante annos robusta ætatis, si necessitas postulauerit, & belneas adeat; & carnis edulio sustentetur. Verùm hoc dico iuxta indulgentiam, non iuxta imperium timens debilitatem, non docens luxuriam.* Qua de re diximus quoque exponentes Regulam S.Pachomij l.3.c.6.n.44 vbi Sanctus Præceptor p.1.c.7. reg.29. *Nec lauabitur* (inquit) *aut aqua omninò nudo corpore perfundetur, nisi languor perspicuus sit.* Vnde scimus frequentiùs permitti solitã lotionẽ extremorum, idest pedum, tibiarũ, manuum, brachiorum, & capitis, minimè nudato corpore gratia honestatis in quẽ modũ, etiã extrema lassi corporis oleo vngebantur: nam cauet ibid. Pachomius reg.27. *Ad perũgendas, & molliẽdas ab opere oleo manus, absq; altero ire non poterit* Monachus. Et 29. *Nullus lauare poterit alterũ, aut vngere, nisi ei fuerit imperatũ.* Consonansq; Hier. *Corpora nostra quãdo laborant, non reficiuntur nisi vnctione olei &c.* Et in c.5. Amos carpẽtis desides, quod dormirent lectis eburneis, optimo vnguẽto delibuti, inquit: *Vngemini non ad labores corporis mitigãdos oleo purissimo; sed vnguẽtis pretiosiss.* Quasi dixerit: nã illud honestè fit, hoc luxuriosè; adquã rẽ paupercula plebs vti solebat *proserpinacaa* 69.

Ægrotis permissa.

Lassitudo quibus recreanda.

serpinacea herba vulgari, oleo mixta, *quò quantalibet lassitudine reuocari defessos*, scribit Plinius lib.27. cap. 12. aut origano oleo infuso, apud eumdem lib. 20. cap.17. vbi & *anisij semine poto lassitudinis auxilium viatoribus spopondit*. & lib.24. c.9. amerinam *semine poto, cum vngantur oleo, admixtum sudorem facere, & lassitudines dissoluere.* Amerina salicis species est. Et lib.22.c.13. obolo vno vrticæ *in vino poto lassitudines recreari*, & libro 24. capite sexto *lassitudines perungi aceto & oleo, exiguoque nitro vtile est.* Et denique lib. 23.c.4. *Omni oleo mollitur corpus, vigorem, & robur accipit, & lassitudinum perfractionumque refectio est.* Sed hæc omnia inoluisse temporis diuturnitate non dolemus, nec cassi oleo vngimur, nec sudantes balnea petimus.

§. VI.

Reliqua D. Hieronymi Institutiones ad communem vitam spectantes.

70. *Cœnobiticæ & Anacoreticæ vitæ comparatio.* EXposuimus hactenus ea Hieronymi instituta, quibus se, Cœnobitasque suos adstringere studuit; sed verò eiusmodi fuere, quod etiam ab Anachoretis bona ex parte poterant obseruari, vt tute, lector, ea discutiens perpendes. Nunc de his, quæ necessariò multitudinem exigunt, instituendus à nobis sermo est.

Anachoreticæ pericula. 25. Et primo omnium, quid de ipsa Cœnobitica vita ad Anachoreticam comparata senserit, perquiramus. *Primumque tractandum est* (ait Hieronymus ad Rusticum epist.4.) *vtrum solus, an cum aliis in Monasterio viuere debeas? Mihi quidem placet, vt habeas Sanctorum contubernium, nec ipse te doceas, & absque doctore ingrediaris viam quam nunquam ingressus es; statimque tibi in partem alteram declinandum sit, & errori pateas, plusque aut minus ambules, quam necesse est; ne aut currens lasseris, aut moram faciens obdormias. In solitudine cito obrepit superbia, & si paxumper ieiunauerit, hominemque non viderit, putat se alicuius esse momenti: oblitusque sui, vnde & quò venerit, virtus corde, lingua foris vagatur. Iudicant contra Apostoli voluntatem alienos seruos, quo gula voluerit, porrigit manum; dormit quantū voluerit nullū veretur, facit quod voluerit, omnes inferiores se putat; crebriùsque in vrbibus, quam in cellula est; & inter fratres simulat verecundiam, qui platearum turbis colliditur.* En quibus, quantisque syrtibus, solitudinis incolatus expositus sit. Verum Hieronymus statim se purgat ab his quæ sibi obiici, à quoquam poterunt, subdens: *Quid igitur? solitariam vitam reprehendimus? Minimè:* *Præfertur Cœnobitica.* *quippe quam sæpe laudauimus: sed de ludo Monasteriorum huiuscemodi volumus egredi milites, quos eremi dura rudimenta non terreant: qui specimen conuersationis suæ multo tempore dederint; qui omnium fuerint minimi, vt primi omnium fiant: quos nec esuries aliquando, nec satietas superauit: qui paupertate lætantur: quorum habitus, sermo, vultus, incessus, doctrina virtutum est; qui nesciunt, secundum quosdam ineptos homines, dæmonum pugnantium contra se portenta confingere, vt apud imperitos, & vulgi homines miraculum sui faciant, & ex inde lucra sectentur.* Et post multa, *Tibi cum in Monasterio fueris, hæc facere non licebit.*

Præsertim in fœminis. 26. In hanc sententiam, quod ad mulieres Anachoresim arripientes spectat, ita epist. 8. scribit: *Solet inter plerosque esse certamen, vtrum solitaria, an cum multis vita melior sit? quarum prior præfertur quidem secunda. Sed si in viris periculosa est, ne abstracti ab hominum frequentia sordidis, & impijs cogitationibus pateant, & pleni arrogantia & supercilij cunctos despiciant quanto magis in fœminis, quarum mutabilis fluctuansque sententia, si suo arbitrio relinquatur, semper ad deteriora delabitur.*

27. Quod si quænam vitæ Cœnobialis in ordine ad perfectionis profectum commoda sint, roges, qui quantis periculis exuatur vidisti; audi Hieronymum Epist. 4. *Et ne plura replicando fastidium legenti faciam, per hæc omnia ad illud tendit oratio, vt doceam te non tuo arbitrio dimittendum; sed viuere debere in Monasterium sub vnius disciplina patris, consortioque multorum. I. Vt ab alio discas humilitatem, ab alio patientiam, hic te silentium, ille doceat mansuetudinem. II. Non facias, quod vis. III. Comedas quod iuberis. IV. Vestiare quod acceperis. V. Operis tui pensum persoluas. VI. Subijciaris cui non vis. VII. Lassus ad stratum venias, ambulansque dormites. VIII. Et necdum expleto somno surgere compelleris.* 71. *Vitæ Cœnobiticæ spiritualia commoda.*

28. Nec Cœnobitis Hieronymianis deerant bona solitudinis: nam cum Marcellam ad rus Bethleemiticum inuitat, ait: *Si æstas est, secretum arboris vmbra præbebit. Si autumnus, ipsa aëris temperies, & strata subter folia locum quietis ostendunt. Vere ager floribus pingitur, & inter querulas aues Psalmi dulciùs cantabuntur. Si frigus est, & brumales niues, ligna non coëmam* (quippe quæ in solitudine præsto sunt) *& calidiùs vigilabo, vel dormiam, certè quod sciam viliùs non algebo.* *Solitudinis commoda.*

29. Planè non solum domos communes intra vnius Monasterij ambitum, sed separatas singulorum cellulas ædificauit; quibus nimirum quique studiis litterarum, & orationi vacare posset. Hinc frequens apud Hieronymum cellularum mentio, & laudatio. Epist. 61. aduersus errores Ioannis Hierosolymitani: *Ecclesiam scindere dicimus, quia extra cellulas nostras locum Ecclesiæ non habemus?* Et sequenti 62. *Fratrem meum causam esse dicit discordiæ, hominem, qui quiescit in Monasterij cellula, &c.* Et de Paula Epist. 27. *Nec multo post in sancta Bethleem mansura, angusto per triennium mansit hospitiolo, donec extrueret cellulas, ac Monasteria.* Epist. 4. *Habeto cellulam pro Paradiso.* Et: *sunt qui humore cellularum, immoderatisque ieiuniis, &c.* Epist. 8. *Qui in humectis & frigidis habitauere cellulis, &c.* Epist. 15. *Vnius cellula clausa angustiis, &c.* Et ni fallor cum de habitatoribus Nitriæ agit Epist. 22. satis se explicat: *nam in eodem loco*, ait, *circiter quinque millia Monachorū diuersis cellulis habitant*: vt quæ singulariter dicuntur in Nitria diuisæ inter se, singulares in eo fuisse credātur: nam & de Cœnobitis Ægyptiis Epist. 22. inquit: *Maneant separati, sed iunctis cellulis*, quas (vt reor) imitabātur Hieronymianæ; vtpote quæ intra vnius Monasterij ambitum extitisse, liquidò constat: nam hodieque rudera extant amplissimæ fabricæ, quæ & nunc arcis vicem gerit, Minores fratres apud Bethleem degentes, aduersus sæpissimos Arabum incursus defensantis: quid scribit Buiza de locis sanctis cap. 2. loco XXX. de quo & nos §. sequenti. *Cellæ.*

72. Monasterij ordo per Decurias. 30. Quod Cœnobiticæ vitæ scopus est, aperuit Epist.4. *Ad illud tendit oratio, vt doceam te non tuo arbitrio dimittendum, sed viuere debere in Monasterio sub vnius disciplina patris.* Et rursus à Regula B.Macarij mutuatis verbis: *Præpositum Monasterij timeas vt Dominum: diliges vt Parentem. Credas tibi salutare quidquid ille præceperit: nec de maiorum sententia iudices, cuius officij est obedire, & implere quæ iussa sunt, dicente Moyse: Audi Israel, & tace.* Pressis verbis, quidquid in commendationem obedientiæ Monasticæ dici poterat, complexus est. Dixerat, & de Cœnobitis Ægyptiis: *Prima apud eos cōfederatio est obedire Maioribus, & quidquid iusserint facere.* Sed verò quæ sequuntur: *Diuisi sunt per Decurias, atque Centurias, ita vt nouem hominibus decimus præsit: & rursus decem Præpositos sub se centesimus habeat*, à suis quoque Monachis necessum fuit custodiri, quandoquidem ingens valdè illorum simul degebat numerus, & oportebat ordinatè in cunctis agere. Ita prorsus agere solitas Paulineo sorores, quas ad perfectionis culmen dirigebat, ipse testatur epist.27. inquiens: *Post virorum Monasterium, quod* (Paula) *viris* (Hieronymo, & suis) *tradiderat gubernaculum, plures Virgines, quas è diuersis prouinciis congregarat, tam nobiles quam medij, & infimi generis, in tres turmas Monasteriaque diuisit: ita dumtaxat vt in opere, & cibo separatæ, psalmodiis, & oratione iungerentur.* Nimirum Tabennesiotarum edebant specimen.

73. Monachorū genera Hieronymi æuo. Verū enim verò ne quis in hanc sirtem impingat, admonitos Lectores meos velim, Hieronymi ætate, & non paucis post sæculis, vt quis verè, & rigorosè diceretur, & esset Monachus, non opus fuisse in Cœnobiis, & sub Præpositi obedientia vitam agere, neque ad eremi solitudines secedere: præter hæc enim duo Monachorum genera, erat tertium, quo nimirum quis seorsim, vel cum socio aut sociis existens, vbi libet, etiam intra ciuitatem, & in domo parentum Monasticem exercere: & quod plus mireris, nec dum omnino à contubernio coniugis separatus, quod spectat ad socialem vitam, thoro duntaxat, & diuitiis dato nuntio: idque modo itidem fieri liceret, ni eiusmodi Monachorum genus Ecclesiasticis legibus esset interdictum; quibus cautum est neminem Monacharum arripere verè posse, qui alteri Regularum Ecclesiæ calculo approbatarum non addicatur: quæ tamen omnes solius vitæ Cænobialis, aut Anchoretici mores instituunt. Ratio in propatulo est. Enimvero tota Monachi obligatio perfecta rerum omnium abrenuntiatione completur, quæ decantatis tribus illis obedientiæ, paupertatis, & castitatis vinculis perficitur. Et de castitate, & paupertate dubitari non potest, quin extra Cœnobia & solitudines seruari valeant, vbi libuerit, & cum qua quis maluerit societate, aut solitudine, ibi enim, & cœlebs, & absque proprio, de labore suo, aut beneficio alieno sustentari integrum Monacho erit. Obedientiæ verò votum (vt fusiùs lib.2. cap.8. à num.13. disquisiui) primo, & per se ad Christi Vicarium dirigitur, vtpotè à cuius imperio nemo fidelium subtrahi queat: ad Episcopos verò ex Constitutione Apostolica, quæ tamen vt alia multa ab illo, prout temporum exegerit ratio, dispensari possit. Ita prorsus fieri videmus; nemo enim est Monachorum, quem ille à Superioris sui iurisdictione eximere nequeat, & sibi vel alteri suo nomine reseruare. Atque sub Apostolicis temporibus vniuersos Therapeutas ex vi suæ professionis, quam ad altare existentes recipiebant Presbyteri, Episcopis suis mansisse subiectos, dilucidè promit S.Dionysius c.6.Eccles.Hierarch. cuius mentem 2.2.q.186.art.5. lucidissimè aperit D.Th. de quo, & nos loco cit. num.16.

Iam apud Hieronymum Rusticum in domo materna, Monachatum agentem intueri licet, 74. Rusticus in patria, & domo sua Monachū agit. quem quidem vt in Cœnobio viuat, ita precatur, quòd non neget in patria sua, & in domo matris suæ vota Domino reddere nequiuisse. En Doctoris nostri verba. *Quamdiu in patria tua es, habeto cellulam pro paradyso. Matrem ita vide ne per illam alias videre cogaris.* Et inferiùs. *Volo ergo te, & propter causas, quas supra exposui, non habitare cum matre: & præcipuè ne aut offerentem delicatos cibos renuendo contristes; aut si acceperis, oleum igni adiicias: & inter frequentiam puellarum per diem videas, quod nocte cogites.* Vide ergo quid præcipuè Monacho obstaret, ne commodè vitam in domo matris ageret. Nemo verò tam hebes est, vt de Hieronymi mente non sentiat, ipsum non negasse vtcumque professionem Monasticam obseruari in domo parentum potuisse; vtpote cui solum aliquale immundarum cogitationum subeundarum, aut contristandi matris animum in delectu ciborum obstaret: alias paupertatis vinculum inibi seruare Rusticum potuisse, ita monens confirmat: *Tu verò si Monachus esse vis, non videri; habeto curam, non rei familiaris, cui renuntiando hoc esse cœpisti, sed animæ tuæ.* Et hoc etiam *quandiù in patria es*, vt pauculo post subiungit. Et Heliodorus. Non dissimiliter Heliodorus cum Monacharum esset professus, & non solitudine Chalcidensi Hier. socius esse cœpisset, ad domū patris rediit, vita sua, absq; tamen tanta victus, & eremi austeritate Domino soluturus. Hunc Hieronymus multis vndecumque congestis argumentis, scripta elegantissima Epistola quæ suarum primum elegantiæ iure obtinet locum, conatus est ad se reducere. Tota autem argumentorum eius series, quo putas tetendisse? *Ex hac supputatione*, ait ille, *illa summa nascitur; Monachum perfectum in patria sua esse non posse.* Non dicit *Monachum in patria sua esse non posse*; sed *perfectum*: oporteret enim si ita sentiret, eum vt professionis refractarium arguere; videlicet de obedientiæ, paupertatis, aut castitatis vinculis post habitis; sed nihil minus: de castitate, vt de honore respondebat. *Non quæro, sufficit mihi conscientia mea*; de paupertate: *Nihil habeo*: Cui Hieronymus: *Quod si nihil habes, vt te responsurum scio, cur tam bene paratus ad bella non militas?* Obedientiæ memoria nulla, quod sciret Heliodorum soli Episcopo ex vi suæ professionis eam dedisse.

Sed quod, vt dixi, plus miraberis: Paulinus ille toto Orbe postea celebris, cum Monachus factus sæculo renuntiasset, in vrbibus adhuc, & cum vxore Tharasia comite proposui facta degebat. 75. Paulini intra Monachatus & Tharesiæ vxoris. Quærens verò à Hieronymo consilium facilius arripiendæ perfectionis, audit: *Si cupis esse quod diceris, Monachus, idest solus, quid facis in vrbibus quæ vtique non sunt solorum habitacula, sed multorum?* Et quidem verè Monachum factum, Paulo superiùs expresserat. *Denique & tu audita*

dita sententia Saluatoris; *Si vis perfectus esse, vade. & vende*, *&c. Verba vertis in opera: & nudam crucem nudus sequens, expeditior, & leuior scandis scalam Iacob. Tunicam mutas cum animo, nec pleno marsupio gloriosas sordes appetis, sed puris manibus, & candido pectore, pauperem te, & spiritu, & operibus gloriaris.* Et iterum: *Considerans, & propositum tuum, & ardorem quo sæculo renuntiasti*, &c. Et: *Loquor de Monacho, & Monacho quondam apud sæculum nobili, qui idcirco pretium possessionum suarum ad pedes Apostolorum posuit, docens pecuniam esse calcandam; vt humiliter, & secretò victitans, semper contemnat, quod semel contempsit.* Cum ergo assereret tantum Monachum præstantissimæ perfectionis auidum, omnimodos oportere ab vrbibus secedere, subiungit: *Obsecro itaque te, vt quoniam sanctæ sororis tuæ ligatus es vinculo, & non penitus expedito pergis gradu, siue hic, sibi* (id est, siue in solitudine, siue in vrbe degas) *multitudines hominum, & officia, & salutationes, & conuiuia, veluti quasdam catenas fugias. Sit vtilis* (An vilis?) *& Vespertinus cibus*, *&c.* Subdit leges Monasticas, quibus intra vrbem sororis, seu veteris vxoris comitatu non dimisso, se debet astringere: & quas itidem ipsa, quæ pari professionis vinculo astringebatur, obseruare debet: *Soror præcipuè tua matronarum declinet consortia: nec inter sericas vestes, & gemmas circum sedentium fœminarum, se sordidatam aut doleat, aut miretur, quia alterum propositi pœnitentia, alterum iactantia seminarium est.*

76. Sanctimoniales fœminæ intra vrbes.

Fuit verò huiusmodi vitæ institutum frequentissimum olim in Ecclesia, & primum quidem sanctissimè, & cum laude excultum; vtpotè quod pleræque ex præstantissimis Virginibus arripuere, quæ paupertatis propositum martyrij corona cumularunt, de quarum numero sancta Eulalia Emaritensis fuit, & Romæ SS. Flora & Lucilla (vt interim de cœteris taceam) quód eas sanctimoniales Virgines Acta sua exprimant: & Doctore Hieronymo Asella, quæ *in vrbe turbida inuenit eremum Monachorum.* Epist. 15. vbi Monasticas eius exercitationes describit. Et ni fallor Bœtici nostri Lucinius & Theodora, qui coniugij facultate, voto castitatis repudiata, & ex vxore sorore facta, quod ad castitatem spectat, ita habet: *Habes tecum prius in carne, nunc in spiritu sociam, de coniuge germanam, de fœmina virum, de subiecta parem*, &c. Et de substantiæ temporalis renunciatione: *Lucinius noster omnem substantiam suam dispersit, & dedit pauperibus, vt iustitia eius remaneret in æternum.* Et: *Laudanda res, & Apostolicorum temporum virtutibus coæquanda, quando venditis possessionibus suis, credentes afferebant pecunias, atque fundebant ante pedes Apostolorum.* epist. 28. & 29. Cæterùm tepescente feruore spiritus, in corruptionem vbique abiit, cum manifestis violandæ castitatis, & paupertatis periculis exposita esset vita, & præcipuè ventris indulgentiæ: est enim hoc tertium illud Monachorum genus, quod ipse Hieronymus describit epist. 22. his verbis: *Tria sunt in Ægypto genera Monachorum*, videlicet primum Cœnobitarū, secundum Anachoretarum: *Tertium genus est quod Remoboth dicunt, deterrimum atque neglectum. Hi bini, vel terni, nec multo plures simul habitant, suo arbitratu, ac ditione viuentes; & de eo, quod laborauerint, in medium partes conferunt, vt habeant alimenta communia. Habitant autem quamplurimùm in vrbibus, & castellis, & quasi ars sit sancta, non vita, quidquid vendiderint, maioris est pretij. Inter hos sæpè sunt iurgia, quia suo viuentes cibo, non patiuntur se alicui esse subiectos. Reuera solent certare ieiunijs, & rem secreti victoriæ faciunt. Apud hos affectata sunt omnia: laxæ manicæ, caligæ follicantes, vestis crassior, crebra suspiria, visitatio Virginum, detractio Clericorum, & si quando dies festus venerit, saturantur ad vomitum.*

Tria Monachorum genera.

Remoboth.

Creuerat horum in Italia numerus, adeò vt scribens Hieronymus hæc Romæ ad Eustochium Virginem (vt ad calcem epist. 2. quæ est ad Nepotianum fatetur) dixerit: *Tertium genus est quod Remoboth dicunt* (Ægyptij gentili lingua) *deterrimum, atque neglectum; & quod in nostra prouincia, aut solum, aut primum est.* Fuere planè eorum germina, quos paulò prius viuis coloribus depinxerat. *Vestis pulla, cingulum sacceum, & sordidis manibus, pedibusque, & ciliciis vestiuntur, & cucullis fabrefactis: sed venter solus quia videri non potest, æstuat cibo, &c.* Et illi quoque *quos videris catenatos* (intra vrbem scilicet) *quibus fœminei contra Apostolum crines, hircorum barba, nigrum pallium, & nudi in pœnitentia frigoris pedes longa ieiunia furtiuis noctium cibis protrahunt, &c.* Vide loci huius expositionem supra n. 23.

Quidni hi fuerint, quos vulgus multo post *Sarabaitas* appellitare cœpit? Audi D. Benedictum cap. 1. de quatuor generibus Monachorum: *Tertium vero Monachorum deterrimum genus est Sarabaitarum, qui nulla regula approbati experientia magistra, sicut aurum fornacis, sed in plumbi natura molliti, adhuc operibus seruantes sæculo fidem, mentiri Deo per tonsuram noscuntur. Qui bini, & terni, aut certè singuli, sine pastore, non Dominicis, sed suis inclusi ouilibus, pro lege est eis desideriorum voluptas; & quidquid putauerint, vel elegerint, hoc dicunt sanctum, & quod noluerint putant non licere.* Eosdem fusiùs describit Piamon Abbas apud Cassianum collat. 18. cap. 7. vbi inter cætera: *Cœnobiorum nullatenus expetunt disciplinam, nec seniorum subyciantur arbitrio nec vllam sanè discretionis regulam legitima eruditione suscipiunt in suis domiciliis sub priuilegio huius nominis* (Monachus) *perseuerant bini vel terni in cellulis commorantur hoc præcipuè procurantes, vt absoluti à Seniorum iugo, quo placuerit euagandi, agendi vt quod libitum fuerit habeant libertatem. Etiam amplius*, Cœnobitis, *in operibus diurnis consummuntur vt accipiant pecunias, quas recondant, vt quidquid quotidianæ superfuerit gulæ, aut profusiori proficiat voluptati, aut certè philargiriæ vitio* (idest auaritiæ) *recondatur.* D. Isidorus lib. 2. de offic. Eccles. c. 15. Cassiani & Hieronymi verbis eos describit, planè docens non alios esse *Sarabaitas* Cassiani, quam Hieronymi Remobitas: aitque: *Sextum genus Monachorum est, ipsum determinum atque neglectum, qui ab eo quod semetipsos à Cœnobiali disciplina sequestrant, suasque appetunt liberi voluptates, Ægyptiorum lingua Sarabaita, siue Remobita* (corrigo *Remuita*, vel *Remmita*, quod deprauati codices habent) *nuncupantur.* Cassianus dixit: *Ab eo quod semetipsos à Cœnobiorum congregationibus sequestrarent, ac sigillatim suas curarent necessitates Ægyptia lingua proprietate Sarabaitæ nuncupati sunt:* quasi ea voce significarentur *sequestrati* aut singulares.

77. Sarabaitarū mores.

78. *Vnde dicti Sarabayta,* Cæterùm si liceat hoc loco in suo quemque sensu abundare, cum audiam Hieronymum affirmantem hoc genus Monachorum Vrbicorum ab Ægyptiis *Remoboth* doctum, minus assentior Cassiano asserenti eos ab Ægyptiis *lingua sua proprietate sarabaytas nuncupatos.* Neque enim probabile est D. Hieronymum mentitum, & eosdem duplici æquè nomenclatura vulgo donatos. Et Cassianus quidem ignorare non potuit, eos *Remobithas* ab Ægyptiis passim dici consueuisse: cur ergo id nomen tacuit? Placet quos Ægyptij ex affectato, ac superbo faustu, & supercilio *Remobithas* nuncuparunt (vt Mariano placet in schol.) eosdem Græci *Sybaritas* dixerint, id est *gulosos ac deliciosos*, & *ventri deditos*: vulgus vero parum luxata voce *Sabaraytas.* Enimvero *Sybarita* gens fuit in Græcia Crotoniatis vicini, architectura voluptatum operosissimi (Suida teste) adeo notabilis, vt quidquid effeminatum, quidquid molle, quidquid accurata atque ambitiosa luxuria paratum esset, id vulgo *Sybariticum* diceretur. *Sibarita gés.* Qua de re multa scripsit Athenæus in Dignosophistis lib. præsertim 12. congesseruntque Politianus Miscell. c. 15. Erasmus in Adag. Chil. 2. Cent. 2. num. 65. 66. 67. & Chil. 1. Cent. 6. num. 56. & Chil. 4. Cent. 7. num. 10. ex Aristot. lib. 1. Moral. ad Eudamum. Ouidio lib. 1. Trist. 2. Martiali lib. 10. Epigr. Philone in vita Mosis, Maximo Tyrio. dissertatione 3. de volupt. Quintil. lib. 3. Plutarcho in conuiuio septem Sapient. Lampridio in vita Heliogab. Aristophane, Suyda, Stephano, Zenodoto, & aliis vbi de vulgatissimo illo adagio *Sybaritica mensa*: de conuiuio nimiùm apparato; & altero *Sybarita per plateas*, contra fastuosos ingredientes per annum; seseque velut ostentantes: nam Africanus in Oratione quæ *Cestis* inscribitur, *Sybarita*, ait, *fastu praeturgidi.* Quadrat & vox Hebræa, *Sabath*, & *Sibbat*, & *Sobah*, quæ satietatem, & saturitatem sonat, vt *Remoboth* superbum incessum, vt qui Ægyptiacè Hebræis consonanter *Remoboth*, à superbo & fastuoso incessu vocabantur, Græcè vtroque titulo, id est à saturitate, & fastu *Sarabayta* dicerentur.

79. *Non fuere tempore Apostolorū.* Illud vero in Cassiani Pimone placet quod Sybaritarum originem ab Apostolicis temporibus non traxerit, tametsi in Anania & Saphira præfiguratos fuisse scribat; ait enim: *Illo igitur exemplo quod in Ananiam & Saphiram Apostolica districtione punitum est, à nonnullorum contemplatione paulatim longa incuria, & temporis oblitteratione subtracto, emersit istud Sarabaitarum genus.* (Concinit Cassiano Isidorus) non quod intra vrbem, & absque Cœnobio viuere Monachis nouum esset; sed quoniam eorum corruptio, & casus non ita pridem cæpisset; à quo sanè perditionis exordio *Remobitha*, & *Sybarita* vulgo nuncupati sunt: *Olim laudatissimi Monachi fuere.* cum tamen prius inter eos laudatissimorum Monachi morum vbique floruerint: vti exemplis & testimoniis D. Hieronymi superius expensis liquido visum est: & conceptis verbis expressit Epiphanius, oculatus eorum quæ scribit testis in Compendiaria doctrina, inquiens. *Quidam verò ex solitariam vitam degentibus* (id est Monachis) *habitant in ciuitatibus; aliqui vero in Monasteriis desident, & procul secedunt.* Aut cui alteri obedientiam in Monachatus sui professione præstabant Anachoretæ, omnium lectissimi, quam Episcopo? vt tertij generis Ascetæ? aut quo se solitudinis voto illi deuinciebantur, vt nequirent salua professione ad vrbis se ambitum trahere? Ego vero præstantissimos Monachorum lego, nulli loco, aut Cœnobio ita se deuinxisse, vt sponte sua inde moueri pro libito non potuerint. Sic Macarius à Scythicis transiit ad Gabennesiotas nullius captata venia, mutato etiam habitu, vt inter tyrunculos statueretur. Sic Hilarion, sic Epiphanius, sic Syluanus, sic Arsenius, vt innumeros primi ordinis Monachos silentio tegam, vt libebat, mutabant sedes. Et Athanasius in vita Antonij cap. 3. scribit: *Nec dum tam crebra erant,* I. *in Ægypto Monasteria,* II. *neque omnino quisquam auiam solitudinem nouerat,* III. *Sed quicumque in Christi seruitute sibimetipsi prodesse cupiebat, non longè à sua villula separatus instituebatur.* Tribus verbis, tria Monachorum quæ diximus, complexus genera.

Verum quoniam tepescente calore fidei, cuncta in deterius prolapsa sunt, generalem Christiana Republica morum patiente corruptionem, Monastica etiam Religio in deterius prolapsa est, ac Monachorum cæpit casus & corruptio, eorum præsertim qui in vrbibus degebant tot propria voluntatis, diuitiarum, & deliciarum periculis obnoxij: & tandem in deterrimum *Serabaytarum*, & *Remobitharum* hominum genus vrbium Monastices incidit. 80. *Eorū casus.* Tanto autem apostemati malagmata adhiberi necessum fuit, appositis nimirum Ecclesiasticis statutis; eisque in id pro viribus conari, vt quotquot Monasticem vellent profiteri, de stabilitate loci, sub certi Abbatis cura promissionem emitterent; *Remedia ex Regula B. Benedicti de sumpta.* vt ita deinceps tertium hoc detestabile Monachorum genus penitus aboleretur, quod tot tantisque obedientiæ, paupertatis, & castitatis transgressionibus expositum erat. Id tamen vel primus, vel princeps omnium R. P. N. Benedictus cap. 1. ritè constituit, vti omnes ad Monachatum admittendi primo omnium sponsionem solemnem facerent de stabilitate sua in loco certo, & obedientiam eius Abbati promitterent; quò deinceps nec pedem extrahere, nec vagare pro libito Monachus posset, nec in vrbibus degere suæ directioni relictus, sed alterius subditus voluntari, à quo cum opus foret, cogeretur secundum Regulam sibi præscriptam viuere. Quo vno, si cætera deessent, Monachorum omnium parens dici, & prædicari promeruit, vtpote qui in Ecclesia Dei perfectioni Monasticæ viam aperuit, & ab arbore paradisi pulcherrima spuria vitulamina docuit resecari; vt nihil expositum putrefactioni deinceps relinquatur.

81. *Qua Hieronymus eiusque Monachi obedientia Episcopo tenerentur.* Sed verò priusquam hinc discedamus, disquirere necessum est, quanta, qualive ex vi suæ professionis, Hieronymus, & veteres Monachi obedientia erga Episcopos suos tenerentur. Ex dictis enim toto hoc opere, nullum videtur dubium superesse, quin ab eis cogi possent suis stare votis, & transgressores eorumdem plecti pro meritis. Quamobrem quosdam Episcoporum Monasteria suæ Diœcesis, aut Metropolis visitasse legimus, vt Athanasium c. 27. vitæ Pachomij, Epiphanium in eius Actis, Helenum in Actis S. Eugeniæ, & alios alibi. Namque cum absque propriæ voluntatis renuntiatione, quæ per votum obedientiæ completur, perfecta stare nequeat ratio Monachatus, inde est quod aliquem habere necessum fuit exactorem super se,

se, à quo reddere Deo vota labiorum suorum Monachus volens nolens traheretur: is verò Episcopus erat vt lib.1.c.8.per totum probatum à nobis est. Nunc verò Hieronymus noster apud Bethleem Monachus commorans, & Monasteriis præfectus, Ierosolimitano Episcopo subiici renuit, ita vt Episcopus quæreretur de eo dicens *se petiisse vt subiicerentur Ecclesiæ Dei.* (Monachi proculdubio) *& non scinderent eam*, neque proprium sibi facerent principatum: planè vt modò beneficio Apostolicæ sedis Religiones ab Episcopis exemptæ suum principatum facere videntur. Sic ipse Hieronymus refert Epist. 61. respondet verò: *De quibus dicas non satis intelligo. Si de Pauliniano tibi sermo est, vides eum Episcopo suo esse subiectum, versari Cypri, ad visitationem nostram interdum venire, non vt tuum, sed vt alienum, eius videlicet à quo ordinatus est.* Hactenus quod ad Paulinum spectat, rectè occurrit, sed quod subiicit, difficilius captu est. *Quod si hic etiã esse voluerit, & in exilio nostro quietus in solitudine viuere; quid tibi debet, nisi honorem, quem omnibus debemus Episcopis?* Nonne & obedientia Monasticæ professionis eius specialiùs iussionibus stare teneretur, quam aliorum Episcoporum, in quorum Diæcesi non degebat? Sed audi ad fauorem Hieronymi hæc proferentem Epiphanium, super eadem ordinati Pauliniani causa ipsum Ioannem Hierosolymitanum Antistitem interpellantem (Epist. 60. ex Hieronym.) *Nihil tibi nocuimus, nihil iniuria fecimus, nec quicquam violenter extorsimus. In Monasterio fratrum, & fratrum peregrinorum, qui prouintia nihil tua deberent, & propter nostram paruitatem, & litteras quas ad eos crebrò direximus, communionis quoque tua cæperunt habere discordiam, ne viderentur quadam duritia, & conscientia nostra, antiqua fidei ab Ecclesia separari, ordinauimus Diaconum, & postquam ministrauit, rursum Præsbyterum.*

82. *Aliter Præsbyteri aliter Monachi subsunt Episcopis.*

Cæterum longè maiori, ac striciori obedientiæ vinculo (sic nodus soluitur) Præsbyteri in Sacris ministrantes tenebantur erga Episcopos, ac Monachi, cum illi vrbes, & Parrochias suas adire cogi possent, & Episcopo assistere ministranti, hi verò extra cellam trahi nequirent, iuxta cuiusque illorum professionem: illi legibus bene ministrantium essent adstricti, hi bene viuentium, & suis dumtaxat institutis. Quod planè innuit Hieronymus Epist. illa 61. cum dixit: *Porrò quod dicis te petiisse, vt subiicerentur Ecclesiæ Dei* (agebat de Præsbyteris Monachis) *neque proprium sibi facerent principatum, de quibus dicas, non satis intelligo. Si de me, & de Presbytero Vincentio, satis multò dormisti tempore, qui post annos tredecim nunc excitatus hæc loqueris.* Tot enim ab ordinatione sua transierant, & tamen nemo Episcoporum dixit Hieronymum, & socium eius Vincentium, æquè Præsbyterum, proprium sibi facere conatos principatum, aut Ecclesiam scindere, eo quod in Cœnobiis non ministrantes degerent. Hoc siquidem integrum illis fuisse illud conuincit, quod nunquam Præsbyteris vetitum fuit ex vrbibus ad Monachatum transuolare, vt expresiè habetur 19. q. 2. c. *Duæ sunt*: illis Vrbani Papæ verbis: *Si quis Clericorum in Ecclesia sua sub Episcopo populum retinet, & sæculariter viuit, si afflatus Spiritu Sancto in aliquo Monasterio se saluare voluerit, etiam Episcopo contradicente eat liber nostra autoritate.* In

Præsbyteri semper integrum Monachatum pro. ri debêt.

quem locum Glossa turpiter impegit, negans id absolutè licere, *sed excusantur*, inquit, *à delicto instinctu Spiritus Sancti, sicut alij*: vt extra de Diuortiis C. *Gaudemus*: & 14. q. 5. *Dixit.* Mouetur verò, quoniam sub obedientia Episcopi est. & idololatriæ crimen sit non obedire. 8. q. 1. *Sciendum*: & quod nec peregrinari possit absque licentia Episcopi de Consecrat. dist. 5. *Non oportet*; nec possit res Ecclesiæ alienare: vnde multo minus seipsum 12. q. 1. Præcipimus. Audiendus tamen præ Glossatore Doctor Angelicus 22. 5. vlt. ar. 7. inquiens: *Obligatio voti perpetui prafertur omni alij obligationi. Obligari autem voto perpetuo & solemni ad vacandum Diuinis officiis competit propriè Episcopis & Religiosis. Præsbyteri autem Curati, & Archidiaconi non obligantur voto perpetuo, & solemni ad curam animarum retinendam, sicut ad hoc obligantur Episcopi. Vnde Episcopi Præsulatum non possunt deserere quacunque occasione absque autoritate Romani Pontificis, vt habetur extra de Regul. & transf. c. licet. Archidiaconi autem & Præsbyteri Curati possunt liberè abrenuntiare Episcopo curam eis cõmissam absque speciali licentia Papæ, qui solum potest in votis perpetuis dispensare*: videlicet, vt subdit in solutione ad 1. quoniam *Præsbyteri Curati & Archidiaconi obligauerunt se ad curam agendam subditorum, quamdiu retinent Archidiaconatum, vel parrochiam: non autem obligauerunt se ad hoc, vt perpetuo Archidiaconatum, vel parochiam teneant.* Et ita *ex dictis manifestum est, quod Archidiaconis, & Præsbyteris Curatis licet ad Religionem transire.* Ex eisdemque principiis probauerat q. 184. ar. 6. hos non esse in statu perfectionis, vt Episcopi, & Regulares. Consule itidem ipsum fusiùs de his agentem opusc. 18. c. 25. p. 3. c. 5.

Non sic Episcopo.

83. *Satisfit oppositis.*

Nec quicquam his obsunt doctrinæ à Glossa adductæ cum agant de Curatis, perseuerare volentibus in cura animarum à qua tamen iure naturali eximitur, qui curæ cedere vult; cum ad id nõn se perpetuo voto obligauerit; & Canonico verbis illis Vrbani I. contento: *Eat liber nostra autoritate*: quibus mirum est Glossam aperta fronte contraiisse: & Diuino, quoniam *Iusto non est lex posita.* 1. Timoth. 1. idest certa perfectionis lege nemo coarctatur, vt eam non valeat si volet, transilire. *Vbi enim Spiritus Dei, ibi libertas.* 2. Corint. 3. Et *Si spiritu ducimini, non estis sub lege.* Gal. 5. quibus locis ipse nititur Vrbanus. Cum ergo integrum omnibus esset Præsbyteris ad Monasticam vitam transire, etiã renuente Episcopo, iustam de Hieronymo & Vincentio quærelam non habet Hierosolymitanus nec id nouiter ab ipsis attentatum, sed à 13. annis: *Ob id enim & ego Antiochiam* (subiungit ipse) *& ille Constantinopolim, vrbes celeberrimas deseruimus, non vt te in populis prædicantem laudaremus*) nimirum conabatur Ioannes eos sibi facere comites ratione Præsbyterij) *sed vt in agris, & in solitudine adolescentia peccata deflentes, Christi in nos misericordiam deflecteremus.* Quod pariter de Pauliniano fratre sentiendum, sic docet: *Sin autem de Pauliniano tibi sermo est, vides eum Episcopo suo subiectum* (nempe Epiphanio, qui eum ordinauit) *Versari Cypri: ad visitationem nostram interdum venire, non vt tuum, sed vt alienum, eius videlicet à quo ordinatus est*: & hoc quandiu in officio suo perseuerandi voluntas ei in est. Enim verò quamquam

ordinationis tempore Bethleemitica Monasterij Ioannem parochiæ iure pertinentis incola esset, extra territorium tamen illud ordinatus est, fortè fortuna ad Eleuteropolitanum accedens, vbi vetus erat Epiphanij Cœnobium, iuxta illud Hieronymi epist.62. *Occidentalium Sacerdotum commouit aures* (Ioannes) *dicens, eum in parochia sua Bethleem Presbyterum constitutum. Si hoc verum est, cuncti Palestini Episcopi non ignorant. Monasterium enim sancti Papa Epiphanij, nomine Vetus dictum, in quo frater meus ordinatus est Presbyter, in Eleuteropolitano territorio* (an Spanydtium?) *dictum, non in Heliensi* (seu Hierosolymitano) *situm est.* Ad quod Epiphanius respiciens dixit: *In Monasterio fratrum peregrinorum qui prouincia tua nihil deberet, ordinauimus, &c.* illuc enim ille accesserat: *Cum enim comprehendere seruum Dei non posses, qui te, eo quod graue onus Sacerdotij nollet suscipere, sæpè fugiebat* (vide eumdem Paulinianum prius quæsitum sæpè ab ipso Ioanne, vt ordinaretur) *sed nec aliquis Episcoporum facilè eum reperiret; satis miratus sum, quomodo dispensatione Dei ad nos venerit, &c.* Cæterum is ipse Paulinianus, qui cum vellet Presbyterij exercere munus, Episcopum suum sectabatur apud Cyprum, *si hic etiam esse voluerit* (in Monasterio etiam Bethleemitico) *& in exilio nostro quietus in solitudine viuere* (absque cura animarum) *quid tibi debet, nisi honorem, quem omnibus debemus Episcopis?* ait Hieronymus Ioanni. Non quod ad Asceticam obseruantiam cogi à Ioanne specialius non posset, si eius transiliret leges, & iuribus Monasticis non staret (specialiùs inquam iure territorij, in quo Monasterium erat) quam à cæteris alibi demorantibus Episcopis; sed quod quietè & sanctè agens in Cœnobio suo, ad nihil aliud cogi posset, quantumcumque Presbyter esset, si tamen semel Presbyteratui renuntiasset, nihilque quod eius muneris est, amplius exercere quiret. Is itaque nihil, præter generalem Monachi, & subditi obedientiam, Episcopo sui territorij præstare debebat, quod aliis non deberet, & consequenter solum honorem.

Paulinianus Presbyteratum fugit.

84\. Omnis administratio Presbyterij Episcopo subdita.

Idem iterato Hieronymus Theophili Alexandrino dixit, in eadem sententia aduersus Ioannis iteratam fortè quærelam perseuerans. *Etiamsi ipse* (Ioannes) *eum* (Paulinianum) *ordinasset, & sic secreti amator quiescere vellet* (Paulinianus ipse) *nec quicquam* (Presbyteratus) *exerceret nihil ei deberet præter honorem cunctis Sacerdotibus debitum.* Quod tandem fecisse ibidem fatetur. *Fratrem meum causam dicit esse discordia, hominem qui quiescit in Monasterij cellula, & Clericatum, non honorem interpretatur, sed onus.* Liquet proinde aliquantò post præcedentem datam hanc Epistolam. Attende quod notanter adiecit, vt Presbyter ab obedientia Episcopi recederet: *nec quicquam exercet*, Presbyteratus: planè innuens, nihil, quod Presbyterorum est, siue sacrificium, siue Sacramentum sit, liberum ab Episcopi iugo posse quemquam exercere: vti ipsum fecisse Hieronymum quo Paulini & Ioannis manus effugeret, superius ostendimus num.28. & 39. huius capitis. Quamobrem eos, qui ad eum accesserant in Paschate baptizandi, tingere noluit, sed ad Presbyteros vrbis remisit: *Et certè quinque Presbyteri* (inquit) *erant in Monasterio, qui suo iure poterant baptizare, sed noluerunt quicquam contra stomachum tuum facere.*

Cur Cathecumenos baptizari noluerit.

epist.61. Videlicet, quoniam si ritè & publicè baptizarent, quod iure Presbyterij præstare poterant, eo ipso pleno, & speciali administrationis iure Ioanni subessent, quod Hieronymus summopere renuebat, Ioannes vero modis omnibus procurabat. Expensum igitur à nobis est qualis olim fuerit Monachorum obedientia erga Episcopos suos, quanta Presbyterorum; nec ab vtriusque legibus latum vnquam à Hieronymo Presbytero ac Monacho prætergressum. Ad instituta Cœnobitica redeat oratio.

31\. Humilitatis fuit, quod Præfectum Monasteriorum, renuit vocari Abbatem: namque 85.
lib.2. Comment. in epist. ad Galat. cap. 4. ad illa verba: *In quo clamamus Abba Pater*; sic ait: *Cum autem Abba Pater Hebræo, Syroque sermone dicatur, & Dominus noster in Euangelio præcipiat, nullum Patrem vocandum, nisi Deum nescio, qua licentia in Monasteriis vel vocemus hoc nomine alios, vel vocari nos acquiescamus. Et certè ipse præcepit hoc, qui dixerat non esse iurandum. Si non iuramus, ne panem quidem quempiam nominemus. Si de Patre interpretabimur aliter, & de iurando aliter sentire cogemur.* Verum in cap. 23. Math. suauius interpretatur Domini præceptum dicentis: *Et patrem nolite vocare vobis super terram: vnus est enim Pater vester qui in cælis est*: ne videlicet Ægyptij, & Palestini Monachi Præfectos suos Abbates & Patres vocitantes præcepto Dominico contraire videantur, inquiens: *Quæritur quare aduersum hoc præceptum vulgato sermone, maximè in Palestina, & Ægypti Monasteriis se inuicem Patres vocant? Quod sic soluitur. Aliud est esse natura Patrem, aliud indulgentia. Nos si hominem patrem vocamus, honorem ætati deferimus; non autorem nostræ ostendimus vitæ. Magister quoque dicitur ex consortio veri Magistri. Et ne infinita replicem, quomodo vnus per naturam Deus, & vnus filius non præiudicat cæteris, ne per adoptionem Dei vocentur & filij: ita & vnus Pater, & Magister non præiudicat aliis, vt abusiuè appellentur Patres, & Magistri.* Obtinuisse autem mos videtur, vt eo mortuo præses sui Monasterij diceretur *Abbas*: nam Diuus Eusebius Cremonensis eius discipulus, cuius ipse crebrò meminit, *Abbas* nuncupatus est, & sub hoc nomine hodieque à Minoribus fratribus apud Bethleem degentibus celebratur; & quotidie à Conuentu statione facta inuocatur, sub Commemor. *Similabo, &c.* vers. *Ora pro nobis B. Euseb* Orat. *Intercessio nos quæsumus Domine B. Eusebij Abbatis commendet, &c.* vt testatur Buyza in relation. Terræ sanctæ prope finem: qui etiam cap. 2. loco 29. eiusdem sancti Abbatis meminerat; quod planè signum est gregem Hieronymianum aliquando rexisse. Hieronymus *Præpositos* vocitabat Monachorum superiores, vt epistol. 4. *Præpositum Monasterij timeas vt Dominum.*

Humilitatis ergo Abbatis nomen recusat.

Eusebius & discipulus Abbas nuncupatus.

32\. Fuit etiam humilitatis, quod se inuicem 86.
seruirent fratres, iuxta illud Hieronymi epist. 4. ad Rustic. *seruias fratribus*; videlicet in coquinæ officio, & cæteris humilioribus, quorum munia hebdomadatim explebant. Habes ea explicatius dicta ad Pamachium epist.26. cum de Paula & Eustochio incidit sermo: *Cum omnia quæ dixi feceris, ab Eustochio tua. Paulaque vinceris; si non opere, certè sexu. Ego quidem Romæ non eram, & tunc me tenebat eremus atque vtinam pertenuisset, quando socero tuo viuente Toxotio sæculo seruiebant.*

Seruiant sibi inuicem Fratres.

bant. *Sed tamen audio qua immunditias platearum ferre non poterant, qua eunuchorum manibus portabantur, & inaquale solum molestius transcendebant, quibus serica vestis oneri erat, & solis calor incendium: nunc sordidata & lugubres, & suî comparatione forticula.* I. *vel lucernas concinant*, II. *vel succendunt focum*, III. *pauimenta vertunt*, IV. *mundant legumina*, V. *olerum fasciculos in feruentem ollam deiiciunt.* VI. *apponunt mensas*, VII. *calices porrigunt.* VIII. *effundunt cibos*, IX. *huc illucq; discurrunt.* Hæc omnia explentes D. Benedictus cap. 35. *hebdomadarios coquinæ* nuncupat vt suo loco dicemus.

87. *Hospitum lauare pedes.* 33. Hospitum pedes lauare, Hieronymianis in vsu fuit, vt cæteris eius ævi, & sequioris: vtpote à suo Præceptore ita verbo edoctis Epist. 4. *Hospitum laues pedes*; & exemplo: de quo ad Ruffinum lib. 3. Apolog. *Nobis in Monasterio hospitalitas cordi est: omnesque ad nos venientes læta humanitatis fronte suscipimus. Veremur enim ne Maria cum Ioseph locum non inueniant in diuersorio: ne nobis Iesus dicat exclusus; Hospes eram, & non suscepistis me, Propositum nobis quippe est, pedes lauare venientium, non merita discutere.* Sed quanto putas sudore, assiduoque exercitio in id incumbere opus oportebat? Ex multitudine hospitum super viuentium id considera: de qua hæc proemio lib. 7. super Ezechiel habet: *Fateor me explanationes in Ezechiel multo ante tempore promisisse, & occupatione de toto huc Orbe venientium implere non posse, dum nulla hora, nullumque momentum est, in quo non fratrum occurramus turbis, & Monasterij solitudinem hospitum frequentia commutemus; in tantum vt aut claudendum sit nobis ostium, aut Scripturarum, per quas aperiendæ sunt fores, studia relinquenda.* Vigebat D. P. N. Benedicti ævo hic mos lauandi hospitum pedes, vt liquet ex c. 53. Regulæ, de quo & nos ibi Deo dante.

Hæreticos recipere prohibet. 34. Hæreticos adeo abhorrebat Hieronymus, vt neque hospitio recipiendos esse autem Epist. 4. ad Rusticum docuerit, vbi: *Solos* (inquit) *hæreticos non recipimus, quos vos solos recipitis*; impiumque morem solos hæreticos recipiendi sigillet, & repræhendit. Medium autem hospitalitatis B.P. Benedictus inuenit c. 53. vbi cunctos siue domesticis, siue hostibus fidei ianuam aperit, sola differentia ex parte honoris deferendi contentus. *Omnes* (inquit) *superuenientes hospites tanquam Christus suscipiantur & omnibus congruus honor exhibeatur, maximè tamen domesticis fidei, & peregrinis &c.*

Præcipit D. Benedictus.

88. *Mensa absque lectione comitante.* 35. Mensa Hieronymi absque lectione erat: vt reor sequebatur lectionem more Ægyptiaco, vel potius præcedebat, iuxta illud Epist. 10. *Quando comedis, cogita quod statim tibi orandum, illicò & legendum sit*: aliàs vt attenderet præsentaneæ lectioni statueret. Nec mirum cum Vetustissimi Therapeutæ apud Philonem postquam mensæ accumberent, absque tamen tibi gustatu de scripturis differebant: & tractationem cibatio sequebatur. Consule Regulam 44. & sequentes, quas dedimus lib. 2. c. 12. §. 6. num. 9. & 63. Et apud Ægyptios id ipsum pro more fuisse refert ipse Hieronymus Epist. 22. c. 15. inquiens: *Post horam Nonam in commune concurritur & completis orationibus, cunctisque residentibus, medius, quem Patrem vocant, incipit disputare. Post hæc concilium soluitur, & vna quaque decuria cum suo parente, pergit ad mensam quibus per singulas hebdomadas vicissim ministrant. Nullus in cibo strepitus est, nemo comedens loquitur.* Consentit Regula S. Macarij n. 53. vbi silentium edentibus imperatur; de lectione altum silentium vt etiam fit in Regula S. Pachomij 1. p. c. 3. n. 7. vsque ad 14. Primum omnium auribus comedentium lectionem adhibuisse lego Epist. 109. ex qua postmodum Regula Augustiniana, vt, extat, constructa est: vbi cap. 13. de lectione mensæ agitur: & de Augustino Possidius in eius vita cap. 22. *In ipsa mensa magis lectionem, vel disputationem, quam epulationem, vel potationem diligebat.* Quamquam disputasse pridem in mensa de rebus sacris D. Epiphanium ex cap. 18. vitæ suæ liquet; & nos superiùs cap. 2. huius lib. n. 16. obseruauimus. Cæterum Hieronymus sic Monachum cibo indulgere volebat, vt inter edendum statim se lectione reseruaturum cogitaret: quò temperanter ederet. Cæterùm orationem ante, & post cibum captum faciendam suos edocebat Epist. 22. *Nec cibi sumantur nisi oratione præmissa; nec recedatur à mensa nisi referatur creatori gratia.* *Ab ipso tamen primum introducta.*

36. Leuiorum criminum pœnas leuiusculas vt Monachi facerent, edocebat. Quæris quæ? Ex Regula quam in emendationem earum in suis seruabat Paula ab ipso edocta, quales ipse in suos ediderit pensare poteris; easque tradimus c. seq. cum cæteris ipsius Monasticis institutis. Grauiora verò crimina acri increpatione correxisse, ac seuerè puniuisse non est dubium. De petulantis Diaconi, ac Monachi increpatione seuerissima ab ipso facta, lege Epist. 48. ad Sabinianum: qui fugiens quidem virum, cuius vitiauerat vxorem, in Bethleem venerat Monasticem professurus: sed ibi quoque Virginem quamdam Sacram è Monasterio Bethleemitico ad stuprum fugamque sollicitauerat, sed priùs quam crimen patraret deprehensus, acriter increpatus à Hieronymo est; vbi inter cætera, *Iaces itaque aduolutus genibus meis, & misericordiam (vt tuis vtar verbis) sanguinis depræcaris. Et ô te miserum, neglecto iudicio Dei, me tantum quasi vindicem times. Ignoui fateor, quid enim aliud possum tibi facere Christianus? Hortatus sum vt ageres pœnitentiam, & in cilicio & cinere volutareris, vt solitudinem peteres, vt viueres in Monasterio, vt Dei misericordiam iugibus lachrymis implorares. O funestos oculos meos! O diem illum omni maledictione dignissimum &c.* Cætera apud ipsum legito, quibus & pietatem, & seueritatem viri miraberis. 89. *Leuium & grauium criminum pena & correctio.*

37. Penè oblitus silentij fuis à Hieronymo indicti fueram, tanta loquens. Vna dumtaxat silentij factura erat Psalmodia; quod planè indicat Epist. 17. & 18. dum ait de suo Cœnobio: *Extra Psalmos, silentium.* 90. *Silentium.*

§. VII.

Quidnam de Diuinis officiis D. Hieronymus instituerit?

38. HOc consultò in vltimum remisi locum, vt seruarem bonum vinum vsque adhuc. Memineris in superiorioribus num. 24. huius cap. actum à nobis de autore libri perantiqui *Comitis*, & *Lectionarij* titulo decorati, quem nostrum fuisse Hieronymum Berno Augiensis 91. *Comitis & lectionarij autor.*

giensis Abbas vir magnæ in Ecclesia autoritatis absque hæsitatione promit c. 4. 5. & 6. de sacrificio Missæ: eique subscribunt Mycrologus de Obs. Ecclesc.c.25. 28. & 30. Belethus in Petron. c.57. Rodulphus de Canon. obseru. Pamelius in Prolog. lection. Seguntinus in vita Hieronymi lib.4. discuss.2. & alij. Ex eo autem liquet omnibus penè Diuinis officiis modum & formam assignasse Hieronymum; videlicet, quis sacrorum librorum in vna quauis Dominica, aut tempore in Ecclesia legi oporteret: & ad sacrum altare, quæ Euangeliorum Capitula, quæ Epistolarum: cum priùs nihil certum de his definitum esset. Item distribuisse creditur Psalterium per totam hebdomadam, & sanctorum festiuitates. Crediderim autem lectionarium qui modò extat, multis locis additum, vt aliis quoque vetustis libris contigit: cuius exemplo sit Bedæ Martyrologium, cui nimirum recentiores eo nonnulli sancti affixi sunt: vt 20. Augusti Bernardus, & aliis diebus alij. Illud tamen procul est omni dubio, Psalterium Dauidicum à D. Hieronymo ad septuaginta Interpretum correctissima exemplaria emendatum Romam canendum tradidisse, cum id ipse conceptis fateatur verbis lib.2. Apolog. aduersus Ruffinum cap.8. inquiens: *Psalterium quoque, quod certe emendatissimum iuxta Septuaginta Interpretes nostro labore dudum Roma suscepit, &c.* Susceptum autem iussu Damasi Papæ, qui de eo vbique in Ecclesiis canendo Constitutionem edidit, autoribus VValafrido Strabone lib. de Diuin. offic. c.25. Mariano Scoto lib.2. Chron. Martino Polono ad A.C.370. Actis ipsius Damasi in Ecclesia legi solitis apud Baronium tom.4. A C.384. Anastasio Biblioth. in Pontific. Luitprando itidem in Pontif. & his omnibus vetustiore Beda in Martyrol. 3. Idus Decembris, aiente: *Hic constituit, vt Psalmi die noctuque canerentur per omnes Ecclesias.*

Euangelia & Epistolas distribuit.

Psalterium emendatum Romæ tradit.

10\. Explicatur Damasi decretum.

Cæterùm cum à tempore ipso Apostolorum iisdem à Catholicis cani soliti fuerint, Damasi constitutum ita intelligo, vt decreuerit, quod à Hieronymo correcti duntaxat in vocibus Ecclesiasticis reciperentur. Rursus vt ad id deinceps pensi omnes Ecclesiæ tenerentur ministri: nam eam vim Damasi constitutioni inesse credendum est, cum noui aliquid per eam necessariò decerneretur: & certum sit hactenus voluntariè cani solita Psalmodiæ officia. Denique in eum sensum itidem ea Damasi Constitutio accipitur à Romano Breuiario Pij V. iussu edito, vt instituerit, quod *in Ecclesia Psalmi ab alternis canerentur:* quandoquidem Cassiano lib.2. de Instit. Monach. c. 8. moris fuerit vno alta voce psallente, cæteros audire silentes, quousque Psalmo finito, omnes astantes cum clamore accinerent glorificationem sanctissimæ Trinitatis. Cecinisse verò Damasum tunc temporis Dauidis laudes Exametris versibus, testis est Codex peruetustus M.S. Basilicæ S.Petri, & alter Vaticanæ Bibliothecæ, vnde eos desumpsit Baronius, & publicæ restituit luci; quibus quidem affixi erant alij nostri Doctoris, sub hoc titulo.

Versus Domni Hieronymi Presbyteri.

Psallere qui docuit dulci modulamine Sanctos
Nouerat iste, decem legis qui verba dedisset:
Quot digitis cytharam, chordis, totidemque dicauit;
Nomina, vel signum numerum Crux ipsa notaret.
Credere quid dubitas? Virtus regit omnia Christi,
Qui varias iunxit vno sub carmine linguas,
Vt pecudes, volucresque Deum cognoscere possint.
Hic sonus est fidei, mentes qui mulcet amaras.
Sic creatura prior tanto de munere gaudet,
Offerat vt Domino, saluet quos gratia vocis.
Quisque sitit, veniat cupiens haurire fluenta,
Inueniet latices, seruant qui dulcia mella.

Subscripsit dicens ad B.Damasum missos.

Oret pro nobis Beatitudo tua Beatissime Papa.

Scitum etiam est decreuisse Damasum, *vt in fine cuiusque Psalmi diceretur, Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto.* Ita Rom. Breuiarij historia Damasi, & liber Pontificalis, cæterique scriptores & Veteres & Neorherici. Cæterum opportunè admodum Baronius hic admonuit, *nequaquam fluxisse ab Oriente (quod multi putarunt) vt in fine cuiusque Psalmi caneretur Gloria Patri, &c. licèt enim istiusmodi glorificatio Trinitatis, quæ à Maioribus appellata est Hymnus glorificationis, ab exordio nascentis Ecclesiæ ipsis Apostolorum temporibus in Ecclesia à Christianis cani soleret; nondum tamen vsu receptum erat in Oriente, vt caneretur in fine Psalmi, sed in fine Hymnorum recens conscriptorum* (quos quotusquisque componebat) *vt in Ecclesia Mediolanensi fecit S. Ambrosius more Orientalium, vti Augustinus affirmat.* Citat August. lib.9. Confess. c.7. vbi de his agit. Verùm miror quod tantus vir imponat Augustino, quod à mente illius alienum est. Verba eius sunt recens baptizati, c.6. *Quantum fleui in hymnis, & canticis tuis suauè sonantis Ecclesiæ tua vocibus commotus acriter?* Et rursus cap.7. *Non longè coeperat Mediolanensis Ecclesia genus hoc consolationis, & exhortationis celebrari, magno studio fratrum concinentium vocibus, & cordibus. Nimirum annus erat, aut non multò amplius, cum Iustina Valentiniani Regis pueri mater hominem tuum Ambrosium persequeretur hæresis sua causa. Tunc hymni & Psalmi, vt canerentur, secundum morem Orientalium partium, ne populus mæroris tadio contabesceret* (qui scilicet cum Episcopo suo mori paratus excubabat in Ecclesia) *institutum est: & ex illo in hodiernum retentum, multis iam ac penè omnibus gregibus tuis, & per cætera Orbis imitantibus.* Vide, quæso, nullum assignare discrimen inter Psalmorum & Hymnorum cantum; *Tunc Hymni, & Psalmi vt canerentur secundum morem Orientalium, &c.* nec quicquam de glorificatione Trinitatis ibi dici. Non me latet Ambrosium tunc ob Beatæ Trinitatis confessionem ab Ariana fœmina persecutionem passum, congruumque fuisse vt tunc temporis in Ecclesia Mediolanensi ad tanti erroris detestationem S.Trinitatis glorificatio reboaret. Verùm, vt omittam id ab Augustino non exprimi, (vt oportebat ad fauorem Baronij) certum esto cum veritate id stare non posse; quandoquidem ab Orientali Ecclesia nequiuit Ambrosius eum mutuare morem, hymnos scilicet aut Psalmos eum Trinitatis glorificatione terminandi, quem ipsa non habuit. Enimvero testatur Cassianus oculatus testis c. illo 8. lib.2. *Illud etiam quod in hac prouincia vidimus* (Gallia

58\. Versum Gloria Patri Damasus instituit.

An ab Oriente fluxerit.

(Galliarum) vt in clausula Psalmi omnes astantes concinant, cum clamore Gloria Patri & Filio & Spiritui sancto, nusquam per omnem Orientem audiuimus: sed cum omni silentio ab eo qui cantat, finito Psalmo orationem succedere. Hac vero glorificatione Trinitatis tantummodo solere Antiphonam terminari. In Oriente igitur nec Psalmi, nec Hymni eiusmodi glorificatione sub Ambrosio terminabantur, sed dũtaxat Antiphonæ.

94. Musica in Diuinis laudibus ab Orientalib. accepta.

Quod verò ab Orientalibus Ambrosium accepisse eo loci scribit Augustinus, Musicæ Ecclesiasticæ ratio est, videlicet, vt viua voce, & armonia singulari laudes Deo Christi fideles in Ecclesia canerent, vt ex contextu liquet, & manifestant illa Augustini verba: *Suauè sonantis Ecclesiæ tuæ, vocibus commotus acriter. Voces illæ influebant auribus meis, & eliquabatur veritas tua in cor meum, & ex ea æstuabat inde affectus pietatis, & currebant lacrymæ, & bene mihi erat cum eis.* Et verè quidem; nam hunc fuisse Orientalibus morem, fusè docet Basilius epist. 63. contra Neocesarienses, qui inter cætera ei opponebant, quod *veterem immutasset Psalmos canendi consuetudinem, & modum melodiæ.* Sed huic quæstioni respondet: *Ad id vero quod propter Psalmodias accusamur habeo quod dicam: quod videlicet qui iam obtinuerunt ritus omnibus Ecclesiis Dei, concordes sunt, & consoni.* Morem verò melodiæ sic describit: *Et nunc quidem in duas partes diuisi alternis succinentes psallunt: atque ex eo simul eloquiorum Dei, excitationem, ac meditationem corroborant, & cordibus suis attentionem: & reiectis vanis cogitationibus mentis, soliditatem suppeditant. Deinde vni ex ipsis hoc muneris dato, vt quod canendum est, prior ordiatur, reliqui succinunt; atque ita Psalmodia varietate precibusque subinde intersertis, noctem superant.* Quam verò latè mos hic succurrisset, subiungit: *Horum gratia si nos fugitis, fugietis simul & Ægyptios, fugietis Lybiam vtramque, Thebæos, Palestines, Arabes, Phœnicas, Syros, & qui ad Euphratem habitant: & vt semel dicam, omnes, apud quos vigiliæ, ac preces, communesque Psalmodiæ in pretio sunt.*

95. Orientales Monachi Musica vsi.

Accipe etiam quid de Monachorum Orientalium cantu scribat Chrysostomus hom. 59. ad pop. Antioch. *Mox statim surgentes, stant, Hymnos cantantes propheticos multa cum vocis consonantia, cum aptè compositis concentibus. Neque cythara, neque fistula nec aliud musicum instrumentum talem emittit vocem.* Quod iterat serm. de laudibus Monachorum. *Hymnos propheticos concinitate summa, & modulatis carminibus decantant, eo modulatu, & symphonia, vt neque cythara, neque fistula vlla talem edant sonum.* Neque id mirum, cum à primitiuis illis Monachis Therapeutis, qui sub Apostolis in Oriente floruerunt, ita canendum acceperint: de quibus Philo inter cætera: *Cantant hymnos in laudem Dei compositos variis metrorum, carminumque generibus, nunc ore vno, nunc alternis.* Et infra: *Hic Therapeutarum, Therapeutridumq; chorus compositus, & mixtis ad graues virorum ac utis fœmineis vocibus concinè temperatus, concentum reddit suauissimum verèque musicum.* Et quod amplius mireris à Monachis Ecclesiasticus concentus ad agricolas vsque pertransierat; vti Palestinis suis in vsu fuisse docet Hieronymus epist. 17. *In Christi villa tota rusticitas, & extra Psalmos silentium est. Quocumque te verteris, arator stiuam tenens Alleluia decantat. Sudans messor Psalmis se auocat, & curua attondens vitem falce vinitor, aliquid Dauidicum canit. Hæc sũt in hac prouincia carmina, hæ, vt vulgo dicitur, amatoriæ cantationes: hic pastorũ sibilus, hæc arma culturæ.* Quo videas celeuma vindemiatorum, & messorũ in psalmorũ armoniam versa tunc fuisse.

Therapeutę.

Agricolarũ celeuma Psalmorum concentus.

Adde Monachos sensim etiã sub arbore consistentes, alta voce psallere cõsueuisse: nam ad id Hieronymus ipse inuitabat Marcellã inquiens ep. 18. *Si æstas est, secretũ arboris vmbræ præbebit & inter querulas aues psalmi dulcius cantabuntur.* Ab Oriẽtalibus igitur musicũ Psalmorum cõcentũ ad suã Ecclesiam transtulit Ambrosius, ea præsertim necessitate motus, *ne populus mœroris tædio cõtabesceret:* qui nimirũ de persecuto pastore suo præssiùs tristabatur: & hoc August. vocat *genus consolationis, & exhortationis.*

40. Placuit verò aliquãtisper in his immorati, vt obiter moris fuisse Hieronymo notaremus alta voce Psalmos occinere pro more patriæ: nã & de se ipso, cũ aduersus Ruffinũ ageret lib. 2. c. 7. *quos ante annos plurimos* (ait *(diligẽtissimè emendatis mea linguã studiosis dedi, quos quotidie in Cõuentu fratrũ edissero: quorũ psalmos* (Septuaginta Interpretũ) *iugi meditatione decanto.* Et Paulinis sororibus ep. 27. *Per ordinẽ Psalteriũ cantabãt.* Et de Blesilla ep. 25. *Ad orandũ festina consurgit, & tinnula voce cæteris Alleluya præripiens, prior incipit laudare Dominũ suũ.* Sed excessum quoq; in his quandoq; interuenientẽ taxat lib. 2. Cõment. ep. ad Ephes. c. 5. ad illã verba Apostoli: *Cantãtes & psallẽtes in cordibus vestris Domino:* vbi ait: *Audiant hæc adolescentuli, audiant hi, quibus psallẽdi in Ecclesia officiũ est, Deo non voce, sed corde cantandũ.* Hoc vero exponens subiũgit: *Nõ in Tragœdorũ modum guttur, & fauces dulci medicamine colliniẽdas, vt in Ecclesia Theatrales moduli audiãtur, & cantica, sed in timore, in opere, in scientia scripturarum. Quãuis sit aliquis, vt solent illi appellare, κακόφωνος (id est melius cantor) si bona opera habuerit, dulcis apud Deum cantor est. Sic cantet seruus Christi, vt non vox canentis, sed verba placeant, quæ leguntur: vt spiritus malus, qui erat in Saule, eiiciatur ab his, qui similiter a Deo possidẽtur; & non introducantur in eos, qui de Dei domo scœnam fecere populorum.* Vnde etiam Monachum monet Rusticum epist. 4. *Dicas Psalmum in ordine tuo: in quo non dulcedo vocis, sed mentis affectus quæritur, dicente Apostolo: Psallam spiritu psallam & mente.* Nec diffitebor hunc ipsum morem modulatè canendi Psalmos, & ordine quemq; suo in Ecclesiã Romanã Damasum, inuentore Hieronymo, aut denuò induxisse, aut perfecisse, si iã erat: cuius itidẽ opere, & consilio factũ, vt omnes Psalmos terminãdos decerneret glorificatione S. Trinitatis, graues scripturæ produnt, præsertim Albinus Flacus lib. de Diuin. offic. contendens priorẽ versus illius partẽ, id est *Gloria Patri & Filio, & Spiritui sancto,* Damasũ ad calcem Psalmorum apponendam duxisse, à S. Hieronymo rogatum: cum verò aliquid huic adiiciendum decreuisset, sequentem excogitasse: *Sicut erat in principio, &c.* Ad id autem vtrumq; motum hortatu Magni Theodosij, refert Honorius Augusto-dunensis lib. de Gemma Animæ, & Diuinorum Officiorum concordia: cui ad Verbũ subscripsit Ioannes Belethus in Rationali c. 19. & 57. quem tu consulas. Reperitur eadem S. Trinitatis glorificatio integra & immutatis verbis apud Chrysostomũ in Liturgia, forsam à Romana Ecclesia accepta. Per Hispanias statutũ erat in

96. Cantum Diuini officii Hieronymus statuit.

Excessum taxat.

Qualiter canendum.

Terminationis Psalmorum cum Gloria Patri autor.

Versus *sicut erat.*

in Tolet. Conc. IV. Can. XV. ne diceretur *Gloria Patri &c.* Sed *Gloria honor Deo Patri, & Filio & spiritui Sancto, sicut erat &c.* vt cum Dauid concinerent Ps. 28. *Afferte Domino gloriam & honorem:* Et quia Ioannes Apocal. 5. audierat vocem cælestis exercitus dicentem: *Honor & Gloria Deo nostro:* quibus subdit Concilium: *Ac per hoc, hæc duo sic oportet in terris dici, sicut in cælis resonent.* Quod quidem Isidorus lib. 6. Orig. c. 19. in causa esse dicit, vt *Amen* & *Alleluya* non transferantur in aliam linguam.

Amen & Alleluya cur non transferuntur in aliam linguam.

97. Alleluya à quo institutum.

41. Proximum est præcedenti quod de sacratissima verè *Alleluya* scribit B. Gregorius Papa lib. 7. Registri, Epist. 63. *Vt Alleluya hic* (id est in Romana Ecclesia) *diceretur de Hierosolymorum Ecclesia ex B. Hieronymi traditione, tempore B. memoriæ Damasi Papæ traditur tractum.* Quod quidem ita simpliciter accipiunt, vt hæc sonare mutila verba videntur: cum tamen tota Catholica Ecclesia Paschali tempore solemniter caneretur Augustino teste Enarratione in Psal. 110. vbi. *Venerunt dies vt cantemus Alleluya.* Et rursus: *Quinquagenario verò numero post Resurrectionem Domini, quo cantamus Alleluya, non cuiusdam temporis finis & transitus, sed beata illa significatur æternitas, qua denarius additus quadragenario, laborantibus in hac vita fidelibus merces illa persoluitur, quam & primis, & nouissimis Pater familias præparauit populo Dei.* Et in Ps. 106. de moris huius vetustate: *Alleluya, ait, nobis cantare certo tempore solemniter moris est, secundum antiquam Ecclesiæ traditionem.* Quod si Hieronymus autor fuisset Romanæ Ecclesiæ canendi *Alleluya*, perperam Augustinus ei coæuus cani diceret secundum antiquam Ecclesiæ traditionem. Sed vero Gregorius expressè loquitur de canendo *Alleluya* in Missa extra Pentecostem: Ait siquidem. *Veniens quidam de Sicilia mihi dixit, quod aliqui amici eius vel Græci, vel Latini, nescio quid quasi sub Zelo S. R. Ecclesiæ, de meis dispositionibus murmurarent, dicentes: Quomodo Ecclesiam Constantinopolitanam disposuit comprimere, qui eius consuetudines per omnia sequitur? Cum enim dicerem, Quas consuetudines sequimur? respondit: Quia Alleluya dici ad Missas extra Pentecostes tempora fecistis.* Negat itaque D. Gregorius, id se à Bizantina Ecclesia desumpsisse, sed obseruatum in Romana à tempore Hieronymi de Hierosolymis morem trahente iussu S. Damasi fuisse. Nec mirum, cum scribat Augustinus Ianuario Epist. 119. c. 17. *Vt Alleluya per illos solos dies 50. in Ecclesia cantetur, non vsquequaque obseruatur: nam & in aliis diebus variè cantatur alibi: ipsis autem diebus vbique.* Et Hieronymus de Vigilantio scripserit, hæresim inducere conatum, *nunquam nisi in Pascha Alleluya cantandum:* quasi iure id prohibitum fuisset.

98. Quibus temporibus olim cani solitum Alleluya.

Hac de re Concilij IV. Tolet. Patres differentes Cap. XI. interdixere, *vt in omnibus Quadragesimæ diebus, quia tempus est non gaudij, sed mæroris Alleluya non decantetur quousque veniat tempus Resurrectionis Christi, quando oportet Alleluya in lætitia canere, & mærorem in gaudium commutare. Hoc enim Ecclesia vniuersalis consensio in cunctis terrarum partibus roborauit.* Excipiunt etiam dies ieiunij, *in quibus etiam præter piscem, & olus, sicuti in aliis 40. diebus, à cæteris carnibus abstinetur, & à quibusdam nec vinum bibitur.* De reliquo licebat toto anni decursu Alleluya concinere, vt obseruauit Isidorus lib. 1. de Offic. Eccles. c. 13. Sanè Athanasius in Regula Virginum, seu lib. de Virginit. monet vt in Vigiliis Psalmodicis *post tres Psalmos absolutos dicatur Alleluya:* nimirum vt Psalmos recitantes, post tertium quemque canat Alleluya, vt ipse exprimit. Isidorus verò: *Post consummatam Psalmorum, siue Lectionum prædicationem. Alleluya in fine cantatur: hoc in spem futuri facit Ecclesia.* Quo loco autem ex Damasi institutione in Missis *Alleluya*, diceretur, non tam liquet, vt Concilium præfatum Toletanum, Isidoro Præside, Can. XII. decreuerit post Euangelium, non post Epistolam dici oportere: hoc enim significant eius Canonis verba *In quibusdam Hispaniarum Ecclesiis laudes post Apostolum decantantur, priusquam Euangelium prædicetur: dum Canones præcipiunt, post Apostolum non laudes, sed Euangelium annuntiari. Præsumptio est enim, vt antea ponantur ea, quæ sequi debent. Nam laudes ideo Euangelium sequuntur propter gloriam Christi, quæ per idem Euangelium prædicatur.* Enim verò Isidorus ipse lib. illo 1. de Officiis Diu. cap. 15. *Laudes, hoc est Alleluya canere, antiquum est Hebræorum:* nimirum ex Psalmis acceptum, quorum plurimi in titulo habent, *Alleluya*, ab Augustino idcirco *Alleluyatici* nuncupati. Ita & rectè obseruauit Griallius in Notis ad eum locum, præ Loaysa in suis ad Concil. IV. Tolet. c. XI. audiendus, aiente videlicet, quod Concilium inquit *laudes post Apostolum &c.* de Hymno trium puerorum intelligendum: sed perperam cum manifestè de *Alleluya* fiat sermo. Verum Romanæ cõsuetudini suffragium suum præstant Basilius, & Chrysostomus in suis Liturgiis, vbi post Epistolam Apostoli, & ante Euangelij lectionem docent *Alleluya* subcinendum.

Existimo vero Gregorium superius citatis verbis non solum voluisse demonstrare originem canendi in Missis Alleluya, tametsi de ea rogaretur: sed generatim respondisse, *Vt Alleluya hic diceretur, de Ierosolomorum Ecclesia, ex D. Hieronymi traditione tempore B. memoriæ Damasi Papæ, creditur tractum:* vt ita comprætenderet Diuina etiam officia, & Horas Canonicas, in quibus certis diebus *Alleluya* dicitur etiam ex D. Hieronymi institutione. Quod siquis quoties, & quando tempore Gregorij diceretur scire velit, legat cap. 15. Regulæ S. P. N. Benedicti, vbi expressè edisserit: *Quibus temporibus Alleluya dicatur?* Constat siquidem ipsum id ex Romana Ecclesia, cuius egregius erat filius, mutuo accepisse, qui tamen paucos annos præcesserat ætate Gregorium. 99.

99. Explicatur D. Gregor.

Alias itidem cani solitum *Alleluya*, sæpius docet Hieronymus: eâ voce ad Synaxim Monachi & Moniales vocabantur Epist. 23. *Ad orandum festina consurgit, & innula voce cæteris Alleluya præripiens; prior incipit laudare Dominum suum* Epist. 27. *Post Alleluya cantatum, quo signo vocabantur ad Collectam, nulli residere licitum erat.* Inter prima planè verba *Alleluya* puerulis monebat esse docendum Epist. 7. *Cum autem audierit, in pectus eius transiliat, de collo pendeat: nolenti Alleluya decantet.* Apud Bethleem toties tanque dulciter à Monachis, & Clericis *Alleluya* canebatur, vt cantilena ad agricolas quoque transierit, Epist. 27. & 28. *Quocumque te verteris arator stiuam tenens Alleluya decantat &c. hæc sunt in hac prouintia carmina &c.* Mi-

100. Signum Alleluya. Sinaxis.

tot in luce tanta iterum lapsum doctum Loaysam aientem : *Erat Alleluya carmen musicum rusticorum, & cum operi agresti incumberent, Alleluya cantabant : inde in tonis musicis Ecclesia vsurpatum.* Vnde id acceperit, non prodit, nec posset, cum liqueat à Psalmorum modulationibus Regij Psaltis ortum habuisse. Nobis concinit Cardin. Baronius tom. 4. ad A.C. 384. Illud tamen quod ait Hieronymus epist. 30. in Fabiolæ funere : *Sonabant Psalmi, & aurata tecta templorum reboant in sublime quatiebat Alleluya:* dubius sum an credam præter Ecclesiasticam consuetudinem attentatum ob elatæ fœminæ sanctitatem : an verò Hieronymus ipse hoc loco vocem Hebraicam pro Latina acceperit, vt dicere vellet. Reboans in sublime quatiebant deaurata templorum tecta *laudes Dei*, videlicet Orationes & Psalmi in funere cani soliti : nam ex superiùs dictis liquidum est *Alleluya* laudantium cum iubilo & lætitia Dominum, & omni mœstitate abiecta vocem esse : Sed de ea satis.

101. Hieronymi horæ Canonicæ. 41. Quod ad numerum Canonicarum Horarum spectat, quæ Hieronymi temporibus canebantur, sex ipse perpetuo enumerat, id est *Nocturnas Vigilias, Matutinas preces ; Tertiam Sextam & Nonam*, ac denique *Vespertinas.* Lubet verba eius producere, vt videas duas postmodum additas fuisse Diuinis officiis. epistol. 7. *Assuescas ad Orationes & Psalmos Nocte consurgere, Manè Hymnos canere ; Tertia, Sexta, Nona hora stare in acie quasi bellatricem Christi : accensaque lucerna reddere sacrificium Vespertinum.* Cui proximum est, quod ait Comment. in Psal. 119. *Mona hi dicimur : Et licet non simus quales esse debemus, tamen dicimur. Hora Tertia oramus, hora sexta oramus, & Nona. Lucernarium facimus* (nimirum *Vesperarias preces* accensa lucerna. De lucernario vide dicta cap. 2. huius lib. à numero 12.) *Media nocte consurgimus, & gallicinio oramus. Videte quibus horis semper ad obsequium Dei suscitamur. Videte quid dicat : hora, Tertia, Sexta, Nona, lucernarium, medio Noctis gallicinio, Mane primo.* Rursus epist. 8. *Præter Psalmorum, & Orationis ordinem, quod tibi hora Tertia, Sexta, Nona, ad Vesperum, Media nocte, & Mane semper est exercendum ; statue quot horis sanctam Scripturam ediscere debeas.* epist. 22. *Quamquam Apostolus orare nos semper iubeat & sanctis etiam ipse sit somnus oratio ; tamen diuisas orandi horas debemus habere, vt si quando fuerimus opere detenti, ipsum nos ad Officium tempus admoneat. Horam Tertiam, Sextam, Nonam, Diluculum quoque, & Vesperam, nemo est qui nesciat. Noctibus bis, terque surgendum.* Hæc ille Eustochium admonens: sed si epist. 27. consuetudines sororum Paulæ Matris recensens inquit : *Post Alleluya cantatum quo signo vocabantur ad Collectam Mane hora Tertia, Sexta, Nona, Vesperè Noctis medio per ordinem Psalterium cantabant.* Videas igitur nusquam *Completorij* mentionem fieri, nusquam *Primæ.* Sed vero acceperat id Hieronymus à Maioribus, qui prædictas sex dumtaxat horas publicæ precationi statuerant, vt apud Athanasium videre est in Regula Monachorum à nobis data lib. 3. cap. 4. à num. 29. & apud Basilium serm. 1. de Institutionibus Monachorum. Concinit cæteris Chrysostomus sæpius sex tantum horas precandi recensens, cit. homil. 59. ad popul. Antioch. vbi cum præmisisset de Monachis : *Postquam gallo cantauit mox statim surgentes, stant, hymnos cantantes propheticos* : subiungit. *Facto autem die illi cum rursus Matutinas Orationes celebrauerint, & hymnos; ad scripturarum lectionem conuertuntur.* Et rursus : *Tertiam, Sextam, Nonam, & Vespertinas orationes celebrant, & in quatuor partes diem dispertiti dum singula partes implentur, psalmodiis & hymnis Deum venerantur.* In quatuor, inquam, diem à solis ortu ad occasum vsque quater trinis horis dissecantes. Præcessere tamen duæ illæ, id est ad galli cantum, & ad Matutinas preces.

Cæterùm dictis contraire videtur Cassianus, dum lib. 3. de *Canonico Diuinarum Orationum, & Psalmorum modo*, cap. 4. autor est, suo tempore *Prima hora* precationem in Monasterio Bethleemitico D. Hieronymi institutam fuisse : sic enim habet capitis eius titulus : *Matutinam quam nos Prima hora solemnitatem appellamus non antiqua traditione statutam, sed nostro tempore adinuentam esse.* Et in textu : *Sciendum tamen hanc Matutinam, quæ nunc obseruatur in occiduis vel maximè regionibus, canonicam functionem, nostro tempore, in nostroque Monasterio primitùs institutam, vbi Dominus noster Iesus Christus natus ex Virgine, humanæ infantiæ suscipere incrementa dignatus, nostram quoque adhuc in religione teneram, & lactentem infantiam sua gratia confirmauit.* Alibi etiam, & passim, illud suum esse Cœnobium testatur, id est, lib. 4. capite 31. & Collat. 11. cap. 1. & 5. & Collat. 17. cap. 2. 4. & 5. Nemo verò ipsum ab Hieronymo tum suis, tum D. Paulæ expensis extructum inficiabitur, cum id ipse conceptis exprimat verbis epist. 26. & 27. Nec causare poterit Cassianum nonnisi Hieronymo ad superos translato inibi deguisse ; cum liqueat, ex prologo ad lib. de Institut. renunt. Cassianum à pueritia sua Monachatum professum fuisse, nec alibi nisi in eo Syriæ Monasterio, vt testatur ipse in exordio vndecimæ Collationis. Vnde post prima fidei rudimenta, (id est Decalogi præceptis rectè imbutus, & votis Monasticis) maiorem perfectionem ambiens ad Ægyptios Monachos profectus fuit. Oportuit verò id ante A.C. 404 accidisse, quod tunc ipse Constantinopoli egressus, legatione funxerit ad Rom. Pontificem in causa S. Chrysostomi, cuius iam Diaconus fieret constitutus; videlicet postquam à Scithiotis, ad quos secundo migrauerat (Collat. 17. c. 31.) Constantinopolim ad Chrysostomi disciplinam se receperat. At tunc quoque Betleemitici ruris colonus erat Hieronymus, quinque ad A.C. 426. non obiit, Dextro teste, vel vt Prospero placet 420. Ex quo tandem fit vt *Prima hora* Canonicæ canendæ autor extiterit Hieronymus. Atque ita placet Gazæo docto Cassiani Commentatori.

102. An prima hora autor Hieronym.

Quo anno mortuus.

103. Explicatur Cassianus. Placuerat prima fronte & mihi sententia huiusmodi, verum seriò Cassiani verba introspiciens, aliter sentire cogor : videlicet Hieronymum primo omnium constituisse vt Matutinæ preces vsque ad solis exortum differrentur, quæ hactenus ad auroram cani consueuerant, imo vigiliis nocturnis alicubi immediatè apponebantur : quo tamen facto occasionem præbuit horam *Primam* à Matutinis diuersam excogitandi in Ecclesia : nam & ipse quodammodo duas horas constituisse visus est, cum Matutinales Psalmos ità diuiserit, vt quidam post

Primæ horæ nomine quid olim intellectum.

Canonicas Vigilias, quidam verò exoriente sole dicerentur: nihil tamen penso solito super addens. Ita prorsus ipse Cassianus exposuit cap.6. sequenti inquiens: *Illud quoque nosse debemus, nihil à senioribus nostris, qui hanc eandem matutinam solemnitatem addi debere censuerunt, de antiqua Psalmorum consuetudine immutatum, sed eodem ordine missam, quo prius in Nocturnis conuentibus perpetuò celebratam* (*Missam* pro *missione* ponit, & est sensus, Monachos vt ante, nunc etiam dimissos; idest non plus detentos in Collecta) *Etenim Hymnos, quos in hac regione ad matutinam excepere solemnitatem, in fine Nocturnarum Vigiliarum, quas post gallorum cantum ante auroram finire solent, similiter hodieque decantant*; *idest* 148. *Psalmum, cuius initium est, Laudate Dominum de cœlis, & reliquos qui sequuntur* (videlicet 149. & 150. quos sub vno *Gloria Patri*, finire solemus) *Quinquagesimum vero Psalmum*, Miserere mei Deus, *& sexagesimum secundum* Deus Deus meus, *& octogesimum nonum*, Domine refugium, *huic nouellæ solemnitati nouimus esse deputatos*: qui tamen simul cum, *Laudate Dominum de cœlis*, etiam olim matutinalibus precibus ascripti erant, vt ex Athanasio, Basilio & Chrysostomo liquet. Atque in hunc modum Cassianum intellexit Isidorus lib. 1. de offic. Ecclesi.c. 23. cuius titulus est, *de Matutinis*, qui tamen superiori cap. 22. egerat *de Nocturnis, vigiliis*, & cap. 19. *de Tertia, sexta & Nona hora officiis*, nullibi *de Prima* differens, sed etiam cum *Matutinis* confundens. Cassiani autoritate vsus. Causam autem translationis horæ his verbis assignat Cassianus cap. illo 4. *Vsque ad illud tempus hac solemnitate Matutina cum quotidianis Vigiliis pariter consummata, reliquas horas refectioni* (somno videlicet) *corporum deputatas à Maioribus nostris inuenimus. Verùm cum hac abutentes indulgentia, negligentiores quoque inducias somni longiùs protelarent quorundam illic fratrum feruentium spiritu, quibus hoc negligentiæ genus haud leuiter displiceret, ad seniores querela delata, decretum est ab eis diutino tractatu, & consultatione sollicita, vt vsque ad solis ortum, quo iam sine offensione, vel lectio parari vel opus manuum posset assumi, fessis corporibus refectione concessa, inuitati post hac religionis huius obseruantia, cuncti pariter è suis stratis consurgerent, ac tribus Psalmis, & orationibus celebratis, secundum modum, qui antiquitus in obseruatione Tertiæ, vel Sextæ, trinæ confessionis exemplo statutus est, & somno deinceps finem, initium operationi, æquali simul moderamine facerent.* Itaque propter somnolentorum nimiam indulgentiam taxandam, hora mutata est. Sed quoniam Psalmi Laudum 148. 149. & 150. ad auroram spectare, semper à Patribus iudicati sunt; idcirco à reliquis separari congruum visum est. Vnde & quodammodo à Cassiano septem iam tunc Horæ Canonicæ cæpisse creditæ sunt: idest *Vigiliæ*, *Laudes*, solo *Laudate* contextæ, & *Matutina*, *Tertia*, *Sexta*, *Nona & vespertina hora*; & illud Dauidicum ad verbum adimpletum Ps. 118. *septies in die laudem dixi tibi.* Verum hac nouella mutatione nihil veteri horarum penso additum fuisse, ex ipsius contestatione probauimus.

104. Neque his contraire titulus illius 4. capitis potest, vbi de *Prima hora mentio* fit, quandoquidem Cassiani opus non est, sed potius à Recentionibus nouatus; nam veteres Codices habent: nimirum in Caradignensi Gothico sic c.4. *Quod Matutina solemnitas non antiqua traditione statuta sit, sed nostro tempore procurata sit, & adinuenta.* Et caput ipsum non ab illis verbis exorditur. *Sciendum tamen &c.* Sed à Paulò superioribus, quæ nunc in tertio capite extant: *De Matutina vero solemnitate, &c.* Ex quo liqueat, capitum diuisiones Cassiani opus non fuisse, nec ipsum titulos capitibus affixisse. Denique sententia nostra ipsius Hieronymi Cassianæi Cœnobij magistri testimonio comprobatur, qui videlicet nunquam sex horarum meminit, sed quinque duntaxat, cum quædam ex superiùs relatis scripserit post Cassiani ab eo excessum, videlicet A.C. 404. quo B. Paulam ad Deum migrasse contigit, cuius scilicet Epitaphium Epist. illa 27. descripsit, vbi quinque itidem vt prius Horas Canonicas recenset, & de mutatione Matutinalis, quod mirum est, altum silentium. Vt videas, ea nihil sibi fuisse de Diuino opere immutatum. Sed ad alia transeamus.

Missa quid.

De Cassianæo libro iudicium.

105. Quoties Nocte surgendum.

43. Vbi duo adhuc notanda sunt Hieronymi Instituta: alterum Nocturnalem Synaxim spectat, ad quam quidem non semel, vt aliis moris erat, surgere Monachos statuerat, sed iterum & tertio, vt ego reor, variè iuxta Nocturnorum numerum; nam aliquando Nocturnos duos, aliquando tres in eisdem Vigiliis facimus pro festorum ingruentium diuersitate. Ita ille ad Eustochium Epist. 22. *Noctibus bis terque surgendum*: ita ad Paulinum Epist. 13. *Crebræ Vigiliæ, & ventre vacuo sapiùs dormiendum.* Nimirum ieiuni id facile obseruare possent, non saturi. Ita quoque Antonij discipulos fecisse reor, vt coniicio ex Regula Macarij nu. 29. illis verbis; *Tempore quo missa fiunt in Vigiliis &c.* Ergo in Nocturnis Vigiliis non vna *Missa*, aut *missio* Fratrum fiebat, sed plures vide lib. 3. cap. 3. numer. 16. & num. 103. huius capitis.

Chori cæremoniæ.

44. Alterum cæremonias chori respicit; & & modum statuendi corporis in oratione de quo Epist. 13. *Frequenter orandum, & flexo corpore mens erigenda ad Dominum*: Et Epist. 23. *Ad orandum festina consurgit, & tinnula voce cæteris Alleluia præripiens, prior incipit laudare Dominum. Flectuntur genua supra nudam humum.*

Cruce signatio.

45. Quibus tandem pietate sua iungendus est consuetissimus Hieronymi mos signo Crucis se muniendi, vtque cæteros eo se muniendi adhortantis Epist. 22. *Ad omnem actum, ad omnem incessum manus pingat crucem.* Epist. 8. *Claudas cubiculum pectoris, & crebro signaculo Crucis munias frontem tuam.* Inde de Paula ad mortem ægrotante Epist. 27. ait: *Et cum os, Stomachumque signaret, & matris dolorem Crucis niteretur impressione lenire.* Sed transitum iam ad alia disponamus. Magni namque Monachi ac Monachorum Magistri Hieronymi opera penè omnia Monasticis scatent documentis, quæ capite sequenti prosequemur.

§. VIII.

§. VIII.

De duratione Instituti Hieronymiani.

96. Instituti huius casus. HOs flores, Lector, ex Hieronymi horto libuit colligere, nostræ eruditionis gratia, & qui plures sibi imprimendos curauerit, sciat proculdubio se plus eius disciplinis adhæsurum. Sed de duratione eius instituti satis anxiè perquiri solet, vt liqueat, an RR. PP. Hieronymiani, qui tunc temporis extant moribus quidem ac Religione præstantes, perpetua successione ab eius magisterio descenderint? Sunt qui velint omnimodis defecisse post annos plus minus 200. à Hieronymi obitu, nimirum occisis & dispersis à Sarracenis eius discipulis, cum Palestinæ ad impiorum Agarenorum manus deuenit A.C. 632. Ita ex communi sententia refert ac sequitur Iosephus Seguntinus Hieronymianus 2.p. Historiæ sui Ordinis lib.1.c.1. Aliquot nihilominus discipulorum eius perseuerasse vsque ad sacri corporis translationem, quod trina reuelatione præmonitus Monachus eidem assistens, cum duobus comitibus Romam detulit, & in Ecclesia S. Mariæ ad Niues, seu Maioris, iuxta Dominicum præsepe recondidit; ex his quæ de ea refert Equilinus lib. 4. cap. 145. coniicio. Nec inficiabor multos alios discipulorum ad alia Palestinæ Cœnobia Diuo Magistro extincto transiisse, & ibidem instituta ipsius propagasse, aliis Monachis: & ita demum sanctam eius disciplinam perpetuo in Ecclesia perseuerasse, tametsi Hieronymi nomine dissimulato, cui videlicet non tam cordi fuit nouam scholam in Ecclesia erigere, quam Monachatum vniuersum purissimum reddere.

96. An ad Occidentem transierit? Cæterùm adhuc quidam contendunt ad Occidentem scholam Hieronymi translatam, tum in Italiam Doctore S. Eusebio Cremonensi eius discipulo, vbi sine intermissione vsque ad nouum eius in Hispania exortum sub A.C. 1350. perstiterit, quod contendit Sabelicus, & cum eò Morigia, & Tarcagnota, citati à R.P.F. Hieronymo à Cruce sacræ Theologiæ professore in Regio Matricensi Cœnobio, in speciali, ac pereruditо opusculo, eius rei gratia elaborato, quod cum aliis eiusdem auctoris operibus prope diem prodire in lucem speramus: tum vero in Gallias labore ac scriptis Ioannis Cassiani Hieronymi eiusdem discipuli celeberrimi, qui Massiliæ *condidit duo, id est virorum & mulierum Monasteria* (ait Gennadius in Catena Illustr. vir.) *quæ vsque hodie extant.* Nec desunt qui velint extare adhuc Eremicolas in Galliis, qui de Cassiani Magisterio, ab eius temporibus vsque in præsens tractо gloriantur. Sed quidquid sit de his, quæ non vsque quoque explorata sunt: illud mihi dubio procul est, Cassianum nequaquam voluisse mores sui Bethleemitici Cœnobij ad Gallias transferre, sed Ægyptiorum institutum, nonnihil ob Gallicana frigora temperatum, atque ad instar Palestinorum obscurationes à se excogitatas quasi de nouo plantare: vt conceptis ipse verbis exponit in Prologo ad libr. de Institut. renunt. vbi cum sibi ab oculos poneret, *quod super hac re viri de vita nobiles, & sermone, scientiaque præclari multa iam opuscula desudarunt; Sanctum Basilium, & Hieronymum dico, aliosque nonnullos, post quorum* (ait) *tam exuberantia eloquentiæ flumina, possem non immeritò præsumptionis notari, si aliquid stillicidij huius inferre tentassem, nisi me ad hac fiducia tua sanctitatis animaret.* Et cap.1 Prooemiali. *Conditiones* (ait) *quibus hi, qui ad Dominum conuerti cupiunt, recipiantur in Cœnobiis, breui quantum possumus studentes sermone complecti; quædam scilicet de Ægyptiorum, quædam de Tabennesiotarum regulis admiscentes.* Quo videas, nequaquam Hieronymi doctrinis se confirmari voluisse, sed diuersam Regulam constitueres?

97. Oracula præcedentia Hieronymiani instituti restaurationem. Sed enimverò fateamur nihilominus, non aliam ab antiqua existere nouellam Hieronymi plantationem, cum ad eius restaurationem oracula præcesserint Diuina; tum S. Brigidæ id Gregorio XI. verbo tenùs indicantis, tùm pietate insignis Cardinalis eidem subinferentis. *Sanctissime Pater, suscita dormientem Hieronymum:* tum etiam bonæ memoriæ Thomæ Suchi Senensis prophetiæ dono clari sæpiùs clamantis: *O fratres; video Spiritum Sanctum in Hispaniam descendere:* quò tunc quidam ex suis descendentes Ordini se nouo incorporarunt: tum denique eius rei testimonium reddidit Spiritus sanctus, qui eodem tempore multis, & à se inuicem remotissimis locis, nulla de his inter se collatione facta Eremitas pietate conspicuos excitauit, qui haberent in votis Hieronymi Institutiones renouare. Atque licet nihil de iis in libris S. Brigittæ, aut apud D. Antonium 3.p. tit. 22. cap. 1. §. 6. de rebus Thomæ Suchi agentis reperiatur; extare nihilominus in Archiuo primarij Sancti Bartholomæi Cœnobij Codicem M.S. 200. annos superantem, cuius & ipse inspector fuerit, refert Seguntinus citato loco fol. 9. citatque de his Petrum de Vega lib.1.cap.7. Id verò ita intelligendum puto, vt fluuius perspicuarum aquarum, qui sub terra diù latuerat, nouiter alibi emersionis; nihil de identitate sua diminutionis passus: velut Iordanis, cui aliquoties detineri, & dissecari contigit; & iterum nihilominus fluxerit: perseuerante siquidem eodem fonte, idem flumen persistere necessum est: si tamen id in pietatis argumentum, non ad iustа venustatis exposcenda remittamus. Sed iam ad Hieronymi discipulas transeat oratio.

CAPVT V.

De Monachatu S. Paulæ, aliarumque perillustrium fœminarum D. Hieronymi Regulis informatarum.

§. I.

Discipularum Diui Hieronymi consecratio velatio, & detonsio, earumque syllabus.

1. Duo Monachorum genera. DVo vtriusque sexus Monasticæ vitæ sectatorum genera æuo Hieronymo in Ecclesia floruisse cap. præcedenti à n.73. & deinceps eius præcipuè testimoniis statuimus. Alij enim

voto perpetuæ castitatis,& paupertatis adstricti, tum intra vrbes, tum intra proprias domos ex coniugibus socij facti, coniugij, ac dominij rerumfacultatibus renuntiabant,atque, vt perfectam Monasticem colerent,sub Episcopi obedientia viuebant. Alij hominum consortia fugientes, solitariam, & Anachoreticam seorsim, vel Cœnobiticam sub Præpositi obedientia,atque specialis Regulæ præscripto vitam agebant. Vtriusque generis discipulos instruxisse Hieronymum, nemo est, qui nesciat ex his, qui ipsius scripta, vel à limine salutauerint: cujus Anachoretica, ac Cœnobitica Instituta,vtrumque sexum æquè spectantia dedimus toto capite præcedenti; eiusque insigniores discipulos num.11. Sed cum plura speciatim fœminarum eruditionem continentia,sexusque propria tam in Vrbe, quàm in Cœnobio degentium Ascetica scripserit documenta, specialem de eis tractationem adire opere pretium duxi, eoque in caput præsens reiicere, quò clarius procedamus.

2. *Monachi nomen Romæ vile Hieronymi æuo.*

Monachi, & *Sanctimonialis* nomina toto iam orbe Hieronymi temporibus cum honore difusa Romæ adeò vilia,& abiecta eadem tempestate fuere, vt nemo præ ignominia *Monachum*, nulla (nobilium præcipuè fœminarum) *Sanctimonialem* publicè sese dicere auderet,quousque Marcella vidua sanctissima, eiusque amicitiis fruita Paula,filia huius Eustochium,& aliæ matronæ genere spectabiles Asceticum arreptæ præscriptum Christi famulatum summam reputauere ingenuitatem: quod passim vbique deplorabat Hieronymus, ac verbis conceptis refert Epist. 16. de Vita Marcellæ ad Principiam, c.4.vbi ait: *Nulla eo tempore nobilium fœminarum nouerat propositum Monachorum,nec audebat propter rei nouitatem ignominiosum, vt tunc putabatur, & vile in populis nomen assumere. Hæc* (nempe Marcella) *ab Alexandrinis prius Sacerdotibus, Papaque Athanasio, & postea Petro, qui persecutionem Arriana hæreseos declinantes, quasi ad tutissimum communionis suæ portum Romam confugerant,vitam B. Antonij adhuc tunc viuentis, Monasteriorũque in Thebayde Pachumij,& Virginum,ac viduarum didicit disciplinam.Nec erubuit profiteri, quod Christo placere cognouerat: Hanc multos post annos imitata est Sophronia,& aliæ, quibus rectissimè illud Enianum aptari potest: Vtinam ne in nemore Pelio* (huius adagij sensum vide lib.3. cap.3.num.7.) *Huius amicitiis fruita est Paula venerabilis,in huius cubiculo nutrita Eustochium virginitatis decus,vt facilis æstimatio sit, qualis magistra, vbi tales discipulæ.* Quibus autem probro, atque ignominiæ nomen *Monachi* erat,mirum non est rem ipsam Monachatus publicè profiteri integrum nullatenus fuisse:vnde ortum nondum eo tempore exorta Romæ Sanctimonialium Monasteria; sed quibus ex causis vide Romanis *Monachi* nomen celabatur, latibula etiam quærere,petere solitudinem, ac fugam ab oculis hominum Monasticem profitentes inire cogebantur: quatenus eremi, & secessus sacra protecti quiete, Antonij, Pachumij, Thebaydensium quæ Virginum vitam pacato animo imitarentur:quod ibidem expressit Hieronymo. cap. 7. *Suburbanus* (inquit) *ager vobis* (nempe Marcellæ,Paulæ,Eustochio,Principiæ, & aliis) *pro Monasterio fuit, & rus electum pro solitudine:*

Marcella nobilium prima monachatum arripit.

3.

Romæ Monasteria à Marcella cœpere.

multoque ita vixistis tempore? Sed quo fructu? quanto profectu! *vt ex imitatione vestri* (Subdit) *& conuersione multarum, gauderemus Romam factam Hierosolymam. Crebra Virginum Monasteria, Monachorum innumerabilis multitudo, vt pro frequentia seruientium Deo, quod prius ignominia fuerat, esset postea gloria.*

4. *Eustochium prima nobilium sanctimonialis Virgo.*

Rem igitur nomenque *Monachatus* vilipendente Roma, consequens fuit vetustissimum velationis virginum morem flocci etiam in Vrbe reputatum, ac simul cum Monachatu exossum, atque despectum extitisse, donec spectatissimæ virtute virgines Eustochium, & Demetrias Hieronymi discipulæ, primæ nobilium virginitatis propositum arripientes, cæteris ianuam aperirent. De Eustochio id fatetur apertè Hieronymus Epist. 26. ad Pamachium, vbi: *Quid* (inquit) *Eustochio fortius, quæ nobilitatis portas, & arrogantiam generis Consularis virginali proposito fregerit, & in Vrbe prima primum genus subiugauerit pudicitiæ?* de quo S. Cyprianus lib. Quod Idola dij non sint. *Est, & gradus summus in Romanis honoribus Consulatus, sic Consulatum cœpisse videmus, vt Regnum.* Rursus Epist.22.eandem alloquens Hieronymus *Prima* (inquit) *Romana Vrbis Virgo nobilis esse cœpisti.* Quid autem Prætextata eius amitæ eam à suscepto proposito dissuadere conanti acciderit narrat Epist. 7. ad Lætam cap.3. his *Prætextata nobilissima quondam fœmina iubente viro Hymetrio, qui patruus Eustochij virginis fuit, habitum eius cultúmque mutauit, & neglectum crinem mundano more texuit sibi, vincere cupiens, & virginis propositum, & matris desiderium. Et ecce tibi eadem nocte cernit in somnis venisse ad se Angelum terribili voce minitantem pœnas, & hæc verba frangentem: Tu ne ausa est viri imperium præferre Christo? tu caput Virginis Dei tuis sacrilegis attrectas manibus? quæ iam nunc arescent, vt sentias excruciata quid feceris; & finito mense quinto ad inferna duceris; sin autem perseueraueris in scelere, & marito simul orbaberis, & filijs. Omnia per ordinem expleta sunt, & seram miseræ pœnitentiam velox signauit interitus.*

Quid prætextatæ eius amitæ acciderit.

5. *Demetriadis velatio.*

Demetriadem verò inter primas enumerandam nobilium Romanorum virginitatem suam Christo desponsantium, argumento sunt festiui plausus, quibus ipsius velationem tanquam rem nouam in Vrbe, à Sanctis Patribus Hieronymo, & Augustino auditam, ac decantatam inuenio. Audi Hieronymum Epistola 8. capite 3. *Obstripuit sancta, & grauis fœmina* (Proba Demetriadis auia) *alienum habitum in nepti conspiciens; mater* (Iuliana) *gaudio stabat attonita; vtraque verum non credere, quod verum esse cupiebat: hæsit vox faucibus, & inter ruborem, & pallorem, metúmque, atque lætitiam, cogitationes variæ mutabant. Succumbendum est huic loco; neque narrare aggrediar: quod dicenda minus faciam. Ad explicandam incredibilis gaudij magnitudinem, & Tulliani fluuius siccaretur ingenij, & contorta Demosthenis, vibrataque sententia tardiùs, languidiusque ferrentur. Quidquid potest cogitare animus, quidquid sermo potest explicare, illo tempore factum est, Iesu bone; quid illud in tota domo exultationis fuit?* Et Augustinus, qui rei huius causa fuerat, cum Romæ esset occasione publicæ disputationis cum Donatistis,

Donatistis, cuiusque suasu Demetrias sanctum velandæ virginitatis fuerat amplexata propositum; cum de his, eum in Africam iam reuersum certiorem quasi adgauisurum, Iuliana Virginis mater fecisset; sic eam alloquitur epistol. 179. *Implesti gaudio cor nostrum, tanto iucundius quantò carius, tantò grauius, quantò citius, &c.* Et in fine: *Velationis apophoretum gratissimè accepimus.* Erant apophoreta munuscula quædam, quæ in splendidissimis, valdeque festiuis nuptiarum conuiuiis, conferebantur inuitatis post cœnam domos suas afferenda. Vnde Suetonius in Domit. *Dabat sicut Saturnalibus viris apophoreta, ita per Calendas Martias fœminis*, & Martialis in Apophor.

Præmia conuiua dat sua quisque suo.

Et quidem congruè in velatione sacrarum Virginum *apophoretorum* celebritas introducta, quæ vno ore à Patribus *nuptiarum* nomine aptè significatur: eoque vsus est, Tertull. de Virgin. Veland. vbi. *Nupsisti* (inquit) *Christo illi tradidisti carnem tuam, illi desponsasti maturitatem tuam. Incede secundùm sponsi tui voluntatem.* Et Innocentius Papa epistol. 2. ad Viatricium capite 12. *Quæ Christo spiritualiter nubunt, & à Sacerdotibus velantur, &c.* & Hieronymus nuptiarum harum consequentia ductus viduam alloquens matrem Virginis Christo desponsatæ epistol. 8. capite 8. inquit: *Indignaris* (ô vidua) *quod* (filia tua) *noluit militis esse vxor, sed Regis: Grande tibi beneficium præstitit. Socrus Dei esse cœpisti*: in quem modum loquendi Hieronymi ex amico infensus hostis Ruffinus stultè satis inuehitur.

6\. Viduitatis propositum Romanis execrabile.

Porrò obseruantiam continentiæ vidualis Religionis prætextu probatam Romanis nobilibus non minus exosam eo tempore fuisse, quam Virginalem, exprimit luculenter Hieronymus epistol. 10. ad Furiam nobilissimam Romanam ex læto Consulari, & Patricio Camilorum generis Patre, & Titiana matre natam, Probi præterea Consulis nurum, quam post amissum virum sic alloquitur cap. 1. *Obsecras literis, & suppliciter precaris, vt tibi rescribam, imò scribam, quomodo viuere debeas, & viduitatis coronam illæso pudicitiæ nomine conseruare. Gaudet animus, exultant viscera, gestit affectus, &c.* Et Asceticaviduitatis Instituta traditurus, sic præloquitur. *Sciens, & videns in flammam mitto manum, adducentur supercilia, extendetur brachium, Iratusque Chremes tumido desæuiet ore. Consurgent proceres, & aduersus Epistolam meam turba Patricia detonabit me Magum, me seductorem clamans, & in terras vltimas deportandum. Addant, si volunt, & Samaritem, vt Domini mei titulum recognoscam.* Solum verò continentiæ propositum Religionis titulo, seu Monachatus nomine vile, & execrabile fuisse proceribus, non vero viduitatem ipsam aliis de causis, absque Monastico prætextu diu, & à pluribus conseruatam, exprimit paulò superiùs his: *Habes præterea generis tui grande priuilegium, quod ex inde à Camilo, vel nulla, vel rara vestra familia scribitur, secundos nosse concubitus, vt non tam laudanda sis, si vidua perseueres, quàm execranda, si id Christiana non serues, quod per tanta sæcula gentiles fœminæ custodierunt.* Idem habet epistol. 11. ad Ageruchiam de Monogamia. Tota autem procerum Romanorum inanis gloria, Consulum superba arrogantia, atque in Monasti-

Marcella prima viduarum Monasticum habitus Romæ induit.

cum viduitatis propositum acris indignatio, Marcellæ nobilissimæ viduæ humilitate, non sine magna Hieronymi eius Magistri gloria, prostrata est, atque ex inde in posterum Romanis nobilibus splendori esse cœpit, quid prius fuerat ignominiæ: quod perspicuè tradit epist. 16. ad Principiam, communiter *Marcellæ Epitaphium* dicta. *Ab hac primum* (inquit cap. 2.) *confusa gentilitas est, dum omnibus patuit, quæ esset viduitas Christiana, quam & conscientia, & habitu promittebat* En gentilitatem totam Eustochij, & Demetriadis, virginitate miratam, velatione attonitam: en Marcellæ viduitate confusam; sed quali viduitate? non qualibet, sed Christiana, sed Monastica, *quam & conscientia & habitu promittebat.*

Sed iam quà ritus solemnitate intra Vrbem, domosque proprias Virginitatem profitentes velarentur, scire cupis. Audi Hieronymum epist. 8. celebrem Demetriadis velationem referentem cap. 1. his verbis. *Scio quod ad imprecationem Pontificis flammeum virginale sanctum operuerit caput, & illud Apostolicæ vocis insigne celebratum sit: Volo autem vos omnes Virginem castam exhibere Christo. Quando astitit Regina à dextris eius in vestitu deaurato circumdata varietate, quæ veste polymita, & multarum virtutum diuersitate contexta indutae fuit & Ioseph, & Regum quondam vtebantur filiæ. Vnde, & ipse sponsa* (ipse scilicet quæ velatur Virgo) *lætatur ac dicit: Introduxit me Rex in cubiculum suum. Sodaliumque respondet chorus: Omnis gloria filiæ Regis intrinsecùs.* Nec mirum in prima huius tunc Romæ nascentis nobilium fœminarum consecratione, quæ proculdubio intra Demetriadis domum clàm à Pontifice præsentibus tantummodò Proba auia, matre Iuliana, atque ancillarum familia chori vicem gerentibus agebatur, prolixiorem adhibitum non fuisse ceremoniarum apparatum, quo postmodum in Monasteriis recentior vsa est Ecclesia. Fusiùs eundem consecrationis ritum, & politiori formæ redactum memorat D. Ambrosius eiusdem sæculi Doctor, ab ipso, vt reor, in sua Mediolanensi Ecclesia statutum, & celebratum: sic enim ad Virginem lapsam alloquitur cap. 5. *Non es memorata diei sanctæ Dominicæ resurrectionis, in quo Diuino altari te obtulisti velandam? In tanto itaque solemni conuentu Ecclesiæ Dei, inter lumina illa splendida, inter candidatos Regni cælestis, quasi Regina Regi nuptura processeras. Non es memorata qualis allocutio facta est ea die ad te: Aspice filia, & intuere, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscat Rex decorem tuum; quia ipse est Dominus Deus tuus? Reminiscere ergo quantus ad sponsi tui, & Domini nuptias conuenit populus. Seruare te oportuit fidem, quam sub tantis testibus pollicita es. His tunc in illo die consecrationis tuæ dictis, & multis supra castitatem tuam præconiis sacro velamine tecta es, vbi omnis populus dotem tuam subscribens, non atramento, sed spiritu pariter clamauit, AMEN.* Quibus luculenter promit solemnissimum consecrationis diem, vtpotè resurrectioni Dominicæ sacrum (quibus autem diebus solemnibus Virginũ consecratio esset celebranda, monuit Gelasius Papa in ep. ad Episc. Luc. & alias c. 14. 20. q. 1. C. *Deuotis*) populi totius concursum, luminariũ splendorem, Regali pompa procedentem ad sponsi thalamũ Virginẽ, sermonem (ni fallor) ad populũ

7\. Consecrationis Virginum ritus solemnis.

habitum, multaque de castitate à Verbi Dei præcone exposita, ac denique populum nouæ nuptæ fælicitatem exultanti voce precantem.

8. Velum multiplex. Diuersum tamen diuersis exhibitum fœminis velum, aliis aliisque ritibus, virgines, & viduas sanctum profitentes propositum eo iam tẽpore fuisse velatas, haud obscurè ex vtriusque verbis apparet. Hieronymus namque flãmeum virginale Sãctum caput operiens Demetriadem à Pontifice accepisse promit; Ambrosius virginem suam fuisse consecratam: neutrum autem in professione, & velatione viduarum erat requisitum: neque enim vnquam viduis consecratio licuit, neque à Pontifice velum accipere, cum tamen vtrumque de Virginibus decreuerit Ecclesia: nam 20. q. 1. c. *Puella*, erat quoddam velum, quod dabatur virginibus duodecimo ætatis suæ anno: & ibidem c. *Placuit*, dicitur: *Placuit, vt ante 25. annos ætatis, nec Diaconi ordinantur, nec Virgines consecrantur*: & 27. q. 1. c. *Diaconissam* statuitur velum Ordinationis 40. ætatis anno dari Diaconissæ, quò accipiat officium inchoandi horas Canonicas in choro, & legendi homiliam, quod cæteris ad hoc ministerium non velatis, non licebat: vnde in velatione dabat ei Episcopus Breuiarium, in quo sunt homiliæ Matutinorum in Euangelia. Et eadem 20. q. 1. c. *Iuuenculas*, prohibetur, ne nisi sexagenaria virgo velari in Abbatissam permittatur. Rursus: non nisi à Pontifice Virgines velari posse decernitur, eadem 20. q. 1. c. *De votis*, *Et nisi Epiphaniorum die, aut Albis Paschalibus, aut in Apostolorum natalitiis, sacrum velamen minimè imponatur, nisi forsan graui languore conceptis*. Hactenus de velatione & consecratione Virginum. De viduis autem statuitur eadem 27. q. 1. c. *Viduas*, velum continentiæ, & obseruationis posse suscipere, & hoc esse velum viduarum, & eadem 20. q. 1. *Viduas autem velare Pontificum nullus attentet*. Vide plura apud Baronium de vetustissima consuetudine velandi fœminas, Iudæis, Gentibusque communi tom. 1. A. C. 57. & in Not. Mart. Rom. 27. Maij B. & C.

Virginis.

Viduarum.

9. Virginum & viduarũ detonsio. Cæterùm etsi consecratio, & velatio solemnis ab Episcopo in solis Virginibus celebrata inueniatur, eaque prohibita viduis perpetuò ab Ecclesia fuerit, crediderim tamen à Hieronymo præcellenti Monachatus magistro, crinium dissecationem in vtrarumque velatione eodem sæculo obseruatam. Eam in Ægypti & Syriæ Monasteriis receptam testatur epist. 48. ad Sabinianum his verbis. *Moris est in Ægypto, & Syria Monasteriis, vt tam Virgo, quàm vidua, quæ se Deo vouerint, & sæculo renunciantes, omnes delicias sæculi conculcarint, crinem Monasteriorum matribus offerunt desecandum, non intecto postea contra Apostoli præceptum incessura capite, sed ligato pariter, ac velato. Nec hoc quispiam prater tondentes nouit, & tonsas, nisi quod, quia ab omnibus fit, penè scitur ab omnibus.* Idem consueuisse Tabennesiotas Virgines à S. Pachomio institutas, autor est Palladius cap. 41. Leus. Bethleemiticas vero Virgines Hieronymi, seu potius Paulæ, discipulas eundem obseruasse morem, haud obscurè colligitur ex iis, quæ ibidem subdit Hieronymus Sabinianum Monachum lapsum tepræhendens, eo quod Virginem quandam Deo sacram è Monasterio Bethleem ad stuprum, fugamque sollicitauit, quem sic alloquitur. *Quasi quosdam obsides accipis* (à Virgine à te seducta) *capillos*. En Sabinianus riualium more capillos, aliaque xeniola ab Amasia in signum amoris accipit. Sed ais: Ergo si accipit ab ipsa capillos, virgo illa, vel nondum velata, vel detonsa in velatione non fuit. Nequaquam; sed dedit Sabiniano capillos: qui quidem velationis die detonsi, vbertim iam in dies succreuerant: nam paulò post procum eundem increpans subdit Hieronymus. *Post Apostoli Petri Basilicam, in qua Christi flammeo consecrata es audes crinem accipere tecum noctibus dormitura, quem Christo messueras in spelunca?* Messui ergo virgo lapsa in consecratione crinem tradiderat. Cum autem viduis consecratio non licuerit, capillorum autem messio nec virginitatis, nec viduitatis statui repugnet, consequens mihi est, Virgines quidem post Eustochium, & Demetriadem, detonsas, ac consecratas, viduas verò saltem detonsas, ligato tamen, & velato, non intecto capite incessisse; quod vsque in presens obseruatur in vtrarumque professione, differentia tamen nuper tradita in velis, & velatione seruata. Et quidem crinium messio non sine magno Sacramento in Christo desponsatis stabilita est ab Ecclesia: cùm enim capilli fœminis in signum subiectionis fuerint ab autore naturæ dati, Christo autem desponsata, in libertatem iam vendicata sit, comam nutrire ad gloriam non eget, qua potius cœlesti displiceret sponso: secùs verò nupta, cui cura est viro caduca crinium gloria placere ipsique iuxta Apostolorum esse subiecta.

Nec defuit Romæ atra gentilitatis caligine illumini Institutionis huius illustre satis exemplar in suis Virginibus vestalibus, quæ Plinio teste l. 16. c. 44. crines tondebant, lotosque in Vulcanali, quod Romulus constituit ex victoria de decumis, ad arborem suspendebant. Miror valde adeò apud gentes vanitatis, seu potius dæmonis, cultum viguisse, vt pulchritudinis tantæ dispendio ethnicæ virgines detonsi capitis deformitate placere gestierint: imò nec defuisse Scythici Oceani barbaram nationem, quæ probro capillaturam vtrique dederit sexui, vt testis etiam est Plinius ipse lib. 6. c. 13. Turpe quidem mulieri esse detonderi, aut decaluari docuit Apostolus 1. Corinth. 11. quapropter comam eis in gloriam nutrire permisit. Quam vero id apud gentes ignominiosum extiterit luculenter paucis promit Cyprianus lib. Quod Idola dij non sunt his verbis: *Est & (apud Romanos) Venus calua, multò hic turpius calua, quam apud Homerum vulnerata*. Turpem quidem, ac deformem vulneratam Venerem à Diomade profert Homerus Iliad. 5. perfossam scilicet hasta. 10. Vestales Virgines crines tondebant.

Venus calua deformis.

Diuinum per peplum, quem ei Charites elaborauerant ipsæ
Extremam sub volam, fluebat autem sanguis diuinis deæ
Cruor, qualis nempe fluit à beatis Diis

Et post pauca.

Hæc vero mæsta abiit, laborat vero grauiter
Hanc quidem Iris accipiens ventipes, eduxit è turba
Grauatam doloribus; nigrescebat autem corporis pulchrum &c.

Caluam vero turpissimam depingit Apuleius de Asin. aur. l. 2. his verbis, quæ quia lepidissima

Capillus mulierũ ornamentum.

ma sunt, apposui: *Si cuilibet eximia, pulcherrimaque femina caput capillo spoliaueris, licèt illa de cælo eiecta, mari edita, fluctibus educata, licet inquam Venus ipsa fuerit, licet omni Gratiarum choro stipata, & toto Cupidinũ populo comitata, & baltheo suo cincta cinnamomũ flagrans, & balsama rorans; si calua processerit, placere non poterit ne Vulcano suo.* Vnde non minus lepidè Ouidius lib. 3. de Arte am.

Quæ malè crinita est, custodem in limine ponat:
Orneturuè bona semper in æde Deæ.
Dictus eram subitò, cuidam venisse, puella;
Turbida peruersas induit illa comas.
Hostibus eueniat tam fœdi causa pudoris:
Inque nurus Parthas dedecus illud eat.
Turpe pecus mutilum, turpis sine gramine campus,
Et sine frõde frutex, & sine crine caput.

11. *Capillorum rasio ignominiosa.* Hinc apud Isidorum Pelusiotam lib. 2. ep. 53. Cum sciret Christiana Virgo adolescentem quendam eius deperire pulchritudinem, cutè tenus suos amputauit crines, cumque sic abrasa eisse inspiciendam exhiberet, omnem mox in iuuene concupiscentiæ flãmam extinxit: Quodque in nurus Patthas dedecus optabat Ouidius, inimicorum Romæ odio correptus; id Christiani nominis persequutores in Christianarum virginum cõmisere ludibrium: Faustamque virginem ab Euilasio Idolorum Sacerdote decaluatam, & ad turpitudinem rasam sancta colit Ecclesia 20. Decemb. Vnde D. Ambros. non nisi lapsam virginem crinem deponere in signum pœnitentiæ suadet c. 8. ad ipsam: quin etiam capillorũ abrasio in supplicium mulierum, fornicationis crimen committentium, deuenit, tum in nostra Hispania, tum etiam apud Francos, vt ex eorumdem Capitulat. ibidem refert Baronius. Plura etiam de hac re vide notata à Loaysa in Not ad. c. 6. Concil. VI. Tolet. At quæ ludicra, & contemptibilia hominum opinione tam apud Christianos quam apud gentes reputantur, veræ Religionis causa introducta, non tantum honesta, verum & sacrosancta haberi, vsus probauit. Recole dicta l. 2. c. 10. n. 5. & lib. 3. c. 4. n. 34.

12. *Obiicitur Canon Synodi Gangrensis.* Obiiciunt nobis Fidei, & Monachatus hostes validum (putant) argumentum, Canonem scilicet 17. Concilij Gangrensis, quo Sancti Patres crinium messionem in fœminis generaliter damnare videntur his verbis: *Quæcumque mulier religioni iudicans conuenire, comam sibi amputauerit, quam Deus ad velamen eius, ad memoriam subiectionis illi dedit, tanquam resoluens ius subiectionis; anathema sit.* *Aliquorum euasio.* Quod adeò validum aliqui Catholicorum reputauere telum, vt vi difficultatis oppressi vim nõ habere Concilium Gangrense respondeant vltra Paphlagoniam Prouinciam, in qua celebratum est, cum enim Prouinciale sit, in sua tantum Prouincia autoritatem sibi vendicare contendunt. Sed, vt rectè notat Baronius Mart. Rom. 20. Sept. E. consilij inopes aliqui ad hoc vnum confugiunt remedium, quod potius bella quædam tergiuersatio est, quam nodi solutio: *Gangrensis Synodus probata ab Ecclesia.* cum constet complures Synodi huius Canones in Decretorum libro, quo Ecclesia vtitur esse contextos, & Symachi Papæ Apostolica autoritate in VI. Synodo Romana tunc temporis celebrata probatos, & à Leone IV. dist. 2. C. de libellis. Et quidem iure probantur: quia vt doctè probat Bellarminius to. 1. Controu. l. 1. de Conciliis c. 19. Concilium illud Apostolica autoritate gaudet, cui Summus Ecclesiæ Præsul per se, vel per legatos suos præsidet. Gangrensi autem Osium Cordubensem Romani Pontificis in Oriente legatum præfuisse, probat Baronius A. C. 361. tametsi de anno celebrationis dubitet. Eo autem celebratum tenet Gualterius in Chronol. ex Onuphrio in Chron. & Azorio Instit. Mor. 1. p. l. 5. c. 19. à quibus non parum distat Dominicus Nicolinus secundæ editionis Concil. compilator to. 1. circa A. C. 324. celebratum asserens. Cæterum licet summus Pontifex nunquam Conciliis Orientalibus præfuerit, ac per consequens neque Gangrensi in Oriente coacto id tamen non casu, sed certa ratione factum notat ibidem Bellarmin. ex Epist. Leonis 17. ad Theodosium, & 47. ad Concilium Chalcedonense: vbi ait se ad Synodum non venire, quoniam id non patitur consuetudo, nec vlla prædecessorum habet de hac re exempla. Imo cum Vigilius Papa intra Constantinopolim consisteret, quo tempore ibi Concilium V. generale celebrabatur, ei tamen interesse noluit, sed per libellum Concilij Acta confirmauit, vt scribit Photius in lib. de Septem Synodis. Aliundè ergo germanus illius Canonis sensus habendus est.

Baronius loco cit. in Not. Rom. Mart. genuinam Canonis huius intelligentiam ex Sozomeno haurit lib. 3. c. 13. vbi de Eustachio Sebasteno Episcopo hæresiarcha, cuius S. Synodus Gangrensis deliria damnauit, hæc habet: 13. *Vera solutio* *Mulieres non paucæ adductæ in fraudem primum viros suos deseruerunt: nonnullæ pietatis simulatione caput totondere, & contra quam sexum muliebrem deceret, virilem habitum induere. His de causis &c.* En quibus de causis Canonem illum Patres edidere: vnde manifestum est, non in sacras Virgines religionis causa detonsas, sed aduersus coniugatas, falsa simulataque pietate viros suos deserentes, comamque radentes anathematis sententiam tulisse Concilium. *Quæ crinium detonsio damnata?* Rursus generaliter aduersus mulieres omnes cuiusq; status temerè, & pro libito crinem tondentes, muliebrem habitum deponentes, idque sibi absque Ecclesiæ autoritate licere existimantes: quod expressiùs patet ex textu primæ editionis Conciliorum, quæ sic habet: *Si qua mulier propter diuinum cultum (VT ÆSTIMAT) crines attondeat &c.* Et ex versione Gentiani Horueti sic Græcum textum latinitati reddentis: *Si qua mulier, propter eam QVÆ EXISTIMATVR, pietatem, tondebat comam &c.* vndè palam fit, quod non religiosa pietas Ecclesiæ, autoritate probata, sed amentium quarumdam mulicrcularum, falsa, & existimata damnatur.

Iam ad discipulas Hieronymi, vnde digressa est, redeat oratio: & quia pro ratione ætatum Instituta eis data reddituri sumus, eadem habita ratione fas sit eas breuiter enumerare ex Mariano Victor. in noua edit. Oper. Hieron. 14. *Hieronymi discipulæ.*

Pacatula. *Pacatula* infantula prima sese offert, cuius rudem adhuc, tenerem, & necdum balbutientem ætatem instruit Epist. 12. ad Gaudentium.

Paula infans *Paula* Lætæ filia infantula itidem, Paulæ Sanctissimæ ex Toxotio filio nepotis, quam Pau-

la auia virginitati ante ortum destinarat, quamque ea de causa Hieronymus Epist. 7. ad lætam de ipsius institutione, *de repromissione natam* appellat, *prius consecratam, quam genitam; ante votis, quam vtero conceptam.*

Eustochium. *Eustochium* Paulæ senioris filia, aliàs Iulia Eustochium, Paulæ matris itinerum, & Monastici propositi comes, nũquam satis, à Hieronymo Laudatæ: in sanctis locis *Virginitatis, & Ecclesiæ monile pretiosum*, vt ipse ait Ep. 7. prima. in Vrbe nobilium virginitatis sectata propositum, ad quam Epist. 22. de Custodia virginitatis 27. Epitaphium Paulæ matris, pluresque alios tractatus & Epistolas dedit.

Demetrias. *Demetrias* nobilitate, & diuitiis prima in orbe Romano ad quam scribit Epistolam 8. de Seruanda virginitate; tantæ perfectionis virgo *vt inde caperit, vbi aliis desiisse, perfecta, consummataque virtutis est.* vt ipse ait ib. c. 1.

Principia. Principia eximiæ sanctitatis Virgo, ad quam Hieronymus suggerente ipsa scripsit Epistolam 16. de vita Marcellæ viduæ aliis *Epitaphium Marcellæ*, ibique de Principia: *Audiuimus* (inquit) *te illius* (nempe Marcellæ) *adhæsisse consortio, & nunquam ab illa nec transuersum quidem vnquam, vt dicitur, recessisse.* O quale elogium.

Asella. *Asella* Virgo ante natiuitatem in vtero benedicta, patrique in vitrea phiala per somnium à Deo monstrata, Romæ solitariam, ac Monasticam vitam velut in eremo agens: laudata à Hieronymo Epist. 15. ad Marcellam.

Hermonenses virgines. *Virgines Hermonenses*, in monte *Hermon* degentes, ad quas dedit Epist. 39. conquestus, quòd sæpè ab eo literis prouocatæ, nunquam rescripserint: fusam quia apud illas Hieronymus ab obtrectatoribus suis fuerat diffamatus, vt ipse haud obscurè innuit, cum ait: *Aliter sorores charissimæ hominum liuor, aliter Christus iudicat. Non eadem est sententia tribunalis eius, & anguli susurronum.* Et in fine. *Amice, si ego bonus sum, quare oculus tuus nequam est?* Matth. 20.

Paulinæ virgines. *Paulinas Virgines* Bethleemi in Monasteriis à Paula extructis degentes Paulæ potius ipsas Instituentis discipulas esse, infrà dicemus; non tamen ideò à discipularum Hieronymi gloria & numero expurgandæ sunt.

15. Paula senior. *Paula Senior* vidua sanctissima, discipularum Paulæ longè præcipua, Romanæ nobilitatis splendor, Monastici Instituti Magistra, cuius Ascetica Instituta verbo, & opere ab ipsa tradita dabimus. §. 4.

Marcella. *Marcella* vidua, Paulæ amica, imò magistra, vt inquit Hieronymus Epist. 16. ad Principiam elegantissimè ibi ab ipso laudata; & penè innumeris ad ipsam datis nobilitata tractatibus.

Blesilla. *Blesilla*, Paulæ filia, & Eustochij soror, quæ amisso viro valida febri admonita Monasticam vitam profiteri cœpit: eiusque obtrectatoribus respondet Hieronymus Epist. 23. eaque & 25. quæ matrem Paulam super filiæ obitum intemperanter dolentem consolatur, huius vitam commendat.

Paulina. *Paulina*, Paulæ item filia, quæ vita decedens sanctum, & admirabilem virum Pamachium propositi, & rerum suarum reliquit hæredem, ad quem super obitu eius libellum edidit Hieronymus, quo eam laudat Epist. 26.

Læta. *Læta*, Paulæ nurus, Toxotij vxor, ad quam Hieronymus scribit Epistolam 27. de Institutione filiæ, de qua supra; eamque, Toxotio vita functo, docet qualiter infantulam instruere debet.

Saluina. *Saluina*, nobilissima Gildonis filia, qui Africam tenuit, Nebridio marito Augustorum contubernali amisso superstes, Epist. 9. instruitur à Hieronymo, qualiter filios regere, vitamque traducere debeat, eamque à secundis nuptiis dehortatur.

Furia. *Furia*, Læti Consularis, & Titianæ filia, florenti adhuc ætate vidua, late, atque eleganter suadetur à Hieronymo, ne ad secundas nuptias transeat, qualiterque pudicitiam, & famam custodire debet. Epist. 10.

Ageruchia. *Ageruchia*, Celerini nobilissimi Romani filia, quam Epist. 11. mundi calamitatibus ante oculos eius positis secundas suadet fugere nuptias.

Celantia. *Celantia*, nobilis matrona, Epist. 14. edocetur, quomodo inter honores, diuitias, & matrimonij onera, vitam Deo placentem degere debeat. Paulini autem esse eam Epistolam credit in eius argumento Marianus Victorius.

Lea. *Lea*, fœmina religiosissima, Monasterij cuiusdam Præposita, cuius felicem exitum laudat Hieronymus Epist. 24.

Castorina. *Castorina*, ipsius Hieronymi Matertera, quam ad concordiam cum seipso, & pacem hortatur Epist. 36.

16. Fabiola. *Fabiola*, nobilissima, quæ viro ob adulterium dimisso, alteri perperam nupta, errore cognito, publicam egit pœnitentiam: & facultatibus suis pauperibus distributis, virtutibus admirandam traduxit vitam. Laudatur Epist. 30. ad Occeanum, aliis *Epitaphio Fabiolæ*. Ea verò ad superos translata, ipsius memoriæ reddit Epistolam 127. opus quod viuenti promiserat de 42. mansionibus populi Israël ab Ægypto ad terram promissionis, spiritualiter eas exponens pro itinere, quo ex hoc mundo ad regnum cœlorum peruenitur.

Hedibia. *Hedibia*, Paterij Rethoris Galli nobilis filia, quæ doctrinæ Hieronymi auida misit ad eum in Bethleem Apodemium 11. quæstionum ab ipso explicandarum easque enucleat Epist. 150. ipsa laudata.

Algasia. *Algasia*, nobilis fœmina, ex vltimis Galliarum confinibus exorta, quæ eodem, ac Hedibia desiderio ducta, vndecim quæstiones ad Hieronymum Bethleemi commorantem mittit ab eoque laudatur, & eruditur Epist. 151.

Paula vrbica. *Paula Vrbica*, ad quam Hieronymus doctam mittit Alphabeti Hæbrei Interpretationem Epist. 155. *Sunia* & *Fretela* ex Getarum, & Germaniæ oris, quas Epist. 135. instruit de consensu quorumdam locorum Græcorum & Latinorum exemplarium.

Aliæ discipulæ. Aliæ ad alias nobiles fæminas inter opera Hieronymi extant Epistolæ, eruditione plenæ, aliique tractatus, tam Virginum, quàm viduarum grauia continentes instituta, & morum eruditionem: sed quia inter falsò Doctori nostro adscripta reiiciuntur à Mariano Victorio scriptorum eius diligentissimo recognitore, ideò nec discipularum nomina promo, nec proferam Instituta; his contentus quæ nullo dubitante Hieronymum vel Magistrum, vel autorem cognoscunt; copia ipsa inops: quandoque enim vt cum Nasone loquar, Eleg. de Nuce.

Fructus

Fructus obest: peperisse nocet esse feracem,
Quaque fuit multis, est mihi præda, malo.
adeò, vt cum ipso Fast. 5. fastidiosam coacto (vt Horatio contigit l.3.od.27.) deserere copiam
Quo ferar ignoro: copiaque ipsa nocet.

§. II.

Infantularum Virginitati, vitæque Monasticæ destinatarum Instituta.

17. *Infantulam docere difficile.* GAudentij precibus flexus Hieronymus, qualiter Infantilis ætas perpetuæ virginitati, ac vitæ Monasticæ à crepitaculis dicata frugaliter sit instruenda, docet Epist. 12. vltro autem Epist. 7. sese nutritium ac Magistrum fore pollicetur Paulæ adhuc infantulæ, Toxotij, & Lætæ filiæ, quam Paula auia nondum conceptam Christo promiserat desponsandam. *Causa* quidem *difficilis* (inquit Epist. 12.) *paruulæ scribere, quæ non intelligit, quid loquaris, cuius animum nescias, de cuius voluntate periculosè promittas, vt secundum præclari oratoris exordium, spes in ea magis laudanda sit, quam res. Quid enim horteris ad continentiam, quæ placentas desiderat: quæ in sinu matris garrula voce balbutit? Cui dulciora sunt mella, quam verba? Audiat profunda Apostoli, quæ anilibus magis fabulis delectatur. Prophetarum ænigmata sentiat, quam tristior garrulæ vultus exagitat? Euangelij intelligat maiestatem, ad cuius fulgura omnis mortalium sensus hebetatur? Vt parenti subiiciatur horter, quæ manu tenera ridentem verberat matrem?* His reiicere videtur Gaudentij præces importunè flagitantis Asceticum Epistolium, quo tenera Pacatulæ erudiatur infantia, eisdemque excusari, quibus Persius Satyr.2. ad Plotium Macrinum. *Omnis ætatis doctor Hieronym.*

Ast ego nutrici non mando vota: negato.
Iupiter hæc illi, quamuis te albata rogarit.

sed tamen vt omnium sese Magistrum ostēderet Hieronymus, nullaque ab vtero ad tumulum excusaretur ætas, quasi ab ipso non edocta, hæc ab infantulis statuit obseruanda.

18. *Quibus alliciēda infans vt discat.* *Itaque Pacatula nostra hoc Epistolium post lectura suscipiat: interim modo literarum elementa cognoscat, iungat syllabas, discat nomina, verba consociet, atque vt voce tinnula ista meditetur, proponatur ei crustula, mulsa præmia, & quidquid gutturi suaue est; quod vernat in floribus, quod rutilat in gemmis, quod blanditur in pupis, acceptura festinet.* NOT. *Crustula* vt bene notat Marianus Victorius in Schol. Melliti panis genus est in subtiles, & variegatas laminas incisi, Reatique nomen seruare ait cui consonat Ælias noster addens, operis pistorij edulia esse, in crusta, Hispanè *cortezas* redacta, quibus puerorum allicitus animus vnde Horatius. *Crustula quid?*

Et pueris quondam dant crustula blandi Doctores,
Elementa velint vt discere prima.

Mulsum. *Mulsum* nequaquam ex vino, & melle potionem cum Mariano intelligas de qua potione ita confecta Martialis.

Attica nectareo turbatis mella Falerno;
Misceri debet hoc à Ganimede merum.

cum districtè Hieronymus vini vsum, maximè vetustissimum, atque optimum quo *mulsum* conficitur, virginibus vbique prohibeat, & infantulis Epist. 7. Vbi *Discat* iam (Paula infans) *Vinum non bibere, in quo est luxuria.* Mulsum ergo genericè dicitur de omni suaui, ac blandiente; puerorum præsertim gustui placido: qua acceptione vtitur Plautus in Rud. Idem Casin. *Mea mulsa* dixit blandientis affectu, pro eo quod est, *mea suauitas*, vel cum Plinio l.21.c.24. pro conditura ex aqua & melle confecta, quæ apud nostros, *aqua miel* complexum retinet nomen. *Pupæ*, paruulæ, ac tenellæ puellæ, quo sensu Martialis lib.4. *Pupa quid?*

Pupam se dicit Gallia cum sit anus.

In præsenti vero *pupis*, imagunculæ quædam puellares significantur, quibus in infantili ætate puellas lusitare videmus (nostris *munecas*) quas olim Virgines, penè nubiles, & pubertati vicinæ, Veneri offerebant, Persio teste Satyr.2. vbi.

Dicite Pontifices, in sacris quid facit aurum?
Nempe hoc quod Veneri donatæ à Virgine pupæ.

2. *Interim, & tenero teneat pollice fila ducere; rumpat sepè stamina, vt aliquando non rumpat: post laborem lusibus gestiat; de matris pendeat collo; rapiat oscula propinquorum, psalmos mercede decantet, amet, quod cogitur discere, vt non opus sit, sed delectatio; non necessitas, sed voluntas.* 19. *Quibus occupanda vsque ad septennium.*

3. *Solent quædam, cum futuram Virginem spoponderint, pulla tunica eam induere, & fuluo operire pallio, auferre linteamina, nihil in collo, nihil in capite auri sinere: reuera bono consilio; ne habere discat intenero, quod postea ponere compellatur.* NOT. Nostri temporis morem probat Hieronymus, quo pluries videmus, puellas in Monasteriis Virginum nouitiarum habitu ab infantia indui, cumque vsque professionem gestare, ita vt præter Monasticas vestes aliis sese ornatas non viderint, nec pedem à clausura discesserint. Verum etsi piè Hieronymi, nostroque æuo, id fuerit introductum: aliter tamen de hac resentientium opinionem hoc loco subdit, nec omnino refellere videtur: *multos namque reperies facilius carere experta corporis voluptate, quam eos, qui à pueritia libidinem nesciant: ab aliis enim nota calcari, ab aliis ignota appeti: illos vitare pœnitendo suauitatis insidias, quas fugerunt; hos carnis illecebras dulci titillatione corporis blādientes dum mella putant, venena noxia reperire.* Attamen Epist. 7. ad lætam de educatione Paulæ filiæ, itidem infantulæ, apertiùs suam promit sententiam. c.4. inquiens: *Et licet alij putent maioris esse virtutis, præsentem contemnere voluptatem: tamen ego arbitror securioris continentiæ esse, nescire quod quæras.* Pium igitur morem à Hieronymo laudatum libens laudo: si tamen prudenti maturitate id fiat. Vereor namque ne parentum indiscreta pietate fallente, puellæ absque sui deliberatione toties Ecclesiæ Decretis, Patrumque doctrina commendata, Religioni tradantur. Nam vnde, obsecro, parentibus notum, infantulæ pro eorum libito virginitati ab incunabilis destinatæ, Monasticem in ætate adulta plus expedituram, quam nuptias? *Rectius fuerat* (ait Hieronymus ipse Eustochium virginem instruens Ep.22.c.2. *subiisse coniugium, ambulasse per plana; quam ad altiora tendentem in profundum inferni cadere.* Faxit Deus, ne edentulæ pullis indutæ, & absque secula-

Qualiter eas induere Monasticis vestibus, liceat.

Libertas professionis cōmendatur.

rium experientia ad professionem Monastici status translatæ in adolescentia flentes, & eiulantes dicant, cum Apost. Cor. 7. *melius fuisse nubere, quam vri*: & cum Ouidio epist. Phedræ Hipolito,

Venit amor grauius, quo serius vrimur; intus
Vrimur, & cæcum pectora vulnus habent.

Vide lector eadem epist. 7. c. 3. adducta num. 4. huius cap. quid Prætextatæ acciderit Eustochij Virginis habitum Monasticum, quem ab infantia gerebat, mutare gestienti; sed nota, amabo te, quod à Deo percussa est, *vincere cupiens, & Virginis propositum* (en Virginis libertas ante omnia expectanda) *& matris desiderium*; en matris pietas filiæ deliberationi subsequuta: vtrũq; nefas Prætextatæ facinus, sed proh nefarium facinus prætextu pietatis temerè puellam cogere eique vim afferre, quam spontaneam sibi Christus desponderi voluit, v. infra l. 5. c. 4. n. 70.

20. Quæ alloquia vitãda. 4. *Virgo es: quid te mulieris delectat societas?* N O T. Hic multa subiungit de honestate à Virginibus seruanda, priuatisquę virorum cuiusque status vitandis alloquiis; quæ ad institutionem adultarum (de quibus infra) spectant, vt ipse norat subiiciens: *Declinaui parumper de mea disputatione aliorum occasione: & dum infantem Pacatulam instituo, imò te nutrio, multarum subitò mihi malè pacatarum bella suscepi. Reuertar ad propositum.*

Cum pueris non ludat. 5. *Sexus fœmineus suo iungatur sexui; nesciat, imò timeat cum pueris ludere.* N O T. *semper in adiunctis, æuoque morabimur aptis.* Horat. de Art. Poët.

Matri obediat. 6. *Matris nutum pro verbis, ac monitis, & pro imperio habeat: amat, vt parentem, subiiciatur, vt dominæ, timeat vt magistram.* N O T. Paucula hæc Instituta (quæ penè ad Verbum repetit epist. 7. ad lætam, de educatione Paulæ) sufficere Hieronymo visa sunt pro infantula educanda toto eo tempore, quo rem aliquam

Infantibus ætas. nouit, nec tamen explicare potest: quòd regulariter vsq; ad septennium protenditur, ætasque infantilis dicitur ab eo, quod natus nondum fari cæperit. Nunc ad puellæ septennis instructionem subdit.

21. Quibus à septennio occupanda. 7. *Cum autem virgunculam rudem, & edentulam septimus ætatis annus exceperit, & caperit erubescere, scire quid taceat, dubitare quid dicat; discat Psalterium, & vsque ad annos pubertatis libros Salomonis, Euangelia, Apostolos, & Prophetas sui cordis thesaurum faciat.* N O T. Pubertas. Pubertatis anni in pueris, à 14. in fœminis, à 12. computari passim apud autores reperies: his enim ætatibus vnusquisque sexus pubescere incipit, & eousque à septennio protenditur pueritia. Vide nunc, quibus eo quinquennio puellam occupari desiderat, quæ reddere voces iam scit,

——— *& pede certo.*
Signat humum, gestit paribus colludere, & iram
Colligit, ac ponit temerè, & mutatur in horas.

Horat. in Arte Poëtic. Et Tullius 2. Tuscul. *A pueritia legimus, & discimus.* Et orat. pro Pompeio: *Pompeius è ludo, atque pueritiæ disciplina, in militia disciplinam profectus est.* Idem in spirituali militia euenit.

8. *Nec liberius procedat in publicum.*

9. *Nec semper Ecclesiarum quærat celebritatẽ:*

10. *In cubiculo suo totas delicias habeat:*

11. *Nunquam iuuenculos, nunquam cincinnatos videat:*

12. *Vocis dulcedine; per aurem animam vulnerantes, puellarumque lasciuia repellantur, quæ quanto licentiùs adeunt, tanto difficiliùs euitantur: & quod didicerunt, secreto docent, inclusamque Danaëm vulgi sermonibus violant.* Et epist. 7. *Surda sit ad organa; Tybia Lyra, cythara, cur facta sint, nesciat.* N O T. Acrisius Danaëm filiam suam ærea turri, ne violaretur inclusit. Fabula autem est (Ouid. 2. de Trist.) Iouem imbre aureo in sinum eius infusum eam stuprasse: eoque vsus exemplo Hieronymus, puellæ celebritatem frequentiam, licentiamque interdicit procedendi in publicum; & in sequentibus, comitem ei optat adiungi magistram, pedagogam, custodem, sobriam, grauem, tacitam, lanificam, ne forte nutricum, ac famularum auaritia, inclusam Danaim auro violari contingat. Addit sequentia Hieronymus ep. 7. Paulam senioris Paulæ neptim mille sibi titulis chariorem curiosius instruens.

13. *Discat iam vinum non bibere, in quo est luxuria.* NOT. v. dicta n. 18. 22. Abstinentia à vino.

14. *Ante annos robustæ ætatis periculosa est teneris grauis abstinentia. Vsque ad id tempus, si necessitas postulauerit, & balneas adeat, & vino vtatur modico propter stomachum, & carnium edulio sustentetur, ne prius deficiant pedes, quam currere incipiat.* Ieiunia.

15. *Displicent mihi, in teneris maximè ætatibus, longa, & immoderata ieiunia, in quibus iunguntur hebdomades, oleum in cibo, ac poma vetantur.* Vide notata de ieiuniis Hieronymi supra cap. 4. à n. 53.

16. *In Quadragesima continentia vela pandenda sunt, & tota auriga retinacula equis laxanda properantibus, quamquam alia sit conditio sæcularium, alia Virginum, & Monachorum.* NOT. D. Quadragesimæ. Benedictus c. 49. Reg. de obseruatione Quadragesimæ sic loquitur. *His diebus augeamus nobis aliquid ad solitum pensum seruitutis nostræ orationes peculiares, ciborum & potus abstinentiam: & vnusquisque super mensuram sibi indictam aliquid propria voluntate cum gaudio S. Spiritus offerat Deo, id est, subtrahat corpori suo de cibo: de potu, de somno, de loquacitate, &c.*

17. *Cibus eius olusculum sit, & simila, raroque pisciculi.* NOT. v. Notaras v. c. 4. n. 56. Cibus.

18. *Sic comedat, vt semper esuriat, vt statim post cibum possit legere, orare, & psallere.*

19. *Assuescat ad orationes, & psalmos nocte consurgere, Manè hymnos canere, Tertia, Sexta, Nona hora stare in acie quasi bellatricem Christi, ascensaque lucerna reddere sacrificium Vespertinum.* NOT. De horis Canonicis quid Hieronymus statuerit, fusè tradidimus cap. præced. à n. 91. De *lucernario*, & hora Vespertina v. dicta c. 2. à n. 12. Horæ canonicæ.

20. *Reddat tibi pensum quotidie de scripturarum floribus cantum.* Studium sanctissimum.

21. *Pro gemmis, & serico diuinos codices amet.*

22. *Sic dies transeat, sic nox inueniat laborantem. Orationi lectio, lectioni succedat oratio.* 23. Oratio.

23. *Discat lanam facere, tenere colum, ponereque in gremio calathum, rotare fusum, stamina pollice ducere.* NOT. *Colus* instrumentum est pensa Labor manuum.

conti

continens, à quo ſtaminis fila ducuntur, Hiſpanè *rueca*, de quo Ouidius Metamorph. 4.

Et colus,& fuſus digitis cecidere remiſſis.

Calathum vas vimineum, ſeu ciſtella, vbi penſa, trama, fila, ſtamina, cæteraque fœmineo manuum labori neceſſaria ponuntur.

Veſtes.

24. *Spernat bombycum telas, Serum vellera, & aurum in filo lenteſcens: talia veſtimenta paret, quibus pellatur frigus, non quibus veſtita corpora nudentur.* NOT. *Bombyces*, ij ſunt Vermiculi, qui mori fronde apud nos nutriuntur. Plinius in Co inſula naſci tradit *cupreſſi, terebynthi, fraxini, quercus florem imbribus decuſſum terræ halitu animante*, lib. 11. c. 23. Hi in aranearum morem tenuiſſima fila ducunt, quæ humore lenteſcentia fuſo tenuantur, & in lanificia veſtibus conficiendis trahuntur, quibus olim mulieres tantum vtebantur. *Prior eas redordiri* (inquit Plin. ib. c. 22.) *rurſus quæ texere inuenit in Co mulier Pamphila, Latoi filia non fraudanda gloria excogitatæ rationis, vt denudet fœminas veſtis.* Sed vt ipſe rectè notat c. 23. *Nec puduit has veſtes vſurpare etiam viros, leuitatem propter æſtiuam. In tantum à lorica gerenda diſceſſere mores, vt oneri ſint etiam veſtes.* Serum vellera ſic dicta, eo quod Seris Scythiæ populis, ex quarumdam arborum foliis lanugo tenuiſſima generatur, quam ad veſtes texendas habitatores depectunt, de quibus Virgil. 2. Georg.

Bombicinæ.

Taxantur in viris.

Serum vellera.

Velleraque in foliis depectunt tenuia Seres.

Seres.

De eiſdem Plinius lib. 6. c. 17. *Primi ſunt homines qui noſcantur Seres lanicio ſyluarum nobiles, perfuſam aqua depectentes frondium canitiem, vnde geminus fœminis noſtris labor redordiendi fila, rurſumque texendi. Tam multiplici opere, tam longinquo orbe petitur, vt in publico matrona tranſluceat.* Hinc bombycinas veſtes cum ſericis confuſas crediderim ex vtrarumque affini ſubtilitate, & tenuitate. Eadem lanificij arte celebratas *goſſipinas* veſtes inuenio apud eumdem Plin. l. 19. c. 1. vbi: *Superior* (inquit) *pars Ægypti in Arabiam vergens gignit fruticem, quem aliqui goſſipion vocant, plures xylon, & ideo lina inde facta xylina. Paruus eſt, ſimilemque barbatæ nucis defert fructum, cuius ex interiori bombyce lanugo netur. Nec vlla ſunt eis in candore, mollitiaue præferenda:* Has vulgus *cotoneas* vocat; Hiſpani *de algodon:* fructicem ſe in Italia vidiſſe inquit Calepinus verbo *Goſſipion.* Quia vero qualis Magiſter, talis diſcipulus, quales contubernalium & ancillarum mores, tales, & dominæ, ſyllabum ſubdit virtutum, quibus puellæ impuberis Magiſtra debet eſſe probata.

Goſſipion.

24. Qualis debet eſſe infantis magiſtra.

25. *Sit ei Magiſtra comes, pedagoga cuſtos:*

26. *Non multo vino dedita:*

27. *Non iuxta Apoſtolum otioſa, atque verboſa*

28. *Grauis.*

29. *Lanifica.*

30. *Ea tantum loquens, quæ animum puellarem ad virtutem inſtituant.* NOT. Reddit S. Doctor Inſtitorem Magiſtræ, ac Pedagogæ grauem rationem his verbis: *Solent laſciui, & compti iuuenes, blandimentis, affabilitate, munuſculis aditum ſibi per nutricas, aut alumnas* (an ad alumnas?) *quærere, & cum clementer intrauerint, de ſcintillis incendia concitare, paulatimque proficere ad impudentiam, & nequaquam poſſe prohiberi; illo in ſe verſiculo comprobato.*

Ægrè reprehendas, quod ſinis conſueſcere.

Subdit de ancillis.

31. *Nolo de Ancillulis ſuis aliquam plus diligat, cuius crebro auribus inſuſurret; quidquid vni loquitur, hoc omnes ſciant.* NOT. Nunc ad matrem.

Nullam plus alia diligat ancillam.

32. *Si quando ad ſuburbana pergis, domi filiam non relinquas: neſciat ſine te, nec poſſit viuere; & cum ſola fuerit, pertimeſcat.*

Domi non relinquatur à matre.

Plura ſubiungit Hieronymus, vel dictis coincidentia, vel omni ætati communia, quæ commodiùs in ſequentibus tradentur. *Felix virgo,* inquit, felix *Paula Toxotij, quæ per auiæ, amitæque virtutes* (Paulæ ſcilicet, & Euſtochij) *nobilior eſt ſanctitate, quàm genere.* Felix, inquam, Paulæ & Pacatulæ rudis balbutientium infantia, tanto Magiſtro edocta, tanto Pedagogo nutrita.

§. III.

Virginum intra vrbes, domoſque proprias, Monaſticem colentium Inſtituta.

ITerum rogatus Hieronymus à Iuliana matre Probaque auia Demetriadis Virginis genere, & ſanctitate nobiliſſimæ, iterumque ſpontaneus erga Iuliam Euſtochium, Paulæ ſenioris filiam cuius domui innumeris pene titulis addicebatur, & alebatur facultatibus, illam Epiſt. 8. hanc verò Epiſt. 22. fuſè inſtruit de cuſtodia virginitatis: cæteraſque edocet virtutes, quæ puberibus pro muro ſunt, quo intemeratum pudicitiæ virginalis theſaurum in vaſis fictilibus repoſitum magnis inimicorum circumdatum agminibus, defendere queant. Res quidem difficilis: *inter omnes* namque *materias* (inquit epiſt. 8. ad Demetriadem) *quas ab adoleſcentia vſque ad hanc ætatem, vel mea, vel notariorum ſcripſi manu, nihil præſenti opere difficilius. Quid igitur faciam? quod implere non poſſum, negare non audeo.* Ne autem, quod in hac materia præcipuum iudico, memoria labatur; infantularum reſidua ex Epiſt. 12. c. 2. primo loco adoleſcentulis demus.

25. virginum inſtructio difficilis.

1. *Virgo es: quid te mulieris delectat ſocietas? Quid fragilem, & ſubtilem ratem magnis committis fluctibus? Elige probata in Domino continentia. Quid te adoleſcentula, quid pulchra, quid luxurioſa delectat? At non habitas in eodem hoſpitio. In nocte duntaxat. Cæterum totos dies in huius confabulatione conſumis.*

Quorum ſocietas fugienda.

2. *Nolo habeas conſortia matronarum*

3. *Nolo ad nobilium domos accedas:*

4. *Ad hominis coniugem Dei ſponſa quid properes? diſce in hac parte ſuperbiam ſanctam; ſcito, te illis eſſe meliorem.*

5. *Neque vero earum tantum te cupio declinare congreſſus, quæ maritorum inflantur honoribus, quas Eunuchorum greges ſepiunt, & in quarum veſtibus attenuata in filum auri metalla texuntur; ſed etiam eas fuge, quas viduas neceſſitas fecit, non voluntas: non quod mortem optauerint maritorum, ſed quòd datam occaſionem pudicitiæ, non libenter acceperunt.*

6. *Si ad Imperatoris vocem concurrit ambitio ſalutantium, cur tu facis iniuriam viro tuo?*

7. Ea

7. *Eas Virgines, & viduas, quæ otiosæ, & curiosæ domos circumeunt matronarum, quæ rubore frontis abstricto parasitos vincunt mimorum, quasi quasdam pestes abiyce. Corrumpunt mores bonos confabulationes pessimæ.* NOT. subiicit horum omnium rationem.

Nolo te frequenter videre, quod contemnens Virgo esse cœpisti. NOT. Adhuc de eiusdem sexus societate, enixè Virginem cautam reddit: eousque verum ostendens illud Martialis Epigr. 31. ad Iulium.

Nulli te facias nimis sodalem;
Gaudebis minus, & minus dolebis.

Nunc de virorum colloquiis.

26. Virorum alloquia vitāda. 9. *Tu quoque Virgo, vel vidua, cur tam longo sermone viri retineris? Cur cum solo relicta non metuis? saltem alui te, & vesica cogat necessitas, vt exeas foras, vt deseras in hac re eum, cum quo licentiùs, quam cum marito egisti. Sed de Scripturis Sanctis aliquid interrogas. Interroga publicè, audiant pedissequæ, audiant comites tuæ.*

Egressus in publicum. 10. *Rarus sit egressus in publicum. Martyres tibi quærantur in cubiculo tuo: nunquam causa deerit procedendi, si semper, quando necesse est, processura sis.*

27. Virginitas aurum, & thesaurum. 11. *Semper te cubili tui secreta custodiant. Caue, ne domo exeas, & velis videre filias regionis alienæ, quamuis fratres habeas Patriarchas, & Israel parente læteris. Dina egressa corrumpitur.* Genes. 34.

12. *Nolo te sponsum quærere per plateas, nolo te circumire angulos ciuitatis. Sponsus in plateis non potest inueniri. Sequitur: Quæsiui eum, & non inueni.* Cant. 5.

13. *Zelotypus est Iesus; non vult ab aliis videri faciem tuam.*

14. *Foris vagentur Virgines stultæ: tu intrinsecus esto cum Sponso: quia si ostium clauseris, & secundum Euangelij præceptum in occulto oraueris patrem tuum, veniet, pulsabit, & dicet. Ecce ego sto ante ianuam, & pulso, &c.* Math. 6. & 25.

15. *Onusta incedis auro: latro tibi vitandus est.* NOT. Hoc vno verbo rationem omnium hactenus Institutorum reddit S. Doctor. Hac causa Virginum, ac matronarum sodalitatem, virorum alloquia, & egressus in publicum, puberi tantopere vitanda proponit. Aurum virginitatem appellat: & D. Gregorius parabolam decem Virginum Matth. 25. memoratam exponens; *Notandum* (inquit) *est, quod inuentus thesaurus absconditur, vt seruetur. Maligni autem spiritus iter nostrum, quidam latrunculi obsident. Depredari ergo desiderat, qui thesaurum publicè portat in via.* At Hieronymus cautior adhuc virginitatis, & pudicitiæ discipularum zelator, periculosiùs insidiantes, vt potè domesticos, detegit hostes, prodit latrunculas epist. 12. cap. 3. *Pudet* (inquit) *dicere, & tamen dicendum est. Nobiles fœminæ, quæ nobiliores habuere neglectui procos, vilissimæ conditionis hominibus, & seruulis copulantur, ac sub nomine religionis, & vmbra continentiæ interdum deserunt viros Helenæ, sequuntur Alexandros, nec Menelaos pertimescunt.* Helenam in exemplum adducit, quam à multis, vix puberem, virgunculam amatam, & adultam Menelao Regi nuptam, Paris Priami filius, absente Menelao, à quo prius benignè fuerat exceptus, iniuriosè rapuit; eamque ob causam Troiam dirutam canit Homerus. Hinc pericula pudicitiæ inter domesticos, piè exceptos, seruulos pertimescens Hieronymus, imo virginum casus frequentes inter has discipulas expertus, subinfert.

16. *Memento, quia in medio laqueorum ambulas, & multæ veteranæ virgines castitatis indubitatæ in ipso mortis limine coronam perdidere de manibus.* NOT. Huc vsque de castitatis, & virginitatis proposito. Nunc de obedientia, cæterisque virtutibus Monasticis.

17. *Esto subiecta parentibus, imitare sponsum tuum.* NOT. de quo dicitur Luc. 2. *Et erat subditus illis*: haud dubium quin Mariæ, & Ioseph. obedientia eorum qui Monasticem extra claustra profitebantur. vide dicta, cap. præced. à num. 81. vbi de obedientia ad eorum Monachatum essentialiter requisita. Hic perfectior statuitur. Iam ad paupertatem deueniamus. 28. Obedientia.

18. *Auaritia tibi quoque vitandum est malum, non, vt aliena non appetas, (hoc enim, & publicæ leges puniunt) sed quo tua, quæ tibi sunt aliena non serues. Cogitatio victus spina sunt fidei.* Paupertas.

19. *Aliena nobis auri, argentique sunt pondera; nostraque possessio spiritualis est de qua dicitur: Redemptio animæ viri propriæ diuitiæ.*

20. *At dicis: Puella sum delicata, quæ manibus meis laborare non possum: si ad senectam venero, si ægrotare cœpero, quis mei miserebitur? Audi de Apostolis loquentem Iesum: Ne cogitetis in corde vestro, quid manducetis, &c. Si vestis desieris, lilia proponantur, si esurieris, audias, beatos pauperes, & esurientes.*

21. *Illa tibi semper in ore vox resonet: Nudus exiui de vtero matris meæ; nudus reuertar: Et Nihil intulimus in hunc mundum, neque auferre quid possumus.* NOT. Subdit plurima de hac re Sacræ Scripturæ testimonia, & infinita suppetere inquit vtque districtius Monasticam commendet paupertatem, refert sententiam à Patribus Nitriæ latam aduersus Monachum quemdam, (de qua supra lib. 3. cap. 4. n. 9.) qui parcior cæteris plusquam auarus, centum solidos, quos lina texendo acquisierat, moriens dereliquit: circa quod inito fratrum concilio; aliisque dicentibus pauperibus distribuendos, aliis parentibus defuncti remittendos, tandem Macharius, Pambo, & Isidorus infodiendos esse cum eo decreuere, dicentes circunstantium cœtu. *Pecunia tua tecum sit in perditionem.* Act. 8. Nunc iam ad alias virtutes Monasticas accedamus.

22. *Maria optimam partem elegit quæ non auferetur ab ea.* Luc. 10. *Esto & tu Maria; cibis preferto doctrinam. Sorores tuæ cursitent, & quærant, quomodo Christum hospitem suscipiant. Tu semel sæculi onere proiecto, sede ad pedes Domini & dic: inueni eum, quem quærebat anima mea.* Cant. 3 29. Vita contēplatiua.

23. *Crebrius lege, disce quamplurima. Tenenti codicem somnus obrepat & cadentem faciem pagina sancta suscipiat.* Lectio.

24. *Sint tibi quotidiana ieiunia, & refectio satietatem fugiens. Nihil prodest biduo, triduoque transmisso vacuum portare ventrem, si pariter obruatur, si compensetur saturitate ieiunium.* NOT. V. Notata cap. præc. n. 56. Ieiunium.

25. *Lana per singulas noctes lectum tuum, lacbrymis tuis stratum tuum riga.* Lachrymæ.

26. Illud

fugienda. Vana gloria 26. *Illud quoque tibi vitandum est cautius, ne inanis gloria ardore capiaris.*

27. *Ne satis religiosa velis videri, nec plus humilis, quam necesse est; ne gloriam fugiendo quaeras.*

Ancillae quo modo tractandae. Mensa communis. 28. *Ne hoc tibi iactantiam generet, quod saeculi iactantiam contempsisti, ne cogitatio tacita subrepat; vt quia in auratis vestibus placere desisti, placere coneris in sordibus.*

29. *Si qua ancillula sunt comites propositi tui, ne erigaris aduersus eas, ne infleris, vt domina. Vnum sponsum habere coepistis, simul psallitis, Christi simul corpus accipitis; cur mensa diuersa sit?*

30. *Prouocentur & alia. Honor Virginum sit inuitatio caeterarum: quod si aliquam senseris infirmiorem in fide, suscipe, consolare, blandire, & pudicitiam illius fac lucrum tuum.*

31. *Si qua simulat fugiens seruitutem: huic apertè Apostolũ lege: Melius est nubere, quam vri.*

30. Pudicitiae pericula fugienda. 32. *Si quid ignoras, si quid de Scripturis dubitas, interroga eum, quem vita commendat, excusat aetas, fama non reprobat, qui possit dicere, Desponsaui enim vos vni viro Virginem castam exhibere Christo, aut si non est qui possit exponere, melius est aliquid nescire, quam cum periculo discere.*

Virginem Deus suscitare non potest. 33. *Caue, quaeso, ne quando de te dicat Deus: Virgo Israël cecidit, & non est, qui suscitet eam, Audenter loquor; cum omnia possit Deus, suscitare Virginem non potest post ruinam. Valet quidem liberare de poena, sed non vult coronare corruptam.*

Virgines bonae, & malae. 34. *Timeamus illam prophetiam, ne in nobis etiam compleatur; Virgines bonae deficient.* Amos 8. NOT. subiicit notationem Hieronymus. Obserua, inquit, quid dicat: *Et Virgines bonae deficient:* Quia sunt Virgines malae. Qui viderit, inquit, mulierem ad concupiscendum eam, iam moechatus est eam in corde suo. Perit ergo & mente virginitas. Istae sunt Virgines malae, virgines carne, non spiritu; Virgines stultae, quae oleum non habentes excluduntur à sponso. Haec ille

Siren. auis. 35. *Ne fiat obsecro ciuitas meretrix fidelis Sion: ne post Trinitatis hospitium, ibi daemones saltent, & Sirena nidificent, & hericij.* NOT. Locus est Isai. 34. vbi Interpretes (vt notat hic Marianus Victorius in Schol.) variè textum Hebraeum transtulere: nam pro *Sirena* Symachus *lamiã*, alij *lares*, alij *furiã*, alij *spectrum*, nonnulli noctc *clamantẽ*, bubonem scilicet; quod ipsi magis placet. Sed gratis sanè, & pro libito. Loquitur namque Hieronymus de Sirenis fabulosis quibusdam auibus, quae neque apud Plinium impetrauere fidem: *licet affirmare Dino, Clitarchi celebrati autoris patet in India esse, mulcerique earũ cantu, quos grauatos somno lacerent.* lib. 10. c. 49. quae quidem licet Plinio non minus fabulosae sint quam *Sirenes* monstra illa marina Poëtarum versibus celebrata, quae proculdubio occasionem secundae huic fabulae dedere, ad metaphorã tamen, qua vtitur Hieronymus, vtriusque fabulae conscius, nõ magis vera, quã conficta *Siren* conferebat.

31. Tentatio carnis qualiter vincenda. 36. *Non soluatur fascia pectoralis: sed statim, vt libido titillauerit sensum, aut blandũ voluptatis incendium dulci nos calore perfuderit, erumpamus in vocem: Dominus auxiliator meus: non timebo quod faciat mihi caro.*

37. *Si quando senseris exteriorem hominẽ florem adolescentiae suspirare, & accepto cibo, cum te in lectulo compositã dulcis libidinum pompa concusserit, arripe scutũ fidei, in quo ignita diaboli extinguuntur sagitta.* NOT. Ibi Marianus Victorius: sicut nuptiarum, funerum, sacrorũ, ac spectaculorũ pompas, dicitur solennis quidam apparatus, ita Hieronymus libidinum pompam dixit: qui qualem vtique describit Catullus in Hymenaeo nuptiarũ Iuliae, & Manlij, & carmine de nuptiis Pelaei & Thetidos his. Libidinum pompa.

Ipsius at sedes, quacumque opulenta recessit,
Regia, fulgentiq; splendent auro, atq; argento
Candet ebur soliis; collucent pocula mensa,
Tota domus gaudet regali splendida gaza;
Puluinar vero Diua geniale locatur
Sedibus in medijs, Indo dente politum
Tincta tegit roseo conchilis purpura fuco, &c.

Quanta in eremo passus Hieronymus incitamenta libidinum. O quoties ego (inquit Hieron. epist. 22. c. 3.) in eremo constitutus, & in illa vasta solitudine nempe Chalcidis, de qua cap. praeced. n. 9.) quę exusta solis ardoribus horridum monachis praestat habitaculum, putabam me Romanis interesse deliciis. Ille ego, qui gehennae metu, tali me carcere ipse damnaueram, Scorpionũ tantum socius, & ferarum, saepe choris intercram puellarũ: pallebant ora ieiuniis, & mens desideriis aestuabat in frigido corpore, & ante hominem sua iam carne praemortuum sola libidinum incendia bulliebant. Si autem hoc sustinent illi, qui exeso corpore solis cogitationibus oppugnentur: quid patitur puella, quae deliciis fruitur? nempe illud Apostoli: Viuens mortua est. Haec ille. En libidinum pompa mentem Hieronymi concutiens.

38. *Eua in paradyso virgo fuit: post pelliceas tunicas initium sumpsit nuptiarum: Tua regio paradysus est; Serua, quod nata est, & dic: Reuertere anima mea in requiem tuam.* 32. Virginitatis regio paradisus.

39. *Vbi in pectore virginali saecularium negotiorum cura aestuat, statim velum templi scinditur: Sponsus consurgit iratus, & dicit: Relinquetur vobis domus vestra deserta.* Matth. 27. Saecularium cura non habenda.

40. *Ne declines aurem tuam in verba malitiae. Sepè enim indecens aliquid loquentes tentant mẽtis arbitrium. Si libenter audias virgo, quod dicitur, si ad ridicula quaeque soluaris, quidquid dixeris, laudant; quidquid negaueris, negant; facetam vocãt, & sanctam, in qua nullus sit dolus: Ecce verè ancilla Christi dicentes. Ecce tota simplicitas; non, vt illa horrida, turpis, rusticana: terribilis, & quae ideo forsam maritum non habuit, quia inuenire, non potuit.* Vanae laudes.

41. *Nec tibi diserta multum velis videri, aut lyrici festiua carminis metro ludere. Quae enim communicatio luci ad tenebras? qui consensus Christi cũ Belial? Quid facit cum Psalterio Horatius? cum Euangeliis Maro? cum Apostolis Cicero?* NOT. Subdit hoc loco Hieronymus infoelicitatis suae hystoriam: nempe cum sancto arrepto proposito Hierosolymam pergeret, & post ieiunia, lacrymari, atque Vigilias quandoque Tulliũ, aut Plautum sumeret in manus; & in se reuersus, Prophetas legere coepisset, sermo ei sacrae Scripturae horrebat incultus, culpã Solis esse putans, non oculorum. Cumque media Quadragesima asperitatum, ac ieiuniorum rigore mẽbrorũ eius caro depacta esset, adeò vt ossibus vix haereret, calor deficeret, eiq; pararentur exequiae; subitò ad tribunal Christi raptus, interrogatus de conditione, Christia- Sermonis elegantia. Quid Hieronymo Ethnicorum libros legenti acciderit.

num se esse respondit. Cui qui præsidebat: *Mentiris, ait, Ciceronianus es, non Christianus: vbi enim thesaurus tuus est, ibi & cor tuum.* Iubetur cædi; flagellatur acriter; clamat, & dicit; *Miserere mei Domine.* Ad genua Præsidentis, qui adstabant prouoluti, veniam Hieronymi adolescentiæ precabantur, & emendationi locum: atque in tanto constrictus articulo, obtestatur dicens: *Domine, si vnquam habuero codices sæculares, si legero, te negaui.* Reuertitur: oculos aperit: at non sopor illi fuerat, aut somnium, quo deludimur, *liuentes* (inquit) *fateor habere me scapulas, plagas sensisse post somnium.*

33. De qua dubitandum, an Virgo sit. 42. *Ne dicas: illa, & illa suis rebus fruitur: honoratur ab hominibus: fratres ad eam conueniũt, & sorores, numquid ideò Virgo esse desiit? Primum dubium est, an virgo sit talis: non enim, quomodo videt homo, videt Deus: Homo videt in facie, Deus autem in corde. Dehinc, etiamsi corpore virgo est, an spiritu virgo sit, nescio. Apostolus autem ita virginem definiuit, vt sit sancta corpore, & spiritu.*

Maria virginum exẽplar. 43. *Propone tibi B. Mariam, quæ tanta extitit puritatis, vt mater Domini esse mereretur: ad quam cum Angelus Gabriel in viri specie descendisset, dicens Aue gratia plena; consternata, & perturbata respondere non potuit, numquam enim à viro fuerat salutata.*

Qualiter quælibet Virgo Domini mater esse possit. 44. *Potes & tu esse mater Domini, Accipe tibi tomum magnum, & scribe in eo stylo hominis: Velociter spolia detrahe: & postquam accesseris ad prophetissam, & conceperis in vtero, & pepereris filium, dic: A timore tuo Domine concepimus, & doluimus, & peperimus spiritum saluationis tuæ, quem fecimus super terram. Tunc & filius tuus tibi respondebit, & dicet: Ecce mater mea.*

Manicheæ Virgines. 45. *Virgines, quales apud diuersas hæreses, & quales apud Impurissimum Manichæum esse dicuntur, scorta sunt æstimanda, non virgines: si enim corporis earum autor est diabolus, quomodo possunt honorare plasmationem hostis sui? Sed quia sciunt virginale vocabulum gloriosum, sub ouium pellibus lupos tegunt. Christum mentitur Antichristus, & turpitudinem vitæ falso nominis honore conuestiunt. Gaude soror, gaude filia, gaude mea Virgo, quia quod aliæ simulant, tu verè esse cœpisti.* NOT. Vide Augustinum lib. de Hæresib. ad Quod vult Deũ, & lib. de Moribus Manichæorum: pudet namque delyria Manetis penitùs insanientis hic referre, digna potius exsibilatione, quàm nedum Christiano, sed neque Ethnico stylo exarentur. Neque enim Samarithæ magis Athei, neque Iudæi, magis impij, nec Græci impuriores.

46. *Quotiescumque te vana sæculi delectauerit ambitio, quoties in mundo aliquid videris gloriosum, ad paradisum mente transgredere: esse incipe, quod futura es, & audies à sponso tuo: Pone me sicut signaculum in corde tuo, &c.*

34. Nuptiarum incõmoda. His, aliisque passim Hieronymus sacras Virgines instituit de requisitis ad custodiam Virginitatis, quæ ex epist. 8. 12. & 22. non, vt ibi iacent, sed carptim, & spectato Monasticarum virtutum ordine tradidimus: ipse autem, quo plùs discipularum mentes ad virginitatis amorem alliciat, non semel nuptiarum incommoda data opera pingit: præsertim eadem epist. 22. c. 1. vbi. *Hæc* (inquit) *idcirco, Domina mi Eustochiũ scribo, vt ex ipso principio lectionis agnosceres, non me nunc laudem virginitatis esse dicturum, quam probasti optimam, & consecuta es; nec enumeraturum molestias nuptiarum; quomodo vterus intumescat, infans vagiat, cruciet pellex, domus cura sollicitet, & omnia, quæ putantur bona, mors extrema præcidat.* Et lib. 1. aduersus Iouinian. ad illud Apostoli 1. Corint. 7. *Tribulationẽ carnis habebunt huiusmodi:* inquit: *Qui sunt isti, qui tribulationem carnis habebunt? Quibus supra indulserat: Si acceperis vxorem, non peccasti, & si nupserit virgo, non peccauit: Tribulationem tamen carnis habebũt huiusmodi. Nos ignari rerum putabamus, nuptias saltem carnis habere lætitiam; si autem nubentibus etiam in carne tribulatio est, in qua sola videbantur habere delicias, quid erit reliquum propter quod nubent, cum & in spiritu, & in anima, & in ipsa carne tribulatio sit? Ad maritos venio: Tempus breue est: Dominus propè est: etiam si nongentis viueremus annis, vt antiqui homines; tamen breue putandum esset, quod haberet aliquando finem, & esse cessaret: nunc vero cum breuis sit, non tam lætitia, quàm tribulatio nuptiarum: quid accipimus vxores, quas cogemur cito amittere?* Sed, vt cum ipso ibidem loquamur, non est huius loci nuptiarum angustias latiùs describere: ac proinde lectorem cum ipso remitto ad librum, quem contra Heluidium scripsit de perpetua virginitate Beatissimæ Virg. Mariæ; ad lusus Tertulliani in hac materia, & versus D. Gregorij Nazianzeni Præceptoris Hieronymi de virginitate, & nuptiis differentis, & ad epist. 22. ad Eustochium, vnde præcipua Virginum hausimus Instituta.

Ex his rectè Baronius A.C. 382. infert, Hieronymum Romæ scripsisse epistolam hanc 22. post editum Commentarium aduersus Heluidium, vt ipse conceptis verbis cap. 9. ipsius epist. tradit: simulque addit cap. 10. Damasum Papam super hac re versu, prosaque composuisse volumen, & nuper Ambrosium *ad sororem* opuscula alia, *in quibus tanto se effudit eloquio, vt quidquid ad laudes Virginitatis pertinet, exquisierit, expresserit, ordinarit*: quod ipsum paulo ante in Oriente Basilius, & Nazianzenus, & paulo post Chrysostomus præstitere. Quo videas lector instinctu planè Diuino eodem tempore egregios Ecclesiæ Patres, tam Orientis, quam Occidentis, in eadem ac nos, versatos materia, atque laudibus, & commendatione virginitatis diffusos, cum hæreticorum monstra diabolus esset editurus, qui nobile virginitatis thesaurum disperdere conarentur. Cum enim duo Hieronymi libri aduersus Iouinianum, quibus tantopere virginitatem supra nuptias extollit Romam perlati, ibique lecti fuissent; non leuiter, nec ab infimæ conditionis hominibus, fuere impugnati; eo præsertim prætextu, quod cum totus esset Hieronymus in commendatione virginitatis, visus fuerit nuptias despexisse. Sed hos sciolos, de iniuria certior factus, acriter carpit epistol. 50. ad Pamachium, quod verba tantum aucupati cauillentur, non considerantes, à quo, cur, quando, qua occasione, quibusve antecedentibus, & consequentibus scripta fuerint: & epistol. 51. ad Domnionem, adeò in Monachum quendam inuehitur, qui libros suos contra Iouinianum, quasi in eis nuptiis detraxisset, cauillabatur, vt inde animi vehementia, qua natura Hieronymus erat comparatus; satis appareat: vbi de se ipso loquens lepido illo vtitur adagio *Fœnum habet in cornu, longe fuge* in homines

35. Qui Patrum huius æui de virginitate scripserit.

Fœnum in cornu habere quid.

homines maledicos ac feroces (Erasmo teste) ab Horatio in sermonibus iactato, indeque translato, vt Acroni placet, quod antiquitùs bobi cornupetæ fœnum pro signo appenderetur, quo sibi cauerent, qui forte occurrissent. Vtrumque consule: Nostra autem ad Paulam transeat oratio.

§. IV.

Sancta Paula Romana, & aliarum vidualem continentiam profitentium Monastici mores.

CONTINVATOR.

PErmenit hucusque feliciter Biuarius noster; & Paula Monachatui, vt vides lector, titulo praiacto, titulum subiit sepulchri. Proh dolor, quanta Monachatus, atque omnimoda historia vnius Biuarij occubitu lumine extincta sunt, defecere fluenta! Praloquebar in limine Operis huius nondum satis tanti Indagatoris spiritum insequendi difficultate perpensa, & iam iam vacillabant gressus, nutabat animus, cum narrationis huius continuationem arripere promittebam. Verum postquam autographum lento transcriptoris gradu percurri, ac sedula continuatoris cura singulis detentus fratris & amici mei, Biuarij, lucubrationes cunctis in posterum saculis mirandas introspexi, lacrymis, fateor, pluries ora compleui, iustius reputans immaturum hunc florem mortis ictu deflere pracisum, quam continuationis sperare prouentum. Et quidem quoties, vt promissis starem, stylum figere volui toties obriguere digiti, cecidit manus, sensus elanguit, nec potui sine gemitu eloqui. Vires tamen, quas proterit dolor, atque operi tanto denegat imperitia, faxit Deus, impetret oratio, & charitas ministret. Sed ad rem.

36\. *Paulæ laudes.* NObilitatis, & sanctitatis iure inter discipulas Hieronymi ab Epigraphe capitis huius, prima sese offert Paula Romana, senior dicta, vtpote auia infantulæ Paulæ (cuius à numer. 16. crebrò meminimus) Romanæ nobilitatis splendor, virtutum omnium exemplar, Monachatus magistra, Magistri sui gloria; *nobilis*, inquam, *genere* (vt verbis Magistri vtar c. 1. vitæ ipsius) *sed multo nobilior sanctitate; potens quondam diuitiis, sed Christi paupertate insignior: Græcorum stirps; soboles Scipionum; Pauli heres, cuius vocabulum trahit, Marcia Papiria matris Africani vera, & germana progenies; Toxotij vxor, qui Æneæ, & Iuliorum sanguinem trahit*: quæque inter cæteras Romanas matronas genere, & sanctitate perillustres, *sicut inter multas gemmas, pretiosissima gemma micat, & vt iubar solis, paruos igniculos stellarum obruit: & obscurat*: ac tandem (vt eisdem verbis concludam, quibus ipsius laudes exorditur Hieronymus) *si cuncta corporis membra verterentur in linguas, & omnes artus humana voce resonarent, nihil dignum sancta, ac venerabilis Paula virtutibus dicerem.* Hæc igitur clarissima Monachatus gemma, totiusque Romanæ nobilitatis splendida mater, tum fœcunditate, tum pudicitia probata, cum sex liberos edidisset, Blesillam scilicet, Paulinam, Pamachium, Eustochium, Rufinam, & Toxotium (Theochium Equilino l. 3. Cathal. cap. 29. & Paulinum pro Paulina mutare sexum sed vnde id hauserit, non promit) Toxotio viro suo vita functo, domus, libertorum, familiæ, possessionem, rerumque omnium ad sæculum pertinentium immemor, Marcellæ sanctissimæ etiam, & nobilissimæ viduæ Romanæ comes, imò discipula facta, vt supra num. 3. notauimus) vidualis continentiæ Asceticum propositum Romæ intra propriam domum, vel in suburbano agro, qui (teste Hieronymo ibidem citato) eis erat pro Monasterio, eiusdem S. Doctoris disciplina erudita, frugali conuersatione per quinquennium professa est. Sed adhuc vitæ Monasticæ non contenta profectu, inuisendi sacra loca incredibili tenebatur ardore. Prius tamen quam ad peregrinationem deueniamus, & ventis cum Paula carbasa demus, Instituta, quibus Romæ à Toxotij decessu, quinquennio illo vsque ad secessum ab Vrbe vitam egit, operæ pretium est tradidisse, quo satisfaciamus & nostro.

Vt autem dicendi ordinem seruemus, Epistolam 27. D. Hieronymi (aliàs Epitaphium Paulæ) qua ipsius admirandam vitam, & mores Sanctus Doctor viuis coloribus reddit, methodo, & diuisione Rosuuardi percurramus; quod nisi fallor) Biuario nostro erat in animo, vt ex pluribus locis haud dubiè coniicio: neque aliud me iudice, cunctarum Asceticæ vitæ virtutum, & continentiæ vidualis vndequaque exactius exemplar efferri potest: quidquid enim Epist. 9. 10. & 11. de viduitate seruanda ad Saluinam Furiam, & Ageruchiam, aliasque discipulas scriptum reliquit; hæc vna Paula operum viuo sermone factibile esse probauit. Reliqua verò, si quæ fuerint, vitæ huius Instituta notatione digna, ex earum Epistolarum monumentis petemus. 37. *Ordo dicendi.* *Paulæ vita viduarũ regula.*

1\. Et imprimis tandiù Paula se verè peregrinam arbitrata est, quandiù in corpore vixit, & quam habebat in voto, distulit peregrinationem. *Roma pratulit Bethleem* (inquit Hieronymus cap. 1.) *& auro tecta fulgentia informis luti vilitate commutauit. Quandiù in corpore fuit peregrinata est à Domino, & voce semper flebili querebatur dicens. Heu mihi, quia peregrinatio mea prolongata est, habitaui cum habitantibus Cedar; multum peregrinata est anima mea Aduena sum, & peregrina, sicut omnes Patres mei.* Hæc ipsa adhuc Toxotij vxor, corpore quidem nupta, sed animo Sanctimonialis. *Corpore nupta, animo Sanctimonialis.*

2\. Sed ad viduitatis eius statum deueniamus: *Postquam vir mortuus est, ita eum planxit, vt propè ipsa moreretur: ita se conuertit ad Domini seruitutem, vt eius mortem videretur optasse.* cap. 1. Hæc proculdubio prima arripientis viduæ Monasticem meritò virtus celebratur: quo videas, quàm verè dixerit cap. 3. *eam* Toxotio nuptam, *non diù seruire voluisse officio coniugali, sed mariti desiderio, qui marem optabat.* *Qualiter maritum defleuit.*

Quæ autem viro iuncta gemma pudicitiæ fuit, quanto putas post viri obitum castitatis amore correptam? *Si inter tales, tantasque virtutes castitatem in illa voluero prædicare, superfluus videar; in qua etiam,* 38. *Castitas.*

etiam, cum sæcularis esset (idest viro iuncta) *omnium Romæ matronarum exemplum fuit: quæ ita se gessit, vt nunquam de illa maledicorum quidquam auderet fama confingere.* c. 14. Consonat Ausonius in Bia Prieneo.

Quæ dos matronis pulcherrima? Vita pudica.
Quæ casta est? De qua mētiri fama veretur.

Nota dictum, *cum sæcularis esset*: Toxotio namque vota functo, iam Paula secularis non fuit, sed Deo per Monasticam professionem sacrata.

Paupertas. 4. Paupertati adeò studuit, *vt vnum nummum filiæ* (Eustochio sibi indiuiduæ comiti) *non dimitteret, & in funere suo aliena sindone inuolueretur. Ad extremum sic inferebat: Ego si petiero, multos inueniam qui mihi tribuant: iste mendicans, si à me non acceperit, quæ ei possum etiam de alieno tribuere, & mortuus fuerit, à quo eius anima requiretur?* Ego Hieronymus, *cautiorem in re familiari esse cupiebam, sed illa ardentior fide, toto Saluatori animo iungebatur, & pauperem Dominum pauper spiritu* (*en Monastica paupertas*) *sequebatur, reddens ei, quod acceperat, pauper pro ipso effecta. Denique consecuta est quod optabat, & in grandi ære alieno filiam dereliquit quod hucusque debens, non suis viribus, sed Christi se confidit misericordia redituram.* ibid.

Liberalitas. 5. Liberalitatem, & largitatem, Paulæ paupertati spiritus affinem, nunquam sibi satis afferre videtur Hieronymus, *Liberalitas sola* (inquit c. 14.) *excedebat modum, & vsuras tribuens, versuram quoque sæpius faciebat* (hoc est, æs alienum alieno dissoluebat ære, quod ita creditor non auferatur, sed commutetur potius, vertaturque: vt rectè explicat Marian. Vict. ibid. c. 7.) *vt nulli stipem rogantium denegaret. Fateor errorem meum: cum in largiendo esset profusior, arguebam; illud proferens de Apostolo: Non vt aliis sit refrigerium, vobis autem tribulatio; sed ex æqualitate in hoc tempore, vt vestra abundantia sit ad illorum inopiam, & illorum abundantia, sit ad vestram inopiam. Et hoc de Euangelio Saluatoris: Qui habet duas tunicas, det alteram non habenti: Et prouidendum esse, ne quod faceret, semper facere non posset; multaque huiusmodi: quæ illa mira verecūdia, & sermone parcissimo dissoluebat, testem inuocans Deum, se pro illius nomine cuncta facere: & hoc habere voti vt mendicans ipse moreretur; vt vnum nummum filiæ non dimitteret, & in funere suo aliena sindone inuolueretur.*

Versuram facere quid?

39. Eleemosinæ. 6. Sed numquid vltra modum larga, & liberalis matrona more potentum huius sæculi in vanos, & prophanos vsus pecunias profundebat? Absit. *Quid ego referam* (inquit Hieronymus c. 4.) *ampla, & nobilis domus, & quondam opulentissima, omnes penè diuitias in pauperes erogatas? Quis inopum moriens non illius vestimentis obuolutus est? Quis clinicorum* (vbi doctè Marianus, & Rosuueydus *clinicorum* pro *clericorum*, vt olim legebatur restituunt: *Clinicus* enim à κλίνη, idest lectus, dicitur, qui lectelo iacens, inde præ ægritudine se mouere non potest) *non eius facultatibus sustentatus est? quos curiosissimè tota vrbe perquirens, damnum putabat, si quisquam debilis, & esuriens, cibo sustentaretur alterius. Spoliabat filios, & inter obiurgantes propinquos, maiorem se eis hereditatem Christi misericordiam dimittere loquebatur.* Et c. 5. *Omnia illius regionis* (nempe Cypri) *lustrans Monasteria, prout potuit, refrigeria sumptuum fratribus dereliquit, quos amor sancti viri* (Epiphanij) *de toto illuc orbe condu*xerat. Et c. 7. *Deinde per facultatula sua pauperibus, atque conseruis pecunia distributa &c.* Et c. 26. *vidua, & pauperes in exemplum Dorcadis vestes ab ea præbitas ostēdebant. Omnis inopum multitudo matrem, & nutritiam se perdidisse clamabant.* Et c. 27. *Iactent alij pecunias, & in corbonam Dei æra congesta, funalibusque aureis dona pendentia. Nemo plus dedit pauperibus, quam quæ sibi nihil reseruauit.* Nec mirum quod ita Hieronymus Paulæ largitatem ad cœlum vsq; extollat, quippe qui post Damasi mortem inuidorum fugiens calumnias, & Bethleemi sacro exilio protectus, Principium totius Orbis tam sæcularium, quàm Ecclesiasticorum tanti viri oblitorum probro, Paulæ facultatibus sustentatus est; vt rectè notauit Marianus Victorius in Indice Operum ipsius V. *Paula* his verbis *Hæc est Paula illa Eustochij mater, tot laudibus vbique ab Hieronymo celebrata, & merito: illum quippe suis facultatibus aluit, & extructis in Bethleem duobus Monasteriis* (imo quatuor) *vno, in quo viri; altero* (imò tribus, vt infra dicemus) *in quo mulieres virgines Deo inseruirent; & tertio pro suscipiendis peregrinis* (xenodochio scilicet, quod non parum ad rem, de qua loquimur attinet) *qui eò ad inuisenda loca sancta vndique confluebant, perpetuam Hieronymo sedem locauit, non sine magno Ecclesiæ hominum, Principumque dedecore, tam præcellentem virum, cui nec Græca, nec latina lingua, me iudice, parem habuit, ab illis derelictum, vnius mulieris substantiis, fortunisque vsque ad obitum sustentatum.*

Hieronymus Paulæ facultatibus alitus.

7. Non absre ab eleemosinis gradum ad ieiunia faciemus *Sumus* (inquit c. 15.) *plerosq; dedisse eleemosinam; sed de proprio corpore nihil dedisse: porrexisse egentibus manum, sed carnis voluptate superata, dealbasse ea, quæ foris sunt, & intus plenos fuisse ossibus mortuorum. At non Paula talis: quæ tanta continentia fuit, vt propè mensuram excederet, & debilitatem corporis nimiis ieiuniis, ac labore contraxerat c. 15.* Temperantiùs cum cæteris egit Hieronymus: nam Epist. 10. ad Furiam c. 4. inquit. *Parcus cibus, & venter semper esuriens triduanis ieiuniis præfertur. Et multo melius est quotidie parum, quàm rarò satis sumere. Pluuia illa optima est, quæ sensim descendit in terram. Subitus, & nimius imber præceps in arua subuertit.* Vide notata cap. 4. à n. 53. 40. Ieiunia.

Victus. 8. Victus ad eo tenuis, *vt exceptis diebus festis, vix oleum in cibo caperet, vt ex hoc vno æstimetur, quid de vino, & liquamine, piscibus, & lacte, & melle, & ouis, & reliquis, quæ gustui suauia sunt iudicarit. In quibus sumendis quidam se abstinentissimos putant, etsi his ventrem ingurgitauerint.* De his vide negata l. 3. c. 6. n. 31. & cap. præced. nu. 60. 61. & 62. Hanc sibi Paula victus præscripserat regulam, cuius occasione refricant Hieronymus datam à seipso cæteris sub viduitatis præscripto conuersantibus Epist. 10 c. 4. His verbis. *In ipsis cibis calida quæque de vita: Non solum de carnibus loquor super quibus Vas electionis profert sententiam: Bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum, sed etiam in ipsis leguminibus inflantia quæque, & grauia declinanda sunt: nihilque ita scias conducere Christianis adolescentibus, vt esum olerū. Vnde & in alio loco: Qui infirmus est, ait olera māducet, ardorq; corporū frigidioribus epulis tēperandus est. Inde est, quod nōnulli vitā pudicam appetentiū in medio itinere corruunt, dū solā abstinentiam carniū putant, & leguminibus onerant stomachum*

A Vino abstinendum. *machum, quæ moderatè, parcéque sumpta innoxia sunt. Et, vt quod sentio loquar, nihil sic inflammat corpora, & titillat membra genitalia, sicut indigestus cibus, ructusque conuulsus.* Quanta fuerit Paulæ Monasterium Bethleemiticum ingressæ abstinentia à vino, palam est ex dictis in hoc libro cap.2.num.21.& cap.4. num. 60. & ex dicendis §.seq. Quàm verò districtè viduis, præsertim adolescentibus, vini vsus interdicatur ab Hieronymo, accipe ex eodem, epist.10.ad Furiam cap.3. vbi hæc habet. *Neque vero hæc dicens condemno cibos, quos Deus creauit ad vtendum cum gratiarum actione, sed iuuenibus, & puellis incentiua aufero voluptatum. Non Æthneï ignes, non Vulcania tellus, non Vesenus, & Olympus tantis ardoribus æstuant, vt iuueniles medullæ vino plenæ, & dapibus inflammatæ. Auaritia calcatur à plerisque, & cum marsupio deponitur. Maledicam linguam indictum emendat silentium. Cultus corporis, & habitus vestium vnius horæ spatio commutatur. Omnia alia peccata extrinsecùs sunt, & quod foris est, facilè abiicitur. Sola libido insita à Deo ob liberorum procreationem, si fines suos egressa fuerit, redundat in vitium, & quadam lege naturæ in coitum gestit erumpere. Vnde saluator: Attendite, inquit, vobis ne fortè grauentur corda vestra in crapula, & ebrietate; & Apostolus: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Nec mirum hoc figulum sensisse de vasculo, quod ipse fabricatus est, cum etiam Comicus, cuius finis est humanos mores nosse atque describere dixerit: sine Cerere, & libero friget Venus;* Æthnam Siciliæ mentem perpetuo clarum incendio, Vulcaniamque tellurem (quæ Therasia insula est inter Lyparam, & Siciliam sita) flammas etiam noctu euomentem, nemo est qui ignoret. *Vesenus* autē mōs, vt notat hoc loco Marian. Victorius, vicinus Neapoli est, vini bonitate percelebris, interdum flammas, & cineres emittens, Strabone teste. De Olympo Thessaliæ monte Hieronymo sermonem non esse ex eo palam fit Mariano quod is certè non flagrat: eumque locum intelligit de quodque Olympo Æthyopico ad mare Rubrum Heliopoli oppido vicino, *quem ab ortu solis (inquit) ad quintam vsque diei horam flammas euomere à veteribus scribitur*: sed à quibus id hauserit, non promit. Forsam Olympus iste, is ipse est, de quo Plinius l.5.c.27. inquit. *In Lyria igitur à promontorio eius mons Chimera noctibus flagrans. Hephestium ciuitas, & ipsa sæpe flagrantibus iugis, Oppidum Olympus ibi fuit, nunc sunt montana Gage Cerdylla, &c.* Quibus innuit in iugis flagrantibus Hephestij situm *Olympum* oppidum; eiusq; nomen iuga montanatum vsurpasse, ac postea diruto oppido ignobili, *Olympi* etiam nomen periisse. Sed perperam quidem, & ineptè pro huius loci luce à Thessalico Olympo recedimus, qui licèt flammas, vt Æthna, & Vesuuius non euomat, flammiger tamen, splendens, ignifer, fulgens, flammans, radians passim vbique à Poëtis appellatur: & vt alios omittam; sic Rust. Fest.

Vesuuius mons.

Olympus.

Scādere flammigerum victor permisit Olympum

Et Seneca. *Tuque igniferi rector Olympi*

Et Mirand. *Donec flammifero Princeps labaris Olympo.*

Et Mant. *Namq; flāmantis meditās Olympi lumē.*

Neque ad habendam Hieronymi mentem alios cōfingere opus est flāmas euomentes Olympos.

51. Balnea non adiit. 9. *Balneas nisi periclitans non adiit.* ibid. De balnearum vsu Monachis interdicto vide dicta l.3.c.4.n.35.& c.6.n.44.& lib. 4.cap.4.à n.67.

Status eius cilicia. 10. *Mollia etiam in grauissima febre strata non habuit, sed super durissimam humum stratis ciliciolis quiescebat.* ibid. De his vide lib.2. c. 12.n. 59.& lib 3 c 5.n.30.

Oratio. 11. *Si tamen illa quies dicenda est, quæ iugibus penè Orationibus dies noctesque iungebat.* ibid. Vno verbo Orationis assiduitatem commendat.

Lacrymæ. 12. *Illud autem de Psalterio: lauabo per singulas noctes lectum meum; lacrymis meis stratum meum rigabo, adeo frequenter implebat, vt oculos Paulæ fontes crederes lacrymarum.* ibid.

Leuiū fletus. 13. *Ita leuia peccata plangebat, vt illam grauissimorum criminum crederes ream. Cumque à nobis crebriùs moneretur, vt parceret oculis: & eos seruaret Euangelicæ lectioni, aiebat:*

Asperitas. 14. *Turpanda est facies, quam contra Dei præceptum purpurisso, & cerussa, & stibio depinxi. Affligendum corpus, quod multis vacauit deliciis. Longus risus perpeti compensandus est fletu. Mollia linteamina, & serica pretiosissima asperitate cilicij commutanda. Quæ viro, & sæculo placui, nunc Christo placere desidero.* Idemq; pene ad verbum repetit ep.30. ad Oceanum de Fabiola loquens.

Humilitas. 15. Humilitatis ima tenuit, *quæ prima Christianorum virtus est.* (cap.13.) seruos namque, & ancillas, quorum despectu nobilitatis arrogantiam mundus ostentat, *in fratres, sororesque mutauerat* c.1. Vide dicta num 29. Regula 29. *Tanta ergo se humilitate deiecit, vt qui eam non vidisset, & pro celebritate nominis videre gestisset, ipsam esse non crederet sed ancillarum vltimam: & cum frequentibus choris virginū cingeretur, & veste, & voce; & habitu, & incessu minima omniū erat.* c.13.

52. Separatio à viris. 16. Modestiam, & separationem à viris adeo viduitatis tempore coluit; *vt nunquam post viri mortem, vsque ad diem dormitionis suæ, cum vllo comederit viro, quamuis eum sanctum, & in Pontificali sciret culmine constitutum* ibid. Mirum est quantus sit vbique Hieronymus in commendatione huius virtutis, & prohibendis virorum alloquiis. Saluinam viduam sic monet ep. 9.cap. 5. *Quid facis vidua inter familiæ multitudinem? inter ministrorum greges? quos, nolo contemnat, vt famulos, sed vt viros erubescat. Certè si ambitiosa domus hæc officia flagitat, præficias his senem honestis moribus, cuius honor dominæ dignitas sit. Scio multas clausis ad publicum foribus, non caruisse infamia seruulorum, quos suspectos faciebat, aut cultus immoderatus, aut crassi corporis nitor, aut ætas apta libidini, aut, ex conscientia amoris occulti, securus animi tumor; qui etiam benè dissimulatus, frequenter erumpit in publicum, & conseruos quasi seruos, despicit. Hoc ex abundantia dictum sit, vt omni diligentia custodias cor tuum, & caueas quidquid de te fingi potest. Non ambulet iuxtà te calamistratus procurator, non histrio fractus in fœminam, non cantoris diabolici venenata dulcedo, non iuuenis cultus, & nitidus. Hominem te esse noueris, & passionibus humanis, nisi caueris, subiacere. Difficile est, quin potius impossibile perturbationum initiis carere quempiam, quas significantiùs Græci προπαθείας vocant: nos, vt Verbum vertamus è verbo, antè passiones possumus dicere: eo quod incentiua vitiorum omnium titillent animos; & quasi in meditullis nostrū iudiciū sit, vel abiicere cogitata, vel recipere.* Sic Furiā ep. 10. *Iuuenum fuge consortia. Comatulos, cōptos, atq; lasciuos, domus tua tectis nō videant. Cātor pellatur, vt noxius. Tibicinas, & psaltrias, & istiusmodi chorū diaboli-*

Cantores fugiendi.

Ante passiones.

diaboli, quaſi mortifera Sirenarum carmina proturba ex ædibus tuis. Longum eſſet tot de hac materia Hieronymi Epiſtolis diſperſa colligere: His tamen adiunge adducta n.26.27.30. & vide Epiſt.11. cap.5.

17. Vanas mundi laudes, atque inanem gloriam fugiendam mirificè docuit: *latebat, & non latebat. Fugiendo gloriam, gloriam merebatur, quæ virtutem, quaſi vmbra, ſequitur, & appetitores ſui deſerens appetit contemptores.* c.2. Et cap.3. *Mœrebat honore ſui, & ora laudantiam declinare, ac fugere feſtinabat.* Recole tradita num.29.& 32.

43. Patientia & conſtantia.

18. Patientiæ atque conſtantiæ Chriſtianis cunctis ſalubre, ſed præſertim Monaſticam vitam agentibus ad pedem, vt aiunt, accõmodatum reliquit documentum. Semper quidem virtutes ſequitur inuidia:

Alta petit liuor; feriuntque ſummos fulgura montes.

Sancti omnes æmulos habuere, & ſanctus Senetorum Zelo Phariſæorum crucifixus eſt. *Suſcitauerat ei Dominus* (inquit Hieronymus c.16.) *Adad Idumæum, qui eam colaphizaret, ne ſe extolleret.* Ei vero perſecutionem patienti fugam, & mutationis locum ſuadebat Hieronymus. *Ego* (inquit) *aiebam, liuori eſſe cedendum, & dandum inſaniæ locum: quod feciſſet Iacob cum fratre ſuo Eſau, & Dauid in pertinaciſſimo inimicorum Saul: quorum alter in Meſopotamiam fugerit, alter ſe Alophilis tradiderit, malens hoſtibus, quam inuidis ſubiacere.* En commune (& plus licito frequens) Monachorum remedium ab infenſis ſibi Prælatis, vel falſis fratribus perſecutionem ſuſtinentium. Quid autem Paula? *Iuſtè hæc diceres* (reſpondit Hieronymo) *ſi diabolus contra ſeruos Dei, & ancillas non vbique pugnaret, & ad omnia loca fugientes non præcederet: ſi non ſanctorum locorum amore retinerer & BETHLEEM MEAM in alia reperire poſſem parte terrarum. Cur enim non patientia liuorem ſuperem? Cur non humilitate frangam ſuperbiam, & percutienti maxillam offeram alteram? dicente Apoſtolo Paulo: Vincite in bono malum. Nonne Apoſtoli gloriabantur, quando pro Domino paßi ſunt cõtumeliam? Nonne ipſe ſaluator humiliauit ſe formam ſerui accipiẽs, & factus obediens vſque ad mortem & mortem Crucis, vt nos ſua paſſione ſaluaret? Iob niſi certaſſet, & viciſſet in prælio, non accepiſſet coronam iuſtitiæ, nec audiſſet à Domino, Putas me aliter locutum tibi, quam vt appareres iuſtus? Beati dicuntur in Euangelio, qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam.* Et concludit ſapienter: *ſecura ſit conſcientia, quod non propter peccata patiamur; & afflictio in ſæculo materia præmiorum eſt.* Placuit in re adeo frequenter Monachis eueniente, integram doctiſſimæ huius magiſtræ inſeruiſſe ſententiam eorum conſolationem continentem. Vbi præcipuè notanda verba illa, *Bethleem meam in alia reperire non poſſe parte terrarum,* & rurſus, *ſi diabolus contra ſeruos Dei non vbique pugnaret, & ad omnia loca fugientes non præcederet* Quis enim vnquam Monachorum Bethleem ſuam, eam ſcilicet domum in qua Deo primum Monaſticis educatus eſt tyrociniis, matrem vtique ſuam in alia reperit parte terrarum? aut quis Bethleem ſuam deſerens, non vbique liuorem, vbique diabolum ſe præcedentem, vbique pugnam non reperit? Vix à Bethleem ſua pedem aliqui diſceſſerũt, & iam iterũ vt Iuuenalis inquit ſatyr.11.

Mutatio locorum commune Monachorum remedium.

Suſpirant longo non viſam tempore matrem. Fugam Iacob, & Dauid à facie Eſau, & Saul à Hieronymo laudatam non improbo, præfero tamen Paulæ patientiam, effeto diſcurſum, laudo conſtantiam.

Hos tantum breuitati ſtudentes ex immenſo virtutum Paulæ ſanctiſſimæ pelago Monaſticos mores hauſiſſe ſufficiat: nunc pauca (vt promiſſis ſtemus) ex innumeris penè Inſtitutis quibus de viduitate ſeruanda cæteras Hieronymus inſtruit diſcipulas proferamus.

19. Omnes vtriuſque ſexus intra vrbes domoſque proprias ſub Epiſcopi obedientia vixiſſe, quò integrè Monaſticem profiterentur, in paupertate & caſtitate degentes, pluries inculcauimus ab Epigrapha capitis huius: digna tamen ſilentio non eſt mira Marcellæ obedientia Paulæ amiciſſimæ, nec ab illa tranſuerſum vnquem recedentis, de qua Hieronymus Epiſt.16. ad Principiam de vita Marcellæ c.2. *Matri in tantum obediens, vt interdum faceret, quod nolebat; nam cum illa ſuum diligeret ſanguinem, & abſque filiis, & nepotibus vellet in fratris liberos vniuerſa conferre; iſta pauperes eligebat, & tamen matri contraire non poterat. Monilia, & quidquid ſupellectilis fuit diuitibus peritura concedens, magiſque volens pecuniam perdere, quam parentis animum conturbare.* 44. Obedientia Marcellæ.

Nec illud omittendum; Sanctimoniales fœminas Hieronymum non vocaſſe *Matres*, ſed *Nonnas*, more æui ſui. Sic in capite vitæ S. Hilarionis apud Roſuueydum ex M. SS. codicibus reſtituta habet: *In ſanctis orationibus tuis memento mei, decus, ac dignitas virginum Nonna Aſella*; & Epiſt.99. ad eam ſcripta: *Si Balneas peterent* (Paula, & Marcella) *vnguenta eligerent Nonnæ vocarentur, & ſanctæ*, pro quo in excuſſis irrepſit; *Dominæ vocarentur, & ſanctæ*; ſed abſre, vt bene Roſuueidus in Onomaſt. Sic & ep.47. de vitando ſuſpecto contubernio: *Ipſa quoque ſoror, aut affinis, ſiue cognata, quæ in adulationem tui, ſanctum, Nonnumque coram te vocant* (amaſium tuum) *cum ſe paululum auerterunt portentoſum videbunt maritum.* Vbi loco illius *Nonnumque* quidam excuſſi habent *nonnumquam*: ſed ex M. SS. emendat doctè Marianus in Schol. Eo cognomine etiam Pſeudo moniales vocitari geſtiebant, de quibus ad Euſtoch. Ep. 22. *Quia maritorum experte dominatum, viduitatis præferunt libertatem, Caſtæ vocantur, & Nonnæ.* Vocis vſitatiſſimæ apud veteres nemo deſignat originem. Mihi, cum nec ſit Latina, nec Græca, nec Hebraica, aut Syra, vt ex Lericis palam eſt, Ægyptia prorſus videtur, qua reuerentiæ, & alicualis claritatis gratia patres, aut matres vocitabant. Moueor, quod apud eos magis fuerit vſitata, vt vitæ Patrum aliundè teſtantur. Vita S. Ioannis Eleemoſ. Epiſc. Alex. c. 10. *Obſecro te Nonna &c.* 46. *Nonna Pelagia &c.* Vita S. Mariæ Ægyptiacæ c. 17. *Accipe hac Nonna &c.* Pelagius libel. 7. n.10, *Nonna illa venit ad balneum &c.* & ſæpe alibi. Moueor quoque, quod D. P. Benedictus cap. 63. decernens Seniores à iunioribus *Nonnos* nuncupandos, rationem ſubdit, *quod intelligitur paterna reuerentia*: Et rurſus *honore, & amore Chriſti*, plane innuens cognomine iſto reuerentiam, & honorem patris ſignificari aliqua peregrina lingua.

45. Nonni cognomen peregrinum.

Hinc ſi de puro nomine *Nonnus*, ſignificatione præciſa, ſit controuerſia, certum 46.

eſto

Dõni, Domni, Domini, & Nonni eadem significatio.

esto falli eos, qui eo capit. 63. Regulæ Benedictinæ *Donnum*, vel *Domnum*, vel *Dominum* (quod idem est; vna tantum litera detracta) pro *Nonno* legunt. Ipse namque sanctus legislator veterum Ægyptiorum vocem sanctè & Augustè veneratus, eam in suam Regulam transtulit: quod irrefragabiliter suadet perpetua & inuiolabilis obseruantia à maioribus tradita, & apud nostros Cistercienses vigens in pronuntiatione Latina tabulæ officiorum per hebdomadam ad Pretiosam in Capitulo, quæ iuniores *Fratres*, priores seu seniores *Nonnos* prænominamus. Atque in hoc sensu rectè noster Nicolaus Brauo in eundem locum *Donnum*, vel *Domnum* pro *Nonnus* legentes taxat. Verum attenta *Nonni* significatione, vel potius re significata, aptè Ludouicus Cerde *Ego autem (inquit) Domnos intelligerem, vnde & Don est apud nostros*, cui suffragatur Sebastianus Couarruuias in Thesauro linguæ Hispanæ: & ex Commentatoribus Regulæ Smaragdus, Turrecrematus, & Antonius Perez *Domnum* cum *Nonno* confundentes, & Ibanez in editione Salmanticensi in 16. anno 1569. typis Baptista à Terranouâ. Reor namque *Nonnum* & *Donnum* quantum ad rem significatam *paternam* scilicet *reuerentiam* synonima omnino esse, idemque nobis *Donnus* quod Ægyptiis *Nonnus* sonare. Moueor ex eo quod Hieronymus Epist. illa 22. ad Eustoch. cap. 6. Sanctimoniales *Castas* & *Nonnas* appellari testatus (vt nuper vidimus) Eustochium ipsam Sanctimonialem & Castam *Dominam* prænominat cap. 1. ipsius Epist. inquiens: *Hæc idcirco Domina mi Eustochium scribo (Dominam quippe vocare debeo sponsam Domini mei)* &c. quo videas aperte Hieronymum indifferenter nunc *Domina*, nunc *Nonnæ* appellatione eodem scripto *maternam* sponsæ Christi Sanctimonialis *reuerentiam* expressisse; Latinæ & peregrinæ linguæ significatis confusis.

47. Prænomine fray abusiue Monachi vtuntur.

Pie proinde, & absque vlla fastus specie Carthusiani Patres cum in Hispania, tum vbique gentium *Donni* appellatione vtuntur: atque inepte quidem Benedictini & Cistercienses Hispani Regulæ dispositioni aduersentur, æquè ergo seniores, & iuniores moderna appellatione *Fray* à Mendicantibus emendicata vsque ad nauseam vtentes: adeo vt Abbates etiam, quos expresse D. Benedictus *Donnos* prænominare præcepit, temerè & iniuriosè *Donni* appellatione omissa *Fratres* prænominare (nempe fray N. & Fr. N.) non vereantur. Imo (quod turpius est) in tantum recentis huius suffuratæ appellationis præualuit abusus, vt vsque ad miniatos titulos operum insignium virorum frontesque scriptorum irrepserit, etsi Episcopatus, Generalatus vel Abbatiæ infulis fuerint decorati. Id autem ex eo ortum puto, quod cum *Nonni* appellatio Hispanè sonans barbara sit (videlicet *Nono N.*) & *Donni* aut *Domni* prænominatio (nempe *Don N.*) fastum præseferre (licet ineptè) visum fuerit, seruata *Nonni* & *Fratris* prænominatione in pronuntiatione Latina, cognomen *Fray* erga Iuniores, seniores, Abbates & Generales indifferenter se immiscuit absque vlla translatione in Hispanum prænominationis *Nonni*: quasi remissiùs humilitatem Regula commendaram ceterarum Regionum Monachi Benedictini & Cistercienses *Donni* prænominatione *Paternam reuerentiam* prioribus, seu senioribus exhibeant: vel quasi ex imperitia linguæ Latinæ *Nonnum* in *Donnum* conuerterint, vel vtriusque significationem non calluerint. Vnde corruptelam hanc Hispanorum humilitatis specie introductam merito taxant, vt apertè Regulæ contrariam, & *Donni* appellationem, dum adhuc nobiscum degunt, mordicùs tenent. Consensus autem cunctarum Congregationum præter Hispanam *Nonnum* in *Donnum* cōuertentium irrefragabili argumento mihi est cum rigorosæ significationis *Nonni*, tum etiam mentis Legislatoris. Quapropter Hispanorum morem correctione dignum iudico, ac reuerentiam, quale vtraque Benedicti Schola abusus videntia spoliauit, edita super hoc lege in Comitiis suis debere testetur. Vel vocem maternam *Nonno* correspondētem assignent, qua Priores reuereantur, Iunioribus appellatione *Fratris* relicta.

48. Qualiter ex Regula Monachi prænominandi.

Sed ais forsam *Donni* prænominatione ergo priores, priorum & Abbatis appellationem confundi, cum Abbatem secundum Regulam *Donnum* prænominare iubeamur: vt omittamus nunc nouitatis incommoda, & vetustatem non facile fore repudiandam. Verùm pro omnimoda rei euidentia verba Benedicti cap. 63. præ oculis posuisse sufficiet, quæ sic habent: *Iuniores priores suos honorent; priores Iuniores suos diligant. In ipsa autem appellatione nominis nulli liceat alium puro appellare nomine: sed priores iuniores suos fratres nominent, Iuniores autem priores suos Nonnos vocent, quod intelligitur paterna reuerentia. Abbas autem quia vices Christi agere videtur, Donnus, & Abbas vocetur.* Quid ergo excogitari potuit, quò pleniùs Regulæ aduersaremur, quam priores & Abbatem *fratres* appellando? Prior igitur Iuniorem Fratrem prænominet, Hispanè *el Hermano N.* Iunior Priorem reuereatur, Hispanè *El P. Don. N.* Subditi Abbatem reuereantur & honorent, Hispanè *El Padre Abbad Don. N.* gradibus *dilectionis*, *reuerentiæ* & *honoris* in Regula præscriptis. Vbi nunc confusio in argumento obiecta? Plane intolerabilior ea confusio est, cunctos gradus, etiam Abbatialem, *Fratris* prænominatione compellare: Abbas namque non solum Donnus, sed *Donnus* cum addito contrahente, idest *Donnus* & *Abbas* dicendus est, quibus *reuerentiæ* honor *Addetur*. Nouitas vero ea fugienda est, quâ à tota mente, à communi sensu, à recta ratione, & à præscripto Regulæ discedimus: ea vero amplectanda libenter, quâ intrusi resecantur excessus: non enim tolerandum est abusum præscriptione se tueri. Nec putet quis prænominationem *Fratris*, qua Mendicantes grauissimè, & religiosissimè vtuntur, à nobis improbari (Absit hoc à discipulis magni Benedicti, qui eamdem adductis verbis probauit) sed ordinem Congregationis ab ipso institutum, atque Monasticam Hierarchiam abusus subreptione, quod attinet ad nominum appellationem, collapsam instauramus. Sed de his satis, Latius Deo dante ad caput Regulæ citatum, Viduarum Instituta prosequamur.

20. Epist. 9. c. 1. de Saluina vidua iuuencula, loquens, quæ Nebriolium maritum amiserat, inquit. *Orbitatis magnitudo, religionis occasio fuit.* Breuis quidem sententia, sed ingentem continens eruditionem. Erat Nebridius Saluinæ 49. Orbitas religionis occasio.

vir ex forore Auguſtæ natus, contubernalis, & condiſcipulus Auguſtorum, in materteræ nutritus ſinu, inuictiſſimo Principi charus. *Sic religioſus* (inquit Hieron. cap.2.) *& amator pudicitiæ, vt Virgo ſortiretur vxorem;ſic timens Deũ vt oblitus dignitatis omne conſortium cum Monachis haberet, & Clericis: tantaſque eleemoſynas faceret in populis, vt fores eius pauperum, ac debilium obſiderent examina: ſic ſemper orans Deum, vt illi, quod optimum eſſet, eueniret: Hæc illuc tendit oratio,vt oſtendam iuuenem meum coniunctionem ſanguinis Regalis, & afluentiam diuitiarum,atque inſignia poteſtatis,materiam habuiſſe virtutum. En quantis orbata ſaluina Nebridij deceſſu: en quanta orbitatis magnitudo: Sed ei non ſurda aure vocationis Diuinæ efficaciam ſentienti Orbitatis magnitudo Religionis occaſio fuit. Accipe quæſo occaſionem* (inquit epiſt.10.cap.2.) *& fac de neceſſitate virtutem.* Nunc iam qualiter, Nebridio ad patres ſuos appoſito, ſuperſtites ex eo paruulos Nebridium, & ſororem regere, qualiterque ipſa vitam traducere debeat, ordinato catalogo tradit.eadem epiſt.9.cap.4.

50. In filiis pater habetur.

21. *Habes quos nutrias, in quibus virum abſentem tenere credas.Ecce hereditas Domini, filij: merces fructus ventris. Pro vno homine duos filios ei recepiſti: auctus eſt numerus charitatis.*

22. *Quidquid debes marito, redde filijs: Amore præſentium abſentis deſiderium temperas.*

23. *Non eſt parui ad Deum meriti, benè filios educare.*

Vidua puellis admonetur.

24. *Audi Apoſtolum commonentem: Vidua eligatur non minus annorum 60. quæ fuerit vnius viri vxor.*

25. *In bonis operibus habens teſtimonium*

26. *Si filios educauit.*

27. *Si hoſpitalis fuit;*

28. *Si ſanctorum pedes lauit.*

29. *Si afflictis abundanter præbuit.*

30. *Si omne opus bonum ſubſequuta eſt.*

31. *Nec te moueat, quòd ſexagenaria eligatur vidua, vt putes adoleſcentulas ab Apoſtolo reprobari. Et te crede eligi ab eo, qui diſcipulo dixerat: Nemo adoleſcentiam tuam contemnat:non continentiam, ſed ætatem.*

Ætas non perſona.

32. *Te ipſam caſtam cuſtodi. Abſit, vi ſiniſtrum quidpiam mihi de te ſuſpicari liceat, ſed ex abundantia lubricam ætatem monuiſſe, pietatis eſt. Quæ dicturus ſum, non tibi, ſed puellaribus annis dicta intellige.*

33. *Vidua quæ in deliciis eſt, mortua eſt.*

Victus.

34. *Procul ſint à conuiuiis tuis Phaſides aues, craſſi turtures, attagen Ionius, & omnes aues, quibus ampliſſima patrimonia auolant. Nec ideo te carnibus veſci non putes, ſi ſuum, leporum atque ceruorum, & quadrupedum animantium eſculentias reprobes: non enim hæc pedum numero, ſed ſuauitate guſtus indicantur.* Not. Phaſides ac turtures notiſſimæ auès ſunt. *Attagen* (inquit Plinius lib. 10. cap. 48.) *maximè Ionius* (à Græcia regione Ionia) *celebratur, vocalis aliàs, captus verò obmuteſcens, quondam exiſtimatus inter raras aues. Iam & in Gallia, Hiſpaniàque capitur, & per Alpes etiam,* noſtris *Francolin* de quo Martialis Epigr. l.13. cui nomen Xenia.

Attagen.

Inter ſapores fertur alitum primus
Ionicarum guſtus attagenarum.

51. Ieiunium.

35. *Tu quæ in tumulo mariti ſepeliſti omnes pariter voluptates, quæque litam purpuriſſo, & ceruſſa faciem ſuper feretrum eius lachrymis diluiſti, quæ pullam tunicam, nigroſque calceolos candida veſtis, & aurati ſocci depoſitione ſumpſiſti, nihil habes neceſſe aliud, niſi perſeuerare in ieiunio.*

36. *Pallor, & ſordes gemma tua ſunt, plumarum mollities iuuenilia membra non foueat.*

37. *Habeto tecum viduarum, & virginum choros, habeto tui ſexus ſolatium: ex ancillarum quoque moribus domina iudicantur.* Societas.

38. *Semper in manibus tuis ſit diuina lectio, & tam crebra orationes, vt omnes cogitationum ſagitta, quibus adoleſcentia percuti ſolet, huiuſmodi clypeo repellantur.* Lectio.

39. Epiſt.10.cap.4. *Quando comedis, cogita quod ſtatim tibi orandum, illico, & legendum ſit.* Oratio.

40. *De Scripturis ſanctis habeto fixum verſuum numerum: iſtud penſum Domino tuo redde.* Studium S.Scripturæ.

41. *Nec ante quieti membra concedas, quam calathum pectoris tui hoc ſub tegmine impleueris.*

42. *Poſt Scripturas ſanctas Doctorum hominum tractatus lege.*

43. Ne autem Scripturarum ſcientia vidua aliqua nimium inflata,quæ didicit docere præſumat, Marcellæ rarum ingenium, ſed rariorem humilitatem fœminis cunctis in exemplum adducit ep.16.cap.3. his verbis: *Quid in illa virtutum, quid ingenij, quid ſanctitatis inuenerim, vereor dicere, ne fidem credulitatis excedam. Hoc ſolum dicam: quod quidquid in nobis longo ſtudio fuit congregatum, & meditatione diuturna quaſi in naturam verſum, hoc illa libauit, didicit, atque poſſedit: ita vt poſt profectionem noſtram* (ab Vrbe in Bethleem) *ſi in aliquo teſtimonio ſcripturarum eſſet oborta contentio, ad illam iudicem pergeretur, & quia valdè prudens erat, & nouerat illud, quos appellant Philoſophi τὸ πρέπον, ideſt, decere quod facias: ſic ad interrogata reſpondebat, vt etiam ſua non ſua diceret, ſed vel mea, vel cuiuſlibet alterius: vt in eo ipſo quod docebat, ſe diſcipulam fateretur: ſciebat enim dictum ab Apoſtolo: docere autem mulieri non permitto: ne virili ſexui, & interdum Sacerdotibus, de obſcuris & ambiguis ſciſcitantibus, facere videretur iniuriam.* 52. Marcellæ ingeniũ, & humilitas.

44. *Amorem monilium, atque gemmarum, ſericarumque veſtium transfer ad ſcientiam ſcripturarum.*

45. *Fac tibi amicos de mammona iniquitatis, qui te recipiant in æterna tabernacula.* 53. Eleemoſinæ.

46. *Illis tribue diuitias, qui non Phaſides aues, ſed cibarium panem comedant, qui famem expellat, non qui augeat luxuriam.* De cibario pane, vide notata cap.præced.à n.56.

47. *Intellige ſuper egenum & pauperem.*

48. *Omni petenti te da, maximè domeſticis fidei.*

49. *Nudum veſti.*

50. *Eſurientem ciba.*

51. *Ægrotantem viſita.*

52. *Quotieſcumque manum extendis, Chriſtum cogita.* Ep. 9. c.4. *Diditaſti catalogum virtutum tuarum: quid debeas nomini tuo, quibus mentis ſecundum pudicitiæ gradum* (ſic paſſim viduitatem appellat) *poſſideas.*

Tandem conſequentia doctrinæ, atque amore pudicitiæ accenſus Hieronymus, pugnaciùs viduas aſcendis nuptiis dehortatur, quam Virgines 54. A ſecundis nuptiis dehortatio.

gines à primis & primum læpidis vigilij facetiis Æneid.4. sic Saluinam pellicit epist.9.c.5. *Audi quid ex persona viduæ continentis ethnicus poeta decantet.*

Ille meos, primus qui me sibi iunxit, amores
Abstulit, ille habeat secum, seruetque sepulchro.

Si tanti vilissimum vitrum, quanti pretiosissimum margaritum? Si sic communi lege naturæ damnat omnes gentilis viduæ voluptates, quid expectandum est à vidua Christiana, quæ pudicitiam non solum ei debet, qui defunctus est, sed ei cum quo regnatura est?

55. Digamiæ incômoda. Solita vero dicacitate, sic coloratos carpit viduarum prætextus, secundas nuptias ambientium, Epist. 10. c.5. ad Furiam. *Solent adolescentulæ viduæ, quarum nonnullæ abierunt retro post Sathanam, cum luxuriatæ fuerint in Christo nubentes dicere: Patrimoniolum meum quotidie perit; maiorum hereditas dissipatur; seruus contumeliosè locutus est; imperium ancilla neglexit; Quis procedet ad publicum? quis respondebit pro agrorum tributis? paruulos meos quis erudiet, & vernulas quis educabit? Et hanc, pro nefas, causam opponunt matrimonij, quæ vel sola debuit nuptias impedire. Superducit mater filiis, non nutricium, sed hostem; non parentem, sed tyrannum. Inflammata libidine obliuiscitur vteri sui: & inter paruulos, suas miserias nescientes, lugens dudum, noua nupta componitur. Quid obtendis patrimonium? quid superbiam seruulorum? confitere turpitudinem: nulla idcirco maritum ducit, vt cum marito non dormiat: aut si certè libido non stimulat; quæ tanta insania est, in morem Scortorum prostituere castitatem, vt augeantur diuitiæ, & propter rem vilem, atque perituram, pudicitia, quæ pretiosa & æterna est, polluatur? Si habes liberos, nuptias quid requiris? si non habes, quare expertam non metuis sterilitatem, & rem incertam certo præfers pudori? Scribuntur tibi nunc sponsales tabulæ, vt post paululum testamentum facere compellaris. Simulabitur mariti infirmitas, & quod te morituram facere voles, ipse victurus faciet: aut si euenerit, vt ex secundo marito habeas filios, domestica oritur pugna intestinum prælium. Non licebit tibi amore liberos, nec æquis aspicere oculis quos genuisti. Clam porriges cibos, inuidebit mortuo: & nisi oderis filios, adhuc eorum amare videberis patrem. Quod si, de priore vxore sobolem habens domum te introduxerit; etiamsi clementissima fueris, omnes Comedi, & mimographi, & communes rethorum loci in nouercam sæuissimam declamabunt. Si Priuignus languerit, & condoluerit caput, infamaberis vt malefica: si non dederis cibos, crudelis; si dederis, venefica diceris. Oro te, quid habent tantum boni secundæ nuptiæ, vt hæc mala valeant compensare?*

56. Polygamia quo à meretricio differat. Si dicas; cuncta hæc secundi mariti mala, tertio compensari; & tertij incommoda, quarti blanditiis; audi vidua Hieronymum Epist. 11. ad Ageruchiam de Monogamia c.2. *Experietur alterum virum, quæ priorem aut bonum perdidit, aut malum experta est? Quid si statim secundum perdiderit? societur & tertio; & si ille dormierit in quartum quintumque procedat, vt nihil sit, quo à meretricibus differat. Rem dicturus sum incredibilem* (cap.6.) *sed multorum testimoniis probatam. Ante annos plurimos, cum in chartis Ecclesiasticis iuuarem Damasum Romanæ vrbis Episcopum, & orientis atque occidentis Synodicis consultationibus responderem, vidi duo inter se paria vilissimorum è plebe hominum comparata, vnum qui viginti sepelisset vxores, alteram quæ vicesimum secundum habuisset maritum extremo sibi, vt ipsi putabant matrimonio copulatos, summa omnium expectatio, virorum ac fœminarum, post tantas rudes quis quam efferret, vicit maritus, & totius Vrbis populo confluente, cornatus & palmam tenens, adoreamque per singulos sibi clamantes, vxoris multinubæ feretrum præcedebat. Quid dicamus tali mulieri? Nempe illud, quod Dominus Samaritanæ. Viginti duos habuisti maritos, & iste, à quo sepeliris, non est tuus. Itaque obsecro te religiosa in Christo filia, vt testimonia ista non noueris, quibus in continentibus & miseris subuenitur; sed illa potius lectores, quibus pudicitia coronatur.* Incredibilis nuptiarum numerus.

57. Polygamia, soli scortationi præfertur. Acriùs adhuc, spiritus vehementia, qua natura comparatus erat Hieronymus, his idemque Epist.9. c.6. in fœminas polygamiæ indulgentes inuehitur verbis. *Nesciat vidua digamiæ indulgentiam, neque nouerit illud Apostoli, Melius est nubere, quam vri. Tolle, quod peius est, vri, & per se bonum non erit nubere. Procul sint hæreticorum calumnia. Scimus honorabiles nuptias, & cubile immaculatum:* Apostolo scilicet 1.Timoth. 5.dicente: *Volo adolescentulas nubere, filios procreare, matres familias esse, nullam occasionem dare aduersario maledicti causa.* Quibus subiungit Hieronymus. *Cur indulserit, statim subiecit: Iam enim quædam abierunt post satanam. Ex quo intelligimus illum non stantibus coronam, sed iacentibus manum porrigere. Vide qualia sint secunda matrimonia, quæ lupanaribus præferuntur, quia declinauerunt quædam post satanam. Ideo adolescentula vidua, quæ se non potest continere, vel non vult, maritum potius accipiat, quam diabolum. Pulchra nimirum & appetenda res, quæ satanæ comparatione suscipitur.*

58. Hieronymi in Bethleem profectus. His itaque Hieronymus cum in Vrbe degeret, Damasumque Pontificem summum in chartis Ecclesiasticis iuuaret, atque os Damasi existens Orientis atque occidentis synodicis consultationibus responderet, Romanorum viduarum pudicitiam, præsertim autem Paulæ sanctissimæ ac nobilissimæ pudicissimam instruebat viduitatem. Damaso autem A. C.384. iuxta communem supputationem ad superos translatam, cum inuidorum furente rabie mille Hieronymus afficeretur calumniis, Roma relicta, Bethleem ad Præsepe Domini sese recipere decreuit, quod sequenti anno 385. media hyeme fecit. Paula verò tanto destituta Magistro, atque ab ipso admonita, eadem exacta hyeme, Cum inuisendi sacra loca vecta desiderio; tum Pauli, Antonij, Hilarionis, aliorumque Patrum Ægypti, nec non Præceptoris sui Hieronymi accensa virtutibus, ipsum in Bethleem concessit. Quid vltra referre differo, quod ipsa peragrari non distulit? *Descendit ad portum* (inquit eleganter Hieronymus c. 4. vita ipsius) *fratre cognatis, affinibus, & quod his maius est, liberis prosequentis, & clementissimam matrem pietate vincere cupientibus. Iam carbasa tendebantur, & remorum ductu nauis in altum protrahebatur. Sulcabat nauis mare, & cunctis qui cum ea vehebantur littora respicientibus, ipsa auersos tenebat oculos, ne videret* (filios) *quos sine tormento videre non poterat.* Et quo plus mireris matronæ huius incredibilem, & vsque huc non visam in fœmina constantiam; subdit. *Paruus Toxotius supplices manus tendebat in littore; Ruffina iam nubilis,* Paulæ. Paulæ mira constantia.

bilis, vt suas expectaret nuptias tacens fletibus obseruabat; & tamen illa siccos tendebat ad cælum oculos, pietatem in filios, pietate in Deum superans. Nesciebat se matrem, vt Christi probaret ancillam. Torquebantur viscera, & quasi à suis membris distraheretur, cum dolore pugnabat, in eo cunctis admirabilior, quod magnam vinceret charitatem, &c.

59. Delata ad insulam Pontiam (inquit cap. 6.) quam clarissima quondam fœminarum sub Domitiano Principe pro confessione nominis Christiani Flauia Domitilla nobilitauit exilium, vidensque cellulas, in quibus illa longum martyrium duxerat, sumptis Fidei alis, Hierosolymam & sancta loca videre cupiebat. Tardi erant venti & omnis pigra velocitas. Inter Syllam & Charybdim Adriatico se credens pelago, quasi per stagnum venit Methonem, ibique refocillato corpusculo, & sale tabescentes artus in littore ponens, per Maleam, & Cytheram, sparsasque per æquor Cycladas, & crebris freta concita terris, post Rhodum & Lyciam, tandem venit Cyprum, vbi Sancti & Venerabilis Epiphanij pedibus obuoluta, decem ab eo diebus retenta est, non in refectionem, vt ille arbitrabatur, sed in opus Dei, vt re comprobatum est. Nam omnia illius regionis lustrans Monasteria, prout potuit refrigeria sumptuum fratribus dereliquit, quos amor sancti viri de toto illuc orbe conduxerat. Inde breui cursu transfretauit Seleuciam, de qua ascendens Antiochiam, sancti Confessoris Paulini modicum charitate detenta, media hyeme, calente ardore Fidei, fœmina nobilis, quæ prius Eunuchorum manibus portabatur, Asello sedens profecta est. Omitto. Celes-Syriæ, & Phœnices iter (neque enim hodæporicon eius dispositi scribere) ea tantum loca nominabo, quæ sacris Voluminibus continentur. Omitto, & ego eodem prætextu reliquas locorum sacrorum, quæ Ægypti, imo Orientis penè totius peregrinationes quas latè prosequitur Hieronymus vsque ad cap. 13. quem tu consulas. Quid enim ego (vt verbis ipsius vtar cap. 12. narrem Macarios, Arsatas, Serapionas, & reliqua columnarum Christi nomina? cuius non intrauit cellulam quorum pedibus non aduoluta est? Mirus ardor, & vix in fœmina credibilis fortitudo. Quid inquam ego eorum prosequar narrationem, cuius instituto, qualiter in Bethleem Monachatum plantauerit, coluerit & auxerit Paula, tantummodo spectat?

Pontia insula Flauiæ Domitillæ exilio nobilis.

60. Illud tamen nullatenus omittendum censeo; inter alia conuicia, quæ post Damasi mortem, in Hieronymum à calumniantibus, stimulante odio atque inuidia, in dedecus Monastici status; vt vulgus assolet, fuere iactata; Paulæ frequentiam, aliarumque nobilitate & sanctitate illustrium fœminarum, Virginum, ac viduarum, assiduam ei obiectam fuisse familiaritatem: præsertim verò in profectione ipsius ab Vrbe, Paulæ, & Melaniæ senioris nauigationis atque itineris comitem eum extitisse: ac tandem cum Paula eunte Alexandriam, totamque Ægyptum peragrante, profectum. Sed his ipse respondet ad Asellam scribens Epist. 99. his verbis: Penè certè triennium (Romæ) cum eis (nempe Paula, Melania, aliisque sanctimonialibus, virginibus, ac viduis) vixi: multa me virginum crebro turba circumdedit: Diuinos libros, vt potui, nonnullis sæpè disserui. Lectio assiduitatem, assiduitas familiaritatem, familiaritas fiduciam fecerat. Dicant, quid vnquam in me aliter senserint, quam Christianum decebat. De profectione autem Hierosolymitana loquens: Nihil mihi (ait) obijcitur, nisi sexus meus: & hoc nunquam obijcitur, nisi cum Ierosolymam Paula & Melania proficiscuntur. Esto crediderunt mentienti, cur non credant neganti? Et quia veritatem magis exprimunt tormenta quam risus: nisi quod faciliùs creditur, quod aut fictum libenter auditur; aut non factum, vt fingatur impellitur. Quæ verba meditatus Baronius A. C. 385. eruditè (vt assolet) his demonstrasse inquit, aliquem aduersum se crimen aliquod simul cum Paulæ comitatu effinxisse; eundemque falsum calumniatorem in iudicio sub tormentis coactum fateri veritatem, penitùs negando quod dixerat; sicque dimissum, vt Hieronymo opus non fuerit causam dicere.

Hieronymus Paulam non est comitatus.

Calumniator tormento veritate fatetur.

Vlteriùs eadem calumnia eiusdem Hieronymi testimonio refellitur in Apologetico aduersus Ruffinum, vbi de suamet perfectione ab vrbe eumque comitantibus, inquit: Vis nosse perfectionis meæ de Vrbe ordinem? Narrabo breuiter. Mense Augusto flantibus & Etesiis, cum sancto Vincentio Presbytero & adolescente fratre (Paulinianus hic erat Baronio, quem vltimo loco natum Romæ dum esset, ad se vt veniret, accersiuit) & aliis Monachis, qui nunc Hierosolymis commorantur nauim in Romano portu securus ascendi, maxima me Sanctorum frequentia prosequente. Quod si Paulæ itineris, nauigationis comes extitisset Hieronymus, quorsum Paulæ cum de propria profectione loquitur, suique ipsius Paulæ peregrinationem diffusè referens, tam altum committeret silentium? præsertim cum socios nominet itineris sui; Paulam autẽ penè incomitatam, solaque Eustochio itineris comite ab Vrbe profectam? Rursus Hieronymum Paulæ aduentum Hierosolymam præuenisse, ex eo manifestum est, quod Apologetico ipso aduersus Ruffinum ipse de se testatur, media hieme, & grauissimo frigore Hierosolymam introisse, cum de Paula dicat cap. 15. vitæ eius, media hyeme profectam esse Antiochia versus Hierosolymam. De Melania vero certiùs adhuc est, iniustè obiectam in crimen Hieronymo fuisse, cum eius peregrinatio Hierosolymam iam diu ante fuisset expleta, videlicet A. C. 372. vt ibi probat Baronius, Hieronymi autem perfectio A. C. 385. statim post Damasi mortem acciderit. Quod verò neque Ægyptum, & Alexandriam peragrantem Paulam Hieronymus comitatus fuerit, ex eo liquet quod ipse Epist. 65. ad Pomachum scribit: Iam canis (inquit) spargebatur caput, & magistrum potius quam discipulum decebat: perrexi tamen Alexandriam, audiui Didymum, &c. Et in Prohemio Comment. in Oseam ad eundem: Cum essem Alexandriæ, vidi Didymum, & eum frequenter, &c. Et ad Paulum in Proem. lib. 4. Comment. ad Ephes. idem fere inculcat: ex quibus satis apparet Hieronymum sola cupiditate discendi pellectum Didymum in Ægypto conuenisse, eamque prouinciam peragrasse; cumque citatis locis nullam prorsus mentionem habeat de comitatu Paulæ, graui admodum coniectura ducimur ad asserendum, nequaquam cum ea Ægypti Alexandriæ peregrinationem suscepisse.

61. Eadem calumnia vlterius refellitur.

Nisi forte pro obstrectatoribus Hieronymi dicas, 62.

Nihil contra Hieronymum ex Paulæ comitatu.

dicas, eum tacuisse, quod probro sibi sciebat obiiciendum. Verùm cur Hieronymus cum Paula, aliisque religiosis viduis, & sanctimonialibus virginibus triennio familiariter, & assiduè vixisse non neget, & Paulæ in itinere, & noui comitem fuisse, à veritatis tramite recedens fateri vereretur? Sed esto id inuidiæ, & calumniatoribus concederemus; quid ei obiicitur, nisi solus sexus? *Numquid* (inquit ipse epist. 99.) *Domum alicuius lasciuioris ingressus sum? Nulla fuit alia Romæ matronarum, quæ meam possit edomare mentem, nisi lugens, atque ieiunans, squalens sordibus, fletibus penè cæcata, quam continuis noctibus misericordiam Domini deprecantem sol sæpe deprehendit, cuius canticum Psalmi, sermo Euangelium, deliciæ continentia, vita ieiunium. Nulla me potuit alia delectare, nisi illa, quam manducantem nunquam vidi. Sed postquam eam pro sua merito castitatis venerari, colere, suscipere cœpi, omnes me illico deseruere virtutes. O inuidia primum mordax tui. O sathanæ calliditas semper sancta persequens.*

§. V.

Sanctæ Paulæ Bethlœmitica Monasteria, mores, & Instituta sanctimonialium ibi degentium.

63. Bis Paula Bethleem inuisit.

BIs Paula Bethleem accersiuit primùm quasi in transitu, & adhuc peregrina, nondum scilicet tota peregrinatione completa, quæ sibi erat in voto. Venerat iam iam ad sepulchrum Rachel, *atque inde Bethleem ingressa, & in specum Saluatoris introiens, postquam vidit sacrum Virginis diuersorium, & stabulum, in quo cognouit bos possessorem suum mixtis gaudio lachrymis* loquebatur:

Bethleem salutat.

Salue Bethleem domus panis, in qua natus est panis qui de cœlo descendit. Salue Ephrata regio vberrima, atque καρποφόρος, cuius fertilitas Deus est. De te quondam Michæas vaticinatus est: Et tu Bethleem domus Ephrata, non minima es in millibus Iuda. Ex te mihi egredietur, qui sit Princeps in Israël, & egressus eius ab initio, à diebus æternitatis. In te natus est Princeps, qui ante luciferum genitus est, cuius de Patre natiuitas omnem excedit ætatem. Introibimus in tabernaculum eius: adorabimus in loco vbi steterunt pedes eius. Et ego misera, atque peccatrix, digna sum iudicata deosculari præsepe, in quo Dominus paruulus vagiit: orare in spelunca, in qua virgo puerpera Dominum fudit infantem: Hæc requies mea; quia Domini mei patria est; hic habitabo, quoniam saluator elegit eam. Paraui lucernam Christo meo. Anima mea illi viuet, & semen meum seruiet ipsi: c. 7. Quæ verba non minus propheticè, quàm eleganter ac deuotè, doctissimam fœminam credo fudisse. Mansit autem tunc ibi per triennium, perpetuo post ibi mansura peregrinatione completa, vt expresè tradit c. 12. his verbis: *Nec multo post in sancta Bethleem mansura perpetuò, angusto per triennium mansit hospitiolo, donec* (à peregrinatione reuersa) *extrueret cellas, ac Monasteria, & diuersorum peregrinorum iuxta viam conderet mansiones, in qua Maria & Ioseph hospitium non inuenerunt*, quod & perfecit, vt statim dicemus: nisi forsam à Bethleem profecta, curam ædificandi, sumptus que ad Monasteriorum, & Xenodochij fabricam Hieronymo reliquerit, quatenus à peregrinatione reuersa sibi suisque virginibus commodè extructum reperiret habitaculum.

64. Ægyptum peregrinatur.

Triennio igitur Bethleemi in pauperi hospitiolo expleto; ac Cœnobiticæ vitæ sancta ibi conuersatione gustata, & meditata, indè profecta *descendit ad turrim Ader, iuxta quam Iacob parit greges suos statimque concito gradu, cœpit per viam veterem pergere, quæ ducit Gazam*. Deinde cætera sancta loca peragere, ac peregrinationem suam prosequi: eamque peregrinantem prosequitur oratio Hieronymi per totam Palestinam c. 9. 10. & 11. Quæque ab Vrbe incomitata penè recesserat, & sola comite Eustochio; pluribus iam comitata Virginibus transiit ad Ægyptum: ibique *Oblita sexus, & fragilitatis corporeæ inter tot millia Monachorum cum puellis suis habitare cupiebat, & forsitam cunctis eam suscipientibus impetrasset, ni maius sanctorum locorum retraxisset desiderium*. cap. 12.

65. Bethleem reuertitur.

Hucusque iter Paulæ descriptum sit, quod cum multis Virginibus, & filia (Eustochio) *comite peragrauit*: quo tandem incredibilibus constantia, & labore peracto, cum ad Bethleem suam secundo peruenisset, quamdiu anxiè desiderauerat, pedem inde vlterius non discessura; suos, suarumque profectus disponere cupida, angustum hospitiolum, in quo per triennium degerat, donec maiora parabantur, in Cœnobia commutauit; atque ex facultatibus propriis, quas larga eius manus in Monachos Cypri, & Ægypti, pauperesque in itinere obuios reseruauerat, tria Virginum Monasteria, vnumque virorum extruxit, vt narrat Hieronymus c. 19. 4. Monastetia ædificat.
his verbis: *Dicam, & de Ordine Monasterij. Seminabat carnalia, vt meteret spiritualia: dabat terrena, vt cœlestia tolleret: breuia concedebat, vt pro his æterna mutaret. Post virorum Monasterium; quod viris tradiderat gubernandum, plures virgines, quas è diuersis prouincijs congregarat, tam nobiles, quam medij, & infimi generis, in tres turmas Monasteriáque diuisit.* Vbi perpendendum; tot iam triennij spatio Virginum choros aggregasse Paulam in odorem vnguentorum eius currentium, vt tria vix Monasteria adolescentularum caperet numerum; cum tamen ea tempestate vnumquodque Cœnobium incredibili penè, siuè Monachorum, siue sanctimonialium numero constasse passim apud veteres inueniatur; vt patebit discurrenti cum Paula Ægypti Monasticem, & nobiscum lib. 3. c. 6. n. 14. & à num. 81. Idque conceptis verbis tradit Hieronymus c. 27. vbi cum dixisset, ne vnum quidem nummum Eustochio à Paula relictum pro sustentatione Monasteriorum inquit: *& quod his difficilius est, fratrum & sororum immensam multitudinem, quos & sustentare arduum, & abiicere impium.* Quod annotauerim, ne forte Palladio fidem habeas cap. 126. Laus. vbi de Eustochio Paulæ filia, eiusque in Monasteriorum gubernatione successore loquens, ait *Dicitur esse temperatissima, habens conuentum quinquaginta Virginum* Temperatissimum numerum promens, qui cap. 125. præcedenti intemperatissimus calumniator & oblatrator Hieronymi & Paulæ se ostenderat.

66. Instituta Sanctimonialium à quo edita.

Virorum Monasterium viris gubernandum tradidisse Paulam expressum à Hieronymo habemus; Præscripta verò, quibus Monachos suos informabat Hieronymus fusè tradidimus cap. præced. §. 5. à num. 41. De his vero insti-

tutis

tutis, quibus Paulinæ virgines tria ab ipsa extructa Monasteria inceolntes Cœnobiticam duxere vitam, quæque Hieronymus refert cap. 19. diu iam dubitabam, an à Hieronymo edito, an verò à Paula ipsa ad instructionem Virginum sibi subditarum excogitata fuerunt? Et quidem consulto Hieronymo Ecclesiæ Doctore eximio, suóque Magistro Paulam in omnibus prudentissimam Monasteria, quibus præerat, gubernasse, certum esto. Ipsam verò doctissimam fœminam, quæ iam quinquennio Romæ post viri sui decessum, & triennio Bethleemi ante secundam profectionem vixerat sub disciplina Hieronymi, Regulam illam composuisse, eamque vel scripto, vel opere, & verbo sanctimonialibus seruandam tradidisse, pluribus mihi persuasissimum est. Primo, ex nuper relatis verbis, quibus aduertenter refert Hieronymus virorum Monasterium, viris gubernandum Paulam tradidisse, nihil de Virginum Monasterijs loquutus; ac si diceret, Virginum Monasteria sibi gubernanda perseuerasse, virorum viris commendato: aliàs vetiùs vtriusque sexus Monasteria à se extructa, viris instruenda ac gubernanda tradidisse dixisset. Imo non solùm ad clauum sedisse Paulam, sed & alia erga sibi subditas exercuisse munia à Superioribus ac legiferis fieri solita, ex his apparet, quæ paulo post subdit: *Plures Virgines, quas è diuersis Prouinciis congregarat, in tres turmas Monasteriaque diuisit.* Quæ quidem dispositio communem fœminarum potestatem, & gubernationem excedit, ac legislatoribus communiter reseruatam scimus.

Paula eorũ auctor.

Prima ratio.

67. Secunda ratio.

Moueor secundo ex eo quod Hieronymus Instituta ipsa Paulinarum virginum, non tam à Paula ipsa obseruata, & exequuta; quam ab ipsa tradita promit: videlicet num. 12. *Excepto victu, & vestitu, nullam habere quidquam patiebatur:* Num. 16. *Lasciuientem adolescentularum carnem crebris, & duplicatis frangebat ieiunijs:* Num. 16. *Si vidisset aliquam comptiorem, contractione frontis, & vultus tristitia arguebat errantem dicens &c.* Quibus apertè Historiographi morem gerit Hieronymus; non superioris; referentis, non legem ferentis.

68. Hieronymi subdita non fuit.

Nec te fallat, lector, communis error (quo hucvsque me deceptum non difiteor) credentium Paulam Hieronymi subditam fuisse: vnde consequens Hieronymi legibus & præceptis vixisse, suumque Monasteriũ moderasse. At vero quod Paula obedientiam Hieronymo Magistro suo non præstiterit, ac proinde neque alteri viro (Diocesano Episcopo excepto, sub cuius ditione & obedientia cuncti Monachi status professores tunc temporis & pluribus post sæculis vixere) ex eo palam esse videtur, quod cum Hieronymus nimiam, & vltra modum, ægrotantis Paulæ abstinentiam à carnibus & à vino iudicaret; *& in eo inæqualis* Hieronymo ipsi videretur, *quod in aliis clementiam, in se duritiam commutabat*, inquit *Fateor in hac re pertinacior fuit, vt nulli cederet admonenti*: vbi *admonenti* ait, non præcipienti, ipse autem crebrò Paulam de vitæ periculo admonebat: non ergo imperantis, non Prælati, & legislatoris, sed consiliatoris & admonentis officia erga Paulam exercebat; adeò, vt cum ipse incassum laborare, ac tempus perdere Paulam super hac re admonendo cerneret, clam Epiphanium rogauerit, vt temperantiam à potu aquæ, & vsum modici vini Paulæ persuaderet: cumque roganti, ac penè compellenti Epiphanio Paula nullatenus acquiesceret, subdit Hieronymus, quasi nimiâ eius abstinentiâ improbans. *Hac refero, nõ quod inconsideranter, & vltro vires sũpta onera probem, monente Scriptura: super te onus non leuaueris*; Quod si Paulæ præesset Hieronymus, cur quæso iudicans abstinentiam à carnibus & vino cum dispendio vitæ vltra vires ægrotantis esse, & improbandam, præceptis non ageret erga sibi subditam, quam monitis vincere non potuerat? non ergo sub illius obedientia viuebat Paula, sed virorum Monasterium Hieronymus virisque aliis gubernandæ tradiderat, suimet suarumque gubernatione & Institutis vitæ Monasticæ sibi reseruatis.

Abstinentia Paulæ à carnibus & vino.

Tertiò tandem idem coniicio ex ingenij Paulæ præstantia, quod sic effert Hieronymus cap. 23. *Nihil ingenio illius docilius fuit. Tarda erat ad loquendum, velox ad audiendum, memor illius præcepti: Audi Israël & tace. Scripturas Sanctas memoriter tenebat. Et cum amaret historiam, & hoc veritatis diceret fundamentum, magis tamen loquebatur intelligentiam spiritualem, & hoc culmine ædificationem animæ protegebat.* Et inferius: *loquar & illud, quod forsitam æmulis videatur incredibile. Hebræam linguam, quam ego ab adolescentia multo labore & sudore ex parte didici, & infatigabili meditatione non desero, ne ab ea deserar, discere voluit, & consecuta est: ita vt Psalmos hebraicè caneret, & sermonem absque vlla latina lingua proprietate personaret.* Item cap. 24. de ipsa morti iam proxima loquens: *Cumque à me interrogaretur, cur taceret, cur nollet respondere, an doleret aliquid: Græco sermone respondit, nihil se habere molestiæ, sed omnia quieta & tranquilla perspicere.* Quid ergo mireris, si Paulam Institutorum, quibus Virginum Monasteria gubernabantur, autorem asseram, Hebraicæ, Græcæ, & Latinæ linguæ gnaram, scripturas sacras memoriter tenentem, ingenio præstantissimam, virtutum longo exercitio perfectissimam, & prudentiâ admirandam? Ac tandem, quo plus mireris, cum toties Hieronymus ingenium, & studia Paulæ ad sydera tollat, passim Deum contestatur nihil in gratiam, nihil more blandientium loqui, sed cuncta pro testimonio dicere, & minus eius meritis. Sed ne longiùs à præscripto palestræ nostræ euagemur, dicamus iam cum Hieronymo c. 19. de ordine Monasterij, Canonesque seu Regulas, quibus Paula virgines suas instruxit, proferamus.

69. Tertia ratio.

Ingenij Paulæ præstantia.

1. *Post virorum Monasterium, quod viris tradiderat gubernandum, plures virgines, quas ex diuersis prouintiis congregarat, tam nobiles, quam medij & infimi generis, in tres turmas Monasteriaque diuisit.* NOT. Vetustissimum est Nobiles ad Monachatum euolare; Paulæ verò & Marcellæ temporibus cæpit Monastices Sacra gloriæ esse, quæ (Romæ præsertim) fuerat ignominiæ. Recole dicta l. 3. cap. 3. num. 7. & l. 4. c. 2. n. 22. & in hoc cap. à n. 3. De Nobilium vel pauperum susceptione vide D. Benedictum c. 58. & 59. & dicta supra l. 3. cap. 5. num. 26. 70.

Omnis generis virgines congregat.

2. *Ita dumtaxat vt in opere, & in cibo separata, Psalmodiis & orationibus iungerentur.* NOT.

In opere cibo separabantur.

In opere & cibo separabantur. NOT. Separabantur forte in opere & cibo propter grauitatem silentij, quod mensa & labore manuum communibus obseruatu penè impossibile in fœminis iudicabat. Vniuscuiusque Monasterij seorsim, quotidianam & peculiarem Collectam ad orationem & Officium diuinum memorat hoc loco Hieronymus. De Collecta generali dierum solemnium, statim.

Collecta minor.

Alleluya signum Collectæ. 3. *Post Alleluya cantatum (quo signo vocabantur ad Collectam) nulli residere licitum erat: sed prima, seu inter primas (Paula) adueniens, cæterarum operiebatur aduentum, pudore & exemplo ad laborem eas prouocans, non terrore.* NOT. De signis quibus ad Synaxim, seu Collectam Veteres Monachi & Moniales vocari consueuere. Vide plura lib. 2. cap. 11. num. 55. & lib. 3. c. 3. n. 26. & c. 5. n. 29. & c. 6. n. 20. & lib. 4. c. 4. num. 100. Cætera hoc Canone contenta in Regulam suam transtulit D. P. Benedictus cap. 43. penè ad verbum, his: *Ad horam Diuini officij mox vt auditum fuerit signum, relictis omnibus, qualibet fuerint in manibus, summa cum festinatione curratur. Ergo nihil operi Dei præponatur.* Nulli ergo signa facto residere licitum. Pudore vero non terrore prouocandos desides, sic statuit: *Quod si quis ad Nocturnas horas post Gloriam Psalmi 94. (quem propter hoc omnino protrahendum, & morosè volumus dici) accurrerit, non stet in ordine suo in choro, sed vltimus omnium stet. Ideo autem eos in vltimo, aut seorsim indicauimus debere stare, vt visi ab omnibus, vel pro ipsa verecundia sua emendentur.*

Qualiter prouocandi desides.

71. Horæ Canonicæ. 4. *Mane hora Tertia, Sexta, Nona, Vespera, Noctis medio, per ordinem Psalterium cantabunt.* NOT. Vide plura circa Horarum Canonicarum dispositionem suo huius cap. præced. à num. 104.

Studium S. Scripturæ. 5. *Nec licebat cuique sororum ignorare Psalmos, & non de Scripturis sanctis quotidie aliquid discere.* NOT. Non dubitauerim Paulam doctissimam, quæ Scripturas sacras memoriter tenebat, historiam sensusque callebat, & Hebræa Græca, ac Latina lingua loquebatur, vt nuper diximus numer. 69. quotidie aliquid de Scripturis sacris disseruisse, vt mos fuit præcedentium omnium à Therapeutarum tempore in cunctos Monasticæ vitæ Doctores deriuatus: Recole dicta lib. 2. cap. 9. num. 16. & cap. 12. num. 19. & 27. & lib. 3. cap. 4. num. 7. & c. 5. num. 42. & cap. 6. num. 22. Et in hoc libro cap. 2. num. 16. cap. 4. num. 17. 65. & 66. præsertim autem lib. 3. cap. 6. num. 55. Vbi de studio sacræ Scripturæ Cisterciensibus nostris vsitato: vulgo *lamparilla*.

Collecta maior. 6. *Die tantum Dominico ad Ecclesiam procedebant, ex cuius habitabant latere: & vnumquoque agmen matrem propriam sequebatur.* NOT. En Synaxim generalem, qua trium simul Monasteriorum sanctimoniales, Dominicis (ac cæteris proculdubio festiuis diebus) ad Ecclesiam pro audiendo sacro conueniebant. Peculiares vero Collectas singula singulorum Cœnobiorum agmina pro Dei laudibus, & oratione celebrasse, nuper notauimus.

7. *Atque inde pariter reuertentes instabant operi distributo, & vel sibi vel cæteris indumenta faciebant.* NOT. Non quidem diebus festiuis, sed per hebdomadam operi manuum incumbentes. Nec inficiabor diebus festiuis aliquod eis opus distributum, quale congrueret ne festi obseruationi contrairent, neque otio vacarent: puta lectio, vel disputatio de Scripturis Sanctis. Opus manuum.

8. *Si qua erat nobilis, non permittebatur de domo sua habere comitem, ne veterum actuum memor, & lasciuientis infantiæ errorem reficeret antiquum, & crebra confabulatione renouaret.* NOT. En radicem totius penè relaxationis Sanctimonialium prudentissimè Canone isto præcisam. En vnguentorum apothecam vnde prudentes viri sæculi nostri optima aduersus lasciuientis ætatis errorem, crebram scilicet Monialium confabulationem, hausere remedia. Quoties sola mulierum sæcularium à Monasteriis profligatione, Sanctimonialium penè collapsam disciplinam, vidimus restitutam? Recole notata num. 20. 21. 25. 30. 42. & 72. 72. Seculares mulieres in Monasterio non admittantur.

9. *Vnus omnium habitus.* NOT. Commodè vnitatem in vestibus obseruabant, quas sibi aliisq; faciebant, vt patet ex Reg. 7. Quæ autem Paulæ, & Paulinarum Virginum fuerunt vestes manet notatum cap. præced. num. 51. & 52. Habitus.

10. *Linteamina ad tergendas solum manus vtebantur.* Linteamina

10. *A viris tanta separatio, vt à spadonibus quoque eas seiungeret, ne vllam daret occasionem linguæ maledicæ, quæ Sanctos corpore solita est insolatium delinquendi.* NOT. Vtilis quidem expulsio mulierum sæcularium à Sanctimonialium Monasteriis, sed insufficiens, nisi à virorum etiam confabulatione separantur. Iunge superior vtrumque; statue silentium, & iam Religio est reformata. Separatio à viris.

11. *Excepto victu, & vestitu nullam habere quidquam patiebatur: dicente Paulo: Habentes victum & vestitum, his contenti simus; ne consuetudine plus habendi præberet locum auaritiæ, quæ nullis expletur opibus, & quanto amplius habuerit, plus requirit, & neque copia, neque inopia minuitur.* NOT. Hucusque obseruantiarum syllabus. Subdit delinquentium pœnas. Paupertas.

13. *Signa vel tardior veniebat ad Psalmos, vel erat in opere pigrior, variis eam modis aggrediebatur. Si erat iracunda, blanditiis: si patiens, correptione, illud Apostoli imitans: Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in spiritu lenitatis & mansuetudinis.* 93. Pœnæ delinquentium.

14. *Iurgantes inter se sermone lenissimo fœderabat.*

15. *Lasciuientem adolescentularum carnem crebris, & duplicatis frangebat ieiuniis, malens eis stomachum dolere, quam mentem.*

16. *Si vidisset aliquam comptiorem contractione frontis, & vultus tristitia arguebat errantem, dicens: munditiem corporis atq; vestitus, animæ esse immunditiam, & turpe verbum atque lasciuum, nunquã de ore Virginis proferendum; quibus signis libidinosus animus ostenditur, & per exteriorem hominẽ interioris hominis vitia demonstrantur.*

G NOT.

NOT. Pudeat quosdam temporis huius videre Prælatos vitia palpantes, qui garrulitate lasciuientes Christi Virgines, studiosè comptas, stibio, cerussa, & purpurisso depictas alacri (an libidinoso?) cultu suscipiunt, quas vultus seueritate, & frontis contractione arguere deberent.

Excommunicatio Monastica.

17. *Quam linguosam, garrulam ac procacem, rixisque perspexerat delectari, & sæpius commonitam nolle conuerti, inter vltimas, & extra Conuentum sororem, ad fores trichinij orare faciebat, & separatim cibum capere: vt quam obiurgatio non correxerat, emendaret pudor.* NOT. En excommunicationem culparum, ob *separationem* sic dictam, ab oratorio, vel à mensa, quam ex antiquioribus accepit D. P. Benedictus, decreuit, & fusè explicauit cap. 23. 24. 25. 26. 27. 28. & 44. Vide notata lib. 3. cap. 5. num. 33.

18. *Et quod inter sæculi homines vel leue putatur, vel nihil, hoc in Monasteriis grauissimum esse dicebat delictum.* NOT. Et hæc quidem de leuioribus culpis. Subdit de grauioribus.

74. Furti pœna.

19. *Furtum quasi sacrilegium detestabatur.* NOT. Eapropter & ieiuniis, & increpationibus, & separatione maiori puniendum. Docet deinceps Prælatos pietatem erga subditos: his.

Ægrotantium cura.

20. *Quid memorem clementiam, & sedulitatem in ægrotantes, quas miris obsequiis, & ministeriis confouebat?* NOT. De sedulitate Paulæ erga ægrotantes, eaque à Prælatis obseruanda. vide dicta cap. præced. n. 63.

21. *Cumque aliis languentibus præberet omnia, & esum quoque exhiberet carnium; si quando ipsa ægrotasset, sibi non indulgebat, & in eo inæqualis videbatur, quod in aliis clementiam, in se duritiam commutabat.* NOT. Cætera ad ægrotorum curam spectantia. Medicorum, ac medicamentorum vsum in schola Paulæ notata manent cap. præced. n. 63. & 64.

Abstinentia à vino.

22. *Abstinentiam à cibis & vino, adeo in Monasterio coluit, vt in considerantes, & vltra vires onus supra leuauerit, modumque sententiola illius excesserit. NE QVID NIMIS.* NOT. Vide Hieronymum cap. 19. vitæ eius, & annotata cap. præced. n. 59, & 60.

Sæculi memoria abolenda.

23. *In hoc solo patriæ desiderium habuit, vt filium, nurum, neptem renuntiasse sæculo, & Christo seruire cognosceret.* NOT. Nihil Deo dicata Virgini, siue Monacho patriæ, parentum, ac sæculi memoria perniciosius: quippe cui dicitur: *Obliuiscere populum tuum, & domum patris tui.* Ps. 44.

24. *Non debeo silentio præterire, quanto exultauerit gaudio, quod Paulam neptem suam ex Læta, & Toxotio genitam, imo voto futuræ Virginitatis repromissione conceptam, audierat in carnis, & crepitaculis balbutiente lingua Alleluya cantare.* NOT. En quanto studio Virginum Christo aggregare choros optauerit Paula, atque ab incunabulis incipiendam curauerit puellarum eruditionem, quæ vitæ Monasticæ augurantur. Sed quanto id consilij temperamento, quibusque præceptis & obseruantiis fieri debeat, fusè notauimus §. 2. à num. 19.

75. Habes Lector Paulæ doctissimæ instituta, quibus Sanctimonialium suarum vitam & mores informabat, digna quidem Hieronymi discipula, è cuius schola talis ac tanta euaserit Magistra, pietate, prudentia ac Religione clarissima, cuius vitia vt ipse inquit cap. 20. aliorum fuere virtutes. *Sed iamdudum* (vt cum ipso loquar cap. 24.) *prolixior liber cuditur, dum timemus ad vltima peruenire: quasi tacentibus nobis, & in laudibus illius occupatis taceri posset occubitus. Hucusque prosperis nauigauimus ventis, & crispantia maris æquora labens carina sulcauit: nunc in scopulos incurrit oratio, & tumentibus fluctuum motibus præsens vbique nostrum intentatur naufragium, ita vt cogamur dicere: Præceptor salnos fac? perimus. Quis enim possit siccis oculis Paulam narrare morientem?* Et datis pluribus versiculis, quos moribunda susurrabat: *Post hæc* (inquit cap. 23.) *Obmutuit, & clausis oculis, quasi iam mortalia despiceret, vsque ad expirationem animæ eosdem repetebat versiculos, vt quod dicebat vix audire possemus, digitúmque ad os tenens, crucis signaculum pingebat in labijs.* Aliqua etiam de Cruce signatione notauimus cap. præced. num. 105. *Defecerat spiritus, & anhelebat in mortem: animáque erumpere gestiens, ipsum stridorem, quo mortalium vita finitur, in laudes Domini conuertebat.*

Paulæ occubitus.

De funeris eius honorifica pompa sic loquitur ib. *Aderant Hierosolymarum, & aliarum vrbium Episcopi, Sacerdotum inferioris gradus, ac lauitarum innumerabilis multitudo, omne Monasterium virginum, & Monachorum chori repleuerant. Statimque vt audiuit sponsum vocantem: Surge veni proxima mea; quoniam ecce hyems transiit, & recessit, pluuia abiit, sibi læta respondit. Flores visi sunt in terra, tempus sectionis aduenit: Et Credo videre bona Domini in terra viuentium. Ex hinc* (cap. 26.) *non vlulatus, non planctus vt inter sæculi homines fieri solet, sed Psalmorum linguis diuersis examina concrepabant* (Et hoc ad Monachatum attinet quibus suprema dies lætissima semper fuit, vt pluribus infra aperiemus, cap. 7. num. 87. & cap. 10. num. 168.) *translataque Episcoporum manibus, & ceruicem feretro subijcientibus cum alij Pontifices Lampades, cereosque præferrent alij choros psallentium ducerent, in media Ecclesia Speluncæ Saluatoris est posita. Tota ad funus eius Palestinarum vrbium turba conuenit. Quem Monachorum latentem in eremo cellula sua tenuit? Quam virginum cubiculorum secreta texerunt? sacrilegium putabant, qui non tali fœminæ vltimum redidissent officium. Vidua, & pauperes in exemplis Dorcadis vestes ab ea præbitas ostendebant. Omnis inopum multitudo matrem, & nutritiam se perdidisse clamabat. Hebræo, Græco, Latino, Syroque sermone Psalmi in ordine personabant: non solum triduo, & subter Ecclesiam conderetur, sed per omnem hebdomadam cunctis qui venerant suum funus, & proprias credentibus lacrymas.* Plura ibi luculenter Hieronymus: nobis quæ narrationis ordinem: & institutum nostrum spectant accepisse sufficiat ex Epist. illa 27. alias *Epitaphium Paulæ* dicta: quod nec tibi denegabimus, antecedentibus, & subsequentibus autoris eius Hieronymi verbis pulcherrima ornatum cap. vlt.

76. Funeris pompa.

Vale (inquit) *ô Paula, & cultoris tui vltimam senectutem orationibus iuua. Fides, & opera tua Christo te sociant: præsens faciliùs quod postulas impetra* 77.

Hieronymus inuocat Paulam.

impetrabis. Exegi monumentum tuum ære perennius, quod nulla destruere possit vetustas. Incidi elogium sepulchro tuo, quod huic volumini subdidi, vt quocumque noster sermo peruenerit, te laudatam, te in Bethleem conditam Lector agnoscat.

Paulæ Epitaphium.

TITVLVS SEPVLCHRI.

Scipio quam genuit, Pauli fudere parentes,
Grachorum soboles, Agamemnonis inclyta proles,
Hoc iacet in tumulo. Paulam dixere priores,
Eustochij genitrix, Romani prima Senatus,
Pauperiem Christi, & Bethleemitica rura sequuta est.

IN FRONTE SPELVNCÆ.

Aspicis angustum præcisa rupe sepulchrum?
Hospitium Paulæ est, cœlestia regna tenentis.
Fratrem, cognatos, Romam, patriamque relinquens,
Diuitias, sobolem. Bethleemitici conditur antro.
Hic præsepe tuum Christe, atque hic mystica Magi
Munera portantes hominique, Deoque dedere.

78. Quo anno obierit.

Dormiuit sancta, & beata Paula VII. Kal. Februar. tertia Sabbati post solis occubitum. Sepulta est V. Kal. earumdem, Honorio Augusto sexies, & Aristeneto Consulibus. Vixit in sancto proposito Romæ annos quinque, Bethleem annos viginti; omne vitæ tempus impleuit annis quinquaginta sex, mensibus octo; diebus viginti vno. Ex assignatis autem Consulibus colligit Baronius incidisse obitum Paulæ A.C. 404. Innocentij Papæ III. Arcadij & Honorij Impp. 10. Meminit eius Martyrol. Rom. 26. Ianuar.

§. VI.

Paulinæ scholæ successio & duratio.

79. Eustochium Paulæ succedit.

PAula igitur ad superos translata, trium, quæ ipsa Bethleemi extruxerat, Virginum Cœnobiorum gubernatio ad Eustochium charissimam ipsius filiam, indiuiduam propositi eius & peregrinationum comitem, atque in Monasterio discipulam, sanctissimam, ac præclarissimam fœminam deuoluta est. Nec solam sororum Virginum curam, sed & Monachorum sustentationem Eustochio creditam inuenio. Quibus, quæris, facultatibus? *Testis est Iesus, ne vnum quidem nummum ab ea filia* (Eustochio) *derelictum, sed vt ante iam dixi* (cap. 1. & 14.) *derelictum magnum æs alienum, & quod id difficilius est, fratrum & sororum immensam multitudinem, quos & sustentare arduum, & abijcere impium est. Quid hac virtute mirabilius, fœminam nobilissima familia magnis quondam opibus, tanta fide omnia delargitam, vt ad egestatem penè vltimam perueniret:* Vnde etiam si cætera virtutibus atque constantiæ Eustochij Paulæ matris successoris argumenta deessent, eam Illustribus Ecclesiæ fœminis adnumerarem. Quid autem ageret, pro tanta multitudinis sustentatione. Vnde emit panes, vt manducarent ij? Hieronymum in discrimine tanto consuluisse non dubito. Quid vero consultus ipse respondetit, audi: *Secura esto Eustochium; magna hæreditate ditata es. Pars tua Dominus.* Nec dubites Paulæ eleemosynas, atque Eustochij de Diuina largitate fiduciam, profusiores pro satisfaciendo ære alieno, ac Monachorum, Virginem & peregrinorum immensis turbis alendis in deserto, è pelago diuinæ largitatis in posterum hausisse thesauros, quibus posteritatem necessariis ad victum diuitem reliquisset.

Eius fides, & constantia.

80. Eustochij ingenium.

Quanta verò maturitate, prudentia ac pietatate sibi subditas rexerit Eustochium, inde mihi palam, quod non minus ingenio Paulæ filiam, quam genere apud Hieronymum inuenio, qui cap. 25. vitæ matris, cùm dixisset Paulam Scripturas sacras tenere memoriter, Psalmos Hebraicè canere, & sermonem absque vlla linguæ Latinæ proprietate personare, subdit: *Quod quidem vsque hodie in sancta filia eius Eustochio cernimus.* Tum etiam ex vitæ sanctitate, de qua Hieronymus morum ipsius exculptor, & fidissimus integritatis eius vsque ad obitum custos mira loquitur Epist. 22. ad ipsam in fine atque inter alia eleganter, hæc etiam confidenter, ac propheticè ipsius præcinens epithalamium, inquit: *Qualis erit illa dies, cum tibi* (nempe decedenti) *Maria Mater Domini choris occurret comitata virgineis? cum post rubrum mare submerso cum suo exercito Pharaone, tympanum tenens præcinet responsuris: Cantemus Domino, gloriosè enim honorificatus est, &c. Tunc Thecla in tuos læta volabit amplexus. Tunc, & ipse Sponsus occurret, & dicet: Surge veni proxima mea, speciosa mea, columba mea, quia ecce hyems transiuit, pluuia abiit sibi. Tunc Angeli mirabuntur, & dicent: Quæ est ista prospiciens quasi diluculum, speciosa vt Luna, electa vt Sol? Videbunt te filiæ, & laudabunt reginæ, & concubinæ prædicabunt. Hinc, & alius castitatis chorus occurret: Sara cum nuptiis veniet, filia Phanuelis Ana cum viduis. Erunt in diuersis gregibus carnis, & spiritus matres tuæ. Lætabitur, quod genui, exultabit ista, quod docuit? Tunc verò super asinam Dominus ascendet, & cœlestem ingredietur Hierusalem. Quoties in mundo aliquid videris gloriosum, ad paradysum mente transgredere: esse incipe: futura es, & audies à Sponso tuo. Pone me sicut vmbraculum in corde tuo, sicut signaculum in brachio tuo, & corpore pariter ac mente munita clamabis, & dices: Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem, & flumina non operient eam.* Quod, vt iacet, in pretiosa Eustochij morte contigisse non dubito. Et Baronius A.C. 382. *De Eustochio* (inquit) *minores sunt omnes laudes Sancto proposito quod arripuit, quas maioribus in dies virtutum meritis adauxit, ac tandem fœliciter consummauit.*

Vitæ sanctitas.

Hieronymus Eustochij mortem vaticinatur.

Rexit Eustochium Virginũ Monasteria post Paulæ matris obitum quindecim annis; & cum aliis viginti vnà cum matre Paula Bethleemi egerit, fluxerunt triginta quinque anni Asceticæ professionis intra Monasterium; quibus si quinque alios Romæ intra matris domum in Sancto Virginitatis & Religionis proposito transactos adiungas, quadraginta annorum spacio Monasticem coluisse reperies. Ac tandẽ cum tempore profectionis S. Paulæ ex Vrbe Hierosolymam, 81.

Eustochij ætas, & Monasticæ obseruantiæ tempus.

solymam, haud minus quindecim annis fuerit Eustochium, vt coniectatur Baronius A. C.419. n.100. ipsam quinquagennariam decessisse dicẽdum erit: eoq; anno diem obiisse supremũ: quintodecimo scilicet à Paulæ matris obitu, quæ A. C.404. decesserat. Denique natalitium Eustochij diem Romana Ecclesia 4. Hal. Octob. hoc illustrat elogio: *Eodem die S. Eustochij Virginis filiæ B. Paulæ, quæ ad præsepe Domini cum aliis virginibus enutrita præclaris meritis fulgens migrauit ad Dominum.*

82. Si inquiras; quænam fuerit in Bethleemitis Virginum Monasteriis Eustochij successor, & quousque Paulæ & Eustochij Monastica perseuerauerit disciplina? occurrit Iosephus de Siguenza 2.p. Historiæ Hieronymianæ cap.1. coniectans, Paulam iuniorem Paulæ ex Toxotio & Læta neptim, fœminam pietate per illustrem vtpote ab incunabulis Paulæ auiæ, & Eustochij amitæ educatione nutritam post vtramque Virginum Bethleemites rexisse choros eisdem fundamentis nixus, quibus Paulinianum Hieronymo fratri suo in gubernatione virorum ibidem successisse suadet. Et reuera vnde id improbemus nõ apparet, imo ipsius cõiecturis omnimodo assentiendum videtur. Paulæ huius meminit sæpè Hieronymus: præsertim nobili illa Epist. 7. ad Lætam ipsius matrem de filiæ educatione vnde nos Infantularum instituta tradita toto §. 2. à n. 17. huius cap magna ex parte deprompsimus: & Ep.79. ad Augustinum & Alypium his verbis: *Paula vestra, neptis* (Paulæ senioris) *miserabiliter deprecatur, vt memores eius sitis*: sic Baronius restituit A.C.419. n.101. ex aliquibus scriptis codicibus: perperam enim alij, *Paula vestra, neptis*; peiùs etsi recentior Marianus Victorius *Neptis vestra Paula*, de qua par est credere cum Baronio ibi, vt quæ ex repromissione nata, à crepitaculis Deo dicata, Hieronymi Paulæ & Eustochij conuersatione nutrita, ab infantia adsummum virtutum peruenisse fastigium; atque adeo sibi credita sororum Monasteria sapienter & pie gubernasse, ac finem egregia pariter sanctitate clausisse: quorum mihi omnium nõ leuia argumenta sunt persecutiones quas post Paulæ auiæ decessum, Eustochium & Paula perpessæ sunt ab impiis, Ioanne Hierosolymitano Episcopo permittente, de quo Baronius A. C.416. n. 32. qua verò animi tolerantia A. C. 419. nu.98. quem tu consulas quo autem anno obierit Paula iunior, prorsus incertum est.

Paula iunior Eustochij successor.

83. Verùm Cosdroa Persarum Rege post ducentos annos plus minusuè vniuersam Palæstinam iusto Dei iudicio occupante, & paulo post Sarracenorum furore cædis ac terroris vniuersa loca sacra complente, ex Paulinis Virginibus alias quidem fugam iniisse; plures verò barbarorum gladio occubuisse haud dubitandum; quippe quibus præ sexus debilitate ad tuta sese loca recipere, non adeo integrum erat. Crediderim sexu, nominibusque suppressis earum gloriose certamina Ecclesiam sanctam obliram non fuisse, sed æternum potius posteritati commendasse; præsertim 19. Februarij his verbis: *In Palestina commemoratio Sanctorum Monachorum, & aliorum Martyrũ, qui à Sarracenis sub Rege Alamundaro ob fidem Christi sæuerissimè cæsi sunt.* Vbi doctè Baronius: *Vna eademque persecutio Sarracenorum Sanctos Monachos diuersis in locis positos vexauit diuersisque diebus occidit: vt non mireris: si inferius* (nempe 16. Maij & alibi) *de Monachis cæsis à Sarracenis sæpè agatur.* Et Cyrillus Monachus apud Surium 13. Maij in doctis S. Ioannis silentiarij *Eodem* (inquit) *tempore Alamundarus Sisices, qui accepit Regis autoritatem in Sarracenos subiectas Persis, inuasit Arabiam & Palestinam cum magna ira in Romanos omnia diripiens, & multa hominum millia abducens in seruitutem, & multa faciens nefaria.* Is est Baronio A.C. 509. iuxta quam supputationem credendum Hieronymi & Paulæ Instituta minime 210. annorum durationem attigisse, vt vult Segũtinus ib. cum Hieronymus iuxta Dextrum obierit A.C.426. & iam A. C. 509. Alamundarus Romanos Palæstinæ habitantes collectis copiis incursauerit.

Instituti Paulini casus.

Sed tamen non inficiabor suscitato Hieronymi Instituto, quod iam diu ab his temporibus dormierat, atque in Hispaniis nomine & sanctitate tanti Patris in RR. PP. Hieronymianis A.C.1350. illucescente; simul etiam Diuina id prouidentia disponente in Sanctimonialibus eiusdem Ordinis, Paulam sanctissimam, eiusque mores ab eodem tempore persecutionem sæuitia penè extinctos, nostris etiam sæculis suscitatos; quò sicut simul in Oriente occidere, in occiduis orirentur simul. 84.

Cum Hieronymiano restitutum.

CAPVT VI.

Diui Arsenij, & Scithiotarum Instituta in Palestinam affert magnus P. Euthymius, nouisque ac prudentioribus regulis adauget.

§. I.

S. Euthymij palæstra exponitur.

Translatum ab Hilarione sociisq; eius Antonianũ Institutum ex Ægypto in Palestinam, atq; ab Epiphanio propagatũ, & vsque ad Cyprũ trãsductum, ibique dilatatum vidimus c. 3. à n.1. Feruidos itidẽ illius excultores rũ Anachoreticam, tum etiã Cœnobiticã vtriusq; sexus discipulos vitam ducentes c.4. & 5. prosecuti sumus. Continuatũ autẽ à Magno Euthymio, Saba Ioanne Silentiario, aliisq; per illustribus Asceticæ vitæ Magistris habemus ex Cyrillo Monacho viro sanctissimo, eorumdẽ virtutum partim oculato, partim ab oculatis aurito teste, ac fidelissimo scriptore, apud Metaphrastem, Lypomanum, & Surium to.1.20. Ian. Sed vero quò vniuersis Ægyptij Monachatus gazis ditaretur Palestina, magnum magno Dei beneficio accepit Euthymiũ. Dionysio & Paulæ parentibus diuini Polyeucti Martyris intercessione donatum, Arsenij magni strenuũ æmulatorẽ, atq; Asciticæ palestræ legislatorẽ prudentissimum. Rem narrat Cyrillus à Cyriaco Euthymij discipulo familiari sibi, aliisq; Monachos referente acceptã his verbis n.38. *Affirmabant* (Euthymij cõtubernales) *eũ quoque fuisse æmulatorem Arsenij: Arsenij, inquam qui in patris quibusdam moribus educauit, & instituit Archadium, & Honorium Imperatores, & ideo Patris appellatione à sanctis scilicet Patribus est appellatus: postea autem in solitudine Ægypti fuit insignis virtutibus. Hunc ergo diligenter ad-* 1.

Euthymius Arsenij æmulator.

modum

modum, imitabatur Euthymius, & iis qui ex Ægypto veniebant Monachis, & de illius vita Instituto aliquid referebant, animum lubenter adhibebat, & sua anima quibusdam veluti tabulis, bona illius curabat inscribere, illiusque quietem & humilitatem, & ventris abstinentiam, vigilantemque & attentum eius animum, & sobrium, & illud, quod ab eo dicebatur; Arseni, cur egressus es? Compunctionem autem quomodo? Lachrymas, nocturnasque vigilias, illumque amorem solitudinis, & cum nullo conuersationem, & praeterea commiserationem, discernendi potestatem, in precatione alacritatem, & constantiam, & eius in omnibus insignem fortitudinem? Cum constet autem ex dictis lib. 5. cap. 5. num. 61. Arsenium Scithim secessisse, & ibi quindecim exegisse annos, procul omni dubio est Scithiotarum mores ibidem didicisse. Eosdem vero ebibisse Euthymium suæque tradidisse palestræ, ex Monasticis eius Institutis infra tradendis patebit ad oculum.

Arsenij virtutes Monasticæ.

2\. Enimverò caue lector cum Baronio in Not. Martyr. Rom. 20. Ien. *ne in altero fallaris* Euthymio, *eiusdem nominis Monacho, qui clarus habitus est in Ægypto temporibus Arcadij Imp. sed in veritate non stetit; nam Origenismum professus factus est scandalum & mina multorum.* Scribit de eo D. Hieronym. ad Tesiphontem: eundemque esse puto, quem eodem cœno volutatum *Etinium*, ex Mariani editione commemorat Theophilius Epist. ad Epiphanium 68. apud D. Hieron. quique sub vtroque nomine Ammonio & Eusebio Origenistis adnumeratur vtrobique.

Euthyminis alter Origenista.

Sed ais; Cur Hieronymus Euthymij Synchronos & à Lauta Phara sex milliaribus ab Hierosolyma sita, quam incolebat Euthymius, non admodũ dissitus, vtpotè Bethleemi propè Hierosolymam degens non meminit, quò nostrum ab Origenista discerneret? Præsertim cum dicat Cyrillus n. 19. sic breui clarum Euthymium per totam euasisse solitudinem, *vt nec eius quidem nomen tota caperet Palestina?* Planè eo quod Euthymius non multos adhuc in Monastica palestra exegerat annos, cum Hieronymus iam iam decrepitus finem scribendi fecisset obiit namque Hieronymus senex admodum iuxta Dextrum A. C. 426. vel 420. vt Prospero placet (vter verò veriùs scripserit difficile iudicatu est, vt notat Biuarius in Comment. Dextri A. C. 426.) Euthymius quo iuxta Cyrillum decessit A. C. 465. cui subcribit Haræus in compendio Surij, vel vt veriùs puto A. C. 472. iuxta Onuphrij Fastos, cui fidem facit Baronius ibid. & loc. cit. in Not. Martyr. Cum autem Euthymius Cyrillo teste in Actis recesserit ab vrbe Melitone in solitudinem vigesimum nonum agens ætatis suæ annum & quinque annos transegerit in Phara solo Theoctisto comiti natus, ibiq; atque in aliis eremis vsque ad 52. ætatis suæ ageret; atque clarum se fieri cernens, iterum atque iterum Lautæ Pharæ dedicato templo in vastam Rubæ solitudinem secesserit, quam diu post 52. ætatis annum incoluisse narrat Cyrillus, consequens est vt penè sexagenarius à Ruba in Lauram, & Cœnobium redierit, vbi cœlitus monitus Laureticam, & Cœnobiticam vitam agentibus leges tulit. Vnde palam fit, Euthymum prope A. C. 436. celebrari fama cepisse, ac nomine suo Palestinam implere: cumque decem retro ab hinc annis Hieronymus decrepitus obierit, anno scilicet 426. vel 420. oportet vix Euthymij celebritatem nactum fuisse Hieronymum. Quod si vera est opinio Baronij, obitum Hieronymi ad A. C. 404. retrotrahentis, indubitatum omnino fit Hieron. Euthymij tyrocinium vix agnouisse, ac proinde, vt nec illius meminisse potuerit.

Cur S. Euthymij non meminit D. Hieronymus

Meminit autem magni Patris Euthymij cum honore Romanum Martyrol. 20. Ianuar. sub hoc elogio. *In Palestina natalis S. Euthymij Abbatis, qui Zelo catholica disciplina, & virtute miraculorum tempore Mariani Imp. in Ecclesia floruit.* Et quidẽ miracula eius (vt refert Nicephor. lib. 14. Hist. Eccl. c. 52.) cuiusdam Persarum Tribuni filius morbo liberatus, cœli ianuæ apertæ, atque sterili terræ fertilitate orationibus conciliata; mulieres fœcunditati redditæ; lux cœlitus perinde ac columna nubis affulgens, quum sacris mysticis operaretur, ipsum circumdans; panes diuinitus aucti, vel discoli quoque castigati fratres, & rursum sanati: Labores cõtra impium Theodosium Imp. suscepti, sanctam Synodum Chalcedonensem impugnare tentantem, & in Eudociam Imperatricem à falsis Monachis deceptam, huiusque monitis ad meliorem frugem receptam, quosque pro expulsis à Hierosolymitana aliisque sedibus pertulit: hæc, inquam Zelũ catholicæ Religionis, quo vir tantus feruebat, satis superq; produnt. Quo autem fundamento *Abbatis* nomine in tabulis Ecclesiasticis illius memoria refricetur non assequor, cum Cyrillus, palestræ Euthymianæ Monachus, ipsiusq; fidelissimus Historiographus, neq; Euthymium neque alium Scholæ eius Prælatũ *Abbatem*, nuncupet, *Prafecti* vero nomine passim vtatur eoq; Monasterij illius successores aliorumq; Cœnobiorum curam gerentes indigitet. *Cum Monachorum suscepissem habitum* (inquit Cyrillus n. 89. de se ipso loquens) *querebam honestam occasionẽ* (recedendi in solitudinem.) *Cum nullam autem aliam inuenirem, pra me tuli magno me teneri desiderio videnda dedicationis Ecclesia Hierosolymitana, & petij, vt illud ire liceret. Dimissus autem à Prafecto* &c. Vbi conceptis vt vides verbis à *Prafecto* licentiam obtinuisse prodit, & sic aliàs Rursus Cyrillus ipse de Euthymio loquens *Magni Patris* nomine ipsum compellat, *Patres* etiam, atque *Prafectos* Theoctistũ; Gerasimum, Domitianum, Sabam, cæterosque Præsules Monachorum dicit; de nomine autem *Abbatis* altum vbiq; silentium. Vnde mihi coniector *Abbatis* nomen titulo vitæ Euthymij à Metaphraste solius honoris causa *Magni Patris* appellationi absque fundamento additum fuisse. Sed ad Monasticem ab ipso excultam (quod nostrum est) accedamus.

3\. Euthymij miracula.

Labores Ecclesiæ.

Vnde Abbatis nomine appellatus.

4\. Qua in re, quò facilius dicendis lucem afferamus, aduertere oportet, tria Asceticæ vitæ genera, quibus Euthymius, Sabas, aliiq; Patres & Legumlatores sæculi huius Monachos instituebant, litteris expressa à Cyrillo inueniri. Primũ eorum qui solitariam seu Eremiticam seorsim vitã agebant (qualis ea fuit ad quam vehementer Euthymij animus propendebat, quamq; pluribus annis excoluit, vno tantum Theotisto, vel Domitiano adhibito comite) sed non omnino à subiectione & cura Prælati absoluti, vt statim apparebit. Secundum vitæ genus est Anachoretarũ, qui singulas cellulas separatas quidem, sed parum inter se dissitas incolebant sub cura Præfecti, certisque diebus in Cœnobium ad Synaxim, Collectas, diuinaque opera conuenie-

Tria Monachorum genera.

Solitudo.

Laura quid?

conueniebant. Hæc autem habitatio *Laura* nomen accepit, qualis ea celebris fuit *Phara* dicta, & aliæ de quibus infra, quarum aliquæ ad quinquaginta, & aliæ ad 70. cellulas, totidemque Monachos Anachoretas attigere. Id aperte prodit Cyrillus num. 63. inquiens: *Cum aliquando venisset* (Eudocia Imper.) *ad eam* (Pharæ lauram) *spectandam, videt lauram Euthymij positam in media solitudine, & quemadmodum cellæ fratrum erant à se inuicem seiunctæ.* Tertium vitæ genus est *Cœnobitarum*, qui in Monasterio pluribus, iisque continuis intra certa septa cellulis ædificato communem vitam agebant. Ibique sub cura Prælati in Ascetica disciplina, ærumnis atque laboribus se exercebant: vnde velut è Nouitiatu aliquibus transactis annis, ad lauram probati pugiles, quasi in arenam, descendebant; ac tandem in laura fortiores effecti ad singulare certamen in solitudinem vastam deueniebant: taliter vt gradatim à sæculo in Cœnobium, à Cœnobio in lauram, à laura in solitudinem, maioris & maioris perfectionis ergo transitum facerent. Siue (vt in abstracto loquar) à Cœnobitica conuersatione ad Anachoreticam, & ab Anachoretica ad Eremiticam gradus erat. Quorum omnium expressam fecit mentionem D. P. N. Benedictus cap. 1. *de Generibus Monachorum.*

Cœnobium.

5. Explicatur Cœnobij lauræ & solitudinis differentia.

Diuersa hæc Institutorum genera, & Monachorum habitacula passim in vita Euthymij, Sabæ, aliorumque Patrum huius æui promit Cyrillus: sed paucis & quidem conceptis verbis dicta exprimit in præsenti, num. 57. vbi de Gerasmo Euthymij assecla, & in Monachatu conductore loquens inquit: *Hæc magnus Gerasimus, qui Iordanis ciuis simul fuit, & patronus* (en solitudinem) *cum maximam illic lauram, quæ non pauciores quam* 70. *Anachoretas habebat* (ecce laura) *& præterea Cœnobium in medio eius collocasset.* (Quid clarius? Nunc ad instituta) *curabat, vt qui introducebantur Monachi, manerent in Cœnobio, & vitam Monasticam exercerent: qui autem crebris & longis se laboribus exercuerant, & ad perfectionis mensuram iam peruenerant, eos in iis qui vocantur Cellis* (nempe in laura) *collocans, sub hac iubebat viuere regula: vt quinque dies hebdomadæ vnusquisque in sua cella sileret, nihil gustans quod esset esculentum, nisi panem & aquam & dactyles* (nota strictissima lauræ ieiunia, & silentium) *Sabbato autem & Dominica venientes in Ecclesiam* (ad synaxim seu Collectam) *cum participarent sanctificata* (id est sacram Eucharistiam) *cocto vterentur in Cœnobio, & sumerent parum vini.* Et supra num. 56. refert, quod cum Euthymium accessisset R. Sabas adhuc iuuenis, & nondum barbæ primam habens lanuginem, rogans vt sub eo maneret: *Non oportet, ô fili*, (respondit Euthymius) *te, cum sis adeo iuuenis, & imberbis, in laura versari. Magis enim expedit; vt qui tales sunt, degant in Cœnobio*, quô scilicet mitius cum tenello adhuc puero & nondum exercitato inibi quam in laura ageretur, vt ibidem explicat: quod amplius ex iam dicendis n. seq. constabit.

6. Omnes idẽ cõmunitatis corpus efficiebant.

Hinc manifestum fit, tria hæc Monachorum genera, in Cœnobio, Laura & Eremo degentium, vnicum corpus Communitatis, vnumque gregem constituisse, atque eidem Præfecto locali, vel in Cœnobio (quod in medio lauræ erat extructum) vel in laura residenti obedientiam præstitisse, vtpote cuius gubernabantur legibus, & præceptis parebant.

Prodit rem hanc luculenter Cyrillus cap. 58. vbi cum narrasset; legem à Gerasimo Præfecto latam, *vt exeuntes cellas, dimitterent apertas, vt liceret ei, qui vellet ingredi, & quod vellet accipere ex illis vilibus ad vsum necessarijs nemine prohibente*, rationem legis afferens adiungit: *quin etiam ipsi quoque cernerentur viuentes Apostolicè, & esset eorum quoque qui habitabant in solitudine*, (En Eremitas sub lege Præfecti comprehensos) *eis consimiliter cor vnum, & anima vna, &c. Porrò autem hoc quoque dicitur de Anachoretis, quod cum quidam ad eum* (nempe Gerasimum eundem) *accessissent, & peterent, vt sibi liceret aquam calefacere* (de vsu aquæ calidæ v. l. 2. c. 12. num. 61.) *& coctum sumere, & ad lucernam legere* (nota tres licentias ab Anachoresis Lauræ à Præfecto petitas) *magnum respondentem Gerasimum dixisse; Si sic vultis viuere, multo magis expedit, vt vos viuatis in Cœnobio. Ego enim nequaquam permittam toto vitæ meæ tempore hoc fieri apud Anachoretas.* Quibus apertè Eremitas, Anachoretas, ac Cœnobitas in vno communitatis corpore exprimit, vnico Prælato obedientiam præbentes.

Gerasimus cum Præfectus.

7. Euthymius solitudinis auidus.

Iam vero qui & quales fuerint Euthymij sectatores, & quæ & quot ædificata Cœnobia, & Lauræ; & quantum se extenderit palestræ huius disciplina, breuiter aperiamus. Et quidem quod Euthymius ipse forma factus gregis omnes sui Monachatus gradus percurrerit, tum solitudinis, & Lauræ, tum etiam Cœnobij accola, ac tandem solitudinis cultum, in quo, vt vidimus, vltima Monasticæ perfectionis linea tunc temporis posita erat, totis visceribus fuerit amplexatus, adeo certum est, vt postquam ab vrbe in Eremum secessit, raro lauram, & rariùs Cœnobium adierit, quousque Deo reuelante didicit voluntatem ipsius esse, vt communem vitam ageret in Cœnobio, quô pluribus prodesse posset. Atque vt ab ouo, vt aiunt, incipiamus, vix Acacij & Sinodij ferulæ manum subduxerat, à quibus vberem doctrinæ sementem in animi sinu acceperat, & iam Eremiticæ vitæ rigidis puer adhuc se adstringebat Institutis infra tradendis, quæ toto vitæ cuniculo asseclas suos edocuit. *Cum sic autem fuisset educatus, & institutus*, atque lectorum choro coaptatus, *& processisset per omnem graduum* (Ecclesiasticorum) *consequentiam, ab eo qui tunc erat Episcopus Melitenes, inuitus, eum tradente virtute*, (Presbyter) *ordinatur, & eius fidei committitur cura Monasteriorum quæ erant in ciuitate.* Hæc Cyrillus num. 5. & subdit: *Sed quoniam quietis & silentij eum ab ineunte ætate magnum tenebat desiderium reputans* (vt compendio refert Haræus) *curam Monasteriorum ei ad virtutem afferre impedimentum fuga, ita vt erat, se mandat; & clam ab vrbe egressus ætatis suæ anno* 29. *ad adoranda sacra & veneranda loca vadit Hierosolymam:* quo videas quanta prudentia & sanctitate iuuentutem gesserit, qui 29. annum agens Melitensia iam rexerat Monasteria.

Melitensia regit Monasteria.

8. Secedit in solitudinem cum Theoctisto.

Inde autem vno tantum comite Theoctisto, *qui eamdem vitam quam ille exercebat, & idem sibi vendicabat Institutum in Catile solitudinem peruenerunt*, inquit ibidem Cyrillus. Inde rursus in Pharam solitudinem: iamque quinquennio in eremi exercitatione transacto. *cum celari illorum virtutes* (ait numero 7.) *Deus non amplius*

amplius sustinuisset (*quomodo erum, cum nec horti clausi, nec fontis signati ad multos redeat vtilitas?*) *sed vellet potius eos quoque* (cœnobiticam instituere vitam, & ita) *esse alijs causam salutis, & copiosum aliquod bonum & in commune vtile, hoc in eos vtitur consilio & prouidentia. Quidam pastores Lazarij adducunt aliquando oues ad torrentem* specui eorum propinquum, & cum obrutum in speluncam immisissent, vident eos imminentes capiti: cumque territi spectaculo fugerent (num. 8.) *ne timeatis* *fratres dicebant, ne timeatis: tunc pastores ausi sunt ad eos ascendere. Deinde vero non cessarunt de cætero incolæ Lazarij eis ministrare quæ sunt necessaria.* Quæ cum Pharæ habitatoribus innotuissent, & didicissent vbinam habitarent, *assiduè ad eos ventitabant. Et primum quidem duo ex fratribus ad eos accedentes Marinus & Lucas, non sunt amplius reuersi, sed à verbis eorum & virtute capti, tanquam ab aliquibus Syrenibus, se ipsis tradunt tanquam patribus, & animarum curatoribus.* Euthymius verò iam pridem regimen animarum in Militenensibus Cænobiis expertus (n. 9.) *cum supinis manibus eos excepisset, exercitationis Monasticæ institutum eos tam pulchrè docet, vt eidem quoque tempore, quod est consequutum in locis quæ sunt circa vicum Metopa clari extiterint, & Monasteria construxerint, & magnum illum Theodosium, qui fuit princeps & autor Cænobiorũ quæ sunt in solitudine* (quale Theodosij encomion!) *ad Monasticam perduxerint perfectionem.* Quid rursus? *Multi ad ipsum* (Euthymium) *tanquam ab aliquo vnguenti odore moti, quotidie confluebant, & rogabat vnusquisque eorum, vt cum ipso habitaret, & sub eo duce viueret* (en qualiter breui crescebat in dies numerus discipulorum) *& animam componeret, & doceretur ea quæ sunt spiritualia.* Verum quid ageret Euthymius iam diu satis ibi Præfecturæ Angelicis humeris, formidabilis laborum ac periculorum conscius: *Sed ille* (Subdit) *volens habere purum & immixtum bonum quietis, ac silentij, omnem eorum qui adueniebant curam beato commisit Theoctisto; ille autem, qui ei nunquam recusabat parere, protinus quidem mandatum accipit, omnia vero administrabat ex sententia Euthimij.* En prima eius Monasteria.

Qualiter inuentus.

* Marinus & lucas primi discipuli.

Ambo clari.

Magnus Theodosius eorum discipulus.

Crescit discipulorũ numerus.

Prima Euthymij Monasteria.

9. Fuere igitur Marinus & lucas primi Euthymij magni discipuli. Deinde Maris, auunculus cuiusdam Terebonis nobilis, quem manu arida laborantem superno monitu sibi accersitum curauerat Euthymius: cum enim Aspebertus quidam Græcus dux tribus Sarracenorum Terebonis pater, Terebon etiam ipse, pluresque alij eum comitantes sacro lauacro ab Euthymio recepto in propria redirent *Maris* (ait Cyril. n. 18.) *qui fuit Terebonis auunculus non amplius voluit retro aspicere, neque amplius omnino sustinuit discedere à Monasterio, sed cum ei omnes consecrasset facultates, & parui fecisset quæcunque sunt in mundo per totam vitam sub eo viuere statuit, magno duce & præceptore* (Euthymio) *vtens.* Sed vero cum multi vndique ad ipsum quotidie confluerent, quos iam spelunca illa præ angustia capere non valebat *in animo habebant* (Theoctistus & alij) *in spelunca ipsa constituere Lauram ad figuram Pharæ: sed quæ loco inerat asperitas, & quod iis* (Euthymius (*esset propemodum inuitus* (propendens vtique in solitudinem) *non sinebat in eo aliquam constituere Lauram, sed in ipso aditu præcipitij Cænobium ædificant fratribus, & sibi speluncam transmutant in Ecclesiam, in qua quiete & silentio magnus assidens Euthymius erat curator animarum, & medicus peritissimus.* Hæc ille.

Maris.

Aliud Cœnobium.

10. Rursus cum in vico Aristobuliade cuiusdam filius à dæmone vexaretur, & Euthymium adductus liber euaderet n. 22. *Cum breui miraculum totam peruasisset solitudinẽ ex ipsa Aristobuliale, & iis, qui circum circa erant vicis, ad eum concurrunt, & ei Monasterium construunt, in quo etiam multi pij ac Religiosi statuerunt permanere, Deo desuper suppetente ea, quæ erant ad corporis vsum necessaria.* Quid tunc Euthymius? *Postquam autem* (n. 23.) *hic quoque multos vidit confluentes* (*ipsa enim solitudo erat circum circa septa vicis, & qui erat apud ipsum thesaurus, vocabat amatores harum spiritualium & cælestium diuitiarum*) *rursus accipiens suum discipulum Domitianum, reuertitur ad fratres & beatum Theoctistum.* Sed ab amore rursus quietis, ac silentij iterum raptus, quo ferebatur quocumque ferebatur, *ad tertium lapidem remotus à Cænobio cum discipulo* (Domitiano) *illic per iam ingressus est speluncam, & in ea est versatus.*

Aliud Cœnobium.

Plures alij discipuli.

Iterum secedit in solitudinem.

11. Vlterius. Cum Aspebertus Terebonis pater, qui in sacro fonte *Patri* nomen simul cum baptismatis lauacro susceperat ab Euthymio, ipsum inuisendum rediret, *eumque vidisset* (n. 25.) *& domo carentem, & inopem sedentem in solitudine, pro maximis beneficiis* (in curatione Terebonis filij eius manu arida laborantis acceptis) *mediocrem vtique referens gratiam, ædificatoribus magna mercede accersitis, magnam cisternam, & quæ duo habebat ostia, sedit in horto & panis faciendi officinam apud cisternam ædificat, & tres cellas construit Euthymio. Inter eas autem excitat oratorium, adeo vt nullius, quæ ad vsum pertinebant, egeret Euthymius.* Vide Monasterium singulis partibus & officinis constructum. Sed à quibus, quæris, inhabitatum? Audi Cyrillum n. 27. *Non habebat magnus Euthymius in animo nec Cænobium, nec omnino Lauram in illo loco construere. Propterea quando aliqui ad eum venerant mundo renuntiantes transmittebantur ad B. Theoctistum. Cum autem iam supernè diuina sapienter statueret prouidentia, vt hæc habitaretur solitudo ad eum accedunt quidam numero tres, fratres secundum carnem, qui germina quidem erant Capadociæ* (Magni fortasse Basilij) *educati autem in Syria* (an sub Chrysostomi disciplina?) *& in virtute & doctrina se illic exercuerant, Cosmas* (qui postea Scytheopolis Episcopus ordinatus fuit (n. 67.) atque ipse forsam Epiphaniæ Orontem fluuium tangentis Episcopatum gessit, teste Euagrio lib. 3. c. 33. & Baronio A. C. 513.) *Chrysippum* (cuius ea est subscriptio in Synodo Epiri A. C. 516. *Ego Chrysippus Episcopus Circenes retuli*) *& Gabrielius.* Qualiter autem in eorum susceptione se gesserit Euthymius, infra eius Monastica proferentes Instituta dicemus.

Aspebertus ædipacat Monasteriũ.

Eius accolæ Dei reuelatione Cœnobium ædificat, & habitat.

Cosmas Chrysippus Gabrielius.

12. Pergit Cyrillus n. 28. insigniores Euthymij Cœnobium iam incolentis syllabo adscribere discipulos. *Post eos autem* (Cosmam Chrysippum & Gabrielium) *se ipsum promisit omnibus ingredi volentibus, & erat ad excipiendum deinceps paratissimus*, nolens de cætero Deo resistere, qui ipsum Patrem, & Præceptorem tantæ Scholæ delegerat. *Nam excipit quidem quemdam Dominum ex Antiochena quidem ciuitate profectum, patruelem vero Ioannis, qui illi præerat Ecclesia*

Domnus.

clesia, post Præsulem Antiochenum iniustè à Dioscoro, impiisque eiusdem sectatoribus sede priuatum in conciliabulo Ephesino, post à S. Synodo Chalcedon. restitutum, de quo Baronius & alij ad A.C. 535. *Post eos verò Ioannem quoque ex Raytho Presbyterum* virum quidem virtutibus admirandum, cuius hortatu S. Ioannes Climacus scalam spiritualem 30. graduum exarauit, de quibus infra cap. 8. *& Anatolium*: (hæreo an ille fuerit Episcopus Constantinopol. quem toties D. Leo Papa reprehendit; qualisque fuerit Dei iudicio discernendum relinquit Baronius A.C. 458. num. 30. *& Thalasium*, quem è tribus hac tempestate scriptorum literis celebratis, quorum alter Constantinopolitanus, alter Cæsareæ Capadociæ, Andegauensis alter, qualis iste fuerit, dubito. *Deinceps autem Cyrionem quendam ex Tyberiade, qui ipse quoque erat Presbyter templi quod Scythopoli martyri positum est Basilio. Cum eos ergo suscepisset* (Euthymius) *Petrum adhortatur Episcopum* (Sarracenorum qui, etant in Palestina ad Euthymium congregati, vt refert Cyrillus num. 26. quemque Euthymius ipse baptizauit, & ex Aspeberto *Petrum* in sacro fonte vocauit, vt nuper tradidimus) *vt eis paruas quasdam cellas construat, & eis templum scitè adornet. Et sic breui illic lauram constituit, quæ ea, quæ est in Pharam nihilo erat inferior.*

Ioannes Raythensis. Anatolius. Thalasius. Cyrion. Petrus Sarracenorum Episc. his Lauram constituit.

13\. *Deinde verò ipse quoque Iuuenalis Patriarcha* (Hierosolymitanus) *cum S. Passarionem, qui tunc erat Chorepiscopus, & Hesychium accepisset Presbyterum, accedit ad lauram & templum, quod est illic: dedicat, cum natus esset Euthymius duos & quinquaginta annos. Propter hæc magnus gaudebat Euthymius, & animi tranquillitate plenam habebat animam, & maxime quod Passarionem, cum Patriarcha* (Iuuenali) *& diuinum Hesychium, qui in reliquo eorum qui se exercebant choro erant insignes in laura degentes cerneret.* Hic ille celebris Iuuenalis prius in fide suspectus, à S. Leone Papa crebro repræhensus, in bello ceruus in pace Leo, qui malis artibus mentisque scriptis contra Nicœnum Concilium inuasit iura Primatus, nullaque gessit optimo Episcopo digna, vt notat Baronius A.C. 454. num. 21. postmodum autem libellum de Transitu Virginis exarauit, vt tradit Nicephorus lib. 2. cap. 23. & lib. 15. cap. 14. & tandem, vt vides, Monachatum simul ac Pontificatum in Laura Euthymij cum supremo die feliciter coniunxit. Huius insignis Lauræ dispensationem Domitiano credidit Euthymius vt ibi tradit Cyrillus, atque miraculo magni Patris multiplicationis panum pro alimento Monachorum enarratio, subdit num. 30. *Hinc constitit bonorum, vt dicitur cumulus, cœpitque prospera, & fœlix esse Laura, & eius amplificari multitudo, & deductus est fratrum numerus ad 50. & vnicuique eorum fuit ædificata cella, & quotidie sacra peragebantur mysteria.*

Iuuenalis Patriarcha Monachus factus. Hesychius. Laura Petri Sarraceni. Domitiano credit.

14\. Nouam adhuc in Veteri Suca sitam Lauram num. 33. commemorat Cyrillus, in qua Cyriacus prius Anachoreta, deinde Euthymij discipulus Septuaginta ferè annis sese exercuit, cuius accolas profert Maronem & Clematium. Nouissimum num. 54. *Scholarium* nomine Monasterium in turri quadam ab Eudocia Imper. ædificata refert erectum. Ac tandem num. 63. *Beata Eudocia* Imperatrix Euthymij monitis reddita Orthodoxa, *cum quamplurima templa Deo ædificasset & Monasteria, quæ nec facilè quidem possunt numerari, construxisset iussit in quodam ex iis templis quæ erant ab ea ædificata, quod est sacrum Principi Apostolorum, situm autem est è regione Lauræ Euthymij, cisternam valdè profundam, simul & latam fodere, gratia alicuius vsus necessaria.* Opera quidem æquè pium atque Imperialem Eudociæ animum demonstrantia.

Laura veteri Sucæ. Scholarium. Eudocia ædificat innumera Monasteria.

Floruit etiam in schola Euthymij magni nominis Anachoreta Gerasimus, cuius res gestas recenset etiam in præsenti Cyrillus, atque earum aliquas imprudens autor suppressio nomine à Baronio citatus A.C. 475. in fine, D. Hieronymo adscribit, nominum fortè similitudine deceptus. Dedit etiam Gerasimus Lauram totque Cœnobium suum incolentibus Instituta Monastica tanti viri spiritum redolentia, quæ permixtum cum Euthymij præceptis, quibus in Monasticis eruditus est, quasi eiusdem spiritus documenta proferemus. Suscepit etiam ad se Magnus Euthymius ex monte Nitria venientes Eliam Arabem, qui cellulam sibi ante ciuitatem Hiericho ædificauit, vt refert Cyrillus num. 61. *Et accessionibus ab eo factis paulatim dilatata transmutata est in ea quæ nunc cernuntur Monasteria*: & Martyrium Capadocem, qui prius Lauram ingressus, deinde *magnū quoddam & insigne illic quoque construxit Monasterium*, quique postea in Hierosolymitana sede successor Anastasio: & Sabam celebertimum, atque sanctissimum Patrem Monachorum, de quo latè cap. seq. pluresque alios penè innumeros, literis sanctitate, ac dignitate sæculi claros. 15.

Gerasimus qualis vir. Elias. Martyrius. Sabas.

Vidisti, Lector, & admiratus es tot tantisque viuis atque mortuis lapidibus florentem Euthymio superstite ipsius extitisse palæstram, neque ægrè, vt credo, tulisti præcipua illius lumina atque gymnasia prolixè & cumulatè enumerasse. Vnum tamen præter cætera miraberis, Euthymium nempe tot tantisque Cœnobiis, Lauris, Eremis, eorumque incolis absoluta, priuatiua atque Monarchica potestate præfuisse, plenamque Præfecti Generalis iurisdictionem tum erga loca, tum etiam erga singulas exercuisse personas. Hoc mihi primo compertum est ex absoluta atque independenti dispensatione, qua pro arbitrio singulis Cœnobiis, laurisque prouidebat Præfectos, quosque dignos iudicabat, ad Præfecturam prouehebat. Et quidem Pharæ Lauram cuius Præfectum localem agebat in solitudinem secedens pluries Theoctasto cōmisisse passim tradit Cyrillus. Sed (quod ad rem præcipuè attinet) de Laura illa à Petro Sarracenorum Episcopo erecta loquens inquit num. 29. *Cum magnus ille* (Euthymius) *illuc vidisset* (hospites quosdam) *diuertisse, vt se à labore itineris aliquantisper recrearent, vocat Domitianum, cui ab eo fuerat credita illius Lauræ dispensatio, & iubet, vt eis mensam apponat.* Perpende *cui ab eo fuerat credita*, & *iubet &c.* Quid tunc postea? cum excusaretur Domitianus ab hospitio prætextu ægestatis Lauræ, magnusque Euthymius quo hospitibus subueniret panes miraculosè multiplicasset, *procidit Domitianus ad pedes magni Euthymij petens ab eo veniam* diffidentiæ suæ (vide subditi humilem satisfactionem culpæ commissæ) *Euthymius autem cum Domitiano beneuolam mentem, & manum porrexisset,* 16.

Prælatum generalem agit Euthymius. Domitiani humilitas.

porrexisset, in Deo confidendum monens, *ô fili, inquit, &c.* vide Patris blandam quidem increpationem, sed quæ Superioris Prælati satiùs prodit autoritatem, his; *ô fili, &c.* Vlteriùs, de Monasterio ab Eudocia Imper. prope Lauram Euthymij erecto, & nuper memorato loquens

Manu Præfectus. num. 66. inquit: *Magnus autē Euthymius cum Marim patruum Terebonis ex virtute viuentem, & iam ætate prouectum Monasterij Præfectum constituisset, reuertitur ipse quoque in suam Lauram.* Sed cum Maris biennio in Præfectura transacto

Longinus Euthymij successor. è vita migrasset. Euthymius *cuidam Longino propter vitam laude digno committit curam Monasterij.* Tandem qualiter iam iam moriturus Euthymius ius eligendi successorem ad Monachorum suffragia deuoluerit, quo plus absolutam, qua viuens potitus est iurisdictionem explicauit, vide infra à n. 35.

17. Visitatio. Secundo eadem plena Euthymiani Generalatus potestas, ex visitatione generali Monasteriorum, & culparum iudicio comprobatum, dicendis inferius num. 30. Mitto potestatem ferendi leges, quibus Cœnobia, Lauræ, solitudi-

Legum latio. nes eorumque accolæ tenebantur. Sed vero quia in Cœnobio & Laura degentium, affinis erat viuendi ratio, ideo tantum Institutorum genera perpendere opus erit, communem scilicet, & solitariam seorsim vitam degentium, forsam quidem scripto vt notauimus num. 34. maximè autem exemplo, quod viua Regula est, sibi subditis ab Euthymio tradita, quippe qui vt pulchrè notat Nicephorus lib. 14. cap. 52. *In tantum virtute enituit, vt Canon esset, & formula Instituti Monastici.*

§. II.

Cœnobiticam, & Laureticam vitam in communi degentium sub Euthymio mores, & Instituta.

18. Præfectus qualis esse debeat. ERat (Euthymius) *curator animarum, & earum quas à vitijs accipiunt plagarum, & vulnerum, à quibus sapè malè afficiuntur medicus peritissimus. Quæ quidem experientia, & prudentia, & egregia discernendi scientia apud se collegerat, adeò vt in eo propemodum impleretur illud diuini Hieremiæ. Probatorem te dedi populi mei, & dum tu probas, cognosces viam eorum.* Hæc Cyrillus in Actis Euthymij num. 10. idque passim egisse refricat; præsertim num. 23. vbi. *Cum duo quidam* (inquit) *è fratribus Maro, & Clematius asperam illam, & difficilem in Laura agendo vitam defessi, inter se conueniunt vt illinc clanculum effugerint, & se noctu furtim subriperent.* Quid Euthymius fratrum agitatione præcipit supremo monitu notata? *Accersit fratris eis suadens, admonens, rogans, docens, differens, prolixam orationem habens de tolerantia, &c.* Auspicatò sanè Magni huius Patris disciplina à Præfecti moribus, scientia prudentia, & experientia sumpsit exordium, à quibus etiam Regulam suam exordium D. P. N. Benedictus qui numeratis cap. 1. Generibus Monachorum de quo supra num. 4. statim cap. 2. Abbatis mores, scientiam, prudentiam & experientiam cap. 2. perquirit. Sed quî poterat quantumuis doctus, prudens, atque expertus Præfectus erga sibi ignota & occulta subditorum vulnera animarum agere Medicum? Dicat Cyrillus n. 10.

2. *Quotidie ad eum accedentibus fratribus, & ei cogitationes aperire non verentibus, dabat vnicuique conueniens malo medicamentum.* Id Scithiotis, quorum sectatur Euthymius vestigia, in more positum erat vt notauimus lib. 3. cap. 5. num. 43. Idemque ab vtroque fonte in pelagus. Benedictinæ Regulæ deriuatum haud dubites cap. 7. Gradu. 5. humilitatis his verbis: *Humilitatis gradus est, si omnes cogitationes malas cordi suo aduenientes, vel mala à se absconditè commissa per humilem confessionem Abbati non celauerit suo*: vt sic morbus medico pateat, & æger recipiat sanitatem. Recto deinceps ordine medico in omni sapientia instructo ad medicamentorum parandam apothecam virtutes scilicet Monasticas, quibus animarum morbi curantur transit Euthymius. Et quod caput est n. 11. 19. Cogitationes præfecto aperiendæ.

3. *Sæpe etiam admonebat paternè, & communiter cum eis differebat* (Nota in transitu disputationes de moribus, & de diuinis scripturis quibus frequenter in Collectis suis Ægyptij Monachi vniuersi exercebantur, & periculum de animarum curationibus & medicamentis fiebat. Vide dicta lib. 3. cap. 6. num. 22. & 59. & alibi. Dissertationum autem frequentiis & communium materiam & obiecta exprimit) *dicens oportere quidem eos, qui mundo renuntiant, & ijs quæ ad mundum pertinent, vbique curam gerere.* ibi. Dissertatio de moribus.

4. *Obedientia.* Vide D. Benedictus cap. 5. eodem ordine procedentem.

5. *Humilitatis.* Vide apud eundem c. 7. per totum.

6. *Propriam non sequi voluntatem.* Vide ibi Gradu. 1.

7. *In votis semper habere mortem.*

8. *Supplicium quidem perhorrescere.*

9. *Regnum cœlorum desiderare.* Tria hæc fere ad verbum lata ab eodem inuenies ad c. 3. cui titulus. *Quæ sint instrumēta bonorum operum.*

10. *Se omni tempore dedere laboribus, manuumque artificio, & operationi, & maximè quidem, si is est iuuenis, & cuius appetitio, & impetus moueantur ab ætate. Tunc enim oportet præter aliam eius custodiam, corpus quoque exercere multa afflictione, vt pareat rationi, & feruor flaccescat iuuentutis: & vt Pauli imitatores, & diuinarum eius legum simus adimpletores, non otij crimen solummodo vitantes, siquidem ne alimento quidem eum dignum indicat, qui est adeo habes, & negligens; sed easdem quoque, quas ille, manus habentes: Manus enim, inquit, hæ mihi suppeditauerint, & iis qui erant mecum.* Et n. 91. loquens Cyrillus de Institutis Euthyminiani Cœnobij, in quo paulo post Magni Patris obitum, habitum se suscepisse, diuque vixisse narrat, hæc habet: *Cum nos autem aliquando colligeremus alimentum in solitudine; id vero erat, quod vulgo solet nominari Manuthia, &c.* Loci proculdubio paupertas, ac Cœnobij necessitas in frugibus ad alimentum colligandis per se ipsos occupari Monachos vrgebat: nam reditus annuos ab Eudocia Imperatricè iam Orthodoxa donatos acceptare renuit Euthymius, vt patebit infra reg. 31. *Manubria* autem (ni fallor) vox erat in Prouincia illa non quidem vrbana, sed rustica & agrestis, ad aliqua semina, oleráve, aut arborum nascentia poma à Palestino agnicolarum vulgo vsurpata, qua reor vsum Cyrillum, vt sermonis antiquitatem, & narrationis sinceritatem 20. Opus manuum. Manuth.

in

in omnibus retineri videretur. Nisi velis alimentum illud *Manuchia* dictum, & in solitudine collectum, vocum dumtaxat similitudine fretus quoddam genus mellis sylvestris significari, cuius magna copia in Lybano monte concussis arboribus colligi refert Galenus lib. 3. Alimentorum cap. de melle; *manna* ab aliquibus dictum, quo Ioannis Baptistæ Monachatus prototypon abstinentiam imitarentur, qui in deserto *locustas* solummodo *& mel sylvestre edebat* Mar. 1. Vide D.P.N. Benedictum cap. 36. 37. & 48. vbi multa de labore manuum, de imitatione Apostolorum & Veterum Patrum in colligendis fructibus, de otiositate animæ inimica, de temperamento laborum cum senibus infantibus, & infirmis habendo & aliis. Recole etiam loca in Indice citata V. *Opus manuum.*

21. Lauretici laborem manuum deferunt in Cœnobium.

11. *Vnusquisque laborem suarum manuum, qui per hebdomadam ab eis factus fuerat* (in laura) *sabatho ferens in Cœnobium, circa crepusculum Dominicæ accipiens palmas, rursus redibat in cellam.* Idem institutum à Pachomio vide l. 3. c. 6. num. 23. & Hieronymo l. 4. c. 4. num. 16. vbi plura de mattis, & storeis quæ ex iuncis & palmis (quibus Palestina abundat) conficiebantur.

Silentium Cœnobij.

12. *Suadebat honestum amplecti silentium in templo Domini, & in Synaxi fratrum nihil omnino loqui, cum sacra peraguntur. Sed nec in cœnando ad cœnam collectis fratribus linguam laxare, sed in vtrisque manere in eodem silentio.* Ita Cyrillus num. 11. Vide D.P. N. Benedictum cap. 6. 20. & 48. Nota verò obseruationem istam silentij ad Cœnobium pertinere, vbi ad mensam in cœnaculo, seu refectorio quotidie congregabantur, & esculenta, cocta & vinum sumere licebat; non ad Lauram, nisi tantum (vt reor) Dominica die, in qua ad sacra mysteria & Synaxim Lauretici, & solitarij concurrebant: quod apertè colligitur ex eo, quod rogante Theoctisto Euthymium num. 24. *vt ad Cœnobium & fratres* (de solitudine Ruba quam incolebat) *descenderet, & communem cum eis* (Cœnobiticam vel Lauretticam) *vitam ageret, & communiter se exerceret; ille cum quietis, & solitudinis* (maioris quam in Cœnobio, & laura) *amore teneretur, in hoc quidem non annuit Theoctisto, sed pollicitus est se singulis Dominicis ad eum accessurum, & se quoque Synaxi adfuturum.*

Lauræ silentium.

13. Lauram vero inhabitantium adeo longum erat silentium, *vt quinque dies hebdomadæ vnusquisque in cella sua sileret,* num. 57. Ipse autem Euthymius secum in hac re sicut in cæteris duriùs agebat, quippe quem *nemo vnquam vidit eum aliquibus colloquentem, & nullo modo quempiam conuenientem, nisi fortè vsus aliquis postularet, vt eum conueniret,* n. 38.

22. Abstinentia.

14. De Abstinentia lauræ & Cænobij, sic fatur Cyrillus num. 57. *Qui crebris, & longis se laboribus exercuerant* (in Laura) *quinque dies hebdomadæ vnusquisque in cella sua* (transigebat) *nihil gustans, quod esset esculentum, nisi panem, & aquam, & dactylos. Sabatho autem & Dominica venientes ad Ecclesiam, cum participarint sanctificata* (sacrosanctam scilicet Eucharistiam: vnde antiquus ritus communicandi Dominicis diebus in Monasteriis vsque ad tempora nostra absque interruptione peruenit) *cocto vterentur in Cænobio, & sumerent parum vini. In cella autem nulli permittebatur* (in laura) *aut ignem accendere, aut coctum degustare.*

Eucharistiæ vsus semel in hebdomada.

Secessus à Cœnobio in lauram.

15. Synaxi vero sacrisque in Cænobio peractis, vnusquisque *circa crepusculum Dominicæ, hebdomadæ sumptus rursus accipiens, panes, inquam, & dactylos, & aquam in vase aliquo rursus redibat in cellam*, scilicet lauræ. Morem hunc excoluere Tabennesiothæ, vt videre est l. 3. c. 6. num. 27. atque eumdem penè ad literam in aliquibus Hispaniæ nostræ Monasteriis hac tēpestate vigere, nemo est qui nesciat: præsertim in sacro S. Mariæ Monserratensis nostri Benedictini Ordinis in Cataloniæ Principatu sito, vbi præter cellulas sibi adhærentes vnumque constituentes celebris illius Cœnobij corpus, plures etiam circum circa in monte sacro aliquantulum à se & à Cœnobio dissitas cernere licet, ab Eremitis Monachis inhabitatas, quibus, nec alteruttum conuenire, nec coctum (præter legumina) edere, nec vinum bibere licet, exceptis Dominicis festiuisque diebus, quibus in Cœnobium ad sacra concurrunt. Idem, & districtius adhuc (vt reor) in notissimo illo Placentinæ Diocesis eremo, nostris *las Batuecas* sacri Ordinis Discalceatorum S. Mariæ & Monte Carmelo Religiosissimi Patres, Hispania vniuersa nunquam satis laudante atque mirante conseruant. Strictiorem adhuc sibi Euthymium imposuisse abstinentiam narrat Cyrillus: quippe *quam nemo vnquam viderit comedentem, nisi sabbato & die Dominico.* Vide quinque dierum ieiunia l. 2. c. 12. num. 41. Integræ hebdomodæ ibid. & l. 3. c. 5. à num. 31. Scithiotarum abstinentiam ab Euthymio excultans & lib. 4. cap. 4. num. 19. Sed quo amplius miretis, audi Cyrillum ipsum, qui cum dixisset Euthymij, & Gerasimi Monachis adeo iniucundos fuisse sæculares epulis & deliciis deditos, vt nec eos quidem in regione omnino videre, aut tolerare possent (*sciebant enim,* inquit num. 59, *perfectā temperantiā matrem esse abstinentiam, turpes expellere cogitationes, & somni leuare grauitatem,* narrat ab ipsis accepisse; *tanti Gerasimum fecisse abstinentiam; vt quadraginta ieiunij dies ieiunus transigeret sola Sacramentorum participatione.*

Monachi Monserratenses lauretici vitæ imitatores.

Carmelitani Discalceati.

Euthymij ieiunium integræ hebdomadæ.

Gerasimi 40. dierum.

16. Secum autem adeo rigidè agente Euthymio num. 12. *Et tamen displicebat quod nonnulli ex fratribus & maximè iuuenes reliquis maius & publicum ostenderent ieiunium, & communem soluerent fratrum regulam, suam sequendo voluntatem, & legem.* O eximiam viri prudentiam! Vide B.P.N. Benedictum cap. 7. & de Humilitate gradu 8. & c. 49. de Obseruatione Quadragesimæ. *Neque enim ille bonum tuba cani, neque apertum esse ad publicum, sed quam maximè fieri poterat, latere volebat. Et ideo dicebat, eam esse optimam abstinentiam, quæ præuenit satietatem, & indigentibus adhuc nobis reprimit alimentum, quod quidem est propemodum minus alimenti sumere, quam sit opus.*

23. Publicum & maius ieiunium iuuenum taxatur.

17. *Stratum autem, quid erat aliud quam Storea, & quæ solent appellare centonium, & embrymium, & vas fictile ad aquam; quod quidem simul sufficiebat ad potum, & ad palmas irrigandas.* Ex palmulis aqua madefactis storeas, & sportulas texere consueuerunt Arsiniotæ, Nitriotæ, aliique Ægyptij Monachi, vt notauimus l. 3. cap. 6. num. 23. & alibi. *Cento* Calepino & aliis straguli genus est, quod cubantibus inferri solet. Vnde Cato de re Rust. cap. 10. & 11. *Culcitras octo in stragula octo, puluinos sexdecim Cētones pueris sex. Fieri autem Centones constat ex annis diuersorum colorum,*

24. Stratum.

Cento quid.

colorum, vel lenis in vnum condensatis atque consutis atque ad eorum instar *Centones* dicimus carminum genus ex diuersis carminum fragmentis hinc & inde consutum: & sixtus Senens. l.4. Bibliothecæ Bernardi Parentis Melliflui scripta *Centones Diuinorum Voluminum* appellat, eo quod *vndequaque Veteris ac Noui Testamenti sententiis distincta sunt, seu gemmeis emblematibus, hisque adeo commodè & aptè insertis, vt ibi nata esse credantur.* Centonium igitur lectuli operculum significat, quod quidem si ex multis iisque versi coloribus liciis vel filis, pannive sectúris, polymito aut vermiculato opere fabricatur, pulcherrimum atque prophanum euadit, de quo Iuuenalis Satyr.6.

Bernardi scripta Centones.

Et segmentatis dormisset paruula cunis.

id est veste segmentata tectis. At verò paupperrimos Euthymij & Gerasimi discipulos substratis storeis lectulos vilibus operculis, nostris *cobertores* ex abiectissimis veteris panni consutis segmentis sternere solitos, dubitare non licet, quod genus operculi ferè omnibus latinis *Cento*, Cyrillo *Centonium* est insolenti vocabulo. *Embrymium* autem Resuueydo teste in Notis ad lib.5.Vit.Parr.num.36.Ceruical est Monachis Ægypti vsitatū, ex Cassiano Collat. 1.cap.23.vbi *Embrymiis pariter capiti nostro ceruicalium vite suppositis, qua crassioribus papyris in longos gracilesque fasciculos coaptatis sex qui pedali interuallo molliter noxa, nunc quidem humillimum sedile ad scabelli vicem fratribus in synaxi considentibus præstant, non vero subiecta ceruicibus dormientium præbent capiti non nimis durum sed tractabile aptumque fulmentis.* Nec putes Euthymium sibi ipsi in hac re ab asperiori tegula pepercisse. Alij namque scholæ ipsius Monachi stratis storeis vsi somnum cubantes perfugium laborum omnium capiebant; Euthymium vero *nemo vnquam vidit super latus cubantem, sed nunc quidem sedentem, & parum oculis conniuentem nunc autem* (quod rarius est) *funem, qui ab aliquo angulo tecti cella dependebat, ambabus tenentem manibus, & sic somnum aliquem moderatè gustantem, illud fortè magni Arsenij* (cuius mores præcipuè æmulabatur, vt sæpè notauimus) *ei dicentem Adesdum serue nequam?* Vide supra lib.3.cap.5. num. 30. Scithiotarum & Arsenij stragula, & somnium; & infra c.9.num.166. Chrysostomum eodem pacto somnum gustantem.

Embrymiū.

Euthymij somnus.

25. Paupertas.

18. *Nihil autem possidere tanta erat eis cura, quanta nihil aliud,* num. 57. En paupertatis generale propositum: sed de singulis loquendo.

19. *Erant adeo remoti ab omni sollicitudine, & à negotiis humanis ita disiuncti, vt nihil haberent, præter ea quibus induebantur, adeo vt non esset secundus amictus.* ibid. Planè iuxta illud Matth. 10. *Nolite possidere aurum, neque argentum neque duas tunicas, &c.*

20. *Hac lex autem eis est optimè tradita à Gerasimo, vt exeuntes cellulas dimitterent apertas, vt liceret ei, qui vellet, ingredi, & quod vellet accipere ex illis vilibus, & ad vsum necessariis nemine prohibente; quin etiam ipsi quoque cernerentur viuentes Apostolicè, & esset eorum quoque qui habitabant in solitudine eis consimiliter cor vnum, & anima vna: quandoquidem nemo ex iis, qua habebat, indicabat esse aliquid proprium, sed omnia eis ex equo esse communia,* num.58.

21. Pallio indutum incessisse Euthymium, ipse post mortem suam Pheido Diacono in mari periclitanti, atque eundem inuocanti monstrauit; cui etiam ex mandato Dei Pharæ lauram in Cœnobium vertere præcepit. *Hac illo quidem mandat Pheido* (inquit Cyrillus, num. 77.) *& suo eum pallio induit.* Et infrà: *Deponit* (Pheidus) *illud diuinum Euthymij pallium quod tantum pelagus transuolare penna citius effecit, & tutius.* Pallium.

22. Zonæ etiam paulo superiùs meminit ibi: *densa barba, & vsque ad zonam promissa:* Nec dubites ea tunicam corpori adstrinxisse, sicut & cæteri huius temporis Monachi, etiamsi *tunica* inter Euthymij acta mentio non fiat. Zona.

23. Nigro autem colore vestitum Euthymium suismet oculis vidisse testatur Cyrillus num. 92. quadam ad ipsum facta reuelatione. *Ille,* inquit *mihi apparet, multa luce circumfulgens nigra veste indutus:* quo etiam colore, non quidem plenè nigro, sed *nigello*, seu *fisco* & ad nigrum vergente vniuersi induebantur Monachi Palestini, vt constat ex dictis l.2.c. 11. n. 73. quæ tu consules. Vestium color.

24. Arma Monachorum hæc esse dicebat: *Humanitas, Moderatio, Meditatio, Discretio, & quæ ex Deo est obedientia.* num.12. D. Benedictus cap.4. eadem inter Instrumenta bonorum operum enumerat. 26. Arma Monachorum.

25. Accedunt aliquando ad Euthymium *quidam numero tres fratres secundum carnem, qui germina quidam erant Capadocia educati in Syria & doctrina se illis exercuerant Cosma Chrysippus & Gabrielius* (de quibus supra num. 11.) *Is autem faciens vt consueuerat, nec eos etiam admisit, & ætatem causans iuuenilem, & mutuum natura desiderium, quod etiam nouit vt plurimum labefactare constantiam exercitationis, & maximè quod adhuc esset Gabrielius adolescens, & imberbis. Eos ergo his de causis nolebat omnino admittere,* num. 27. Hinc maximè etiam si cætera deessent argumenta Scithiotarum studia sectatum Euthymium, palam esset, quibus celebre satis fuit dictum illud Abbatis Isidori à Pelagio relatum libell.10.num.32. *Pueros hic non adducatis quia propter pueros in Scythi quatuor Ecclesiæ eremus facta sunt.* Vide notata ad hunc canonem l.3.c.5.n.50.& 51. Pueros non admittit Euthymius.

26. Ostendit tamen Deus seruo suo Euthymio nullam ætatem à Monachatus conuersatione repellendam num. 27. *Eaque nocte venit ad eum in somnis aliquis, mandans, vt & fratres exciperet: Sunt enim, inquit, ab ipso Deo missi: & vt deinceps esset paratus accipere quemlibet accedere volentem.* & post pauca num. 28. *Post eos autem se ipsum permisit omnibus ingredi volentibus, & erat ad excipiendum deinceps paratissimus.* Strenuus Scithiotarum imitator Patrum mores solo superno monitu & dispensatione deserendos edocuit. Canonem autem Euthymio reuelatum in Regulam suam transtulit D.R.Benedictus c.59. Nulla ætas repellenda à Monachatu.

27. Enimvero vt ostenderet qua disciplina pueri ad Monachatum accedentes fuissent educandi: mane accersitis pueris *dicit Cosma: Is enim erat primus ætate inter fratres: Sic ego quidem feci, vt mihi à Deo iussum erat, & vos introduxi. Nunc autem par est, vt tu iuniorem ex fratribus Gabrielium intra cellam contineas* Puerorum educatio.

C.

& nequaquam ei exire permittas. Est enim res valdè periculosa, & insidiosa aliorum oculis muliebris aspectus, qui est adeo leuis, & pollutus num. 27. Vbi notandum ex Cyrillo num. 51. Gabrielium hunc fuisse quidem natura Eunuchum, quod Euthymium internos etiam animi motus agnoscenti non latebat; & tamen puellum tum impuberem, tum etiam Eunuchum à mulierum aspectu remouendum curauit. Nota etiam egressum à Monasterio prohibitum his, qui Nouitiatum agunt sub cura Magistri. De periculoso autem cuique mulierum aspectu, & alloquio plura commodius infra cap. 9. à numer. 35.

27. Tonsura. Præsbyteratus.

28. Tonsuratos incessisse Euthymij discipulos, tradit apertè Cyrillus n. 33. his verbis. *Hac mihi narrauit Cyriacus Anachoreta, ille, inquam, Cyriacus, qui ab ineunte quidem ætate tonsus erat in Cœnobio Euthymij*, quibus palam fit, non solum in promotione ad sacros Ordines, sed etiam in susceptione habitus, *ab ineunte* scilicet *ætate* tonderi consueuisse. Sacrum autem Presbyteratus ordinem Euthymium suscepisse tradit n. 51. *Aliquando quidem* (inquiens) *vno Sabbatorum ille quidem* (Euthymius) *Deo ministrabat, & ei incruentum obtulit sacrificium.* Quo ad eundem gradum discipulis suis viam parasse, ac regulariter Sacerdotio functos crediderim.

Barba prolixa.

29. Prolixam tamen barbam nutrisse Euthymium, vt communiter de antiquis Monachis traditur, expressit Cyrillus n. 16. ex Visione Terebonis hæc aientis. *Mihi videbar videre quendam Monachum, cui barba propendebat hyspida*, & n. 72. *Habitu*, inquit, *erat minimè fictus, & mitissimus, aspectu autem teres, & albus valdeque latus ad videndum, omnino canus propter ætatem paulo, breuior, densa barba, & vsque ad Zonam promissa.* Et Nicephorus libr. 14. cap. 52. *Ad femora* (inquit) *vsque promissam, eamque densam habens barbam.* Vide notata lib. 2. cap. 10. num. 5.

28. Locus professionis nullo prætextu mutandus.

30 Locum professionis nullo prætextu à Monachis deserendum sentiebat, Rogabat enim Euthymium Dominus Monahus illius consobrinus *vt ei permitteretur ire Antiochiam, vt auunculum suum* (Ioannem Antiochiæ Præsulem) *Qui supplantatus fuerat* (Errore Nestorij) *restitueret, & iam veluti iacentem erigeret. Ille autem cum præuidisset non futurum illuc tutum aduentum, sed ei potiùs inutilem, & minimè conducibilem: Nequaquam, inquit, ô fili: non oportet te à Laura recedere. Neque enim ille tua opus habet præsentia, &c.* Sed cur, inquis, adeò iustam consobrino licentiam denegabat? Audi quod sequitur: *Et tu quoque, ô fili, si quidem in quo vocatus es loco, in eo perpetuò manseris, proficies, & gloriam adipisceris, veram inquam gloriam, & quæ nunquam excidit.* V. D. P. N. Benedictum cap. 58. & citata c. 5. n. 43. Nec putes onera grauia aliorum humeris imposita digito suo Euthymium mouere noluisse. Cum enim Eudocia Imperatrix desiderio eum videndi ciuitate relicta venisset ad Lauram, ibique virum Dei non adesse accepisset, sed iamdiù ante transisse ad Rubam solitudinem, quam totis neruis colebat; ipsa vero nullatenus ab incepto desistens, quô nullo prohibente frueretur ad satietatem Euthymij doctrina, turrim ædificauit in solitudine, vt ibi eum conueniret. Sed quorsum hoc; sane ex eo quod *Eudocia intellexisse, ei* (nempe Euthymio) *esse prohibitum ad ciuitatem aliquam accedere*, inquit Cyrillus num. 54. Sed à quo prohibitus? Non ab alio, nisi à se ipso, sibi primùm, post subditis ferente legem, eorumque directione se adstringente, quibus alios coërcebat. Dignum quidem facinus supremo Monachorum Prælato.

31. Hospitalitatem quam prouidè Euthymij schola exercuerit, ex eo liquet, quod cum ad Lauram Patriarcha Anastasius aliique ipsum comitantes venire decreuissent, Dei monitu rei conscius Euthymius, *cùm statim vocasset Lauræ œconomum* Chrysippum; *sint, inquit, tibi parata quæ sunt ad accipiendas hospites necessaria.* num. 41. Sed quibus, quæris, reditibus ac prouentibus? Sanè vt Cyrillus inquit n. 22. Deo desuper suppeditante quæ erant ad corporis vsum necessaria. Cum enim Eudocia iterum ad spectandam Euthymij Lauram accederet, & *illud sacræ Scripturæ apud se cogitasset. Quam pulchri sunt pelles Iacob tabernacula Israel, & ex eo anima esset valde coniuncta, ad eum statim mittit Gabrielium, rogans vt sibi permitteretur ad eum accedere, & frui illius sermone & doctrina, & simul etiam Lauræ, eique dare reditus habebat in animo. Causa autem erat, vt fratribus daretur de cætero sufficiens necessariarum rerum suppeditatio. Ille vero eam sic prius compellat: Cum tuus decessus sit in foribus, cur sollicita es, ô filia, & distraheris circa plurima? Illa sint tibi solum parata, quæ pertinent ad excessum ex hac vita. Nostri autem ne memineris quantum ad redditus, & pecunias: sed communis Domini memineris, apud quem rogamus vt tu potius nostri recorderis.* 29. Hospitum susceptio.

32 Tandem (quod caput est Institutorum Euthymij) visitationem Generalem locorum omnium, Cœnobiorum scilicet Laurarum, solitudinum, ac personarũ degentium pleno Generalis Prælati iure exercuisse compertum est Cyrilli eius Historiographi scripta legenti. Cum enim aliquando venisset ad Lauram Petri Sarraceni. *Vocat Domitianum, cui ab eo fuerat credita illius Lauræ dispensatio, & iubet, vt eis mensam apponat. Cum is autem proferret egestatem, & respondisset se ne vnius quidem diei fratrum habere alimentum, ille iubet Domitianum ire ad arcam pomariam. Scies enim, inquit, quid sibi volunt humanæ cogitationes, quid autem possit diuina gratia dispensare, ac prouidere præter opinionem. Ille vero cum statim cessisset inuenit diuina quadam & sapiente prouidentia domum pane adeo plenam, vt ne facile quidem esset aperire ostium.* Quid tunc deinceps? *Hac cum vidisset Domitianus procidit ad pedes Euthymij petens ab eo veniam. Ille autem cum Domitiano beneuolam & mentem, & manum porrexisset, ô fili, inquit, Qui seminat in benedictionibus, in benedictionibus quoque, & metet.* Hæc ille numero 29. & 30. Vbi expendendum Domitianum localem Prælatum agentem ad pedes Euthymij prouolutum negligentiam suam humiliter confiteri. Euthymium autem Præsulis Generalis more eum quasi subditum leniter admonuisse atque increpasse, illis ô fili, &c. 30. Visitatio. Generalis.

Deinde num. 31. cum aliàs ad eandem inuisendam Lauram accessisset, eique referret Domitianus quendam Monachum nomine Auxentium, *qui erat aptus ad seruiendum mulis,* 31. Inobedientis punitio.

min isterium

ministerium hoc subire noluisse, idque exequi distulisse ac tandem non obedisse, cum res esset necessaria ad optimam Lauræ administrationem Euthymius *fratrem accersit, suadet autem vt obediat, & ne sit vsque adeo contumax & inobediens, & propriam sequens voluntatem Cum is autem nec adhortationem, neque talem affectum esset reueritus, sed sic quoque aperte recusaret & nunc quidem causaretur esse alienigenam* (erat enim genere Asianus) *nec peritum sermonis illius regionis: nunc autem carnis insidias*, aliasque similes inobedientiæ suæ proferret excusationes, *Deum* inquit Euthymius, *rogabimus ô fili, vt propter tuam obedientiam à nullo ex iis, quæ lædunt, capi possis. Eius enim vox est: Non veni ministrari, sed ministrare &c. Cum ex iis autem adhuc magis irritaretur Auxentius, & nequaquam cederet, grauiùs in eum inuehens diuinus Euthymius: Nos quidem, ô fili, inquit, quod tibi ipsi quoque esse conducibile videbatur consuluimus, tu autem in eadem manens inobedientia, mox scies quisnam sit fructus inobedientiæ. Eorum quæ dicta sunt, nondum finem fecerat, & aptationem, motumque corporis, nescio vndenam passus Auxentius miser in terram decidit, solis dignus lachrymis propter calamitatem. Qui vero aderant ex fratribus rogabant Euthymium supplicabant, obsecrabant, vt iacenti opem ferret, & qui satis graues pœnas luerat inobedientiæ. Is autem presto fuit, & cum suis accepisset manibus, adhuc tremebundum facit surgere Auxentium*, cruce eum signat, & sanum integrè reddit. Redit ad se Auxentius, veniáque eorum quæ commiserat petitâ, & obtentâ, *lubenter promptoque & alacri animo suscipit mulorum ministerium.* Quibus videas lector, integrè obseruatos apices Monasticæ visitationis, & correptionis fraternæ iuxta cap. 18. Math. culpam inobedientis subditi à Præfecto locali ad superiorem delatam, nullumque medicamentum, mediumue charitatis ab Euthymio omissum, ac nullum tandem lapidem non mouisse, priusquam ad inobedientis animaduersionem deueniret. His D. P. N. Benedictus capita. 2. 23. 24. 25. 26. 27. & 28. implet.

32. Fugæ meditantium pœna.

Rursus cum venisset Euthymius in Lauram Veteris Sucæ, ibique ad eum perlatum fuisset *quod duo quidam ex fratribus Maro & Clematius asperam illam, & difficilem in Laura agendo vitam defessi, inter se conuenerunt, vt illinc clanculum effugerent, & se noctu furtim subriperent silenti ac quiescenti aliquando huic magno & admirabili Euthymio vsus est malignus Maroni & Clematio tanquam sancti oculis subiectis frænum iniicere, & eos in laqueum trahere grauissimum. Is vero cum statim coniecisset insidias, accersit fratres Maronem & Clematium, eis suadens, admonens, rogans, docens, differens, prolixam orationem habens de tolerantia.* cumque plura attulisset documenta, & exempla, tum ex Sacra Pagina, tum etiam ex iis quæ in Ægypto Monachi aliis fugam meditantibus euenerant, *adhuc ridet quidem Clematius, vt cuius delectatus esset animus lepida narratione. Cum id autem diuinus animaduertisset Euthymius*, risumque impudentem Monachi increpasset, nec profecisset, *cum è vestigio persecutus est vltro, pronusque in terram cadens, agitabatur tremore, & horrore. Domitianus autem, cum sic iacentem videret Clematium, & simul quidem Euthymij mansuetudinem & austeritatem esset admiratus, quod scilicet in eo optimè essent contemperata. Ille cum & suaptè natura*

Mansuetudo & austeritas in Euthymio contemperatæ.

esset propensus ad misericordiam, & illorum (nempe adstantium Monachorum) *intercessionem minime despiceret, vna cum eis accedit ad iacentem Clematium, eiusque horrorem extinguit signo Crucis, & præbet perfectam ab illa affectione liberationem*, & cum de recidiuo redderet cautum, *eum dimittit in pace.* Hæc Cyrillus à nu. 33. Vide visitationis generalis modum & ordinem apud Scithiotas quorum in omnibus sese ostendit Euthymius sedulum imitatorem. lib. 3. c. 5. n. 18.

Ac ne mihi quidem silentio prætereunda videtur suprema illa Euthymij ad Monachos suos oratio Monasticis documentis referta, vehemens, grauis omnisque pietatis ornamentis abundans, qua maturæ iam morti vicinus in animis discipulorum. Asceticæ vitæ signauit speciem his verbis. n. 70. 33. Suprema eius oratio qualis

SVPREMA ORATIO Magni P. Euthymij ad Monachos suos.

33. *PAtres mei, & fratres dilecti in Domino, & filij: Ego quidem iam postremam viam meorum Patrum ingredior. Vos autem oportet vestrum in me amorem custodiendis præceptis ostendere: ex quibus præcipuè est charitas, quæ est vinculum virtutũ perfectionis. Quod enim sal pani, hoc est charitas virtutibus. Nec sine ea fieri potest, vt se virtus rectò gerat quandoquidem vniuersa virtus per charitatem, & humilitatem firma, & stabilis cognoscitur. Nam humilitas quidem nouit eum qui ea vtitur, ad summum rectè factorem extollere. Charitas vero & firmiter continet, nec sinit vt cadat ab illa altitudine. Est autem charitas maior humilitate, quod quidem manifestum est ex ipso exemplo Domini, & opificis. Nam propter suam in nos charitatem seipsum sua sponte humiliauit, & factus est sicut nos. Oportet ergo ei perpetuò confiteri & hymnos offerre. Nam hæc quidem omnes (vt semel dicam) homines honestum est exercere. Nos autem præ cæteris, & propter pacta, conuenta cum eo inita, & quod ab omni perturbatione liberi, & à negotiis, quæ ad victum comparandum pertinent minimè diuulsam & distractam vitam nostram agamus, & soli nobis ipsis seorsim attendamus. Et corpora, & animas, ô fratres, semper castas conseruare oportet, & consueta in Synaxi glorificatio, & quæ nobis desuper tradita est regula conseruanda est à vobis omni diligentia. Eorum qui affliguntur, cura est agenda pro viribus. Qui ex fratribus colluctatur cum improbis cogitationibus, is semper à vobis confirmetur & perpetua fruatur admonitione & doctrina, & præceptione, ne imprudens paulatim supplantetur, & casu graui à diabolo prosternatur. Porro autem hic quoque nobis vltimum adiicio mandatum. Nunquam iis, qui adsunt, occludatur ianua, sed semper sit aperta cuivis viatori, & ad excipiendum veluti paratissima. Quin etiam ipsum tectum sit vobis commune hospitium atque transeuntibus, & ea, quæ habetis, egentibus proponantur communia. Sic enim copiosam suppeditationem à superis consequamini.*

Charitas & humilitas cõmendatæ.

Vltimũ Euthymij mandatum Hospitalitas.

NOT. Crediderim Euthymiũ Monachis suis Regulã scripto veterũ Patrũ more tradidisse: quod haud obscurè colligere licet in præsenti ex verbis illis: *Quæ nobis de super tradita est Regula, conseruanda est à vobis cum omni diligentia* 34. Regulam scripto tradidit.

gentia. Hoc est, eam quam inspirante Domino vobis tradidi Regulam conseruate: cunctas namque Monachorum Regulas non aliter quam Spiritu S. reuelante & dictante à Magistris Monasticæ vitæ Machario, Pachomio, Basilio, Augustino, Benedicto & aliis fuisse exaratas, nemo est qui dubitet. Vnde B. P. N. Benedictus in Prologo suæ, per ipsam currendam monet viam *mãdatorum Dei, vt ab ipsius nunquam Magisterio discedentes, in eius doctrina vsque ad mortem perseueremus*: Idem aperte reputans perseuerare in magisterio Dei, ac Regulæ ab ipso tradendæ. Et B. P. Bernardus Serm. de S. Benedicto inquit: *Quod B. P. Nostri* (Benedicti) *Regula docuit hoc nobis lectio Euangelica commendat, nec aliud sonuit veritatis præco, quam veritas ipse docuit*. Vlterius idem apertius indicare videtur additio vltimi illius mandati: *Nunquam iis, qui adsunt, occludatur ianua &c.* quod cum in forma Canonis traditum sit, & vltimum à legislatore dicatur adiici Regulæ, alia eadem forma digesta supponere necessariò videtur. Rursus in Saba apud eumdem Sur. to. 6. Decemb. 5. *Accuratè*, (inquit Cyrillus) *instruitur* (Sabas) *in omni Regula Monastica*, nempe Euthymij Magistri. Periit, heu, Euthymij Regula, si forte ab ipso litteris expressam accepere discipuli: at vltimum illud Magni huius Patris mandatum quod extrema hora cæteris suæ Regulæ adiicere iussit, alte infixum B. P. N. Benedicti animo hæsit, atque ab ipso in limine capitis 53. penè ad verbũ affixũ est; his: *Omnes superuenientes hospites tanquã Christus suscipiantur; quia ipse dicturus est: Hospes fui, & suscepistis me, & omnibus congruus honor exhibeatur &c.* vide infra n. 36.

35. *Præfecti electio ad fratrum suffragia deuoluit.*

34. Postremò tandem, cum iam præcordiis conceptam mortem contineret Euthymius, præuidens (vt erat Prophetico donatus munere) Præfecti orationem in Monasteriis vnius tantum Superioris iudicio creditam pluribus imposterum erroribus obnoxiam, habita ad suos postrema ad hortatione, *deinde etiam eos interrogauit, quemnam eis vellent imperare & præesse. Illi autem vno veluti consensu responderunt omnes, Domitianum. Ille verò, At hoc inquit, nequit fieri; Domitianus enim non hic longo tempore post me manebit: sed cum septimum solum diem transegerit, sequenti me consequetur.* Quid tum inde? *Cum de Domitiano itaque spem perdidissent, petunt quendam Eliam oeconomum inferioris Monasterij, genere Hierichuntinum. Ad eum ergo protinus conuersus magnus Euthymius. Ecce, inquit, omnes Patres te sibi pastorem, & præfectum eligunt. Tu autem vide, vt tibi ipsi attendas, & toti gregi.* n. 71. Electionem ergo Præfecti ad Monachorum suffragia deuoluit.

36. *Laura Euthymij fit Cœnobium.*

35. Ne autem Magnus Euthymius viuendi finem faceret, quin prius vltimam palestræ suæ adderet manum, & Colophonem imponeret, sic vltimo successorem suum hortatur Eliam ibi. *Oportet te hoc quoque scire ante alia, quod Deo visum sit, haud ita diu abhinc hanc Lauram fieri Cœnobium. Deinceps autem, & vbinam ædificari Cœnobium, & quemadmodum construi oportet, & de hospitum exceptione, psalmodiaque & studio in Regula adhibendo præcepit Elia, de non negligendis fratribus, & maximè iis, qui improbis grauantur cogitationibus.* En qua-

Regulæ additio.

liter Cœnobitarum fortissimum Monachorum genus inter extremos vitæ habitus ad calcem Regulæ Deo reuelante disposuit, à quo Laura & solitudine omissis B. P. N. Benedicti Regula cepit exordium. Vbi etiam notandum hinc penè perspicuè constare Euthymium Regulam Monachis suis Methodo atque scripto ordinasse, cui propter mandatum de hospitibus suscipiendis adiicere iussit, nunc vero Psalmodiam, Regulæ studium, ac fratrum curam improbis cogitationibus laborãtiũ, Eliæ successori legauit.

36. Plurima adeo (ne innumera dixerim) Euthymij diebus Institutorum eius fama cogente, ab Eudocia Imper. aliisque potẽtibus huius sæculi constructa sunt Cœnobia non ignobilia, vt longum, imo impossibile foret ea recensere. Recole aliqua §. præced. à nu. 9. Mirum autem est, quantum cætera priùs ædificata, nouissimũ hoc fabricatum iuxta exemplar Euthymio monstratum à Deo sumptibus, amplitudine ac venustate superauit, de quo Nicephorus l. 14. c. 52. *ingens* inquit *condidit Monasterium*. Quod animaduertere placuit, ne forte errore fallaris, lector, existimans priscis temporibus exigua solum & abiecta Monachos inhabitasse tuguriola; ampla autem ac pulchra Cœnobiorum ædificia præsentis æui noua esse figmenta, vel Monasticæ humilitatis corruptelam. Placuit Deo eiusque seruo Euthymio tanti operis fabricam solertiæ & studio Pheidi nobilis eius discipuli credere; cumque ipsi iam defunctus apparuisset, *ea qua prius solebat allocutione: Noli inquit timere; Ego sum Euthymius Dei seruus. Te oportet venire ad meam Lauram, & fratrum quidem cellas diruere ab ipsis fundamentis; Cœnobium vero ædificare illic vbi meum ædificasti cæmeterium.* En Pharæ Lauræ templum, & cellas animosè eruderata, & ad solum æquata: audi nũc, amabo te, noui Cœnobij partes à Cyrillo descriptas n. 77. his verbis.

37. *Ædificia ampla Monasteriorum, per antiqua.*

Euthymiani descriptio.

Cum autem Pheidus magnam manum accepisset ministrorum, & domus ædificatorum, & vnum ex mechanicis, descendit in Lauram: & cum ædificasset Cœnobium sepique & fossa esset complexus, vetus quidem templum attribuit fratribus ad cœnaculum, alterum autem templum superiùs ædificat. Intra Cœnobium verò excitat turrim, quæ esset aperte veluti propugnaculum totius solitudinis, & eam collocat in medio cæmeterio. Loci verò posituram, in qua hoc sacrum collocatum est Cœnobium, & esse pulchram propter æqualitatem, & Monachis esse aptam ad exercitationem, propter aëris maximè temperationem, oratione describam; & ostendam, quantum potero. Nota antiquum Lauræ templum in Refectorium mutari, vt pluries his temporibus contigit, & fabricam erigi in Monasterium simul & arcem. Situm autem fabricamque Cœnobij aperiemus cap. seq. à n. 113.

Nihil planè ex omni parte perfectum inter ædificandum namque affligebantur Monachi aquæ penuria. Sed quem in ancipiti posita exitum habuit causa? *Significant certe præfectus Elias & Diaconus Pheidus Longino Præfecto inferioris Monasterij, & Paulo Præfecto Monasterij Martyrij* (Nota Patrum prudentiam, à B. Benedicto imitatam cap. 3. de adhibendis in rebus arduis ad consilium fratribus) *Sequenti autem nocte eis paratis ad iter* (vt aquam afferrent ex Laura) *cum iam congregata essent iumenta illa nocte apparuit B. Eliæ Magnus ille Euthymius*, increpauit modicam disci-

Fratres ad cõsilium adhibentur.

pulo

pulorum fidem, & eius meritis nubes repente complexa protinus erupit in pluuiam, quæ cisternis cunctis repletis imbrium procella statim abiit in serenitatem.

38. *Euthymij successores.* Euthymio, vt vidimus, successit Elias in regimine Monasterij post ad sedem Hierosolymitanam euectus. Eliæ Thomas: *atque Thomam* (inquit Cyrillus n. 88.) *qui octo annis Euthymij præfuerat Monasterio, vigesimo quinto mensis Martij, septuagesimo anno post discessum Euthymij benignus & clemens Dominus hinc euocat: Leontius autem posterum suscipit præfecturam Monasterij, à quo ego, qui hæc scriptis mandaui, referor in Catalogum fratrum illius gregis.* vide plures Euthymij successores cap. seq. n. 13.

§. III.

S. Euthimij mores Eremitici.

39. *Euthymius amator valde solitudinis.* IVre optimo Magni Euthymij Eremitica instituta in nouissimum Monachatus eius locum reiecimus: hæc namque est requies illa, quam elegit, vt habitaret in sæculum, solitaria scilicet vita, quam diligebat, quam optabat, quam semper animo agitabat, & cuius discendi, quærendique diuinæ delectationi toto se conatu dediderat, atque ad eam tandem Cœnobiticæ & Laureticæ vitæ præmissis felicissimæ ascensionis gradibus tanquam à perfectionibus ad perfectissimum Ascetici Instituti fastigium pedetentim procedendum, constanter sentiebat: vt constat aperte ex dictis toto §. Vixit quidem diu in Cœnobio & Laura, sed omnino coactus, vtpotè ab eremo quasi ferro diuisus, ac proinde quoties ei integrum erat, toties sese à multitudine ad solitudinem surripiebat, vel omnino incomitatus, aut vno vel altero tantum amicitiis coniunctissimo comite contentus Rem narrat Euthymius, sparsim quidem, sed fidelissimè. Liceat ex eius scriptis, quæ ad rem attinent breui compendio perstringere. *Natus quidem fuit ex reuelatione. Tres autem annos natus Deo fuit consecratus* inquit n. 71. Et num. 4. *Puer litteralibus disciplinis traditus, cum vberem doctrinæ sementem in animi sinus accepisset, breui fructus plurimum, & supra ætatem produxit.* Et n. 5. *Fuit etiam æmulator morum Acatij præceptoris & eos imitabatur pro viribus.* Et n. 6. *Cum sic autem fuisset educatus & institutus, & processit per omnem graduum Ecclesiasticorum consequentiam, ab eo qui tunc erat Episcopus Melitenes inuitus eum tradente virtute ordinatur, & eius fidei committitur cura Monasteriorum quæ erant in ciuitate.* *Primus secessus in solitudinem.* Sed *ita diù ante erat quietis amator Euthymius, quod ratus curam Monasteriorum ei ad virtutem afferre impedimentum, fuga ita vt erat se mandat, & clam ex vrbe egressus ætatis suæ anno 29. &c.* En primus Euthymij in solitudinem secessus.

40. *Plures alij secessus.* Peruenit Euthymius Hierosolymam, sacra & veneranda loca deuotus adorat, conuenit Patres in Laura Phara. *Sed cum extra Lauram* (pergit Cyrillus ibi) *inuenisset quandam cellam, quæ erat valde apposita ad quietem, & silentium, illic de caeterò versabatur.* Et n. 7. *Erat autem quidam ex eius vicinis nomine Theoctistus, qui eamdem vitam, quam ille exercebat & idem sibi vendicabat Institutum. Cum ergo esset tam fraternus inter eos consensus, in Catilæ solitudinem peruenerunt.*

Inde iterum in Pharam Lauram rediit Euthymius: *sed cum quinque annos transegisset in Pharam, illinc recedit cum Theodosio & accedentes per solitudinem ad præcipitem quemdam & profundum torrentem illic suam faciunt habitationem atque diu quidem latuerunt in spelunca, nec vllus ad eos accedebat.* Enim vero cum celari eorum virtutes nullibi possent, proditi sunt à quibusdā pastoribus, & deinde à pluribus frequentati, ibique Laura ædificata aliquandiù communem vitam inuitus duxit Euthymius. *Sed cum postea* (n. 20.) *eum vehementis innasisset amor quietis & silentij, nec sciret quid ageret, quodam secum assumpto, cui nomen quidem erat Domitianus virtutis amator non negligens, vna cum eo egreditur, cum id nemo sensisset, in solitudinem Ruba, quæ vergit ad Austrum, & deinde in altum quemdam montem & remotum ab aliis montibus ascendit, qui appellatur Marda transmigrans in montes sicut passer, vt ait Diuinus Dauid, & arcus fugiens peccatorum* Et n. 23. *Postquam autem hic quoque rursus multos vidit confluentes* (occasione cuiusdam miraculi, quo fama eius vniuersam impleuerat solitudinem) *rursus accipiens suum discipulum Domitianum reuertitur ad fratres & Beatum Theoctistum. Sed quietis & silentij, sicut diximus, magno captus desiderio ad consuetam rursus redit solitudinem.*

Cæterum iam iam fratrum precibus flexus, & nullibi occultari posse expertus, nunc in Cœnobiis, nunc in Lauris communem decreuit agere vitam. Sed vero inter fratres degens ita callidè, sed honeste, se gessit, vt fratribus Cœnobita videretur, ipse autem perpetuum solitudinis desiderium, quo tenebatur, expleret, frequenter inde ad interiora deserti secedens, vt pluries expressit Cyrillus præsertim num. 45. vbi: *Iam aduenerat* (inquit) *dies præfinitus, quo is exibat in vastam solitudinem &c.* Et numer. 49. *Nunc quoque recedit in vastam solitudinem, cum effecisset, vt multi quoque imitarentur secessum.* Et num. 68. *Octauo quidem die post festum luminum* (i. Epiphaniæ, quæ & Theophania Baronio in Not. Martyr. 6. Ianuar.) *quo solebat ad interiorem proficisci solitudinem &c.* alibi passim: Idque animo & opere ita semper hæsit Euthymio, vt licet plures annos in Monasteriis & Lauris egisset, meritò eius acta concludit Cyrillus num. 71. inquiens: *Cum vero 68. annos transegisset in solitudine, 99. ætatis excedit è vita*: cumque 29. ætatis suæ Eremitam agere cæperit, & 99. obierit, consequens fit vt duos dumtaxat annos carptim in Monasteriis & Lauris exegerit. Quod si verum est 97. tantum vixisse annos vt Nicephoro placet l. 14. cap. 52. totam vitam in solitudine vixisse fit palam. Sed Instituta quibus ipse eiusque paucissimi socij se exercebant, 41. *Quot annis Cœnobitam & solitarium egerit.*

1. Et primum, quia otiositas inimica est animæ; solito cæteris Palestinis Ægyptiisque Patribus opere manuum occupabatur, *palmarum quidem tantos in ea* (nempe cellula) *texens.* Ita Cyrillus numero sexto: vide notata capite quinto, numero vigesimo, nono, & capite quarto, numero decimo sexto. 42. *Labor manuum.*

2. Sed nunquid sibi soli suisuè laborabat Euthymius? Minimè quidē: *sed sibi & egentibus suos* *Sibi & aliis laborat.*

quædam expeditio in Alexandriam euocasset, Sabas apud Hermiam auunculum suum tenera quinque annorum ætate relictus, pluribusque: molestiis ab eius vxore toto pueritiæ tempore affectus, iam iam adolescens facultatibus paternæ domus calcatis, cognatisque despectis, *se ipsum tradit cuidam Monasterio quod vocabatur Flaniana quod distabat Viginti stadiis à Mutalascha* inquit Cyril. n. 3. Sed cum occasione cuiusdam discordiæ inter Sabæ cognatos agitatæ, & iam tandem sopitæ, tentassent *Sacrum Sabam auellere à Monasterio, & à pulchro illo Instituto, volentes eum & paterna frui hereditate, & suis facultatibus, & coniungi matrimonio: ipse diuino Dauide vtens tanquam consiliario, iudicauit esse optabilius abiectum esse in domo Dei, quam talium tabernaculorum frui diuitiis, & alia prosperitate Atque sic quidem B. Saba propositum vel ab ipsis, vt dicunt, cognitum est carceribus, & talem ab ineunte ætate ostendit Philosophiam.*

Fit Monachus

2. Peregrinatur ad loca sancta.

Cupiens autem Diuinus Sabas cognatorum & propinquorum periculosam omnino fugere propinquitatem, perfectionis Monasticæ auidus nec modum nec satietatem agnoscens, *in animo habebat* (n. 7.) *ire in sanctam ciuitatem & contẽplari loca sancta, lustrareq; & visere Patres qui erant in solitudine* (nonne eisdẽ signis antegressus est Euthymius?) *& ea frui, quæ ex ipsis percipitur, vtilitate aut etiam incitatione eorum vita institutionis ostendere acriorem impetum ad virtutem.* Sed quo tandem pergebat Sabas? Haud dubium quin ad Euthymium. *Cum enim* (n. 8.) *de magno accepisset Euthymio* (*virtus enim eius vbique prædicabatur*) *captus est vehementi desiderio eum congrediendi, est enim simile semper amicum simili.* Qualiter autem res acciderit, sic narrat Cyrillus in Euthymio n. 55.) *Octogesimo & secundo anno ætatis Euthymij accedit B. Sabas, cum adhuc esset iuuenis, & nec barbæ quidem primam habens lanuginem, quæ genas contegeret: ad eius pedes procidit rogans, supplicans & obsecrans, vt fieret eius omnis rationis particeps, & ab ipso pastore pascatur cum aliis* (obserua obiter disciplinam suscipiendorum fratrum à B. P. N. Benedicto traditam cap. 58.) *Magnus autem Euthymius, qui in exercendis pueris erat præstantissimus, vt qui omnium certaminum spiritualium fecerat periculum, cum vidisset Sabam adhuc iuuenem, dubitans ne ardor esset solum, non habens rationis iudicium & grauitatem quæ ex ea proficiscitur, non prius permisit vt habitaret cum Monachis qui erant in Laura, quam totam Monasterij persecutus esset vitæ Institutionem, quæ est in Cœnobio, & ostendisset eam quæ exigebatur absolutionem.*

Venit ad Euthymium.

Suscipitur.

3. Euthymij prædictio de Saba.

Pergit Cyrillus. *Cum hæc dixisset* (Euthymius) *per quendam ex fratribus eum transmittit ad B. Theoctistum dicens: Accipe adolescentem, & diligenter sub te simul exerceatur, & educetur. Nam, vt mihi videtur, in exercitationis Instituto, & in rectis factis erit insignis. Atque ille quidem hæc Sabæ prædixit; prædictionem autem congruens quoque consecutus est exitus. Non est enim nunc non est, non vrbs, non regio, non solitudo, in qua illius diuini viri res non celebrentur, & simul ei, qui dicit, & iis, qui audiunt, voluptatem afferant.* Et quidem Sabam in omnibus rectè factis mirandum ostendere nostrum non est, quo Ascetica ipsius dumtaxat facinora persequimur. In cunctis tamen expressam Euthymij imaginẽ tenuisse, ingentia ipsius miracula probant, à Cyrillo in eius actis relata apud Sur. loc. cit. num. 6. 13. 16. 21. 31. 56. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 100. & 105. & alibi obiter, crebræ reuelationes n. 23. 35. 62. 64. & alibi; gloriosæ atque insolentes demonum victoriæ n. 14. 18. 32. 33. & alias futurorum prænuntiationes, innumeri labores à generoso veritatis athleta tum ab hæreticis, tum etiam à Schismaticis pro Conciliis Sacris, & Ecclesiæ pace perpessi, itinera ab ipso iam senio confecti, pro communi vtilitate confecta, prædicatio Decretorum Iustini pro restitutione exulum Orthodoxorum, legationes pro Palæstinis ad Iustinianum Imp. aliaq; innumera Baronij, aliorũque Historiographorum studio, & stylo relinquenda, & à nobis incidenter tantum pro Institutorum Monasticorum elucidatione attingenda; quorum etiam meminit Concil. Nicenum 2. Act. 1. & 4. quibus tandem bene meritus ciuis in Sanctorum Catalogo adscriptus est hoc elogio 5. Decemb. *Mutala* (al. Mutalascæ) *in Capadocia S. Sabæ Abbatis, qui in Palæstina miro sanctitatis exemplo refulsit, & pro Fide Catholica aduersus impugnantes S. Synodum Chalcedonensem strenuè laborauit.* Vide notata ibi à Baronio. Quo autem iure ab ipso in præsenti, & à Metaphraste in Actis n. 47. *Abbas* nuncupetur ex dictis cap. præced. num. 3. coniicies; quæ tu consulas ne actum agamus, & ad Monasticem redeat oratio.

4. Recedit à Monasterio Euthymij.

Præcipienti igitur Euthymio Sabam ad Monasterium Theoctisti deferri, Sabas acquiescit, *& quæcumque ipse mandasset, se prompto & alacri animo facturum promittit.* Sed *cum post illius* (nempe Euthymij) *decessum, Monasterium* (ô rerum vices, ô tempora & mores!) *otio & socordiæ paulatim se dedisset, longo tempore an fugit B. Sabas, & habitabat in solitudine, cum Gerasimus eam, quæ est circa Iordanem, solitudinem non secus atque stella illuminaret. Sabas vero tunc attigerat trigesimum quintum annum suæ ætatis.* Vbi nota exercitatum Sabam in Monasterio ab imberbi ætate, vsque ad 35. annum, sed carptim non cohærenti tempore ibi degebat, captus namque solitudinis amore (in quo maximè sese Euthymij præbuit effigiem) eremum iterabat, quoties dabatur occasio, vt §. seq. latius dicemus. Ibi autem per quinquennium pluribus cum à dæmonibus non obscurè & latenter, sed aperte, & ita vt oculis cernerentur, scorpionum, & serpentium specie perpessus bella; tum etiam ab Agarenis plane barbaris, & animo malignissimis vno tantum comite Antho Sabæ & virtutis amico inseparabili, tot expertus iniurias vt terra dehiscens vnum ex ipsis, sicut olim Dathan, in aliorum conspectu deuorasset, *deinde* (inquit Cyrillus n. 17.) *etiam solitudinem facit Sabas habitabilẽ, & Lauram in ea construit, quam omnium clarissimam & maximam, & virtus & multitudo eorum, qui in ipsa habitabant, breui tempore effecerunt.*

Ædificat maximam Lauram.

5. Visio pro ædificanda maxima Laura.

Verum enim vero (Subdit) *opere pretium est repetere, vndenam & quemadmodum constituta sit laura, & quisnam locum ostenderit, & mandauerit illic iaci fundamentum. Iam quatuor annos transegerat hic admirabilis Sabas in solitudine. Cum fuisset autem aliquando in excelso illo colle, in quo celeberrimi Theodosij doctrina fructum percepisse dicitur, beata Imperatrix Eudocia in cõsueta precatione pernoctans, videt visionem quãdam admirabilem splendore coruscantem, & veste lucida*

ei ostendentem torrentem, vt habitaret torrentis speluncam, quæ vergit ad Orientem, & ei pollicentem auxilium ex sancto, & alimentum ab eo, qui vel ipsis iumentis producit fœnum. Et fuit quidem visio eiusmodi. Ipse autem magna ex visione affectus lætitia, cum statim è colle descendisset quadam diuina & sapiente prouidentia tanquam ab aliqua dextera deducitur ad speluncam. Quadragesimo itaque ætatis suæ anno cæpit habitare speluncam. Et enarratis Institutis quibus in spelunca à Deo sibi reuelata degebat, subdit n. 18. *Atque quinque quidem annos sic Saba transegit in spelunca. Sed cum non solum quæreret, quod suum erat* (n. 19.) *Sed etiam curam gereret salutis aliorum, imo vero etiam ei iussisset Deus, dedit se sollicitudinibus, & priuatus fuit silentio reipsa implens id, quod fuerat dictum à Propheta. Conscindite gladios vestros in aratra, & Lanceas in falces, iubens iis qui ad perfectum boni habitum peruenerant* (Sabæ in solitudine magisterio) *& iam hostes fugarant, ac profligarant, transire ad colendos Apos animæ fratrum nimium sylvescentes* (otio & socordiæ quibus in Monasteriis viuebant) *eosque mundandos, & reddendos fertiles fructibus spiritus. Agebat autem tunc ætatis annum 45. Multis vero ex multis locis illic confluentibus, & maximè quicunque à mundo & omnibus quæ sunt mundi recedentes, in monte versari elegerant, admirabilis ille grex celeriter augebatur, beato Saba cum alia spirituali eorum cura aptum quoque locum vnicuique deputante ad cellarum ædificationem. Quamobrem videre licebat viros circiter septuaginta numero omnes breui adipsum conuenisse:* atque ibi Laura verè maxima ædificata, nouisque ædificiis in dies dilatata, *cum venisset Ioannes silentiarius ad maximam Lauram, inuenit B. Sabam, qui habebat conuentum 150. Anachoretarum.* Hæc prima Sabæ Laura ab ipso potissimum exculta cuius situm elegantiam atque munitionem infra trademus.

150. Monachi in maxima Laura.

6. Alia Laura 150. Monachorum.

Rursus vero cum Sabas, velut Iacob alter, quadam nocte columnam in terra fixam, capite vero cœlos tangentem videret, die illucescente *pergit versus Orientem, vbi ab eo visa fuerat columna ignis, & offendit quoddam magnum & diuinum antrum, quod seruabat effigiem templi Dei. Ad orientem enim erat quædam cōcha, quæ non humanæ sed diuinæ manus videbatur esse opus. In eo autem à tergo erat apertus latus quidam ingressus. Solis vero radius illic influens implebat domum copioso lumine, & suauem intus præbebat aërem & valde bene temperatum, vsum implens Diaconici. Cum sic ergo ædem illam aduenisset diuinam non manufacta, ornatam pulchritudine, & ipse quoque pro viribus in eo artificiosè fuisset fabricatus, & naturali pulchritudine adiecisset elegantiam, & vidisset quādam petram, quæ templum superemínebat, ipse quidem eam elegit ad habitandus.* Hæc ille n. 22. Subdit autem n. 23. *Cum autem multitudo Monachorum quotidianis cresceret accessionibus, & breui peruenisset ad numerum 150. aucta quoque est ex vtraque parte torrentis cellarum ædificatio: Cum ergo eius fama breui tempore in omnem partem peruasisset, multi ad eum veniebant cum multis pecuniis. Has autem diuinus accipiens Sabas, non immisit in crumenas, nec abscondit in penetralibus, sed consumpsit ad fabricanda ædificia Monachis congruentia, & ad suppeditanda alia quæ erant eis vsui.*

7. Monasteriū Castellij.

Neque inferiora Monachorum numero ædificiīue magnitudine fuere Cœnobium & Laura ab infatigabili, belloque machinatore Saba in Castellio constructa. Eo namque in solitudine quadam cū paucis fratribus labores multos, terumque extrema inopiam sustinente, cum Marcianus Monasteriorum Bethleemi totiusque Palestinæ Præfectus Generalis (de quo infra) in somnis à Deo ad aurem & Sabæ penuria admoneretur, nihilque cunctatus necessaria ad victum Sabæ suisque suppeditaret: *Ille cum ea quæ missa fuerant accepisset, & quænam missioni esset causa didicisset, hoc quoque duxit esse signum, quod ædificationi, & habitationi loci Deus faueret: & simul quidem vehementiùs Domino egit gratias, & Cœnobij ædificationem vrsit vehementius. Deinde postquam fuit finitum, in Monasterio collocat multitudinē Monachorū.* Hæc ille n. 35. Et n. 36. *Atq; Saba inquit magna erat cura, vt quos esset plantaturus in Cœnobio Castellij, & prouectæ essent ætatis, & Monasticam viuendi formam accurate tenerent. Nulli autem ex mundanis & iis qui recens aduenerant concedebat habitare in Castellio, sed paruo Cœnobio ad Lauræ borealem partem extructo, cum ei præfecisset viros industrios, & sobrios, & quorum fidei credi possent fratrum animæ, hoc habitande tribuit iis, qui è mundo recens ventitabant, donec ipsum Psalterium didicissent, & se exercuissent in alia Monachorum vita Institutione.* En Monasterium præ cæteris obseruantissimum. Postmodum Lauram prope ædificauit, atque vtranque domum quotidiè augebat ædificiis & fratrum accessionibus, vt notat n. 41. Rursus n. 39. circa turrim Dauid Monasterium aliud ædificat, cumque ibi Monachi omnes congregarentur, qui erāt circum circa dispersi, *diuinissimus Sabas emens multas cellas adierit eas ad illos hospitio excipiendos, qui veniebant ad Lauram & alteram domum ædificauit ad excipiendos Monachos, qui veniebant peregre.*

Obseruātissimum.

Aliud Monasteriū Paruum.

Laura.

Cœnobium circa turrim Dauid.

Pergit Cyrillus n. 40. *Acrem itaque in his rebus zelum adhuc magis amplificans Dominus è superis, duos quosdam secundum carnem fratres genere Isauros nomine Theodulum & Gelasium, qui ipsi quoque erant iuuenes, sicut ille Beseleel & Eliab architectos noui tabernaculi mittit ad nouum hunc Mosem. Quibus ille vtens opificibus ædificiorum, adstruxit quidem quæcumque in Laura* (nempe maxima de qua supra n. 5.) *adhuc deerant: construxit verò circa eam quoque Monasteria. Deinde ædificat etiam domum ad panem faciendum. Fabricatur etiam Nosocomium* (locus scilicet in quo ægrotantes curantur, nostris *enfermaria*) *& aquarum receptacula construit propter torrentem.* Hæc adiecta de nouo sunt ad maximam Lauram. Subdit: *Quoniam autem neque quod ei prius apparuerat à Deo conditum templum* (de quo supra n. 6.) *synaxi fratrum sufficiebat, & rursus multitudo Armeniorum oratorij exuperabat magnitudinem alteram ædem excitat Diuinus Sabas ab ipsis fundamentis, quæ ornatu & magnitudine nulla erat altera inferior, eamque Deo consecrat,* per manus Eliæ tunc Episcopi Hierosolymitani Euthymij discipuli. 8.

Theodolus & Gelasius architecti Sabæ à Deo missi.

Addita maximæ Lauræ.

Addita secūdæ.

Neque his ædificandi finem fecit Diuinus Sabas, quippe qui à Deo opificibus fuerat donatus, plura enim alia ab ipso erecta cœnobia & Lauras refert Cyrillus in Actis n. 53. & 60. atque innumera ferè inter enumerandos illius discipulos obiter attingemus: tantoque amplificationis Ecclesiæ, & Monachatus exarsit desiderio, vt paternā quoq; domū, quæ erat in Mutalasca 9.

Domū propriā extruit in templum.

lasca extruxerit in templum Sacris Martyribus Cosmæ & Damiano: Ac tandem, vt doctè aduertit Baronius A.C.530.n.40. ea omnia Christianæ Religionis egregia monumenta, quæ in Palestina & adiacentibus locis Iustinianus Imp. erexit, Sabam autorem agnoscunt, quorum latè meminit Procopius Orat.5. de Ædificiis Iustiniani: præcipue verò sunt Hierosolymus templum Dei Genitricis, *cui nullum plane* (inquit Cyrillus.n.106.) *aliud æqui parari potest*: cuius situm & fabricam latè ibi describit Procopius: & ad alia à Iustiniano erecta orationem conuertens inquit: *In via qua ad templum itur, stant hospitia vtrinque duo: vno hospites peregrini suscipiuntur, altero requiescunt, & refocillantur pauperes agroti:* Et in fine orationis: *Iberorum templum ædificauit Hierosolymis*, (an Hispanorum consulens deuotioni, loca sancta frequenter inuisentium?) *& Lazarorum in Hierosolymorum eremo, sanctæ Mariæ in monte oliuarum, Fontis S. Elisei Hierosolymorum: item Siletheon Abbatis Romani in Bethleem similiter & Ioannis Abbatis in Bethleem muros instaurauit.* Addit præterea duplicem munitionem templi Christianorum, quod erat in Garizin, ne deinceps iterum à Samaritanis incendium pateretur: septem etiam Ecclesias à Samaritanis exustas ab ipso Iustiniano restitutas; renouationem templi S. Thalalei, S. Georgij, & S. Pantaleonis martyrum in eremo Iordanis, templum & hospitium Dei Genitricis in Hierico, ac tandem ad radicem montis Sina in quo degebant Monachi sanctissimi (vtpote discipuli Magnorum Patrum Ioannis Climaci & Raythensis de quibus cap. seq.) nobilem Ecclesiam Romæ Virginis Mariæ: *Nã in vertice Sina* (inquit Procopius) *Homo pernoctare non potest propter assiduos strepitus, & fragores, aliaque terriculamenta quædam diuiniora quæ nocturnis horis illic exaudiuntur, humanam mentem & sensum percellentia.* Hactenus de ædificiis Sabæ. Cætera Missa facio ne arenam metiri, vel vndas numerare videar. Nunc ad discipulos.

Iustiniani ædificia Sabam autorem agnoscunt.

10. Præcipui Sabæ discipuli.

Quam plurimos Sabæ sectatores Cœnobia Laurasque colentes gregatim enumerauimus: sed quia non tam multitudine quam dignitate Diuini huius Magistri palestra obelisco digna splendebat, opere pretium erit meminisse digniorum. Recens ædificata maxima Laura septuaginta circiter numero ad Sabam conuenisse refert Cyrillus n.19. *Omnes*, inquit, *diuinos, & à Deo inspiratos, inter quos erat quidem Ioannes qui noua postea Lauræ præfuit.* (Hæreo an iste fuerit Ioannes ille cognomento Scholasticus ad Hierosolymitanam sedem euectus, de quo Baronius ex Laontio A.C.564. num.14 & 29. vel forsam Ioannes alter Abbas Palestinus sanctitate mirabilis, atque eodem sæculo celebris de quo ipse A.C.548. num.16. & 17.) *Erat autem Iacobus quoque, qui Lauram Pirgiorum ædificauit in Iordane, Firminusque & Seuarianus: ex quibus alter quidem ædificauit Lauram quæ est in Malischa, alter vero Monasterium, quod est in Maricha, & Iulianus opifex Lauræ, quæ est in Iordane, quæ nominatur Elzeraba, & reliquorum sanctorum Catalogus, quorum singulorum meminisse, & eos nominatim persequi propter multitudinem recusat oratio.*

Ioannes.

Iacobus Firminus Seuerianus.

11. Ioannes silentiarius.

Verum nequaquam silentio præteriri digna sunt nomina aliquorum: præsertim celeberrimi illius Ioannis cognomento silentiarij, qui Episcopatui Colomensi nuntio dato in Laura maxima Saba illius disciplina diu incognitus, & diutiùs silens vitam sanctitate spectabilem cum morte præclara coniunxit, cuius Acta compendio scripsit Cyrillus Monachus, eaque expoliuit Metaphrastes apud Surium tom.3. Maij 13. atque aliqua insigniora eiusdem in Monachatu facinora inter Sabæ Instituta referemus. Profert etiam in præsenti Cyrillus Hieremiam genere Armenium, quem *dona* inquit *decorabant spiritualia*, quemque *duo sequebantur discipuli, qui vocabantur Petrus & Paulus, qui cognoscebantur eius vitam apertè referre, & exprimere*, ex quibus Paulus Lauræ cuidam præfectus, quietis amore, præfecturæ oneris, & honoris impatiens, cum per sex menses Monachis præfuisset, fuga sibi consuluit, atque in Arabiam se contulit vt ipse refert n.51. Meminit quoque Basilij cuiusdam miraculosi iuuenis n.44. Et n.45. Eumathium celebrat genere Isaurum. *Qui cum cellam accepisset fecit Cœnobium, & in eo collegit multitudinem Monachorum, quorum vnus est etiam Tharasius, cui post Emathium fuit commissa Præfectura.* Ac tandem Cyrillus ipse num.107. de seipso: *Cum me*, inquit, *magnus Sabas aspexisset, & salutasset, & sua dignatus esset benedictione: Hic ex hinc*, *inquit*, *Patri* (ipsius Cyrilli, amicitiis Sabæ coniuncto) *est meus discipulus: Doceatur ergo Psalterium: eo enim opus habeo.*

Petrus & Paulus.

Basilius. Eumathius Tharasius.

Cyrillus.

12. Diuiditur præfectura Monachatus Palestini.

His discipulorum numero genere & sanctitate nobilium collectis copiis, Cœnobiis & Lauris erectis, Erimisque inhabitatis, ne sub tanta Monasticæ Præfecturæ mole ingemisceret vnus vir, stul. oue, sicut Moyses alter, labore consumeretur tot subditis, locisque prouidè præsidere præsumens obseruantiæ detrimento, iubente Salustio Hierosolymorũ Archiepiscopo diuisa fuit in duo capita Palestini Monachatus præfectura: atque ea quæ ad Cœnobitas attinet Theodosio spectabilis sanctitatis, & prudentiæ viro credita est: Anachoretarum vero Lauras incolentiũ & atque Eremicolarum gubernatio Magni Sabæ curæ commissa: non tamen ex plenitudine potestatis id exequente Sabustio, sed coacto Generali Præfectorum localium aliorumque insignium Monachorum Capitulo, eorumque rite expectatis suffragiis. Rem totam ex Cyrillo audire gratum absque dubio lectori erit n.37. vbi post plurima Monachatus Palestini enarrata primordia inquit: *Si quem ex iis qui mundo renuntiabant videret* (Sabas) *cui scilicet facies nondum esset tecta pilis, eum mittebat ad illum, qui mihi dictus est superius Theodosius* (cuius passim cum laude refricat nomen, atque inter Euthymij discipulos meminimus cap. præced.n.8.) *qui quidem iam recesserat ab Ecclesia quæ dicta est Cathismatis* (solutus nempe ab exilio quem ab Anastasio Imp. in Monachos defendentes sacras Synodos furente fuerat perpessus.) *in parte Lauræ, quæ vergit ad Occidentem constituerat Monasterium, quod vita communiter degenda conueniebat, distans à Laura triginta quinque stadiis: qui eos qui mittebantur lubenter admodum excipiens omnibus modis studebat eorum curam gerere, eique miserat gratificans, erant enim magno inter se amore coniuncti diuinus Sabas, & hic Beatus Theodosius: & vterque alterius voluntatem præferebat voluntati suæ, imo vero voluntatem alterius putabat esse suam, cum Christi amor*

Theodosius Cœnobitis præficitur.

Sabas Anachoretis.

Sabas & Theodosius valde familiares.

sic eos coniunxisset, vt idē sentirent, eis persuasisset. Hoc autem erat omnium sermone celebratum, & aliud par Apostolicum ab Hierosolymitanis indicabantur. Eis ab Archiepiscopo, à Salustio inquam, qui erat in Christo consummandus, mandata fuit Præfectura vniuersi cætus Monachorum: non quod ipsi eam accepissent, sed potius electi fuissent à Monachis, & præmium virtutis eam accepissent præfecturam. Quonam autē modo ad hanc administrationem peruenerint dicam paucis.

13. Coactio Capituli pro electione præfectorũ. Cum Elpidius & Elias successores magni Passarionis (in Schola Euthymij) è vita secessissent, consequenter ad Lezarum transiit administratio. Sic etiam ad Gerontium. Qui cum decessisset Anastasio cura fratrum committitur (vide plures Euthymij successores) Cum ij ergo, quos diximus, Lazarus, inquam & Anastasius, præessent administrationi, res Monachorum erant admodum turbulenta, & maximis agitabantur fluctibus. Cumque Monastica perfectionis paruam aut nullam curam gererent, ad quasdam autem mundanas curas, & pecuniæ emolumenta tota mente conuersi essent maximè cum Anastasius tunc post Zenonem suscepisset Imperium, & Schismata cum summa impudentia & licentia loquerentur aduersus Ecclesiam: Cum tunc ergo diuinus Salustius (erat autem is Patriarcha Hierosolymitanus) statuisset liberare fratres ab illa tempestate, primùm quidem constituit, vt qui iam à me dictus est Marianus, eis præesset, & eorum susciperet rectionē. (En Martianus post futurus totius Monachatus Generalis prẹses constituitur etiam Generalis, vsque ad coactionem Capituli) Cum autem intercessisset aliquantum temporis, ægrotabat quidem diuinus Salustius, & corpore erat malè affectus. Ad eum vero conueniant omnes qui erant in solitudine. (Omnes siue Cœnobitæ siue Anachoretæ, siue Eremitæ: neque enim putandum est Cœnobitas & Anachoretas à suffragio sequentis electionis fuisse repulsos, quippe qui corpus idem cum Eremitis constituebant, vt notauimus cap. præced. à n.4.) Ipse autem communi suffragio eorum qui simul conuenerant, statuit vt Monasteriis quæ erant circa sanctam ciuitatem, præessent Sabas & Theodosius, ij quos præsens vrbis ostendit oratio. Ab illo ergo tempore Theodosius quidem iis qui communiter viuebant: Sabas autem ijs qui cum nemine congrediebantur & erant omninò separati, præerat. Theodosius nempe Cœnobitis, Sabas vero Anachoreticis & Eremitis, qui in Laura seorsim, & in Eremo longè longius separati degebant. Hinc Theodosius Cœnobiarcha & Archimandrita quasi cognomēto appellatus cuius Monasticem infra tradēmus.

14. Marcianus Generalis. Cæterum quo amplius appareat Sabæ diebus Palestinæ Monachatum nostri in omnibus extitisse prototypon, obserua Martianum hunc qui iubente Salustio, Præfectorum congregationi præfuisse, atque eorum rectionem eo interim spatio suscepisse refertur, Generalem egisse Prælatum omnium Cœnobiorum. Prodit hoc aperte Cyrillus num. 34. vbi cum narrasset Sabam secessisse in solitudinem quandam, vt aliàs solebat, atque in colle vicino Monasterio Castellij domum cuiusdam in mundo splendidi inuenisse ex pulcherrimo lapide constructam, tecto excelsam, magnitudine amplam, eamque ipsum rediisse elegantiorem, atque in Cœnobium redegisse, subdit: Cum is autem (Sabas) sic cum suis laboraret in iis ædificandis habitaculis, eorum verò, quæ sunt necessaria, nullam curam gereret, & quorum est hominibus vsus ineuitabilis, Deus cui gratum erat locum ædificari, ipse viro longè optimo Marciano etiam ad id ferentem īmmittit visionem, qui ipse quoque præerat iis, quæ sunt in Bethleem Cœnobiis, & rursus curam gerebat eorum, quæ erant vbique, Cœnobiorum. Agebant ergo Theodosius, & Sabas quasi Prouintiales Præfectos, Marcianus vero Generalem, vtpotè cui cura vniuersalis erat eorum etiam, qui sub Saba degebant.

Diuersa itaque sub Martiano Generali inter Sabam & Theodosium Monastica Præfectura, non æque diuersam inuenio potestatem priuatiuam eligendi locales Præfectos Cœnobiorum, & Laurarum; sed totam penes Sabam residere facta probant: siue enim ad Cœnobia, siue ad Lauras Sabæ manu prouectos præsides passim apud Cyrillum in eius Actis habemus; de Theodosio verò altum vbique silentium, tum in præsenti, tum etiam apud Surium tom. 1. Ianuar. 11. in eius vita ab ipso Cyrillo exarata, vt meritò placet Baronio A.C. 511. n. 22. Et vt pauca ex innumeris producamus. Atque Saba (inquit n. 36.) magna erat cura, vt quos esset plantaturus in Cœnobio Castellij, & prouecta essent ætatis, & Monasticam viuendi formam accurate tenerent sed paruo Cœnobio ad Lauræ borealem partem extructo, cum ei præfecisset viros industrios & Sobrios, &c. Præfectum scilicet, aliosque ministros. Et num. 49. Diuinus Sabas descendit ad Lauram, cum quendam constituisset Seuerum, vt præesset Monasterio Nicopolis. Et n. 53. Cum vidisset quemdam locum ex omni parte tranquillum, silentioque & quieti valde aptum speluncam quidem nominat Monasterium, Paulo vero mandat eius curam, ei adiungens socios solicitudinis (cæteros nempe Monasterij ministros & officiales) Quiricum quendam & Eustathium. Et num. 56. Deinde (inquit cum à turri) scilicet Dauid, in qua erexerat Monasterium (deduxisset (quosdam Monachos) illos quidem refert in numerum conuentus, qui erat apud B. Theodosium, vnum autem ex eius discipulis nomine Ioannem Byzantinum, moribus admirabilem, qui ex primo ordine Scholarium vitam elegerat Monasticam, turrris præficit curatum, alios quoque fratres ei tradens ad ferendum auxilium &c. Et n. 59. Nouas cellas fabricatur (Sabas, & domum excitat oratoriam quo quidem in loco Andream quendam & Paulum fratres secundum carnem illarum rectioni præficit, & curationi: & cum effecisset, vt quidam fratres simul cum eis habitarent, Lauram constituit. Quibus perspicuum est Sabam non solum erga Anachoretas sibi commissos, sed etiam penes Cœnobitas Theodosij discipulos potestatem promouendi ad Prælaturam habuisse. 15. Potestas eligendi præfectos penes Sabam.

Neque id tantum Sabæ meritis & authoritati creditum in eius Actis inuenitur, sed potestas etiam cogendi Capitulum Præfectorum, eosque in communi conueniendi, ac de rebus ad Monachatus regimen pertinentibus pertractādi. Post iniustum illud, (inquit Cyrillus. n. 87.) Eliæ Palestinæ Antistitis exilium fames quædam & penuria rerum necessariarum siccitas quoque & locusta graues quædam plaga integris quinque annis oppresserunt Palestinam. Cum vero essent septem, quæ ab ipso constituta fuerant, Monasteria, & quorum ipse curam gerebat. (En præter Laurarum omnium præfecturam, septem Monaste- 16. Cogit Capitulum Præfectorum.

riorum

tiorum à Saba extructorum penes ipsum suprema potestas) *nulli eorum reditum ac prouentum promisit. Sed cum Deo eorum omnem mandasset curam, & ea similiter premerentur rerum inopia, ille non modo nihil rite & abiectum est locutus: sed etiam conuocans Praefectos Monasteriorum, suadebat vt propter hoc nihil angerentur animo, neque de corpore quicquam essent solliciti &c.*

17. Visitat Monasteria & Lauras.

Cœterum qui tanta in omnibus agebat autoritate, visitationis locorum sibi subiectorum onus etiam subiisse nequit dubitari: quod haud obscurè innuit Cyrillus n. 88. vbi cum retulisset Orante Saba triginta iumentorum onera à diuina prouidentia consultò missa fuisse, quibus alimenta septem Sabæ supradictis Cœnobiis, & Lauræ eadem calamitate famis oppressæ suppeterent, statim ad Lauram veniens ad Lauræ Præfectum, qui indigentiam parcè & sordidè ei obiecerat. *Quid ais, inquit, Sacrum ne dimittemus* (propter defectum panis) *ministerium? Ille autem intelligens interrogationem esse reprehensionem cogitationum, quæ non satis erant validæ ad sperandum in Deo, procidit ad pedes eius petens veniam, & pro tam illiberali parcitate vehementem inferens pœnitentiam. Et ille cito eam dat discipulo; & ea, quæ oportebat, suadet, dicens: non oportere esse tam paruo, & abiecto animo; sed à spe diuina firmiter dependere, & quod dicit diuinus David, curam iactare in Dominum, cui nos longe magis quam parentibus curæ sumus.* Et n. 56. de subditorum cura loquens, qua Sabæ animus coquebatur inquit; *Sed ne ipse eos, vt solet fieri, negligebat, sed ad eos visitandos frequenter veniebat, & vehementer laborabat, & ad res eorum gerendas eis opem ferebat.*

18. Iuri eligendi præfectus quandoque cedit.

Cessit tamen quandoque Sabas iuri eligendi Præfectos, nolens perpetuo ex singrapha (vt aiunt) agere, ne censorium supercilium affectare videretur atque ideo non semel communi calculo, atque Monachorum suffragiis Præfectorum deuoluit electionem. Obierat Ioannes Maximæ Lauræ Præfectus, cui Sabas ipse commiserat Præfecturam: *Deinde* (inquit autor) *post illum consilio Diuini Patris Sabæ qui illic erant Monachi, cuidam Paulo committunt administrationem.* Vbi nota consultiuè tantum se habuisse Sabam; ac per consequens suffragiis Monachorum electionis decisionem reliquisse. Sed quid postea? *Erat* (Paulus) *Romanus genere sed simplicissimus, & ab omnibus negotiis alienissimus: veras solas diuitias cognoscens, nil possidere. Ipse autem cum sex solum menses admodum inuitus permansisset in Laura, nihil sibi volens exhiberi molestiæ, fugit in Arabiam: & cum illinc venisset ad Seuerianum, excedit è vita. Sed cum diuino Sabæ fuisset eius fuga* (& mors etiam vt credo) *significata, ille Agapetum suum discipulum misit præesse Monachis.* Sed quomodo iussit? nonne ex plenitudine potestatis? Nequaquam sed annuens Monachorum postulationi. *Non magis* (inquit) *honorans eius* (Agapeti) *virtutem, quam satisfaciens illorum* (Monahorum) *petitioni. Ipsum enim vt præesset, communiter vocabat totius simul Lauræ legatio. Neque ipse quidem hoc lubens suscipiebat, sed euectus fuit illorum iudicio & sententia*, Saba autem ad superos translato electionem Præfecti in Maxima Laura ad Monachorum suffragia fuisse omnino deuolutam crediderim ipso dum viueret id exequente, vt posteris agendorum legata obsignaret. Perspicuè id constat ex num. 117. vbi mortuo Gelasio Sabæ successore, *eius loco* (Georgium) *Præfectum & ducem constituunt* (Monachi) *& in diuinissimi Sabæ throno collocant.* & n. 118. *Deinceps rectionem suscipit Cassianus,* haud dubium quin à Monachis: subdit enim. *Qui cum decimum mensem implesset in administratione, & Deinde ex hac vita excessisset, Canoni post ipsum mandant Monachi Præfecturam. Mandant verò, Deo, vt arbitror Monachorum animos ad hoc mouente. Fuit enim vir ille summè resplendens & rectis dogmatibus, & omni virtute & recte factis.* Post obitum Sabæ ad suffragia Monachorum deuoluitur electio.

19. Anachoreticam vitam præfert Cœnobiticæ.

Denique vt iam ad Instituta Magni Sabæ accedamus, quibus tot subditorum vitam informabat, præmittenda nobis est linea illa summæ tenuitatis, quæ arrepto Monachatus penicillo Euthimij imagini Sabæ visum est extremam imposuisse manum; perpetuus nempe ardor, quo vitam semper desiderabat Anachoreticam, & suspirabat Eremiticam, quas passim confundit Cyrillus in Actis Euthymij, Sabæ, Theodosij & Ioannis silentiarij, cum non paruum inter eas assignauerimus discrimen cap. præced. n. 4. & Anachoreticam pluries *conuentualem* nuncupet Cyrillus, præsertim in Ioanne Silentiario n. 5. vbi *Cum venisset* (inquit) *ad Maximam Lauram, inuenit B. Sabam, qui habebat conuentum* 150. *Anachoretarum.* Certa igitur ac stabilis Doctori nostro erat sententia solitariam vitam, communi esse præferendam, atque gradatim à Cœnobio ad Lauram, à Laura ad Eremum, tanquam à perfecto ad perfectius esse deueniendum. Quantum autem in suo sensu Anachoresim præferens abundauerit, satis superque indicauit cum Theodosio de Monasticis conferens. *Dicitur certe* (inquit Cyrillus n. 93.) *Beatum Sabam vrbanè sæpè dixisse Diuino Theodosio, illum quidem puerorum, se autem esse Præfectum Præfectorum*, idest *eorum qui à congressione separatam & quietam susceperant præfecturam*, vt ante notauerat, & in Ioan. Sil. n. 6. *Accidit vt conderet* (Sabas) *Cœnobium vt qui vita mundana renunciabat, in eo priùs Monasticam accuratè docerentur disciplinam: deinde sic in Laura habitarent, cum vitam Cœnobiacam perfectè didicissent: beato Saba affirmante atque dicente; quod sicut flos fructum præcedit, ita vita Cœnobiaca vitam Anachoreticam.* Idem de Anachoretica respectu Eremiticæ sensisse; opera ipsius prædicabunt. §. 3. Nunc ad Instituta Cœnobitarum & Anachoretarum communiter viuentium, veniat oratio.

§. II.

Cœnobitica, & Lauretica Sabæ Instituta.

20. Prælati virtutes.

Placuit à prudentia, motibus, ingenio literisque Prælati, sicut in Euthymio Sabæ archetypo, Institutorum eius auspicatò sumere initium. *At verò* (inquit Cyrillus n. 20.) *qui esset acuto & subtili ingenio, & peruasisset omnem formam, & rationem exercitationis in illos* (nempe subditos) *se admodum aptè gerebat, & congruenter, alios quidem adhortans, alios vero admonens, alios autem increpans, & omnes, vt semel dicam, generosè ac strenuè resistere maligni artibus efficiens, & non pusillo & abiecto animo ferre labores solitudinis, neque in animi cedere angorem, quod quidem aperte est ars maligni; sed spe futurorum confirmari*

confirmari ac roborari. [*His & similibus vtens ad eos admonendos, effecit discipulos superiores quauis difficultate, quidquid intercedebat asperum, & vllam afferebat offensionem dissoluens, & faciens eos maligni tela superuolare, & leues eis pennas faciens ad virtutem. In rebus autem necessariis, & quæ vsum requirebant ineuitabilem, & precibus eos sæpe iuuabat, & clanculum eis opem ferebat: ne si plusquam possent ferre tentassent, tandem defatigarentur.* Et Ioanne Silentiario eiusdem gymnasij Doctore; in ipso.n.2. *Eos qui erant ei subiecti verbo & opere componebat, ac formabat ad se rectè gerendum in exercitatione: neque eos onerans iugo regulæ, vt qui recenter compacti fuerant; nec permittens vt manerent otiosi, & se nullo labore exercerent: sed eos paulatim ducens, & diuinis fluentis irrigans, effecit vt fructus producerent pro dignitate suæ vocationis.* His D.P.N. Benedictus totam paginam implet. cap. 2. vide dicta. cap. præced.num.18.

Cogitationes Prælato aperiendæ.

2. Qui ergo dubitarent Monachi medicis tantis aptam cuique morbo adhibentibus medicinam cogitationum ægritudines manifestare? Neutiquam id recusabat Abbas Eustachius, qui in Ioanne Silentiario n.17. hæc narrabat Cyrillo. *Me aliquando grauiter oppugnauit spiritus blasphemiæ: veniensque ad Abbatem Ioannem Silentiarum exposui ei meas cogitationes, rogauique vt preces ab eo acciperem, surgens autem senex mihi fecit orationem, & dixit: Benedictus Dominus fili mi, quod tibi non apropinquabit amplius spiritus blasphemiæ. Atque ita factum est, vt senex dixerat, neque ab illo tempore sensi amplius malam illam & blasphemam cogitationem.* Vide D.P. N. Benedictus cap.7. de Humilitate Gradu.5. & notata cap.præced.n.19.

21.
Opus Dei in Cœnobiis & Lauris.

3. Eam nunc præ cæteris à D. P.N. Benedicto à cap.8. vsque ad 20. enixè commendatam Operis Dei obseruantiam in Monasteriis & Lauris Sabæ aliè repetitam adducamus in medium ex n.22.vbi ait. *Constituit Sabas vt Sabbatis & Dominicis diebus in eo* (nempe templo non manu facto quod in speluncas inuenerat) *consueta fieret glorificatio.* Et n. 26. cum Petrum & Paulum genere Armenios ad Monachatum suscepisset in solitudine quadam, vbique Lauram postmodum ædificasset, *eis paruum reliquit oratorium, vt diebus Dominicis & Sabbatis sua lingua consuetam peragerent glorificationem, ex quibus auctum est in Laura genus Armeniorum.* Et n.40. *Quoniam autem neque, quod ei prius apparuerat, à Deo conditum templum* (de quo nupertimè) *Synaxi fratrum sufficiebat: & rursus multitudo Armeniorum oratorij exuperabat magnitudinem, alteram ædem excitat diuinus Sabas ab ipsis fundamentis, quæ ornatu & magnitudine nulla erat inferior, eamque Deo consecrat, quæ quidem cum ab Elia, qui tunc Ecclesiæ* (Hierosolymitanæ) *præerat, de more fuisset dedicata, illas quidem Sacras fratrum Synaxes illic iubet deinceps peragi: Armeniorum autem multitudinem transferri in illud diuinum templum, adeo vt Christianis quidem consueta glorificatio, & ipsa Euangelij lectio, quæ fit iis, qui sunt præsentes, proprio eorum sermone impleretur: simul vero cum aliis diuina sumerent Sacramenta.* Vbi nota designatum Armeniis in Laura Sabæ peculiare Sacellum pro celebratione officij diuini proprio eorum sermone, ne Græci, & Latini expertes à Dei Laudibus destituerentur. Non aliter quam in Sacra Ecclesia Toletana à tempore Sarracenorum Hispanias dominantium in Sacello huic muneri Ecclesiastico Gothico dicato quotidie celebratur Muzarabum, idest Mixtarabum officium, ritusque Sacer ex libris D.Isidori retinetur, quo Christiani ea tempestate inter Arabes extorres facti in montibus, speluncis, & exilio vtebantur. Vide Loxysam in Not.ad c.1.Concil.8. Tolet. Hunc autem morem ab Eusebio Syro fluxisse constabit.c.10.n.46.

Armenis Sacellum designatum.

Muzarabum officium.

4. Pro Cœnobitis & Laureis prope Hierosolymam habitantibus, hoc quoque prætereà statuit, *vt die quadam Sabbati in templo speluncæ* (quod in Eremo erat) *diebus autem Dominicis fierent synaxes in templo Deiparæ* (Hierosolymis constructo) *In aliis autem Ecclesiis, & Dominicis, & insignioribus festis magis solemnibus à vespera vsque ad mane producerentur.* En antiquissimus ritus nocturnarum precum Apostolorum tempore & exemplo in Ecclesiam constitutus, non solum à clericis & Monachis obseruatus, sed ab vniuerso populo Christiano summissa voce orante in Ecclesiis inter tres illas nocturnas preces, quas olim ad vesperam media nocte, & mane explebamus, vno autem compendio hodie absoluimus. Meminere huius ritus D.Hieronymus aduersus Vigilantium (seu rectius vt ipse ait Dormitantium) qui solam Paschatis Vigiliam approbabat: Clemens Alex. Pedag. cap.9. & Lactantius lib.7. c.19. aliique Patres ortum testantes à præcepto illo Euangelico Marc. 13. *Vigilate ergo: nescitis enim quando Dominus veniet, sero* (en primi Nocturni hora) *an media nocte* (Ecce secunda vigilia) *an galli cantu* (tertia scilicet vigilia) *an mane*, nempe hora matutinalium laudum. Atque eiusdem ritus testimonium irrefragibile profert Plinius iunior gentibus lib.10.ep.97. Traianum Imper.de moribus Christianorum informans his verbis: *Affirmabant autem hanc fuisse summam vel culpæ suæ vel erroris, quod essent soliti stato die ante lucem conuenire, carmenque Christo quasi Deo dicere secum inuicem.* Vide Baronium A.C.51.n.68.

22.
Nocturnæ preces à vespera vsque ad mane.

Perseuerauit mos iste vsque ad tempora D. Ambrosij, à quo vsum Vigiliarum S. Monicæ suasu ab Ecclesia fuisse proscriptum, credidere aliqui, eo quod petulanter Christianorum aliqui noctem ludendo, choreasque ducendo in Ecclesia transfigerent. Attamen in Oriente eadem tempestate nocturnas viguisse Vigilias, manifestum est ex D. Hieronymo contra Vigilantium eiusdem nominis hostem vbi: *Et in Vigiliis Paschæ* (quas approbas) *tale quid fieri* (nempe choreas & ludos) *plerumque conuincitur, & tamen paucorum culpa non præiudicat Religioni, qui & absque Vigiliis possunt errare, vel in suis vel in alienis domibus. Apostolorum fidem Iudæ proditio non destruit.* Vide notata cap. 4. n. 103. & 105. Quidquid autem sit de opinione dicentium ab Ambrosio fuisse proscriptas circa A.C. 406. (quod ib.n.49.& in Notis Martyr.5.Ioan.negat Baronius) nunc prope A.C.491. à Saba videmus aperte in Monasteriis & Lauris, cunctisque Hierosolymitanis Ecclesiis instauratas. Alij melius in Antisiodorensi Concilio Diocesano sub præside Aunachario eiusdem ciuitatis Episcopo Vigilias abolitas sentiunt, Can.3.his verbis: *Non licet compensas in domibus propiis, nec Vigilias in festiuitatibus sanctorum facere* Et Can. 5. *Omnino & inter supradictas conditiones, Vigilias,*

23.
A Saba instauratæ.

Quo tempore scriptę.

lias, quas in honore Domini conseruant, omnibus prohibemus. Nec refert quod Baronius tom.8. A.C.590.n.37.obiicit ex eodem Concil. vbi dicitur: *Noctem quoque ipsam*(Diei Dominicæ) *quæ nos superna luci,& immarcessibili reddidit, spiritualibus exigamus excubiis: nec dormiamus in ea, quemadmodum dormitant, qui nomine duntaxat Christiani esse noscuntur &c.* De priuatis namque intra domos proprias, atque secreta cubiculi vniuscuiusque penetralia celebratis Vigiliis necessario intelligenda sunt: verba enim quibus expressè Vigilias prohibet, non aliter quam de publicis in Ecclesia celebratis possunt explicari. Cum autem certum sit priuatas nemini vnquam fuisse prohibitas, certius est publicas eo canone proscribi. Neque aliter decreta hæc cohærere sibi posse videntur. Quousque alibi ritus iste durauerit non constat. Abolitum autem in Italia æuo B.P.N. Benedicti patet ex cap. 8. Regulæ & sequentibus.

24. Trisagion cani sancit. 5. Laudi etiam & maximæ gloriæ dandum arbitror Magno Sabæ quod Angelicum Trisagij canticum in Ecclesiis suis, totiusque Palestinæ sanxerit esse canendum. Rem prodit Cyrillus n.41. his verbis: *Quoniam autem quidam sequentes inanem vocem Petri cognomine Fullonis (qui eadem sentiens, quæ Eutyches cum Antiochenam sedem impiè inuasisset, sæpe fuit expulsus à Sacris vestibulis) Angelico ter sancti hymno inserebant; QVI PROPTER NOS FVIT CRVCIFIXVS, diuinus Sabas adulterinam hanc tollens nouitatem, aliam quidem Sacrorum hymnorum consequentiam (quandoquidem sciebat eam rectè prosequi Armenos) permisit eis solita voce canere: solum vero hymnum Trisagium sanxit canere lingua Græca.* De origine Trisagij à superis inuenti, plura diximus in Comment. M.Max. A.C.444.n.4. Eius autem hystoriam breuiter in præsenti accipe lector ex Menol. Græco ad 24. Septemb. sub his verbis: *Die 24. Septembris imperante Theodosio, terra motus factus est magnus, & talis qualis nunquam antea factus fuisse commemoratur: quo factum est vt totus populus* (Constantinopolitanus) *vna cum Imperatore & Patriarcha exierit extra vrbem in locum qui dicitur Campus: propterea quod sic cessatione aliqua erat illa terrarum commotio. Cum igitur Imperator ipse Theodosius, & Prochus Patriarcha, & totus populus Lytaniis & supplicationibus diuinam opem implorarent, repente puerulus quidam de media turba in aërem raptus est. Omnibus autem præ timore clamantibus KIRIE ELEYSON, descendit puer, & voce magna populum compellans, petit vt Trisagion in hunc modum decantarent: SANCTVS DEVS, SANCTVS FORTIS, SANCTVS IMMORTALIS, miserere nobis: Quæ cum dixisset animam Deo reddidit, & terra motus quieuit.* Ratio autem cur Sabas *adulterinam* nuncupauerit *nouitatem* Eutychetis eiusque sequacis Petri Fullonis verba illa. *Qui propter nos fuit Crucifixus* ea est: quia Euthyches, eiusque sequaces vnam duntaxat naturam sicuti & personam in Christo prædicabant, ac per consequens Diuinitatem fuisse passam asserebant. Atque vt panem veneno corrumperent, virusque suæ hæresis dulciter aureo vasculo propinarent, vehementer pietatis specie studebant crucem Trisagio admiscere, ne vnus de Trinitate passus simpliciter diceretur, & cum in Trisagio abiicerent. *Qui crucifixus est pro nobis*

Trisagion cur & quando cani Cœptum.

Cur à Trisagio crux exclusa?

vnum de Trinitate crucifixum protestarentur. Cumque Orthodoxorum communis esset sententia Trisagion non ad vnam tantum personam, sed ad Trinitatem personarum debere referri, cruce adscripta quasi per consequens profiterentur Trinitatem totam fuisse passam, quod impiissimum est. An vero cuius personæ Diuinæ Trinitatis cani possit Trisagion, pluribus disputar. R.P. Hilarion. Rancar. Cisterciensis. S.Crucis in Vrbe Abbas vir litteris & probitate conspicuus, nobili super hoc tractatu, quem tu consulas.

In his vlterius obserua cum Baronio A.C. 492.num.40. Sabam Diuinum præsenti Canone instituisse, quod Armeni propriâ lingua reliquos hymnos psallerent, vt iam notauimus n. 21. Trisagion autem lingua Græca etiam Armenos canere iussit. *Ea quidem ratione* (inquit) *vt audiretur ab omnibus Catholicas longè aliter hymnum illum occinere quam docuisset Petrus Fullo impius hæresiarcha; & qua lingua ille hæresim Sacra cantioni admiscuisset, eadem Catholici illam absque vllo additamento occinentes, errorem redarguerent hæreticorum, & se perspicuè esse Catholicos declararent. Quo salubri consilio introductum est pariter in Occidentali Ecclesia vt vbique solemni ritu in Parasceuè cum sancta Crux adoratur absque illo additamento QVI CRVCIFIXVS EST PRO NOBIS à nefario Petro Fullone appesito Trisagion Græcè tantummodo publicè concinatur; qui laudabilis vsus hactenus in detestationem antiqua blasphemia perseuerat.* Cani autem ceptum A. C.444. citato loco pluribus probauimus. 25. Cur Græcè Armeni cecinerūt Trisagion.

6. Dato signo Diuini Operis festinato; non morosè cum grauitate tamen, occurre docuit Sabas, qui *ante omnes quidem veniebat ad Synaxim post omnes autem recedebat.* Ita Cyrillus in Saba.n.12.& in Ioanne Silent.n.6. *Sabbato* (inquit) *& Dominico die ante omnes intrabat Ecclesiam, & exibat omnium vltimus, stans cū grauitate & timore, & omni pietate ac reuerentia, in plerisque Psalmodia regulam.* Vide D. Benedictum cap.20.& 43. Vbi perpendendum non prohibito in Synaxi, & tumultuariè Psalmos vnicuique canere licuisse, sed iuxta *Psalmodiæ regulam.* Quænam verò hæc Regula fuerit, non constat. Crediderim scripto suam Monachis tradidisse Sabam, vbique speciales de Opere Dei peragendo Canones fuisse digestos, sicut in Regula D. P.N. Benedicti. Sed non extat, sicut neque Regula Euthymij. Meminit eiusdem Regulæ Cyrillus in præsenti. n.9. illis verbis: *Hominibus qui vitam elegerant Anachoreticam tanquam pastor est agnitus, eis affectus Regula ad sanctitatem: nam & mores ei tradidit, & legem imposuit, doctus ab Euthymio.*

Ad Dei opus qualiter occurrendum.

Regulam tradit Sabas.

7. Celebratur eisdem diebus in Lauris, & Cœnobiis Sabæ Sacrosanctum Missæ Sacrificium à Monachis concurrentibus ad Synaxim seu Collectam, adeo indispensabiliter, vt cum in Laura omnino defecissent necessaria, taliter, *vt ne suppeteret quidem panis ad Deo sacrificandum & efferendum, accedit is cui commissum fuerat ministerium, significans ei calamitatem, & simul appropinquare diem Dominicum ei* (Sabæ) *in memoriam reuocans; & quod non poterit vtique celebrari Diuinum mysterium, cum neque panis sit in Laura ad oblationem, neque aliquid aliud ex rebus necessariis. Sed hæc quidem ille. Magna autem re-* 26. Missæ sacrificium diebus Dominicis.

uera

uera illa & admirabilis anima, ne sic quidem desperauit de Dei curatione & arcanis, & ineffabilibus viis prouidentiæ. Sed ego, inquit, nequaquam prohibebo sanctum Dei ministerium. Tanta verò rerum necessariarum indigentia prabebit nobis aliquem Sacrarum rerum thesaurum ad Sacrum celebrandum ministerium: sed est fidelis, inquit, qui iubet crastinũ manere liberum à sollicitudine, quod attinet ad vsum corporis. Et cum nondum aduenisset dies Dominicus, veniunt quidam ad ipsum tanquam consulto missi à prouidentia, simul ferentes onus triginta iumentorum. Onus autem erat frumentum, & vinum & oleum, & alia Monachis apta ad alimentum, adeo vt Laura propemodum esset angusta ad capiendas res esculentas. Hæc ille. n. 87. Vbi nota quanta Deus magnificentia temporalibus ditauerit Monasterium deficiens in spiritualibus. Crederem ad summam paupertatem plura Monachorum deuenisse Cœnobia Operis Dei languescente feruore. Ferueat opus Dei, & horrea nostra implebuntur saturitate.

Signũ operis Dei. 8. Nec silentio præteriit Cyrillus signum quo Monachi excitabantur à somno ad Nocturnas Vigilias, & vocabantur ad Collectam. Cum enim mortuo Anthimio solitario spectabili virtute viro, dulcem ad eius corpus multorum cœlitùs canentium audiret Sabas modulationem; & didicisset vndenam fieret. *Sonus canticorum illorũ admirabilium, è somno repente excitat eum qui sub eo erat ordinatus, & iubet vt ligni pulsu conuocet fratres.* n. 65. vbi obserua morem peculiariter apud nostros Cistercienses nunc temporis vigentem, conuocandi fratres ligni pulsu (nostris *matraca*) ad conueniendum Monachum moribundum pro recommendatione animæ.

27. Sepeliendi ritus. 9. Sed neque hinc discedendum quin prius Catholicum & vetustissimum sepeliendi corpora ritum aperiamus. Subdit Cyrillus. Qui cum repente (pulsato ligno) *fuissent congregati, assumens aliquos Sabas venit ad cellam senis cum suffitibus & Lampadibus, (illinc enim audiebatur canticum) & cum fuissent intra cellam, nullum quidem alium inueniunt, nisi solum senem, eumque iam consummatum. Quem cum reuerenter complexi essent, & ei iusta fecissent, Sacrum illius corpus mandant Sepulturæ.* Et n. 108. de Saba ipso iamiam decedente: *cum vltima verba dixisset fratribus* (Similia, vt credo, supremæ orationi Euthymij, de qua supra cap. præced. n. 33.) *& postremum eis dedisset osculum.* Vetusti satis in Ecclesia est pompa funeralis: pristinusque mos huic non multum dissimilis sepeliendi refertur à Poncio Cypriani Diacono in eius Actis apud Surium. tom. 5. Septemb. 14. vbi de Cypriani Sepultura loquens inquit; *Et ita B. Cyprianus passus est eiusque corpus propter gentilium curiositatem in proximo positum est cum cereis, & Scholaribus in areis Macrobij Candidi procuratoris, cum voto & triumpho magno.* Et Gregor. Nazianz. Orat. de Laudibus Cesarij fratris sui *Cum multiplici* (inquit) *hymnorum cantu deducitur, celebrisque pompa affertur, matre accensas faces gestante &c.* Atque eodem prorsus religioso funere Georgius Nissenus Macrinæ sororis suæ, & Meletij corpora humata refert in Orationibus de Macrinæ vita, & functa Meletij. Atque inter alia amplexuum quidem & osculorum in funeribus Catholicorum meminit Chrysostomus tom. 1. hom. 1. de Patientia Iob in fine, vbi ait; *Qui secundum carnem parentes sunt, cum natum vltimo spiritu laborantem habuerint, circumsedent vltimaque eius audiunt verba, manus circumpalpant, adhortationes, fomentaque alia de industria adhibent, os deosculantur vltimo parentum osculo. Ex inde cum reddiderit puer animam, quemadmodum desiderant, iubent parentes officia adhibere. Manus componunt, oculos claudunt, caput directo statuunt, pedes reducunt, Lauant, Sepulchroque condigno dignis funeralibus condunt &c.* Et D. Ambrosius Oratione de Satyro fratre illius de seipso loquens inquit: *Nihil mihi profuit vltimos hausisse anhelitus, nihil flatus meos inspirasse morienti.* Luculentius autem ceremonias Sacras osculi sancti aliorumque rituum *super his qui sanctè quieuerunt* tradidit D. Dionysius Areopagita ab initio nascentibus Ecclesiæ lib. de Eccles. Hier. c. 7. cap. 2. vbi ait. *Coacto sancto cœtu venerandus Antistes siquidem Sacerdotalis ordinis fuerat, qui obdormiuit, ante sanctum altare inclinans eum, orationem ad Deum inchoat & gratiarum actionem. Si autem aut honestissimis Monachis, aut sanctæ plebi insertus erat, ministri diuinis inserta eloquiis verissima de nostra resurrectione promissa recitantes, consentanea, tantundemque valentia canunt psalmorum cantica, deinde sanctos iam defunctos concelebrat, cum quibus & nuper vita fructum pari laudatione prosequitur & post orationem ipse quoque Pontifex defunctum salutat* (haud dubium quin in osculo sancto) *& post illum qui astant omnes. Vbi verò consalutauerunt, super defunctũ fundit oleum Pontifex.* Vbi Seriò perpende lector ritum à crepundiis Monachatus erga defunctos Monachos obseruari solitum, à Saba imitatum. Viguit & apud Hebræos osculi vltimi ceremonia, vt colligunt multi ex illo Deuter. 34. *Mortuusque est ibi Moyses seruus Domini in terra Moab iubente Domino:* vbi Hæbrei *ad os Domini*, & Caietanus, *in osculo Domini*. Vide viegam in Apoc. c. 14. comment. 2. sect. 3.

Cæterum (inquit ibi Dionysius cap. 3.) *ista si viderint Prophani, vel fieri à nobis audierint,* 28. Sepeliendi ritus apud Gentiles
latè puto redibunt, nostrumque miserabuntur errorem. Neque est sanè cur miremur: nisi enim crediderint iuxta Scripturæ fidem non intelligent. Sed ridebunt quidem seipsos, quibus odores, vnguenta, tubæ, Lampades, amplexus, oscula, aliaque id genus in amicorum & consanguineorum funeribus vsitatissima fuere. Odorum, tubarum, & Luminariũ meminit Persius Satyr. 5. inquiens.

——— dentes crepuere detecti:
Vncta cadunt Laxis tunc pulmentaria Labris:
Hinc tuba, candela, tandemque beatulus alto
Compositus lecto &c.

Et Satyr. 6. metuens parum honorificè sepeliri, propriique funeris pompam hæredi suo quasi testamento obsignans inquit.

——— Largire inopi, ne pictus oberret
Cærulea in tabula, sed cœnam funeris hæres
Negligit iratus, quod rem curtaueris: vrnæ
Ossa inodora dabis, seu spirent cynnama surdum
Seu ceraso peccent cassia &c.

Luminarium Suetonius quoque meminit in Octauo c. 98. Et Ouidius in Canace Macareo amplexuum & osculorum, quibus olim super mortuorum corpora filiorum parentumvè Ethnici ruebant: ait namque.

Nam

Nate parum fuisti miserabile pignus amoris, &c.

Et rursus.

Non mihi te licuit lacrymis perfundere iustis
In tua nec tonsus ferre sepulchra comas.
Non super incubui, non oscula frigida carpsi, &c.

Et Metamorphos. 8.

Dumque manet corpus, corpus refouentque fouentque;
Oscula dant ipsi, posito dabit oscula lecto,
Post cinerem cineres haustos ad pectora pressant, &c.

Hymnis, lampadibus, suffitibus, osculis & amplexibus Anthymi funus prosecutus est Sabas, & gentilicum sepulturæ ritum, Dionysius, Sabas alijque Patres actibus suis fecere Catholicum. Sed tamen Spiritu sancto edocta mater Ecclesiæ Osculum, & Eucharistiam mortuis dari prohibuit in Concilio Antisiodorensi sub Gregorio 1. A. C. 590. Can. 12. apud Binnium tomo 2. Concil. parte 2. Crediderim suffimenta, quibus thure prunis super iniecto mortuorum corpora & sepulchra suffiuntur, à Sabæ nostri facto, & tempore orta, sicut & alij aliàs funebres ritus: ea namque licentia, qua Deorum delubra in Ecclesias Christianorum reuerenter mutare licuit, gentilium etiam pompa benedictionibus expiata diuino cultui consecrata est. Plurium autem spiritualem sensum latè promit D. Dionysius loco cit. cap. 7. parte 3. quem tu consulas.

29. Opus manuum. 10. Mirum est quanta Sabas eiusque schola manibus laborandi cura teneretur. *Operabatur aliquando hortum Monasterij*, (inquit Cyrillus num. 5. & infrà: *Manus verò B. Sabæ nunquam quiescebant; sed quando non eas ad Dominum extensas tenebat oratio, ea perpetuo versabantur in opere aliquo faciendo, ne vel si parumper relaxaretur cogitatio, clam non animaduersus sensim irreperet inimicus.* Et num. 6. *Ipse Sabas & alij Monachi vna cum pistore fermentum commiscebant.* Et num. 111. *Hi in agro viuentes & eum suis colentes manibus, &c.* Eo tamen prudentiæ temperamento, *vt neque defatigarentur laborum assiduitate, neque voluptate rursus remitterentur*, inquit n. 93. Et in Ioanne Silent. præcipuo Sabæ discipulo, num. 2. *Eos* (inquit) *qui erant ei subiecti, verbo & opere componebat, neque eos onerans iugo Regulæ, vt qui recenter compacti fuerant, nec permittens vt manerent otiosi, & se nullo labore exercerent, sed eos paulatim ducens, &c.* Quadrat mirè per singula D. P. N. Benedictus c. 48. vide infra n. 59.

30. Victoria passionum. 11. Quibus autem neque per instans in communi otio esse licebat, sed laboriosam adeo susceperant corporis, & animi exercitationem, nulla animæ passio potuit esse superior, neque de manibus excidisse victoria. *Operabatur* (Sabas) *hortum Ministerij. Mala autem, quæ pendebant ab ijs, quæ illic erant arboribus, eius incitabant appetitionem, & mouebant ad vescendum ante tempus. Atque fuit quidam victus aspectu pomorum (erant enim pulchra visu) vt qui ipse quoque esset homo, & humanis delinire tur cupiditatibus. Victus est autem vsque adeo, vt malum manu caperet. Deinde cum intellexisset esse tales maligni insidias, & solere eum latenter attrahere, semper voluptatem obijciendo tanquam escam, & postea suspicatus esset in fructu latere serpentem, & cogitasset primos parentes à voluptate & cibo eiectos fuisse ex Paradiso, quæ eos confixere malis innumerabilibus. Hac cum ille mente pulchrè cogitasset, & iuuenilius ipse se ipsum increpasset, malum statim iecit humi, & cum id pedibus conculcasset, cum malo etiam conculcat cupiditatem, & eam quæ eius vicerat oculos per probrum, & contumeliam proterit suis pedibus: hanc imposterum sibi legem imponens, vt toto vitæ tempore malo non vescatur amplius, neque indulgeat ventris appetitioni.* Subdit autem.

12. *Ab illo ergo tempore in summa omnium rerum vixit abstinentia*, adeo vt pane tantum propriis manibus elaborato, & herbis, quas in agro cum Monachis colebat, vt nuper attigimus, in Cœnobio victitaret. Sed mihi certè maximam mouet admirationem quod in Ioanne Silent. num. 14. de Saba narrat Cyrillus. *Hoc* (inquit) *mihi quoque dicit vnus ex discipulis, eum multos annos vixisse solo pane vescentem, & ei admiscuisse cinerem thuribuli, & sic comedisse. Eum vero hoc facientem deprahendi hoc modo. Oblitus erat semel suam obserare fenestram. Cumque vellem ei dare ientaculum, & tetigissem fenestram, ea aperta est, & inuenio eum exinanientem thuribulum in calicem. Cum is propterea magno esset dolore affectus, volens ego eius reprimere molestiam dixi: Non tu solus hoc facis, ô Pater, sed plurimi quoque huius Lauræ implentes Scripturam, quæ dicit: Cinerem tanquam panem manducabam, & vix potui his verbis mutare senem.* 31. Abstinentia

13. Ieiunium abstinentiæ affine erat: *Solebat enim semel tantum vesci in hebdomada.* num. 93. Quod mirabilius redditur ex eo, quod *erat cum animi fortitudine, proceri quoque corporis magnitudine, & admodum robustus*. num. 10. Quibus ieiuniis Cœnobia Laurasque incolentes adstrinxerit, non constat. Constat vero ex ipsius mirabili prudentia neutiquam communem ieiuniorum regulam, quinque dierum atque integræ hebdomadæ inediâ, qua ipse affligebatur, metiri voluisse. Ieiunium.

14. Licet autem rigida admodum sese ieiuniorum regula præsserit Sabas, *Si vero aliquando ab aliquo vocatus esset ad cœnam, aut ipse rursus aliquos conuiuio exciperet, bis sæpè vescens in die, nihil damni detrimentive sentiebat stomachus* num. 93. Consonat D. P. N. Benedictus cap. 53. his: *Ieiunium à Priore* (id est Præside Monasterij) *frangatur propter hospitem.* Iucundum autem Lectori futurum arbitror, quod de Saba conuiuio excepto à Ioanne Hierosolymitano Patriarcha refert Cyrillus ibidem his verbis: *Postquam rediisset* (Sabas) *Scythopoli, admodum iucundus autem & optatus apparens Ioanni Hierosolymitano Pontifici (quod intercesserat enim tempus, auxerat desiderium, vt solet, amicorum) ab ipso vocatus esset ad conuiuium, quoniam vna etiam aderat Antonius Episcopus Ascalonitanes, qui erat frater Archiepiscopi, cum illi Sabam medium intercepissent, illi amicè propinebant, & pro viribus eum inuitabant, & accipiebant. Sed neque rursus Sancto erant manus otiosæ: sed vt par erat, remota omni fictione, & simulatione vescebatur appositis. Aderat autem Diuinus quoque Theodosius, qui erat* 32. Ieiunium propter hospites frangit.

erat ei valde amicus & familiaris, vt iam à me sæpè dictum est: qui cum veluti quoddam condimentum vellet mensæ speciosam aliquam & gratam inijcere orationem, urbanè admodum & lepidè inferens, dixit: Diuinum Sabam ita esurire, vt ne vos quidem ambo, aiebat, qui sufficitis ad totam alendam Palestinam, possitis eius ventrem alere ad satietatem. Tale & tam validum ac robustum corpus Beati Sabæ generosæ contigerat animæ.

Vrbana Theodosij in conuiuio facetia.

33. Nosocomiũ & hospitium à Iustiniano Sabæ precibus extructũ.

15. Et quoniam de Hospitalitate incidit sermo, quam liberale Illustribus hospitium, & pauperibus Sabas parauerit clientelam, gratum (ni fallor) erit enarrasse. Atque imprimis num. 106. cum Iustinianus Imperator Sabæ precibus motus per vniuersum orbem misisset decretum, vt quicumque voluissent, Palestinæ loca sancta à Samaritanis exusta visitarent, redditus etiam ab eo obtinuit 1850. aureorum, vt in *sancta ciuitate extruant Nosocomium*, id est locum in quo ægrotantes curantur, vulgo *infirmarium* seu *Xenodochium*. Et subdit: *Quin etiam aliam quoque domum, vt in ea habitarent, qui procul illuc veniebant.* Vide hospitium seorsim ab infirmario constructum. Et clariùs post pauca: *Præterea autem de duabus quoque ædibus constructis illi* (nempe Sabæ) *suffragatur* (redditibus Imperator) *quarum vna quidem est ad excipiendos hospites, altera vero ad recreandos eos, qui morbo afficiuntur.*

Lauræ hospitium.

Neque his contenta Sabæ hospitalitas, iuxta Maximam Lauram, *quæ habebat conuentum* 150 *Anachoretarum* Xenodochium aliud ædificat, vt testis est Cyrillus in Ioanne Silent. num. 5. iis: *Quando construebat* (Sabas) *laura Xenodochium*, &c. Et post pauca: *Cum vero tempus mutationis ministrorum venisset in prima Indictione.* (Nota obiter lauræ, & Cœnobij ministeria ad tempus tantum, & non perpetuò Monachis fuisse commissa) *qui creatus fuerat* (à Saba) *Oeconomus* (lauræ Maximæ) *hoc magnum lumen* (Ioannem scilicet Silentiarium) *præfert excipiendis hospitibus & culinæ.* Mutationem ministrorum hospitiis præfectorum approbat D. P. N. Benedictus cap. 53. vbi loquens de coquina Hospitum & Abbatis, inquit: *In quam coquinam ad annum ingrediuntur duo fratres, qui ipsum officium bene impleant.* Et post pauca de Monacho Hospitiis præfecto. *Item & cellam hospitum habeat assignatam frater, cuius animam timor Dei possideat.* O qualem virum Ioannem Silentiarium Coloniensem Episcopum Hospitibus, & Culinæ præfectum!

Mutatio ministrorum.

34. Qualiter à Saba Thomas Præfectus hospitio fuerit exceptus.

Ad hæc gratius adhuc enarrasse existimo qualiter Sabas habitator. Obseruantissimi & planè insignis Castellij Cœnobij, Thomam alterius Monasterij Præfectum hospitio exceperit, opere exequens quam in animo habebat hospitalitatem. Rem narrat Cyrillus num. 70. his verbis: *Postea autem Thomas quoque* (eo *enim nomine vocabatur filius Gerontij*) *propter vsum quemdam venit ad habitaculum, quod est in Hiericho. Cum tunc autem fame laboraret ciuitas, conuenit magnum Sabam, & Paulum, & Theodorum, qui administrabat Castellium, & speluncam. Cum diuinus autem Sabas eum lubenter & iucundè vidisset, ingenuè & spiritaliter eum alloquitur, viro valde delectatus. Volebat vero eum quoque corporali conuiuio excipere, eumque mensa & sale impartire. Sed cœna quidem erat parata. Minister enim hospitij, quando vidit Thomam accessisse, non neglexit statim facere id, quod erat solitus; sed hospitem excepit iis, quæ habebat in promptu. Interim autem dum comederent, ministrum rogat Sabas, an posset vinum quoque præbere. Cum is verò respondisset se vix habere acetum in vase cucurbita, idque admodum acre, vt magis condiret olera: ille excipiens, Afferatur, inquit, ad me vas cucurbitæ. Benedictus enim Deus: nos vinum ex eo faciemus. Est enim perspicuum quod qui omninò aquam mutauit in vinum, eius etiam mutabit acorem. Hæc dixit diuinum illud os, & mellifluum: & allata protinus cucurbita inuentum est in ea vinum, & reuera lætificans cor hominis. Cum ij autem, qui aderant, vt par erat, affecti fuissent admiratione; suffitum & ignem iussit ille beatus afferri. Diuina enim* (inquit) *visitatio facta est in hac hora. Sed non eò vsque solum constitit miraculum, sed eo vsque processit, vt multitudini quoque daretur vinum: etenim ad tertium vsque diem ab illo tempore ad satietatem suffecit bibentibus. Thomas itaque ipse quoque admiratus insigne miraculum, à B. Saba petit cucurbitam, & cum accepisset, illam quidem habuit tanquam thesaurum, quod in ea autem remanserat vinum, ei suffecit domum vsque.* Vbi inter alia tum miracula, tum etiam magnificentissima atque grauissima hospitalitatis munera hilari fronte expleta, notanda valde suffitum vrbanissima necessitudo, qua & miraculum veneratus est Sabas, & hospitio exceptos obsequutus est, inter hyrsutos homines penè incredibilis, & vix inter molliter & delicatè viuentes vsitata. Nihil minus (vt credo) ab eximio P. N. Benedicto commendatum coniicio cap. 53. illis verbis. *Et post hæc* (id est post spiritualem allocutionem, qua Sabas Thomam præuenit) *omnis eis* (nempe hospitibus) *exhibeatur humanitas*: Et, *Ieiunium à Priore frangatur propter hospites*, vt Sabas etiam cœnando fecit. Concinit Ruffinus lib. 2. Vit. Petr. cap. 1. vbi de Anachoretis Ioannis inquit. *Vbi adesse* (quendam hospitem) *sensere serui Dei, continuò procurrunt obuiam, & velut Angelum Dei excipientes adorant, pedes lauant, ad orationem inuitant, mensam ponunt, &c.*

16. Paupertatem extremam, nihilque prorsus habere proprium, proprium Monachi esse, egregiè ab ineunte Monachatu docebat. Cum enim parentes eius inuiti concederent, vt abiret in Monasterium, & Monachus fieret, *eum vehementer rogarunt, vt sua pecunia acciperet aliquid ad parandum viaticum, quo opus habet peregrinatio. Atque illi quidem prompto, & alacri animo Saba præbebant viginti aureos, ipse vix tribus acceptis, eisque, quòd rogarent parentes, ne eos despiceret, soluit Alexandria, vna cum Ioanne. Quod autem propter parentes eos tres aureos acceperit, non est procul quærenda probatio. Cum enim iam venisset in Monasterium, eos ferens dat in manus Theoctisto, ipse nihil volens habere proprium, & alioqui ne malignus hinc acciperet occasionem suggerendi ei cogitationem auaritiæ* n. 12. V. D. P. N. Benedictum c. 33. 35. Paupertas.

17. Non solum autem singulos voto paupertatis adstrictos cuncta abnegare docebat: sed neque loca & Monasteria lauras ve aliquid in communi possidere, vel redditus annuos habere voluit. *Post iniustum illud Eliæ Palestini Antistitis exilium* (inquit Cyrillus num. 87.) *Fames quædam, & penuria rerum necessariarum, siccitas quoque, & locusta, & graues quædam pla-* 36. Recusat redditus annuos.

ga integris quinque annis oppresserunt Palæstinam. Cum verò essent septem, quæ ab eo constituta fuerant, Monasteria, & quorum ipse curam gerebat, nulli eorum redditum ac prouentum prouidit: sed cum Deo eorum omnem mandasset curam, & ea similiter premerentur rerum omnium inopia, ille non modo nihil vile, & abiectum est locutus, sed etiam conuocans Præfectos Monasteriorum, suadebat, vt propter hæc nihil angerentur, neque de corpore quidquam essent solliciti, sed fidem habentes Patri, qui sciebat eos ijs indigere, & omnipotente sua dextera ea suppeditabit. Quid quidem ita in Monasteriis suis statuit, cum facile posset ab Imperatore Iustiniano in Monachos Sabæ benignissimo redditus annuos obtinere: *nam cum eo certè assiduè alloquens*, & eum (Sabam nempe Iustinianus) *honorans sicut prius Anastasius, vehementer instabat, vt aliquod pecuniæ vectigal subiectis ei Monachis constitueret. Ille autem: Vectigalium quidem, inquit, & pecuniæ, quantum satis est, ad vsus necessarios, ille nobis prouidebat, qui populum non obedientem copiosè aliquando aluit in deserto, & aquam eduxit de petra: & qui non solum necessaria, sed etiam sæpè, quæ redundant, suppeditat. Tibi autem Imperator si tanta est cura, vt nobis gratificeris, adsunt alia quoque non parua, & non contemnendæ occasiones, per quas poteris in nos tuam exercere liberalitatem.* Recusatisque ibi redditibus Monasteriorum, supplex Imperatorem pro immunitate aliqua Palestinorum rogat, quorum domus, greges, & mancipia fuerant à Samaritis exusta, & quod prius ab Elia Patriarcha cœptum erat Hierosolymis ædificari templum Deiparæ Virginis, perficiat, instruatque ornamentis.

37. Monachis cuncta necessaria suppeditat.

18. Cæterùm tam in particulari, quam in communi redditiuum annuorum abdicato suffragio, *Cum multitudo Monachorum quotidianis cresceret accessionibus, & breui peruenisset ad numerum 150. aucta quoque est ex vtraque parte torrentis cellarum ædificatio, & Sabæ cura & diligentia perfectum est, vt & iumenta ad ministerium, & alia quæ sunt apta ad vsum corporis possiderent Monachi, ne necessariarum rerum indigentia eis sæpè speciе pulchra, & honesta esset occasio pergendi ad mundum neglecta quiete & silentio. Cum ergo eius fama breui tempore in omnem partem peruasisset, multi ad eum veniebant cum multis pecunijs, quòd illi præbuissent; hoc solum lucrifacere arbitrantes, & id tuto se habere reputantes. Hæc autem Diuinitus accipiens Sabas, non immisit in crumenas, nec abscondit in penetralibus, sed consumpsit ad fabricanda ædificia Monachis conuenientia, & ad suppeditanda alia quæ erant eis vsui num.23.*

38. Vestis.

19. Veste vili, & abiecta se suosque more maiorum induebat. Cum enim Imperatoriam aulam quandoque accederet pro Ecclesiæ pace rogaturus, & in quodam angulo ante aditum Regiæ staret Psalmos recitans Dauidicos *indutus erat cilicio* (inquit Cyril. num. 76.) *& vili habitu amictus.* Et cum introiissent aulam Regiam, qui cum illo erant, ille solus à custodibus arcebatur ab ingressu, *seu propter vilissimam & contritam tunicam, seu Deo potius eum sic volente facere insignem & gloriosum.* Et quidem ita factum est: vidit namque Imperator quemdam specie Angelicum virum ingressum Sabæ præcedentem, cumque vidisset *virum esse diuinum, ei, assurgit, seque in eum ostendit valde officiosum revera enim erat magna in Monachos reuerentia.* O quale Anastasij Imperatoris encomion! Pallium autem tunicæ adiunxisse Sabam citra dubium est; cum Euthymius eius exemplar pallio indutus incesserit, vt vidimus c. præced. n. 25.

2. Molestiam & humilitatem perfectissimam in eo Sabas ostendit, quod *cum videret ex sacratis* (idest Sacerdotibus) *aliquem ad eum accedentem, eum faciebat in eo* (nempe Oratorio Monasterij) *Diuinum celebrare mysterium, ipse propter magnam in Deum reuerentiam modestiamque insignem & humilitatem rem fugiens, & omnibus modis differens Sacerdotium.* num. 20. Sed cum seditiosi aliqui ex Monachis id ægrè ferentes Sabam suppresso ipsius nomine linguis dolosis coram Salustio Hierosolymitanum Archiepiscopo calumniarentur, inter alia dicebant: *Eum non posse sufficere curæ de tam multis suscipienda propter simplicitatem nimiam, & rusticitatem (lenitatem illius & moderationem, simplicitatem vocantes improbi) eo quod nollet hic populus, vt admirandus dixit Isaias, aquam Siloë quæ fluit silentio. Porro autem illud quoque addiderunt accusationi, nempè nimiam in suscipiendo Sacerdotio cautionem, dicentes, neque ipsum velle esse Sacerdotem, nec alteri vt fiat Sacerdos concedere.* Nota in schola Sabæ perrarum fuisse Sacerdotium, si forte Monachorum accusatio in hac parte vera erat: de quo non dubito. *Sed hæc quidem illi. Quiricus verò quidam Sacerdos, & virtutis amator ardentissimus, cum tunc adesset apud Episcopum, & quæ dicta sunt audisset,* pluribusque accusationis, & calumniæ malitiam redarguisset, in crastinum accusatores accersiri iussit. Cumque die sequenti Sabam à Prælaturæ expellendum esse putarent, Salustius de nomine, & admirandis Sabæ Virtutibus certior factus, *eum quidem ordinat Sacerdotem in conspectu omnium. Hac autem apud eos vtitur admonitione. Ecce inquit, habetis vestrum Patrem, & lauræ vestræ Præfectum, quem Deus desuper, & non homo elegit. Nos verò solum spiritui Sancto manum commodauimus; non ipsum sed nos potius ipsos afficientes beneficio.* Hæc ille num. 24. & 25. 38. Ioannis silentiarij modestia.

Adde his admirandi illius generе, & virtutibus spectatissimi viri Ioannis Silentiarij, Coloniensis Episcopi Sabæ discipuli *hospitibus, & culina* à Magistro suo Episcopatus dignitatem ignorante præfecti miram humilitatem, & modestiam. *Quod ministeriū cum alacri, & læto animo suscepisset, omnium Patrum curam gerebat cum omni humilitate, & mansuetudine, vnicuique ministrans, & inseruiens.* Ita Cyrillus in eius Actis num. 5. Subdit num. 7. *Cum autem suum* (Ioannes) *impleset ministerium, voluit B. Sabas eum ordinare, vt virtute præditum, & perfectum Monachum* (consonat D.P.N. Benedictus cap. 62. de Sacerdotibus Monasterij) *Cumque narrasset* (Eliæ Archiepiscopo) *eius virtutes, rogauit vt ordinaretur Presbiter. Et Archiepiscopus quidem, cum hæc de eo audiuisset, procedit ad sanctum Cranium* (ad templum scilicet extructum in Caluariæ loco in quo Adæ caput seu Cranium creditur fuisse sepultum, vnde *sanctum Cranium* locus ille dictus est, Vide Suriū tom. 1. Ianuar. 11. in Actis S. Theodosij num. 9) *volens eum propriis ordinare manibus. Cum vero hic Magnus Pater sic teneretur, vt non posset effugere, cum* 39. Sacerdotiū humiliter, & modestè recusat.

ea, quæ sibi inerat, sapientia dixit Archiepiscopo: Venerande Pater, quoniam me quædam oportet dicere, rogo vt tuæ beatitudini ea seorsum exponam, & si me dignum existimaueris, accipio ordinationem. Cum eum autem assumpsisset ad ascensum Sancti Golgotha, dicit seorsum. Parce vitæ meæ: rogo tuam sanctitatem, & nemini annunties mysterium, ne ego ab hac recedam regione. Cum autem pollicitus esset, dixit: Ego Pater sum vnius ciuitatis Episcopus, sed propterea quod multiplicata esset mea iniquitas, procul aufugi, & habitaui in solitudine expectans Dei visitationem. Iustum autem esse putaui, dum sum adhuc robusto corpore, ministrare & seruire patribus, vt quando ero imbecillus minimè condemner, si mihi ministrent alij. Cumque hæc audisset Archiepiscopus & esset admiratus vocat B. Sabam & dicit: Quædam mihi secreta confidenter aperuit, & fieri non potest, vt ipse ordinetur. Sabas autem dolore affectus, & secum reputans propter peccata Ioannes differri Ordinationem pronus in terram *dixit cum lacrymis: Cur Domine me tantum despexisti, vt ego deciperer, & putarem sacerdotio dignum esse Ioannem? In his & huiusmodi eum lacrymis & sermonibus totam noctem traducente Saba, Angelica quadam apparet forma dicens: Non est inutilis vas Ioannes, sed vas electionis, Episcopus autem iam ordinatus non potest fieri Presbyter:* atque statim ad Ioannem veniens, eumque complexus dixit. *O pater Ioannes tu quidem Dei in te donum me celasti, Dominus autem mihi aperuit. Et diuinus quidem dixit Ioannes: Tristitia afficior ô Pater: Neminem volebam hoc scire mysterium. Nunc autem non potero habitare in hac regione. Senex verò ei promisit per Verbum Dei se hoc nemini omnino enuntiaturum.*

41. *Sabæ modestia, & prudentia.*

Mihi autem (vt cum Cyrillo ipso loquar in Saba num. 71.) *se offert narranda res lepida, & amœna* perpulchrè magni Sabæ prudentiam simúlque modestiam manifestans. *Nam cum aliquando ad Iordanem Beatus iter ingrederetur, secum autem quendam adduceret ex suis discipulis ætate iuuenem, eis fit obuiam adolescentula specie venusta, vagis, & lasciuis oculis, laqueus, qui non poterat facilè superari. Postquam verò præteriisset, Sabas veluti tentans discipulum. Tibi, inquit, qualis visa est puella? Mihi enim visa est vnum solum habere oculum. Nequaquam, inquit, ô Pater, sed duos habebat oculos. Ille verò, Falsus es, ô fili, erat enim reuera orbata altero oculo. Discipulus autem ignorans hanc fieri interrogationem à sapiente Saba, vt ipsum tentaret: dum quærit, vt rectè cognosceretur, quod non ab ipso rectè cognitum fuerat. Nequaquam, inquit, ô Pater, sed vel valdè lucidos habebat oculos, & visu iucundissimos. Sabas autem: Qui factum est, inquit, vt hoc scires tam accuratè, vt hoc etiam tam constanter audeas asseuerare? Ego, inquit, eam pulchrè attendi, & apertè noui eam habere ambos. Dum vero iam esset discipulus laqueis implicatus, tunc diuinus eum aperte arguens. Vbi, inquit, tibi positum est illud præceptum, Ne ad eam attraharis tuis superciliis? De cæterò ergo, inquit, non amplius mecum versaberis, neque mecum in cella manebis, donec assuefeceris oculum non sic vagare, sed in loco manere. Cum sic dixisset, illum statim mittit in Castellium, Deinde cum illic satis longo tempore esset versatus, & pulchrè castigatus, & pro oculis suis luisset supplicia, nō fallaci pœnitētia, sed cordis doloribus, cum rursus suscipit beatus, & refert in numerū suæ cellæ.*

Monachum in immodestia deprehendit.

42. *Laura ad cœnobium trāsfert immodestum.*

21. Notasti Lector à Laura ad Monasterium Castellij translatum à Saba Monachum iuuenem in immodestia deprehensum: consequens enim erat pro indisciplinatis à Laura ad Monasterium descensus, cum à Monasterio in Lauram eos ascendere statuisset, qui Monasticam viuendi formā in Cœnobio accuratè didicissent, Notanter autem ad Monasterium Castellij missum Sabæ discipulum promit Cyrillus. Nulli enim *ex mundanis & iis, qui recens aduenerant concedebat habitare in Castellio*, inquit n. 36. erat enim inter cætera Castellij Cœnobium obseruantissimum. Quid ergo iuris de aliis Monasteriis? subdit.

Parua Cœnobia parū obseruantia.

22. *Sed paruo Cœnobio ad Lauræ borealem partem extructo, cum ei præfecisset viros industrios, & sobrios, & quorum fidei credi possent fratrum animæ, hoc habitandum tribuit iis, qui è mundo recens ventitabant, donec ipsum Psalterium didicissent, & se exercuissent in alia Monachorum vita institutione.* Vbi duo nota; & parua Monasteria semper vbique gentium minoris extitisse obseruantiæ: & Psalterij studium à D.P.N. Benedicto iuuenibus statutum à Saba prius ijs, qui in Cœnobio agebant, pridem impositum. Sed quorsum?

Studium S. Scripturæ.

23. *Dicebat enim oportere Monachum, qui degit in cella* (nempe Lauræ, & Eremi) *esse studiosum, discernendi potestate præditum, sobrium, temperatum, aptum ad docendum, non autem indigentem doctrina aliorum.* Hinc vehementer coniicio studium sacræ Scripturæ in schola Sabæ fuisse perpetuum, quô secedentes à Cœnobio in Lauram, & Eremum aliorum doctrinâ non indigerent, sed potius apti essent ad aliorum eruditionem. Subdit autem. *Cum autem vidisset hic diuinus Pater eum qui renuntiauerat* (per professionem status Monastici & emissionem trium votorum) *& Regulam Monasticæ Institutionis didicisse* (in Monasterio) *& mentem suam posse custodire, & aduersus contrarias depugnare cogitationes, & è mente sua expulisse omnem rerum mundanarum memoriam, ei præbebat cellam in Laura, si corpus haberet imbecillum:* nam si valida, & robusto corpore à naturæ donatus erat eum in Eremum transmittebat, quô tandem perfecti pugiles tanquam ad Monachatus fastigium deueniebant.

43. *Imberbes non amittit in Laura.*

24. Hinc lege prohibuit imberbes, & Eunuchos in Laura admitti, Cœnobo: Subdit namque post pauca: *Nulli autem imberbi omnino licebat Lauram ingredi, propter eas, quæ ex maligno oriebantur, offensiones. Dicebat enim Diuinus Sabas hoc ab initio traditum fuisse à Parentibus: & propter illud ipsum parem modum ab eo seruatum: Quoniam quando, inquit, veni ipse ad magnum Euthymium adhuc imberbis, volens in Laura habitare, non fui admissus, sed missus fui ad B. Theoctistum. Dicebat enim esse valde periculosum adolescentes, & pueros simul habitare, cum viris solitarijs.* Quibus se refert ad Euthymium n. 55. qui Sabam sæculo renuntiantem, & sub illius ferula educari volentem sic alloquitur. *Non oportet ô fili, cum sis adeò iuuenis, & imberbis in Laura versari. Magis enim expedit, vt qui tales sunt, degant in Cœnobio. Cum autem hæc dixisset, per quendam ex fratribus eum transmisit ad Beatum Theoctistum.* Et in præsenti numero 97. Cum Iuliana quædam

diues

diues, nobilisque matrona è *vita excessisset, eorum, qui apud ipsam erant, Eunuchorum fidelissimi, qui iam longo ante tempore erant B. Sabæ amici, & familiares, accedunt ad ipsum afferentes cumulos pecuniæ, pro quibus nullam aliam petebant remunerationem, quam solum vt referrentur in numerum suorum Monachorum. Ille autem cum non posset suam legem soluere* (Nota obiter Sabam legis propriæ & à se latæ directioni indispensabiliter subiectum) *neque Eunuchorum, & imberbium aliquem in sua Laura admittere, cum multis admonitionibus & sermonibus apud eos esset vsus, & eos confirmasset ad futurum, ipsos emittit ad B. Theodosium*, vt pote Cenobiarcham, quique Theoctisto successerat in rectione Monasteriorum. Vide dicta cap. præced. n. 26. Et recole nunc attentius Scithiotarum legem de pueris non admittendis lib. 3. c. 5. n. 50. & 51.

Neque in Monasterio admittendi Eunuchi.

25. Quid vero Eunuchi facerent à Monachatu propter barbæ desperationem eiecti. *Illi vero* (subdit) *Paulo post Patriarcham conuenientes, petunt ab ipso quemdam locum, volentes in eo degere separatim, & sibi solis, & Deo vacare. Ille autem cum Alexandro Elia Monasteriorum præfecto eos commendatos apud ipsum aliquo breui tempore deposuisset, apud se consultabat quemnam eis locum tribueret, & quemadmodum finem imponeret eorum voluntati. Iterum vero pecuniis illectus Alexander, non stans pactis illis conuentis, quæ cum Elia inierat, diuidit Eunuchis Monasteria, cum ad ea nullum laborem nec operum contulisset, quæ ille multis laboribus & sudoribus construxerat. A quibus vnum ex Monasteriis in hodiernum diem nominatum est Eunuchorum.*

Monasterium Eunuchorum.

44. Barba pro Missa.

26. Qui barbæ desperationem exosam habuit, barba promissa delectatum nemo mirabitur. Lepida sane est in hac re Cyrilli narratio n. 27. Recedebat aliquando Sabas in solitudinem. *Interdum autem Demonis inuidia cecidit in quandam fossam, quæ ex fornace cum igne emittebat caliginem, fuitque ei vultus & barba exusta, & multa aliæ partes corporis, adeo vt cum multis post diebus redisset ad Lauram, signis tantum suorum morum & voce, iique valde exiliter & obscurè agnosceretur, eius forma omnino mutata, barbaque effecta rariore. Nam nec loqui quidem omnino poterat, donec vis quædam diuina eum visitans à superis ei vires immisit aduersus malos spiritus, infirmumque & languentem renouauit ac recreauit. Propter barbæ autem rarefactionem Deo quoque Sabas egit gratias, vt qui modestiæ ei causam præbuerit, ne propter barbæ densitatem sibi nimis placeret.* n. 27.

Hæreticorum separatio.

27. Seueritatem erga incorrigibiles expulsiones è Monasterio, ac separationis vstione ostendit Agapetus Sabæ discipulus, vir sanctitate, & animi fortitudine mirabilis, cui cum commissa esset à Saba cuiusdam Lauræ præfectura ac deprehendisset aliquos ex Monachis Origenis farina respersos, *timens ne manaret ad alios & omnes communiter inficerentur, eam rem communicat Patriarchæ, eoque in eius, quod statuerat, adhibito societatem, eos è Laura expellit.* n. 52. Vide D. P. N. Benedictum c. 28.

45. Pietas erga ægrotos.

28. Pietatis viscera erga ægrotos fratres, nullo vt arbitror, potiori argumento ostendere potuit Sabas, quam se ipsum à Laura sua extrahi sustinens, & à Patriarcha Hierosolimitano benignè curari permittens. Reuertebatur quandoque Sabas Hierosolyma. *Adoratis sanctis locis, & iis dictis, quæ quodammodo dici solent in exitu, venit ad Maximam suam Lauram. In qua cum parum esset moratus, morbus quidam ingruens illum verè fortem adamantem lecto tradit. Quod quidem cum significatum fuisset Patriarchæ, repentè venit ad illum visendum. Cum vero venisset, & sic vidisset illum in cella iacentem, egenum rerum omnium necessariarum, quando oportet ea etiam suppetere quæ redundant, & circa corpus omnem excogitare curationem, vtpotè quod & morbus & senectus & longi labores possint vehementer cruciare, supplex ab eo contendit, vt exportetur ad sibi subiectam Ecclesiam, vt possit illic frui aliquo ex iis, quæ pertinent ad remissionem ac recreationem. Ille autem Patriarcha reueritus supplicationem, & illuc exportatus, iacebat cum ipso morbo luctans, & ab eo similiter confectus.* num. 108.

Permittit Sabas se extra Lauram curari.

Moribundus redit ad cellam.

29. Sed tamen diuina reuelatione cognito à Saba futuro instantique vitæ suæ decessu, *statim* (subdit) *reportatus ad cellam, cum vltima verba dixisset fratribus* (in hoc etiam Euthymum imitatus) & postremum eis dedisset *osculum à terrenis migrat ad cælestia.* Et hoc etiam ad Instituta Monastica facere citra dubium esto; mori videlicet in cella; *non enim Spiritui oranti, vel etiam à corpore exeunti à cella in cælum longa vel difficilis via inuenitur. A cella enim in cælum sæpè ascenditur, vix autem nunquam à cella in infernum descenditur* inquit D. P. N. Bernardus fratres de Monte Dei alloquens aureo illo tractatu de Vita solitaria.

46. Culpæ confessio & veniæ petitio.

30. Nec silentio digna est insignis illa apud nostros humilitatis protestatio qua correpti pro quauis quantumuis minima culpa ad pedes Abbatis, vel etiam cuiusuis fratris prouoluti, culpam fatemur, & veniam petimus Sabæ Scholam proculdubiò imitari. Cum enim fame Palestinam totam grassante Lauræ œconomus Sabæ detulisset panem adeo defecisse, vt ne suppeteret quidem ad Sacrificandum, Sabas autem impetrasset à Deo frumentum, vinum & oleum miraculosè à quibusdam ipso inspirante deferri *Quod ais?* (inquit Sabas ad œconomum) *Sacrum ne dimittemus ministerium? Ille autem intelligens interrogationem esse reprehensionem cogitationum procidit ad eius pedes, petens veniam* n. 88. Et in Ioanne silentiario n. 10. Cum quidam frater fere inuito Prælato ab Eremo ad Lauram recessisset vt Paschæ diem festum perageret cum fratribus *& à via aberrasset, & valdeque factus fuisset & afflictus, tertio die rediit esuriens & resolutus, & fructum capiens suæ inobedientiæ. Cumque se damnasset incredulitatis, & inobedientiæ, pudore affectus procidit ad pedes senis petens veniam. Senex misertus humanæ imbecillitatis, & fratris motus misericordia, eum erexit, & admonuit* &c. vide dicta cap. præced. n. 16. Concinit iis mirè B. P. N. Benedictus cap. 71.

47. Benedicite.

31. Germana petitionem veniæ benedictionis petitio complectitur, æquè apud nostros vsitata, præsertim cum inferior superiorem accersit, eumque Salutat. Meminit Sacræ huius ceremoniæ Cyrillus in Ioan. Silentiario num. 13. vbi ait: *Theodorus discipulus venit ad senem, & cum pro more pulsasset fenestram, & senex esset aperturus* &c. *Cumque dixisset discipulus. Benedictus nos Pater senex aperiens dicit discipulo: Tibi quidem benedico.* Nec solum in Schola Sabæ morem hunc benedicendi inuenies; nam l. 1. Vit. Patr.

Patr. in vita S.Onuphij Eremitæ, inquit Abbas Paphnutius: *Pergebamus ita simul, & ad quandam venimus speluncam nimis decoram. Appropriaui volens suscitari, si forte quispiam intus maneret. Secundum consuedinem Monachorum clamare cœpi; benedictionem humillimè petij.* Vbi Rosuueidus in Notis, *Bene addit secundum consuetudinem Monachorum. Nihil frequentius in his vitis, quam vt aduentans hospes benedictionem ab hospite excipiente petat.* Transtulit hoc institutum in Regulam suam D.P.N.Benedictus cap. 53. vbi ait. *Si obuiauerit, aut viderit* (hospites Monachus) *salutaris humiliter, & petita benedictione pertranseat.* Et cap. 63. *Vbicunque sibi obuiant fratres, iunior à priore benedictionem petat.* Vnde ad nos vsque peruenit, cum fratrem obuiamus, siue cum aliquod opus exordimur, vel in publico alloqui, siue superioribus siue inferioribus volumus, dicere *Benedicite.*

48. Clausura Monastica.

32. Clausuram Monasterij & Lauræ, prohibitumque ingressum, imo & accessum mulierum, tradit accuratè Cyrillus in Ioanne Silent. num. 18. Cum enim venisset ad eius Lauram Mulier quædam Capadocissa, Regina vocatione, atque Constantinopolitanæ Ecclesiæ Diaconissa, Ioannem rogatura, vt consobrinum, quem suum afferebat, à Seueri schismate, quam sequebatur, reuocaret, atque *didicisset non licere mulieri in Lauram accedere, accersito Theodoro eius discipulo rogauit, vt eum acciperet, & ad sanctum Senem deferret*: cui cum benedixisset senex abstersit à corde ipsius omnem dubitationem. *Hæc cum didicisset Regina, venit in maius desiderium senem videndi suis oculis, & in animo habuit se virili amictu induere, & ad eum venire in Lauram, suaque ei exponere: Hoc cum ei ab Angelica esset apertum visione, ei significat dicens: Scias quod si venias futurum sit, vt me non videas. Noli ergo vexari, sed potiùs mane, & vbicumque degeris apparebo tibi in somnis.* quod & fecit, vt sic Reginam ab occasione & cogitatione Lauram accedendi compesceret.

49. Aphrodisij robur maximum.

33. Placuit è vestigio subnectere Aphrodisij Sabæ discipuli facinora studio acriore in Laura Monasticem excolentis, cuius acta cæteris Anachoretarum institutis facem admouebunt. Sed abacto cũ Cyrillo in Saba. n.66. rei huius principia repetere nõ erit iniucundum. *Erat* (inquit) *in B.Theodosij Monasterio quidam Monachus nomine Aphrodisius, genere Asianus, corpore maximo, & cui robore nullus poterat conferri. Pondus enim frumenti duodecim modiorum è terra tollens, imponebat humeris nemine id attingente. Huic ergo Aphrodisio, cui fuerat commissum mulorum ministerium, accidit aliquando, vt cum manu asinum percussisset in maxilla, faciem ipsam contereret, & sic ex hac causa mulum interficeret. Ille vero & onere, & mulo humeris imposito, venit in Monasterium. Deinde illinc expulsus propter iumentum interfectum, abijt ad Iordanem conuenturus Ioannem qui resplendebat in Chuziba, & narrat ei calamitatem. Is autem ei consulit vt eat ad B.Sabam, & quæcumque ille iusserit faciat prompto & alacri animo. Is vero cum obedire constituisset, ad Sabam recta proficiscitur via, deplorans id quod acciderat, & suam deflens alienationem: & si non aliud possit facile consequi, at interim breuem aliquem ab eo quærens audire sermonem, vt sciat quidnam faciens inuenire possit salutem animæ. Cum hæc verba audisset Sabas, & vidisset animæ ægrum ad suscipienda semina spiritualia aptum, eum excipit prompto & alacri animo. Iubet autem eum in hac cella manere, & ad nullum alium accedere, neque è Laura egredi, linguaque & ventre moderari. Hoc cum ille accepisset mandatum apparuit magnus in operibus, & maximum potius, & generosum animum, quam tale esset corpus consecutus.* Subdit n.67.

1. *Perpetuos triginta annos nunquam est è Laura egressus.* 50.

50. Aphrodisij mores Monastici.

2. *Neque ad aliam vnquam accessit cellam.*
3. *Neque æris aliquid.*
4. *Neque vllam habuit ollam.*
5. *Non vsus est igne.*
6. *Non fuit particeps olei.*
7. *Non vinum bibit.*
8. *Non mulsum.* Quid mulsum sit. Vide in hoc lib.c.5.n.18.
9. *Non dicas possedit tunicas.*
10. *Dormiebat super stoream.*
11. *Perpetuo fletui, & operi manuum erat intentus. Id autem erat contextura sportarum, quas multi solent appellare μαλάχια.*
12. *Is nonaginta texens suis manibus singulis mensibus, eas præbebat cuidam ex iis qui ministrabant in Laura: & ipse rursus vicissim ab illo accipiebat ea quæ ad vsum pertinebant.* Vide lib. 3.c.4. n.6. Opus manuum quotidianum Nitriotis impositum, nostris *Tarea.* Et c.6.n.21. Tabennesiotarum morem laboris manuum rationem reddentium.c.6.n.21.& 23. *Quanã autẽ ea erant, quæ ad vsum* (melius *ad esum*) *accipiebat Aphrodisius?*
13. *Mensæ fratrum reliquiæ, siue olera essent siue legumina.* En Cœnobitarum, & lauretarum alimenta sub Saba. Hæc autem ad ignem fuisse decocta & oleo condita: vinumque adhiberi solitum, mulsumque aliquando permissum haud obscurè ex austera Aphrodisij exceptione cæteris lauram incolentibus licuisse, fit palam. Idem iudicium de æris vsu, strato, duabusque tunicis esto. Neque enim vnius rigidos mores ita extolleret Cyrillus, si non erga cœteros in communi viuentes mitiùs ageretur. 51.

51. Victus & stratus in Laura.

14. *Hæc ab illo accipiens reponebat in quadam pelui, & parum illinc sumens quotidie alebatur & eo erat contentus.* Viget adhuc inter nostros mos perantiquus reponendi in pelui fratrum reliquias, vt pauperibus erogentur.

15. *Quod si contigisset ea vermes pauere, & si tetro essent odore referta, nihil erat ei reiiciendum: sed implebant omnia vsum nutrimenti.* Vbi notandum reliquias fratrum vnius diei pro totius mensis ientaculo suffecisse Aphrodisio: cum tamen neque integras è pelui acciperet reliquias, *sed parum illinc* assumeret. Subdit num. 68. *In hac vita ratione ille triginta annos transegit, vt dictum est, & nec ægrotauit, nec vlla affectus est tristitia, neque vnquam ei doluit stomachus. Præuidendi quoque donum consecutus, septem diebus ante mortem suam præcognouit. Petit ergo à diuino Saba, vt sibi liceat descendere ad Theodosium, vt ab eo quoque consequatur remissionem, deinde reuertatur ad cellam. Annuit itaque Sabas petitioni: nam ei quoque nota erat mors Aphrodisij, & cum eo mittens discipulum Theodulum per ipsum significat B. Theodosio. Ecce communem fratrem Aphrodisium, quem aliquando accepi hominem, nunc Dei gratia eum ad te misi Angelum. Is autem statim reuersus ad cellam, cum parum ægrotasset, migrat ex hac vita ad iucundam illam vitam, & in quam nulla cadit perturbatio*

Aphrodisij transitus.

Eius.

Eius vero diuinas & sacras reliquias cum conuenientibus hymnis, & lampadibus tollens conuentus fratrum, deponit cum aliis sanctis patribus in quodam loco, qui erat ex transuerso lauræ. Vide ritum sepeliendi in laura Sabæ supra numero 27. & 28.

52. Pulchra Sabæ sententia de Monachatus perpetuitate. Sed iam Cœnobitica & Lauretica Sabæ Instituta pulchra illius sententia de Monachatus perpetuitate claudamus in confusionem Nouatorum hæreticorum, Monachatus hostium. *Instabant parentes eius* (inquit Cyrill. num. 11.) *quid non facientes, aut à qua arte & machinatione abstinentes, vt Saba persuaderent, vt vellet cum eis habitare, & de cætero apud eos degens patris susciperet militiam, & pro illo militaret. Ille verò cum esset celeris, & acris ingenij, cognoscit hoc fuisse excogitatum à maligno, vt parentum misericordia relaxaret obtentam eius exercitationem, & spiritualium rerum desiderium redderet frigidius, Et eorum quidem amori sapienter opponit Dei desiderium dicens, se timere illud præceptum* Matth. 10. *quod illos statuit esse indignos, qui desiderium parentum ei preferunt, & non crucem sustulerunt, & eum sunt secuti: Mundanæ autem huic militiæ verè Angelicam & diuinam. Si terrestris Regis miles, dicens, qui conspectus fuit ordinem deserere magnas luit penas, quantum est periculum, si qui eius, qui est verè Rex miles effectus, & in numeros illius adscriptus, proprium ordinem deliquerit, & tam paruam militiam exper mutauerit. Illud tandem adiecit iis, quæ dicta fuerant, quod nec eos quidem de cætero parentes vocare sustinuerit, si eos amplius viderit rogantes, & contendentes, vt à pulchra illa deficiat militia.* Sed ad Eremitas.

§. III.

Magnorum Patrum Sabæ & Ioannis silentiarij Eremitici mores.

53. Euthymij & Ioannis mores simillimi. Nec aqua aquæ, nec lacti lac vsquam similius, quam Sabas Euthymio. Vidisti lector expressam in filio patris Monasticem & Anachoresim, nouis tamen Institutorum splendoribus illustrem; nunc iam duplicatam lucem Eremitici Instituti in Saba, & Ioanne silentiario, quasi eodem ouo prognatis, cernere licebit. Refulsit præcipuè Euthymius Eremi desiderio, quietis & silentij exarsit amore: Sabas etiam deserta colit; Ioannes Magistri sui semitam è vestigio calcat humano cultu vacua petit antra, vbi ne musca quidem intus esset: atque vterque vita matrem quietem amat, & silentium. Vtriusque acta in Eremo fixis oculis intuitus est Cyrillus, Sabæ vbi suprà; Ioannis apud eundem Surium tomo 3. Maij 13. cui fidem omnimodam habet Ecclesia. Primum igitur Sabæ secessum sic refert num. 7. *Cum diuini desiderij* (eremum adeundi) *nullum modum nosset* (Sabas) *nec satietatem, in animo habebat ire in sanctam ciuitatem, &* Primus Sabæ recessus. *contemplari loca sancta, lustrareque & visere patres, qui erant in solitudine. Accedit itaque ad Prefectum Monasterij, & animum aperit, & ab eo petit, vt liceat secedere. Ille vero non permittens, sed volens imperare iuuentuti tam moderatæ, & quæ admodum pulchram habebat animam, non audiebat obsecrantem, & peregrè proficisci properantem non dimittebat, & ipsum omnino conabatur detinere. Deinde cùm ad eum è superis diuina quadam aduenisset visio, mandat, vt Sabam dimittat, nec prohibeat, quominus peregrè proficiscatur. Ille ergo persuasus visione eum dimisit, & inuitus volenti permittis vt ex a.*

Sanctis igitur locis piè atque deuotè vt par erat visitatis, cum multa de magno accepisset Euthymio, imberbis adhuc ad eum venit captus desiderio cum eo congrediendi. Excipit eum Euthymius, eumque mittit ad Theodosium Cœnobiarcham atque ibi trigesimo ætatis suæ expleto anno *capitur* iterum *amore solitudinis*, inquit Cyrillus num. 12. *& cum non posset ferre vim desiderij, accedit ad Longinum* (præfectum) *petens quem desiderauerat secessum. Ille vero (nesciebat enim quomodo hoc ei ex se permitteret) de eo refert ad magnum Euthymium Is autem cum oppletas haberet aures Saba virtutibus, quin etiam ipse quoque rectè sciret viri perfectionem, & in rebus spiritualibus ardorem & constantiam, continuo rescribit ad Longinum, ne ei esset impedimento, quominus suum exequeretur institutum, sed ei permitteret vti quiete & silentio quinque dies hebdomadæ Sciebat enim fore, vt omnino rectè vteretur solitudine, & haberet occasionem ad Deum ascensionis. Sic ergo ei permisso silentio compos iam effectus eius quod desiderabat, ingressus est Monasterij speluncam, quæ vergit ad Austrum.* Redit iterum ad Euthymium: *& quoniam consueuerat admirabilis Euthymius decimo quarto mensis Ianuarij egredi cum Domitiano in vastam solitudinem Rubæ, & illic transigere sanctissimos dies ieiuniorum* (vsque ad Pascha) *egressus quidem est vt consueuerat. Ei autem aderant Domitianus & Sabas: ingrediebantur vero per solitudinem, quæ vergit ad meridiem vltra mare mortuum.* Hæc ille num. 12. 54. Alij secessus

Transegerat ibi quatuor annos, sed latere amplius non potuit, quæritur enim & inuenitur à Monachis: ædificat eis maximam lauram: sed *quadam diuina & sapiente prouidentia* (inquit num. 17.) *tanquam ab aliqua dextera deducitur vsque ad speluncam. Quadragesimo itaque anno suæ ætatis capit habitare speluncam.* Et num. 18. *Atque quinque quidem annos sic Sabas transegit in spelunca solus cum solo Deo conuersans, & fruens bono quietis ac silentij.*

Denuo Sabas redit ad fratres atque insigni Castellij ædificato Cœnobio, cum à quibusdam improbis discipulis, non ferentibus lauram & Monasterium sic florentia videre, calumniaretur; isque cum aliis pluribus conspirarent, ita vt quadraginta dolos aduersus eum consuerent, & omnino pararent insidias, solus à laura recedit. *Dididicerat enim Sabas* (inquit num. 42.) *pugnare quidem cum dæmonibus, hominibus autem facilè cedere. Hoc vero faciebat, tum improbos quidem pudore afficiens lenitatis suæ exuperantia; tum autem illo discessu inuidiam consumens & tabefaciens; ostendensque nullam rem propriam esse ei curæ: sed Dei causa omnem laborem suscipere, & fratrum vtilitatis. Hac de causa facile quidem recedit, & venit ad partes Scythopolis, manet vero in quodam loco, qui erat quidem desertus, vocabatur autem fluuius Gadarorum. Deus autem, cuius causa hæc Sabæ acciderant, Sabam non habuit despicatui, & ipse quidem subit speluncam sitam prope flumen, in ea autem habitabat leo insigni magnitudine. Cum in ea ergo versarentur & post preces se sopori parum dedisset, ad eum media nocte accedit fera illa terribilis, & cum eum sensim veste apprehendisset, eum foras trahebat, & quodammodo iubebat eum exire è spelunca. Ille ergo extitatus,* 55. Fugit fratrũ conspirationem. Speluncam ingreditur.

Leo cedit spelunca.

tus,& illius conspectu minimè conturbatus, Nocturnos hymnos protinus est aggressus. Leo vero (ô magnam in Saba operationem spiritus !) statim extra recedens,dum preces fierent expectabat. Sed cum iterum atque iterum Leo contenderet eum expellere, *& vehementer instaret, & Sabam vi traheret,ille labris sensim apertis: O fera, inquit, hæc quidem spelunca ambobus, si velis, sufficit ad habitandum. Tibi vero,si hoc non videtur, at tu mihi potius cedes speluncà,ego enim Dei manu sum formatus,& eius honoratus imagine. Hac admodum leniter & placidè dixit Sabas, & fera perinde ac sermonem reuerita,statim abiit, Saba cedens spelunca & cubile.*

56. Conueniunt vndique Sabam.

Cum illic ergo Sabas versaretur multi ex finitimis ad eum ventitabant, eos enim vndique vocabat illius fama, non secus ac præclara tuba virum veluti præconio prædicans. Conuenit eum ibi Basilius quidam iuuenis, eumque in Eremo comitatur. Vtrumque Eremitam aggrediuntur latrones media nocte pleni spe capturæ,sed Eremitarum præda facti, parantes sibi animæ vtilitatem recedunt. Incidunt in leones,inuocant Sabam,percussique nomine Sabæ cedunt via leones, & ad eorum pedes prouoluuntur, quo tandem ad meliorem deuenere frugem. *Cum hoc autem mirandum*(inquit Cyrillus num.45.)*ad multorum aures breui peruenisset, & omnes ad eum conuocaret,vexatus est multitudine eorum qui confluebant, & desiderabat rursum priorem quietem, & silentium. Cum Deo ergo commendasset fratres,qui illic erant congregati, & eis tradidisset cellam, quam nuper construxerat, facilè tanquam passer aliquis,vt cum diuino Psalmo dicam,transmigrat, & ad desideratum reuertitur silentium.*Et ibi post pauca.

Recedit iterum.

57. Venit ad Lauram.

Sabas autem cum longo post tempore(in Eremo consumpto)*reuertisset ad lauram, existimabat se inuenturum quidem esse eos,qui prius erant seditiosi ex fratribus ira remissiores,vtpotè quod tempus, quod intercesserat,inuidiæ vigorem multum tabefecisset, & cum eius è laura peregrinatione vnà quoque eorum de ipso abiret cogitatio. Hoc autem non ita habebat, magis enim vigebat, & amplificata erat perturbatio,& erat acrior inuidia.* Sed quid tunc Sabas?Cedit iterum multitudini & liuori, iterumque recedit in Eremum,ne lenitate, monitis, & lachrymis, quibus nihil erga indurata discipulorum corda profecit, Æthyopem lauare videretur. Terga igitur vertente Saba longi secessus occasione confingunt aduersarij à leone fuisse deuoratum; atque Hierosolymam venientes ab Archiepiscopo in demortui Sabæ Præfecti sui locum supplices postulant successorem. *Cum autem*(inquit,num.48.)*aduenisset dies festus dedicationis,venit quidem,vt solebat, diuinus Sabas in sanctam ciuitatem.. Cum vero eum vidisset Episcopus,*&,quod *eum præter spem vidisset,fuisset gaudio repletus rogauit vt ad suam rursus rediret lauram, & non sic rectore destitutam relinqueret. Cum vero videret Sabam magis resistere, & nequaquam cedere,ille hæc ægrè ferens, & nonnihil etiam ex suo commotus officio:Sed si non, inquit,audieris,hanc meam petitionem, non venies mihi amplius in conspectum.* Cædit Patriarchæ Sabas, reddit lauram auxiliaribus litteris ab eo aduersus rebelles acceptis,leguntur publicè, parent tumultuosi, dolose tamen & occultè, sed palam talia aggrediuntur rabie facinora vt referre pudeat,& silentio tegere expediat. Degit in laura Sabas vsque ad mortem, palam Anachoretam agens,vitamque apparenter communem; sed re ipsa frequentibus in eremum secessibus eremiticam. Ac tandem in lauræ cella à terrenis ad cælestia migrat A. C. 531. 5. Decembris.

Et hæc quidem de Saba. Quo vero conatus pondere præclarum illud Ecclesiæ lumen Ioannes silentiarius in Eremiticam vitam fuerit propensus, ex Cyrillo in eius Actis compendio aperiamus. Anno 4.Imperij Marciani Aug. qui iuxta Baronium A.C.558.num. 16. incidit in A.C.454.natus Nicopoli in Armenia nobilissimis Enaratio & Euphemia,decimo octauo suæ ætatis huius vitæ rebus renuntiauit: *assumptisque decem fratribus*(inquit num. 2.) *qui volebant esse salui* (in quodam templo Beatissimæ Virginis Mariæ*)construxit Cœnobium*, atque in eo viginti annorum spatio vitam communem cum Monachis egit. Cumque in omnium Ecclesiasticorum graduum consequentiam peruasisset, à Sebastense Metropolitano virtutum Ioannis fama cogente Coloniensis Episcopus ordinatus est 38.ætatis suæ anno.Decem in Episcopatu transegerat rogans Deum, vt deduceretur in locum sibi gratum,& quietum aptum ad salutem consequendam: cumque quadam nocte *impluuium cælum suspexisset*(inquit num. 4.) *aspicit repentè stellam lucis, quæ habebat figuram Crucis, & ad ipsum veniebat,& audit vocem ex illa luce dicentem: Si vis esse saluus,sequere hanc lucem. Is autem cum credidisset,protinus est egressus. & illam lucem secutus, venit in Maximam Lauram Patris nostri Sabæ.*Et num.5.*Cum eum autem suscepisset B.Sabas,tradit ei Lauræ Oeconomo, vt ei mandetur ministerium vnius ex arcariis, ignorans thesaurum,qui in eo erat reconditus Diuinus autem Ioannes implebat omnem obedientiam. Cum vero tempus mutationis ministeriorum venisset, qui creatus fuerat Oeconomus hoc magnum lumen præficit excipiendis hospitibus,& culinæ,&c.* Vide dicta in hoc cap.n.33.& 40. Hactenus de Ioannis Monastice,nunc ad Anachoresim n.6.

58. Ioannis silentiarij n ciuitas, patria, parentes.

Cœnobiticã vitam agit.

59. Ioannis Anachoresis.

Cumque hoc obiret ministerium, accidit vt conderetur Cœnobium, quod vergit ad Septentrionem extra Lauram,vt qui vita mundana renuntiabat, in eo prius Monasticam doceretur disciplinam, deinde sic in Laura habitarent, cum vitam Cœnobiticam perfectè didicissent, B. Saba affirmante & dicente; quod sicut flos fructum præcedit, ita vita Cœnobiaca vitam Anachoreticam. Cum ergo Cœnobium construeretur, cogebatur hic vir iustus, qui hospitum excipiendorum curam gerebat, præter alia Xenodochij ministeria,coquere artificibus, & secunda ferre onera:portareque cibaria, & reliqua ad eos,qui laborant, qui plusquam decem stadia aberant à Xenodochio. (Vide laboriosissima manuum opera Cœnobitarum & Anachoretarum, & recole dicta num. 29.) *Cum autem hoc anni esset impletum ministerium,omnibus partibus ædificatis ex eius moderatione & honestate,& spirituali prudentia, dat ei Pater noster Sabas cellam ad silentium.* Hucusque de Anachoretica conuersatione Ioannis in Laura, nunc ad Eremiticam.

Opera manuum laboriosissima.

60. Quadriennio in eremum secedit.

Latuit Venerabilem Sabam Episcopatus Ioannis;cumque voluisset eum propter eximias virtutes ad Presbyteratus gradum promoueri, venit ad Eliam Hierosolymitanum Archiepiscopum,cui eum narrasset eius virtutes, eumque

Episcopus

Episcopus ordinare vellet, nec posset effugere, seorsum assumpto Episcopo, ipsique reserato mysterio, & commendato secreto Lauram remeauit. Sabas autem cum ab Angelo permissionem reuelante cuncta didicisset, ea Ioanni aperit; quibus ipse tristitia affectus. *Nunc*, inquit, *non potero habitare in hac regione. Sabas vero ei promisit per Verbum Dei se hoc nemini omnino enuntiaturum. Ab eo autem tempore siluit in cella, neque procedens ad Ecclesiam, neque vllum omnino conueniens spatio quatuor annorum, eo excepto, qui ei ministrabat, ac non solum die dedicationis, quæ fit in Laura nona Indictione, Venerabilis domus Sanctissimæ Deiparæ & semper Virginis Mariæ. Tunc enim solum ad Archiepiscopum Eliam, qui accesserat ad dedicationem, coactus est exire, & salutare.* Hæc ille n. 8. Quadriennio autem in hoc secessu expleto, maioris adhuc solitudinis auidus, quinquagennarius iam secedit, in illud celebre sæpiusque memoratum *desertum Ruba, atque illic nouem annos egit remotus ab omni humana consuetudine, cupiens cum Deo quietè cõuersari, & mentis contemplandi facultatem longa purgare Philosophia.* n. 9.

Rubam solitudinem colit 9. annis.

61. Custoditur ibi à Leone.

Cum autem maximæ Lauræ fratres Magnum Ioannem desiderassent habere Magistrum, eumque rogarent, vt in Rubâ vitam degere desisteret, *veniret autem ad Lauram & quiesceret in sua cella*, ne barbarorum irruptione duce Alamandaro regionem deuastante periret, *non poterat in animum inducere vt eam* (Rubæ solitudinem) *relinqueret, apud se hac reputans & dicens. Si Deus mei curam non gerit, quid viuo? volens autem* (Deus) *eum securũ reddere, vt qui paululum esset territus, misit sensibilẽ custodem leonem maximum. & terribilissimum, qui eum diu & noctu custodiret ab immanium barbarorum insidiis. Atque prima quidem nocte, cum Leonem aspexisset propè dormientem, parum extimuit, vt ipse mihi narrauit. Cum autem vidisset diu noctuque sequentem leonem, & ab eo non auelli, & propulsare barbaros, quibus ageret gratiam Deo, emisit cantica: Qui non dimittit Virgam peccatorum super sortem iustorum.* Cessit tamen Ioannes Sabæ præcipienti atque dicenti. *Ecce Deus te seruauit ab incursione barbarorum, teque reddidit securum ad te misso sensibili custode. Surge, & tu quoq; fac id, quod est humanum, & fuge sicut Patres.* n. 11. Obediuit prompto animo Ioannes, abiitque in Lauram annum agens 56. ibique iterum Anachoresim coluit vsque ad A. C. 104. vitamque in Laura finiuit. Quibus autem institutis Eremicolæ nostri Sabas, & Ioannes cunctis in posterum sæculis se præbuerint admirandi, iam aperiamus.

Redit Lauram.

62. Oratio solo labore manuũ interrupta.

1. Et primum diu noctuque orationi atque Vigiliæ, manum opere dumtaxat interruptæ dedisse operã, promit Cyrillus in Saba n. 6. his: *Somni tantum capiens, quantum satis erat ad eius corpus continendum, quod erat continuis defessum laboribus. Manus vero B. Sabæ nunquam quiescebant, sed quando non eas ad Deum extensas habebat oratio, ea perpetuo versabantur in aliquo opere faciendo: ne si vel parumper relaxaretur cogitatio, clam non animaduersus sensim irreperet inimicus.* Et n. 10. *Cum sciret* (inquit) *esse duplicem sui constitutionem, ex anima, inquam, & corpore, duplicem excogitauit etiam exercitationem, nunc quidem corpore laborans, nunc autẽ anima, & nunc quidem dies transigens in laboribus corporis, nunc verò integras noctes insomnes peragens in precibus. Nunc aquam portans, nunc ligna ferens, & omnibus, quibus fuerat creditum aliquod ministerium, sustinens illorum operatione. Erat enim cum animi fortitudine procera quoque corporis magnitudine, & admodum robustus.* V. P. N. Benedictum cap. 48.

Opus manuum.

2. Sed quonam strato somnum capiebat? *Cum illam* (inquit) Deo *gratam moram traheret* (Sabas) *in solitudine, esset autem nox media, humi accumbebat, vt labores parumper remitteret.* Crediderim tamen prudentissimum Sabam secum quidem rigidè in hac parte, mitius tamen cum Agapeto, Eremi comite egisse, *cui cum de more* (Sabas) *esset iturus in vastam solitudinem, pellem tradit ouinam*, haud dubium, qua pro operimento, & stragulo comes discipulus vteretur, cum ipse super nudam humum dormiret.

Humicubatio.

3. Nec prætereundum ea se operis manuum lege alligasse in eremo, vt certum per hebdomadam laboris pensum (nostris *tarea*) à se ipso penè vltra vires exegisset. *Quinque dies hebdomadæ* (inquit Cyrillus num. 12. *intus* (nempe in spelunca) *degens, & nihil cibi sumens, sed solum vacans precationi, & manuum labori: Sabbato autem egrediens, & seipsum superans in accessione eius, quod est melius, & quinquaginta numero confectas sportas, quas solent vocare Μαλάκια, afferens; Die autem Dominico, cum collegisset tot ramos palmarum, quot sciebat sibi in hebdomada sufficere ad operandum ingrediebatur speluncam, & hoc modo perpetuos quinque annos se exercuit.* Vide notata lib. 3. cap. 4. num. 6. & in hoc cap. num. 50.

Pensum hebdomadæ nostris *tarea*.

63. Ieiunium 5. dierum.

4. Obiter sese ieiunium Sabæ in Eremo è vestigio immisit quinque dierum ibi: *quinque dies hebdomada nihil, cibi sumens*: & quod mireris amplius num. 29. *Cum de more esset iturus in vastam solitudinem Agapeto* (eum comitanti in quodam secessu *tradit panes siccos ad eius vsum. Nam ipse Saba toto ieiuniorum tempore erat ieiunus, nihil omninò cibi attingens, nisi quod Sabbatis, & diebus Dominicis diuina sumebat Sacramenta.* Nouum, vt arbitror, referatur in præsenti ieiunij tempus, prius ab Euthymio, post à Saba Euthymij in omnibus imitatore obseruatum, quod paulo ante, num. 29. tradit Cyrillus his verbis: *Cum itaque soleret Euthymius 14. Ianuarij semper proficisci in vastam solitudinem, & illic versari in diuinis diebus ieiuniorum hoc quoque solebat. B. Sabas facere consequenter, tempore solum parùm mutato: quandoquidem ille quartodecimo, sicut diximus, hic autem vicesimo die mensis secedebat, Nam post Diuini Antonij memoriam, magni Euthymij diem festum vicesimo die mensis celebrans Sabas, sic se conferebat ad solitudines, & illic morabatur vsque ad festum Palmarum non secus atque ille se purum conseruans ab omni humana congressione. Et sic quid semper faciebat vnoquoque anno versente.* Meminerat passim Cyrillus temporis huius recessus in Euthymio præsertim n. 7. vbi ait. *In Castistæ solitudinem peruenerunt* (Euthymius & Theoctistus) *octauo die post festum luminũ donec aduenisset dies festus Palmarum.* Et num. 45. *Erat dies octauus sanctorum Theophaniorum, & iam aduenerat dies præfinitus, quo is exibat in vastam solitudinem.* Et n. 66. *Post diuinorũ Theophaniorum octauum diem secedens in eo*, (eremo) *morabatur vsque ad festum Palmarũ.* Et n. 68. *Octauo die post festum luminũ, quo solebat ad interiorẽ proficisci solitudinem, &c.* Ab illo autem

Sola Eucharistia alitur Sabas.

Tempus recedendi solitudinem.

Duplex Eremitarũ Quadragesima.

tem die in eremo Euthymiũ & Sabam, eorumque Comites Theoctistum, & Agapetum sacra cœpisse ieiunia, satis indicant allata testimonia: ac proinde Euthymij ieiunium à die 14. Ianuarij & Sabæ à vicesimo (in quo Euthymij sacrum iam diē celebrari in schola Sabæ, notato) vsque ad Pascha comparandum est. Vnde fit Eremitas supra Cœnobij & Lauræ ieiunia secundam regulariter addidisse Quadragesimam, iis præsertim annis, quibus sanctum Pascha incidit post Idus Aprilis.

Diem festũ Euthymij celebrat Sabas.

64. Vbi solerter etiam notandum vsque ad diem dumtaxat Palmarum ita recedentes in eremo transegisse: ac per consequens reuerti solitos arte hebdomadam Pœnosam, in Lauram, vt ibi Maiorem maiori adhuc & strictiori ieiunio celebrarent, morem in hoc gerentes vniuersæ Ecclesiæ, quem luculenter aperuit Epiphanius hæres.75. his verbis: *In diebus autē Paschatis, quando apud nos fiunt humi dormitationes, castitates, afflictiones, siccorum esus, preces, vigiliæ, ac ieiunia, & omnes animarum salutes per sanctas afflictiones: ipsi* (Arriani hæretici) *à summo mane obsonantur, videntes ac subsanantes eos, qui sanctum hunc cultũ hebdomadis Paschatis perficiunt.* Et Comp. *Per sex dies ipsius Paschatis omnes populi in siccorum esu perseuerant, pane, inquã, & sale, & aqua tunc vtentes ad Vesperũ.* Vide plura apud Baronium de ieiunio Quadragesimæ A.C.57. à n.193. vbi etiam de ieiunio Ambrosiano 42. dierum, & Gregoriano 36.

Hebdomadam maiorem in Laura agit.

Nec possum hic non aduertere cum Baronio A.C.173. n.28. neutiquam Euthymium Sabam, aliosque sanctissimos Monachatus doctores impio Montano ne in minimo quidam consensisse plures constituenti Quadragesimas. Montanus namque Paraclitũ à Deo promissum, totiusque Ecclesiæ Præsulē se esse arroganter & blasphemè iactabat: atque lege sancitã, ad obseruationem trium Quadragesimarum vniuersam Ecclesiam obligare gestiebat; in quem D. Hieronymus epist.54. ad Marcellam: *Nos vnam Quadragesimã secundũ traditionē Apostolorum toto anni tempore nobis congruo ieiunamus. Non quod & per totum annum, excepta Pentecoste, ieiunare non liceat, sed quod aliud sit necessitate, aliud voluntate munus offerre.* Ex quibus apparet (vt verbis vtar doctissimi Baronij loco cit.) quam calumniosè agant, qui sanctos Monachos damnant, quos & seruãtes plura in anno ieiunia ac Quadragesimas, *Montanizare* dicunt, & non nisi a Montani spiritu affatis iactant eas de ieiuniis leges esse statutas: nam hi non, vt Montanus, eiusmodi leges vniuersæ præscripserunt Ecclesiæ; vt ob id, qui eas non seruarent esse damnandos dicerent; sed eos tantum, qui arctiori vinculo disciplinæ sua sponte se voto ad ea, & alia seruanda obligassent, teneri voluerunt: nec eos semper, sed cum idoneæ vires suppeterent: sed de his satis.

Ieiunia Mõtani qualia.

65. Vlteriùs: *Panes succos* Sabam Agapeto socio porrexisse pro alimento inquit Cyrillus solo Eucharistiæ sacræ pabulo contentum: vbi penes *succos* pro *siccos* librarij lapsu scriptum credo, id est ad ignem tostos, vel sole siccatos, quò resoluta omnino humiditate, & succo, melius à corruptione seruarentur & in dies durare possent nempe à die 14 vel 20. Ianuarij vsque in diem Palmarum, quo ad Lauram regrediebantur Eremitæ, cui explicationi concinit Epiphanius vbi multa de *siccorum esu*, &c. Vel si mauis panem *biscoctum* accipe, qualis est nauticus, nostris *bizcocho*. Obuiam etiam est panes *succos* pro *secundos* irrepsisse in Acta Sabæ, id est vulgares & sordidos, vt qui confecti essent ex farina, ex qua pollinis pars ante sit excussa, nostris *pan bazo*, qui secundarius est Plinio lib.18. cap.9.

Panis succus seu siccus

5. Pani *succo*, seu *sicco* siliquas pro alimento adiungebat Sabas vt refert Cyrillus n.46. vbi: *Diuertit* (inquit) *ad quandam arborem quæ fert siliquas, alimento quidem vtens illius fructu.* Vtriusque meminit Horatius lib.2. Ep.1. Siliquæ.

Viuit siliquis & pane secundo.

Vide dicta de pane cibario & secundario lib.4. cap.4. à n.56.

6. Aliquando herbis alitum Sabam tradit Cyrillus n.18. vbi *Cum autē*, inquit, *rerum necessariarum nullam aliam curam gereret, sed contentus esset herbis, quæ nascebantur propè speluncam; quandoque vero caseum & dactylos adhibebat, & si quid erat aliud apud barbaros quosdam qui ad ipsius speluncam per quendam funiculum ascendentes, atque vitam ipsius planè illaboratam videntes, nullaque omninò supellectili instructam, virtutem eius adeo, & iure quidem, sunt admirati, vt certis quibusdam diebus illuc venientes, ad illum afferrent panem, & caseum, & dactylos, & si quid erat aliud ad vsum necessarium.* Et in Ioanne Silentiario de ipso, n.9. *Exhibat* (inquit) *è spelunca, & abibat in solitudinē ad colligenda melagria, quæ sua sponte nascuntur, quibus aluntur Anachoretæ, qui sunt in solitudine*, id est Eremicolæ, qui purè solitariam vitam agebant, quos passim cum Anachoretis Lauræ habitatoribus confundit Cyrillus. De Melagriis vide dicta supra c. præced. num.42. Herbæ.

7. Pellem ouillam Agapeto socio suo pro indumento & stragulo dedisse Sabam humicubatione contentum vidimus. Quænam autem Sabæ in Eremo domus erat? *Diuertit* (inquit Cyrillus n.46.) *ad quandam arborem, quæ fert Siliquas* (quarum nempe, robur, vel fagum) *alimento quidem vtens illius fructu, tegumento verò ramis. Sed Deus, propter quem hæc rursus sustinere æquum censebat Sabas, tunc quoque rem suæ curationis sapienter contexit Saba, & quæ viri bono & veritatis amanti mercedē conciliauit. Nam cum hoc curasset, vt veniret ad cognitionem domini agri (erat autem is quoque, vt est consentaneum, amicus virtutis) efficit vt is mox ad eum accederet, & cum in cæteris eius curam gereret, ac ei prouideret, tum cellam quoque ei excitaret, quæ postea Deo opem ferente constructa fuit in Cœnobium.* 66.

Tegumentum arborum rami.

8. Quis vero inhospitale habitantes eremum hospitalitatem, & eleemosynam exercuisse crederet? Occurrunt ei in eremo quatuor Agareni, *qui fame laborabant, & indigentia vehementer erant afflicti: Cum autem iam propitiùs accessissent, illi quidem qui fame vrgebantur eum diligenter circumspiciebant, & scrutabantur, & naribus quodammodo odorabantur an aliquid cibi afferret, ille vero (ô misericordiam & paternum animum!) placidis eos intuens oculis, cum nihil haberet aliud, quo ipsos aleret esurientes, ea quibus ipse alebatur in commune proposuit; & extensa statim pelle ouilla melagriorum radicibus, & arundinum cordibus* (*corticibus* legendum opinatur Surius ad marginem) *eos excepit. Mirati autem barbari eius promptum & liberalem animam, tunc quidem vrgentem famem, vt licuit sedarunt.* Hospitalitas.

darunt. Postea vero remunerantes eius hospitalitatem, (ad talem enim simplicitatem, & benignitatem vel feræ ipsæ placidè adspexissent, non solum animi hominum, quibus est à natura insita mansuetudo) venerunt afferentes caseos, & dactylos. De Melagtiorum radicibus vnde dicta cap.

Arundinum radices. præced. n. 42. Crederem in præsenti legendum *Melagiorum & arundinum radicibus*, non *cordibus* neque *corticibus* Sabam hospites suos excepisse, cum neque *corda*, neque *cortices*, crustamve aliquam alicuius generis arundines habeant, sed omnino nudas, causasque nasci videamus. Radicem verò habere bulbosam, patet ad sensum, idque notauit Plinius lib. 17. c. 20. vbi ait *Seritur bulbo radicis.* Bulbus autem sæpe genus est apud idoneos autores: radix scilicet rotunda, membranis suis tunicata, pluribusque capitulis coagmentata, quam in violis, croco, arundinibus, aliisque plantis videmus; Vnde arundineam mollem, atque bulbosam radicem è sui accommodasse Sabam in eremo, verosimillimum est.

67. Silentium. 9. Silentij & quietis amatorem vidimus Sabam. Sed præclarum Eremi lumen à silentij mira custodia *silentiarium* appellatum Ioannem Episcopum proferamus. Educatus in Monasterio, Cœnobitæ primordiis expletis, transiit ad Lauram Anachoretam acturus: atque ibi *dat ei Pater Sabas cellam ad silentium.* Sed Eremiticam aggressurus vitam, *secessit circiter* 30. *stadia* (stadium iuxta Plinium lib. 2. c. 22. & alios viginti quinque nostros efficit passus, hoc est pedes 625.) *à maxima sua Laura ab occidenti Castellij in speluncam* celato adhuc Sabæ eadem reuelauerat Deus, eumque *complexus dixit: ô pater Ioannes tu quidem Dei inte donum me celasti, Dominus autem mihi aperuit. Et diuinus quidem dixit Ioannes: Tristitia afficior ô Pater: Neminem volebam hoc scire mysterium. Nunc autem non potero habitare in hac regione. Senex verò ei promisit per verbum Dei sed hoc nemini omnino enuntiaturum.* Sed quid tunc Ioannes? *Ab eo tempore siluit in cella, neque procedens ad Ecclesiam, neque vllum omnino conueniens spatio quatuor spatio annorum, eo excepto qui ei ministrabat, ac nisi solum die dedicationis* Lauræ. Rursus quinquagesimum sextum annum agens, à Ruba ad Lauram maximam Sabæ, Saba ipso suadente peruenit, ibique Magistri sui oculos clausit annum agens 70. Abbas autem die *mansit in Laura* (inquit Cyril. n. 22.) *& in cella sedens, in qua silet vsque in hodiernum diem, & ecce iam peruenit ad* 104. *annum suæ ætatis.* Cætera Eremitarum Instituta sub Saba Anachoretis & Cœnobitis communia fuisse, ne dubites.

Obiit venerabilis atque Diuinus Sabas in Laura maxima quam erexerat 94. ætatis annum agens A. C. c. 531. 5. Decembris iuxta Baronij calendum.

68. Sabæ obitus & successores. Successit Sabæ in Præfectura Gelasius, qui plura ab Origenistis pro Orthodoxa fide sustinuit. Gelasio Georgius Origenista, ab Origenistis in throno Sabæ *improbe* (*ô iustitia, & Dei tolerantia!*) *collocatus. Rei absurditate* (inquit Cyrillus n. 117.) *Meus intumescit animus, iraque disrũpor & suffocor. Hinc enim miserabiliter accidit, vt Patres qui erant in Laura, alius aliò dispergerentur, non secus atque agni quidam lupo aduentante. Sed non diù admodum permisit Deus hanc superare tempestatem, neque diuini Sabæ preces passæ sunt eum amplius tacere, & vti lenitate: sed mox diuinam iustitiam excitant ad vindictam. E vestigiò Georgius quoque accusatus cuiusdam libidinis, ab illa Laura turpiter expellitur, cum septem menses ei præfuisset. Deinceps autem rectionem suscipit Cassianus, vir qui ab infantia fuerat educatus apud diuinum Sabam, & in pulchra illius disciplina pulcherrimè institutus, & factus Sacerdos maximæ Lauræ. Qui cum decimum sextum impleßet administratione, & deinde ex hac vita excessisset, Canoni post ipsum mandant Monachi præfecturam. Mandant verò Deo, vt arbitror, Monachorum animos ad hoc mouente* (vide notata supra ad hunc locum. n. 18.) *Fuit enim vir ille summè resplendens & rectus dogmatibus, & omni virtute, & rectè factis, qui etiam in Præfectura vsus est magna diligentia. Nam & eos, qui illinc recesserant, eiecti ab Origenistis patres, rursus collegit, & Lauram, quæ à frequentibus illis tumultibus, & bellis hæreticorum iam inclinata fuerat in genua, mox erexit, & veluti renouauit.* Canoni successit Sergius, Sergio Abbas *Eustachius, qui paucis ante diebus* (inquit in Ioanne Silent. n. 17.) *Successerat præfectura speluncæ huius beati Sabæ mortuo Sergio, vir spiritu egregius rectisque dogmatibus, & vita Institutione.*

Et Hæc de Saba Agebat Ioannes Silentiarius centesimum quartum ætatis suæ annum, cum Cyrillus finem fecit scribendi illius Acta: eius autem scriptis superuixisse, palam fit ex nupertimè dictis n. 67. Placet Baronio eodem ætatis suæ anno nempe 104. qui incidit in A. C. 539. Supremum egisse diem. Sed non est vnde id habere possimus; imò ex corporis & animi eius habitudine expressa à Cyrillo in eodem n. 22. longioris vitæ spem aucupari possemus. Subdit enim de ipso centesimum quartum annum agente: *Estque, licet valde senex, læto vultu, promptoque & alacri animo.* 69. Ioannis Silentiarij obitus.

§. IV.

S. Theodosij Cœnobiarchæ Institutiones Monasticæ.

Diuinam à Salustio Hierosolymitano Præsule Magnis Patribus Sabæ & Theodosio Palestini Monachatus Præfecturam; Sabæ autem Anachoretarum, & Eremicolarum; Theodosio vero Cœnobitarum curam fuisse commissam, constat ex dictis in hoc cap. à n. 12. Qualiter in subditorum sibi regimine se gesserit sapientissimus Sabas ostendimus §. 2. & 3. per totos: nunc ad Theodosij Cœnobium ab omni lingua communiter decantatum eiusque mores Monasticos, quibus *Cœnobiarcha & Archimandrita* clarissima adeptus est nomina, & quemadmodum spiritualia aggressus sit Asceticæ vitæ certamina, oratione prosequamur. Sed tamen quò iucundius Magni huius Patris facinora moresque & Instituta percurras, Lector, nota in limine, ipsius Acta quæ Surius tom. 1. Ianuar. à Simeone Metaphraste putat fuisse exarata, vetustiorem Stilo, Phrasi, & narratione recognoscere autorem, Cyrillum nempè Monachum Theodosio ipsi coæuum, testemque oculatum ab ipso gestorum, qui sicut sanctorum Euthymij, Sabæ, Ioannis silentiarij, & aliorum Monachatus Heroum vitas certissimum est scriptis fuisse prosecutum, ita credendum non est, Theodosium, 70. Acta Theodosij quis scripserit.

sium, quem præ oculis habebat, & cuius nomen toties in Euthymio & Saba refricat cum honore, obruisset silentio. Vnde prudenter coniicit Baronius A. C.511. num.22. ab imprudente aliquo obliteratum, ab Actorum titulo Cyrilli Monachi nomen, & Cyrillo Hierosolymitano Episcopo, qui claruit sæculo Constantini Imp. falso fuisse attributa; ex ignoratione proculdubio Cyrilli nostri æquè Palestini nobilis hystorici, qui Zenonis, Leonis, Iustiniani, & Anastasij synchronos fuit, atque sub ipsis, & ab ipsis gesta literis mandauit in Euthymio Saba, & aliis: à Metaphraste tamen politiori fuisse reddita stilo, non negabimus.

71. Theodosius alter pseudo Monachus.

71. Monendus es etiam Lector, ne in altero fallaris Theodosio eiusdem sæculi pseudo Monacho Eutychiano, hæretico nequissimo, atque Hierosolymitanæ sedis inuasore ambitiosissimo, Chalcedonensis Synodi hoste, qui Palestinam prouinciam hæresi sua fœdauit, pluresque subuertit, cum tamen Theodosius noster *Cœnobiarcha* simul cum admirandis Euthymio, Saba, Simeone Stilite, Auxentio, & aliis Monachis Sanctissimis decreta Fidei eiusdem sanctæ Synodi magno gaudio receperit, & probauerit, non minus ab altero impio Theodosio discrepans, quam Iudas à Iuda, & pastor à Lupo: *cui* quidem, *& viuo, & post mortem cessit terra, & cœlum, & mare, & aër, & Dæmones. Terra quidem à feris, cœlum verò à siccitate, mare autem à periculis, aër verò à locusta; & brucho; dæmones autem à plagis homines liberantes, & nihil fuit, quod non deinceps eius testaretur virtutem & apud Deum fiduciam*, inquit Cyrillus num.69. Ne in iis immoremur, quæ ab aliis, & aliunde peti debent, in alienam Historicorum messem mittentes falcem, adi Baronium tom.6. A. C.451. num.153. & A.C.511. num.16.

72. Eius patria, parentes educatio.

72. Beatum Theodosium tulit quidam vicus nomine *Megariasus* in regione Capadocum, qui tunc erat multis ignotus, & obscurus, nunc autem ferè omnibus propter ipsum cognitus. Vocabatur pater eius Proëresius, Eulogia autem quæ eum genuerat, à quibus religiosè nutritur, & augetur simul in corporea, & spirituali ætate. Cum autem eam iam attingit, quæ prouidet, atque discernit; dexterque esset, si vllus alius, ad Diuinas legendas Scripturas, Sacro Lectorum choro Ordinis susceptione aggregatus est: cumque aliquando sacros libros populo numerosè, & concinnè legeret, atque in eum locum Genes.12. incidisset, quo Abrahæ præcepit Deus, *vt exiret de terra sua, & cognatione sua*, statim communi Patrum illius sæculi Sabæ, & Euthymij raptus est desiderio, nempe loca sancta videndi, in quibus omnium Opifex Deus, redemptionem nostram operatus est: atque è vestigio recedendi in solitudinem, Christúmque sequendi per viam angustam, & asperam omnino accensus fuit: *Deduc me Domine*, dicens, *in via tua, & ambulabo in veritate tua*. Hactenus carptim Acta perstrinximus. Sed quæ admirandus ille Simeon Stilites de Theodosij Monachatu, instinctu diuino, afflatúque fudit oracula, fluens Cyrilli explicet oratio num.5.

Loca sancta visitandi desiderio accenditur.

73. Simeonem Stilitem inuisit.

73. *Cum autem iam venisset Antiochiam, omni ex parte bonus Theodosius, non statuit oportere eam transire, nisi ad insignem Simeonem, Simeonem inquam Stylitem, idest in columna stantem prius veniret, & eius vultum contemplaretur, & sermones audiret, & ex his veluti via solatium caperet, orationisque, & benedictionis eius esset particeps, qua simul, & virtutis viam quam habebat in animo, & eam qua cernebatur, leuem facilémque redderet. Cum ad eum autem abiret, statim non contemnendum, nec leue signum accipit illius apud Deum fiduciæ, & familiaritatis, priusquam ad sacram accederet columnam, & vocem emitteret, ipse desuper illum audiens clamantem, & ipsum nominatim vocantem. Vox autem ita habebat: Bene venisti homo Dei Theodosi. Ille autem obstupefactus, & ei genu inclinat, & se humi prosternit gloriosiorem appellationem specie humiliori respondens. Deinde ad ipsum latus ascendit, cum ille iussisset, & amplectentem est complexus, hoc quoque magni faciens membra attingere venerabilia, & illius complexum suscipiens tanquam diuinum aliquod signaculum, confirmantem ei gressus ad virtutem. Ille autem ei omnia diuinissimè prædixit, & qualemnam sit huius vita finem inuenturus, & cuinam sit gregi postea præfuturus, quod multas pecudes ratione præditas abrepturus sit à lupo, qui percipitur intelligentia: & alia, quæ paulo post finem singula accepere, quæ etiam per vnum quodque tempus procedens dicet oratio.*

Prophetia Simeonis de Theodosio.

74. *His ergo adhuc magis animo confirmatus, cũ preces admirabilis Simeonis tanquã duces quasdam, & custodes accepisset, alacrius quam prius iter persequebatur, & peruenit ad sanctam ciuitatem, cum Iuuenali tunc esset commissus Archiepiscopatus Hierosolymorũ. Cum autem totum illum diuinum locũ obijsset, & sancta sanctè adorasset, apud se animo versabat, quomodo inciperet philosophari, & vtrum ex duobus vitæ Institutis eligeret; id ne quod est planè solitarium, & quod non habet aliquam cũ illo consuetudinem; an quod igitur cum aliis piis, & qui eumdem scopum persequuntur. Cæterũ separatim silere, & quietem agere non probauit in præsentia, id nequaquam tutum indicans ei, qui nondũ esset expertus, per se luctari cum spiritibus nequitiæ. Restat ergo* (inquit Theodosius) *vt cum ego à S. Patribus didicerim, qui se in his prius rectè exercuerunt, & satis ab eis fuerim institutus ad decertandum contra hostes, qui percipiuntur intelligentia, deinde in tempore percipiam fructus, qui colliguntur ex quiete, & silentio.* Vide D.P.N. Benedictum cap. 2.

Visitat loca sancta.

Eligit vitam Cœnobiacã.

75. Hæc cum sapientissimè cogitasset (erat enim ei inter alia perfecta quoque intelligentia) Longinum beatum senem Euthymij discipulum, Patrum illius æui excellentissimum se contulit, qui domunculam turris Dauid (de qua pluries in Euthymio, & Saba) incolebat; apud quem cum aliquanto tempore deguisset Icehæ nobilis matronæ rogatu, inuitum Theodosium in templo Deiparæ, quod ipsa in Veteri sede via publica, quæ tendit versus Bethleem, ædificauerat. Persuasit breui regionem Theodosij fama cœpitque in dies augeri feruor, & numerus sectatorum eius: ipse autem Præfecturæ onus pertimescens fuga sibi consuluit, supernóque instinctu ad eam peruenit speluncam in Montis cuiusdam vertice sitam, quæ fideles Magos à Bethleem ad Orientem reuertentes excepit, in qua traditur diuinum accepisse responsum, ne redirent ad Herodem sed per aliam viam in regionem suam irent.

Longinum petit.

Secedit in speluncam Præfecturam timens.

Verum

Verum neque ibi latere potuit Theodosius, ad illum namque post paululum *iam ventitabant qui erant amatores virtutis, & malebant cum eo incolere solitudinem, quam cum Imperatoribus præclaras ciuitates. Qui vim afferentes vix quidem, sed tamen persuadent ne sua solum consideret, sed ea etiam, quæ sunt proximorum; & eius quæ ex Deo vita eum accipiunt veluti pedotribam, & tunc quidem sex vel septem numero erant chor*: inquit Cyrillus numer. 13. En primi Theodosij discipuli, primusque Conuentus.

Primus sub Theodosio septimũ fratrum conuentus.

76. Crescit discipulorum numerus.

Decesserat eo tempore ex hac vita Basilius Sabæ discipulus Presbyter iam factus morumque Magistri fidissimus excultor, atque Theodosij in spelunca Sodalis, cuius cum funera egisset *quadraginta deinceps dies in Canticis Vespertinis inter Sacrum chorum discipulorum hic diuinus stans Basilius & vna cantans videbatur & audiebatur à magno Theodosio* inquit num. 15. atque idem portentum Theodosij precibus Aëtio cuidã nolenti eius esse discipulus ostensum refert ibid. His aliisque miraculorum atque virtutum vehiculis fama tanti Patris longius percurrit, iamque discipuli erant numero duodecim: aliique plures quotidie accedebant. *Non pauci ex iis quorum magna erat autoritas, & opes. Et iam quidem magnus erat numerus discipulorum, spelunca autem exigua & planè minor, quam vt eos posset capere.* Quid ergo facerent? subdit. *Ipsi autem accedentes sollicitabant, vt excitaret Monasterium, & ampliorem eius faceret mandram ouium spiritualium, dicentes, nihil oportere eum curare sumptus faciendos ad ædificationem: nam & sumptu, aiebant, qui ad eam sufficit manus, & manu nobis ea animus largior.* Hæc ille numero 19. Pergit.

77. Pulchrè distrahitur an Præf. curæ onus, an solitariam vitam amplectatur.

Sic cum maiori gregi cogeretur præesse verè bonus pastor, dici non potest, quantus iactaretur curis, & quam variis distraheretur cogitationibus. Quando enim ad bonum quietis & silentij respiciebat, & ad puram & tranquillam mentem, ab hac chara quiete tanquam à matre se auelli dolebat. Quando autem considerabat curam esse gerendam eorum qui ventitabant, & non oportere sibi soli viuere, sed multo magis etiam proximis, & eius rei ipsum Dominum fuisse nobis ab initio exemplar propositum, qui & sibi congregauit discipulos, & conspectus est pastor ouium rationis compotum, & pro eis emisit animam. Hæc ergo quando per otium considerabat, & in contrariam partem trahebatur animus, nec sciebat cuinam parti adhæreret. Nam quietis quidem & silentij fructus non ignorabat, rursus autem sciebat, quinam essent fructus curæ, quæ gereretur fratrum, & ideo vtrisque adhærebat, & neutrius erat penitus, & ab vtroque recedebat, & cum ambobus rursus conueniebat. Quid ergo facit? Deo permittit vniuersum, qui vel solus potest miscere quæ misceri non possunt, & illius auxilio credit posse fieri, vt & conseruetur bonum quietis & silentij, & non priuetur mercede Præfectura. Non enim in eo quod sit corpus solitarium, sed in eo quod sit cor bene compositum, & tranquillum, vitam rectè geri Monasticam, vt à Diuino Dauid est definitum. Certe etiamsi ita se haberet iudicium tamen Deo permittit, & ei supplicat si omnino ei gratus esset conatus (erenim in mente versabatur quod olim diuinus Simeon de ipso prædixerat) si ergo omnino Deo placeret, vt hoc signo declararet, & locum apertè indicaret, in quo erat Monasterij iacturus fundamenta.

Deo committit iudicium.

78. Preces deuotissimæ pro diuina exploranda voluntate.

Nec silentio digna est deprecatio deuotissima Theodosij pro diuina sibi in ancipiti posito aperienda voluntate, neque enim laudem breuitas habet in re tanti momenti, ex qua tot Salubria pro Sacro Monachatus statu ritè deligendo accedunt documenta. *Cum ergo* (inquit n. 21.) *in manus sumpsisset* (Theodosius) *thuribulum, & implesset carbonibus, & deinde absque igne imposuisset suffitum, peruasit solitudinem labris preces decantans, preces autem ita habebant.*

O Deus qui per multa, & magna miracula fecisti Israelem fidelem, qui famulo tuo Moysi multis & variis prodigiis persuasisti vt eos regendi onus subiret, & virgam quidem in Serpentem, in alborem autem Leprosam manum mutasti, & deinde ei rursus priorem restituisti colorem. Qui aquam quidem mutas in sanguinem, ipsum autem rursus facile in aquam restituis. Qui Gedeoni signum victoriæ vellus exhibes, & quæ ad vellus pertinent. Qui omnia fabricaris, & contines. Qui Ezechiæ vmbræ graduum retro reuersione descripsisti vitæ additamentum. Qui etiam Eliæ preces prius exaudisti, ignemque de cœlo dimisisti, & propter eorum qui se impiè gerebant, ad te conuersionem, ligna, & holocausta, & aquam vna cum ipsis lapidibus combussisti; Ipse etiam nunc es Domine, ipse quoque exaudi me seruum tuum, & ostende, vt tibi placeat, vt templum quidem potentiæ, tuis autem seruis, & meis discipulis habitaculum ædificem, ostendens autem omnium vbi iubebis accendi hos carbones, ad gloriam quidem tuam, multorum autem agnitionem, & veritatis confirmationem.

79. Situs Monasterij.

Hæc & his similia decantans obibat loca, quæ nouerat aliis aptiora. Cum autem solitudinis multam terram peruasisset, vsque ad locum qui dicitur Cutilla, & ripas lacus Alphaltidis, sic mortuis & minimè ignitis carbonibus, cum vidit, eos minimè accendi, neque conatum ei ex animi sententia succedere, constituit reuerti. Cum hoc autem fecisset, & parum esset remotus à spelunca, (ô quis tuam digne laudarit potentiam ô Rex Immortalis) fumus repente ascendit ex carbonibus fumus bene olens, cum ignis modo ineffabili percurrisset carbones, & eos latenter suscitasset. Cum itaque ignis melius quam lingua locum significasset, & iacta sunt fundamenta, & templum extructum est, & ædificatum est Monasterium, vel vt melius dicam VIRTVTVM HABITACVLVM, aut tabernaculum in terra, quod est reuera terra superius & cæleste, quod quidem est & magnitudine maximum, vt quod paulatim creuerit iis, quæ facta sunt accessionibus, & abundat bonis omnibus non iis solum, quæ sunt ex spiritu & virtute, sed iis etiam quæ sunt ad vsum corporis. Nam eis quoque erat illis opus, cum essent homines. Quomodo enim in præclara ciuitate & populo frequenti, ita etiam hic quoque licet videre omnigenas artium officinas, quæ communi fraternitati omnia præbent

Virtutum habitaculum.

Cunctis abundans.

citra

citra laborem, & ab externis, qua eos auellant curis liberant. Vide D.P.N. Benedictum cap.66. vbi: *Monasterium* (inquit) *si post fieri ita debet construi, vt omnia necessaria, idest aqua, molendinum, hortus, pistrinum, vel artes diuersa intra Monasterium exerceantur: vt non sit necessitas vagandi foras &c.*

80. Discipuli Theodosij. Oracula quibus Superi gratum sibi Theodosij Cœnobium prædicauere, situm fabricamque vidisse, iniucundum fuisse non arbitror: nunc discipulorum eius veram grauem ac solidam gloriam atque splendorem cum Cyrillo commendare cogit assumpta narratio. Pusillus grex (vt cæteris accidit Monasticæ vitæ Magistris) initio sequebatur Theodosium; aliquantulum accessionibus creuit ante extructum Cœnobium: sed vltima ei adhibita manu, *Quos tota quidem sua vita parturiit spiritualiter, paternè autem nutriit, & deinde etiam ad Deum emisit, cum pulchrè suam vitam finissent fuerunt numero 693. Quos autem Præfectus, qui post illum successit Monasterio, fuerunt plusquam 400. spiritualis vitæ apertum seruantes caracterem. Et possem quidem dicere cum magna voluptate, quot pastores, quot Episcopos protulerit eius educatio;* Episcopi & Pastores. *& quot ex eius ouibus fuerunt pastores aliorum, & præfuerunt Sacris Monasteriis, non ipsi amantes imperium, sed potius iudicati dedigni qui imperarent, & digni quibus crederetur præfectura animarum, & quorum multi per se vixerunt propter quietis ac silentij desiderium, & cupiditatem maiorum certaminum: quorum nonnullis producta fuit exercitatio vsque ad octoginta annos, & eis annorum multitudo congregauit multitudinem diuitiarum spiritualium, per quæ omnia cognoscebatur, & prædicabatur Theodosius, & ei aureum conseruabatur genus, quod honore, inquam, antecellit. Per quæ & ei implebantur fructus, & manipuli; & merces augebatur. De vnoquoque ergo eorum libenter meminisset oratio, nisi produceret ad moderationem. Oportet ergo paucis dicere nullum fuisse relictum locum, qui non commodi & vtilitatis aliquid ex eo sit consecutus.*

81. Potentes apud sæculum Theodosium sequuntur. *Postquam ergo huius viri diuini fama per vniuersum orbem terræ iam peruasisset, & virtutis studiosas ad se attraxisset animas, multi quidem ex militibus bella multum valere iubentes referebantur in numerum eius phalangis, multi autem ex iis quoque, qui valebant dignitate & honores fuerant consecuti, hæc non secus atque somnia despicientes, & potius vt alias sirenes, quæ demulcent ad eorum qui eas attendunt, exitium, dimittentes, toto pede ad eum contendebant, propter Christum ignominiam veram esse gloriam, & ipso etiam regno meliorem credentes. Multi autem ex* Scriptores. *iis quoque qui erant, insignes eruditione, libros, quibus adhærebant, tanquam aliquibus vberibus, aut fontibus, vel tanquam iucundissimas voluptates, vel tanquam pulcherrima spectacula despicantes, maluerunt attingere Institutiones elementorum vitæ, quæ ex Christo agitur, relictisque plausibus, & laudibus ciuilibus humanæ sapientiæ, prætulerunt eam, quæ est propter Christum stultitiam.* Hæc illa n.32.& 33.ac tandem, vt vno quidem verbo multa complectamur, Cum iam ad finem vitæ peruenisset Theodosius, suosque *Satis esset hortatus, vt in loco permanerent, & vt ingruentes tentationes ad finem vsque fortiter ferrent, & vt eis obedirent, qui post ipsum præfuturi essent Monasterio, & prædixisset omnia, quæ erant euentura, dat eis illud signum, quod finem essent acceptura ea, quæ dicta sunt. Si enim post meum inquit, decesserunt videritis mihi gregem augeri, & quo magis tempus processerit, tanto se maiorem euadere, & meliorem; tunc dico vos de aliis quoque bonam spem oportere concipere. Quod si non sint hæc hoc modo se habitura, clarum est fore, vt nec reliqua finem sint acceptura. Quæ quidem an euenerint sicut ille prædixit, & finem acceperint, ipsa ante alia testantur, quæ videntur, magnitudo quidem ædificiorum Monasterij, & multitudo eorum, qui inhabitant, & eorum virtus eiusmodi, vt cum eis nemo posset contendere.* Vide nobilium agmina Monachatum arripientia l. 3. cap.3. num. 7. & lib.4. c.2. num.22. & c.5. an.2.& 70.

Pro coronide tandem Theodosianæ Scholæ inter Magni huius Patris discipulos ordine prima atq; dignitate suprema Eulogia quæ ipsum genuerat enumeranda venit, *quæ quidem postea quoque vitam amplexa Monasticam, quæ boni huius Instituti occasionem inuenisset, ex bona vita filij charissimi, eum habuit patrem spiritualem, cuius ipse fuerat mater secundum carnem, pro carnali generatione rectè accipiens spiritualem regenerationem. Et si difficile est filio dignas gratias referre parentibus, qui vt sit sunt autores, cur non hic quoque est superior, qui fuit causa matri, vt bene esset.* Hæc autor num. 2. Reuera facinore tanto superiorum gloriam vicit Theodosius. 82. Eulogia eius mater fit eius discipula.

Hactenus Cœnobium ac Cœnobitas Theodosij vnde *Cœnobiarcha* & *Archimandrita* geminum traxit cognomen; nunc iam ad Institutiones morum quibus subditorum vitam informabat accedamus. Sed quia diu solitarium egit vt pluries notauimus, prius breuissimè mores Eremiticos demus, quibus ad Cœnobiticam vitam gradum fecit: qui sic se habent num. 12.& 13. 83. Eremitici mores Theodosij.

1. Sectabatur in Eremo *ieiunij constantiam,*
2. *Vigilandi perseuerantiam,*
3. *Orandi assiduitatem,*
4. *Pulchrum psalmodiæ ordinem,*
5. *Oculorum in lacrimas innatam professionem, vt prius spes esset sisti perennia fluuiorum fluenta, quam fontes illius lacrimarum.*
6. *Per totas noctes stationem,*
7. *Humilitatem spiritus,*
8. *Mansuetudinem,*
9. *Animum vt plurimum cogitabundum & attentum.*
10. *Sumebat cibum, non quantum ipse vellet, sed quantum sufficeret ad continendum vinculum naturalis coniunctionis.*
11. *Alimentum erat fructus palmæ, aut pauca siliqua, aut legumen aliquod aqua madefactum, aut etiam quæ ex agrestibus herbis erant esculenta.*
12. *Quod si horum quoque quæ dicta sunt erat penuria propter summam solitudinis inopiam, ossa dactylorum madefacta erant illi lautum & splendidum nutrimentum, propter necessitatem, & famis solatium.*
13. *Perpetuis triginta annis nihil panis gustauit.*
14. *Hanc autem abstinentiæ legem non statuit simul abiicere cum flore iuuentutis sed conseruauit vsque ad profundissimam senectutem augens & non*

non remittens. His dum eremum coleret vitam transegit Theodosius : nunc ad præcepta vitæ communis.

84. **Monastica præcepta, Chorus.**

1. Et primo (quod primum vniuersi curauere Cœnobiticæ vitæ Magistri)opus Dei *chori* nomine , & *cantus* ritu cultuque peragendum instituit. *Quadraginta enim dies*(inquit Cyrillus num. 15.) *in Canticis Vespertinis inter Sacrum CHORVM discipulorum diuinus quoque Basilius & vna cantans videbatur & audiebatur à magno Theodosio.* Et post nonnulla : *Atque nos quidem successit,& peragebatur Conuentus,& homo Dei rursus plane videbat Basilium cum iis , qui stabant & canebant,simul stantem & canentem.* Et n.34. *Quoniam autem cum esset homo oportebat eum esse multis defessum & exhaustum laboribus, non poterat , quidem noctu vna esse cum fratribus canentibus,& admonere, quæ oportebat : ministro autem tanquam lingua vtens,qui ei fundebat aquã manibus , per eum significabat fratribus , & quisnam esset canticum incepturus , & quisnam facturus lectionem sedentibus , & quis CHORVM ducturus.Hac autem faciebat his duabus de causis, & sibi quidem prouidens vt assiduè vigilaret , & illi vt regulam spiritualis officij seruarent citra vllam reprehensionem.* Vbi aperte videas stare, Sedere,Chorum ducere,canticum incipere , lectionem recitare aliasque cæremonias regulâ præscriptas. Quænam autem hæc Regula fuerit , communis ne cum rituali Hierosolymitanæ Ecclesiæ , an specialis à Theodosio scripto edita , cuius pluries in his Actis meminit Cyrillus ex dictis cap.5. num.34. & in præsenti n.7. coniicere poteris. Ad idem est quod inquit n.31.*Ita ab eis peragebatur hymnodia Regula, quæ septies in die offerebatur.* De antiquitate septem Horarum Canonicarum apud Monachos vide notata lib.2.c.12.n.24.

85. **Tertianæ Nouenæ, & quadragenæ pro defunctis.**

2. Diuinis laudibus adiungenda sunt suffragia defunctorum , quibus Theodosij Schola mortuorum funera prosequebatur : Cum enim superno instinctu Basilius ipse , de quo nuper, encenia Sepulchri celebrare vellet, *iubet* Theodosius *omnia ipsi fieri quæ lex vult fieri mortuis, tertianas inquam & nouenas,& consequenter etiam quadragenas*:inquit n.14. Hic vetera referantur pro deffunctis officia pietatis , quibus Surius in margine eos aperte carpit,qui tertianas, nouenas, & quadragenas , recentiorum Clericorum & Monachorum inuentũ esse putant:qui quantum à vero distent , aperte constat tum ex præsenti Canone, tum etiam ex iis , quæ Baronius notat tom.1.A.C.34.n.313. vbi fusè ex Tertulliano,Augustino aliisque vetustissimis Ecclesiæ Patribus de Sacrosancto Missæ Sacrificio , oblationibus , aliisque antiquorum ritualium suffragiis octaua , vigesima trigesima , quadragesima , atque annua obitus die in Ecclesia fieri consuetis.

86. **Paratum semper Sepulchrum.**

3. Neque hinc discedendum absque incidenti mortis memoria , quæ præsens perpetuò vna cum die obitus & Sepulchri in Monasterio Theodosij ob oculos omnium versabatur : *Paratum enim erat Sepulchrum* (inquit ibid.)*& adstabat quidem ipse desuper , discipuli autem ipsum circumsistebant.* Morem hunc pene ad literam Religiosissimi admisere in perpetuum Carthusiani Monachi , quibus vsque in hunc diem familiare est in eorum Cœnobiis reseratum habere , Sarcophagum pro sepultura primi morituri,eoque humato aliud statim aperire , ne vnquam eos recordatio mortis effugiat.

4. Subdit Cyrillus : *Ille autem* Theodosius *acuto mentis oculo intuens id quod erat euenturum, sic lepidè dicit eos aspiciens : Sepulchrum quidem est paratum ; quisnam autem ex nobis est encenia eius celebraturus ? Et ille quidem sic , lepida & vrbana orationi miscens seria. Solebat enim ipse quoque inter alia tempus nosse , austeritatemque & tristitiam gratia moderata soluere*(ne qui stolidus putet seruis Dei nec respirare licere. Vide, Theodosij facetias n.32.& infra n.104.& 105.) *Quidam autem Basilius dignitate Sacerdos expressos seruans paternos* Theodosij *characteres* (quale Basilij encomion!) *Sciens quæstionem non frustra esse propositam à Magistro , primus arripiens sermonem , erat prompto & alacri animo ad mortem eligendam tanquam rem non repudiandam , sed valde vtilem & conducibilem. Protinus ergo flexis genibus,cum se humi proiecisset ; Benedic mihi , inquit , Pater ; Ego autem inquit huius Sepulchri primus celebrabo encenia. Hic ergo petiit , ille vero dedit , & ipsum quidem habuit Sepulchrum. Iubet autem Pater omnia ipsi fieri, quæ lex vult fieri tertianas,inquam,& nouenas,& consequenter etiam quadragenas. Cum autem iam finem acciperent quadragenæ (ô quomodo explicabit oratio id, quod est valde verum , sed est valdè creditu difficile , propterea quod modum exuperat) Basilius neque à febre arreptus , nec capitis dolore vexatus , nec vllum dolorem sentiens in vlla parte corporis , tanquam molli quodam , & suaui somno sopitus excessit ad Dominum præmium virtutis , & quod prompto & alacri animo illinc transire voluerit, quod quidem apertè significauit cum eorum, quæ hic sunt , nequaquam afficeretur voluptate, vt qui primus,vt ante Deum sisteretur,& primus coronaretur , tulerit , adeo vt ipse hac in re laudem Magistri superauerit.* Basilius celebrat Encenia Sepulchri.

87. **Obitus dies lætissimus Monachis.**

Vbi notandum valde Sepulchri diem *Encenia* à Patribus nuncupatum , Erant autem Encenia apud Iudæos festa iucundissima dedicationis templi , quæ Saluatoris nostrum duo, *facta sunt Hierosolymis & hyems erat* Ioan. 10. Hoc autem festum non ad primam vel secundam templi dedicationem spectabat,sed ad tertiam. Prima enim fuit autumno tempore,quando Salomon dedicauit templum 10.Septembris 3.Reg.8.& 2.Peralypom.5.& 6.& vsque ad templi illius subuersionem singulis annis,die eadem duo festa fiebant,dedicatio scilicet, & expiatio: de qua Leuit.24. Cum autẽ à redeuntibus à Babilone reædificatũ fuit templum, verno tempore dedicatum est, duodecima nempè die Martij, Luna duodecima;Esdræ.6. Ac tandem cum Antiochus Epiphanes idolorum spurcitiis templum prophanasset,eiusque polluisset vtensilia, Iudas ea restituit in templum , ipsumque tertio dedicauit 25. die Calend. Decembris. 1. vt habetur.1. Machab.1.eaque dedicatio celeberrima fuit singulis annis , populusque vniuersus continuos octo dies in lætitia,& tripudio ducebat. *Encenia* igitur à Patribus obitus , & Sepulturæ diem compellari , manifeste indicat octo dies continuos post Monachi funus solemnibus pro ipso suffragiis Sacros fuisse , atque etiam Conuentui fratrum lætitia tum spirituali, tum etiam corporali iucundissimos.Primum inuenies lector cap.5. huius lib.num.76.in funere Paulæ expressum à D.Hieronymo, vbi *Hebræo*

(inquit in eius Epitaphio) *Græco, Latino, Lyroque sermone Psalmi in ordine personabant, non solum triduo, donec & subter Ecclesiam conderetur, sed per omnem hebdomadam cunctis, qui venerant, suum funus, & proprias credentibus lacrimas.* Secundum à discipulis S. Ioannis Chrysostomi obseruatum refert ipse hom. 14. in Matth. vbi hæc habet. *Moriuntur quidem & ex eis aliqui, non enim sunt immortales corpore, sed morientes nesciunt mortem, sic enim vere vinculis absoluuntur. Mihi namque Christus viuere, inquit, & mori lucrum. Vox exultationis in tabernaculis iustorum. Nunquam illic vlulatus audiri potest, nunquam deploratio; mundum est ab huiusmodi molestiis factum, ab hoc purum clamore. Hymnis defunctos prosequuntur. Honorem hoc appellant, non funus* (nostris Honras) *& si nuntiatum fuerit, quod ille mortuus est, multum vbique lætitiæ, voluptatis multum, quin verò nec vllus audet dicere; Ille mortuus est, sed ille est consummatus. Tum gratiarum actio, lætitia, gloria multa, vnoquoque talem habere finem orante; ita certamen hoc exire, à laboribus & certaminibus quiescere, videre Christum.* Vnde non absque prudenti consilio, nec sine exemplo, vel citra pietatem (vt aliqui ignoranter putant) apud Cistercienses nostros vetusto vsu receptum inuenies, non tantum octo diebus post Monachi decessum gemini Responsorij suffragio vespere & mane ad Sepulchrum illius funebrem fratris prosequi memoriam, sed & diem obitus agere in lætitia, atque vt tantillum à laboribus quotidianis quiescant Monachi (nostris *recreationa*) indigere.

88. 5. Sed vnde huc digressa est, eodem redeat oratio. Et quod mireris amplius Theodosij genium. Diuinis laudibus totis viribus intentum, *Hic vir sapiens* (inquit autor n. 31.) *Sicut olim Beseleel diuini architector tabernaculi sapientissimè dispensat & administrat in hoc sancto Monasterio, & quatuor ædes intra id ædificat; ex quibus vnam quidem dimisit iis, qui lingua Græca vtuntur, in qua ipsa aliorum quoque Petrum choro hymnus* (nempe Trisagion) *canebatur. In secunda autem genus Bessarum sua voce communi Domino fundebant preces. Tertiam autem sortita fuit gens Armeniorum, in qua quidem ipsi quoque lingua patria Deo hymnos emittebant.* Quibus omnem prætergrediens pietatem & cultum, non vnum tantum Sacellum Armeniis, sicut & Sabam fecisse vidimus à n. 21. sed tria tribus nationibus designauit, hymnumque Trisagion Græca lingua à cunctis cani præcepit. Recole ibi dicta & n. 24. vix enim aliter Canonis huius præscriptum percipies.

Tria Sacella pro Græcis, Bessis & Armenis.

6. Pergit; *vltimam autem & quartam* (ædem) *seorsum ab aliis* (extruit Theodosius) *iis qui vexabantur à dæmone: Qui cum erant alioqui furiosi, & emotæ mentis, vt ante meminimus, cum ipsi ad se reuersi erant compositæ mentis, cum iis, qui eis ministrabant in ea preces emittebant Altissimo.* Ex quo apparet diuinum Theodosium tantâ diuino cultui, atque humanis necessitatibus consuluisse prouidentia, vt etiam amentibus, insanis, & dæmoniacis benignissimum quæsierit remedium, quo diuinarum laudum pro suo captu participes efficerentur. Quinam ij fuerint dæmoniaci & furiosi, & quibus de causis à dæmone arrepti, & obsessi, quorum meminisse inquit Cyrillus, curiositate forsam ductus perquires lector; sed tremore (vt credo) perterritus responsum ab ipso Paulo superiùs accipies; tum Monachis, tum etiam cunctis vitam exercentibus spiritualem valde perutile, quo apparebit propter quam leuia peccata Deus olim spirituales, sanctosque viros Sathanæ tradi, & ab ipso possedi permiserit. *Quin etiam* (inquit n. 29.) *quod maius est signum Clementiæ, & benignitatis; quicunque in montibus & speluncis degere quidem propter Christum, sed non ex Christo elegerant, inconsiderato & non stabili calore secuti exercitationem, humanæ quidem imbecillitatis, & Christi verborum, quod absque illo nihil possumus facere, obliti; inani fastu & vanâ persuasi arrogantia, & quæ rectè gesserant miseri sibi adscribentes exsicati defectu diuinæ pinguedinis dedecus deformitatis miserabiliter induerunt. Qui ergo sic stultè senserant, & ideo traditi erant Sathanæ ad interitum carnis, vt ait Paulus, vt saluus fiat Spiritus aut alioqui mente erant læsi, & malè affecti, & pœnas dederant in eo quod peccauerant, vt discerent cum in honore essent, effecti rationis compotes intelligere ac noscere opificem & auxiliatorem, & non esse ingrati in eum, qui eis dederat gratiam, ij experti sint eum* (nempe Theodosium) *valde benignum, & paternè in ipsos se gerentem.* Quippe qui quattam domum extruxerat ad eorum curationem tam Spiritus quam corporis, vt statim amplius constabit.

Quarta domus pro furiosis & dæmoniacis.

Cur à dæmone obsessi

Nec putet quis solos Theodosij Monachos clementissimam Dei manum propter leuissimas culpas his cecidisse flagellis: pluribus namque iam ratio temporibus, quo plus Ascetica feruebat disciplina, maiorem in Monachos potestatem dæmones accipiebant: quod luculenter exponitur lib. 4. Vit. Patr. c. 51. ex Cassiano Collat. 7. c. 23. vbi hæc habet: *Satis nobis experientia nostra, & seniorum nostrorum relatione compertum est, non eamdem vim dæmones nunc habere contra Monachos, quam anteriori tempore, inter Anachoretarum principia, in quibus adhuc raritas Monachorum in eremo commanebat. Tanta namque tunc erat dæmonum feritas, vt vix paucissimi tolerare habitationem solicitudinis possent. Siquidem in ipsis Cœnobiis in quibus commorabantur decem vel duodecim, ita eorum atrocitas grassabatur, & frequenter visibiles sentiebantur aggressus, vt non auderent omnes pariter noctibus obdormire, sed vicissim aliis degustantibus somnum, alij vigilias celebrantes, Psalmis & orationibus, seu lectionibus inhærebant. Cumque illos ad soporem naturæ necessitas inuitasset, expergefactis aliis ad eorum, qui dormituri erant custodiam similiter vigiliæ tradebantur. Vnde dubitari non potest, vnum è duobus nunc esse; aut enim virtute Crucis etiam deserta penetrante, & eius gratia vbique coruscante retusa est nequitia dæmonum, aut negligentia nostra illos ab impugnatione pristina reddidit lentiores, dum dedignantur aduersum nos illa intentione confligere, qua tunc contra illos probatissimos Christi milites fæuiebant.* 89.

Maiorem olim dæmones in Monachos habebant potestatem.

Vigiliæ contra dæmones.

Cæterum corporaliter traditos Sathanæ vel infirmitatibus magnis etiam viros sanctos nouimus pro leuissimis quibusque delictis, cum in illis nec tenuissimum quidem peccatum aut maculam in illo iudicij die patitur 90.

Pro leuibus culpis obsessi.

inueniri

inuenire diuina clementia: vt illos tanquam aurum probatum ad illam perpetuitatem gloriosam nulla indigentes penali purgatione transmittat. In exemplum autem rei huius adducitur Moyses vir sanctissimus, qui in eremo quadam cui nomen Calamus. *Commoratus, cum & ipse singularis & incomparabilis vir esset ob reprehensionem vnius sermonis, quem contra Abbatem Macharium durius protulit, tam diro dæmoni est confestim traditus, vt humanas egestiones ori suo ingereret. Quod flagellum purgationis diuinam ei intulisse dispensationem, ne vel momentanei peccati macula in eo resideret velocitate curationis eius demonstratum est. Nam continuò Abbate Machario in orationem prostrato, dicto citiùs malignus Spiritus à Deo fugatus discessit. Ex quo manifestè perpenditur non deberi eos abominari, vel despici quos videmus diuersis tentationibus, vel malignis spiritibus tradi; quia hæc duo credere immobiliter nos oportet; primo quod sine Dei permissu nullus omnino tentetur: secundo quod omnia, quæ à Deo nobis inferuntur, velut à piissimo Patre, ac clementissimo medico pro nostris vtilitatibus irrogentur.* Quid autem Theodosius ageret, eum in Monachos suos flagellum obsidentis Sathanæ grassantem viderit? Subdit ibidem Cyrillus.

91. Nosocomia instituit ad Insanorum curationem.

7. *Pro eis accendebatur tanquam pro filiis propriis, & alioqui beneuolè in eos afficiebatur. Cumque eis constituisset locum quietum, & tranquillum, permisit, vt in eo agerent, vt esset eis quodammodo alterum Monasterium & ob multitudinem eorum, qui erant congregati, & ob ordinem ministerij, & ob statum eorum, qui ministrabant, & ob sumptum eorum qua suppeditabantur.* Vbi nota cum Cyrillo, non tantum animi consolationem furiosis ac Dæmoniacis procurasse Theodosium, sed & nonnullis à morbo liberationem. Ex quo manifestè apparet primò præter obsessionem à Dæmone, naturalem etiam Epilepsiæ, seu morbi Sacri, afflictionem plurimos fuisse perpessos. Secundò Theodosium primum omnium viam aperuisse, moremque reserasse ea extruendi Xenodochia, seu Nosocomia, quæ his temporibus ad curationem insanientium & furiosorum emotæ mentis passim toto orbe Christiano, ingenti ministrorum & curationum apparatu, quasi quædam Monasteria ædificata conspicimus (Hispanis *Casa delos Orates*) piissimo rei tantæ Theodosio præcedente Archetypo.

92. Exhortat dæmoniacos ad fortiter ferendũ.

8. *Magis ergo quam aliorum homo Dei sicut diximus, vincebatur ipsorum* (nempe furiosorum, & obsessorum à dæmone) *commiseratione, & in eis recreandis magnam adhibebat curam & diligentiam, & eos consolabatur verbis aptis ad persuadendam tolerantiam.* Nec dubito tibi lector fore iucundum auream Theodosij exhortationem, Monasticis refertam documentis, qua furentium, & abreptorum animos inter lucida compositæ mentis interualla confortabat, vt forti animo ferrent, quæ sic habet. n. 30.

Exhortatio Theodosij ad Monachos suos propter eorum culpas, leuissimas tamen, à dæmone obsessos.

NEquaquam, ô filij, nequaquam resoluamini & eneruemini hac temporali afflictione. Neque hoc vobis videatur optandum à Deo omnino non corrigi. In laboribus enim, inquit, & in flagellis castigare Ierusalem. Sic dicit Deus per Hieremiam, c. 12. *Anima mea nunquam à te deficiat. Castigat enim sed benignè, & castigat omnem filium quem recipit possum dicere ex diuina Scriptura, adeo vt disciplina eius & castigatio non sit iræ, sed dilectionis, & ad correctionem peccatorum, inducta propter benignitatem. Bonum est ergo, ô fratres, & valde bonum, cum hac spiritaliter castigati fuerimus, illic Dominicas plagas non experiri: & cum hic ad tempus afflicti fuerimus, quæ finem non habent, tormenta effugere. Hic enim nihil pati longe est grauius, quam pati: & excedere è vita absque tentationibus, vt cuius non fuerit purgata materia peccatorum multis afflictionibus, quod est apertum indicium terribilium afflictionum; & nothorum potius, quam germanorum filiorum signum euidens. Quamquam ne illud quidem omnino conturbabit animum eorum, qui sapiunt, si figmenti Diuini dæmon euadit Dominus. Nam datur quidem eis potestas ab eo, qui creauit, tamquam quibusdam punitoribus, hei mihi, ad castigationem filiorum, qui declinarunt. Datur autem quantum ille nouerit sufficere castigationem, non quantum ipsi volunt: Vix enim parcerent hominibus, qui nec brutis quidem pepercerunt, vt Sacra docent Euangelia* Matth. 8. *Conspiciamur ergo per hanc disciplinam sensum accipere peccatorum, & non egere aliis plagis grauioribus, quod incorrecti maneamus post plagam. Efficiamur probati per afflictionem. Quod contra nostram voluntatem est illatum, fiat etiam proprium voluntatis, in eo quod moderate feramus ea qua contigerunt, & gratias agamus ei qui intulit disciplinam, legibus benignitatis. Ipse percussit, & ipse nos sanabit. Et hoc habeo à Propheta* (Ossea. c. 6.) *Percutiet & alligabit, & non tardabit ad curationem.* Hæc ille. Quæ quam appositè ad persuasionem dicta fuerint de se est manifestum.

In hac vita pati signum filiorum Dei

9. *Quando oportebat veneranda participare Sacramenta, lex erat apud eos pulchrè admodum constituta, vt vsque ad diuinitus inspirata Euangelia, vnusquisque in sua Ecclesia simul & lingua diuinam audiret vocem; postea autem omnes congregarentur in vna (exceptis dæmoniacis,) in magna scilicet Græcorum Ecclesia. Quod quidem in hodiernum vsque diem faciunt, & illic sunt participes sanctificatorum.* Si vsque ad Euangelia diuisa erant per Sacella agmina Armeniorum, Bessarum, & Græcorum, consequens videtur in vnoquoque Sacello, atque in omnibus simul Sacrum fuisse celebratum: cumque post Euangelium ad Ecclesiam Græcorum cuncti congregarentur, necesse erat ante consummatum in vnoquoque Sacello Missæ Sacrificium, Presbytero in altari relicto; ad Sacra participanda conuenire; quod ab omni cultu alienum esse, dubitari nequit. Hæsi quidem in hac Salebra, atque diù insistere coactus, quo me verterem vix habens, occurit animo Theodosium Cœnobij sui bellum machinatorem, taliter templum, ædesque siue Sacella diuersa diuersis nationibus Monachorum extruxisse, vt Sacrificiũ Missæ, quod in magna Ecclesia Græcorum dumtaxat celebrabatur, posset simul & semel à tribus aliis circum extructis prospici Sacellis Armenorum

93. Eucharistiæ participatio.

Templi mirabilis structura.

norum, Bessarũ, & furiosorum, taliter tamen ab inuicem dissitis, vt alterutrinque alta voce concionantes præpediri non possent.

94. Eucharistia olim Dæmoniacis data.

Vbi etiam notandum Eucharistiam Dæmoniacis prudentissimè negasse Theodosium: cum tamen vix adhuc satis exploratum sit eis debere negari, atque Theodosij ipsius æuo arreptitiis minime denegaretur, vt constat ex D. Prospero de promiss. & prædic. Dei dimid. temp. c.6. vbi cum retulisset iuuenculam quandam ratione Arabem, & sanctimonialem propter impudicum statuæ veneris aspectum arreptam à dæmone fuisse, atque per septuaginta fermè dies totidemque noctes nullum cibum potumve in stomachum, guttur eius dæmone occupante, traiecisse, subdit: *Accidit autem, vt quintus decimus Dominicus illucesceret dies, ascendente nobiscum Sacerdote, vt matutinum illuc Sacrificium solito offerretur. Puellam Præpositus ad altare perduxit, eo incessu, & habitu quo solent rubore perfusæ ex epulis poculisque mulieres aduenire. Sed vt se illa prostrauit altari, clamore fletus sui cunctis astātibus gemitus lacrimasq; induxit ad quibus tātum malum auferendum præsens plebs Dominum exorabat: erat enim iam indecens murmur in populo. Peracto itaque Sacrificio cum eadem inter cæteras breuem particulam corporis Domini tinctam à Sacerdote perciperet. Semihora mandens, traiicere non valuit, nondum illo fugato de quo dicit Apostolus: Quæ consonantia Christi ad Belial? Et iterum non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum. Manu igitur faciem eius sustentante Sacerdote, ne sanctum proiiceret, à quodam Diacono suggestum est, vt calicem Salutarem gutturi eius Pontifex applicaret, quod factum est. Statim vt locum illum, quem diabolus obsederat Saluatoris imperio reliquit, Sacramentum quod ore gestabat, cum laude Redemptoris transglutisse, puella clamauit. Hinc lætitia, hinc voces in laudem Dei &c.* Quod A. C.434. Thedosio adhuc superstite, accidisse inquit Baronius ib. n.16.

95. Signum Synaxis.

10. Vidisti Synaxes more veterum in palestra Theodosij celebrari: è vestigio signum quo ad Collectam vocabantur accedat: *lignum* (inquit Cyrillus n.56.) *quod conuocat ad Ecclesiam pulsabant* (quibusdam fratribus casu Monasterium accedentibus) *ante horam consuetam, & synaxim significabant fratribus.* Et n.60. *Iussit aliquando vt præter solitam horam pulsaretur lignum nondum enim erat hora secunda diei, & præcipit vt fratribus significaret Synaxim.* Vide notata n.26. huius cap.

Lectio die noctuque.

11. Lectioni Diuinorum Librorum Monachis incumbendum ad suam, aliorumque vtilitatem docuit exemplo. *Quod autem* (inquit n. 33.) *& permansit cum eo toto vitæ suæ tempore, & est veluti necessarium aliquid, & semper consequens erat Diuinorum lectio Eloquiorum, quam non tempus, non morbus, non senium, non aliquid aliud ex iis, quæ accidunt interrupit. Quin etiam cum iam esset imbecillus, & iam ad extremam venisset senectutem, nec de cætero posset amplius progredi, liber erat in manibus, & vincebantur labores à laboribus, à meditationis, inquam, laboribus, labores senectutis & imbecillitatis. Ad quos cum dies non sufficeret, illius lucem lucerna supplebat in noctibus.*

Exhortationes ad fratres.

12. Hinc eximius euasit verbi Dei preco imo & interpres Sacrorum librorum quos veterum more, vt credo, suis exponebat, *& qui externam* (inquit num.34.) *ne gustauerat quidam sapientiam, & in libris gentilium ne linguam quidem exercuerat, tanta verborum copia faciebat admonitiones, vt nullus eorum qui in his libris consueuerant, & arte dicendi linguam satis acuerant, facile possent cum eo contendere. Docebat itaque non ex humana sapientia, sed ex gratia boni Spiritus, qui ad eum veluti dixerat: Ecce dedi verba mea in os tuum.* Placuit integram illius admonitionem ad Monachos suos à Cyrillo Theodosij rerum curioso obseruatore asseruatam, tantoque Monachatus Magistro dignam, producere, quæ sic habet. n.35.

Admonitio S.P. Theodosij ad Monachos suos.

Rogo fratres per charitatem Domini nostri Iesu-Christi, qui dedit se ipsum pro peccatis nostris, aggrediamur aliquando curam gerere nostrarum animarum: dolore afficiamur ob vanitatem vitæ nostræ præteritæ. Decertemus pro futuris ad gloriam Dei, & filij sui. Ne remaneamus in hac Socordia & mollitie, præsens quidem otium admittentes, in crastinum autem diem & perendinum principium operum differentes. Ne si comprehensi fuerimus ab eo, qui nostras animas decipit, nequaquam instructi operibus, excludamur quidem à Thalamo gaudij, frustra autem & incassum defleamus, despectui male habitum vitæ tempus lugentes, tunc quando nihil iuuabit eos, qui agent pœnitentiam. Nunc est tempus acceptabile, nunc est dies Salutis. Hoc est tempus pœnitentiæ, illud remunerationis. Hoc est tempus operandi, illud verò danda mercedis. Hoc est tolerantiæ, illud consolationis. Nunc Deus est adiutor eorum, qui conuertuntur à mala via; tunc erit terribilis, & qui decipi non poterit, examinator rerum, & verborum, & cogitationum. Nunc fruimur patientia, tunc iustum cognoscemus iudicium, quando resurrexerimus, alij quidem ad æternum supplicium, alij autem ad vitam æternam, & recipiet vnusquisque congruenter sua operationi. In quod tempus Christo obedire differimus, qui vocauit nos ad regnum suum celeste? Non expergiscemur? Non nos reuocabimus à vita consueta, ad perfectionem Euangelij? Quomodo oculis apprahendemus illum terribilem, & insignem diem Domini, in quo eos quidem, qui dexteræ Domini per bonas appropinquant actiones, excipiet regnum Domini, eos vero, qui ad sinistram sunt abiecti, propterea quod à bonis deserti sint operibus, abscondat gehenna ignis, & tenebræ æternæ, & stridor dentium? Nos autem dicimus quidem nos cupere regnum cœlorum, ea autem non curamus; quibus id possumus assequi, sed pro præcepto Domini nullum laborem suscipientes, in vanitate mentis existimamus nos esse æquales honores consecuturos iis, qui vsque ad mortem resistunt contra peccatum. 96.

Cæterum quo lucidius appareat, non solum admonitorem, sed & Interpretem sanctorum librorum in suo Cœnobio egisse Theodosium, audi subiecta à Cyrillo. n.36. *Deinde* (inquit) *cum hucusque perfecisset orationem, nonnunquam ea etiam, quæ sua erant, addebat, & quæ excitabant ad obedientiam, & parabant ad tolerantiam, & vniebant ad concordiam. Addebat autem sua, non vt quisquam se iactans, & glorians, sed* 97. Interpretatur libros Sacros.

sed qui seipsum ostenderet eadem sentire, & simul ea quidem, quæ iam dicta sunt à Veteribus, propter breuitatem vero vel sententiæ magnitudinem, vulgi captum excedunt, ipse suis addimentis reddens apertiora, manifestaque & clara reddens omnibus. Qualis autem fuerit in tradendis Fidei dogmatibus aduersus hæreticos,atq; in defendendis sacris Conciliis prodit Epistola ipsius ad Anastasium Imperatorem qui triginta librarum auri machina Theodosij turrim in fide firmissimam aggressus fuerat à Nicenæ Synodi dogmatibus ipsum auertere tentans:de quo vide Baronium to.6.A.C.511.à n.25.

98. Prælati virtutes.

13. Hactenus de Institutis, quæ ad opus Dei pertinent,in quibus longius quam volui fluxit oratio. Nunc ad mores. Et prius ad eos, qui suauissimum temperatissimum, ac singulariter humanum Theodosium constituebant Prælatum. *Erat erga omnis seipsum varians, & mutans spirituali sapientia, non virga castigans, sed sermone sale condito, & qui persuadebat vsque ad profundum motuum mentis,vt qui vim haberet ex ipsa operum fiducia. Ea ratione & consolans erat multis terribilis, & increpans desiderabilis, & iucundus. Quis ita fuit, & cum multis conuersans vtilissimus, & ad sensus colligendos,& ad efficiendum vt intro colligerentur aptissimus, adeo vt is in maiori esset tranquillitate in mediis tumultibus, quam ij, qui sunt in solitudine,& idem simul esset & cum multitudine,& separatus* n.33.

Opus manuũ viribus mensurandum.

14. Secum tantummodo austero modo, & more agebat, labores laboribus vincens, solaque meditatione manuum opera interrumpens; *imbecillioribus quidem labores alleuans,augens autem robustioribus, adeo vt neque imbecillitas opprimeretur immoderatione, neque vires insolescerent,si non comprimerentur.* Quod in cap. 36.37. & 48.suæ Regulæ transtulit [illegible]. P. N. Benedictus.

Victus.

15. Victus adeo moderatus & frugalis,vt cum vir quidem valde diues facultates suas in Monachos aliaque pia opera distribueret, solisque Thedosij discipulis per obliuionem aut ignorationem non imperriisset benedictionem, illi fama & egestate pressi *ei exhibebant molestiam, vt se & illos manifestos redderet diuisori; & magno studio instabant, neque enim se habere, quo deinceps alantur:qui paucas quidem habebant siliquas:& cum eæ nonnunquam deficerent,ea quæ restabant ossa coquebant vt iam dictum est* (nempe dum ageret de Anachoresi Theodosij quam dedimus n. 83.) *& eis vtebantur ad famis solatium* num. 17.

99. Vestis interior Ciliciũ.

Vestem interiorem Theodosij fuisse cilicium pium illud atque perpetua memoria dignum facinus Kerici (al.Cetici) ducis Romani exercitus Comitis Orientis ostendit: qui cum incursionem aduersus Persas facturus esset, ac Hierosolymam primùm iret, vt illinc aduersus hostes ducis Catholici sumeret auxilium,& in trãsitu ad Theodosium iret;ita fuit, *captus ab eius admonitionibus, vt ipsum cilicium, quo magnus ille interius induebatur, loco cuiusuis alterius rei arma, peteret quibus se conseruaret. Quod quidem cum accepisset, & induisset, & consueta aggressus esset certamina, paulo post victor rediit, cum & animi & manus præclara ostendisset facinora,& digna quæ commemorentur. Cum rebus igitur fortiter in bello gestis insignis & clarus esset reuersus rursus venit ad sanctum cum vehementi cordis exultatione, & gratias agens,& ei vniuersam adscribens victoriam. Dicebat enim. Illo ipso tempore pugnæ mihi quidem cum pro thorace tuum induissem cilicium,veniebat in mentem confidere, & in hostes irruere.*n.57.

17. Exteriorem autem ipsius vestem Laneam fuisse, panneamque gestasse cucullam, miraculum aliud nihilo inferius ostendit. Cum enim mulier quædam cancro in mamilla laboraret, atque *sensim,& sine vllo strepitu eum valde sitiens, & in animo habens illam, quæ laborabat profluuio sanguinis* Math.9.*cum prope esset,mamillam sensim aperuit,fecitque vt cucullam attingeret, & rursus sicut illa suffuratur curationem simul ac pannum attigit eius dolor recessit* nu.46. An vero cuculla hæc Theodosij solius capitis fuit operimentum, vestisue talaris, non constat. Adi librum 2. c. 11. an. 19. vbi fusè de cuculli & cucullæ forma & differentiis; atque inde qualis hæc fuerit cuculla, coniicies. Externa cucullus panneus.

Promptissimam, omnique proprio arbitrio atentem obedientiam tenuisse Theodosij palestram,inde palam fit, quod cum sibi à Deo fuisset reuelatus terræ motus quidem,quo postmodum vniuersa Antiochia fuit euersa, atque pro ingruenti illa necessitate, Deique ira placanda preces extraordinarias Conuentui suo indicere vellet, (vide idem Institutum apud Scithiotas l.3.c.5.n.22.)*iussit, vt præter solitam horam pulsaretur lignum,nondum enim erat hora secunda diei, & præcepit vt fratribus significaret synaxim, illi autem conuenerunt quidem, neque enim poterant contradicere; vt qui optimè didicissent obedientiam, n.*60. 100. obedientia.

19. Quantum verò discordes quosdam ex subditis suis fuerit insequutus,terram vsq; contingens, vt eos summo, vt aiunt, stomacho ad humilitatem erudiret prodit Luculenter nu. 61.vbi hæc habet: *Contendebant,& depugnabant inter se aliquãdo duo ex fratribus. Is autem suadebat vt componerent inimicitias, & odium commutarent amicitia, quæ docet omnem Christianum, multo autem magis Monachos. Quoniam autem dicens non persuadebat. Videbat autem illorum maiores esse inimicitias, quam vt suis verbis placari possent, fit supplex protinus pastor ouium, magister discipulorum, pater filiorum; & illorum bonum postulabat ipse tanquam proprium beneficium,eorumque morbum & vultus medicus rogabat, vt sanaret. Rogabat autem non leuiter, nec contemptim, sed magnopere & vehementer,sed magnam moderationem afferens & humilitatem: Se enim humi deiiciens iacebat, aperta figura humilitatis mollire se credens duritiem inimicitiarum,nec prius destitit rogare, quam eorum odium mollierit, & eos qui à se inuicem male erant diuisi,amicitiæ vinculis colligauit.* Humilitas.

20. Neque silentio prætermittere fas est eam erga Ecclesiasticas Censuras reuerentiam, qua Theodosij animus ad solam excommunicationis vocem piè deterritus pauebat. Segregauit *aliquando aliquem ex fratribus* (inquit n.62.) *iustè segerens, cum iusto scilicet coniuncta clementia videbat enim morbum egere tali medicamento. Ille vero bona malis commutans simul & ordinem transiliit, & eamdem rursus intulit pænam ei, qui nihil habebat simile, perinde ac si quis iuberet sanos ea tolerare, quæ tolerant ægroti; adeo vt sit manifestum, fratrem quoque alio morbo laborare grauiori, nempe impudentia. Quid ergo magnus Theodosius* 101 Censuræ etsi iniustæ timendæ.

dosius moderatione & humilitate valde excelsus & cælestis? Panam quidem suscipit, tanquam quæ rectè fuerit imposita, & vt quæ in ipso locum habeat; neque prius diuinis communicauit Sacramentis, donec ipse, qui ligauit, induxit ipse quoque solutionem.

102. Cura ægrotantium.

21. Enitebat maximè Theodosij schola cura ægrotantium. *Qualis autem ille esset in hac re* (inquit n. 28.) *iam vult declarare oratio. Cum tres domos ædificasset, vnam quidem iis, qui propter Christum erant seiuncti, & toti mundo crucifixi* (Monachis nempe) *tribuit ad curam corporis infirmitatibus*, nostris *en fermeria. Deinde duas permisit iis, qui in mundo viuebant & versabantur, & ex iis ipsis, vnam quidem iis, qui erant insigniores & honestatiores, alteram vero iis qui erant viliores & pauperiores, qui opus habebant alterius auxilio.* En duo Xenodochia Theodosij Cœnobio aggregata. Quid rursus? *Quin etiam* (subdit) *suis Monachis, quorum propter senium & labores longæ exercitationis soluta erat vis membrorum (Oportebat enim ne hoc quidem effugere Theodosij solitudinem) Iis cum in loco separato aptum extruxisset gerontocomium* (locum scilicet vbi senes curantur) *id eis permisit ad recreationem diuturnæ afflictionis, tanquam bonis viatoribus, longa via & aspera defessis accommodatum diuersorium. Præterea autem aliud quoque ab eo constructum est nosocomium* (locum nēpe in quo ægrotātes curantur, vulgo dictum *infirmarium*) *nempe ad opera commiserationis verè misericordi & clementi animæ, quod etiam erat donum mulieris verè honestæ, moribusque piæ & religiosæ, quæ quidem eius admirans bonitatem, domumque & seipsam cum filiis ei legitur mundo quidem renuntians, Deo autem totam seipsam permittens, & volens vt sui filij sub illo viuerent.* Monachi facti.

103. Largior erga miseriores.

Largiorem adhuc miseris præsertim qui laborabant contagiosissimo morbo comitiali (*Sacro* vulgariter dicto) pietatem impertiebatur. Qualiter eorum miserebat, opem ferebat, & calamitates subleuabat, prope incredibile, ac simile portenti est: gratum autem erit ea de re loquentem audire Cyrillum: n. 24. *Cum autem* (inquit) *in omnes, qui egestate premebantur ita esset misericors, eius magis augebatur misericordia in eos, in quibus rursum erat malum grauius, & cum egestate erat præterea morbus, aut membrorum mutilatio, eaque sacra, quod grauissimum excrucians, Ea ratione, erat etiam oculus quidem cæcorum, pes verò claudorum, indumentum autem nudorum; eorum qui tecto carebant, tegumentum, ægrotorum medicus, largitor, administer, famulus omnibus omnia factus propter excellentem benignitatem, sanguinem abluens, vulnera mundans, labra admouens labris eorum quorum erat caro mutila, & ita eos sapienter consolans, & persuadens, vt moderatè ferrent calamitatem cum scirent eos, qui sapiunt, non modò ipsos non auersari, sed eos potius beatos ducere & amplecti.* Et post nonnulla n. 25. *Quamobrem si quis eum dixerit communem portum, & communem medicinæ officinam, communem domum, commune penarium, rectè dixerit, & congruenter veritati ægrotantium, esurientium, algentium, peregrinantium.* Et paucis interpositis: *Aliis quidem vestes quoque dabantur quibus iis erat opus; omnibus autem similiter dabantur alimenta. Atque meminerunt quidem, qui ad hæc ministrabant, se vno die plusquam 100. mensas parasse.* His autem non solum Theodosium fuisse intentum, sed & ipsius scholam in eisdem charitatis operibus ex Instituto vires exercuisse suas, his aperit eodem nu. 24. *Et sunt huius quidem rei multi oculati testes, maximè autem ex his, qui hoc ministerium vna cum eo obibant, qui cum primo hanc insignem benignitatem, & commiserationem similiter atque alij auersarentur, illius deinde egregiam reueriti moderationem, persuasi fuerunt rectè sapere.* Primus igitur Theodosius viam Monastico Hospitalitatis Instituto reserauit, quam in Hispana hisce temporibus fratres S. Ioannis de Dios Hispani ingressi sunt, atque sub Infirmorum curationis scopo ab Apostolica sede eorum Religio approbata dignoscitur: vide idem ferè à Chrisostomo institutum c. 9. n. 164.

23. Placuit pro Colophone Hospitium à Martiano totius Monachatus Palestini Præfecto pernecessario sibi Theodosio ipsum conuenienti paratum referre, esculentis moderatum & honestum, Monasticis vero documentis splendidum, piisque ac lepidis facetiis ornatum, quo & Theodosium hospites suos suscepisse credo. Reuertebatur Theodosius hic vir præclarus aliquando à Bethleem in Monasterium suum. Magnum autem laborem *itineris recreans* (inquit Cyrillus n. 47.) *diuertit ad Martianum. Cum autem venissent ad amplexus, & se inuicem spiritali impetiissent osculo, cum eo anima quoque congrediente, primum quidem fuit eis apposita mensa sermonum, quibus præclarè suos pascebāt animos, se oblectantes Sanctorum eloquiis, & senum narrationibus, cum quibus intercedebat eis morum cognitio* (Vide D. Benedictum c. 53. de Hospitibus suscipiendis) *Cum autem tempus inuitaret, vt meminissent etiam alimenti corporis, non aderat quidem frumentum, vt panis apponeretur, lentem autem discipulis iussit coquere Martianus: Et illa quidem fuit apposita sine pane. Cum autem cognouisset magnus Theodosius tam apertam inopiam, qui egens erat, fuit diues in inopia, ipseque magnoperè studebat, vt Lautiori conuiuio exciperentur hospites. Iussit ergo discipulo vt è pera proferret panes, quos parauerat ad viaticum. Et illi quidem producti sunt, & appositi. Ij vero propter charitatem, qua lætificat, non minus lautè celebrarunt conuiuium ex iis, quæ erant necessaria, quam si prolati essent cibi superflui.* 104. Hospitio quondam Martianus Theodosium suscipit.

Vt solet autem fieri sermones quoque admiscentur conuiuio, & cum plures ex iis lepidi & iucundi (vide supra n. 32. & 86.) *Hilariter autem Diuinus eum rogabat Martianus dicens: Noli egrè ferre tanta fame laborans hospitium, nec conqueri, quod panem vobis non apposuerimus, cum frumentum nobis admodum turpiter defecerit. Cum hoc dixisset, admirabilis Theodosius defixis oculis in barbam Martiani vidit granum frumenti, quod nescio vnde ceciderat, & illinc sustulit hilari & cauta dextera, & dixit: Ecce frumentum. Quomodo autem dicitis vos egere frumento? & hoc quidem ab eo dictum, etiam factum fuerat lepidè & iucundè. Ille autem cum granum tanquam egregiam aliquam & præstantem sementem supinis manibus accepisset, id ponit in horreo frumenti, credens eam sine labore multum fructus allaturam, & esse superaturam agricolarum industriam. Id autem ei accidit longè amplius & copiosius quam sperabat. Nam cum sequenti die esset horrei ostium aperturus (ò arcana tua Domine miracula) videt quæ intus erant plena fructibus, qui reuera prouenerant absque agricultura, aut potius cum agricultura solius orationis.* 105. Facetiæ conuiuio admixtæ.

24. Quod

106. S. Basilij morum, & scriptorum excultor. 24. Quod tandem non omnis obseruatio in his (etsi totam mouentibus admirationem) morum Institutionibus non sit constituta, in eo ostendebat Theodosius quod crebrò omnium eorum recordabatur. *Salutarium Constitutionum, & Sermonum, quæ instruunt ad exercitationem, Magni inquam Basilij, cuius etiam vitam imitans, & eius orationis magno captus amore, studebat animam quidem illius moribus, linguam autem eius ornare eloquentia*; cuius post non multum tempus sequutus est iudicium D.P.N. Benedictus cap. vltimo suæ Regulæ, cui titulus. *De eo quod non omnis obseruatio iustitiæ in hac sit Regula constituta*, vbi inter alia, quibus ad doctrinam mores, & Instituta Veterum Patrum sectanda Monachos exhortatur; *Nec non* (inquit) *& Collationes Patrum, & Instituta, & vita eorum, sed, & Regula S.P.N. Basilij quid aliud sunt, nisi bene viuentium, & obedientium Monachorum exempla, & instrumenta virtutum.*

107. Quantum vixerit. Hos ex innumeris virtutibus Magni Archimandritæ Theodosij Monasticem redolentes excerpsimus flores. Eiusdem cum Origenistis aliisque hæreticis certamina, labores quæ pro Ecclesia perpessos, passim apud cæteros rerum Ecclesiasticarum Historiographos inuenies. Clausit extremum diem post S. Sabam Senio confectus, *cum annos vixisset 105. & paulo, & amplius iuxta Cyrillum* num. 67. & vsque ad Agapeti Pont. Max. tempora peruenit: annum scilicet Christi 535. ac proinde vt rectè obseruat Baronius A.C. 532. num. 21. corrigenda sunt, quæ in Saba inquit Cyrillus, nempe Theodosium ante B. Sabam vita excessisse. Diem felicissimi eius transitus celebrat Ecclesia 11. Ianuar. vt iam diximus: quo autem anno obierit, non constat.

§. V.

Quousque Magnorum Patrum Euthymij, Sabæ, & aliorum se extenderit Institutio.

108. Ratio dubitandi. DVbiam satis atque perplexam reddunt tituli materiam ea, quæ in superioribus c. 5. num. 83. de duratione Monachatus Bethleemitici tetigimus, rati Hieronymi discipulos, & Paulæ Virgines atque vtriusque scholam Asceticam Barbaros irruptione sub Alamundaro Sisice vniuersam Palestinam, & Arabiam deuastante ac Romanos præsertim incursante, periisse. Cum autem, Euthymij Sabæ Ioannis Silentiarij, Marciani & Theodosij palestræ non longè à Hierosolymis sitæ fuerint, imo circumcirca ædificata Monasteria, Lauras erectas, atque habitatas solitudines viderimus toto cap. 6. & 7. consequens omninò videtur eadem procella extinctos cœteros Monasticæ disciplinæ cultores circa A.C. 509. quo à Baronio ibi. Nicephoro, aliisque Historiographis incursio Alamundari facta refertur. Præsertim cum Cyrillus Monachus Palestinus, cui fidem integram in hac re meritò faciunt Authores passim huius rei expressè meminerit. *Eodem tempore* (inquit) in Ioanne Silent. num. 11.) *Alamundarus Sisices qui accepit Regis autoritatem in Sarracenos subiectos Persis, inuasit Arabiam & Palestinam, cum magna ira in Romanos omnia diripiens, & multa hominum millia abducens in seruitutem, & multa faciens nefaria, postquam capta fuerat Amyda.*

Nec nodum solues, si dicas, Alamundarum Romanos quidem, quorum infensissimus erat 109. Christiani dicti olim Romani.
hostis, acriter incursasse, vt ex illis constat, *cum magna ira in Romanos, &c.* tùm etiam, & Sarracenos Romano Imperio subiectos (constat enim ex Sarracenis Palestinam, & Arabiam incolentibus alios Romanos obtemperasse, alios verò hostes Romanorum fuisse) Palestinis verò, Armenis, Arabibus, Bessis, Græcis, aliisque nationibus, quibus potissimum Euthymij, Sabæ & Theodosij palestræ constabant, pepercisse. Hoc, inquam, nodum difficultatis non soluit. Nomine enim *Romanorum*, & *Christianorum* vocis sono tenus diuersa erant, vtroque tamen ex tempestate Christianismum profitentes exprimebantur synonimè, & absque vlla distinctione, vt constat ex Epist. Theodosij Iunioris ad Acaciũ Episc. Beræẽsem, quæ extat inter Acta Ephesinæ Synodi tom. 5. cap. 10. vbi hæc ait: *Vosque probatos Romanæ* (idest Catholicæ seu Christianæ) *Religionis Sacerdotes esse manifesto argumento declarate.* Et apud Gregor. Turon. de Flor. martyr. cap. 79. *Quid putatis* (*dicebat vnus ex illis* nempe Arrianis Catholicos persequentibus) *quod nunc isti Romani dicant:* & eodem lib. cap. 25. de altero Arriano Principe loquens inquit Gregorius idem: *Cogitauit intra se dicens: Quia ingenium est, Romanos enim vocitant homines nostræ Religionis, &c.* Idemque manifestò prodit Cyrillus in Euthymio num. 14. vbi eadem prorsus phrasis vtens & confusione vocum, inquit: *Cum autem circa finem Regis Isdegardis mota esset magis persecutio aduersus Christianos, illi ducentes hoc sibi esse magno studio contendendum, vt omnes venarentur Christianos, omnes quotquot erant tribuum apud se Præfectos; quin etiam ipsum quoque Aspebertum, vt omnes vias diligenter custodirent, constituunt, vt nullus Christianus posset clanculum confugere ad Imperium Romanorum.* Et in sequentibus nunc *Christianos*, nunc *Romanos* clade interemptos venundatos, & in seruitutem abductos narrat.

Nec valet iterum, si dixeris, Agaranorum 110. Barbari cuncta deuastãt.
quadrigas oppida dumtaxat inuasisse prædæ & spoliorum fomite accensas, Cœnobia verò, Lauras, atque Eremicolarum cellas in montibus, speluncis, & cauernis terræ sitas horruisse, atque Eremi inhospitalitatem, & Monachorum inopiam flocci pendisse. Occurrit namque Cyrillus in Ioanne Silent. num. 11. vbi Alamundari irruptione descripta subdit: *Cumque multitudo barbarorum dispersa esset per hanc solitudinem, iique, quibus mandata fuerat custodia solitudinis* (excubitores nempe, nostris *las centinelas*) *denuntiarent, vt caueretur barbarorum irruptio in Monasteria; maxima Laura Patres significarunt Venerando Patri* (Ioanni Silentiario) *vt desisteret quidem in Ruba vitam degere, veniret autem ad Lauram.* Nulla ergo quantumuis horrida, occulta, pauperve Christi pauperum Eremus á Barbarorum furore tuta erat.

Neque ea duntaxat ab Agarenis in Monachos Palestinæ incursio facta est, quæ sub 111. Aliæ Agarenorũ in Monachos incursiones.
Alamundaro A.C. 509. à Baronio grassata refertur à num. 7. plures namque alias ab eisdem Barbaris ante Alamundari aduentum fuere perpessi. Id autem ex eo perspicuum fit, quod recedente quandoque Saba in Eremum Antho

Monacho

Monacho suo comitatus, *Cum sic essent interse coniuncti*(inquit Cyrillus in Saba n.16.)*eos inuadunt quidam Agareni planè barbari, & animo malignissimi, qui quidem volentes honestam accipere occasionem, vt perinde ac iniuria affectis se viderentur vlcisci, non autem priores facere iniuriam, mittunt ad sanctum vnum ex suis veluti quandam escam, vt si illi vel minimum impetum fecissent in eum, qui missus fuerat ipsi ambos inuiderent, & interficerent.* Illi vero præuiso periculo, sola ad Deum precatione armati, rogabant, vt ab eorum insidiis liberarentur dicentes. *Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine tuo manificabimur. Quoniã non in fortitudine equorũ, nec in tibiis virorum delecti, sed in contritione cordis & humilitate nomen tuum inuocantibus. Sic finem acceperunt eorum preces, & terra dehiscens quomodo olim Dathan, ita etiam tentatorem illum, qui ad eos missus fuerat, in aliorum conspectu deuorauit.* Hoc autem portentum contigisse aduertit Cyrillus n.17. Sabæ ætatis anno 40. cumque natus fuerit A. C. 439. consequens est incidisse in A. C. 479. triginta, annis ante Alamundari aduentum in Palestinam. Et in Euthymio n.14. loquens de Alphabecto Græco duce Sarracenorum apud Persas, postea ad fidem conuerso & in sacro fonte *Petro* appellato (de quo pluries ibi) inquit *Is itaque Aspebertus videns tantam in Christianos incursionem, & insaniam, & motus misericordia eorum calamitatis non solum non prohibuit quominus fugerent, sed eis quoque manum præbuit adiutricem. Qua de causa accusatus apud Regem Isdigerdem, & illius veritus crudelitatem, acceptis protinus suis facultatibus, cognationeque & puero Terebone, transfugit ad Romanos.*

112. Romani in schola Euthymij & Sabæ.

Sub his tamen Agarenorum in Monachos irruptionibus, adhuc in Palestina & Arabia Monachos genere & Religione Romanos extitisse, & Bethleemitica adhuc perseuerasse Monasteria, prodit Cyrillus apertè in Euthymio n. 45. vbi *Frater*(inquit)*erat in Laura Romanus genere, nomine Æmilianus.* Et in Saba n. 51. *Consilio*(inquit) *diuini Saba qui illic erant Monachi*(nempè in maxima Laura)*cuidam Paulo committunt administrationem, qui erat quidem Romanus genere. Ipse autem cum sex solum menses admodum inuitus permansisset in Laura, aufugit in Arabiam.* Et ibidem n. 34. inquit: *Ipse* (nempe Martianus) *præerat iis, quæ sunt in Bethleem Cœnobiis.* Quæ cum Saba vix quinquagennario acciderunt, vt ibi notatur, necesse est sexdecim annos euersionem Cœnobiorum Paulæ Romanæ & Hieronymi præcessisse. Post vero Bethleemitica Monasteria fuisse subuersa tradit Procopius Orat. 5. de Ædificiis Iustiniani Sabæ senectam agentis coæui, vbi *Item* (inquit *Siletheon Abbatis Romani in Bethleem templum ædificauit. Similiter & Ioannis Abbatis in Bethleem murum instaurauit* diruta scilicet impetu Alamundari, vt sæpè aduertimus. Iam verò cur Alamundari ira, Euthymij Sabæ, Theodosij & aliorum Patrum palæstris, Lauris, Cœnobiisque pepercerit, cæteris Monachorum templis ad solum æquatis, eorumque habitatoribus interemptis, hoc opus, hic labor est.

113. Euthymij Cœnobium valde munitum.

Dicam quod sentio Crediderim Magnum Euthymij Cœnobium in loco Pharæ Lauræ constructum (cuius meminimus cap. 6. n. 37.) irruptionis huius tempore florens, tot tantisque præsidiis firmatum fuisse, atque munitum, vt Argarenorum oppugnationibus aditus omnes fuerint penitùs interclusi, & nulla illud vi capere potuerint, Deo, Euthymioque ita disponentibus, quo eiusdem exhibiæ sacræ, totiusque Monachatus gazæ toti Palestinæ & Arabiæ in nouo eius Cœnobio reseruarentur. Sed quia nec veritas quidem sine verisimilitudine fidem facere potest, nouumque, atque inauditum alicui videri poterit Monachos, quibus viam in cælum sibi munire curæ erat, Lauram suam more captorum tutam, clausam, septam, taliterque munitam habuisse, vt armorum incursibus obsistere posset, veniat in medium descriptio ipsius Cœnobij à Cyrillo facta in Euthymio nu. 77. pauloque altius nunc repetita, quâ, vt credo, diligenter attentâ, nec tenuissimus de cæterò scrupulus ea de re apud aliquem residere poterit. Transierat Euthymius ad superos: corpore iam aberat, sed animo præsens Eliam discipulum suum, atque successorem sic alloquitur nu. 70. *Oportet te hoc quoque scire ante alia, quod Deo visum fuit, haud ita diù ab hinc hanc Lauram fieri Cœnobium. Deinceps autem & vbinam ædificari Cœnobium, & quemadmodum construi oporteat præcepit Eliæ.* Cum autem opere infecto obiisset Elias, apparuit iterum Euthymius Pheido discipulo suo in mari quandoque periclitanti, atque ea, qua prius solebat allocutione: *Noli timere (inquit) Ego sum Euthymius Dei seruus. Te oportet venire ad meam Lauram, & fratrum quidem cellas diruere ab ipsis fundamentis, Cœnobium vero ædificare illic, vbi meum ædificasti cemeterium, non enim Lauram, sed Cœnobium potius esse locum, Deo placet.* His in somnis auditis rapitur Pheidus velut alter Abachuc in cincinno capitis, atque in Phara Laura statuitur. Deinde autem ad Patriarcham Hierosolymitanum transiens, cum ei, quæ acciderant, renuntiasset; *ipse quoque Pheido permittit, vt ædificet Cœnobium, & concedit vt ad id proficiscatur, simul professus se quoque omnibus viribus opus vnà esse aggressurum.* Quale autem opus Deo architecto, Euthymio operis præside, Patriarcha adiutore, Pheidoque exemplaris executore prodierit, sequẽtibus tradit Cyrillus subdens n.77.

Apparet Euthymius Eliæ.

Pheido.

114. Descriptio munitionis arte factæ.

Cum autem Pheidus magnam manum accepisset ministrorum, & domus ædificatorum, & vnum ex mechanicis in Lauram, & cum ædificasset Cœnobium, sæpique & fossa esset complexus, vetus quidem templum attribuit fratribus ad cœnaculum, alterum autem templum superius ædificat. Intra Cœnobium vero excitat turrim, quæ esset aperte veluti propugnaculum totius solitudinis, & eam collocat in medio cœmeterio. Vbi obserua lector, amabo te, Cœnobij mirabilem structuram, templum nouum extructum, vetus in Refectorium addictam fabricam totam sæpi, fossaq; complexam turrisque propugnaculo munitam: quæ quidem munitionem & fortificationem arte fabricatam spectant Nunc ad præsidia, quibus Cœnobij locum munierat ante natura, non sine aliquo diuino numine: de quibus subdit n.78. & 79.

115. Munitio à natura.

Et quidem collis admodum breuis inter duos valles, quæ ex Oriente ad Occidens simul paulatim cœunt, & ad Austrum inter se commiscentur. Ad Boream autem patet pulcherrima campi planities, circiter tria stadia quam fieri potest optimè excogitata ad voluptatem & delectationem. Per eam mediam torrens perfluit, qui ex alto descendit ex colle, qui est ad Orientem, fitque loco veluti quadam

quadam Zonas. Perpende loci eminentiam ascensu difficilem, duabus vallibus veluti fossa circumseptam, totum collem torrentis Zona vallatum, omnemque aditum ad collem obstruxisse torrentem, cuius amplexu locus Cœnobij insula, vel peninsula euaserit. Sed neque his contentus Pheidus nouam adhuc adiecit fortificationem: *In ipsa* enim *collis in planitiem inclinatione* (subdit) *& eorum eleganti mixtione; & coniunctione exurgit turris veluti quidam vertex, & arx quadam, & turrim deinceps consequitur porta, qua est versus planitiem*. Ecce secundam turrim diuersam à turri cæmenterij supra Euthymij exubias in propugnaculum erecta, seu potius arcem, vel castellum noua fortiorique munitione collis ascensum portamque Cœnobij inexpugnabili mole defendentem. Quid ergo mirabere lector Alamundari impetum, eiusque copias Cœnobij tanti munitionibus tum ab arce, tum à natura fabricatis cessisse, cæterisque Palestinæ, Arabiæ & Bethlemi templis Cœnobiis & cellis incursionis huius rigore periclitantibus, Euthymij domum victricem euasisse, in qua eiusdem sacri cineres, feruorque Monastici Instituti in posterum reseruarentur?

116. Sabas rogat Iustinianum pro munitione suæ Lauræ.

Vlterius ad idem argumento mihi est, quod cum Ioannes Silentiarius Rubam solitudinem habitaret eiusdem irruptionis diebus: *cumque multitudo barbarorum* (nempe Alamundari milites regionem totam discurrentes ad prædam) *dispersa esset per hanc solitudinem, ij quibus mandata fuerat custodia solitudinis denuntiarent vt caueretur irruptio in Monasteria: maxima Laura Patres significarunt venerando Patri vt desisteret quidem in Ruba vitam degere, veniret autem ad Lauram & quiesceret* (securus) *in cella sua*. Vbi perpendendum in maxima Sabæ Laura decimo post Alamundari incursionem anno ædificata, præsidium custodientium Lauram positum fuisse, quibus eius custodia mandata erat, quò sicut & Cœnobium Euthymij à barbarorum incursu (Si forte iterum accidisset) euaderet illæsa. Id luculenter prodit Cyrillus in Saba num. 101. vbi de ipso Saba Iustinianum Imperatorem alloquente, sic fatur: *Cum eo* (nempe Saba) *assiduè colloquens* (Imperator) *& eum honorans, sicut prius Anastasius, vehementer instabat, vt aliquod pecunia, vectigal, subiectis ei Monachis constitueret. Ille autem vectigalium quidem, inquit, & pecunia, quantum satis est ad vsus necessarios ille nobis prouidebit, qui populum non obedientem copiosè aliquando aluit in deserto, & aquam eduxit è petra: & qui non solum necessaria, sed etiam sæpè qua redundant suppeditat. Tibi autem, ò Imperator, si tanta est cura, vt nobis gratificeris, adsunt alia non contemnenda occasiones, per quas poteris in nos tuam exercere liberalitatem. Nam & qua sunt meis constructa manibus Monasteria, cum nullum in propinquo habeant præsidium, in quod se recipiant, nullo negotio capi possunt ab inimicis, & prima incursione venire possunt ad manus hostium.*

117. Imperator iubet muniri Lauram.

Quid autem adhæc pius Imperator? *Cum diuinus Sabas* (inquit Cyrillus num. 104.) *proposuisset tales apud Imperatorem petitiones, ille perinde ac iamdiu sitiens gratificari sancto, statim scribebat, imperabat, decretum in omnem partem mittebat, ne hac differrentur & in longum protraherentur, ne eorum, qua fiebant, dilatio tam pulchrorum beneficiorum obtunderet splendorem*. Et num. 106. *Imperator ergo tanto studio affectus aduersus huius viri petitiones* iubet (inter alia) quod *& præsidium propè Lauram muniant, vt in inimicorum insultibus esset tutum Monachis refugium*. Et post pauca *Prætereà autem de duabus quoque adibus*, (propè Lauram) *constructis, illi suffragatur, quarum vna quidem est ad excipiendos hospites, altera verò ad recreandos eos, qui morbo affliguntur* (de quibus supra in hac cap. numer. 33.) *Quin etiam illic constitutos multos pecunia redditus, & templorum renouationes, qua exusta fuerant à Samaritanis, & propter inimicorum incursiones extructum præsidium, ei cõgruenter sequitur*. Hoc autem quod Sabas didicit, ex his quæ passus est, Euthymius ipse proprij Cœnobij præuenit munitionibus, atque se ipsum iam diù antea, suosque aduersus inimicorum insultus, præmuniuit.

Hinc iam continuatum habemus Monachatum Euthymij, Sabæ, Theodosij, Marciani Ioannis Silentiarij aliorumque Patrum quorum obiter memoria incidit, vsque ad A. C. 539. in quo Silentiarius Baronio teste decessit. A. Palestina vero in Arabiam Petream transuectum à discipulis Euthymij dubitare non sinit Cyrillus qui in Euthymio ipso numer. 28. Ioannem Raythensem (ita dictum à Monasterio *Raythu* in Arabia) inter præcipuos eius sectatores enumerat, cuius hortatu S. Ioannes Climacus Abbas Montis Sinay in eadem Arabia scalam spiritualem 30. graduum nunquam satis laudatam exarauit; de quibus plura cap. seq. Nacti sunt Sabas Theodosius Ioannes Silentiarius, Raythensis & Climacus Solem Occidentis Sanctissimum P. N. Benedictum, qui iuxta communem calculum A. C. 480. hanc lucem videre desuper datum est, quemque in Monte Sina Monachatus sui successorem habuisse l. 8. dicemus. Interim vide Lepium A. C. 1035. vbi plura de Monasteriis Sinaiticis à Benedictinis tractu temporum inhabitatis. Vetus etiam Sabæ, eiusque nominis Monasterij extat memoria apud Ioannem Diaconum in vita S. Gregorij l. 1. c. 9. & in lib. Censuum Cod. Vatic. vbi Sabæ Cœnobium inter viginti duo Romæ insigniora recensetur, vt notat Baronius in Martyrol. Rom. 5. Decemb. A. quod postea Monachis itidem Benedictinis traditum recenset Petrus Cluniac. l. 5. ep. 25. ad Eugen. Pap. III. gratias ei referens, eo quod in quodam populi Romani tumultu Monachos, qui ex Cluniaco ad illud aduenerant, sacrilegè à Cœnobio adiectos plagisque & verberibus afflictos benignè exceperit: his verbis: *Experta iam erga nos in expulsione fratrum nostrorum de sancto Saba dilectio, & studium vestrum quo eiectos suscepistis desolatos aluistis, verberatos confouistis*. Sed de his satis.

118. Euthymij & Sabæ Monachatus in Arabiam transuectus.

***

CAPVT

CAPVT VIII.

De Monachatu Arabiæ Petreæ sub disciplina Sanctorum Patrum Ioannis Raythensis, Ioannis Climaci, & aliorum.

§. I.

Ægypti & Palestinæ Monachatum ab ipsis in Arabiam transmissum.

I. Ioãnes Raythensis & Climacus quales viri? E Palestina recto cursu in Arabiam Petream ipsi à meridie confinem conuertimur, duo illa sequentes clarissima Orientis Lumina, Monachatus Sydera fulgētissima, duos scilicet Ioãnes, *Raythensem* alterum à Monasterio in Raythu prope mare rubrum, quod incoluit & rexit; *Climacum* alterum ita nuncupatum à supercœlesti illa virtutum scala cœlum tangēte, quam prioris rogatu, iussuque exarauit (*Climax* enim Græcè, Latine sonat *scala*) alias *Scholasticum* à præcellenti Theologia, qua erat perfectè eruditus. Quis qualisque vir vterque fuerit, non aliter, neque aliunde melius, quam ex alterno, mutuoque vtriusque testimonio coniicies, è mutuis ad inuicem, iisque elegantissimis datis Epistolis Climaci Scalæ præinsertis excerpto, quibus alter, nempè Raythensis, Climacum ad eam scribendam hortatur, alter vero iussis obtemperat. Ille namque Scholasticum *Sanctum caput* passi compellat, & in recommendatione operis ad calcem ipsius subiecta, *sanctissimum, mirissimum, & splendidissimum verticem*; & tandem concludit: *Quoniam vero minime conuenit* Climaci elogia. *orationis de te cursum imperfectum relinquendo perire ô cœlestis cursor) tua rursus pulchritudinis breuem narrationem subtexentes, ita dicimus. Appropinquasti item sancto monti* (nempe Sina, in cuius iugo, vt Moyses alter TABVLAS Monasticæ legis accepit) *intentisque in cœlum luminibus, atque in ascensum pedem ponens, & cucurristi, & recurristi, & exaltatus es, & ascendisti in iubilatione versis in fugam inimicis, viamque prauius ipse fecisti, & præcessisti: imo vero nunc quoque ducis, & præcedis nos omnes ad ipsum sanctæ scalæ recurrens verticem, vnitusque Charitati,* Raythensis elogia. *Charitas autem Deus est.* Climacus vero Raythensem in Epistola Responsiua nunc passim quoque *sacrum diuinumque caput*, nunc *Magistrorum summum*, nunc *Doctorum optimum* elogiis elogia rependens, veneratur.

2. Arabici Monachatus initia. Neutrum autem ex his in Arabiam inuexisse Monasticem, sed ab Apostolorum tempore in eam Orientis partem, non secus ac in cæteras Orbis distractum, perspicue patet ex dictis lib. 2. c. 7. num. 20. & cap. 11. n. 73. Sequentibus etsi vetustissimis sæculis floruit in Raytho Amonas Abbas vt autor est Pelagius Libell. 8. de Verbis Seniorum num. 16. vbi. (inquit) *Abbas Amonas de loco qui dicitur Raythum.* Et alibi passim meminere Monachorum ibidem degentium Ioannes Moschus in Prato spirituali cap. 153. Theodoretus in Philoth. c. 2. Cassianus lib. 4. Vit. Patr. c. 10. Metaphrastes apud Sur. tom. 6. Nouemb. 5. in vita Sanctum Galactionis & Epistomes, qui tertio sæculo in fine floruere de quibus l. 2. c. 13. à n. 21. Peruenit ad aures Syrorum Monachatus Sinaitici fama, eâque inescatus Simeones priscus, speluncam paruulam deserens, quam Mesopotamiæ in colebat, montem Sina Monachis proculdubio ac Monasticis studiis refertissimum petere decreuit. Rem narrat Theodoretus in Philotheo vbi post ipsius conuersationem in spelunca pluraq; alia ipsius miranda facinora hæc habebat. *Sed rursus amans quietis ad montem Sinæum voluit peruenire. Cum autem id sciuissent multi viri optimi, & qui eamdem sequebantur philosophiam, simul accurrerunt, volentes esse socy eius peregrinationis.* Et post multa: *Postquam ergo peruenit in montem quam desiderabat* (nempè Sinæum) *aiunt senem illum admirabilem in loco illo, in quo Moyses dignus est habitus qui Deum videret genua flexisse, & non prius surrexisse, quam vocem diuinam audiuerit, quæ illi significabat Domini beneuolentiam. Quoniam autem tota vertente hebdomada ita perpetuo fuerat inclinatus, & ne minimum quidem cibi sumpserat, iussit vox, quæ ad eum facta est, vt ea sumeret, quæ erant apposita, & prompto, & alacri animo comederet. Cum autem manum extendisset, & tria mala inuenisset, & ea comedisset, vt iusserat qui dederat, & ei plena restituta sunt vires, & alacri vt par erat, animo eos qui cum eo versabantur salutauit. Reuersus autem duo Philosophiæ extruxit gymnasia: vnum quidem in vertice montis, de quo prius diximus, alterum autem infra. propter ipsas oras lateris montis. Cum in vtroque autem athletas virtutis congregasset; hortator & illorum exercitator fuit & pædotriba.*

Successit iis in Arabia Syluanus, qui è Scythi in Palestinam patriam suam, & inde in Arabiam Monasticem transtulit, iuxta notata in hoc lib. cap. 3. & Seuerianus de quo Cyrillus Monachus in Saba apud Sur. tomo. sexto Decembr. 5. Progressus etiam est hac tempestate è Monachis in Sina monte vitam degentibus Anastasius inde *Sinayta* dictus, vir apud Scriptores Ecclesiasticos celeberrimus, de quo Euagrius lib. 4. cap. 38. *Anastasius vir quidem erat, tum in Sacrarum litterarum cognitione apprimè desertus, tum in moribus, & tota vita ratione adeo exquisitus, vt etiam rerum leuicularum magnam curam haberet, inque illis nec à constanti & stabili animi sui proposito decedere vellet, ne dum à rebus maximi momenti, & ponderis, & quæ ipsum Deum viderentur attingere. Quin etiam ita suum temperauit ingenium, vt neque propter lenitatem animi, atque comitatem, nimis facilè his rebus, quæ minus rationi consentientes erant, cederet, neque propter seueritatem & inclementiam ægrè his, quas recta ratio postulabat, assentiretur. Ac rebus seriis audiendis eius patebant aures, & vt sermone profluens, ita in quæstionibus dissoluendis acutus, & perspicax: rebus autem ineptis, & nullius momenti occlusit aures: linguam verò sic freno cohibuit, vt & Sermonem ratione moderaretur, & silentium loquela præstabilius efficeret.* Eodem ferè ad verbum encomio Anastasium celebrat Nicephorus lib. decim. septim. c. 30.

Floruere

3. *Anastasij Sinaitæ Acta.* Floruere eodem sæculo, atque eisdem fermè diebus Raytensis Climacus & Anastasius: ex quibus Raythensis ad Generalem Arabiæ Monachorum Præfecturam assumptus est, Climacus peregrinationem arripuit, Deique prouidentia ad eruditionem Monachorum seruatus est, vt statim videbimus. Anastasius vero ad Episcopatum Antiochenum euectus, vt animi sui celsitudine, eximiaque doctrina vbique in Oriente expectata liberè & apertè resisteret Iustiniano Imperatori publico edicto foueuti hæresim Aphtartodocitarum asserentium corpus Christi Domini ante passionem non fuisse corruptibile neque naturalibus, & irreprælhensibilibus perpessionibus obnoxium; aliudque sacros Apostolos, & Diuos Patres non tradidisse. Qua de re *eodem modo* (inquit ibidem Euagrius) *etiam Monachis Maioris & Minoris Syria de hac re sciscitantibus sententiam respondit.* Quam ob causam cum Imperator, vt sibi ita resistentem Anastasium in exilium agere consilium cœpisset, compositam orationem (quæ heu non extat) aduersus eam hæresim Antiochenis, vt ea se defenderent, scripsit eruditione plenam. Mortuo autem Iustiniano apud Iustinum eius successorem obtrectatores passus, in exilium missus est, quem vsque ad Mauritij tempora pertulit; à quo restitutus, tandem horrendo Martyrij genere extinctus est Anno Christi 599. quod hic refert Nicephor. libr. 18. cap. 44.

Martyrium. *E throno suo turbatum, funeque pedibus alligato, per vrbem tractum fœda morte affecerunt. Pudendas namque natura partes inter tradendum ense excisas, in os eius iniecere. Postea vero illum perinde atque holocaustum quoddam igni tradidere, virum sapientia, & virtute præclarum, primariumque Dogmatum Ecclesiæ Doctorem, quippe qui lucubrationes multas eidem reliquerit.* Sed verò quia ad Episcopatum præreptus nihil de Ascetica disciplina, qua Monasticem illustraret scribere potuit, cætera eius Acta, atque scripta percurrere nostrum non est. Plura apud Nicephorum citatis locis inuenies, & apud Baron. A. C. 563. 572. 595. & deinceps: nos enim Climacus resque Monasticæ ad alias literas vocant.

4. *Raythensi scalam debemus.* His itaque magistris, atque ductoribus montis Sina totiusque Arabiæ Petreæ caput extulit Monachatus. De Raythensis patria parentibus, & Actis nihil præter dicta num. 1. scriptum inuenio; paucis tamen plura de illius sanctitate, & doctrina comprehendit Climacus ibi: atque vtraque ipsius Epistola, cum ea, qua Climacum scribere iubet, tum, & qua scripta ab ipso commendat, illum piissimum, atque eruditissimum produnt. Nec parum est, quod ipsi Asceticum adeò illustrem ab ipso efflagitatum, eiusque iussu, atque rogatu à Climaco editum debeamus: de quo latius infrà num. 13.

5. *Monasticem arripit.* Ioannis autem Climaci Acta breuissimè scripsit Daniel Monachus apud Surium tom. 3. Martij 30. *Sed anima illius* (vt bene, inquit Baronius in Not. Martyrol. eodem die lit. g.) *diuina quadam effigies multo clarius perspicitur in eius scriptis*, quæ tu consulas. *Quanam hunc virum diuinum ciuitas tulerit, atque antè cœlestis militiæ gloriosam exercitationem educauerit, non facilè dixerim, cum id mihi non satis diligenter exploratum sit. Hic cum per ætatem corpoream sexdecim fermè esset annorum, se ipsum obtulit Christo sacrificium gratum atque acceptabile, Monastica vitæ iugo colla subijciens in monte Sina. Inclinans verò ceruicem, & confidens in Domino, ac ei, qui se susceperat Patri veluti optimo cuidam gubernatori se totum permittens, altissimos, atque sæuissimos vitæ præsentis fluctus absque periculo traiiciebat. Adeo verò perfectè mundo propriisque voluntatibus mortuus erat, vt inexpertem rationis ac voluntatis animam quandam habere videretur, atque proprietate naturali omnino liberatam. Idque cum ante cœlestem simplicitatem mundanæ sapientiæ non fuerit imperitus, sanè mirabilius est. Philosophiæ enim tumor à Christi humilitate, vt plurima alia, longè remotus, est.* Hæc Daniel loc. citat. *Monachatus primordia.*

6. *Vndè Climacus dictus.* En qualiter Ioannes à primis iam vnguiculis *Scholastici* nomen præferebat, quod postea in argumentum spectatissimi huius viri meritò venit: nam, & *Climaci* appellatio Trithemio nostro Latinè sonat *Scholasticus*, quæ *Scholasticus* postmodum resonuit Eminentissimo D. Cardinali D. Francisco Ximenio de Cisneros, à quo scriptam credo præfationem scalæ fronti præfixam in editis eius iussu Toleti A. C. 1505. vbi hæc habet. *Ob hanc libri appellationē (nempè scala spiritualis) autor libri appellatus est Climacus: Climax enim Græcè Latinè est scala. Vnde Climacus Latinè dici potest scholasticus, vel scalarius. Alij Scholasticum interpretantur, nescio an verè, aut potius vocabulum Scriptorum vitio corruptum est, qui pro eo quod est scholasticus, scholastacum scripserunt.* Cui conconsentit Ludouicus Granatensis in Prologo ad Notas, & traductionem in Hispanum. Quod vt sit, certum est Climacum scholastici cognomen à sæculo suo iure optimo fuisse adeptum ob insignem eruditionem, qua opus illud egregium, in quo totius Monasticæ perfectionis norma rectissimè traditur, aliaque à Trithemio recensita, exarauit; quorum aliqua non extant. Concinit ipsi Ambrosius Camaldunensis in Prologo ad nouam interpretationem scalæ spiritualis, vir Latinè, & Græcè apprimè eruditus, qui considerans quandam eiusdem libri interpretationem editam ab Angelo Clarin Ordinis Minorum obscurissimam esse, eo quod nimium hæsisset literæ, atque contra Veterum eruditorum præcepta de Verbo ad verbum transtulisset, hortatus à Venerabili Abbate Matthæo, cuius erat iuris, imo obedientia compulsus, denuò librum hunc Latinissimè ac perfectissime è Græco fecit Latinum. Idem prorsus Climaco euenit Hispanè loquenti; prius obscurè translato, post Ludouici Granat. eleganti stylo dilucidè loquenti. *Climacus quid.*

7. *Scholasticus iure dictus.* His calculum addiderim album: tot namque gradibus, vt mihi sanè videtur, scholasticis sui sæculis Doctoribus Climacus se præcellentem ostendit, quot scalam suam exposuit. Nec mirum in Monasticis eximium pariter egisse Magistrum, qui 15. annorum curriculo in Cœnobio, & 40. in solitudine cunctorum quæ docuit, fecit periculum. Tota autem ipsius doctrina dictis, factisque Patrum admirandis scatet, quorum ipse testis fuit oculatus, quibusque in admirationem simul, stuporem, & delecta

& delectationem animum rapit; & aperta adeo ac dilucida redit ea, quæ refert, vt iis legentem assentiri cogat. Abundat præterea crebris Ecclesiæ Patrum sententiis, præsertim Gregorij Nazianzeni cognomento Theologi, cuius doctrinæ addictissimus erat (Theologus nempè Theologo); innumerisque similitudinibus, & comparationibus, quibus tanquam stellis firmamenti nitescit opus: quod præsertim in compendiosa quadam recapitulatione perspicies ab ipso subiecta gradui 26. cui titulus de *Discretione*. Præ cæteris autem, si in cæteris admirandus sit, mirabiliorem inuenies in definitionibus virtutum, & examine vitiorum. Pluries namque vitium, quod insequitur, alligat nexibus virtutis oppositæ, illudque sistit tribunali rationis, vbi ad interrogata respondere coactū, fatetur appellationem suam, originem, prolem, proprietates, effectus, causalitates, & dependentiam cæteris vitiis; virtutes sibi inimicas; cæteráque omnia exactam notitiam expectantia, ea breuitate, & elegantia, vt nihil vltra desiderari posse videatur: Quibus scholastici nomen benè promeritus est.

8. Plures eiusdem æui Ioãnes scholastici.

Cæterum quia Climaci æuo non vnum tantum sed plures huius nominis, & cognomenti tunc temporis celebres apud historiographos inuenies viros, caue Lector ne in altero decipiaris Ioanne *Scholastico*, cuius meminit Procopius libr. 1. de Ædif. Iustiniani Imperator. ex Apocrisiario Ecclesiæ Antiochenæ in Patriarcham Constantinopolitanum iniustè euecto post impiam in Eutychium verum Patriarcham à quibusdam de exilio latam sententiam, quem Baronius tom. 7. Anno Christi 564. numer. 14. seruum gloriæ, & nundinatorem rerum Ecclesiasticarum iustè compellat: non enim minus à Climaco distat, quam tenebræ à luce. Meminit alterius Ioannis scholastici Cyrillus Monachus ipsius synchronos apud Surium tom. 6. Decemb. 5. in Saba num. 91. vbi hæc habet: ***Erat autem Scythopoli vir scolasticus nomine Ioannes bono animo, & vitam suam virtute exornans qui de quodam Syluano multam narrabat improbitatem, & quædam prædixit, quæ non ita multo post effectum sunt consecuta nempe igne in media vrbe accenso malum malè esse periturum.*** Cumque Sabas obierit Anno Christi 531. iuxta dicta capite septimo, numero 68. eiusque discipulus fuerit Ioannes Raythensis Climaci in Monachatu collega, consequens fit prædictorum sæculo *Scholasticum* nostrum claruisse. Quisnam verò ex his *Scholasticis* Ioannes Climacus fuerit, tertius ne, an cum aliquo duorum confundendus, non satis liquet.

9. Quibus Climacus ab aliis discernatur.

Fateor *Scolastici* cognomentum valdè accomodatum esse ad confusionem vitandam quidquid enim de aliorum eiusdem cognomenti identitate sit, vel differentia, penes hoc *Climacus* à duobus aliis diuersus facilè ostenderetur, quod is *Scolasticus*, illi vero *Scholastici* compellarentur. Verùm quia *Scholastici* nobile cognomen Climaco denegare fas non est, supposita diuersitate impij scholastici Antiocheni à Scyto-politano, Climacus cum Scytopolitano confundendus mihi videtur, in quem ea quadrant, quæ à Cyrillo de vitæ ipsius sanctitate, & futurorum prædictione narrantur, quippe qui longè distantium cognitione cœlitùs donatus est; vt refertur in eius Actis apud Sur. loc. cit. num. 9. quique Palæstinam Arabiæ confinem peregrinatus sanctum Sabam ea tempestate Monasticæ vitæ eximium Præceptorem absque dubio inuisit, & magisterio potitus est. Quibus accedit Sabam in secessu quodam à Monasterio, & Laura; dum inuidiam quorundam obtrectatorum fugeret, ac sæpè aliàs, Scytopolim se contulisse; vt refert Cyrillus in eodem num. 41. *Ne inquiens esset fratribus causa offensionis ab illa ipsa Laura recedit, & venit ad partes Scytopolis* (quæ in finibus est Palæstinæ, & Syriæ, finis) *manet verò in quodam loco, qui erat quidem desertus, vocabatur autem fluuius Gadarorum.* Gadera parum à Scytopoli distat, vt videre est apud Ptolomæum Tabula 4. Asiæ ibi autem Sabam pluries conuenisse Climaco Scytopoli peregrinum agenti, peruium erat.

10. Cuiusdam incogniti Patris elogia.

Hæreo autem, quo me vertam non habens, quisnā fuerit doctissimus alter Monasticæ disciplinæ Magister, Monasterij cuiusdā 230. Mochorum Abbas, apud quem Climacus peregrinus adhuc diu moratum se esse fatetur, quemque à gradu 4. Scalæ suæ non longe ab initio suppresso nomine per cunctos fere subsequentes gradus, & tractatu *ad Pastorem* pluribus ad sydera tollit: præsertim autem grad. 6. vbi hæc habet: ***Cum in Cœnobium quoddam venissem aliquando; animaduerti Iudicis Pastorisque optimi terribile indicium, &c.*** Et iudicis enarrato inquit: ***Alia igitur plurima admiranda, & memorabilia in illo dignissimo, sempérque memorando, & grege, & Pastore percepi:*** & vt alia innumera id genus elogia prætermittam, hæc habet ad Pastorem: ***Dictum quidem iam à nobis est etiam in prioribus*** (nempe in Gradibus Scabæ) ***de illo, Patre Patrum, Doctore Doctorum, cuiusmodi fuerit superna sapientia totus admixtus absque simulatione reprahensor diligens, pudicus, pius, misericors, animo lætus, & splendidus, & quod mirabilius omnibus est, quosquunque saluari cupientes vidisset, eos excellentiori quadam diligentia erudiebat: quos item voluntatem aliquam propriam, vel affectionem habere sensisset, ita illos istâ priuabat, vt iam omnes cautè obseruarent, ne vlla prorsus in re voluntatem se habere vllam propriam ostenderent. Habebat autem id in ore iugiter venerandus ille Melius esse aliquem ex Monasterio expellere, quam voluntatem propriam hunc implere permittere.*** Euolui pluries vtraque manu singulos scalæ gradus, nec tamen, quisnam is esset, coniectura aliqua, vel saltem habere potui.

11. An fuerit S. Sabas.

Forsan à signis coniicies sanctum Sabam eiusque Cœnobium sub his quasi sub tenui velo latere delineamentis: paucis namque iinterpositis sic habet ibidem: ***Erat preterea huic venerabili subiecta, & Laura, in qua ex Monasterio eos, qui ad Monasterium essent idonei, constituebat, is qui in omnibus perfectus erat.*** Cumque ex toto capite septimo huius libr. à numero quarto, passim

passim inculcetur Sabam Maximæ illi Lauræ à se ædificatæ, cunctisque decantatæ præfuisse: atque ab ipso statutum perfectioris vitæ prætextu transitum è Monasterio ad Lauram ab Euthymio præceptore suo ebibitum, vt patet ex cap.6.à num.4.consequens omnino videtur Climacum his aliisque locis, de Saba loquutum. Quod videtur placuisse Baronio in Not.Martyr. Rom.30. Martij lit.g.vbi ait: *Vixit Climacus non longè post tempora Iustiniani,ac post S.Sabam Abbatem, cuius,ea quæ scribit aliquando confirmat autoritate.* Sed iam hæc diuinatio est, cum Sabam nullibi nominet Climacus.In contrarium autem est irrefragabile argumentum ex Climaci narratione gr.4.num.21.desumptum vbi refert, quod imminente S Epiphaniæ solemnitate Macedonius illius Cœnobij Monachus à Magno illo Patre ante duos solemnitatis dies obseruauit, vt se Alexandriam proficisci sineret, citius tamen se, ob diei festi ministerium, reditutum spondens, nempè vigiliæ festiuitatis. Cumque dimissus ab Abbate die statuto non rediret, post diem vnum peractæ festiuitatis Alexandria remeauit ad Monasterium. Ex quo manifestè apparet, Magni illius Patris Monasterium itinere dimidij, vel vnius ad summum diei, ab Alexandria distasse. Sabæ autem Cœnobium 120. milliarium interuallo ab Alexandria separatum extitisse ex Corographia particulari mansionum Ægypti Syriæ, & Palestinæ à Rosuveido in tabula ænea incissa palam fit. Vt omittam, ea quæ Venerandus ille iugiter habebat in ore: *Melius esse aliquem ex Monachis expellere, &c.* si de S.Saba scripta essent, ad aures quandoque Cyrilli Monachi Actorum eius fidelissimi testis atque historiographi peruenirent, qui cum Monastica Sabæ Instituta iudicia, dicta, & facta, summa curiositate percurrerit, nihil de Monachorum expulsione statuisse refert. Nomina item Laurentij, Isidori Menæ, Abacyri Macedonij, & aliorum silentio præterit Magni illius Patris discipulos, quos Climacus exprimit:pluresq; alios promit in nullo cum Climaco conueniens, vt percurrenti eorum scripta patebit.Neque de his Raythensem certiorem facere opus erat, vt potè qui Sabæ schola nutritus, ipsius instituta, & discipulos sicut seipsum nosset.

Non esse Sabam probatur.

12\. Mirot sanè Climacum Luculentum Scriptorem, atque in conquirendis, & tradendis eiusdem Abbatis tot Monachorum, & discipulorum propriis nominibus, cuiusdamque Monasterij cui nomen *Carcer* à magno illo Cœnobio vno lapide distantis geminam appellationem, locū, situm, horrorem, ac multiplices obseruantias, politissimum, tanti Patris ac Monachatus magistri (quem, & si passim laudet, nunquam satis laudasse putat) silentio prorsus obtuisse nomen. Sed hæc quotidiana ac iusta nobis de Veteribus querela est, neutiquam in præsenti absque dolore præteriri digna. Id tantum de hac re ad posteritatis memoriam reliquit monumentum, Magnum illum Abbatem suam propè Alexandriam habuisse palestram. Quibus adiunge Alexandrino tractui Nitriæ montem esse confinem, in quo sub Amonis magnique Athanasij Alexandrini Episcopi disciplina tot splendoribus emicuit Nitriotarum Monachatus, de quo fusè lib. 3. toto cap.4.

Querela de Veteribus Scriptoribus.

Minus adhuc ab Alexandria distat Cellia, interuallo nempe 20. milliarium vt ex Corographia Rosuveydi citata perspicitur, Cellia inquam Nitriæ appendix atque contigua, sic dicta ex Rufino lib. 2. Vit. Patr. cap. 22. *Pro multitudine dispersarum in eremo Cellularum.* Nitriam autem, Celliam, tractusque Confines ea esse loca, quæ Climacus peregrinus inuisit, atque in eis Magnum illum Patrem conuenisse, quem passim tacito nomine celebrat, eiusque palestram, Cœnobium, Lauram, Carcerémque pœnitentium ibidem sita esse, ex eo mihi probatur, quod Nitria & Cellia celeberrimæ olim fuere Monachorum, imo & Christianorum omnium, peregrinationes. Nitriam namque inuisit Hieronymus, qui in Apolog. aduersus Rufin. *Contendi* (inquit) *Ægyptum, & lustraui Ministeria Nitriæ.* His adde: Instituta Monastica, quæ ab ore Magni illius Patris, & ab exemplis Monachorum sui iuris accepit Climacus,& scripto tradidit Raythensi, eiusque Conuentui in tabulis Scalæ, affinia valde esse Nitriotarum moribus, multumque sapere Scithiotarum Nitriotis itidem confinium leges: atque ex his cuiquam verosimile erit, Magnum illum Patrem Magnorum Amonis, Athanasij aliorúmque Nitriotæ disciplinæ Præceptorum extitisse successorem. Cumque ante Climaci tempora Scithiotas Mazicium barbarorum clade constet ex lib. 3. cap. 5. à numer. 77. fuisse interemptos, consequens fit Nitriotarum adhuc mihi perdurantium instituta mores, & exempla Raytensis Conuentui, totique Arabiæ proposuisse imitanda: vt fusiùs inferius tradenda cum institutis eorum conferenti apertè constabit. Hæc dicta sint, dum afferat dies aliquid probabilius.

Climacus Nitriā peragrat.

Nitriotarum instituta in Arabiam inducit.

Porro Palestinam quoque peragrasse Climacus, Sabam vidisse, & excoluisse, eiusque mores Monasticos Scalæ tabulis admiscuisse, quibus etiam Arabiam ditaret, non aliter, nec abunde melius, quam ex Institutionibus vtriusque palestræ obiici poterit. Et primum aliqua simul Cenobia sub vnius capitis Præfectura tunc temporis in Arabia extitisse, inde liquet, quod Climacus, cum Scalam scribebat, montis Sinai Prælatum agebat, vt apertè constat ex superscriptione Epistolæ hortatoriæ Ioannis Raythensis ad ipsum, quæ sic habet: *Domino singulariter mirabili Ioanni Abbati Montis Sinai.* Et ex ipsius Climaci verbis grad. 27. num. 20. vbi ait: *Cum vellem ijs, qui interiores adhuc sunt, corporis opus in Collectis interdicere, &c.* Et expressius ex commendatione Scalæ vbi Raythensis: *atque ideo tibi Dominus fratrum principatum credidit, &c.* Tunc autem subditum etiam Ioannis Raythensis egisse Climacum, patet primo ea Epistola ipsius responsiua ad Raythensem quem sic alloquitur. *Accepi Venerandam Epistolam tuam, imo preceptum, ac vires nostras excedentem iussionem. Tuum enim erat, reuera tuum à nobis rudibus, verboque imperitissimis doctrinæ atque correptionis præcepta requirere. Familiare enim tibi semper fuit nobis per te ipsum proponere humilitatis exempla. Sed nos, vt id fateamur, quod verissimum est, nisi metus, atque ingens periculum esset iugum sanctæ Obedientiæ, quæ virtutum* 13.

Climacus Abbas mōtis Sinai.

Subditus Ioānis Raythensis.

tutum omnium mater est, à nobis excutere, nunquam profectò ea quæ supra vires nostras sunt, tentare ausi fuissemus. Et post pauca: *Quoniam verò Dei fieri Patres nostri Obedientiam deffiniunt, in iis rebus, quæ supra vires sunt nihil discernendo obtemperare præcipientibus, imbecillitatem nostram piè obliti ea, quæ supra nos sunt, audacter tentare aggressi sumus.* Et inferiùs idem expressius ex inobedientiæ argumento iterum tradit inquiens: *Cæterum, vt dixi inobedientia mortem reformidans, & veluti metu ad obediendum impulsus, timore simul, atque desiderio tua sancta iussioni obtemperare institui, vt gratus obediens.* Et gradu 2. *Age iam, age, ad eos qui nos piè violentissimo charitatis iure subegerunt, & fideliter coegerunt, fidelissimos famulos Dei, indignam manum nostram per obedientiam indiscussam extendentes hoc orationis nostræ initium sumamus.* Quibus apertè liquet Climacum ad Abbatiam euectum ex obedientia rigorosa à Raythensi coactum scalam scripsisse: atque rigorosam inobedientiam, vtpotè mortem animæ, reputasse sibi iussis ab eo non obtemperare: ac per consequens iuris ipsius fuisse.

14. Prisci Patres Vrbanissimi. Nec te moueat, quod Raythensis in eadem Epistola pluriès Climacum rogare dicat, vt tabulas, seu scalam scribere velit. Id namque Vrbanitatis, atque humani sermonis lepori ac venustati, quibus Prisci Patres rimatissimi erant, adscribendum ostendit Raythensis ipse; qui postquam Climacum *Dominum singulariter mirabilem, æqualem Angelis, Patrem Patrum, & Doctorem eximium* in superscriptione compellauerat, statim iure atque autoritate Præfecturæ vsus, sic eum alloquitur: *Agnoscentes nos à perfectione longiùs remoti tuam discussionis ignaram, singularemque ac virtutibus cæteris ornatam obedientiam, huiusmodi supplicatione vtimur:* quibus apertè ostendit *supplicationem* ad vrbanum salem, *obedientiam* vero ad iurisdictionem & authoritatem præcipientis respexisse. Iis autem in Raythu & Sina sub vno communi capite constitutis Cœnobiis alia eis per Arabiam aggregata fuisse, quibus Congregatio coalesceret de me ipso non coniicio, ex culmo potius spicas perspicio. Vide apud Sabam morem eundem c.7. à n.12.

15. Peregrinātes Climac. Rursus peregrinatio piorum locorum ab Euthymio & Saba percipiendæ vtilitatis prætextu, ac sese Patrum exemplo, quos peregrini inuisebant, acriori impetu incitandi ad virtutem assumpta, Climaci animo ita hæsit, vt ex toto gradu 4. & 5. aliisque locis scalæ ipsius apertè percipiatur, quàm plurima peragrasse Cœnobia, diuque & familiariter circum Ægypti Palestinæ & Arabiæ loca apud Monasticæ disciplinæ Magistros diu & familiariter commorasse, quorum gestis & dictis passim totam paginam implet. *Atque peregrinationem vt intellectualium adolescentularum magistram adamauit, inquit* Daniel Monachus in eius Actis num.1. Eamque ipse toto gradu 3. pluribus effert, quibus ad ea quæ gradu 4. 5. & aliis de peregrinationibus suis refert, gradum parat. Vide peregrinantes Euthymij capite 6. à numero 7. & Saba capite 7. à numero 2.

16. Præterea transitum à Monasterio in Eremum, quem summæ tenuitatis lineam, supremamque Monachatus perfectionem reputauere Euthymius, & Sabas, sic exponit Daniel numero 3. *Decem igitur & nouem annis ita conuersatus est* (nempe Cœnobita) *ac beatæ subiectionis exemplar omnibus factus, cum iis, qui se exercuerat* (quisnam ille fuerit non constat) *senior factus migrasset ad Christum, & ipse ad vitæ solitariæ studium egreditur. Quinto autem ab Ecclesia lapide palestra sua domicilium constituit, loco cui Tholas nomen est.* (Meminit loci huius Climacus ipse gr. 6. aliumque Monachum sibi in hac Eremo successisse commemorat) *ibique quadraginta annos summâ animi magnanimitate, & alacritate transegit.* Transitus à Monasterio ad eremum.

Ex his quam plurimisque aliis Arabici Monachatus Institutis æquè Palestino affinibus fusè infra referendis palam fit, post dies multos à Syluano Palestino Ioannem Raythensem Seuerianum, Paulum, aliosque Patres Euthymij & Sabæ scholis nutritos, qui è Palestina in Arabiam fecere transitum (quorum nomina promit Cyrillus Monachus in Euthymio & Saba locis apud Surium citatis) secum etiam eorundem Patrum ac Magistrorum instituta, & mores transuexisse. Ea vero ibi dilatata, atque in praxim reducta verosimilius est: cum Raythensis Euthymij discipulus Generalem, vt vidimus, tenuerit Arabiæ Præfecturam. Moribus autem Nitriotarum à Climaco adductis fuisse admista, vtraque conferenti patebit ad oculum. Nunc ad Instituta, & prius ad Anachoretica Climaci veniamus. 17. Palestinorū mores transeunt ad Arabiam.

§. II.

S. Ioannis Climaci Instituta Anachoretica.

PErgit Daniel in Actis. *Iam verò quis possit quantos ille* (nempe in Eremo) *pertulit labores, dignè aut verbis, aut plausibus prosequi? Quomodo enim id efferri in lucem poterit, cum omnis eius labor clam & sine arbitro exactus sit? Verumtamen & primitiis quibusdam & velut præuiis occasionibus beatissimi viri sanctum vitæ Institutum audiamus.* 18. Climaci Anachoresis.

1. *Edebat quidem ex omnibus, quæ sibi per professionis suæ votum edere licebat.* Quænam hæc fuerint edulia, satis denotat hortuli olerumque cultura de qua statim. Cibus.

2. Nec putes Climaci eremum, cui nomen *Tholas* in quo quadraginta annos exegit, palmis aliisque arboribus consitum fuisse: adeo namque frondibus & graminibus destituta erat, vt necdum ibi terra esset (locus vtpotè ab *Arabia petræa* non degenerans) quæ olera ferre posset, eumue à Solis ardore defendere. Vtrumque Daniel depingit in Actis num.8. his verbis: *Huic* (nempe Moysi discipulo & in solitudine comiti) *aliquando sanctus Pater præceperat, vt quodam ex loco pinguis glebæ materiam conueheret pro latiori horti, olerumque cultura. Sed cum iam meridianum tempus adesset, & solis incendio fornacis in morem locus ille ignesceret* (erat enim mensis Augustus) *victus Moyses & à transuectione fatigatus, aliquantula requie opus sibi esse decernit, atque sub immanis saxi, vmbra seipsum demittens obdormire cœpit.* Eremus asperrima.

3. Olera

Abstinentia.

3. Olera autem tanto cultra labore & sudore, non ad Sanietatem, imo neque necessitatem sumebat; *sed medicè omnino* (inquit Daniel) *vt & ex hoc fastum, atque elationem cornu sapientissime reiiceret, breuitate quidem victus insanam gulæ rabiem penitus affligens, atque illi per inediam clamans: Tace; obmutesce.*

19. Abstractione ab hominibus Castitatem custodit.

4. *Solitudine propterea, & raro hominum congressu fornacis huius flammam, Luxuriam scilicet, adeo extinxit, vt omnino obstructa sedaretur, nullusque molestias irrogaret.* Vnde ipse gradu 3. n. 8. *Si autem* (inquit) *nostra secessio ad eas partes humiliores sunt, & minus celebres, & ab omni consolatione sæculi remotiores.* En Castitatis cultum.

Humilites.

5. *Raro congressu corporis, rarioreque vsu sermonis inanis gloriæ sanguisugam aranea simillimam mortificauit.*

Paupertes.

6. *Cupiditatem (quam idolorum venerationem Apostolus esse definit) misericordia Dei, verumque exiguitate fortissimè fortis iste superauit.* En paupertatem.

obedientia.

7. *Iracundiæ tyrannidem in se ipso per obedientiæ gladium occiderat.* Crediderim Climacij in eremo ab obedientia Abbati suo præstita solutum non fuisse, quod & loci proximitas suadet; vno namque lepidè tantummodo à Monasterio eiusque, qui se in Cœnobiticis exercuerat, distabat *Tholas*: quo eius subiectionis iure Eremitæ Sabæ viuebant; vt constat ex dictis in hoc lib. c. 7. n. 12. Posset tamen adhuc perfectum agere obedientes, ac Monachi numeros implere etiamsi ab Abbatis obedientia liber iret, de quo fusè l. 2. c. 8. n. 16. & l. 4. c. 4. n. 19.

Mortis memoria.

8. *Accediam, animique desidiam (quam merito ingem animæ mortem dixerim) mortis memoria iugique pietatis exercitationem deuitauit.* Sed in quibus se manuum opibus exercebat?

Opus manuum.

9. *Libellos conscribere solitus erat.* Eodem labore alios eremi Patres accediam vicisse reperies l. 4. c. 1. n. 7. & c. 2. n. 3. & 10.

20. Lacrimæ.

10. *Vbi vero in huius corona contextu ponam lacrimarum illius fontem, rem quidem raram, & quæ in multis non facile inuenitur, quarum hodie superest secreta officina, spelunca breuissima in extremitate quadam ad radicem montis posita, tantumque ab illius, atque omni alia cellula remota quantum ad obseruandas gloriæ inanis aures satis esse videbatur.*

Somnus.

11. *Somni tantum capiebat, quantum sufficere posse arbitrabatur ad seruandam animi intellectusque substantiam.*

Perpetua oratio.

12. *Ante somnum vt plurimum orationibus vacans.*

13. *Cursus eius omnis perpetua erat oratio, amorque incomparabilis ad Deum: hunc enim die noctuque mundissimo Castitatis speculo intuens, satietatem vllam capere nolebat, imo vero (vt magis propriè loquar) non poterat.*

Vulnera animæ aperienda.

14. *Erat vir sanctus occultorum vulnerum medicus Monachus enim quidam Isaac nomine, cum aliquando graui carnis æstuaret incendio, cursu ad illum peruenit vndique mœrore circumfusus, intestinumque bellum singultibus & lachrymis patefecit.* Oratione autem ab vtroque ad Deum effusa, serpens carnis fugatus est. V. D. P. N. Benedictum cap. 7. gr. 5. humil. & ca p. 46.

Silentium.

15. Nec silentio præteriti dignum est silentij grauitatem cæteris adeo prætulisset vtilitatibus, vt omnino alios erudire eruditissimus ipse recusaret. *Huius aliquando* (inquit Daniel numer. 6. *Diuini Patris vitam imitari cupiens, eiusque disciplinis imbui, atque ab eo veræ Philosophiæ elementa percipere quidam ex iis, qui vitam solitariam delegerant Moyses nomine plerosque Sanctorum Patrum precatores exhibuit, per quos, vt se in discipulum susciperet, summis precibus orauit. Igitur illorum precibus fretus à sancto viro vt optauerat susceptus est.*

16. Quid autem ipsi iam in lege Domini os suum aperiendi, atque pro vtilitate communi piè silentio nuntium danti contigerit, his refert n. 10. *Cum verò præterea hic venerandus Pater verbo gratiæ ad se venientes exsatiaret, ac doctrinæ fluenta largissimè profunderet, maligni quidem homines inuidiæ facibus inflati, tantamque frugem, quanta ex illius doctrina gignebatur, cohibere mollientes, loquacem illum, ac nugacem vocare cœperunt. Quod ille animaduertens, cunctaque in eo qui se confortabat Christo, posse edoctus, nec solum per sermonis exhortationem eos, qui ad se vtilitatis suæ causa veniebant, erudire volens, sed multo potius per silentium & operum Philosophiam vsque ad certum tempus tacere instituit, melifluumque doctrinæ fluuium compescere Satius esse & melius existimans hoc interim detrimento affici studiosos bonorum amatores, quibus fortasse per silentium amplius profuturus erat, quam ingratos illos iudices amplius irritari.* 21.

Silentio obtrectatores vincit.

Anachoresim Cœnobiticæ vitæ præfert.

17. Duobus tantum discipulis in Anachoresi contentus fuit, Moyse & Isaac: duorumque aut trium tantummodo societatem ex sententia approbabat, quasi vitam mediam inter Cœnobiticam, & Eremeticam: quod ipse gr. 2. in fine his verbis expressit. *In tribus maxime principalibus statibus Monastica omnis continetur vita. In Anachoreoseos, vel secessionis certamine, & solitudine: in vnius contubernio in solitudine; in Cœnobij cum tolerantia commoratione. Ne declines (inquit Ecclesiastes ad dexteram vel ad sinistram, sed via regia ingredere. Medius enim prædictorum statuum aptissimus plerisque fuit. Væ enim soli, inquit, quoniam si in accediam ceciderit, aut somnum, aut desidiam, aut desperationem, non est in hominibus, qui illum erigat. Vbi vero sunt congregati duo vel tres in nomine meo, ibi sum in medio eorum, ait Dominus.* Sic sentiebat Climacus cum his, quorum sententiam refert, dum Anachoretam agebat; Moyses & Isaac societate contentus: postmodum verò Magni illius Patris consilio, quem Nitriæ peregrinus inuisit, mutauit sententiam, vt iam ad Cœnobitica ipsius Instituta deuenientes dicemus.

Mutat sententias.

§. III.

S. Ioannis Climaci Institutiones Monasticæ.

QVadraginta annis exactis in eremo, iamque intra eorum curriculum Anachoresi, & peregrinatione completa ad Monasterium redit Climacus, mutataque sententia vela vertens Cœnobiticam vitam Anachoreticæ præfert: qua vero occasione id euenerit, gratum erit

Redit Cœnobium.

erit ab ipso audire gr. 4. n. 26. vbi hæc habet: *Mori ego aliquando quibusdam ex illis fortissimis senibus* (quos Nitriæ inuisit) *de solitaria vita quiete quæstionem* (vtrum nempe Cœnobiticæ sit præferenda?) *Illi vero serena ac subridenti facie, læto atque placido gestu aiunt ad me: Nos, ô Pater Ioannes, terreni cum simus, terra etiam proprius vitæ Institutum cœpimus: illud conuenire indicantes, vt pro mensura infirmitatis nostræ, & bella subiremus, satis esse existimantes cum hominibus* (in Cœnobio) *luctari, qui aliquando quidem efferantur, aliquando quidem mansuescunt, & resipiscunt, quam cum dæmonibus, qui aduersum nos semper* (in eremo) *armantur, & fæuiunt. Alius verò rursus ex illis sempiternè memorandis viris; cum me in Domino plurimum diligeret, meque familiarissimè vteretur, mihi semel placidissimè dixit: Si reuera, sapientissimus cum sis, effectum, virtutemque verborum eius, qui dixit: Omnia possum in eo, qui me confortat Christo, tota anima intentione complexus es, accinge sicut vir lumbos tuos obedientiæ linteo, & à quietis* (id est vitæ solitariæ) *cœna consurgens, in spiritu contrito fratrum pedes,* (in Cœnobio) *laua, imo vero abiecta mente fratrum pedibus aduoluere, &c.* Et post nonnulla: *In hoc enim verè cognoscent omnes, amantissime Pater, quod Christi discipuli sumus, si in vnum congregati, dilectionem habuerimus ad inuicem. Huc huc (rursus aiebat amicus optimus) huc accede, nobiscumque vna commorare, irrisiones horis singulis, vt aquam viuam, bibe. Nam cuncta, quæ sub cœlo sunt, perscrutatus iucunda; & læta S. Dauid, nouissime omnium excitans aiebat. Ecce nunc quid bonum, aut quid iucundum? Nihil sane aliud, quam habitare fratres in vnum. Quod si nondum huiusmodi patientia & obedientia tam præclaro bono dignati sumus, reliquum est vt infirmitatem agnoscentes nostram procul à certaminis studio in solitudine* (imperfectiori vtpote conuersatione) *flemus, & huiusmodi athletas* (Cœnobitas scilicet) *beatos confiteamur, eisque patientiam imprecemur.*

Præferendā vitam Cœnobiticam.

23\. Quid autem ad hæc Climacus? Subiungit. *Victus sum, fateor, verbis optimi Patris & præstantissimi magistri, qui mihi Euangelica & Prophetica autoritate, ac longe amplius sincerissimi amoris iure repugnauerat, ex quo factum est, vt Sanctæ obedientiæ absque vlla controuersia iam palmam non inuitus darem.* Nec distulit Climacus consilium hoc executioni mandare; nam vt ibidem nequit, post septem profectus est. Postmodum vero in melius iam mutato consilio plura disertissimè in laudem vitæ Cœnobiticæ scripsit; atque his præcipuè eodem gradu cecinit Palinodiam: *Noli citius accurere, neque eleueris facile, cum enarrari audis solitariorum atque Anachoretarum Patrum Vitas: tu enim pro martyris militia incedis* (Vide notata lib. 2. cap. 10. a num. 13.) *neque si cadere in conflictu contingat, fraterna ex acie excedendum est. Nam tunc maxime indigemus medico, cum vulnera suscepimus: Is enim, qui adiutorio subnixus pedem in lapidem offendit, si adiutorio destitutus esset, non offenderet solum, sed omnino moreretur.* Vbi plura circa idem argumentum quibus concinit D. P. N. Benedictus cap. 1. eodem sæculo, ab eodem spiritu afflatus.

Conuictus Climacus scripto profert Cœnobiticam.

24\. Agebat 75. ætatis suæ annum, cum palmas obedientiæ à Senibus conuictus dedit. Susceperat namque Monasticum habitum anno ætatis 16. degerat 19. in tyrocinio Cœnobij, in solitudine vero, & peregrinatione 40. vt ex eius Actis habemus. Recens verò conuersum à Nitriotis Patribus in Arabiam migrasse, atque in Monasterio montis Sina aliquanto, licet breui tempore, prius quam illius Abbas perficeretur vitam egisse communem, haud obscurè tradit Daniel in Actis num. 12. Vbi ait *Cum igitur ita bonis omnibus excelleret, vt similis inueniri non posset.* Quid tunc Monachi Sinaitæ? *Vno simul omnes voto, vnaquam affectu tanquam nouum quemdam Moysem inuitum illum ad Fratrum Magisterium, & regimen assumpserunt, lucernam vt ita dixerim, super Principatus candelabrum eleuantes, optimi sane talium indices. Nec spe sua frustrati sunt. Ascendit enim & ipse ad montem* (nempe Sinai!) *sacratamque caliginem subiens* (soli forsam post Moysem Climaco per viam iuxta dicta cap. 7. num. 9. *Dei manibus conscriptam legem suscepit, Deique contemplatione fruens, & intellectualibus gradibus* (Scalæ scilicet inibi ab ipso sub *Fabularum* nomine exaratæ) *Verbo Dei aperuit os suum, & spiritum attrahens, eructauit Verbum bonum de bono thesauro cordis sui. Attestantur autem his quæ diximus quotquot per eum Spiritus sancti eloquijs, & gratia potiti sunt: plurimique ex his eius gratia saluati sunt, hodieque saluantur. Testis Pastor noster Optimus Ioannes* (*Raythensis*) *à quo magnus ille exoratus de Sinai monte ad nos vsque animæ cognitione descendens, veluti nouus aliquis Dei speculator suas à Deo tabulas inscriptas ostendit nobis, extrinsecus quidem actiua vita, intrinsecus vero contemplatiua doctrinam continentes.* Præbuerat seipsum Climacus Anachoretis regulam viuam operum exemplo; quæ verò scripto Sinaitis quorum Abbatem agebat dum scalam scriberet cæterisque Arabis Monachis, quibus de cætero viuerent, Instituta Cœnobitica dedit, hæc sunt ex tabulis eius carptim excerpta.

Proficitur

Montis Sina.

Montem ascendit.

Scalam in eo scribit.

25\. 1. Et primum (quod caput est fortissimi Cœnobitarum Instituti) Qualis debeat esse Abbas, fusè ac luculenter tradit aureo illo tractatu *ad Pastorem*, Ioannem scilicet Raythensem, cui scopus *Qualis debeat esse rationalium ouium pastor?* Vbi hæc habet: *Optimus gubernator seruabit nauem, bonusque Pastor viuificabit, atque morbidas sanabit oues. Quanto oues Pastorem indesinenter proficiendo sequuntur, tanto pro eis ille Patrifamilias rationem amplius reddet.* Quadrat D. P. N. Benedictus capite 2. & 64.

Qualis debeat esse Abbas.

2\. *Sint tibi emplastra, nouacula, Collyria, potiones, spongia, vel penicilla phlebotomica, idest emissoria sanguinis, cauteria, vnctiones. Medicamina, somnium inducentia, gladius, ligatura, &c.* Concinit D. P. N. Benedictus ibidem, & toto cap. 28.

3\. *Medicus perfectè debes esse integer, ac vitiis liber, vt certo tempore possis maximè iracundum se fingere. Nisi fueris huiusmodi perturbationibus penitus liber, non poterit rursus absque perturbatione ista simulare.* Consonat iis idem cap. 2.

4\. *Non te pigeat imbecillitatem Verbis contristare ad tempus, ne per tuum execrabile silentium infirmus longo tempore ægrotet, vel moriatur. Multi enim ex gubernationis silentio impegerunt repente in saxa, & scopulos. Audiamus quid Paulus ad Timotheum*

Timotheum scribat: Insta, inquit, opportunè, importunè. Solent qui præsunt plerumque ex humilitate vitare reuerentiam, vtiliaque discipulis tepidiùs dicere, vel etiam omnino reticere. Sed non debet in erudiendis, formandisque discipulis magistri officium atque autoritatem declinare. Verùm quidquid fieri debeat, præceptaque Dominica ex diuinis literis docere. V. D. Bened. c. 2. & 64.

5. *Debet bonus & probus Magister militum singulorum, qui sub ditione sunt, stationem, atque ordinem nosse. Fortè enim inter eos sunt singulares pugnatores, qui vltra commilitones suos honorari debeant.* Concinit D. P. N. Benedictus cap. 2. 61. 62. & 63.

6. *Caue ne sis nimium scrupulosus minimorum inquisitor.* Idem c. 64.

7. *Inspiciat diligenter is, qui præest, & summa cura denotet, qui sibi ex grege suo contradicant, & reluctentur, eosque coram aliquibus maioribus natu, grauissimis obiurgationibus increpet, vt aliis incutiat metum, etiam si grauiter illi per has ignominias angantur. Est enim perutile, & necessarium ita vnum lædi, vt plurimi ex ea læsione corrigantur.* Fusiùs idem exponit D. P. N. Benedictus cap. 64.

Domini appellatio à Rhaytensi expressa.

8. *Domni* appellationem · quâ significatur Abbatem Christi Domini gerere vices, ac peculiari cęteris reuerentia honorandum, expressit solerter Raythensis in superscriptione Epistolæ hortatoriæ ad Ioannem Climacum Coabbatem suum inquiens: *Domino singulariter mirabili Ioanni Abbati Montis Sinai,* &c. Eandem compellationem statuit D. P. N. Bened. c. 63. Hæc de præcipuis Abbatis virtutibus.

26. Monachus quid.

9. Quia vero in renunriatione rerum omnium Monachatus quidditas, & essentia posita est, triplicem renuntiationis gradum in primo suæ scalæ distinguit Climacus, vt bene notat Ludou. Granat. Primum rerum omnium, secundum sui ipsius. Tertium constituit in vnione cum Deo. De primo agit gradu 1. de secundo grad. 2. de Tertio in sequentibus. Perfectum autem Monachum instructurus, methodo doctrinali (vt par erat in hac sacra Philosophia) ab ipsius definitione sumit exordium inquiens gr. 1. *Monachus est Ordo & status Angelicus in corpore materiali & sordido consūmatus.* Vide notata l. 1. cap. 3. à num. 10. *Monachus est, qui solum ad Deum acie mentis intentus, illum semper orat & in omni tempore, & loco, & re. Monachus est perpetua naturæ violentia, sensuumque legitima & indefessa custodia. Monachus est castificatum corpus, expiatum os, animusque diuino semper lumine irradiatus. Monachus est afflictus & mœrens animus, qui iugi mortis memoria, siue vigilant, siue dormiens seipsum semper exercet.* Quid autem denuntiatio ipsa sit ibi exponit inquiens. *Mundi derelictis est spontaneum odium, abnegatioque naturæ ex desiderio fruendi eis rebusque supra naturam sunt, tanquam ex sua stirpe progenita.* Qualiter vero facienda? *Quicunque vitæ præsentis commoda spontè, alacriterque relinquunt prorsus, aut futuri Regni gratia, aut ex peccatorum multitudinis memoria, aut sola diuina charitatis causa istud faciunt. Porro signis nulla ex prædictis intentionibus duce id fecit, huius irrationabilis est renuntiatio.* Et post nonnulla: *Qui ex timore initium renuntiationis accepit, thymiamati ardenti similis fortasse videatur, quod initio quidem ab odoris suauitate cœpit, postmodum vero in fumum.* Quadrat omnino iis, quæ Philo de Therapeutis refert in fronte Institutorum lib. 1. cap. 12. à numer. 4. Vide notata ibid. num. 12. Prudenter tamen aduertit ibidem Climacus: *Ne illa quidem renuntiationum genera vituperemus, aut condemnemus, quæ casu fiunt. Vidi enim* (inquit) *quosdam fugientes cum procedenti Regi inuiti accurrissent, repente in illius obsequium atque inter illius milites ascribi, regiamque viam ingredi, atque inter illius conuiuas numerari. Vidi semen in terram de agricolæ manu negligenter lapsum, fructum lectissimum ac plurimum tulisse.*

Renuntiatio quid.

Qualiter facienda.

Casu facta non contemnendas.

27. Obedientia quid.

10. Dicto de Monacho & renuntiatione in communi: de his quæ Monachus renuntiare oportet diceres aggreditur. Et primum de beatissima semperque memorabili obedientia, Cœnobiticarum virtutum suprema, & earum principe, quæ Religionis voto formantur: quam sic describit: *Obedientia est animæ propriæ perfecta abnegatio per corpus certius ostensa, aut forte versa vice. Obedientia est mortificatio membrorum in viuente animo. Obedientia est inexaminatus atque indiscussus motus spontanea mors, vita curiositate carens, securum periculum, immediata ad Deum excusatio, metus mortis contemptio, tuta nauigatio, confectum dormiendo iter. Obedientia est sepulchrum voluntatis, & excitatio humilitatis, Nihil resistit, nihil discernit mortuus in bonis, aut iis quæ videntur mala. Obedientia est discretionis dispositio inter diuitias discretionis. Obedientia est nunquam sibi, ne in iis quidem quæ videntur optima, vsque ad consummationem vitæ credere. Obedientia est simulationis, propriiisque desiderij renuntiatio.* Consonat omnino iis D. P. N. Benedictus c. 5. & alibi.

28. Laurentij Monachi obedientia.

Qualiter autem iuxta multiplicem hanc obedientiæ descriptionem Magni illius Nitriotæ Patris discipuli, quarum Acta Arabibus suis imitanda proponit, obedierint, pluribus atque mirandis illustrat exemplis, ex quibus vnum vel alterum audire non erit iniucundum. *Cum ad mensam* (inquit ibidem num. 17.) *consedissemus, summus ille magister inclinans suum sacrum os ad aurem meam: Vis, inquit tibi ostendam in extrema, profundaque canitie diuinum sensum, atque prudentiam? Cumque id summis precibus orarem, aduocat ex proxima mensa quemdam Laurentium nomine qui quadraginta ferè & octo annos in Monasterio egerat, secundusque erat Sacrarij Presbyter. Qui cum venisset, atque Abbati genibus flexis adstaret, ab illo quidem benedicitur, sed cum surrexisset, nihil illi penitus dixit; sed sic ante mensam absque cibo stare permisit. Erat autem tunc prandij initium. Itaque prolixam horam, aut fortasse duas, immobilis stetit: adeo vt ipse quoque erubescerem, neque in illius faciem intueri præ verecundia possem. Erat enim canus totus; octogesimumque agebat iam ætatis annum. Mansit autem sine responso vllo vsque ad refectionis finem. A qua cum surgeremus mittitur iam à sancto illo, vt memorato Isidoro* (eiusdem Cœnobij Monacho) *diceret 39. Psalmi initium* (Hoc est expectans: Expectaui Dominum: & intendit mihi.) *Non omisi ego, vt sum Versutissimus, quin senem illum tentarem: Itaque cum eum postea interrogarem, quid astans cogitasset? Christi, inquit, imaginem Pastori imposui, neque vnquam penitus hoc ab illo preceptum exijsse, sed à Deo existimaui. Quare, Pater Ioannes, non coram mensa hominum, sed coram altari diuino adstare me putans orabam, nullamque penitus*

nitus malignam cogitationem aduersus pastorem admittebam, pro sincera in illum fide & charitate. Dictum est enim Charitas non cogitat malum. Vbi obiter nota plura ad Monachatum pertinentia. I. Mensam communem. II. Presbyteros Monasterij III. Genuflexionem coram Abbate, atque inde absque verbo *Benedicite* non surrexisse Laurentium. IV. Protractam vsque ad duas horas refectionem, eo quod Conuentus 230. Monachorum numero constabat, vt superius narrauerat. Alia de virtute obedientiæ notat Granatensis in præsenti ad mysticum spectantia. Nos ad historiam.

Obedientia impossibilium.

11. Neque oblitus est Clemens obedientiæ erga impossibilia: sic enim Raythensem Præfectum scalam scribere præcipientem alloquitur in Epist. Responsiua. *Quoniam verò Deiferi Patres nostri, veracisque semper scientiæ Magistri obedientiam diffiniunt in eis rebus, quæ supra vires sunt, nihil discernendo obtemperare præcipientibus; imbecillitatem nostram piè obliti ea, quæ supra nos sunt, audacter tentare aggressi sumus.* V.D.P.N.Benedictum cap.68.

29. Castitas quid.

12. Castimoniam pluribus effert gr.15. cui titulus *De incorruptibili pudicitia & Castitate,* quam sic describit. *Castitas est incorporeæ naturæ familiaritas. Castitas est Christi iucundum diuersorium, terrestrisque Clypeus cordis. Castitas est excessiua naturæ abnegatio, corporisque mortalis atque corruptibilis mirabiliter reuera ad incorpoream spiritualémque substantiam* (nempè Angelicam) *contentio. Castus ille est, qui amore amorem excludit, ignemque igne spiritus extinxit.* Disertè admodum, & copiosè in hoc gradu castitatis excellentiam, luxuriæ contrarietatē, dæmonisque decipulas ostendit S. Doctor. plures circa subiectam materiam, atque implexas quæstiones in vtramque partem agitatas, nunc Patrum dictis, nunc proprio iudicio resoluens, vt dignus sit, qui iugiter à Monachis consulatur.

30. Auaritia quid.

13. Paupertatem Monasticam explicaturus grad.16. Sic prius auaritiam ipsi oppositam diffinit. *Auaritia, siue cupiditas, est idolorum veneratio, infidelitatis filia, infirmitatum occasione præfert, senectutis est vates, terræ siccitatem præcinit, venturæ fami prospiciendum suadet. Auarus est Euangeliorum irrisor, transgressor voluntarius. Qui charitatem possidet, pecunias spargit; qui verò vtramque rem continere se dicit, ipse se fallit.* Post pauca verò: *Nuditas rerum omnium curarum est depositio, securitas vitæ, viator omnibus impedimentis liber, mœroris alienatio, mandatorum fides. Nudus Monachus mundi totius est Dominus; Domino enim curam sui credit, & per fidem omnes possidet seruos. Qui in sancta subiectione durant, à cupiditate longissimè remoti sunt. Quid enim iam habeat proprium, qui ipsum quoque corpus suum alieno imperio exposuerunt? Magnus quidem ille est, qui pecunijs pietatis gratia renuntiauit.* Quadrat.D.P.N.Benedictus cap 33.

Quid paupertas.

31. 14. Traditis iis, quæ essentialiter Monachum constituunt: nunc de his, quæ Monachum perficiunt audiamus Climacum loquentem, & primum sub peregrinationis nomine, & titulo *Sæcularium* omnium communicationem etiam consanguineorum taxat in Monachis, gr.3. inquiens. *Qui peregrinationem amplecti instituis, caue girouagum, & studiosum voluptatis dæmonem.* Vide D. P. N. Benedictus cap.1. Subdit: *Caue obsecro ne fortè cuncta aquarum tibi plena videantur, si propinquorum affectu, & amore tenearis, atque diluuio amoris sæculi vnà pereas. Noli misereri parentum, aut amicorum lachrymas, alioquin in æternum lacrymaberis: &c.* Temperat autem dicta sequentibus: *Non quò propinquos nostros & patrios agros oderimus, idcirco ab illis secedimus (absit id penitus) sed vt detrimentum quod ab illis in nos manere solet, fugiamus.* Hæc nouiter sæculo renuntiantes admonet: quæ cap. seq. à num. 102. commodiùs explicabuntur sequentibus eos alloquitur, qui professione sæculo nuntium dedere. *Qui post abrenuntiationem cum sæcularibus versatur, siue iuxta illos commanet, prorsùs aut in eosdem laqueos incidet, aut cor in eiusmodi cogitatione inquinabit, aut certè, si non inquinatus fuerit, eos, qui inquinantur iudicans, & ipse inquinabitur.*

Communicationē sæcularium taxat.

15. Humilitatem, quæ fundamentum est totius spiritualis ædificij, enixè commendaturus, prius superbiam ita describit g.22. quò gradum ad humilitatem patet. *Superbia est Dei abnegatio, inuentio dæmonum, aspernatio hominum, condemnationis mater, laudum progenies, sterilitatis argumentum, diuini adiutorij expulsio, stuporis præcursor, lapsuum ministra, casus materia, iracundiæ fons, simulationis ianua, firmamentum dæmonum, delictorum custos, duritiæ, & crudelitatis artifex, compassionis, & misericordiæ ignoratio, amarus exactor, immitis iudex, Dei aduersatrix blasphemiæ radix.* Et infra: *Altum sapiens Monachus contradicit vehementer, humiliter autem sentiens contradicere nescit. Non sustinet cypressus in terram inclinari, neque Monachus elatus corde obtemperare. Superbus Monachus dæmone opus non habet, ipse enim sibi & dæmon & hostis, & inimicus est.* Humilitatem autem his diffinit.g.25. *Humilitas est anima gratia sine nomine, solum apud eos nomen habens, qui illius experimentum cœperunt. Humilitas est ineffabiles diuitiæ, Dei appellatio, & donum. Humilitas est regni cœlorum ianua sibi appropinquantes introducens Sacra est biga Charitas, atque Humilitas.* Gradus autem humilitatis, quos ipse *proprietates* appellat, sic exponit: *Prima atque præcipua est ignominia suauissima ac iucundissima passio.* Consonat D.P.N. Benedictus cap.7. grad.4. *Secunda est omnis iracundiæ victoria, atque in eius extinctione seruanda mediocritas. Tertius autem gradus optimus, vt bonis suis nunquam aliquis infideliter credat, iugiterque addiscere desideret. Si hic finis, & ratio, & modus est supremæ superbiæ, virtutes, quæ non adsint, gloriæ causa simulare; id profectò erit altissimæ humilitatis argumentum, culpas, quæ itidem non adsint, in quibusdam rebus vilitatis gratia confringere.* Quadrat ipse gradu 6. & 7.

32. Superbia, quid.

Quid humilitas.

16. Gnauiter Diuinarum laudum pensum nocturnum pariter, & diurnum persoluere docuit gr.18. Cui titulus *de somno, & Oratione, & Psalmodia in Congregatione* Vbi nota *Congregationis* nomen pro *Conuentus* Monachorum vnius Cœnobij vsurpasse, quod familiare est D.P.N. Benedicto tot ferè locis, quot capitibus Regulam digessit. Præsertim cap.63. vbi ex professo *de Ordine Congregationis.* Quod in præsenti obiter notauerim, vt hinc lapsum corrigas Alphonsi Rodriguez Societatis Iesu. Parte 2. libri cui titulus *Exercicios de perfeccion* cap.23. in fine,

33. Officium diuinum.

Congregatio quid.

ne: vbi cum retulisset ex Cesaræo lib. 8. Dialog. cap. 18. reuelatum desuper fuisse Roduldho seruo Dei, quindecim tantummodo Monachos suæ *Congregationis* carnem suam tunc temporis cum Christo crucifixam gestare, *Congregationis* nomine vniuersam Cisterciensium familiam, collectionem scilicet quamplurium Cœnobiorum sub vno Generalis capite, perperam autor iste intellexit. Nouerat optimè Rodulfus feruidam Cisterciensium conuersationem, ac miranda primordia, eoque mirabatur quindecim tantum ex Conuentu Cœnobij sui ad perfectionis culmen peruenisse: cum tamen posset reuera amplius mirari ex paruo grege Conuentus Luchensis tot Monachos carnem suam superstitem adhuc cum Christo crucifixisse, ipsique in Cruce associatos apparere meruisse, quippe etsi Conuersus (nostris *Lego*) nominis huius *Congregatio* significationem optimè callebat. Miratur autem Alphonsus Rodriguez proculdubio ex ignorantia eiusdem significationis, & quasi alio cœlo natus) quindecim tantum ex latissima Monasteriorum Cistercij Congregatione carnem suam cum Christo crucifixisse: quod absque dubio in Cistercium iniuriosum est: idque vir alias pius credere citò non debuit, cum feruor incipientis Cistercij, vbique ab historiographis decantetur. Sed humanum aliquid passus est. Vide dicta l. 2. c. 10. n. 15. & l. 3. c. 3. n. 13.

34. *Qualiter diuina laus agenda?*

17. Qualiter Diuina laus agenda sit, atque Vigiliis adstandum, pulchrè his docet gr. 19. *Terrenis quidem ac mortalibus Regibus, qui adstant, alij expediti ac nudi ferè sunt, alij fasces, alij clypeos, alij gladios tenent. Est autem ingens atque incorporalis priorum ad sequentes differentia, quippe illi propriè cognati Regis esse, atque familiarissimi solent: hi vero serui & ministri. Et ista quidem ita se habent. Agè vero iam, nos quoque quonam modo in Vespertinis, diurnisque Conuentibus, & orationibus Deo, & Regi nostro assistimus, solertius inspiciamus.* Idem aduertit D.P.N. Bened. c. 19. & 20.

Signum ad Orationem significandam.

18. Signum, quo Monachi ad opus Dei, Orationem, Synaxim, seu Collectam vocabantur tubam fuisse tradit apertè gr. 19. vbi ait: *Dei amator Monachus, mox vt sonus tuba increpuerit ad orationem vocans, latus & hilaris dicit: Euge, euge; negligens, ve mihi, ve mihi.* & g. 18. *Obseruemus diligenter, & inueniemus cum insonuerit signum spiritualis tuba, visibiliter quidem congregari fratres, inuisibiliter verò conuenire inimicos.* Eodem signo vtebantur Pachomiani vt videre est lib. 3. cap. 6. n. 20. His qualiter oratio vocalis agenda.

35. *Oratio mentalis quid?*

19. Mentalis orationis exercitium pluribus eleganter Climacus Monachorum animis infigere conatur gr. 1. quam sic describit. *Oratio secundam qualitatem quidem suam coniunctio, atque vnitio est hominum & Dei: secundum actionem vero constantia mundi, reconciliatio Dei, lacrymarum mater, earumque item filia, peccatorum propitiatio, tentationum pons, tribulationum interpositus paries, bellorum confractio, Angelorum opus, incorporearum omnium virtutum cibus, futura latitia, infinita operatio, virtutum fons, gratiorum ministra, profectus inuisibilis, nutrimentum anima, mentis illuminatio, desperationis amputatio, spei demonstratio, tristitia solutio, Monachorum diuitia, solitariorum thesaurus, ira imminutio; speculum profectus, mensurarum indicium, status insinuatio, futurorum reuelatio, flentibus clementia significatio.* Et post multa num. 8. *Statum tuum oratio tua manifestabit tibi: hanc enim Monachi esse speculum Theologi rectissimè tradunt.*

Monachi speculum.

Oratio perpetua.

20. Nec vero communi, atque conuentuali oratione præfinito tempore ad Deum effusa contentus, perpetuam atque continuam orationem Monachos docet grad. 4. n. 12. Cauens autem ne ex surreptione naturali intermitteretur ab aliquo, sese omnes ad oraculum mutuo excitandos aliquibus signis eorum Patrum exemplo monebat. *Nam ne ad mensam* (inquit) *sedentes à spirituali opere cessabant. Caterum signo quodam, nutuque incognito occulte in animo orationis semetipsos beati illi viri admonebant. Neque vero ad mensam solum residentes, hoc eos facere animaduerteres, verùm & cum sibi obuiarent, aut cum simul conuenirent id faciebant.*

Lectio.

21. Verùm quia orationi lectio subseruit, materiamque ministrat, lectioni incumbere admonet g. 19. & ad Pastorem legendi horam statuit oraturis. Quibus pulchrè concinit D.P.N. Benedictus c. 4. vbi inter alia bonorum operum instrumenta, hæc affert: *Lectiones sanctas libenter audire.* Et statim: *Orationi frequenter incumbere:* & Cardinalis Turrecremata ad marginem: *Pulchra consequentia, post lectionem oratio.*

36. *Alia exercitia peculiaria.*

22. Exercitia alia peculiaria, præter solitum lectionis & Orationis pensum, vnusquisque cum gaudio Spiritus sancti offerebat Deo. *Erat igitur* (inquit ad Pastorem) *dulce expectaculum expletis Vespertinis orationibus videre magnum illum veluti Regem in solio sedentem, extrinsecus quidem ex lignis fabrefacto, intrinsecus vero spiritualibus gratys ornato, quod circunstabant veluti sapientes apes decorus ille catus & Congregatio, eiusque sermones tanquam Dei verba auscultabant. Et vnus quidem 50. alius 30. alius 100. Psalmos ante somnum memoriter dicere, alius toties genua flectere, alius vero sedendo somnum capere iubebatur, hic diffinitam legendi horam, ille similiter ad orationem standi acciperet.*

Inspectores.

23. Cæterum ne quis lectionem, orationem, aliave spiritualia exercitia, sua otiositate præpediret, *Constituerat* (inquit subdens) *ad hoc duos fratrum inspectores, qui die quidem congressus, & colloquia, & otiositatem sollicitè inspicerent, & prohiberent. Nocte vero intempestiuas vigilationes, & qua Scriptura tradere fas non est arcerent.* Idem fere ad Verbum statuit D.P.N. Benedictus cap. 21. de *Decanis Monasterij*: quibus eadem inspicere, cura est.

37. *Mortificatio iuuenum.*

24. Corporis, & animi afflictionibus iuuenilis ætatis ardores sedandos statuit, ad Pastorem inquiens: *Sanos, & vegeto corpore iuuenes mortificare, atque laboribus edomare ne desinas, laudabunt enim & gratias tibi referent exitus sui tempore*: Et ibidem: *Explora magnanimos, eosque frustra coram infirmioribus fratribus ignominiis affice, vt per alterius medicinam vulnus alterius cures, molliores que patientes fieri debeas.*

Mortificationum varia genera.

25. Varias formas affligendi corpora, & affectus à Patribus illis excogitatas refert gr. 4. vbi inter alia. *Vir quidam* (inquit) *Isidorus nomine Alexandrina ciuitatis primarius in ipso Cœnobio ante hos annos saculo abrenuntiauit, quem & ipse illic videre merui. Nunc pastor ille mirabilis*

mirabilis suscipiens, aspectuque ex ipso asperum quendam & intractabilem superbumque, ac sæculi dignitate tumidum coniiciens, humana arte dæmonum astum sapientissimè deiecit: atque ad Isidorum. Si reuera Christi iugum tollere decreuisti, volo vt ante omnia te obedientia laboribus exerceas. Cui ille: Sicut inquit fabro ferrum subiectum est, ita & ego, O sanctissime, me ipsum obedientiæ expono. Quo ille responso, gratissimoque exemplo curatus, continuo Isidoro exercitij manus admouit, vt ferro. Volo, inquiens, frater, vt ante Monasterij ianuam assistas, omniumque ingredientium vel egredientium prouolutus pedibus dicas: Ora pro me, quia peccator sum Quod septem annorum spatio Isidorum peregisse refert. Subiungit ibidem piam eiusdem Patris crudelitatem, qui in dispensatorem Monasterij pium, mitem, pudicum, & moderatum absque vlla causa inuectus, iussit de Ecclesia intempestiuè proiici. Cuius rei, cum Climacus rationem sciscitaretur, magnus ille Pater respondit: *Sicut crudele est ex ore famelici infantis panem rapere, ita & seipsum, & operarium lædit, qui animas susceperit regendas, nisi illi coronas, quantas illum sustinere posse nouit, horis singulis prouidere satagit, siue per contumelias, siue per ignominias, siue per abiectiones, siue per ludibria, &c.* Alia id genus breuitatis causa omittimus mortificationum exempla, quæ tu consulas; hisque adiunge, quæ de Laurentio dicta sunt num. 28. Vide D. Bened. grad. 4 Humilitatis.

38. Cogitationum reuelatio. 26. Nec minimam, minusvè frugalem inter animi afflictiones repures occultos animi motus reuelare Prælato, quod in schola sua Climacus diligenter obseruari voluit: *Is autem* (inquit gr. 22.) *cui Monasterij dispensatio credita erat, hoc mihi enarrauit. Iuuenis cum essem, atque in cura animalium degerem, contigit vt in grauissimam animi ruinam præcipitarer. Ego, cui consuetudo erat nihil vnquam in cordis fouea tectum seruare, apprehensa cauda, quam finem operis appello, medico mox facinus meum nudaui. Qui serena facie subridens, leuiterque maxillam meam feriens; abi, inquit, fili, ministerium tuum, vt prius, exequere nihil penitus metuens. Ego itaque fide firmissima roboratus, paucisque diebus sanitatis meæ certus factus, viam meam gaudio simul, & tremore plenus currebam.* Et post multa, libellum breuem ad latus cuiusdam Monachi cingulo appensum vidisse refert: cuius rei causa curiosiùs requisita didicit, *eum quotidie cogitationes suas in eo notare, hasque omnes Pastori annuntiare solitum.* Vnde postmodum ad Pastorem. *Non potest* (inquit) *Medicus infirmum curare, nisi prius ab eo exoratus fuerit, ac prodendo vulnus tota fide ad illum infirmus conuertatur. Qui erubescunt medicos vulnera putrescere fecerunt.* Concinit D. P. N. Benedictus capite 7. grad. quinto humilit. & cap. 46.

39. Cibus. 27. De abstinentia à cibis sic fatur gr. 14. *Primum itaque abscindamus à nobis eos cibos, qui impinguare possunt, tum verò & calidos, ne oleum flammæ adiiciamus, deinde verò suaues, atque delectabiles. Si fieri potest, eos cibos corpori indulgeamus, qui facilè repleant, & maximè leues vilesque & exigui sint, vt ex repletione facili inexplebilem illius auiditatem satiemus, per exiguitatem verò leuitatem, atque vilitatem celeri digestione secuta, cito respirare possimus, atque à nimio calore tanquam à flagello liberemur:* vbi plura luculenter de satietate, libidinis aliorumq; vitiorum matre. Prohibitis autem cunctis pinguibus, calidis, & delicatis, quid aliud superest nisi panis, & olera cruda?

28. De potu vini hæc habet eodem gradu, Gastrimargiam insequens, id est nimiam ingluuiem, fallacesque ventris prodens prætextus. *Mox, vt aduenit hospes in charitatem totus ex gula concupiscentia mouetur, detrimentumque suum consolationem fratris existimat. In aduentu quorumdam vinum bibere statuit, & dum virtutem abstinentiæ sibi videtur occulere, vitij seruus efficitur.* Crediderim tamen S. Doctorem tam in aduentu hospitis, quam in quotidianis refectionibus immoderatum tantummodo vini vsum prohibuisse, qui apostatare facit sapientes. Seruata tamen Monastica parcitate cunctis modicum vini, senioribus præsertim, permittendum sensisse innuit, subdens post pauca. *Vidi nonnunquam illusione dæmonum seniores aliquos benedictione sua iuuenes non sibi subditos ad potandum vinum, atque ad remittendam abstinentiam aliquam hortari* (forsam in aduentu hospitis, quod & hortatur Priorem D. P. N. Benedictus cap. 53,) *Hi si fuerint probatæ vitæ atque autoritatis, habuerintque testimonium in Domino, obtemperandum moderatè erit, si verò negligentiores sint huiusmodi, illorum benedictionem non curamus: idque potissimum, si adhuc carnis infestamur ardoribus.* Potus.

29. Opus manuum passim inculcat. Ex professo autem gradu 13. de Accedia Monachorum inimica plura luculenter scribit, quorum hæc est pulchra Conclusio. *Vinciatur* (inquit) *& hic tyrannus à peccatorum memoria, cedatur ab opere manuum. Dic nobis, ô tu remisse ac dissolutè, quis te malè genuit, aut qui sunt nepotes tui, teque oppugnantes? Ille verò percunctantibus ista respondeat. Ego in iis, qui verè obedientes sunt, non habet vbi caput reclinem, qui verò mihi per solitudinis quietem cedunt, cum his vnà dego. Stirpes vero mea locorum mutationes sunt, quæ mecum fiunt, inobedientia spiritualis Patris, futuri iudicij obliuio, nonnunquam verò & professionis derelictio. Porro aduersaria mea, à quibus nunc vinctus teneor, Psalmodia Operi manuum coniuncta, mortisque memoria; quæ verò me penitus necat, oratio est.* Vix aliud, quô plus Operis manuum dignitatem extolleret, scribere potuit. Vide D. P. N. Benedictum c. 48. 40. Opus manuum. Accediæ filii.

30. Disputatio de moribus à crepundiis Monachatus Therapeutis familiarissima, & communi calculo ab Asceticæ disciplinæ Patribus probata, à Ioanne Climaco eximio sui temporis Scholastico sub scholastica forma in Cœnobio Magni illius Patris accepta, traditur grad. 25. vbi de Humilitate acturus hæc habet: *Adiecit sermo thesaurum* (humilitatis) *discutere in vasis fictilibus, imo verò in corporibus reconditum, cuius qualitas neque agnosci, neque vllis verbis exprimi possit. Solus ei titulus supereminet incomprehensibilis qui ingentem, atque infinitum perscrutandi laborem verbo quærentibus præstet.* Conuenerant (ni mea me fallit coniectura) in communi Collecta seu Synaxi Patres Monasterij ad disceptationem de moribus, publico prius præmonitu denuntiata materia in ea Collatione 41. Disceptatio de moribus.

ne pertractanda, præmeditatisque à singulis eorum circa quæstionis epigraphe iis, quæ ad ipsius resolutionem vnusquisque assequi potuisset. Subdit namque: *Erat autem titulus* (controuersiæ) *huiusmodi*: *SANCTA HVMILITAS.* Hoc est: quid qualisque virtus sit humilitas? Subscriptum autem: *Quicunque Dei spiritu aguntur, hi nobiscum intellectuale hoc sapientissimumque Concilium conueniant.* Quid tunc postea? *Et conuenimus* (subdit) *& conquisiuimus, ac discussimus venerandi tituli virtutem.* Quæstione autem hinc inde agitata, quid vnusquisque consedentium fuerit opinatus, his refert. *Et alius quidem hanc* (nempe humilitatem) *esse dicebat rectè factorum intensissimam obliuionem. Alius vero extremum se omnium, magisque peccatis obnoxium existimare* (V.D.P.N. Benedictus cap.7. gr.6. & 7.) *Alius mentis cognitionem, qua scilicet quisque imbecillitatem propriam, infirmitatemque cognoscit.* (V. D.Bened.ibi) *Alius verò in irritationibus anticipare proximum, primumque iracundiam soluere* (V.D.Bened.cap.71.) *Alius gratiæ Dei, & misericordiæ agnitionem. Alius rursum contriti animi sensum, ac voluntatis propriæ abnegationem.* V.eundem gr.2. Quid vero Climacus ipse, qui Patres ad disceptationem prouocauerat? *Ego verò* (ait) *cum omnia audissem, apud me ipsum diligenter & vigilanter examinans, beatissimum illius sensum per auditum discere non potui. Quocirca & omnium nouissimus, veluti canis cadentes micas ex mensa probatissimorum beatissimorumque Patrum colligens, de hac singulari virtute ita diffiniens, dixi: Humilitas est, &c.* Dedimus ipsius resolutionem num. 32. longam de natura, proprietatibus, Origine, & progenie humilitatis, vitiisque ipsi contrariis texit ibidem tractationem. Concinit huic Instituto D. P.N.Bened. cap.33. Vbi *tabulas & graphium* Monachis prouideri iubet, proculdubio ad appingenda dubia & notationes circa lectionem. Vide dicta l.2. c.12.num.20. Vide etiam Nitriotarum studium l.3.c.4.n.7.

42\. *Scriptum disputationis caret.*

31\. Cæterùm qui tractationem de Virtutibus ad motum ædificationem statuit, & approbat, Theologiæ studium prohibere videtur gradu 7.his verbis: *Non sanè conuenit lugentibus* (id est Monachis) *Theologiæ sermo. Nam ex eo solui illorum fletus consueuit. Is enim, qui de Theologia disserit, in solio Doctoris pompam præferenti, qui autem luget, in cilicio & sterquilinio sedenti comparatur. Atque hoc est, vt reor, quod Dauid Maximus interrogantibus respondit; qui perfectè, & Doctor, & sapientissimus fuit: Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena, id est vitiositatis?* Verum Climacus non tam studium Theologiæ, quam strepitum argumentorum, disputantium fremitus, vociferantium clamores, pedum crepitus, Doctoratus pompam, Cathedræ fastum, cæteraque huiuscemodi Theologiæ Scholasticæ disputationem plerumque Comitantia condemnat, in quibus nonnulla vitiositas est, fletusque solutio. Sed hæc non tam voluntatis vitia, quam rationis satellitiæ iudicanda sunt, quibus studijs fallitur labor.

Digniores ad Presbyterum promouendi.

32\. Plures ad Presbyteratus gradum euectos notauimus numero 28. Quibus autem meritis promoueri debeant exprimit grad. 4. numero 15. Vbi de Isidoro Alexandrino ciue primario ad Monachatum suscepto, pluribusque obedientiæ & mortificationis actibus probato inquit: *Itaque cum septem illic annos peregisset, atque ad profundissimam humilitatem, compunctionemque peruenisset, voluit Pater post incomparabilem viri tolerantiam, cuius superiori tempore apertum documentum dederas, hunc fratribus connumerare, & vt reuera dignissimum & ordinatione honorare.* V.D.P.N. Benedict. cap.62.

33\. Prudentissimè circa susceptionem nouiter ad Monachatum venientium his consulit Raythensem tractatu ad Pastorem ipsum conscripto. *Ante sæcularem legitimamque prudentiam manus citò nulli imponamus, ne fortè oues aliqua in ætate discretionis ignara adducta, cum postmodum scire iam, atque intelligere cæperint, onus, atque æstum ferre non possint, atque ita deuoluantur ad sæculum.* Id postea Concilium Tridentinum approbauit statuens ante 16. ætatis annum, in quo *sæcularis prudentia* vigere iam incipit, neminem ad professionem admitti Recole notata in hoc lib. cap. 4.numero 19. Quadrat iis quæ à Scithiotis & Euthymio statuta esse notauimus de pueris ad Monachatum non admittendis, quibus etiam in motiuo consentit gradu 4. numero 53. vbi hæc habet; *Vidi plerumque instantes pueros simplicitate ac decore mirabiles, sapientiæ, eruditionis, atque vtilitatis acquirendæ gratia ad magistros proficisci, nihilque inde eruditionis consequi, nisi tantum æstum & nequitiam ex reliquorum contubernio. Qui sensum habet, intelligat.* Intelliges, lector, si refrices notata lib. 3.cap.5 num. 50. & 51. & in hoc lib. capite 6. num.26. 43. *Pueri non admittendi.*

34\. Hinc ad Pastorem de iis, qui in minori ætate fuerint ad Monachatum suscepti, sic præcautum, & prouisum est. *Erunt itaque omnibus qui sub nobis degunt Instituta atque habitationes pro corporea ætatis varietate differentes; neque enim quisquam reiici à portu debet.* Idem pueris quoad Instituta prouidet D. P. N. Benedictus c.30.31.37.39.41.45.Idemque præcauet c.22. *Puerorum Instituta diuersa.*

35\. Mirum est quanto, quamque diuturno examine suscipiendi ad professionem probarentur: *Admirabar ego* (inquit gradu 4. numero 20.) *illic præsens nouiter ex sæculo aduenientium fidem, & tolerantiam, atque in ignominiis, & contumeliis, aliquando & persecutionibus insuperabilem patientiam, quas non tantum ab Abbate, sed ab eis quoque, qui longè inferiores erant, perpetiebantur. Itaque ædificationis gratia quendam ex fratribus sciscitatus sum, qui annos 15. egerat in Monasterio Abacyrum nomine, quem etiam maximè iniuriis affici ferè ab omnibus videbam, nonnunquam verò etiam ex mensa à ministris fugari. Erat enim frater naturaliter lingua aliquantulum incontinens. Dicebam itaque ad illum: Quid est frater Abacyre, quod te quotidie à mensa expelli video, ac nonnunquam incenatum? Qui ad hæc ita respondit: Crede mihi Pater; probant me Patres mei, vtrum Monachus esse cupiam: non verè id faciunt. Quam ego Patris aliorumque intentionem non ignorans, lenissimè, ac sine vlla molestia, omnia tolero. Et ecce quintum decimum iam annum ago istud cogitans, sicut & ipsi, quando Monasterium ingressus sum, mihi dixerunt,* 44. *Probatio Nouitiorū.* *Abacyri patientia.* *Probatio vsque ad trigesimum annum.*

runt, quod vsque ad trigesimum annum renuntiantes probare solebant. Probationem per iniurias, resque asperas, & difficiles approbat D. P. N. Benedictus cap. 58. Tempus vero probationis ad vnius tantum anni curriculum contraxit: quod postmodum generali decreto Concil. Trident. vbique obseruari iussit sessio. 25. c. 15.

45. Detonsio. 36. Susceptioni habitus detonsio subiungitur eodem gradu. Vbi cum retulisset Magnum illum Patrem latroni cuidam ingressum ad Monasticam conuersationem distulisse, quousque fratrum adstante cætu peccata sua publicè confiteretur, ac detegeret, atque ipse iussis obtemperasset, nihilque omninò reticeret, *Concessum* (inquit) *igitur statim tonderi, fratribusque aggregari permisit.*

Vestium color. 37. Vestium color ille Climaco placuit, qui & præcedentium sæculorum Patribus, natiuus nempe, & nulla arte fucatus. *Nihil æquè* (inquit gr. 21. n. 8.) *ac humilis nec vlla simulatione fucatus habitus intuentes ædificare poterit.* Et gr. 7. n. 5. *Ipsum quoque indumentum tuum te ad exercitium luctus hortetur. Omnes enim qui mortuos lugent, nigris vestibus operiuntur.* Nigrum colorem pro *nigello*, vel *subnigro* natiuo accipe: nigro namque & artificiali nullibi vsos fuisse Monachos apertè constat ex dictis l. 2. c. 11. à num. 57. Quis autem color nigellus sit, vel subniger. v. ib. n. 73.

Mutatio locorum taxatur. 38. Locorum mutationem, quam accediæ filiam esse docuit, iis, quæ adducimus num. 40. in Monachis acriter damnat. *Qui enim proni ac faciles ad migrationem, mutationemque locorum sunt, improbi omnino iudicantur. Nihil ita boni operis fructus consueuit obtundere, vt locorum crebra mutatio.* Hæc ille gr. 4. num. 45. V. notata in hoc lib. c. 5. num. 43. Et apud D. P. N. Benedictum c. 58. in professionis formula expressum locum, quo sibi opus fuit, vt Monachis stabilitatem suaderet.

46. Prostratio pro contentione sedanda. 39. Scurrilitatem, otiosa verba, contentiones, vel alias maledicos noxiosve sermones districtè in omni loco totius corporis humili prostratione (quæ & apud nos viget) castigabantur. *Nam si quando contingeret* (ait gr. 4. num. 10.) *vt eorum aliquis absente Abbate quicquam maledici, aut alias noxij, vel otiosi sermonis loqui cœpisset, occulto nutu latenter eum frater alius grauitatis admonens, à cœpto sermone retrahebat. Quod si ille fortaßis minus aduerteret, iam, qui admonuerat, prostrato ante illum toto corpore abibat.* V. D. P. N. Benedictus c. 6. Et post nonnulla: *Si quis autem ex illorum numero aduersus fratrem contendere vnquam cœpisset, præteriens alter aduoluebatur illorum genibus, sicque iracundiæ motum mitigabat.* Quid D. P. N. Benedictus cap. 71. minores sine mora facere præcepit, vel si leuiter priorum animum contra se iratum, vel commotum senserint.

Examen conscientiæ. 40. Porro examinandæ conscientiæ qualibet die, & hora mirabilem rationem aptissimo exemplo edocuit gr. 4. n. 54. vbi ait: *Optimus ille trapezita est, qui quotidie vespere lucrum ac detrimentum omnino computat, quod scire manifestius non potest, nisi horis singulis in tabulis omnia denotet: nam cum calculi horis singulis ponuntur, totius diei ratio postmodum clarius agnoscitur.* Trapezita, id est *campsor* vel *mercator* 32. distinct. *In nomine Domini.* Vnde Plaut. in Capt.

Trapezita quid.

——— *Subducam ratiunculam,*
Quantillum argenti mihi apud trapezitam sit.

V. dicta n. 38. de Monacho libellum cingulo appensum ad litus habenre in quo appingeret cuiusque diei & horæ peccata.

47. Excommunicatio regularis. 41. Addit Climacus Canones quosdam pœnitentiales, seu multatitios, quibus delinquentium peccata secundum culpæ mensuram punirentur. Et primum Excommunicationis Regularis pœnam luculenter promit gr. 4. n. 21. his verbis: *Dilectus Domino* (Macedonius) *qui primus erat Monasterij Diaconus, aliquando imminente S. Epiphaniæ solemnitate, Abbatem ante duos dies obsecrat, vt se propriæ necessitatis gratia Alexandriam proficisci fineret, citius tamen se ob diei ministerium, & præparationem rediturum spondens. Igitur infestus bonis omnibus diabolus Diacono impedimento fuit, vt dimissus ab Abbate ad Monasterium die statuto sacræ solemnitatis non rediret. Igitur post diem vnum peractæ festiuitatis reuertentem Abbas amouit à ministerio.* (Vide suspensionem ab exercitio Ordinis Diaconatus) *atque in vltimo incipientium constituit ordine. Igitur cum in tali ordine dies* 40. *peregisset, rursum illum ad pristinum gradum reduxit sapientissimus Pater.* Hæc pro leuissimis culpis. Separatio à gradu.

43. Districtius iudicium erat iis, qui grauioribus tenebantur: *Si quis enim* (inquit ibidem) *inter eos quemquam odisse inueniretur, hunc Pastor vt damnatitium ad separatum huiusmodi reis Monasterium, veluti in exilium, mittebat* ad Monasterium (vt reor) cui nomen *Carcer* secundo lapide inde segregatum de quo plura à n. 50. Exilium.

44. Delinquentes in Oratorio hoc pacto puniendos statuit ibidem. *Ad orationem plerumque stantibus nobis animaduertit Pater sanctus quosdam inuicem colloquentes: quos ante fores Ecclesiæ statuens, iussit vt per septem dies cunctis intrantibus, & exeuntibus prosternerentur, siue illi Clerici, siue Presbyteri fuissent.* V. D. P. N. Benedictum c. 44. Eloquentium in Oratorio pœna.

48. Ordo fraternæ correptionis seruatur. 45. Qualiter fratrum leuissimæ contentiones à prætereuntibus cohiberentur, videmus nuper Regula 39. n. 46. *Quod si* (is, qui pro reconciliandis fratribus ad eorum pedes prouoluebatur) *seruare illos iniuriæ memoriam sensisset, rē protinus ad eum deferebat, qui post Abbatem secundus in Monasterij regimine præerat, eosque ante Solis occasum in gratiam reuocare nitebatur.* En primū, & secundum fraternæ correptionis gradū iuxta c. 18. Mathæi piè obseruatum. Pergit ad tertium: *Sin vero illi obdurati amplius exasperarentur, aut cibum sumere vsq; ad reconciliationem non permittebātur, aut* (incorrigibiles esse deprehensos) *certè Monasterio expellebantur. Laudabilis sanè, memorabilisque diligentia, ex qua fructus vberrimus gignebatur, atque nascebatur.* Et ad Pastorem nu. 4. postquam collyria potiones, penicilla, cauteria, vnctiones, ligaturas, aliaque morborum spiritualium remedia ordinatim adhibenda monuerat Climacus, singulis pharmacorum mysteriis lustratis, & illustratis concludit: *Vltimus omnium gladius est, terminus scilicet atque sententia ad excidendum spiritaliter mortificatum corpus, ac putre membrum, ne reliquis quoque eius contagio communis fiat.* Et tandem ne vel in hoc Magnus ille Pater exemplar esse desierit, inquit ibidem num. 20. *Habebat autem id in ore iugiter Venerandus ille: Melius esse aliquem ex Monasterio expellere, quam voluntatem propriam hunc implere permittere.* Vide D. P. N. Benedictum cap. 28. Vbi eisdem non solum pharmacis, sed & sententiis vtitur. V. dicta l. 3. c. 3. n. 17. Expulsio incorrigibilium.

46. Noluere

49. Reuertentes admittendi. 46. Noluere tamen piissimi Patres semel expulsos humiliter ad Cœnobium reuertentes iteratæ receptionis remedio carere. *Expulsus est* (inquit Climacus gr.4.) *aliquando à Patre vnus ex fratribus, qui apud illum proximum suum, vt nugis, & loquacitate deditum, criminatus fuerat. Qui ad Monasterij ianuam septem dies perseuerans, orabat vt ingressu simul & venia potiri mereretur. Quod cum didicisset studiosus animarum custos, nihilque omnino sex illis diebus illum comedisse explorasset, hoc illi denuntiat, vt si omnino habitare in Monasterio vellet, statuendum se sciret in pœnitentium Ordine.* Eorũ pœnæ. *Cumque hoc libenter amplecteretur pœnitens, iubet eum Pastor ad separatum peccata lugentium Monasterium* (nempe Carcer de quo statim) *deduci, Quod & factum est.* Idem prorsus statuit D. P. N. Benedictus cap. 19. Quas autem criminosus ille falsusque delator, vel saltem contumeliosus, qui faciam tanti Patris non est reueritus, aliisque similibus aut grauioribus peccatis obnoxij, penas dederint, ad Carcerem cum ipsis descendentes iam videbimus.

§. IV.

Monasterij pœnitentium (alias Carcer *&* Condemnatio*) admirandæ, ac penè incredibiles austeritates.*

50. Petit Climacus perduci ad Carcerem. LIBVIT ea, quæ Climacus de Monachis post lapsum pœnitentibus tradit gradu 5. seorsim referre, & annotare, ne nimium protracta Oratio fastidiis adhærescere incipiat, vel fastidire fugiens nimium contracta scitu & admiratione dignissima, nostrumque spectantia Institutum prætermittat. Pergit itaque gradu 5. num. 51. *Locus erat vno tantum lapide à magno Monasterio Carcer appellatus, omni mortali consolatione destitutus. Cum autem* (inquit supra numero 1.) *audissem ego imbecillus magnum quendam esse, & peregrinum statum atque humilitatem eorum, qui separatum illud Monasterium, quod Carcer appellatur, incolebant; quodque illi luminari luminarium, de quo ante mentionem fecimus, adiacebat; obsecraui iustum illum, vt me illuc visendi gratia perduci faceret. Cessit precibus meis.* Et infra numero 12. horrorem eius describens inquit: Loci descriptio. *Erat eius loci facies, & habitatio tota tenebrosa, informis, fœtida, sordida, squalida, Carcer enim & Condemnatio rectissimè appellabatur.* Ad hunc locum ex magno magni illius Patri Monasterio (aliisque forsam ipsi adiacentibus) transmittebantur quicunque incorrigibiles è Monasterio pulsi, iterum humiliter pulsantes reuertebantur, & quicunque alij in publicâ, grauiaque peccata prolapsi fuerant; Habitatores qui. vel si occulta, conscientiæ tamen vulnera Abbati ingenuè aperientes, liberè & feruenter *Carcerem* hunc, & *Condemnationem* flagitabant, vt pluries ibidem innuit. *Anima enim* (inquit de iis loquens) *quæ priori confidentia priuata spe consequendæ beatæ tranquillitatis excidit, sigillumque castitatis aperuit, diuitiisque gratiarum spoliata, & diuina consolatione destituta, pactumque, & placitum Domini violauit, &c.* Et inferius magnus ille Pater Climacum sic alloquitur: *Erat hic ante decem annos frater quidam nimium sollicitus atque studiosus, talisque operarius, vt cum ego illum cernerem ita spiritu feruentem, tremere cæperim; illique à diaboli inuidia nimium metuere; ne fortè dum vehementiùs curreret, offenderet ad lapidem pedem suum; Quod & factum est. Tum verò profundo vespere regreditur ad me, nudat vulnus, quærit emplastrum, petit cauterium, perturbatur vehementius proiecit se in pauimentum, apprehendit pedes, multisque illos lacrymis vbertim rigans petiit se ad eam quæ vidisti custodiam damnari* Quod amplius ex progressu narrationis manifestabitur.

Talia autem ac tanta monstra commemorat Climacus, sermones refert, vultuque exprimit, vt non semel vereatur ea, quæ narrat, legentibus fabellas commentitias posse videri? 51. Incredibilia penè esse fatetur. *Quæso* (inquiens) *fratres ne ea quæ dicta sunt fabulas existimetis:* Et iterum: *Non autem ignoro fore vt ista quibusdam videantur incredibilia, aliis vero ad credendum difficilia, nonnullis etiam desperationem parientia beatissimorum illorum certamina.* Testem autem oculatum eorum extitisse quæ refert, his iteratò aduertit: *Cum triginta dies in custodia illa perseuerassem, impatiens in maius illud Cœnobium ad magnum Patrem reuersus sum. Qui, vt me aspexit immutata facie, totumque veluti attonitum, agnouit sapientissimus immutationis causam, & ait ad me: Quid est Pater Ioannes? Vidisti ne laborantium certamina? Ad quem ego: Vidi inquam Pater, vidi & admiratus sum.* Et paulo ante: *Quæ ego omnia cum apud illos audissem, & vidissem, parum abfuit, quin desperatione absorberer, cum meam intuerer mollitiem, & negligentiam, eamque Sanctorum illorum afflictioni compararem.* Quibus præmonitum oportet esse lectorem, ne simul admiratione attonitus, in incredulitatem, vel desperationem trahatur.

52. Pœnitentia quid? Cæterùm priusquam lubricam ingrediamur pœnitentium officinam quid in ea Spiritus Domini incalescente feruore in animabus suis calidissimo artificio fabricabantur, his exponit Climacus gradu 5. narrationem aggressurus: *Pœnitentia est renocatio baptismatis. Pœnitentia est secunda vitæ conuentio ad Deum. Pœnitens est humilitatis emptor. Pœnitentia est corporeæ consolationis perpetua & iugis repudiatio: Pœnitentia est se ipsam semper condemnans cogitatio, securaque cuiusque sui cura. Pœnitentia est spei filia, infidelitatisque, & desperationis abnegatio. Pœnitens est reus confusione liber. Pœnitentia est reconciliatio Domini per bona opera peccatis repugnantia. Pœnitentia est conscientiæ emundatio. Pœnitentia est voluntaria earum rerum omnium, quæ affligant, toleratio. Pœnitens est cruciatuum sibi semper opifex. Pœnitentia est valida ventris afflictio, animæque in sensu firmissimo iugis reprehensio.* Hic scopus, finis, & intentio in *Carcere* degentium. Subdit prouocans peccatores ad pœnitentiam.

53. Prouocat ad pœnitẽdum. *Currite & accedite, venite & narrabo vobis omnes, qui Deũ irritastis. Congregamini, & videte quanta ad ædificationem ostendit Dominus animæ meæ.*

Præferamus ordine, atq; honore eorũ narrationẽ, qui per ignominiam serui, atque operarij venerabiles sunt. Audiamus obseruemus, faciamus, qui aliquam præter spem ruinam passi sumus, surgite, & sedete, qui per ruinam scelerum iacetis. Attendite fratres mei verba mea: inclinate autem vestram, qui Deum rursus vobis ipsis per veram conuersionem reconciliari cupitis.

Et post pauca narrationem aggrediens: *Cum peruenissem* (inquit) *ad Pœnitentium Monasterium, imo verò ad regionem lugentium, vidi reuera (si dicere id audeam) quæ negligentis oculus non vidit, auris que desidiosi non audiuit, & in cor pigri hominis non ascenderunt, res & verba, quæ Deo vim inferre possent, habitus, & studia, quæ ipsius clementiam celerrimè flecterent.* Ex his quædam gradu 4. Cætera gr. 5. acerbatim commemorat, quæ distinctè à nobis, & ordinatim disponenda sunt.

55. Perpetua Clausura. 1. Perpetua his clausura erat. *In hoc* (Monasterio) *ij, qui post supernam vocationem deliquissent, ita eos claudebat Pater, vt procedere inde nusquam valerent. Non quidem omnes simul, sed seorsim singulos, aut certè multum duos simul: ibique tandiu morabantur, quoad eum Dominus de singulorum remissione certiorem faceret.*

Cibus. 2. Qualis victus? *Non illic vnquam fumi vapor apparebat, non vinum, non oleum ad cibum, non aliud quidquam præter panem, & minuta olera.*

Oratio. 3. Qualis oratio? *Constituerat autem illis, qui præesset loco, magnum, & singularem quemdam virum Isaac nomine, qui perpetuam ferè orationem ab ijs, qui sibi seruandi tradebant, exigebat.*

Opus manuum. 4. Quale opus manuum? *Erant illis ad acediam vitandam plurima palmarum folia.* Quibus proculdubio storeas, fiscellas aliaque id genus Ægyptij Panes fabricabantur, de quibus Passim Palladius. Ioannes Moschus, & Paschasius in Vit. Patr. V. notata lib. 3. cap. 5. num. 19.

56. Omne vitio, & consolatione carebant. 5. Vitiorum omnium agmen, indè penitùs exulasse, omnique humana consolatione destitutos extitisse his subindicat. *Quem apud illos locum risus habere poterat: quem otiosus sermo? Quem iracundia? quem furor? Nec esse quidem in hominibus iracundiam sciebant: adeo luctus furorem omnem penitùs extinxerat. Vbi apud illos contradictio? Vbi festiuitas! Vbi confidentia? Vbi corporis obsequium, & cura? Vbi vel vestigium inanis gloriæ? Vbi deliciarum expectatio? vbi pomorum degustatio? Vbi feruentis sitæ solatium? Vbi gulæ illecebra? Horum enim omnium apud eos spes nulla erat. Num verò terrena cuiusque rei cura angebantur? Num iudicare vllum omnino hominum didicerant? Nihil horum penitùs in illis inuenisses. Cæterum ingiter ad Dominum clamabant, soláque orationis vox audiebatur.*

57. Corporum habitus. 6. Corpora eorum omnino ærumnis confecta, pressa miseriis, ictibus lacerata, vultus, frontes, oculos, oráque animæ ianuas, hórrore mæstitia, lachrymis, & pallore respersa, sic depingit. *Genua illis ex perpetuo orationis cursu occaluerant. Oculi defecti, & fatigati intus profundè recesserant, pilis omnibus amissis ciliorum. Genæ ardentium feruore lacrimarum adustæ videbantur. Facies marcescentes, ac pallidæ squalebant, nihilque à mortuis in comparatione differebant. Pectora tunsionis ictibus dolebant, saliuaque sanguinis ex pectoris illisionibus emittebantur. Vbi lecti vsus? Vbi indumenti munditia, & firmitas? Omnia ibi discissa erant, & sordida, ac pediculis operta. Quid autem est eorum, qui à dæmonibus arripiuntur, si illis conferatur, afflictio. Quid mortuos plangentium amaritudo? Quid mœror in exilium degentium? Quid parricidij reorum pœna? Nihil sanè est eorum cruciatus, suppliciúmque, quo inuiti afficiuntur, si voluntaria istorum pœna conferatur. Illic profectò verba Dauid rebus ipsis cerneretis impleta, ærumnis affectos homines, atque vsque ad finem vitæ incuruatos, totisque diebus mœstos incedentes, & ex putrefactis illi corporis Partibus fœtorem exhalantes: qui quòd sine vlla carnis cura degerent, obliuiscebantur comedere panem suum, potumque aqua cum gemitu miscebant, & cinerem cum pane manducabant. Adhæserant illorum ossa carni, ipsique vt fœnum aruerant.*

7. Hæc quantum ad generalem viuendi rationem cunctis pœnitentibus illis communem. Quid autem communi penso absoluto singuli addiderint orationis, ieiunij, gemituum, mortificationum, habitusque pœnitentissimi, his carptim explicet. 58. Singulorum peculiares afflictiones. *Quosdam* (inquit) *ex reis illis vidi noctibus totis subdiò stare peruigiles, pedesque immobiles tenere, cumque somno miserabiliter depressi agitarentur, vim naturæ inferre, nullamque sibi ipsis requiem omnino indulgere; sed seipsos increpare, ignominijsque, & contumeliis afficere; atque excitare alios; miserabiliter in cœlum intuentes, & illinc adiutorium cum gemitu, & suspiriis, & vocibus inuocantes.*

Alios in oratione assistentes, ac reorum in morem vinctis post terga manibus, luridas facies suas inclinantes, indignos se, qui in cœlum aspicerent, vociferantes; nec quicquam ad Deum orando dicere præ cogitationum, & conscientiæ hæsitatione præsumentes: neque quomodo vel vnde orationem facerent inuenientes, solámque animam tacitam, mutatamque mentem Deo efferentes tenebris, ac desperatione (proculdubio de viribus suis) *plenam.*

Nonnullos in pauimento strato cilicio, & cinere sedentes, ac faciem genibus operientes, fronteḿque in terram collidentes.

Alios ingiter pectora tundentes, animámque suam, ac vitam suspirio ingenti reuocantes.

Ex his alij quidem pauimentum madefaciebant lachrimis.

Alij verò, quod lacrymarum imbres non haberent, miserabiliter lamentabantur.

Plurimi, vt fieri in mortuis solet, super animabus suis vlulatum diræ vocis emittebant, angustiam cordis ferre non valentes.

Alij ex intimo corde rugiebant, atque intra os gemitus sonum cohibebant: interdum vero cum se continere non possent, repente exclamabant.

Vidi ego illic aneos mutos nonnullos; habitu, cogitatione, & actu quasi à semetipsis excessissent. Veluti aneos quosdam summo ex mœrore effectos, ac totos tenebris obsitos, & ad omnia vitæ huius velut insensibiles factos.

factos. Mentem quippe iam in humilitatis abysso demerserant, ac mæroris igne oculorum lachrymas fixerant.

Alias item mæstos sedere, atque in terram fixis obtutibus stare perspexi, caputque assiduè mouere, ac Leonum in morem ex imo corde rugitum, ac gemitum emittere.

Ex his alij pleni spe remissionem omnimodam inquirentes orabant.

Alij ex ineffabili humilitate indignos sese remissione iudicabant, nec omnino posse Deo rationem reddere clamabant.

Quidam hic excruciari, vt illic misericordiam consequerentur à Domino, supplices poscebant.

Plerique ex conscientia onere attriti ac depressi satis sibi esse ex intimis dicebant, si vel suppliciis eximerentur, regnoque non potirentur.

Vidisses in illis æstuantes linguas instar canum ex ore procedentes.

Ex his alij sub ardentissimo solis æstu se ipsos cruciabant.

Alij contra acerrimo frigore se affligebant.

Quidam modicum aquæ degustantes, ne omnino siti exarescerent, ita quiescebant.

Nonnulli cum panis exiguum quid accepissent, reliquum manu longiùs proiiciebant, indignos se, qui rationali cibo vescerentur, asserentes, quippe qui irrationabiliter egissent. Vbi nota, Lector, satis magnum, atque frequentem fuisse numerum Monachorum *Carcerem* incolentium, cum per viginti ferè diuersimodè pœnitentium classes numero plurali semper vtatur Climacus, atque in aliquibus nunc *plurimos*, nunc *plerosque* constituat: quibus vocibus non sola significatur multitudo Mathematica, quæ in numero duali Saluatur, sed multitudo copiosa superlatiuo nomine importata.

Numerus pœnitentium magnus.

59. Preces communes.

8. Facta pœnitentium vidimus stupenda. Dicta nunc æque portentosa audiamus, & primum preces communes, siue Conuentuales oratione lachrymosissima ad Deum fusas, quæ lapides quoque ipsos ad compunctionis sensum emollire potuisset, digna quidem, quæ à pœnitentibus iugiter refricetur. Ea vero sic habet.

Oratio.

Nouimus sanè, nouimus, omnibus iam pœnis, atque cruciatibus nos esse dignissimos. Et meritò quidem, neque enim idonei iam sumus, qui pro debitorum nostrorum multitudine satisfacere possimus, etsi orbem vniuersum, vt pro nobis lugeat, conuocauerimus. Illud solum oramus, illud deprecamur id tota animi intentione supplicamus, ne in furore tuo arguas nos, neque in ira tua corripias nos, neque iustissimi iudicij tui legibus excrucies nos; sed parciùs, atqua misericordiùs. Satis enim nobis est ingenti illa tua ac terribili comminatione, suppliciisque illis occultis ignotis, atque inauditis liberari. Neque enim, vt pœnis omnibus omnino liberemur, petere audemus. Qua enim facie, quo animo id audeamus, qui professionem nostram violauimus, eamque post priorem, clementissimamque remissionem sordidauimus.

60. Colloquia.

9. Aliquando eis consessus, & collocutio indulgebatur pro aliquali spiritus refocillatione, ne omnino suffocarentur mœrore, atque deficerent. Conuenienter autem hæc inuicem colloquebantur.

Quid putatis continget? Quanam erit illa sententia? Quis finis noster? Putas erit reuocatio? Num superest vlla spes veniæ mæstis? humilibus? reis? Num valuit Oratio nostra ingredi ante conspectum Domini, aut meritò repudiata est, abiectaque atque confusa? Aut si forte intrauit, quantum peregit? quantum placuit Deo? quantum profecit? quantum operata est? Emissa quippe ex immundis corporibus, & labiis, parum virium habere potuit. Putas omnino reconciliabit Iudicem? an ex parte? An vulnerum vel medietas deleta est? Quippe maxima cum sint plurimis & laboribus, & sudoribus, & doloribus indigent. Putas appropinquauerunt nobis Angeli Custodes nostri, an adhuc longiùs à nobis stant? Nisi enim illi appropient nobis, inutilis, & infructuosus est omnis labor noster. Neque enim habet vim confidentia Oratio nostra, neque munditia pennas, vt ingredi ad Deum possit, nisi hanc è proximo assumant Angeli, qui nobis præsunt eamque offerant Deo.

Hæc tamen se ipsos exhortantes, atque excitantes aiebant:

Curramus, fratres; curramus, cursu enim opus est, & vehementi cursu: quoniam cætu nostro decoro, atque optimo excidimus. Curramus, neque carni huic nostræ sordidæ, & nequam parcamus fratres, sed occidamus illam, sicut prius occidit nos. Sic dicebant, sicque beati rei illi faciebant.

10. Audiuimus consedentium colloquia; nunc Soliloquia seorsum flentium, quasi iacula è cordium pharetris emissa, attendamus. *Nec quicquam apud illos audisses* (inquit Climacus) *nisi hæc verba.* 61. Soliloquia.

Væ, Væ me miserum; iuste, iuste; parce, parce Domine. Nonnulli: Miserere, miserere, dicebant.

Alij verò rursus miserabiliùs clamabant: Ignosce, ignosce, si possibile est, Domine.

Alij pectus validè manibus cedentes, quasi ad ipsam iam adstarent cæli ianuam, ad Dominum dicebant: Aperi nobis Iudex ianuam aperi nobis, ex quo illam nobis ipsi per peccatum clausimus.

Clamabat alius: ostende faciem tuam tantum, & Salui erimus.

Alius è contra: Appare iis, qui in tenebris, & vmbra mortis sedent, humilibus tuis.

Alius rursus: Cito anticipent nos misericordia tua, quia periuimus quia desperamus (de nobis) *quia nimium defecimus.*

Nonnulli autem aiebant: Putasne apparebit Dominus vltra super nos?

Alij verò: Num pertransibit anima nostra debitum intolerabile?

Alij: Putas ne adijciet Dominus vltra consolari in nobis? Putas illum audiemus dicentem nobis, qui sumus in vinculis insolubilibus: Exite; & qui in inferno pœnitentia sedemus. Relaxamini? Putas ne clamor noster ad aures Domini ingressus est?

Rursus: *Secum hæc in animo voluentes; virtutisque, qua exciderant altitudinem considerantes:*

Memorati sumus, aiebant, dierum antiquorum, ignitique illius studij nostri.

Alij ad Dominum clamabant: Vbi sunt misericordia tua antiqua Domine, quas ostendisti anima mea in veritate tua? Memor esto opprobrij, & laboris seruorum tuorum.

Alius verò: Quis me, aiebat, ponat secundum mensem dierum meorum priorum, in quibus me custodiebat Deus, quando lucebat lucerna lucis eius super caput cordis mei?

Sicque priores omnes virtutes suas memorabant, atque ista infantium more plorantes dicebant Vbi nam est orationis puritas? vbi huius certissima fiducia? Vbi dulces lacrimæ? In amaritudinem ecce versa sunt. Vbi sincera ad Pastorem fides? Vbi orationis illius in nobis efficacia & virtus? Perierunt ista omnia, & quasi nunquam visa sint, defecerunt, vtque nunquam fuerint, ita deleta sunt, & perdita.

62. Mala quæ in se imprecabantur à Deo.

11. Neque his factis, dictisque totam mouentibus admirationem memorables illi pœnitentes contenti; *alij, vt dæmonio à arriperentur, orabant; alij, vt morbum Sacrum inciderent, precibus à Domino poscebant, Plurimi oculos amittere, miserandumque omnibus spectaculum fieri, optabant. Nonnulli mendici fieri, & languore corporis contrahi, solum ne futura supplicia experiri cogerentur, cupiebant.* Vlterius: *Rogabant nonnunquam isti magnum illum Iudicem, (Pastorem dico inter homines Angelum) vt ferrum, ac torques collo, ac manibus imponeret, pedesque patientium constringeret ligno; nec eos inde prius solueret, quam Sepulchrum succederet: imò vero nec Sepulchrum quidem. Neque enim profecto hanc quoque beatorum illorum reuera miserabilem ad Deum charitatem, atque pœnitentiam abscondam. Quoties ad Dominum profecturi, & incorrupto tribunali Iudicis sistendi erant felices illi regionis pœnitentium ciues, hoc per eum, qui sibi præerat, adiurantes, à Magno illo summis precibus petebant, ne Sepulchra humana dignarentur sed brutorum instar, aut fluuialibus vndis traderemur, aut in campum prouecti bestiis deuorandi permitterentur. Quod & nonnunquam fecit illorum precibus obtemperans.*

Quæ à Prælato.

63. Quid Moribundo ad stantes dicebant.

12. Postremo tandem. *Cum extrema illorum hora aduenisset, terribile omnino miserandumque spectaculum cerneres. Nam cum eum, qui se præcedebat, & efflare iam animam sensissent socij, sensu adhuc integro vigente circumstabant illum, sitique æstuantes, & lugentes, ac desiderio pleni; miserabili omnino habitu, mæstioreque sermone capita sua commouentes, & efflantem iam animam interrogabant; misericordiaque flagrantes aiebant ad illum.*

Quid est frater? Quomodo tecum agitur? Quid dicis? Quid speras? Quid suspicaris? Perfecisti ne ex labore tuo, quod quærebas, aut non valuisti Peruenisti, aut potius nondum spe tua es? Accepisti certam aliquam fiduciam, an adhuc incerta spe fluctuas? Consecutus es libertatem, an agitatur, ambigitque cogitatio? Sensisti aliquam in corde tuo lucem, an tenebris adhuc & ignominia plenus es? Vlla ne tibi vox intrinsecus facta est, dicens, Ecce sanus factus es: aut Dimittuntur tibi peccata: aut, Fides tua te saluum fecit? Illam ne tibi adhuc vocem audire videris; Conuertantur peccatores in infernum; Et, ligatis eius manibus, & pedibus mittite illum in tenebras: Et, Tollatur impius, ne videat gloriam Dei? Quid ais frater? Dic nobis oramus, vt nos scire possimus, quidnam illic nos maneat. Tuum quippe tempus iam clausum est, aliudque de cætero in æternum non inuenies.

13. *Ad hæc alij quidem dormientium: Benedictus Dominus, aiebant, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum.* 64. Quid moribundi respondebant.

Alij vero illud gementes dicebant: Forsitam pertransibit anima nostra aquam spirituum aëris intolerabilem. Quod non confidentes aiebant, sed considerantes quam sit pauendum illud terribile, incertumque iudicium. Alij verò mæstiùs quiddam respondebant, & dicebant. Væ animæ illi, quæ seruauit professionem suam integram, & immaculatam. Hac enim hora tantum sciet, quid illi præparatum sit.

Hinc merito quidem gradum quintum, vbi plurima ex his refert, concludit Climacus inquiens: *Finis tibi, & forma, & exemplar, & imago ad pœnitentiam sint sancti illi rei, quos memorauimus, atque ita in omni vita tua libris omnino opus non habebis.* Exemplar hoc respiciens libris aliis non eget.

65. Quare infirmis hæc proponuntur?

Sed ais: Quorsum hæc fere incredibilia, quibus parum abest quin desperationis barathro absorbeamur, viresque nostras omnino superantia infirmis animis proponuntur? Respondeo ex Ludouico Granat. in Notis ad ipsum grad. 5. Ea quidem incredibilia videri, attenta solum infirmitate nostra; peruia tamen, & digna fide, si virtus consideretur diuina. *Causa diligendi Deum Deus est* (inquit D. P. N. Bernardus initio tractatu de Diligendo deo) *modus sine modo diligere.* En veri atque admirandi pœnitentes Deum suum super omnia, & sine modo (vt sic loquar) diligentes, summumque bonum, Deum nempe, peccatis amissum sine modo dolentes: quod à vero Dei amore, seu ardenti Charitate esse, quis neget? Quid autem mireris talia verum Dei amorem in anima operari? Nonne passim videmus, parentes cæco naturæ amore erga liberos corripi, atque in eorum decessu non solum anxiè dolere, sed eo tandem deuenire, vt se ipsos dilacerent, ac perimant? Quid ergo miremur æternæ lucis illustrante candore, diúque perpensa culparum grauitate, quibus Deus ipse deperditur, ad hæc extrema *Carceris* illius felicissimos pœnitentes deuenisse? Nostra igitur negligentia (inquit Granatensis) incredibiles nobis reddit nobiles pœnitentium horum afflictiones quæ sine modo diligentibus Deum acciderunt. Sed ne eò deficiendum nobis est, quod eorum mirandas virtutes, attingere non possimus. Sancti namque homines in omnibus excellentiores nobis extitere; & sicut eorum acta in cunctis imitari ex necessitate non tenemur, itaque neque eorum certamina. Attamen vtilissimè infirmis, ac desidiosis eorum exempla, ac pœnitentiæ rigores proponuntur, propter tria præcipuè. Primo vt appareat vis auxilij Diuini, quo debilitas nostra roborata tot, tantaque facinora exequi valet, quæ etiam & nobiscum cooperaretur, si ea Deo iuuante animosè conaremur. Secundo vt accendamur, & excitemur ad aliqua saltem, eorum, quibus ad reliqua promereamur auxilium. Tertio vt, si neque hoc quidem fecerimus, ad minus

rubore

robore confusi infirmitatem nostram agnoscamus, quô forsam nihil est maius. Idque idem Climacus gr. 26. n. 33. aperte admonet dicens: *Irrationabilis valde ille est, qui virtutes Sanctorum, quæ supra naturam sunt audiens, de se ipso desperat. Aut enim ad imitationem sanctæ fortitudinis excitant, aut ad summum tui agnitionem, & eius, quæ in te est fragilitas, demonstrationem per beatissimam humilitatem te conuertunt.*

66. *Feliciores qui post lapsum lugēt.* Ad calcem accipe lector ex eodem gr. 5. vnam vel alteram Climaci sententiam quibus conceptum temperes horrorem, atque etiam si peccaueris, ad anchoram Diuinæ misericordiæ confugiendum scias. Narrabat Climacus attonitus, totusque perterritus magno illi Patri Laborantium prædicta certamina, quæ in *Carcere* viderat: & vt erat ingenio præditus, & Sacra Theologiæ scientia prædiues, sub intulit: *Feliciores existimaui, qui post lapsum lugent, quam qui nunquam lapsi sunt, & se ipsos non deflent. His enim ruina sua causa fuit beatissima ac tutissima resurrectionis. Tunc ille: sic inquit, est.* Atque ita esse sentiunt grauissimi Theologi ad quæst. 23. 1. p. cum D. Augustino lib. de Natur. & gra. cap. 28. & de Correctione & gra. cap. 9. dum explicat verba illa Apostoli Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum &c.* Quod extendit etiam ad peccata: non quidem per se sumpta, quia peccatū non potest per se esse effectus Diuinæ voluntatis, in qua posita est ratio prædestinationis, sed ad permissionem peccati, quæ in Deo ex complacentia, & intentione dandæ beatitudinis procedere potest: Quibus consentit Damascenus lib. 2. de Fide cap. 19. *Sinit* (inquiens) *superbum in stuprum incidere, vt per huiusmodi lapsum imbecillitatem suam cognoscat, & humilior fiat.*

67. *In Deo sperandum.* Tandem Climacus ibi. *Noli turbari si quotidie laberis, neque resilias, sed sta viriliter: prorsus enim reuerebitur reuerentiam tuam tuus custos Angelus. Dum adhuc recens, atque in sanguine est vulnus, facile curari solet: nam quæ diuturna, & neglecta, atque obducta vetustate sunt, difficillimè Sanantur, ingentique labore, & ferro, & cauterio, & igne visibili, vt curari possint, indigent. Plurima sunt, quæ tempore fiunt insanabilia, Deo tamen omnia sunt possibilia. Antequam corruamus, & Clementem esse Deum dæmones suggerunt; post ruinam verò, durum & immitem dicunt. Noli ei credere, qui post grauiorem lapsum in minimis deffectibus ingemiscenti dicit: vtinam id non fecisses; nam istud quidem nihil est. Sepè enim parua munera ingentis Iudicis iram mitigarunt.* Cæteros Scalæ gradus annotationibus prosequi nostrum non est, Canones tantum Regulares percurrere aggressi sumus. Vide Dionysium Carthusianum: & Ludouicum Granatensem. Petit enim id plus temporis, atque olei plus.

§. V.

Monachatus Arabici duratio.

68. *Quo tēpore floruerit.* Floruit S. Ioannes Climacus Seculo 5. Sabæ Ioanni Silentiario, Ioanni Raythensi, Theodosio aliisque Orientis Clarissimis Patribus coæuus, æuo fere eodem sanctissimi P. N. Benedicti prius iam occidentem illuminantis. Deficit à vera Chronologia Trithemius asserens claruisse Climacum circa tempora Constantini, Constantij & Constantis, qui regnauerunt A. C. 346. quod quantum è verò distet, satis ex eo liquet, quod Raythensis Euthymium habuerit tyrocinij sui Præceptorem vitâ functum A. C. 476. iuxta dicta c. 6. n. 44. Raytensis autem Climacum Scalam exarare præceperit. Trithemium sequebatur Gaulterius sec. 4. sed in quinto mutauit sententiam. Per oppositum excessit Baronius in Not. Martyr. putans non longè post tempora Iustiniani claruisse: quod ego verum esse crediderim, quantum ad tempus, illustre illud, clarumque Asceticum, *Scalam* nempe, seu *Tabulas* exarauit: cum enim ad Abbatiam Montis Sinai euectus scribere cæperit, tunc verò 75. ætatis suæ annum egisset, vt pluries notauimus, Octogennarius fere primam operi manum admouit, cuius & libri, & vitæ finis post tempora Iustiniani incidere potuerunt. Diem obitus Celeberrimi huius viri 30. Martij Elogio celebrat Ecclesia. Quo autem anno primam supremamque viderit Lucem, non constat.

Magni huius Patris Instituta diu multumque in Arabia durasse suadent Acta S. Simeonis natione Siculi ab Eubercuino Doleiensis Monasterij Abbate conscripta (quæ vel ipse ex ore Simeonis audiuit, vel à fidelibus viris ab ipso audita didicit, vt ipse in Præfatione aduertit apud Surium tom. 3. Iun. 20.) vbi refertur quod peragratis Sanctis Hierosolymæ locis ei Monasterio S. Mariæ in Bethleem in quo biennio vixerat. *Ad aliud Monasterium, quod est situm ad radices montis Sinai, in eo scilicet loco, vbi Sanctus Moyses ardentem vidit non ardere rubum, secessit, vbi ab Abbate receptus per aliquot annos in seruitio fratrum permansit.* In hoc autem Cœnobio vigentem adhuc Climaci eorumque Patrum (quorum ipse in Tabulis mores suis imitandos tradit) S. Simeonem inuenisse disciplinam, ex his quæ Eubercuinus subiungit haud obscurè perspicies: ait enim. *Crescente autem perfectionis vitæ desiderio Abbatem humiliter rogauit, vt liceret ei in aliquo secretiori loco commanere, & impetrauit.* Et post pauca. *Post hæc ad Monasterium regreditur, suo Magistro iterum subditur, cui confitens perpessas insidias diaboli, districtiori se continentia constrinxit per aliquot hebdomadas, in die tantum Dominica cibum sumens. Regula autem Monasterio talis erat, vt non prohiberetur quicumque ieiunare vellet.* Vbi plura notanda sunt. I. Perfectioris vitæ prætextu Simeonem, facultate Abbatis obtenta, eremi secreta petiisse: idem autem fecisse Climacum, primordiisque Monachatus in Monasterio Sinaitico expletis, ad solitudinem Tholæ secessisse constat ex dictis n. 16. huius cap. II. Ad se reuersum Simeonem calculum, vt aiunt, reduxisse, mutataque sententia Cœnobiticam vitam solitaria esse potiorem facto ipso fuisse confessum. Idipsum autem Climaco accidisse, manifeste probatur n. 22. III. Cogitationes suas, motusque, ac Phantasias, quas intrinsecus à dæmone in cacumine montis sina fuerat perpessus, statim Abbati suo reuelasse Simeonem. Quod iterum atque iterum Climacus incudi num. 20. & 58. IV. Integrum vnicuique Monachorum fuisse sibi libere ieiunij tempora præfigere secundum ipsius

69. *Diu eius instituta durasse.*

tutum omnium mater est , à nobis excutere , nunquam profectò ea quæ supra vires nostras sunt , tentare ausi fuissemus. Et post pauca: *Quoniam verò Dei fieri Patres nostri Obedientiam deffiniunt , in iis rebus , quæ supra vires sunt nihil discernendo obtemperare præcipientibus , imbecillitatem nostram piè obliti ea , quæ supra nos sunt , audacter tentare aggressi sumus.* Et inferiùs idem expressius ex inobedientiæ argumento iterum tradit inquiens : *Cæterum , vt dixi inobedientia mortem reformidans , & veluti metu ad obediendum impulsus,timore simul , atque desiderio tuæ sanctæ iussioni obtemperare instituí , vt gratus obediens.* Et gradu 2. *Age iam,age,ad eos qui nos piè violentissimo charitatis iure subegerunt , & fideliter coegerunt , fidelissimos famulos Dei , indignam manum nostram per obedientiam indiscussam extendentes hoc orationis nostræ initium sumamus.* Quibus apertè liquet Climacum ad Abbatiam euectum ex obedientia rigorosa à Raythensi coactum scalam scripsisse : atque rigorosam inobedientiam, vtpotè mortem animæ, reputasse sibi iussis ab eo non obtemperare : ac per consequens iuris ipsius fuisse.

14. Prisci Patres Vrbanissimi. Nec te moueat , quod Raythensis in eadem Epistola pluriès Climacum rogare dicat , vt tabulas , seu scalam scribere velit. Id namque Vrbanitatis, atque humani sermonis lepori ac venustati,quibus Prisci Patres rimatissimi erant, adscribendum ostendit Raythensis ipse; qui postquam Climacum *Dominum singulariter mirabilem,æqualem Angelis , Patrem Patrum , & Doctorem eximium* in superscriptione compellauerat,statim iure atque autoritate Præfecturæ vsus,sic eum alloquitur : *Agnoscentes nos à perfectione longiùs remoti tuam discussionis ignaram, singularemque ac virtutibus cæteris ornatam obedientiam ,huiusmodi supplicatione vtimur* : quibus apertè ostendit *supplicationem* ad vrbanum salem , *obedientiam* vero ad iurisdictionem & authoritatem præcipientis respexisse. Iis autem in Raythu & Sina sub vno communi capite constitutis Cœnobiis alia eis per Arabiam aggregata fuisse, quibus Congregatio coalesceret de me ipso non coniicio,ex culmo potius spicas perspicio. Vide apud Sabam morem eundem c.7.à n.12.

15. Peregrinãtes Climaci. Rursus peregrinatio piorum locorum ab Euthymio & Saba percipiendæ vtilitatis prætextu , ac sese Patrum exemplo , quos peregrini inuisebant , acriori impetu incitandi ad virtutem assumpta , Climaci animo ita hæsit , vt ex toto gradu 4. & 5. aliisque locis scalæ ipsius apertè percipiatur , quàm plurima peragrasse Cœnobia, diuque & familiariter circum Ægypti Palestinæ & Arabiæ loca apud Monasticæ disciplinæ Magistros diu & familiariter commorasse , quorum gestis & dictis passim totam paginam implet. *Atque peregrinationem vt intellectualium adolescentularum magistram adamauit* , *inquit* Daniel Monachus in eius Actis num.2. Eamque ipse toto gradu 3. pluribus effert , quibus ad ea quæ gradu 4. 5.& aliis de peregrinationibus suis refert , gradum parat. Vide peregrinantes Euthymij capite 6. à numero 7. & Saba capite 7. à numero 2.

16. Præterea transitum à Monasterio in Eremum, quem summæ tenuitatis lineam , supremamque Monachatus perfectionem reputauere Euthymius,& Sabas , sic exponit Daniel numero 3. *Decem igitur & nouem annis ita conuersatus est* (nempe Cœnobita) *ac beatæ subiectionis exemplar omnibus factus,cum is , qui se exercuerat* (quisnam ille fuerit non constat) *senior factus emigrasset ad Christum , & ipse ad vitæ solitariæ studium egreditur. Quinto autem ab Ecclesia lapide palestra sua domicilium constituit , loco cui Tholas nomen est.*(Meminit loci huius Climacus ipse gr. 6. aliumque Monachum sibi in hac Eremo successisse commemorat)*ibique quadraginta annos summâ animi magnanimitate , & alacritate transegit.* Transitus à Monasterio ad eremum.

17. Palestinorũ mores transeunt ad Arabiam. Ex his quam plurimisque aliis Arabici Monachatus Institutis æquè Palestino affinibus fusè infra referendis palam fit ,post dies multos à Syluano Palestino Ioannem Raythensem Seuerianum , Paulum , aliosque Patres Euthymij & Sabæ scholis nutritos , qui è Palestina in Arabiam fecere transitum(quorum nomina promit Cyrillus Monachus in Euthymio & Saba locis apud Surium citatis) secum etiam eorundem Patrum ac Magistrorum instituta , & mores transuexisse. Ea vero ibi dilatata , atque in praxim reducta verosimilius est : cum Raythensis Euthymij discipulus Generalem , vt vidimus, tenuerit Arabiæ Præfecturam. Moribus autem Nitriotarum à Climaco adductis fuisse admista,vtraque conferenti patebit ad oculum. Nunc ad Instituta,& prius ad Anachoretica Climaci veniamus.

§. II.

S. Ioannis Climaci Instituta Anachoretica.

18. Climaci Anachoresis. PErgit Daniel in Actis. *Iam verò quis possit quantos ille* (nempe in Eremo) *pertulit labores , dignè aut verbis , aut plausibus prosequi ? Quomodo enim id efferri in lucem poterit, cum omnis eius labor clam & sine arbitro exactus sit ? Veruntamen & primitiis quibusdam & velut præuiis occasionibus beatissimi viri sanctum vitæ Institutum audiamus.*

1. *Edebat quidem ex omnibus,quæ sibi per professionis suæ votum ederè licebat.* Quænam hæc fuerint edulia,satis denotat hortuli olerumque cultura de qua statim. Cibus.

2. Nec putes Climaci eremum , cui nomen *Tholas* in quo quadraginta annos exegit , palmis aliisque arboribus consitum fuisse : adeo namque frondibus & graminibus destituta erat , vt necdum ibi terra esset(locus vtpotè ab *Arabia petræa* non degenerans) quæ olera ferre posset , eumue à Solis ardore defendere. Vtrumque Daniel depingit in Actis num.8.his verbis : *Huic*(nempe Moysi discipulo & in solitudine comiti)*aliquando sanctus Pater præceperat ,vt quodam ex loco pinguis glebæ materiam conueheret pro lætiori horti , olerumque cultura. Sed cum iam meridianum tempus adesset, & solis incendio fornacis in morem locus ille ignesceret(erat enim mensis Augustus)victus Moyses & à transuectione fatigatus , aliquantula requie opus sibi esse decernit,atque sub immanis saxi, vmbra seipsum demittens obdormire cœpit.* Eremus aspertinas.

3. Olera

Abstinentia.

3. Olera autem tanto culta labore & sudore, non ad Satietatem, imo neque necessitatem sumebat; *sed modicè omnino* (inquit Daniel) *vt & ex hoc fastum, atque elationem cornu sapientissimè deiiceret, breuitate quidem victus insanam gulæ rabiem penitus affligens, atque illi per inediam clamans: Tace, obmutesce.*

19. Abstractione ab hominibus Castitatem custodit.

4. *Solitudine propterea, & raro hominum congressu fornacis huius flammam, Luxuriam scilicet, adeo extinxit, vt omnino obstructa sedaretur, nullasque molestias irrogaret.* Vnde ipse gradu 3. n. 8. *Si autem* (inquit) *nostra secessio ad eas partes humiliores sunt, & minus celebres, & ab omni consolatione sæculi remotiores.* En Castitatis cultum.

Humilitas.

5. *Raro congressu corporis, rarioreque vsu sermonis inanis gloriæ sanguisugam araneæ simillimam mortificauit.*

Paupertas.

6. *Cupiditatem (quam idolorum venerationem Apostolus esse definit) misericordia Dei, rerumque exiguitate fortissimè fortis iste superauit.* En paupertatem.

obedientia.

7. *Iracundiæ tyrannidem in se ipso per obedientiæ gladium occiderat.* Crediderim Climacij in eremo ab obedientia Abbati suo præstita solutum non fuisse, quod & loci proximitas suadet; vno namque lepidè tantummodo à Monasterio eiusque, qui se in Cœnobiticis exercuerat, distabat *Tholas*: quo eius subiectionis iure Eremitæ Sabæ viuebant; vt constat ex dictis in hoc lib. c. 7. n. 12. Posset tamen adhuc perfectum agere obedientes, ac Monachi numeros implere etiamsi ab Abbatis obedientia liber iret, de quo fusè l. 2. c. 8. n. 16. & l. 4. c. 4. n. 19.

Mortis memoria.

8. *Accediam, animique desidiam (quam merito iugem animæ mortem dixerim) mortis memoria iugique pietatis exercitationem deuitauit.* Sed in quibus se manuum opibus exercebat?

Opus manuum.

9. *Libellos conscribere solitus erat.* Eodem labore alios eremi Patres accediam vicisse reperies l. 4. c. 1. n. 7. & c. 2. n. 3. & 10.

20. Lacrimæ.

10. *Vbi vero in huius coronæ contextu ponam lacrimarum illius fontem, rem quidem raram, & quæ in multis non facile inuenitur, quarum hodie superest secreta officina, spelunca breuissima in extremitate quadam ad radicem montis posita, tantumque ab illius, atque omni alia cellula remota quantum ad obseruandas gloriæ inanis aures satis esse videbatur.*

Somnus.

11. *Somni tantum capiebat, quantum sufficere posse arbitrabatur ad seruandam animi intellectusque substantiam.*

Perpetua oratio.

12. *Ante somnum vt plurimum orationibus vacans.*

13. *Cursus eius omnis perpetua erat oratio, amorque incomparabilis ad Deum: hunc enim die noctuque mundissimo Castitatis speculo intuens, satietatem vllam capere nolebat, imo vero (vt magis proprie loquar) non poterat.*

Vulnera animæ aperienda.

14. *Erat vir sanctus occultorum vulnerum medicus Monachus enim quidam Isaac nomine, cum aliquando graui carnis æstuaret incendio, cursu ad illum peruenit vndique mœrore circumfusus, intestinumque bellum singultibus & lachrymis patefecit.* Oratione autem ab vtroque ad Deum effusa, serpens carnis fugatus est. V. D. P. N. Benedictum cap. 7. gr. 5. humil. & ca p. 46.

Silentium.

15. Nec silentio præteriti dignum est silentij grauitatem cæteris adeo præcelluisset vtilitatibus, vt omnino alios erudire eruditissimus ipse recusaret. *Huius aliquando* (inquit Daniel numer. 6. *Diuini Patris vitam imitari cupiens, eiusque disciplinis imbui, atque ab eo veræ Philosophiæ elementa percipere quidam ex iis, qui vitam solitariam delegerant Moyses nomine plerosque Sanctorum Patrum precatores exhibuit, per quos, vt se in discipulum susciperet, summis precibus orauit. Igitur illorum precibus fretus à sancto viro vt optauerat susceptus est.*

21. Silentio ob trectatores vincit.

16. Quid autem ipsi iam in lege Domini os suum aperienti, atque pro vtilitate communi piè silentio nuntium danti contigerit, his refert n. 10. *Cum verò præterea hic venerandus Pater verbo gratiæ ad se venientes exsatiaret, ac doctrinæ fluenta largissimè profunderet, maligni quidem homines inuidiæ facibus inflati, tantamque frugem, quanta ex illius doctrina gignebatur, cohibere mollientes, loquacem illum, ac nugacem vocare cœperunt. Quod ille animaduertens, cunctaque in eo qui se confortabat Christo, posse edoctus, nec solum per sermonis exhortationem eos, qui ad se vtilitatis suæ causa veniebant, erudire volens, sed multo potius per silentium & operum Philosophiam vsque ad certum tempus tacere instituit, melifluumque doctrinæ fluuium compescere Satius esse & melius existimans hoc interim detrimento affici studiosos bonorum amatores, quibus fortasse per silentium amplius profuturus erat, quam ingratos illos iudices amplius irritari.*

Anachoresim Cœnobiticæ vitæ præfert.

17. Duobus tantum discipulis in Anachoresi contentus fuit, Moyse & Isaac: duorumque aut trium tantummodo societatem ex sententia approbabat, quasi vitam mediam inter Cœnobiticam, & Eremeticam: quod ipse gr. 2. in fine his verbis expressit. *In tribus maxime principalibus statibus Monastica omnis continetur vita. In Anachoreseos, vel secessionis certamine, & solitudine: in vnius contubernio in solitudine; in Cœnobij cum tolerantia commoratione. Ne declines (inquit Ecclesiastes ad dexteram vel ad sinistram, sed via regia ingredere. Medius enim prædictorum statuum aptissimus plerisque fuit. Ve enim soli, inquit, quoniam si in accediam ceciderit, aut somnum, aut desidiam, aut desperationem, non est in hominibus, qui illum erigat. Vbi vero sunt congregati duo vel tres in nomine meo, ibi sum in medio eorum, ait Dominus.* Sic sentiebat Climacus cum his, quorum sententiam refert, dum Anachoretam agebat, Moyses & Isaac societate contentus: postmodum verò Magni illius Patris consilio, quem Nitriæ peregrinus inuisit, mutauit sententiam, vt iam ad Cœnobitica ipsius Instituta deuenientes dicemus.

Mutat sententias.

§. III.

S. Ioannis Climaci Institutiones Monasticæ.

Redit Cœnobium.

QVadraginta annis exactis in eremo, iamque intra eorum curriculum Anachoresi, & peregrinatione completa ad Monasterium redit Climacus, mutataque sententia vela vertens Cœnobiticam vitam Anachoreticæ præfert: qua vero occasione id euenerit, gratum erit

erit ab ipso audire gr. 4. n. 26. vbi hæc habet: *Mori ego aliquando quibusdam ex illis fortissimis senibus* (quos Nitriæ inuisit) *de solitaria vita quiete quæstionem* (vtrum nempe Cœnobiticæ sit præferenda?) *Illi vero serena ac subridenti facie, læto atque placido gestu aiunt ad me: Nos, ô Pater Ioannes, terreni cum simus, terra etiam proprius vitæ Institutum cœpimus: illud conuenire iudicantes, vt pro mensura infirmitatis nostræ, & bella subiremus, satis esse existimantes cum hominibus* (in Cœnobio) *luctari, qui aliquando quidem efferantur, aliquando quidem mansuescunt, & resipiscunt, quam cum dæmonibus, qui aduersum nos semper* (in eremo) *armantur, & sæuiunt. Alius verò rursus ex illis sempiternè memorandis viris; cum me in Domino plurimum diligeret, meque familiarissimè vteretur, mihi semel placidissimè dixit: Si reuera, sapientissimus cum sis, effectum, virtutemque verborum eius, qui dixit: Omnia possum in eo, qui me confortat Christo, tota anima intentione complexus es, accinge sicut vir lumbos tuos obedientia linteo, & à quietis* (id est vitæ solitariæ) *cœna consurgens, in spiritu contrito fratrum pedes,* (in Cenobio) *laua, imo vero abiecta mente fratrum pedibus aduoluere, &c.* Et post nonnulla: *In hoc enim verè cognoscent omnes, amantissime Pater, quod Christi discipuli sumus, si in vnum congregati, dilectionem habuerimus ad inuicem. Huc huc* (rursus aiebat amicus optimus) *huc accede, nobiscumque vna commorare, irrisiones horis singulis, vt aquam viuam, bibe. Nam cuncta, quæ sub cœlo sunt, perscrutatus iucunda; & læta S. Dauid, nouissime omnium excitans aiebat. Ecce nunc quid bonum, aut quid iucundum? Nihil sane aliud, quam habitare fratres in vnum. Quod si nondum huiusmodi patientia & obedientia tam præclaro bono dignati sumus, reliquum est vt infirmitatem agnoscentes nostram procul à certaminis studio in solitudine* (imperfectiori vtpote conuersatione) *flemus, & huiusmodi athletas* (Cœnobitas scilicet) *beatos confiteamur, eisque patientiam imprecemur.*

Præferendā vitam Cœnobiticam.

23\. Quid autem ad hæc Climacus? Subiungit. *Victus sum, fateor, verbis optimi Patris & præstantissimi magistri, qui mihi Euangelica & Prophetica autoritate, ac longe amplius sincerissimi amoris iure repugnauerat, ex quo factum est, vt Sanctæ obedientiæ absque vlla controuersia iam palmam non inuitus darem.* Nec distulit Climacus consilium hoc executioni mandare; nam vt ibidem nequit, post septem profectus est. Postmodum vero in melius iam mutato consilio plura disertissimè in laudem vitæ Cœnobiticæ scripsit; atque his præcipuè eôdem gradu cecinit Palinodiam: *Noli citius accurere, neque eleueris facile, cum enarrari audis solitariorum atque Anachoretarum Patrum Vitas: tu enim pro martyris militia incedis* (Vide notata lib. 1. cap. 10. a num. 13.) *neque si cadere in conflictu contingat, fraterna ex acie excedendum est. Nam tunc maxime indigemus medico, cum vulnera suscepimus: Is enim, qui adiutorio subnixus pedem in lapidem offendit, si adiutorio destitutus esset, non offenderet solum, sed omnino moreretur.* Vbi plura circa idem argumentum quibus concinit D.P.N. Benedictus cap. 1. eodem sæculo, ab eodem spiritu afflatus.

Conuictus Climacus scripto profert Cœnobiticam.

24\. Agebat 75. ætatis suæ annum, cum palmas obedientis à Senibus conuictus dedit. Susceperat namque Monasticum habitum anno ætatis 16. degerat 19. in tyrocinio Cœnobij, in solitudine vero, & peregrinatione 40. vt ex eius Actis habemus. Recens verò conuersum à Nitriotis Patribus in Arabiam migrasse, atque in Monasterio montis Sina aliquanto, licet breui tempore, prius quam illius Abbas perficeretur vitam egisse communem, haud obscurè tradit Daniel in Actis num. 12. Vbi ait *Cum igitur ita bonis omnibus excelleret, vt similis inueniri non posset.* Quid tunc Monachi Sinaitæ? *Vno simul omnes voto, vnquam affectu tanquam nouum quemdam Moysem inuitum illum ad Fratrum Magisterium, & regimen assumpserunt, lucernam vt ita dixerim, super Principatus candelabrum eleuantes, optimi sane talium indices. Nec spe sua frustrati sunt. Ascendit enim & ipse ad montem* (nempe Sinai!) *sacratamque caliginem subiens* (soli forsam post Moysem Climaco per viam iuxta dicta cap. 7. num. 9. *Dei manibus conscriptam legem suscepit, Deique contemplatione fruens, & intellectualibus gradibus* (Scalæ scilicet inibi ab ipso sub *Fabularum* nomine exaratæ) *Verbo Dei aperuit os suum, & spiritum attrahens, eructauit Verbum bonum de bono thesauro cordis sui. Attestantur autem his quæ diximus quotquot per eum Spiritus sancti eloquijs, & gratia potiti sunt: plurimique ex his eius gratia saluati sunt, hodieque saluantur. Testis Pastor noster Optimus Ioannes* (Raythensis) *à quo magnus ille exoratus de Sinai monte ad nos vsque anima cognitione descendens, veluti nouus aliquis Dei speculator suas à Deo tabulas inscriptas ostendit nobis, extrinsecus quidem actiua vita, intrinsecus vero contemplatiua doctrinam continentes.* Præbuerat seipsum Climacus Anachoretis regulam viuam operum exemplo; quæ verò scripto Sinaitis quorum Abbatem agebat dum scalam scriberet cæterisque Arabis Monachis, quibus de cætero viuerent, Instituta Cœnobitica dedit, hæc sunt ex tabulis eius carptim excerpta.

Profitetur

Montis Sina.

Montem ascendit.

Scalam in eo scribit.

1\. Et primum (quod caput est fortissimi Cœnobitarum Instituti) Qualis debeat esse Abbas, fusè ac luculenter tradit aureo illo tractatu *ad Pastorem*, Ioannem scilicet Raythensem, cui scopus *Qualis debeat esse rationalium ouium pastor?* Vbi hæc habet: *Optimus gubernator seruabit nauem, bonusque Pastor viuificabit, atque morbidas sanabit oues. Quanto oues Pastorem indesinenter proficiendo sequuntur, tanto pro eis ille Patrifamilias rationem amplius reddet.* Quadrat D. P. N. Benedictus capite 2. & 64. 25.

Qualis debeat esse Abbas.

2\. *Sint tibi emplastra, nouacula, Collyria, potiones, spongia, vel penicilla phlebotomica, idest emissoria sanguinis, canteria, vnctiones. Medicamina, somnium inducentia, gladius, ligatura, &c.* Concinit D. P. N. Benedictus ibidem, & toto cap. 28.

3 *Medicus perfectè debet esse integer, ac vitiis liber, vt certo tempore possit maxime iracundum se fingere. Nisi fuerit huiusmodi perturbationibus penitus liber, non poterit rursus absque perturbatione ista simulare.* Consonat iis idem cap. 2.

4\. *Non te pigeat imbecillitatem Verbis contristare ad tempus, ne per tuum execrabile silentium infirmus longo tempore ægrotet, vel moriatur. Multi enim ex gubernationis silentio impegerunt repente in saxa, & scopulos. Audiamus quid Paulus ad*

Timotheum

Timotheum scribat: Insta, inquit, opportunè, importunè. Solent qui præsunt plerumque ex humilitate vitare reuerentiam, vtiliaque discipulis tepidiùs dicere, vel etiam omnino reticere. Sed non debet in erudiendis, formandisque discipulis magistri officium atque autoritatem declinare. Verùm quidquid fieri debeat, præceptaque Dominica ex diuinis literis docere. V.D.Bened.c.2.& 64.

5. *Debet bonus & probus Magister militum singulorum, qui sub ditione sunt, stationem, atque ordinem nosse. Fortè enim inter eos sunt singulares pugnatores, qui vltra commilitones suos honorari debeant.* Concinit D.P.N.Benedictus cap. 2. 61. 62.& 63.

6. *Caue ne sis nimium scrupulosus minimorum inquisitor.* Idem c.64.

7. *Inspiciat diligenter is, qui præest, & summa cura denotet, qui sibi ex grege suo contradicant, & reluctentur, eosque coram aliquibus maioribus natu, grauissimis obiurgationibus increpet, vt aliis incutiat metum, etiam si grauiter illi per has ignominias angantur. Est enim perutile, & necessarium ita vnum lædi, vt plurimi ex ea læsione corrigantur.* Fusiùs idem exponit D. P. N. Benedictus cap.64.

Domini appellatio à Rhaytensi expressa. 8. *Domni* appellationem quâ significatur Abbatem Christi Domini gerere vices, ac peculiari cęteris reuerentia honorandum, expressit solerter Raythensis in superscriptione Epistolæ hortatoriæ ad Ioannem Climacum Coabbatem suum inquiens: *Domino singulariter mirabili Ioanni Abbati Montis Sinai*, &c. Eandem compellationem statuit D.P.N.Bened.c.63. Hæc de præcipuis Abbatis virtutibus.

26. Monachus quid. 9. Quia vero in renuntiatione rerum omnium Monachatus quidditas, & essentia posita est, triplicem renuntiationis gradum in primo suæ scalæ distinguit Climacus, vt bene notat Ludou.Granat. Primum rerum omnium, secundum sui ipsius. Tertium constituit in vnione cum Deo. De primo agit gradu 1. de secundo grad. 2. de Tertio in sequentibus. Perfectum autem Monachum instructurus, methodo doctrinali (vt par erat in hac sacra Philosophia) ab ipsius definitione sumit exordium inquiens gr.1. *Monachus est Ordo & status Angelicus in corpore materiali & sordido consummatus.* Vide notata l.1.cap.3.à num.10. *Monachus est, qui solum ad Deum acie mentis intentus, illum semper orat & in omni tempore, & loco, & re. Monachus est perpetua naturæ violentia, sensuumque legitima & indefessa custodia. Monachus est castificatum corpus, expiatum os, animusque diuino semper lumine irradiatus. Monachus est afflictus & mærens animus, qui iugi mortis memoria, siue vigilans, siue dormiens seipsum semper exercet.* Quid autem renuntiatio ipsa sit ibi exponit inquiens. *Mundi derelictis est spontaneum odium, abnegatioque naturæ ex desiderio fruendi eis rebusque supra naturam sunt, tanquam ex sua stirpe progenita.* Qualiter vero facienda? *Quicunque vitæ præsentis commoda spontè, alacriterque relinquunt prorsus, aut futuri Regni gratia, aut ex peccatorum multitudinis memoria, aut sola diuina charitatis causa istud faciunt. Porro si nulla ex prædictis intentionibus duce id fecit, huius irrationabilis est renuntiatio.* Et post nonnulla: *Qui ex timore initium renuntiationis accepit, thymiamati ardenti similis fortasse videatur, quod initio quidem ab odoris suauitate cæpit, postmodum vero in fumum.* Quadrat omnino iis, quæ Philo de Therapeutis refert in fronte Institutorum lib.1.cap. 13. à numer.4. Vide notata ibid.num.12. Prudenter tamen aduertit ibidem Climacus: *Ne illa quidem renuntiationum genera vituperemus, aut condemnemus, quæ casu fiunt. Vidi enim* (inquit) *quosdam fugientes cum procedenti Regi inuiti accurrissent, repentè in illius obsequium atque inter illius milites ascribi, regiamque viam ingredi, atque inter illius conuiuas numerari. Vidi semen in terram de agricolæ manu negligenter lapsum, fructum lectissimum ac plurimum tulisse.*

Renuntiatio quid.

Qualiter facienda.

Casu facta non contemnenda.

27. Obedientia quid. 10. Dicto de Monacho & renuntiatione in communi: de his quæ Monachus renuntiare oportet diceres aggreditur. Et primum de beatissima semperque memorabili obedientia, Cœnobiticarum virtutum suprema, & earum principe, quæ Religionis voto formantur: quam sic describit: *Obedientia est animæ propriæ perfecta abnegatio per corpus certius ostensa, aut forte versa vice. Obedientia est mortificatio membrorum in viuente animo. Obedientia est inexaminatus atque indiscussus motus spontanea mors, vita curiositate carens, securum periculum, immeditata ad Deum excusatio, metus mortis contemptio, tuta nauigatio, confectum dormiendo iter. Obedientia est sepulchrum voluntatis, & excitatio humilitatis, Nihil resistit, nihil discernit mortuus in bonis, aut ijs quæ videntur mala. Obedientia est discretionis dispositio inter diuitias discretionis. Obedientia est nunquam sibi, ne in iis quidem quæ videntur optima, vsque ad consummationem vitæ credere. Obedientia est simulationis, propriiisque desiderij renuntiatio.* Consonat omnino iis D.P.N. Benedictus c.5.& alibi.

28. Laurentij Monachi obedientia. Qualiter autem iuxta multiplicem hanc obedientiæ descriptionem Magni illius Nitriotæ Patris discipuli, quarum Acta Arabibus suis imitanda proponit, obedierint, pluribus atque mirandis illustrat exemplis, ex quibus vnum vel alterum audire non erit iniucundum. *Cum ad mensam* (inquit ibidem num. 17.) *consedissemus, summus ille magister inclinans suum sacrum os ad aurem meam: Vis, inquit tibi ostendam in extrema, profundaque canitie diuinum sensum, atque prudentiam? Cumque id summis precibus orarem, aduocat ex proxima mensa quemdam Laurentium nomine qui quadraginta ferè & octo annos in Monasterio egerat, secundusque erat Sacrarij Presbyter. Qui cum venisset, atque Abbati genibus flexis adstaret, ab illo quidem benedicitur, sed cum surrexisset, nihil illi penitus dixit; sed sic ante mensam absque cibo stare permisit. Erat autem tunc prandij initium. Itaque prolixam horam, aut fortasse duas immobilis stetit: adeo vt ipse quoque erubescerem, neque in illius faciem intueri præ verecundia possem. Erat enim canus totus; octogesimumque agebat iam ætatis annum. Mansit autem sine responso vllo vsque ad refectionis finem. A qua cum surgeremus mittitur iam à sancto illo, vt memorato Isidoro* (eiusdem Cœnobij Monacho) *diceret 39. Psalmi initium* (Hoc est expectans: Expectaui Dominum: & intendit mihi.) *Non omisi ego, vt sum Versutissimus, quin senem illum tentarem. Itaque cum eum postea interrogarem, quid astans cogitasset? Christi, inquit, imaginem Pastori imposui, neque vnquam penitus hoc ab illo preceptum exijsse, sed à Deo existimaui. Quare, Pater Ioannes, non coram mensa hominum, sed coram altari diuino adstare me putans orabam, nullamque penitus*

nitus malignam cogitationem aduersus pastorem admittebam, pro sincera in illum fide & charitate. Dictum est enim Charitas non cogitat malum. Vbi obiter nota plura ad Monachatum pertinentia. I. Mensam communem. II. Presbyteros Monasterij III. Genuflexionem coram Abbate, atque inde absque verbo *Benedicite* non surrexisse Laurentium. IV. Protractam vsque ad duas horas refectionem, eo quod Conuentus 230. Monachorum numero constabat, vt superius narrauerat. Alia de virtute obedientiæ notat Granatensis in præsenti ad mysticum spectantia. Nos ad historiam.

Obedientia impossibilium. 11. Neque oblitus est Clemens obedientiæ erga impossibilia: sic enim Raythensem Præfectum scalam scribere præcipientem alloquitur in Epist. Responsiua. *Quoniam verò Deiferi Patres nostri, veracisque semper scientiæ Magistri obedientiam diffiniunt in eis rebus, quæ supra vires sunt, nihil discernendo obtemperare præcipientibus; imbecillitatem nostram piè obliti ea, quæ supra nos sunt, audacter tentare aggressi sumus.* V.D.P.N.Benedictum cap.68.

29. Castitas quid. 12. Castimoniam pluribus effert gr.15. cui titulus *De incorruptibili pudicitia & Castitate,* quam sic describit. *Castitas est incorporea naturæ familiaritas. Castitas est Christi iucundam diuersorium, terrestrisque Clypeus cordis. Castitas est excessiua naturæ abnegatio, corporisque mortalis atque corruptibilis mirabiliter reuera ad incorpoream spiritualémque substantiam* (nempè Angelicam) *contentio. Castus ille est, qui amore amorem excludit, ignemque igne & spiritus extinxit.* Disertè admodum, & copiosè in hoc gradu castitatis excellentiam, luxuriæ contrarietatē, dæmonisque decipulas ostendit S. Doctor. plures circa subiectam materiam, atque implexas quæstiones in vtramque partem agitatas, nunc Patrum dictis, nunc proprio iudicio resoluens, vt dignus sit, qui iugiter à Monachis consulatur.

30. Auaritia quid. 13. Paupertatem Monasticam explicaturus grad.16. Sic prius auaritiam ipsi oppositam diffinit. *Auaritia, siue cupiditas, est idolorum veneratio, infidelitatis filia, infirmitatum occasiones præfert, senectutis est vates, terræ siccitatem præcinit, venturæ fami prospiciendum suadet. Auarus est Euangeliorum irrisor, transgressor voluntarius. Qui charitatem possidet, pecunias spargit; qui verò vtramque rem continere se dicit, ipse se fallit.* Post pauca verò: *Nuditas rerum omnium* Quid paupertas. *curarum est depositio, securitas vitæ, viator omnibus impedimentis liber, mæroris alienatio, mandatorum fides. Nudus Monachus mundi totius est Dominus; Domino enim curam sui credit, & per fidem omnes possidet seruos. Qui in sancta subiectione durant, à cupiditate longissimè remoti sunt. Quid enim iam habeat proprium, qui ipsum quoque corpus suum alieno imperio exposuerunt? Magnus quidem ille est, qui pecunijs pietatis gratia renunciauit.* Quadrat.D.P.N.Benedictus cap 33.

31. 14. Traditis iis, quæ essentialiter Monachum constituunt: nunc de his, quæ Monachum perficiunt audiamus Climacum loquentem, & primum sub peregrinationis nomine, & titulo *Secularium* omnium communicationem etiam consanguineorum taxat in Monachis, gr.3. inquiens. *Qui peregrinationem amplecti instituis, caue girouagum, & studiosum voluptatis dæmonem.* Vide D. P. N. Benedictus cap.1. Subdit: *Caue obsecro ne fortè cuncta aquarum tibi plena videantur, si propinquorum affectu, & amore tenearis, atque diluuio amoris sæculi vnà pereas. Noli misereri parentum, aut amicorum lacrymas, alioquin in æternum lacrymaberis: &c.* Communicationē secularium taxat. Temperat autem dicta sequentibus: *Non quò propinquos nostros & patrios agros oderimus, idcirco ab illis secedimus (absit id penitus) sed vt detrimentum quod ab illis in nos manere solet, fugiamus.* Hæc nouiter sæculo renunciantes admonet: quæ cap. seq. à num. 102. commodiùs explicabuntur sequentibus eos alloquitur, qui professione sæculo nuntium dedere. *Qui post abrenuntiationem cum sæcularibus versatur, siue iuxta illos commanet, prorsus aut in eosdem laqueos incidet, aut cor in eiusmodi cogitatione inquinabit, aut certè, si non inquinatus fuerit, eos, qui inquinantur iudicans, & ipse inquinabitur.*

15. Humilitatem, quæ fundamentum est totius spiritualis ædificij, enixè commendaturus, prius superbiam ita describit g.22. quó gradum ad humilitatem paret. 32. Superbia quid. *Superbia est Dei abnegatio, inuentio dæmonum, aspernatio hominum, condemnationis mater, laudum progenies, sterilitatis argumentum, diuini adiutorij expulsio, stuporis præcursor, lapsuum ministra, casus materia, iracundiæ fons, simulationis ianua, firmamentum dæmonum, delictorum custos, duritiæ, & crudelitatis artifex, compassionis, & misericordiæ ignoratio, amarus exactor, immitis iudex, Dei aduersatrix blasphemiæ radix.* Et infra: *Altum sapiens Monachus contradicit vehementer, humiliter autem sentiens contradicere nescit. Non sustinet cypressus in terram inclinari, neque Monachus elatus corde obtemperare. Superbus Monachus dæmone opus non habet, ipse enim sibi & dæmon & hostis, & inimicus est.* Humilitatem Quid humilitas. autem his diffinit.g.25. *Humilitas est animæ gratia sine nomine, solum apud eos nomen habens, qui illius experimentum cœperunt. Humilitas est ineffabiles diuitiæ, Dei appellatio, & donum. Humilitas est regni cœlorum ianua sibi appropinquantes introducens Sacra est biga Charitas, atque Humilitas.* Gradus autem humilitatis, quos ipse *proprietates* appellat, sic exponit: *Prima atque præcipua est ignominiæ suauissima ac iucundissima passio.* Consonat D.P.N. Benedictus cap.7. grad.4. *Secunda est omnis iracundiæ victoria, atque in eius extinctione seruanda mediocritas. Tertius autem gradus optimus, vt bonis suis nunquam aliquis infideliter credas, iugiterque addiscere desideret. Si hic finis, & ratio, & modus est supremæ superbia, virtutes, quæ non adsint, gloriæ causa simulare; id profectò erit altissima humilitatis argumentum, culpas, quæ itidem non adsint, in quibusdam rebus vilitatis gratia confringere.* Quadrat ipse gradu 6. & 7.

16. Gnauiter Diuinarum laudum pensum 33. Officium diuinum. nocturnum pariter, & diurnum persoluere docuit gr.18. Cui titulus *de somno, & Oratione, & Psalmodia in Congregatione* Vbi nota *Congregationis* nomen pro *Conuentus* Monachorum vnius Cœnobij vsurpasse, quod familiare est D.P.N. Benedicto tot ferè locis, quot capitibus Regulam digessit. Præsertim cap.63. vbi ex professo Congregatio quid. *de Ordine Congregationis.* Quod in præsenti obiter notauerim, vt hinc lapsum corrigas Alphonsi Rodriguez Societatis Iesu. Parte 2. libri cui titulus *Exercicios de perfeccion* cap.23. in fine,

ne: vbi cum retulisset ex Cesaræo lib. 8. Dialog. cap. 18. reuelatum desuper fuisse Roduldho seruo Dei, quindecim tantummodo Monachos suæ *Congregationis* carnem suam tunc temporis cum Christo crucifixam gestare, *Congregationis* nomine vniuersam Cisterciensium familiam, collectionem scilicet quamplurium Cœnobiorum sub vno Generalis capite, perperam autor iste intellexit. Nouerat optimè Rodulfus feruidam Cisterciensium conuersationem, ac miranda primordia, eoque mirabatur quindecim tantum ex Conuentu Cœnobij sui ad perfectionis culmen peruenisse: cum tamen posset reuera amplius mirari ex paruo grege Conuentus Luchensis tot Monachos carnem suam superstitem adhuc cum Christo crucifixisse, ipsique in Cruce associatos apparere meruisse, quippe etsi Conuersus (nostris *Lego*) nominis huius *Congregatio* significationem optimè callebat. Miratur autem Alphonsus Rodriguez procuidubio ex ignorantia eiusdem significationis, (& quasi alio cœlo natus) quindecim tantum ex latissima Monasteriorum Cistercij Congregatione carnem suam cum Christo crucifixisse: quod absque dubio in Cistercium iniuriosum est: idque vir alias pius credere citò non debuit, cum feruor incipientis Cistercij, vbique ab historiographis decantetur. Sed humanum aliquid passus est. Vide dicta l. 2. c. 10. n. 15. & l. 3. c. 3. n. 15.

34. **Qualiter diuina laus agenda?**

17. Qualiter Diuina laus agenda sit, atque Vigiliis adstandum, pulchrè his docet gr. 19. *Terrenis quidem ac mortalibus Regibus, qui adstant, alij expediti ac nudi ferè sunt, alij fasces, alij clypeos, alij gladios tenent. Est autem ingens atque incorporalis priorum ad sequentes differentia, quippe illi propriè cognati Regis esse, atque familiarissimi solent: hi vero serui & ministri. Et ista quidem ita se habent. Agè vero iam, nos quoque quonam modo in Vespertinis, diurnisque Conuentibus, & orationibus Deo, & Regi nostro assistimus, solertius inspiciamus.* Idem aduertit D.P.N. Bened. c. 19. & 20.

Signum ad Orationem significandum.

18. Signum, quo Monachi ad opus Dei, Orationem, Synaxim, seu Collectam vocabantur tubam fuisse tradit apertè gr. 19. vbi ait: *Dei amator Monachus, mox vt sonus tubæ increpuerit ad orationem vocans, lætus & hilaris dicit: Euge, euge; negligens, ve mihi, ve mihi.* & g. 18. *Obseruemus diligenter, & inueniemus cum insonuerit signum spiritualis tubæ, visibiliter quidem congregari fratres, inuisibiliter verò conuenire inimicos.* Eodem signo vtebantur Pachomiani vt videre est lib. 3. cap. 6. n. 20. His qualiter oratio vocalis agenda.

35. **Oratio mentalis quid?**

19. Mentalis orationis exercitium pluribus eleganter Climacus Monachorum animis infigere conatur gr. 1. quam sic describit. *Oratio secundum qualitatem quidem suam coniunctio, atque vnitio est hominum & Dei: secundum actionem vero constantia mundi, reconciliatio Dei, lacrymarum mater, earumque item filia, peccatorum propitiatio, tentationum pons, tribulationum interpositus paries, bellorum confractio, Angelorum opus, incorporearum omnium virtutum cibus, futura lætitia, infinita operatio, virtutum fons, gratiarum ministra, profectus inuisibilis, nutrimentum animæ, mentis illuminatio, desperationis amputatio, spei demonstratio, tristitiæ solutio, Monachorum diuitiæ, solitariorum thesaurus, iræ imminutio; speculum profectus, mensurarum indicium, status insinuatio, futurorum reuelatio, flentibus clementiæ significatio.* Et post multa num. 8. *Statum tuum oratio tua manifestabit tibi: hanc enim Monachi esse speculum Theologi rectissimè tradunt.*

Monachi speculum.

Oratio perpetua.

20. Nec vero communi, atque conuentuali oratione præfinito tempore ad Deum effusa contentus, perpetuam atque continuam orationem Monachos docet grad. 4. n. 12. Cauens autem ne ex surreptione naturali intermitteretur ab aliquo, sese omnes ad oraculum mutuo excitandos aliquibus signis eorum Patrum exemplo monebat. *Nam ne ad mensam* (inquit) *sedentes à spirituali opere cessabant. Cæterum signo quodam, nutuque incognito occulta in animo orationis semetipsos beati illi viri admonebant. Neque vero ad mensam solum residentes, hoc eos facere animaduerteres, verùm & cum sibi obuiarent, aut cum simul conuenirent id faciebant.*

Lectio.

21. Verùm quia orationi lectio subseruit, materiamque ministrat, lectioni incumbere admonet g. 19. & ad Pastorem legendi horam statuit oraturis. Quibus pulchrè concinit D.P.N. Benedictus c. 4. vbi inter alia bonorum operum instrumenta, hæc affert: *Lectiones sanctas libenter audire.* Et statim: *Orationi frequenter incumbere:* & Cardinalis Turrectemata ad marginem: *Pulchra consequentia, post lectionem oratio.*

36. **Alia exercitia peculiaria.**

22. Exercitia alia peculiaria, præter solitum lectionis & Orationis pensum, vnusquisque cum gaudio Spiritus sancti offerebat Deo. *Erat igitur* (inquit ad Pastorem) *dulce expectaculum expletis Vespertinis orationibus videre magnum illum veluti Regem in solio sedentem, extrinsecus quidem ex lignis fabrefacto, intrinsecus vero spiritualibus gratijs ornato, quod circunstabant veluti sapientes apes decorus ille cœtus & Congregatio, eiusque sermones tanquam Dei verba auscultabant. Et vnus quidem 50. alius 30. alius 100. Psalmos ante somnum memoriter dicere, alius toties genua flectere, alius vero sedendo somnum capere iubebatur, hic diffinitam legendi horam, ille similiter ad orationem standi acciperet.*

Inspectores.

23. Cæterum ne quis lectionem, orationem, aliave spiritualia exercitia, sua otiositate præpediret, *Constituerat* (inquit subdens) *ad hoc duos fratrum inspectores, qui die quidem congressus, & colloquia, & otiositatem sollicitè inspicerent, & prohiberent. Nocte vero intempestiuas vigilationes, & quæ Scripturæ tradere fas non est arcerent.* Idem fere ad Verbum statuit D.P.N. Benedictus cap. 21. de *Decanis Monasterij*: quibus eadem inspicere, cura est.

37. **Mortificatio iuuenum.**

24. Corporis, & animi afflictionibus iuuenilis ætatis ardores sedandos statuit, ad Pastorem inquiens: *Sanos, & vegeto corpore iuuenes mortificare, atque laboribus edomare ne desinas, laudabunt enim & gratias tibi referent exitus sui tempore*: Et ibidem: *Explora magnanimos, eosque frustra coram infirmioribus fratribus ignominiis affice, vt per alterius medicinam vulnus alterius cures, molliores que patientes fieri debeas.*

Mortificationum varia genera.

25. Varias formas affligendi corpora, & affectus à Patribus illis excogitatas refert gr. 4. vbi inter alia. *Vir quidam* (inquit) *Isidorus nomine Alexandrinæ ciuitatis primarius in ipso Cœnobio ante hos annos sæculo abrenuntiauit, quem & ipse illic videre merui. Nunc pastor ille mirabilis*

mirabilis suscipiens, aspectuque ex ipso asperum quendam & intractabilem superbumque, ac sæculi dignitate tumidum coniiciens, humana arte dæmonum astum sapientissimè deiecit: atque ad Isidorum. Si reuera Christi iugum tollere decreuisti, volo vt ante omnia te obedientia laboribus exerceas. Cui ille: Sicut inquit fabro ferrum subiectum est, ita & ego, O sanctissime, me ipsum obedientia expono. Quo ille responso, gratissimoque exemplo curatus, continuo Isidoro exercitij manus admonuit, vt ferro. Volo, inquiens, frater, vt ante Monasterij ianuam assistas, omniumque ingredientium vel egredientium prouolutus pedibus dicas: Ora pro me, quia peccator sum Quod septem annorum spatio Isidorum peregisse refert. Subiungit ibidem piam eiusdem Patris crudelitatem, qui in dispensatorem Monasterij pium, mitem, pudicum, & moderatum absque vlla causa inuectus, iussit de Ecclesia intempestiuè proiici. Cuius rei, cum Climacus rationem sciscitatetur, magnus ille Pater respondit: *Sicut crudele est ex ore famelici infantis panem rapere, ita & seipsum, & operarium lædit, qui animas suscepit regendas, nisi illi coronas, quamas illum sustinere posse nouit, horis singulis prouidere satagit, siue per contumelias, siue per ignominias, siue per abiectiones, siue per ludibria, &c.* Alia id genus breuitatis causa omittimus mortificationum exempla, quæ tu consulas; hisque adiunge, quæ de Laurentio dicta sunt num. 28. Vide D. Bened. grad. 4 Humilitatis.

38. *Cogitationum reuelatio.* 26. Nec minimam, minusvè frugalem inter animi afflictiones reputes occultos animi motus reuelare Prælato, quod in schola sua Climacus diligenter obseruari voluit: *Is autem* (inquit gr. 21.) *cui Monasterij dispensatio credita erat, hoc mihi enarrauit. Iuuenis cum essem, atque in cura animalium degerem, contigit vt in grauissimam animi ruinam præcipitarer. Ego, cui consuetudo erat nihil vnquam in corde fouea tectum seruare, apprehensa cauda, quam finem operis appello, medico mox facinus meum nudaui. Qui serena facie subridens, leuiterque maxillam meam feriens; abi, inquit, fili, ministerium tuum, vt prius, exequere nihil penitus metuens. Ego itaque fide firmissima roboratus, paucisque diebus sanitatis meæ certus factus, viam meam gaudio simul, & tremore plenus currebam.* Et post multa, libellum breuem ad latus cuiusdam Monachi cingulo appensum vidisse refert: cuius rei causa curiosiùs requisita didicit, *eum quotidie cogitationes suas in eo notare, hasque omnes Pastori annuntiare solitum.* Vnde postmodum ad Pastorem. *Non potest* (inquit) *Medicus infirmum curare, nisi prius ab eo exoratus fuerit, ac prodendo vulnus tota fide ad illum infirmus conuertatur. Qui erubescunt medicos vulnera putrescere fecerunt.* Concinit D. P. N. Benedictus capite 7. grad. quinto humilit. & cap. 46.

39. *Cibus.* 27. De abstinentia à cibis sic fatur gr. 14. *Primum itaque abscindamus à nobis eos cibos, qui impinguare possunt, tum verò & calidos, ne oleum flammæ adiiciamus, deinde verò suaues, atque delectabiles. Si fieri potest, eos cibos corpori indulgeamus, qui facilè repleant, & maximè leues vilesque & exigui sint, vt ex repletione facili inexplebilem illius auiditatem satiemus, per exiguitatem verò leuitatem, atque vilitatem celeri digestione secuta, cito respirare possimus, atque a nimio calore tanquam à flagello liberemur:* vbi plura luculenter de satietate, libidinis aliorumq; vitiorum matre. Prohibitis autem cunctis pinguibus, calidis, & delicatis, quid aliud superest, nisi panis, & olera cruda?

28. De potu vini hæc habet eodem gradu, *Potus.* Gastrimargiam insequens, id est nimiam ingluuiem, fallacesque ventris prodens prætextus. *Mox, vt aduenit hospes in charitatem totus ex gula concupiscentia mouetur, detrimentumque suum consolationem fratris existimat. In aduentu quorumdam vinum bibere statuit, & dum virtutem abstinentia sibi videtur occulere, vitij seruus efficitur.* Crediderim tamen S. Doctorem tam in aduentu hospitis, quam in quotidianis refectionibus immoderatum tantummodo vini vsum prohibuisse, qui apostatare facit sapientes. Seruata tamen Monastica parcitate cunctis modicum vini, senioribus præsertim, permittendum sensisse innuit, subdens post pauca. *Vidi nonnunquam illusione dæmonum seniores aliquos benedictione sua iuuenes non sibi subditos ad potandum vinum, atque ad remittendam abstinentiam aliquam hortari* (forsam in aduentu hospitis, quod & hortatur Priorem D.P.N. Benedictus cap. 53,) *Hic si fuerint probata vita atque autoritatis, habuerintque testimonium in Domino, obtemperandum moderatè erit, si verò negligentiores sint huiusmodi, illorum benedictionem non curamus: idque potissimum, si adhuc carnis infestamur ardoribus.*

29. Opus manuum passim inculcat. Ex professo autem gradu 13. de Accedia Monacho- 40. *Opus manuum.*
rum inimica plura luculenter scribit, quorum hæc est pulchra Conclusio. *Vinciatur* (inquit) *& hic tyrannus à peccatorum memoria, cedatur ab opere manuum. Dic nobis, ô tu remisse ac dissolutè, quis te malè genuit, aut qui* *Accediæ filii.* *sunt nepotes tui, teque oppugnantes? Ille verò percunctantibus ista respondeat. Ego in iis, qui verè obedientes sunt, non habeo vbi caput reclinem, qui verò mihi per solitudinis quietem cedunt, cum his vnà dego. Stirpes vero mea locorum mutationes sunt, quæ mecum fiunt, inobedientia spiritualis Patris, futuri iudicij obliuio, nonnunquam verò & professionis derelictio. Porro aduersaria mea, à quibus nunc vinctus teneor, Psalmodia Operi manuum coniuncta, mortisque memoria; qua verò me penitus necat, oratio est.* Vix aliud, quô plus Operis manuum dignitatem extolleret, scribere potuit. Vide D.P. N. Benedictum c. 48.

30. Disputatio de moribus à crepundiis 41. *Disceptatio de moribus.*
Monachatus Therapeutis familiarissima, & communi calculo ab Asceticæ disciplinæ Patribus probata, à Ioanne Climaco eximio sui temporis Scholastico sub scholastica forma in Cœnobio Magni illius Patris accepta, traditur grad. 25. vbi de Humilitate acturus hæc habet: *Adiecit sermo thesaurum* (humilitatis) *discutere in vasis fictilibus, imo verò in corporibus reconditum, cuius qualitas neque agnosci, neque vllis verbis exprimi possit. Solus ei titulus supereminet, incomprehensibilis qui ingentem, atque infinitum perscrutandi laborem verbo quærentibus præstet.* Conuenerant (ni mea me fallit coniectura) in communi Collecta seu Synaxi Patres Monasterij ad disceptationem de moribus, publico prius præmonitu denuntiata materia in ea Collatione

ne pertractanda, præmeditatisque à singulis eorum circa quæstionis epigraphe iis, quæ ad ipsius resolutionem vnusquisque assequi potuisset. Subdit namque: *Erat autem titulus* (controuersiæ) *huiusmodi: SANCTA HVMILITAS.* Hoc est: quid qualisque virtus sit humilitas? Subscriptum autem: *Quicunque Dei spiritu aguntur, hi nobiscum intellectuale hoc sapientissimumque Concilium conueniant.* Quid tunc postea? *Et conuenimus* (subdit) *& conquisiuimus, ac discussimus venerandi tituli virtutem.* Quæstione autem hinc inde agitata, quid vnusquisque consedentium fuerit opinatus, his refert. *Et alius quidem hanc* (nempe humilitatem) *esse dicebat rectè factorum intensissimam obliuionem. Alius vero extremum se omnium, magisque peccatis obnoxium existimare* (V.D.P.N. Benedictus cap.7. gr.6. & 7.) *Alius mentis cognitionem, qua scilicet quisque imbecillitatem propriam, infirmitatemque cognoscit.* (V. D.Bened.ibi) *Alius verò in irritationibus anticipare proximum, primumque iracundiam soluere* (V.D.Bened.cap.71.) *Alius gratiæ Dei, & misericordiæ agnitionem. Alius rursum contriti animi sensum, ac voluntatis propriæ abnegationem.* V.eundem gr.2. Quid vero Climacus ipse, qui Patres ad disceptationem prouocauerat? *Ego verò* (ait) *cum omnia audissem, apud me ipsum diligenter & vigilanter examinans, beatissimum illius sensum per auditum discere non potui. Quo circa & omnium nouissimus, veluti canis cadentes micas ex mensa probatissimorum beatissimorumque Patrum colligens, de hac singulari virtute ita diffiniens, dixi: Humilitas est, &c.* Dedimus ipsius resolutionem num. 32. longam de natura, proprietatibus, Origine, & progenie humilitatis, vitiisque ipsi contrariis texit ibidem tractationem. Concinit huic Instituto D. P.N.Bened. cap.33. Vbi *tabulas & graphium* Monachis prouideri iubet, proculdubio ad appingenda dubia & notationes circa lectionem. Vide dicta l.2. c.12.num.20. Vide etiam Nitriotarum studium l.3.c.4.n.7.

42. Scriptum disputationis taxat.

31. Cæterùm qui tractationem de Virtutibus ad morum ædificationem statuit, & approbat, Theologiæ studium prohibere videtur gradu 7.his verbis: *Non sanè conuenit lugentibus* (id est Monachis) *Theologiæ sermo. Nam ex eo solui illorum fletus consueuit. Is enim, qui de Theologia differit, in solio Doctoris pompam preferenti, qui autem luget, in cilicio & sterquilinio sedenti comparatur. Atque hoc est, vt reor, quod Dauid Maximus interrogantibus respondit; qui perfectè, & Doctor, & sapientissimus fuit: Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena, id est vitiositatis?* Verum Climacus non tam studium Theologiæ, quam strepitum argumentorum, disputantium fremitus, vociferantium clamores, pedum crepitus, Doctoratus pompam, Cathedræ fastum, cæteraque huiusmodi Theologiæ Scholasticæ disputationem plerumque Comitantia condemnat, in quibus nonnulla vitiositas est, flexusque solutio. Sed hæc non tam voluntatis vitia, quam rationis satellitiæ iudicanda sunt, quibus studis fallitur labor.

Digniores ad Presbyterum promouendi.

32. Plures ad Presbyteratus gradum euectos notauimus numero 28. Quibus autem meritis promoueri debeant exprimit grad. 4. numero 15. Vbi de Isidoro Alexandrino ciue primario ad Monachatum suscepto, pluribusque obedientiæ & mortificationis actibus probato inquit: *Itaque cum septem illic annos peregisset, atque ad profundissimam humilitatem, compunctionemque peruenisset, voluit Pater post incomparabilem viri toleramiam, cuius superiori tempore apertum documentum dederat, hunc fratribus connumerare, & vt reuera dignissimum & ordinatione honorare.* V.D.P.N. Benedict. cap.62.

33. Prudentissimè circa susceptionem nouiter ad Monachatum venientium his consulit Raythensem tractatu ad Pastorem ipsum conscripto. *Ante sæcularem legitimamque prudentiam manus citò nulli imponamus, ne fortè oues aliqua in ætate discretionis ignara adducta, cum postmodum scire iam, atque intelligere ceperint, onus, atque æstum ferre non possint, atque ita deuoluantur ad sæculum.* Id postea Concilium Tridentinum approbauit statuens ante 16. ætatis annum, in quo *sæcularis prudentia* vigere iam incipit, neminem ad professionem admitti. Recole notata in hoc lib. cap. 4.numero 19. Quadrat iis quæ à Scithiotis & Euthymio statuta esse notauimus de pueris ad Monachatum non admittendis, quibus etiam in motiuo consentit gradu 4. numero 53. vbi hæc habet; *Vidi plerumque instantes pueros simplicitate ac decore mirabiles, sapientiæ, eruditionis, atque vtilitatis acquirendæ gratia ad magistros proficisci, nihilque inde eruditionis consequi, nisi tantum æstum & nequitiam ex reliquorum contubernio. Qui sensum habet, intelligat.* Intelliges, lector, si refrices notata lib. 3.cap.5 num. 50. & 51. & in hoc lib. capite 6. num.26. 43. Pueri non admittendi.

34. Hinc ad Pastorem de iis, qui in minori ætate fuerint ad Monachatum suscepti, sic præcautum, & prouisum est. *Erunt itaque omnibus qui sub nobis degunt Instituta atque habitationes pro corporeæ ætatis varietate differentes; neque enim quisquam reiici à portu debet.* Idem pueris quoad Instituta prouidet D. P.N. Benedictus c.30.31.37.39.41.45.Idemque præcauet c.22. Puerorum Instituta diuersa.

35. Mirum est quanto, quamque diuturno examine suscipiendi ad professionem probarentur: *Admirabar ego* (inquit gradu 4. numero 20.) *illic præsens nouiter ex sæculo aduenientium fidem, & toleramiam, atque in ignominiis, & contumeliis, aliquando & persecutionibus insuperabilem patientiam, quas non tantum ab Abbate, sed ab eis quoque, qui longè inferiores erant, perpetiebantur. Itaque ædificationis gratia quendam ex fratribus sciscitatus sum, qui annos 15. egerat in Monasterio Abacyrum nomine, quem etiam maximè iniuriis affici ferè ab omnibus videbam, nonnunquam verò etiam ex mensa à ministris fugari. Erat enim frater naturaliter lingua aliquantulum incontinens. Dicebam itaque ad illum: Quid est frater Abacyre, quod te quotidie à mensa expelli video, ac nonnunquam incenatum? Qui ad hæc ita respondit: Crede mihi Pater; probant me Patres mei, vtrum Monachus esse cupiam: non verè id faciunt. Quam ego Patris aliorumque intentionem non ignorans, leuissimè, ac sine vlla molestia, omnia tolero. Et ecce quintum decimum iam annum ago istud cogitans, sicut & ipsi, quando Monasterium ingressus sum, mihi dixerunt,* 44. Probatio Nouitiorũ. Abacyri patientia. Probatio vsque ad trigesimum annum.

runt, quod vsque ad trigesimum annum renuntiantes probare solebant. Probationem per iniurias, resque asperas, & difficiles approbat D. P. N. Benedictus cap. 58. Tempus vero probationis ad vnius tantum anni curriculum contraxit: quod postmodum generali decreto Concil.Trident. vbique obseruari iussit sessio.25.c.15.

45. Detonsio. 36. Susceptioni habitus detonsio subiungitur eodem gradu. Vbi cum retulisset Magnum illum Patrem latroni cuidam ingressum ad Monasticam conuersationem distulisse, quousque fratrum adstante cætu peccata sua publicè confiteretur, ac detegeret, atque ipse iussis obtemperasset, nihilque omninò reticeret, *Concessum* (inquit) *igitur statim tonderi, fratribusque aggregari permisit.*

Vestium color. 37. Vestium color ille Climaco placuit, qui & præcedentium sæculorum Patribus, natiuus nempe, & nulla arte fucatus. *Nihil æquè* (inquit gr.21.n.8.) *ac humilis nec vlla simulatione fucatus habitus intuenses ædificare poterit.* Et gr.7.n.5. *Ipsum quoque indumentum tuum te ad exercitium luctus hortetur. Omnes enim qui mortuos lugent, nigris vestibus operiuntur.* Nigrum colorem pro *nigello*, vel *subnigro* natiuo accipe: nigro namque & artificiali nullibi vsos fuisse Monachos apertè constat ex dictis l.2.c.11.à num.57. Quis autem color nigellus sit, vel subniger.v.ib.n.73.

Mutatio locorum taxatur. 38. Locorum mutationem, quam accediæ filiam esse docuit, iis, quæ adducimus num. 40. in Monachis acriter damnat. *Qui enim proni ac faciles ad migrationem, mutationemque locorum sunt, improbi omnino iudicantur. Nihil ita boni operis fructus consueuit obtundere, vt locorum crebra mutatio.* Hæc ille gr.4.num.45. V. notata in hoc lib.c.5.num.43. Et apud D.P.N.Benedictum c.58.in professionis formula expressum locum, quo sibi opus fuit, vt Monachis stabilitatem suaderet.

46. Prostratio pro contentione sedanda. 39. Scurrilitatem, otiosa verba, contentiones, vel alias maledicos noxiosve sermones districtè in omni loco totius corporis humili prostratione (quæ & apud nos viget) castigabantur. *Nam si quando contingeret* (ait gr. 4. num. 10.) *vt eorum aliquis absente Abbate quicquam maledici, aut alias noxij, vel otiosi sermonis loqui capisset, occulto nutu latenter eum frater alius grauitatis admonens, à capto sermone retrahebat. Quod si ille fortassis minus aduerteret, iam, qui admonuerat, prostrato ante illum toto corpore abibat.* V.D.P.N. Benedictus c.6. Et post nonnulla: *Si quis autem ex illorum numero aduersus fratrem contendere vnquam cæpisset, præteriens alter aduoluebatur illorum genibus, sicque iracundiæ motum mitigabat.* Quid D.P. N.Benedictus cap.71. minores sine mora facere præcepit, vel si leuiter priorum animum contra se iratum, vel commotum senserint.

Examen conscientiæ. 40. Porro examinandæ conscientiæ qualibet die, & hora mirabilem rationem aptissimo exéplo edocuit gr.4.n.54. vbi ait: *Optimus ille trapezita est, qui quotidie vespere lucrum ac detrimentum omnino computat, quod scire manifestius non potest, nisi horis singulis in tabulis omnia denotet:*

Trapezita quid. *nam cum calculi horis singulis ponuntur, totius diei ratio postmodum clarius agnoscitur.* Trapezita, id est *campsor* vel *mercator* 32. distinct. *In nomine Domini.* Vnde Plaut.in Capt.

——— *Subducam ratiunculam,*
Quantillum argenti mihi apud trapezitam sit.

V.dicta n.38. de Monacho libellum cingulo appensum ad litus habente in quo appingeret cuiusque diei & horæ peccata.

41. Addit Climacus Canones quosdam pœnitentiales, seu multatitios, quibus delinquentium peccata secundum culpæ mensuram punirentur. Et primum Excommunicationis Regularis pœnam luculenter promit gr.4.n.21. his verbis: *Dilectus Domino* (Macedonius) *qui primus erat Monasterij Diaconus, aliquando imminente S. Epiphaniæ solemnitate, Abbatem ante duos dies obsecrat, vt se propriæ necessitatis gratia Alexandriam proficisci sineret, citius tamen se ob diei ministerium, & præparationem rediturum spondens. Igitur infestus bonis omnibus diabolus Diacono impedimento fuit, vt dimissus ab Abbate ad Monasterium die statuto sacræ solemnitatis non rediret. Igitur post diem vnum peracta festiuitatis reuertentem Abbas amouit à ministerio.* (Vide suspensionem ab exercitio Ordinis Diaconatus) *atque in vltimo incipientium constituit ordine. Igitur cum in sali ordine dies 40. peregisset, rursum illum ad pristinum gradum reduxit sapientissimus Pater.* Hæc pro leuissimis culpis. — 47. Excommunicatio regularis. — Separatio à gradu.

43. Districtius iudicium erat iis, qui grauioribus tenebantur: *Si quis enim* (inquit ibidem) *inter eos quemquam odisse inueniretur, hunc Pastor vt damnatitium ad separatum huiusmodi reis Monasterium, veluti in exilium, mittebat.* ad Monasterium (vt reor) cui nomen *Carcer* secundo lapide inde segregatum de quo plura à n.50. — Exilium.

44. Delinquentes in Oratorio hoc pacto puniendos statuit ibidem. *Ad orationem plerumque stantibus nobis animaduertit Pater sanctus quosdam inuicem colloquentes: quos ante fores Ecclesiæ statuens, iussit vt per septem dies cunctis intrantibus, & exeuntibus prosternerentur, siue illi Clerici, siue Presbyteri fuissent.* V.D.P.N. Benedictum c.44. — Eloquentium in Oratorio pœna.

45. Qualiter fratrum leuissimæ contentiones à prætereuntibus cohiberentur, videmus nuper Regula 39.n.46. *Quod si* (is, qui pro reconciliandis fratribus ad eorum pedes prouoluebatur) *seruare illos iniuriæ memoriam sensisset, rē protinus ad eum deferebat, qui post Abbatem secundus in Monasterij regimine præerat, eosque ante Solis occasum in gratiam reuocare nitebatur.* En primū, & secundum fraternæ correptionis gradū iuxta c.18. Mathæi piè obseruatum. Pergit ad tertium: *Sin vero illi obdurati amplius exasperarentur, aut cibum sumere vsq; ad reconciliationem non permittebatur, aut* (incorrigibiles esse deprehensos) *certè Monasterio expellebantur. Laudabilis sanè, memorabilisque diligentia, ex qua fructus vberrimus gignebatur, atque noscebatur.* Et ad Pastorem nu.4. postquam collyria potiones, penicilla, cauteria, vnctiones, ligaturas, aliaque morborum spiritualium remedia ordinatim adhibenda monuerat Climacus, singulis pharmacorum mysteriis lustratis, & illustratis concludit: *Vltimus omnium gladius est, terminus scilicet atque sententia ad excidendum spiritaliter mortificatum corpus, ac putre membrum, ne reliquis quoque eius contagio communis fiat.* Et tandem ne vel in hoc Magnus ille Pater exemplar esse desierit, inquit ibidem num. 20. *Habebat autem id in ore iugiter Venerandus ille: Melius esse aliquem ex Monasterio expellere, quam voluntatem propriam hunc implere permittere.* Vide D.P.N Benedictum cap. 28. Vbi eisdem non solum pharmacis, sed & sententiis vtitur. V.dicta l.3.c.3.n.17. — 48. Ordo fraternæ correptionis servatur. — Expulsio incorrigibilium.

46. Noluere

49. *Reuertentes admittendi.* 46. Noluere tamen piissimi Patres semel expulsos humiliter ad Cœnobium reuertentes iteratæ receptionis remedio carere. *Expulsus est* (inquit Climacus gr.4.) *aliquando à Patre vnus ex fratribus, qui apud illum proximum suum, vt nugis, & loquacitate deditum, criminatus fuerat. Qui ad Monasterij ianuam septem dies perseuerans, orabat vt ingressu simul & venia potiri mereretur. Quod cum didicisset studiosus animarum custos, nihilque omnino sex illis diebus illum comedisse explorasset, hoc illi denuntiat, vt si omnino habitare in Monasterio vellet, statuendum se sciret in pœnitentium Ordine.* *Eorū pœnæ.* *Cumque hoc libenter amplecteretur pœnitens, iubet eum Pastor ad separatum peccata lugentium Monasterium* (nempe *Carcer* de quo statim) *deduci, Quod & factum est*. Idem prorsus statuit D. P. N. Benedictus cap. 29. Quas autem criminosus ille falsusque delator, vel saltem contumeliosus, qui faciam tanti Patris non est reueritus, aliisque similibus aut grauioribus peccatis obnoxij, penas dederint, ad Carcerem cum ipsis descendentes iam videbimus.

§. IV.

Monasterij pœnitentium (alias Carcer *&* Condemnatio*) admirandæ, ac penè incredibiles austeritates.*

50. *Petit Climacus perduci ad Carcerem.* LIBVIT ea, quæ Climacus de Monachis post lapsum pœnitentibus tradit gradu 5. seorsim referre, & annotare, ne nimium protracta Oratio fastidiis adhærescere incipiat, vel fastidire fugiens nimium contracta scitu & admiratione dignissima, nostrumque spectantia Institutum prætermittat. Pergit itaque gradu 5. num.51. *Locus erat vno tantum lapide à magno Monasterio Carcer appellatus, omni mortali consolatione destitutus. Cum autem* (inquit supra numero 1.) *audissem ego imbecillus magnum quendam esse, & peregrinum statum atque humilitatem eorum, qui separatum illud Monasterium, quod Carcer appellatur, incolebant; quodque illi luminari luminarium, de quo ante mentionem fecimus, adiacebat; obsecraui iustum illum, vt me illuc visendi gratia perduci faceret. Cessit precibus meis.* Et infra numero 12. horrorem eius describens inquit: *Loci descriptio.* *Erat eius loci facies, & habitatio tota tenebrosa, informis, fœtida, sordida, squalida, Carcer enim & Condemnatio rectissimè appellabatur.* Ad hunc locum ex magno magni illius Patri Monasterio (aliisque forsam ipsi adiacentibus) transmittebantur quicunque incorrigibiles è Monasterio pulsi, iterum humiliter pulsantes reuertebantur, & quicunque alij in publicâ, grauiaque peccata prolapsi fuerant; *Habitatores qui.* vel si occulta, conscientiæ tamen vulnera Abbati ingenuè aperientes, liberè & feruenter *Carcerem* hunc, & *Condemnationem* flagitabant, vt pluries ibidem innuit. *Anima enim* (inquit de iis loquens) *quæ priori confidentia priuata spe consequendæ beatæ tranquillitatis excidit, sigillumque castitatis aperuit, diuitiisque gratiarum spoliata, & diuina consolatione destituta, pactumque, & placitum Domini violauit, &c.* Et inferius magnus ille Pater Climacum sic alloquitur: *Erat hic ante decem annos frater quidam nimium sollicitus atque studiosus, talisque operarius, vt cum ego illum cernerem ita spiritu feruentem, tremere cœperim; illique à diaboli inuidia nimium metuere; ne fortè dum vehementiùs curreret, offenderet ad lapidem pedem suum; Quod & factum est. Tum verò profundo vespere regreditur ad me, nudat vulnus, quærit emplastrum, petit cauterium, perturbatur vehementius proiecit se in pauimentum, apprehendit pedes, multisque illos lacrymis vbertim rigans petiit se ad eam quæ vidisti custodiam damnari* Quod amplius ex progressu narrationis manifestabitur.

Talia autem ac tanta monstra commemorat Climacus, sermones refert, vultuque exprimit, vt non semel vereatur ea, quæ narrat, legentibus fabellas commentitias posse videri? 51. *Incredibilia penè esse fatetur.* *Quæso* (inquiens) *fratres ne ea quæ dicta sunt fabulas existimetis:* Et iterum: *Non autem ignoro fore vt ista quibusdam videantur incredibilia, aliis vero ad credendum difficilia, nonnullis etiam desperationem parientia beatissimorum illorum certamina.* Testem autem oculatum eorum extitisse quæ refert, his iteratò aduertit: *Cum triginta dies in custodia illa perseuerassem, impatiens in maius illud Cœnobium ad magnum Patrem reuersus sum. Qui, vt me aspexit immutata facie, totumque veluti attonitum, agnouit sapientissimus immutationis causam, & ait ad me: Quid est Pater Ioannes? Vidisti ne laborantium certamina? Ad quem ego: Vidi inquam Pater, vidi & admiratus sum.* Et paulo ante: *Quæ ego omnia cum apud illos audissem, & vidissem, parum abfuit, quin desperatione absorberer, cum meam intuerer mollitiem, & negligentiam, eamque Sanctorum illorum afflictioni compararem.* Quibus præmonitum oportet esse lectorem, ne simul admiratione attonitus, in incredulitatem, vel desperationem trahatur.

52. *Pœnitentia quid?* Cæterùm priusquam lubricam ingrediamur pœnitentium officinam quid in ea Spiritus Domini incalescente feruore in animabus suis calidissimo artificio fabricabantur, his exponit Climacus gradu 5. narrationem aggressurus: *Pœnitentia est renocatio baptismatis. Pœnitentia est secunda vitæ conuentio ad Deum. Pœnitens est humilitatis emptor. Pœnitentia est corporeæ consolationis perpetua & iugis repudiatio: Pœnitentia est se ipsam semper condemnans cogitatio, securaque cuiusque sui cura. Pœnitentia est spei filia, infidelitatisque, & desperationis abnegatio. Pœnitens est reus confusione liber. Pœnitentia est reconciliatio Domini per bona opera peccatis repugnantia. Pœnitentia est conscientiæ emundatio. Pœnitentia est voluntaria earum rerum omnium, quæ affligant, toleratio. Pœnitens est cruciatuum sibi semper opifex. Pœnitentia est valida ventris afflictio, animæque in sensu firmissimo iugis reprehensio.* Hic scopus, finis, & intentio in *Carcere* degentium. Subdit prouocans peccatores ad pœnitentiam.

53. *Prouocat ad pœnitēdum.* *Currite & accedite, venite & narrabo vobis omnes, qui Deū irritastis. Congregamini, & videte quanta ad ædificationem ostendit Dominus animæ meæ.*

Preferamus ordine,atq; honore eorũ narrationẽ,qui per ignominiam serui, atque operary venerabiles sunt. Audiamus obseruemus, faciamus, qui aliquam prater spem ruinam passi sumus, surgite, & sedete,qui per ruinam scelerum iacetis. Attendite fratres mei verba mea: inclinate autem vestram, qui Deum rursus vobis ipsis per veram conuersionem reconciliari cupitis.

Et post pauca narrationem aggrediens: *Cum peruenissem* (inquit) *ad Pœnitentium Monasterium,imo verò ad regionem lugentium, vidi reuera (si dicere id audeam) que negligentis oculus non vidit, aurisque desidiosi non audiuit, & in cor pigri hominis non ascenderunt, res & verba, que Deo vim inferre possent, habitus, & studia, que ipsius clementiam celerrimè flecterent.* Ex his quædam gradu 4. Cætera gr. 5. aceruatim commemorat, quæ distinctè à nobis, & ordinatim disponenda sunt.

55. Perpetua Clausura. 1. Perpetua his clausura erat. *In hoc* (Monasterio) *ij, qui post supernam vocationem deliquissent, ita eos claudebat Pater, vt procedere inde nusquam valerent. Non quidem omnes simul, sed seorsim singulos, aut certè multum duos simul: ibique tandiu morabantur, quoad eum Dominus de singulorum remissione certiorem faceret.*

Cibus. 2. Qualis victus? *Non illic vnquam fumi vapor apparebat, non vinum, non oleum ad cibum, non aliud quidquam prater panem, & minuta olera.*

Oratio. 3. Qualis oratio? *Constituerat autem illis, qui praesset loco, magnum, & singularem quemdam virum Isaac nomine, qui perpetuam ferè orationem ab ijs, qui sibi seruandi tradebant, exigebat.*

Opus manuum. 4. Quale opus manuum? *Erant illis ad accediam vitandam plurima palmarum folia.* Quibus proculdubio storeas, fiscellas aliaque id genus Ægyptij Panes fabricabantur, de quibus Passim Palladius. Ioannes Moschus, & Paschasius in Vit. Patr. V.notata lib. 3. cap. 5. num. 19.

56. Omnį vitio, & consolatione carebant. 5. Vitiorum omnium agmen,indè penitùs exulasse, omnique humana consolatione destitutos extitisse his subindicat. *Quem apud illos locum risus habere poterat: quem otiosus sermo? Quem iracundia? quem furor? Nec esse quidem in hominibus iracundiam sciebant: adeo luctus furorem omnem penitus extinxerat. Vbi apud illos contradictio? Vbi festiuitas! Vbi confidentia? Vbi corporis obsequium, & cura? Vbi vel vestigium inanis gloria? Vbi deliciarum expectatio? vbi pomorum degustatio? Vbi feruentis alea solatium? Vbi gula illecebra? Horum enim omnium apud eos spes nulla erat. Num verò terrena cuiusque rei cura angebantur? Num iudicare vllum omnino hominum didicerant? Nihil horum penitùs in illis inuenisses. Caterum ingiter ad Dominum clamabant, soláque orationis vox audiebatur.*

57. Corporum habitus. 6. Corpora eorum omnino ærumnis confecta, pressa miseriis, ictibus lacerata, vultus, frontes, oculos, oráque animæ ianuas, hórrore mæstitia, lachrymis, & pallore respersa, sic depingit. *Genua illis ex perpetuo orationis cursu occalluerant. Oculi defecti, & fatigati intus profundè recesserant, pilis omnibus amissis ciliorum. Gena ardentium feruore lacrimarum adusta videbantur. Facies marcescentes; ac pallida squalebant, nihilque à mortuis in comparatione differebant. Pectora tunsionis ictibus dolebant, saliuaque sanguinis ex pectoris illisionibus emittebantur. Vbi lecti vsus? Vbi indumenti munditia, & firmitas? Omnia ibi discissa erant, & sordida, ac pediculis operta. Quid autem est eorum, qui à dæmonibus arripiuntur, si illis conferatur, afflictio. Quid mortuos plangentium amaritudo? Quid mœror in exilium degentium? Quid parricidij reorum pœna? Nihil sanè est eorum cruciatus, suppliciúmque, quo inuiti afficiuntur, si voluntaria istorum pœna conferatur. Illic profecto verba Dauid rebus ipsis cerneretis impleta, ærumnis affectos homines, atque vsque ad finem vita incuruatos, totisque diebus mœstos incedentes, & ex putrefactis icti corporis Partibus fœtorem exhalantes: qui quòd sine vlla carnis cura degerent, obliuiscebantur comedere panem suum, potumque aqua cum gemitu miscebant, & cinerem cum pane manducabant. Adhaserant illorum ossa carni, ipsique vt fœnum aruerant.*

7. Hæc quantum ad generalem viuendi rationem cunctis pœnitentibus illis communem. Quid autem communi penso absoluto singuli addiderint orationis, ieiunij, gemituum, mortificationum, habitusque pœnitentissimi, his carptim explicet. 58. Singulorum peculiares afflictiones. *Quosdam* (inquit) *ex reis illis vidi noctibus totis subdiò stare peruigiles, pedesque immobiles tenere, cumque somno miserabiliter depressi agitarentur, vim natura inferre, nullamque sibi ipsis requiem omnino indulgere; sed seipsos increpare, ignominijsque, & contumeliis afficere; atque excitare alios; miserabiliter in cœlum intuentes, & illinc adiutorium cum gemitu, & suspiriis, & vocibus inuocantes.*

Alios in oratione assistentes, ac reorum in morem vinctis post terga manibus, luridas facies suas inclinantes, indignos se, qui in cœlum aspicerent, vociferantes; nec quicquam ad Deum orando dicere pra cogitationum, & conscientia hasitatione prasumentes: neque quomodo vel vnde orationem facerent inuenientes, solámque animam tacitam, mutatamque mentem Deo offerentes tenebris, ac desperatione (proculdubio de viribus suis) plenam.

Nonnullos in pauimento strato cilicio, & cinere sedentes, ac faciem genibus operientes, frontémque in terram collidentes.

Alios ingiter pectora tundentes, animámque suam, ac vitam suspirio ingenti reuocantes.

Ex his alij quidem pauimentum madefaciebant lachrimis.

Alij verò, quod lacrymarum imbres non haberent, miserabiliter lamentabantur.

Plurimi, vt fieri in mortuis solet, super animabus suis vlulatum dira vocis emittebant, angustiam cordis ferre non valentes.

Alij ex intimo corde rugiebant, atque intra os gemitus sonum cohibebant: interdum vero cum se continere non possent, repente exclamabant.

Vidi ego illic aneos mutos nonnullos; habitu, cogitatione, & actu quasi à semetipsis excessissent. Veluti aneos quosdam summo ex mœrore effectos, ac totos tenebris obsitos, & ad omnia vita huius velut insensibiles factos.

factos. Mentem quippe iam in humilitatis abysso demerserant, ac moeroris igne oculorum lachrymas fixerant.

Alias item mastos sedere, atque in terram fixis obtutibus stare perspexi, caputque assiduè mouere, ac Leonum in mortem ex imo corde rugitum, ac gemitum emittere.

Ex his alij pleni spe remissionem omnimodam inquirentes orabant.

Alij ex ineffabili humilitate indignos sese remissione iudicabant, nec omnino posse Deo rationem reddere clamabant.

Quidam hic excruciari, vt illic misericordiam consequerentur à Domino, supplices poscebant.

Plerique ex conscientia onere attriti ac depressi satis sibi esse ex intimis dicebant, si vel suppliciis eximerentur, regnoque non potirentur.

Vidisses in illis astuantes linguas instar canum ex ore procedentes.

Ex his alij sub ardentissimo solis astu se ipsos cruciabant.

Alij contra acerrimo frigore se affligebant.

Quidam modicum aqua degustantes, ne omnino siti exarescerent, ita quiescebant.

Nonnulli cum panis exiguum quid accepissent, reliquum manu longiùs proiiciebant, indignos se, qui rationali cibo vescerentur, asserentes, quippe qui irrationabiliter egissent. Vbi nota, Lector, satis magnum, atque frequentem fuisse numerum Monachorum *Carcerem* incolentium, cum per viginti ferè diuersimodè pœnitentium classes numero plurali semper vtatur Climacus, atque in aliquibus nunc *plurimos*, nunc *plerosque* constituat: quibus vocibus non sola significatur multitudo Mathematica, quæ in numero duali Saluatur, sed multitudo copiosa superlatiuo nomine importata.

Numerus pœnitentium magnus.

59. Preces communes.

8. Facta pœnitentium vidimus stupenda. Dicta nunc æque portentosa audiamus, & primum preces communes, siue Conuentuales oratione lachrymosissima ad Deum fusas, quæ lapides quoque ipsos ad compunctionis sensum emollire potuisset, digna quidem, quæ à pœnitentibus iugiter refricetur. Ea vero sic habet.

Oratio.

Nouimus sanè, nouimus, omnibus iam pœnis, atque cruciatibus nos esse dignissimos. Et meritò quidem, neque enim idonei iam sumus, qui pro debitorum nostrorum multitudine satisfacere possimus, etsi orbem vniuersum, vt pro nobis lugeat, conuocauerimus. Illud solum oramus, illud deprecamur id tota animi intentione supplicamus, ne in furore tuo arguas nos, neque in ira tua corripias nos, neque iustissimi iudicij tui legibus excrucies nos; sed parciùs, atqua misericordiùs. Satis enim nobis est ingenti illa tua ac terribili comminatione, suppliciisque illis occultis ignotis, atque inauditis liberari. Neque enim, vt pœnis omnibus omnino liberemur, petere audemus. Qua enim facie, quo animo id audeamus, qui professionem nostram violauimus, eamque post priorem, clementissimamque remissionem sordidauimus.

60. Colloquia.

9. Aliquando eis consessus, & collocutio indulgebatur pro aliquali spiritus refocillatione, ne omnino suffocarentur mœrore, atque deficerent. Conuenienter autem hæc inuicem colloquebantur.

Quid putatis continget? Quanam erit illa sententia? Quis finis noster? Putas erit reuocatio? Num superest vlla spes veniæ mastis? humilibus? reis? Num valuit Oratio nostra ingredi ante conspectum Domini, aut merito repudiata est, abiectaque atque confusa? Aut si forte intrauit, quantum peregit? quantum placuit Deo? quantum profecit? quantum operata est? Emissa quippe ex immundis corporibus, & labiis, parum virium habere potuit. Putas omnino reconciliabit Iudicem? an ex parte? An vulnerum vel medietas deleta est? Quippe maxima cum sint plurimis & laboribus, & sudoribus, & doloribus indigent. Putas appropinquauerunt nobis Angeli Custodes nostri, an adhuc longiùs à nobis stant? Nisi enim illi approprient nobis, inutilis, & infructuosus est omnis labor noster. Neque enim habet vim confidentia Oratio nostra, neque mundities pennas, vt ingredi ad Deum possit, nisi hanc è proximo assumant Angeli, qui nobis præsunt eamque offerant Deo.

Hæc tamen se ipsos exhortantes, atque excitantes aiebant:

Curramus, fratres; curramus, cursu enim opus est, & vehementi cursu: quoniam catu nostro decoro, atque optimo excidimus. Curamus, neque carni huic nostra sordida, & nequam parcamus fratres, sed occidamus illam, sicut prius occidit nos. Sic dicebant, sicque beati rei illi faciebant.

10. Audiuimus consedentium colloquia; 61. nunc Soliloquia seorsum flentium, quasi Soliloquia. iacula è cordium pharetris emissa, attendamus. *Nec quicquam apud illos audisses* (inquit Climacus) *nisi hæc verba.*

Va, Va me miserum; iuste, iuste; parce, parce Domine Nonnulli: Miserere, miserere, dicebant.

Alij verò rursus miserabiliùs clamabant: Ignosce, ignosce, si possibile est, Domine.

Alij pectus validè manibus cedentes, quasi ad ipsam iam adstarent cœli ianuam, ad Dominum dicebant: Aperi nobis Iudex ianuam aperi nobis, ex quo illam nobis ipsi per peccatum clausimus.

Clamabat alius: ostende faciem tuam tantum, & Salui erimus.

Alius è contra: Appare iis, qui in tenebris, & vmbra mortis sedent, humilibus tuis.

Alius rursus: Cito anticipent nos misericordia tua, quia periuimus quia desperamus (de nobis) *quia nimium defecimus.*

Nonnulli autem aiebant: Putasne apparebit Dominus vltra super nos?

Alij verò: Num pertransibit anima nostra debitum insolerabile?

Alij: Putas ne adijciet Dominus vltra consolari in nobis? Putas illum audiemus dicentem nobis, qui sumus in vinculis insolubilibus: Exite; & qui in inferno pœnitentia sedemus. Relaxamini? Putas ne clamor noster ad aures Domini ingressus est?

Rursus: *Secum hæc in animo voluentes; virtutisque, qua exciderant altitudinem considerantes:*

Memorati sumus, aiebant, dierum antiquorum, ignitique illius studij nostri.

Alij ad Dominum clamabant: Vbi sunt misericordiæ tuæ antiquæ Domine, quas ostendisti animæ meæ in veritate tua? Memor esto opprobrij, & laboris seruorum tuorum.

Alius verò: Quis me, aiebat, ponat secundum mensem dierum meorum priorum, in quibus me custodiebat Deus, quando lucebat lucerna lucis eius super caput cordis mei?

Sicque priores omnes virtutes suas memorabant, atque ista infantium more plorantes dicebant Vbi nam est orationis puritas? vbi huius certissima fiducia? Vbi dulces lacrimæ? In amaritudinem ecce versa sunt. Vbi sincera ad Pastorem fides? Vbi orationis illius in nobis efficacia & virtus? Perierunt ista omnia, & quasi nunquam visa sint, defecerunt, vtque nunquam fuerint, ita deleta sunt, & perdita.

62. Mala quæ in se imprecabantur à Deo.

11. Neque his factis, dictisque totam mouentibus admirationem memorables illi pœnitentes contenti; *alij, vt dæmonio à arriperentur, orabant; alij, vt morbum Sacrum inciderent, precibus à Domino poscebant, Plurimi oculos amittere, miserandumque omnibus spectaculum fieri, optabant. Nonnulli mendici fieri, & languore corporis contrahi, solum ne futura supplicia experiri cogerentur, cupiebant.* Vlterius: *Rogabant nonnunquam isti magnum illum Iudicem, (Pastorem dico inter homines Angelum) vt ferrum, ac torques collo, ac manibus imponeret, pedesque patientium constringeret ligno; nec eos inde prius solueret, quam Sepulchrum succederet; imò vero nec Sepulchrum quidem. Neque enim profectò hanc quoque beatorum illorum reuera miserabilem ad Deum charitatem, atque pœnitentiam abscondam. Quoties ad Dominum profecturi, & incorrupto tribunali Iudicis sistendi erant felices illi regionis pœnitentium ciues, hoc per eum, qui sibi præerat, adiurantes, à Magno illo summis precibus petebant, ne Sepulchra humana dignarentur sed brutorum instar, aut fluuialibus vndis traderentur, aut in campum proiecti bestiis deuorandi permitterentur. Quod & nonnunquam fecit illorum precibus obtemperans.*

Quæ à Prælato.

63. Quid Moribundo ad stantes dicebant.

12. Postremo tandem. *Cum extrema illorum hora aduenisset, terribile omnino miserandumque spectaculum cerneres. Nam cum eum, qui se præcedebat, & efflare iam animam sensissent socij, sensu adhuc integro vigente circumstabant illum, sitique æstuantes, & lugentes, ac desiderio pleni; miserabili omnino habitu, mæstioreque sermone capita sua commouentes, & efflantem iam animam interrogabant; misericordiaque flagrantes aiebant ad illum.*

Quid est frater? Quomodo tecum agitur? Quid dicis? Quid speras? Quid suspicaris? Perfecisti ne ex labore tuo, quod quærebas, aut non valuisti Peruenisti, aut potius nondum spe tua es? Accepisti certam aliquam fiduciam, an adhuc incerta spe fluctuas? Consecutus es libertatem, an agitatur, ambigitque cogitatio? Sensisti aliquam in corde tuo lucem, an tenebris adhuc & ignominia plenus es? Vlla ne tibi vox intrinsecus facta est, dicens, Ecce sanus factus es: aut Dimittuntur tibi peccata: aut, Fides tua te saluum fecit? Illam ne tibi adhuc vocem audire videris; Conuertantur peccatores in infernum; Et, ligatis eius manibus, & pedibus mittite illum in tenebras: Et, Tollatur impius, ne videat gloriam Dei? Quid ais frater? Dic nobis oramus, vt nos scire possimus, quidnam illic nos maneat. Tuum quippe tempus iam clausum est, aliudque de cætero in æternum non inuenies.

13. *Ad hæc alij quidem dormientium: Benedictus Dominus, aiebant, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum.* 64. Quid moribundi respondebant.

Alij vero illud gementes dicebant: Forsitam pertransibit anima nostra aquam spirituum aëris intolerabilem. Quod non confidentes aiebant, sed considerantes quam sit pauendum illud terribile, incertumque iudicium. Alij verò mæstius quiddam respondebant, & dicebant. Væ animæ illi, quæ seruauit professionem suam integram, & immaculatam. Hac enim hora tantum sciet, quid illi præparatum sit.

Hinc merito quidem gradum quintum, vbi plurima ex his refert, concludit Climacus inquiens: *Finis tibi, & forma, & exemplar, & imago ad pœnitentiam sint sancti illi rei, quos memorauimus, atque ita in omni vita sua libris omnino opus non habebis.* Exemplar hoc respiciens libris aliis non eget.

65. Quare infirmis hæc proponuntur?

Sed ais: Quorsum hæc fere incredibilia, quibus parum abest quin desperationis barathro absorbeamur, viresque nostras omnino superantia infirmis animis proponuntur? Respondeo ex Ludouico Granat. in Notis ad ipsum grad. 5. Ea quidem incredibilia videri, attenta solum infirmitate nostra; peruia tamen, & digna fide, si virtus consideretur diuina. *Causa diligendi Deum Deus est* (inquit D. P. N. Bernardus initio tractatu de Diligendo deo) *modus sine modo diligere.* En veri atque admirandi pœnitentes Deum suum super omnia, & sine modo (vt sic loquar) diligentes, summumque bonum, Deum nempe, peccatis amissum sine modo dolentes: quod à vero Dei amore, seu ardenti Charitate esse, quis neget? Quid autem miteris talia verum Dei amorem in anima operari? Nonne passim videmus, parentes cæco naturæ amore erga liberos corripi, atque in eorum decessu non solum anxiè dolere, sed eo tandem deuenire, vt se ipsos dilacerent, ac perimant? Quid ergo miremur æternæ lucis illustrante candore, diúque perpensa culparum grauitate, quibus Deus ipse deperditur, ad hæc extrema *Carceris* illius felicissimos pœnitentes deuenisse? Nostra igitur negligentia (inquit Granatensis) incredibiles nobis reddit nobiles pœnitentium horum afflictiones quæ sine modo diligentibus Deum acciderunt. Sed ne eò deficiendum nobis est, quod eorum mirandas virtutes, attingere non possimus. Sancti namque homines in omnibus excellentiores nobis extitere; & sicut eorum acta in cunctis imitari ex necessitate non tenemur, itaque neque eorum certamina. Attamen vtilissimè infirmis, ac desidiosis eorum exempla, ac pœnitentiæ rigores proponuntur, propter tria præcipuè. Primo vt appareat vis auxilij Diuini, quo debilitas nostra roborata tot, tantaque facinora exequi valet, quæ etiam & nobiscum cooperaretur, si ea Deo iuuante animosè conaremur. Secundo vt accendamur, & excitemur ad aliqua saltem, eorum, quibus ad reliqua promereamur auxilium. Tertio vt, si neque hoc quidem fecerimus, ad minus rubore

robore confusi infirmitatem nostram agnoscamus, quô forsam nihil est maius. Idque idem Climacus gr. 26. n. 33. aperte admonet dicens: *Irrationabilis valde ille est, qui virtutes Sanctorum, quæ supra naturam sunt audiens, de se ipso desperat. Aut enim ad imitationem sanctæ fortitudinis excitant, aut ad summum tui agnitionem, & eius, quæ in te est fragilitas, demonstrationem per beatissimam humilitatem te conuertunt.*

66. Feliciores qui post lapsum lugēt. Ad calcem accipe lector ex eodem gr. 5. vnam vel alteram Climaci sententiam quibus conceptum temperes horrorem, atque etiam si peccaueris, ad anchoram Diuinæ misericordiæ confugiendum scias. Narrabat Climacus attonitus, totusque perterritus magno illi Patri Laborantium prædicta certamina, quæ in *Carcere* viderat: & vt erat ingenio præditus, & Sacra Theologiæ scientia prædiues, sub intulit: *Feliciores existimaui, qui post lapsum lugent, quam qui nunquam lapsi sunt, & se ipsos non deflent. His enim ruina sua causa fuit beatissima ac tutissima resurrectionis. Tunc ille: sic inquit, est.* Atque ita esse sentiunt grauissimi Theologi ad quæst. 23. 1. p. cum D. Augustino lib. de Natur. & gra. cap. 28. & de Correctione & gra. cap. 9. dum explicat verba illa Apostoli Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum &c.* Quod extendit etiam ad peccata: non quidem per se sumpta, quia peccatū non potest per se esse effectus Diuinæ voluntatis, in qua posita est ratio prædestinationis, sed ad permissionem peccati, quæ in Deo ex complacentia, & intentione dandæ beatitudinis procedere potest: Quibus consentit Damascenus lib. 2. de Fide cap. 19. *Sinit* (inquiens) *superbum in stuprum incidere, vt per huiusmodi lapsum imbecillitatem suam cognoscat, & humilior fiat.*

67. In Deo sperandum. Tandem Climacus ibi. *Noli turbari si quotidie laberis, neque resilias, sed sta viriliter: prorsus enim venerebitur reuerentiam tuam tuus custos Angelus. Dum adhuc recens, atque in sanguine est vulnus, facile curari solet: nam quæ diuturna, & neglecta, atque obducta vetustate sunt, difficillimè Sanantur, ingentique labore, & ferro, & cauterio, & igne visibili, vt curari possint, indigent. Plurima sunt, quæ tempore fiunt insanabilia, Deo tamen omnia sunt possibilia. Antequam corruamus, & Clementem esse Deum dæmones suggerunt; post ruinam verò, durum & immitem dicunt. Noli ei credere, qui post grauiorem lapsum in minimis deffectibus ingemiscenti dicit: vtinam id non fecisses; nam istud quidem nihil est. Sæpè enim parua munera ingentis Iudicis iram mitigarunt.* Cæteros Scalæ gradus annotationibus prosequi nostrum non est, Canones tantum Regulares percurrere aggressi sumus. Vide Dionysium Carthusianum: & Ludouicum Granatensem. Petit enim id plus temporis, atque olei plus.

§. V.

Monachatus Arabici duratio.

68. Quo tēpore floruerit. FLoruit S. Ioannes Climacus Seculo 5. Sabæ Ioanni Silentiario, Ioanni Raythensi, Theodosio aliisque Orientis Clarissimis Patribus coæuus, æuo fere eodem sanctissimi P. N. Benedicti prius iam occidentem illuminantis. Deficit à vera Chronologia Trithemius asserens claruisse Climacum circa tempora Constantini, Constantij & Constantis, qui regnauerunt A. C. 346. quod quantum è verò distet, satis ex eo liquet, quod Raythensis Euthymium habuerit tyrocinij sui Præceptorem vita functum A. C. 476. iuxta dicta c. 6. n. 44. Raytensis autem Climacum Scalam exarare præceperit. Trithemium sequebatur Gaulterius sec. 4. sed in quinto mutauit sententiam. Per oppositum excessit Baronius in Not. Martyr. putans non longè post tempora Iustiniani claruisse: quod ego verum esse crediderim, quantum ad tempus, illustre illud, clarumque Asceticum, *Scalam* nempe, seu *Tabulas* exarauit: cum enim ad Abbatiam Montis Sinai euectus scribere cœperit, tunc verò 75. ætatis suæ animum egisset, vt pluries notauimus, Octogennarius fere primam operi manum admouit, cuius & libri, & vitæ finis post tempora Iustiniani incidere potuerunt. Diem obitus Celeberrimi huius viri 30. Martij Elogio celebrat Ecclesia. Quo autem anno primam supremamque viderit Lucem, non constat.

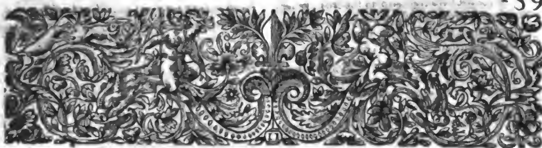
Magni huius Patris Instituta diu multumque in Arabia durasse suadent Acta S. Simeonis natione Siculi ab Eubereuino Dolciensis Monasterij Abbate conscripta (quæ vel ipse ex ore Simeonis audiuit, vel à fidelibus viris ab ipso audita didicit, vt ipse in Præfatione aduertit apud Surium tom. 3. Iun. 20.) vbi refertur quod peragratis Sanctis Hierosolymæ locis ei Monasterio S. Mariæ in Bethleem in quo biennio vixerat. *Ad aliud Monasterium, quod est situm ad radices montis Sinai, in eo scilicet loco, vbi Sanctus Moyses ardentem vidit non ardere rubum, secessit, vbi ab Abbate receptus per aliquot annos in seruitio fratrum permansit.* In hoc autem Cœnobio vigentem adhuc Climaci eorumque Patrum (quorum ipse in Tabulis mores suis imitandos tradit) S. Simeonem inuenisse disciplinam, ex his quæ Eubereuimus subiungit haud obscurè perspicies: ait enim. *Crescente autem perfectionis vitæ desiderio Abbatem humiliter rogauit, vt liceret ei in aliquo secretiori loco commanere, & impetrauit.* Et post pauca. *Post hæc ad Monasterium regreditur, suo Magistro iterum subditur, cui confitens perpessas insidias diaboli, districtiori se continentia constrinxit per aliquot hebdomadas, in die tantum Dominica cibum sumens. Regula autem Monasterio talis erat, vt non prohiberetur quicumque ieiunare vellet.* Vbi plura notanda sunt. I. Perfectioris vitæ prætextu Simeonem, facultate Abbatis obtenta, eremi secreta petiisse: idem autem fecisse Climacum, primordiisque Monachatus in Monasterio Sinaitico expletis ad solitudinem Tholæ secessisse constat ex dictis n. 16. huius cap. II. Ad se reuersum Simeonem calculum, vt aiunt, reduxisse, mutataque sententia Cœnobiticam vitam solitaria esse potiorem facto ipso fuisse confessum. Idipsum autem Climaco accidisse, manifeste probatur n. 22. III. Cogitationes suas, motusque, ac Phantasias, quas intrinsecus à dæmone in cacumine montis Sina fuerat perpessus, statim Abbati suo reuelasse Simeonem. Quod iterum atque iterum Climacus incudit num. 20. & 38. IV. Integrum vnicuique Monachorum fuisse sibi libere ieiunij tempora præfigere secundum ipsius 69. Diu eius instituta durasse.

ipsius Cœnobij regulam. Hoc autem haud obscurè permissum à Climaco inuenies gradu 14. vbi de ieiuniis, quibus gula debellatur loquens inquit:num.2. *Carnis igne crescente illam puniamus atque in omni tempore & loco abstinentiam seruemus*: Et post nonnulla pinguibus, calidis, suauibusque cibis præscriptis, de quo supra. n. 39. nullaque alicubi prandij hora designata inquit. *Considera te ipsum prima diei hora, meridie & vespere antequam sumas cibum, atque ex hoc addisces ieiunij vtilitatem. Exultat quidem manè atque appropinquat cogitatio, sexta vero cum aduenerit, aliquanto remissior fit, circa solis vero occasum prorsus humiliatur.* Quæ procul dubio multam afferunt coniecturam ad credendum vsque A.C.1030. in quo Euburcuinus ea Simoni contigisse commemorat, in monte Sina S.Ioannis Climaci Instituta durasse.

70. Aliud Cœnobium in à Sina barbaris dirutum. Eiusdem tamen Cœnobium aliud (forsam cui ipse à Monachis Abbas præfici passus est) non diu adeo, multumque post ipsum durasse, eadem S. Simeonis acta testantur: vbi de quodam secessu, à quodam Patre, cuius imperio viuebat in eremo, orare mittebatur, hæc habent: *In vertice autem Montis Sinai, eo videlicet loco in quo Moyses gloriam Dei vidit, & legem in Tabulis lapideis scripsit.* (Recognosce locum quem Climacus conscendit Tabulas suas scripturus) *Aliud Monasterium erat, quod propter incursantes, Arabes, qui per illam eremum semper vagantur, omni habitatione desertum remanserat. Eò post hac exercitia vir Dei Simeon mittitur, & vt ibi moraretur, præcipitur.* Plurimas per hæc tempora Christianorum Ecclesias Monachorúque palæstras barbarorum clade Arabiam & Palæstinam deuastantiam extinctas, & ad solum æquatas vide in Saba cap. præcedenti à n. 108. & alibi, quorum incursione Climaci Cœnobium periisse non miraberis. In eodem autem Sacro Sinai montis iugo postmodum S. Banonium D.P.N. Benedicti discipulum Cœnobium iamdiu ante dirutum restaurasse, ibique Magistri sui regulam docuisse, refert Zepius A.C. 1035. de qua te commodius lib.8. vbi de eiusdem Regulæ per vniuersas orbis partes dilatatione, & praxi agendum nobis est. A S. Banonio instauratum.

DE

DE VETERI MONACHATV, ET REGVLIS MONASTICIS

LIBER QVINTVS.

DE MONACHATV SYRIÆ VNIVERSÆ, Mesopotamia, & India.

DOCTORIBVS SANCTIS PATRIBVS IOANNE Chrysostomo, Ephræm, Barlaamo, & aliis.

CAPVT PRIMVM.

De Monasticis D. Ioannis Chrysostomi Institutionibus in Syria.

§. I.

Monachum, & Monachorum legislatorem extitisse probatur.

I. Chrysostomus Regulas Monachorũ scripsit.

SED iam ad Syriam reuocamur magni illius Ioannis Monasticarum Institutionum spectatores; qui ab aureo ore cognomẽtum accepit. Hunc siquidem non vt cumque Monachum, sed præstantissimum Monachorum legislatorem Syria reuerita est; vtpotè, qui Asceticas Regulas scripserit, vt Leo Imperator Porphyro-genitus in eius laudibus testatur inquiens; *Cum vitam suscepisset Monasticam, qui etiam ante, & si vllus alius, erat solitarius, tanquam tunc incipiens dat se Monasteriis* (impeditus fuerat aliquandiù in solitudinem secedere maternis deprecationibus) *quotidie ad interiora se extendens. Cum talis autem cerneretur, rogatur quidem, vt fratrum suscipiat Præfecturam, sed minimè id sustinet. Decreta autem, & ordinem omnis bona Monastica exercitationis Diuinis hic Zelotes conscripta eis tradidit.* Præuentus tunc fuerat fauore illo cœlesti, quo à B. Euangelista Ioanne peruisum librum acceperat, aiente: *Hoc accipe: Ego quidem Ioannes, qui in mystica cœna super Christi pectus recubui, & illinc hausi fluenta Theologia.* Tradidit ei quoque Apostolorum vertex claues suas in signum futuræ Pontificiæ potestatis. Vidit id Hesichius Syrus veneranda canitie Monachus, cui Ioannes noster Monasticis imbuendus se tradiderat: vt referunt Metaphrastes, & Imperator, qui subiungit: *Ioannes autem tunc scripsit libros de Monastica exercitatione.*

2. Quo tempore.

Magna res, & omni admiratione digna; scripsisse scilicet Ioannem ipso sui Monachatus tyrocinio Regulas Monasticas, exercitatissimis viris grauiter profuturas: tunc siquidem tertium dumtaxat, aut quartum vt plurimum, agebat religionis annum: quandoquidem solos quatuor in eo exegit Cœnobio sub Hesichio; de quo Simon ait: *Vir quidam genere Syrus* (vt ipse Ioannes) *nomine Hesichius, ætate quidem iam prouectus, tempore autem ferè quoque æqualem habebat exercitationem, qui ipse quoque erat vnus ex illis, qui in sacro illo exercebantur Monasterio, cuius vestigiis insistere cupiebat magnus ille Ioannes.* Verum intra illud quadriennium tantum profecit Ioannes, vt de eo subinferat: *Omnes autem intuebantur ad vitam Ioannis, tanquam viuum exemplar. Nam etsi erant apud singulos* (conuentus) *qui vita, & ordine præstabant aliis, is tamen erat omnium primus eruditor, & Magister.* Et quò ampliùs mireris, non excedebat 20. ætatis annum; vtpotè 18. conuersus, & quatuor in Cœnobiali vita peragens: vnde aufugiens, eremiticam ambiens, in spelunca biennio latuit ferè insomnis. (Vitæ eius perfectio.)

Desertũ relinquere cogitur.

Sed graui totius ægritudine Antiochiam remeare cogitur, curationis gratia: vbi ad Diaconatum, tametsi inuitus, euectus est à Meletio Antiocheno Antistite. Quinquennio autem

elapso, & Meletio translato ad superos, reuertitur in primum Monasterium, Fratrum regendorum curam suscipiens. At nec sic quidem in solutione perstare permissus; nam *Flauiano, qui Meletio paulo ante in Sede successerat* (ait Metaphrastes) *Deo in aurora canenti sacros hymnos, apparens Angelus, in Monasterium, in quo erat Ioannes, iussit ire quam citissimè, & eum ducere ad Ecclesiam, & consecrare Sacerdotem futurum Deo vas electionis. Hoc etiã cælitus à Ioanne cognito, & voce desuper audita: Quod Deus statuit, quis poterit euitare? accessit ad Monachos, & cum eis dixisset, se abscessurum, affert eis dolorem, qui non potest verbis exprimi. Postquam autem eos verbis satis est consolatus, deinde de eo quoque, quod erat illis vtile futurum, sollicitus, electis duobus ex omnibus, qui erant & vita, & sermone reliquorum omnium præstantissimi, Fratrum curam eis committit.*

3. Basilius Chrysostomi Socius, quis?

Hoc loco monendi sunt erroris sui asserentes magnam magno Ioanni cum magno Basilio fuisse consuetudinem, cum eoque in Cœnobio aliquando versatum: ex quo fieret, vt ab eo in disciplinis Monasticis esset eruditus: quod sanè scripsit Socrates lib. 6. c. 3. quem imitati deinceps fuere Nicephorus lib. 13. c. 2. Leo Imper. in Ioannis encomiis, Equilinus lib. 3. Cathal. c. 27. Germanus Brixius Altissiodorensis in Prologo ad libros de Sacerdotio, & quidam alij. Cæterum Basilius ille Chrysostomi amicitiis decoratus longè alius fuit, vti iampridem Metaphrastes animaduertit, inquiens: Ioannes *Angelicam seu Monasticam vitam statuit suscipere, ad hoc, consultore, & Instituti socio vtens Basilio quodam suo familiari, & qui erat vnius animi, & fraterni cum eo spiritus. Non is autem erat ille, qui & patriam, & sedem ornauit Cappadocum vt quidem existimant, decepti à similitudine nominis, siquidem ad fidem huius rei faciendam, hic ipse sufficit lingua aureus,* Chrysostomus scilicet) *qui satis illud ostendit in libris de Sacerdotio. Dicit enim eum esse ipsum secutum toto tempore, & easdem attigisse disciplinas, & eosdem habuisse præceptores. Quod autem maximè omnium prohibet, non hunc esse magnum illum Basilium, est quod ipsum quidem ostendit eiusdem patriæ, fuisseque & genere pares, & diuitiis. Quomodo vero statuas, hæc esse Magno, & huic maximo communia, quæ sunt maximè diuersa. Siquidem plurimum inter se differunt Antiochia, & Capadocia. Sunt autem multa quoque alia, per quæ conijci potest, non esse hunc magnum Basilium, sed quendam alium ortum Antiochiæ.*

4. Basiliorum discrimen.

Consentit Baronius to. 4. A. C. 382. inquiens: *Sed & grauiore illi detinentur errore, qui Basilium illum, quocum à puero assueuerat, quique postea ad Episcopatum assumptus est, existimant fuisse ipsum Basilium Magnum, Cæsareæ Capadociæ Episcopum: nam agebat iam septimum annum in Episcopatu, Cæsariensis Basilius, cum iste iunior creatus est, vt ex temporum exacta ratione habita, perspicuè licet inspicere. Sed & cum attestatione Chrysostomi constet* (lib. 1. de Sacerdotio) *Basilium iuniorem eo tempore, cum creatus est Episcopus, non excessisse ætatem annorum 22.* (*æquales enim erant*) *quomodo fingi potest, hunc illum esse Basilium ætate senem, qui & post sequentem annum ex hac vita migrasse dicatur? Cæterum & cum ipse Chrysostomus de iuniore Basilio dicat, eadem illum, quâ se patria esse natum, nempe Antiochiæ, facultatibus pauperem; quam longè discrepat ab illo Magno, patria Cæsariensi, quem prædiuitem fuisse. Gregorius Nazianzenus, & Nissenus affirmant? vel quid conueniens, vt Basilius Cæsariensis Antiochiæ electus esset ab Episcopis Syriæ, sicut iunior iste, de quo Chrysostomus scribit? vel cum constet Basilium hunc eremum cogitantem esse electum, Basilium verò magnum liqueat, postquam cum Gregorio Nazienzeno eremum incoluisset, vocatum esse ad Episcopatum.* Hæc ille, & rectè; nisi quod humanum aliquid passus est, cum Iuniorem Basilium *facultatibus pauperem* dixit; vt in eo quoque discrimen vtriusque constituat: à quo facile liberaretur, si Metaphrastem attendisset aientem, *fuisse & genere pares, & diuitiis*, aut ipsum attentiùs legisset Chrysostomum de suo Basilio hæc inter cætera scribentem lib. illo 1. de Sacerd. *Erant & alia item, quæ voluntatum nostrarum conuenientiam hanc cõstantem, inconcussamque seruarent. Neque enim ob patriæ amplitudinem, claritatemque alter altero sese plus efferre, ac venditare poterat* (vtriusque enim erat patria Antiochia) *neque ego summa diuitiarum copia abundabam, ille contra, extrema premebatur paupertate; quinimo facultatum nostrarum modum, consiliorum paritas, & studiorum æquabilitas æmulabatur. Adde, quod & nobis idem generis honos, ac splendor, vt nihil non concurreret ad voluntatem studiorum, sententiarumque consensionem.* Quid clarius? Sed Baronius raptim librum euoluens, sola ea verba sibi carpsisse videtur: *Ille contra extrema premebatur paupertate,* minimè in negationem præmissam oculos iniiciens. Baronij lapsus.

Adde Instituta Ioannis Chrysostomi non parum ab Institutionibus magni Basilij differre. Sed vnde id habeam, inquiris: cum liber illius de *Monastica exercitatione* perierit? Magno planè totius non solum Monachatus, sed & Christianæ, ac litterariæ Reipublicæ damno periisset Asceticus ille tractatus, si tamen verè periisset: vehemens siquidem suspicio subit animum, extare; sed sub Basilij nomine circumferri titulo *Constitutionum Monasticarum* condecoratum. Moueor verò ex eo quod sentiam, multos Asceticos tractatus diuersorum Patrum Græcorum in vnum corpus ob materiæ similitudinem: & Monachorum commoditatem iampridem coaluisse; Sed tamen cum Basilij regulæ cæteras volumine antecellerent, vnde ortum existimo, vt omnes Basilio per errorem adscriberentur, ex transcriptorum prius, recognitorum post incuriã vsque ad tempora nostra transfusum. De qua re iam pridem Biuarius noster Historiæ huius autor dubitauerat, in libello quodam supplici ad Philippum 4. pro examine cuiusdam nouæ imaginis S. Basilij inferiùs dando l. 6. c. 1. à n. 6. vide ib. n. 33. Hoc si ita est, vt ego reor, de quo statim §. seq. consequens est, vt inibi fateamur Ascetica extare opuscula eorum Patrum, quos huiusmodi argumenti libros exarasse scimus, præsertim Ioannis Chrysostomi, quem de *Monastica exercitatione* librum, Decreta, & ordinem omnis bonæ Monasticæ exercitationis continentem scripsisse, perspicuis, vt vidisti verbis Leo Imperator affirmat. Ad rem verò de qua in præsenti (differentia scilicet Institutionum Basilij, & Chrysostomi, ex qua Basilium Chrysostomi à Magno Basilio discernere intendimus) sufficiet lectori 5. Basilij & Chrysostomi Instituta diuersa.

tim

Chrysostomi regulas quas §. 5. trademus Basilianis è regione ponere, & conferre; præsertim Regulam 26. vbi Chrysostomus de Monachis suis: *Nunquam* inquit, *prandium norunt sed cœnam.* Et rursus: *Vespere autem facto se laboribus absoluentes, tunc mensam petunt:* Basilius vero Serm. 1. de Institut. Monachorum: *Bipartito*, inquit, *diuidenda meridiana oratio est, ita videlicet vt pars vna cibum præcedat, altera subsequatur.* En Chrysostomus solam cœnam agnoscit post peractas Dei laudes diuinas: Basilius vero prandio diuidendam statuit orationem meridianam. Item: Chrysost. Reg. 27. panem cum sale pro victu Monachis præscribit, infirmisque oleum oleribus adiungere, cunctisque ad summum (*Si ita fors ferat* casu scilicet ex temporali nostris *per extraordinario*) in magna aquæ ac leguminum copia, frustulum minutissimum salitæ carnis (nostris *Vnto*) conijcere permittit, vt patebit secunda parte huius libri loco à nobis exponendo num. 129. huius cap. Basilius vero Interrog. 18. ex fus. disp. cuncta Monachis omnibus fercula degustanda resoluit, quæ in mensa apponuntur, solummodo sollicitus de vilitate ciborum, quæcumque illa sint, & quod faciliora inuentu, & comparatu sint, vt constabit lib. 6. c. 3. à n. 42. Et sic in aliis quæ sigillatim percurrere non vacat, tu vero otio consulas.

§. II.

Librum Asceticum D. Ioannis Chrysostomi de Monastica exercitatione, *inter Magni Basilij opera sub titulo Constitutionum Monasticarum circumferri.*

6. Tractatus huius præstantia.

INter tractatus Asceticos, qui sub Magni Basilij nomine circumferuntur, *Constitutiones Monasticæ, tam ad eos qui in societate cum cæteris, quam ad eos, qui solitariam ipsi seorsim vitam agunt; pertinentes*, præ cæteris ni fallor, sublimem redolent spiritum, dignum quidem tanti Doctoris nomine honorari. Nobilem autem hunc tractatum (meritum sanè, vt de eius autore inter per illustria Ecclesiæ lumina decertetur) Chrysostomi aureo stylo certiùs, ceu domino, & autori, adscribi debere, pluribus mihi constabilitum, ac planè persuasum est, ex quo vtriusque Sancti Doctoris scripta historiæ huius continuandæ cura ductus, vtraque manu reuolui. Et primùm quidem vt certum statuendum Magni Basilij operibus aliqua Ascetica iam diu antea intermista fuisse: quæ nullius autoris nomenclaturam præferebant. Latam huic veritati viam aperit Ioannes Gillotius Trecensis operum D. Basilij recognitor, atque editioni Parisiensi A. C. 1566. præfectus in Parænesi ad lectorem. Animaduersionibus *aduersus Canonicas delinquentes* subiecta, & Monasticarum Institutionum tractatui, de quo in præsentiarum est controuersia, immediate præiacta, his verbis: *Poterant hic alia adlegi Animaduersiones numero 49. nisi eas in postremum penè reiecisset locum exemplaris Græci recognitor, aut excussor. Quatenus datur coniectura assequi, in caussa fuit, quod autoris nullius præferunt nomenclaturam, cui certiùs ceu domino asseri possent. Sunt enim ἀνεπίγραφα, καὶ ἀδέσποτα ἐπιτίμια*; hoc est, [illegible]

Quædam Ascetica inter Basilij opera sine certo autore circumferri.

titulo carentia, sine certo autore, atque imposita. Eadem verba, & eodem loco videre licet in editione item Parisiensi. A.D. 1550. sub curis Ludouici Miræi Rosetani: neque enim alias nactus sum antiquiores. Rursus post Homilias *de laudibus vitæ solitariæ.* Animaduersiones aliæ multatitiæ inueniuntur in vtraque editione aduersus vtriusque sexus delinquentes Cœnobitas hoc titulo prænotatæ: *Pœnæ incerti autoris, & inscriptione carentes.* Quibus indubitatum redditur pluribus ab hinc annis Ascetica opera titulo, ac nomine autoris carentia volumini Asceticorum Basilij pluribus eiusdem argumenti scriptis coagmentato fuisse superadditas ac tanto vitæ Monasticæ Doctori, & præcellenti Magistro imponi consueuisse: nihilque nouum à me in hac parte absque graui fundamento, vt certum venditari. Quod iam pridem subodoratus fuerat Biuarius noster in libello quodam infra inserendo l. 5. c. 1. n. 34.

Hinc ad asserendum, perillustrem hunc tractatum, cui titulus *Constitutiones Monasticæ*, Chrysostomi opus esse, non Basilij, moueor primo ex Collectaneis Suidæ Græci, atq; antiqui Chronologi, qui cum ad Basilium peruenisset, eiusque scriptorum seriem texeret, eo ordine, quo in volumine iacent operum ipsius, inquit: *Aliud proin opus scripsit de Monastica exercitatione.* Siste nunc paululum lector, & recognosce, amabo te, titulum Ascetici libri à Chrysostomo editi, qui perditus deplorabatur; ac deinde Suidæ testimonium verbis Leonis Imperatoris, Simeonis Metaphrastes è regione pone asserentium Chrysostomum scripsisse libros *de Monastica exercitatione*: Decretaque, & ordinem *omnis bonæ Monasticæ exercitationis.* Diuinum hunc Zelotem suis conscripta tradidisse. Nonne graui coniectura ducor ad asserendum inter opera Magni Basilij Chrysostomi Asceticum meruisse, atque obtinuisse locum? Sed ais. Vnde tu colligis titulum hunc *de Monastica exercitatione* Monasticis Constitutionibus iam diu Basilij nomine decoratis à Suida adaptari? Planè ex ordine & loco quem à Suidæ æuo vsque in præsens Ascetica scripta Basilij in volumine operum eius obtinere dignoscitur: nam cum dixisset, Basilium scripsisse opus *de Monastica exercitatione*, subdit: *de Virginitate aliud.* Hoc autem ordine (paucis interiectis, & quibusdam anepigraphis) collocatos esse tractatus Asceticos in volumine operum Basilij tom. 2. non indiget probatione sed sensu. 7. Tractatum istum Chrysostomi esse non Basilij I. ratio.

Sed obiicis: Nullum Asceticum opus Magno Basilio adscribit Suidas præter librum *de Monastica exercitatione*, quomodo ergo negabimus opus esse Basilij? Fateor: sed potuit contingere hoc solum opus Asceticum ad Chronologi huius notitiam peruenisse, idque per errorem (vt cæteris contingit) attribuisse Basilio, eò solum quod sic accepisset à maioribus, ac Basilij nomine decoratum inuenisset. At Suidas ipse solerter introspecto tractatu titulum ei *de Monastica exercitatione* restituit ac Epigraphe (anepigrapho forsam) ex ipsius visceribus desumpto præfixit, quò nomenclatura ipsi rei aptaretur. Nam si accuratè, studio inquirendæ veritatis, & non oscitanter, tractatus ille legatur, crebro terminos hosce *decertatio, exercitium certamen, congressus, exercitatio*, repetitos in eo depræhendes, quibus Monasticarum virtutum conflictus 8. Vnde dictus de Monastica exercitatione.

flictus luculenter ab autore exprimuntur. Cumque proprietatem Græci idiomatis vtpotè Græcus ipse apprimè calleret Suidas, opus hoc aliis *Asceticum*, ipse cum omni proprietate sermonis *de Monastica exercitatione* appellauit, quod Imperator & Metaphrastes facere, sumpta appellatione à verbo Græco ἀσκῶ, idest *exerceo*, & à nomine ἄσκησις. *s. & n.* quod *exercitium*, seu *exercitationem* significat lege obsecro caput primum, & si non aliud.

9. II. Ratio ex D. Hieronymo. Moueor secundo argumento graui negatiuo ex testimonio D. Hieronymi de Vit. illustr. qui Basilij scripta diligenter enumerans, inquit, *Egregios elaborauit libros, & Asceticum, & breues, variosque tractatus.* Vbi Hieronymus non quidem perfunctoriè, vel fortuito arrepta occasione, sed dedita opera, ac maturo Basilij operum examine, quæ sibi æquè atque eorum autor nota erant, *ASCETICVM* tractatum scripsisse promit; non *Ascetica*. Quod si plura *Ascetica* scripsisset Basilius, diminutè quidem Historiographum agens Hieronymus, atque Illustrissimi Scriptoris sui temporis opera recensens, *Asceticum* singulari numero scripsisse, posteritati tradidisset: imò eadem cura, qua *breues, variosque Tractatus* Basilium scripsisse refert, varios etiam tractatus *Asceticos* exarasse narraret. Ne ergo incuriam hanc Hieronymi solertiæ obiiciamus, Magnum Basilium vno vel alio *Ascetico* opere ad Monachorum suorum eruditionem fuisse contentum credere licet: aliqua verò operum eius volumini adaucta, autorum adhuc suorum desiderare nomenclaturam.

10. III. Ratio ex Regula B. Benedicti. Simile huic argumentum desumitur ex cap. vltimo Regulæ D. P. de Benedicti vbi Monachos ad vitæ perfectionem Sanctorum Patrum scriptis instruendos adhortans, inquit: *Collationes Patrum, & instituta, & vita eorum, sed & Regula S. P. N. Basilij, quid aliud sunt, nisi bene viuentium, & obedientium Monachorum exempla?* Vbi S. Legislator Hieronymum imitatus de Regula Magni Basilij loquens singularis tractatus *Ascetici* meminit, cum potius vterque *Ascetica*, & Regulas Basilij commendare deberet, si fidem vulgo haberent, tot Monasticos tractatus vno operum eius volumini affluenti. Fauet huic existimationi Trithemius de Vir. Illustr. qui Basilij Magni opera recensent, & ad Ascetica perueniens inquit: *Scripsit Regulam Monachorum, librum vnum.* Quod si Basilij fætus essent quotquot secundo tomo operum ipsius continentur (quæ nunc enumerare non vacat) qua fronte credendum est id Hieronymum, Benedictum, atque Trithemium ignorasse? Si vero non ignorabant, quorsum Hieronymus *Ascetici* tantum, solius *Regula* Benedictus, & vnius tantum libri, de Regula loquens meminisset Trithemius? Sed inquis: Quænam ergo ea est Magni Basilij Regula, cuius meminit B. P. Benedictus? Ea sanè quam integram, genuinā, & emaculatam, atque à Biuario pluries promissam, Deo dante trademus lib. 5. agentes de Monachatu Magni Basilij, ex nobili ac vetustissimo antiquitatis monumento, Codice scilicet M.S. Ceradygnēsi membranaceo Gothicis caracteribus exarato, magno Dei beneficio post Biuarij immaturum decessum ad hoc Nucalense Cœnobium ex sacris mæniis aduecto, ac debita vtrobique veneratione habito: cui etiam S. Pachomij integram Regulam lib. 3. cap. 6. à n. 13. traditam, aliaque de Veteri Monachatu scitu dignissima in posterum debebit Monastices. Consonat Illustri huic exemplari Trithemius ibidem his verbis *Scripsit* (Basilius) *Regulam Monachorum lib. 1. cuius initium Humanum genus*, quod Caradinensi omnino correspondet, vt suo loco videbimus & Smaragdus qui eodem exemplari vsus est in Regula S. Basilij ad calcem Commentariorum Benedictorum excussa vt notabimus libro 3. capite 3. numero 14. Neque his contendo tractatus alios, præter Regulam à Magno Basilio exaratos non fuisse: id namque absque ipsius, imo absque ipsorum iniuria nisi maiori examine præuio asserere non licet: solummodo autem mihi nunc in animo est ostendisse, probabiliter à nobis coniectatum præced. n. 5. Tractatus aliquos Asceticos Græcorum Patrum ob materiæ similitudines, & legentium commoditatem in vnum coaluisse corpus, ac Basilij nomine editos & decoratos; aureoque Chrysostomi stylo genetiuum ipsius restituere opus, dignum quidem cuiusuis eorundem Patrum spiritu, & eloquentia. De cæteris alibi forsam incidet sermo.

11. IV Ratio ex phrasium similitudine. Moueor tandem ex certa atque indubitata regula autorum omnium opera Patrum aliorumque scriptorum alienis elucubrationibus adnusta propriis autoribus matura recognitione restituentium. Ea vero est spirituum diuersitas; puta, dulcedo, lenitas, asperitas, vehementia, grauitas, sublimitas, phrasiumque, ac modi dicendi similitudo, & conuenientia, quæ omnia tanquam delineamenta quædam, viuisque colores, animum & mentem proprij autoris irrefragabiliter expressam reddunt. Is vero tractatus titulo hucusque *Monasticarum Constitutionum*, ac Magni Basilij nomine donatus vehementer mihi spiritum, phrasim, & modum loquendi Chrysostomi redolet, nimirum passim similitudinibus, & moralitatibus ornatus, velut stellulis firmamenti nitescens, quibus pro more Chrysostomus paginam omnem implet: vt conferenti patebit. Iam vero pro more nostro libello ipso autori proprio restitutò, eoque vt par est in duas partes distributo; præcipua Chrysostomi tum Anachoretica tum deinceps Monastica Instituta proferamus.

§. III.

D. IOAN. CHRYSOSTOMI

LIBER

De Monastica exercitatione Tam ad eos qui in societate cum cæteris, quam ad eos qui solitariam ipsi seorsim vitam agunt.

PRIMA PARS.

Ad eos qui solitariam ipsi seorsim, seu Anachoreticam vitam agunt.

NOT. Libellum hunc in duas partes diuisisse Chrysostomum, atque in prima Anachoretis, in secunda Monachis Instituta dedisse palam

palam est ex prologo secundæ partis (in excussis c. 19. nobis primo secundæ partis) vbi ait: *Ac de iis quidem qui singulariter, & seorsim à cæteris se ad pietatem exercent, deo solitariam vitam complexis superius* (hoc est præcedentibus capitibus huius primæ partis) *dilucidè quantum potuimus disputauimus &c.* & cap. præced. (nobis 29. primæ partis) capud illud adiungere ait, *ne ad absolutam huius partis* (nempe primæ) *pertractationem cumulus omnino vllus deesse videretur.*

PROLOGVS.

12. Intentum libri huius. *SÆpè numero, veluti qui eam, quæ est secundum Christum, philosophiam amplexus sis, cupiditatibusque, ac voluptatibus, & vitæ huius curis contemptis studium in eam rem tuum contuleris, vt quæ à prauis, à carnalibus istis proficiscútur, affectionibus te, quam fieri possit, maximè cogitatione abduceres, auocaresque de hoc meum quæsiisti, quam conficiendo Instituti tibi, atque adeo initi iam certaminis, cursu rationem te sequi oporteret, quomodoque cupiditatum illarum, quæ à corpore profectæ, se ad animum insinuare solitæ sunt laqueos declinares, & quid primo potissimùm cauere deberes, & quid item deinceps; similiterque quid studiosè consectari: quò videlicet, & rebus prauis, atque à vero abhorrentibus declinandis, & rectis consectandis, eadem opera, & vitia fugeres, & honestis virtutum officiis fungerere. Sanè quæ post illud etiam postulasti, vt litteris mea de hac re tibi sententia explicationem mandarem. Sanè nos quoque ea res impulit, vt neutiquam honestum huiuscemodi studium tuum negligendum putaremus, sed contra potius, quantum viribus consequi possemus, admonitis dandis fulciremus, contabiliremusque: neque id, vt qui parem omnino propositi argumenti dignitati, orationis facultatem allaturos nos speraremus, sed ne quam haberemus, eam silentio, veluti quodam terræ tumulo, obrueremus: atque hoc modo denuntiatum intentatumuè ei, qui humi talentum defoderat, supplicium euaderemus.*

NOT. Excussi Prologum istum sequentibus assuunt, *capitis primi* titulo absque materiæ recapitulatione præfixo sed abſre, cum palam sit hucusque præloquutum autorem, in subiectis verò de exercitatione castitatis, quæ materia primi capitis est, pertractasse. Constat autem tum ex hiis, tum ex initio capitis secundi, aliisque locis, aliquo flagitante amico charissimo, ac per necessario, à Chrysostomo hunc exaratum esse libellum. Quisnam autem is fuerit adhuc ignotum est.

Ad quem exaratus? Cæterum ille mihi, & primus & solus occurrit Basilius Chrysostomo à primis vnguiculis amicitiis coniunctissimus, ad quem scripsit libros de Sacerdotio, quemque ibidem aureum os sic alloquitur in limine libri primi. *Fuere mihi olim amici quamplures, iidemque veri & germani, ac qui amicitiæ leges tum exactè intelligerent, tum diligenter seruarent. Horum complurium in numero vnus quidam eximia erga nos charitate, & beneuolentia, ita illos exuperare studuit, vt omnes tanto post se interuallo ipse relinqueret, quanto ille reliquos alios, à quibus vtcumque amarer, reliquissent. Hic idem ex iis erat, qui lateri meo perpetuò assiderent; etenim cum earundem disciplinarum sacris initiati fuimus, tum etiam præceptoribus iisdem operam vterque dedimus, erat & nobis eadem animi propensio: erat studium par in illas ipsas in quibus versabamur litteras: præterea idem desiderium iisdem è rebus natum. Neque enim solum quo tempore ad magistros, scholasque condiscipuli ventitaremus, sed etiam eum illinc egressos consilium iam inire oporteret, quam tandem reliqua nobis viam tenere. & hic quoque eadem in nobis animorum conspiratio, eadem concordia apparebat. Erant & alia item quæ voluntatum nostrarum conuenientiam hanc constantem, inconcussamque seruarent.* Subiicit iis adducta num. 4 Quisnam autem fuerit iste Basilius, an Seleuciensis Isauriæ Episcopus, an Raphanensis in Syria, vel Bibliensis in Phœnicia, qui omnes coæui fuere Chrysostomo, dubitat Baronius A. C. 382. quem tu consulas. Nec dubitas tractatum hunc in eremo scripsisse Chrysostomum, dum ibi cum Basilio conuersaretur, vbi etiam alios eiusdem materiæ elucubratos ab ipso enumerat ibidem Baronius, nimirum insignem Commentarium aduersus collegam deserti desertorem, duos libros de *Compunctione cordis*, tres de *Prouidentia*, totidem *aduersus vituperatores vitæ Monasticæ*, Tractatum *de Virginitate*, & aliquas Epistolas. In eremo scriptus.

CAPVT I.

De exercitatione Castitatis.

ENim vero causa quidem, quam prætexere soleant homines, dum se totos cupiditatibus, ac vitæ curis huius immergunt, coniugium est vt plurimum. Neque enim vehementior vlla, violentiorue hominum corporibus insita reperiri libido potest, quam maris fœmina, & fœminæ vicissim cum mari coniunctionis appetitus. Neque id mirum omnino; cum enim is mortalium generi ad propagandam sobolem diuinitus esset datus consentaneum fuit, vt quod omnium in se functionum caput contineret, huic vehementior etiã quasi impetus & vis quædam esset adiuncta: similiterque neque cura vlla, quæ accidere hominibus soleant grauiores, quam ea, quæ à coniugio profectæ, gregatim innumerabiles penè aduolant: cum Paulus dicat, Qui cum vxore est, solicitus est de iis, quæ sunt mundi, curarum sarcina degrauatus. Etenim qui solus est, hic eam vnam tantummodo necessitatem habet, vt sibi & rebus sibi, & corpori suo necessariis prouideat; quamquam hanc ipsam etiam, si velit, possit negligere: quippe cum haud magno hoc negotio indigeat, vt hoc sibi imperet vnusquisque. Qui verò coniugis ac liberorum semel curam susceperit, hic sine dubio, cum ipse sui iuris amplius non sit, necessariò illa adigitur facere, per quæ voluntatibus vxoris mos geratur, & in filiorum curatione occupatus, infinitas cogitur curas exhaurire: quas profectò, si singulas velim exponere, longior sim, quam hoc loco necesse sit. 13. Coniugij apè petitus cunctis violentior. Coniugium curarum abyssus.

14. Castitatis pugna. *Qui igitur à mundi vinculis liber esse gliscit, hic coniugium veluti compedes quasdam profugit, & Deo vitam suam conseruauit, & castitatem professus est, ea re, ne sibi amplius liberum esset vxorem ducere, sed assiduè vsque pro tegenda castitate aduersus naturam decertaret, & naturæ impetus illos, qui omnium habentur acerrimi. Qui enim eiusmodi est, hic, cum Deum sibi vnicè amandum proposuerit,*

proposuerit, & eius ab omnibus perturbationibus vacuitatem, aliquatenus saltem, quantum possit, cupiat consequi, & spiritualem puritatem, tranquillitatemque mentis, & ab omni intemperie submotam placiditatem, & quæ ex his nascuntur, lætitiam & gaudium optet degustare, in eo laborat, vt ab omni concretione materiæ, corporalique affectione, animum turbulenter exagitante, longissimè cogitationes adducat suas, & cælesti lumine citra vllam satietatem largiter hausto, puro, neque vmbra vllo præpedito mentis oculo, res diuinas vndique contemplatur. Is autem vbi ad huiusmodi habitum, statumque hoc modo animum suum iugi exercitio deduxerit, Deo, quatenus Dei similitudinem mortalis potest attingere, similis efficitur; ab eoque summè & diligitur, & charus cum primis habetur: vt qui factu difficillimum certamen confecerit, & mente ab omni penitus materia contagione, ac corporea labe expedita, atque pura affectionum istarum effecta, familiariter cum Deo congredi potuerit. Proinde qui per eam, quam dixi, exercitationem ad huiusmodi habitum peruenerit, hic flagitiosissimè, ac peruersissimè fecerit, si voluptatum blanditiis delinitus, ad carnis, vitia denuò delabatur, & si suscipiendis, quæ inde sursum ascendunt, exhalationibus, animi oculos sibi veluti crassissima quadam nebula offusos esse patiatur vellicataque ab libidinum fumo mentis acie, excidat à contemplatione rerum Diuinarum.

Deo hominem assimilat.

15. Castitatis voto adstrictus incapax

NOT. Bene in excussorum margine monentut Lutherani de antiquitate voti Castitatis ad illa verba: *Qui Deo vitam suam conseruauit, & castitatem professus est, ea re, ne sibi amplius liberum esset vxorem ducere &c.* Quibus nihil clariùs dici potuit pro Catholica, & perpetua veritate de necessitate votorum ad statum Religionis, & incapacitate ineundi nuptias eorum qui Castitatem profitentur. Vide de hac te pro dignitate disputata lib. 2. c. 4. 5. & 6. per totos.

CAPVT II.

Quod vita contemplatiua, actiuæ debet anteponi.

NOT. Editi materiam capitis 2. 3. 4. 5. & 6. sub hoc titulo coniungunt *Quod oratio debet omnibus rebus anteponi*: sed absre quidem, cum non capiat titulus pertractata sub ipso, vt legenti patebit.

16. Humanitas Christi pietatis Archetypon.

OMnis actio, charissime, omnis item sermo saluatoris nostri Iesu Christi excolendæ pietatis, virtutisque obeundæ Regula est. Propter hoc enim etiam humanam naturam suscepit, vt in se velut in tabula quadam veram nobis pietatem, ac virtutem depingeret eamque omnibus nobis, maribus simul ac fœminis, ante oculos statutam, vnicuique pro viribus imitandam, ceu Archetipon proponeret. Neque enim alia de causa ille nostrum corpus gerit, nisi vt (quoad fieri possit, ad imitanda vitæ ipsius studia nos conformemus. Quapropter tu quandocumque vel factum ipsius audieris memorari, vel dictum, ea nolito negligenter, & tanquam aliud agens, audire: quin stude potiùs, vt mente tecum ipse cogitando, rimandoque ad eorum profundum peruenias, eorumque, quæ ibi operte traduntur, particeps fieri contende. Etenim Martha quidem hospitio Dominum suscipit: ad eius verò pedes assidet Maria. Laudandum sanè in vtraque sorore studium: cæterum tu res distinguito. Nam Martha ipsa in ministerio occupata, ea parabat, quæ hospitis corpori futura erant necessaria; contra Maria, cum ad pedes illius assideret, audiendis quæ ab eo dicebantur, vacabat. Sic altera Domini partem illam, quæ tangi aspectu poterat, reficiebat: altera parti illi, quæ occulta cerni non poterat, consulebat. Verè enim, qui aderat, is & homo erat, & Deus, idem Dominus ambarum mulierum studium approbabat. At Martha, cum labore nimio delassaretur, Dominum rogabat, vt ad se in suscepto munere adiuuandam sororem vellet adhortari. Dic enim illi tu, inquit, vt surgēs simul mecū ministret. Cui Dominus: Martha, Martha sollicita es, & turbaris erga plurima. Maria autē optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Neque enim ea fuit causa, quamobrem huc venir emus, vt in toris supini recumberemus, neque vt ventrem expleremus: sed ob eam rem hic sumus, vt pascamus vos verbo veritatis, & mysteriorum contemplatione. Ita Dominus, neque illam à suscepto ministerio est dehortatus, & huic laudem tribuit; quod, quæ diceret, attentiùs auscultaret.

Mariæ & Marthæ ministeria.

17. Nobilius Mariæ ministerium.

Agedum igitur per duas mulieres duo mihi vitæ genera introduci, animaduertito: vnum quidem inferioris notæ, nempe quod in crassionibus se obeundis vitæ huius muneribus occuparit: quamquam ipsum quoque mirificè commodum est: alterum nobilius, & cum spiritu magis coniunctum, nimirum quod sese ad arcanas res contemplandas altius extulerit. Hæc tu, qui audis, spiritui conuenienter interpretare, & vtrumuis magis placuerit, deligito. Et si ministrare vis, in nomine Christi ministrato; Ipse enim dixit: Quatenus fecistis vni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Nam siue mendicos reficis, siue dolentiū misericordia cōmoueris, siue necessitate aliqua & calamitate oppressos auxiliari manu subleuas, siue aduersa valetudine laborātes inseruis, omnia isthæc officia perinde Christus habet, ac si in ipsum propriè conferrentur. Quod si mauis Mariam imitari, quæ spreto corporis obsequio, altiùs ad rerum Diuinarum contemplationem ascendit, legitimè, & vt par est, verè negotium tractato, corporis curam abiicito, agricolationem deserito, apparatus etiam epularum, & obsoniorum aspernator, & ad Domini pedes assideto, & quæ ille dicat, auscultato, vt arcanorum Diuinitatis particeps efficiare. Siquidem officiis iis, quæ corpori impenduntur, potior est dogmatum Christi contemplatio. Accepisti igitur charissimè exempla, & vnà etiam rationem, vtra mauis, sectare; aut videlicet egentium minister esto, aut Christi dogmatum studiosus inuestigator. Quod si vtraque simul potes imitari, vtrinque omnino salutis fructum reportabis. Cæterùm præcipuum spiritualis doctrina locum tenet, reliqua verò omnia in secundis consistunt. Maria enim, inquit, optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Proinde si tibi quoque in animo fuerit Christi arcanis imbui, & ad pedes illius assederis, & Euangelium ipsius susceperis, totam tibi rem deseres familiarem tuam, & vacuus ab omni solicitudine deges, corporis propry etiam oblitus fere; atque hoc modo in contemplationibus versans, familiariùs cum eo colloqui poteris, & Mariam ita imitare, vt supremæ gloriæ fructum consequaris.

CAPVT

CAPUT III.

Quid in oratione petere, qualiter orare, & gratias agere oporteat.

18. Quę in oratione petenda. Porro quandocumque oras, caue diligenter, ne quæ petis, peruersè petas, & aduersum te Dominum irrites, non pecuniam, non gloriam humanam, non vt agas pro potestate, non aliud quippiam ex numero eorum, quæ citò prætereuolant: sed pete regnum Dei, & quæ ad vsum corporis pertinent, omnia ille tibi suppeditabit quemadmodum ipse Dominus dicit: Quærite primum Regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis.

Duplex orãdi modus. Duplex est autem charissimi, orandi modus: quorum alter in glorificatione, adhibita animi submissione cernitur; alter in petitione, qui quidem priori subiicitur. Cum oras igitur nolito confestim ad petitionem accedere: quod si hoc non facis, indicio es ipse de voluntate tua, te scilicet, quod necessitate vrgearis, Deo preces adhibere. Quapropter quandocumque instituis orare, coniugem, liberos, teque adeo ipsum relinquito, à terraque procul abscedito, Vnde oratio exordienda? cœlumque superato, & naturas omnes, tam quæ cerni quam quæ cerni non possunt relinquito, & ab eius glorificatione exorditor, qui omnia condidit; cumque in eo satis fueris commoratus, non mente vaga, neque huc, illuc vè, temere deerrante, neque (vt Græcorum mos est) fabulas garriens, sed de Sacrosanctis literis carpens quæ dicas, dic: Gratias Egregia formula gratias agendi Deo. tibi ago Domine propter incredibilem clementiam, & in ferendis hominum culpis facilitatem tuam, qui peccantem me quotidie patientia tua sustines, & ad resipiscendum omnibus nobis potestatem facis. Propter hoc enim taces, & nos sustines Domine, vt tibi gratias agamus, qui salutem generis nostri, modò terrendo, modo leniter exhortando moderaris: quique per Prophetas primò, postremo etiam per aduentum Christi tui nos visitaueris. Tu enim finxisti nos, non autem ipsi nos. Tu es Deus noster vbi vero iam satis gratias egeris, Deumque petitis è

19. Orandi formulæ. Diuina scriptura laudibus glorificaueris, tum iterum adhibita humilitate ordire, ac dic. Equidem non sum dignus Domine, qui coram te verbum faciam, quoniam vehementer peccator sum. Et licet nullius tibi culpæ conscius sis; nihilominus tamen ita te oportet dicere. Etenim cum multis in rebus offendamus omnes, maiorem tamen offensarum partem ne intelligimus quidem. Idcirco Apostolus dicebat; Nihil mihi conscius sum, sed in hoc iustificatus non sum. Quod idem est, ac si diceret: multa delicta committo, quæ committere me non intelligo. Propter hanc causam etiam Propheta ait: Delicta quis intelligit? Quare nihil mentitus sis, si te peccatorem appellaueris. Nam si intelligis, vel hoc ipsum peccas, quod te peccatorem negas. Quin potius sic dicito: Peccatis peccatores omnes vinco Domine, nempe qui Diuinum præceptum violem, quo iubemur, vt cum omnia fecerimus, inutiles nos seruos appellemus, nimirum qui ea præstiterimus quæ præstare debebamus. In hac assidua cogitatione esse te oportet, te vt esse inutilem credas, & assiduè præceptum illud memoria retinere: Humilitate inter vos alij alios superiores vobis arbitrantes.

Gratiarum actio. Cum timore igitur, humilitateque Deum orato. Vbi vero verbis humilitatem tuam satis ostenderis, dixerisque Gratias ago tibi Domine, quod peccantem me tandiu patientia tua sustinuisti, & in hodiernum vsque diem nullas à me peccatorum meorum pœnas expetisti. Equidem Domine infinita iam pridem commeritus eram supplicia, dignusque eram qui longissimè à conspectu expelleres tuo: verum tua me patientissima lenitas peccantem clementissimè sustinuit. Gratias inquam ago tibi, tametsi ad parem tuæ in me clemētiæ gratiarum actionem haud quaquam esse me idoneum intelligo. Si- Petitio gratiarũ actioni succedat. mulac vero ambabus hisce partibus satisfeceris, gratiarum actionis videlicet, & humilitatis, tum demum quod petere debes, petito: non diuitias (vt ante dixi) neque terrenam gloriam non sanitatem corporis (ipse est enim qui te creauit, ipsi curæ est incolumitas tua: neque non probè intelligit, quam è re cuiusque sit vel bene valere, vel malè) sed quemadmodum iussus es, regnum cœlorum petere tantummodo, & necessitatibus corporis tui ipse (vt dixi) prouidebit. Munificentissimus est enim idem, & augu- Deus indigne fert exigua à se peti. stissimus rex noster, & indignè fert quandocumque quis exiguum à se aliquid petit, quandocumque quis nostrum de rebus ipsum minime ipsi conuenientibus rogat. Noli igitur illum tibi oratione tua iratum facere, sed ea petito tibi, quæ digna sunt & Rege, & Deo. NOT. Profligat Chrysostomus 20.

Græci fabulosi. à puritate Orationis ineptas Græcorum fabulas, atq; hirundineam garrulitatem. Primum vitium aperit Cyrillus Alexandr. lib. 2. contra Iulian. vbi cum Apostata obiecisset Galileos (sic Christianos appellat) à Græca & Hæbraica veritate desciscere, sic respondet Cyrillus. *At si volueris verissimam causam cognoscere propter quam ea, quæ à Græcis dicta reliquerimus, & Hebraica elegerimus, quæ ab ipso accepimus, dicemus. Igitur Græci quidem fabulas finxerunt pro diis incredibiles & monstruosas. Dixere enim Saturnum deuorare filios, & iterum euomere, & nuptias item incestas, matri enim Iupiter congressus est, procreauitque ex ea liberos. Idem duxit vxorem filiam suam, imo non duxit vxorem filiam, sed simpliciter congressus cum ea, alteri eam tradidit. Ad hæc narrantur Bachi discerptiones, & membrorum cohærentia. Talia Græcorum fabulæ habent. Habes hinc sufficientem defensionem.* Et Clemens Alex. 6. Strom. post initium refert illud quod in magna aëris siccitate vniuersa Græcia decantabat: vnius scilicet Aëaci precibus copiosum imbrem è cœlo impetratum, quo penè mortuæ Segetes reuiuiscerent. Additque mendacem Græciam verum Samuelis miraculum falsò quidem Aëaco adscripsisse *ea* inquit, *tanquam Græcas fabulas prodigiosè narrantes*, de quo vide Eusebium lib. 10. de Præparat. Euang. Nec nouiter à Patribus Græcorum mendacitatem notatam putes. Iamdiù enim ante Iuuenalis Satyr. 10. occinerat.

——— *& quidquid Græcia mendax,*
Audet in historia &c.

Et Virgil. 2. Æneid.

Fallaces Graios, simulataque dona mineruæ

Et Polit *Mendaces Graios vana periuria gentis*

Vnde & in prouerbium per ironiam abiit *Græca fides*, apud Erasmum in Adagiis Chil. 1. Cent. 8. & Hadrianum Iunium Cent. 7. vbi vterque doctè de Adagij origine.

Garruli. Eorundem autem garrulitatem pulchrè Cyrillus idem depræhendit lib. 2. in Esaiam tom. 4. ad verba illa cap. 19. *Bibent Ægyptij*

Ægyptij aquam, quæ iuxta mare, &c. vbi hæc habet: *Sin velit quis aquarum raritatem aliter accipere, & ad subtilioris intelligentiæ profunditatem descendere, non à scopo recedat, si anilem, & insulsam orationem Græcorum sapientum aquis comparet, piscibus autem, & papyro & calamo, alijsque quorum alma & nutrix est aquarum natura, hominum frequentiam. Hi faciunt zithum, non enim vinum offerunt, quod cor hominis exhilarat, sed spuriam quandam & inutilem doctrinam, eamque verbis subtilibus, & elimatis, vt quidem videntur efferunt. Hoc enim, vt opinor, byssus, vel sericum significat, vt dicat eos nimium subtilitati, & argutiis studere. Et linum fissile. Minutiæ enim apud eos subtiliter ac tenuiter differuntur, verum prorsus friuola, & frigidis speculationibus referta. Frigidus enim zythus. Est autem Ægyptiorum quidem potus, sed frigidus, & turbidus: Talis siquidem est eorum oratio, & tales sunt doctrinæ.* Hæc ille. Zythum, seu Zythus idem est ac nobis *Cerueza*, de quo potu Plin. lib. 22. cap. vlt. *Et frugum quidem hæc sunt in vsu medico. Ex iisdem fiunt & potus Zythum in Ægypto, Celia, & ceria in Hispania, ceruisia, &c.* Hinc Fastus, de frigida Græcorum garrulitate.

Zytham spuria doctrina.

Garrula sublimem si Gracia iactet Homerum. Cuius (& si præcellentis inter Græcos Poëtæ) Ilias nobile opus, quo Troiæ captæ historiam 24. libris explicat, in prouerbium abiit garrulitatis apud Erasmum Chil. 4. Cent. 5. Adag. *Prolixius Iliade*, cuius materiam Virgilius duodecim tantum libris complexus est.

CAPVT IV.

Ab oratione non recedendum, quousque petita impetremus.

21\. Orationis importunitas petita impetrat.

HÆC autem petens ab eo, ne prius recesseris, quam quod petis impetraueris. Hoc enim fieri oportere in Euangelio suo indicans Dominus dicit: Quis ex vobis habet amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice accommoda mihi tres panes, quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod apponam ei: & ille de intus respondens dicat: Noli mihi molestus esse, iam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili, non possum surgere & dare tibi. Et si ille perseuerauerit pulsans, dico vobis, etsi non dabit illi surgens eo quod amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius surget, & dabit illi quotquot habet necessarios. Hoc autem exemplum idcirco nobis proponitur à Domino, vt in fide acres ac pertinaces esse nos doceat. Exemplum enim ab homine ad alium hominem sumit, vt intelligas nulla laboris fatigatione debere te à suscepto proposito desistere, vt videlicet quandocumque aliquid petieris, nec impetraueris; tandiu perseueres, quoad impetres. Si tamen, vt supra dixi, ea petas, quæ voluntati Dei non repugnant.*

22\. Diffidentia in oratione cauenda.

Neque verò tecum tacitus dixeris: Peccator sum, & propterea non exaudior. Vt enim diffidentiæ illæ tibi causam omnem præcideret, illud adiecit: Etsi non dabit illi surgens, eo quod amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius dabit illi quotquot habet necessarios. De cætero autem, etsi mensis præterijt, & si annus, & si triennium, & si quadriennium, & si anni complures, acriter perseuerato tamen, donec impetres; sed postula cum fide, neque interea rectè vnquam viuere intermiseris. Incidit enim plerumque, vt pudicitiam quis quando adolescens fuit, constanter retinuerit, tum latenter insinuante se voluptate naturales, libidines excitantur, oratio languidior efficitur, iuuentuti vinum superiniicitur, actum est de pudicitia; idem denique non est homo, qui erat antea. Hoc modo existere in hominibus mutationes solent, si quis non generoso animo vitiosis istiusmodi affectibus obstiterit, & quantum in ipso sit, non omnia præstiterit, & ad Deum vociferans opem sibi illius implorauerit.

Homo facile mutatur.

23\. Peccata frustum orationis impediunt.

Si enim libidinibus se quis ex ignauia dederit, seque metipse volens hostibus suis prodiderit, hunc nullo modo Deus neque adiuuat, neque exaudit; quippe, cum prior ipse vitio suo à Deo se alienauerit. Qui enim à Deo se optat iuuari, is nunquam deserit quod se addecet, quippe cum prior ipse vitio suo à Deo se alienauerit. Qui enim à Deo se optat iuuari, is nunquam deserit quod se addecet, officium suum: qui autem hoc facit, is Diuino auxilio nunquam destituitur. Quapropter danda in eo opera est, ne vlla in re conscientia nostra nos condemnet: tum vbi hoc fecerimus, implorandum est diuinum auxilium; implorandum autem, non lente, non mente huc illucque temerè aberrante. Qui enim sic facit, is tantum abest, vt impetraturus sit quod petit, perficiet prius, vt sibi Dominus irascatur. Etenim si qui coram principe aliquo stat, & ipsum alloquitur, magno cum metu stat, & cùm corporis extrinsecùs, tum mentis etiam intrinsecùs attentos oculos tenet periculi metu: quanto tandem maiore cum metu trepidationeque censendum est oportere nos stare in conspectu Dei, tota mente in illum vnum intenta, neque vsquam alio? cum ipse non hominis partem illam modò, quæ foris apparet, vt homines faciunt, sed illam etiam quæ intus occulta oculorum aspectum fallit, clarissimè peruideat.

Qua reuerentia alloquendus.

24\. Qualiter distractionibus resistendum.

Si igitur sic, quemadmodum decet, steteris coram Deo, & quæ in te sunt omnia, pro viribus præstiteris, persta, donec omnino tandem impetres quod petis. Sin conscientia te tua condemnat, tanquam qui negligentius rem tractes, & si in oratione aliud agens animo minus attento stes, eum possis omnem abs te repellere distractionem, ne præsidentior ausis consistere coram Deo, ne fiat tibi oratio tua in peccatum. Si verò propterea, quod à peccato debilior factus, hoc à te ipso impetrare non potes, quin interim dum oras, animo ac mente distrahere, enitere contra quantum potes, & ipse tibi metipsi vim affer, & coram Deo stare perseuera, mentemque tuam in illum defixam tene, ipsamque ad se ipsam aduoca. Si ita feceris ignoscet tibi Deus, quoniam non ex contemptione, sed ex infirmitate, eo modo quo conueniret, coram Deo stare non vales. Hoc modo si tibimetipsi vim feceris, teque ad omne opus bonum parauerîs, ne destiteris prius, quam illud impetres, quod rogas, sed patienter fores eius pulsa dum petis. Omnis enim qui petit, accipit, & qui quærit inuenit, & pulsanti aperietur. Quid enim est aliud quod velis impetrare, nisi salutem tantum modo, quæ est secundum Deum.

CAPVT

CAPVT V.

Qualiter sanctorum Patrum exemplo patienter orandum.

25. Abrahæ Orationis patientia.

SCire vis, charissimè, quopacto olim patienter sancti viri expectare soliti essent neque desperationi se darent? Abraham Deus, cum iunior esset vocauit, & à terra Assyriorum in Palæstinorum fines transtulit, cum ei dixisset: Tibi dabo terram hanc, & semini tuo post te: & sicut astra cœli sic erit semen tuum, quod numerari non poterit. Multorum deinde annorum iam numerus effluxerat, naturalisque in eo iam ad procreandum vis erat extincta, & iam iam moriendi tempus instabat; neque tamen ille cum hæc hoc modo ire animaduerteret, dixit vnquam; Domine, semper tu mihi filios promittis, & gentium multarum futurum me patrem prænuntias. Naturales in me ad creandam sobolem motus exacta iam ætas extinxit, & Sara vxor mea senio confecta amplius iam per annos parere non potest: proinde fallax est promissum tuum. Quam enim vetuli duo sobolis habere spem possumus? Neutiquam hæc ille dixit, potiusque nec cogitauit quidem, sed fide immobilis permansit: cumque ætas quotidie magis ac magis ad maius senium declinaret, nihilominus excitabatur in eo tamen, ac veluti iuuenescebat spes, & & collabente corpore, & desperationem afferente, fides ipsi, & animo simul, corpore vires addebat.

Deus facit vt res fieri possint.

Sic enim secum cum animo suo cogitans, ipse dicebat; Deus est qui promisit: ipse est Dominus naturæ, & aliter quam quemadmodum ille promisit res cadere non potest; ipse est, qui quæ sua sponte fieri non possunt, vt fieri possint, facit. Omnium enim rerum potens est, & arbitratu suo cuncta commutat. Hanc tu Abrahæ fidem imitare. Igitur cum natura in eo iam vis defecisset, & innati ad procreandum motus in eo essent extincti, tunc demum viuum Dei promissum apparuit. Hæc tu tibi imitanda exempla propone. Nos vero annum oramus & desistimus postea: biennium ieiunámque, & ieiunandi postea facimus finem. Nolimus igitur animum ad Dei promissum despondere. Qui enim illi promiserat, multiplicaturum se semen illius, idem quoque promisit nobis daturum se quidquid ab eo petierimus.

26. Fide orandum.

Similiterque ille etiam est, qui dicat: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Etenim cum ab eo longius abesses, laborarésque, & grauissima peccati sarcina esses oneratus, misericordia motus leuandi tibi oneris causa, & requietis in posterum largienda, te ad se ipsum accersiuit, & tu ei fidem non habes? Atqui licèt tacere velimus, ab ipsa tamen nostra ipsorum arguimur conscientia. Neque enim propterea ipsi fidem abrogamus, quasi nos reficere non possit; sed iugum eius supra nos tollere recusamus, suaue illud & leue pigetque nos ingredi per angustam portam in regnum cœlorum; potiusque gestare malumus Sarcinam peccatorum, & per voluptatis libidines latam viam tenere, & per amplam portam ingredi in perditionem.

At sæpè petiui, inquis, neque impetraui tamen. Proinde quia non rectè petiuisti, videlicet aut dubitabundus, aut aliud agens, aut quæ tibi vtilia non erant futura. Quod si & quæ tibi erant vtilia sæpè petiuisti, at non tamen perseuerantiam adhibuisti. Scriptum est enim: In perseuerantia vestra possidebitis animas vestras: Et qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.

CAPVT VI.

Cur Deus à nobis exorari velit.

27. Temporalia nobis Deus non orantibus tribuit.

NOuit Dominus cor eorum qui orant. Quid est ergo, inquis, quamobrem Deus à nobis rogandus sit? An nescit fortassè ipse, quibus rebus nobis sit opus? Quid ergo attinet illum orare? scit sine dubio Dominus, quibus nobis rebus sit opus; & omnia ad corpus pertinentia largiter nobis ad potiundum suppeditat: & cum singulari sit bonitate, pluit super iustos, & iniustos, & solem suum oriri facit super malos & bonos, etiam priusquam à nobis rogatus sit.

Spiritualia perseueranter orantibus.

Fidem vero, & virtutis opera, & regnum cæleste, nisi cum labore, & perseuerantia forti admodum oraueris, nunquam impetrabis. Desiderandum est enim primum: tum vbi desideraueris, ex animo quærendum, adiunctis fide ac perseuerantia: neque omnino quod præstare ipse possis, quicquam prætermittendum: neque patiendum, vt à tua ipsius conscientia condemnare, veluti qui negligenter, & cum socordia ores: & cum hæc omnia seruaueris, tum demum voti compos efficiaris tui, quando Dominus voluerit; quandoquidem quæ tibi expediant, melius ipse intelligit, quam tu: & ea re fortasse differt quæ daturus est, vt eo modo magis te ad assiduitatem vocet, & vt intelligas quod sit donum Dei, & vt datum diligenter custodias.

Cur Deus quæ daturus est differt.

Siquidem nititur vnusquisque, quod magno labore inuenit, id maiori etiam quadam diligentia custodire; ne eo amisso, labores etiam vna cum eo suos multos amittat, neuè neglecto Dei munere æterna vita indignus efficiatur. Quid enim profuit Salomoni, cito sapientiæ donum inuenisse, quod postea erat amissurus?

28. Celeriter impetrata citò amittuntur.

Proinde, noli vnquam animum despondere, nisi celeriter inuenias, quod rogas. si enim intellexisset Dominus te, si munus celeriter impetrasses, id nequaquam esse amissurum, sine dubio, quæ eius est bonitas, vltrò ipse tibi nullo tuo rogatu detulisset. Nunc autem tibi prospiciens hoc fuit. Etenim si, qui talentum quod acceperat, saluum custodierat, is tamen propterea, quod illud ad quæstum non contulerat, condemnatus fuit, qui non verisimile est, eum multò grauiùs mulctatum iri qui illud etiā amiserit? Hæc ergo cum ita esse intelligamus, siue maturiùs aliquid, siue seriùs consequimur à Deo, hoc tenere constanter debemus, vt ipsi gratias agamus, quando Dominus quæcumque facit, ea omnia saluti nostræ consulens facit, tantum nosne pusillanimitatis vitio à petitione constanti desistamus. Idcirco enim similitudinē attulit de vidua illa, quæ duritiam iudicis iniqui emolliuit assiduitate sua, vt nos quoque assiduitate adhibita impetraremus postulata nostra.

Assiduitas impetrat à Deo petita.

Ex hoc enim & fides nostra, & charitas erga Deum declaratur, quandocumque, esto quod petimus, non celeriter auferamus, gratias ipsi tamen agere non desistimus, constanter immanentes petitioni. Gratias ergo illi agamus assiduè, vt digni habeamur, qui sempiterna ipsius bona consequamur. Ipsum enim addecet gloria, in sæculorum sæcula. Amen.

CAPVT VII.

De moderandis animi cogitationibus.

29. Mens quid & eius functio? *PRINCIPIO sanè omnis in eo adhibenda cura est, vt animi agitatio in officio retineatur: quod assequemur, si eam mentis imperio subiiciemus, qua ipsa diligentissimè obseruans prouideat, ne à recto animus futiliter aberret, neve à trahentibus ipsum in diuersam partem, corporis affectionibus prauis prægrauetur? quemadmodum enim per oculum corpus videt, sic animus cernit per mentem ipsi agnatam: at neque vt vnum in altero, sed vnum & idem prorsus animus est & mens. Hæc autem naturalis est vis quædam, neque aduentitia eius animi partis in qua posita ratio est. Etenim anima quando excitata vi intellectuali, quam à procreatrice sua Sacrosancta Trinitate insitam accepit, de rebus, de quibus debet ex officio, quæque honesta sunt, consultat; tunc libera est ab insidiis corporis, motusque eius perturbatio prospicient, comprimensque, & in se digna tranquillitate versatur, & in paccatissimo otio res naturæ conuenienter contemplatur, oculis quantum fieri potest in Sacrasanctam ac Venerandam Trinitatem intentis: nimirumque illud reputat, & secum assiduè expendit, quam excellens Diuinæ gloriæ maiestas sit, ad quam (quæ est illius fulgoris incredibilis magnitudo) aspirare nemo potest: splendorem præterea immortalitatis contemplatur, sapientiæ infinitam vim quamdam, solidissimam, & omni fluctuatione vacuam tranquillitatem, itemque affectione omni, ac motu carentem naturam. Cui enim ex improuiso accidere nihil potest, veluti qui reconditam in se ipso, non secus ac in quodam thesauro rerum omnium scientiam teneat, tam præsentium, quam futurarum, & vniuersa ipse complexus sit, cuiusque ditioni subiecta sunt vniuersa, nihilque sit in rerum natura, quod aut aduersum accidere, aut omnino contra attollere oculos possit, huic consentaneum est, perpetuam semper pacem adesse, atque tranquillitatem. Siquidem repentini, & qui præter spem eueniunt rerum casus, ij sunt, qui perturbationem mortalium mentibus solent afferre.* NOT. Plura hic, & in sequentibus Theologicè satis attingit Chrysost. Primo indistinctionem omnimodam intellectus ab anima ibid. *neque vnum in altero, sed vnum & idem prorsus animus est, & mens*; cuius oppositum celebre satis est assertum in schola D. Thomæ cum ipso 1. parte quæst. 77. art. 1. & quæst. 79. art. 1. ad 1. vbi plura de sensu huius propositionis.

30. Distinctio intellectus ab anima.

Contéplatio huius vitæ, in quo sita sit? Secundo: contemplatiuam vitam in Sacrosanctæ Trinitatis contemplatione præcipuè consistere docet; secundario in consideratione virtutum moralium, & effectuum in Trinitate *non secus ac in quodam thesauro rerum omnium* contentorum: *quæ quidem* vt inquit D. Thom. 2. 2. quæst. 180. art. 4. cap. *in futura vita erit perfecta, quando videbimus Deum facie ad faciem, vnde & perfectè beatos faciet. Nunc autem contemplatio Diuinæ veritatis competit nobis imperfectè, videlicet per speculum in ænigmate; vnde per eam fit nobis quædam inchoatio beatitudinis, quæ hic incipit, vt in futuro continuetur*: de qua in præsenti. Tertio docet contemplationem hanc inchoatam, omni fluctuatione vacuam, ac motu naturæ carentes afferre tranquillitatem: cui etiam doctrinæ suffragatur apertè D. Thom. ibidem art. 8. cap. vbi resoluit vitam contemplatiuam esse diuturnam propter duo: Primò *quia competit nobis secundum actionem incorruptibilis partis animæ, scilicet secundum intellectum, vnde potest post hanc vitam durare. Alio modo quia in operibus contemplatiuæ corporaliter non laboramus. Vnde magis in huiusmodi operibus continuè persistere possumus, sicut Philosophus dicit in 10. Ethic.* Idem docet articulo 6. cap. & quæstione 179. artic. 1. ad 3. Contemplatione non laboramus

31. Lætitia virtutis comes. *Quem autem praua affectio prorsus nulla obturbat, contraque cui virtus est omnis, omnisque dignitas comes adiuncta, hunc sine dubio ritè, vt par est, lætari existimandum est, eiusque lætitiam immutabilem esse, atque sempiternam, quando lætitia virtutis ac bonitatis est affectatrix, vt est apud Prophetam: lætabitur Dominus in operibus suis. Animus igitur quicumque mentem suam peruigilem & in actionibus rectis assiduè occupatam detinuerit, is & in his quas dixi, contemplationibus versabitur, & huiusmodi exercitatione, consuetudineque mores suos ad æquitatem, ad iustitiam, modestiamque ac tranquillitatem componet, atque perpoliet. Idem verò vbi mentem agitare destiterit, & in res cognitione dignas intendere, ex templo veluti importuni proterui atque canes absente moderatore ex diuersis partibus libidines corporis foras sedant, & vehementer in ipsum oblatrant, & variis modis dilacerare conantur: quippe videlicet, cum earum singula vitalem pro se quæque illius vim ad se rapiant.*

32. Animæ vis duplex. *Siquidem duplicem ego animi esse arbitror vim, cum ipse vnus sit, atque idem: quarum altera corpus attingat, vitalis scilicet: altera quæ tota in perspicienda veritate versetur, quam quidem rationalem etiam appellamus. Sed enim ex his quam vitalem nominauimus vim, eam, quoniam contemperata est cum corpore, animus propter contemperationem illam naturaliter, non voluntariè progignit. Etenim quemadmodum fieri non potest, quin Sol res eas illuminet, ad quas radios suos appulerit: item quoque fieri non potest, quin animus, in quo corpore insit illud viuificet. Contra vis illa veri perspiciendi, à voluntate proficiscitur, motum hinc sortita suum. Quamobrem qui animus vim illam contemplatricem siue rationalem ita instituerit, vt assiduè peruigil sit (vt ait Propheta: Neque dormitabit, qui custodit te) dupliciter is vitiosos corporis motus consopit, ac tranquillat. Siquidem & si in rebus potioribus, sibique affinibus inquirendis occupat, & motus corporis sui confusaneos obseruans cohibet, atque compescit. Si verò quod ignauia sese dediderit, eam contemplatricem desidem torpere passus sit, otiosam itidem vitalem vim nacta libidines corporis, partitaque nullo moderante, prohibenteve, animum ad suos appetitus ac functiones pertrahunt. Ex quo intelligi potest affectiones corporis tunc esse violentas, quotiescumque ratio, quæ in nobis est, cessat: easdem illa moderante, & imperium suum exercente, facillimè obtemperare. Quare si quis rectè modo rem putare voluerit, nullo pacto, is corpus culpandum existimabit.* NOT. Contemplationis Dei comitem esse lætitiã docet Chrys. cui fauet D. Th. 2. 2. q. 3. 32. Contemplatio delectabilis.

q. 3. art. 5. c. eo quod in ea sita sit vitæ huius, & futuræ beatitudo, quæ optima operatio hominis est, optimæ potentiæ, & respectu optimi obiecti: *Et quia vnusquisque* (inquit) *videtur esse id, quod est optimum in eo, vt dicitur in 9. & 10. Et hic ideo talis operatio est maximè propria homini, & maximè delectabilis:* puta causaliter; quatenus ea stante in intellectu non potest non resultare in voluntate delectatio. Distinguit deinde Chrysost. duplicem vim animæ rationalis, *vitalem* scil. & *rationalem*: sub vitalis membro animalem & vegetatiuam comprehendit. Vitalem eam dicit, quæ propter contemperationem cum corpore *non voluntariè progignit*, quod de vegetatiua potentia non obediente imperio rationis intellige cum D. Th. 1. 2. q. 17. art. 8. & 9. & q. 50. art. 3. ad 1. & 22. q. 148. art. 1. ad 3. & alibi. *Animalis* autem ea est Chrysostomo, cuius affectiones violentæ sunt, *quotiescumque ratio quæ in nobis est cessat*: motus namque appetitus sensitiui, nati sunt subesse imperio rationis, eoque moderari: vt passim cum ipso docent Theologi. Argutè tandem contemplationem quam *vim percipiendi* appellat) à voluntate proficisci inquit, *motum hinc sortita suum.* Cui apertè concinit D. Thom. 2. 2. q. 180. art. 7. ad 1. his verbis. *Ad 1. dicendum: quod vita contemplatiua licet essentialiter consistat in intellectu, principium tamen habet in affectu: in quantum videlicet aliquis ex charitate ad Dei contemplationem excitatur. Et quia finis respondet principio, inde est, quod etiam terminus & finis contemplatiua vita habet esse in affectu: dum scilicet aliquis in visione rei amata delectatur, & ipsa delectatio rei visæ amplius excitat amorem.*

Triplex animæ vis.

Contēplatio ab affectu principium habet.

CAPVT VIII.

Quod corpus malum non est.

34. *NEQVE enim alienum est, vt opinor, si in hac ce mea tibi sententia explicatione etiam prauas illorum opiniones eripuero, qui malè de corpore suspicati sunt. Vt enim, charissimè luculenta quædam res, ac per se bona equus est, & quo is natura ferocior est, ac vehementior, eo præstantior haberi solet: sessore tamen perito eget, moderatoreque, nempe qui ipse rationis sit expers. (Enimvero in eum vbi moderator ascenderit, ille quidem conabitur vti ingenio suo: Hic si naturales rector inuenti motus rectè ac ratione insidens gubernat, præterquam quod ipso vtiliter vsus est, etiam ad finem, quem sibi proposuit, peruenit, nempe qui & ipse incolumis seruatus sit, & iumentum ad vsum sibi commodissimum esse intellexerit; contra vero vbi pullum, qui in frenando præest, vitiosè instituerit, & pullus sæpè numero à recta via aberrat, & per confragosa ruens, se & sessorem ipsum plerumque in eamdem ruinam dat, & vtriusq; casus non aliunde quam ex rectoris ignauia proficiscitur.) Similem etiam in animo quoque & corpore esse existimare rationem debes. Neque enim temerè tributi corpori appetitus sunt, sed vt ad res aliquas prorsus vtiles essent, & commodi. Ipsum autem rationis est expers, nimirum ob eam causam, vt rationis præstantia maiorem animus dignitatem obtineret. Si enim naturales ipse corporis rectè temperat motus, præter id quod incolume illud conseruat hoc etiam accedit, quod ipse perpetuo à periculis permanet liber. Si verò neglecta ratione se somno dediderit, & moderandi corporis habenas ignauia remiserit, & ipsum corpus, veluti quod ratione moderatrice destitutum sit, à recta egreditur via, & animam secum vna in eamdem perniciem trahit: non quidem ob eam causam quod suaptè natura ipsum vitiosum, sed quod illa negligens sit. Etenim si eiusmodi essent affectiones ista corporis, quæ ab animo domari non possent, meritò culpa in corpus posset transferri. Si verò inuenti sunt multi, quorum studiis deuicta illa cessare, nequaquam ab iis iure corpus culpatur, qui ipsum tanquam vitiorum autorem traducere non dubitant: sed negligentia culpa in eo est, cui delatum corporis imperium est, cum neque ipse animus naturaliter malum in se habeat, sed propterea in vitio sit (si quando sit) quod virtutem deserit. Siquidem vitium nihil aliud est, quam virtutis desertio.*

Corpus moderatione rationis eget.

Appetitus corporis vtiles.

Corporis vitia menti tribuuntur.

NOT. Pulchrè confutat Manetis errorem asserentis corpus suapte natura esse malum, & à malo principio factum, quem sequuti sunt Paterniani, Venustiani, Priscillianistæ, & Patriciani de quibus Gaulterius in Chronol. sect. 3. damnati à Leone 1. ep. 71. & in Concil. Bracarensi 1. cap. 3. & impugnati à Castro l. 4. aduersus hæres. V. *Caro & corpus humanum*

CAPVT IX.

Quod nequaquam temere cum mulieribus frequenter colloqui liceat.

AC de moderandis quidem animi in cogitando motionibus, corporisque affectionibus in officio continendis, deque amplitudine ac tranquillitate hominis interioris, similiterque de rerum ad ipsum pertinentium contemplatione, ac cura, superius, quantum potuimus abundè disputauimus. Verum enim non in eo tantum elaborandum nobis est, vt motus animi in cogitando moderemur, sed quoad fieri possit, ab earum etiam rerum congressu longissimè fugiendum est cum primis, quæcumque in conspectum nobis adducta, refricata libidinum memoria consilium rationisque vim nobis perturbant, atque confundunt: bellaque & sollicitos in animo angores cient. Etenim bellum quod præter voluntatem nostram incidat nobis, excipere, fortasse necessarium sit, ipsum verò aliquem sibi voluntarium creare, id vero summa stultitia est. Siquidem ignosci ei forsitam possit, qui in priore illo victus sit (nolim autem omnino hoc Christi athletis euenire.) atqui in posteriori hoc superatus discedat, is præterquamquod rem admodum ridiculam facit, non meretur etiam cur sibi ignoscatur. Quo circa fugienda imprimis cum mulieribus nobis congressiones sunt; collocutionesque, neque ad eas vnquam accedendum, nisi cum grauissima nos aliqua ad eas necessitas impellat, & aliter facere non possimus. Atque ipsa etiam vbi nos necessitas adegerit, ab ipsis non secus atque ab igne cauendum est; adeo vt quam ocyssimè nulla mora ab istis nos extricemus. Animaduerte enim quid de hac re Sapientia dicat: Abscondet quis ignem in sinu suo, & vestimenta sua non comburet? Aut: Ambulabit quispiam super carbones ignis, & pedes non comburet? 35.

Bellum voluntariè amplecti stultum.

Mulier vt ignis cauenda.

36. *Mulierum colloquutio nulli non periculosa.*

Quod si quis dicat, ex assiduo se cum mulieribus colloquio, congressuque, & conuictu non admodum lædi, hic sine dubio aut maris natura particeps non est, & portentum est quoddam insolentissimum, & præter omnium opinionem admirabile, & vtriusque sexus (vt ita dicam) confiniis positum: cuiusmodi esse illos ferunt, qui nati eunuchi sunt: siquidem hoc illis etiam velimus tribuere, quod nullo modo fœminarum libidine afficiantur, aut moueantur: Concupiscentia enim Spadonis deuirginans iuuenculam, inquit Sapiens, aut certè si expers non est cum totus immersus libidinibus obruatur, ebriis aut phrenitide correptis similem se esse non sentit, qui grauissimis affecti morbis, morbum à se tamen abesse omnem existimant.

Scandalosa.

Verum quod ratio non dat, hoc demus nos in disputatione: posse videlicet aliquem exsistere, qui nullis libidinum aculeis pungatur, aut extimuletur. Verùm, & si hoc ipse non sentit, qui quæso hoc ita esse, cæteris item facilè poterit persuadere? Porro quod quis nulla proposita vtilitatis spe, multitudinem scandalizet, hoc ei arbitror non vacare periculo. Quanquam ad hanc alia etiam ratio spectanda est, quod etsi vir nullam ipse in animo suo perniciosæ cogitationis noxiam conceperit, de muliere certè, quod ea quoque idem faciat, nunquam nobiscum controuertet, quod ipsa videlicet nullis corporis libidinibus moueatur. Quin incidit sæpenumero propter consilij imbecillitatem, & maiorem quandam in eo sexu ad libidines procliuitatem, cum fœmina ipsa aliquantulum eius, qui inconsideranter secum congressus sit, libidine commota sit. Atque ille quidem nullum vulnus accepit, sed sæpenumerò inflixit: & quemadmodum id fecerit non intelligit. Tum per simulationem videlicet spiritualis charitatis monachum crebro adiens muliercula, oculis primum peccato largiter explere se incipit, & formam illius aspectibus lasciuis depascitur, & abditam intus virginem, cuius amore præcipuè Sponsus tenetur, impuris cogitationibus vitiat, & corrumpit.

Mulier viro libidinosior.

37. *Qua moderatione eis colloqui liceat.*

Proinde ne eorum quæ diximus quicquam eueniat, danda est opera, vt (si qua fieri possit) mulierum colloquia congressúsque funditus fugiamus. Sin id non possit, in eo enitendum est certè, vt quam rarissima illa, & quam breuissima fiant: neque id ex odio sexus; apagè: neque vt qui cognationem illarum abnegemus: quin potius earum etiam patrocinium suscipiamus, & quantum in nobis est, benignè faciamus, & cum omnibus promiscuè, quæ natura humana participes sunt, tum verò illis præcipuè, quæ pro seruanda integra castitate in certamen descenderunt, veluti quæ in pari ac fraterno nobiscum curriculo certent: congressum tamen defugiamus, ne ex ipsarum aspectu, in memoriam eius, cui semel nuntium remisimus, libidinis, cuique aditum ad nos perpetuò interclusimus, redire cogamur. NOT. Tota ferè iis concinit Sacra atque prophana pagina. Et primum de incauti igneique muliebris aspectus periculo Ecclesiastici 9. inquit Sapiens: *Ne circumspicias speciem alienam: propter speciem multi perierunt, & ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit.* Ex patribus sibi ipsi præ cæteris consonat Chrysost. ipse hom. 3. de Verbis Isayæ vbi ait *Vt ignis vbi fœnum arripuerit, nihil moratur, sed simul vt attigit materiam, incendit flammam: itidem, ignis concupiscentia simul atque per oculorum intuitum elegantem attigerit formam, protinus exurit animum.* Vnde Tibulus lib. 4. in laude Sulpitiæ ad Martem inquit.

38. *Forma fœminæ ignis.*

——— ——— ——— ——— caueto
Ne tibi miranti turpiter arma cadant.
Illius ex oculis cum vult exurere Diuos,
Accendit geminas lampadas acer amor.
Illam quidquid agit, quoquo vestigia mouit,
Componit furtim, subsequiturque decor.
Seu soluit crines, fusis decet esse capillis,
Seu compsit, comptis est veneranda comis.
Vrit, seu Tyria voluit procedere palla.
Vrit, seu niuea candida veste venit.

Et Paris Helenæ apud Nasonem, inter plura ad rem.

Lis est cum forma magna pudicitiæ.

Nulli autem hominum periculosam non esse mulieris formam, arguitè probat ex illo Eccles. 20. *Concupiscentia spadonis deuirginauit iuuenculam:* & 30. *Sicut Spado complectens virginem, & suspirans.* Vndè lib. 1. Vit. Patr. Cum magnus ille Ioannes cognomento Eleemosinarius (cap. 23. vitæ ipsius apud Rosuuey.) Monachum quendam Eunuchum Hebræam puellam (quam ad fidem conuertere cupiebat) alloquentem comparat; Monachus ipse respondit: *Timens itaque ego iudicium Dei assumpsi eam, æstimans quod non immitteret tentationem Sathanas spadonibus: nesciebam verò quod nemini parcat.* Quidni ergo virum exurat fœminæ consuetudo, qua Spado, *nec vir, nec fæmina* (quique vt Naso 2. Amor. eleg. 3. inquit

Nulli viro non exitialis.

Mutua nec Veneris gaudia nosse potest)

iuxta Salomonis dictum exardescit? Hoc autem fœminis ipsis incendij autoribus euenire, prodit Iuuenalis sat. 6. vbi dissuadens matrimonium à mulierum flagitiis, inquit.

Sunt quas Eunuchi imbelles, ac mollia semper.
Oscula delectant, & desperatio barbæ.

Hinc dato (*quod ratio non dat.*) disputationis ergo virum in congressu vacare periculo, fœminam tamen ex maiori procliuitate ad venerea, vulnus semper libidinosæ commotionis accipere, aduertit Chrysost. cui apertè facit Terentius in Hecyra; inquiens. 40.

Fœmina nunquam periculo vacat.

Censen' te posse reperire vllam mulierem
Quæ careat culpa? an quia non delinquunt viri?

Et Propertius lib. 2. Eleg ad Iouem pro ægrotante

Tu prius, & fluctus poteris siccare marinos,
Altáque mortali deligere astra manu
Quam facere vt nostræ nolint peccare puellæ

Et lib. 3. de Mulierum incontinentia

Obiicitur toties à te mihi nostra libido
Crede mihi, vobis imperat ista magis
Vos vbi contempti rupistis fræna pudoris
Nescitis captæ mentis habere modum, &c.

CAPVT X.

Quod corporis exercitatio in opere faciendo, corporis viribus admetienda est.

Verū enim verò illud consequens est, vt venter ipse quoque in officio contineatur: siquidem ventris

Venter qualiter moderandus. *ventris moderatio animi perturbationum compressio est: perturbationum autem compressio animi pax est, atque tranquillitas. Animi vero tranquillitas nihil alium quam virtutum facundissimus fons. Porro continens ventris moderatio ea praestantissima indicanda est, quam vires corporis cuiusque definiunt. Siquidem inuenti nonnulli sunt, qui in rebus grauissimi laboris perferendis nihil omnino graue pertulisse sibi visi sunt, eaque laxamenti loco potius quam laboris habuere, idque propter vegetam, ac praeduram, quae illorum in corporibus inesset harmonicam temperaturam ac robur eximiũ.*

Iidem labores cur aliis graues aliis leues. *Verum enim quod hi tolerare facilè potuerunt, aliis causa fuit cur periclitarentur, quandoquidem ea nonnunquam in diuersis corporibus dissimilitudo reperitur, quae inter ... as ferrumve, ac arentia siue sarmentitia ligna. Quamobrem ita amplectenda à nobis continentia est, vt eam cum viribus corporis commetiamur. Quae enim solo animo cernuntur virtutes, ea omnes omnibus promiscuè aequaliter seruandae proponentur, veluti mansuetudo, morum facilitas, summissio animi, siue humilitas, bonitas, amor in fratres, innocentia, studium veritatis, misericordia, lenitas, humanitas: has enim peculiares animi esse virtutes dicimus, quādo ad eas parandas, colēdasuè animo, corpus nihil plus affert,*

Corpus cur ... virtutum animi. *quam quod ipsi quaedam (vt ita dicam) veluti curia est in qua huiusce modi res deliberantur.*

41\. Mediocritas in labore corporali seruanda. *Porro modum vires corporis finient, si neque videlicet leuiores quis labores suscipiet, quam quantis ferendis esse par possit: neque si ea item persequi volueris, quae sustinere se non posse intelligat. Siquidem huius rei quoque rationem haberi arbitror oportere, ne eum propterea, quod in continentiae cultu seruatus modus non sit, corpus eneruauerimus inertes deinceps, & ad res gerendas inutiles existamus.*

Homo natus ad laborem. *Neque enim eo consilio Dominus hominem finxit, vt segnis ac languens desideret, sed contra potius vt esset, qui se in laboribus honestis exerceret: quandoquidem & primò in paradiso Adae praecepit vt laboraret, & paradisum ipsum custodiret (etsi enim hisce verbis altior quidam adiunctus est sensus, nihilominus tamen propterea hoc ipsum etiã quod omnibus expositum est, imitatione ac studio dignum est) & tum deinde postquam ex eo ille eiectus exulauit, sententiam tulit, vt pane suo in sudore vultus sui vesceretur. Quod autem quae Adae dicta tum fuerint, ea omnibus etiam dicta sint, qui ab eo sunt oriundi ex hoc liquido perspici potest, quod cum illum tantummodo, tum nominatim Deus morte mulctasset, quando dixit, Terra es, & in terram reuerteris: nihilominus tamen omnes, quotquot ab eo originem duxere, eiusdem similiter vnà cum eo calamitatis participes extitere. Quamobrem cõuenit vnumquemque neque naturae ordinem, neque praescriptos à natura opifice limites transilire, potiusque in his continere se, & corpus in actione aliqua occupatum tenere, illudque prouidere, ne ipsum, dum grauius, quam par est, premit, opprimat. Quandoquidem sapientissimè ego illum rationem arbitror suam instituere, quicumque se intra constitutos huiuscemodi fines contineat.*

42\. Probatur ex S. Scriptura. *Pluribus praeterea hoc quod dicimus sanctarum litterarum testimoniis possumus confirmare. Siquidem praecipiunt Diuina oracula vt laboremus, & corpus actuosum motionique expositum habeamus, potiusque aliorum indigentiis subueniamus, quam aliundè ipsi opem expectemus. Vt autem ipsum immodicis macerationibus extabefactum reddamus, ac dissolutum, hoc verò nullo modo. Huius autem rei fide omni dignissimus testis est Paulus, apud quem quodam in loco scriptum est sic: Audiuimus inter vos quosdam inordinatè ambulantes, nihil laborantes, sed curiosè agentes. Et ordinis, dissolutionem, laboris desertionem pronuntiat: Non enim, inquit, inordinatè nos inter vos gessimus, neque gratis panem manducauimus ab aliquo, sed in labore & fatigatione, nocte & die laborantes. Et quod hoc etiam maius est, Ad ea quae mihi opus erant ministrauerunt manus hae. Itemque alio in loco: Vt laborantes, inquit, panem suum manducent. Et alibi: Vt quieti sitis, & vt vestrum negotium agatis, & laboretis manibus vestris.*

Prorsus liber esse ab omni animi elatione Monachus debet, & mediam vere ac regiam viam ingredi, neque ab ea vel in hanc, vel in illam partem vspiam declinare, vt videlicet aut segnitiem amplectatur, aut continentia ita corpus affligat, vt ad obeunda deinceps munera sua vtile esse non possit. Si enim rectum esset, homines dissoluto corpore desidere, & veluti spirantes mortuos iacere, credibile est tales nos à prima conditione Deum fuisse conditurum. Quod si hoc ille non fecit, illud haud dubiè statuendum est, eum rationem esse illam secutum, quam esse rectam intelligebat. Quod si tales ille nos finxit, quales si essemus, rectissimum erat futurum, peccant quicumque quantum in ipsis est, quod rectè factum est non conseruant. Monachis moderatio laboris suadetur.

43\. NOT. Vno verbo D.P.N. Benedictus haec omnia complectitur c. 48. vbi de labore manuum loquens, *Omnia* (inquit) *mensuratè fiant propter pusillamines*, quod etiam monet breuis aequè ac peruetusta sententiola Comici *Nequid nimis.* Bene autem editi in margine notant, Monachos *nisi per sui Ordinis statuta obligentur, non teneri ad manualia opera.* Nulla namque Monachorum statuta aliquid addunt vel subtrahunt generali praecepto laborandi in Sacra scriptura passim expresso, vt probat D. Th. 22. q. 181. a. 3. in arg. sed contra: vbi ait: *Ad praecepta seruanda, quae communiter omnibus proponuntur eodem modo tenentur Religiosi ac saeculares: sed praeceptum de opere manuali communiter omnibus proponitur vtpote 2. Thesal. 3. non ergo Religiosi magis tenentur operari, quam saeculares.* Imo neque aliter in praesenti Chrysost. is qui solitariam vitam seorsim degunt praeceptum laborandi proponit, vt patet apertè ex illis verbis n. 41. *Quod autem quae Adae dicta tum fuerint* (scilicet vt in paradiso laboraret) *ea omnibus dicta sunt, qui ab eo sunt oriundi* & n. 42. *Praecipiũt Diuina oracula vt laboremus &c.* Diuina enim oracula non plus in hac re Monachos quam saeculares alloquuntur. Quod si per statuta Ordinis labor manuum indicitur Monachis, vt ibidem notat D. Th. in c. ex D. Hieron. ea tantum obligatione teneri censendum est, quam D. Benedictus veterum Patrum vestigia secutus c. 48. statuit, eo scilicet, quod *otiositas inimica est animae &c.* & c. 50. *si necessitas loci, aut paupertas exegerit &c.* quae iterum cum obligatione generali cunctorum hominum recidit vt videre est apud D. Th. 16. in c. vbi ait quod *labor manualis ad quatuor ordinatur. Primo quidem & principaliter ad victum quaerendum, Secundo ad tollendum otium &c.* Praeceptum laborandi cunctis hominibus cõmune est.

44\. Quod si eumdem nobis Benedictum obiicias c. 48. aientem: *Si autem necessitas loci, aut* Labor manuum antiquus in meliora studia mutatus.

aut paupertas exegerit, vt ad fruges colligendas per se occupentur, non contristentur, quia tunc verè Monachi sunt &c. verus ergo Monachus non est, qui non laborat. Iis eruditè, vt assolet, satisfacit noster. Nicolaus Brauo in Not. ad c. 50. n. 2. inquiens quod taliter operantes erunt *verè* Monachi, hoc est imitatione priscorum, prout in Ægypto & Oriente alibique antiquioribus retro temporibus esse solebant. Quibus aliàs verior & perfectior Monachatus successit in maiori & solemniori expressione votorum, autoritate approbationis, stabilitate, clausura, addictione frequenti ad sacra indesinenter tractanda, potioribus studiis sectandis, & aliis quibus decor & disciplina Monastica, si ritè teneatur, præfulget, & quibus manuum laborem restauret, & melius reponat. Quæ omnia latius tangit idem autor ad cap. 48. n. 14. quem tu consulas. Vide autem plura de hac re notata l. 3. c. 3. a. n. 15. c. 4. n. 6. c. 5. n. 29. c. 6. n. 5. & 67. & lib. 4. c. 2. n. 10. c. 3. a. n. 1. c. 4. n. 16. & c. 5. n. 71. & alibi.

CAPVT II.

Cogitationum animi moderanda vehementia.

45. Vis cogitationis.

ILlud autem diligenter pietatis cultor obseruato, num qua ex iniuria in ipsius animo domicilium ædificauit praua affectio, ac delituerit; nunc vbi peruigil illa ac vehemens in Deum mentis intensio oblanguerit: ne forte Spiritus sanctificatio, & quæ inde in animũ promanat, illuminatio obscurata sit. Vigentibus enim his, quæ diximus, bonis nullam prorsus rebellionis occasionem nancissentur hæ corporis affectiones: quippe cum animus videlicet in rerum altiorum cura sit occupatus, neque corpori vsquam libidines excitandi locum concedat. Si enim cogitantibus sæpe numero aliquid nobis de rebus vitæ huius, mente acriter in aliquam cogitationem defixa, neque oculi, neque aures muneribus funguntur suis, animusque relictis sensibus in ea cõmentatione totus inhæret, multò, profectò facilius, si in animis nostris diuinus amor viguerit, omnis prorsus vel leuissima etiam à nobis de libidinibus aderit cogitatio. Quod si sese hæ interdum loco paululum commouerint, exemplo facillimè eas in ordinem rediget magnanimis prudentia.

Animi tepiditas.

Vtrumne quaso prastabilius est, fœcundas arbores imitari, quæ & ipsæ copiosæ sunt, & alios fructuum quos habent vbertate delectant: an assimilem esse oleribus iis, quæ immodico costa solis ardore & siccitate languescunt, neque vlla in re (vt est apud Prophetam) à beta semielixa differre? (quippe qui ne tuarum quidem ipsius necessitatum esse minister valeas: & quod grauius est, qui integras ad teipsum tuendum à natura vires acceperis) atque ex dimidia tantum parte solo videlicet animo, ac non etiam corpore philosophia operam dare? Etenim si essemus extra corpus constituti, necessario solo tantum animo optima ac praclarissima quæque sequeremur. Verùm quia ex duplici natura constamus, duplex virtutis quoque esse studium debet, idque tum strennitate corporis, tum animi etiã industria exerceri.

NOT. Locus Prophetæ à Chrysostomo citatus extat apud Isaiam c. 51. & vbi vulgata. *Sicut oryx illaqueatus pleni indignatione Dominum*, ibi 70. *sicut beta semicocta pleni furoris Domini.* Quæ verba exponens Hieronymus, pulchrè & ad rem præsentis capitis doctrinæ omnimodam lucem affert his. *Pro beta semicocta reliqui Interpretes orygem captum, & illaqueatum transtulerunt, quod genus bestiæ nascentis in eremo inter immunda animalia Deuter. 14. ponitur: pro quo Septuaginta Syra lingua opinati sunt thoreth, quæ dicitur beta. Hoc de nomine: transeamus ad sensum. Filij tui sicut oryx venatorum laqueis irretitus, dormierunt in compitis & plateis; & super nudam humum nuda membra ponentes, indignationem Domini, & increpationem Dei sui propriis miseriis indicarunt. Porro iuxta 70. qui noluerint habere diuitias spirituales in omni verbo & scientia & operibus bonis, nequaquam habitabunt in domibus, quæ virtutibus extruuntur, sed in principiis viarum, & in exitu tangentes omnia, & omnia relinquentes. Qui rectè dormire dicuntur illo somno, de quo scribitur. Dormierunt somnum suum, & inuenerunt nihil. Et comparantur beta semicocta, quod genus oleris est vilissimi, & fragilissimi. De quibus oleribus puto illud in Psalmis dici: Ne zelaris in malignantibus &c. Quoniam sicut fœnum velociter arescent, & sicut olera herbarum cito decident. Est etiam ægrotantium cibus. Qui semel incredulus est, appellatur beta cruda; qui autem simplici contentus fide potest dici beta cocta. Porro qui inter vitia atque virtutes medius fluctuat & duplici corde accedit ad seruitutem Dei, iste rectissimè vocatur beta semicocta, ad quem & in Apoc. Ioannis loquitur Deus: vtinam aut calidus esses, aut frigidus; nunc autem quia tepidui est euomam te.* Quid pulchrius ad rem? Neque ab hoc sensu plurimum distat orygis illaqueati similitudo, qui cum solus inter animantia cætera contrario pilo, & ad caput verso vestiatur, quando irretiri cæperit, forsam progredi non valens capitur, cum regredi nolit: quod haud dissimiliter indesides iactauit D. P. Bernardus ser. 2. in Purificatione.

41. Captum virtutis viam relinquentes betæ similes

Beta olus vilissimum & insipidissimum.

Aptissimè autem intepidos insipida adducitur betæ natura nostris *Azelga*, quam peculiari epitheto *fatuam*, hoc est, omnis salsi saporis expertam salsissimus Poëtarum appellat Martialis l. 13.

Vt sapiant fatua fabrorum prandia beta,
O quam sæpè petet vina, piperque coquus.

Et Catullus.

Lanquidior tenera, cui pendens Sicula beta.

Vnde apud Calepinum *Beta* quoque appellabantur homines molles, & cinædi, & *betizare* dixit Augustus pro *languere*, & *effeminari.* Consule Plinium lib. 19. cap. 8.

CAPVT XII.

In sumendis cibis non voluptas, sed ratio sequenda.

POrro strennitas corporis non in otio posita est, sed in negotio. Quamquam illud quoque diligenter

genter animaduerti debet, ne per causam necessitatis corporis, eo impingamus, vt voluptatibus seruiamus. Si enim hoc posset impetrari, vt cum in perpetua inedia corpus teneremus, ipsius nihilominus integra opera ad munera sua obeunda vti possemus, vtique esset hoc optimum. Verùm quoniam rarissima ea inueniuntur corpora, quæ in istiusmodi victus ratione non concidant, & adhibita moderatione ieiunandum est, & corpori necessarium maximè subsidium tribuendum: neque in assumendis cibis dux habenda voluptas est, sed ratio, quæ necessitati ipsa modum prudenter definiat, more peritorum medicorum, qui nulla ipsi cum animi perturbatione, accommodata morbis remedia adhibent. Huiusmodi enim animi affectio in quocunque fuerit, hic si cibum assumpsit, nihil est, quod ad philosophiam attinet, quamobrem eo inferior habendus sit, qui ab eo se temperarit. Quin potius is, & quod ad rei finem attinet, non perpetuum modo ieiunium, sed inediam etiam est assecutus, & quod sapienter corpus gubernarit egregiè in eo regendo prudentiæ laudem inuenit. Neque enim moderata corporis in victu adiectio, continentiave, ea sunt quæ cupiditates accendant, & libidines indomitas reddant. Nam hoc quidem intemperantia, & immeditus deliciarum luxus facit. Atque ad id quidem probandum, quod in præsentia disceptandum nobis propositum est, hæc cum ex legibus naturæ, tum ex Diuinis litteris à nobis petita sufficiant.

Ratio in ieiuniis medicum imitetur.

Mediocritas inedia est.

NOT. Ex his quasi ex vniuersalibus principiis descendit (vt assolet) D. Parens Benedictus ad constituendam mensuram prudentem cibi & potus, *remota* (c.39.) *præ omnibus crapula*, & *seruata in omnibus parcitate* & c. 40. *ne subrepat satietas vel ebrietas*: talique temperamento *quod si labor forte factus fuerit maior; in arbitrio & potestate Abbatis erit, si expediat, aliquid augere* de cibis c. 39. & c. 40. *si aut loci necessitas, aut labor, aut ardor æstatis amplius* (vini) *poposcerit, in arbitrio Prioris* (idest Prælati) *consistat*. De *Hemina* quam pro mensura potus assignat vide dicta c.1.nu.5.

CAPVT XIII.

Christi Domini conuersatio omnis internæ exercitationis extitit prototypon.

48. Christi affectatio eius imitatio est.

VErum enim quoniam quæ diximus, ea non rationibus tantum roboranda sunt, sed exemplis etiam rerum gestarum nostra confirmanda sententia est, ad ipsum iam Liberatoris nostri vitæ institutum pergemus, quod mortali in corpore ab ipso seruatum, omnibus quicumque pietatem in vita colere vellent, virtutis exemplar, ac pictura veluti probè expressam effigiem quandam proposuit, vnde cuncti lineamentis illius inspectis, cum nulla in parte à proposito ipsis exemplari imitatione declinarent, simile inde pro se quisque in vitam suam exemplum transferrent. Nam quod vitam suam liberator noster præstantissimi viuendi ritus omnibus ipsi obtemperare volentibus exemplar proposuerit, ipsum audi, hoc apertissimè dicentem: Si quis mihi ministrat, me sequatur, inquit. Quibus verbis nequaquam affectationem eam ille significat, quæ corpore fit (quando qui hoc facere possit, reperiretur nemo, cum, quod ad corpus pertinet, Dominus in cœlo nunc esse intelligatur) sed acerrimam, quantum fieri possit, vitæ ipsius Institutorum imitationem.

49. Eius impeccabilitas.

Quæ igitur vita fuit Liberatoris nostri? quam ille, dum hic inter nos versaretur, vitæ rationem secutus est? Peccatum quidem non fecit. Qui enim à peccato vinci iustitia potuisset? aut quo pacto veritatem vanitas superasset? quave ratione infirmitati virtus debellata cessisset? aut postremo, quomodo quod nihil est, de eo quod est, victoriam reportasset? Semper est enim Deus quippe cuius natura neque originem habeat, neque finem vnquam sit admissura. Peccatum vero ipsum est nunquam, neque in propria ipsum per se substantia vlla sua esse cognoscitur. Cumque in iis magis, quæ malè fiunt defectione boni, quam in iis, qui ipsum faciunt naturam suam positam habeat, intelligibiles quasdam tenebras malefactis imprimit, quæ à iustitiæ lumine dispelluntur. (Lux enim, inquit, in tenebris lucet) & eo vsque durant. Sublatis enim his vnà etiam simul peccati substantia deletur, & euanescit. Quæretur enim, inquit, peccatum eius, & non inuenietur; licet peccantibus pœna propter peccatum sit reposita, & ob ea, quæ flagitiosè fecerint, cruciatus propositi sempiterni.

Peccatum nihil est.

NOT. Impeccabilitatem Christi Domini probat ex incompossibilitate eius, quod *semper nihil est*, idest peccati, cum eo *qui semper est*, idest Deo. Peccatum autem nihil esse cōtendit, eo quod in *defectione boni* consistit, hoc est in priuatione bonitatis, seu rectitudinis. Quia verò etiamsi malitia moralis nihil reale sit, attamen aliquid saltim morale est, cruciatus æterni dignum hominem constituens, quod à iustitiæ seu gratiæ lumine dispellitur; hinc peccatum *intelligibiles quasdam tenebras* appellat, quibus sublatis, deleri inquit, & euanescere peccati substantiam. De quibus Theologi cum D. Th. 1. 2. q. 72. Vide inter alios M. n. lorca to. 1 in 1. 2. disp. 25. de Actibus humanis; vbi latè de priuatione, in qua consistit essentia peccati, & to. 2. disp. 40. de Gratia, vbi de oppositione morali gratiæ & peccati, ac dispulsione peccati per gratiam.

50. Christi virtutes.

Peccatum igitur non fecit nec inuentus est dolus in ore eius. Sed contra, lenitatis, patientiæ, facilitatis, mansuetudinis, humanitatis, comitatis, animi submissionis, prudentiæ, virtutum denique cuiusque modi documenta præbuit complura; quæ quidem in Euangeliis omnia apertè explicata cernuntur. Ac lenitatis quidem ac patientiæ, perferendis assiduè Iudæorum insidiis (cum earum nouissima quæque, præ incredibili sua magnitudine, priores apparere non finerent) ipsis eatenus clementer corripiendis, quatenus eorum improbitatem comprimeret vlciscendis autem, aut persequendis, ne tantillum quidem. Etenim in eo ille assiduè vsque constanter perseuerauit, vt (si fieri posset) illorum immanitatem suis benignè factis euinceret, & benè merendi perpetuitate conceptam in se alij acerbitatem mitigaret. Ad extremum etiam eorum causa, qui se in crucem agebant, crucifigitur. Comitatis vero comiter, vt par erat, ad se omnibus admittendis, & facilitate sua ad colloquium secum animandis, non bonis modo, sed iis etiam, quos ex consuetudine iam improbitas delectaret. Hac enim inducta

Qualis patientia.

Comitas.

inductæ meretrices mulieres ad illum adibant, publicanique, non vt aut illa libidinis, aut hi auaritiæ morbum augerent; sed ea re, vt inolitas accrescentes animi sui labes abstergerent; atque interlinerent: neque in deterrendo plus poterat facinorum conscientia, quam in animo addendo recuperandæ sanitatis spes; quæ quidem nequiquam prorsus ipsos fallebat, quando reipsa maiora multo experti nanciscebantur, quam erant ea quæ opinione conceperant.

51. Misericordia & humanitas quanta

Porrò humanitatis ac misericordiæ documenta illa quanta sunt tandem? nunc in solitudine fame iam confectis mensam instructissimam apparare quæ dupliciter ipsos teneret, & rerum necessariarum copia, & admirabili illarum apparitionis modo: nunc eorum qui adiecti erant misericordia commoueri, eo quod erant dissipati, disiectique velut oues non habentes pastorem, inualetudines præterea corporis sanare, debilitata; ac manca membra integrare, animorum morbos tollere, indissolubiles peccatorum nodos expedire exortarum violenter pactionum, quas cum patre peccati diabolo pepigeramus, obligationes dissoluere. Humilitatis exempla quanta denique nobis exhibuit? quod ipse non solum vltro mortale corpus assumpserit, sed ex humilibus etiam parentibus (quod ad vitæ huius conditionem attinet) & nasci, & natus putari voluerit: ac nasci quidem ex matre, natus autem putari ex eo qui appellatus est pater. Prudentia verò prorsus illa fuere vel maxima quod & Saduceos commento illo septem fratrum, qui omnes cum vnius eiusdemque vxoris viri fuissent è vita discesserant, resurrectionem conantes cauillari, refellerit: & simili modo Pharisæorum discipulos vna cum Herodianis à se summo pudore affectos dimiserit, quando proposita lubrica & ancipiti quæstione, vtrum censum dari Cæsari oporteret, nec ne, responsum ab eo (vt ita dicam) ambidextrum abstulerunt, quod altrinsecus illorum amentiam concerpere, & vellicare valeret; quippe quod non dari iuberet, sed reddi: Reddite enim, inquit, quæ sunt Cæsaris Cæsari; Cæsaris enim erat numisma, cuius imaginem & titulum præseferebat insculptum.

Humilitas.

Responsum Christi ambidextrum.

CAPVT XIV.

Quod Christi Domini vita omnis corporeæ exercitationis exemplar est.

52. Quotidianũ victum laborando queritat.

ATque hæc quidem animi præcipua virtutum documenta sunt, quæ ille edidit, & præter hæc alia etiam infinitis partibus plura. Corporis vero cuiusmodi, ac quanta? propter quæ potissimum etiam hoc à nobis inductum exemplum est, qui prima sua ætate parentum suorum imperio esset subiectus, & labores corporis omnes æquo vna cum ipsis animo illis obediens toleraret Verisimile est enim, cum homines illi essent, & iustitiæ & pietatis cultores, tenues tamen, neque necessariis ad viuendum copiis satis instructi (quod ex præsepi intelligi potest, in quo venerabilis ille fotus est fetus) solitos eos in assiduis corporis laboribus versari, & hac ratione quotidianum sibi victum quæritare. Porro Iesus cum his, vt diuina litteræ prædicant esset subiectus, sine dubio in perferendis etiam vna cum ipsis laboribus morigeram declarabat suam obedientiam.

Cæterum vbi post ætate progressus, dominica iam diuinaque beneficia aperiret, discipulos denique eligeret, & de cœlesti regno promulgando cogitaret, non angulo aliquo abiectus, & corpore viribus destituto, aliorum ministerio indigebat: sed assiduè nunc quidem itineribus faciendis, iisdemque continenter pedibus conficiendis, simulque discipulis ministrando, vt ipse ait (Ego enim in medio vestrum sum, inquit, sicut qui ministrat & item: Sicut filius hominis non venit, vt sibi ministraretur, sed vt ministraret) nunc discipulorum etiam suorum pedes lauando, post doctrina eos, & longioribus sermonibus instruendo, impigreque ex locis aliis in alia se transferendo, saluti nostræ consulere non intermittebat: semelque tantummodo iumento, eoque ipso ad exiguum tempus vsus reperitur; neque id vt lassitudinem corporis leuaret; sed vt opere ipso Propheticum oraculum confirmaret.

Prædicationis labor.

Pedites iter facit.

Semel tantũ iumento insidet.

CAPVT XV.

Quod Apostolorum & Prophetarum conuersatio interna, & externa exercitationis Monasticæ typus est.

QVid Apostoli, nonne ipsi quoque Dominum sunt imitati? nonne assidui in laboribus erant? Animaduerte Paulum indiuulsè laborantem, contentèque itinera facientem, nauigantem, pericula adeuntem. Animaduerte cum tempestatibus iactaretur, agitaretur, flagris cæderetur, lapidibus peteretur, & animi robore, & corporis firmitate, contra aduersa omnia fortissimè staret. Quod si in eo ille fuisset, vt corporis vires immoderata incontinentia eneruaret, nunquam profectò ex illis quæ gessit, ad coronam illam quam postea adeptus est, peruenisset. Quamobrem præclarè is facere existimandus est, qui cum Domini & discipulorum, atque adeo Apostolorum ipsius, & animi virtutes, & corporis exercitationes sibi imitandas proposuerit, haud quaquam otio marcere corpus sinit, sed in optimis illud assiduè officiis continet. Cum enim animi munus sit, de rebus bonis ea seligere, quæcumque corporis etiam opera conficiuntur; corporis exequi ea, quæ recta animus iudicarit: cui si ad exequendum vires defecerint, mancum quodammodo, atque inchoatum relinqui officium necesse est; quippe quod in sola voluntate tanquam compressum iaceat, veluti germen aliquod, quod in sinu terræ delitescens comprimitur, in eaque occultius marcescit, neque in eorum vsum foras se dat, quorum causa creatum est à natura.

53. Pauli labores.

At & diuturnam Dominus inediam pertulit, dixeris. Idem fecit Moyses, idem Elias Propheta. At enim illud tu quoque animaduertito, Dominum, itemque Moysem & Eliam hoc semel tantum fecisse: reliquo autem toto vitæ tempore, eam, quam par erat, perpetuò disciplinæ moderationem adhibuerint, idque otio languere nunquam siuerint, sed vsque in laboribus assiduisque exercitationibus continuerint, sicque auxiliari opera corporis, animæ virtutes illustriores reddiderant, dum omnibus suis partibus absoluendæ spirituali suæ conuersationi operatoriam eiusmodi, & actiuam vitam, ceu sigillum ac clausulam adiecerunt. Hoc Moyses, hoc Elias, hoc Ioan. etiã ipse factitauit, qui cũ aliquandiu ex arcano quodam Dei consilio se in solitudine illa tenuisset, in loca postea culta egressus est; vbique prædicando, baptizandoque, quæ munera

54. Moyses & Elias actiua & contemplatiua vita exercitati.

Et Ioannes Baptista.

munera ipsam etiam rerum actionem attingunt, illa sua ad extremum intrepida apud Herodem animi libertate certaminis sui finem inuenit. Hoc idem & sanctorum Catalogus omnis, & Iesus ipse seruauit, quando hi assiduè vsque in re agenda aliqua versabantur. Quo circa prospicuum est vndique, cum ex legibus naturæ tum ex doctrina diuinarum literarum, tum ex sanctorum omnium virorum exemplis, ipsiusque adeo liberatoris nostri vitæ instituto, & illa perfecta pietatis cultoribus viuendi norma, & honestius, & vtilius esse confirmando corpori suggerere quam adimere vires: idque strenuum obeundæ bonæ actioni, quam victum reddere, & exoletum, vltronea quapiam maceratione. NOT. De virtutibus Monasticis Christi Domini vide dicta l.2.c 2.à n.1. Moysi l.1. c.7. per totum Eliæ ibid. c.9. per totum Ioannis Baptistæ l.2.c.1. per totum.

CAPVT XVI.

Quod opera illa consectari Monachus debet, quæ ipsius professioni idonea sunt.

55. Cauponari Monachis non licet. *CÆterum in his se operibus exercere Monachus debet, quæ ordinis ipsius decoro conueniant, cuiusmodi videlicet ea sunt omnia, à quibus cauponariæ artis, & imposturæ omnis absit suspicio, quaque nulla longiores animi distractiones, aut improbi quæstus sequantur, sintque eiusmodi, vt manentibus intra tectum nobis magna ex parte confieri possint, ne operum laboribus contentius quam par sit consectandis, animi in virtutis commentatione, neruos, industriamque elidamus: in quo illud spectandum, vt opus absoluatur, & à quiete tamen non discedatur: si verò etiam tempus aliquod inciderit, vt necessario subdio aliquid administrandum sit, haudquaquam hoc philosophiam tamen impediet. Qui enim verè philosophus est, is cum corpus suum curarum suarum domicilium, & animi sedem firmissimam habeat, licet casus illum in forum attulerit, licet in maxima conuentus alicuius celebritate versetur, licet in monte aliquo, licet in agro, licet in media multitudinis frequentia sit, stabilis tamen in naturali suo Monasterio manet, quippe qui mentem suam introrsum ad se ipsum recollectam habeat, & de rebus ad officium suum pertinentibus philosophetur. Siquidem fieri facile potest, vt & qui se intra priuatos parietes contineat, is si negligenter se gerat, mentis agitatione circum vagetur foras, & vicissim qui in foro medio versetur, is si excubet perinde sit ac si in magna esset solitudine constitutus, qui videlicet cogitationem suam ad seipsum tantummodo ac Deum conuersam habeat, sensibusque suis perturbationes omnino nullas admittat, quæ à rebus ortæ sensilibus, in animos solent nobis incidere.*

Distractio vbique fugienda.

56. Ordo quid in præsenti. NOT. I. Nomen *Ordo* in præsenti nullatenus in eo sensu vsurpandum est, quo à Monachis sæculi nostri ad significandum Religionis alicuius corpus, pluraue Cœnobia, seu Cœnobiorum prouincias sub vno capite accipitur; sed quatenus idem valet, ac *Institutio* seu *Ordinatio*: nam in primo sensu nunquam apud Veteres in vsu fuit, & vix temporibus D.P.N. Benedicti inuenitur introducta; quod latè pluribus stabilitum est in Comment.M. Maximi Epist.Nuncup. à n.43. quem consulas quæso vide infra l. 6. c.4. n.96. & 97. NOT. II. Prohibet Chrysostomus cauponariam artem tanquam *Ordini* seu *Instituto* tam Anachoretico quam Monastico adeo exitialem, vt neque cauponas ingredi nullatenus honestum iudicet. Atque ita etiam Ægypti sensisse Patres, testis est Ioannes Moschus cap.4.Prat. Spirit. vbi refert admonitionem Scithici Senis factam cuidam Monacho ingredienti tabernas his verbis: *Tu autem in cauponas ingrederis, & quæ non vis audis, & quæ sunt noxia vides, inhonestisque, & viris, & mulieribus coniungeris.* Sed & ethnicis adhuc cauponarum frequentia turpis & indecens adeo visa est, vt Cicero Pisoni hæc in probrum obiecerit: *Nonne tibi nox erat pro die, non solitudo pro frequentia, caupona pro oppido?* Cauponariam autem ipsam vt quæstuosam, effrænatisque cupiditatibus, imposturis, ac fraudibus obnoxiam taxat Martialis lib. Epig. 53. his. Cauponaria Monachis dedecens.

Continuis vexata manet vindemia nimbis:
Non potes, vt cupias, vendere caupo merum.

Luculentius Mantuanus.

Vnde honor est bibulis, & spes cauponibus ampla.

Hinc VI.Synodus Gener. Constantinopoli in Trullo Regij palatij A.C. 680. celebrata can.9. hæc statuit. *Nulli clericorum liceat officinam habere tabernariam. Nam si clerico nefas est cauponam adire, multo magis in ea cæteris ministrare. Quod si quid eorum, quæ facere ipsi minime licet, susceperit, vel cessato vel deponitor*, & in Reformatione Cleri Germaniæ cap.3. apud Iouetium de Sanctionibus Ecclesi. class.1. sect.3. *Insuper tabernas publicas euitent, nisi eas peregrè proficiscentes ingredi oporteat &c.* Imo B.P. Benedictus non solum vilem, & abiectam cauponariæ artis quæstuositatem, verùm quidquid imposturæ vel fraudis speciem vtcumque redolet, à Monasterio profligat cap.57. inquiens: *si quid ex operibus artificum venundandum est, videant ipsi per quorum manus transigenda sunt, ne aliquam fraudem præsumant inferre.*

NOT. III. Haud quaquam *Philosophiam*, hoc est motum honestatem vero Philosopho, idest *Monacho* quouis loco intermittere licitum esse contendit Chrysost. etiam in conuentus celebritate, in media frequentia in monte, in agro &c. cui Instituto consonat penè ad verbum duodecimus humilitatis gradus apud D. P. Benedictum cap.7. vbi verè humilem Philosophum fore Monachum inquit, *si non solum corde, sed etiam corpore humilitatem se videntibus semper indicet, idest in opere, in Monasterio, in Oratorio, in horto, in via, in agro, vel vbicumque sedens, ambulans, vel stans &c.* iuxta illud Luc.18. *Oportet semper orare, & nunquam deficere*, & Thessal. 5. *sine intermissione orate*, de quorum sensu vide doctè notata à N. M. Nicolao Brauo in cap.20. Regulæ n.2. Orandum sine intermissione.

CAPVT

CAPVT XVII.

Quod neutiquam temerè cum quibusuis hominibus consuetudinem habere Monachus debet.

57. Non omnibus aperiẽda cordis arcana.

IAm ne illud quidem decere iudicandum est, temerè seipsum quibusuis credere, denudareuè aut aperire animi arcanum sui. Si quidem homini in eo, quod ex Deo est, vitæ genere versanti, multi parati esse insidiatores solent, atque ipsi, adeò coniunctissimi quique in eum studiosè quid agat, inquirunt. Quocirca danda omnino nobis opera est, vt non nisi magna adhibita diligentia, circumspectioneque in congressum cum extrariis hominibus veniamus. Si enim ipse Liberator noster (vt est in Euangelio) omnibus seipsum non credebat, (Ipse enim, inquit, Iesu non credebat, seipsum illis) si ille purus, & labe omni carens ille ab omni culpa liber, ille iustus, ille qui quantuscumque erat, nil nisi virtus erat, hoc faciebat, qui fieri poterit, vt nos qui peccatores sumus, qui ad lapsum procliues; qui ab recto, quod nobis proposuimus, itinere, identidem aberramus, idque & ob naturalem nostram imbecillitatem, & propter eum, qui bello nos improbè, & acriter persequitur: sed hoc poterit impetrari, vt si curiosis hominibus vitam nostram inspiciendam exposuerimus, non & prauas in nos calumnias conflemus; & ipsi nobismetipsis scandalos statuamus? Si quidem plerumque etiam quæ rectè fiunt, ea maleuoli in crimen vocare non dubitant: neque vel leuissimas quidem præterire offenciunculas sinunt, quas non maledictis insectentur.

Iesus non omnibus se credebat.

58. Sæculares putant Monachos mutasse naturã.

Quamobrem in admittendis extrariorum hominum congressionibus magna adhiberi a nobis cautio debet. Etenim præter ea quæ diximus temeritatis vitio, aliud etiam peccatum incurrunt, cum scilicet cogitant eos, qui à communi cum cæteris viuendi instituto mutarunt, non consilium mutasse, sed diuersam planè ab humana induisse naturam neque de pietatis cultoribus iudicant, tanquam de ijs, qui cum in iisdem affectionibus versantur, eas tamen animi virtute, & voluptatibus à se segregandas rationis imperio subiiciant: sed illud existimant naturales ex illorum corporibus omnes funditus affectus esse sublatos; quo fit vt si vel transuersum vnquam spiritalis vir ab recto declinarit, confestim vinuersi, hi ipsi, qui vehementissimè ipsum antea laudibus efferebant, admirabanturque, eius accusatores existant acerbissimi, palamque se ipsos reprahendant, vt qui ne priores quidem illi laudis veras tribuerint. Vt enim cum in certamine pugil aliquis concidit, illico in eum aduersarius insurgit, ipsumque ferit, & humo magis etiam affligit: item hi quoque simul atque aliquem de ijs, qui assidui in virtutis cultura sunt, paululum aliquid de virtutis curriculo deflexisse animaduerterint, ex templo in eum inuadunt, maledictisque, & criminationibus perinde vt iaculis petunt, neque secum reputant ipsi sexeniis se quotidie vitiosarum affectionum telis trasigi: cum pietatis propugnatores, quamuis similibus ipsi quoque affectibus sint circumsessi, aut leuissimum inde, aut nullum plerumque incommodum accipiant, & quod magis eos mouere deberet, qui acriorem quam illi aduersarium excipiant, quando hi appertissimè ei se aduersarios professi sunt; & magnum quid adeptum se ille arbitratur, si de his victoriam reportet: contraque mortifera plaga loco ducit, quandocunque victus discedit, nimirum vt qui perfectè, & cunctis tum virtutis partibus sit debellatus. Nam susceptum sibi aduersus vita huius negotiis deditos certamen, id vero admodum contemnit: idque partim eo, quod ex illis plurimi eius ditioni sponte se, atque adeo cursim venientes subiiciunt, veluti qui voluptatibus varijs, & concupiscentiis tanquam esca deliniti ad peccatum illiciantur, ipsique victoriam de se quam facillimam præbeant: partim, quod quamuis ex ijs nonnulli peccato aliquatenus videantur resistere, hi tamen distractionibus variis impediti, paruo negotio à contentione illa acri auocantur, & depelluntur, versique in fugam, & missilibus continenter petiti, multas ac fœdas secum cladis suæ notas ab hoste irrogatas referunt.

Hinc Monachorum impiæ obiurgationes.

Sæculares vitia propria non considerant.

Mocachorũ acrior pugna.

Sæculares vltro se diabolo subiiciunt, Monachi victi.

59. Monachi, & sæcularis certandi ratio diuersa.

Quod si aliqui extiterint aliquando, qui curarum vitæ huius impetu profligato, prementis se aduersarij bellum exceperint, at longè tamen illorum dispar certandi ratio est. Siquidem multis, atque adeo infinitis partibus maiora sunt illa, quæ exhauriunt ij, qui se colendæ pietati totos penitus dedere. Alter enim retinere contendit ius suum, & in controuersiis de rebus vitæ huius pertinacissimè litigat. Contra, Monachus de iure etiam suo iis, qui secum controuertunt, & delitigant, concedit, & præcepto illi obtemperat: Ab eo, qui aufert quæ tua sunt, ne repetas. Ille vt par pari referat, percussus, & percutit, & iniuria læsus relidit: & hoc modo æquabile se tenere ius putat. At hic eatenus tolerans est iniuriæ, quoad iniuriis se aut plagis afficientis libidinem exaturet. Atqui idem voluptates corporis assiduè studet coercere: dum alter earundem illecebras perpetuò consectatur. Quo fit vt ne inter athletas quidem iure æstimem haberi posse, qui in ciuili vitæ genere versantur, quandocumque cum assiduis pietatis cultoribus conferantur. NOT. Vide notata in cap. sequent.

CAPVT XVIII.

Quod sæculares etiam honesta Monachorum opera taxant.

60. Sæculares Monachum comedere nolunt.

ATque aliud etiam præterea animaduerto, quod iis solitum est vsu venire, qui communem ac vulgarem vitam sequuntur, quandocumque in pietatis cultorum vitam inquirunt. Simul ac enim pietatis cultor cum animo suo secum statuerit rectum esse, post longinquam esuriem esca corpus fulcire suum, ne ruat: veluti si omnino corporis ac materiæ expers esset, aut nullum prorsus, aut quam minimum cibum assumere illum, volunt. Et si ex huiusmodi disciplina quempiam admimaduerterint, qui non vsquequaque inclementer corpus tractet, ac vel tantillum illius necessitati subueniat, hunc conuiciis, calumniisque proscindunt, deriuatáque ab vno in cunctos proteruia, petulantiáque, vniuersos pariter lurcones quosdam, & balluones appellant. Neque illud reputant se, cum his; & ex ipsis nonnulli ter etiam quotidiè epulantur crassissimis, pinguissimisque suffarcinati vescantur cibis, & infinitam carnium molem deuorent, ingentemque supra modum vini ingurgitent vim, mensis tamen nihilominus se ita inhiati

Si vnum comedere vident, omnes lurcones appellaut.

inhiare, vt exemptis è vinculis post diuturnam esuriem catulis assimiles videantur. Porro qui verè pietatis sectatores sunt, iÿ quam fieri potest, aridissimo vtantur cibatu, & in quo præter imbecillitatem temues, admodum ad alendum vires sint: idque in totum diem semel, quibus modo perpetuò disciplinæ ordinem seruare in animo est; hunc ipsum quod modicè, vt ratio iubet, assumunt, iure vbi eius sumendi tempus aduenit, fidenter nulla impediti religione, necessarium corpori auxilium tribuunt.

Quibus in mensa communicandū. *Quo fit, vt nequaquam conuenire iudicandum sit, libertatem nostram ab alia conscientia iudicari. Si enim nos cum gratia participamus, quid blasphemamur pro iis, de quibus gratias agimus? cum exiguam admodum, & vilissimi pretij ciborum portionem tanta nos cum voluptate amplectamur, cū quāta ne ipsi quidem splendidissimos, & copiosissimos cuiusque modi ferculis instructissimos mensarū apparatus. Verum enim ex his, quos diximus, hominibus, si quis forte sit, cuius perspecta nobis & animi prudentia, & vita innocentia sint, & disciplinam nostram in reuerentia habeat, hunc mensa nostra communicari, si id vsus poscat, à ratione neutiquam alienum fuerit.* NOT. I. Duobus hisce capitibus effrenatam sæcularium in Monachos impudentiam misero seculo nostro pertinaciter, & (quod turpius est) impunè grassantem viuis coloribus depingit, ac vehementi spiritu carpit Chrysost. Sed quid ego, vt Tullius olim, præsentia tempora doleo, quid mores? Nonne iidem semper mores, eadem semper tempora fuere? Nonne procax semper, & atheos vulgus non solum Gentilitatis errore, sed Ecclesiæ etiam gremio fouetur? De nobis sanè loquebatur Apost. 1. Cor. 4. cum aiebat: *Vsque in hunc diem & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & laboramus operantes manibus nostris, maledicimur, & benedicimus; persecutionē patimur, & sustinemus; blasphemamur, & obsecramus; tanquā purgamenta huius mundi facti sumus, omnium peripsema vsque adhuc. Non vt confundam vos, hæc scribo, sed vt filios meos charissimos moneo.* Et quidē non parua nobis ex irrisione, quam patimur, oriretur cōfusio, nisi quotidie his ab Apostolo moneremur. Quid namque peripsemate vilius, quod Ambrosio Calepino teste, *propriè limatura, siue rasura, Scobs, ramentum, vel purgamentum* dicitur? Ea eorumque pretio secularibus Monachi sumus; *nec minus apud gentium vulgus* (inquit Calep. locum Apostoli exponens) *Detestabiles sumus, quam illi qui diris execrationibus onerati atque obruti pro salute publica abiici olim solebant: quæ sententia congruit iis, quæ præcedunt. Peripsema enim ramenta vestigiorū significat, quæ vt sordida abiiciuntur.* Quid vilius excogitari potuit? Deuenit Monachatus ad aurea secula Patrum Ægypti, ibique teste Ioanne Moscho cap. 153. Prati spir. *Duo patres sæculares erant Constantinopoli multum religiosi multumq; ieiunantes. Vnum igitur ex his veniens in Raythu, sæculo abrenuntiauit, & factus est Monachus. Post aliquantulum vero temporis venit & sæcularis frater eius in Raythu vt videret fratrem suum Monachum se reficientem nona hora, Scandalizatusque dixit illi: Frater, cum esses sæcularis, nunquam ante Solis occasum sumebas cibum. Tunc ait illi Monachus: Profectò frater quando eram in sæculo, aures meæ nutriebant me: vana enim hominum gloria, & laus non mediocriter me reficiebant, ieiuniique laborem leuiorem reddebant.* En ad literam obseruata à Chrysostomo. Rursus quot Athanasij tempore Monachatus pertulerit obtrectatores vide c. 4. n. 24. huius libri, quot Hieronymi æuo c. 5. à n. 3. testis denique eiusdem æui Basilius rem confirmat in Epistola ad Monachum lapsum, in quem aliosque eadem tēpestate leuiter delinquentes secularium adeo processerat impudētia, vt in publicis nimicorū tragædiis Monachorū lapsus agerentur in nugis, eo sanè animo vt irrisione aut odio dignus haberetur Monasticus Ordo, quasi procacitate linguæ vitæ suæ sordes eluere possent seculares *Dedecore* (inquit Basilius) *affecisti castitatis gloriationem. Vituperasti temperantiæ professionem, facti sumus captiuorum tragœdia: A Iudæis & Græcis per actus Scænicos repræsentantur res nostræ.* Quæ tanta morū peruersitas? Sapienter ergo Cæcilianum occinit Martialis lib. 9. Epigr. 63.

61\. Monachis peripsema secularibus.

Peripsema quid.

Monachorum lapsus Ady us Scenicis repræsentati.

Dixerat, ô mores, tempora, Tullius olim
Sacrilegum strueret cum Catilina nefas:
Cū gener, atq; socer diris cōcurreret armis,
Mæstaq; ciuili cæde maderet humus:
Cur nunc, ô mores, cur nunc ô tempora, dicis?
Et paucis interpositus.
Nō nostri faciunt, tua quod tibi tēpora sordēt
Sed faciunt mores, Ceciliane, tui.

62\. Monachi pietatis cultores.

NOT. II. Monachos *pietatis cultores* crebro in præsenti & alias appellat quod idē est ac *Therapeutas*; cur autem vita dicantur, vide latè notatum l. 2. c. 8. n. 15. & c. 12. à n. 1.

Fames optimum condimentum.

NOT. III. Arguté carpit sæcularium in cibis intemperantiam, & lepidè notat quanta Monachi voluptate vilissimam ac tenuissimā cibi portionem amplectantur, memor forsam Tullianæ illius facetiæ 2. definib. *Condimentū cibi fames*, Cuius etiam luculenter meminit D.P.N. Bernardus Epist. illa iure nobilitatis & miraculi inter suas prima, vbi Robertum nepotem Cistercij rigoris desertorem sic alloquitur. *Propter Zinziber cyminum, Saluia, & mille huiusmodi species Salsamentorū, palatū quidem delectant, sed libidinē accendūt Prudenter sobrièque conuersanti satis est ad omne condimentum sal cum fama. Quæ sola nō expectata, necesse est alias atque alias de nescio quibus succis extraneis confici permixtiones. Surge, præcingere, tolle otium, exere vires, moue brachia, cōplosas explica manus, exercitare in aliquo, & statim senties sola te appetere, quæ famem tollāt, non fauces demulceant. Reddet quippe sappores rebus exercitium, quos tulit inertia. Multa quæ respuis otiosus, post laborē sumes cum desiderio. Siquidem otium parit fastidium, exercitium famem. Fames autem miro modo dulcia redit, quæ fastidiū facit insipida. Olus, faba, pultes panisq; cibarius cum aqua quiescenti quidem fastidio sunt, sed exercitato magna videntur deliciæ* vitæ Chrysostomi sententiam infra n. 130.

Qui sæculares ad mensam Monachorum admittendi.

NOT. IV. Non facilè sæculares, neque quoscumque, ad mensam Monachorum admittendos statuit; sed eos solum, quorū prospecta nobis sit animi prudentia, vitæ innocentia, & disciplinæ nostrę reuerentia. Rursus neque hos pro libito in mensa Monachorum permitti debere, sed *si id vsus poscat* vnde nō possum non multum laudare D.P.N. Benedicti sedulā prouidētiā, qua prudēter, vt assolet, c. 56. disposuit, quod *Mensa Abbatis cum hospitibus & peregrinis sit semper*, quô nequaquā hospites

hoſpites (quanto minus ſæculares) Monachorum menſæ communicent. Laudo etiam eatũ Religionum morem grauiſſimum, nunquam, vel perrarò, *niſi vſus id depoſcat*, hoſpites ad fratrum menſam ſeu Refectorium admittentium: nec dubito cunctos Religionum Prælatos contrarium abuſum ſedulo à Monaſteriis profligaturos, ſi dicta Chryſoſtomi in præſenti ſeriò perpenderent.

CAPVT XIX.

Quod neque frequenter, neque temere extra Monaſterium exire Monachus debet.

63. Loci ſtabilitas ſuadetur.

*A*Tque illud etiam tenendum eſt, vt nequaquã quouis prætextu viſendorum, conueniendorumvè fratrum crebrò è Monaſterio velimus egredi. Siquidem diabolicum iſtud quoque commentum eſt, quando huiuſcemodi artificio vti aduerſarius ſolet, ad diſciplinæ noſtræ ſtabilitatem, ordinemque religioſæ huius vitæ labefactandum, ac peruertendum, atque hoc modo nos voluptatum illecebris illectos variis, iiſque inſtabilibus cogitationibus facere obnoxios ſtudet. Sed in eo potius elaborandum eſt cuique, vt tacitis ſecum colloquiis, intimiſque cogitationibus, animi ſui vitia diligenter perpendat, & corrigat. Etenim qui animum hunc attulerit, vt ſuperioris vitæ conſuetudinis, ab ſe modò vinculum abiecerit, etſi omnino hic ex ea ſua animi ad honeſta vitæ ſtudia applicatione laudem promeretur, at nondum tamen propterea ad virtutum culmen peruenit: quin quomodo eas conſequi poſſet, ſæpe numero nec cogitauit quidem: verum tacitus ſecum, cogitatione in ſe ipſum defixa, perturbatos animi ſui appetitus motuſque excutere diligenter debet, iiſque magna cum animi contentione eluctari, & quæ in eo incondita viderit, ac perturbata, ea melioribus conſiliis in ordinem redigere, atque ſedare. Sedata ſiquidem animi, & requieta conſtitutio, virtutis eſt argumentum certiſſimum. Cæterum qui huc illucque cõtinenti peregrinatione diſcurrit, neque ſtabilis certo vllo loco diu conſiſtit, ſed crebra ex aliis in alia loca ititatione collectam illam & conſtipatam animi in cogitando vim aſſiduo iſto flatu ac reflatu veluti euentilat atque diffundit, paulatimque corporis voluptates ſpectare inſueſcit, is qui quaſo perſpicaciter excutere ſe ipſum poterit? aut quæ minus honeſtè ſe habeant peruidere, & in melius reuocare? quippe cum in eo perſeueret, vt animum ſuum ad prauas aſſiduè affectiones inſtiget. Quod cum ita ſit amplectenda nobis maxima ex parte quies eſt, & in ſuo cuique aſſignato ſibi ad habitandum loco fortiter perdurandum, quo videlicet hoc ipſo animi ſui ſtabilitatẽ teſtatã faciat.

64. Quandoque prodeundũ pro tædio diſcutiendo.

Neque verò tamen propterea perpetuo eſt, tanquam in cuſtodia, permanendum: ſed quandocunque, & res poſcit, & conſcientia non reprehendit, liberè eſt, fidentérque prodeundum, & de fratribus probatiſſimi quique, & propter inſignem vitæ ſanctitatem maximè vtiles inuiſendi, & ex fructuoſo illorum congreſſu virtutum exempla capienda: ita tamen, vt (quemadmodum diximus) in prodeundo modus teneatur, & praua omnis ſuſpicio vitetur. Siquidem eſt ſæpe numero cum exortum in animo tedium ſuſcepta peregrinatio diſcutit, & ſpatio ad colligendas denuo vires, ac ſeſe erigẽdũ refocillãdũve dato, alacriorẽ ad capeſſẽda de integro pietatis certamina facit. Quod ſi quis apud ſe ipſum glorietur, quod pedem omnino è cella non efferat, enim vero intelligere is debet, inani ſe admodum re inflari. Neq; enim nõ prodire ipſum ſua ſponte laudandum eſt, aut aliquãdo prodire homines ſolet aut bonos facere, aut malos; ſed vel quod ad res honeſtas firmum ac ſtabile animi iudicium eſt, vel contra leuitas, & inconſtantia hominem bonum reddit, vel malum: ſi verò quis propoſitam ſibi ſemel in animo honeſtatem firmè conſtabiliuerit, & diuturna exercitatione temperandarum animi ſui motionum probè iam rationem didicerit, iſque edomitis corporis ſui libidinibus, & animi ratione alienis moribus refrænatis, quod propterea rationis fræno confidat, ob eã cauſam è Monaſterio prodire frequentiùs velit, vt fratres ædificet, viſitetque: qui eiuſmodi eſt, eum ratio ad prodeundum potius impellet, quam reuocabit: quo videlicet poſita ſuper candelabrum lucerna cunctis præclara doctrina ſua largè lumen impertiat, modo verò confidat, in quoſcumque inciderit, illis ſe & doctrina & exemplo virtutũ veluti Scholam futurum: & ſi ſe ipſum diligenter ante munierit, vt, quod eſt apud Apoſtolum, ne forte cum aliis prædicauero, ipſe reprobus efficiar. NOT. Conſtat ex notatis n.12. & notandis n.83. Chryſoſtomum in hac prima parte libelli huius Anachoretas alloqui quamuis Monachis vtilia etiam documenta paſſim permiſceat quod & ipſe aduertẽter notat in fine libri illis verbis: *Quando iis quoque qui in ſolitudine ſeorſim degunt, eam quam potuimus cohortationem attulimus vnum atque idem vtriſque propoſitum eſt, & quæ illis dantur præcepta his affinia ſunt, & illum quoque librum adeamus &c.* Vtriſq; planè Salutaris capitis huius Inſtitutio eſt; ſed directè ſpectans eos, qui ſolitariam ipſi ſeorſim vitam degunt, quibus ex libertate prodeũdi, periculum declinandi ad itinerum frequentiã è cella in cellam, & loci inſtabilitatem apertè imminet: quod non ita Monachos vrget ſub Prælati poteſtate viuentes; quibus integrum nullatenus eſt peregrinationes pro libitò arripere. 65. Peregrinatio tædij ſolitudinis remedium. Adhibuit immoderatæ reclusionis tædio peregrinationis moderatæ remediũ: præcauens ne falſa pietate inuiſendi vicinos fratres eiuſdem eremi, vel diſſitorum cellulas adeundi, ac libertate & occaſione vagandi & prodeundi decepti Monachi in frequentes inciderent itationes; atq; illuſtris Anachoretarum cõuerſatio in deteſtabile Girouagorum genus iret, de quibus D.P.N. Benedictus c.1. hæc habet: *Quartum genus Monachorum eſt, quod vocatur Gyrouagum. Qui totam vitam ſuam per diuerſas prouintias, ternis, aut quaternis diebus, pro diuerſorum cellas hoſpitantur, ſẽper vagi, & nunquam ſtabiles &c.* Eodem eos nomine indigitat Caſſianus Collect. 18.c.1. & alij quos refert noſter Brauo in Notis ad hunc locum.n.2. Hi ſunt, hiſque ſimiles, qui anſam inſtabilitate ſua tot probris, ac dicteriis parum piè in Monachos iactatis, imo & poëticè decantantis, dedere; quæ referre pudet. Nec te moueat, quod *Monaſterij* in præſentiarum non ſemel mentio fiat: nam apud veteres ſingulas ſolitariorũ cellas Mon. appellari notatũ manet l.2.c.12.n.18. & l.3.c.4.n.10.

66. Qua moderatione Monachi permittenda.

Iacturæ hinc labẽtis Monachatus prudẽter occurrit D. P. N. Benedictus c.66. inquiens: *Monaſterium, ſi poſſit fieri, ita debet conſtitui, vt omnia neceſſaria, id eſt aqua, molendinũ, hortus, piſtrinum, vel artes diuerſæ intra Monaſteriũ exercẽtur, vt nõ ſit neceſſitas Monachis vagãdi foras, quia omnino non expedit animabus eorum.* Attamẽ qui vagationẽ diſtrictè interdixerat, peregrinationẽ piè permittit c.67. de *Fratribus in viã directis*: ſed periculi emergẽtis conſcius

egredientes

egredientes omnium fratrum oratione commendari, in officio operis Dei commemorationem absentium fieri, redeűtes visa vel audita extra Monasterium non referre, ac tandem Monasterij claustra nec pedem egredi absque Abbatis iussione. Verùm tamen æquè prudenter, iuxta Chrysostomi regulam, ne clausura in perpetuam abiret custodiam, turturque gemebunda semper, Monachus, respiraret Regulam temperanter interpretatæ pia mater Cistercium Benedicti proles, ad discutiendum exortum in animo tædiũ, vires colligendas, contrahenda vela & alacrius de integro pietatis capesséda certamina, moderaras statuit Monachis peregrinationes (*cursu nãque & peregrinatione lætantur turtures* inquit Tullius 2. de Fin.) semel saltem in hæbdomada ire ad agrum permittens, (Sacro Quadrag. & Aduentus excepto tempore) & per triennium, ad minus vnius mensis spatio funem abrumpere, & ad Patres, Matres, fratres consanguineos, affines & amicos inuisẽdos prodire. Quod genus indulgentiæ rectè apud nostros hoc nomen *Recreationes* iampridẽ adeptus est, quæ modestam animi recreationem, ac moderationem pœnarum importat, vt ex Tullio notat D.Th. 22. q. 160. ar. 2. in c. & sub Eutrapeliæ virtutis nomine plura de hac re angelicè disputat. 16. q. 168. per totam.

Eutrapelia virtus.

CAPVT XX.

Quod locum frequenter demutantes Monachi peruersissimi sunt, & deuitandi.

67. Instabilium peruersissimi mores.

ATque illi etiam deuitandi sunt, qui instabiles identidem locum demutant, & modo ad hos, modo ad illos fratres se conferunt, & irrequieto acti impetu se in circumlustrandis assiduè Monasteriis occupant, & per simulationẽ spiritualis charitatis, carnis libidinibus obsequuntur: quorum in animis nihil firmitatis, nihil solidi, nihil quod disciplinæ conueniat ordinis, nihil denique prudentiæ inest, aut grauitatis: contraque summa curiositas, morum peruersitas, leuitas, inconsideratio, dolus, hypocrisis, mendacis & veteratoriæ orationis plenissima assentatio in istis redundant. Hi enim & lingua rudes, & ventre intemperantes sunt. Horum volucris animus continenter flabris veluti quibusdam pulsatur, horum consilia assimilia vespertilionũ volatibus sunt: quippe qui in directum nunquam feruntur, sed tortuoso, & incerto maximè volatu huc illucque temerè per errant, ac circumuagantur. Hi cum in speciem statim aliud facturi videantur, postea præter omnium opinionem, ad aliud quippiam longe diuersum subita mentis leuitate feruntur. Hi multum serpunt, & nihil promouent. Siquidem iumentis iis assimiles sunt, quæ ad molas deligata cum ingredi continenter non cessent, eodem tamen vsque in spatio semper reperiũtur: & fracto laboribus corpore, ipsa tamen vltra exigui loci fines progressa non sunt. Sic isti quoque cum assiduè in corporis libidinibus intricentur, in hisque depressi inhæresсant, ad spiritus fastigium nũquam euadunt: sed inexhausto cursu in orbem perpetuò incitati feruntur: nempe qui vna cum corporis concupiscentiis, voluptatibusque assiduè agitati, rotatique, eodem vnde mouerant, demùm referantur, & propter voluntatis prauitatem, ab iniqua, in qua sunt, seruitute nunquam liberantur. Hi cum oris speciem externè intuentium se oculis veluti escam quandam obiiciant, gulosam, & vafram, & astutam internè vulpẽ celant, multosq; ab recta viuendi via, adsimile, in quibus ipsi sunt, vitiorũ genus conantur abducere: quicunq; videlicet clauo rectæ rationis destituti, leui momento, nulloq; delectu magistris peræquè malis ac bonis fidem adiungunt, illudq; rectũ existimant, quodcunq; quis ipsis vel rectè vel probabiliter consuaserit. Et hos igitur secum trahere in sua prauitatis perniciem student, quod videlicet illorũ peruersionẽ, excusationem suam esse arbitrẽtur, & eleuationem criminũ suorum flagitiorũ communionẽ. Proinde hi omni ratione cauendi sunt, idque ea re, ne & pestis contagione cæteros inficiant, & ipsi cum se vndique velut proscriptos, & ab aliorum cõmunione summotos animaduertent, vel sero se ad meliorẽ frugem recipiant: & ignominiam illam quod bonos se defugere, atque aduersari videant, pedagogi loco accipientes, admoniti à prauitate resipiscant. Nam hoc etiã Paulus fieri iussit loquens de iis, qui nihil laborabant, sed curiosè agebant. Hunc enim, inquit, notate, & ne commisceamini cum illo, vt confundatur. NOT. De nomine *Monasterium* vide notata n. 65. De nomine *Ordo* n. 56. Pergit Chrysost. Gyrouagorũ mores latè depingere: pergitque D.P.N. Benedict. eosdem aperire, & taxare c. 1. vbi postquam de eorum instabilitate dixerat addicta n. 65. subdit: *nunquam stabiles, & proprijs voluptatibus, & gulæ illecebris seruientes, & per omnia deteriores Sarabaitis:* qui (vt ibidem immediatè antè dixerat) *bini, aut terni, aut certè singuli, sine pastore, non Dominicis, sed suis inclusi ouilibus, pro lege eis est desideriorũ voluptas, cum quidquid putauerint, vel egerint, hoc dicũt sanctum, &c.* En verba Chrysost. ferè ad verbum suæ Regulæ à Benedicto inserta. De Sarabaitis his affinibus vide notata l. 2. cap. 14. n. 3. & l. 4. c. 4. n. 78. Plura itidem hinc trãstulit Benedictus ad c. 61. vbi de Monachis peregrinis suscipiẽdis, eorumque spiritu prudenter examinãdo loquutus subdit: *Si voluerit* (peregrinus Monachus) *stabilitatẽ suam firmare, non renuatur talis voluntas, & maximè quia tempore hospitalitatis potuit eius vita dignosci. Quod si superfluus, aut vitiosus inuentus fuerit tempore hospitalitatis, non solum non debet sociari corpori Monasterij, verum etiã dicatur ei honestè vt discedat, ne eius miseria alij vitientur.* Generaliter ? cunctos prauè viuentes Monasticæ excommunicationis pœna plectendos, vt separationis ignominia ad meliorem se frugem recipiant, mille locis cum Chrysostom. instabiles in præsenti animaduertente, aliisque Monach. doctoribus statuit Benedictus; de quo vide notata l. 3. c. 5. n. 33.

Cauendi.

68. Gyrouagorum vitia.

CAPVT XXI.

Quod ab omni prorsus cleri, aut præsidentiæ inter fratres appetitione abesse Monachus debet.

69. Ambitio morbus diabolicus.

COeterũ clerum, aut inter fratres principatũ nullomodo appetere Monach. debet. Siquidẽ diabolica ista pestis est, & libidinis dominãdi labes, quæ res insigne est primæ illi⁹ diaboli prauitatis indicium

dicium. Etenim ex hac ille quoque imperandi libidine præceps, insigni illo superbiæ lapsu corruit. Et sine dubio, qui in huius vitij potestate est, is eodem planè cum diabolo malo laborat. Qui autem ab eo captiui tenentur, eos inuidos, contentiosos, insimulatores, impudentes, calumniatores, assentatores, humiles vbi non conuenit, illiberales, gloriosos, sexcentis denique aliis huiuscemodi turbis refertos existere necesse est. Etenim qui est huiusmodi, is idoneis inuidet, ac palam traducit. Quin erit sæpe numerò cum illorum etiam interitum exoptabit, quò videlicet sublatis de medio, qui tales sunt, in deferendis muneribus necessario suffragia ad ipsum deueniant; atque ex hoc etiam aliud sequetur, quod iis, penes quos illa deferendi potestas erit adulabitur, atque ita multa illiberaliter, ac seruiliter aget: aduersus inferiores vero si aduersentur, superbè ac præfidenter se geret. Itaque dolos consuens sommachinabitur, perturbationesque innumerabiles, ac suspiciones sibi accerset, à se quæ animi tranquillitatem fugebit, & Deus pacis expelletur, vtpote cui locus in eo non sit, vbi acquiescat. Cognito igitur nos detrimento à ratione abhorrentem istiusmodi cupiditatem fugiamus. Quod si aliquem Deus aliquando ad res huiusmodi deligat, prorsus idem etiam (quæ eius solertissima sapientia est) probe nouit, quemadmodum etiam idoneum præbeat, vt nulla in parte conscij simus eam ad rem studium impendisse, aut ad id consectandum, in animo delitescentem compressisse cupiditatem. Nam hæc quoque animi ægritudo vt est atrocissima, ita & à bonis nos abalienat.

Comitantia vitia.

CAPVT XXII.

Quod ad recta studia consectanda neutiquam impellere nos inanis gloria debet.

70. Fugienda autem cum primis inanis gloria est: quæ non ante labores a laborum nos susceptione deterret, (siquidem hoc leuius hoc esset malum omnino) sed iis iam exantlatis mercedis præmiis exuit, spoliatve. Illa expugnatu difficilis & callida salutis nostræ insidiatrix, illavè in ipsius cœli conuexis insidiarum aduersum nos collocatrix, virtutes ramis in cœlum vsque licet expansis, ac porrectis, adornatas profligare ac deturbare pertinacissimè contendit. Simulac enim illa pietatis mercatorem cuiusque modi virtutum mercibus onerariam mentis nauem suffarcinasse, & complesse animaduertit, procella sua ocyus excitata, in eo omni conatu operam dat, vt illam euertat, atque aquis pessumdet. Illius enim qui ad regnum superum nauigationis suæ cursum instituerat, mente, illa ad res humiles, gloriasque hominum contemplandas detorta, vniuersas repentino spiritu ex animo diuitias exsufflat, & subrutis virtutum fundamentis, proceritate sua ad cœlum vsque pertingentes labores deturbat, & terræ allidit: cum nos vt eorum ab hominibus præmia expectemus, impellat, quos æquum erat, cum oculos in solum Deum haberemus intentos, illique vni rectè facta nostra reseruaremus, meritam ab eo solum mercedem referre. Nos vero cum ad amplectendas virtutes hominum iudicio impulsi potius accedamus quam Dei, inanemque ab illis gloriæ mercedem flagitemus, iure optimo diuinorum præmiorum frustrationem incurrimus: quipppe qui non propter Deum labores adeamus, sed hominibus operarios nosmetipsos locamus: à quibus cum mercedis loco mercedis iacturā auferamus, quid est, quod nobis à Deo reddi amplius poscamus, propter quem animum, vt operis aliquid faceremus, nostrum nunquam induximus? Quod autem hoc verum sit animaduerte, quid sanctum Euangelium dicat de his hominibus, qui hominum causa, quæ recta sunt, faciunt: Amen dico vobis receperunt mercedē suam.

Inanis gloria merito virtutes exuit.

71. Age igitur quando hæc ita sunt, fugiamus inanem gloriam, dulcem spiritualium opum ex spoliatricem, iucundum animarum nostrarum hostem, tineam virtutum, blandissimam bonorum nostrorum deprædatricem, eamdemque mellis illitu fraudis suæ veneni coloratricem, & mortiferi hominum mentibus poculi porrectricem: quod opinor ea de causa facit, vt vitio se illi auidius ingurgitent, nec vlla illius expleantur satietate, Dulce quid humana imperitis gloria est. Quin & qui ab hac captiui tenentur, ij facillime ab ea impelluntur, vt à recto rerum iudicio aberrent. Qui enim hanc concupiscit, is spreto domesticorum consilio, id vnum tantummodò perfectum, & magni faciendum iudicabit, quod apud imperitam, ac promiscuam multitudinem in admiratione esse animaduerterit. Quo fit, vt si nequissimi etiam, ac omnis prorsus iudicij expertes sint, qui quæ mala sunt admirentur, necessario tamē ea omnia, quæ à studiorum suorum iudicibus probata esse crediderit, facturus sit, qui laudari se cupit.

Apositissima illius epitheta.

Ex quo intelligi facile potest; inanem gloriam non ad euertendas modo honestas actiones valere, sed ad improbas etiam iter munire. Quo circa danda opera est, ne quoquam omnino ab recta ratione, autore oculos dimoueamus: sed iter illud, quod à Deo nobis monstretur, teneamus. Atque in huiusmodi cursu, siue is ab aliquibus laudetur, siue contra vituperetur, coniectis in cælestem laudatorem oculis, neque illorum laudes magnopere curemus, sed tantum de recto in rebus bonis iudicio illorum gratulemur, neque istorum vituperatione ab eo vllomodo dimoueamur, potiusque eorum vicem, tanquam recto iudicio carentium, atque in grauissimis tenebris versantium, doleamus. NOT. De fugienda in omnibus inani gloria vide D.P.N. Benedictum c.49. & 57.

Improbas actiones munit.

CAPVT XXIII.

De opportunitate temporis ad loquendum.

72. Atque ex officiis quidem hæc ferè præcipua sunt, quæ neutiquam pro virtutis ipsorum magnitudine, sed pro modo facultatis nostræ hactenus explicata sunt. Quæ vero deinceps restant virtutes, quæ videlicet quotidianos quasi in consuetudine cum cæteris mores commendant, & expoliunt, ea valida opinor omnibus sunt in promptu, & in facili admodum cognitione versantur, velut maturitas temporis ad loquendum, & verborum habita vtilitatis ratione prolatio. Verborum autem ea opinor vtilitas fuerit, si aut de virtute in loco disseratur, aut si ad rei alicuius, quæ facienda instet, vrgeatq; vsum sermo accommodetur, aut etiam denique ad audientium ædificationem referatur. Qui autem in alio quouis genere sermones versentur, ij reijci tanquam superuacanei, ac inutiles debent. NOT. De his multa passim D.P. Benedictus in Regula; præsertim c.4. & 6. & c.7. gr.7. & 9. humilitatis.

CAPVT

CAPVT XXIV.

Quod nequaquam facetias scurrilemvè vrbanitatem consectari Monachus debeat.

73. Quibus Monachorum sermo condiri debeat.

VItanda autem omnes omnino in sermone facetiæ, & scurrilis dicacitas sunt. Siquidem fieri solet plerumque, vt qui sese in rebus eiusmodi occupant, ij rectam rationem deserant: quippe cum ex eo illud fiat, vt animus ad ridicula diffundatur, & in tacita secum cogitatione grauitatis seueritatisque neruos omnes elidat. Quin incidit sæpe numero, istiusmodi contagio sensim proserpens, postremo ad verborum turpitudinem, & absurdam atque extremam obscenitatem delabatur. Ex quo sanè colligitur, peruigilem & attentam animi excubationem cum facetiarum diffusione simul cohærere non posse. Cæterum si vsus etiam inciderit aliquando, vt remittendæ aliquantulum tristitiæ causa, sermone ad hilaritatem exciteműr, enim vero danda opera est, vt spirituali lepore referta sit oratio nostra, & Euangelico sale condita, vt recta, quæ interius sit, sapientiæ gratum foras odorem aspiret, dupliciterque auditorem & animi relaxatione, & intelligentiæ festiuitate delectet. NOT. Tria hic breuiter, sed luculenter quidem & eruditè in sermone Monachorum damnat Chrysostomus, *facetias, scurrilitatem & dicacitatem*, non parum natura distantia, etsi quandoque nominibus confusa. *Facetiæ* sunt deliciæ quædam sermonis, & dicta vrbana, sale, lepore, vrbanitate, festiuitate atque argutia conditæ, quæ si, vt par est, ad animi solamen, debitis & honestis circunstantiis proferantur, non solum damnari non debent, sed ad Eutrapeliæ virtutem certum est pertinere, eisq; vtentem *Eutrapelum* dici à bona conuersatione; quia scilicet bene conuertit aliqua dicta vel facta in solatium vt inquit D.Th.22. q.168. ar.2.c.Ratio ipsius est: quia sicut homo indiget corporali quiete ad corporis refocillationem, ita non potest cõtinuè laborare, cum sit limitatæ virtutis; ita anima defatigata operationibus spiritualibus (præsertim vitæ contẽplatiuæ, quibus magis ab operibus exterioribus eleuatur) indiget quiete animali, quæ in aliqua delectatione consistit. Huiusmodi autẽ delectationẽ in ludicris & iocosis quærendã probat ex Collat.Patr.coll.24.exemplo Ioan. Euangelistæ, *quem cum discipuli ludentem aliquando inuenirent, & inde Scandalizarentur, præcepit vni eorum qui arcum gerebat, vt sagittã traheret; quod cum pluries fecisset, quæsiuit vtrũ hoc continuè facere posset. Qui respondit, quod si hoc continuè faceret, arcus frangeretur. Vnde B. Ioannes subintulit, quod similiter animus frangeretur, si nunquam à sua intentione relaxaretur.* Et Tullius de Clar.Orat. Scipionem laudans; *superabat*, inquit, *Sale, facetiisq; omnes Scipio.* Et 1.de Offic. *Sale vero & facetiis Cæsar Catuli patris frater vicit omnes* Et 1. de Orat. *Accedat eodem oportet lepor quidam, facetiæq; & eruditio libero digna.* En facetiarum honestus lepor omni dicacitatis, aut scurrilitatis neuo defæcatus, quem neque Chrysostomus in præsenti neque vllus Monasticæ vitæ Magister à Monachorum sermonibus & conuersatione exturbare intendit: vide Basilij magni & Gregorij Nazianzeni facetias. l.5.c.5.à n. 4.& 14. Sunt autem facetiæ quædam turpes, nociuæ, vel obscænæ, in quibus improbè ab aliquibus, & citra virtutem quæritur animi quies & delectatio, de quibus Tullius ib.à D. Th.adductus 1. de off. *vnum* (inquit) *genus iocandi est illiberale, petulans, flagitiosum, & obscenum*: De hisque facetiis intelligenda est Chrysostomi prohibitio, aperte approbans lepore spirituali, & Euangelico sale conditas, idest honestate virtutis.

74. Quæ facetię ad Eutrapeliam spectẽt.

Similiter si dicacitas debitis exerceatur circunstantiis, forsam omnino à peccato poterit excusari. Dicax enim est *qui dictis abundat, qui facetè, & acutè dicta iactat*, iuxta Ambrosi. Calep. vnde Tull. 1. de Orat. *Sales* (inquit) *quorum duo genera sunt, vnum facetiarum, alterum dicacitatis: vtatur vtroque: sed altero in narrando aliquid venustè, altero in iaciendo, mittendoque ridiculo:* neutrum autem speciem mali importare videtur, nec ab Euangelico sale seu spirituali lepore abhorrere. At quia vt ipse Tullius notat Orat. pro Planc. Dicacitas *facetias asperiores* importat, forsam ratione periculi declinandi à dicacitatis sale in vitia procacitatis, vel scurrilitatis, & quærendi delectationem in nociuis dicacitas omnis damnari debet: quod vidit D.Ambros.2.de offic. vbi *Caueamus* (inquit) *ne dum relaxare animum volumus, soluamus omnem harmoniam* Et Tull.2.de Orat. *Dicacibus* (inquit) *hominibus difficile esse dignitatem suam seruare*; eò scilicet quod facile ad obscena, iniuriosa dilabuntur vnde ipse Demosthenem laudans in orat de ipso, ait: *Quo quidem nihil videtur vrbanius, sed non tã dicax fuit, quam facetus*, & Quintil. de ipso lib.c.4. *Demosthenem vrbanum fuisse dicunt, dicacem negant.* Facetiam & vrbanitatẽ honestam; dicacitatem vel improbam, vel periculosam reputantes: qualis aliquorum est quibus festiuè nimis lyrici carminis metro ludẽtibus vt dicteriũ proferant, perdere nõ pudet amicũ: in quos *Iãbicẽ* quadrat Erasmi Chil.4.Cẽt. 6. in maledicos iactatũ, ab iãbo pede deductũ quod à breui orsus definit in longam; quẽadmodum iniuria ex leuibus asperæ ac petulantis facetiæ initiis, exit in grauem tragædiam. 75. Quæ dicacitas.

Tandem scurrilitatem, ineptæ lætitiæ, immũditiæ, multiloquij, & hebetudinis mentis sororem, gulæ vtpote filiam, circa immoderationem cibi & potus versantis, nullatenus à culpa excusari testis est D.Th.26.q.148. ar.6. in c.Ea namque est. *Iocularitas quædam proueniens ex defectu rationis, quæ sicut non potest cõtinere verba, ita cohibere non potest exteriores gestus: vnde ad Eph.5. sup.illud, Aut stultiloquium, aut scurrilitas, dicit Gloss. quod à stultis curialitas dicitur, idest iocularitas, quæ risũ mouere solet. Quamuis posset vtrumq; horum referri ad verba, in quibus contingit peccare; vel ratione superfluitatis, quod pertinet ad multiloquiũ, vel ratione inhonestatis, quod pertinet ad scurrilitatem.* Et ad 3. *Dicendum* (inquit) *quod scurrilitas procedit quidem ex actu gulæ, non ex actu luxuriæ, sed ex eius voluntate. Et ideo ad vtrumque vitium potest pertinere.* Vnde Hieron. Ep.8.ad Demetriad.c.7. *Scurrilitas atq; lasciuia te præstante non habeant locum:* & D.P.Benedictus c. 6. *Scurrilitate verò, vel verba otiosa, & risum mouentia æterna clausura in omnibus locis damnamus, & ad tale eloquiũ aperire os non permittimus.* vide etiã c.4. & c.7.gr.10. & 11.humil. 76. Scurrilitas omnino dãnatur. Curialitas.

CAPVT XXV.

De Mansuetudine, patientia, benignitate, & charitate.

77. Prælati gladius medici est, non homicidæ.

MAnsuetudine autem cum primis plenus esse Monachus debet, quandoquidem spiritus mansuetudinis vel particeps iam factus est, vel fieri se participem cupit: illudque conuenit, vt suscepto hospiti hospes assimilis sit. Cæterùm si vsus inciderit, vt suscipienda aliquando à nobis aduersus alicuius negligentiam indignatio sit, qui videlicet sit in nostra ditione, adhibenda in eo cura est, vt indignatio ratione sit temperata. Siquidem gladiis medici vtuntur, & homicidæ. Verum hi, quod ad eos tractandos ira, atque immanitate impulsi accedunt, scelestissima per eos designant facinora: nempe qui eos quibuscum generis sunt communione coniuncti, vita spoliant. Illi contra quod ex ratione ipsis vtuntur, magnas ex iis afferunt vtilitates. Siquidem eorum opera vsi, constitutos in periculis homines liberant. Eodem modo etiam quicumque adhibita in consilium ratione sibi indignandum censuerit, magnoperè illi vtilis fuerit, aduersus quem animo incitatus sit; nempe qui eius vel negligentiam corrigat, vel improbitatem: contra autem qui ab ira vinci se sinit, ab eo vero rectum proficisci nihil potest.

Mansuetudo & infra indignatio non contrastantur.

Non esse vero alienum ab iis, qui mansuetudini student, animo interdum in loco incitari, hinc perspici facillimè potest, quod Moyses, de quo in sanctis Literis testatum habemus, mortalium eum omnium longè mansuetissimum fuisse, vbi ita temporis ratio poscere visa est, vehementissimè est indignatus, atque eatenus animi concitatione progressus, vt eam non alia ratione, quam suorum cæde terminarit, hocque tum, cum vitulum illum fabricarunt, tum etiam cum nefariis se Beelphegor ritibus polluerunt. Ex quo intelligi facile potest, vt quis adhibita ratione animo incandescat, posse nihilominus eum dignitatem mansuetudinis incorruptam retinere. Nam illud omnino nunquam moueri, aut sicubi opus sit, non indignari; natura potius lentitudo, quam mansuetudo appellanda est.

Patientia & benignitas Mansuetudinis comites.

Porro mansuetudini naturaliter etiam ferè adiuncta Patientia est. Siquidem mansuetudo patientiæ est mater. Neque minus etiam iis, qui verè modo mansueti sunt, ac non qui moribus sint plus æquo seueris implexi ac defædati permistim se attemperat, & comitem se adiungit Benignitas. Hæc enim suauis ac placida benignitas materiam suggerit gignendæ mansuetudini. Vtraque porro hæc virtus vnà inter se commista, coniunctaque præstantissimam virtutum omnium charitatem efficiunt. NOT. D.P. Benedictus c.27. *Nouerit* Abbas se *infirmarum curam suscepisse animarum, non super sanas tyrannidem.* Plura etiam cap. 2. & 64. de mansuetudine in correptionibus indignationi admiscenda, quibus passim mille locis paginam implet. De patientia quo pacto charitati cohæreat, nec sine illa haberi queat; V.D. Th. 2. 2. quæst. 136. à 3. cap. Qualiter mansueto expediat irasci, iramque mitigare, ac benigne & dulciter loqui. 1 2. quæst. 46. ar. 5. ad 1. & quæst. 70. ar. 3. in c.

CAPVT XXVI.

De prudentia.

CÆterum in omni, quæ suscipitur, actione, antecedere prudentia debet. Nam prudentia remota, nihil cuiusuis generis est, quod licet bonum videatur non in vitium recidat, si aut alieno tempore, aut non adhibita moderatione fiat. Ratio vero & prudentia vbi rebus bonis idoneum tempus ac modum definiunt, mirabile est quantus ex earum vsu cum in dantes, tum in accipientes fructus redundet. NOT. Nulla prorsus Benedictinæ Regulæ pagina prudentiam vbique non redolet, quam apud omnes vno ore discretione præcipuam inuenies decantatam. Latissimè de Prudentia D. Th. 2 2. à 1.47. de diuisione illius in Monasticam Oeconomicam, Politicam, Militarem & Regnatiuam ibid. ar. 11. & alibi. Qualiter *Ratio* cuius meminit in præsenti Chrysostomus pars ipsius prudentiæ sit V. 4. 48. & 49. per totas. Et tandem quo sensu verissimum sit omnia bona humana seclusa prudentia in vitia abire ibid. 4. 47. ar. 4. & quæst. 5 1. ar. 2. & mille aliis locis. 78.

78. Absque prudentia omnia in vitia recidunt.

CAPVT XXVII.

De fide, & spe.

OMnibus autem in rebus, priusquam ad eas aggrediamur, viam munire debet ac præstruere ea, quæ in Deum Fides est, eique comes vnà spei alacritas adiungenda, quo videlicet & fide fultas animi vires suffulciamus, & spei alacritate animo ad res honestas erectiores simus. Neque enim in rebus bonis conatus humanus, sublata ope diuina perfecte vnquam quod vult poterit adipisci: neque item vicissim Diuinum præsidium ad nos nullo nostro studio venturum putandum est. Sed ad perfectum virtutis cumulum coniuncta simul esse vtraque hæc oportet, & humanum studium, & auxilium cæleste fidei opera ascitum, & comparatum. NOT. Plura hic breuiter æquè ac Theologicè, sed nostro instituto aliena tangit Chrysost. de prioritate Fidei respectu spei, qualiterque viam præstruat ad speranda de quo latè D.Th. 12. q. 62. ar. 4. & 2 2. q. 4. à 7. & q. 17. ar. 6. & 7. quo pacto spes introducat ad fidem, eaque prior sit in proposito. 22. q. 4. à 7. ad 2. conatumque excitet, atque animi eleuationem ad consequtionem boni ardui, 12. q. 25. ar. 1. & q. 46. à 1. ibique quomodo gaudium, atque alacritatem præcedat, causetve. Ac tandem de necessitate Diuini auxilij præuij aut simultanei vide inter alios M. N. Lorca. tom. 2. in 12. disp. 19. 20. & 21. de Gratia.

79. Spei alacritate ad honesta erigimur.

CAPVT XXVIII.

De humilitate animi.

CÆterum in omnibus quæ rectè fiant, causas, cur illa sic fiant, Domino assignare animus debet, neque omnino esse quicquam existimare, quod suarum virium facultate assequi possit.

80. Humilitas virtutum thesaurus.

poſſit. Huiuſmodi enim animi affectio natura ſuapte ſolet humilitatem in nobis ingenerare. Porro humilitas tutiſſimus eſt virtutum omnium theſaurus. Hac habes à nobis chariſſime quadam quaſi ſemina de virtute ſermonum, qua ſi diligentius excolueris, vberrimos ex eis fructus reportabis, & dictum Sapientia illud verum eſſe confirmaueris, quod dandam eſſe ſapientibus occaſionem pracipit, vt ſapientiores fiant. NOT. Fusè D.P.Benedictus cap.7. ſcalam humilitatis in 12. gradus diſtribuit vbi multa de hac materia: præcipuè in 6. quem in hoc ſtare docet, *ſi omni vilitate vel extremitate contentus ſit Monachus, & ad omnia qua ſibi iniunguntur velut operarium ſe malum indicet, & indignum, dicens cum Propheta. Vt iumentum factus ſum, &c.*

CAPVT XXIX.

Quot modis praua in animo cogitationes exiſtant?

81. Prauæ cogitationis duplex origo.

SED quoniam ſuperiùs iam de iis, qua ad mentis agitationem pertinerent, diſputauimus neque tamen quot modis praua in animo motiones exiſterent diſtinctione vlla adhibita explicauimus; ſanè opere pretium facturos nos arbitrati ſumus, ſi nunc illud quoque adiungeremus, ne videlicet ad abſolutam huius partis pertractationem cumulus omnino vllus deeſſe videretur. Duobus itaque modis indecora conceptiones rectis cogitationibus turbam & intemperiem conciunt: cum aut animus videlicet ex ſua ipſe quadam incuria ad rerum futilium contemplationem aberrat, temereque ex aliis in alias cogitationes delabitur: aut cum inſidioſa menti noſtra abſurdas rerum ſpecies diabolus conatur obiicere, eamque hoc modo à rerum laudabilium contemplatione inquiſitioneque auocare.

Infirmitas propria.

Cum igitur animus quod remiſſa illa ſolidiore mentis contentione, pellentiumque cuiuſque modi variis rerum vulgarium memoriis repetendis, in his temerè ſe diutius occupet, in varias errorum ambages ſoleat incidere, ac plerumque ad extremum cogitatione ad res turpiſſimas, ac flagitioſiſſimas deferri. Enimvero id quotieſcumque acciderit, huiuſcemodi animi ſocordia, diffuſioque excitata a rioreque mentis diligentia caſtiganda eſt, ac corrigenda, aſſiduéque vt quaque ſingulis nobis temporibus propoſita ſint, ita ad attentiorem rerum honeſtarum conſiderationem inducenda, in eaque occupanda.

Remedium.

Qualiter Diabolus prauas ingerat cogitationes.

Si quando ex inſidiis eam circumuenire diabolus tentet, & quas commentus ex ſe eſt cogitationes magno cum impetu, velut ignita quadam tela in pacatum ac quietum animi ſtatum intorquere contendat, illumque inopino aſſultu conatur incendere, & eorum quas ſemel intorſerit, diuturnas, & ad extricandum difficiles memorias efficere, ſanè hic maiore quadam vigilantia contentioreque animaduerſione huiuſmodi declinanda inſidia ſunt, & peritorum athletarum imitanda conſuetudo, qui ſumma cum animi attentione; tum corporis agilitate celeritateque aduerſariorum ſuorum apprehenſiones eludunt, & belli omnis euaſio, & telorum declinatio orationi ac Diuina opis implorationi committenda. Hoc enim nobis Paulus pracepit, cum dixit: In omnibus ſumentes ſcutum Fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere.

Remedium.

82. Propter diaboli ſuggeſtiones ab oratione non recedendum.

Quamuis igitur etiam inter orandum prauas ille rerum animis noſtris ſpecies obiiciat, non propterea tamen ab oratione nobis eſt deſiſtendum, neque iniectam ab hoſte prauam ſumentem, aut immiſſas à praſtigiatore verſipelli ſuggeſtiones, noſtras eſſe arbitrandum; quin potius vbi rem nobiſcum putauerimus & ſceleris inuentori, prauarum iſtiuſmodi cogitationum cauſas attribuerimus, hoc maiore debemus conatu procumbere, Deoque ſupplicare, vt diſiecta ab animo noſtro interpoſita iſtiuſmodi nequam cogitationum quaſi maceria, mens liberè celeriterque ſine vlla mora impedimentóue ad ipſum queat peruenire, neque ab inſtituto ſuo curſu vllis malarum cogitationum incurſibus retardetur. Si verò per aduerſarij impudentiam, flagitioſarum iſtiuſmodi cogitationum vis vehementior etiam inſurgat, ne ſic quidem eſt ſuccumbendum, aut deiiciendus animus, neque ſuſcepta certamina ex dimidia parte confecta relinquenda: ſed eo vſque obfirmatè perdurandum, quoad Deus perſpecta noſtra conſtantia gratia Spiritus ſancti nobis affulgeat, noſve illuſtret, qua & inſidiatorem in fugam propellat, & mentem nobis puram efficiat, & Diuino lumine compleat, & rationi noſtra in pacatiſſima tranquillitate conſtitutæ otium ad Deum colendum ſuppeditet. NOT. Eruditè admodum duplicem aſſignat prauarum in nobis cogitationum originem: Primum propriam infirmitatem iuxta illud Iacobi cap. 1. *Vnuſquiſque peccat à concupiſcentia ſua abſtractus & illectus:* abſtractus, cum ad res inutiles ſocors, & nolens aberrat: illectus, cum inde ad turpia & flagitioſa defertur. Secundum dæmonis ſuggeſtionem abſurdas ſpecies obiicientis. Quo autem pacto cogitationes in nobis ſuggerere, ſpecieſvè immittere poſſit, luculenter tradit D.Thom.1.parte quæſt. 111.art. 2.ad 2. vbi *Dicendum*, inquit, *quod dæmones non poſſunt immittere cogitationes interius eas cauſando, cum vſus cogitatiua virtutis ſubiaceat voluntati. Dicitur tamen diabolus incenſor cogitationum, in quantum incitat ad cogitandum, vel ad appetendum cogitata per modum perſuadentis, vel paßionem concitantis; & hoc ipſum incendere*(en Chryſoſtomi phraſis) *Damaſcenus vocat immittere, quia talis operatio interius fit.*

§. IV.

DE MONASTICA EXERCITATIONE.

SECVNDA PARS.

Ad Canonicos, hoc eſt regularem vitam degentes in Cænobio.

83. Vox *Canonicus* quid ſignificet.

NOT. Quo iure nobilem hunc tractatum in duas partes diuiſerimus, num. 12. Capitis huius annotauimus, quarum prima *ad eos qui ſolitariam vitam agunt* abſoluta, ad Inſtituta Cœnobitarum orationem conuertit Chryſoſtomus. Non ſemel iam in primaque capitulorum titulos, vbi neceſſe viſum fuit, vel nouos anepigraphis appoſuimus, vel pro materiæ diuerſitate multiplicauimus. Præfixum autem capiti 19. in excuſſis generale totius huius ſecundæ partis epigraphe eſſe;

prologum ipsius cum materia primi capitis confundi, eamque speciali inscriptione indigere, cuique mediocriter attento compertum erit. Circa vocem autem *Ad Canonicos* annotauerim, rectè eius significatum subsequentibus explicari, *hoc est regularem vitam degentes in Cœnobio κάνονα* enim Græcè, Latinè Regula est, ac proinde cum omni proprietate sermonis, regularem vitam degentes in cœnobio *Canonici* appellantur, id est *canonum obseruatores*, vel sub præscripto Canonis seu Regulæ agentes, antiquæ Ecclesiæ phrasi à tempore Apostolorum vsitata & lib.1.Vit. Patr. à Magno Antonio in vita S. Simeonis Stilitæ cap.2. vsurpata, vbi dicitur: *Filioli mei ecce trado vobis istum fratrem, docete eum canonem* (hoc est regulam & Instituta) *Monastery*: Germanum autem opus ipsius Magni Antonij probat eruditè Rosuueydus contra Baronium in Notis ad illud.

84. *Canonicus & Regularis an Synonima?*

Hinc Ludouicus Viues super cap. 15. lib. 13. D. Augustini de Ciuit. Dei nomenclaturam *Canonicorum Regularium battologia*, & *nugacitatis* nota inurit, & professores vitæ huius ignorantiæ Græci sermonis, & arrogantiæ sanctitatis notat. *Battologia* quidem, quòd hæc duo *Canonicus*, & *Regularis* synonyma sint, ac proinde superfluè congeminata, idque professores & autores nominis huius ignorasse: quem in hac parte sequitur Lepius tom.1. A. B. 117. cap. 2. Arrogantiæ verò eo quod geminata dictione nimiam sibi videntur arrogasse sanctitatem. Sed arrogans Viues (quem ego Grammaticis adnumero) *excessit Grammaticos canonas* vt in similem iactat Ausanius: eumque pluribus doctè refellit Nauarrus tom.1. Comment. de Regular. num. 2. sequitur Couarruuiam & alios: Primo ex simili loquendi forma Marci 14. vbi Deus dicitur *Abba Pater* quod etiam habetur Rom.8. & Galat.4. quibus locis dictioni *Abba* adiungitur Latina *Pater*, quæ idem valet. Secundo ex communi phrasi Iurisperitorum & Theologorum à quibus *certa scientia* hoc vel illud esse notum passim asseritur, cum tamen certitudo à scientia inseparabilis sit. Sed id ego vrgentius probo ex Can.5. Concilij Arelatensis IV. quòd sic habet: *Prouidendum necesse est vnicuique Episcopo, qualiter Canonici viuere debeant, nec non & Monachi, vt secundum ordinem Canonicum, vel regularem viuere studeant, &c.* vbi cum distinctione præcipitur Canonicis, vt viuant secundum ordinem Canonicum, Monachis secundum regularem, singula singulis tribuendo.

85. *Quo differant Canonicus & Regularis?*

Sed age, inquis, quid inter *Canonicum* & *regularem* ordinem distat? Respondet bene Nauarrus ibi. Quod Verbum *Canonicus* genus quoddam est continens duas species clericorum. Alterum eorum, qui viuunt simul ex communi Ecclesiæ patrimonio, sed non habent, nec habere possunt patrimonia sæcularia separata: de quibus agit caput *Quoniam* de Vita & honest. Cleric. Alterum eorum qui viuunt simul ex communi Ecclesiæ patrimonio, sed non habent, nec habere possunt patrimonia separata. Et ideo meritò alij appellantur simplici nomine *Canonici*, quasi vno modo regulares, & alij *Canonici Regulares*, quasi duplici obligatione vitæ Canonicali adstricti. Ex quo infertur, quod *Canonicus Regularis* propriè appellatur *Canonicus*; vt *homo, animal*: quia species propriè continetur sub nomine generis vt eleganter dicit Baldus receptus in l. 2. C. de iure aureor. annullor. qua ratione rectè deffenditur Glossa Clem. Dispendiosam de Iudic. verbo Beneficiis, putata ibi singularis à Cardinale & à Lanfranco & Felino in cap. postulasti, col.9. de rescriptis quatenus habet Canonicum Regularem esse propriè Canonicum; cui est alia similis in Cap. si Canonici de offic. Ordina. c.6. & pro illis est textus expressus in Cap. Statuimus 19. q. 3. Hæc ille. Quibus apparet qua proprietate secunda hæc pars de Monastica exercitatione *ad Canonicos* scripta fuerit, non quidem quoslibet, sed regularem vitam degentes in Cœnobio qui reuera *Canonici* sunt in rigore iuris.

Verùm vereor vocem *ad Canonicos* in presenti non ab autore libri positam, sed à recentiori scriptore nouatam, eumque autoris æuo insolentem vsurpasse nomenclaturam. 86. *Canonici nomẽ à quo tempore?* Moueor, quia etiam si *Canonis*, *Regulæ*, & *Monachi* nomina perantiqua sint in Ecclesia, attamen *Canonici* appellatio nunquam (ni fallor) vsitata inuenitur vsque ad Concilium Arelatense IV. Era. Cæs. 850. sub Carolo Mano celebratum, quæ incidit in A. C. 812. Canone illo nuper citato, & aliis; à quo tempore cætera postmodum Concilia sub *Canonici* appellatione de ipsis loquuntur, vt patet ex Aquisgranensi I. A. C. 816. sub Ludouico Imper. I. cap. 131. quod incipit: *Studeant summopere Canonici, &c.* quam tamen retro actis temporibus non inueni; sed semper sub *Clerici* nomine egi de his, qui sub præscripto Canonis seu Regulæ communem vitam agebant. Cui etiam argumento est, quod cum A C. 398. vt refert Baronius ibid. num.74. Monachi à Synodis in clerum asciti fuerint, simulque cum Clericis in vnum corpus coagmentati, atque in Ecclesia sub Clericorum nomine contenti, solo tamen *Clerici* nomine omnes sub Canone viuentes indigitabantur: & S. Augustinus Clericos suos interdum Monachos, nunquam verò Canonicos appellat; cum tamen tota ferè Canonicorum Regularium Institutio ab ipso profluxerit, quippe qui Episcopum agens intra Cœnobium cum Clericis canonicis communi ac regulari vita conuersabatur. Vnde cum Chrysostomus libri huius autor decesserit A.C.407. & Basilius Magnus (sub cuius claro nomine circumfertur) obierit A. C. 378. consequens videtur *Canonici* vocem vtriusque æuo insolentem fuisse, quam neque post 400. annos inuenimus vsurpatam, cum passim de Monachis, & Clericis regularibus mentio fiat. Vbi non possum non mirari Loaysæ lapsum in Not. ad Concil. III. Tolet. cap.4. aientis *Monachi* professionem quidem antiquam esse, & ab initio nascentis Ecclesiæ, nomen verò recens: cum constet D. Dionysium Areopagitam Apostolis coætaneum (quem ipse ibidem adducit) eo frequenter vsum lib. de Eccl. Hier. cap. 7. vbi *abrenunciatio* (inquit) *supremam illam Monachorum philosophiam indicat, &c.* Et post pauca: *Plurima,*

Plurima, quæ à medio geruntur ordine Monachis omnino interdicuntur: ibique plura de *Monachis, Monade*, & rebus *Monasticis*.

87. Canonici Regulares omni tempore Ecclesiæ. Sed quidquid sit de rituli germanitate, non multum à prudenti coniectura aberrabimus putantes subiecta nobilis huius libelli parte secunda, tum Antiochiæ, cum lectorem, Diaconum & Presbyterum; tum Constantinopoli, cum Præsulem ageret, clericos regulares, seu Monachos Canonicosvè instruxisse Chrysostomum, quem non tantum Monachum, sed Monachorum legislatorem fuisse à num. 1. probauimus. Quod licet à solius Augustini temporibus factum referatur, quem cuncti scriptores vt Regularium Canonicos præcipuum autorem ad sydera merito efferunt: citra dubium tamen est, Apostolos ab Ecclesiæ cunabulis communem Clericorum gessisse vitam, eorumque mores per Dionysium Areopagitam aliosque Patres ad Augustini tempora, tanquam per traduces transiisse. Eadem mihi coniectura persuasum est Magnum Basilium ad Cæsareensem Capadocum sedem euectum Monastici propositi professores rexisse, muneraque Archiepiscopi ac Præceptoris Monachorum simul obiisse propria Præsulis domo in Cœnobium erecta, quos ipse etiam *Canonicos* compellat in Multis culparum quas ad calcem Regularum breuiorum affixit sub hoc titulo: *Animaduersiones aduersus Canonicos delinquentes constituta*. Iis autem absolutis, subdit: *Animaduersiones aduersus canonicas delinquentes constituta*: nempe sanctimoniales sub ipsius disciplina degentes: de quibus lib. seq. cap. 4. num. 57. Hinc ad D.P.N. Benedicti familiam fluxere Canonici cuius plura Episcopalia Cœnobia numerat Zepfus tom. 1. A.B. 117. cap. 2. & tom. 3. A.B. 281. & 315. & tom. 4 A.B. 355, & alibi: & Sandaualius in fundatione Monasterij SS. Facundi & Primitiui (nostri *Sahagun*) §. 23. Inde Cistercium, sub cuius Instituto celebre illud Cantuariense Monasterium in Anglia commemorat Zepius tom. 1. A.B. 117. cap. 2. ex Ioanne Meyero, referens ius eligendi Archiepiscopum Cantuariensem Monachis illius obtigisse, idque durasse coniectat vsque ad infausta tempora Henrici 8. qui sæculum nostrum decimum sextum attigit. Sed ad rem.

PROLOGVS.

88. Huius partis scopus. *AC de iis quidem, qui singulariter, & seorsim à cæteris se ad pietatem exercent, deque solitariam vitam complexis, superius prima parte dilucidè quantum potuimus, disputauimus: quemadmodum videlicet quisque & animo assiduè in rebus honestis exercendo, & corpore, eo modo, quo facto vsus sit, moderando, perfecti nobis philosophi formam posses exprimere. Verùm enim quoniam maximam partem, qui se colendæ pietati dediderunt, ij in societate cum aliis degunt, in qua inter se vicissim alter alterius sui propositum animi ad virtutem exacuunt, seque inter se rectè factorum æmulatione ad maiores quotidie in studiis rerum honestarum progressus impellunt, æquum facturos nos arbitrati sumus, si ad hos quoque aliquid cohortandi gratia scriberemus. Cæterum illud docendi sunt prius, bonum illud ad quod student peruenire, quantum & cuiusmodi sit: vt cohortatione ad id nostrâ suscepta, nihilo minore, quam quantum eius magnitudo ac dignitas postulat, ad id adipiscendum animi alacritate, studioque contendant.* NOT. Vide notata num. 11. & 83.

CAPVT I.

Quod Cœnobialis vitæ exercitatio incolis paradisi Christo Domino, Angelis, ac Beatis homines assimilat.

PRINCIPIO igitur ad bonum illud, quod ex natura est (Cœnobitæ *reue tentur, cum vnà cum cæteris communionem, consotiationemque amplectuntur. Siquidem perfectissimam ego vita communionem illam appello, à quo priuata omnis rei cuiusque exclusa possessio est, & eliminata: itemque vnde dissensio omnis, ac perturbatio omnis, contentio omnis abest, & rixa: contraque vniuersa communia, animi, mentes, corpora, eaque, quibuscumque necessariò ad victum, cultumque vtimur: communis Deus, communis pietatis mercatura, communis salus, communia certamina, communes labores, communia præmia, & certaminum exantlatorum corona, vbi multi vnus, & vnus non solus, sed in pluribus. Huic vitæ Instituto, quid est tandem quod iure æquiparari possit? quid eo beatius dici? quid hac coniunctione vnitate & necessitudine aptius excogitari? Quid mutua inter se morum, animorúmque contemperatione gratiosius fingi? Homines ex diuersis nationibus ac regionibus profectos per exactam morum ac disciplinæ similitudinem adeo in vnum veluti coaluisse vt in pluribus corporibus vnus modo esse animus videatur, vicissimque plura corpora mentis vnius instrumenta cernantur.* 89. Cœnobiticæ vitæ laudes. Vnitas.

In his qui infirma corporis valetudine est, is complurium animos imbecillitatis suæ participes habet. Qui verò animo æger est, & affligitur, ei complures præsto sunt, à quibus curetur, à quibusque assiduè erigatur. Hi æquabili iure inter se alij aliorum & famuli sunt & Domini, & in inuicta libertate accuratissimam sibi inter se seruiunt seruitutem, quam non necessitas casus fortuiti oppressis & in captiuitatem abductis magno ipsorum cum mœrore violenter inuexit, sed cum gaudio libera animi voluntas induxit, quippe cum charitas ipsos alioqui liberos inter se alios aliis subiectos efficiat, & ipsis nihilominus tamen illorum voluntatis arbitrio libertatem conseruet; tales nimirum cum ab initio nos fingeret Deus, esse voluerat, & propterea crearat. 90. Commoditates.

Qui eiusmodi sunt, sine controuersia primi parentis noxam contegentes, antiquum bonum in pristinum reuocant. Quandoquidem nisi naturæ nostræ vnionem dissecuisset peccatum, lites, & dissidia, & bella in hominibus non essent. Hi liberatoris nostri, eiusque vitæ, dum inter nos versaretur Institutorum veri perfectique imitatores existunt. Quemadmodum enim ille coacto discipulorum choro communia cuncta, seque ipsum communem Apostolis prabuit, item hi quoque Antistiti suo obtemperantes (qui modo vitæ suæ præscripta rectè conseruant) genus viuendi Apostolorum ac Domini imitantur. Hi vitæ diligenter communitate retenta, Angelorum viuendi ritum æmulantur. Nulla est inter 91. Adæ in paradiso similes Cœnobitæ. Christi imitatores. Angelorum.

inter Angelos lis, nulla contentio, nulla controuersia: sed cum habeat quisque, quæ omnium sunt, omnes tamen integras apud se suas diuitias conseruant. Siquidem nequaquam materia, quæ circumscribi possit, Angelorum diuitiæ sunt, quæ, quandocunque eam in plures distribui opus sit, necessariò diuidi debeat: Sed contra materiæ omnis illorum expertes copiæ sunt, & in vna eademque mentis agitatione diuitiæ collocatæ. Et propterea cum integra apud singulos bona sua cuique permaneant, omnes per æquè diuites efficiunt, nempe quæ se sine controuersia pugnave ipsis præbeant possidendas. Summi enim boni contemplatio, & virtutum luculentissima cognitio, Angelorum thesaurus est. Hæc autem eiusmodi sunt, vt cum perfectæ eorum pro se quisque singuli cognitionem, possessionemque adipiscantur, vniuersis tamen in ea liceat intueri.

92. Eorum diuitiæ quales. *Sine dubio tales sunt, qui verè sunt pietatis cultores, vt eorum non de rebus terrenis, sed cælestibus concertatio sit, & indiuidua quadam diuisione eadem vniuersi & singuli apud se quisque conseruent. Siquidem virtutis ea acquisitio est, & rectè factorum diuitiæ, & laudanda fraudatio, & lachrymarum expers rapina, vbi insatiabili auiditati præmium est, ac proposita corona, & quisquis hic vim sibi non facit, vt eo vsque olim penetret, reum se constituit, omnes rapiunt, & nemini iniuria fit, quæ* Naturam reintegrant. *quidem causa est, cur diuitiarum earum arbitra, & moderatrix sit pax. Hi dum laudabili ratione viuendi sua, communitateque cælestis vitæ ac status egregiè formam effingunt, futura promissi Regni bona præripiunt. Hi perfectè rerum omnium paupertatem tenent, in quibus nihil proprium cuiusquam sit, sed communia omnium omnia.* Præcipuum Incarnationis Verbi motiuum. *Quot quantavè bona nobis conciliaris assumpta carnis merito Liberator noster, isti perspicuè admodum demonstrarunt communi hominum vitæ, dum laceram hominum naturam, & in partes penè innumerabiles dissectam, quantum quidem in ipsis est, redintegrant, Deoque reconciliant. Siquidem eorum omnium, quæ ab Liberatore nostro in carne gesta sunt, summa huc pertinet, vt humanam naturam cum ipsam ad se ipsam, tum ad se etiam reuocaret, sibive eam reconciliaret, & sublata praua dissectione, in pristinam integritatem, coniunctionemque restitueret, atque vt peritissimus aliquis medicus corpus in plures partes concisum salutaribus medicamentis religaret.* NOT. Quidquid circa materiam huius capitis notatione dignum occurrit, fusè traditum est lib. 1. cap. 3. per totum, & lib. 2. cap. 2. & 3. per totos. Recole ibi dicta.

CAPVT II.

Quod Cœnobiticæ vitæ excellentia nobis inenarrabilis est.

93. Omnis facundia inferior dignitate huius materiæ. *ATQVE hæc neutiquam ea re sum persequutus, vt dicendo rei magnitudinem adderem, & eorum qui in vita Cœnobitica promouerunt, præclaras virtutes verbis exaggerarem, neque enim eiusmodi mea dicendi facultas est, vt ea rebus aliò.. qui per se magnis splendorem possit afferre, quin mihi metuendum est potius, ne exilitate sua eas sua sponte claras obscuret: sed vt, quoad fieri posset, splendidi adeo propositi ad virtutes inuitantis excellentiam, dignitatemque persequerer, ac demonstrarem. Nam quid est tandem, quod si huic comparetur, non iure longè inferius iudicetur? Apud quos enim pater sit vnus, qui cælestem Patrem imitetur, & filij multi, qui summa in magistrum suum beneuolentia officiis mutuò inter se alij alios superare contendant, filij inquam & vnà inter se concordibus animis adstricti, & honestissimis virtutum officiis patrem quasi præhensa dextera excipientes, ac proinde recreantes, neque naturæ necessitudinis suæ causam ascribentes, sed quæ natura firmior est, rationem coniunctionis suæ ducem sibi ac custodem asciscentes, & se inter se vinculo Spiritus sancti constringentes? Ad horum tam præclari negotij magnitudinem exprimendam, quæ satis idonea inueniri in terris similitudo possit? Sed enim ea in terris nulla est, sola cœlestis relinquitur. Impatibilis cælestis Pater ab affectionum impuritate se auocat, hic quoque ratione cunctos concilians. Incorrupti liberi cælestis Patris, incorruptionis studium hos quoque fecit adoptiuos. Charitate quæ in cælo sunt, inter se coniunguntur, charitas hos mutua compagine connexuit.*

Nihil omnino insidiarum ordiri ausit aduersus huiuscemodi phalangem diabolus, vt qui vnus aduersum tot agonistas parem intelligat se esse non posse, adeò expeditè, adeoque confertim contra ipsum militantes, & charitate veluti acta testudine inter se alij alios tantoperè protegentes, spiritùque consopientes, vt ne vel tantillum loci detur irrependi illius assultibus. Considera mihi quanta septem Machabæorum in decertandi consensio fuerit, & præ istis flagrantiorem apud hos animorum consensionem reperies. De his in carminibus suis exclamauit Dauid, cum dixit, Ecce quam bonum, & quam iucundum, habitare fratres in vnum. Quibus verbis per bonum ille vitæ probitatem expressit, per iucundum autem lætitiam eam, quæ ex concordia, & animorum coniunctione progignitur. Hoc vitæ genus qui diligenter colunt, ij cælestem ac supremam mihi virtutem videntur imitari. 94. Diabolus infirmus in Monachos. Charitate coniuncti testudini similes.

CAPVT III.

Quod qui ad colendam pietatem accedit, is firmo ad eam iudicio accedere debet, & de obedientia.

ATQVE iis quidem, quorum mens aliquanto perspicacior est, in ea quæ superiùs à nobis facta huiusce vitæ Instituti proprietatum expositio est, quæ in ea adhibenda disciplina sit, satis explicauimus. Verùm quoniam æquitas postulat, vt eorum causa, qui simpliciores in fratribus sunt, enucleatius etiam rerum singularum præscripta tradantur, reliquum iam ad hoc ipsum pergamus. Oportet igitur, & quidem imprimis, vt qui ad vitæ se huius rationem contulerit, is stabili, firma, immobilique voluntatis constantia sit, iudicioque eiusmodi, quod à maleuolis spiritibus neque attentari possit, neque loco depelli: animi præterea firmitate tanta, vt ad mortem vsque Martyrum constantiam præ se ferat, cum diuinis præceptis retinendis, tum obedientia aduersum Magistros suos conseruanda. Siquidem hoc totius vitæ huius Instituti caput est. Quemadmodum enim Deus, qui omnium pater & est, & appellari sua solius vult dignatione summam, 95. Qua constantia amplectendus Monachatus.

summam, à quibus colitur, obedientiam requirit: sic qui spiritualis in hominibus pater est, cum præscripta sua ad diuinarum legum exemplum accommodet, perfectissimam ipse quoque obedientiam requirit. Etenim si qui se alicui artium istarum illiberalium, ac mechanicarum dederit, istarum dico, quæ ad transmittendam vitam hanc vtiles sunt, artificio suo quacumque ratione parandum putat, neque vlla in re præceptis illius aduersatur, nec verò ab eo vel ad minimum tempus digreditur, sed assiduè vsque in oculis magistri est, cibumque ac potum, & reliquum victum omnem æquo animo, vt ille præscripserit, admittit; multo certè credibilius est, qui se ad pietatis Religionisque doctrinam percipiendam contulerunt, eos, quod semel sint persuasi, huiusmodi posse se ab Antistite suo scientiam accipere, fore vt omnibus illi in rebus libentissimè obsequantur, summéque ac diligentissimè obtemperent, neque ab eo eorum quæ sibi imperantur rationem reposcant, potiusque vt imperatum opus perficiant, extra tamen si quid erit & eiusmodi quod ad salutem pertinens ignoretur: Quod enim huiusmodi est, id ea quam par est, modestia, ac reuerentia adhibitis, interrogare, & doceri licebit. NOT.

Qualiter obediẽdum?

96. Formula professionis Cistercienſiũ.

Titulus huius cap. perpetuam præfert Monachorum, id est pietatis cultorum *Therapeutarum* nomenclaturam, de qua vide notata num. 62. remissiuè. Textus ipse insignis apparatus est eorum quæ D. P. N. Benedictus circa professionis Monachorum substantiam, essentiam, ac formulam statuit cap. 58. inquiens: *Suscipiens* (Monasticem) *in oratorio coram omnibus promittat de stabilitate sua, & conuersione morum suorum, & obedientia coram Deo & Sanctis eius, vt si quando aliter fecerit, ab eo se damnandum sciat, quem irridet. De qua promissione sua faciat petitionem ad nomen Sanctorum, quorum reliquiæ ibi sunt, & Abbatis præsentis.* Ex cuius verbis hanc sibi Cistercienses nostri nec latum vnguem à præscripto Regulæ recedentes, formulam professionis concinnauere: *Ego frater N. promitto stabilitatem meam, & conuersionem morum meorum & obedientiam tibi Reuerendissimo Patri N. Abbati, & successoribus tuis coram Deo & Sanctis eius, quorum reliquiæ hic habentur, in hoc loco, &c.* En promissionis textus, seu formula primùm expresè à Chrysostomo, postmodum à Benedicto statuta & à nostris obseruata vsque in præsentem diem, qua solius obedientiæ & stabilitatis fit expressa mentio, de Castitate autem & paupertate altum silentium: quibus per omnia consinat B. Petrus Damianus epist. ad Abbatem Classensem, & Opusc. 15. cap. 7. Cassinenses & Carthusiani vt refert noster Nicolaus Brauo in Introductione ad Notas liter. artic. 7. num. 4. & 7. Hinc sacræ Benedictinæ Regulæ Interpretes plura disputant de professione sub præfata formula emissa; Primum an expressa vel tacita solum promissio fit castitatis & paupertatis quarum nulla fit mentio? Secundo an stabilitas animi, vel loci in professione expresè promissa quartum votum sit ab Obediente, Castitate & paupertate diuersum: & alia, quæ ad præsens non attinent.

97. Professio stabilitatis & obediẽtiæ expressa est.

Circa primum aliqui putant tacitè solum ea formula Castitatem & paupertatem promitti; sed cum taciti & expressi idem sit iudicium, non minus ad ea vouentem obligari ac si expresè promisisset: compellique posse ad expressam promissionem Castitatis, & paupertatis. E contra vero expressam esse tenet P. Suarez quam refert & sequitur Brauo citato loco. Monetur, quia status Religionis essentialiter includit vota Obedientiæ Castitatis & Paupertatis; ergo qui expresè obedientiam & stabilitatem promittit, & conuersionem sub tali regula, expresè profitetur illius vota, quibus essentialiter constituitur, sicut qui expresè vouet Presbyteratum, præinclusos etiam minores ordines eodem pacto promittit, & qui concipit hominem concipit animal rationale quibus constituitur. Sed hoc argumentum parum probat, imo instantia ipsa refellitur; nam conceptus hominis non est expressio animalis & rationalis, neque conceptus Status religiosi est expressio eorum quibus constituitur, & sic de aliis: Diffinitio enim & diffinitum, totum, & partes vnitæ penes aliquid differunt; nulla autem assignabilis est, nisi implicitum vel explicitum, clarum vel confusum, tacitum vel expressum expressio igitur stabilitatis & obedientiæ expressio non est castitatis & paupertatis. Sed quid ad rem Metaphysica ista præcisio? Ratio fundamentalis est, quia professio tacita fit per gestationem habitus professorum inter professos ipsos cum animo perseuerandi, vel cum quis exercet actus proprios Religiosis professis, aliavè exequitur munia, aut ceremonias professorum; expressa autem ea est, quæ fit in Religione approbata, debita solemnitate coram Prælato eam acceptante, & sub formula Verborum ab ipsa Religione præscripta, quæcumque illa sit. (imo contingere potest vt quis solemni votorum expressioni renuntiet, & tamen expresè statum professorum amplectatur, vt ostenditur l. 2. cap. 6. num. 29.) Sed talis est professio facta & emissa sub expressione solius Obedientiæ & stabilitatis; ergo huiusmodi professio in iure, & in re ipsa expressa est. Maior latiùs probatur loco cit. n. 30. & per totum caput.

Circa secundũ dicendum Stabilitatem siue animi siue loci (vtramque enim tangit Legislator vterque) non esse quartum votum à tribus essentialibus Obedientiæ, Castitatis & Paupertatis distinctum: Patet quia Status Religiosus essentialiter in suo conceptu importat perpetuitatem, imo & indispensabilitatem, vt fusè ostenditur l. 2. cap. 5. & 6. per totos: ergo stabilitas ex parte animi non est quartum votum diuersum à tribus quibus Religio constituitur: siue enim exprimatur stabilitas & perseuerantia, siue non, eadem prorsus obligatio in exprimentibus nobis, & non exprimentibus aliis in perpetuum perseuerandi resultat. Quod vero ex parte loci nulla stabilitatis obligatio vim habens voti promittatur, patet à parte ex praxi perpetua mutationis locorum, quoties id maior perfectionis occasio, vel grauis aliqua necessitas vrget. Attamen absque graui & rationabili causa Monachis sub hac formula profitentibus non licere mutationem docet D. P. N. Bernardus lib. de Præcepto & Dispens. c. 25. vbi ait: *Nulla licet occasione Monacho locum, cui progessus est, citra suam mortem deserere suo* 98.

98. Stabilitas non est quartum votum.

damntaxat

dumtaxat arbitrio, nec deserere locum valet, ne frangat votum, nempe obedientiæ, vt bene notat Brauo sit loco n.10. se ipsum à Prælati subiectione, & promissa obedientia subtrahendo qui viam n. 17. refert optimè dictum à nostro Ioanne Caramuele inauditum esse in Ordine Benedictino Monachos teneri quatuor votis. At permittente Prælato, & non proprio dumtaxat Monachi arbitrio licere tenet praxis. Vide dicta de his lib.2.c.8. per totum.

CAPVT IV.

Quod sæcularium propinquorum congressiones periculosæ admodum sunt.

99. Monachus cognatis & amicis mortuus.

A Propinquis autem, amicis, parentibusuè animi affectione nos tam longè oportet esse disiunctos, quam longe eos, qui iam sint vita defuncti, à viuis videamus distare. Qui enim verè se ad ea, quæ virtute sunt certamina exuerit, mundoque ac rebus mundanis omnibus nuntium remiserit, quique (vt plus aliquid dicam) mundo se ipsum crucifixerit, is mundo, & omnibus, qui in mundo sunt, mortuus est, siue illi parentes sint, siue fratres, siue tertium, quartumvè, aut quamuis deinceps cognationis gradum obtineant. Ac siquidem parentes à communi vita recesserint, & ad filij se viuendi Institutum contulerint, verè eum illi habendi propinqui sunt, non qui parentum, sed qui fratrum locum obtinent. Siquidem verissimus pater est, primus quidem qui communis omnium est Pater: secundum illum vero deinceps is, penes quem spiritualis viuendi ritus moderatio est. Si verò in pristina vita consuetudine propinqui nostri permaneant, ij pars mundi sunt, à quo disiuncti nos sumus; neque vlla nobis cum illis necessitudo intercedit, qui externum hominem deposuerimus, & propinquitatem, quam cum ipsis habebamus, exuerimus. Qui autem maiorem in modum sæcularium hominum amicitia delectatur, eaque re assiduè cum illis esse in colloquiis cupit is ex frequenti cum illis sermone prauas eorum affectiones in animum facilè insinuauerit, & mente rursum cogitationibus mundanis completa, à præclara illa quam erat aggressus, instantia operis desciscat, & à se deinceps proscripta vitæ spiritualis stabilitate, quam ex animo effuderat, vitæ prioris vomitum resorbebit, atque adeo saucius tandem concidet, & miserè confixus ab hoste, qui spiritualem eius conuersationem interturbare consueuerat per congressionem intempestiuã propinquorũ carnaliũ.

Deus & Prælatus Monachorum Patres.

Dogma memorabile.

100. Pro propinquis orandum nec secis curandũ.

Quo circa danda nobis opera est, vt propinquis nostris ea optemus, quæ optima sunt, iustitiam dico ac pietatem in Deum, eaque quæ magni nos æstimamus. Siquidem huiusmodi rerum precatio cum nobis honesta est, tum illis non mediocrem fructum per nos allatura. Quare profuerit, vt nihil illorum soliciti, cogitationes ipsi in libertatem ab omni cura, & anxia solicitudine vindicemus. Diabolus enim cum omnes nos de rebus vitæ huius curas exuisse animaduerterit, & expeditissimo cursu ad cœlum contendere, in hoc elaborat, vt cum animum nostrum, in propinquorum recordationem reduxerit, eo sensim adducat, vt rationibus illorum curandis, mentem nostram ad suscipiendas rerum vitæ huius solicitudines impellat, vt videlicet illa secum verset, quæ res propinquorum sit, eiusmodinè, quæ se possint tutari an non: ex contractibus præterea lucra quæ veniant, & illorum fortunas quantopere exaugeant: ad hæc ex variis ac fortuitis vitæ casibus, quæ iactura contingat, eæque illorum rem quantopere minuant: facitque vt & rebus illorum ad vitæ commoditates prosperis vna cum ipsis lætemur, itemque ex aduersis doleamus: similiterque vt cum eorum inimicis pariter inimicitias geramus (& quod grauius est, qui iussi sumus vt inimicum neminem habeamus) & amicis contra faueamus indignis sæpè spirituali coniunctione: præterea vt de iniquis ac per illorum fraudes quæsitis lucris gaudeamus: prauas denique omnes de rebus vitæ huius affectiones, quibus exutis earum loco spirituales cogitationes induxeramus, denuo in animum nobis reducit, quo iterum ad rerum humilium atque sæcularium cogitationem depresso internum Monachum perimit. Fit hinc, vt veluti, statua sit Monachus, quæ sola Monachi figuram circumferat, nimirum quæ nusquam virtutibus sit animata. Quin accidit plerumque, vt ex immoderata erga suos beneuolentia, Monachus, vt propinquorum inopiæ succurrat, Sacrilegij scelere obstringere se non dubitet. Quæ enim ad eorum vsus seruantur, qui Deo se dedicauerunt, ea Sacra, & verè in earum rerum numero, quæ Deo consecrata sunt esse & intelliguntur, & iudicantur. Quocirca quicumque ex his quippiam sibi surripit, is sine dubio ex iis est, qui ausu temerario Sacrilegia designarunt, indicandi sunt. NOT. Quantopere Monachis propinquorũ congressio vitanda sit notabimus post textum cap. seq. Nunc ad huius calcem recognosce lector D.P. N. Benedicti phrasim de cura rerum Monasterij Cellerarium alloquentis cap.31. *Omnia*, inquit, *vasa Monasterij, cunctamque substantiam, ac si altaris vasa Sacrata, conspiciat, nihil ducat negligendum.*

Diabolus propinquorũ nos recordari facit.

Propinquorũ amor Sacrilegiorum occasio.

Res Monasterij vasa Sacra.

CAPVT V.

Quod de rebus propinquorum nulla solicitudo capienda est.

101. Nullo prætextu ad propinquos redeundum.

INtellecto igitur intolerabili detrimento, quod ex animi erga proximos affectione nobis nascatur, solicitudinem de illorum rebus, vt diabolicum telum fugiamus. Siquidem Dominus etiã ipse huiuscemodi affectionem, & consuetudinẽ vetuit: qui quidem ex discipulis suis cuidam, ne id quidẽ vnũ permiserit, vt res suas cum propinquis suis cõponeret: alteri, vt ne cadauer quidem mortui patris humo super iniecta contegeret. Ei enim, qui res suas cum propinquis suis componere volebat, sic ait: Nemo qui misit manũ suam ad aratrum, respiciens retro, aptus est Regno Dei. Ei vero, qui ipsũ rogabat, vt sineret se patrem sepelire: sequere me, inquit, & sine mortuos sepelire mortuos suos. Atqui quæ vterque rogabat, rationi maxime consentanea esse videbãtur, ac iustissima; sed enim neutiquam ea Saluator probauit, neque vel ad punctum quidẽ temporis seiungi ab ipso cælestis Regni alumnos permisit, ne sublimi illa, & cœlesti animi elatione humilius aliquid vel facerẽt, vel cogitarent, mente in rerum terrenarum, fragiliumque cogitationem depressa & acclini: tanquam qui ad res cœlestes animum adiunxerunt, iis neutiquam licat, eorum quæ in terra sunt, rationem vllã habere, vt qui iam ex ea animo emigrauerint, & mentis contemplatione altiores mundo sint effecti.

Si

102. **Monachus propinquis mortuus.**

Si verò aliquis dicat: Quomodo igitur lex præcipit habendam esse curam propinquorum quando dicit: Et à propinquis seminis tui nolito vultum auertere: & propterea Apostolus etiam similiter, cum dicit: Si quis autem suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior? Huic paucis respondebimus, hoc ab admirabili Apostolo dictum fuisse iis, qui in communi, & vulgari genere vitæ versabantur, qui diuites erant, & propinquorum inopia poterant subuenire. Similiter quoque lex etiam hæc dicit. Atque vt dicam breuius, viuis dicta sunt illa, non mortuis: nam hi quidem ab omni prorsus huiusmodi debito liberi sunt. Tu autem mortuus es, & toti mundo crucifixus: reiectis enim vitæ huius diuitiis, summam paupertatem complexus es, cum teipsum Deo dedicaueris, in peculiarem Deo thesaurum adscitus est. Vt mortuus liber es ab omni in propinquos tributi collatione: vt nudus omni rerum possessione, nihil iam habes, quod largiaris. Quin ne in corpore ipso quidem tuo, quod alioqui in tuo ære fuerat, postea quam illud Deo semel consecrasti ius tibi vllum reliquum est, tanquam in re Deo dicata; & scelerate facis, si ad hominum vsum illud accommodes: sed cum iis tantummodo, qui idem tecum vitæ institutum tenent, veluti qui Deo se penitus dediderunt, tibi versandum est. Qui igitur ea in te conuenient, quæ Sacrosancta Scriptura memorata à nobis sunt verba? aut quomodo non peccatum incurres, qui initum cum Deo de colenda pietate fœdus violes?

103. **Temperatur hæc doctrina.**

NOT. Quantumuis rigidè Chrysostomus de fugienda Monacho consuetudine, & solicitudine consanguineorum loqui videatur, nullatenus iuri naturali, ac pietati filiorum in parentes, vel parentum in filios contraire velle censendum est. Concinit eius sententiæ D. Hieronymus Ep. 1. ad Heliodorum vbi per calcatos parentes ad Monasticem docet esse pergendum, & crudelitatem in hac re summum pietatis genus esse. Sed vtriusque, aliorumque Patrum de eadem re doctrina aliquibus assertis in præsentiarum temperanda est, ne durus sermo simplicibus ista legentibus, & pietati contraria priscorum pia religio videatur; eiusque horrore perterriti vel arripere eam trepidant, vel arripuisse pœniteant. Et primo Videndum ad quid quisque teneatur ante ingressum Religionis consanguineis in necessitate manentibus. Secundo ad quid obligetur si eorum, necessitas professioni superueniat.

Filij parentes in egestate relinquentes grauiter peccant.

Circa primum dicendum est primò. Grauissimè peccare filios Religionem ingredientes, qui parentes deserunt in extrema vel graui necessitate constitutos, si tamen probabiliter iudicant in sæculo posse ipsis subuenire; neque alius est, qui subueniat. Probant hoc assertum Theologi: primo quia Math. 5. increpat Christus D. Pharisæos suadentes conuerti in Dei cultum eroganda parentibus egenis, & præferentes opera consilij, iis, quæ sub præcepto sunt: sed strictiori iure filij parentibus obsequium, & parentes filiis curam debent; impieque pietatis status arriperetur à filiis, genitoribus sub graui egestate manentibus, & è contra. Vide Concilium Gangrense ab Ecclesia probatum (vt notauimus cap 4. num. 12.) anathematizat eos, qui occasione diuini cultus parentes deserunt necessitate pressos. Quibus etiam conuincitur apertè; superueniente parentum egestate susceptioni habitus; nouitium egredi teneri, & præferre præceptum subueniendi parentibus consilio perseuerandi. Imo etiamsi votum Religionis emiserit tenebitur minimè ingredi; donec parentum cesset necessitas. Quæris quanta, qualisque sit necessitas, quæ ad id obliget? Ea sanè quæ arbitrio prudentis non leuis, sed magna reputetur, etiamsi talis non sit, extraneos obliget ad conferendum parentibus eleemosynam: cum scilicet necessaria vitæ sustentandæ defuerint parentibus, eaque sine dedecore acquirere nequiuerint. Sic probatiores Theologi resoluunt cum P. Thoma Sanchez lib. 4. summ. cap. 20. num. 4.

Quæris vlterius: Quid si dubitetur an parentum necessitas eam habeat latitudinē, quæ requiritur ad hoc vt sit grauis? Integrum ne erit filio, desertis in egestate dubia parentibus, profiteri? Respondet affirmatiuè P. Sanchez ib. n. 9. Mouetur: quia cum dubium sit in eo casu præceptum de subueniendis parentibus, possidet filij libertas: atqui in pari causa melior est possidentis conditio. Sed contra, quia eo ipso quod certa sit parentum grauis necessitas, certa est obligatio filij, & liber non est ad ingressum religionis ergo si necessitas est dubia, dubium etiam est præceptum, & obligatio: sed alias certa est possessio parentum, & ius ad hoc vt à filiis subueniatur, quos etiam diuendere in egestate possunt l. 1. C. de *patribus qui filios distraxerunt*: quæ libertas dubia filij vincitur à iure parentum ad sui subuentionem. 104. **Quid si dubia sit necessitas.**

Quæris tandē. Quid si neglecta subueniendi parentibus obligatione, filius professionem emittat? valida ne erit professio? Respondet P. Sanch. n. 10. valere etiāsi profitens mortaliter peccet, quia nullo iure redditur irrita. Sed cōtra est: quia votum essentialiter est de meliori bono, sed materia illius voti parentibus egestate pressis non solum non est bona, sed est absolutè mala, & profitēs mortaliter peccat, vt fatetur; quod votū irritū est. Et confirmat à paritate de iuramento quod irritum est, si alicuius illiciti promissio iuramento firmetur: ergo potiori iure votum de re mala irritum est, quod non solū de bono, vel indifferēti esse debet, sed de meliori bono. Nisi fortè dicatur votum in tali casu emissū tacitè, & implicitè esse conditionatum, profitendi scilicet, si parentum necessitas cesset. **Professio nō valet parentibus in egestate relictis.**

Limitatur hæc doctrina, si filius nequeat in sæculo manere absq; graui, & proximo periculo peccandi mortiferè; tunc enim parentum necessitas professioni non obstat: quia claritatis ordo petit salutem spiritualem propriam præferri parentū subuentioni: quò etiam pertinet alter casus apud autores, scilicet si parentes ita filios ad peccandū prouocent: vt eorum lapsus iustè timeatur. **Limitatio.**

Secundo dicendum est: Sororibus in graui prostituendæ pudicitiæ periculo apud sæculū manētibus, nec aliundè sibi prospicere valētibus eandē fratri manere obligationē, ac filio respectū parentū. Vndè Corduba in sum. q. 141. vidisse se refert Pōtificum dispensatio- 105. **Eadem est obligatio fratris respectu sororū.**

nes professis concessas ad egrediêdum è Monast.causa subueniêdi sororib.Probat id optimè P.Sanch.n. 32. quia subuêtio sororum in eo periculo existêtiû præpôderat obsequio, quod Deo fit per ingressum Religionis, & æquiualet curæ parentum. Integrum ergo fratri non est profiteri, sororibus misero prostituendæ pudicitiæ periculo pressis in sæculo manentibus. Hoc autem respectu fratrum non tenet, qui sibi faciliùs prospicere possunt:neque in fœminis alias propinquis, & alterius gradus consanguineis.

106. Filius tenetur egredi patre graui necessitate presso. Circa secundum certum esto, quod si parentum necessitas extrema sit, tenetur filius egredi Monasterio etiam renuente superiori, & habitum dimittere, si aliter occurri non possit:cum etiam inuito Prælato possit quisque claustrum egredi. & habitû dimittere ad subueniendum extraneo extremè indigenti, si aliter subueniri non possit:Rursus consequenter ad dicta tenendum est,quod si grauis sit parentum necessitas modo explicato nu. 103.tenetur filiuspetita,(propter status decêtiam)licet non obtenta licentia,egredi, habitumq; dimittere,si alias nullatenus graui parentum necessitati occurri possit. Probatur hoc argumentis primæ conclusionis,quæ vel non probant sententiâ P. Sanchez vel istam contra ipsum apertè conuincunt Fauent Ancona,Corduba & alij quos refert n.15.&probatur vlterius:quia existête parentû graui necessitate,vel tenetur filius non profiteri, vt ipse docet n.10. vel inualida est professio vt diximus n.104. ergo etiâ professione emissa peccat mortaliter si negligat parentû subuêtionem,& Prælatus si impediat. Si dicas cum P.Sanchez:mutationem status efficere,perseuerantiâ in Monasterio meliorê esse subuentione parentû.Côtra est:1.quia nulla status mutatio potest efficere meliorem adimpletionê iuris positiui quam naturalis,nec iuri naturæ derogare;nec filius per professionem cedere valet naturali atq; strictiori obligationi;iurive parentû,vt ab eo sustentetur, præiudicare; sicut neq; iuri naturali sustentandi se ipsum: ergo perseuerantia in hoc casu nô minus est peccatum mortale,quâ ingressus parentibus in graui necessitate relictis. Secûdo:quia cælibatus melior status est matrimonio:sed fatetur ipse n.17.sæcularem qui graui parentû necessitati subuenire nequiret,nisi matrimonio inito,& adiutû vxoris dote,teneri matrimonium inire,quia necessitas eius præcepti implendi præponderat consilio vitæ cælibis, & perseuerantiæ in ipso cælibatu: ergo celibatus non efficit meliorem perseuerantiam in ipso quam subuentionem parentum:ergo subuentio parentum in graui necessitate præponderat perseuerantiæ in Monasterio.

107. Explicatur Chrysostomus. Neq; his contrariari credendû est voluisse Chrysostomum in præsenti,qui solertervigilanti termino vsus est docens, Monachû esse mortuû erga *propinquos*,& à cura *propinquorû* abstrahi debere:quo nomine cognato,affines, & cuiusl.bet gradus consanguinei significentur.*Propinquitas* enim apud Latinos,quandoque sanguinis coniunctionem quandoq; affinitatem,vel solam necessitudinem importat. Vnde Tullius orat.pro Quint. *Si pietate propinquitas colitur,qui affinê prodit,impius sit,necesse est.*Horû autem curâ pertinere docet *ad eos,qui in communi & vulgari genere vitæ*(id est sæculari) *versabantur,qui diuites erant, & propinquorum inopiæ poterant subuenire.* Quod quidem non tollit quominus ad Monachum cura parentum,filiorum,auorum,nepotum,& sororum grauiter indigentiû spectet.Rursus erga hos etiam Monachum mortuum esse, certissimum est;si alias eorum graui necessitati potest occurri,vel ea non admodum grauis est,vt patrem sepelire, quod ab aliis fieri poterat,nec necesse erat à Monacho præstari; vnde iustam à Domino, qui ad sepeliendum patrem recedendi facultatem petierat, passus est repulsam, & perseuerare ipsi præceptum est. Sed de his satis.

Notandum tandem Verba illa: *Quin ne in corpore ipso quidem suo &* à D. P. N. Benedicto in cap. 34. fuisse translata; vbi,ait, *Nullam omnino rem* (Monachos absque iussioni Abbatis possidere licet) *neque codicem, neque tabulas,neque graphium, sed nihil omnino,quippe quibus nec corpora sua,nec voluntates licet habere in propria potestate.*

CAPVT VI.

Quod neutiquam quis à spirituali se fratrum cætu debet abscindere.

IAM illud quoque certissimum tenendum est, eum qui semel spiritualis fratrum societatis coniunctione copulaque obligatus sit, ab iis quibuscum iunctus sit, sine scelere abscindere se, aut segregare non posse. Si enim homines sæpe numero vbi semel se in coniunctionem fragilis vitæ huius dederunt, ab ea se amplius præter inita ex pacto & conditione inter se fœdera, separare non possunt (alioqui qui hoc facit, is statutis pœnis obnoxius sit) sine dubio multo magis qui de spiritualis conuictus vnione fœdus inierit, cum ea indissolubilem ac perpetuam habeat coniunctionem, eiseiungere se, præciderevè ab his non licebit, quibuscum vnum veluti est corpus effectus. Alioqui si hoc facit,grauissimis se à Deo constitutis suppliciis addicit. Si enim mulier ad viri societatem lege matrimonij prouecta, & vnà cum eo copula carnali coniuncta, morte mulctatur, si ei insidias fecisse deprehensa sit: quanto is magis subiacebit pœna grauiori,si se abiunxerit, qui spirituali communione copulatus sit, teste atque sequestri ipso Spiritu sancto. Quemadmodum igitur membra corporis, natura vinculo coniugata, à corpore auelli non possint, aut si auellantur, quæ auulsa sint, ea mortua sint necesse est: item quoque Monachus, quotiescumque reliquorum fratrum corpori coniunctus est, & firmiore, quam sit vinculum naturæ compage vinctus teneatur, nempe ex pacto quod is cum Sancto Spiritu contraxit, nullo modo putandus est ab iis se posse diuellere, quibuscum copulatus sit. Alioqui si hoc facit,& anima vitam amittit,& vna cum ea gratiam Spiritus sancti,vtpote qui initum ipso autore fœdus violauerit. 108. Monachatus vinculû indissolubile.

Si vero aliquis dicat, in fratribus esse aliquos vitiosos (neque enim vniuersos opinor culpabit:neque enim propterea vt vitiosi essent societatem illi coierunt.vt vnanimiter cuncti improbi essent) sed si quis improbos quosdam reperiri inter fratres dicat, 109. Propter impios non deserendus.

dicat, eiuſmodique qui & temerè officia cuncta peruertant, & honeſtatem negligant, & conuenientem ordini illi contemptim imminuant diſciplinam, ac propterea huiuſcemodi hominum ſocietatem relinqui oportere, nequaquam is idoneam recedendi cauſam commentus eſt. Siquidem neque Petrus neque Andræas, Ioannesve propter Iudæ improbitatem ſe à reliquorum Apoſtolorum choro ſubmouerunt, neque alius de Apoſtolorum numero quiſpiam hanc ad recedendum anſam arripuit, neque quominus Chriſto obtemperans eſſet vlla in re illius vitiis retardatus eſt: ſed contra potius, relicta illius peruerſitate dominicæ diſciplinæ ſeruientes ac morigeri pietatem, virtutemque magno ipſi ſtudio ſectabantur.

110. Nulla eſt defertionis cauſa. *Ex quo intelligitur, qui aliorum improbitate ſe cogi dicat, vt à ſpirituali ſe ſegreget ſocietate, eum neutiquam idoneam leuitatis ſuæ cauſam inueniſſe. Quin ipſe potius terra petroſa eſt, qui præ imbecillitate conſilij veritatis verbum alere non poteſt. Cumque aut propter vel tantillæ tentationis incurſum, aut vitioſæ affectionis intemperantiam honeſtatis & continentiæ ſtudioſum viuendi inſtitutum non ferat, concitus flagranti vitiorum æſtu torretur, & vna cum tenero adhuc doctrinæ germine exareſcit; nempe qui ſibi cauſas veriſimiles quidem illas, ſed ad defenſionem ante tribunal Chriſti haud ſatis idoneas, ex animi ſui ſententia confingat, ſibique ipſi facilè imponet. Siquidem nihil eſt facilius quam ſeipſum fallere, quod quiſque ſibi ipſi beneuolus, æquoque indulgentior eſt iudex, & quæ iucunda ſunt, ea vtilia indicat.* NOT. Veteres Patres Monachatus indiſſolubilitatem cum Chryſoſtomo vnanimiter aſſerentes vide lib.2.cap.6.à num.21. Notanter autem dixit profitentem ſpirituali communione copulari, *teſte atque ſequeſtri Spiritu ſancto*. Quô reſpexiſſe videtur Benedictina profeſſionis formula, de qua ſupra num. 96. illis verbis *coram Deo & ſanctis eius*, quibus Deum teſtem promiſſionis apponere videmur, ac iuramento profeſſionem firmare, nouoque vinculo ſacræ atteſtationis ad promiſſa obligari, vt voluit noſter Ioannes Caramuer citatus à Bauo in Introduct. ad Not. liter. arr. 7.num.17. Sed melius ipſe ibi à num.12. cum P.Suat. agente de formula ſuæ profeſſionis, quæ pariter ſub his verbis emittitur; *Omnipotenti Deo coram Virgine Matre, & vniuerſa cæleſti curia*, &c. docet enuntiatiuè tantum proferri, pro maiori decentia, & deuotione. Iurare namque quandoque ſumitur ſecluſa vi iuramenti pro firma adhæſione, aut determinatione: vnde orta phraſis Horatij Epod. 15. *Iurare in verba Magiſtri*: imo quod magis eſt Pſalmiſtæ. *Iuraui & ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ*: Pſ.118. Quod ſic ad rem exponit D.P. N. Bernardus epiſt.7. *Ego ſic* (D.P. Benedictum) *decreui ſequi ſemper, & vbique Magiſtrum, vt nequaquam à Regula, quam teſte ipſo iuraui, & ſtatui cuſtodire, deuiem magiſterio*: vbi cum phraſi Pſalmiſtæ & Poëtæ fuerit vſus; neuter autem ſacram atteſtationem in vi iuramenti formaliter (vt palam eſt) acceperit: ſic neque Chryſoſtomum, Benedictum atque Bernardum iuramentum in ſtricta & Theologica acceptione firmari profeſſionem voluiſſe dicendum eſt.

Profeſſio non firmatur iuramento.

CAPVT VII.

Quod vnius apoſtaſia ruinæ, ac perditionis multorum occaſio eſt.

QVAMOBREM *qui eiuſmodi eſt, is veritatis ipſius iudicio damnatus habendus eſt, veluti qui ſcandalorum vberrimam ſegetem ſuggerat multis, peruerſoque exemplo alios aſſiduè ad ſimilium flagitiorum imitationem inſtiget. Heres fit illius horrendi, væ. Expedit ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria circum collum eius, & demergatur in profundum maris. Qui enim ſemel defectioni* (aliàs *apoſtaſiæ*) *animus aſſueuerit; is vitiorum omni genere cumulatur, intemperantia, auaritia, edacitate, falſitate, omnique morum peruerſitate, & poſtremo extremis malis infixus, in profundum nequitiæ abit præceps.* 111. Apoſtata vitiis omnibus cumulatus.

Qui igitur horum, qui iſtiuſmodi ſunt, ducem ſe præbet, animaduertat is quam multarum animarum exitij reus exiſtat, qui quidem ne reddendis quidem de anima ſua rationibus eſſe par poſſit. Cur non hic admirabilem illum potius Petrum imitatur, & exemplum firmæ fidei, & in rebus præclaris conſtantiæ reliquis exiſtit? vt fulgente rectè factorum ipſius ſplendore, etiam qui in vitiorum tenebris degunt, ad meliorem per eum viam reuocentur. Atque etiam; Noë iuſtus ille, cum in illa peſſimorum hominum colluuie verſaretur, non dixit Deo propterea oportere ſe exire de mundo, quod reliqui omnes improbi eſſent: ſed eo magis more generoſo ac fortis athletæ ad hæc occaleſcens ſe obdurauit, & in profundiſſimo vitioſitatis pelago pietatem à tempeſtate incolumem conſeruauit: neque vlla in re Domino prorſus repugnans fuit, ſed patientia, tolerantiaque pietatis nauigium in mediis impietatis fluctibus tutatus eſt. Quid? Nonne Loth cum Sodomis in tanta impietate, tanta legum omnium, ac iuris peruerſione verſaretur, virtutem tamen aſſiduè vſque ab omni vitio integram cuſtodiuit, neque vllis omnino paſſus eſt prauis inſidiis circumuentam captiuamvè teneri? atque inter ſceleratiſſimos hoſpitum caſores, & qui ſumma petulantia libidineque contra naturæ leges ferebantur ſanctimoniam vitæ perpetuò & ipſe intaminatam ſeruauit, & reliquis, quoad fieri poterat, exemplo ſuo idem ſecum vt facerent, autor fuit: nempe qui in docenda honeſtate antiquiora facta habuerit, quam Verba. 112. Virtus inter vitioſos maximè colenda.

Tu vero quum in animo defectionem (alias *apoſtaſiam*) *cogites, & Spiritus ſancti reiectionem Machineris, fratrum aliquantam negligentiam quæ vel ſit, vel abs te confingitur, cauſaris, & improbitati tuæ, & ad excipiendos pro virtute labores ſegnitiei contegendæ, fratrum calumniam quaſi velamen oppandis? Verum enimvero qui eiuſmodi eſt, is in concordi vinculo Spiritus S. acquieſcat, quo ſe in cæleſti partu primis veluti faſciis inuoluit, ad frugem meliorem iſtis reuocatus exemplis. Neque enim ſi fortè contigerit vnum aliquem de iis qui in manu digiti ſunt, læſum ex dolore aliquo laborare, idcirco continuò etiam alius pertinaciter ſe præcidi iubebit: ſed contra dolorem primum amputationis fugiet: dein etiam conſtantiſſimè aſſiſtet, vt illius* 113. Vnius apoſtaſia cæteri virtutem amplius reuocari debent.

quoque qui in periculo sit officium corpori possit præstare, ac non naturalibus omnino priuata ramis manus, proprio ac natiuo suo decore spolietur. Transfer ergo similitudinem ad Monachum, & considera quam magnum abscissione sua teneris adhuc animis tum dolorem, tum dedecus etiam afferat, quomodoque item vita se omnis ac spiritus expertem reddit. NOT. Rectè in editorum margine huc oculos aduertere monentur Lu-

114. Lutheri apostasia. therani pestiferi illius apostatæ primùm à Monachatu, deinde etiam à Fide deficientis Lutheri sequaces, cuius hæresum fætidum cancer totum penè infecit Occidentem, & quotidie in perniciem innumerabilium penè animarum miserè serpit. Is (vt verbis Gaulterij vtar in Collatione errorum sæculi 16. c. 1.) *Isslebij in Saxonia natus die 22. Octobris anno 148. cum aliquandiu in Venerabili Ordine fratrum Eremitarum S. Augustini ab anno scilicet 1504. vixisset apostatauit, & hereticus euasit anno 1517. Is quidem suum euomere venenum incipiens ab Indulgentiis, suumque ignominiosum nomen* Luddet, *quod* derisorem, *ac* furem *significat, cum specioso* Lutheri *nomine, quod* purum *designat commutans: nempe vt honesti Larua nominis suæ turpitudinem doctrinæ vitaque obnuberet. Cuius speciale dedit testimonium anno 1525. per prætentum illud matrimonium quod cum Catharina Borea Sanctimoniali a Monasterio Mymica abrepta, iniit: ac deinde per innumera alia facinora talibus primordiis affinia, quæ breuitatis studio prætermitto, vtque eum dicam die 18. Feburarij anni 1546. Sacrilegam animam morte vitæ consentanea exhalasse, cum enim vesperi bene potus, atque hilaris decubuisset, postridie ex animis in lecto repertus est.* Et ibidem vberrimam Scandalorum atque errorum impij huius apostatæ descripturus segetem sic

Quanti eius causa deperditi. fatur: *Si Iesu-Christi Ecclesia fuit vnquam hæresibus turbata, ac diuexata, fuit maxima in decimo sexto sæculo; siue spectetur venenata, quâ Satan suos interpretes imbuit malignitas, siue quibus per halitum eorum pestilentem credulos homines infecit. Multitudo sanè tanta, vt vix vllus hactenus extiterit, quantacumque tandem fuerit eius diligentia, qui integrè omnes enumerarit. Qui Lindanum. Prateolum, Sanctorum, atque alios qui longum texuere hæreticorum Cathalogum, vel hos Synopticè in tabulas digesserunt, peruolutarit: hæreticos nunc diuisos inueniet in Lutheranos, semi-Lutheranos, & Anti-Lutheranos: vnam quamque vero ex his classibus in plures cohortes: nunc in Anabaptistas, Sacramentarios, & confessionistas, atque hos iterum in tres turmas, videlicet Rigidorum, Mollium, & Extrauagantum, ad quas singulas complures ab aliis sectæ speciales referuntur. Cæterum his partitionibus non afficitur, vt ad certum numerum reduci omnes queant. Quod non solum à Doctoribus Catholicis obseruatum est, sed etiam ab ipsisinet errantibus licet inuitis, & vtcumque erubescentibus. Testem voco Hedionem Zuinglianum, qui in sua quadam ad Melanchonem Epistola queritur centum esse ac duodetriginta circiter errores, qui pro verbo Dei venditantur. Huius difficultatis, vel (vt sic loquar) impossibilitatis causa apud Lectorem excusandus sum, si non omnes sectas recenseam, quibus tanquam instrumentis hoc sæculo vsus est spiritus mendacij ad viam Antichristo præparandam.*

Eadem suo sæculo oborta Scandala innumerosque seminatos errores à desertoribus 115. Alij ex desertoribus vetustiores apostatæ.
Monachatus deplorat in præsenti Chrysostomus: atque eorumdem fusis per ora lachrymis meminit Augustinus Epist. 137. vbi ait. *Simpliciter fateor charitati vestræ coram Domino Deo nostro, qui testis est super animam meam, ex quo Deo seruire cæpi: quomodo difficile sum expertus meliores, quam qui in Monasteriis profecerunt, ita non sum expertus peiores, quam qui in Monasteriis reciderunt: ita vt hinc arbiter in Apocalypsi scriptum: Iustus iustior fiat, & qui in sordibus sordescat adhuc.* Quos autem nominibus suppressis taxauerat Chrysostomus & Augustinus, prodit Baronius. A. C. 328. in fine subdens: *Quod exemplo imprimis demonstrari potest, in nonnullis Ægypti Monachis, qui à recto disciplinæ tramite deuiantes Meletianis Schismaticis adhæserunt, & Arrianis, ac monstruosas quidem calumnias aduersus S. Athanasium suum ipsorum Episcopum construxerunt. Ex eisdem pariter prodiere complures hæresiarchæ, ex quibus denominati hæretici Euchaita, Aeriani, Eustathiani, Massadiani, Andropomorphita, Iouinianei, Origenista, Eutychiani, Seueriani, & alij quam plurimi vsque ad præsens sæculum, quæ quidem nullum vnquam fuit fœcundius desertoribus Regularis & Monasticæ disciplinæ, iisdem iam in hæresiarchas, in diaboli conflatoria officina transfusis, vtpote ad tam deformia effigianda monstra, idonea delecta materia, nempe ex argento purissimo scoria reiectanea.*

CAPVT VIII.

Quod Antistes omnis filios quam optimos, & bene moratos esse semper exoptat.

116. Studium profectus filiorum parentibus a natura insitum. *Nam quod Antistes, neminem, quem docendum susceperit, volens prudensque ad improbitatem ducturus sit, vt praua doctoris institutio causa discipulo sit discessionis, abalienationisque, ad hunc modum consideremus, si placet. Quid est pater? quid est item magister? pædotriba nempe, puerorum institutor vterque ex his alter filio, alter discipulo, quæ in istius tum filij, tum discipuli rem magis futura sunt, optant. Siquidem & naturale hoc patribus est, liberos suos optare sibi esse quam optimos, quamque prudentissimos, similiterque honestate omni modestiaque quam ornatissimos quo & filij clari sint, & patres ipsi filiorum laudis societate gloriosiores existant. Simili modo qui pueros magistri ad luctam instituant, quos in disciplinam receperunt, eos quam fortissimos, quamque peritissimos artis efficere student, vt cum robore corporis ac peritia adhibitis, commodè se in certaminibus gesserint, aduersariorum magna cum laude victores declarantur atque ex agone legitimè exantlato certissima in ipsos postea gloria redundet. Porro qui*

qui animum ad docendum induxit, hunc natura impellit, vt velit discipulos suos, quam fieri possit, perfectissimè artis suæ præcepta consequi. Proinde cum eam erga liberos instituendos rationem natura rerum parens parentum animis insеuerit, qui non verisimile est religionis, & sanctioris vitæ magistrum, quem ipse instruendum acceperit, optaturum; vt quam innocentissimus, & morum ornamentis maximè conspicuus simul & spirituali sapientia cumulatissimus existat? præsertim cum illud nihil obscurè intelligat, se si suus discipulus talis euaserit, & in magna apud homines gloria futurum, & luculenta à Christo præmia reportaturum, vt qui famulos ipsius, vel, vt rectius dicam, fratres, quando hoc nomine etiam Christo eos placitum est appellare, diligentia sua, ea quæ est cum ipso coniunctione dignos effecerit.

Idem debet optare magister.

117. Discipulus nequam ignominia magistri.

*Verum enim aliud præterea consideremus, quod si ex illius institutione discipulus nequam euaserit, tempore extremi iudicij in maxima totius orbis terræ conuentu indelebilem ignominiæ notam Magister incurret, vniuerso cælestium inspectante Concilio, neque ignominia afficietur modo, sed grauissimis etiam suppliciis mactabitur. Qui igitur putandum est casurum in animum magistri, vt discipulum suum bene moratum esse nolit? Quamquam etiam incommoda infrugiuè doctori discentis improbitas est. Nam quod vnà ambo ætatem inter se agere decreuerunt, quodcumque quis vitium discipulus imbiberit, eius fructur primum omnium, cum magistro ipso communicat, more venenatorum serpentum, qui à quibus fouentur, in eos primum virus emittunt. Quare perspicuum est vndique, tum ex rerum natura, tum ex ipsius etiam instituentis vtilitate optaturum ipsum, ac studiosè omni ratione operam daturum, vt quem discipulum erudiendum acceperit, is sibi & probus & modestus existat. Etenim si vitiorum ille improbitatisque esset magister, contendisset sine dubio, vt quorum disciplinæ præesset, eos ad hunc finem deduceret. Verum cum virtutis ac iustitiæ præceptor sit, haudquaquam volet, opinor, contrarium, atque ipse efficere nitebatur, discipulo suo * exitium euenire. Omnis igitur prætextus excusandi sui nimirum vt rationi dissentaneus præcisus ei est, & ademptus, qui à spirituali cætu segregare se velit, demonstratumque originem istiusmodi consilij nihil aliud esse, quam vitiorum intemperantiam, & laborandi fugam, & iudicij corruptelam, instabilitatemque. Non enim hic Dauid illud dicentem audiuit. Beati qui custodiunt iudicium: qui custodiunt, non qui euertunt. Hi sunt qui stultis assimilantur; qui super arenam instabilis consilij sui fundamenta locant spiritualis ædificij, quod pauca tentationum rorulentæ aspergines, & breuis maligni torrens subducto fundamento dissoluit, ac disiicit.* NOT. D. P. Benedictus capite 2. *Memor sit semper Abbas, quia doctrinæ suæ, vel discipulorum obedientiæ, vtriusque rei in tremendo iudicio Dei facienda erit discussio. Sciatque Abbas culpæ Pastoris incumbere quidquid in ouibus Pater familias vtilitatis minus potuerit inuenire.* Et infra. *Agnoscat pro certo, quia in die iudicij ipsarum omnium animarum est redditurus Domino rationem sine dubio, addita & suæ animæ.*

Serpens.

* al. exitum sed perperā.

CAPVT IX.

Qualiter Antistiti obediendum.

AT quemadmodum quidem ab eo, qui semel spirituali se fratrum societati coniugarit indissolubilis seruanda copula sit, superius cap. 6. *quoad facere potuimus demonstrauimus. Nunc rursus quod de obedientia ante dicere instituimus, accuratius etiam pertractamus, & quæ de ea breuiter ante percurrimus, cumulatius declaremus, doceamusque quam magna ea obedientia sit, quam erga Antistites suos religionis veræ præstare cultores debent, eiusque magnitudinem non aliunde explicare adnitar, quam ex Sacrosanctæ Scripturæ autoritate.* 118.

Paulus Apostolus in ea Epistola, quam ad Romanos scribit, ipsis præcipit, vt excellentioribus illis potestatibus omnibus subiecti sint, potestatibus inquam mundi, non spiritualibus: atque hoc ex his, quæ deinceps adiecit, declarauit, cum de tributis & vectigali locutus est: quo in loco, qui vel minimum potestati resistit, eum ait Deo ipsi resistere. Si igitur qui mundo huic præsunt, & ex lege humana illam imperandi potestatem habuerunt, iis Diuina lex pietatis cultores tantopere voluit esse subiectos, & quod maius est, quorum vita tota tunc erat impietas; quam magna tandem ei à pietatis cultore præstanda obedientia est, qui à Deo constitutus præses sit, & imperandi potestatem à legibus illius acceperit? & qui defendi potest, eum non Dei ordinationi resistere, qui Antistiti resistat suo? præsertim cum apertissimè Apostolus iubeat omni in re parendum esse spiritualibus Præpositis: Obedite enim, inquit, Præpositis vestris & subiecti estote eis: Ipsi enim peruigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri, vt cum gaudio hoc faciant, & non gementes, hoc enim non expedit vobis. Quod si non expedit non perfectè obedire, sine controuersia, quod magis expedit, illud consectari debemus. Nam mea quidem sententia, hoc, quod dicitur, non expedire, magni cuiusdam detrimenti ac pœnitendi, & quod ægrè admittat correctionem, significantiam habet. Imitanda est autem maximè Sanctorum Obedientia, quam erga Deum illi adhibuerunt: si tamen proposito nobis eorum exemplo, eam fortassè ritè poterimus explere.

Omni potestati etiam sæculari obediendum.

Præcipuè spirituali.

Neque verò existimet quisquam, me causa firmandæ erga Antistites obedientiæ elatiora quædam exempla proferre, eique quod Deo debetur, officio, arroganter obedientiam aduersus homines audere conferre: neque enim ad hanc similitudinem inducendam mea sponte, sed Diuinis literis inductus accessi. Animaduerte enim quid in Euangeliis Dominus dicat, cum de obedientia aduersum seruos suos adhibenda legem sanciret: Qui vos recipit, inquit, me recipit. Et item alio loco, Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Quod Apostolis dixit intelligendus est in commune legem sanxisse in posteros, qui aliorum futuri erant moderatores, id ex multis iisdemque certissimis Diuinarum literarum testimoniis, manifestissimisque argumentis probari potest. Ex quo quidem patet, nos, quando diximus tenendã à nobis erga Antistites nostros obedientiæ adhibitam à Sanctis Viris erga Deum obedientiam exemplar nobis oportere proponere, Diuinis oraculis conuenienter fuisse loquutos. NOT. Vide notanda in fine capitis 11. 119.

119. Eadem Antistiti ac Deo præstanda obedientia.

CAPVT X.

Quod absolutissima Antistiti Obedientia præstanda sit, veterum Patrum exemplo demonstratur.

120. *Abrahæ obedientia.* QVOMODO *igitur, inquit Aliquis Veteres Sancti viri animi sui alacritatem in exequendis Dei iussis declararunt? Considera mihi Abraham, qui iubetur relinquere domum, patrem supellectilem domesticam, possessiones cognatos, amicos, & omnia quæ contraria his sunt consectari, peregrinationem, obscuritatem nominis, via eatenus incomperta errores, paupertatem, metus, pericula, & quæ peregrinos incommoda, atque extorres comitari solent, omnia persequi: & nihilominus tamen videbis eum sublata omni cunctatione, dicto esse audientem, domesticam rerum suarum quietem, prosperitatemque relinquentem, & pro iis in alienis terris ærumnas erroresque suscipientem. Vides perfectissimum pietatis cultorem, & Dei causa fælicia mundi contemnentem? Sed pergamus ad reliqua.*

Inter obedientiam & iniurias alacritas. *Venit ille quidem in Palestinam locum sibi à Deo ad incolendum commonstratum, Porro cum victus inopia regio illa fuisset oppressa, inde in Ægyptum digreditur, & emigrat, ibique adempta sibi vxore, non hinc redditur animo deiectior, neque dequeritur, aut Dei consilia incusat, vt qui officij sui tales ab eo fructus referret: quin potius æquo animo iniuriarum etiam hanc iniuriarum omnium longè grauissimam tulit non semel, sed iterum etiam sibi à Gerarorum Rege videlicet illatam. Qui enim semel in eo animum obfirmauerat suum, vt obediret Deo, nihil iam amplius illud spectabat, quid de se disponeret Deus, sed totus in eo erat cogitatione defixus, quomodo videlicet perfectissimam, atque omni ex parte absolutissimam illi obedientiam præstaret: ac propter hoc etiam postremo filium inuenit Isaac diuturni sui voti, diuturnaque Fidei præmium ac donum. Verum hunc ipsum cum iam ætatis fieri propinquum videret, eiusmodique, qui parentibus suis secuturæ prolis futuræque deinceps posteritatis stabilimenti spem bonam afferret, eo ipso tempore illum post tot spes iubetur à Deo in præaltum montem educere, ipsique à quo illum acceperat immolare. Porrò ille durissima hac voce accepta, munereque horrore plenissimo, eiusmodique, vt tantummodo auditum, ne dum imperatum, ipsam posset naturam prosternere, hac omnia vt moderatè tulit, vt mente nihil est consternatus, vt non concidit animo; sed perinde vt si agnum esset aliquem mactaturus, sic leni, tranquilloque animo, sublato obedientiæ iugo ibat cum filio, quod iussus erat expleturus: nihil neque in hoc curiosè iudicium Dei peruestigans, aut secum dequerens: sed tota in officij sui conseruatione mente defixa, ne videlicet vlla in re obedientiam minueret suam, luculentam hoc modo coronam reportauit: nempe qui cunctis deinceps mortalibus Fidei, obedientiæque veluti columna quædam erectus sit.*

Fidei & obedientiæ columna.

121. *Aliorum Veterum obedientia.* *Poteram autem reliquorum etiam sanctorum Virorum quorum in Veteri Historia nobilitata mentio est obedientiam commemorare, vnde huius virtutis citra controuersiam absolutissima exemplis erudiremur pietatis cultores: tamen ne longum faciamus, omnibus, quibus modo ea discendi voluntas est, ad ea quæ in Sacris litteris feruntur audienda dimissis; ipsi ad Saluatoris nostri discipulos sermonem conuertemus, ostendentes quomodo illi dicto audientes erant, quomodoque se imperio subiiciebant.* NOT. Quæ breuitatis causa de Veterum obedientia omittit Chrysostomus, notata pro dignitate manent lib. 1. cap. 3. num. 7. vbi de Protoplastorum obedientia. Abelis cap. 4. num. 3. Existentium in arca Noë cap. 6. num. 2. Moysi cap. 7. num. 9. Eliæ cap. 9. num. 6. Elisei cap. 10. num. 1. Filiorum Prophetarum sub Eliseo cap. 11. num. 14. & 15. Vide etiam notanda in fine capitis sequentis.

CAPVT XI.

Idem Apostolorum exemplo confirmatur.

DIXIT *eis Iesus, cum rudes adhuc in eius disciplina essent, ac tantum non iamiam regnaturum illum putarent, & in ea spe essent, se nullis laboribus aditis, nullisque periculis susceptis, ac se nullis molestiis exantlatis Christi regni consorta futuros, atque in regalis gloriæ, cultus, honorisque societatem venturos. (Hocque & Petrus ipse declarat in ea increpatione qua vsus est aduersus Iesum, cum de futura sua passione ille dissereret: Assumens enim eum Petrus, inquit, cœpit increpare illum, dicens, Absit à te Domine, non erit tibi hoc. His verbis ostendens, omnem omnino segregatum à se habuisse cuiusuis mali expectationem: Declarant etiam filij Zebedæi, qui interpellaturam pro ipsis ad Dominum matrem adduxerint, vt sessionis hinc inde ab dextra, læuaque honore afficerentur. Etenim nisi paulo post regnaturum illum existimassent, neutiquam vnquam hoc ausi essent postulare: quippe cum sessionem à dextris Patris in cælo, Saluatoris esse intelligerent.) Quid igitur hæc spectantibus illis, & sperantibus dixit? Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum. Porro illi re audita spei suæ summè contraria, nequaquam dixerunt, Alia adducti spe ad te accesseramus, & tu contraria nobis atque sperauimus imperas? Nos requietem sperauimus, & tu nos in pericula protrudis: honores nobis proposuimus, & tu ex transuerso ignominias ingeris: regnum spectaueramus, & tu vt exagitemur, & omnium serui simus, iubes. Horum nihil omnino dixerunt, licet his, quæ memorauimus, plura & grauiora etiam audissent, veluti illud: Tradent vos in tribulationes, & occident vos, & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. Et ad præsides & Reges ducemini propter me. His igitur illi omnibus auditis, submissa mentis ceruice, obedientiæ iugum subierunt, alacrique animo in pericula, in fora, in contumelias, in lapidationes, in ignominias, in cruces, in varias neces processere: tantaque hac alacritate sustinebant, vt magnificè lætitia efferrentur, cum digni habiti sunt, qui pro Christi nomine illa paterentur. Gaudebant enim inquit, quod digni habiti sunt pro nomine ipsius, contumeliam pati.* 122. *Apostoli rudes absque laboribus regnaturos putarunt.*

Contrario audito qualiter obedierint?

Hanc

123. Eorum obedientia Monachis imitanda.

Hanc obedientiam is, qui secundum Deum verè est Monachus, Antistiti suo præstet, oportet. Siquidem (vt iam diximus) discipulos Christus in hoc elegit, qui hoc vita institutum æmularentur, vt per eos formam relinqueret eandem secutura posteritati. Nihil est enim aliud Antistes (qui modò diligenter munus exequatur, cui præpositus sit, pietatem videlicet) quam is qui personam Christi sustinet, & sequester est inter Deum & homines, eorum, qui in ipsius officio sunt, salutem sacrifi ans Deo. Atque hoc a Christo ipso docemur, dum Petrum Ecclesiæ suæ pastorem post se constituit. Petre enim, inquit, amas me plus his? pasce oues meas: & omnibus deinceps pastoribus ac magistris eandem tribuit potestatem. Cuius quidem rei signum est, quod omnes similiter atque ille & ligent, & soluant.

Antistes quid?

124. Qualiter Monachis obediendũ.

Quemadmodum igitur pastori suo oues obtemperant, & viam, quamcumque ille vult, ingrediuntur, sic qui ex Deo pietatis cultores sunt, moderatoribus suis obsequi debent, nihil omnino illorum iussa curiosius perscrutantes, quando libera sunt à peccato, contraque ea summa animi alacritate, summoque studio conficere. Quemadmodum enim faber, ædificatorve, singulis artis instrumentis pro arbitrio vtitur suo, neque vnquam vllum inuentum est instrumentum, quod ad quemcumque ille vsum voluisset, non se facilè tractandum præbuerit, ac moderatoris manui cesserit; item quoque conuenit verum pietatis cultorem, perinde vt instrumentum quoddam vtile opifici ad complendam spiritualem fabricam omnibus in rebus parere, in quibus vt operam suam nauet, rectum esse Antistes indicarit, ne si id facere recusauerit, impedimento sit quominus spirituale opus compleatur. Et vt instrumentum non sibi ipsi deligit, quod facto vsus sit ad artem iuuandam: eodem modo pietatis cultorem quoque nequaquam conuenit ipsum esse, qui sibi iudicio suo opus deligat, sed gubernationem sui artificis prudentiæ debet consilioque concedere. Nouit enim, qui modo intelligens moderator est, vniuscuiusque mores, & affectus, & animi motus diligenter exquirere, & ad hæc accommodatum etiam in singulis remedium adhibere.

125. Cur adeo difficile se ipsum noscere, & curare.

Quocirca nullo modo est eius statutis aduersandum, sed illud firmissimum tenendum, rem omnium esse difficillimam se ipsum cognoscere, & curare, propterea quod naturaliter se ipsum quisque amat, & quilibet propterea quod in se ipsos propensi sunt, in veritatis iudicio falluntur. Porro ab alio agnosci, curarique facile est: cum iis qui cæteros iudicant, ad discernendam veritatem nequaquam obstet amor sui ipsorum. Stante enim in fratrum societate concordi hac consensione, facile & pax inter ipsos versabitur Salus vna cum charitate & concordia omnium conseruabitur, ac perficietur legitimè.

NOT. Trium horum capitum doctrina & sententiis tanquam margaritis D. P. N. Benedictus plura suæ Regulæ ornat præsertim. 2. 5. 7. & 68. quæ tu consulas.

* * *

CAPVT XII.

Quod viliora etiam munia, siue opera, magna cum animi alacritate consectari Monachus debet.

Atque etiam intelligendum illud est, debere pietatis cultorem viliora etiam munera magno cum studio, magnaque cum animi alacritate suscipere, scientem nihil minutum esse, quod Dei causa fiat, sed grande & spirituale, & eiusmodi, quod cœlum nobis, & præmia cœlestia conciliat. Quamobrem licet communibus vtilitatibus inseruientia sarcinaria sequi iumenta oporteat, recusare tamen non debet. Siquidem venire in mentem Apostolorum debet, quam alacriter illi Domino paruerunt, quando ipsis mandauit, vt ad se pullum adducerent: cogitareque & illos quoque quorum causa iumentorum cura suscipiat, fratres Domini esse, & tributam ipsi beneuolentiam, studiumque in ipsum Saluatorem redundare, qui dixit: Quatenus fecistis vni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Quod si sua facit, quæ minimorum sunt, sine dubio multò magis, quæ electorum sunt, ea sibi vendicabit, modò ne officium causam ad licentiam existimet. Quin summa potius animi attentione munire se ipsum debet, vt cum sibi, tum cæteris, in quoscumque eum casus detulerit, pariat vtilitatem. Porro si de muneribus iis, quæ abiectiora sint, aliquid exercendum sit, scire conuenit Saluatorem quoque ipsum discipulis ministrasse, & abiectiora opera facere non recusasse: magnumque homini esse si Dei imitator existat, cum per hæc, quæ humilia sunt, ad altitudinem illam quod illum est imitatus, ascendat, quamquam quis iam humile ausit quispiam appellare quod Deus ipse attingere non recusauit. 126. Nihil minutum quod Dei causa fit.

CAPVT XIII.

Quod honores, siue vllam præter cæteros prærogatiuam, appetere Monachus non debet.

Prorsus autem ab omni ambitione alienum habere animum Monachus debet. Nam si in hac vita laboribus, ac rectè factis suis esse præmium vult, misera profectò illius mercedis conditio est, qui pro æternarum rerum iactura, caducas paciscatur. Si verò secum decreuit velle se in hac vita agones laborum perferre, & eorum mercedem in cœlo recipere, non modo honores vltro ipse consectari non debet, sed ne oblatos quidem admittere potiusque recusare, atque reiicere, ne consequentis vitæ gloriam præsentis honor imminuat. Quandoquidem præsens vita vniuersa laborum est, atque certaminum: contraque futura in præmiis, compensationibusque posita est. Quemadmodum magnus Paulus de hac vita, in aliam proximè migraturus, ait, Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui, de reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi 127. Vita præsens Laborum futura præmiorum est.

mihi Dominus, non hic, sed in illa die; iustus iudex. Et item Saluator: in mundo hoc pressuram habebitis. Et rursum idem Apostolus: Per multas tribulationes oportet vos introire in regnum cœlorum. Proinde si habes in animo in futurum regnare, hic noli otium, noli honorem consectari. Sed licet in præsentia pro vera tuenda doctrina, nimirum veritatis aduersa multa patiare, intellige te in posterum regnaturum: nam susceptis hic pro tenenda honestate calamitatibus hæc constituta est merces. Alienus autem ab incommodorum vita huius conflictatione, cælestes nolito coronas sperare quando hic eos, quibus ea constitutæ sunt, neque labores præmittis, neque certamina.

128. Monachus labore paciscitur cum Deo.

Caueat igitur omni ratione pietatis cultor, ne honores consectetur, cæterisvè se præponi velit. Omnis enim qui se ipsum exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur. Si semetipsum pietatis cultor in altum extulerit, habet qui grauiter, & potenter illum affligat, & ad inferos vsque possit deprimere. Sin contra seipsum humiliauerit, splendidissimè, magnificentissiméque extolletur: quippe cum Deus (quæ ipsius potentia est) humiliantem se in altum extollat. Expectato igitur rectè extollentem, ô Monache, neque ad res vitæ huius cogitationem velis abiicere. Athleta enim es, & operarius Christi: pactus es cum eo, totam te diem certaturum, & diei totius æstum perlaturum. Quid igitur diei opere non completo, requiem consectaris? Vesperam, vitæ huius finem operire, vt cum Pater familias venerit, mercedem tibi denumeret. Vesperè enim facto dixit Dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios, & redde illis mercedem: non meridie, aut initio, postquam statim illos conduxerat. Operire igitur finem vitæ, & tunc reuersus mercedem auferto, Interim autem in postremo loco acquiesce, vt tunc primum adipiscare.

CAPVT XIV.

De modestia, ac simplicitate in cibis tenenda.

129. Quibus pulmentis, & salsamentis vtendum.

IAm ciborum diuersitatem nullo modo consectari Monachus debet: neque prætextu videlicet continentiæ à solitis in communi vsurpari escis discedere. Siquidem hoc communis disciplinæ peruersio, & scandalorum occasio est: & væ illi, qui in pietatis cultorum conuentum huiuscemodi causas perturbationis attulerit. Sed licet vsitatum hoc salsamentum, quod iure incoctum Veteribus sanctis Patribus, pulmentis loco alterius cuiusdam condimenti addi placuit, commistum sit cum reliquo ferculo, aqua, olerumvè, neutiquam per simulationem ab se inuenta sua vanaque cuiusdam religionis reijcere debet illud, quasi qui carnes repudiet, & fercula alia meliora, & precij maioris inquirere: sed in minimi salitæ carnis frustri decocto, bucceam relicta omni obseruatione intingere, & cum omni gratiarum actione assumere. Siquidem minutissimum frustulum illud in tam magnam aquæ copiam, aut leguminum (si ita fors ferat) coniectum, nequaquam indicium cupediæ est, sed seuerissimæ, & verè durissimæ pietatis cultorum continentiæ. Quæ igitur huiusmodi sunt, hæc religionis cultor obseruando captare non debet. Neque enim ab his propterea nos abstinemus, quod Iudæorum ritibus faueamus, sed vt deliciarum saturitatem fugiamus. NOT. Salsamenta ciborum à veteribus Monasticæ disciplinæ Doctoribus communi calculo cultoribus pietatis prohibita inuenies; præsertim lib. 3. c. 6. num. 31. & in hoc capite à num. 60. quippe quibus salcum fame optimum condimentum visum est. Iis luculenter subscribit Chrysostomus nobili illa Homilia. *Quod nemo læditur nisi à semetipso* vbi inter alia ad rem hæc habet. *Considera ægros, qui fastidio perurgentur; quomodo quamuis suaues eis, & lauti apponuntur cibi, horrori tamen eos magis accipiunt, quam voluptati. Sic ergo cum per abundantiam cupiditas fuerit extincta, pariter, & voluptas, ac iucunditas perimitur, quia non tam ciborum gratia, quam desiderij gignit satisfactio voluptatem. Vnde, & sapiens quis, atque in horum disciplina philosophari benè sciens, aiebat: Anima in satietate posita, fauis illudit. Ostendens etiam ipse, quia voluptas non in natura, vt diximus ciborum, sed in desiderij vigore consistit. Propter hoc, & Propheta mirabilia enarrans, quæ in Ægypto gesta sunt, quæque in eremo, inter cætera etiam hoc dicit: De petra melle saturauit eos. Equidem nusquam inuenimus mel fluxisse de saxo; quid ergo est quod dixit? Quoniam quidem post multam itineris fatigationem, & laborem sitientes, aquis frigidis è saxo fluentibus fruebantur, easque multo cum desiderio hauriebant. Hoc ipso ergo quod dulcissimè, & desiderabiliter potandi cupiditas explebatur, aquas illas mel appellauit: non quod natura aquarum fuerit commutata, sed quod dulcedo poculi instar mellis sitientibus, & desiderantibus obtineret dulcorem. Igitur cum hæc ita sint, nec dubitari à quoquam de his possit, nisi sit aliquis aut contentiosus, aut stultissimus; nonne palam est, & in propatulo, quod simplicior victus, & mensa mediocris plurimum iucunditatis habeat, & voluptatis: è contra verò diuitum mensæ execrabiles quidem, & horridæ, ac morborum, & contaminationis plenæ; & sicut ait quidam prudentium in quibus molesta sunt etiam ea, quæ delectabilia videntur.*

130. Salsamenta non in cibis, sed in desiderio posita sunt.

Mensa mediocris iucundior.

131. Quam moderatè salsamentis vtendum.

In præsenti ergo eorum superstitiosa continentia prudentissimè taxantur, tum qui ab solitis in communi vsurpari escis discedunt; tum etiam, qui vana quædam, & à se inuenta religione carnes repudiant, & fercula meliora, & melioris pretij inquirunt; atque pulmenti loco, liquamina adhibent, scombrum muriam, garum, & alia à luxu meditata condimenta; de quibus loco citato. Minimum in præsenti salitæ carnis frustum iure incoctum pro salsamento addi permittit. Vbi plura veniunt notanda I. Tanta id moderatione fieri, velle, vt quod, *minimum frustum* prius dixerat, post nouo temperamento ad *minutissimum frustulum*, idque in magna aquæ copia ac leguminum cōiiciendum, restringat. II. Frustulum hoc minutissimum pro quotidiano victu non admisisse, patet ex verbis illis parenthesi clausis, *si ita fors ferat*, importat enim *fors* casum temporalem, idemque valet ac nostris *Extraordinario*, ferculum scilicet, seu obsonium aliquantulum communi, & quotidiano delicatius, & pretiosius, sed rarò super additum: solisque festiuis admodum diebus, consideratione maioris

Extraordinarium.

ioris

Quid pulmenti nomine intelligendum in præsenti.

ioris laboris Vsitatum. III. Id Monachis concessum non pro pulmento, sed pro iuris Salsamento, quo bucceam panis intingerent: pulmenti namque nomine sola legumina iure decocta intelligit. Nisi velis, legumina ipsa *forte* etiam & pro ex temporali, & extraordinario pulmento concedi; cibumque quotidianum Monachorũ, quos instruebat Chrysostomus, panem cum sale tantum pro sanis, & pro infirmis oleum oleribus adiunctum esse, vt notabimus infra. n. 164. & ad summum sanis panem tantum iusculo illi frustulo Salitæ carnis condito intinctũ permisisse, quod Pelagius lib. 5. Vit. Patr. Libello 8. n. 15 *pultes* appellat, sed melius *Zippulas* ibi: alij Codices *sippulas*, verius *suppulas*, vel *soppulas* diminutiuum à *suppis*, vel *soppis* Hispanè *sopas*, & inde *sopillas*, vt notatur supra lib. 3. c. 5. n. 14. Pro quibus, vt obseruat Heribertus Rosueydus in Vedastino M. 5. est *pulmentum* de quo in præsenti Chrysostomus IV. Frustulũ illud Suillæ carnis fuisse constat aperte ex eo quod ab illius esu & vsu abstinere debere Monachos inquit, vt deliciarum saturitatem fugiant; non vt Iudæorum ritibus faueant, quibus Suillæ carnes prohibitæ erant: qua etiam cautela vsus est in simili casu cum hæreticis Basilius vt constabit lib. 5. c. 3. à n. 42. Hoc autem Salsamenti genus, quod *vsitatum* dicit S. Doctor idem esse puto quod apud incolentes montana Galleciæ *vnto* appellatur: frustrulum nempe Suillæ carnis salitæ multis oleribus & magnæ aquæ copiæ pro Salsamento coniectum: cuius forsam meminit vetustiori sæculo Plautus in Capteiuei, illis.

—— Par. *Sus terrestris bestia est.*

Heg. *Multis oleribus.*

132. Quid *Pulmentarium*, quid *pulmentum*.

Seueri ssimam autem, & verè durissimam hanc continentiam prudenter, vt assolet, temperat D. P. N. Benedictus c. 39. *duo pulmentaria cocta* fratribus pro quotidiano victu concedens, & tertium *si* fuerint inde poma, aut nascentia leguminum. Vbi notandum, *Pulmentarium* diuersam à *pulmento* præferre significationem, *Pulmentum* namque *puls* quælibet est, vel cibarium in modum pultis confectum: *Pulmentarium* autem idem valet, quod Hispanis atque Italis *vianda* (quidquid Ambrosius Calepinus perperam vtrumque confundat) oua scilicet, pisces, aliudve obsonium: quod rectè probat noster Brauo ad cap. illud 39. n. 2. ex cap. 21. Ioannis, vbi requirente Christo Domino à discipulis: *Numquid pulmentarium habetis*? de esca piscationis requisisse constat: idque ostendit quod sequitur; inuenisse *prunas positas*, *& piscem superpositum, & panem*. Vnde fit, quod etiam si iusculum, quo pulmentaria seu obsonia coquuntur buccea panis refertum, ac oleribus conditum *pulmenti* nomine compræhendatur, non tamen *pulmentarij* in vi & praxi Regulæ. Præcauet etiam ibidem Benedictus indigeriem & crapulam, solisque debilibus & infirmis carnis esum concedit.

CAPVT XV.

Quod ad perfectionem spectanti proditio in publicum nihil poterit obesse.

SI vero proditiones in publicum, aut suscepta propter necessarios, & communes fratrum vsus itinera impedimento sibi esse ad pietatis cultum Monachus dicat, ac propterea foras exire recuset, nondum ille absoluta obedientiæ cognitionem est assequutus, neque dum animaduertit ad huiusce officij perfectionem, istiusmodi molliciis nequaquam solere perueniri. Intueatur proinde exempla Sanctorum virorum consideretque, quomodo virtutem hanc perfectissimè illi coluerint, qui imperatis sibi rebus ad conficiendum adeo difficilibus, imperium ne vel tantillum quidem vnquam recusarunt, reluctatiue contra sunt, & illorum exẽplo eruditus obedientiæ perfectionem condiscat. Si autem sit aliquis, qui etiam reuera hoc sibi sentiat nocere, is reliquos omnes fratres rogat, vt pro se supplicent Deo, nec minus ab eodem Deo certissima cum spe ipse etiam facultatem petat, per quam cum in officiis spiritualibus, tum etiam in corporis muneribus rectè administrandis actuosum, commodumque instrumentum sit. Et sine dubio, qui bona exquirentium alacri & exprompta voluntati aspirat beneuolus, eam largietur, cum ad petendum ipse hortatus sit, ac dixerit: Petite & dabitur vobis, quærite & inuenietis, pulsate & aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit; & qui quærit inuenit, & pulsanti aperietur. Item alio in loco: Si quis autem vestrum indiget Sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, & dabitur ei. Postulet autem in fide nihil hæsitans. Ac in omnibus denique rebus, vbi mens in perfecta obedientia vacillat, aut animi promptitudinem Sathanas impedit, hebetando, retardandove, remedium hoc adhibeamus, vt Deo supplicemus, petamusque vt rectè agendi nobis facilitatem velit largiri, & vt carnes nostra configantur timore Dei, vtque assiduè apud se ipsum animus noster sit nec vbi euarians, neque corporis cupiditatibus voluptatibúsve vsquam capiatur. Siquidem non aliunde quam ex animi distractione mundana cupiditates in nobis nascuntur: a quibus cum variis postea tumultibus vexata mens nostra fuerit segniores ad capessenda recta officia reddimur.

133. Obedire promptè securum.

Obedientia Deo petẽda.

Quæ cum ita sint, nemo in adiuuandis communibus aliorum corporis necessitatibus operam denegare suam debet quin suppliciter potius petendum est à Deo vt facultatem adiuuandi cæteros ab ipso promereamur accipere. Si enim priorum exemplo munus hoc omnes detrectarint, quis fuerit tandem, qui necessariis officiis satisfaciat? Quin opere pretium fuerit, hoc te exemplo etiam quopiam edoceri. Nam qui modo in ordinem aliquem adscriptus est miles, neutiquam operam dat, vt reliquos, qui eo in ordine sunt, ad consuetudinem suam traducat, sed ipse se contra ad ordinis disciplinam, ac morem accommodat. Quamobrem conuenit etiam, vt qui in spiritualem societatem adlectus sit, nequaquam illos ad morem suum velit detorquere, sed contra ipse morem suum debet aliorum fratrum moribus, instantisque, conformare. NOT. Plura Sanctorum virorum promptè in arduis obedientiũ exemplo, quæ nos intueri præcipit Chrysostomus

134. Promptæ in arduis obedientiæ mira exempla.

ftomus vide in vitis Patrum: præcipuè autem l.4.c.28. Mucij obediẽtiam caleri cursu ad imperium Senioris proprium filium rapientis, eumque in flumen proiicientis, quem Monachi de alueo rapuerunt, & in præmium obedientiæ ab effectu operis reuocauerũt. Paphnutij ex obedientia vinum bibentis, & Latronum principem luctantis ib. n.151. Fratris cuiusdam in arduis fratri obedientis, & à cocodrilis non læsi: statimque mortuum suscitantis ib.n.17. Ioannis lignum aridum per integrum annum aqua longe petita rigantis lib.4. c. 26. Eiusdem saxum immane multo tempore mouere conantis ib.c.26. Eiusdem leænam ligatam ad Abbatem adducentis l.3. n.27. Marci celebrem obedientiam ô imperfectum relinquentis, quam in cap.5. conceptis verbis transtulisse videtur D.P.N. Benedictus illis: *voluntatem propriam deserentes mox exoccupantis manibus, & quod agebant imperfectum relinquentes, vicino obedientia pede iubentis vocem factis sequuntur &c.* Aliaque innumera passim in arduis & sine mora obedientium exempla. Et quod magis ad præsens attinet, quô videas proditionem Monachi in publicum nihil obedienti obesse posse, ac pietatis cultori impedimento & Scandalo non esse: audi quid Ruffinus referat l.3. num. 144. adductus lib.5. Vir. Patr. libello 13. n.16. de quodam Monacho timente sibi prodire in domum cuiusdam ministri filiam lasciuam habentis, ne Scandalizaretur: *Sed ne* (inquit) *inobediens esset patri suo, acquieuit abire. Dixit ei Senex: Vade, & crede in Deum patrum tuorum, quia proteget te ab omni tentatione; & facta oratione direxit eum*, vt quæreret necessaria ad victum. *Veniens autem frater in possessionem, requisiuit vbi maneret minister ille: & inuenit hospitium eius. Contigerat autem eum cum suis omnibus extra possessionem inueniri, excepta vna filia eius. Quæ pulsantem fratrem vt audiuit, venit ad ostium, & aperuit ei. Et cum interrogaret eam de patre suo, illa hortata est eum, vt intraret hospitium, simul etiam & trahebat eum. Ille vero non acquiescebat intrare. Sed cum diu eum cogeret, præualuit introducere eum ad se. Et complexa eum, cœpit eum illicere ad commixtionem corporis sui: ille autem videns trahi se ad luxuriam, & cogitationibus confundi, ingemiscens clamabat ad Deum dicens: Domine propter orationes patris mei libera me in hora ista. Et cum hoc dixisset, subito inuentus est ad flumen pergens ad Monasterium, & restitutus illæsus ad Abbatem suum.* Qualiter sine mora oporteat obedire docet D. P.N. Benedictus cap. 5. De fiducia autem obediendi in rebus arduis imo impossibilibus viribus obedientis cap.68.

CAPVT XVI.

Quod priuata autoritate nihil negotiorum exercere Monachus debet.

135. Monachus Prælati instrumentũ.

POtestatem verò sui ipsius ne ad punctum quidem temporis habere Monachus debet, per quam in priuatis ipse negotiis suis versetur. Quemadmodum enim absente artifice instrumentum sua sponte ipsum non mouetur, neque membrum vel ad breuissimum tempus ab aliquo corpore separari, mouerique posset, sine eius, qui intus est, opificis, ac totius corporis moderatoris voluntate; similiter quoque neque religionis obseruanti aliquid agere, exequi ne sine Antistitis sui sententia licet. Quod si causam afferat, ac dicat, se præ imbecillitate corporis exequendis imperatis parem esse non posse, infirmitatem suam Antistiti indicandam permittet, secumque reputans illud scripturæ, seipsum ad ea quæ sibi imperata sunt exequenda adhortabitur, cum ab ea dici audiat. Nondum enim vsque ad sanguinem restitisti, aduersus peccatum repugnantes. Et item alibi: Propter quod remissa manus, & soluta genua erigite. NOT. D. Benedictus cap. 34. Nec *corpora sua, nec voluntates licet* (Monachis) *habere in propria potestate.* Cætera capitis huius documenta de modo obediendi circa ardua & viribus subditi impossibilia transtulit in cap.68. Recole notata in fine capitis præcedentis.

CAPVT XVII.

Quod Antistitem conueniat adhibita paterna beneuolentia eorum qui in ipsius potestate sint, res administrare.

POrro ipse etiam Antistes reliquorum fratrum veluti charissimorum filiorum pater curam suscipiens, diligenter quid eorum singulis opus sit, considerabit: & quæ conuenire visa fuerint remedia, curationesque quantum poterit adhibebit: & quod reuera membrum, siue animo siue corpore infirmum fuerit, adhibita charitate, beneuolentiaque paterna sustentabit. NOT. Breuem admodum, sed æquè grauem, ac perutilem Prælatis doctrinam capitis huius passim in Regula refricat D.P.N. Benedictus: præcipuè cap.2. 26.27. 28.29.30. vbi plura de remediis languentium animarum: & cap.36. vbi de *Infirmis fratribus*, & corporum curatione quæ tu consulas. 136. Animarũ corporumque curatio ad Prælatum attinet.

CAPVT XVIII.

Quod nequaquam permittendum sit, vt in Conuentu virorum Religiosorum duorum, triumvè fratrum seorsum, sodalitas conspiret.

AC charitatem quidem habere inter se mutuã fratres debent, non tamen vt duo, tres ve seorsum à cæteris sodalitatem inter se coeant; quandoquidem hoc non charitas est, sed seditio, & diuisio: & eorum, qui sic coëunt, improbitatis indicium. Si enim communis disciplinæ decus charum haberent, qui tales sunt, sine dubio communem æqualemque aduersus omnes charitatem tenerent. Si verò ipsi à reliquis sua sponte abscissi disiunctiq; in catu catum efficiant: vitiosa huiusmodi amicitiæ conciliatio est, & diuersam quamdam à communibus Institutis rem esse oportet, quæ hos inter ipsos conciliet: atque hoc profecto nihil est aliud, quam contra veterẽ disciplinæ stabilitatẽ, constantiãq; innouatio. 137. Conspiratio à charitate discernitur.

Quo

Conspiratio prohibetur.

Quo circa danda studiosè opera est, ne vllus omnino in conuentibus, sodalitatibus istiusmodi locus detur, nenè violata charitatis obseruatione societatem quis cum fratre aliquo iungat, qui improbè agere, & communis disciplinæ iura velit peruertere: enitendumque vt quandiu quidem in officio omnes permaneant, æqualis vnicuique erga omnes communitas sit, atque coniunctio. Quod si firmatam quis iam vetustate disciplinã labefactare in animo habeat, ac alios etiam de fratribus secum comites trahat, hic primo quidem ab eo, qui sanus sit, secretò admoneri tanquam parum sanus debet. Sin arcano curari noluerit, adhibendi de fratribus erunt etiam, qui cæteris intelligentia videantur præstare: quemadmodum est in Sacro Euangelio: Si autem te non audierit, adhibe tecum etiam vnum, vel duos. Quod si ne ipsis quidem auscultauerit, tum demum ad Antistitem ipsum animi ipsius morbum deferre oportebit. Si vero ne Antistitem quidem audire voluerit, perinde vt gentilis & publicanus habendus est, & vt ouis pestilentia contacta à reliquo ouili segregandus, ne in reliquos quoque morbi contagionem transfundat. Si vero nullus sit omninò qui exempli peruersitate deterior fiat, tunc tantummodo lenitas aduersus ipsum locum habebit, spe videlicet ipsum se aliquando ad meliorem frugem recepturum: lenitas autem ex ea parte, vt ne præcidatur, non autem vt ab admonitionibus legitimisque mulctarum impositionibus desistatur. NOT. Conspirationis execrabile vitium, quo disciplinæ communis iura peruertuntur, ethnicis etiam exosum, passim autores sub *coniurationis* nomine damnant, quò illud à veteris disciplinæ stabilitate, eaque animorum per charitatem conspiratione, qua multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna, secernant. Atque sodalitas ista improba exitialis adeo Chrysostomo visa est, vt pro illius remedio vniuersum Euangelicæ correctionis progressum adhibeat ac tandem contumaces præcisionis à conuentu fratrũ acri sententia plectendos iudicet. Quod autem in præsenti de conspiratoribus contumacibus specialiter instituitur, idem prorsus penè ad verbum, iisdemque rationibus, pro iis, qui sæpius pro qualibet culpa correpti non emmendauerint statuit D.P.N. Benedictus c.28. Regulæ. Sed ne forsam Prælati aliqui imprudentes medici & pastoris officio, linimentis, correctionibus, orationibus, mulctis, aliisque Sacræ Regulæ tentamentis omissis, nondum à salute desperatum membrum, vt iam putridum impiè resecarét, & vt morbidam ouem temerè à grege secernerent, nuper Sanctissimus P. N. P P. Vrbanus 8. A.C.1624. statuta quæcumque & Constitutiones cuiuscumque Religionis fratrum expulsionem decernentes reuocauit, solosque vere incorrigibiles à superiore Religionis cum consilio & assensu sex Patrum grauiorum in Comitiis Generalibus eligendorum expelli permisit: ac tandem eum tantum incorrigibilem fore censendum, qui per annum carceribus ac pœnitentiis probatus, instructo processu iuridico, & planè probatis à Generali causis, perseuerare adhuc in incorrigibilitate conuincatur.

Fraternæ correctionis ordo.

Incorrigibilis expellendus.

138. Quæ in eorum expulsione seruanda.

139. Statutis & Constitutionibus derogatis, non derogatur Regula.

Sed verò, vt eruditè notat noster Magister. Brauo ad dict.c.28.n.4. Decretum hoc Pontificium, locum habere non videtur, *si expulsio fiat secundum dispositionem Regulæ* cap.seq. 27. *Idque ostendit ipsum decretum, quod solum procedit* sublatis in hac parte statutis & Constitutionibus, *quorum nomine vt videtur, non intelligitur sublata Regula, quæ ab illis quid distinctum est; in rigore loquendo: & sic distinguit Siluester. Verb. Religio 1. q.7. & in quodam priuilegio Eugenij IV. nostræ Congregationi aliàs concesso, vt habetur* tom.2. priuileg.7.n. 14. *diuersimodè de* Regula, *atque de* statutis *loquitur & non sub eadem facultate vtrumq; concludit, variasque differentias inter Regulam & Constitutiones adducit Benedict. Haftenus* lib.1. tract.1. disquis.3. *ex Ioanne Nider, Antonio Suarez & aliis, in quibus semper maior Regulæ prærogatiua esse solet, atque adeo non videatur aliis nominibus derogare in casu nostro. Iuxta quæ, qui melius non habet, poterit iudicare.* Nec ille; de quo latius ibi Deo dante.

CAPVT XIX.

Quod vestimentorum, calceamentorumvè delectionem consectari pietatis cultor non debet.

140. Vestium elegantia taxatur.

IAm de vestimentis, calceamentisue non ea exquirenda nobis sunt, quæ sunt elegantiora, sed quæ viliora, ea deligenda, vt in hac re etiam animi nostri humilitatem significemus, neque opinionem nimis elegantium, aut nosmetipsos amantium, & à fraterna charitate abhorrentium incurramus, quando is satis se à charitate, humilitateque disiunctum declarat, qui primas desiderat. NOT. D.P.N. Benedictus c.55. *De colore, aut grossitudine* (vestimentorũ) *non causentur Monachi, sed quales inueniri possunt in prouincia, in qua habitãt, aut quod vilius comparari potest.* Vide plura apud D.P.N. Bernardum de modo bene viuendi ser. 66. & c.4. ad Fulconũ paruum. Plurimaue acriter & luculenter in molles quosdam Monachos iactata in Apolog. ad Gulielmum Abbatem vide lib.2. c.11.n.37. ibique & deinceps multa de vilitate vestium Monasticarum vsque ad 83. specialiter de vestimentis Beatissimæ Virg. Mariæ n. 68. & notata lib.3.c.6.n.77.

CAPVT XX.

Quod debet Antistes ad vires corporis cuiusque ea accommodare, quæ imperet munia: & de iis, qui vires suas malitiosè celant.

141. Imperata viribus ad metienda.

ILlud autem obseruare Antistes debet, ne imponendis grauioribus, quam quibus sustinendis pares fratrum corporis vires sint, imperatis, eos, qui ea ferre non possint, ad abiiciendam obedientiam per contradictionem instiget: sed perinde vt verus, ac legitimus pater, æquè in cunctos beneuolus, vires corporis cuiusque considerare, atque ita munera singulis imponere, ac distribuere sortitò debet. Veruntamen grauissimè plectentur ij, qui quas à Deo datas sibi corporis vires habent, malitiosè celant, & aduersum Antistites petulanti impudentia stergunt, & illius iussis non obtemperant. Si enim magnum Antistiti, atque intolerabile periculum creat,

Vires occultantium periculum.

ereat, occultum tenuisse talentum doctrinæ, ac non vnicuique ante imminentem peccato frameam indicasse sine dubio maius periculum incurrit is, qui datas sibi à Deo ad communem reliquorum vtilitatem corporis vires otiosas tenet, occultatque.

N O T. D. P. N. Benedictus cap. 48. *Omnia*, inquit, *mensuratè fiant propter pusillanimes*. Et in fine. *Fratribus infirmis, aut delicatis talis opera, aut ars iniungatur, vt nec otiosi sint, nec violentia laboris opprimantur, vt effugantur quorum imbecillitas ab Abbate consideranda est*. Et cap. 64 *Opera quæ iniungit, discernat, & temperet, cogitans discretionem S. Iacob dicentis: Si greges meos plus in ambulando fecero laborare, morientur cuncti vno die.*

CAPVT XXI.

Quod neutiquam molestè ferre fratres debent quandocumque mitius agi cum imbecillioribus videant.

142. Monachi instar membrorum concordiam seruent. VERVM ENIM VERO neque molestè ferre, neque indignari fratres debent, quandocumque iis, qui imbecilliores sint, Antistes accommodata illorum viribus ministeria assignet, & indulgentius cum iis agendum censeat, ita videlicet vsu postulante. Quinimo qui valentiores sunt, ij imbecillioribus indulgere, & hoc modo spiritualem implere charitatem debent. Siquidem animaduertimus in corpore, neque à manu dissidere pedem, neque manum pedem ipsum ad transfigendas partes suas conari traducere, neque vniuersam item manum digito minimo suum onus imponere: sed de membris vnumquodque delatam sibi sortito à natura vim exercere, & quæ imbecilliora sunt sustentare. Hæc disciplina si in spirituali conuentu seruetur, nimirum illud declarabis nos verè Christi corpus esse, & membra ex parte, nempe qui aptam inter nos coniunctionem; & vacuam omni dissidio concordiam continenter seruemus. N O T. D. Benedictus cap. 34. cui titulus; Si omnes debeant necessaria accipere? *Diuidebatur* (inquit) *singulis prout cuique opus erat. Vbi non dicimus, vt personarum (quod absit) acceptio sit, sed infirmitatum consideratio. Vbi qui minus indiget, agat Deo gratias & non contristetur. Qui verò plus indiget, humilietur pro infirmitate, & non extollatur pro misericordia: & ita omnia membra erunt in pace.*

CAPVT XXII.

Quod nequaquam debent qui Conuentibus præsunt, iis, qui à conuentu suo defecerint, Monachis liberè agendi quidvis potestatem impertiri, aut hos in vita communionem admittere.

143. Prælati aliorum Monachos ne suscipiant. OPORTET autem, vt qui regendis spiritualibus conuentibus præsunt, ij cum mutuam inter se charitatem, ac beneuolentiam exerceant, mutuóque alter alterius prouidam solicitudinem ad se existiment pertinere: ea nequaquam euertant, quæ facere alter suadeat: neque temerè in consideranterve desciscentes vicissim alij aliorum fratres suscipiant. Siquidem hoc facere summa confusio est, dissolutio, atque confusio spiritualis opificij. Etenim de fratribus quidem qui cordatiores sunt, ij cum Dei timore teneantur, in officio persistunt: qui verò lentiores sunt, ac magis per ignauiam dissoluti, ij pudore hominum, & ea quæ ex hominibus pendet necessitate, veluti quodam pedagogo ad rectam viam diriguntur. Si igitur qui negligentior sit, licere sibi animaduertit impunè probata sibi semel fratrum societatis labores defugere, seseque inde ad aliud quoduis domicilium transferre, & solutiorem in eo atque incontinentem vitam agere, facilè sese à suorum cœtu abrumpet, & exitij illius causam sustinebit, qui ad suscipiendum eiusmodi se exhibuit æquo paratiorem. Atque etiam fit sæpe numero, vt contagio ista latiùs serpens, eos etiam qui in recto itinere sunt, aberrare faciat, deductos à recta ac iusta via: & cunctorum exitij ille pœnas luet, à quo peccandi causa profecta fuerit. Humanus respectus tepidis ad rectam viã pedagogus.

144. Reducendæ Monachi ad sua Monasteria. Quamobrem ne hoc eueniat, quoscumque ex fratribus à Conuentibus suis desciuisse animaduerterimus, eos admoneamus, & vnde egressi sunt eos reducamus: aut si nobis obtemperare noluerint, caueamus, ac auersemur, & eorum congressionem defugiamus, & fratribus omnibus vt hoc idem seruent, denuntiemus: quo videlicet vel ipsi illi; cum hoc modo auersos à se omnes videant, & resipiscant, & ad suum se gregem recipiant, atque ab eo quem semel sortiti fuerint, pastore pascantur: vel si obstinati in spiritualis communitatis contemptione permanserint, reliqui saltem qui viderint, quam inuisi omnibus & execrabiles facti sunt, eorum exemplo commoti in officio perseuerent, & quorum cupiant infamiam effugere, fugiant imitationem. Redire nolentes, vitandi.

Quod autem mea hæc verborum commenta non sunt, potiusque certissima spiritus leges, ipsa Pauli verba apponam, quibus ille incontinenter vitam agentes castigat, atque inter cæteros ebriosos etiam & maledicos, pœnis esse obnoxios vult. Si enim aliquis frater fuerit fornicator (inquit) aut maledicus aut ebriosus cum eo qui huiusmodi est, ne cibum quidem sumere. Et item alio in loco de his qui nihil operabantur, sed curiosè agebant, sic dicit: Hunc notate, & non commisceamini cum illo. Quod autem qui Spiritus Sancti pactiones videt, is facinus longè maius faciat, quam aut maledici aut ebriosi, aut qui totam in otio vitam conterant, nemo est, cui non perspicuum sit. Quocirca haud absurde nos ratio compellit, vt qui spiritualem disciplinam violant, illos ab eorum, qui ipsam conseruant, congressione secludamus, prohibeamusque. Tunc autem tantummodo reprehensione vacare fratris segregatio debet, quandocumque ea Antistitis iudicio occulta alicuius, quem ipse sciat; vtilitatis causa fiet. N O T. Præcipuum capitis huius regulare dogma ad 61. suæ Regulæ transtulit D. P. N. Benedictus his: *Caueat autem Abbas ne aliquando de alio noto Monasterio Monachum ad habitandum suscipiat sine consensu Abbatis eius, aut litteris commendatitiis; quia scriptum est: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.* Notandum autem maximè, cum Monasteria eo tempore congregata sub vno capite: & in vnum corpus non fuissent, pro eodem tunc temporis fuisse reputatum transitus Ostenditur peiores esse maledicis & ebriosis. 145. Transitus ad aliam Religionem quibus expediat?

tranſitus ab vno ad aliud Monaſterium, ac noſtro ab vna ad alteram Religionem; quò perſpicias, iam à vetuſtiſſimo æuo tranſitum hunc Monachorum ſuſpectum vt plurimum fuiſſe leuitatis, morumque prauitatis indicium. Vacabat tamen reprehenſione, quandocumque Antiſtitis iudicio honeſta in tranſitu cauſa erat, quam ipſe ſciret alicuius eſſe vtilitatis, vt ait Chryſoſtomus, quamque Benedictus aperit ibi, *ſi contentus fuerit conſuetudine loci, quam inuenerit, & non fortè ſuperfluitate ſua perturbat Monaſterium ſi qua ſanè rationabiliter, & cum humilitate reprehendit, aut oſtendit*: in quo caſu *tractet Abbas prudenter, ne fortè ad hoc ipſum Dominus eum direxerit*: quod planè deſumpſiſſe videtur ex lib. 5. Vit. Patr. libell. 11. n. 81. vbi habetur: *Dixit Senex: Sicut ordo Monachorum honoratior eſt ſæcularibus, ita peregrinus Monachus ſpeculum debet eſſe localibus Monachis per omnem modum.* Hinc noua Pontificum decreta tranſitum Monachis etiam ad arctiorem Ordinem ægrè concedunt, quæ tamen vt doctè notat noſter Brauo ad dictum cap. 61. n. 1. reducenda ſunt ad Cap. *licet* de Regul. vbi ſtatuitur licere Monachis zelo ſanctioris vitæ adſtrictiorem Religionem tranſire, petita prius, licet non obtenta Prælati ſui licentia, eamque Prælatum de iure petenti concedere teneri. Quo autem iure antiquitùs mutatio loci concedebatur vide lib. 5. Vit. Patr. libello 6. n. 26. *Dicebat Senex: Quia antiqui non citò migrabant de loco ad locum, niſi fortè pro tribus rebus: id eſt, ſi quis erat qui contriſtaretur aduerſus eum, & ſatisfaciens ei per omnia, non potuiſſet eum placare; aut iterum ſi contigiſſet vt à pluribus laudaretur, aut ſi in tentatione fornicationis incurriſſet.*

146. Mutatio hæc leuitatem animi arguit.

Verum etſi hæc iuris diſpoſitio locum, habitumque mutare volentibus faueat, vix iam ægrè ac difficulter Religio aliqua ſiue ſtrictior ſiue benignior alterius Monachū ſuſcipit experta quælibet illud Horatianū ep. 11.

Cœlum non animum mutant qui transmare currunt.

quodque vt in plurimum falſa mutationis loci conſolatione propoſita, vera animi leuitate vocationem ſuam deſerit Monachus, & clauſtra fugit.

Inſolabiliter tamen iſtuc mens animuſque
Fert, & amat ſpatiis obſtātia rūpere clauſtra.
Cui placet alterius, ſua nimirum eſt odio ſors.
Stultus vterq; locū immeritū cauſatur iniquè.

inquit ipſe epiſt. 14. Sed reuera (vt argutè ipſe ſubdit)

In culpa eſt animus, qui ſe non effugit vnquā.

Nec grauetis lector Lucretium Carum audire rem luculenter exponentem lib. 3. de Rerum natur. in fine, his

Si poſſent homines, proinde ac ſentire videntur
Pondus ineſſe animo, quod ſe grauitate fatiget
Et quibus id fiat cauſis cognoſcere, & vnde
Tanta mali tanquam moles in pectore conſtet,
Haud ita vita agerēt, vt nūc plerūq; videmus
Quid ſibi quiſq; velit, neſcire, & quærere ſēper
Commutare locū, quaſi onus deponere poſſit.

Et poſt aliqua quibus inquietum demutantis loca animum pingit, concludit.

Hoc ſe quiſque modo fugit.

Vide notata in hoc libro c. 4. n. 43.

CAPVT XXIII.

Quod neutiquam debet, qui in Conuentu pietati operam dat, eorum, quæ coniuncta cum materia ſunt, quicquam priuatim poſſidere.

DEBET autem pietatis cultor, qui eam, quam ſupra expoſuimus in vita communitatem amplexus ſit, ab omni priuata rerum, quæ in materia conſiſtunt, poſſeſſione liber eſſe. Etenim niſi hoc facit, primum quidem ſocietatis exactam diſciplinam priuata poſſeſſione corrumpit: tum ipſe etiam magnopere de ſe indicio eſt, vt qui Deum perpetuò iis alimenta ſuppeditaturum diffidat, qui in nomine ipſius congregati ſunt, neque illud audiuerit, quod dicitur à Propheta: Iunior fui, etenim ſenui, & non vidi iuſtum derelictum, nec ſemen eius querens panes: vel eos nimirum qui intelligentia percipiuntur, prudentiæ ſcilicet, vel qui ſenſu quibus corpus alitur. Nam ſi vbi duo vel tres congregati ſunt in nomine Chriſti, ibi ipſe in medio illorum eſt, multo certè veriſimilius ibi idem eſſe credendus eſt, vbi multo copioſior ac frequentior hominum congregata multitudo ſit. Aut igitur neceſſarium nihil nobis deerit, ſi Chriſtus nobiſcum affuerit; ſiquidem neque Iſraelitis in vaſta illa ſolitudine ipſorum vſui neceſſarium quicquam defuit; aut ſi etiam defuerit, ad probationem noſtram, ſatius eſt inopia laborare, quam diſiunctos ab eius ſocietate in rerum vita huius omnium affluentia verſari. 147. Proprietarius diſciplinam corrumpit. De Deo diffidit.

Porrò incommodum, quod ex iſtiuſmodi poſſeſſione naſcitur, nequaquam hic tantum reſiſtit, ſed vlterius etiam progreditur. Etenim qui proprium habere aliquid ſtudet, is ſine dubio nihil aliud quàm diſiunctionem ac defectionem à cæteris meditatur. Nam cui hoc in animo non eſt, quid eſt tandem quod ipſe poſſidere ſeorſum velit? cum id certum ſciat, Chriſti beneficio ſeruos ipſius in neceſſariarum rerum copia aſſiduè verſari. Proinde perſpicuum eſt, qui talis ſit, eum de præcidenda, ac morte afficienda anima ſua meditari, qui exiguis obolis ſalutem ſuam addicere, ac prodere paratus ſit. Et (liceat mihi quaſo per vos aliquantulum loqui audacter quod ſentio) alter Iudas efficiatur, nempe qui à furto exordiatur. (Furtum enim eſt parata poſſeſſio) & in proditionem deſinat: quando vt ille Dominum, ſic iſte etiam veritatis verbum prodit. Quando enim Inſtituti noſtri Regula hoc habet, non licere nobis neque ab ea ſocietate, ad quam aggregati ſumus diſiungi, neque priuatam vllam pecuniam acquirere, neque denique clancularium quidvis moliri, aut eiuſmodi, quod exempli peruerſitate reliquorum fratrum ſaluti poſſit obeſſe, tum neglecto aliquis Dei timore, & legibus Spiritus ſancti violatis ſocietatem primum expilare (ſocietatis enim expilatio eſt, rei cuiuſcumque & vndecumque in priuatum vſum ſeuocatio) deinde defectionem etiam, ac ſeparationem cogitauerit, qui defendi poteſt hunc non Verbum veritatis prodidiſſe, & alterum Iudam factum eſſe, qui quantum in ipſa re ſit, veritatem prodat? NOT. 148. Defectionē à cæteris meditatur. Iudas alter priuata poſſeſſione efficitur. Expilatio ſiue defraudatio quid?

Viuis admodum atque Scholaſticis rationibus vot i paupertatis eſſentiam, & obligatio-

nem attingit; de quo idem prorsus docet D. P.N. Benedictus cap.33. sub titulo *si debeant Monachi proprium habere.* Longam & pro dignitate de hac materia, quæ inter Monasticas grauissima est, tractationem habes apud Magistrum sentent. in 4. dist. 38. & D. Thomam 2. 2. quæst. 186. eorumque Commentatores præsertim autem P. Suarez tom. 3. de Relig. lib. 8. per totum. Thomam, Sanchez lib. 7. summæ, & alios, ad quos eandem remittit ni Brauo in Not. ad dictum cap. 33. Quæ autem ad nostrum attinent Institutum vide lib. 2. cap. 6. à n. 1. & cap. 8. per totum.

CAPVT XXIV.

Quod internum etiam hominem à vitiis omnibus expurgare debemus.

149. Vitia Deum à nobis fugant. QVOCIRCA *omni modo fugiendum nobis est, ne priuatim omnino quicquam possideamus, præter ea, quæ promiscuè omnibus simul comparantur: neque hac ratione solum integram ab omni labe mentem nostram conseruemus, sed internum etiam hominem ab omnibus sordibus expurgemus; nimirum impuris ac prauis primum cogitationibus, quæ interius spiritus domicilium sua intemperie exagitant, & conturbant; idque contingit à dolo, simulatione, inuidentia, contentione, quæ vitia & charitatem radicitùs euellunt, & Deum ex eorum animis, in quibus sunt, fugant. Si enim Dominus charitas est, sine dubio qui charitatem non habet, is diuina gratia caret. Dandaque nobis studiosè opera est, vt cum, pro se quisque, animum nostrum omnes summè humilem, casumque, & ad omnia quæque agenda paratissimum conseruamus, mentem ad res vitæ huius occludamus, illudque propositum nobis habeamus, ne qua in re, dum in hac vita sumus, ab vlla Dei voluntate aberremus, ac proinde ab arrepto vitæ huius instituto nos ipsi auellamus. Siquidem huiusmodi animi status, præterquam quod omnem à nobis socordiæ & euagationis segetem eximet, perficiet etiam, vt cum pio metu, ac firmo animi proposito honesta omnia officia persequamur.*

150. Deus medicus animorum. *Atque illud cum primis in animo defixum habeamus, Deum bonum esse, & bonorum omnium autorem, mali autem vllius, nullo modo: licet nos: ita postulante valetudinis nostræ vsu, acriores interdum medicinas degustemus. Etenim Deus cum medicus sit humanorum animorum, pro natura morborum, medicamentorum etiam ad singulos ipsos appositam temperat vim, quæ quando opus sit, intimum etiam penetrans vitium perpurgare queat. Proinde cum hoc ita se habere plenissimè intelligamus, à gratiarum actione nunquam desistamus, esto dum à negligentiis, aut malitiis nostris perpurgamur, acriorem aliquando medicinam experiamur. Illud autem, tentationis & probationis causa aliquid pati rarorum admodum hominum est, & Arabiæ similium.*

PERORATIO.

151. Vitæ socialis excellentia. HÆC *itaque sunt, quæ Dei gratia mentis nostri humilitati suggessit ad cohortationem vestram, qui communem hanc & socialem vitam estis amplexi: quo quidem genere, vt & ratio docuit, & nos mente perui dere potuimus, nullum neque splendidius, neque acceptius, neque sublimius reperiri apud homines potest. Verum enim quando iis quoque qui in solitudine seorsum degunt, eam quam potuimus cohortationem attulimus, vnumque atque idem vtrisque propositum est, nempe Christo placere, & quæ illis dantur præcepta, his affinia sunt, & illum quoque librum adeamus. Siquidem fortassis, ex eo etiam vtile aliquid poterit assumi, quod traditam hic in communi cum cæteris viuendi rationem, magis etiamnum illustret, perpoliat, & exornat.* NOT. Vide notata num. 65.

§. V.

Reliqua D. Ioannis Chrysostomi Institutiones ad Communem vitam spectantes.

NEmo me propter me hoc in loco despiciat, etsi extra publicam viam libellum de *Monastica exercitatione* quibus potui notatiunculis §. 3. & 4. illustratum Chrysostomi opus esse, non Basilij nec vis omnibus suadere fuerim conatus. Hoc namque (vt zoyloos eludam) pro coniectura, non iudicio haberi volo, quod & toto §. 2. à n. 6. fassus sum: rem namque nouam aggredi nulli vnquam facilè fuit, cum trabs in cunctis, etiam peruiis, atque omnium pedibus tritis plerumq; interiecta inueniatur, atq; in his etiam, quæ ad oculum perspicua apparent, verū vsquequaque fit commune illud proloquium *Vnus vir, nullus vir.* Cuiuscumque autem Asceticum illud sit, eximium est opus meritum sanè vtriusq; Doctoris nomine honorari, ac proinde neutiquam absque magna Veteris Monachatus iniuria in albo Monasticarum Regularium locus ipsi & Notæ denegarentur. Cæterū ne quis putet sola coniectura probari non solum Monachum, sed & Monachorum legislatorem extitisse Chrysostomum, ex eius probatis, atque indubitatis scriptis Monasticas Institutiones, & consuetudines eliciam, quibus ipse, & quos sæpe laudat Monachos, se adstringebant. Eas vero multis locis refricat penè eisdem verbis, præsertim hom. 56. 57. 58 & 59. ad popul. Antioch. & Hom. de laudibus Monach. tom. 5. & Hom. 14. super 1. epist. ad Timoth. c. 5. & hom. 69. in Matth. passimque alibi: quæ sic habent. 152. Non solâ coniectura probari legislatorem Monachorū fuisse Chrysostomum.

1. *Beatorum Monachorum vitam diligentius vnusquisque consideret. Illi namque turbulentæ conuersationi renuntiantes, & istius mundi delicias abdicantes, libertatis amœnitate illecti, montium cacumina postulant, & tanquam tutum portum beatitudinis eligentes, ibi receptacula tabernaculaq; componunt.* Ita auri os, generalem rerum omnium, & deliciarum abdicationem à Monachis generosè fieri solitam, describit, serm. de Ieiunio, cuius exordium: *Adest nobis splendidissimus dies,* tom. 5. speciatim vero de Venereæ libidinis abdicatione alibi. 153. Rerum omnium abdicatio.

2. *Non nubunt, neque ducunt vxores, neq; multum dormiunt, neque deliciis vacant; sed præter pauca quædam, vt incorporei facti sunt.* Nimirum *neque nubent neq; nubentur, sed sunt sicut Angeli Dei.* Sic ille hom. 57. ad pop. Antioch. Docet autē quo solemnitas voti castitatis Monachorū ex eius mente probatur, non solū eos nō ducere debere vxores, sed nec omnino posse; ita vt si quis aliquam duxerit, perpetuò mæchus habeatur, & ab ea separari cogendus sit? vt de ficto Theodorum Monachum iuuenem 20. annorum 154. Castitas.

norum ætatem non excedentem, nobilitate generis præstantem, qui recens Monasticem professus, vxoris amplexibus irretitus iacebat, libro edito, totis viribus ab ea separare tentauit, vbi inter cætera: *Equidem fleo, non quod paternarum rerum solicitudinem geras, sed quod ex fraterno te deleueris numero, quod negligendo calcaueris, quidquid ame de pectore Christo spoponderas, ad hac inhorresco: his angore crucior, propter ista formido, non immerito. Vt enim non obiicitur desertio militiæ non militanti, ita is, qui semel esse cœperit miles, cum deseruisse detegitur, pœna dignus vltima iudicatur. Non est graue Theodoro, Charissime, cadere luctantem, sed iacere deiectum; non est perniciosum in prælio vulnerari, sed post vulnus acceptum desperatione curandi medelam vlceri denegare.* Et post quædam. *Bonum quidem nuptias & ipse confiteor, Honorabiles inquit nuptiæ, & cubile immaculatum. Fornicatores autem & adulteros iudicat Deus. Sed te iam seruare non conuenit priuilegia nuptiarum: Angelorum enim societate semel iunctum, illud relinquere, & vxoris laqueis implicari, adulterij crimen incurrere est. Quamuis frequenter hoc ipsum nuptias voces, ego tamen & adulterio illud tanto peius affirmo, quanto maior, ac melior mortalibus Angelus. Neque vllus tibi fortè persuaserit dicens. Nihil de non accipienda vxore Dominus præcepit: Nec me ignorare confiteor, quod adulterium interdixit; non nuptias vetuit, verum in te adulterij nomen accipiet, si volueris vnquam (quod absit) nuptias cogitare.*

Monachus nuptiarum incapax.

155. Quæ autem vinculorum fortiora sint, professionis, an nuptiarum, in quo vno totius quæstionis cardo voluitur, rursus sic exponit: *Si militiæ vincula non tenerent, quis tibi desertionis crimen obiiceret? nunc autem nihil in te penitus tui iuris est, quippe qui tanto Imperatori militare cœpisti.* Quod probat exemplo: *Nam si mulier proprij corporis non habet potestatem, sed vir: multo magis hi, qui Christo potius quam sibi viuunt, conditionem corporis sui habere non possunt.* At ne quis vnius dumtaxat Chrysostomus tunc temporis fuisse sententiam hanc, comminiscatur, attendat quod inferat, omnes vnanimiter fratres ita sensisse. *Multos namque ac magnos habes Diuini muneris gratia viros, qui nobiscum dolent qui pro anima tua diebus ac noctibus salute formidant. Habes S. Valerium, ac Deo quoque dignum Florentium, per omnia eidem morum ornamento germanum: habes Porphirium Philosophiam Christi philosophantem, aliasque præterea plures numero, & pares vita: Omnes hi indefessa casum fraternum lamentatione deplorant.* Et in fine: *Speramus autem quod iteratò à te sancto, atque fœlici Saluatoris discipulorum choro videbimus aggregatum.* Et nihilominus mirum esse doctè expendit, lib. 3. contra Vituperatores vitæ Monasticæ, quod *pudicitiam quidem sæcularis is, qui vxorem habet facile seruari posse videtur, quippe solatio non minus fultus. Verum sic quoque plures longe videas lapsos ex coniugatorum, quam ex Monachorum ordine. Neque enim tam multi ex Monasteriis ad matrimonia accedunt* (adulteri, vt iam explicuit, effecti) *quam ex iugali thoro se ad scorta recipiunt.* Isidorus lib. de Vir. Illustr. rectè Chrysostomum sensisse de Theodoro scribit: inquit enim cap. 6. alias 19. *Condidit*

Professionis vinculum nuptiarum vinculo fortius.

Plures coniugatorum quam Monachorum adulteri.

Græco eloquio multa & præclara opuscula, è quibus vtitur latinitas duobus eius de lapsis libellis, scriptis ad quendam Theodorum, lamentis & exhortationibus plenis, vtpotè illum à bona conuersatione deiectum, & quia Monachi vitam cum eo in vno eodemque Monasterio exercuerat, ideo conuersationis ibi facta eum in libris suis admonuit, prouocans eum ad propositum; atque ostendens nulli peccatori vel impio, si ad pœnitentiam redeat, desperandum. Desperandum vtique illi esset, si in nuptiis semel initis persisteret, Diui vtriusque sententia v.n.13.

3. *Non est ibi Meum, & Tuum, sed hoc verbum eliminatum est, infinitorum causa bellorum.* Hæc ille homil.58.ad pop. Antioch. quæ iterat hom. 59. & homil. de Monach. laud. & hom. 14. in 1. Timoth. 5. Quatenus autem huiusmodi paupertatis professione solemni omnis dominij deinceps expertes Monachi reddantur, luculenter differit hom.12 in Act. Apost. exemplo Ananiæ & Saphiræ. Supponit primum sponte omnes ad diuitiarum religiosam abdicationem accedere iuxta illud Petri c.4. *Nonne manēs tibi manebat, & venditū in tua erat potestate?* quod fuit dicere: *Numquid necessitas, vel violentia quadam erat? nunquid enim inuitos vos trahimus?* Verum postea: *Pecunia illa iam erant sacra,* & ideo transgressores iustè puniuntur. *Si enim qui ligna collegerat, lapidatur, quāto magis qui sacra diripit sacrilegus vides quod hoc crimen imputatur, eo quod pecunias suas accepit, quas consecrarat. Nunquid non poteras illis, etiam cum vendideras, tanquam propriis vti? nunquid prohibitus es? quare accipis, postquam promisisti? Oportebat initio habere, & non permittere, nunc autem postquam cōsecrasti, maius sacrilegium commisisti.* Hac autem paupertate tam diuites omnes euadunt, vt hom.11. præced. audeat dicere: *Nonne diuisio semper minora commoda affert, vnanimitas autem & consensus incrementum? Sic qui in Monasteriis nunc viuunt, quemadmodum olim fideles. Quis mortuus est fame? quis non liberaliter educatus est? Nūc autē hoc timēt homines, magis quā in immēsum, & inexhaustū pelagus incidere.* Et quid inde boni Monachis accedit? v.n.157.

156. Paupertas.

Paupertas hæc vera diuitiæ.

4. *Vna mensa eadem fercula, eadem indumenta, habitacula eadem, eadē vita. Et quid miraris quod vna sit omnibus diæta, vestis, & mensa, quippe cum omnibus sit vna anima, non tantum quoad substantiam* (speciei, vt vocant Dialectici) *hoc enim & in omnibus verum, & quoad claritatem. Qualiter igitur hæc vnquam contra seipsam insurgeret? Non est ibi paupertas, & diuitiæ: gloria, & ignobilitas. Qualiter igitur aditum inueniret arrogantia, vel superbia?* Ita ille hom.58. ad popul. Antioch. vbi etiam addit.

Vitæ vnitas.

5. *Nullus ibi magnus, nullus paruus. Quid igitur? Confusio? Absit, sed perfectissimus ordo. Licèt enim quis paruus sit, magnus hoc non respicit: sed & ille se rursum inferiorem existimat esse, & ita maior efficitur. Magnus illic vilius opus arripiens.* Et rursus: *Sunt quidem parui, & magni, secundū virtutis rationem; sed quod dixi, nullus hoc intuetur. Paruus non dolet, quasi contēnatur, nec vllus est qui contemnat: quod si quis tamen aspernatur, hoc maximè docentur, contemni, respui, & vilipendi, per verba, per opera.* Hæc ibi: in quam etiam sententiam lib.3. aduersus Vituper. vitæ Monast. elegantissimè Monachos esse ait: *qui se ipsos cum vltimis & vilioribus annumerant; istamque irrationabilem potentiam vt vitium castigant, & fugiunt.*

157. Ordo, & humilitas.

Qui parco cibo habitaculoque, quod necessitati satis sit, contenti, nihil amplius requirunt. Qui ne glebæ quidem vnius possessionem sibi necessariam existimant. Qui fœneris, & mercaturæ conuentionem & chirographorum iniquitatem penitus oderunt: atque ex his quæ possident, egentibus subueniunt. Et paulo inferius: *In Monasteriis nullus paupertatem exprobrat, nullus diuitiis honestior est. Inde id quod omnia peruertit, & perturbat, Meum & Tuum pœnitus eliminatum est. Cuncta quippe illis communia sunt, mensa domus indumentum: & quod sanè mirabilius est, vnus etiam idemque animus omnibus est. Omnes eadem sunt nobilitate nobiles, omnes eadem seruitute serui, eadem libertate liberi: vna illic omnibus diuitia, quæ verè diuitiæ sunt; vna gloria, quæ vera gloria est.*

Vita communis.

6. Quod ad obedientiæ professionem spectat, eodem lib. 3. ait: *Alieno imperio regi, aliisque obtemperare meditantur.* Et hoc quoque respicit quod supra Regula 2. dixerat: *Nihil iam inte penitus tui iuris est, qui tanto Imperatori militare cœpisti:* & hom. 58. ad pop. *Quanta penes nos pugna est primas partes assequendi; tantum apud illos certamen, ne consequantur, sed repellant. Et multum & studium quis magis præcellat contemptum patiens, non honorem admittens. Alioquin autem & ipsa opera modestè se gerere docent.*

Obedientia.

158. 7. Quibus autem ministeriis cæteros præcedat Prælatus, sic explicat hom. 56. ad pop. *Præcedit ante eos in oratione Prælatus:* & hom. 69. c. 21. Matth. *Huius orationis dux & caput præcipuum est eorum Pater, atque Præfectus:* Et hom. 59. ad pop. Prælati esse docet dormientes omnes ad vigilias excitare, inquiens.

Quibus eos præcedit Prælatus.

8. *Postquam gallus cantauit statim veniens Prælatus, & pede solum simpliciter cedens, omnes excitat.* Quod autem percussione soli, pede ab eo fieri scribit, aliter sic explicat: *In galli cantu continuè Præpositus assistit, pulsatque pede modice iacentem, & sic omnes vna protinus excitat.* Ita ille hom. 14. in Epist. 1. ad Timoth. 5. & iterum serm. de Laud. Monach. tom. 5. *Mox omnes per Monasterij Præsidem excitati, somno excusso modestè consurgunt.* Sed quoniam modo eos excitat? *Edente gallo vocem, cum Monasterij Præpositus vel vnum pede pupugerit, omnes excitat. Neque enim vt nos excutiendo somno & sopore, multo horarum longiori indigent spatio nec somni excussore quis opus habet, sed vt primum aperuit oculos, præ abstinentia similis apparet ei, qui multum ac diu vigilauerit; nam cum nullo cor fuerit cibo grauatum, ac suffusum, nec longius illi opus est ad lauandum tempus, quin leuior ocyus se, & tersis manibus attollit.* Hinc planè hausit D. P. N. Benedictus quod cap. 47. suæ regulæ statuit inquiens: *Nuntianda hora operis Dei die noctuque sub cura sit Abbatis; aut tali solicito fratri iniungat, hanc curam, vt omnia horis competentibus compleantur.*

Nuntiat horam operis Dei.

159. 9. *Vno tantum amictu ad vitæ suæ institutum conformi vtuntur.* Ita ille in libello de Comparatione Regis & Monachi tom. 5. & hom. 59. ad popul. *Non multis egent indumentis.* Et hæc quidem quantum ad habitum proposito conuenientem: nam qualem ipse ab exordio sui Monachatus induerit, sic exponit Metaphrastes: *Deinde cum esset ætas ei adhuc iuuenilis, & nihilominus corpus natura malè affectum, & valetudinarium, se tradit Monasteriis, in quibus vita agebatur accuratior, & asperior, quam in aliis. Et cum totam vestem exuisset cum sapientia carnis induit amictum ex pilis* (caprarum haud dubium, aut camelorum) *contextum, corpus adhuc affligens, & veluti quandam nubem attenuans, & lumini mentis præbens libertatem.*

Vestitus.

10. Enimuero de sociis suis agens hom. 56. ad popul. dixerat: *Vestis autem eis fortitudine digna: non enim caudatis vtentes vestibus, iuxta eneruatos, & molles induuntur, sed iuxta beatos illos Angelos Eliam & Eliseum, Ioannem, & secundum Apostolos, cum vestimenta sint ipsis parata, his quidem ex caprarum pilis, his autem ex pilis camelorum. Sunt autem & quibus solæ sufficiunt pelles, hæ iam dudum confectæ.* Similia habet hom. 69. in Matth. *Etenim vestes aliis caprarum aliis camelorum pilis confectæ sunt: multis coria solum, & ea vetustate consumpta satisfaciunt.* v. Regulam 30. De tunica Chrysostomi illustre extat testimonium apud eius Encomiastem Leonem Imper: vbi quidem hemicranij dolore male affectus, cuius iam oculus à maxilla pendere videbatur, dum *tangit Ioannis tunicam, & eam locis affectis imponit, citius fuit curatus.* Agebat tunc Ioannes in Cœnobio. De pallio à suis Monachis gestari solito est illud eiusdem Chrysostomi hom. 17. ad popul. *Monachi vero homines pauperes, pallio plus nihil habentes.* Et iterum de qualitate vestium discipulorum suorum, nobilitate sæculari quantumuis præstantium hom. 69. in Matth. *Si enim quis diuitum filios, & maiorum insignitum nepotes, illa amicula ferre adspexerit, quæ nec extrema paupertate oppressi ferre dignarentur, & hac re gaudere illos agnouerit: cogitate quanto solamine, si sit pauper, recedit; si diues moderatior atque melior inde facile fit.* Similia habet hom. 56. ad Pop. ne quis existimet ex vili dumtaxat plebe ad Monasticem conuolare tunc assueuisse. Enimvero cum Archalaus Antiochiæ Præses à lepra liberaretur, iussibus obtemperans Ioannis, qui ei dixerat. *In nomine Christi lauate aqua, vbi fratres solent bibere:* & simul vinculi à se mundi reiiceret Monachus sub eo præceptore factus, tunc accidit quod narrat Metaphrastes: *Hoc multos: ex iis, qui erant illustres Antiochiæ, excitauit ad similem æmulationem, & adiunxit numero eorum, qui salui fiunt, similiter enim Deo suas propter egentes, dedicantes facultates, alij quidem relati sunt in numerum huius sancti Monasterij, quomodo etiam aiunt, Theodorum, qui fuit vnus ex valde illustribus, alij vero ventitabant ad alia, quæ in ciuitate erant, Monasteria.* E priorum numero fuisse perhibet Eucleum, cui vnus exciderat oculus *: sed cum in eo Monasterio, in quo erat sanctus habitum mutasset, & vitam.* Obiter, quæso, obserua, eos, qui apud Ioannem Monasticem arripiebant, habitum priorem mutasse, & Instituto nouo congruentem induisse. Obserua itidem, tonderi eosdem solitos, in quo longe distasse suos competies ab illa nota Marciani, & Eusebij discipulorum, iuxta Antiochiã item degentium, quos Theodoretus scribit prolixam valde nutriuisse comam contra doctrinam Apostoli, quod obseruauimus l. 2. c. 10. n. 2. Discipuli vero Ioannis non sic, nam de Archelao scribit Leo semper. *Tondetur & cum sanctè fuisset Monachus, insignis euadit, & consummatur.* Et de Eucleo: *Accedit, tondatur: tandem Ioannis precibus lucem rursus accipit.*

Cilicia.

Pelles.

Tunica.

Pallium.

Nobiles ad Monachatum conuolant.

Mutatio habitus.

Tonsura.

11. Sed

160. *Dei laudes nocturnæ.* 11. Sed verò quatenus Diuinum opus persoluebat? Audi ex homil. 59. ad popul. *Postquam gallus cantauit statim surgentes stant, hymnos cantantes Propheticos.* At quos in Nocturnis Vigiliis dicere soliti erant? *At & ipsa Cantica commoda & in Deum charitate plena.* Thren. 2. *In noctibus, inquit, extollere manus vestras ad Deum*: Et Isai. 26. *De nocte vigilauit spiritus meus ad te Deus, quoniam lux præcepta tua super terram. Et Dauidica cantica multos mouentia fontes lacrymarum, quippe cum canter dicens: Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo: Et iterum: Quia cinerem tanquam panem manducabam. Et iterum: Quid est homo, quia innotuisti ei? aut filius hominis, quia reputas eum? Homo vanitati similis factus est, & dies eius sicut vmbra prætereunt. Et ne timueris cum diues factus fuerit homo, vel cum multiplicata fuerit gloria domus eius. Et rursus: Qui habitare facit vnius moris in domo. Et septies in die laudaui te, super iudicia iustitiæ tuæ. Et iterum: Media nocte surgebam ad confitendum tibi, super iudicia iustitiæ tuæ. Et, Deus redimet animam meam de manu inferi. Et, si ambulauero in medio vmbræ mortis non timebo mala, quoniam tu mecum es. Et iterum: Non timebis à timore nocturno, à sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, à ruina & demonio meridiano. Et, Æstimati sumus tanquam oues occisionis. Quoniam & cum Angelis cantant, nam & Angeli tunc canunt, laudate Dominum de cœlis*: Hos omnes integrè psallere necessum fuit, subdit enim: *Quanti est eos in hoc totam noctem insumere.*

Ceremoniæ. 12. Sed de ceremoniis rogas: *Surgentes stant hymnos cantntes*: ex homil. 59. ad pop. & serm. de laud. Monach. & hom. 14. in 1. Timoth.

Chorus. 13. *Sanctum constituentes chorum, & statim manus extendentes sacros hymnos decantant* ex eisdem locis. Orare vero expensis manibus proprium fuit Monachorum Ægyptiorum, vt Cassianus narrat lib. 2. cap. 7. & notauimus in Scithiotis lib. 3. cap. 5. num. 35. Quod vero non sederent, sed starent in psalmodia, Therapeutarum fuit, de quibus Philo lib. de Vit. Contempl. *Canebant hymnos ad auroram stantes.* Et Basilius de suis epist. 63. *Ab oratione surgentes ad psalmodiam instituuntur.* Imo in Ægypto psallens semper stabat, sed quia psallebat vnus, cæteri sedebant. Chrysostomus chorum constituebat psallentium; ait siquidem homil. 69. in Matth. *Choro constituto, omnes quasi ab vno consonanter ore, diligenter hymnis Deum laudant.* Idem habet hom. 56. ad pop.

161. *Deprecationes peculiares.* 14. *Mox vt illa dixerint cantica flexis genibus laudatum Deum pro negotiis inuocant, in quorum congregationem quidam nec statim veniunt: petunt enim præsentium quidem nihil (eis siquidem horum nulla ratio) sed vt cum fiducia stent coram illo tremendo tribunali, cum veniet viuos iudicaturus, & mortuos Vnigenitus Dei Filius, & nullus illam audiat horrendam vocem dicentem: Nescio vos: Et vt cum pura conscientia multisque meritis hanc laboriosam transfigant vitam, & secundo vento difficile nauigent pelagus.* Ita ille hom. 59. ad pop. & 69. in Matth. Sed

Orationes post singulos psalmos. vtrum post omnes Psalmos decantatos vnicam flectentes orationem facerent, vel singulas post singulos, non omnino liquet; tametsi pronior sim, vt existimem, cuique Psalmo suam, eique accommodam orationem à suis fieri Ioannem instituisse, quod videam ita à Patribus Ægyptiis factitatum. Vnde in 1. p. Regulæ S. Pachomij c. 2. num. 2. (lib. 3. cap. 6. num. 20.) *Qui vna oratione tardiùs venerit, &c*, & num. 3. *Nocturno vero qui post tres orationes venerit, &c.* Expressit vero Cassianus lib. 2. de Instit. renunt. c. 5. ita ab Angelo psallere edoctos fuisse: *Quotidianos orationum ritus volentibus celebrare, vnus in medium Psalmos Domino cantaturus exurgit. Cumque sedentibus cunctis (vt est moris nunc vsque in Ægypti partibus, & in psallentis verba omni cordis intentione defixis, vndecim Psalmos, orationum interiectione distinctos, contiguis versibus, parili pronuntiatione cantasset, duodecimum sub Alleluya responsione consummans, ab vniuersorum oculis repentè subtractus est.* Et cap. 7. *Has igitur prædictas orationes hoc modo incipiunt, atq; consummant: vt finito Psalmo non statim ad incuruationem genuum corruant, quemadmodum facimus in hac regione* (Galliarum) *nonnulli, qui necdum bene finito Psalmo in orationem procumbere festinamus, &c.* Et in consequentibus multus est vt de orationum illarum forma disputet. Sanè in hunc ipsum finem Opusculum suum S. Leander elaborasse crediderim, de quo Isidorus lib. de Vir. Illustr. cap. 28. alias 41. *In Ecclesiasticis officiis idem non paruo laborauit studio: in toto enim Psalterio duplici oratione editiones conscripsit.* Et de Tonantio Palentino Episcopo Illefonsus in suo de Vir. Illust. cap. 11. *Orationum quoque libellum de omnium decenter scripsit proprietate Psalmorũ.*

15. Sed quo vocis tenore psallebant? *Hymnos cantantes multa cum vocis consonantia, cum aptè compositis concentibus. Neque cythara, neq; fistula, nec vllum aliud musicum instrumentum talem emittit vocem, qualem audire licet in profunda quiete, & solitudine, Sanctis cantantibus illis.* Hæc ille hom. 59. ad pop. & 14. super 1. Timoth. Sed verò hom. 69. in Matth. & 56. ad pop. discrimen inter Sænicas cantilenas, & Monachorum cantum constituens, ait: *Tantũ discrimen inueniemus, quantum si quis Angelorum in cœlo canentium illam consonantissimam audisses melodiam, & canes infimo defossos, & latrantes. Per hæc enim ora Christus, per illam vero linguam diabolus resonat. Tibia inflatis genis, deformata facie sonoram isti emittunt vocem: sed hic Spiritus insonat gratia, pro tybia, cythara, & fistula Sanctorum vsa labiis.* Quo videas deuotas voces Ioãnis Monachos in psalmodia emittere solitos, nõ fucatas, ac theatrales. Huc forsã respicit, quod de posteriori Eugenio Toletano Antistite scribit Illefonsus c. vlt. *Cãtus passiuis vsibus vitiatos, melodia cognitione correxit.* Ita apud Loaysam: sed alia lectio à Griale edita habet *pessimis vsibus.* Et rectior; nisi *passiuam* vocem dixerit, quæ non viriliter tonat: sed fictè deprimitur. Vide dicta lib. 2. c. 12. n. 69. & l. 4. c. 4. n. 96. Addo seueriori adhuc reformatione indigere cantilenas quasdam vernacula lingua inter Maturinorũ solemnia, præsertim Natiuitatis, & Epiphaniæ Domini & corporis Christi, & frequenter iam inter Missarum sacra (nostris *Villaneicos*) cani solitas, quibus maioris celebritatis & pietatis prætextu theatrales vocum anfractus flexus atq; inflexus, formicarij moduli, profana, ac superuacanea fidium pertentamina, ac tãdem scænicæ omnes audiuntur harmoniæ, & quod turpius est, plura etiam dicteria risum (ne luxum dicã) mouẽtia intermiscentur. De quo admonitio

162. *Cantus.*

Theatralis taxatur.

vellem Ecclesiæ Patres. Hactenus de Vigiliis: De cæteris horis mox.

Horæ diurnæ. 16. *Facto autem die illi cum rursus Matutinas orationes celebrauerint, & hymnos; ad Scripturarum lectionem conuertuntur.* Ex hom. 59. ad pop.& 14.n.1.Timoth.& de Laud.Monach.vide qualiter matutinales psalmos in diem distulerint.

17. *Tertiam, Sextam, Nonam, & Vespertinas Orationes celebrant:& in quatuor partes diem dispertiti*(quales prorsus inter se,hoc est trium horarum)*dum singula partes implentur, psalmodiis & hymnis Deum venerantur.*

163. Studia literarum. 18. Iam quibus exercitiis tempus reliquum tererent, audi ex iisdem homiliis. *Facto die ad Scripturarum lectionem conuertuntur.* Ita hom. 59.ad pop.& cit.56.*Cum chorum dissoluerint, hic quidem Isaiam sumens cum illo loquitur, hic autem cum Apostolis conuersatur, alius ab aliis elaborata percurrit,& de hoc Vniuerso philosophatur, de Deo,de visibilibus,de vita præsentis vilitate, de Futurorum beatitudine.*

Labor manuum scriptio librorum 19. *Sunt autem & qui libros transcribere docti,assignatum quisque sumens habitaculum,semper agit quietem, nugante nemine, nemine quicquam dicente,* hom.59.ad pop.v.5.ad 4.c.1.n.7.& c.3. n.1.& c.4.n.65.&c.8.n.19.

Silentium. 20. *Non illic ea videas,quæ domi ab omnibus est mundus locus ille,Silentium, & quies multa.*

Alia manuum opera. 21. De aliis vero operibus manuum hom. 69.in Matth.ait: *Exorto Sole ad opus vertuntur, quo multos pauperibus fructus colligunt*: Et hom. 9.*Neque enim quia ieiunant,aut vigilant, idcirco otium sibi indulgent diurnum, sed noster quidem Sacris hymnis ac vigiliis, dies vero orationibus* (Secretis)*manuumque operibus se exercent, Apostolicæ cursum virtutis imitantes.* Sed specialius hom. 58. popul. inquit: *Quis quæso terram fodiens,& irrigans,& plantans*(vide hortorum culturam) *ac sportellas, aut saccum texens, vel alia quædam huiusmodi tractans vnquam altum sapiet?*

22. *Vt sileam hic quam multa Monachis negotia necessariò exhibeant, tum vestium confectio, tum vitæ cura: quippe cum certatim etiam contendant omnia per se opera peragere.* Hæc ille lib.de Sacerdot.At hom.58.ad popul.*Ignem ipsi accendunt,ipsi ligna comminuunt,ipsi coquunt, venientibus ipsi ministrant.*

23. *Omnes ex ministrantium sunt numero.* hom.58. ad popul.

164. Hospitalitas. 24. *Hospitum quisque pedes abluit, & multa de hoc contentio. Et hoc facit non examinans quis ille sit,nec vtrum liber sit,aut seruus:sed vnicuique ministerium hoc exhibet* ibi.

Misericordia in pauperes. 25. *Et cum mendicis & debilitatis conuersantur: & ipsorum mensæ talibus sunt plenæ conuiuis, & propterea cœlis quoque sunt digni. Et hic quidem vulnera virus habentia curat, hic autem cæcum manu ducit, hic vero cruce portat debilem.* Ibidem.

Mensa. 26. *Nunquam prandium norunt,scientes quod præsens tempus est luctus & ieiunij, sed cœnam.* Hæc ille hom.57.ad popul.*Vespere autem facto, se laboribus absoluentes,tunc mensam petunt*,hom. 59.sed rursus n 57. vocat illam mensam *bonis plenam innumerabilibus, suauissimam, nunquam deficientem,à solicitudine liberam,inuidia,laboris, & omnis pestis immunem,& bona spe refertam,& multa statuentem trophæa.*

Ciborum qualitas. 27. De qualitate ciborum ait hom. 59. ad popul. *Non seruorum sunt excitantes multitudinem,neque domum circum cursantes,neque tumultuantes, neque lautos apponentes cibos, & nidorem exhalantes; sed hi quidem cum Sole panem,hi vero & oleum adiungentes,& alij quicumque sunt infirmiores, olera quoque habent atque legumina.* Eadem habet hom.14.n.1. ad Timoth. & serm. de Laudib.Monach.Addit verò hom.57. ad popul. cum pulchrè de superfluitate & luxuria ferculorum sæculares taxasset. *Sed nihil huiusmodi penes Angelos illos,verùm & omnes hæ concupiscentiæ* sunt mortuæ. *Non enim ad Saturitatem & delicias, sed ad necessitatem eis nutrimentum. Non auium ibi venatores,neque piscium,sed panis & aqua.*Et hom.69.in Matth. *Ita non brutorum animalium decoctas carnes sibi, vt alantur, assumunt,sed Dei verba melle, atque fauo iucundiora.* Vide notata n.60.& 150.

Potus. 28. De potu vero agit iterum lib. de Comparat. Regis & Monachi, sic: *Aquam libentius bibunt,quam vinũ.*Et vberius hom.71.in Matth. c.22.inquiens *Non est ibi ebrietas, non est ibi superfluitas; quod mensa illa facile ostendit.Iacet enim ibi aqua potu perempta temulentia, multiformis hæc, multiceps bestia.* Et longa eius Sobole pulchrè descripta,subdit: *Vides præclaram victoriam:Omnia igitur iacent,quæ temulentiam gignere solet:verba stolida,mens furiosa, superbiæ flatus, cæteraque huiusmodi. Suum enim probè hi milites Imperatorem imitantur,quam admirando Scriptura dixit: De torrente in via bibet: propterea exaltauit caput.*

165. Gratiarum actio post cœnam. 29. *Post cœnam Deo quosdam gratiarum hymnos dicunt. Et si vultis ipsos hymnos audire, vt ea vos continuo dicatis,illum omnem Sacrum vobis cantum recensebo.Ipsius itaque verba sic se habent.*

Benedictus Deus,qui pascis me a iuuentute mea.Qui das escam omni carni, imple gaudio & lætitia corda nostra, vt omnem sufficientiam habentes, abundemus in omne opus bonum in Christo Iesu Domino nostro,cum quo tibi gloria, honor, & imperium cum sancto Spiritu in sæcula,Amen. Gloria tibi Domine, gloria tibi Sancte,gloria tibi Rex, quoniam dedisti nobis cibos in lætitiam, imple nos Spiritu sancto,vt inueniamur in conspectu tuo beneplacentes, non erubescentes quando reddes vnicuique secundum opera sua.

Ex Constit. Apost. *Post hunc autem hymnum multa repleti compunctione, & feruentibus lacrymis, sic ad somnum se conferunt, tantum dormientes, vt parum requiescant. Et rursus noctes dies faciunt in gratiarum actionibus, & hymnodiis degentes.* Hæc ille hom, 57.ad popul.& 56.in Matth.quibus locis hymnum ipsum fusè & pulcherrimè commentatur. Porrò hymnus ipse seu gratiarum actio post prandium Apostolicæ fuisse constat institutionis,& sub eo titulo ponitur à D.Clemente Papa lib.7.Constat. Apost. c. 48. in fine ipsius libri; Quæ addita à Chrysosto. verùm ibi terminatur illis verbis *in sæcula Amẽ.* vt etiam habet terminum apud Athanasium in Regula Monacharum. Cætera à Chrysostomo, vt reor,addita,& suis Monachis data sunt, quæ ipse sic excussit.*Mox rursum à principio quidem incipere videntur,eundem autem continuant sermonem,aientes.Gloria tibi Domine &c.sicut & Paulus in Epist.* ad Gal. *primordio cum in glorificationem*

tionem terminasset, atque dixisset: secundum voluntem Dei & Patris, cui gloria in sæcula, Amen: rursus incipit materiam de qua scribebat. Et iterum alibi Rom. 1. cum dixisset, Coluerunt & seruierunt creaturæ omisso Creatore qui est benedictus in sæcula Amen, non consummauit sermonē, sed rursus incipit. Nec hos itaque redarguamus Angelos, tanquam inordinatè facientes, quod sermonem in glorificatione terminantes, denuo Sacros incipiunt hymnos. Apostolicas enim sequuntur consuetudines. Et paulo superiùs. Omnem hunc quidem hymnum admirari dignum est, præsertim autem hunc finem. Quo nimirum potiti mensa, vel potius ieiunio, tremendi tribunalis, & illius diei memoriam sibimetipsis faciunt. Et infra: Cum autem hæc dixerint, & ignis fluuium introducunt, & præmia certaminis, & brauia. Non dixerunt, Ne puniamur, sed Ne confundamur: hoc enim nobis gehenna multo terribilis est, ab illa decidere gloria, Dominum offendere. Vide dicta l. 2. c. 2. n. 9. & c. 11. n. 53. & & 54. & 66. & lib. 3. cap. 4. num. 32.

166. Somnus. 30. At de stratu, & somno parcissimo. Deinde parum sedentes vel potius hymnis omnia concludentes, in suo quisque lectulo requiescunt, ad solum somnum, non delicias comparato. Ita ille hom. 59. ad pop. Sed verò serm. de Laud. Monach. qualitatem lectuli sic explicat: Diuinis interea laudibus non intermissis, cum paululum consederint, singulis Storiis, & humi cubant. Et paulo prius: Vbi ieiunium & stratum humi cubile; omnia pura à nidore, cruoribus, tumultu &c. Et sæpius humi eos cubare dicit, vt hom. 57. ad pop. *Lectus.* Illi ieiuniis, & humi stratis cubilibus, vigiliis, & sacco, & innumeris semetipsos modis domant. Et lib. 6. de Sacerdotio Contento studio ieiunare, humi decubare, aduigilare, illoto esse corpore, multum desudare, & cætera id genus, Monachi ad durandum affligendumque corpus sibi exercenda proponunt. *Balnearum prohibitio.* Vbi obiter illam addit prohibitionem balneorum, ab vniuersis Monachorum legislatoribus adhibitam. Sed & hom. 56. in Matth. addit cilicij vsum: Si illi qui ieiunando, humi dormiendo, vigilando, cilicium induendo, milleque aliis se ipsos castigant &c. quod quidem superius Regula 10. Saccum vocauerat. At somnium bis capiebant; *Bis somnum capiant.* semel quidem post cœnam in noctis exordio vsque ad galli cantum, de quo hom. 59. ad pop. inquit præter verba iam allata: Non sicut nos multis egent horis, vt somnum excutiant, & grauedinem capitis non est opus somnum excuti, sed simul ac oculos aperuit, illi, qui iamdudum excitatus fuit, similis est propter sobrietatem. Cum enim cor cibis minimè grauatum non deorsum mergatur, non indiget multi temporis, vt se referat, sed statim est in solertia; munda manus, somnus enim est ordinatus. Nullus ibi stertentes audit, aut anhelantes. Nullus se per somnum versantem videt, nullus se nudantem, sed dormiunt, vigilantibus iacentes honestius nec enim nudos illic fas est dormire. (vide D. P. N. Benedictum c. 22. Regulæ) Hoc autem totum ex anima compositione procedit. Multus enim Dei timor in profundum mergi somnum non finit, & animam obruere, sed in superficie accedit ipsos, tantum requiescere faciens. Eadem habet serm. de Laud. Monach. & hom. 14. in 1. ad Timoth. Qua in re non est silentio tegendum, *Chrysostomi dominandi morbus notabilis.* quod de ipso Chrysost. scribit Metaphrastes. Dicunt autem ipsum quoque somnum sumpsisse cum esset opus: sic autem sumpsisse: Funis ex alto dimittebatur, alligatus extremis, cui & manibus, & barba ipsa innitens, quendam modicum, neque ipsum firmum, sed imbecillum, & ementitum somnium gustabat. O dignam tanto Magistro quietem: Iterum vero post vigilias celebratas non nihil gustabant somni, de quo ipse ibidem: Cum vero iam dies lucere debet, tum requiescunt; & cum nos incipimus opera, illi tempus habent quietis. Sed quantum? Facto autem die illi cum rursus Matutinas orationes celebrauerint, ad scripturarum lectionem conuertuntur: & ad opera manuum, quæ exposuimus.

31. Spectabis in ea eremo tuguriolum, videbis & diuersorum, oculis solitudinem lustrabis. His ille ædificia suorum depingit Monachorum ser. de eorum Laud. vili impendio facta, peripsemati hominum congrua, sed vero benedictionibus Dei plenissima: vtpotè de quibus dicat hom. 57. ad pop. Ex cellula, & ex corpore tranquillus portus. Et hom. 58. Bene vestiri, & splendidè ædificare, illic sublata sunt. Cæterum multo plura corporis incommoda sanctus pertulit, quam suis Monachis præscripsit. Enimverò Metaphrastes de spelunca agens, vbi Ioannes ipse duos annos latuit, inquit: Non erat ei lucerna, non lectus, non mensa, neque aliquid huiusmodi, quod faciat ad ministerium corporis. 167. *Ædificia.*

32. Illic tamen vna tantum re opus est, nobili scilicet atque eximia alacritate animi: Hæc si adsit nihil, quominus quisque ad summam virtutem perueniat, impedire poterit. Et rectè. Ita ille lib. 3. aduersus vituperatores vitæ Monasticæ.

33. Et hic Monachus indiget conuenientia rerum & locorum, ad vitandam illam commodorum, vt ij loci; neque ita multum ab hominum conspectu remoti, solitudinis tamen otium, quietemque habeant; neque iidem optima anni, atque aëris temperie careant. Nihil enim esse possit intolerabilius ei, qui abstinentiis ieiunisque corpus suum macerat, quam cœli, atque aëris intemperies. Hæc ille prudentissimè lib. 6. de Sacerdotio. Ea propter in calidis & temperatis regionibus Monachorum olim plures turbæ vt in Ægypto, & Palæstina. *Aëris temperies vitæ Monachorum necessaria.*

34. Si quis ægrotat, non lacrymæ, non luctus, sed orationes. Non medicorum manus, sole frequenter fides ægrotum liberauit. Si vero Medicis opus sit multa & hic modestia, & tolerantia multa ostenditur. (in ægro scilicet medicinam renuente; in Præside, vt adhibeatur) si verò morbus accidat, ex ingluuie non accidit, neque ex caput grauante crapula, quin & hæ morborum causa sunt laudibus plena, non accusatione: nam vel Vigiliæ, vel ieiunij nimietas, vel aliquid huiusmodi morbos inducit, ex quibus & facile liberantur. Satis enim est non amplius similiter laborantem, omnibus esse molestiis liberatū. Non adstat mulier crines soluans, neque pueruli nondum factam orbitatem deplorantes, neque serui expirantem deprecantes, vt in tuto cuipiam se commendet: sed ad ab omnibus his anima liberata, dumtaxat extremam considerat expirationem, vt Deo migret amica. Nihil profecto dulcius, aut grauius dici valuit, quo commendaretur Monastica in ægritudinibus animæ libertas, morborum causæ aperirentur, remedia adhiberentur faciliora. Et hæc omnia illa hom. ille 59. ad pop. vnde postea verba etiam transtulit in hom. 14. in Matth. ex quibus sermo de Laud. Monach. compactus est: vbi etiam de funere Monachorum his verbis. 168. *Ægrotorum cura.* *Infirmantium lætitia.*

35. Moriuntur quidem & ex eis aliqui: non enim *Morientium funera.*

enim sunt immortales corpore: sed morientes nesciunt mortem. Sic enim verè vinculis absoluuntur: Mihi namque Christus viuere, inquit, & mori lucrum. Vox exultationis in tabernaculis iustorum. Nunquam illic vlulatus audiri potest, nunquam deploratio; mundum est ab huiusmodi molestiis stratum, ab hoc purum clamore. Hymnis defunctos prosequuntur. Honorem hoc appellant, non funus (sic apud Hispanos, quæ fiunt parentalia post funus nuncupamus Honras) *& si munciatum fuerit quod ille mortuus est; multum vbique lætitia, voluptatis multum: quim vero nec vllus audet dicere. Ille mortuus est, sed ille est consummatus. Tum gratiarum actio, lætitia, gloria multa, vnoquoque talem habere finem orante, ita certamen hoc exire, à laboribus, & certaminibus quiescere, videre Christum.* Hinc proculdubio Cistercienses diem obitus fratris non in lacrymis & mærore ducimus, sed læta nobis hæc dies est; & Monachis consueta ac moderata animi recreatio indulgetur. Vide dicta c.7.n.87.

In obitu patrum exultatio.

Honras.

Sanctimoniales iisdé regulis instructæ.

36. *Nec vero viri tantum, sed & mulieres hanc exercent philosophiam naturæ infirmitatem promptitudinis abundantia superantes.* Hæc ille Hom. 57. ad popul. Vbi notandum I. Chrysostomum vtriusque sexus legislatorem extitisse. II. loqui S. Doctorem Monachis suis propè Antiochiam habitantibus: quandoquidem ad ea visenda quæ scribit, inuitat perpetuò auditores, vt secum illuc proficiscantur, & testes tantarum virtutum fiant. Quantum autem Ioannis nostri Instituta cæteris Monachorum eiusdem regionis præstarent prudentia, & discretione, ex modo dicendis tute lector planissimè perspicies. Adiectus est Chrysostomus ad Patres suos excusso mortalitatis puluere quinquagesimum tertium ætatis annum agens, eamque inter vltima verba more suo fundens orationem: *Gloria sit Deo omnium causæ* A.C. 407. iuxta Baron. ib. tom. 4.

CAPVT II.

De multis aliis Monachorum palestris in Mesopotamia Syriæ, aliisque Syriæ regionibus constitutis.

1. Mesopotamiæ palestræ plures.

PRius quam è Syria discedamus, libet varias Monachorum perlustrare palestras, quibus Mesopotamia Euphrate & Tygride vallata, atque vtroque amne ab Armenis Assyriis Syriaque diuisa, vetustissimis ab hinc sæculis nobilitata dignoscitur. Patrum & Legum-latorum Scholas cum in Mesopotamia Syriæ, tamen Calestiæ aliisque Syriæ regionibus florentium literis suis illustres reddidit Theodoretus eorumque Institutiones, edito desuper non breui Commentario Philotheo siue Theophile, qui de Vit. Patr. liber est nonus elegantissimè prosecutus est. In eis vero illud præ oculis haberi oportet, non omnes ab vno profluxisse, qui cæteros Asceticam edocuerit, & habitus Monastici mysteriorum participes effecerit; sed quotusquisque è sæculi vinculis se eripere satagebat, se solo Monachalem vitam arripiebat, nemine præunte doctore; nimirum (quod vbertim demonstratum est lib. 2.c.1.n.8. & l.4. c.4. n.14. & alibi) postquam ab Apostolis Monastici status ostium apertum est; & quæ illi per se necessaria sunt, semel ab eisdem palam factis, integrum cuique erat, diuitiis, deliciis, & propriis voluntatibus nuntium dare, idque voto firmare solemni, quod expræssè vel tacitè in ipsa habitus mutatione, aut aliàs externa etiam assumptione à ministris Ecclesiæ acceptabatur, iuxta latè dicta lib.2.c.6.à n.29. Accidebat verò quosdam plures suæ Institutiones imitatores habere, quosdam pauciores: iuxta quod Scholæ ille plus minusue durabant, cum tamen omnes in substantialibus Monasticæ disciplinæ conuenirent; idest paupertatis, continentiæ, obedientiæ, pœnitentiæ, solitudinis, abstinentiæ, & orationis legibus communiter acceptis, & sola quantitate, modoque executionis earumdem differerent. Quorumdam illorum mores cum sese congrua ingessit occasio descripsimus lib. 2.c.14.à n.14. vbi Iacobi Nisibitæ, Iuliani cognomento Sabæ, Marciani Archimandritæ, Eusebij eius nepotis, Publij, ac Theodosij Instituta verbis Theodoretianis exposuimus, quæ ne tædium lectori inferamus, refricare pudet, quid de istorum conuersione, & studij successione scribat ille, referre contenti; quid autem, de reliquorum moribus Monasticis, conuersione ac successione referat, pro Instituto nostro, ac debito eorumdem Monachatui loco enarrare, & annotare, soliciti. At si Moyses ille diuinus qui imum maris fundum aperuit, Patrum præclarè gesta, certamina, victorias, & præconia, non nisi splendore, gratia à superis accepto aggressus est enarrare (vt bene ibi præloquitur Theodoretus) mihi quoque in præsentia opus est auxlio, qui conor eorum mores ac leges iis, qui imitati volent proponere. *Horum ergo preces sunt inuocandæ, & incipiendum est enarrare.*

Non omnes ab vno legislatore fluxere.

Ordo procedendi.

§. I.

S. Iacobi Nisibitæ Monastici mores.

SAnctus Iacobus cognomento Nisibita, cuius meminit Martyrol. Rom. 15. Iulij, Beda, Vsuardus, Ado, cæterique Latinorum, Menologium Græcum 31. Octobr. Gennadius de vir. Illustri c.1. ex quo Casiodorus; & Nicephorus lib.8. c.14. & l.9.c.28. & Theodoretus ipse lib. 11. Histor. Eccles. c.30. Nisibi præcipua Mesopotamiæ vrbe ortus. *Solitariam vitam & quietem amplexus & altissimorum montium occupatis verticibus* (cap. 1.) illud vitæ genus quantum ad cellulam victum, atque vestitum arripuit, quod ex ipsius verbis dedimus l.2.c.14.n.14. 2.

Solitudo cellula, victus & vestitus.

4. Modestia autem statui congrua adeò præditus erat, vt cum veniset in Persidem. *Visurus plantas veræ Religionis, & ei, quam par erat, curam adhibiturus, cum fontem transmitteret, puellæ quædam, quæ pannos lauabant, & vestes pedibus emundabant, ne nouum quidem, & qui decentem præ sese ferebat grauitatem, sunt reueritæ habitum: sed exuto pudore, & perfricta facie & impudentibus oculis diuinum hominem aspiciebant, neque capita operientes, neque vestes quas succinxerant demittentes. Hoc cum ægrè tulisset homo Dei, & vellet Dei virtutem in tempore ostendere, vt facto miraculo liberaret ab impietate, fontem quidem est execratus, & fluentum confestim euanuit.* Modestia.

Puellas

Puellas quoque est execratus, & impudentem earum iuuentutem castigauit carnis ante tempus inductis.

Pietas. 5. Pietatem animi castigata impudentia statim ostendit: nam cum pœnitentia ductæ ad Sanctum accurrissent, supplicesque vt iram compesceret rogarent; *Ille non diu cunctatus Domino quidem preces obtulit, fluenta autem rursus scatere iussit*, atque puellis quoque suarum crinium color redderetur.

Mãsuetudo. 6. *Ego autem* (subdit Theodoretus) *præter miraculum, valde quoque miror mansuetudinem: neque enim vt magnus Elisæus impudentes illas puellas vrsis tradidit immanibus; sed quadam innoxia disciplina, & quæ dedecoris parum habebat, vsus, pietatem simul docuit, & moderationem.*

3. In Pontificatu mores non mutat. 7. Nec silendum quod cum ad munus Pontificatus Nisibeni fuisset euectus, & patriæ suæ præficeretur, *neque cibum mutauit, nec vestimentum: sed loco quidem erant mutata, vita autem institutio nullam accipiebat mutationem.* Quo videas perantiquam Pontificatus gloriam cum Monasticæ vitæ humilitate coniunctam. Recole dicta l.3.c.2.n.17.& c.4.n.12.

Durius in Episcopatu secum agit. 8. Nec his contentus duriùs adhuc secum in Episcopatu quam in solitudine agebat. *Crescebant vero labores, & erant* (sub infulis) *longe maiores prioribus. Ieiunio enim, & cubili humi strato, & Sacco, quo induebatur, accesserant etiam omnino cura eorum, qui indigebant: vt de viduis, inquam, esset solicitus & prouideret orphanis, & eos qui iniuriam faciebant argueret, & iis quibus fiebat iniuria iustum afferret auxilium.* Hæc quãtum ad Monasticas ipsius virtutes, in quibus cum *perpetuo versaretur, & in rebus diuinis quotidie cresceret, cum maxima gloria hanc vitam deposuit, & ex his locis migrauit.* Quo sæculo floruerit vide lib.2.c.13.n.30. Cætera autem ab ipso egregiè facta apud Theodoretum ibi, & Baronium tom.3.A.C.338.

4. Vnus tantùm Iacobus Nisibita. Meminit iterum Theodoretus infra. c.22. Iacobi Nisibeni, quod forsam Nicephoro duos Iacobos Nisibitas ponenti l.15.c.22. deceptionis occasio fuit, quorum iuniori miraculum de canitie puellarum tribuit: cum tamen vnus & idẽ vtrobiq; sit vt bene probat Rosuueydus in Notatione cap.1.lib.9. Vit. Patr. Nec si diuersi essent fides Nicephoro habenda esset, & Theodoreto eiusdem sæculi Historiographo seniori præclarum illud facinus danti deneganda. Dedit Iacobi Schola Magnũ Ephrem alia Ephraim Eccles. Diaconum teste Sozomeno. lib.3.c.15. vnum quidem, sed omnibus præstantem, & in Monastica Philosophia potissimum; vnum sed Leonem, de quo statim.

§. II.

S. Ephrem Edessæ Diaconi mores & Instituta Monastica.

5. S. Ephrem ortus & patria. RECto nunc ordine clarissimum S. Iacobi Nisibitæ alumnum, eruditionis eius discipulum, & sanctitatis hæredem Magnum P. Ephrem proferamus, quem Nisibis & Edessa præcipuæ Mesopotamiæ vrbes tulere, Ephrem

Encomia. inquam cunabula & ortum, Edessa cathedram, Diaconatum, & cognomentũ dedit. *Ephrem ille celebrãdus* (vt inquit Greg. Nicænus in eius vita) *qui & Christianis omnibus in ore versatur, Ephrẽ cuius vita doctrinaque splendor vniuerso orbi terrarum illuxit. In omni enim ferè loco, qui illustratur à Sole, cognoscitur; atque illis dumtaxat incognitus est, qui magnum Ecclesiæ lumen Basilium ignorant. Ephrem notus ille profecto Ecclesiæ Euphrates, cuius aquis irrigata Christianorum multitudo centuplum Fidei fructum affert. Ephrem fœcunda illa Dei vitis, quæ instar dulcium racemorum doctrinæ fructus producens, Ecclesiæ filios diuina charitate nutriens, explensque recreat, & oblectat*; quemque, vt erudite notat Gerardus Vossius nouus operum ipsius inuentor, Interpres, & Scholiastes, *Fœcunda Mesopotamia produxit, tota Syria ac Palestina magno in honore habuit, doctaque olim Græcia magnopere suspexit, & tanti præclarissima eius Opera fecit, vt magna expertè in suam linguam conuerterit, sibique tanquam propria reddiderit, & vindicauerit, ac passim etiam post Scripturam in suis Ecclesiis legenda curarit.* Eiusdem summis vbique laudibus meminere Menologia Græcorum 28.Ian.Rom. Martyr. 1. Febr. Basilius in Hexameron. diuin. Opif. hom. 2. Hieronymus & Trithemus in Catalogis Scripr. Palladius in vtraque Lausiaca Noua & veteri. Amphilochius in vita S. Basil. Theodoretus Hist.Eccl.l.2.c.30.& l.4.c.29. Sozomen. l.3. c. 15. Anonymus quidam Græcus M.S. à Gerardo Vossio prælo datus tom.1.Oper. ipsius & à Rosuueydo l.1.Vit.Patr insertus. Mephrastes apud Sur. tom.1. Febr.1. Tripart.lib.5. c. 45. Niceph. l.9. c. 14. Baronius in Martyrol. Rom.loc.cit.& Annal.tom.3.A.C.338. & tom. 4.A.C.378.& alij.

Hic itaque cum è tenera primum excessisset ætate, in qua puer adhuc vitem illam ex ipsius lingua enascentem viderat vniuersum terrarum Orbem replentem, auesque racemis pascentem, patriam suam (vt magnus ille Abraham Pater futurus multarum gentium) cœlitus relinquere iussus, solitudinem petiit, Monasticem arripuit, factusque est pluribus annis eremi cultor insignis, quod præter citatos Autores palam ipse de se ipso testatur edito super hoc gemino de sua Conuersione tractatu; Noluit autem diuina prouidentia breui antro ac tenebrosa spelunca Solem diutiùs occultari, sed impleri potius supernæ illius visionis oraculum, qua vir quidam è cœlo ostendebatur carthæ volumen tenens in manu, quod Ephrem deuorabat; itemque alterius qua volumen aliud intus & extra scriptum Soli Ephrem ex omnibus illius sæculi Patribus Angeli credebant: è quibus adeo facundus euasit, tantaque ipsum vis cogitationis obruebat, vt aliquando (autore Anonymo citato) dicere Deo cogeretur: *Remitte Domine vndas tuæ gratiæ.* Denuo igitur è superis ei præcipitur deserere eremum, Cæsaream Capadociæ ire, & magnum Basilium inibi agentem Episcopum inuisere: qui cum accersitum ad se Ephrem osculo sancto salutasset *Optatus* (inquit) *aduenisti, O Pater filiorum Eremi: Optatus inquam venisti, qui eam discipulis Christi repleuistis, & demonas ex ea in Christo expulisti.* 6. Duæ ipsius visiones. Facundia. Præcipitur ei inuisere S. Basilium.

Hinc obiter ad rem nostram imprimis habemus, non tantum Eremitam, sed Eremitarum Patrem ac ducem Ephrem in deserto, è quo recens egressus fuerat, egisse, vt aperte protulit os Ecclesiæ, ac veritatis luscinia Basilius. Idem autem ex variis ac penè innumeris Asceticis ab ipso exaratis, quæ lucem omnino fugerant, lucique 7. Anachæresis eius discipuli.

lucique restituit Gerardus Vossius tribus tomis Operum ipsius, comprobatur. Manifestius autem ex discipulorum ipsius insigniorum expressione quos Nicephorus prodit l.9. c.17. de ipsius Anachoresi loquens his verbis: *Multi quoque ei fuere discipuli, qui Institutionem & Philosophiam eius sunt æmulati, in quibus celebriores sunt Abbas, Zenobius, Abraham Maram* (Sozomeno Merus) *Symeon apud Syros ingenti gloria viri, & alij quibuscum præterea hunc vitæ modum* (nempe Anachoreticum) *illi communicauere.* Horum nomine Ephrem ipse in testamento suo recenset, ipsis benedicens ac bona precatus; vbi etiam Paulono aliisque ex ipsius Schola, qui à recta fide ad impias hæreses deflexere, væ miserum imprecatur: *Abbatis* meminit Theodoretus Philoth. c.4. in Eusebio, vbi Monachos Syriæ breuitatis causa perstringens inquit. *Sed ne sit prolixior quam par sit narratio, in diuino illo loco fuit quidam, cum Abbatem nominant* &c. Vbi perperam Rosuueydus ex longo legit *Abban*, vel *Aman*, vt sit, inquit, nomen proprium, quasi nomen proprium *Abbas*: esse non possit hominis alicuius. Abrahami, & Simeonis Monachatum ex ipso Ephrem eorum Magistro inferius dabimus.

8. A Basilio Presbyter ordinatur Ephrem.

Rediit Ephrem è Capadocia magno Basilio Salutato à quo Presbyterum fuisse ordinatum absque fundamento dictum reputat Baronius, tom.4. A.C.378. num.4. sed immeritò quidem si qua fides Anonymo Græco habenda est, quem Amphilochiũ esse censet Vossius tom.1. Comparatione quadam sanctorum Patrum Basilij & Ephrem, vbi ex M.S. quodam Codice Vaticano sic legit. *Tres dies spiritali gaudio simul transigentes, postquam iam S. Basilius Interpretem quidem Diaconum, & Ephrem autem Presbyterum consecrasset, dimisit eos*, quibus consentit Trithemius. Inde autem Edessam petiit, cuius Ecclesiæ Diaconum egerat, & verbi Dei preconem in posterum egit. Id namque genus Monachorum fuit, qui deserti quietem (vt alij communiter Mesopotamiæ Monachi de quibus infra) Ecclesiæ seruitio, & animarum saluti postposuere. Ibi autem priuata domo, priuatam ac solitariam vitam aliquandiù egisse, ex ipsius Actis, à Nicephoro præ ceteris ordinatè digestis, apertè colligitur loco cit. vbi profectione ad Basilium enarrata, aliquibus interpositis subdit: *Atque aliquando cum dies multos pro consuetudine sua ieiunio transisset, minister tempore cibum ei afferret, accidit vt is ollam frangeret. Ephraim verò pudore iuxta & timore correptum illum videns: Bono inquit esto animo. Quandoquidem enim obsonium ad nos venire renuit, nos age ad id accedamus. Et ad ollæ fragmenta considens comedit.* Quod quidem Monacho communem vitam agenti nullatenus facere integrum esset.

Edessam redit.

Ibi priuatim & Asceticè viuit.

9. Episcopatum callida arte fugit.

Pluribus igitur annis seorsim in eremo primùm, post Edessæ in Ascetica vita, exactis, eximia ipsius sanctitate, & eruditione cogente *designabatur* (pergit Nicephorus) *vrbi cuidam Episcopus, & iam qui se ad electionem adducturi erant adueniebant. At ipse statim eo cognito in forum egressus veluti mente captus indecorè gradiebatur, non satis honestè vestem post se trahens, & quæ venalia erant surripiens, propalamque comedens. Sic ille mentis impos existimatus electionem fugit, & tantisper, dum alius Episcopatum reciperet, occultans sese latuit.* Arbitror sanè insanum se Ephrem simulasse & insipientem, vt fieret sapiens; multosque vitæ communis sapientia erudiret factus insipiens; atque Episcopatui humeros surripuisse, Cœnobiticæ vitæ pondera ac regimen suscepturos. Nuntio namque Anachoresi dato, fratrum copiis in Monasterio collectis Edessæ Apostolum & verbi Dei preconem simulque Monachorum ducem in commune viuens agebat. Aliquibus forsam dubium hoc videri poterit: mihi verò pluribus persuasiuum penitus est.

Et primùm in Ecclesia Edessæ Diaconatus ministerium (vel potius Presbyteratus) obiisse, innuit ibidem Nicephorus inquiens: *In Ecclesia clerici ministerium sumpsit*: Hoc est, non tantum clericatus gradum, sed & munus prædicandi, & munus adstandi & inseruiendi verbo Dei, altari. Quod autem his Monasterij curam aliquandiu coniunxerit, & si postmodum Prælaturæ (sicut & antea Episcopatui) renuntiauerit, palam fit primo ex testimonio ipsius Ephrẽ in Epist. ad Ioan. Monachum De Patientia quam sic exorditur: *Variis licet adhortationibus cum Religiosissimo Theodoro agimus, ne à suo recedat loco: persuadere tamen non valuimus, Dixit autem ad nos ille: Si voluntas iuuandi me, animamque meam saluandi adfuerit, in Monasterium tuum ablega me. Cui respondi: Ex quo Monasterij curam fratri Ioanni commisi, illo inconsulto coniungi alicui nequeo. Et nunc quidem bene egisti prædictum fratrem suscipiendo, nam vt rediit nobis, qua eum Sympathia, siue compassione exceperis, renuntiauit.* Quibus apertè constat Theodorum rogasse S. Ephrem, vt eum in suo Monasterio susciperet: Ephrem vero se excusasse, ex eo quod Monasterij sui curam Ioanni commiserat, & absque Ioannis consensu (vtpote Præfecti) se iam Theodorum in Monasterio suscipere non posse. Hæc autem ad iura pertinere Cœnobitarum, quis dubitet?

10. Vitam communẽ Prælatus agit.

Prima ratio.

Moueor secundo ex postremis verbis eiusdem S.P. Ephrem ab ipso Edessæ morienti fere iam exanimi, spiritumque efflante in Testamento suo prolatis, quorum maior cæteris ratio plerumque haberi solet, vbi Edessæ ciuium innumera adstante caterua rationem de præsentibus Deo reddendam extimescens *ad discipulos & quoscumque Monachos* alloquens, vt aduertit Anonymus, aiebat: *Miserabile hoc mihi impendere videtur, quod forte occasione honoris, atque memoria ob inordinatas vestras actiones rationem pro nobis reddam Deo meo: Fortasse enim in iudicio istud mihi obiiciet, dicens: O Ephrem horum omnium tu causa fuisti, quippe qui huiusmodi homines lasciuos* (alias *ad lasciuiendum* & melius) *congregaueris*, Hæc autem ad discipulos Monachos, potius quam ad ciues Edessæ, dicta rectè admonet Anonymus, nam etsi erga ciues prædicatorem egisset, ac Diaconum, curam tamen rationis pro animabus reddendæ suscipere, Episcopi vel Prælati erat, non Diaconi; neque Diaconus plures ad bene viuendum, vel ad lasciuiendum congregat, sed Præfectus vel Abbas. Vnde D. P. N. Benedictus cap. 2. Abbatem admonet inquiens: *Agnoscat pro certo quia in die iudicij ipsarum omnium animarum redditurus est Domino rationem, sine dubio addita & sua anima.* Mitto quod *Abbas* non semel compellatur in Actis: & iure quidem, vt patet ex narratione ipsius Ephrem ad Monachos *de sua Conuersione*, quæ

11. Secunda ratio.

Timet rationem de subditis in iudicio reddendam.

quæ incipit *S. Abbas Ephrem accedentibus ad se fratribus &c.* Quæ verba post obitum sancti viri à discipulis suis narrationi huic de sua Cõuersione præposita atque attexta prudenter suspicatur Vossius in eius Scholiis. Rursus in eodem Testamento ad discipulos sic fatur. *Fratres, nolite mirari super aliquibus, qui obedientiæ disciplinam complexi, à me recesserunt:* vbi Petrus Franciscus Zino sic legit: *Nolite mirari de iis, qui mihi rebelles facti sunt propter obedientiæ disciplinam: nam inter 12. Apostolos vnus fuit proditor Iudas* Quibus, vt notarat Vossius, Paulõnam, Thouadar, Aranad suos discipulos carpit qui primum ab obedientia, Prælatis, postmodum à F. de deficeret. Ac tandem ibi discipulis adstantibus, vigilias assiduas, Cantus, ieiunia, & hospitum suscipiendorum curam alia ipsius testamenti clausula legat. His autem quis non videat Monachos adhortari, non ciues Edessæ, aliosque lectulo circunstantes? Nequaquam ergo dubitandum regimen in commune viuentium suscepisse.

12. *Tertia Ratio.* Tandem hoc ipsum mihi omnino persuadet Ephrem Oratio cui titulus *Ad Correctionem eorum qui vitiosè viuunt, & honores appetunt;* sub quo vehementem edidit correptionem aduersus quosdam Monachos Iuniores, quos Præfectum (ni fallor) agens inobedientes, atque humilitatis contemptores fuerat expertus: vbi inter alia eadem spiritus vehementia in ipsos iactata hæc habet: *Attendite obsecro qui hanc vitæ rationem delegistis, & pertimescite. Cum enim Angelicum feramus habitum, vna cum diabolo militiam gerimus: habitus quidem est Angelicus* (v. notata l. 1. c. 3. n. 11.) *At vita mundana. Numquid inter Angelos in cœlis contentiones vigent? & emulationes, sicut nunc inter Monachos videmus? Hei mihi, quis non suspiret, quis non lugeat? Quo pacto Angelicum hoc Institutum, ac ordinem confundimus? Reliquimus mundum, & quæ mundi sunt sapimus. Possessiones reiecimus, & à contentionibus non cessamus. Reliquimus domos, & earum cura ac solicitudine quotidie absumimur. Nuptias spreuimus, & ab inani cupiditate non recedimus. Exterius humilitatem simulamus, & animo honorem appetimus. Licet quippe Monachorum, iuniorum præsertim, ac nouitiorum, intueri & admirari studia: Nondum enim, vel verbo, sæculo renuntiarunt, & iam fastu, atque superbia tument. Nõdum assueti sunt habitum, & iam suam arrogantiam ostendunt. Nondum Institutiones audierunt, & iam alios admonent. Nondum in fratrum sodalitium aggregati sunt, & iam sibi autoritatem vsurpant. Nondum portas Monasterij ingressi sunt, & iam alios reprehendunt.* Quid expressius de vita communi in Monasterio? Pergit. *Sed quid in his tempus consumo? Non est qui propter amorem Dei mundo renunties, vt per obedientiam se ipsum fratribus seruum exhibeat. Verum si increpetur, iustius arbitratur oratorio more contradicere, Si quid videatur, se ipsum excusat. Vix à tribus diebus sæculo renuntiauit, & cum eo, qui consenuit, in habitu contendit obedientiæ iugum subiit, & aliis vult imperare. Si officij admoneatur, irascitur. Fac istud frater. Non faciam, inquit, nisi ille mecum venerit. Ille sacrarum Scripturarum vacat meditationi, & ego eidem vacare debeo. Sæpe qui ante renuntiationem domi suæ opifex fuerat, ignorabatque prius quæ ipsius esset dextra, quævè sinistra; in Monasterio literarum studiosus, & Interpres, doctorque incedit.* Nota obiter lector perantiquum in Monasteriis studium Scripturarum & recole in Indice. Verbum *Sacræ scripturæ studium.* Vrget adhuc. *Frater ille altioribus intentus est: & ego sublimiora spectare debeo. Frater ille honoribus ornatus est, quare non ego? Frater ille Patrum consuetudine vtitur, cur non fruar ego? Illi autoritas commissa est: nonne & ego dignus sum, cui hoc atque illud credatur, & committatur? Hæc sunt præclara iuniorum facta ha nouitiorum submissiones &c.* Et post aliqua: *Cuncti volumus esse duces, cuncti cum autoritate, cuncti cum imperio, cuncti reprehendere, cuncti præcipere, cuncti de litteris disserere, cuncti interpretari, cuncti esse magistri, cuncti Domini, cuncti curatores cuncti œconomi, cuncti primi, ac cuncti secundi.* Quibus cunctas vitæ communes ægritudines, cunctosque Monasterij gradus adeò exactè discernit, vt vix iam dubitari possit Cœnobitas quos regebat fuisse allocutum.

In hoc autem cæteris Orientalibus Asceticæ vitæ Magistri plurimum præstabat, quod aliorum vnusquisque suo tantum Monasterio leges ferebat, legibus verò ab ipso letis non solum Monachi, quibus ipse præerat; sed & aliorum etiam Cœnobiorum Conuentu regebantur: ipsum tanquam ad oraculum Institutorum auidi ventitantes. Rem ipse narrat tom. 2. tract. *de Perfectione qua præditum esse decet Monachum* cuius hoc est initium: *Anno præterito ad me accessere quidam postulantes vtilia nonnulla suis Monasteriis: sed tunc mihi cum iis loqui non vacabat, quod infirmitate corporis detinerer. Vnde me tacentem dolor excusauit: conspicientes enim vehementiam dolorum silentij causam agnouerunt. Admonitus sum ego paulò ante, quod & ab aliis Monasteriis missi ob id ipsi aduenissent. Quid igitur agendum: priuatum cum iis, & ex alia parte cum illis sermonem instituam? aut vno eodemque eloquio vtrisque satisfaciam?* Quibus autem Institutis suam atque aliorum rexerit palestras, præcipuè ex scriptorum ipsius molle penè immensa habendum est; vix namque aliqua ipsius pagina extat, quæ Monastieis non sit referta doctrinis, vel ad Monachos non dirigatur: atque vbique tum essentialia Monachatus, tum etiam cæteras virtutes, quibus Monachos conspicuos esse decet, latissimè describit; & ad eas excolendas prostimulat pulcherrimis exemplis, similitudinibus, Metaphoris, Scripturæ locis, allusionibus, prouerbiis, sententiis, sciteque dictis; partim autem ex iis, quibus ipsum citati Scriptores celebrarunt, Monastica ipsius statuta accipiemus. 13. *Suis aliisque Monachis leges tulit.* *Ascetica ipsius qualia.*

1. Atque Imprimis Votorum perpetuitatem egregiè docet in Responsione Ad fratrem quendam sciscitantem ad quem hoc dictum Apostol. 1. Cor. 7. pertineat *Melius est nubere quam vri?* vbi aduersus intolerandum errorem hæreticorum æui huius, qui æquè ad Regulares, & sæculares pertinere dictitant, hæc habet: *Neque solutos vocas legitimè matrimonium contrahere, neque eos, qui se sæculo abdicarunt, à continentiæ lege liberas. Cæterum iis, qui sæculo renuntiarunt, præcipit continentiam, dum dicit: Omnis, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet. Quare tu Monache nosce, atque considera in vtro sis ordine constitutus: tum quo signo, quavè nota sis insignitus, quæ pacta, quaque vota cum Deo feceris, constituerisq; quoniam secundũ illa à te rationem* 14. *Castitatis votum perpetuum.*

rationem posceret. Sæcularibus igitur permisit matrimonio iungi, at qui sæculo se abdicarunt, hos continere, & quidem legitimè continere se voluit. Hæc ipse de Voto Castitatis; quam ipse tantopere coluit, & oculorum custodiæ operam dedit, vt quotquot illius scripsere acta, referant à conspectu mulieris prorsus abhorruisse.

15. Paupertas. 2. De paupertate plurima sparsim vbique tradit: sed tom.2. Paræn.1. breui sententia rem perstringit inquiens: *Thesaurus Monachi paupertas voluntaria.* De ipso autem Gregorius Nicænus in eius vita: *Paupertatem* inquit, *tantam seruabat, quantam vel sanctis ipsis auditis fuisse Apostolis.* Ac tandem ipse in Testamento suo iuramento rem obsignat dicens: *Per vestram vitam, qui verè mecum perseuerastis discipuli, & per veram ipsius vitam immutabilem Filij Dei, marsupium Ephrem nunquam habuit; non baculus ei fuit, non pera; neque argentum, & aurum, aut aliam aliquam possessionem super terram aliquando acquisiui, vel possedi. Bonum siquidem Magistrum in sacris Euangeliis dicentem ad suos discipulos audiui; Nihil super terram possideatis. Neque enim inordinato affectu aliquid eiusmodi nunquam habui.* Et cap.39.ex 100. tom.2. *Prorsus sanè grauis est morbus auaritia, vt omnium sit malorum radix. Nosse igitur cupimus quo pacto vitium istud eradicetur? &c.* Conuenit D.P.N. Benedictus cap.33.

16. Obedientia. 3. Eadem Paræn. eandem de obedientia promit sententiam dicens *Thesaurus Monachi est obedientia.* Qualiter autem subditi viribus sit attemperanda, pluribus eleganter admonet Paræn.16. in hæc verba: *Nequit inexpertus sicut exercitatus arcum telum tenere: nequit puerulus sicut vir currere. Si puero onus supra vires imposueris, nocebis ipsi: & si instruere eum omiseris nequam euadet.* Et post aliqua: *Si post adimpletas vigilias, & consuetam regulam, vigilare ipse priuatim volueris, subditus autem paululum dormire cupierit, requiem ipsi concede: non enim (vt ante dictum est) potest puer currere instar perfecti, atque viri. Et si infirmo sit corpore, ne spernas atque reiicias eum, sed compatere & auxiliare ipsi patienter*

Impossibilium.

atque longaniter. Quadrat D.P.N.Bened. passim in Regula præsertim c.48. Qualiter autem erga impossibilia se gerere debeat Monachus his describit cap.25.ex 100. *Charissima: Si sub obedientia Patris alicuius spiritualis sederis, caue tibi ipsi terminum imponas, dicens: Impossibile est hoc vel illud agere. Nam si non feceris, rursusque si coactus egeris, inobedientiæ notam, atque indicium non effugies. Quare diuinæ te ipsum gubernationi relinquas oportet: non enim eadem in anima cogitationes perseuerant. Sin autem acciderit imperari quid nobis vltra vires, non iracundè Præfecti resistamus imperatis: sed deprecatione atque obtestatione, submissa voce, Præfecto, quod supra vires sit, denuntiemus. Resistamus autem peccato viriliter vsque ad sanguinem.* Idem eisdem fere verbis docet D.P.N. Bened. cap. 68. Tandem contra inobedientes hunc Canonem edidit ibi c.67. *Siquis, sicut oportet, non obedit superiori, sufferat infirmitatem nouitij subditi; vt hac molestia vitam restituat laboribus præteriti temporis.* His quoque suffragatur D.P.N.Bened. passim negligentes degradatione, seu excommunicatione plectens atque in vltimo Conuentus gradu sedere præcipiens, tum ad Sinaxim, tum ad refectionem, præsertim cap. 43. Idem credo Ephrem voluisse iis: *sufferat infirmitatem nouitij subditi.*

4. Hactenus de essentialibus vitæ Monasticæ Institutis. His è vestigio pensum diuini Operis adiungit innumeris fere locis; præcipuè autem in Testamento, vbi hæc habet: *Hæc vobis in Deum sit exercitatio, vt scilicet vigilias assiduas, psalmodiasque diligatis:* Vbi Zineus legit: *Et hoc opus in Deum agricolationis vobis esto: vt Vigilias assiduè cantusque diligatis.* Quasi dicat nullam ipsis agricolationem, præter Psalmodiæ cantum imponere. Et in Epist. ad Ioan. Monach. de Patientia? *Spiritalia ministeria non contempseris, neque corporalium prætextu necessitatum Synaxim vestram neglexeritis.* Quà verò attentione ac reuerentia Dei Laudes agere deceat, millies exprimit, præsertim c. 89. ex 100. vbi: *Non licet* (inquit) *Monacho peregrina proferre colloquia, præsertim tempore Synaxis, ne impedimentum detur cæteris;* Et in Consilio de vita spirituali: *si in domo Domini ad diuinum spiritaleque cultum constiteris, in psalmodia te alacrem, promptumque prabeto. Si autem tacueris, tacebo & ego, tacebit & proximus, vnde necessario cantum cessare necesse est. Sed hoc quæso absit. Quamobrem haud remissè negligenterve oportebit nos supplicationibus, hymnisque vacare.* V.D.P.N. Bened. cap.19.& 20. 17. Opus Dei.

5. Quia vero ea tempestate Harmonius quidam hæreticus errores suos lyricis modulis respersera, eosque ordine circulari cani instituerat, quibus multis ex Syris propter verborum venustatem & sonorum numeros paulatim falsæ doctrinæ recipiendæ sunt assuefacti, *Diuus Ephrem ea re cognita, quamuis Græcarum artium expers, Harmonij numeros moderatus est, atque eiusdem modulis carminibus Ecclesiastica sententia consonis adiectis, Syris, ad hoc vsque tempus ea canenda dedit. Nam diuinos hymnos plurimos, quibus Deum imprimis celebrat, & laudes præterea virorum, qui instituto Deo placuere, canit, ad Harmonij carminum leges composuit; à quibus, vt equidem puto, per æmulationis ardorem posteriores Ecclesiæ cantores modulorum formulas mutuati magis etiam, atque magis augere, atque propagare eas sunt aggressi.* Hæc Nicephor.l.9.c.16. ex Theodoreto l.4. Hist.Eccl.cap.29. vbi addit: *Quibus carminibus nunc quoque latiora redduntur festa consecutorum palmas martyrum.* Hymnorum antiquitas multa est apud Baron. tom. 1. A. C.60. à n.10. harmonica tamen eorum modulatio ab Ephrem initium sumpsisse videtur. 18. Harmonicè Hymnos componit.

6. Porro à Dei laudibus recedendum non est absque perantiquo funerum ritu, moreque Catholico orandi pro mortuis ab Ephrem in Testamento suo luculenter expressis in hæc verba: *Accedite ad me igitur, ò fratres mei, & extendentes componite me; nam spiritus meus penitus defecit. Et comitamini me in Psalmis, atque orationibus vestris; & assiduè pro mea paruitate oblationes facere dignemini: & quando diem trigesimum compleuero, mei memoriam faciatis:* Quod diuersis eiusdem Testamenti locis petit, ac repetit, quantum pro defunctis viuorum suffragia valeant ostendens. Pluraque ibi ex rebus naturalibus de mutua consensione atque communione viuorum cum mortuis affert, quæ breuitati consulens inuitus omitto. Prætereunda tamen aliqua non sunt quæ summæ humilitatis prætextu ergà se præteriti rogās S.Doct. mores ab Apostolorum tempore mutuatos aperit inquiens. 19. Funerum ritus, & oratio pro mortuis.

quiens. *Ne sinatis me in domo Dei poni; aut sub altari, non enim decet vermem putredine scatentem, in templo & sanctuario Dei reponi*, & rursus: *In cæmeterio, vbi contriti iacent corde, me deponite, ac tumulate.* Vlterius. *Admoneo, & interdico ne quisquam cereum mihi in exitu meo accendat.* Vbi ex alio M.S. legit Vossius in Scholiis *si cereum quis mihi in exitu meo accenderit, ipse in æterno illo igne consumatur.* Vbi nullatenus ceræorum, ac luminarium ritum in funeralibus adhiberi solitum damnasse putandum est. Absit hoc à piissimo Ephrem; sed ex incredibili humilitate horum se indignum reputans, fieri secum recuset, quod nulli denegaret; sicut & paulo post se vetat cum suaui odore sepeliri, ex marmore sibi monumentum fieri, myrrhaque condiri, quæ dum humillimus erga se recusat, catholicus approbat, ac luculentus rituum sui temporis prodit vetustatem. De luminariũ & suffituũ vsu aliisq; ritibus funeralibus vide notata lib. 4. c. 7. à n. 27.

20. Qualiter legere oporteat. 7. Mirum est quàm solerter rectum legendi modum coram fratribus, siue in claustro, siue in mensa commendet. Paræn. 33. vbi hæc habet. *Frater charissime, si onus legendi mandatum tibi fuerit coram fratribus, aduerte diligenter, vbi qui auspicatus est, finiuit; & resumptis Verbis lectionē incipe, vt sit lectio tua instar catenæ ex auro contextæ. Nam qui verbum vnum contemnit, & versus transilit, hic neque discere vult, sicut oportet; neque eos docere qui attendunt: solum enim finem sermonis expetit, & quando absoluatur liber. Tu autem charissime sobrius esto, ac vigilans, vt & tibi ipsi prosis per lectionem tuam, ac iis, qui te auscultant. Quod si repente imperetur tibi, vt legas: ex sinistra parte lectionem aggredere. Si autem initium sermonis sit, dic titulum atque inscriptionem, sic enim quod legitur intelligetur. Sin autem librum bene compunctum, recteque descriptum habes, possideas ac teneas, ne in ipso offendiculum legenti reperiatur, aut exscribenti.* Vbi curiosè satis dubitat Vossius, cur dicat à sinistra parte lectionem inchoandam dum repentè legendum est. Cui dubitationi sibi ipsi diffidens, doctè tamen respondet, id fortasse ab autore præcipi, vt indicet librum ab initio auspiciendum ei, qui nesciat locum, vbi alter steterit, atque desierit, qui postremo recitauit. Sinistra quippe pars libri aperti est ex principio proprior Græcis & latinis: At in Hebraicis, Chaldaicis & Syriacis, contra. Quare si libri erant (vt est verisimile) Syriaci, fortè significatur non legendum esse librum versus initium, ne eadem legantur, quæ aliàs. Lecta sunt; sed versùs finem, vbi probabile sit ea esse, quæ nondum lecta sunt, vel audita. Plura D.P.N. Benedictus de lectione c. 48. & aliis. Quadrat autem præsertim cap. 38. de *Hebdomadario lectore vbi: Nec fortuito casu, qui arripuerit codicem, legere audeat ibi*, &c.

21. Silentium in mensa. 8. Consequens lectioni silentium erat, de quo Paræn. 46. ad Eulogium. *In mensa* (inquit) *maximè tacendum*, vt scilicet lectioni inter edendum recitari solitæ attendatur. Vnde D. P.N. Bened. loco cit. *Summumque silentium fiat ad mensam, vt nullius mussitatio vel vox, nisi solius legentis audiatur*, &c. Generalem vero silentij obseruantiam statuit in Consilio de Vita spirituali capite 23. inquiens: *Impone tibi silentium, à multis enim hoc inquinationibus te liberabit.* V. D.P.N. Bened. c. 6.

Oratio. 9. Orationem adeo diuturnam à Monachis exigit Paræn. 1. vt dicat. *Terminus Orationis Monachi indefinitus.* Speciali autem à se edito tractatu de Orando Deum hæc admonet. *Sine intermissione orate, hoc est noctu, & diu & quacumque hora, neque solum postquam Ecclesiam es ingressus, aliis autem horis absque cura sis. Verum siue opereris, siue dormias, siue iter facias siue comedas, siue bibas, siue decumbas siue domi tua, siue in agro; & si oues pascas, & si ædificia construas, & si in symposio verseris & quandocumque poteris genua flecte: quando non poteris, mente Deum inuoca, & vesperi & mane & meridie.*

10. De ieiuniis eandem Paræn. eadem, profert sententiam inquiens: *Terminus ieiunij Monachi mors est: ante obitum ergo ab illo non abstineat.* Victum vero, quo perpetua ieiunitas ad mortem vsque protrahenda erat, his assignat in Consil. de Vita spirituali cap. 4. *Utero victu simplici, & necessario, ne tibi mens & crapula & ebrietate curisque sæcularibus torpescat atque hebescat. Caue igitur carnis esu, vinique potu delecteris, ne mens tua inutilis reddatur ad dona spiritualia suscipienda.* Vbi nota *simplici* de qualitate ciborum, *necessario* de quantitate, atque vtroque de frugalitate mensæ fuisse solicitum. Nec putes pium Patrem vini vsum Monachis omnino proscripsisse, sed excessum ac delectationem: nam cap. 20. ex 100. hæc habet: *Comedentibus aliquando fratribus surrexit frater qui vas vinarium daret, in quo aqua nimis calida cum vino permista manum Senis adussit. Dixitque Senex: Combussisti me fili.* Vbi obseruandum Seniori vinum aqua calida mistum fuisse porrectum: quem morem, quantum ad aquam calidam, à Therapeutis acceptum reor, quibus, vt inquit Philo lib. de Vita Contemplatiua. *Vinum non prebebatur, sed aqua limpidissima, cæteris frigida, calida vero his, qui inter Seniores tractantur delicatiùs.* De vsu caldarum, seu aquæ calidæ tam apud Monachos quam apud Ethnicos vide notata l. 2. capite 12. num. 61. Iterum eodem Consilio explicatiùs rem tradit cap. 19. inquiens: *Balneis ac potulentis, consilioque esus carnium delectari caueto, ne in grauissima incidas peccandi pericula.* Potulentorum nomine frequentia bibulorum pocula vetat, quorum pericula breuissimè post alios aperit Marius Manil. Astronom. lib. 5. his

Ardescit vitiò vitium, viresque ministrat
Bachus, & inflamma sæuas exsuscitat iras.

Vide notata in præsenti cap. 4. num. 59. Balnea Syris prohibita à Chrysostomo. Vide capite 9. num. 166. Quantum vero alibi licuerint l. 3. c. 4. n. 35. & c. 6. n. 44. & lib. 4. c. 4. à n. 67. & D.P. N. Bened. c. 36.

22. Ieiunium.

Cibus & potus.

Vinum aqua calida permistum.

Balnea prohibet.

23. Opus manuum. 11. *Opus quoque manuum non negligas* (inquit Paræn. 8.) *nam sæpe tibi cogitatio suggerit dicens: nunquam manuale istud opus addiscere poteris, debilis enim es, ac negligens, & operis huius labores sufferre in finem vsque nequibis, &c.* Post pauca vero. *Sustine ergo, ô dilecte à Domino. Nonne si litteras disceres, vexationem sustineres? Quod si opificium aliquod sæculi nonne laborem subires? Sed nonne multo magis cuncta propter Dominum sufferre debemus? Scriptum quippe est: labores palmarum tuarum manducabis, &c. Et Apostolus admonet dicens: Operamini propriis manibus, quod bonum est, vt scilicet* non

non solum vobis, quod edatis, laborando curetis; sed etiam ex propriis laboribus habeatis, vnde necessitatem patienti tribuatis. Vbi non tantum ad propellendum otium laborem Monachis præscribit, sed vt habeant vnde victum compararent (neque enim aliter eo tempore sustentari possent, cum nec prædia haberent, nec peterent eleemosynas) & vt haberent vnde necessitatem patientibus subuenirent. De quo plura notata reperies l.3.capite 5. numero 29.& 76.& lib. 4. capite 3. à numero 4.& alibi passim in Actis & Institutis Veterum Monachorum.

24. Multiplicia manuum opera.

Sed quibus rogas, operibus Ephrem schola victum sibi aliisque in Cœnobio parabat? Accipe ex ipso Paræn.47.in hæc verba. *In Cœnobio viuis? Cogita id quod scriptum est: Multitudinis credentium, &c. Funiculo efficis? in mente habeto illos, qui per mare nauigant: nam hi cum mari pugnantes eandem artem tractant. Sportulas exiguas operaris? quæ dicuntur malacia? cogita brencarios. Pulchrè & eleganter scribis? adium ædificatores & operis tessellati atque exquisiti effectores cogita: Veruntamen diuinos sermones in fide & veritate conscriptos ne deprauaueris. Quid enim eo maius peccatum est, reddere id, quod est dulce amarum, & quod amarum dulce: lucem tenebras, & tenebras lucem in subuersionem audientium?* (argutè quidem ex scriptorum præsensit, atque præcauit intolerabilia errata, quæ ex eorum oscitantia in libris sacris in animarum ruinam irrepsere.) *Væ facienti ista* (nempe ex malitia, vel omissione culpabili) *nam animarum scandala ponit. Punctis distinctum opus efficis? caligarios, & coriarios cogita. Storeas operaris? cogita eos, qui marmora secant. Chartam coccineam operaris? coriarios cogita. Thecas, ac peras operaris? canabarios cogita. Canistra operaris? cogita mundanos eamdem artem tractantes. Vermiculata opera, antennasve facis? Scrinifices & vascularios cogita. Linum operaris? linifices cogita. Lintea facis? sericarios cogita.* Hactenus priuata opera manuum de quibus D.P.N. Benedictus cap. 48.v.

Exscriptorũ oscitantia carpitur.

25. Officiales Monasterij.

Pergit ad ea, quibus in Cœnobio temporalium ministri variis officinis præponuntur, inquiens. *In pistrino te constituerunt? lictores, atque tortores cogita. In hortum te redegerunt? fullones cogita, qui hyemem æquè atque æstatem peragunt, in aquis suum opus facientes. In culina te posuerunt? tinctores, fabrosve ærarios cogita, qui quidem die noctuque laborant cum igne pugnantes, & alienæ potestati subiecti, turbatique sustinent, & à principibus frequenter coacti, atque angustiati suum opus non-negligunt. Ianitorem te statuerunt? Seruos terrenorum principum cogita. Ministrum, siue œconomum, vel Præfectum aliorum te constituerunt? dicentem cogita. Seniores ergò, qui in vobis sunt, obsecro pascite, qui in vobis est, gregem Dei: prouidentes non coactè sed spontaneè secundum Deum, neque turpis lucri gratia, sed voluntariè, neque vt dominantes in clero, sed forma facti gregis.* 1. Petr. 5. Quibus luculenter cunctas Cœnobij officinas enumerat, atque Præfecto, œconomo Ianitore, Culinario, Pistrinario, ceterisque ministris tunc temporis Cœnobia ministrari palam est, quis postmodum D. P. N. Benedictus gubernio præfecit cap.31.35.57.65. & aliis. Circa priuata vero manuum opera rectè admonet Vossius in Scholiis Parænesio huius, vix diuinari posse, quid, vel quales hoc loco per τοὺς brencarios, aliaque id genus Ephrem significare voluerit: ac fortasse voces fuisse Syriacas, vel à Syris inflexas Græcè ad certa opificia illis in locis vsitata, in nostris autem prouinciis minus nota (atque ideo latinis nominibus non expressè) denotanda, quas post diligentem indaginem, cum omnino exoticæ sint, atque obscuræ, neque probabili coniectura explicare potuisse fatetur: ac proinde earum significationem ab externis, quibus opificia ista, & illorum nomina magis explorata sunt, esse petendam. Vide cap. 57.ex 100.

Præter opus autem diurnum & ordinarium accessorium aliud quandoque imponi solere perspicuè tradit cap.18.ex 100.vbi. *Facientibus* inquit, *aliquando fratribus de nocte accessorium quoddam opus, quidam eorum frigore vexatus rediit ad cellam suam, &c.* Ac tandem cunctos Artifices Monasterij ab elatione cauere admonet ibid. cap. 40. inquiens. *Frater si opere manuum tuarum velox extiteris, magna ac multa, ac opulenta operando, noli in hoc efferri, neque imbecilliores fratres spernas, non enim sic virtutem perfecisti, quin potiùs Deum honora, &c.* Idem, sub pœna remotionis ab artificio donec humilietur, admonet D.P.N. Bened.c.57.

Opus manuum extraordinarium.

12. His studium Scripturarum, ni fallor, addidisse puto, ductus præsertim testimonio adducto num. 11. ex correctione malè viuentium & honores appetentium, vbi ait: *Cuncti volumus de litteris disserere, cuncti interpretari, cuncti esse magistri,* crimini forsam iuuenibus obiiciens studiorum æmulationem, & tom. 2. Paræn. 1. *Exercitatio* (inquit) *Monachi sit meditatio Scripturarum. Iners autem est Monachus, qui in iis versatus non fuerit.* Vide plura de hac re. V. *studium sancta scriptura.* 26. Studium Sanctæ scripturæ.

13. Asperitatem vitæ, ac membrorum mortificationem plurimum commendat, præsertim tom.2.Paræn.1.vbi inter alia: *Vita Monachi notam inurat membris suis mortificatis quoad concupiscentiam, quæ prius ad eam incitabant: Siquidem vita & mores S. Ioannis* (Baptistæ) *forma atque descriptio quadam sunt Monachorum.* Et ibidem: *Famem spontaneam sibi Monachus adsumat ad subiugandum hoc corpus terrenum, & exaltandam cælestem animam.* Et cap.8. ex 100. *Qui cupit fieri Monachus, nec potest contumelias, ac contemptiones, & pœnas sufferre, nequit esse Monachus.* Quadrat omnino D.P. N. Benedictus c.58. Mortificatio.

14. His hæret tanquam appendix Vigiliarum assiduitas & humicubatio de quibus aliisque asperitatibus D. Greg. Nyssenus in vita Ephrem sic loquitur: *Actio & contemplatio, quas virtutum examen consequitur, fides, spes, charitas, pietas erga Deum, sacrarum Scripturarum meditatio, animi & corporis puritas, lachrymarum assiduitas, vita solitudo, è loco in locum secessio, malorum fuga, doctrina perpetua, precatio continua, humicubatio, & vitæ austeritas penè incredibilis, &c.* Et post aliqua. *Noctes, quæ eum aggredientes exceperant sobrium, eundem recedentes Vigilantem relinquebant tantum vero temporis quieti tribuebat, quantum vitæ degendæ necessarium ducebat. Cum autem varia essent quæ ab oculis eius somnium depellebant, in primis* quod 27.

Humicubatio. Vigiliæ.

quod humicubaret. Rigida profectò austeritas, quam imitari penè impossibile videatur. Mitiùs tamen cum aliis agebat, stratum et si abiectum cæteris permittens Paræn. 46. vbi hæc habet: *Perpende mente diem obitus tui frater charissime, quando obrigescens in tua iacebis tegeticula, seu storea.* Teges straguli genus est ex vlua, vel iunco marino confectum iuxta Plinium lib. 21. c. 18. quo viliores vtebantur. Vnde Iuuen. Saryr. 9:

Stratus tegeticula.

Quando ego figam aliquid quod sit mihi tuta senectus
A tegete, & baculo?

Hinc tegeticula diminutiuum; quæ pro strato Monachis erat, atque in ea mortuorum corpora iacebant. Vbi Vossius in Scholiis. *Cuius* (inquit) *maiorem mihi fidem fecit, confirmationemque addidit quod in longè antiquissima, & nobilissima Orientali pictura, mihi ipsius S. Patris Ephrem, vt iam mortui, & super Stoream repositi atque extensi, effigies aliquando Romæ ostensa sit à Cardinali Cremonensi postea Gregorio XIV. in libro quodam Venerandæ antiquitatis, quem ipse à maioribus suis acceptum magno thesauro adseruabat: sicut ipse mihi adhuc Cardinalis referre solebat.*

27. Nudis pedibus incessit.

14. Rursum nudis pedibus ipsum, & quos alloquitur Monachos, incessisse, haud obscurè innuit tom. 1. Tractatu de abstinendo à cupiditatibus ad Fratrem qui excidit: vbi, *Pedes* (inquit) *ne sint ad speciem exculti atque abstersi: hæc siquidem cura vehementer castitati obest.* Si enim apertis pedibus incederent, ineptè abstersos esse crimini obiiceret, vel castitati posset obesse. Hac verò de causa vestes ad talos demissa reuerenter gestasse indicet, subdens: *Ne vestimentum supra crura sublatum, siquidem hoc animæ impudentiam arguit.* Præsertim, vt Vossius in præsenti notat, si non vterentur fœminicruralibus siue tibiis, vt nonnulli volunt. Et tom. 3. sermone Ascetico de Vita Religiosa: *Ne hodie* (ait) *nudis pedibus incedamus, & cras calceos caligasque assumamus.*

Vestes Tunica & pallium.

15. Sed quænam vestes illæ erant, ad pedes vsque protensæ? Ipse Ephrem in Testamento suo respondeat: vbi cum discipulos rogasset, ne ipsum splendido vestimento amictum sepelirent, subdit: *Verum in mea me tunica & pallio deponite, quibus quotidie vtebar, & induebar.* Vt vel hinc perspicias lector figmenta imaginum S. Ephrem in quibus hoc æuo cucullatus à Basilianis depingitur sicut & S. Basilius cuius Monachum esse absque fundamento in vulgus proponunt: de quo latius lib. 5. cap. 1. Cæteras vestimenti partes ostendit c. 88. ex 100. vbi ait: *Arbitror conducere Monacho, maximè nouitio* (id est iuniori) *non exire de cella sine superhumerali* (hoc est Scapulari, vt rectè admonet Vossius in Scholiis ex voce Græca) *indecens enim esset absque pallio prodire: siquidem nudo aliquo amictu, siue cum solo colobio nouitium incedere, turpe est, & indecorum:* Zonam autem seu cingulum quo tunicam tenibus ligabant promit in Correctione vbi ait: *Nolite putare in cingulo & veste longa consistere vitam perfectam.* Quid colobium sit vide lib. 2. c. 11. num. 8. 11. & 91. & l. 3. c. 6. num. 41. Quid autem scapulare, alias ependites l. 2. c. 11. num. 27. & l. 4. c. 1. num. 4. & 18. de zona seu animo c. 11. num. 18. Plura verò pro dignitate de vestimentis Monasticis toto c. 11.

Superhumerale. Colobium.

Cilicium.

& 12. His cilicium addidisse innuit tom. 2. serm. Ascetico de vita Religiosa atque Monastica, vbi discipulos ad perseuerantiam exhortans inquit: *Ne hodie cilicio vtamur, & crastina die mollibus delicatisque vestimentis operiamur.*

16. Humilitatem proculdubio præ cunctis aliis Monasticis virtutibus coluit, cui argumento est imprimis clausula illa Testamenti ipsius supra num. 19. data, qua neque in Ecclesia, neque cum luminaribus sepeliri volebat. Respondebant nouissima prioribus, & vitæ interitus. Viuens namque *si à quoquam se laudari animaduertebat* (inquit D. Gregor. Nycænus in eius vita) *ægro animo ferens, aliumque alias colorem capiens, atque oculos in terram demittens, tenui ac subtili madebat sudore, altoque silentio, tanquam verecundia linguam præpediente, corripiebatur.* Eoque tandem humilitatis deuenisse scribit Turhamius, vt à *B. Basilio Presbyter ordinatus propter humilitatem ad diuina mysteria conficienda nunquam accesserit.* Sed vnde id hauserit, non exprimit. Hinc pulchrè Paræn. 13. quæ commonitoria est ad humilitatem, quemdam de seculi dignitate superbientem in Monasterio sic erudit: *Frater, si post abdicationem vanæ vitæ ingressus sit cœnobium plurium fratrum, & à Præfecto traditus fuerit alteri, qui te virtutum præmia doceat; ne tibi contraria videatur dicere dignitati tuæ, aut agere, dum tu tecum quæ non conueniunt cogitas, dicisque: Ego quidem diuitias, domos, agros, seruos, & ancillas reliqui, omniaque vt stercora arbitratus sum, vt Christum lucrifacerem: hic verò cum nullius rei Dominus esset, sæpèque etiam ex necessitate ad hoc venerit, huic ne ego subiiciar, vt & in huiusmodi vilitatem redigat? Numquid huc me compulit fames? Noli charissime, talia tecum mente voluere, cum isti superbia pleni sermones sint: sed perpende quo pacto omnium nostrum Dominus Christus propter nos humiliauerit seipsum factus obediens vsque ad mortem, &c.* Idem monet D. P. N. Bened. cap. 2. 59. & 63. Ac demum tanti humilitatem habuit vt tom. 2. Centum canones ediderit de ratione ac modo acquirendæ humilitatis, pluresque alios tractatus, variasque Parænesses, in quibus latissimè cunctos humilitatis gradus percurrit. 28. Humilitas.

17. Germanam humilitatis modestiam non semel à Monachis exigit: præsertim in Consilio de Vita spirituali c. 3. vbi. *Humiliter submissèque semper & vbique te agere, siue inueniaris in via, siue in nauigio, siue in cella, siue in iuniorum, siue seniorum congressu:* & cap. 64. *In omni tempore ac loco, & quocumque in opere humilitatem tibi comitem adhibe.* Quæ ferè ad Verbum in cap. 7. grad. 12. Humil. transtulit D. P. Bened. & ibid. cap. 21. *Quando cella tua ministerij alicuius obeundi gratia egrederis, munitos serua oculos, mentemque piis cogitationibus imbue, sic tecum ratiocinans: Num tanquam pictor, & egressus, vt formas hominum effingere, atque exprimere discas?* Et cap. 79. *Mansuetum te præbe, & morigerum, & opere tuo confecto tacens reuertere in cellam tuam, ac labris silens, corde ora.* 29. Modestia oculorum.

18. Ea virtute, oculorumque cautela munitos esse voluit quicumque pueros alloquendi necessitate tenentur: ibi namq; c. 11. hæc habet: *Si contingat colloqui cum adolescentibus ætate & aspectus venustate florentibus, custodi oculos tuos, ne concupiscentia mentem tuam conturbet, incipiasque in longum sermones affectione plenos di-* Puerorum alloquia fugienda.

ducere: Extremis autem tantum labiis de continentia loquens, mento lascinus sis, & totus in illo occuparis. Quando ergo contigerit te in huiusmodi congressum incidere, breuiter sermonem præscinde, & silentium tibi impone, ait enim Scriptura? In multiloquio non deest peccatum. Et familiaritates ac colloquia eiusmodi haud exiguum detrimentum pariunt animæ. Et cap. 78. *Caue tibi à frequenti adolescentum consuetudine, multi enim sunt corrupti, & abominabiles, stultique facti.* Proh dolor! Puerorum educatio Scythis desolatio fuit, de qua lib. 3. capite 5. num. 50. & 51. Vnde Euthymius seuerè pueros à Monachatu excludebat, vt videre est in hoc lib. cap. 6. num. 26. quem postea Climacus imitatus est capite 8. num. 43. Qualiter tractandi, atque impudentes coërcendi, eorumque concipiendi amatores v. l. 3. cap. 6. num. 64. & 65. Periculosa semper ac lubrica consuetudo, præsertim solitariis, dum luteas corporum domos inhabitant. Vide etiam Ephrem cap. 64. ex 100.

30. Cauenda locorum mutatio.

19. Locorum mutationem penitus mille locis abhorret: præsertim vero in Consilio eodem cap. 25. vbi ait: *Si tibi cogitatio locum mutandi subrepserit, accesserintque te aliqui commiserationis affectu, & alius quidem quasi iustum dolorem suscipias, migrandi propositum approbat, vide ne temerè & absque iudicio consilium illius amplectaris.* Vbi verba illa *temerè & absque iudicio* obseruanda sunt, ne in vniuersum locorum mutationem damnare videatur, & cap. 55. *In loco habitationis tuæ, vel quem à Deo assignatum accepisti, lubens permane otiumque atque desidiam repellens: Cum neque in loci mutatione, atque distantia situm sit, vt passiones nostras reprimamus, sed in attentione & cura mentis.* Plura de hac re congerit Paræn. 26. vbi ex Instituto de transmutatione loci ad locum, & Paræn. 41. & cap. 58. ex 100.

31. Hospitalitas.

20. Suscipiendorum hospitum disciplinam pluries expressam reliquit; præcipuè cap. 33. ex 100. vbi ait. *Si accesserit ad te Monachus, siue sæcularis quispiam, noli supra vires afferre te ei, ne post fratris discessum doleas de bonis insumptis apud fratres tuos; sed appone quod tibi Dominus largitur. Melius est enim apponere olera cum charitate quam victimas cum tristitia: hilarem quippe datorem diligit Deus. Hæc autem dico frater, non vt vobis præcidam hospitalitatem, sed vt immaculata & accepta sit oblatio vestra. De hospitalitate autem non opus habetis, vt quid scribatur vobis; nostis enim hanc multis virtutibus esse maiorem;* quibus exempla Abrahami, Loth, Raab, hospites suscipientium attexit. Idem statuit cap. 36. Et lib. de Perfectione, qua præditum decet esse Monachum. *De hospitum* inquit *ac peregrinorum saturitate, cum Abrahamo diligens studium adhibeamus.* Diligentius præ ceteris: erga hospites studium. Vide apud D. P. N. c. 53.

Infirmorum consolatio.

21. Pergit ibidem ad infirmorum curam hospitalitati affinem inquiens: *Indulgere infirmis non recusemus*: Indulget iis piè D. P. N. Benedictus capite 36. In eorum autem visitatione & consolatione, quæ vitanda, quæque ægrotis proponenda sunt, his aperit Ephrem capite 35. ex 100. *Si ægrotum visitas, vide ne inimicus inter vos otiosiloquium suggeras, aut detractiones, ne tua mercedis iacturam patiaris, cum moris sit diabolo nocere vni per auditum, alteri verò per linguam. Sed ex sacris Scripturis consolari potius oportet laborantem.* Saluberrima quidem doctrina inter consolatorem spiritualem & sensualem discernit, eosque argutè carpit, qui fictæ charitatis fuco ægrotantium cellas nequitiæ ac detractionis officinas efficiunt. Generaliter autem detractores acriter pungit Paræn. 1. inquiens: *Carnem edere, & vinum bibere, melius est Monacho, quam in detractione carnes proximi sui deuorare.* In detractores.

32. In ægritudine ad consanguineos non confugiendum.

22. Præcauens autem ne nimium infirmis indulgendo frequentia consanguineorum eos inuisentium plus æquo in monasticos mores grassaretur, hæc statuit: *Si contigerit vt in morbum incidas, ne continenter parentibus tuis carnalibus perscripseris; neque ad auxilium mortale ac protectionem humanam confugeris: quin potius patienter feramus expectantes misericordiam à Domino, vt ipse nos gubernet per omnia.* Quæ quidem consequenter ad ea, quæ paulo ante capite 53. statuerat de fugienda omnino consanguineorum consuetudine, præcipit, inquiens. *Admone parentes, & consanguineos tuos carnales, ne te frequentent: dum enim illi coram te de suis loquuntur, distrahunt mentis in te officium: simul vero te etiam incontinentem sua doctrina, vel exemplo reddent. Verum satis est semel, vel bis in anno ab iis visitari. Si porrò inutilem illorum conuersationem penitus præsciderìs, melius agas.* Vitanda eorum consuetudo.

Misericordia in pauperes.

23. Cæterum etsi sæcularium etiam consanguineorum frequentiam præter necessitatem, rarò permittat, tanto nihilominus miserationi affectu in pauperes flagrabat, vt licet amator solitudinis esset eximius, fame tamen Edessam vrgente, qua oppressi miseri peribant diuitibus triticum putrescere sinentibus, eo quod non haberent ministrum fidelem, cui panis absque quæstus periculo administrationem crederent, quietam Monasterij vitam reliquit, vt diuitibus viam salutis ostenderet, ac pauperum vitæ consuleret. *Quibus* (nempe diuitibus) *ille* (Ephren.) *Quid vobis de me videtur? Dicunt ei: Hominem te nouimus secundum Deum. Nunquid mihi, inquit, fidem adhibetis? Ecce propter vos meipsum receptorem peregrinorum offero. Et acceptis argenteis, obseptisque vallis, ac constitutis lectis quasi trecentis, infirmos ac fame oppressos curabat, morientes quidem sepeliens, alios vero, quibus adhuc vitæ spes superarat, curans; & omnino causa curandæ famis hospitalitatem & obsequium quotidie præbens ex iis, quæ suppeditabantur ei.* Hæc Palladius in M. S. quodam Vaticano Græco à Gerardo Vossio scriptis Ephrem præfixo. Quibus adstipulantur Sozomen l. 3. capite 15. & Nicephor. l. 9. cap. 14.

33. Qualis debeat esse Præpositus.

24. Placuit pro Colophone pauca ex innumeris quibus vigilantiam, studium & affectum Prælati erga gregem sibi commissum prostimulat, in medium afferre; præsertim ex Paræn. 15. vbi ex professo de Statu Præpositorum, ac de cura Pastorali disserens, sic eum alloquitur: *Frater credita tibi sunt animæ, cingere commende sicut vir lumbos tuos: Certamen quippe imminet non exiguum, siquidem perfectorum est virorum animas suscipere. Quare sobrium te præbe, & vigilantem, quoniam multam res exigit attentionem. Oportet autem maiores minoribus*

formam

formam prabere, atque exemplum ad omnem virtutem eram si nos inobedientes simus, quomodo cateris obedientiam demonstrabimus? si gulosi, aut ebriosi, aut auari, quomodo inferiores nobis temperantiam ac patientiam docere poterimus? Sed dices mihi: Tametsi ego non faciam; dico tamen, quod expedit, fratri meo. Et quid prodest nobis alios admonere, si ipsi contraria agamus? Et in Consilio de Vita spirituali c.38. *Si Prafectus ac Doctor nobis contigerit, qui Verbis quidem virtutem pradicet, factis autem discernat, cauēdum erit, ne ex ea occasione aduersario locum prabeamus euertendi animam nostram: Verum illius memores simus dicti: super Cathedram Moysis, &c.* Plura de hac re congerit ibidem, quibus omnino adstipulatur D. P. N. Benedictus capite 2. & 64.

34. Desertores qualiter tractandi. 25. Præteriri tamen silentio nequit, quod erga desertores admonet eodem tractatu cap. 6. inquiens. *Si cura tua committatur Monachus in integrum restitutus, caue ne illius vicem dolens creatorem tuum offendas, pariterque cum eo auellaris, atque intereas. Neque enim Scapha decidente, mox etiam nauis negligenda est.* Monachum in integrum restitutum desertorem compellat, ad eum statum, in quo antea erat, per resipiscentiam reductum & reintegratum. Pergit autem cap. 13. de ipsis ad fratres loquens. *Si Superiorem pro fratre ex mansione depulso interpelles, vt qui cateros peruerteret fratres, caue Patrem illius causa intercedendo compellas. Verum sic eum huius commonefacito, vt interim rem omnem diuina voluntatis committas imperio, ne fortè quod ex animo nondum resipiscat, ad vomitum redeat, suoque ingressu cateris incommodat. Etenim vel sola scintilla in aream decidens facilè totius anni labores inflammat.* Idem circa contumaces & incorrigibiles statuit D P.N. Benedictus cap. 28. & 29. Sed verò ne forsam quis nimium scandalizatus peccatis desertorum detrimentum animæ patiatur, hæc aduertit ibid. c. 15. *Si quis Religiosus instigante damone passus sit se decipi, non capiat odium, atque inuidiam aduersus eos, qui in Instituto. Religionis sua laudabiliter perseuerant.* Vbi nota Vossium æui huius Interpretem & Scholiastem nouatis vocibus *Religiosi* & *Religionis* hic & alibi vti à nemine Vetustorum vsurpatis, de quibus idem iudicium esto ac de voce *Ordo*, de qua vide notata in Comment. Epistolæ Nuncup. M. Maximi num 36.

35. Examen cōscientiæ. 26. Penè oblitus fueram examinis conscientiæ, cuius formam præscribit tom. 3. serm. de Vita Religiosa atque Monastica, sub his verbis. *Diebus singulis vesperi & manè diligenter considera quo pacto sese habeat negotiatio tua, ac mercimony ratio. Et vespere quidem ingressus cubiculum cordis tui examina te ipsum, ac dicito: Putasne hodie in aliquo Deum exacerbaui? Numquid verba otiosa protuli, &c.* Vbi de singulis virtutibus, ac vitiis seipsum Monachum interrogare docet, imitatus D. Antonium vt videre est lib. 3. cap. 2. num. 16. Eisdem autem ferè verbis rem traditam à Climaco vide l. 4. c. 8. num. 38. & 46.

Obitus. Paucissima hæc ex immenso penè Asceticorum Thesauro D. Ephrem excerpsisse sufficiat: quæ curæ atque solertiæ Optimi Viri Gerardi Vossij debemus. Obiit Ephrem A. C. 378. post mensem vnum à Magni Basilij decessu vt rectè probat Baronius tom. 4. eumque post mortem Græci omnes innumeris sustulere præconiis, ex quibus liceat vnum vel alterum monumentum antiquitatis Encomiasticum in medium afferre ab eodem Vossio inter alia ad Calcem operum adiectum, ex Vetustissimo M. S. Crypta ferat quo simul Vetustati, tantique Patris laudibus consulamus. Id vero latino Rythmo ab ipso redditum sic habet.

Encomiasticon.

Spiritalibus sermonibus irrigauit mundum
Ephrem inclytus, ac celebris, & magnus in Diuinis.
Cuius qui labores simul colligere voluerit,
Rem is impossibilem tentabit, cū sint infiniti.
Sed ô mentis illuminator, & verbi atque sermonis dator
Iesu Christe Deus & saluator hominum
Ipsius precibus & omnium sanctorum
Concede nobis facere qua, & meditamur
Vt non dupliciter tormentis ibi puniamur.
Memineris Domine horum scriptoris, Iona peccatoris.

Adiecta sunt hæc Græcè ad calcem Operum S. D. Ephrem Syri à Iona hic nominato, qui antè mille & amplius annos in Oriente colligere, & manu scribere ea cœpit iussu Spiritualis cuiusdam Patris nomine Niconis: vt his aduertit Vossius. Sed iam reliquos Mesopotamiæ Doctores persequamur.

§. III.

S. Iuliani Sabba palæstra.

MAGNVM Mesopotamiæ lumen Iulianus Sabbas ad ripam Euphratis fluuij fixit pro Monastica exercitatione tugurium. 36. Iulianus sabas discipulos congregat. Quibus præcipuè moribus vixerit, vidimus lib. 2. cap. 14. à num. 15 Reliquos, si qui omissi fuerint prosequemur, palæstra prius exposita ex Theodoreto Philoth. cap. 2. vbi hæc habet: *Summam eius Philosophiam cum multi didicissent, alij quidem, qui propriùs habitabant, alij vero, qui remotius accurrebant supplicantes, vt essent palestra participes, & ei tanquam exercitationis magistro & padotriba parentes viuerent in posterum. Sic congregati quidem cito fuere decem, deinde duplo & triplo plures. Eos autem cum tot essent, accipiebat illud antrum: à sene enim didicerant negligere curam corporis.* En Anachoretæ ab eremo ad Cœnobium transeunt. Anachoretas in Cœnobio congregat.

Fuit præcipuus Iuliani Sabæ discipulus *Iacobus genere quidem Persa* (inquit ibid. Theodoret.) *forma corporis magnus & admirabilis, forma verò corporis magis admirabilem possidebat animam insignis & illustris, non iis solum, qua illic erant* (nempe Mesopotamiæ) *sed etiam iis, qua erant in Syria, Philosophia gymnasiis, seu Monasteriis* (quorum Instituta dedimus in Chrysostomo, & Ephrem eorum præceptoribus capite 9. & §. præcedenti) *in quibus etiam vitam finiit, cum vixisset, vt fertur 104. annos.* Iacobus Persa præcipuus eius discipulus. Meminere itidem Cœnobiorum Mesopotamiæ Theophylus, Sergius, & Hyginius in Vita S. Macarij Romani cap. 2. quæ habetur l. 1. Vit. Patr. his verbis: *Igitur nos pratitulati fratres Theophylus, Sergius, & Hyginius propitia diuinitate abrenuntiantes seculo venimus ad Monasterium, quod est in*

Mesopotamia Syria in medio duorum fluuiorum Tygris,& Euphrates. Aliorum infra in Asclepio incider mentio.

37. Asterius. Iacobo Persæ condiscipulus extitit *adolescens nobili quidem loco natus, sed molliter educatus. Is autem erat celeberrimus ille Asterius, qui multis post temporibus à diuina prouocatus gratia, vt alios quoque multos ad eandem exerceret gratiam, in locis quæ sunt circa Gendarum* (alias Gidarum, *est autem is vicus maximus sub Antiochia)palestram fixit Monasticam, & multos quidem alios ad se traxit athletas Philosophiæ* subdit: Acacius. *Traxit quoque magnum Acacium, insignem inquam illum & fama clarum, qui fuit quidem egregius in vita Monastica:* post vero ad Episcopatū Berheensem euectus victam Asceticam cum Episcopali coniunxit;traxit etiam & Agripam, cuius infra meminit Theodoretus in Eusebio. Quo autem victu, strato, humilitate ædificij, diuinis Laudibus, & cæremoniis,raroque exitu è Monasterio, nisi causa Fidei, vt videlicet Arrianos argueret, tum Iulianus, tum etiam pius ipsius grex vitam duxerint, citato loco retulimus.

38. Iuliani humilitas. Prætereundum autem non est, quam humiliter Iulianus de se alios sentire voluerit, cuius rei Iacobus ipsius in solitudine comes testis oculatus extitit. Hic namque cum eminùs magistrum aliquando sequens draconem in via, qua Iulianus præcedebat, mortuum inueniret; & confecto itinere, videns nullum præter Iulianum præteriisse, ipsum instanter interrogaret, quisnam draconem occidisset: *Senex diù quidem tentans celare, non ferens autem amicum diutiùs angere: Ego inquit,tibi dicam,præcipio autem vt me viuo nullus alius à te rescíscat hæc enim sunt celanda, quæ ad arrogantiam, & fastum sæpè excitant. Scias quod me iter ingredientem illa inuasit bellula, osque aperuit me cupiens deuorare. Ego autem Iesum appellans, & digito tropheum Crucis ostendens, omnem excussi timorem: ex templò autem vidi humi cecidisse belluam.* Nec silenda Mutua Iuliani Asterij humilitas. mutua atque gloriosa humilitatis contentio inter Iulianum ipsum, eiusque discipulum nuper memoratum Asterium. Cum is namque de more caricarum Sarcinam humeris suis magistro asportaret, se ipsum iumentum & vocans, & præstans, senex autem obsequium hoc ægrè ferens dixisset, non esse iustum vt Asterius tantum laborem pro ipso subiret; è contra vero Asterius *iurasset se non esse onus à suis humeris depositurum, nisi assensus esset senex se allati cibi futurum participem: Faciamus*(*inquit Senex*) *quod iubetur modo tu quam primum depones canistrum. Nam in hoc quoque; imitabantur primum Apostolorum, qui cum voluisset Dominus lauare eius pedes, prius quidem negauit apertè affirmans, id non esse futurum. Postquam autem audiuit fore, vt abrumperetur à Domini communione, nisi hoc concederet; orauit, præter pedes, manus quoque, & pedes lauaret. Ita etiam egregius Ioannes iussus tingere seruatorem prius quidem & suam confessus est seruitutem, & ostendit Dominum;postea autem iussus est, exequutus non se asperè gerens, sed parens Domino.* Erat quidem videre humilitatem cum dignitate de abiectione contendere. Quod quidem apertè morum Iuliani suauitatem & moderationem declarat: *Nam cum tanta esset & tali virtute, ne leuissimo quidem honore seipsum dignum esse censebat.* Hæc Theodoretus Concinit D.P.N. Benedictus cap.7. grad. 6. & 7.

Vigebat in palæstra Iuliani mos vetus recedendi è Cœnobio in solitudinem perfectioris vitæ prætextu, vnius vel alterius tantum discipuli comitatu. Discessuro autem Iuliano supplex ab ipso petiit Asterius, *vt esset illi via comes eunti in solitudinem.* Nec abnuit. Sed cuius rogas solitudinis secessum adiit? *Non eius quidem* inquit Theodoretus) *quam omnes obibant quotidiè, sed longissimè, & quæ sæpè erat octo & decem diebus peregrinandum.* Sed nunquid frondibus, graminibus, riuulis, fontiumque gelidis parennitatibus amœnam? Minime quidem sed *aridam, aquaque carentem*: adeo vt cum siti penè extingueretur Asterius, *misertus homo diuinus casus adolescentis, & ignoscens imbecillitati corporis genibus flexis orauit Dominum, & calidis lacrimis solum irrigauit, & viam salutis petiit adolescenti* Deus autem *stillas lachrymarum quæ puluerem attigerant effecit fontem aquarum, & sic fluento repletum adolescentem iussit abire protinus. Fons autem manet vsque in hodiernum diem Mosayca, diuini senis Orationis ferens testimonium.* Morem hunc pleno gradu sequentibus sæculis imitati sunt Euthymius, & Sabas alter, aliique Palæstinorum, de quibus fusè lib.4.cap.6.à num.8.& c.7. à num.19.& cap.8. à num. 7. 39. Secedit in solitudinē. Aridam & inaquosam.

Vestes. Pallium vsui fuisse Iuliano compertum est: *Transeunte namque eo per portas regia, mendicus quidam, qui clunibus vtebatur pro pedibus, & per terram trahebatur, cum manum extendisset, & eius pallium tetigisset, fide quidem morbum exegit.* E pallio tunicam coniectare,non aliud quam de texto è fimbria iudicare est.

Memoria Iuliani Sabæ. Honorat Iulianum Sabam Romanum Martyrologium 14. Ianuarij insigni hoc elogio: *In Syria S. Iuliani Sabæ Senioris* (quô manifestè hunc à Iuniore, Saba nempe Palæstino, discernit, de quo multa supra cap.7.) *qui Valentis tempore fidem Catholicam Antiochiæ penè collapsam virtute miraculorum erexit.* Eiusdem meminit Chrysostomus eumque laudibus effert testimonio à nobis dato l.2. cap.14. num.17.& Nicephorus lib. 11. cap. 25. ac tandem Theodoretus ipse qui loquitur l.11.Hist. Eccl.cap.3. & l.1.c.7.

§. IV.

S. Marciani Abbatis Schola.

40. Marciani genus. S. Marcianus, cuius apud Latinos venerabilis memoria est in Rom. Martyrolog. 2. Nouemb. & apud Græcos etiam 18. Ianuar. & apud Nicephorum lib.11.cap.41. Cyro ab Antiochena vrbe ad duas dieras distante oriundus (ei Pontifex præfuit ipse, qui loquitur Theodoretus capite 3. Philoth.) cum *genus duceret à Patriciis & splendore regio omnibus valere iussis, solitudinis occupat vmbilicum* (prorsus neminem habens doctorem, aut ductorem) *& parua extructa domuncula quæ ne eius quidem corpori iusta respondebat proportione, cum eam quodam alio septo circumdedisset, inclusus erat assiduè, separatus quidem ab omni humana consuetudine, differens autem cum Domino &c.* Et post consuedines Asceticas ab illo exculras, à Theodoreto autem narratas, & à nobis datas lib.2. c.14. à n. 19. subdit: *Cum autem præteriisset aliquantulum* Cellula.

Discipuli. *culum temporis duos admisit contubernales, Eusebium, qui sacri illius tugurij fuit hæres, & Agapetum, qui has leges Angelicas transtulit Apameam. Et quidam vicus maximus, & populosissimus, cui nomen Nicerte: in eo construxit duo maxima Philosophiæ gymnasia, quorum vnum quidem est ab eius nomine denominatum* (idest S. Marciani) *alterum vero ab admirabili Simeone qui 50. annorum spatio refulsit in hac Philosophia. In his in hodiernum vsque diem degunt plusquam quadringenti viri virtutis athletæ, & amatores Religionis, verique Dei cultus & qui suis cœlum coëmunt laboribus. Huius autem Reipublicæ legislatores fuere Agapetus & Simeones, qui leges accepere à magno Marciano. Ab his autem plurima, quæ plantata sunt, exercitatorum virtuti habitacula, quæ quidem iisdem legibus reguntur & Institutis, difficile est numerare. Cæterum horum omnium plantator fuit ille diuinus; qui enim pulcherrimum semen præbuit, is iure vocari possit autor bonorum, quæ nascuntur.*

Monasteria ab ipso constructa.

Leges.

41. Basilius Seleuciensis Marciani discipulus.

Et post multa: *Huius autem Philosophiæ fructum quoque percepit admirandus ille Basilius, qui multis postea temporibus apud Seleucopolim (est autem vrbs Syriæ*, non Capadociæ, quare non hic Basilius Magnus sed Seleuciensis fuit, vt nonnemo perperam existimauit) *Monasticum extruxit habitaculum. Et clarus quidem fuit in multis generibus virtutum insigniter autem clarus in diuino opere hospitalitatis. Quam multos autem hic quoque Deo exhibuit operarios quis facile enumerauerit?* Ex his vnum dumtaxat ingerit Sabinum nomine, qui *neque panis neque obsonij fuit alicuius particeps: cibus autem erat ei farina aqua madefacta. Consueuerat autem is totum vnius mensis miscere nutrimentum, vt situm contraheret, & tetrum odorem emitteret. Volebat autem hoc genere alimenti hebetare sui corporis appetitiones & efficere vt fœtore nutrimenti flaccesceret voluptas cum autem per se sic degeret, si quis ex familiaribus ad eum accederet, simpliciter, & citra discrimen vescebatur iis, quæ apponebantur.*

Sabini mores.

Recensita verò sanitate ab eo mulieri Antiochenæ cœlitus impertita ingerit obiter Theodoretus illustrem aliorum Monachorum Marciani contubernalium memoriam, idest Theodori Hierapolitani Episcopi *Monastica exercitatione & mansuetudine clari*, & Auiti, *qui primus in ea solitudine gratia Monasticæ exercitationis fixerat tugurium*, & Abrahamis *viri in ea solitudine carnis quidem pilis, sed magis canâ prudentia omni virtute clari, & vberes semper profundentis lacrimas compunctionis.*

Theodorus. Auitus. Abraham.

§. V.

Eusebij Schola, eiusque, atque Marciani magistri successio.

42. Euseb us incredibili pondere ferri onustus.

PRæcipuus sectatorum Marciani Eusebius fuit de quo eodem cap. 5. Hæc scribit Theodoretus: *Cum illius autem fuisset virtutis æmulator Eusebius admirabilis longo tempore corpus perpetuò affligebat: nam cum centum & viginti ferri libras corpori haberet impositas, sibi quoque imposuit alias diuini Agapeti quinquaginta: adiecit autem magni quoque Marciani alias octoginta*, videlicet Hispanas decem *arrobas*, quod in admirationem rapiet legentes: vide notata de hac re lib. 2. cap. 14. num. 22.) *Habebat autem oratorium lacum quemdam in quo nulla aqua remanserat. Tribus autem annis perpetuis hoc modo vitam transegit.* Hæc præclara fecerunt facinora Marcianus, eiusque discipuli, atque *discipulorum discipuli. Tales vbique plantas plantauit plantator optimus.*

Pergit Theodoretus cap. 4. *Quales quidem Deo obtulerit fructus desertum sterile ostendimus in iis, quæ iam scripta sunt, narrationibus. Ne quis autem existimet virtutem esse loco circumscriptam, & solam solitudinem esse aptam ad tales ferendos fructus, age transeamus deinceps oratione ad terram, quæ habitatur, & ostendamus ad parandam Philosophiam eam minime esse impedimento.* Venatus est Marcianus Amianum maximo & frequentissimo vico vocabulo *Teleda* sito inter Antiochiam & Berhæam, virum quidem modestia cunctos superantem. Cuius rei satis est argumenti, quod *cum ad doctrinam, non solum suis sodalibus, sed bis totidem aliis posset sufficere, sæpè ad magnum accurrebat Eusebium rogans & supplicans, vt is esse vellet adiutor pedotriba, & magister eius palestræ quam fundauerat. Hos ergo ambos* (nempe Amianum & Eusebium fratres à se ipso venatos) *cum in* parata inclusisset domuncula, eos Euangelicam vitæ docebat rationem. Sed *fratrem quidem* (Amianum) *morbum inuadens illum cursum interrupit, morbum autem mors est secuta. Nam cum paucis diebus vixisset, postquam illic ingressus est vitæ finem accepit. Permansit autem magnus Eusebius toto tempore vitæ patrui*, nempe Marciani moribus autem Monasticis Eusebij enarratis, quos dedimus lib. 2. cap. 14. à num. 22. subdit: *Hac eius gloria, cum in partes omnes vndique peruaderet, ad se attraxit omnes virtutis amatores. Venerunt autem diuinissimi quoque Iuliani senis* (nempe Sabæ) *qui optimi gregis erant præfecti*, scilicet Iacobus Persa, & Agrippa. Ex quibus Iacobus iussus ab Eusebio hinc excedente præesse gregi, *recusans curationem abiit ad alium gregem malens pasci, quam pascere: & cum plurimo tempore superuixisset, hanc vitam sic finiit*: quod meritò Theodoretus *summæ eius Philosophiæ argumentum compellat.*

43. Marcianus Amiani & Eusebij patruus eos venatur.

Amianus.

Amiani obitus.

Eusebius Præfecturam recusat.

Obiit.

44. Succedo Agrippa in præfectura.

Suscepit itaque illam Præfecturam Agrippa vir, qui multis aliis ornatus erat bonis, præcipuè fonte lacrimarum. Cum is autem longo tempore gregem rectè pauisset, eo vita functo Dauides suscepit præfecturam: *vir qui reuera mortificauit membra, quæ sunt super terram. Tantum enim fructum susceperat ex doctrina magni Eusebij, vt 45. annis egerit in illo Monasterio absque ira & excandescentia Centum enim & quinquaginta viri pascebantur ab illius dextera*, alij tyrocinium agentes, & tamen cum in aliquibus delinquerent, neque enim aliud possibile est, *mansit imo nobilis vir ille diuinus, tanquam incorporeus, nulla enim occasione ad iram excitante.* Mira quidem res, & penè incredibilis, nisi addidisset Theodoretus: *Hoc enim non solum accepi ex auditione, sed etiam ex experientia*: & post pauca item his confirmat: *Publius autem quidam genere Romanus moribus quoque & ipse admirandus, & Sacerdotij honore præditus, & illius Præfecturæ secundas partes obtinens ad nos venit aduersus diuinum Dauidem vociferans, & communi*

Agrippæ Dauides.

Eius mansuetudo.

commune damnum illum nominans lenitatem, & omnibus perniciem afferre dicens eius mansuetudinem: & amentiam, non modestiam summam illam vocans Philosophiam. Quid autem Dauides ad huiuscemodi contumeliam ab eo, qui secundas Cœnobij partes tenebat illatam, præsentibus præsertim hospitibus, & maledictum audientibus? *Non pungebatur ab iis, quæ sua natura solent pungere: vultum itaque non mutauit, neque sermonem institutum dimisit, sed cum leni voce & verbis serenitatem animæ significantibus illum senem dimisit, rogans cum eorum quæ vellet curam gereret. Quibus vltra leges, quæ latæ sunt, decertauit, & septa transiliit: non vsque ad vesperam ira vt, moueretur, concedens sed nec vt moueatur quidem omnino permittens. Talem fructum accepit is ex magni Eusebij consuetudine.*

45. Alij Eusebij discipuli eorumque mores. Subdit: *Vidi multos quoque alios in illo tugurio, qui huius Philosophiæ amatores fuere, & æmulatores, alios quidem in flore corporis, alios verò etiam in profunda senectute. Nam cum plusquam nonaginta annis vixissent homines, laboriosam vitam noluerunt relinquere, sed insignes fuere obeuntes labores iuuentutis, noctu quidem & interdiu Deum laudantes, & Sacra illa officia peragentes, post duos autem dies vilibus illic cibis vescentes.*

Abban, Ismaelitæ mores. Aliis autem, prætermissis ingerit Theodoretus memoriam cuiusdam Abban vel Amman Ismaelitæ, qui apud quemdam Marosas nomine 38. annor exercitatus, & postmodum cuidam Monasterio præfectus Abbas *in hodiernum vsque diem pedes nunquam texit calceis: cum est autem frigus in vmbra sedens, in æstu solem suscipit, & tanquam auram Zephyri,* Pedites ambulat. Non bibit. *quæ ex eo procedit flammam excipit. Toto autem hoc tempore aquam potare non passus est: non illa comedens, quæ iis exhibentur, qui ad non bibendum se exercent (solent enim ij vti cibis humidioribus) sed iis vtens cibis (mira res) quibus alij: verum pauca comedens, & quæ medicæ ei vires afferant, existimat vsum aquæ supervacaneum. Graui autem ferro lumbos succinctus* Ferro onustus accedit. *raro quidem sedet; noctu autem & maiore parte diei vel stans, vel flectens genua offert Domino* Non cubat. *officium precationis: vsu autem accubitus se omnino priuauit, nemo enim in hodiernum vsque eum vidit cubantem.*

46. Eusebij Schola per orbem dilata. Igitur Schola Eusebij dilatata adeo post ipsius obitum fuit, vt cum alios quoque plurimos præter memoratos ad alias Mesopotamiæ, Syriæ totiusque Orientis palestras transmiserit, *liceat videre* (inquit Theodoretus) *eius Philosophia fœtus ad Occidentem & Meridiem veluti quasdam stellas circa Lunam choros* Sacella diuersa diuersa diuersis nationibus erigit. *ducentes, & alios quidem Græca, alios vero eius, in qua habitant regionis voce laudantes creatorem.* Hinc credo Sabam Theodosium, aliosque Palestinos Patres Sacella diuersa Græcis Latinis, Armenis, Bessis aliisque nationibus erigere didicisse, in quibus singuli propriis linguis Dei opus explebant: quem morem ab Eusebio fluxisse dubitare vix finit Theodoretus vide plura de hoc Instituto cap. 7. à n. 21. 88. Eusebij meminere Mænea Græca 11. Nou. Theodoretus ipse lib. 4. Hist. c. 26. Sozom. lib. 6. c. 3. & Niceph. lib. 11. c. 33. vide adhuc huius Scholæ alia instituta & successores infra num. 93. & 94.

§. VI.

Publij palæstra & successio.

Pvblium de quo Theodoretus in præsenti cap. 5. & lib. 4. Hist. c. 26. & Niceph. l. 11. 47. Publij discipuli. longè alium esse puto ab eo, qui in palestra Eusebij nuper data secundas in Monasterio præfecturæ partes obtinens Agrippæ lenitatem contumeliosè reprehendit: is namque genere Romanus, præsens autem Zeugmate Syriæ opido prope Euphratem ex Senatorio ordine duxit originem: ille *moribus quidem mirandus* sed animo asper; noster *propter formam spectatu dignus* (inquit Theodoretus) *& anima præditus quæ formæ conueniebat.* Forsamque is es cuius meminit Menolog. Græcum 4. Aprilis de quo dubitat etiam Rosuueyd. in Not. huius cap. Is itaque *ex ea vrbe* (idest Zeugmate) *ortus & ex tali genere procreatus altum locum occupat qui distabat ab vrbe non plusquam 30. stadiis.* Et Institutis eius Monasticis syllabo traditis, quæ habentur lib. 2. c. 14. à n. 23. inquit: *Permansit autem in hodiernum vsque diem forma eius Instituti idque cum non duo vel tres hanc suscepe-* Theoctenus Aphronius. *runt præfecturam Theoctenus quidem Græca lingua, Aphtonius vero Syra qui vtrique illius virtutis fuerunt quadam animatæ statuæ & imagines. Sed diuinus Theoctenus cum non diu vixisset, tra-* Theodotus. *didit Theodoto Præfecturam, eamque tot bonis exornauit,* (Lacrimarum præsertim: compunctione & oratione) *vt fama sua priores propemodum obscurarit.* Cum autem quinque annis gregem pauisset, in bona senectute decessit, *traditis* prius *habenis Theocteno* (alteri) *qui erat quidem genere fratris filius, frater au-* Eligit Publius successorem. *tem moribus* vbi nota lector Mesopotamiæ Monachorum non vigilarem morem electionis Prælatum ab iis, qui in Præfectura decedebant. Idem factum ab Eusebio vide supra num. 43. & passim apud Theodoretum in hoc cap.

Aphtonij mores his exprimit. *Cum plusquam* 48. Aphtonij mores. *40. annis choro præfuisset, Stolam accepit. Pontificalem, cilicium mutans Monasticum, nec tunicam contextam ex pellibus caprarum. Iisdem quoque cibis vescebatur, quibus antequam fieret Antistes.* Et Episcopali cura in componendis diffidentium litibus enarrata inquit: *Faciebat autem vnumquodque eorum: vel contubernalium interim pannos consuens, vel lentem expurgans, vel frumentum abluens, vel aliquid tractans ex iis, quæ sunt huiusmodi.*

Interserit etiam Gregorij virtutes Monasticas, qui Theoctono iuniori successit in præ- Gregorij mores. fectura, & adhuc Theodoreti ipsius, qui loquitur, æuo profundam senectutem agebat, perinde ac si esset in fluenti ætate. *Persistit*, inquit, *vitis fructum perpetuo recusans, & nec aceto* Victus. *quidem vel vuis passis vescens, non lacte, neque recenti, neque concreto. Sic enim viuere magnus astruit Publius, Olei autem vsum agnoscentes in tempore Pentecostes, rursus recusant esse eius participes.*

* * *

§. VII.

§. VII.

Theodosij Schola, & successio.

49. Theodosius hic à Cœnobiarcha diuersus.

THeodosius iste de quo Theodoretus in præsenti cap. 10. valde diuersus est à Cœnobiarcha illo celeberrimo, cuius mores & Instituta Monastica dedimus cap. 7. à num. 70. non minus ab illo distans, quam Iulianus Sabas Theodosij huius Antiocheni coæuus à Saba Palæstino in Monastica disciplina sodali, vnde recte Rosuueyd. in Notis ad hoc cap. carpit Laurentium de la Barre, qui margini Theodoreti ineptè adscripserat Nicephorum agẽtem Theodosio Cenobiarcha Sabæ coætaneo qui simul cum eo Iustiniani tempore obiit, vt ibidem pluries notauimus. Ortus igitur Antiochia magnus & vulgo celebratus Theodosius claritate generis insignis, domo & cognatione relictis montem altum petiit iuxta Rossum Celesyriæ oppidum. *In eo cum quemdam ad mare vergentem lucum inuenisset, quadam modica extructa domuncula Euangelicum viuendi Institutum solus amplectebatur.* Ipsius autem vitæ moribus enarratis quos dedimus l. 2. cap. 14. n. 25. (quibus adde prolixam gestasse comam ex Theodor. ipso cap. 11. Philoth. subdit: *Hinc factum est, vt tam insignis & celebris esset eius fama, vt qui nauigabant, & plusquam mille stadiis aberant, Deum Theodosij inuocarent in periculis, & Theodosij appellatione sedarent tempestatem. Eum audaces quoque, & immanes hostes* (Isauri) *sunt reueriti, qui maximam Orientis partem sunt depopulati veriti tamen Præsides Ecclesiarum ne pecuniæ cupiditate illis barbaris à diabolo immissa captiuum abduceretur magnum illud lumen ei persuadent, vt se conferret Antiochiam. Postquam autem peruenit Antiochiam, habitauit quidem in habitaculo, quod inuenit propè flumium: omnes autem traxit ad se ipsum qui sciunt talia colligere.* Ibi nouum ædificauit Monasterium, illumque illustrauit aquæ ducto miraculosè à se facto in petra prius sicca, & omni humiditate vacua, quantum ad omnem vsum Monasterij sufficiebat, abundanter suppeditante. Plura de Theodosij discipulis V. lib. 4. cap. 4. à num. 8.

Qualis vir.

50. Iulianus ipsius contubernalis.

Recensito autem Theodosij obitu, ingentique populi Antiocheni ad Sacras ipsius exuuias concursu, & decertatione, de cubili, quod omnes auferre contendebant, subdit: *Sic elatus ponitur in æde Sanctorum martyrum, cum Iuliani victoria insignis in pietate Athleta fuisset contubernalis, & eodem tecto vsus* Iulianus iste ille est, cuius acta S. Ephrem Syrus scripsit,

Helladius successor.

Gregis autem præfecturam accepit Helladius ille mirabilis, qui in illis quidem locis perpetuis fuit sexaginta annis. Deinde Cilicum diuinitus electus est Antistes, cum neque priorem reliquisset philosophiam; & illis laboribus Pontificatus sudores quotidie adderet. Huius cum beatus quoque

Romulus.

Romulus fuisset auditor, dux maximi gregis fuit creatus. Permansit autem illius chorus in hodiernum vsque diem idem seruans vitæ Institutum. Meminere Theodosij Mœnea Græca. 11. Ian.

§. VIII.

Ascetriarum Syriæ mores Cœnobitici.

POstquam optimorum virorum (inquit Theodoretus cap. 30. Philoth.) *vita conscripsimus Institutum, opere pretium existimo mulierum quoque meminisse, quæ non minus, si non etiam amplius certauerunt. Eæ enim sunt digniores quæ laudentur, vt quibus quidem obtigit natura imbecillior: eamdem autem quam viri ostendant alacritatem, & à primo parente accepto dedecore genus liberauere.* Non solum autem viros, sed & fœminas in Syria eiusque regionibus Cœnobitarum arripuisse institutum his luculenter prodit: *Multæ aliæ* (præter amplectentes Anachoresim) *viuere amarunt cum pluribus, adeo vt ducentæ & quinquaginta & plures & pauciores simul viuant.* Sed quibus Institutis? subdit.

51. Plura in Syria sanctimonialium gymnasia.

Aliqua 200. fœminarum.

Earum mores.

1 *Vno cibo vescentes*
2 *Super solas storeas ex Instituto dormientes*
3 *Manus quidem lanæ attribuentes*
4 *Hymnis vero linguam consecrantes.*

Vbi paucis communem victum, stratum, manuum laborem, Deique opus, quibus totius Cœnobiticæ vitæ cardo versatur, expressit.

52. A Theodoreto prætermissi.

Subdit: *Sunt autem huiusmodi innumerabilia sapientiæ gymnasia, non solum in nostra regione* (nempe Syriæ) sed etiam *per totum Orientem. Iis plena est Palæstina & Asia, Pontus & tota Europa.* Cœnobitarum Palestinæ mores dedimus 4. cap. 5. à n. 63. Asiæ & Ponti Monasticem sanctimonialium trademus lib. 6. rex totum. Europæ totius tom. 3. Prætermisit Theodoretus in præsenti nomine Illustriorum Ascetriarum cæteraque ipsarum Instituta non absque rei Monasticæ iniuria, vtpotè Anachoretis vtriusque sexus addictior, quorum nomina atque certamina à cap. 11. vsque absolutum Philotheum latè persequitur quæ tu consulas: nos enim apparatus ad fortissimum Cœnobitarum Institutum Benedictinæ Scholæ vinctos ad alia trahit.

A Chrysostomo notati.

Ceterùm Chrysostomus Syriæ Monachatus legislator præcipuus aduertenter satiùs admonuit hom. 57. ad popul. reliqua regionum Syriæ Ascetriarum dogmata communia Monachis & sanctimonialibus fuisse inquiens *Nec vero viri tantum, sed & mulieres hanc exercent Philosophiam* (mores nempe traditos toto c. 1.) *naturæ infirmitatem promptitudinis abundantia superantes.* Sed de his satis.

§. IX.

Quousque Mesopotamiæ, aliarumque Syriæ regionum se extenderit Monachatus.

53. Plures Syriæ vïsitationes à Persis.

VAriis hostium incursionibus, cum ante Theodoreti tempora, qui Monachatum Syriæ, eiusque regionum, vt vidisti Lector, illustrauit, tum etiam & post eius decessum, Syriam afflictatam inuenio. Primam lego apud magnum Ephrem in sermone Ascetico *de vita Religiosa & Monastica*, vbi inter alia quibus patriæ suæ flagella cœlitùs immissa deplorat, inquit: *Persarum bella ac diuersarum gentium*

barbarum

A Persis. *barbararum commota sunt, nostramque prouinciam* (nempe Mesopotamiam) *deuastarunt.* Cumque Ephrem A. C. 378. è viuis excesserit, vt supra num. 35. notauimus, procellam hanc Theodoreti tempora præcessisse, atque Monasticem post ipsam perseuerasse, vterque Doctor toto cap. præsenti dubitare non sinit. Secundam hostium in Syros irruptionem, quæ præsertim in Monachos grassata est c. 10. Philothæi refert Theodoretus de venerabili Theodosio loquens his verbis. *Eum audaces quoque & immanes hostes sunt reueriti, qui maximam Orientis partem sunt depopulati. Quis enim ex iis, qui nostro habitabili orbe terrarum habitant, non auditione accepit ea, quæ illo tempore facta sunt ab iis, qui olim quidem Solymi, nunc autem nominatur Isauri? Illi tamen, qui nec oppido, nec vico pepercerunt, & quæcumque capere potuerunt, diripuerunt, & igni mandauerunt, sunt illam reueriti* Theodosij) *philosophiam: & cum solummodò panem petiissent, & vt pro se oraret significassent, illud illæsum reliquere Monasterium, idque non semel sed etiam bis fecere. Veriti tamen Præsides Ecclesiarum ne pecuniæ cupiditate illis barbaris à diabolo immissa captiuum abducerent magnum istud lumen (erat verisimile fore, vt magna vis pecuniæ ad eum redimendum transmitteretur ab omnibus, qui habent in honore res diuinas) ei persuadent, vt se conferret Antiochiam. Iam enim captiuos ceperant duos Præsides Ecclesiarum; eos quidem omni officij genere sunt prosecuti cum autem quatuordecim millia aureorum pro vtrisque accepissent, permiserunt, vt redirent, quò vellent.*

Ab Isauris in Sacra irruptio.

54. In Monachos. Hinc non minimam iacturam vniuersam Ecclesiam Syriæ fore perpessam, palam perspicitur; adhuc tamen auro comparabatur Ecclesiarum ac Monasteriorum libertas, quæ non bene pro toto venditur auro. Tēpore verò procedente actiùs iidem hostes in diuina irrepsere, adeo vt neque Monachorum neque Sanctimonialium vitæ parceret eorum crudelitas. *Quando enim Isauri* (inquit ibidem cap. 12. in Zenone.) *Per insidias noctu arcem* (Antiochiæ) *cæpere, deinde manè vsque ad latus montis faciebant incursiones, multos quidem viros, & multas mulieres, quæ vitam exercebant Monasticam crudeliter confodere.* Subiungit autem miraculosam Zenonis liberationem, inquiens: *Tunc ergo vir diuinus aliorum cædem intuens effecit orationem, vt eorum caligarent oculi, & per ostium ingredientes non videbant aditum: vt autem dicebat testem appellans veritatem, apertè quoque tres vidit adolescentes, qui totam illam cateruam expellebant, Deo manifestè suam ostendente gratiam.* Hanc etiam irruptionem ipsius Theodoreti æuo esse vetustiorem palam ex eo est quod (vt Heribertus notat in lib. 9. vit. Patr.) à cap. 1. vsque ad 21. agit Theodoretus de his patribus, qui suam ætatem præcesserunt, deinceps vero de his, qui sua ætate floruere. Constat autem ex subsequentibus capitibus sæculo subsequenti Syriam Monachorum sanguine ab Isauris effuso irrigatam centuplum fructum protulisse, cuius rei præter Theodoretum testis oculatus fuit Ioannes Moschus, qui passim Monasteria Cœnobitarum & cellulas Eremitarum Lyriæ perlustrasse commemorat. Is autem recentior Theodoreto Historiographis est, vtpote (Photio autore apud Rosueyd. In eius elogiis lib. 10. Vit. Patr.) *qui in Theodosij* (Cœnobiarchæ Palestini) *Monasterio sæculum valere iubens, cum iis deinde Monachis conuixit, qui nona in Laura S. Sabæ certabant.* Hæc autem integro post Theodoretum sæculo incidisse, constat ex dictis in hoc lib. c. 7. num. 78. & 107.

Seueriùs adhuc per idem ferè tempus Seuerus ille impiissimus, & sanguinarius Antiochenæ sedis inuasor Acephalorum hæreticorum caput, & Petrus Apameæ Episcopus illius impietatis particeps, & crudelitatis socius Syriæ Monachos inuasere. Nam etsi in cunctos huius Prouinciæ Orthodoxos more prædonum insurrexissent, in Monachos potissimum (inquit Baronius tom. 6. A. C. 517. num. 51. eorundem furor exarsit, quod & ipsi aliquando hæreticorum labe polluti citius resipiscentes, ex eorum se communicatione diuulserant, Apostolicæque sedi coniunxerat: Cuius rei gratia hostes fidei in eosdem vehementiùs exacerbati cunctos simul perdendi animo insurrexerunt, crebrioribus eos insultibus aggressi. Qui autem ex eis periculum euaserunt libellum supplicem aduersus eundem Seuerum in eos grassantem obtulerunt Imperatori Anastasio, quô petierunt, vt Seuerus ab eo coërcitus sineret qui remanserant Monachos Orthodoxos securos degere in solitudine. Sed qui ad hoc missi sunt legati, duo Monachi Sergius atque Ioannes, ab Imperatore reiiciuntur, qui Seuero fauebat, sunt absque auditione contumeliis affecti, atque reiecti. Quamobrē cū iam viderent haud dubiè manus Imperatoris esse cum aduersariis, ob idque audaciora quotidie ab hæreticis perpessuros, ad eum, quem norunt se in terra habere Patrem, quamuis longè positum, clamant Romanum Pontificem Hormisdam Petri Cathedram ea tempestate regentem ad eumque litteras dant, quibus eius auxilium postulant, recipi ab eo rogantes, qui eamdem cum ipso Orthodoxam fidem confiteantur, & hæreticos omnes, quos ille reiicit, pariter & ipsi reiiciant, atque condemnent. Extant ipsæ litteræ inter Epistolas Hormisdæ ante Epist. 21. quibus quamplurimi subscripserunt Archimandritæ, absque Presbyteris & Diaconis, quorum omnium fides Catholica effulgebat; quæ sic habent hoc titulo inscriptæ.

55. Persecutio Monachorū Syriæ sub Seuero.

Ad Anastasium imperatores confugiunt.

Ad Papam Hormisdam scribunt.

Exemplum relationis minimorum Archimandritarum, & cæterorum Monachorum secundæ Syriæ.

56. *Sanctissimo ac Beatissimo vniuersi orbis terræ Patriarchæ Hormisdæ continenti sedem Principis Apostolorum Petri, deprecatio, & supplicatio minimorum Archimandritarum, & cæterorum Monachorum secundæ Syriæ prouinciæ.*

Gratia Saluatoris omnium nostrum Christi, nos ad vestram Beatitudinem refugere velut de hyeme, tempestate ad portum tranquillitatis admoniti, minime circumuallantibus nos calamitatibus teneri iam credimus. Nam & si patimur, gaudentes sustinemus: scientes quia non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Quoniam vero Christus Deus noster principem Pastorum, & Doctorem, & medicum animarum constituit vos, & vestrum Sanctum

ctum Angelum, dignum est passiones, quæ nobis contigerunt exponere, & immisericordes ostendere lupos, qui dissipant gregem Christi: autoritatis baculo eos expellas de medio ouium, verbo autem doctrinæ animam sanet, & orationis medicamentis mitiget.

57. Seueri & Petri carnificina. *Qui autem sunt isti, & qui hos aduersum nos armauerint, audistis vtique Beatissime: Seuerus ille, & Petrus, qui nunquam in Christiano numero reputati sunt, qui per singulos dies sanctam Chalcedonensem Synodum, Sanctissimumque, ac beatissimum Patrem nostrum Leonem publico anathemate impetentes, qui iudicium Dei nihil æstimantes, & colendos Canones Sanctorum Patrum conculcantes, Episcopos quidem principali potentia facientes exhiberi, & nos cogentes illudere prædictam Sanctam Synodum suppliciis inæstimabilibus affligentes. Vnde & quidam eorum iniectas plagas minimè sustinentes de hoc sæculo transierunt: & nostrorum vero non exigua multitudo perempta est. Euntibus enim nobis ad mandram Domini Simeonis pro causa Ecclesiæ, insidiati sunt nobis in itinere prædicti coinquinati, & super venientes occiderunt ex nobis 350. viros, quosdam autem vulnerauerunt, alios vero, qui potuerunt ad colenda altaria confugere, ibidem peremerunt, & Monasteria incenderunt per noctem mittentes multitudinem inquietorum hominum redemptorumque omnem paupertatem Ecclesiasticam huiusmodi pestiferi homines consumentes.*

Monachi à Seuero occisi.

Abbas Dominus prænominatur.

58. Conqueruntur de Imperatore. *Ad singula autem delata ad vestram Beatitudinem instruent charta à venerabilibus fratribus Ioanne, & Sergio, quos miseramus Constantinopolim, sperantes vindictam de his fieri, quæ commissa sunt, sed eos nec verbo dignatus est Imperatori, sed etiam cum grandi contumelia expulit, contaminatus eis, qui ista porrigerent. Vnde hinc est nos vel Sero cognoscere, quoniam tanta prauitas & audacia talium malorum aduersus Ecclesias facta ipsius immissione composita est.*

59. Romanum Pont. interpellant. *Deprecamur ergo, Beatissime Pater, supplicantes, & rogantes, vt exurgatis cum feruore & Zelo, & condoleatis iustè pro corpore Laniato (nam caput estis omnium) & vt vindicetis fidem contemptam, Canones conculcatos, Patres Blasphematos, & talem Synodum anathemate impetitam. Vobis autem à Deo data est potestas & autoritas ligare & soluere. Non opus habent qui sani sunt medico, sed male habentes. Exurgite Patres sancti venientes ad liberandum nos; imitatores estote Domini nostri, qui de cælo super terram aduenit quærere errantem ouem: Petrum ille respicite principem Apostolorum, cuius sedem Ornatis, & Paululum, qui est vas electionis, qui circumeuntes Orbem terrarum illuminarunt: nam magna vulnera maioribus indigent adiumentis. Mercenarij videntes lupos venientes aduersus oues dimittunt eas dissipari ab illis. Vobis autem veris pastoribus, & Doctoribus, quibus cura pro salute ouium commissa est, occurrit ipse grex cognoscens pastorem suum ab immitissimis bestiis liberatus, & vocem sequens pastoris, sicut Dominus ait: meæ vocem meam audiunt, ego cognosco eas sequuntur me.*

60. Hostes fidei Anathematizant. *Non ergo despiciatis nos sanctissime, qui à bestiis ferocibus quotidie vulneramur. Ad perfectam autem notitiam sancti Angeli vestri anathematizamus in eadem nostra deprecatione virtutem habente libelli omnes proiectos & excommunicatos à vestra Apostolica sede; dicimus autem Nestorium, qui fuit Constantinopolitanus Episcopus, Eutychetem, Doscorum & Petrum Alexandrinum, qui cognominatus est Balbus; & Petrum, qui cognominatus Tullo Antiochenum, & omnes qui vnum illorum hæreticorum deffendunt.* Subscriptiones.

Ego Alexander misericordia Dei Presbyter, & Archimandrita S. Maronis deprecatus sum.

Simeon misericordia Dei Presbyter & Archimandrita vt supra, subscripti sunt enim in eodem libello supplicia & Epistola Archimandritæ omnes num. 25. Quibus apertè videas florentem adhuc Monasticem Syriæ post Isauriorum cladem: quantaque à Seuero cæterisque hæreticis quorum nomina exprimuntur passa fuerit ruinam & casum.

Epistolam hanc vt ex ipsa constat Ioannes & Sergius Syriæ Monachi ad Hormisdam Papam attulere A.C. 517. iuxta Baronij supputationem ibi n. 59. sed non nisi ad initium sequentis anni Romam peruenisse, testantur litteræ ab Hormisda rescriptæ, quibus ea est inscriptio præfixa: *Hormisda Episcopus Presbyteris, Diaconibus, Archimandritis secunda Syria existentibus, & reliquis Orthodoxis, in quocumque Orientali climate degentibus, & in Apostolica sedis Communione permanentibus*: Ita titulus; nam licet à Solis Monachis, & Presbyteris Syriæ fuerit exoratus, vt ex eorum subscriptionibus constat, ad omnes tamen Orientales Orthodoxos Pontifex rescribit, vt quos vbique eadem persecutio affligebat, eadem consolatio deliniret. Exemplar vero Epistolæ ipsius in præsenti ingerere nolui, ne fastidio lectori sit: totus enim est Sanctus Pontifex in Laudanda Monachorum aliorumque Catholicorum Syriæ constantia, & eorum animis confirmandis ad resistendum pro fide vsque ad sanguinem; ipsisque admonendis, ne vnquam cæno hæreticæ prauitatis, quo persecutores immersi erant, inficerentur, sed dogmata potius Sacrarum Synodorum corde & ore libere confiterentur. 61. Hormisda ad Orthodoxos rescribit.

Quæ vero hæc secuta sint, ex Zonara & Cedreno refert Baronius ib. n. 13. nempe persecutionem acerbius in Monachos recruduisse: nouæ namque machinationis in Imperium prætextu falso Monachis obiectæ ab Anastasio gladius denuò aduersus insontes vibratus est, vsque adeo vt etiam ipsam aulam regiam peruaserit, & Iustinus & Iustinianus viri clari morti fuerint addicti; & nisi cœlitus prohibitum fuisset, capite plecterentur. Rem his narrat Zonaras Annal. p. 3. *Anastasius verò paulò ante obitum nuntiatis sibi insidiis multos comprehenderat, atque inter alios Iustinum & Iustinianum, qui post rerum potiti sunt, atque in animo habebat eos occidere: sed deterritus est somno, cum ei vir terribilis adstitisse visus esset, ac dicere: Iustino ac Iustiniano ne quid mali feceris; nam vterque suo tempore Deo seruiet.* Hæc Zonaras; quibus addit Cedrenus reliquos eadem calumnia accusatos, atque à Satellitibus comprehensos ab Anastasio interfici iussos esse. 62. Persecutio Seuerius recrudescit.

Procella ista fere funditùs extinctum Syriæ Monachatum, quis dubitet? Haud dubium autem; Ecclesia etsi in paucis permanente, in aliquibus etiam conseruatam fuisse Monasticam, vtpotè nobilem Ecclesiasticæ Hierarchiæ partem, 63. Cosrhois persecutio in Syros.

partem, vt pluribus probatum est l.2.c.4. à n.3. Parum tamen requieuit à malis. Paucis etenim elapsis annis, nempe à Christo nato 540. iuxta Chronologorum calculum, Cosrhoes Persarum Rex rupto fœdere in Romanum Imperium mouit exercitum. Quanta vero damna Orthodoxorum ac Monachorum reliquiis (si quibus forsam pepercerat Anastasius) intulerit, refert Procopius lib.2. de Bello Persico vbi per Mesopotamiam in Syriam descendisse Cosrhoëm eamque vastasse narrat, Surenorum ciuitatem funditus euertisse spretis conuentis cum Candido illius Episcopo, quem redimere coëgit duodecim millia captiuorum credita & iuramento promissa pecunia ducentorum aureorum: Hieropolim venisse ibique Beræensi Episcopo ab Antiochenis pacis legatum missum illusisse: Beræem expugnasse, Antiochiam bello cepisse; atque Ephrem Episcopo, & Germano Romanorum duce fugatis reliquos Antiochiæ ciues gladio transuerberasse, quem fugientes duæ clarissimæ fœminæ Antiochenæ, ne quid inhonestum à Persis paterentur, in Orontem fluuium præcipitatæ sunt: ciuitatem atque suburbia prius expilata incendio tradidisse. Quid ergo Monasteriis, cellulis domunculis, Monachisque in eis degentibus in tam dira calamitate acciderit, superuacaneum erat enarrasse, cum in eos plerumque hostium fidei grassata fuerit impietas.

64. Iustinianus Antiochiam reedificat.

Verùm fauente Deo post biennium Iustinianus Imper. redempta pace à Cosrhoë Persarum Rege *vniuersam vrbem* (Antiochiam) *ab hostibus*, *exustam reparauit* (inquit Procop. de Ædif. Iustin. Imp. l.2.) *Purgatis carbonibus, & cineribus, liberum aëra reddi dit, pauimenta vrbis grauibus saxis instrauit, distinxit vrbem porticibus & foris &c. Hoc modo Antiochiam nunc illustriorem esse, quam prius, contigit. Hic etiam Dei Genitrici ingens templum dedicauit, cuius splendorem & magnificentiam Oratione æquare impossibile est. Præterea Michaeli Archangelo magnam admodum domum consecrauit. Prouidit & pauperibus ægrotis diligenter & domo, & iis, quæ ad curam & infirmitatum mutationem pertinent &c.* Nec dubito Iustinianum Monasteria Antiochiæ totiusque Syriæ à Persis diruta erexisse æqua animi pietate, qua Palæstinorum Asceteria à Barbaris vastata, Saba efflagitante, per hæc eadem tempora restaurauit, vt diximus cap.7. huius lib. n.9. & 117. eiusque ope iterum in Syria Monasticem erexisse caput, ac denuo ipsius prouincias Monachis fuisse ditatas, quorum hystoriam texuit Ioannes Moschus Sabæ discipulus testis oculatus palæstrarum Syriæ quas lustrauit, & illustrauit in suo Prato spirituali l.10. Vit. Patr.

65. Hecatiorū Samaritarum persecutio.

Sic faustè & prosperè res Monasticæ in Syria noua meliorique facie processere vsque ad A. C. 547. in quo sub Iustino iuniore clade alia non nihil à Samaritis hæreticis millies ab Apostolica sede repressis, eiectis, ac pluries receptis, perpessum est, qui denuò Sacras Imagines impugnantes in Catholicos inuecti sunt; aduersus quos Simeon Stylites Iunior qui hac tempestate florebat Epistolam ad Iustinum Imper. scripsit pietate plenam, quæ refertur in Concil. Nicæn 2. Act.1. Viguit tandem

3. Saracenorum.

tum in Syria, tum etiam in Arabiam, Ægypto, & Palæstina Monasticæ disciplinæ feruor Christianæ Religionis comes inseparabilis vsque ad A. C. 634. in quo iusto Dei iudicio, quod iustificatum satis est in semetipsos, Saraceni mirum in modum inualuerunt contra Romanos, quos pluries vicerunt, atque Orientis prouinciis spoliarunt: tunc autem funditùs in Syria extincta fide Orthodoxos, Monasticem simul periisse, certum esto: iterum, si Numini placuerit, Fide excitata resurrectura sed ad alia.

CAPVT III.

Indorum Monachorum mores & Instituta.

AD Asiam Syriæ confinem, ciro (Deo auspice) rediturí, in Indiam tantisper diuertimus, ne Monachatus inibi vetustissimo sæculo florentis Lumina Barlaamum & Iosapharum tenebris offusa relinquamus Indiam vsque vastissimam Orientis regionem Gange flumine irriguam, Indo amne (à quo nomen participat) ab Occidente, à Septentrione Tauri iugis, à Meridie pelago suo, ab Ortu Eoo inclusam Euangelicæ tubæ sonitus Thoma Apostolo tibicine atque aura Diuini Spiritus, qua erat repletus, flante penetrauit: parique passu Monachatus eodem tempore vniuerso orbe vulgatur (vtpote Ecclesiasticæ Hierarchiæ pars nobilissima) Indiam inseparabiliter cum Euangelio peruenit; vt pluribus ostensum est lib.2. toto cap.4. Iam verò labentem ibi Euangelicæ doctrinæ veritatem Panrheni Stoici humeris sustentatam scribit D. Hieronymus. Catal. in Pantheno, & Epist. 84. ad magnum, qui vt Genebrardo in victore, & Gaulterio sæculo 2. placet, à Demetrio Alexandrino Episcopo in Indiam missus S. Matthæi Euangelium illis prædicauit. I. Indiæ situs. A quibus primum ibi vulgatum Euangelium.

Ad breue tamen exiguumque tempus Euangelicæ atque Asceticæ vitæ fulgores ibi durauere; Idololatriæ namque atra caligo, extrema Barbaries, nefariique Indorum mores Christianitatis dogmata, morum rationem Ascessisque Instituta fere funditùs extinxerant, quovsque, Deo iterum fauente, summa opera à Monachis data, Fidei vigor, ac Monastica disciplina penè elapsa, iterum repullulare cœpere. Rem fusè & eleganter narrat S. Ioannes Damascenus in Historia de Barlaam & Iosophat, quam Vincentius in speculo Histor. lib. 15. paululum contraxit: paucioribus vero (vt assolet) Petrus de Natalibus in Catalogo complexus est: sed adhuc contractius breuique compendio carptim ex eorundem scriptis rem perstringemus, locum Instituto nostro relinquentes, qui ad solum, quæ Monasticem spectant, animum intendimus. Ea verò sic habet. 2. Monastice à quibus ibi restaurata.

Constantio Imperium tenente, quarto videlicet Ecclesiæ sæculo, Indorum Rex Abenner nomine, vir opibus, potentia, victoriis ac bellica fortitudine insignis, sed gentilitatis errore ignobilis, Christianismum acriter insectabatur. Interea nascitur illi elegantis formæ filius, quem Iosaphatum appellauit, cuius cum ab Astrologis 3. Barlaami & Iosaphati Acta.

Astrologis genialia consuleret, à quodam; qui cæteros eruditione anteibat, puerum Religionem Christianorum arrepturum esse, didicit. Huiusmodi autem nun-
A patre domo includitur. tium Rex grauiter ac molesto animo accipiens, splendida domo in priuata quadam ciuitate elaborata, illic Iosaphatum filium suum collocauit, iubens nulli ab ineunte rationis lumine (exceptis elegantibus pueris eius seruitio deputatis) ad eum patere accessum: morbum verò, paupertatem, mortem, aliaque molesta ab ipso procul arceri, ac tandem Christianam Religionem, eiusque dogmata coram eo
Qualis puer. nec nominari præcipiens. Venit Iosaphatus ad iuuenilem ætatem prudens, cordatus, omnique sapientia, tam Æthyopum, quam Persarum, virtutumque vniuersarum
Clausura tristatur. dotibus illustris. Admirans autem, secumque considerans curnam Pater ipsi omnium hominum ad se aditum interdiceret, nec ad quemlibet eum accedere, domove pedem exire pateretur, à quodam sibi chariori rei causam sub amicitiæ suæ sponsione sciscitabatur: qui omnia ei sigillarim exposuit, præsertim Astrologorum responsa, persecutionem aduersus Christianos, eorumque expulsionem ab omnibus finitimis locis, ne vllam cum eo consuetudinem haberent.

4. Libertatem domo excūdi petit. Tetigit narratio pueri pectus, quadamque die Patrem suum de more se mœrens rogauit, cur inter muros, & ianuas ab eo absconderetur. Cui cum pater, perpetuas ei delicias, omnemque gaudium ea sibi procurasse clausura, responderet. At velim scias, inquit puer ad Patrem, potius in afflictione vitam agere: gestit namque animus ea, quæ foris sunt, perspicere. Quod pater audiens, & dolens, metuensque maiorem filio ingerere dolo-
Procedit miro comitatu. rem, foras procedendi quoties vellet potestatem puero fecit: eximio tamen equorum atque satellitum comitatu præeunte, à quo è transitu cuncta tristia atque molesta procul remouerentur, ne pueri paterent obtutibus, choris plaudentium atque cauentium præcedentibus, pueroque occurrentibus obuiam. Procedente ergo Iosaphato, nunc leprosum, nunc cæcum, nunc senem rugosum, nunc incuruatum, nunc balbutientem obuium habuit: Cumque interrogasset, cunctis ne hominibus talia accidere consueuissent, eique comites & familiares naturæ debita, carnisque imbecillitatem, ac corruptibilitatem exposuissent, perpetuò secum cogitans alia sibi ex his accidere posse, alia necessariò esse euentura, dolore consternatus, ac pallore confectus in perpetuo mœrore degebat.

5. Barlaamus ad Iosaphatum venit. Eo iam tempore Magni Antonij Monacharus fama, vniuersum repleuerat orbem, atque ad Indos quoque perueniens, ipsos ad eiusdem vitæ studium excirauerat. Erat autem inter alios eremi colonos Monachus quidam Presbyter Barlaamus nomine, Diuinarum rerum peritus, vitæ sanctitate insignis, sermone ornatus, atque in Monasticis summoperè versatus, qui monitu superno filij Regis statu comperto, mercatoris assumpto habitu, naui conscensa, Indiam se contulit, callidaque arte Iosaphati pedagogum allocutus, Ducitur ad Iosaphatum.
lapidem pretiosissimum ex longinqua regione se afferre dixit, omnium infirmitatum genera sanantem, quem filio Regis dono dare volebat. Cumque pedagogus sibi primo lapidem ostendi petiisset; lapidi huic (inquit Barlaamus) si quis corpore non integer oculos iniiciat, visu ac mente insuper mulctabitur. Verum de filio Regis audiui Virginitate præditum esse, ideoque ipsi soli lapidem absque periculo cernere licet. Nuntiat hæc pædagogus Iosapharo Domino suo; introducitur Barlaamus ad eum, ab eoque reuerenter suscipitur, sedere iubetur: recedit pædagogus, cunctisque arbitris remotis, petit Fidem sub Margaritæ inuolucro ostendit Iosaphato.
Iosaphatus sibi lapidem ostendi. Barlaamus autem suam inde disputationem auspicatus, Fidei Christianæ pretiosissimam margaritam Iosaphato ostendere cœpit, incipiens à creatione mundi, hominis præuaricatione, Verbi Incarnatione, mundique redemptione Christi passione ac morte consummata: atque inde ad sæculi vanitatem Monasticem suadet.
transiens mundi fallentis laqueos fusè & luculenter exposuit: ac pluribus de Instituti Monastici laudibus in medium adductis, iter ad æternitatem Ascetica vita parari ostendit. Ardebat his iuuenis Christianam Religionem, vitamque Monasticam, adeo vt Barlaamum in eremum redeuntem relicta domo, rebusque Patris statim sequi vellet, sed à Barlaamo prohibitus est vsque ad opportunum tempus, ne in Christianos eius rei causa ira Regis sæuiùs recrudesceret. Pueroque baptizato, cauens ob frequentem cum filio Regis consuetudinem eius præceptoribus ac pædagogo in suspicionem venire, in cellam suam reuersus est.

Fiunt nota Regi noua dogmata filij sta- 6.
tim post Barlaami secessum à pædagogo Quæritur Barlaamus ad necem.
comperta: nuntioque audito obtorquetur mœrore, iracundia æstuat; iubet quæri Barlaamum ad necem, occupantur itinerum exitus militum ac centurionum copiis, ingensque exercitus solitudines peragrat, montes cingit, vallesque perlustrat minimè tritas, atque accessu difficiles. Peruenitur ad quemdam tumulum atque in eius fastigio Eremitarum turba inuenitur, comprehenditur, raptaque ducitur ad Monachi occiduntur.
Regem. Quæritur Barlaamus inter eos sub ***impostoris*** nomine, & comminatione mortis; mortem liberè despiciunt Dei Athletæ, flagris prius cæduntur, atque vt ira Regis quiesceret, crudelissimis mortis generibus afficiuntur, ipsi verò mortalitatis puluere posito, martyrij corona donati cœlum victores ingressi sunt.

Quem lapidem non mouit Rex Filium 7.
suum à veritate abducere gestiens? quid intentatum reliquit? Susceptam à Iosapha-

Abeneer Iosaphatum à fide auertere tentat.

to Religionem obiurgat; conuitiis puerum incessit, mortem minatur, blanditiis postmodum agit, sermonibus lenit, rethores adhibet, Philosophos accersire iubet: cuncti vero pueri sapientia innumeris sacræ Reginæ testimoniis quæcunque dicebat comprobantis conuicti, re infecta secedunt. Impudicarum tandem mulierum blanditiis filium ad se denuò pertrahere tentat, quas oratione superauit. Tanta igitur euangelizanti Iosaphato Spiritus Sanctus, qui in eo loquebatur, verba dedit virtute multa, vt eius demum suasu Rex Abeneer pater eius resipuerit, atque Christianos amare incipiens, filium accersitus, eius cathecumenus fieret, suscepta fide idola confringeret, eorum delubra in templa conuerteret; actaque tandem quadriennio pœnitentia feliciter obierit: Magi, Astrologi, ac Philosophi fidem etiam amplexi libros igni tradidere. Ipse autem Iosaphatus quadragesimo à patris obitu lumine regno suo Barachiæ auunculo cessit, ipsoque Rege innumeris astantibus pronuntiato, suis valere iussis, ad eremum conuolauit, Regalem habitum paupertrima veste commutans.

Rex Abeneer resipiscit.

Iosaphatus Regno nuntium dedit.

8. Eremum igitur Iosaphatus ingressus, Barlaamum, quam perditum deplorauerat, mortuumve inter Eremicolas, quos Patris ira capite damnauerat, post biennium inuenit; lætusque cum eo multos annos vitæ sanctitate mirandus, & moribus Monasticis clarissimus transegit. Completis Barlaamus vitæ suæ diebus, ac morte Iosaphati prædicta lætus animo moritur. Iosaphatus verò cum anno ætatis suæ 25. regnum deseruisset, 35. Eremiticum sustulit laborem, multisque virtutibus clarus, immaculato ipsius Spiritu ad superos translato, corpore cum Barlaamo consepultus quieuit. Vtriusque postmodum corpora nihil à pristino colore immutata, verum integra & incolumia, Barachias Rex reuerenter & honorificè, in ciuitatem Regiam transtulit & collocauit: atque eorum tandem certamina immortali palma decorata perpetuò memoriæ monumento illustrauit Romanum Martyrologium Nouel. 27. inquiens: *Apud Indos Persiæ finitimos sanctorum Barlaam & Iosaphat, quorum actus mirandos S. Ioannes Damascenus conscripsit.* Quo autem anno obierint, non constat.

Desertum petit, Barlaamum inuenit.

Vtriusque conuersatio.

Obitus.

Funus.

9. De veritate historiæ huius diu multumque dubitatum est, an re ipsa ea quæ narrantur acciderint, an potius conficta narratio sit ad eruditionem Monachorum, nobiliumque adolescentum sub Barlaami Monachi, & Iosaphati Indorum Principis suppositis ac simulatis personis? Sed reuera dubitatione omninò deposita, non possum non mirari de hac re inter Ecclesiæ alumnos dubitari, quibus alma mater Barlaami & Iosaphati acta in Catalogo Sanctorum miranda, atque imitanda proponit. Nunquid conficta & falsa? Qua fronte id Catholicus aliquis credat? Imò etiamsi Martyrologij irrefragabile abesset testimonium, nullatenus de hac re dubitare sinit Iacobus Billius nobilis Gallus cunctis notissimus, qui Patrum Opera manibus terunt, plurium è Græco in latinum Interpres, in prænotatis ad illam, vbi sic ratiocinatur. *Quod ad ipsam historiæ veritatem attinet, ob quasdam causas, quas nihil hoc loco commemorare attinet, videri fortassè nonnullis potuisset, hoc opus non tam veram historiam esse, quam sub historiæ specie tacitam vitæ Monasticæ atque ad Christianam perfectionem exacta collaudationem: nisi autor sub finem eam se ab hominibus à mendacij crimine alienis accepisse testaretur. Ei ergo* (nempe Damasceno) *præsertim asseuerant diffidere, hominis esse mihi videtur, plus suis suspicionibus, quam Christianæ charitati, quæ omnia credit tribuentis.* Quibus adde, non tantum sub finem id aduertisse Damascenum, sed ante narrationem sic fari. *Historiam animabus vtilem ad me vsque allatam silentio minimè prateribo, quam mihi pij quidam Viri interioris Æthiopiæ (quos Indos vocant) ex veris Commentariis translatam narrauerunt.* Ac tandem in fine Sanctos inuocat Barlaamum & Iosaphatum eorumque intercessionibus muniri fideles adhortatur, quos si confixisset, ineptè inuocasset, atque inuocare moneret.

Veritas historiæ statuitur.

Nec te moueat quod Iosaphatus recèns conuersus, & vix Cathecumenus, Patris errorem Magorumque delyria plurimis sacræ Scripturæ testimoniis (quam legere nondum potuerat) subuertisset: nam, vt bene notat Rosvueidus lib. 1. Vit. Patr. in Barlaam & Iosaphat disputationes istæ de quibusdam Fidei mysteriis à Damasceno aliquantulum additæ, exornatæ, vel dilatatæ sunt. Friget tamen ibi Rosuueydus subdubitans: *Nam qui potuit Iosaphat recens ad Fidem conuersus tot Scripturæ locis se communire, qui nunquam ea legerat?* quibus apertè Billij censuram subit, plus suis suspicionibus, quam Christianæ charitati tributas. Ego autem & Damasceno fidem habeo, & credo dicenti, Matth. 10. *Ad præsides & ad Reges ducemini propter me in testimonium illis & gentibus. Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.* Qui autem per ora Prophetarum loquutus est, quæ prius non legerant, potuit diu ante scripta ore Iosaphati denuò loqui. 10.

Obiectio diluitur.

Eandem autem historiam Ioannis Damasceni fœtum esse, conuincit Billius. Primo, quia Trapezuntius natione Græcus magnique nominis etiam apud latinos Damascenum autorem testatur. Secundo ex phrasi reliquis ipsius operibus simillima. Tertio ex testimoniis, integrisque versibus & periodis Diui Basilij; Gregorij Nazianzeni, aliorumque Partum capitibus 7. 8. 10. 11. 15. 17. 20. 24. & alibi à Damasceno, vt moris est illi, corrogatis. Quarto ex disputatione de libertate arbitrij ex ipsius libro de Fide ad Petrum capite 5. historiæ huius transcripta. Quinto ex disputatione de Imaginibus quæ Damasceni æuo feruebat capite 19. refricata. Nec obstat quod Barlaamus Iosaphatum instruens iubet eum credere in Spiritū S. 11.

Opus esse Damasceni.

ex

ex Patre & Filio procedentem, cum ipse Damascenus non *ex Filio*, sed *per Filium* à Patre procedere doceat: quod aliquibus dubitandi causa fuit de autore hystoriæ huius, eamque attribuendi Ioanni Sinaitæ vel Gregorio Nazianzeno. Sed ad argumentum Respondet Bellarminus particulam illam *ex Filio* ab aliquo additam videri cum in noua editione Billij Parisiis A. C. 1577. non habeatur *ex Filio* Ioannem verò Sinaitam historiam hanc exarare non potuisse, his conuincit Billius. *Nam cum ille Senioris Theodosij tempore fuerit vt patet ex lib. 13. Histor. Miscell. Pauli Diaconi, quonam pacto in hac historia, quam autor ex India transuectam testatur, Nazianzenum, cuius scripta vix dum in hominum manibus versabantur, citare potuisset, atque etiam eo antiquiorem Episcopum ac Valentis tempore vita functum Basilium suppresso nomine cap. 19. Vbi de Imaginibus tractat: & cap. 34. vbi Iosaphat eam ad Deum orationem habet, quam ex Constitutionibus Basilij cap. 1. perspicuè hausit?* Ad hæc: si vt cap. 9. à num. 6. probare tentauimus, sub titulo *Constitutionum Monasticarum* latet Chrysostomi Asceticus *de Monastica exercitatione*, qui potuit Ioannes Synaita Chrysostomi æuo recentioris verba mutuari? Veritate igitur historiæ eiusque germano autore stabilitis, Monasticam Indiæ palæstram aperiendam accedamus Billij versione veteri prætermissa, quam sibi valde rudem, & impolitam visam fuisse, ipse testatur. Quisnam verò fuerit vetus Interpres, Trapezuntius ne, an vetustior Latinus, vide apud Rosuucyd. loc. cit.

Non Ioannis Synaitæ.

11. Mores Monastici.

1. Ac primùm Indos Monachos Ægyptiorum more Antonij & aliorum fama vociferante auribus recepta communem vitæ ordinem sub Prælati iugo elegisse, atque Antistiti se regendos tradidisse, perspicuis verbis tradit Damascenus cap. 1. vbi de fortitudine eximia loquens, qua Monachi, tum ad prædicationem veritatis, tum ad mortem pro Christo subeundam, è desertis ad Regiam conuolabant, inquit: *At vero Monasticæ classis duces, atque Antistites martyrio vitam finiebant.* Et cap. 4. cum Abenner ad venationem egressus duos Monachos per desertum iter facientes obuios haberet, eosque impostores Regijque decreti violatores, quô Monachos sub pœna capitis, & incendij regione expulerat, compellasset, respondere: *Cum longum nobis iter propositum sit, vt ad fratres nostros proficiscamur, ac cibo careamus, hac via incedimus, vt nobis viatica suppetant, nec fame absumamur.* Quibus apertè constat ex obedientia Antistitis iter arripuisse, cibosque emendicare pro sustentatione fratrum Conuentus eis fuisse præceptum. Rursus cum Barlaamus à Iosaphato ad fidem conuerso recessisset, eumque ad necem Rex quæri iussisset, Arachis, qui vsque ad Sennaaritidem regionem cum equitibus conquirendi Barlaami causa se contulerat, *Eremitarum turmam inambulantem cernit: cap. 22.* Ne autem fallaris, lector, putans *Eremitarum* nomine in præsenti seorsim extra Prælati potestatem Anachoresim agentes indigitari, sed Eremitas, hoc est eremi incolas, Cœnobiticam tamen vitam profitentes, audi sequentia. *Qui autem ex ipsis tanquam Antistes præibat ex cilicio contextam peram reliquiis confertam gestabat.* Et statim cum Rex interrogasset: *Vbi est impostor ille, qui Regis filium in errorem perduxit? De Barlaam ego quæro &c.* Tunc ad eum Antistes (quem Billius in argumento cap. 23. *Abbatem* merito compellat) *si Barlaamum quærebat, omnino ita loqui oportebat: Vbinam ille est, qui Regis filium ab errore in viam reduxit: nam ille frater noster est, Religiosæ exercitationis socius.* Et post pauca: *Neque enim pij fratris nostri domicilium, quamuis nobis cognitum ostendemus, nec vlla alia vobis ignota Monasteria prodemus, vt videlicet hac ratione mortem turpiter effugiamus.* Ac tandem cum post flagra plura de Reliquiis sub comminatione mortis Rex Monachos interrogasset; *Diuina illius cohortis dux atque Antistes Regias minas pro nihilo ducens libera voce ac splendido vultu respondit, &c.* Vbi obiter miraberis sæuiente persecutione florentem, vltra quam credi potest, Indorum Monachatum; adeo vt cap. 2. dicat Damascenus Monachos in prædicatione quam plurimos fecisse progressus, *vt qui in multitudinem omni sermone maiorem excrescerent.*

Indorum Monachorũ multitudo.

13. Monasticus habitus pro salute animarum deponendus.

2. Quibus autem Institutis sub *Angelico* habitu (sic passim Monasticum compellat Damascenus antiquis morem gerens iuxta notata lib. 1. cap. 3. num. 11.) communem adstrinxerint conuersationem, breuiter aperiamus. Et quidem pius ardor, quo vitæ tum naturalis, tum Monasticæ amore postposito, Ecclesiæ necessitate, & animarum vrgente salute ad prædicationem Euangelij Indi Monachi conuolabant, in medium prodeat. *Quemadmodum enim* (ait Barlaamus ad Iosaphatum mercatoris habitu indutus, ac Monastica veste propter ipsius salutem deposita) *quispiam charissimum quendam cognatum in alienam regionem captiuum abductum illinc educere cupiens, abiecta veste sua atque hostium suscepta persona, ad eorum regionem sese confert, varijsque artibus propinquum suum ex acerba tyrannide in libertatem asserit; eodem modo ego quoque de tuis rebus certior factus, hoc habitu suscepto veni, vt diuina prædicatione pectus tuum consererem. Ac nunc, quantum quidem in me fuit, ministerio meo perfunctus sum: etenim Dei cognitionem tibi annuntiaui. Deinceps igitur eò vnde huc veni, reuertendum est, ac tum alieno habitu deposito meum induam.* Quibus geminam Monachi obligationem, & habitum deserendi causa Fidei, & ad habitum regrediendi expleta prædicatione luculenter exposuit. Quem autem fructum Religiosa hæc habitus dimissio fecerit, satis ex sequentibus liquet: *Monachorum* namque *caterua Regis cultum ac venerationem pro nihilo ducentes, nec ipsius minas metuentes, per Dei gratiam amplissimos progressus faciebant, vt qui rebus, quæ ad Dei cultum pertinebant, dediti essent. Ac propterea permulti ex his, qui ad Monasticum ordinem sese contulerant, omnia quidem ea, quæ in vita iucunda sunt, peraque contemnebant, soliusque pietatis amore tenebantur,*

Expleto ministerio resumendus.

tenebantur, ac mortis pro Christo subeunda siti, futuraque beatitudinis cupiditate flagrabant. Eoque nomine, non timido ac dubitante animo, verum per quam fidenti, ac libero, salutiferum Christi nomen prædicabant. Vnde ortum innumeros pro Fide Abeeneris ira sæuiente occubuisse, quos in sequentibus celebrat Damascenus. Hæc ipse c.2.

14. Studium S. S.

3. Verùm hæc Fidei trophea, quibus muniti Monachi obtinuere? Sanè non aliter quam sacrarum Scripturarum studio meditatione, qui (persecutione præsertim grassante) frequenter ac diu incubuisse eximia Barlaami sapientia dubitare non sinit, de quo Damascenus cap.19. *Omnia Orthodoxa Fidei dogmata ipsi* (nempe Iosaphatus) *tradebat, diuinumque Euangelium exponebat, ac præterea Apostolicas cohortationes, & Prophetarum loca ipse explanabat. Nam cum vir ille diuinitùs tradita doctrina polleret, omnem tam veteris, quam Noui Testamenti Scripturam memoriter recitabat.*

15. Nobiles ad Monachatum conuolant.

4. Nobiles vbique vidimus ad Monachatum viam aperientes, turmatimque Asceticam arripientes conuersationem: sed Indiæ Monastices Principum ac procerum renuntiatione præ cæteris Orbis prouinciis, hoc æuo nobilitata dignoscitur. Præcessere illustrissimum Principis Iosaphati Monachatum *illustres viri ac Senatores, qui abiectis huius vitæ Sarcinis in Monachorum album sese*(paulò ante ipsius ortum)*adscripsere* cap.1. Horum vestigia secutus est *vnus è Regiorum Satraparum Principibus animi fortitudine, corporisque magnitudine, ac pulchritudine, cæterisque aliis rebus, quibus corporis elegantia & animi generositas tanquam certis quibusdam notis exprimi solent, alios omnes antecedens. Quamobrem cum impium illud decretum audiisset* (quo Rex, vt Christiani omnes sub diræ mortis comminatione pietatem eiurare cogerentur, decreuerat) *inani hac atque humi serpente gloria, & deliciis valere iussis, ad Monachorum cætum sese aggregauit.* Iosaphatus autem in lucem iam editus, luce tamen rationis nondum præcursorem etiam habuit quemdam dignitate præditum, qui primas in aula obtinebat, *vir eleganti vita ac fidei pietate insignis*, quem suppresso nomine pluribus effert cap.4. Affulsit Iosaphato Principi claritas diuinæ lucis facem Barlaamo præferente, atque è Sacro fonte leuatus statim vota Monastica emisit. Resipuit Zardam eius pedagogus. Nachor Astrologus Regis, qui velut alter Balaam ad conuitia Christianorum pretio ab Arache fuerat conductus, vt Barlaamum se esse fingeret, dum histrionis more Christianismum fictè propugnabat, pectore intrinsecus Spiritu sancto calente, orationem Monachus conclusit. Theudas secundus à Rege Iosaphati verbis commotus Magicos libros igni, ac seipsum tradidit eremo Rex Abeneer dedit manus, idola confregit delubra in templa conuertit, fidem suscepit. Barachias ipsius frater eremi auidus in regnum succedere diu recusauit &c. fere cuncti nobiles Indi rebus huius vitæ longum valere iussis, Monasticam palestram capessebant. Ac tandem vniuersa damus Regiæ proles, Magnatumque ac Satellitum aulæ caterua hisce diebus Monasticem amplexa est, vt late pluribus ibi refert Damascenus.

16. Conuitia

5. Sed vnde, & quò repente pro Christo Domino tot nobiles transire? Equidem ab splendore, deliciis, fastu, amplitudine, superbia, diuitiis, ad abiectissimum vitæ genus, à suprema mundi gloria ad ramenta vestigiorum, purgamenta mundi reputari appetentes; omnia, atque cum omnibus se ipsos arbitrantes stercora, vt Christum lucri facerent. Rem ad rem satis narrat Damascenus cap. 2. vbi de procere illo omnium primo Monasticum habitum arripiente loquens, pulchrè impiissimam æquè ac vetustissimam sæcularium in Monachos obiurgationem his aperit: *Rex cum eum, qui quondam splendidis vestibus vtebatur, atque in magnis deliciis vitam exigebat, tam viliter & abiectè amictum, religiosæ exercitationis asperitate afflictum vidisset, ita eum allocutus est. O vecors, & demens, quid te adduxit, vt honorem cum ignominia, & illustrem gloriam cum turpi ac dedecoris pleno habitu commutares?* Sæculariū in Monachos.

6. Quænam verò illæ fuerint Indorum Monachorum vestes, quas ethnicus ille, atheosque vsque hodie irridet vulgus sic exponit cap.18. *Obsecrauit senem* (Barlaamum) *Iosaphatus, vt se ipsum cum consueta veste ostenderet* (quam sub mercatoris habitu occultam gestabat) *Cum itaque Barlaam vestem eam, quam gerebat, & exuisset horrendum Iosaphato spectaculum sese obtulit.* Vlterius verò rogatus, quæ ea vestis horrenda, atque item vnde, & cuiusmodi vestes ipsi, cæterisque Monachis suppeterent, respondit: *Vestes nobis ex asperis ciliciis, & ouium pellibus sunt, vetusta omnes, atque ex variis pannis consuta. Etenim eadem nobis est tum æstatis, tum hyemis vestis. Quam etiam vt semel induimus, exuere postea nobis non licet, quousque vetustate confecta prorsus deleatur.* 17. Vestes.

7. Ea verò cunctis in commune degentibus erat vestium Monasticarum conformitas, vt nouum Barlaamo cilicium offerenti Iosaphato, vetustumque sibi relinquere eflagitanti, quo scilicet eius memoriam retineret; *ait senex.* ibid. *Vetus meum ac detritum pallium tibi dono dare, aliudque nouum indumentum accipere, mihi non licet. Cæterùm ne tuam animi alacritatem retundam, vetusta nec à meis quicquam diuersa, ea indumenta sint. Regis itaque filius, cum aspere quosdam, ac vetustos pannos quæsiuisset, eosque seni dedisset &c.* Vbi nota pallium eis in vsu fuisse cilicinum tamen, idque vetustum; nec in aliquo, quantum ad vestem à sociis discordare licuisse. Vestium cōformitas.

8. Addidit Iosaphatus senem de victu suo sociorumque interrogare, cui respondere adiiciens, inquit ibidem. *victus nobis ex pomis, & stirpibus, quas solitudo cœlesti rore perfusa, & Creatoris imperio parens alit, nobis suppetit. Ob quæ nemo est, qui aduersum nos pugnam ineat, atque contendat. Verum vberrimè omnibus illaboratus cibus, & ex temporalis mensa proponitur.* ibid. 18. Victus.

9. Visa Barlaami suorumque in veste & victu pauperie, cum ei Iosaphatus suis suorumque necessitatibus subueniendis pecunias offerret; inter alia, de rerum omnium abdicatione, strenuè dicta, hæc ait cap. 5. *De iis pecuniis quas te tum mihi, tum sodalibus meis* Rerum omnium abdicatio.

daturum

daturum dixisti, qui tandem fieri posset, vt tu, qui pauper es, diuitibus pecuniam impertias? Siquidem diuitum est de pauperibus bene mereri, non autem contra, pauperum de locupletibus, & copiosis. Nam sodalium omnium meorum postremus opibus omninò te superat. Quibus cum argutè Iosaphatus replicasset: *Expone*, inquiens, *mihi quæso, quonam pacto sodalium tuorum extremus opibus me antecellat, cum paulo ante eos in magna inopia viuere, atque extrema paupertate conflictari, dixeris. Quidnam item sit, quamobrem nunc me pauperem appelles, cum autem amplissimis opibus praditus fuero respondit Barlaam: Non eos paupertate conflictari dixi; sed inexhaustis potius opibus florere. Nam opibus opes semper adiungere, nec cupiditatem tanquam freno coërcere, verum sine vlla satietate plura appetere, extrema paupertatis argumentum est. Contra, qui sempiternarum rerum cupiditate præsentia omnia contemnunt. Omnique ciborum, & indumentorum excussa, atque in Deum proiecta cura, maiorem ex inopia voluptatem capiunt, hos ego optimo iure te, atque adeo quovis terreno Rege locupletiores dixerim. Quin potius cum sodales meos, vt qui pia & religiosa solitudinis exercitatione contenti sunt, eamque pro verissimis deliciis ducant, nullis omnino eiusmodi rebus indigere compertum habeam pecuniis ac vestibus, quas te ipsis daturum dicebas.* Cæterum eum aliqua via fratrum Conuentui ad victum, & vestitum necessaria parare, omninò ineuitabile fuisset, Principis pecuniis ac reditibus recusatis ad emendicanda sibi vestimenta, & viatica confugisse, apertè satis colligitur ex prænotatis supra numero 12.

Paupertas summæ diuitiæ.

19. Priuata peculia recusanda.

10. Qui vero communem fratrum subuentionem recusabat, peculium, quo priuatis prospiceret necessitatibus, respuisse, mirum non est. *Vnam rem à te postulo* (inquit Iosaphatus Barlaamo capite 21.) *Nimirum vt quoniam pro tuis religiosa vita sodalibus nihil accipere voluisti, saltem pro te exiguum aliquid pecuniæ in victum ac vestem in indumentum accipias. Hæc autem ad eum respondit: Cum pro fratribus meis nihil à te acceperim, quonam tandem pacto mihi id acquiram, quod ipsis interdixi? Nam si pecuniarum possessio bona esset, illis certè ante me impertiissem. Quoniam autem exitiosam possessionem esse scio, nec illos, nec me item huiusmodi laqueis implicabo.* Vbi doctè Iacobus Billius: *Hoc intellige* (inquit) *de diuitiis quibus aliquis abutitur.*

Tonsura.

11. Tonsuratos incessisse Monachos, apertè prodit Procer ille nouiter ad Monachatum adueniens, quem Damascenus laudat capite 4. qui cum ad Regem eius in Monachos insaniam exprobraturus, Monastico habitu indutus ingredi decerneret, hoc sibi consilium à quodam prudente recepit, atque executioni mandauit. *Fac exurgas, ac tonso capite splendidisque his vestibus abiectis, atque induto cilicio, cum primum luxerit, ad Regem adeas.*

20. Extinctis Cœnobitis Eremitæ consurgunt.

Sed verò quia Regis Abeneer persecutione in Christianos, præsertim autem Monachos grassante, communem conuersationem absque euidenti vitæ periculo, & omnimodæ cultus Dei extinctionis agere nequibant, huc illucque grege Christi disperso, aliisque pluribus ipsi denuò adiectis inter procellas sæuitiæ augeri in dies cœpit Eremitarum numerus ad defitionem Cœnobitarum. Ea enim est summa Dei prouidentia qui mortificat & viuificat, suscitat de puluere egenum & de stercore erigit pauperem, vt ex ipsis Monachatus cineribus, atque Martyrum effuso cruore tanquam ex fœcundissimo semine, tot repullulare germina faciat, quot guttæ sanguinis decurrentis terram madefecerint. Fides igitur, comesque ipsius obscessis vndique exagitantur, Fideles morti addicuntur Monachi igne cremantur: *Statimque edictum promulgatum est, vt si quis Monachus inueniri posset, sine vlla inquisitione trucidaretur. Atque ita nullus huiusmodi Ordinis in illa regione reliquus factus est, nisi qui in montibus, & speluncis, & cauernis terræ sese occultarant.* Vnde cum occisis Dei Athletis, quos Arachis in speluncis latere comperit, Nachor Regis Astrologus à Iosaphato conuictus ab errore gentilico resipisceret, atque ipse à Regia Vrbe profectus in densissimam solitudinem prosiliret, ad Eremitas adiectus est; quippe qui è superis vocatus *in Monachi cuiusdam, qui Sacerdotum dignitate ornatus erat speluncam se confert, in qua ille propter imminentem metum delitescebat* cap. 38. Theudas quoque magus insignis *ad sacrosancti illius viri*, ad quem etiam Nachor perrexerat, se confert cap. 31. Ac tandem Indiæ Regno nuntio viriliter dato his omnibus se addidit Iosaphatus biennio in vastissima solitudine oberrans, nec Barlaamus, quem præceptorem expetebat, inueniens: ibi tamen Monachos alios solitariam vitam colentes nactus est, atque ad vltimum Barlaamum eidem vitæ in antro operam dantem. Quibus autem moribus cum Eremitæ ante Iosaphati aduentum eremum incolentes, tum etiam ipse, aliique de cætero vitam in eremo transegerint, his sparsim tradit Damascenus, ibid.

1. Ac primum qualis Iosaphati per inuia deserti aberrantis fuerit conuersatio, ex immutatione vultus Barlaamus eius Magister statim deprehendit. Ex antro enim egressus *eum per spiritum agnouit, qui ob mirandam illam mutationem, qua à priori illo vultu, ac florente iuuenilis ætatis pulchritudine demigrarat, ab externo aspectu vix cognosci poterat, vt qui tum ex solis æstu atrorem contraxisset, & pilis abundaret, ac genas macie confectas, oculosque altè depressos, & palpebras lachrimarum fluentis vndique attritas, atque ingenti famis afflictione perusta haberet.* Hæc ille cap. 37. Nocte itaque illa qua generosus iuuenis ex aula regia egressus est, *in pauperis cuiusdam domunculam se conferens, vestes eas, quibus indutus erat, abiicit, postremumque illud beneficium egenti tribuit.* Imo ex quo Barlaamus ipsum inuisit, externè quidem Regias *vestes gerebat, internè autem cilicium illud, quod Barlaam ipsi dono dederat*, ibid.

21. Eremitarum mores.

Cilicium.

2. Sed qualis erat solitudo, quam peragrabat? Adeo inamœna, horrida & inaquosa, vt *eum exiguum, ac nullius omnino momenti victum ex herbis sibi pararet, aquæ penuria prorsus laborabat; quòd videlicet solitudo illa aquæ expers esset. Cum autem sole iam sub meridiem vehementer ardente iter faceret, vehementius ob æstum in arida regione siti flagrabat, atque extrema & grauissima ærumna vexabatur*, ibid.

Qualis solitudo.

Habitat o. 3. Ac si biennio Barlaamum quærere nunquam intermittens *subdio degens*, *tum æstu conflagrabat*, *tum frigore obrigebat*, capite 38.

Tẽtationes. 4. Multas porrò pestiferorum spirituum tentationes, spectra, terriculamenta, cogitationumque puluerem perpetiebatur, *quemadmodum de magno Antonio proditum est* quæ omnia signo crucis, & patientiæ scuto munitus superabat ibid.

22. Diuinæ laudes. 5. Inuento autem Barlaamo præceptore, quibus vterque moribus vitam diuturnam instituerint cap. 38. explicat Damascenus. Postquam enim sese mutuo agnouerant, atque in amplexus ruerant, cunctaque præterita Iosaphatus altius repetito sermone exposuerat, *ad orationem consurgentes consuetum pensum precationum persoluerunt.* Pensum autem ab eis persolutum Horarum Canonicarum serie contineri innuit apertè cap. 36. vbi de Iosaphato in aula adhuc regia existente, profectumque in solitudinem parante loquens, inquit: *Cum itinera omnia occupassent* (ciues, Principis secessum impedire mollientes) *ac montes omnes obsedissent, inuiasque valles peragrassent, in torrente quodam ipsum manus in cælum tendentem, ac Sexta hora precationem soluentem inuenerunt*, &c. 38. *Ac deinde consurgentes postea quam Nocturnas horas absoluerunt, &c.*

23. Cibus. 6. Finita oratione, *cum cibo recreandum corpus esset, Barlaam magnificam mensam apposuit, spiritualibus. Videlicet epulis confertam, eius autem consolationis, quæ sensibus percipitur, quam minimum sanè participem. Cruda enim dumtaxat olera erant, ipsismet membris consita, & exculta* (en opus manuum) *palmæque perpauca, quæ in ea solitudine inueniebantur, ac denique syluestres herbæ.* Et infra. *Tantulum duri illius atque consolatione carentis cibi* (Iosaphatus) *admittebat, vt vitam dumtaxat toleraret, nec committeret vt per vltro sibi accersitam mortem præmiis iis sese orbaret, quæ virtutum cultui ac studio attribuuntur.* Hæc de cibo.

7. Sitim autem sobriè & continenter explebant, cum *aquam è propinquo fonte bibissent.*

Gratiarum actio. 8. His autem expletis, *ei rursum, qui manum aperit, & implet omne animal benedictione, gratias egerunt.*

24. Castitas. 9. Paupertatem Iosaphati vota à se emissa persoluentis vestium vilitas prodidit: Castitatem vero gloriosa illa de blanditiis pulcherrimæ ac petulantis fœminæ captiuæ cuiusdam Regis filiæ reportata Victoria quam pater Abeneer ad labefactandam iuuenis constantiam introducere iusserat, cui connubium ab ipso tandem efflagitanti respondit: *Licet quibuslibet matrimonio copulari, exceptis tamen iis, qui Virginitatem Christo semel promiserunt. Ego enim ab illo die, quò per diuini Baptismi lauacrum à iuuentutis, & ignorantiæ me peccatis purgatus sum, purum me ipsum Christo exhibere pollicitus sum. Quonam igitur modo pacta ea, quæ cum Deo sanxi, dissoluere, atque confringere audebo?* c. 30.

25. Obedientia. 10. Obedientiam expressiùs adhuc tradidit Damascenus, non eam tantum quam Eremitæ Episcopo Diocesano præstabant, quamque ad Monachatus essentiam sufficere statuimus lib. 2. capite 8. à numero 16. Sed quam Cœnobitæ Prælato Regulari exhibebant. Diuturno namque tempore, cum Barlaamo Iosaphatus Anachoresim colens *tanquam patrem, & præceptorem cum omni obedientia & humilitate ei obtemperabat*, capite 38.

11. De somno autem, & Vigiliis ibidem: *Sic naturam nocturnis excubiis subiiciebat, ac si nulla omnino carnis, & corporis parte constaret.* Vigiliæ.

12. *Oratio porro perpetuum ipsius studium erat, vniuersumque vitæ tempus in spiritualibus ac cælestibus contemplationibus insumebatur, adeo vt nec horam vnam, imò nec vllum omnino temporis punctum, ex quo in ea solitudine habitauit, deperderet*, ibid.

13. *Ac sanè hoc demum verè Monastici Ordinis munus est, nunquam à spirituali opere vacuum inueniri.* Quadrat D. P. N. Benedictus capite 48. de opere manuum loquens: *Tunc verè*, inquiens, *verè Monachi sunt, si labore manuum suarum viuunt, sicut & Patres nostri & Apostoli.* Non quidem quasi verè & essentialiter Monachi non sint, qui vacuum aliquod punctum ab opere spirituali vel corporali prætermittere sinant, sed *verè Monachi* ad instar omnino & imitationem Priscorum, vt bene ibi notat noster Nicolaus Brauo. Perpetua occupatio.

14. Moriturus iamiam Barlaamus *incruentum sacrificium Deo obtulit, perceptisque Christi ab omni labe puris mysteriis, ac Iosaphato item impertitis, ad recuperanda beata illius vitæ præmia profectus est* penè centenarius; annisque 75. in Monastica exercitatione exactis, capite 39. Sacerdotiũ.

15. *Iosaphat autem ipsius corpore atque aspero cilicio, quod ab eo in aula acceperat, inuoluto, consuetos Psalmos recitat, per totum diem ac totam noctem simul canens.* Nota qualiter Monasticus sepeliendi ritus, corpusque vitæ curriculo gestato habitu inuoluendi, & Psalmos diu noctuque canendi, vsque ad interiora Indici deserti peruaserit. Ritus sepeliendi.

16. *Mansit autem* Iosaphatus *ad extremum vsque Angelicam vitam ducens, ac duriori religiosa exercitationis genere post Senis decessum vtens: nam cum anno ætatis 25. regnum terrenum reliquisset, Monasticaque vitæ certamen subiisset, quinque & triginta annos in vastissima illa solitudine, perinde ac si nulla carnis parte constaret, conditione sublimiorem vitam egit.* Eo autem vita functo Barlaami & Iosaphati corpora Barachias Rex *luculenter simul ac magnificè in Ecclesia, quæ ab ipsis fundamentis à Iosaphat extructa fuerat, sacrosanctis hymnis eorum causa decantatis; copiosisque lampadibus accensis, eorum corpora condita sunt*, capite vltimo. Iosaphati obitus & sepultura.

Pauca hæc Damasceni Opera & studio ex veris Indiæ Commentariis translata de Monachatu ibi vetustissimis sæculis florente habere potuimus. Quousque Christiana atque Ascetica disciplina à Barlaamo & Iosaphato vastissima illa regione disseminata viguerit, apud meos Autores non inuenio, Recentibus vero his sæculis, Anno scilicet Christi 1541. vtraque Dogmata magno Dei beneficio in Indiam 26. Indici Monachatus successio.

Indiam transuexit Magnus ille Indorum Apostolus P. Franciscus Xauerius, aliique Societatis Iesu strenuissimi, atque sanctissimi Euangelij pugiles bellum aduersum Idola gerentes, passimque vsque ad sanguinem resistentes de quibus late Historia Indiæ Orientalis Iarlc. lib. 1. & Bossius lib. 6. de Signis Eccl. cap. 3. vbi etiam plura cap. 46. de Conuersione Regis Serræleenæ, & quatuor filiorum eius, Orationibus, ærumnis, prædicatione, vitâque exemplari P. Balthasaris Barrera, duorumque ipsius comitum perpetrata. In quibus omnibus, aliisque quam plurimis Societatis alumnis, à prima Sancti Patris Xauerij profectione vsque in præsens, Thomæ Apostoli, Pantheni, Barlaami & Iosaphati spiritus à Deo suscitatos haud dubito. Sed ad Asiam,

DE

DE VETERI MONACHATV, ET REGVLIS MONASTICIS, LIBER SEXTVS.

QVI EST DE MONACHATV ASIÆ.

DOCTORIBVS SANCTIS PATRIBVS Basilio Magno, & Gregorio Nazianzeno.

CAPVT PRIMVM.

Noua cuiusdam Imaginis S. P. Basilij ab autore anonymo editæ examen, & Censura.

1. Asiæ vtriusque situs.

MAGNVM opus, & arduum adorimur. Asiæ regionem Orientalem ingredimur; non eam quidem iterum peragraturi, quæ nomen *Tertiæ partis* obtinet *Orbis* quoad numerum, & dimidiæ quantum ad magnitudinem, eo *Maiorem* à Geographis dictam, ab Europa Tanaide fluuio, ab Africa autem Nilo distinctam, cuius quinque præcedentibus libris singulas ac fere omnes regiones discurrimus: sed Minorem Asiam concedimus Maioris partem, & ab ipsa contentam, quæ iuxta Ptholomeum Tabula 1. Asiæ & Rosuueydum in Corographia generali mansionum, & expeditionum Eremiticarum ab Ortu Armenia maiori, & Syriæ parte; ab Austro parte mediterranei mamaris, ab Occidente Ægeo sinu, ab Arctis Pontico includitur. Hisce etsi terminis septa Asia nostra teneatur, longè lateque expanditur: nulla tamen illius ora, nullaque extremitas Monasticæ vitæ candores à præstantissimis Ecclesiæ Patribus Basilio, & Gregorio Nazianzeno Orientis Lampadibus effusos ignorat: nouit potius totius mundi regionum immensa magnitudo horum Fidei & Ascessis Luminarium interminatum splendorem: Nec mirum Sole geminato, ac Sacra tantorum Patrum biga Euangelij & Monachatus agitante currum, in duplum interuallum vtriusque Lumina peruenisse. Mirum tamen qualiter biiugum istum, quo diuinæ lucis arcana celeri motu per Asiam vehebantur, litteris, mente, moribusque ab initio vitæ vsque ad finem, imo vltra mortem, mutua in Deum charitas conformauerit; adeo vt vix à se inuicem, vel in modico, dissentire potuerint. Quod sanè non aliter certius fieri poterit, quam pulchris ipsius Gregorij verbis ea de re in Oratione funebri de Basilio conscripta in medium adductis; carptim tamen, ne prolixitas lectorem offendat.

Basilius & Gregorius Orientis lux geminata

Tempore, inquit, *procedente vbi alter alteri mutuum amorem* (Athenis) *indicauit, affectionemque eam Philosophiæ gratia conceptam esse constitit, tum alter alteri factus est omnia sub vno viximus tecto contubernales, & arcta inter nos deuincti coniunctione, idem spectauimus, & alter alteri animum flagrantem, & constantem præstitit. Corporum namque necessitudo, quoniam rerum fluxarum est, haud aliter quam verni flores interit. Diuinus autem & pudicus amor, quandoquidem rei firma & stabilis est, propterea solet esse constantior. Sed quomodo sine lacrymis necessitudinis tantæ recordor? Eadem erat nobis rei inuidiosissima, doctrina scilicet, spes proposita. Sed inuidia abfuit, æmulatio autem vtrumque exercuit; & certamen nobis erat, num vter nostrum primas ferret, verum vter alteri eas concederet. Alter enim alterius laudem & gloriam pro sua habebat, & in vtroque visa est anima vna duo circumferre corpora. Quod si credendum non est dicentibus omnia in nobis esse sita; at nobis id saltem credatur, alterum in altero situm fuisse, & alterum ab altero pependisse. Et si non insolens hoc verbum esset, regulam & amussim,* 2. Mutua eorū amicitia.

quibus,

quibus, quæ recta sunt, quævè minus explorantur, alterum alteri fuisse dicerem. Disciplinas non iucundissimas magis quam honestissimas consectati sumus. Duæ autem nobis erant notæ viæ, altera prior & honestior, altera posterior, & non eiusdem momenti; illa ad Sacra templa, & qui in eis sunt doctores; hæc ad prophanos Magistros ducens: reliquas insistere eis volentibus reliquimus: videlicet dies festos, theatra spectacula, conuentus. Pluribus autem de Christiana vtriusque conuersatione, æqualique fuga vitiorum, quibus plerumque iuuenes Athenis vbique irretiuntur, enarratis, subinfert: *Vnde celebritas quædam nobis contigit apud magistros & commilitones nostros; præterea verò in Græcia omni, apud eos maximè qui in ea præcipuè clari sunt. Quin iam fama quoque nominis nostri vltra Græciæ fines, sicuti hoc multorum sermone ferebatur, processit. Tanta namque præceptorum nostrorum, quanta Athenarum; & tanta nostra quanta præceptorum laus fuit. Atque adeò par amicorum insigne sicuti fuimus, ita & habiti sumus; vt nihil simile apud Græcos haberent vel Orestes & Pylades, vel Molionidæ Homeri carminis miraculum.* Ac tandem Epist.25.inter Basilianas, quam ipse Gregorius ad Basilium scribit his Epistolæ finem imponit: *Ego te spiro magis quam ipsum aërem, & hoc tantum viuo, quæ tecum viuo, siue præsens, siue imaginationibus absens.* Quid exageratius?

3. Monachorum Patres.

Horum itaque virorum per Christianum orbem humeris, linguis, scriptisque vecta Monastices, cunctorum ore, qui ordine & & Methodo Cœnobitica Instituta postmodum tradidere summis, iustisque laudibus celebratur; eosque Patres, & Ductores vniuersa vociferatur Ascesis; quod apertè de Basilio constabit legenti D. P. N. Benedictum vltimo capite suæ Regulæ & de Greg. S. Ioannem Climacum in Scala, vbi passim ipsius sententiis (quem crebro *Theologum* compellat, sequens Ecclesiæ morem paginam implet, vt notauimus l.4.c.8.n.7.& probabimus statim n.35. huius capitis; vnde ex præiacto Gregorij testimonio aptè ad rem subinfert Nicephorus lib. 11. c.7. *Quod si quis inter se conferre, vitamque mores, & virtutem eorum exponere velit, alterum alteri præferre addubitabit.*

4. Imaginis S. Basilij præcipui errores.

Cæterum etsi æqua vterque laude quoad omnia fuerit perpetuò cumulatus, nuper tamen Anonymus quidam Græculus homo contentionis cupidior quam veritatis D. Basilij Imaginem ænea lamina incissam protulit in Lucem, tot ineptis de ipso encomiis à veritate historiæ Ecclesiasticæ, rerumque Monasticarum alienis refertam, vt alij ridentes, alij stomachantes, & alij bile commota irascentes nouitatem exceperint: ac tandem, Sacra Congregatio enim ac RR. DD. S.R.E. Cardinalium decreto suo inferiùs dando n.51.eam in angulo detrudi viserit. Præcipuus autoris Scopus erat, relicto Gregorio Nazianzeno, Magnum Basilium eiusque Religionum prætumidis in tantum elogiis efferre, vt primum Monasticæ vitæ autorem & legislatorem, eiusque regulam primam omnium ab Apostolica sede probatam, vnicumque aliarum omnium fontem extitisse dixerit D. Benedictum Monachum fuisse S. Basilij, cucullamque atque tonsuram sui ordinis Basilium prius gestasse: aliaque id genus rancida figmenta vulgo credenda, inani profectò opera, proposuerit.

Erat ea tempestate superstes adhuc Biuarius noster vir iamdiu ante de Ecclesiastica atque prophana historia bene meritus, cunctisque literatis, & historicis hominibus notus ex perillustribus à se fusis Commentariis In Chronicon omnimodæ historiæ F L. L. Dextri, notior ex ipsius Dextri Continuatore M. Maximo Commẽtario quidem posthumo sed eadem luce perfuso, iam verò notissimus ex argumento historiæ huius *de veteri Monachatu*, quam (heu dolor) morte præuentus finire non potuit. Vix Imago lucem viderat, & iam vtraque Benedicti cucullata familia veritatis vindicem Biuarium appellabat. Sed diù vehementer excusatus est, non quidem quod à labore se vindicare vellet, quem pro Ecclesiasticæ veritatis defensione nunquam recusauit, sed quia tùm iam propè diem fœtum hunc perficere, & emittere parabat, in quo affatim Imaginationis illius figmenta absque peculiari ea de re edito tractatu manifestam impugnationem haberent; vt apertè ex locis in margine libelli huius statim subiiciendi citatis palam fier. Victus tamen summis grauium hominum sibique amicorum precibus, operis huius circulo nondum absoluto, manum è mensa leuault cum autore Imaginis conferendam: breuique libello, quem supplex Catholicæ Maiestati Philippi Quarti porrexit, examen & Censuram prædictæ Imaginis Hispano sermone scripsit; cuius mihi copia facta est à Reuerend. P. Alphonso Mondragon Regij celebrisque Cœnobij nostri S. Mariæ de la Espina, emerito Abbatæ viro optimo, doctissimorumque librorum, atque lectissimorum tractatuum, qui paucorum manibus teruntur, copia instructissimo, pluribus tamen locis transcriptorum vitio corruptam, quam ego, vt potui, veritati restitutam in Latinum vertere atque in fronte Monachatus Asiæ præfigere, operæ pretium duxi, vtpote nostris rebus lucis plurimum allaturam. Scio quidem Lunæ radiis (vt aiunt) non maturescere opus, facem autem Biuarij calamo præferente (Deo primum fautore) pusillam ad faustè procedendum accessionem sufficere. Curaui autem, quantum fas sit, Hispani sermonis vestigiis insistere, cespitare potius malens, quam viuidis autoris rationibus iniuriam inferre. 5. A Biuario impugnati.

MAGNÆ FIDEI COLVMNÆ, singulari Ecclesiæ Catholicæ falcimento, Philippo 4. Hispaniarum Monarchæ Examen nouæ Imaginis S. Basilij.

A. R. P. M Francisco Biuario libello supplici Hispanè loquente porrectum.

A Continuatore historiæ huius Latinis auribus traditum.

S.C.R.M.

SAcrosancta Tridentina Synodus cunctos Principes sæculares *Fidei, & Ecclesiæ protectorum* titulo donat, officium munusque hoc publicum 6. Sanctionum Ecclesiasticarũ defens.

ſo, Principum ſæcularium officiũ. publicum vna cum ſuprema ſæculi dignitate ſuſcepiſſe conteſtans ſeſſ. 25. cap. 20. vbi *Sæculares Principes officij ſui admonendos eſſe cenſuit, confidens eos, vt Catholicos, quos Deus ſanctæ Fidei, Eccleſiæque protectores eſſe voluit, &c.* Et vt talibus ſanctionum ſuarum perpetuæ obſeruationis curam iniungit, inquiens: *Principes omnes (quod facit) in Domino moneat ad operam ſuam præſtandam, vt, quæ ab eo decreta ſunt, ab omnibus deuotè recipiantur, & fideliter obſeruentur.* Inter

Duorum præcipuè admonentur. alia magni ponderis decreta de duobus per maximi momenti tua Maieſtas admonetur. Primum extat ſeſſ. 4. quo S. Synodus prohibet nouam librorum editionem abſque præuio examine, & authentica approbatione in fronte libri apparente. Secundum ſeſſ. 25. de Inuocatione SS. Imaginum vbi de nouis atque inuſitatis Imaginibus loquens, hæc habet: *Statuit S. Synodus nemini licere vllo in loco, vel Eccleſia, etiam quomodolibet exempta, vllam inſolitam ponere, vel ponendam curare imaginem, niſi ab Epiſcopo approbata fuerit.* Atque de iis etiam, quæ valde extraordinariæ ſunt, intelligendum venit, quod inferiùs de Reliquiis, & Imaginibus ſubdit, inquiens: *Ita tamen vt nihil inconſulto Sanctiſſimo Romano Pont. nouum, aut in Eccleſia hactenus inuſitatum decernatur*: quod firmiter tenendum puto, etiam ſi aliud non tantum ab Epiſcopo, ſed etiam ab aliqua Prouinciali Synodo foret ante ſtatutum.

7\. **Regij Senatus Caſtellæ poteſtas pro tuẽdo Concilio.** Pro vtriuſque ſanctionis obſeruantia vigilant tuæ Maieſtatis Regij ſupremique Senatus, tum Caſtellæ, tum S. Inquiſitionis mutuò ſe iuuantes, ne vlla prorſus iuriſdictio ab vtriuſque generali poteſtate eximi queat, etſi quantum ad Concilij decreta tuenda ad cuncta ſe extendat poteſtas Regij Caſtellæ Senatus Maieſtatis tuæ perſonam gerens. Quod citra dubium eſt; non ſolum ex vi ſanctionis Concilij munus hoc Principi ſæculari expreſsè iniungentis, ſed attento præcisè Chriſtiani Regis officio & authoritate, vt illis verbis teſtatur: *Officij ſui admonendos eſſe curauit.* Et quidem iuxta Romanæ ſaltem Curiæ laudabilem ſtilum, eiuſdem eſt Imagines nouiter vulgandas examinare, & pro-

Imaginum editio qualiter Romæ permiſſa. bare; atque edendorum librorum ferre cenſuram, nempe Magiſtri Sacri Palatij; neutrumque abſque præuio ipſius examine in vulgus edere licet: v. infra num. 51. adeo vt Roſariorum etiam metallicæ imagunculæ (noſtris *medallas*) quælibetque alia ſimulachra papyro, vel membranis expreſſa, diſtrictè proſcribantur ſub pœnis imprimentium libros abſque Fidei Senatus permiſſu, qui editos quoque libros, Imagineſque doctrinam Fidei, vel bonis moribus contrariam continentes prohibet, ac detrudit: ſed (proh Deum) poſt acceptam à Chriſtiana Republica partem non minimam detrimenti, quod eorum intenderat autor.

8\. **Librorum pragmatica ad Imagines extendi oportere.** Vnde conſentaneum, & conſequens fore iudico Regium Senatum, cui competit pro libris edendis priuilegia irrogare, pragmaticam ſanctionem extendere debere ad Imagines & ſimulachra: ne quis abſque ipſius præuio & expreſſo permiſſu, debitoque examine, & approbatione inſolitam alicuius effigiem prælo dare audeat; cum æqua ex libertate edendi pro libito Imagines, ac ex impreſſione librorum oriri poſſint incommoda. Præſertim autem, quia licet effigies expreſſa nihil inſolitum præferat, neque cenſura digna ſit, ſubſcriptiones tamen eam promereri ſolent: vt nuper vidimus in effigie S. Simeonis Sthoë à ſupremis Fidei Cenſoribus proſcripta, non vt reprobarent virum Sanctum Scapulare à B. Virgine ſuſcepiſſe, ſed quia ad pedem Iconis hæc ſuberat ſubſcriptio: *Verba B. Mariæ de Monte Carmelo ad S. Simeonem Sthoët. Fili recipe tui Ordinis habitum, Scapulare, in quo quis moriens æternum non patietur incendium.* Quibus ſecura geſtantibus habitum illum à pœnis æternis promittebatur euaſio. Quod præterquamquod errorem præ ſe fert vitiis fræna licentiosè laxantem, iniurioſum eſt in grauiſſimam Montis Carmeli familiam pietate, ore animique modeſtia ſingularem S. Matris Eccleſiæ filiam, effigiemque maternæ probitatis perpetuo exprimentem, neque vnquam talia docentem vel prædicantem. **Imago S. Simeonis Sthoë cur proſcripta.**

Igitur Imagines multipliciter cenſura dignæ eſſe poſſunt. Aliæ propter exceſſum pictorum, prophanum geſtum, vel ornatum à Catholica Sanctorum modeſtia degenerem coloribus exprimentium. Aliæ ex parte celaturæ, vel lineamentorum, quibus etiam aliquid veritati contrarium effigiari poteſt: aliæ ratione alicuius falſæ inſcriptionis, vel ſubſcriptionis. Et licet non omnes igne cremari vt hereticæ, vel bonis moribus contrariæ, dignæ ſint; plures tamen pacem, & Chriſtianam charitatem perturbantes meritò in angulum perpetuò detrudantur. Huc præcipuè reſpicit nouum S. Inquiſitionis labentis huius anni diebus editum decretum, quo Religioſi omnes à Cenſuris doctrinalibus arceantur, quibus ſeminantur inter fratres diſcordiæ. 9. **Imagines diuerſis modis cenſuræ ſubiaceant.**

Non diu poſt editum prædictum tuæ Maieſtatis decretum in lucem prodiit Imago quædam Ordinis S. Baſilij magnalia (vt viſum eſt autori) in proſpectum populi producens; ſed quæ Scandala potius, & quaſi communem in cæteros Eccleſiæ Ordines protulit inuectiuam. Plura tum in effigie, tum etiam in ſubſcriptione continet diſcuſſione digna: & ſaltem, quia inſolita, Sancti Concilij decreto repugnantia; vtpotè abſque Ordinarij approbatione in lucem emiſſa. Ea verò quæ ſupra, infraque, atque in meditullio folij conſcripta ſunt, tot ſubiacent cenſuris, vt vix aliquid ab aliqua liberum euadat; ac tandem omnium collectio abſolutè eſt Scandaloſa. Oſtendit manifeſtè autor latam antiquitatum Eccleſiaſticarum ignorantiam, quæ fundamentum eorum eſt, quæ iniurioſè in cæteras Religiones iactat. Quo mihi perſuaſum eſt, autorem neque Religioſum, nec ſanè intentionis fuiſſe; ſin minus cæteros cæcos eſſe, ac tuæ Maieſtatis Senatus Stolidos, Zeloque veritatis, & Eccleſiaſticæ pacis expertes ſecum ipſe putauit. Minor hæreticis oblatrantibus ſufficit occaſio ad irridendos Catholicos (quod valde cauendum eſt) & nouitatum amatores impiè compellandos, tanquam leuiter, & abſque fundamento, nec dum probabili, res tanti ponderis in publico proponentes. Grauem præterea iniuriam patitur populus Chriſtianus, meris, ac nullius pretij nugis tentus, paſtus, & occupatus. Conſtabit autem vera eſſe quæ dico, poſita præ oculis imagine ipſa, ac breuiter per ſingulas illius partes diſcurrendo. 10. **Noua S. Baſilij Imago pluribus cẽſuris obnoxia.**

Imaginis

Imaginis cælatura.

Effingitur in ea S. Basilius cucullum & tonsuram Monachi Benedictini, barbam propexam, atque promissam, palliumque seu stolam Archiepiscopalem gestans. Insidet ipsius capiti ignea lingua. Dextera eleuatum tenet calamum seu stylum doctoralem, cui spiritus Sanctus in colūbæ specie è nube splendida aspirat; & apud eum consident in gloria sua Pater æternus, filiusque eius Iesus Christus D. N. sanctum Doctorem honorantes. Ad sinistram nubem aliam Lucidam occupat Beatissima Virgo Maria librum apertum porrigens S. Doctori, cuius primam paginam implet creatio mundi sub hac inscriptione Latina *Dic in finem*: secundam formatio Euæ; inscriptum autem breui & Latinè *Parce*. Sinistra manu S. Basilius librum tenet apertum, cui titulus *Regula Monachorum*: sub titulo autem Hispanè scriptum: *Vitam pro Fide ponant. Orent simul ad Primam, Tertiam, Sextam & Nonam, vesperas, & Completorium vitam communem agant in Monastica clausura.* Porrigit Regulam hanc S. Doctor quatuor Ordinum Patriarchis; nempe sanctis Augustino, Benedicto, Alberto, & Francisco, eamque ipsi genuflectentes & venerabundi suscipiunt. Super latus dextrum eminùs prospectui obiicitur multitudo alia sanctorum vniuersorum Ordinum, & graduum sub hac inscriptione Hispana. *Reliqui omnes fundatores Ordinum Regularium & Militarium.* Orbis globum pedibus premit S. Basilius, simulque Iulianum ac Valentem Imperatores opprimit: vnaque victi ab ipso effigiantur Arrius, Apollinarius, & Eunomius. Hucusque Imaginatio.

Subscriptio autem Hispana sic habet.

§. 1. MAgnus P. S. Basil. Monachus, Archiepiscopus, & Doctor Ecclesię, quē cœli ipsi *Magnum* compellant, in mundo extra mundum vixit. Glorificauit eum Pater æternus tanquam Apostolum, beatificauit eum Filius vt defensorem, ditauit eum Spiritus Sanctus vt templum suum. Beata Virgo præstitit ei librum, iussitque scribere creationem mundi aduersus idololatras. Orāte ipso reddidit diabolus cuidam adolescenti chirographum seruitutis quod ab eo acceperat. Animo inexpugnabili proculcauit Valentem Imper. Precibus ipsius S. Mercurius Iulianum Imper. occidit. Calamus eius fulmen extitit aduersus Arrium, Eunomium, aliosque hæreticos. Resuscitauit Fidem ea tempestate iacentem. Descendit lingua ignea super eum, non secus ac super Apostolos.

§. 2. Fuit primus legislator, Institutor & Protopatriarcha vitæ Religiosæ in commune degentium. Fundauit Religionem suam anno 361. è cuius Regula velut è fonte cæteri Religionum fundatores hausere Instituta. Torquemada Cardin. Baron. D. Antoninus D. Ahelmus, Ribadeneyra, & alij plures.

§. 3. Regula ipsius prima omnium à Conciliis summisque Pontificibus probata est: præsertim ab Innocentio Papa, & Monacho S. Basilij S. Leo Papa Marciani Imperatoris rogatu Bullam & approbationem ipsius Regulæ dedit anno 454. vt refert Licenciatus Vendeual Eques Ordinis S. Georgij in Epitome lib. 1. cap. 6. idest 247. annis ante quam à D. Gregorio Papa Regula D. Benedicti fuerit approbata; & iuxta Galonium 288. annis ante ipsius Regulæ approbationem à Zacharia Papa.

§. 4. D. Benedictus fuit Monachus S. Basilij, è cuius Regula suam extraxit, tradiditque Monachis suis. Turrectemata Cardin. Fr. Franciscus Vaquero Poseuinus, Ludouicus de Miranda, F. Hieronymus Roman. Coria F. Prudentius de Sandoual, Galonius, Franciscus Rupero.

§. 5. S. Albertus Patriarcha Monachus S. Basilij parentis sui Regulam tradidit Carmelitanis S. Antonin. Polidor. Pineda. F. Hieronymus Roman. Carolus de Tapia, Thomas Garzon, Boërius, Coria Carmelitanus omnesque summistæ, & Iurisconsulti.

§. 6. Mille ducentorum sexaginta duorum annorum decursu à Regula S. Basilij conscripta, professi sunt eius Instituta Pontifices, summi, Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Imperatores, Reges, Principes, scriptores Sacri, aliique innumeri vitæ sanctitate, & & doctrinâ præstantes. In persecutionibus decem & octo, quas Ecclesia perpessa est, ipsius Monachi cum hæreticis, & Idololatris pugnantes, militanti deffensores acerrimos, triumphanti verò Martyres, Doctores, Prædicatores, Confessores, & Virgines contulere, adeo innumerabili copia, vt certum eorum numerum sola capiat scientia diuina.

§. 7. Valet intercessio S. Basilij ad deferendum statum peccati mortalis, filiosque fruges à Deo impetrandos. Iann. de Nohorr fecit.

Hæc ad calcem Imaginosæ huius effigiaturæ subscripta, adeo prolixè exarata, vt propter id solum, cæteris circunscriptis, absque censura, & approbatione vulgari non debuerit.

NOTÆ IN §. I.

Excellentia S. Basilij certa, & incerta.

NEc meus quidem, neque alicuius Christiani fert animus iustas Magni Basilij deprimere laudes. Posset autor Imaginis illustriores alias afferre, fundatas vtpotè dictis D. Gregorij Nazianz. ad ipsum scribentis, quod de ipso sentiebat, Epist. 10. his verbis: *An te ipsum ignoras? Tu inquam orbis lumen, magnifica vox, & tuba, doctrinæ Palatium, vnum ver inter anni partes, vnus Sol inter sidera, vnum cœlum omnia complexu suo coërcens, vna vox tua de omnibus triumphans.* Et in oratione funebri de ipsius laudibus *Sacerdotum principem & Martyrem* compellat. Frater eius Nissenus in Encomio S. Ephrem *Os Ecclesiæ aureamque doctrinæ lusciniam.* Et in vita S. Macrinæ: *In omnibus*, inquit, *Orbis partibus, quæ illustrantur à Sole celebratus gloria sua splendorem omnium virtute illustrium obscurauit.* Theodoretus lib. 4. Hist. cap. 19. *Præfulgidum lumen Orbis vniuersi.* Euagrius à Nicephoro relatus lib. 11. cap. 45. *Veritatis columnam.* Cyrus Theodorus in Iamb. pro Nazianz. Angelum.

Testisque puris Angeli Basilij.

Vnus Ephrem tot cumulauit encomia, vt vix numerari

Marginalia: 13. Nazianzeni de Basilio elogia. — Nisseni. — Theodoreti. — Euagrij. — Ephrem.

numerari queant. *O fidelis* (inquiens) *Basili, velut Abel acceptus es, sicut Noe sublatus, tanquam Abraham amicus Dei vocatus, vt Isaac pro victima Deo oblatus, instar Iob tentationes fortiter pertulisti, & sicut Ioseph magnificè glorificatus es. Vt Moyses Pharaonem posteriorem virga crucis demersisti, passionum mare secans: vt Aaron summus Sacerdos Domini fuisti; vt Iesus filius Naue inimicos in fugam euertisti, vt Phinees æmulator gratia dignus habitus: Isaias spirituali igne mundatus, Ezechielem sedentem super Cherub expectasti, vt Daniel ora Leonum obturasti, & sicut tres pueri aduersariorum flammam rectè conculcasti: instar Petri prædicasti, instar Pauli docuisti, instar Thomæ filium Dei passum confessus es, instar Matthæi, Marci, Lucæ, & Ioannis de rebus diuinis disseruisti, instar Apostolorum inimicos erudisti, impios conuertisti, & Deo gratus fuisti.* Cunctorum ora in vita & in morte *Magnum* ipsum acclamauerunt, ac sub eodem cognomento cœlitus demóstratus fuit ipsi Ephrẽ in specie columnæ ignis, dictumque ad eum: *Talis est Magnus Basilius.* Et iterum voce de cœlo allata, vt Ephrem testatur *Ecce in domo mea vas splendidum & magnificum est.* Ac tandem iure optimo Cardinalis Baronius in Not. ad 1. Ianuar. *Omittimus* (ait) *hic coacerbare innumera Patrum elogia de S. Basilio, quæ vix volumine comprehendi possent.* Plura eorum videri poterunt in Panegyricis, quibus illustriores sæculi Oratores Gregorius & Nazianz. Nissenus, & Ephrem summas ipsi laudes libauerunt, & in Syneresi cuiusdam grauis Anonymi, quam Gerardus Vossius è Græco Latinam fecit, atque in noua ipsius operum editione iuris fecit communis.

Baronij.

14. In Encomiis ab Autore Imaginis adductis aliquid limare necesse est. Non enim sicut in Apostolos ignea lingua descendit super eum sedens, sicut supra singulos eorum; sed *vidit Ephrem linguam igneam loquentem per os eius*, vno tantum rei huius autore Amphilochio, quem Apocryphis adnumerat Baronius A. C. 678. *Aspiciebam* (inquit Ephrem) *immaculatam columbam stantem in humero tuo dextro, & in aures tibi suggerentem, quæ populo concionabaris.* Ita rem accidisset narrant Acta D. Ephrem è M. SS. Vaticanis indubitatæ fidei autorum in latium translatis, quibus suffragatur Gregorius Nissen. ipsisque consentiunt Metaphrastes apud apud Sur. tom. 1. ad ad 1. Februar. & Baronius Annalium loco cit.

Ab autore adducta limantur.

15. Diminuta rursum Basilij laus ea est, qua in templum sibi à Spiritu Sancto dicatũ prædicatur: id namque iustis omnibus commune est, non secus ac in sæculo quasi extra sæculum vixisse: cum posset afferri Spiritum Sanctum in specie columbæ super Sacri baptismatis fontem, dum puer allueretur, apparuisse, aquas turbasse; cœlumque astantibus tremefactis conuolasse. Sed fides sit penes Amphilochum cap. 4.

Diminutè laudat Basilium.

Nec permittatur asseri, S. Basilium suo tempore iacentem fidem resuscitasse; nisi expressè limitetur propositio ad Fidem *aliquorum*, quos ipse ad Euangelicam veritatem perduxit. Fides namque nullo vnquam tempore penitus collapsa iacuit, taliterve extincta est, vt ab aliquo ad vitam reuocari opus esset. Quod adeo perspicuum est, vt probatione non egeat.

Fidem iacẽtem resuscitasse qualiter verum.

16. Victoria à Valente reportata altiori exageratione in astra sustolli digna erat: nam cum sententiam exilij in Basilium latam Imperator subscribere vellet, tres calami attramentum dare nolentes in eius manu successiuè confracti sunt, quibus & spe sua ipse frustratus, & Basilius eo inuito Ecclesia sua potius est: idque testantur grauissimi Autores, nempe Ephrem, & Theodoretus, à quibus idem accepit Baronius. Negat non nemo triumphos de Iuliano; sed absque causa, vtpote ab Helladio Basilij discipulo & successore conscriptos: ex quo S. Ioann. Damasc. Orat. 1. de Imagin. refert adstantem aliquando Basilium ante Deiparæ Imaginem, in qua etiam S. Mercurij celebris Martyris figura depicta erat, suppliciter ab ea implorasse, vt impius Iulianus Apostata tolleretur; atque à Sacra Imagine didicisse Basilium, quid esset euenturum. Vidit namque Martyris effigiem exiguum ad tempus obscurari, & non apparere; non autem multo post hastam cruentam tenentem, qua confoderat Apostatam, Theodoretus lib. 3. Hist. cap. 9. narrat Iulianum Sabam Eremitam eamdem necem impetrasse à Deo: Idem habet Sozom. lib. 6. c. 2. quibus concordat Palladius Laus. cap. 4. addens Didymum etiam idem suis precibus obtinuisse, atque vtrique interitus Apostatæ horam desuper fuisse reuelatam. Nicephorus lib. 10. c. 35. inquit S. Mercurium Artenio martyre strenuo prius (sicut & Mercurius) duce comitatum mortem misero reddidisse. Et D. Greg. Nazianz. Orat. 2. in Iul. fatetur Infideles Apostatam occubuisse videntes, non vno sermone euentum retulisse, sed plura falso composuisse, miraculum deludere gestientes, atque irrefragabile illud sanguinis testimonium è lethali vulnere arrepti, in cœlumque iactati ab ipso blasphemè vociferanti *Vicisti Galilee* è posterorum memoria delere cupientes, quod Theodoretus refert lib. 3. cap. 20. quamuis alij dixisse referant; *Saturare Nazarene*; quod parum abest.

Victoria à Valente reportata gloriosa.

S. Mercurius Iulianum interimit.

17. Pauci etiam in Imagine enumerantur hæretici à Basilio exagitati, Arrius nempe, Eunomius, & Apollinaris, cum plures alios scriptis suis debellasse atque vicisse sit notum, & aduersus Sabellium, Marcellum, Marcianum, Eustathium, Paulinum, Basilidem, & alios stylum vibrasse constet.

Plures à Basilio hæretici exagitati.

Mandatum à Deipara acceptum de Homiliis in Exameron opere conscribendis absque patrono statuitur, cum ab omnibus D. Basilij Chronologis ignoretur. Inscriptiones verò Latinæ *Dic in finem*, & *Parce* vulgi oculis proponendæ, explicatius apponi deberent.

Notæ in §. II.

Reliqui Ordines Monastici à D. Basilio Instituta sua non hauserunt.

18. Hinc petra Scandali, Autorisque intentum apparere incipit dignitatem Paternalem Religionis S. Basilij supra cæteros sibi arrogare gestientis, eiusque plaudere vetustati, absque vllo prorsus alicubi prætexto pietatis vel Religionis motiuo; quod si in animo haberet, decentiùs magnos reliquorum Ordinum Ecclesiæ Patriarchas effigiasset, quos ad pedes S. Basilij genuflexos in oculis omnium constituit; quasi

Basilius Benedictus & Franciscus Basilio non inferiores.

quasi D. Augustinus, & D. Benedictus ipsi inferiores extiterint, vel inter supremos Ecclesiæ Patres ralis eis non obtigerit locus, vt absque temeritate Basilio inferiores reputari queant: & quasi S. Franciscus, aliisque id genus pari iugo (vt aiunt) & absque vllo certamine mentes ad astra non obtenderint: Quæ quidem vnus Deus diiudicare potest, qui merita nouit, & præmia persoluit. Verùm quia in præsenti plura inculcantur animaduersione digna, singula ordinatim explicare,& in veritatis lucem producere,operæ pretium erit.

19. Subiecta hæc argumento materies per se sola censuræ ipsi subest, qua Sixtus 4. A. C. 1484. in quodam Motu proprio cuius initium *Qui Apostolu pracepit*, quem afferunt Marquez & Perosò in suis Controuersiis Augustinianis tanto verborum pondere & acerbitate, vt nesciam vnde quis hæc audeat refricare. Verba eius hæc sunt: *Sanè, non sine nostre mentis displicentia singulari, pluries iamdudum ad nostrum peruenit auditum, quod inter dilectos filios Canonicos Regulares S. Augustini Congregationis Lateranensis, & fratres Ordinis Eremitarum eiusdem S. Augustini, quadam minus necessaria, minusque Laudabilis controuersia pullulare cœpit de ipsius praclarissimi Ecclesia Doctoris Augustini habitu ac pictura, & Ordinum huiusmodi institutione, parte qualibet diuersimodè sentiente, ac pradicante Nec veriti sunt super huiusmodi leuitatibus tractatus componere eosque legere, & aliis legendos tradere, non sine scandalo & perturbatione mentium legentium, & aliorum Christi fidelium, per ineptias huiusmodi, quos Deo lucrifacere deberent, perdere festinantes. Nos attendentes quod clarißimum lumen Augustinum prater Episcopalis dignitatis habitum alium gestasse, aut professioni aliena se subiecisse, aut affirmare aut negare, ad rem non nisi quantum contentio supervacanea aucupari nititur, tam enorme facinus & periculosas contentiones de medio tollere,& penitus extirpare volentes, Motu proprio &c.*

Controuersia hæc ab Ecclesia proscripta.

20. Eamdem istimet diebus, sed iure potiori, Benedictini Monachi Basilianis inferunt litem apud tribunal Nuntij Apostolici, cucullam nigram hosce exuere contendentes, quæ illorum propria, quippe qua Benedictinos diuersos à cæteris ex parte habitus constituere intendit Ecclesia, neque aliena sibi arrogare merita volentes, nec aliorum neuis fœdari. Negari quidem haud potest recentem esse nouitatem D. Basilium cuculla, eoque habitu depingere, quam neque ipso, neque ipsius Monachi vnquam gestauerint; atque eos, qui tanti magistri discipulorum nomine gloriantur, nouissimè diebus istis habitu discordare à magistro summis viribus affectare: cum tamen potissimum aduertere deberent à vetustissimis Ecclesiæ sæculis Pontificali habitu, more Græco Athanasij & Chrysostomi, S. Basilium perpetuò fore depictum. Quod si habitus forma inquiratur, qua Basilius purum Monachum agens vestitus incessit, citra dubium est tunica & pallio vsum fuisse (nostris *Saya* y *capa*) moremque cunctorum illius æui Monachorum vide plura lib.2.cap.11.à num.3.& 23.& lib.3. cap.6. num.

Eadem lis Benedictinorum cum Basilianis.

D. Basilij habitus.

37.& lib.4.cap.1. num.4. & cap.4. num. 45. & cap.6.num.25 & cap.5.cap.139. de infra cap.3. num.125. consectarum, vt conceptis verbis tradit Gregorius Nazianz. rei huius testis oculatus, & omni acceptione maior Orat. de laudibus Basilij inquiens: *Illi tunica & pallium & humicubatio.* Atque idem Basilius de se ipso loquens Epist. 79. *Satis indicij* (inquit) *ad declarandam animi humilitatem esse putaui, si veste humili induerer. Sufficeret mihi ad faciendam eius rei fidem crassum ac rude pallium ac Zona & è rudi corio calceamentum:* Hæc verò vetera, dilacerata, vt ipse Modesto Præfecto bonorum confiscationem sibi comminanti modestè & argutè dixit: *Bonorum proscriptioni obnoxius non est, qui nihil habet? ni forte laceris, & detritis hisce pannis indiges*: apud Gregorium loco cit. Color saltem horum vestium niger non erat, tinctusue, aut arte fucatus, sed natiui coloris, v.plura lib.2.cap.11.à num.27.& à num.63.ipse namque tincta indumenta Monachis prohibet Ep. 1. vbi ait: *Colorum amœnitates ne exquirantur.* Eumdem habitum Sanctimonialibus sui iuris præscribit ibidem inquiens: *Habitus neglectus, vestis sordida, tunica cinctu appressa, adeo crassa, vt alio opus non sit integumento.* Idemque statuit Interrogat.22.& 23.ex fus. disp. De cuculla verò altum vbique silentium, adeò vt nec vlla prorsus mentio in eius scriptis inciderit, neque *cucullam* (nostris *capilla*) alicubi nominauerit, cuius ea tempestate frequens apud Monachos vsus erat, v.lib.2.cap.11.num. 7.& ibid.à num. 19. & lib.4.c.4. num.45. & 47. quo scilicet caput, & humeri operiebantur, vt prodit Cassianus lib.1.de Instit.cap.4 & constat ex Regula S. Pachonij lib.3.c.6.n.45.& 46. Cuculla verò habitus perpetuò fuit S. Benedicti peculiaris & proprius: & vsque ad eius tempora nullus vnquam classicus autor, vno excepto Synodio, eius Synchrono lib.7. epist. 16. Coaluit autem cuculla ex pallio, manicis, & cucullo, pallio nempe ponè assuto à summo vsque deorsum; honestatis,frigorisque pellendi gratia.

Innouauit pariter autor effigiem S. Basilij ex parte capitis, tonsuram in modum coronæ D. Benedicto furatus. Basilio namque tristes fuere, & impexi capilli, quos ille Epist.1. *Squalida coma* compellat: eademque ipsi de barba cura erat, *mediocris canicies, promissa barba*, vt ex effigie ipsius Vaticana constat apud Baronium ex M. SS. ad A. C. 378. Similem barbæ capillaturam eiusdem gestasse discipulos, Magister ipse promit in Ep. ad Monach. lapsum vbi: *lapsum lachrymarum riuis barba pilos madefactos adequabat.* Et tandem barbæ Basilij meminit Gregor. Nazianz. loco cit. *Cuius generis sunt pallor barba &c.* Hæc quantum ad effigiem. 21.

Tonsura vsus non est

Barba.

Longiùs adhuc à vero distat quod imaginetis in subscriptione respondet: nempe D. Basilium primum legislatorem Institutorem & Proto patriarcham fuisse vitæ Religiosæ in communi vbi ergo sunt Antonij? v.l.1.c.2.n.24. & l.2.c.13.n.7. præsertim l.3.c.2. à n.1.vbi Macharij? v. lib.3.cap. 3. à num. 1. vbi Pachonij v. lib. 3. cap. 6. à num.1. qui ante natum Basilium Præceptores extiterant Monachorum, Regulasque Monasticas conscripserant, eius- 22.

Non fuit primus Institutor Monasticæ.

dem Basilij æuo à D. Hieronymo v. lib. 3. c. 6. n. 14. Latinitati deditas, perpetuoque in Ecclesia celebratas? Vbi Therapeutæ v. l. 2. cap. 12. à n. 1. S. Marci Euangelistæ discipuli, de quorum Instituto librum edidit Philo, cui titulus de vita contemplatiua, vbi ait: *Hoc vitæ genus reperitur in multis Orbis regionibus receptum à Græcis & Barbaris.* Monachis & Monachorum congregationibus plenum orbem inuenit à tempore Apostolorum v. l. 2. c. 9. & seq. qui reipsa primi fuere Monachatus Institutores & Patriarchæ v. l. 2. c. 3. 4. & seq. Quod si hoc denegatur, vt ex imaginatis colligi videtur, dogmati Catholico, atque Catholicæ traditioni à sanctis Patribus Clemente Papa Constit. Apost. l. 8. c. 20. v. l. 2. c. 4. n. 4. & Dionysio Areopagitæ toto libro de Eccles. Hierarch. v. l. 2. c. 9. à n. 1. cunctisque Doctoribus v. l. 2. c. 4. à n. 2. apertè contradicitur. Idque nihil est, quam Monachatum nouum hominum inuentum asserere, vt hæretici volunt. v. ib. n. 4. non vero Apostolorum Institutionem fateri: à quo longè remotus est idem ipse Basilius, qui cum à quibusdam *impostoris nouitatum* impia calumnia impeteretur eo quod Præceptorem ageret Monachorum respondet Ep. 63. *Accusamur vero de huiusmodi, quod homines habeamus pietatis studiosos, qui mundo renuntiarunt.* En calumniam; cui plenè satisfacit suammet ignorantiam calumniatoribus obiiciens, quod rem nouam dixerint esse Monasticem à crepundiis Ecclesiæ communissimam, & receptissimam, his verbis. *Ego verò omnem vitam meam impenderem, vt mihi possint ista impingi delicta; haberemque apud me viros, qui me doctore hoc vitæ studium amplexi hactenus fuerint. Nunc autem in Ægypto audio talem esse virorum quorumdam virtutem, & forsan in Palestina quoque sunt, qui ad Euangelij normam vitæ suæ conuersationem perfectam reddant. Audio in Mesopotamia viros esse perfectos, ac beatos: nos autem perfectis collati, sumus pueri.* Necesse autem est de Monachis in commune viuentibus, quod fama vociferante auditu receperat, fore locutum; vtpotè cui exprobauerant, & obiecerant plures secum habere Monachos, quorum præceptorem agebat. Eremitas namque ipse suismet oculis videret plurimos, vt fatetur Ep. 79. dicens: *Optabam dari aliquem ex fratribus, cui istud vitæ genus arrideret; quo vna cum profundū vitæ huius pelagus superare liceret. Inueni sanè multos apud Alexandriam, nec paucos apud reliquam Ægyptum. Deinde & alios in Palestina, & in Celosyria, & in Mesopotamia* (peregrinum inibi agens) quorum deinceps rigores, & abstinentias refert. Nec habent hæc duo loca commodam interpretationem, nisi in altero de Eremitis, quos in illis locis suismet oculis vidit, in alio vero de Cœnobitis, quorum gesta ibidem audierat, loqueretur. Idem ipse Basilius apertè fatetur vtrumque Monachorum genus ante eum præextitisse: atque adeo ipsum primum Monachorum inuentorem asserere, calumnia hæretica est; cui ipse plenissimè satisfacit. Nec nouum hæreticis est talia Patribus imponere: eadem namque Augustinus à Donatistis perpessus est; quorum ipse ignorantiam, & maleuolentiam in principe suo Petiliano redarguit lib. 3. contra ipsum cap. 40. his verbis: *Deinceps perrexit ore maledico in vituperium Monasteriorum* (en vita communis) *& Monachorum, arguens etiam me, quod hoc vitæ genus à me fuerit institutum. Quod genus vitæ omnino quale sit nescit, vel potius toto orbe notissimum nescire se finxit.*

Ipse se ab opposita calumnia vendicat.

Ab eadem calumnia se purgat Augustinus.

23\. Rursus quod asseritur, nempe è Regula S. Basilij velut è fonte cunctos Religionum Fundatores suas hausisse, si solum significat Asceticorum eius (vtpotè priscorum) lectionem plurimum cunctis Patribus profuisse ad Regulas suas concinandas, non secus ac libri vit. Patrum, Cassiani, aliorumque vetustissimorum Patrum opera ad idem prodesse fatemur (quod Turrecremata & Baronius voluere) vera est propositio in his, qui Basilij Ascetica manibus triuere: præsertim in D. P. N. Benedicto, de quo statim. Imago verò plus aliquid prætendere videtur: scilicet Basilij Regulam cunctos fore professos; quod genuflexio ante illam, ac Regulæ de manu ipsius susceptis subindicat. In hoc autem sensu omnino falsa est propositio, imò in quolibet sub ea vniuersitate, qua ab autore profertur. Præcipuè autem ex hoc apparet autoris intentum, quod inter cæteros S. Franciscum effigiauit, cuius Regula quantum ad substantialia ex Euangelio ad litteram deprompta est. Vnde S. Patriarcha his exorditur: *Regula Minorum fratrum hæc est: scilicet Domini nostri Iesu Christi sanctum Euangelium obseruare*: & concludit: *Paupertatem & humilitatem & Sanctum Euangelium Domini nostri Iesu Christi, quod firmiter proposuimus, obseruemus.* Alia vero ab ipso super addita præcepta, vel omninò aliena, vel prorsus contraria sunt Regulæ S. Basilij: verbi causa: Ieiunium triplicis Quadragesimæ, pecunia non contingenda, non æquitare, carnes non edere, ostiatim mendicare, Capitulum Generale die Pentecostes celebrare &c. Idem de Augustino dicendum, quem nec legisse quidem Basilij Regulam probari vllatenus potest: eo namque tempore, quo à Ruffino in Latinum è Græco conuersa est, & ad Occidentem transuecta, ordinem suum iam instituerat Augustinus: atque ipse initio primi Regulæ Canonis, & in sermonibus de Communi vita Cleric. apertè prodit suæ Regulæ fontem; nempe doctrinam Actuum Apostol. cap. 2. & 3. *Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna, nec quisquam aliquid suum esse dicebat.* Cum verò originarios fontes ad manum haberet, quorsum aliundè aquam vitæ bibiturus riuulos consectaretur? Quod neque Basilius fecit, qui studij sui operam non in nouandis antiqui Monachatus legibus, quem in summo perfectionis fastigio inuenerat, vt supra ipse fassus est, sed in statuendo ipsius Instituta & mores S. Euangelio, & doctrinæ Apostolicæ congrua esse, consumpsit, idemque in Prologo testatur inquiens: *Ea non rationibus tantum roboranda sunt, sed exemplis etiam rerum gestarum nostra confirmanda sententia est. Ad ipsum iam Liberatoris nostri Institutum pergamus, quod mortali in corpore ab ipso seruatum omnibus quicumque pietatem in vita colere vellent, virtutis exemplar & picturam veluti probè expressam proposuit*: quod aduertit Cardin. Turrecremata inquiēs: *Vnde Beatissimus Basilius ad filios spirituales*

Quo sensu verum sit Basilij regulam fontem esse cæterarum.

Regula Frāncisci ex Euāgel. deprompta.

Cætera eius præcepta Basilianis contraria.

Augustinus vnde regulā hauserit?

Basilius vnde Regulam hauserit.

spirituales scribens ait: Verba ista non sunt ex me, sed prolata ex diuinis fontibus, neque enim noua doctrina instruam te, sed ea, quam didici à Patribus meis. Cur ergo, quod Basilius fecit, D. Augustinum cæterosque Patres fecisse, denegandum est? Qua propter dum aliud ex citatione D. Basilij sub expresso ipsius nomine, verbisque insertis non constat, ex originariis fontibus, nempe diuinis (vt ipse fecit) non verò ex humanis reliquos Patres suas Regulas hausisse, intelligendum est.

24. Quid autem de societate Iesu, aliisque Religionibus Clericalibus dixerim, cum plures ibi pileatos ingerat imaginis celatura? Quid de Militaribus, quorum Instituta nihil commune cum Basilianis habent, neque eorum in Institutione suarum Congregationum meminere Fundatores? Idem de reliquis Mendicantium Ordinum legibus, & Regulis iudico: v. g. S. Mariæ de Mercede, Sanctissimæ Trinitatis & aliis plerisque, in quibus castra castris conferre alienum omninò à firmo fundamento est.

Aliarum Religioni Instituta à Basilianis aliena.

25. Tandem totius sese negotij ignorantem palam autor ostendit his, quæ in libro sinistram Basilij manum occupante appinxit, sub hoc titulo: *Regula Monachorum*; primum namque præceptum, nempe: *Vitam pro Fide ponant* non est Monasticum, sed Euangelicum, & cunctis fidelibus generale, nec plus Monachos, quam sæculares adstringens. Præceptum autem subsequens, scilicet: *Profiteantur obedientiam, paupertatem, & castitatem perpetuam*, nulli vnquam neque discipulis suis, dedit Basilius, nec alicubi in germanis eius scriptis sub illa verborum forma inuenietur. Quod si mens autoris fuit sub paucis verbis substantialia Monasticæ professionis simul iungere, eaque à Basilio reliquos Patriarchas didicisse, longè fallitur: ea enim altioribus hærent radicibus, Euangelio nempe, atque Apostolicæ traditioni defixa, vnde sicut & ipse cæteri substantialia Religionis accepere. Si verò sensus sit, S. Basilium cæteris professionis formulam præstitisse, lata & aperta ignoratio est: quia nec ante, nec post Basilium Monachis vsu venit in Ecclesia emittere professionem status Monastici sub expressione trium votorum, v.l.2.c.8.à n.10.& l.7.c.7.à n.96. quousque ab Autoribus Ordinum Mendicantium introduci cœpit, vt perspicuè apparet in formula professionis à D.P. N. Benedicto præscripta, quæ solius Obedientiæ votum explicitè emittitur, cætera vero in professione status Monastici continentur, & inuoluuntur; qui cum Apostolica Constitutione cœlibatum importet, necessario includit Castitatem: cumque indispensabiliter renuntiatio dominij & professionis præire debeat, iuxta Euangelij consilium Matth. 19. *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & sequere me*, consequens est subintelligi etiam paupertatem absque nominum expressione. Profitens namque statum aliquem, cuncta ipsi statui essentialia necessario promittit. Vnde nemo vnquam in Ecclesia Monasticem arripuit, quin tria ipsius vota essentialia emiserit. v.l.2.c. 8.per totum etiamsi Basilius nullibi exprimenda docuerit, neque id vnquam ad valorem professionis exprimi opus fuerit, vt explicat D.Th. 22.q.186.à 8.& 9.

Effigiatoris lata ignorantia.

26. Similiter è cerebro in libro ipso positum est quod attinet ad diuina officia; hæc enim originem à D.Basilio non trahunt, sed ab Apostolica traditione; vnde videmus Therapeutas D.Marci discipulos Dei opus egisse iuxta Philonem, v.l.2.c.12.n.5.9.24.25.29.præsertim à n.67.& l. 4.c.4.n.95.& D. Pachomius in Regula Monachos suos recitare iubet, l.3.c.6.n.8.20.52.59. & D.Athanasius in Regula Virginum.v.l.3.c.4. n.29 Basilius verò Primæ horæ meminisse non potuit, quam post ipsius decessum D. Hieronymus instituit v.l.4.c.4. num.102. teste Cassiano ipsius Monachum & discipulum agente Instit. Monast.cap.4. Nec mentionem Primæ Horæ in Regula fecit Basilius vt patet ex Interrog. 37. fus. disp. vbi de Horis Canonicis agit; neque Completorij, vt ibidem videri poterit, & infra cap.4.à n.12.

Prima hora Basilio recentior.

Quod addit: *Vitam agant communem in Monastica clausura* si velit Basiliũ Monachos suos eodem obstrinxisse clausuræ voto, quam hodie Carthusiani Monachi vel Sanctimoniales profitentur, errat: cum Interrogat. 44. Ordinẽ egrediendi è Monasterio præscribat, sub titulo: *Quibus permitti debet, vt domo peregrè proficiscantur:* Si autem vitam communem agere præcipit, vnaque viuere in eadẽ Religiosa domo, id iam pridem ante Basilium docuerat Pachomius, l.3.c.6. per totum præserim à n. 19. cuius primum & magnum Monasterium, quod ipse incolebat, aliosque pepererat, ib.à n.80. numerum circiter 1400.virorum continebat, ib.n. 81. Macharius etiam l.3.c.3.à n.1.& alij l.3.c.2.à n.1.& ib. à n. 13.& ib.à n.21.& ib.c.4.per totum & c.5.à n.16. fecerant Cœnobitæ Nihil ergo in libro insculptum appatet, quod Basilio possit attribui. 27.

Non fuit Autor Cœnobiorum.

Ignorat itidem autor quo tempore D.Basilius Ordini suo dederit exordium. Verum est A. C. 362.occasione profectionis Iuliani Apostatæ in Cesaream, vbi S. Doctor Presbyterum agebat, & electionis Eusebij in Episcopatum (à quo plurima perpessus est) Ecclesia tunc temporis pulsum in solitudinẽ Pontus Euxini secessisse vno tantum comite pernecessario Gregorio Nazianzeno: iam vero Monachos Cæsareæ relinquebat, quorum agebat Prælatum; v.infra.c.2.à n.4. quique fugæ ipsius ab vrbe, & discessus in eremum iustam dedere causam, vt scribit & Nazianzenus ipse in Oratione de Laudibus Basilij his verbis: *Ergo aduersus Eusebium concitatur Ecclesia pars selectior, & sapientior, si modo sapientiores habendi sunt, quam reliquum mortalium vulgus, qui seipsos à mundi consortio segregarunt, ac vitam suam Deo consecrarunt (Nazaræos nostrates dico) qui turpe & indignum esse arbitrati Principis sui contumeliam, repulsaque iniuriam dissimulanter ferre, periculosum facinus aggrediuntur &c.* Ferunt Basilij Monachos à communione Eusebij discessisse ægrè ferentes proprij tantique Patris iniuriam: ipsum autem, ne schisma foueret, in Pontum secessisse, certum esto. Tempus, ratum Monachatus eius exordij non constat. Volunt aliqui in transitu ad Ægyptum, cum primum Porphyrij Anachoretæ magisterio se tradidit, Monachos docere cœpisse: sed Amphilochius, qui huius rei autor prædicatur, solum narrat pro efflagitandis libris Sacris ad eum peruenisse Basilium; ibique in eorum meditatione & studio anni vnius internallo consumptos Athenas iterum repedasse. Imò ex ipso Amphilochio constat tunc temporis Basiliũ sacro baptismatis 28.

Quo tempore Basilius Monachos docere cœpit.

fonte tinctum adhuc non fuisse, ac per consequens nec verum Monachum agere potuisset; neque enim autor prius Monachum, quam Christianum extitisse volet. Ponti Regulam scripsit, sed tamen cum ibi quatuor, plus minusue transegerit annos, vsque ad 366. iuxta communem Baronij calculum, constare non potest certus & ratus exaratæ Regulæ annus.

Notæ in §. III.

Vtrum, & quando Regula B. Basilij fuerit approbata.

29. *Regula S. Basilij nihilo ante approbata.* EOdem filo contexta est assertio §. III. qua dicitur Regulam S. Basilij à SS. Innocentio & Leone Magno aliisque summis Pontific.& Conciliis fuisse approbatam:cum neque vlla possit ostendi summi alicuius Pontific. vel Concilij approbatio, neque mentio alicubi fiat Regulæ S. Basilij vsque ad Innocentium II. in Concilio Rom. A.C. 1139. temporibus B.P.N. Bernardi celebrato: ibi autem Regulæ S. P. N. Benedicti postponitur his verbis: *Perniciosam, & detestabilem consuetudinem quarumdam mulierum aboleri decernimus, quod licet neque secundum Regulam B. Benedicti, neque Basilij, aut Augustini viuant &c.* Coniici autem potest ideo ordine illo fuisse collocatas, quia eodem fuere approbatæ; nec facilè alia collocationis illius ratio assignabitur, cum aliter se habeat temporum series,quibus fuere conscriptæ,quod ad rem, de qua agimus, valde notandum est atque credendum Basilij Regulam à sede Apostolica confirmatam non fuisse vsque ad fundationem Monasteriorum Siciliæ & Romæ, & aduentum Græcorum Basilij Monachorum,quæ diu post approbatam à D. Gregorio Papa Benedicti Regulam accidere. Imo post Zachariam Pontificem,qui iuxta Onuphrium,& Paminum Græcus Monachus fuit; ait enim: *Zacharias Episcopus Omnipotens Deus Beatissimum Benedictum Patrem omnium constituit Monachorum: ipse illius meritis Cassinense Monasterium omnibus per totum orbem Cœnobiis clementi benignitate prafecit, vbi ipse Sanctus Monachorum Regulam scripsit, quam sanctæ memoria Gregorius prædecessor noster in lib. Dialogorum satis approbat, & laudat,& nos approbamus, & Laudamus, & sanctam instituimus & ordinamus.* Quibus innuit saltem Apostolicam sedem nullam aliam præter Benedicti Regulam agnoscere à se approbatam. Factum hoc Anno 7.Zachariæ,qui iuxta Baronium A.C. est 748. annis 153.elapsis ab approbatione Diui Gregorij Pontificatus sui anno 6. qui incidit in A.C.595.iuxta Baronium tom.8. quo anno sūmus Pont. à cunctis Latinæ Eccl. Monachis eam obseruari præcepit: *Legi Regulã (inquiens) quam ipse sanctus manu sua propria scripsit, laudaui, & confirmaui in Gener. Synodo per diuersas partes Italia, & illic, & vbicumque Latina litera legerentur, pracepi vt diligenter obseruarent quicumque ad conuersationis gratiam accessuri essent vsque ad finem mundi.* Quibus obsecro expressioribus verbis dici potuit nullam aliam eo tempore Regulam à sede Apostolica confirmatam extitisse,præter Benedictinam, quam ab vniuersa Latina Ecclesia præcepit obseruari?

Benedicti Regula prima omnium approbata.

A cunctis Latinis Monachis obseruari præcepta.

Dicere autem SS. Innocentium & Leonem Basilij Regulam confirmasse absque fundamneto est:nam de S. Innocentio solum legitur, quod Anastasius Bibliothecarius lib. de Romanis Pontif. scripsit in eius vita nempe: *Fuit constitutum de omni Ecclesia, & Regulis Monasteriorum, & Iudæis & Paganis &c:* Quod est dicere Regulas & Constitutiones cunctis Monasteriis dedisse, sicut & vniuerso statui Ecclesiastico, Iudæisque atque Paganis, qui cum Christianis degebant. Quid autem iis cum approbatione Regulæ S. Basilij? Nihil profectò. Clarius adhuc de hac re constaret, si decreta Innocētij adhuc extarent, quæ meritò Baronius perdita deplorat, inquiens: *Porro decreta de Regul. Monach. Iudæis & Paganis desiderantur.* Ipsis autem non extantibus, quis Suadere poterit autor Imaginis approbationem Regulæ S. Basilij in eis fore contentam? Bene verum est S. Leonem ad instantiam Marciani Imper Concilium Chalcedonense approbasse, in quo plures sunt Constitutiones ad reformationem Monachorum spectantes, præsertim cap.3.4.5.22.& 23.quas in decretum transtulit Gracianus 16. quæst. 1. Cap. *Qui vere* & Cap. *Quidam Monachi*, & 18. quæst. 2. Cap. *Quidam Monachorum* & 27. quæst. 1. Cap. *Si qua Virgo* & D. 86. *Peruenit ad Sanctam*: nullibi tamen Basilij incidit mentio, imò plura ibi statuuntur, quæ in Regula ipsius non sunt;ad eum modum quo S. Concilium Trident. sess. 25. plura de Regularibus decreuit, non tamen ideo de approbanda Regula aliqua particulari curauit. 30.

Ab Innocentio & Leone approbata.

His affine est quod additur, Concilia de Regula S. Basilij egisse; cum tamen in aliquibus iniungatur Episcopis cura ferendarum legum, & Regularum, ad regimen Monachárum suarum Diœcesim quod Ilerdensis fecit cap. 3. vbi: *Si autem ex laicis quisquam à se factam Basilicam consecrare desiderat, nequaquam sub Monasterij specie, vbi congregatio non colligitur, vel Regula ab Episcopo non constituitur.* Vnde iure optimo S. Ildegardis in expositione Regulæ S. P. N. Benedicti dixit; ante tempora B. P. Benedicti nullâ certâ Regula fuisse Monachos confirmatos, sed certò magisterio & locutione carentes, & absque stabilitate huc & illuc extitisse vagantes? Fateor Regulam D. Basilij nulla Apostolica approbatione indiguisse, cum ab Ordinario, ipso scilicet Basilio Episcopum agente, communique plausu Ecclesiæ fuerit consecuta approbationem; eaque tempestate nondum Petri sedes Monasticarum Regularum approbationem sibi reseruasset, sicut neque Sanctorum Canonizationem: vtrumque enim muneris Episcopalis erat. Semel namque ab vno Episcopo alicuius vita & morte probata, ab aliis plausu, comprobatione, & absque contradictione recepta, non consueuerat Ecclesia Romana nouum de approbatione promulgare decretum, sed facto rem comprobabat, cultum & honorem deferens iis, quos iusta veneratione piè coli compertum habebat, Regulasque suscipiens, quas Prises Episcopi, & Patres probauerant: eaque probatione vsque in præsens gaudet S. Basilij Regula, sicut & ipsius aliorumque præstantissimorum Diuorum Canonizatio. 31.

Neque à Conciliis.

Ab Ordinario approbata.

Approbatio, & Canonizatio munus Episcoporum olim erat.

Hoc

32. Quibus Benedicti Regulæ Basilianæ.

Hoc saltem omninò exploratum habemus; Regulam S. P. N. Benedicti non solum in approbatione formali Regulæ S. Basilij præstare, sed in hoc præsertim, quod constans & notum est, quænam ea sit, quam S. Pater Benedictus manu propria exarauit, ipsam namque numero ab ipso Scriptam sancti Pontifices Gregorius & Zacharias in approbatione ipsa suismet oculis reuiserunt, legerunt, singulasque eius partes examinarunt: *Legi Regulam quam ipse sua manu scripsit*, inquit D. Gregorius: eâdemque Zacharias Papa in manibus habuit, restituitque Monti Casino tanquam singulare thesaurum vt refert Leo Hostiensis relatus à Baronio tom. 9. Anno 7. Zachariæ. In Regula verò S. Basilij solummodò videtur fuisse approbatum Institutum generale, & quod in ipsa constitutum est pro directione vitæ Monasticæ. Non enim defuit, qui notaret, aliquid in ea esse, quid in particulari controuersatum, & examinatum non probaretur à Sede Apostolica: id nempe quod Resp. 7. ex fus. disp. absque distinctione docet de excellentia vitæ Cœnobiticæ respectu Anachoreticæ, his verbis: *At istud vitæ genus, quo seorsum se quisque ab aliorum communione diremit, vnum tantummodo sibi propositum habet, nempe procurationem suorum cuiusque commodorum: hoc autem apertè charitatis legi aduersatur.* Quod male audit apud Theologos cum D. Th. 22. quæst. 188. ar. 6. Vnde in purgatiori editione operum S. Basilij appinxit doctus Gillocius in Margine: *Cautè lege*, vt lector aduerteret D. Basilium non taxasse vitam Anachoreticam à D. Paulo, Antonio Arsenio, ipsoque Basilio, aliisque præclarissimis Monachorum Patribus exculram, sed eorum dumtaxat conuersationem, qui tepido Spiritu, Languidoque feruore solitudinem delegere collum à iugo obedientiæ eripere gestientes. v. infra cap. 3. à num. 24.

33. Regulæ Basilianæ translationum diuersitas.

Præcipuè verò notandum, tantam Basilianæ Regulæ translationum, & inuersionum esse varietatem, vt quædam constent 55. Regulis ex fus. disp. & 286. ex Breuioribus: aliæ addunt 27. vnde consurgunt 368. ex fusius disp. Ruffinus verò ipsius Regulæ è Græco in Latinum Interpres existimatus vtrarumque numerum ad 203. tandem extendit, demptis 165. ab aliorum translationibus. Harum autem series & ordo aliis operum Basilij trasumptis nō correspondent, & plures sunt extra chorum 368. quæ in Operibus ipsius circumferuntur, eæ scilicet, quæ in editione Coloniensi extant cap. 93. vbi de Iurisdictione Præpositæ & vicarij Presbyteri in Monasteriis Sanctimonialium; quarum quædam contraria est capiti 24. Regulæ à D. Augustino suis Monachis traditæ Ep. 109. vbi ait *Proposita tanquam matri obediatur: multo magis Presbytero, qui omnium vestrum curam gerit.* Basilius verò disponit nihil à Presbytero Sanctimonialibus præcipi posse absque consensu Præpositæ: alias ipsam posse iustè indignari. Interrog. 201. ex Breuiot. *Si ignorante Matre seniore Presbyter præcipiat aliquid fieri sororibus, nunquid rectè indignetur mater senior? Respondeo. Etiam rectè cum ille malè agat.* Adhuc verò in Responsione variant Codices: Coloniensis namque id habet: Parisiensis in Responsione num. 111. *Et admodum* cui Venetiana contendat: M. S. autem Caradignensis ante 600. annos Gothicis caracteribus exaratus, quam apud me habeo, pro responsione huius Interrogationis hoc tantum subiungit *Respondeo: Et valde.* Si ergo Ruffino teste Regulæ omnes vel responsiones Basilij non excedunt numerum 203. modo vero 165. suptadditas habemus, tanta versionum diuersitate editas, vt ad Prologos vsque earum varietas inepserit, atque aliquę ex Ruffinianis in Recentioribus desint, ægrè verificari poterit, quænam sint germani fœtus magni Basilij. Quod autem de quinque aut sex aliis Basilij Asceticis feremus modo iudicium, in quibus tot secum pugnantia, tot repetita cernuntur, vt incredibile sit ab eodem cuncta fuisse conscripta; dubitarique possit de singulorum autore eo ipso quod sub vnius nomine circumferuntur. v. plura de hac re l. 5. cap. 1. à n. 5. & toto §. 2. In Regula verò S. P. N. Benedicti tanta ista mutatio nullo vnquam sæculo accidit, cuius rei testem viuum præsentem & incorruptum habemus ipsius fragmentum, quod in Sacrario Montis Cassini adhuc seruatur, partem scilicet capitis vltimi, ipsiusque titulum: Quod *non omnis obseruatio iustitiæ in hac sit Regula constituta*, quod ego, Procuratorem Generalem Romæ agens pro Congregatione S. Bernardi Castellæ, venerabundus vidi in Sacro illo Cœnobio A. C. 1613. Testis S. Gregorius, qui lib. 4. in 1. Reg verba quædam inseruit capitis 58. & alia Concilium Roman. cap. 64. eiusdem prorsus tenoris, quo in locis citatis Regulæ iacent. Testis Smarydus Abbas, qui textu penitus immutato ante 800. annos Regulam Cōmentario illustrauit. Testes Concilia & Pontifices, à quibus citatur. Testes plures alij Commentatores. Testes tandem exemplaria vetustissima, alia 600. alia 700. annorum antiquitatis, quæ in plerisque Monasteriis conseruantur, vnum semper sonantia, nec vnquam cum inter se, tum etiam à prototypo discrepātia. 34. Nulla textuum diuersitas in Benedictina.

Altero argumento minimè vulgari probatur ignorantia adhuc quibusnam verbis Basilius in Regula fuerit vsus: ex eo nempe quod duo extitere operis huius Autores, Basilius & Gregorius Nazianzenus vnde nequit in vulgus sub vnius nomine prodiisse absque manifesta alterius iniuria. Sic planè de hac re sensit Autor vitæ S. Gregorij his verbis: *Ab Ecclesia clam se proripuit, atque in Pontum profectus cum egregio illo Basilio Philosophabatur.* Et post pauca: *Hic porrò commorantes, & mutua ex stimulatione virtutem augebant, & vitæ Monasticæ leges piis, Deoque deuotis hominibus, atque à mundi societate disiunctis ferebant, lycurgi legibus pacatiores, Solonis grauiores, Minois æquiores. Imo verò (vt de his viris sublimius aliquid dicam) Mosem imitantur, nubeque obtecti, atque in montes secedentes legislatoris officio fungebantur.* Nescio quid hactenus tanti ponderis notatio cunctis animaduersa non fuerit. Surius rem obseruauit appingens ad marginem: *Cum Basilio Monasticos Canones edidit.* Et Iacobus Billius Interpres itidem in margine: *Gregorius & Basilius Monasticas leges condunt.* Nolo autem id credi si Gregorius ipse ita esse non fateatur ad Basilium scribens Epist. 25. cuius initium: *Quæ hactenus de Pontica conuersatione, &c.* vbi eum sic alloquitur: *Quis mihi dabit Psalmodias illas, & vigilias, & ad precandum secessus? Quis fratrum,* 35. Basilius & Gregorius Nazianzen. Regulæ autores.

trum, qui abs te instituuntur; & in sublime eriguntur, vnanimitatem, & concordiam, quis virtutum certamen, & acumen, quod præscriptis modis Canonibus stabiliebamus? Additque in testem veritatis huius vitæque eorundem ibi degentium exercitationis, pulchram proceramque platanum diuina dignatione fuisse constitutam, quam Gregorius ipse plantauit, Basilius rigauit, Deus autem incrementum dedit, inquiens: *Quis platanum auream illam dabit, & ea, quæ Xerxis erat, pretiosiorem, sub qua sedebat non Rex delicatus, sed Monachus ex labore defatigatus, quam ego plantaui, Apollo (hoc est dignitas tua) rigauit, Deus vero incrementum (honoris nostri gratia) dedit, vt videlicet seruaretur exercitij, & industriæ nostræ memoria.* Cedo nunc mihi Canones, & verba Basilij; cedo Gregorij. Si dicas cuncta Basilio, vtpotè Gregorij magistro tribuenda esse; præterquam quod parum ad rem attinet, falleris: quia neuter

Quis cuius Magister fuerit.

neutrius magister fuit, vt Baronius probat: imò è contrario accidit si Ruffino lib. 25. suæ Historiæ cap. 9. fides habenda est, aienti: *per Gregorium Basilium è cathedra publicè profitentem abstractum, atque perductum in solitudinem.* Iis autem Baronius absque causa fidem denegat Epistola Basilij nixus, qua Gregorium ad Ponti solitudinem vocat, & inuitat; hoc namque in alio discessu factum est, vt Basilius ipse fatetur Epist. 19. in qua Gregorium lacessit, dicens: *In Pontum vt redeam aliquando, vel præsens cogit necessitas; vt vita consulerem, in Pontum abiui.* Miror Baronium præteriisse verbum illud *redeam*, eosque in primo secessu Pontum vnà perrexisse, quod Gregorius ipse fatetur Orat. de laudibus Basilij inquiens. *Consultore nobis in hac re vsus, adhortatoreque fideli, exul. hinc nobiscum in Patrum secessit, & Monasteriis, quæ ibi sunt, præfuit, quæ ipse admodum dignè moderabatur.*

36. Fallitur autor in calculo annorum.

Demum Autor noster nec calculi quidem annorum rationem habuit. Esto namque vt is contendit Regulam D. Basilij A. C. 454. fuisse approbatam, Leone scilicet Petri sedem tenente: ab hinc tamen ad approbatam D. Benedicti Regulam à S. Gregorio non interfuere 247. anni, sed 141. cum approbatio Benedictinæ facta fuerit A. C. 595. Pontificatus ipsius annò sexto. Nec vsque ad Zachariæ probationem 288. intercurrere, sed 294. cum probatam ab ipso viderimus A. C. 748. quidquid in contrarium dicat Eques quidem S. Georgij, qui rem non vidit. Romanus autem, Miranda, Coria Tapia, & alij, quos citat, mille ante annis inter natos esse opus erat, horum oculati testes extituri. Neque autor autem, neque ab ipso citati à me productos testes falsi fictivè nota taxare quibunt, quippe cum riuulis prætermissis veritatem è fontibus hauserim.

Notae in §. IV.

S. Benedictus non fuit Monachus S. Basilij, neque Regulam ex eius Regula desumpsit.

37. Nihil ex regula Basilij

QVamuis Magni Basilij discipulus fuisset D. P.N. Benedictus, nequaquam id laudum huius præconiis dedecori esset: dedecus autem veritati est alienis à veritate nouitatibus emergere. Duo in præsenti §. æquè falsa ingeruntur: Primum S. Benedictum fuisse Monachum S. Basilij. Secundum, Regulam suam à Basiliana extraxisse. Magna profectò res est, animum erigere ad effutiendas assertiones apertis impugnationibus obnoxias, absque depræhensionis timore. Trecentis saxaginta & octo (imò multo pluribus) Constitutionibus, seu Canonibus compingitur Regula S. Basilij, quorum, neque vna quidem alicuius clausula alicui ex 73. capitibus, quibus Benedictina digesta est, inuenietur inserta. Id tamen autorem minime deterret, quominus à Basiliana fore extractam affirmet: Quod si inueniatur, statim à pristina causa, & pugna desisto.

in benedictina insertum.

38. Instituta Basilij & Benedicti contraria.

Cuncta in Regula D.P.N. Benedicti contenta ad duas classes reduci possunt. Etenim vel dogmata sunt communissimè in Euangelio, & Constitutionibus Apostolicis expressa (quorum credo nollet Imaginis autor autorem esse Basilium, neque Benedictum fontem viuum fugisse, quem ad manum habebat, vnde melius animum expleret) vel Constitutiones Monasticæ, atque peculiares. In his autem vel contrarius est Basilio, aut vix aut nulla modo de his agit in Regula: quibus exploratum euadet alteram alterius normam non fuisse. Atque imprimis habitus vtrobique diuersus est: Basilius namque tunicam, Zonam & calceamenta Monachis designat, stramentorum omninò immemor: Benedictus verò tunicam, cucullam, calceamenta, atque stramenta lectorum. Basilius non vult Monachum duas habere tunicas Reg. 23. fus. disp. præcipitque habenti duas, alteram auferri: Benedictus verò duplicem tunicam, & cucullam concedit propter munditiam, & lotionem vestium * Benedictus solis infirmis esum carnis permittit, & prohibet valentibus juxta communem Monachorum morem cap. 36. & 39. Basilius cuncta degustare præcipit, quæ in mensa apponuntur, si eius germana est Regula 18. deest namque in Ruffino: * *Ne similes (inquit) inimicorum Dei efficiamur, qui cauteriatam habent conscientiam suam, ac propterea abstinent à cibis, quos Deus creauit ad sumendum cum gratiarum actione fidelibus. Singula (siquando tempus inciderit) attingenda nobis sunt, quatenus his, qui nos cernunt, ostendamus omnia esse munda mundis, & nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione percipiatur:* quod ab Apostolo accepit. 1. Timoth. 4. Et in Constitutionibus Monasticis (si forsam opus ipsius sunt) iterum permittit Salitæ carnis frustulum (nostris *cecina*) Minimi Salitæ carnis frustro decocto. Vlterius D. Benedictus mensuram cibi & potus constituit cap. 89. Basilius negat Resp. 19. vbi vini non meminit, quem in moderata mensura concedit Benedictus cap. 40. In distributione Operis Dei consumit Benedictus plura Regulæ capita ab 8. vsque ad 20. quod Basilius paucis admodum, & obscuris verbis compræhendit, nullam Dei laudum formam præscribens. Ordo eligendi Abbatem Præpositum, Cellerarium, officiaque Decanorum, Ostiarij, hospitum præfecti, Hebdomadarij coquinæ, & lectoris mensa pluribus sigillatim exponit D. Benedictus, quæ omninò desunt in Basilio. Horæ operis manuum, lectionis, & orationis, refectionis, & silentij, in quas

* V. infr. c. 5. à num. 45.

* V. infr. c. 5. num. 43.

quas dies distribuitur, ordo suscipiendorum hospitum, annus probationis nouitiorum, triplex Conuentus approbatio, aliaque id genus innumera prorsus aliena sunt à Regula Basilij, adeò vt cæcus sit, qui conformitatem inter vtramque adstruere tentat: imò cum vtraque Monasticæ conuersationis norma sit, via credi posset interuallo tanto distare vide infra c.3. n. 43.& 49. & cap.6. n.4.

39. Probatur ex D.Benedicto.

Perspicuè autem id docuit D.Benedictus cap. vltimo (vnde Achilem, vt aiunt, argumentum aduersarij desumunt) ad Regulam Basilij remittens suæ Institutionibus non contentum: quod superfluum omninò foret, si taliter in cunctis conuenirent, vt altera alterius prototypon & norma esset: idem namque in exemplari, atque in exemplato appareret. Remissio autem illa est quasi quoddam *alibi* directionis spiritualis; non verò tanquam ad Regulam coactiuam. Remitti autem prius Monachum ad Sacram Paginam, ad Scripta Doctorum, ad Collationes & Institutiones Monachorum, ad vitas Patrum, & tandem ad Regulam B. Basilij tanquam ad Spirituales officinas, è quibus Monachus Salutarem doctrinā, instrumentaque virtutum haurire potest.

Regula S. Basilij specialis morū officina.

Verba ipsius sunt cap.73. *Regulam hanc descripsimus, vt eam obseruantes in Monasteriis aliquatenus vel honestatem morum, aut initium conuersationis nos demonstremus habere* (Hæc de Regula à se scripta, quam obseruari præcipit) *vt eam obseruantes in Monasterio &c.* De cæteris autem libris subdit. *Cæterùm ad perfectionem conuersationis, qui festinant, sunt doctrinæ sanctorum Patrum, quarum obseruatio perducat hominem ad celsitudinem perfectionis. Quæ enim pagina, aut quis sermo Diuinæ autoritatis Veteris, ac Noui Testamenti non est rectissima norma vitæ humanæ?* (nempe quantum ad exercitia virtutum, non verò mores Monasticos) *aut quis liber Sanctorum Catholicorū Patrū hoc non resonat, vt recto cursu perueniamus ad creatorem nostrum? Nec non & Collationes Patrum, & Instituta, & vita eorum, sed & Regula S.P.N. Basilij, quid aliud sunt nisi bene viuentium, & obedientium Monachorum instrumenta virtutum?*

Benedicti Regula absoluta.

His præsuppositis fides iam haberi poterit S. Ildegardi de Regula Benedicti sic loquentis: *Nihil eidem doctrinæ addendum, vel auferendum est: quia ei nihil deest, quia in Spiritu sancto facta & completa est:* ipsoque afflante taliter ad complementum, & mediocritatem reuocata est, vt neque diminuta, neque superfluens euaserit. Si quis verò Ildegardi non credit, credet saltim Gregorio Magno qui verba c.58. ipsius Regulæ citaturus hoc encomio suppremit autorem Benedictum: *Eiusdem arctissimæ vitæ* (nempe Monasticæ) *Magister optimus, & summæ veritatis discipulus eruditus.* Discipulus, inquam, non Basilij, alteriusvè hominis, sed à summa veritate Monasticem eruditus.

40. Sanctorum mutua vrbanitas.

Sed aiunt aduersarij, standum esse verbis ipsius Benedicti, *Patrem* Basilium vociferantis. Parum nouit huius instantiæ autor mutuam inter se Sanctorum vrbanitatem. Nullus Græcorum Patrum Monachus vel Episcopus extitit; quem Græci titulo *Patris nostri* non honorauerint: vt constat aperte tum ex Menologio, tum etiam ex vitis Patrum, quas Metaphrastes conscripsit, & Bibliotheca veterum Patrum, *S.P.N. Andreæ Cretensis, S.P.N. Germani, S. P.N. Athanasij, Chrysostomi*, & sic in cæteris lib.5.cap.2.num.51.& 104.& lib.4. c.8.num.14. Cumque Basilius Monachus Archiepiscopus, Magnusque Græcorum Pater, & Doctor extiterit, *Patrem nostrum* non compellare puderet, præsertim D. Benedictum, quem Lautitiæ, & vrbanitatis speculum sua ipsius Regula prodit, ostendunt discipulij; neque aliud decebat hominem generosa adeò stirpe profectum.

Benedictus vrbanissimus.

Quod autem, præter vrbanum solem, nihil amplius citato loco innuat, Regulamque Basilij nullatenus fuisse professum, apertè constat ex ipsius Monachatus gressibus, quos minutatim, atque gradatim enumerat D.Gregorius.

Basilij Regulam non est professus.

In specu namque, in quem mundum fugiens sese contulerat, Romanum tantum Monachum nouit, & allocutus est, à quo Monasticum habitum suscepit: qui cum Prælatus sui Monasterij non fuerit, professionem Benedicti acceptare non valuit sub Regula ibidem exculta. Adhuc verò etiamsi professionem in manibus Romanî emitteret (quod non potuit) scitum est Regulam ibi peculiarem obseruatam fuisse, quam Theodatus Abbas tradiderat: *Sub Theodati Patris Regula degebat*, inquit de Romano S. Gregorius lib.2. Dialog. cap.1. Reliquum tempus in solitudine transegit Eremitam agens, pellibusque opertus vestigia Patrum Ægypti persequebatur: quæ quidem vitæ ratio vel aliena est à Regula Basilij, vel contraria ipsi, vt vidimus num.32. Inde in Abbatem assumptus cuiusdam vicini Cœnobij Regula adeò destituti, vt Regulam statuēti Benedicto venenum in vase vitreo Monachi propinauerunt: sed vase confracto liber, Deo auspice euasit, atque in solitudinem sibi claram repedauit. *Ad locum dilectæ solitudinis reddidit, & solus in superni inspectoris oculis habitauit secum*, cap.2. Hinc rursum emersit pro duodecim suæ Religionis extruendis Monasteriis: post Cesinum montem contendit, ibique Regulam scripsit. Quid autem iis cum susceptione habitus, & professione Regulæ S. Basilij? Parum rem perpendit talia dicere ausus.

Historia maturitatem exigit.

Plus discretionis, & maturitatis exigit nuntia veritatis & vetustatis Historia. Vnde argutissimè D. August. l. de Ord. c.2. Poëmata repente concinari posse notauit. Historiam verò non nisi præparato ætate otio. *Licentius repente admirabiliter Poëticæ deditus erat, Trigetius tanquam veteranus adamauit Historiam.*

41. Nondum peruulgata in occidente Basilij Regula.

Mitto in Occidentem transmissam adhuc non fuisse Basilij Regulam, vt Regulam; licet per hæc tempora famosa, & peruulgata iam fuerit, vtporè iam in Latinum conuersa, & à Benedicto relata: erat tamen solummodo directiua ipsius lectio, non coactiua, qualis esse debet Regula professioni subiecta. Pugnat pro hac veritate scripsisse D.Gregorium in libris Dialogorum Historias sanctorum omnium, & Monasteriorum Italiæ sibi coæuorum; Regulam verò Basilij penitus obruisse silentio. In hoc autem magnam vim habet argumentum negatiuum: oppositum namque asserens subit onus probandi; certumque est nullam sibi suppetere probationem.

* * *

NOTÆ in §. V.

Albertus Regulam suam à Basiliana non extraxit.

52. Basilium Carmelitam fuisse qui asserunt.

HInc longa satis controuersia inter harum Religionum professores orta est. Autor Imaginis contendit Albertum Patriarcham Monachum fuisse S.Basilij, eiusque Regulam suis porrexisse. Coria verò Palionodorus, & alij volunt S.Basilium Carmelitanum, Carmelique Ordinis reformatorem extitisse. Quisnam potiori iure fruatur, forinsecus iudicari nequit. Thomas à Iesu lib.1. de Antiquit. Carmelit. cap.10. suæ causæ patronum constituit Theodoretum in Philoth. cap.3. vbi ait S.Basilium discipulum fuisse Marciani Syri Eremitæ: atque inde vt certum deducit Carmelitam egisse. Sed neque sibi ad rem conuenientia probat, nec suppetit probatio, nec Theodoretus de Magno Basilio Cæsareæ Capadocum Episcopo loquitur, sed de Episcopo Seleuciensi, lib.4. cap.10. num.41. longissimè à Cæsariensi diuersos. *Huius autem Philosophiæ fructum quoque percepit admirandus ille Basilius, qui multis postea temporibus apud Seleucopolim (est autem vrbs Syriæ,* non Capadociæ) *Monasticum extruxit habitaculum*: neque Magnus Basilius Monasticam ab aliquo homine didicit. Vnus Gregorius Nazianzenus secessum in eremum ipsi suasit: post verò Monachorum Principatum assumpsit, vt supra vidimus num. 35. Prima ipsi Monachatus causa adfuit soror ipsius S. Macrina, quæ ipsum à sæculo, ac sibillo leni plausus popularis penè captum ad meliorem frugem reuocauit, teste & autore Nysseno vtriusque fratris in vita Basilij: atque Basilio ipso epist.75. Itaque pars vtraque tenebris offusa est, nec habemus vnde eis lucem afferre possimus: quapropter de his contendere, iis associari est de quibus Apostolus 1. Timoth.1. *Sicut rogaui te, vt remaneres Ephesi, vt denuntiares quibusdam, ne aliter docerent, neque intenderent genealogiis interminatis, quæ quæstiones præstant, magis quam ædificationem Dei, quæ est in Fide,* & ad Tit.3. peiori eas nomine appellat, inquiens: *Quæstiones & genealogias & contentiones, & pugnas legis deuita, sunt enim inutiles & vanæ.* Vbi D.Chrysost. hom.1. in 1. ad Tit. *Non hic legem significare voluit: absit; sed falsas traditiones: quippe ex hoc colligitur; plerosque ex Iudæis in his, quæ inutilia sunt, sermonem omnem consumere solitos, auos & proauos dinumerantes.*

Non fuit discipulus Marciani.

Neque alterius hominis.

Sororeius Macrina Monachatus illius causa.

Contentiones vxorum fugiendæ.

53. Basilij & Alberti Regulæ valde diuersæ.

Eodem stamine in textum est quod additur, Albertum Regulam suam à Basiliana extraxisse: inanique labore Coria lib.2. cap. 14. desudat vtramque in concordiam adducere mittendo, nec tamen proficit Hilum: tanta enim est inter eas morum & studiorum distantia, quanta maxima esse potest. Regula enim Alberti ferè tota Eremitarum est, Basilij verò Cœnobitarum. Illa vnumquemque seorsum in cella sua victum sumere præcipit, hæc in communi; & sic in cæteris. Imo perspicuum est, plura è Regula D.Benedicti extraxisse, à quo tantummodo ante Albertum stabilita erant ieiunia à Kalendis Octobris vsque ad Resurrectionem, & silentium à finito Completorio vsque ad primas lucis sequentis, de quibus cap.41. & 42. Cætera ipsius Regulæ Instituta, nempe Opus manuum Oratio, frequens abstinentia à carnibus, & alia id genus, licet à B.Benedicto stabilita sint, verùm quia Statuta generalia sunt Monachorum à primordiis Monachatus exculta, frustra laborem excipiemus siue à Basilio, siue à Benedicto accepta fuisse contendamus. In hoc solummodo Basilium imitatus est, quod aliqualiter esum carnis permisit, solius nempe iusculi, extra Monasterium tamen, ne hospitium sibi facientibus molesti essent.

Albertus aliqua ex Benedicto desumpsit.

NOTÆ in §. VI.

Pontifices, Episcopi, & Martyres in imagine positi alieni sunt.

AD huius gloriæ consecutionem vniuersam præcedentium machinam commolitus est Autor. Posset quidem informem sibi corniculam ante oculos ponere, quæ alienis pannis ornata mirabilem præ cæteris auibus splendorem ostendere ambiebat, donec, deprehenso fuco, suas vnaquaque aui pennas repetente, à cunctis derisa est, teste Horatio, epistol.3. 54.

54. Solius Ponti & Capadociæ Monachi Basiliani.

Ne si fortè suas repetitum venerit olim
Grex auium plumas, moueat cornicula risum
Furtiuis nudata coloribus.

Induta est cornix nostra elegantioribus aliorum Ordinum plumis, solisque spoliata Benedictinis, paucis ornata procedat Pontificibus, Imperatoribus Martyribus alicuiusque momenti Doctoribus. Scio persuasum esse vulgo cunctos, saltim Orientis, Monachos fuisse Basilianos: sed falsò: cum ab initio nascentis Ecclesiæ diuersorum Ordinum & Institutorum Monachi per cuncta sæcula absque interruptione inueniantur. v.lib. 2. cap. 15. per totum, Basilij æuo solius Ponti & Cæsareæ Capadocum Monachi sub ipsius Instituto vixerunt: ipso vero ad superos translato Theodoretus de Monachis & Monachorum Congregationibus Syriæ; Ponto & Capadociæ confinis edidit Historiam, cui titulus *Philotheus*, siue Theophyles, ex quibus neque vnus quidem Basilij Institutum arripuit, sed vnusquisque sub diuerso vitæ ordine à se delecto Monachatum agebat, vide lib.5. cap. 2. à num. 1. vt apertè constat ex Philothæo vbi plura de discipulis Martiani, v. ibid. à num. 40. Iuliani Sabæ, ibid. à num. 36. Iacobi Nisibitæ, ibid. à num.2. aliorumque plurium, ibid. à num.1. & seqq. quorum Præceptores, Prælatus, successionem, syllabumque Institutorum ac morum exactissima cura describit prorsus à Basilianis dissimilia, vtpote Eremitis accommodata. Floruit eodem sæculo S. Ioannes Chrysostomus Monachus & Monachorum legislator, lib.5. cap.1. à num.1. vt prodit apertè vitæ ipsius autor ibid. num. 2. Metaphrastes 25. Ian. *Is tamen* (inquiens) *erat omnium primus eruditor, & Magister.* Et quidem credibile est ad Constantinopolitanam sedem euectum Monasticem Episcopali curæ adiunxisse, lib.5. cap.1. num.87. Ex moribus autem Monachorum suorum, quos pluries ipse refricat, ibid. à num. 12. & præsertim à num.155. perspicuè constat eorum à Basilianis diuersitas: v. ibid. num.5. & à num. 155.

Syrorum Instituta à Basiliani omnino diuersa.

153. pellibus namque aperti incedebant, v. ibid. num. 159. atque aggrestibus herbis victum sibi parabant, v. ibid. num. 164. vt prodit homil. 59. ad popul. Antioch. & homil. 14. super Epistol. Pauli ad Timoth. & alibi ibid. n. 152.

45. Basilij Ascetica in Palæstinam æuo Hieronymi non peruenerant.

In Palestinam verò nondum Hieronymi æuo Basilij Regulam aduentasse, certum esto: ipse namque Palestinorum Monachorum genera enumerans epist. 22. ad Eustoch. & in Vita S. Hilarionis, nullos præter Ægyptios & Hilarionis discipulos vitæ perfectæ excultores commemorat, lib. 4. cap. 4. à num. 76. Præter hos autem quorumdam meminit, quos *Remoboth* Ægyptij compellauere, vel Sarabaytas hypocrisi & gulæ seruientes, ibid. num. 76. & 77. Neque ignorabat Hieronymus Basilium Regulam scripsisse, quam tamen ipse non *Regulam*, sed *Asceticum* vocat, lib. 5. cap 1. num. 9. Non quidem quia *Ascetarum* Ordinem fundauerit, vt aliquis inaduertenter fudit, sed quia librum Asceticum exarauerat, aptum scilicet ad Instructionem Monachorum, qui Ascetarum nomen in generali sortiuntur ab *Ascessi*, hoc est exercitatione rigidi Instituti & rigorosæ pœnitentiæ, lib. 5. cap. 2. num. 8. In Ægyptum autem pluribus à Basilio sæculis Regulam ipsius introductam fuisse dubito, cum nulla ipsius mentio in Historiis inciderit. Imò hisce temporibus Anno scilicet Christi 1593. cum ab Alexandria legatione pro ipsius Ecclesia ad Clementem VIII. Romanum Pont. Monachi habitu & dignitate Venerabiles fungerentur, Ordinis S. Antonij, non Basilij se esse confessi sunt, vt ex tenore legationis ipsius constat à Baronio addita in fine sexti tomi.

Neque in Ægyptum.

46. Vbinam Basilij disciplina viguerit?

Vlterius: fateor quidem sequentibus sæculis cum in Græcia, tum etiam toto Oriente Basilij Institutum floruisse. Scio etiam Athum Macedoniæ montem, quem vulgus meritò *sanctum* compellat, viginti duobus toto orbe celeberrimis D. Basilij Monasteriis illustrari 611. auctorum tributa Turcico Imperio soluentibus, vt refert longus in Notis ad suum Nicephorum lib. 11. cap. 28. In Occidente tamen nullo vnquam tempore fuerunt, Sicilia excepta, cui Basilianum Archimandritam Magni ponderis dignitatem tua Maiestas præficit. Hispania ante 80. tantummodo annos Basilij Monachos nouit ortum ducentes à Petro Vidal, & Ioanne de la Fuente pautisque aliis eorum sociis, qui in saltu Castulonensi (nostris Sierra morena) loco cui nomen. *El Tardon* labore manuum suarum Victum quærentes Eremiticam vitam nulli Regulæ adstricti agere cœperunt; qua re ab Episcopo Corduuensi, cuius diœcesim incolebant, comperta, cum ab ipso compellerentur ad Regulam aliquam ex approbatis capessendam, Basilianam delegere, conformiorem hanc inter cæteras incepto vitæ studio iudicantes. Quia verò nullus ab Oriente, vel Sicilia Monachus in Hispaniam venerat, à quo vel ipsi, vel posteri Regulam addiscerent, eorumvè professionem legitimè acceptarent, consultis super hac re Theologis, ac I. V. Doctoribus irritas & cassas omnino fuisse eorum professiones iudicatum est. Ipsi verò in sancto proposito perseuerantes ad sedem Apostolicam recurrere, cuius decreto per manus legitimi Superioris ad professionem admissi, Basilij Parentis primi in Hispania successores esse cœperunt. Hæc Origo & progressus Monachorum D. Basilij in Hispania: quibus tamen in animo est Benedictinum Ordinem sibi arrogare, cæterisque Ecclesiæ Ordinibus labores, merita, atque splendores adimere, & propria vociferari. Ac tandem (quod plùs à recta ratione distat) Militarium Ordinum Calatrauæ, Alcantaræ, D. Iacobi, aliorumque perillustria ornamenta sibi asciuerunt, capti obliuione illius sententiæ à Christo Domino in otiosum seruum iactatæ. *Metis vbi non seminasti, & congregas vbi non sparsisti.*

Hispani Monachi Basiliani vnde, ortum duxerint.

NOTÆ in §. VII.

De Intercessione S. Basilij.

CVnctorum cæli ciuium intercessio ad idem valet, quod Autor Imaginis mentis D. Basilij appropriare contendit: hoc est ad emergendum è misero statu peccati mortalis, filiosque fruges à Deo adipiscendos. Id autem de Basilio specialiter asserendum non esset, quin aliqua singularia beneficia circa subiectam materiam à Deo Basilij precibus obtenta supponerentur. Et quidem, quod attinet ad filiorum frugalitatem, aptiùs S. Nicolao Episcopo tribui posset, qui Nicolaum de Tolentino huic mundo precibus suis adeptus est; nec non & S. Dominico de Silos, qui Dominicum etiam Prædicatorum Ordinis fundatorem parentibus suis impetrauit ad eius sepulchrum Orationem fundentibus. Fateor pro Intercessione S. Basilij ad detestanda lethalia aptè in exemplum adduci Chirographum de seruitute dæmonis à perdito illo adolescente præstitum proprioque sanguine obsignatum, & à Basilio dæmonem suis precibus præmente extortum. Verumtamen ad deserendum statum peccati mortalis sufficit confessio & contritio pœnitentis: nam etiamsi dæmon Schedam non restituisset, frustrà in contrito potestatem & dominium quæreret. Sed adhuc in his quæ comperta habemus, ansam præbet ad cautè & pedetentim procedendum fabella illa ab Amphilochio in testimonium rei huius conficta in vita Basilij cap. 10. ne fortè veritate simuletur error, & à veris ad commentitia fiat transitus. Ea vero sic habet.

47. Quorum intercessio efficacior ad filios fruges acquirendos.

Nobilis quædam mulier, quæ luxuriosè vixerat, in se ipsam reuersa peccata nihilominus confiteri reuerita, ea quæ ab adolescentia vsque ad senectam commiserat, more generaliter confitentium, cartulæ tradidit; nouissimè vero pessimum quoddam peccatum ad calcem scripsit; plumboque obsignata schedulam (forsam membranacæam) Basilio tradidit, calentibus cum lachrymis rogans, vt veniam peccatorum suorum absque carthæ reseratione à Deo deprecaretur: atque in testimonium remissionis à Deo obtentæ cuncta illa peccata miraculosè in schedula deleta apparerent. Magnus autem Basilius accepta schedula, tota nocte illa, sequentique die in oratione consumptis, schedulam mulieri restituit, qua reserata, omnia peccata abolita vidit, vltimo pessimoque omnium excepto. Redit mulier ad Sanctum virum, prouoluitur ad pedes eius, fusisque iterum

48. Amphilochij fabella.

cum lachrymis rogat, vt peccatum illud deleatur: ipse verò remittit eam ad S. Ephrem in eremum Edessæ in Mesopotamia Syriæ qui noluit negotij huius curam suscipere, sed iussit eam Basilij precibus insistere. Reuertitur ad Basilium mulier, quem cum defunctum iam, & in feretro positum, inueniret, ad pedes eius schedulam ponit, quam cum post paululum accepisset, iterumque ad S. Ephrem proficisceretur, is autem schedulam reserasset, pessimum illud peccatum B. Basilij meritis compertit obliteratum. Hæc Amphilochius.

49. Duo errores illi fundantur.

Fabellâ illâ geminum errorem aduersus fidem fundare contenditur. Primus est, intercessione Sanctorum commodum comparari remedium ad veniam de peccatis obtinendam, etiamsi Ecclesiæ clauibus non subiiciantur. Secundus, posse vnum peccatum mortale sine alio remitti: Materiæ grauitas cogit publicum Fidei prouidere præsidium, & dignam se præber decreto S. Inquisitionis, quo ad marginem appingi iubeatur. *Caute lege*, atque in posterum doceatur valorem intercessionis S. Basilij ad facinus tantum vim non habere.

50. Peroratio.

Hæc sunt (Potentissime Domine) quæ in prædicta imagine animaduersione digna deprehendi. Quia verò & numero plura sunt & ab Historiæ veritate aliena, communique scandalo apta; ad pedes Maiestatis tuæ prouolutus, omnibus precibus supplex oro, & obtestor, vt non solum Regium tuum Inquisitionis Senatum Imaginem in lucem emissam, & laminam originalem detrudere præcipias sed vt in posterum etiam districtè prohibeat, ne quis Imagines in publicum edere præsumat absque præuio examine, & permissu Ordinarij, Regiique tui Senatus: Sciens magnificum his Maiestatem tuam Diuinæ cultum & obsequium præstituram, quæ diù te, tuamque Monarchiam incolumem & superstitem conseruet.

Regiæ maiestatis tuæ humilis Sacerdos & Seruus.

F. Franciscus Biuarius.

Biuarij obitus.

Hactenus Biuarius, qui vtinam & totius mihi operis laborem præripuisset communibus Ecclesiæ commodis, veritatis præsidio atque Doctorum studiis, admodum profuturus, sed proh Deum, his scribendi finem fecit A.C. 1634. Cygneaque vox & oratio hominis istius mortem iam obituri eius studia, & eruditionem, cum comitate & ingenuitate coniunctam, decantauit.

51. Decretum de proscriptione Imaginis.

Libet nunc pro extrema huius rei manu, atque omnimoda conclusione negotij sacræ Congregationis Cardinalium subnectere decretum, quo imaginem hactenus à Biuario impugnatam post ipsius obitum proscripsit, quod sic habet.

Decretum sacræ Congregationis Eminentissimorum & Reuerendissimorum DD. Sacræ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium à Sanctissimo D. N. PP. Vrbano VIII. Sanctaque Sede Apostolica ad Indicem librorum, eorumdemque permissionem, prohibitionem, expurgationem, & impressionem in Vniuersa Republica Christiana specialiter deputatorum vbique publicandum.

Sacra Congregatio Indicis ad extinguendos inter sacros Religiosorum Ordines quæstionum fomites: & ob non seruata sacri Concilij Tridentini præcepta, decreuit, & mandauit sub pœnis in sacro Romano Indice librorum prohibitorum, & Sacris Canonibus contentis, de medio tollendam esse, & à Fidelium oculis amouendam effigiem S. Basilij Magni Cucullati, Habitu prorsus Benedictino, Regularum suarum codicem sinistra manu tradentis quatuor Sanctis Patribus Religiosorum Ordinum Fundatoribus coram se genuflexis, deque dextro latere sese præbentibus in conspectum cæterorum Ordinum etiam Militantium Fundatoribus, additis sub effigie verbis ad reuocandum vitæ communis Cœnobitæ originem in eiusdem S Patris institutionem, typis æneis expressam à Ioanne Noort anno 1634. Ac proinde districtè inhibet omnibus, & singulis Christi Fidelibus, ne dictam effigiem impressam, pictam, seu insculptam apud se detineant, illamque, si quomodolibet apud eos extiterit, locorum Ordinariis, aut Inquisitoribus statim exhiberi iubet. Impressoribus verò, Incisoribus, Pictoribus, & Sculptoribus sub pœnis eisdem, aliisque arbitrio S. Congregationis prohibet omnino ne huiusmodi effigiem moliantur imposterum: nec non formas quascumque statim à præsentis Decreti notitia infringi præcepit ac deleri; atque ita vbique locorum ab omnibus, & quibuscumque seruari decreuit. In quorum fidem manu, & sigillo Reuerendissimi D. Cardinal. Pij præsens Decretum signatum, & munitum fuit die 12. Decemb. A. 1636. C. Cardinalis Pius locus sigilli † Frater Ioannes Baptista Marinus Ordinis Prædicatorum.

Cæterum paucis à Biuarij obitu elapsis annis, Didacus Nyssenus S. Basilij Monachus, insignis Verbi Dei præco, in lucem fudit libellum Hispano sermone conscriptum, cui titulus *Phœnix Græcia*, quem solius contentionis studio, erroribusque in prædicta imaginatione commissis ferendi opem, per singulas illius paginas exarasse videtur, cum nihil, aut vix aliquid, ex effigiatis non glutierit. Ac primo primum omnium Basilium vitam in commune degentium instituisse, passim vbique, sed præsertim in Argumento libri 3. nullo prorsus fundamento (pluribus tamen Autorum aggeribus, quibus margines implet) suadere conatur, qui omnes in sensu Cardinalis Turrecrem. à Biuario nuper n. 23. explicato loquuntur. Nec sustineri potest pro his tuendis citare Baronium, qui tomo 3. A.C. 328. n. 19. totus est in ostendendo Basilium imitatorem, non autorem extitisse vitæ Monasticæ. Cucullam proprium esse Basilianorum habitum asserit in Argumentum eiusdem libri absque vllo prorsus, præter seip sum, autore. Basilij Regulam omnium primam fuisse approbatam lib. 1. cap. 6. Fontem cæterarum esse ibid. Ab ipsa ortum duxisse Benedictinam ibid. cap. 5. D. Benedictum 52. Didacus Nyssenus Imaginis errores tuetur.

ctum Monachum fuisse S.Basilij ibid. Cunctos prisci sæculi Patres, Hieronymum nempe, Maximum, Gregorium Magnum, Ioannem Chrysostomum, Ephrem, Epiphanum, aliosque id genus Orientis & Occidentis Doctores Basilianis adnumerat, in quo, vt assolet, solus ipse sibi testimonio est. Pro inscriptionibus illis. *Dic in finem*, *& Parce* in libro Basilij celatis, præceptoque Deipatæ de mundi Genesi conscribendo in argumento lib. 3. citat ad marginem Amphilochium in Vita S.Basilij. Is autem nec verbum quidem de his scripsit, vt videre est apud Rosuueyd. lib. Vita P. qui ex M.S. plura nouissimè Amphilochij scripto restituit, nec tamen horum meminit. Ex quibus vehemens animum subit suspicio, autorem hunc Imaginis impugnatæ fuisse inventorem. Paucis autem elapsis annis, ouis his à Nysseno suppositis incubans Alfonsus Clauelius itidem Basilianus libro Hispano, cui titulus. *Antiquitas Ordinis & Regula S.Basilij*, pullos ex ipsis excutere voluit. Verùm cum neuter noua à se imaginatis iecerit fundamenta æstimatione digna; hæc autem cum libello Biuarij, tum etiam remissionibus marginalibus satis superque maneant refutata, arma denuò imposturis his admouere, tempus perdere est. Videatur fusior eorum consultatio apud Franscifcum de Sanuitores Benedictinum, nunc iam Auriensem Episcopum, qui bile passim commota in suo *Sole Occidentis* quasi manus videatur afferre Nysseno. Sed notandum obiter præcipua tela quibus in Græciæ Phœnicem inuehitur, ab Autographo Biuarij de Veteri Monachatu hausisse, cuius ipsi post Biuarij decessum à Nucalensibus Monachis ingenuè nimis, & liberaliter (sed non nimium, prudenter) copia facta est. Citat nonnunquam M.S. Biuarij, sed frequentius id fecisse, par erat. Nunc ad rem.

Forsam ipse imaginis autor.

CAPVT II.

Magni Patres Basilius, & Gregorius Nazianzenus Cœnobiticæ Vitæ in Ponto, & Asia illustratores extiteres non Autores, & inuentores.

1\. Basilij & Gregorii aduentus Athenas.

ORientis & orbis lumina præclarissima Basilius Magnus, & Gregorius Nazianzenus Cæsareæ in Palestina regionis huius eximio literarum gymnasio seorsim literarum egere primordia. Lapso autem ætatis tyrocinio inde Alexandriam concessit Gregorius, post Athenas: inde etiam Basilius prius Constantinopolim, postmodum itidem se contulit Athenas, vt autor est Gregorius ipse, cum in laudibus Cæsarij fratris sui, tum Basilij pernecessarij: suprema sic prouidente manu, ne vlla Orientis magni nominis Academia tantorum Patrum splendoribus orbaretur. Conglobatur vndique mare; neque redundat vnquam, neque effunditur: duobus autem hisce gremio suo receptis fluminibus inflatum pelagus Atheniense quousque absque ora, & extremitate longè lateque effuderit litterarum profluuia, ex ipsius Gregorij scriptis in Oratione de laudibus Basilij accipere libet, vbi hæc habet: *Habebant nos Athenæ profluuij cuiusdam fluuialis instar, ex eodem patria fonte in diuersas regiones doctrinæ cupiditate dissectos; rursumque, velut ex composito, Deo videlicet ita impellente coëuntes. Ac me quidem aliquando ante habebant; illum autem haud multò post; & quidem cum mirifica, & luculenta spe expectatum: etenim in multorum linguis versabatur, antequam aduenisset; nec quisquam erat, qui non præclarè agi secum putaret, si id, quod summo studio expetebat, prior occuparet.*

2\. Orbe vniuerso celeberrimi.

Post multa verò, quibus à ludo scholasticorum, qui recens Athenas aduenientem iuuenem circuire solebant, ad balneum deducentes, ipsumque strepitu perterrentes, quasi eum suffocare gestientes, & comminantes, Basilium se liberasse refert Gregorius, aliaque innumera de præstantissimo ipsius ingenio: subdit: *Ex quo id assequebamur, vt non solum apud Præceptores & socios, sed apud totam etiam Græciam, ac præsertim clarissimos quosque Græciæ viros, illustri fama celebraremur; quin etiam vltra Græciæ fines progressi sumus, sicut multorum sermone compertum est; nam vt quocumque Athenarum fama, eodem quoque præceptorum nostrorum fama sese proferebat: ita quicumque præceptores, iidem quoque nos cognoscebant, simulque de nobis audiebant & proloquebantur: ac per quoddam non obscurum & incelebre apud eos & eramus, & dicebamur: nec nobiscum Orestes suos, & Pylades vllo modo comprehensos putabant.* Quibus vero amicitiis vtriusque ingenio ætate & studiorum vnitate corroboratis iungerentur vide cap. præced. n. 2.

3\. Basilius discedit Athenis.

Tactus vero de cælo Basilius, qui posterior venerat Athenas, prior discessit, Gregorium pernecessarium mærentem adeo ac solitarium in ciuitate plena populo deliciisque relinquens, vt Atheniensibus opus fuerit eum violenter detinere, ac inuitum compellere, ne Basilium sequeretur, eoque absente ars Oratoria, quam publicè docebat, præceptore tanto destituta Athenis abiret: quod ipse in Carmine de vita sua his Iambicis cecinit.

Gregorij mœror in decessu Basilij.

Nam tempus ingens fluxerat iam in litteris
Triginta & annos penè tunc exegeram.
Hic esset in nos quinam amor sodalium
Opinioque, comperi certa fide.
Aderat dies iam, magnus & labor simul:
Amplexibusque tristibus in exitu
Verbis opus erat, queis amor flammas capit.
Socio quidem cessere, nolentes licet
Multa afferenti cogerent, quæ excedere.
At mihi etiamnum lachryma ab oculis fluunt,
Turbationis illius dum sum memor.
Namque vniuersa me cohors æqualium
Cingens, magistri, cogniti, ignoti mihi
(Precibus, querellibus, vi quoque admixta simul,
Suadebat id amor) mordicus me detinent,
Atque exeundi mihi potestatem negant
Neque enim decere, dictitant, nos perdere
Doctas Athenas: ac simul facundiæ
Mihi principatum calculis spondent suis.

Non diu tamen post Basilij secessum Athenis commoratus est Gregorius, subdit namque.

Secedit Athenis.

Quid multa? flector (sola nam tot lachrymis
Verbisque quercus restitisset) non tamen omnino.
Nam

Nam me patrium contra solum (Constantinopolis)
Trahebat,omnes eminens gentes fide,
Pulchrum vbi putabam me piis studiis dare.
Annisque vterque fractus, & senio parens.
Quo circa Athenis immoratus paululum
Subduco furtim penè me,ac repeto domum.
Vnde rectè Baronius Gregorij aduentum in Constantinopolim patriam suam, & Basilij Cæsaream Capadociæ patrium itidem ipsius solum,sub eodem A.C.354 contigisse refert à num.38.

4. Basilius Monasticè arripit. Vix Cæsaream patriam suam ab Athenis reuersus Basilius aduenit, & iam diu exoptatam vitam Monasticam colere cæpit, ac Monachos erudire. Hoc autem ex eo perspicuum est, quod paucis elapsis annis Christi nempe 362.iuxta eiusdem Baronij calculum, cum Eusebius violenter in Episcopum Cæsariensem crearetur, Basilij Monachi sese à noui (& à multis intrusi habiti) Episcopi communicatione sequestrauerunt : quod in causa fuit Eusebium de cætero non rectis oculis aspexisse Basilium. Sed vir sanctus,ne præsens obortas foueret simultates, paci consulens, Priscisque Patribus morem gerens, priusquam in Ponticas cum amantissimo Gregorio se subduceret solitudines peregrinationem ad Monachos Ægypti,Palestinæ,Syriæ, & Mesopotamiæ aggressus est,de quibus loco citato loquitur Gregorius iuxta prudens Baronij iudicium,his verbis. *Ille*(post reditum ab Athenis) *à Cæsariensi ciuitate vt alter quispiam conditor,& conseruator retinetur ; ac deinde quoniam me non perfruebatur,necessarias quasdam peregrinationes minimeque à proposito sibi Philosophia* (hoc est vitæ Monasticæ)*scopo alienas iniuit* : imo ad Institutum,quod sibi ab vnguiculis in animo erat,valde necessarias, vt infra constabit. Sanctorum namque Patrum,quos in illis regionibus peregrinus inuisit, exemplo inflammatus, eorum mores consectatus est, suisque Monachis imitandos proposuit. Profectus autem est absque dulcissimo comite Gregorio, vt ipse de se ipso loquens causamque aperiens subiungit inquiens: *At me & parentum pietas , & senilis ætatis curatio,& incursantes calamitates ab illius consortio abstractum tenuerunt , haud rectè quidem,ac iustè fortasse,sed tenuerunt tamen. Atque haud scio,an mihi hinc quoque omnis vita difficultas asperitasque fluxerit,quodque incommodum,ac salebrosum ad Philosophiam*(id est Monasticam) *iter habuerim, nec cupiditate mea animique proposito satis dignum. Sed rerum quidem nostrarum status quò Dei voluntas tulerit,feratur.*

Monachos docet.

Cæsarea secedit.

Peregrinatur.

Cur sine Gregorio.

5. Basilius Presbyter Ordinatur. Rediit eodem anno Basilius Cæsaream peregrinationibus expletis , quem ibi *multiplex Dei erga genus humanum*(pergit Gregorius ibidem) *beneficentia & prouidentia in multis ante muneribus exploratum , ac quotidie clariorem illustrioremque Compertum in sacrum Presbyterorum Ordinem ascribit , luculentamque Ecclesiæ facem memorabilemque proponit , ac per vnicam Cæsariensem ciuitatem vniuerso terrarum orbi prælucet. In quo etiam hanc rationem tenuit , vt minimè repente eum ad huiusmodi gradum subueheret , nec eodem temporis momento salutaris aqua tingeret ac sapientia instrueret, quemadmodum plerisque eorum accidit,qui nunc ad Præfecturas inflammati cupiditate rapiuntur : verum ordine , ac spiritualis progressionis lege , hoc eum honore afficeret.* Hactenus Gregorius. Cæsareæ vero Basilium inter simultatum procellas , ac sibi parum æquo Eusebio Monasticem feruentius colere cœpisse testis irrefragabilis est Libanius ipsius præceptor , Ethnicus adhuc , in Epistola ad eum scripta,quæ locum 143. inter Basilij Epistolas adepta est , his verbis : *Postquam reuersus esses*(tum ab Athenis , tum potius à peregrinationibus)*& in patria*(Cæsareæ) *constitutus , ad me ipsum : Quid nunc , aiebam molitur nobis Basilius?& ad quod vita genus sese contulit? An in forensibus actionibus versatur veteres illos Rethores æmulatus,vel diuitum liberos in Rethorica instituit ? Cum verò venissent quidam nuntiantes multo se potiorem viam ingressum esse , hocque spectare magis , quomodo Deo reddaris amicus,quam quomodo diuitias colligas, & te felicem esse dicebam, & Capadocas : te quidem quod malueris talis esse , illos verò qui talem potuerint exhibere ciuem* : vbi argutè notat Baronius A.C. 362. num. 64. quanto deteriores sint hæretici nostri temporis, vitæ Monasticæ detrahentes , Ethnicis eam scriptis suis venerantibus.

Monasticè in Cæsarea colit.

Sed quid interea Gregorius ? Ne vel latum vnguem à suo Basilio in patria sua Cæsarea post discessum ab Athenis Monachum agente discreparet , ipse iisdem diebus Constantinopoli natalis sui loco idem vitæ arripuit Institutum : quod in Oratione de silentio in ieiunio his verbis expressit. *Fuit quondam illud tempus cum inter iuuenes & æquales meos nullus mihi robore par erat : ac me Christus & fide adamante ipso duriore præditum, & validissimis armis vndique septum,atque munitum aduersus hostem in certamen educebat. Et quidem ego diuinis Oraculis euoluendis mentis puritatem collegi, ex sacris nimirum literis spiritum exprimens, quarum lectio hoc mihi præstitit , vt amaram prophanorum librorum,fucata, & non nisi fictis coloribus inducta pulchritudine , animum meum demulcebant, salsuginem expuerem. Ad hæc carnem meam ætatis flore lasciuientem & æstuantem multis & crebris laboribus attriui. Ventris satietatem , vicinamque rabiem sustuli , oculos temperantia adiumento palpebris infixi , iram abrupi membra deuinxi,risum deploraui. Omnia Christo cesserunt , priora omnia conciderunt , terra mihi lectus fuit , asperrima vestis membra contexit, peruigilias etiam & lachrymarum imbres adhibui : interdiu labori humeros adiunxi,hymnis tota nocte concinendis corpus instar statuæ defixi, nullam omnino humanam voluptatem, ne in animum quidem & cogitationem , admittens. Atque hoc quondam mihi vitæ institutum erat : caro quippe feruebat,cuius cura omnis in hoc versatur , vt hominem cœlesti ascensu prohibeat. Quin etiam grauem diuitiarum molem abieci , vt onere omni excusso leuis ad Deum ferar.* Hæc de se ipso Gregorius,quæ ab ipso patrata post discessum ab Athenis,ex eo apparet;quod ibi fucis & coloribus Oratoriæ operam dabat , vtpote Rethoricæ præceptor, nec eorum adhuc salsuginem expuerat : agebat autem trigesimum annum cum. Athenis Constantinopolim venit, vt ipse in Iambicis num.3.datis testatur,florem scilicet ætatis;de qua grandæuus iam,& morbo languens ista recolit ; quibus Monachatus sui tyrocinium transegit.Sed ad Basilium redeamus.

6. Gregorius Constantinopoli Monachū agit.

Presbyter

7. Eusebij cum Basilio simultates.

Presbyter iam creatus, nouo decoratus honore, ampliorique reuerentia & amore à Cæsariensibus pro meritis susceptus, vehementiùs in se amauit Eusebium: præsens namque conflabat aduersariorum inuidiam, priusque obortas, & nondum sedatas, simultates. *Quibus autem de causis, aut quomodo,* (prosequitur Gregorius vbi, quinta) *silentio præterire satius non est. Cæterum exercebat* (Eusebius) *vir in reliquo quidem non ingenerosus, atque eximia pietate præditus, vt persecutio tum temporis exorta, & acris aduersus eum suscepta contentio perspicuè declarauit: sed tamen in Basilio humani aliquid passus. Neque enim viles tantum & plebeios, sed etiam præstantissimos quosque viros Momus attingit: vt solius Dei sit omni peccato, atque animi perturbatione vacare. Ergo aduersus eum concitatur Ecclesiæ pars selectior, & sapientior: si modo sapientiores ij habendi sunt, quam reliquum mortalium vulgus, qui se ipsos à mundi consortio segregarunt, ac vitam suam Deo consecrarunt: Nazaræos nostrates dico* (Monachos nempe) *infra atque in huiusmodi res, præsertim maximâ animi intentione incumbentes: qui turpe, & indignum esse arbitrati principis sui* (Basilij eorum Præfecturam in Presbyteratu agentis) *contumeliam, repulsaque iniuriam dissimulanter ferre, periculosum facinus aggrediuntur. A magno, & seditionis expertè Ecclesiæ corpore deficere, seque abrumpere constituunt: non exiguam quoque multitudinis eius partem amputantes, tam eorum, qui plebeio ordine censebantur, quam eorum, qui magistratus gerebant.*

8. Gregorius monet Basiliũ secessus in Pontum.

En lector diutiùs aptatam occasionem recedendi à Cæsarea in Ponticam solitudinem. Hinc Gregorius amantissimus ansam arripiens, monet, consulit, mouet, remouetque è patria Basilium; quod institutam prosequens orationem luculenter aperit his verbis: *Quid igitur* (in discrimine tanto) *præclarus ille & Pacifici discipulus* (Basilius?) *Nec enim iis, qui contumeliam illi inferebant, aut qui ipsius partibus studebant, obluctari poterat: nec illius erat dimicare, aut Ecclesiæ corpus lacerare, alioqui etiam bello vexata atque ab hæreticis, penes quos tum summa rerum erat, in periculum adducta, simul etiam consultoribus nobis, sincerisque monitoribus ea in re vsus, nobiscum hinc profugus in Pontum secedit: pietatisque gymnasia, quæ in illis locis erant, moderatur.*

9. Baronij sententia de initio Monachatus in Ponto & Asia.

Iam à cunabulis ad Pontum rei Monasticæ palæstram præstantissimos ipsius Doctores prosecuti sumus. Sistat nunc oratio otium in rebus Ponticis captatura: prius enim quam ab ipsis ibidem elucubrata Instituta proferamus, non parua nobis lis est cum Baronio ex nouissimis Nazianzeni verbis suborta, de initio Monachatus in Asia & Ponto. Nam etsi Magnus Basilius (idem de Gregorio dictum puta) primus vitæ Monasticæ in vniuersum non extiterit autor, sed imitator, vt pluries & pluribus docet Baronius ipse præsertim tom. 1. A. C. 328. n. 19. idque satis superque stabilitum maneat cap. præced. à num. 22. primum tamen in Asia minori Ponto & Paphlagonia communem vitæ ordinem instituisse Basiliũ probat tom. 4. A. C. 361. n. 51 acriter in Sozomenum inuectus, eumque errantem autorem & malum opinatorem compellans, quasi asserentem Eustathium Sebastenum prius Basilio ibi docuisse Monasticem. Sed in vtroque fallitur apertè. Sozomenus namque non assentiendo, sed vulgi vocem referendo: *Fertur* (inquit l. 3. c. 13.) *Eustathium Ecclesiæ Sebastiæ, quæ est Vrbs Armeniæ, Episcopum, primum cœpisse vitam Monasticam, & austeram illius institutionem colere.* In Ponto ante Basiliũ Monachorũ gymnasia. Quod autem ante Basilium in Ponto saltem Monastica viguerit disciplina, profert apertè Gregor. Nazianz. verbis illis nuperrime prælectis: *nobiscum in Pontum secedit, pietatisque gymnasia, quæ in illis locis erant, moderatur*: quibus luculenter aperitur in Ponto non eam tantum ante Basilij & Gregorij aduentum excultam fuisse Monasticem Fidei Catholicæ vbiq; comitem, quot olim intra vrbes, propriasque domos ab Apostolis vsque in præsens sine interruptione Monachatus numeros innumeri explebant, iuxta dicta l. 4. c. 4. à num. 73. Sed vitæ communis in Ponto præextitisse gymnasia; quę ab aliis primum, in posterum à Basilio moderata sunt, denuoque Monasticis legibus illustrata, atque noua Solis huius luce perfusa, quasi è tenebris emerserunt.

10. In Asia Monachi ante Basilium.

In Asia verò ante Basilium vitæ communis fuisse gymnasia, ita certò affirmare non ausim. Vehemens tamen subit animum coniectura, non solum singulariter, & sensim, tum intra vrbes, tum in eremo ante ipsius excultam ibi fuisse Monasticem, sed vitam quoque communem. Adstipulatur huic existimationi Basilius ipse ep. 79. vbi Monasticæ vitæ à se ineundæ rationem exprimens, totius vitæ suæ vsque ad illud tempus veluti epitome præiecto, inquit: *Inueni sanè multos apud Alexandriam, nec paucos apud reliquam Ægyptum, deinde & alios in Palestina, & in Celosyria, & Mesopotamia* (ibi peregrinum agens) *quorum admiratus sum tum in seruanda dieta temperantiam, tum in obeundis laboribus tolerantiam, &c.* His autem, pluribusque aliis Monasticis eorum virtutibus Syllabo digestis subiicit: *Cupiebam & ipse quantum mihi possibile esset illos æmulari.* Sed quo præeunte exemplari? *Huius itaque gratiâ* (inquit) *vbi videbam quosdam in patria mea* (nempe Cæsareæ Capadocum in Asia) *illorum institutum sectari cœpisse, commoditatem aliquam reperisse me ratus, satis indicij ad declarandam animi humilitatem esse putaui, si humili veste induerer, sufficereque mihi ad faciendam eius rei fidem crassum & rude pallium, & zonam, & è rudi corio calceamenta, &c.* En Basilij patriam imitatorum disciplinæ Monasticæ, quæ in Ægypto Palæstina, Celosyria & Mesopotamia vigebat, quos ipse sectatus est, exemplis ante ipsum prædiuitem. Constat autem ex toto lib. 3. Ægyptum Monachis in commune degentibus Regulisque Sanctorum Patrum Antonij, Posthumij, Pachomij, Macharij informatis præextitisse refertam: & ex libro 4. capite 1. & 3. Hilarionem, Syluanum, aliosque vetustissimos Patres vitam egisse communem. In Syria verò & Mesopotamia Iacobi Nisibitæ, Marciani, Eusebij & aliorum ante ipsum, ipsiusque æuo floruisse palestras eodem lib 4. c. 10. à n. 1. ac tandem ipsi coætaneos extitisse Ephrem & Chrysostomum Monachos & Monachorum ductores & legislatores. Cum igitur fateatur apertè Basilius patriæ suæ Monachos Ægyptiorum, Palestinorum

norum & Syrorum se vidisse imitatores, horum autem æmulatorem se præbuisse, consequens omninò videtur, illos ante ipsum vitam communem egisse, vtpote æmulatorem in commune viuentium, cum verò Regulis quidem à se editis patriæ suæ Cœnobiticam disciplinam illustrasse, minimè verò illius autorem extitisse. Rem totam ordine tradidit, & expressit Nicephorus lib.11. Histor. Eccles. cap.41. vbi, cum egisset de Marosa; Paulo, Basso aliisque Syriæ & Celosyriæ Monachis, subdit: *Omnes verò propè quos recensuimus Monachi longæui fuere: id quod dispositione & prouidentia Dei mihi factum esse videtur, videlicet, vt tam diuturno & exacto Vitæ Instituto incrementum Religio caperet.* Et statim post paucissima. *Facilis autem coniectura est hoc genus Philosophiæ initio inde sumpto ad Galatas vsque & Capadoces finitimosque eis populos, item ad auxilium Pontum, Bithiniam & Hellespontum peruenisse quorum plures in communibus domiciliis per vrbes & vicos habitarunt: Vel quod nondum traditionibus & exemplis eorum*(nempe Monachorum Syrorum)*qui dicti sunt, assueuissent, vel quod propter hyemis asperitates regiones illæ, & maximè Pontus, Capadocia, & Galatia, natura frigidissimæ sint; proindeque non facilè plurimi in solis ibi locis degere possent.* Post hæc autem agit de Eustachio Basilio, aliisque Syrorum imitatoribus per Asiam & Pontum. En ex Nycephoro originem Monasteriorum in Asia, Basiliumq; imitatorum in cómune viuentium: ac tandem expressum cur ante Basilium in Vrbibus & vicis extructa fuerint cœnobia. Subdit autem *Verumtamen non omninò montes eatum* (regionum) *ab huiuscemodi Philosophia vacui fuere* nempe quos Monachis Basilius & collega Gregorius repleuere; ad quos immediatè Nycephori transit oratio.

II. Obiectio Baronij dissoluitur.

Sed obiicit Baronius Epistolam 63. ipsius Basilij, vbi: *Accusamur* (inquit) *& huius, quod homines habeamus Monachos pietatis studiosos, qui mundo renuntiarint. Nunc autem in Ægypto quidem audio talem esse virorum quorumdam virtutem, & forsam in Palæstina quoque sunt. Audio & in Mesopotamia, &c.* [Quod si in propinquioribus prouinciis (inquit Baronius) nempe Minori Armenia, Ponto & Paphlagonia Monachi tunc fuissent autore Eustathio propagati, vtique de illis dicere ob sui defensionem, sicut de cæteris, Basilius debuisset. Quid enim & Neocesarienses (ad quos scripta est hæc Epistola) Ponti primariæ ciuitatis accolæ stultè admodum eius rei autorem Basilium accusassent, si antea Eustathio inuentore Monachi iam in Ponto coaluissent?] Hactenus Baronius.

12. Sabellij & Marcelli commēta in Basilium.

Cæterùm si attentè Scopum & contextum ipsius Epistolæ introspicimus, non solum doctis non obest; fauet potius efficaciter coniecturæ nostræ. Atque imprimis Epistola hæc non tam pro sui defensione à calumniis Neocesariensium scripta est à Basilio, quam vt propelleret Sabellij Lybici, & Marcelli Galatæ quædam aduersus ipsum excogitata figmenta, vulgoque Neocesariensi ab ipsis sparsa Rem ordine exponamus. *Sabellius Lybs*, (inquit Basilius paulo post initium Epistolæ huius) *& Marcellus Galatas soli ex omnibus ista* (quæ in me obiiciuntur) *& docere ausi sunt & scribere, quæ nunc apud vos, veluti propria essent ipsorum inuenta, in medium adferre conantur: qui populum instituunt lingua perstrepantes, & ne ad verisimilem quidem probationem sophismata ista & paralogismos deducere valentes. Isti tantam contra hos impudentiam induerunt, vt & somnia quædam in nos comminiscantur.* Sed quænam ea sunt somnia ab ipsis commenta, & in Basilium iactata? Subdit post pauca: *Si quandoque causam indicti istius & irreconciliabilis belli rogantur, psalmos causantur, & modum melodiæ, quasi vetus immutata canendi consuetudo* (hæc prima calumnia) *& huiusmodi quædam alia.* Quæ alia? Subiungit: *Accusamur verò, & huius, quod homines habeamus Monachos pietatis studiosos, qui mundo renuntiarunt, & vniuersis sæculi curis, &c.* Hactenus calumniæ. Attende nunc lector, amabo te, excusationem Basilij, qua simul & Baronio satisfacit, nobis fauet, ac Scabellio & Marcello claudit ora maledica.

Ad primam inquit: *Ad id quod propter Psalmodias accusamur quare potissimum simpliciores perterrefaciunt, qui nos traducunt, hoc habeo, quod dicam: Quod videlicet, qui iam obtinuerunt ritus, omnibus Ecclesiis Dei concordes sunt & consoni.* Quibus apertè innuit ritus, quos iam ante se obtinuerunt Ponti gymnasia, concordes esse vniuersæ Ecclesiæ vetustati se autem, suosque vetusti ritus imitatores esse, non inuentores. Clarius autem eodem prætextu à secundo se vendicat paralogismo: inquiens: *Ego verò omnem vitam meam impenderem, vt mihi possent ista impingi delicta, haberemque apud me viros, qui ME DOCTORE hoc studium amplexi hactenus fuerint.* Quibus palam carpit stultam Neocesariensium simplicitatem, atque hæreticorum callidum commentum ipsi imponentium EO DOCTORE & ductore in Ponto & Asia tunc primum, & non antea Monachos coaluisse. Assumit autem ad sui defensionem Ægypti, Palæstinæ, Syriæ & Mesopotamiæ Monachos vetustissimos, cunctorumque ore probatissimos: ineptè namque Ponti, atque confinium regionum Monachos in exemplum & defensionem adduceret, de quorum Magisterio à Sabellio & Marcello sugillabatur: frigidaque esset excusatio delicti accusationis ipsius præcipuas materies. 13. Cantus melodia in Psalmis antiqua.

14. Baronius mutat sententiam.

Quo pacto igitur cohærebunt, lector, Basilium in Asia & Ponto primum Monachatus fuisse Doctorem: & quod ipse Basilius ait: *Ego vitam meam impenderem, vt mihi possent ista impingi delicta, haberemque apud me viros, qui ME DOCTORE hoc studium amplexi hactenus fuerint?* Dicere namque hactenus id studium Ponti & Asiæ non fuisse, *impudentiam, paralogismos, somnia* atque *figmenta* infensorum sibi Sabellij & Marcelli compellet. Quibus ergo discernemus Baronij piissimi sententiam, ab impiissimi Sabellij calumnia? Sane penes hoc dumtaxat, quod piè Baronius Basilio addictissimus, impiè Sabellius Basilio infensissimus, idem tamen vterque Basilium accusat. Incidit iterum Baronius A.C.362.n.71. in verba illa Nazianzeni à nobis adducta *Consultoribus nobis, sincerisque moniteribus ea in re vsque, nobiscum hinc profugus in Pontum secedit: pietatisq; gymnasia, quæ in illis locis erat, moderatur,* vbi

vbi vel parũ consequenter ad dicta, vel memoria lapsus, seu potius mutata sententia subdit: *Ex quibus illud intelligas etiam ante Basilij illuc aduentum apud Ponti solitudines iam quadam esse cepisse habitacula Monachorum: quid & Basilius ipse testatur ex epistola quam scripsit ad Eustathium*: nempe 79. ex qua n.10. pro nostra sententia primum deduximus testimonium, ad quod sententia mutata se remittit Baronius. Vide dicta l.3.c.3.n.6.

15. Sabellij calumnia in Basilium. Verùm etsi in Asia & Ponto Monachi ante Basilium extiterint nouum tamen Instituti huius inuentorem somniantes calumniabantur hæretici, cernentes nouis à se fusis Regulis plurimisque constructis Cœnobij Pontum illustrasse. Rem tradit Ruffinus lib. 2. cap. 9. de officiis Basilij & Gregorij in Ponto existentibus, his verbis: *In vnum coire, Monasteria constituere, psalmis & hymnis & Orationibus docuit vacare, pauperum curam gerere, eisque habitacula honesta, & quæ ad victum necessaria sunt, præbere, virgines instituere &c.* Idem autem Sabellio & Marcello in hac re erga Basilium vitæ Monasticæ in Oriente illustratorem accidit, quod Nouatoribus hæreticis nostri temporis erga Ordines Mendicantium: quos cum recentioribus hisce sæculi occidenti illuxisse nouisque vitæ cõmunis fulgoribus veterẽ Monasticem illustrasse, eos vt nouitatum impostores, & inuentores impiè calumniantur: quasi tota rei Monastices perfectio in Benedicto non præcesserit, totaque substantia in Augustino, Hieronymo, Basilio, Posthumio, Athanasio, Pachomio, Machariis, Antonio, Therapeutis, ac demum in Apostolis, à quibus cœpit initium.

16. Eustathius Monachus non fuit. Eustathium autem Sebastenum Episcopum non tantum autorem vitæ Monasticæ in Asia, Ponto & confinibus non fuisse, verum neque Monachorum quidem, duplici argumento negatiuo probat doctè Baronius tom. 3. A. C. 361. num. 49. aduersùs quosdam suppresso nomine à Sozomeno vbi supra citatos, in tantum à vero aberrantes, vt librum Asceticum Magni Basilij ab Eustathio editum effutierint. Primò, quia cum Basilius Epist. 74. & 81. Eustathij vitam & mores ab incunabulis fermè vsque ad Episcopatum, & vltra retexuisset, & Epist.79. quos ipse Basilius nouerat Monachos enumeret nullibi Eustathij mentionem facit. Secundo ex Epiphanio Hæref. 75. vbi eum de Aërio Heresiarcha egisset eiusque in Arianismo condiscipulum Eustathium fuisse tradiderit, Monachismi eius prorsus non meminit: nullo igitur digno teste Monachum extitisse probari potest: quanto minus Monachorum Doctorem? Addiderim: nulli tanquam communi Doctori ante Magnum Basilium Monachorum Asiæ ducatum attribui posse: cassoque labore id perquiri: cum Basilius loco cit. ex Epist. 63. apertissimè tradat Monachos se ipsum in patria sua præcedentes Syriæ & Mesopotamiæ Monasticem æmulasse. Hos autem non ab vno quodam profluxisse, nulloque communi præeunte Doctore per diuersa gymnasia coaluisse fusè tradidimus lib. 5.c.2.à n.1.

17. Nec autor Asceticorũ. Esto tamen Monachum fuisse Eustathium (quod parum refert) nullatenus tamen probari posse autorem fuisse Asceticorum Basilij constat apertè ex capite præcedenti à num. 35. vbi manifestè ostenditur Magnum Basilium eiusque arctissimum amicum Gregorium Ascetica, quæ sub solius Basilij nomine circumferuntur in solitudine Pontica simul elucubrasse. Nunc autem tempus iam est, vt ad Instituta ipsa deueniamus, quibus ab vtroque Monastices vniuersa; Cœnobitica nempe & Anachoretica vita geminatis splendoribus toto Orbe illustrata gloriatur: eosque in Ponto degentes nostra comitetur oratio.

CAPVT III.

Magnorum Patrum Basilij, & Gregorij Nazianzeni Institutiones Cœnobiticæ.

Accipe lector, Magnorum Ecclesiæ Patrum Basilij & Gregorij & Nazianzeni decreta, Canones seu Regulam, quibus vniuersis vitæ huius successoribus & legislatoribus facem prætulere. Ea verò ex limpidissimo M. S. Caradignensis Membranacæi fonte pluries promissa iam reddimus, eo puriori quo vetustiori, atque ipsis fluentis proximior, vtpote Gothicis caracteribus exarato 800. annorum antiquitatem redolentibus, vt pluribus, iisque doctissimis Hispanorum vetustatum colentissimis compertum euasit, qui ipsi è regione Gothicas eiusdem antiquitatis Scripturas posuere, quibus omnimoda fides debetur. Fontem hunc absque dubio adiit Smaragdus Abbas eiusdem æui Scriptor ne riuulos consectatetur: eoque potissimum inter alios vsus est Regulam S. Basilij, quam ad calcem expositionis Benedictinæ adiecit, in lucem editurus, vt iam supra probatum est lib. 3. cap. 3. num. 14. etiamsi in aliquibus, paucis licet, ab ipso discedat. Fluxit ex eodem fonte integra & emaculata Regula S. Pachomij, integraque in ipsam præfatio D. Hieronymi lib. 3. cap. 6. à num. 13. historiæ huic inserta; nec non & Regula S. Posthumij ibid. à num. 24. Vnde iure gloriatur Biuarius fœtum hunc editurus in lucem thesaurum istum magno Dei beneficio nactum esse. Latuit tantisper post ipsius obitum, sed eodem fauente nomine Ecclesiæ commodis veterisque Monachatus splendori profuturus in celebri Nucalensium Bibliotheca inuentus est. Regula igitur studiis Sanctorum Patrum Basilij, & Gregorij Nazianzeni in Pontica solitudine elucubrata, soloque Basilij nomine decorata sic habet: cuius nec recapitulationi parcere volui, ne quid vetustati detraherem, quod inposterum desiderati queat. 1. M.S. Caradignensis fides adstruitur.

INCIPIT RECAPITVLATIO de Regula Beati Basilij Episcopi.

2. 1. INTERROGATIO de mandato Dei, quomodo sit per ordinem vel in modum circuli, vel coronæ?
2. De virtute Dei, quomodo possit impleri?
3. De seruo Dei, si solus possit habitare, an cum aliis?
4. De rebus se conuertentis, qualiter dispensandæ sunt?
5. De Cruce tollenda, & ita sequẽdo Christum.
6. De suscipiendo aduenientem ad Monasterium.
7. Ex qua ætate quis in conuersatione Deo consecretur?
8. Qualis debeat esse continentia, vel vita Religiosi?
9. Quæ est mensura continentiæ?
10. Circa cathedras vel accubitus, quod debeant obseruare?
11. Quis est dignus, vel decens habitus Christianus?
12. Si licet alicubi ex proprio dicere, quod sibi videtur bonum?
13. Si opporteat omnibus, vel quibuscumque obaudire?
14. Quali affectu debeat quis seruire Deo?
15. Quid sentire debet is, qui præest, in quibus præcipit, vel imperat?
16. Peccantem quomodo corripiemus, vel emendabimus?
17. Si quis etiam in paruis delictis affligit fratres, si potest sic fieri?
18. Quomodo quis debeat pœnitere in vnoquoque delicto?
19. Qui sunt fructus dignæ pœnitentiæ?
20. Qui se verbo dicit pœnitere, peccatum autem suum non emendat, quid est?
21. Peccata omnibus confitenda, an certis quibusque?
22. Qui pœnituerunt pro aliquo peccato, & iterum ipsum fecerunt?
23. Quali affectu oportate increpare eum qui increpat?
24. Quali affectu quis debeat suscipere correctionem?
25. Qui tristatur aduersus eum, qui increpat, qualis est?
26. Quale iudicium debet esse de his, qui peccantes deffendunt?
27. Pœnitentem ex corde, quomodo oportet suscipi?
28. Erga eum, qui pro peccato non pœnitet, qualiter esse debemus?
29. Si debeat habere aliquid proprium, qui inter fratres est?
30. Si quis dicat, neque accipio à fratribus, neque do, quid de hoc sentiendum?
31. Si debeat quis accipere aliquid à carnalibus propriis?
32. Quomodo videndi sunt proximi, vel consanguinei?
33. Quod si deprecantur nos, vt eamus ad domos eorum?
34. Vnde vagatur mens, vel quomodo possumus emendare?
35. Vnde nocturnæ phãtasiæ intrant, & turpes?
36. Quali affectu debemus infirmis fratribus ministrare?
37. Cum quali humilitate debet quis suscipere à fratribus obsequium?
38. Qualem debeamus habere charitatem ad inuicem?
39. Quomodo poterit quis implere charitatem circa proximum.
40. Vsque ad quæ verba otiosus sermo iudicabitur?
41. Quis est maledicus?
42. Quid est detractio, vel derogatio?
43. Qui detrahit fratri, aut audit detrahentem, & patitur, quid dignus?
44. Quod si de eo, qui præest, detraxerit, quomodo eum obseruabimus?
45. Si quis mala voce respondeat, & admonitus dicat, se non irasci?
46. Quomodo possit aliquis non irasci?
47. Quid est mansuetus?
48. Quomodo excidimus vitium mali desiderij?
49. Quomodo quis non vincatur libidine ciborum?
50. Quæ est tristitia secundum Deum, & quæ cundum sæculum?
51. Quæ sunt in Domino gaudia, vel quid facientes gaudere debemus?
52. Quomodo lugere debemus, vt beatitudinem consequi mereamur?
53. Si ex toto ridere non liceat?
54. Quæ est solicitudo sæcularis
55. Quomodo nobis accidit importunè dormitare, & quomodo possumus abiicere?
56. Quomodo quis ad gloriam Dei facit omnia?
57. Quomodo manducat quis & bibit in gloriam Dei?
58. Quomodo faciat dextra, quod non sciat sinistra?
59. Quomodo apparebit is, qui hominibus vult placere?
60. Quomodo quis effugiat vitium hominibus placendi.
61. Quomodo intelligitur superbus, vel quomodo curatur?
62. Quid est humilitas, & quomodo implere possumus?
63. Si oporteat honorem quærere?
64. Quomodo inuicem obaudire debemus?
65. Obedientia vsque ad quem modum implenda est?
66. Qui piger est erga mandatum, quomodo poterit industrius effici?
67. Qui plus cupit artificia, quã mandatũ Dei?

68. Si quis industrius sit, & promptus ad implenda mandata Dei?
69. Si licet alicui excusare opus quod ei iniungitur,& aliud quærere?
70. Qui ante contradicit mandatum, & postea implet?
71. Si autem obediens quis murmuret?
72. Si frater fratrem contristauerit, quomodo debet emendare?
73. Quod si non acquiescit, cui satisfaciat.
74. Qui veniam petenti non acquiescit.
75. Quomodo habendus est,qui ad orationem suscitat fratres?
76. Quid si irascitur ille qui suscitatur ... quid digne.
77. Quid est nolite iudicare, vt non iudicemini?
78. Quomodo scitur, qui Zelo Dei irascitur?
79. Dicunt quidã,quia impossibile erit nõ irasci.
80. Si oportet ire quò non commonet is, qui præest?
81. Si omnino volenti litteras discere intelligendum est?
82. Si licet vnicuique vitare opus,quod grauius videtur?
83. Quomodo quis promptus fiat ad pericula propter mandatum Dei?
84. Quomodo obediendum ei, qui ad bonum hortatur?
85. Quali animo debet esse, qui proficit opere bono?
86. Maiores qualibus exemplis docebunt minores,vel neophitos?
87. Si dicat quis volo apud vos aliquod tempus facere?
88. Abstinenti nimiè, si oporteat concedi?
89. Si multũ ieiunus potest alios cibos quærere?
90. Quomodo oportet ieiunare,cũ iniungitur?
91. Qui non vult ipsis cibis vesci, quibus alij, si recte facit?
92. Qui se dicit communibus lædi, & plorat, si ei alius non datur.
93. Si quis propterea murmuret, quid ei faciemus?
94. Si oportet, eum qui plus laborat,requirere plus?
95. Quali affectu oporteat accipere vestimẽtũ?
96. Si quis iratus noluit suscipere, quæ ad vsus præbentur?
97. Si necesse est omnes conuenire ad horam prandij.
98. Pauperes conuenientes ad ostium, quomodo dimittimus?
99. Si licet vnicuique aliquid pauperibus dare, absque mandato?
100. Si frater iunior iussus fuerit docere seniorem?
101. Si debet peregrini intrare in loca fratrum?
102. Absque præsidentis animo non suscipienda artificia.
103. Vtensiliorum quomodo cura agenda?
104. Si per negligentiam pereant vtensilia!
105. Quod si à se ipso commodare voluerit, aut accipere ab alio?
106. Si quis præsidens requirat vtensile à se datum?
107. Qui in opere occupatus non occurrit ordine psallentium?
108. Vt in oratione sensus non vagetur.
109. Quomodo fit vt mens non vagetur?
110. Quid est, psallite sapienter!
111. Dispensator quomodo dispenset cellarium?
112. Si dispensator iusta acceptatione personas agat?
113. Si autem neglexerit dare fratri, quod opus est?
114. In mandatis Dei si vna mensura est omnibus?
115. Si æqualiter habendi sunt plus proficientes, & minus?
116. Quod si contristatur is,qui honoratur?
117. Peccata commissa, quis qualibus lacrymis deleat?
118. Quibus non accedet pro Deo dispensare res suas?
119. De seruo, qui nouit voluntatem Domini, & non fecit?
120. Qui facit voluntatem alicuius,si particeps eius est?
121. Qui consentit alterius peccato,si reus est?
122. Si oportet peccantibus silere?
123. Dolor compunctionis aliquando vltro, aliquando nec adhuc.
124. Quomodo quis particeps fit Spiritus Sancti?
125. Qui sunt pauperes spiritu?
126. Obseruatio mandati quomodo impletur?
127. Quomodo sentietur, operamini cibum, non qui perit?
128. De diuersitate tunicæ.
129. Si cum clamore poterit loqui?
130. Qui de labore ægrotat?
131. De cibi cogitatione extra tempus.
132. De eulogia accipienda.
133. Quæ cura de lana habenda.
134. De corpore Christi sumendo
135. Quis est bonus thesaurus?
136. Pro semper tacere.
137 De loquendo dum psallitur.
138. Iudicia Dei timenda
139. De via lata timenda
140. De via angusta bona
141. De auaritia
142. De perperam agere.
143. De habitu ornato.
144. De veste composita.
145. Quid est racha?
146. Non inanis gloriæ cupidi.
147. Quid est inquinamentum carnis,& inquinamentum Spiritus.
248. Quis est mundus corde?
149. Quomodo potest aliquis odium habere aduersus peccatum?
150. Quomodo ex animo quis facit voluntatem Dei?
151. Quæ est mensura in charitate Dei?
152. Quomodo quis obtineat, vt possit habere charitatem Dei?
153. Quæ sunt indicia esse in nobis charitas Dei
154. Quomodo vitium suum cognoscit, qui se ipsum diligit?
155. Quomodo apparet, qui diligit fratrem?
156. Si inimicos ex affectu potest diligere quis, aut per beneficia.
157. Quid est:Irascimini, & nolite peccare!
158. Quid est:date locum iræ?
159. Quæ est differentia amaritudinis, & furoris?

160. Quis est, qui à Domino iustificatur?
161. Quomodo fit quis sicut infans?
162. Quid est; prudentem esse sicut serpentem?
163. Regnum Dei suscipere sicut infans? quid?
164. Quis est elatus, vel iactans?
165. Quid est : Charitas non dehonestatur?
166. Quæ est gloriatio in Domino, vel culpabilis?
167. Qualem intellectum Deo petere debemus?
168. Si Dominus dat sapientiam, cur culpatur stultus?
169. Beneficium præstanti quomodo gratias agimus?
170. Quid est Græcè *oσιον* vel iustum?
171. Quomodo dat quis Sanctum canibus?
172. De sacculo in via non portando.
173. Quid est panis substantiuus, quo iuuamur?
174. De sororibus videndis.
175. Qui dum vitium vult emendare, in peius proficit, quid facit?
176. Qui contristatur pro eo quod non debet fieri, si ei indignandum est?
177. Quomodo debeant fortiores infirmitates infirmorum portare?
178. Quid est : Inuicem onera vestra portare?
179. Si oportet orare nos, ne accedant nobis dolores corporales?
180. Quis est aduersarius noster, & quomodo ei consentire debemus in via?
181. Si aliquo tempore abstinendum à quibusdam cibis?
182. De voluntariè peccantibus, & de ignorando quales sunt.
183. Si quis cogitauerit aliquid facere, & non fecerit?
184. Malum propositum si melius est proiicere, an timendo committere peccatum?
185. Si dispensator debet implere : Omni petenti te tribue?
186. Qui nihil habet proprium, si debet nudum vestire?
187. Quomodo potest quis sine charitate tantam fidem habere?
188. Quis est, qui abscondere dicitur talentum?
189. Quid est immunditia, & impudicitia.
190. Quid est proprium furoris, & proprium indignationis?
191. Quomodo probatur qui ex effectu arguit peccantem?
192. Si oportet aduenien̄s ad Monasterium statim artificia discere.
193. Si quis non desiderio arguendi fratres, arguat, quomodo oportet?
194. Quomodo debeant corripi delinquentes.
195. Si pro omni peccato Sathanas causandus est?
196. De seruo fiscale veniente ad Monasterium, quomodo habeatur?
197. Si oportet eum, qui præest, loqui virginibus extra eam quæ præest.
198. Si oportet eum, qui præest cum ea, quæ præest, frequenter loqui.
199. Si oportet matrem adesse cum soror Presbytero peccata confitetur.
200. Gesta turpia si omnibus confitenda, an certis quibusque?
201. Rectè ne indignatur senior mater, si ea absente præcipiat Presbyter aliquid sororibus.
202. Si potest impedire propositum sancti hominis Sathanas.
203. Quomodo fit aliquis in præsenti sæculo stultus.

Explicit Recapitulatio de Regula S. Basilij.

INCIPIT PRÆFATIO de Regula S. Basilij Episcopi.

SATIS libenter, charissime frater Vrsaci [a], *aduentantes* [b] *de partibus Orientis, & desiderantes* [c] *iam fratrum consueta consortia, Monasterium tuum ingressi sumus, quod superpositum augusto arenosi tramitis dorso, hinc atque inde* [d] *passim, & incerti maris vnda circumfluit. Rara, tamen modo latentem locum* [e] *è minus arguit pinus, ex qua & Pinaticarum* [f] *nomen sæculo* [g] *dedit. Et inde* [h] *maximè delectati sumus, quod non, vt aliquibus mos est, vel de locis, vel de opibus Orientis, solicitè percunctatus es : sed quænam ibi rerum* [i] *Dei obseruatio haberetur? quæ animi, virtutisque* [k] *Instituta seruantur in Monasteriis, requisisti. Ad hæc ego* [l], *ne quid tibi minus dignè, non dico, quam geratur; sed quam geri debet, exponerem, S. Basilij Cappadociæ Episcopi, viri fide, & operibus, & omni sanctitate satis clari Instituta Monachorum, quæ interrogantibus se Monachis, velut cuiusdam iuris* [m] *responsa statuit, proferri. Cuius cum deffinitione ac sententias mirareris, magnoperè poposcisti, vt hoc opus verterem in latinum*

3. Ad Vrsacium. a Vrsari Smarag. b aduenientes. c Considerantes sed primus bene. d Huc atque illuc. e Lucentes loco sed minus aptè. f Pinido. g al loco & melius. h Eo tamen. i Seruorum, Dominus aptè. k Virtus, quæ minus benè. l Ergo minus aptè. m Viri sed perperam. n Pollicens. o Deest omnis in Smar. p Deest mihi quoque in Smarag.

Polliceris [n] *mihi quod per vniuersa Occiduæ partis Monasteria, si hæc Sancti, & spiritualis viri, sancta & spiritualia innotescerent Instituta, omnis* [o] *ille seruorum Dei profectus, qui ex huiuscemodi Institutionibus nasceretur, mihi quaque* [p] *ex eorum vel meritis, vel orationibus, aliquid gratiæ, vel mercedis afferret. Exhibui ergo, vt potui, ministerium meum : imple tu & omnes qui legitis, & obseruatis, gratiam, vt & agentes, & orantes sic, quemadmodum Instituta hæc continent, mei quoque memores sitis : Tui sanè sit officij etiam aliis Monasteriis exemplaria præbere, vt secundum instar Cappadociæ, omnia Monasteria eisdem, & non diuersis vel Institutis, vel obseruationibus viuant.*

NOT. Præfationem hanc totiusque huius Regulæ translationis in latinum Ruffino ceu Domino tribuit Smaragdus & alij. Id tamen negat Ianus Cornarius meditatione Venetas A. C. 1548. qui vna cum Adamo Tumano vniuersa Basilij opera antea à diuersis conuersa nouo stylo latinitate donauit; atque in Epist. nuncupatoria ad Cardinalem Albertum Episcopum Moguntinum recensitis Basilij translatoribus, nempe Argyropilo, Volaterrano, Erasmo Roter. & Georgio Trapezuntio Ruffinum silentio obruit. Imo de secundo Basilij operum tomo Ascetica ipsius complectente loquens inquit : *At vero secundus tomus, quem item Celsitudini tuæ dicatum inscribo, medium*

4. Quis Præfatij autor & Regulæ Interpres?

Basilij Interpretes.

mediam videlicet Operis quadripartiti partem, nihil habet, quod ab aliquo ante me fuerit attactum, præter librum de Spiritu sancto, quem paucis ante obitum annis Erasmus Roterod. convertit. Autori huic, & si alias damnato, fides in hac re habenda est, vtpote Græci & latini sermonis peritissimo, quippe cui conuersio Operum Basilij in latinum à viris grauissimis iniuncta est, & postmodum laudata: aggressurus namque nouam integramque tanti voluminis versionem, prius eorum, qui idem susceperant negotium, syllabum texuit, Ruffinum autem prætermisit, cuius Asceticorum versionis nullam mentionem apud Scriptores reperit; & si aliorum Basilij Operum apud Trithemium inueniatur Translator. His adstipulatur Ioannes Gillotius in editione Parisiensi in limine secundi tomi Operum D. Basilij quem ab Asceticis exorditur vbi hæc habet: *Sancti P. N. Basilij Ascetica & Ethica. Primum quidem latio donata per Adamum Fumanum,* &c. Ruffini autem non meminit, quippe cui absque fundamento tribuitur prima Translatio; imò neque Cornarij, forsan quia damnati: sed immerito, cum nihil ad rem damnatio pertineat, atque versionem primam simul cum Fumano elucubrauerit. Falsò tamen Cornarius primum se Interpretem Regularum fusè disputatione fuisse gloriatur, cum ipsius editio 108. annorum antiquitatem non excedat, Codex autem Caradignensis, quo vtimur, 800. ab hinc annis se proferat exaratum: quod Smaragdo Veterem Interpretem inquirenti, nec alium ad manum habenti præter Ruffinum, occasio deceptionis fuit.

5. NOT. II. Res quidem obscura nimis & cæca est, quisnam autor Præfationis, ac Regulæ Interpres, quis ille Vrsacius, quem alloquitur, quæ illa Occidentis Regio, ad quam Interpres ab Oriente appulit, quis ille locus, qui à *pino* eminus apparente, *Pinnido* vel *Pineticarum* nomen accepit, ac tandem cuius Instituti fuerit Vrsacij Monasterium? quæ omnia plus coniectura, quam scientia inuestiganda sunt. Suspicor Præfationis autorem ac Regulæ Interpretem Hispanum fuisse, ac Monachum Benedictinum, qui permissu peragrandi Orientalium Monachorum palæstras, ab eo, qui sibi præerat, obtento expleta iam peregrinatione, Monasterium suum in Occidente situm repedauit: quod satis indicant Verba illa: *Aduentantes de partibus Orientis, & desiderantes iam Fratrum consueta consortia*, nempe à quibus peregrinaturus discesserat, & quos diù absens complecti flagrabat: quæ Ruffino Orientali Monacho non conueniunt. Monasterium autem, quod superpositum tradit Interpres *angusto arenosi tramitis dorso*, atque vndique maris vndis circumfusum, locum obtinuisse credo in Prouincia Gelleciæ prope Pontebedram, dorsumque Tumbæ Insulæ (nostris *Tambo*) occupasse, quæ intra sinum Occeani (nostris *Ria de Marin*) fluctibus maris hinc & inde cingitur, cuius meminit Equilinus lib. 9. Catalog. cap. 71. Prudentius Sendonalius, & Zepius in vita S. Fructuosi tom. 6. A. C. 646.

Autor præfationis & Regulæ Interpres Monachus Hispanus.

Vrsacij Monasterium Gallaciæ situm.

In Tumba Insula.

& Iulianus in Aduers. num. 512. in qua Autores ipsi extructum olim fuisse aiunt *Pheonense* Monasterium Benedictini Ordinis (nostris *S. Iuen del Poyo.*) Fauet huic coniecturæ Ptolomæus tabula 2. Europæ, vbi Regionem hanc vetustissimis nominibus describens *Pinetum* in eodem Oceani Hispani sinu constituit, qui ab Insulis Deorum (nostris *las Islas de Bayone*) ad Pontebadram inflectitur. Hæc autem si è regione ponantur, parùm distare constabit: mediocriter namque nominibus luxatis à *Pineto* ad *Pinetica*, & *Pinnido*, longiusculè autem ad *Pheon*, & *Poyo* nouatum vocabulum ventum est; cuius forsam Abbatem tunc agebat Vrsacius, à quo Caradigna præsens exemplar, aliaque Benedictinorum Cœnobia accepisse transumpta vltima illa primi Interpretis verba suadent: *Tui sanè sit officij, etiam aliis Monasteriis exempla præbere.* Nec aliud coniectura persequi, seu potius diuinare potui.

Decreueram insigniora, quibus Smaragdi lectio à Caradignensi recedit, litterulis ad marginem annotare, vt in Prologo feci, ad ipsius intelligentiam. Destiti tamen, cum pro confusione vitanda, tum præcipuè, quia non multum id confert ad nostrum institutum: aliqua tamen in Notis aduertemus, si vrgeat occasio.

INCIPIT REGVLA S. BASILIJ Episcopi De Institutione Monachorum.

NOT. Titulus iste præfixus est in excussis duobus Magni Basilij sermonibus Asceticis Regulas fusius ab ipso disputatas præcedentibus; nec abs re quidem, cum partem non minimam Institutionum Monasticarum, quasi per compendium complectantur. Hoc autem titulo Regulam suam ab ipso donatam, fidem facit Caragdinensis noster M. S. 6.

Geminus Regulæ huius titulus.

PROLOGVS.

HVMANVM genus diligens Deus, & docens hominem scientiam, his quidem, quibus docendi contulit gratiam præcepit per Apostolum permanere in doctrina. His verò, qui ædificari diuinis Institutionibus indigent, per Moysem protestatur, dicens: Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi: presbyteros tuos, & dicent tibi. Propter quod necesse est, nos quidem, quibus ministerium Verbi creditum est, in omni tempore paratos esse, & promptos, ad instructionem, perfectionemque animarum. Et quædam quidem in communi Ecclesiæ auditorio simul omnibus de præceptis Domini contestari, quædam verò secretius perfectioribus quibusque disserere, atque interrogare volentibus de fide & veritate & Euangelio Domini nostri Iesu Christi, & de conuersatione perfecta, copiam nostri, facultatemque præbere, quò possit, ex his perfectus effici, & consummatus homo Dei. Vobis autem conuenit nullum tempus vacuum præterire, quominus de iis,

Methodus & ordo procedendi.

quæ communiter cum omni Ecclesia discitis, etiam secretius de eminentioribus, & perfectioribus inquiratis, vt omne æuum vita vestra inquirendo, de melioribus ad meliora transeatis. Quoniam ergo & in hoc nos congregauit Dominus, & paululum quidem à molestiis turbarum silentes agimus, & & quieti, neque ad aliud opus animum demus, neque residuum temporis somno rursus, & remissioni corporis mancipemus: sed inquisitione, & sollicitudine, die ac nocte hoc, quod sæpius proposuimus, exigamus, adimplentes illud, quod dictum est, per Beatum Dauid; qui in lege eius meditabitur die ac nocte. Si quid ergo vnusquisque vestrum deesse sibi ad conscientiam putat, ad communem id proferat inquisitionem: facilius enim pluribus simul conferentibus, si quid illud difficile vel obtectum videtur, clarescit, Deo sine dubio inueniendi gratiam quærentibus, largiente. Sicut ergo nobis necessitas imminet, (& væ mihi erit, si non euangelizauerim) ita etiam vobis, si ab interrogatione, & inquisitione cessetis, vel si remissiores, ac resolutiores ad ea implenda, quæ recta inuenta fuerint existatis, simile discrimen impendit. Propterea & Dominus dixit: Quia sermo, quem locutus sum vobis, ille iudicabit vos in nouissimo die. Et iterum: seruus qui ignorauit voluntatem Domini, & non fecit digna, plagis vapulabit paucis: qui autem cognouit, & fecit contra voluntatem Domini, vapulabit plurimis. Oremus ergo misericordiam Domini vt & nobis verbi inculpabiliter tribuat ministerium, & vobis fructuosum doctrinæ concedat euentum. Tanquam ergo scientes, quoniam stabunt ante faciem vestram verba hæc ante tribunal Christi; Arguam te, inquit, & statuam eam ante faciem tuam: Intendite animo vigilare ad hæc, quæ dicuntur, & ad opus dignum, quæ auditis, festinanter adducite: quia nescimus qua die, vel qua hora Dominus noster veniet. NOT. I. Deest in excussis fere integer hic Prologus, cuius loco sermonem quemdam non admodum breuem Proœmij nomine in præceptiones latius disput. notatum ante ipsas inuenies assutumque ad calcem ipsius fragmentum Prologi huius ab illis verbis: *Sicut ergo nobis necessitas imminet &c.* penè ad verbum eius doctrinam & sententiam prosequens vsque ad finem. Sed re mature considerata sermo ille ex eorum numero mihi videtur, quos (vt in Prologo isto notat Basilius) in communi Ecclesiæ auditorio Monachi & sæculares ex eius ore discebant. Conqueritur namque Basilius per triennium non cessasse cum lachrymis mouere vnumquemque ad pertractanda salutis negotia, eos lamentatus, qui rectè viuendi initium differunt, quosque nouissima hora inuenit imperatos. Rursus plura ibidem disserit de extremo iudicio, de seruo non frugi talentum abscondente, de eo, qui reus est totius legis, eo quod vnum transgrediatur mandatum, & plura alia in hunc modum, quæ proculdubio ad commune Ecclesiæ auditorium, imo plus ad sæculares, quam ad Monachos spectare dignoscitur. In hoc autem Prologo breuiter ac dilucidè proponit *secretius agere de eminentibus & perfectioribus*, & transitu *de melioribus ad meliora*; quæ quidem per Interrogationes & Responsiones Regulæ huius, & Ascetica exercitamenta præstari quis dubitet? Statuit deinde methodum, & modum procedendi pulchro illo vsus testimonio Deuteron. 32. *Interroga Patrem tuum, & annuntiabit tibi &c.* aliisque ad rem congruentissimis, quibus hunc esse geminum suæ Regulæ Prologum, palam fit. Atque huic veritati suffragatur Tuthemius lib. de Vir. Illustr. vbi ait *scripsit* (Basilius) *Regulam Monachorum Lib. I. cuius initium.* Humanum genus.

7. Hortatur ad disputandū.

8. In excussis non habetur verus prologus Regulæ.

Hunc esse geminum Basilij Regulæ prologum.

NOT. II. Sectatur propensiori studio Magnus Basilius veterum Therapeutarum, ac ferè omnium præcedentium Monachorum morem aliquid quotidie ex Sacris Scripturis differentium: & quidem plurimum (vt minimum in hac parte) antecedentium, ac subsequentium sæculorum obseruantiam supergreditur, cum apertè constet ex hoc Prologo noctu dieque Basilium Collectas celebrare consueuisse, quibus Scholastico more, quæstione nunc dogmatica nunc Ascetica, nunc morali proposita, præside ipso, atque interdum Gregorio Nazianzeno hinc inde differentibus Monachis periculum de proposita Interrogatione fiebat, quibus obiecta prius veritas argumentorum igne examinata clarescebat. Et in Hypotyposi quodam quo præludit ad Ascetica, Regulam hanc promittens inquit. *His ea deinceps à nobis adiungemur, quæcumque, dum simul de ea quæ secundum Deum vita est disputaremus, percuntantibus nos fratribus respondimus.* Vide cap. seq. num. 27. ordinem resoluendi exortas inter Monachos controuersias, vbi non possum non mirari Magnum hunc legislatorem, cui nunquam in ferendis legibus fuit pro ratione voluntas, sed id tantum legis vim habere voluit quod prolixè, ac fusè disputatum, verum & conueniens esse probabat. Pudeant qui ex libidine imperandi ea obseruanda proponunt, quæ die noctuque fusè ac prolixè dormientes somniarunt. De studio autem Sacræ Script. Monachis frequentissimo vide dicta lib. 2. cap. 9. num. 16. & cap. 12. num. 19. & 27. & lib. 3. cap. 4. num. 7. & cap. 5. num. 42. & cap. 6. num. 22. & 55. & lib. 4. cap. 2. num. 16. & cap. 4. num. 17. 65. & 66. & cap. 5. num. 21. 22. 51. & 71. Nunc iam ad Canones Regulæ sanctæ deueniamus.

9. Basilius studio Scripturarū cunctos prædecessores exuperat.

Qualiter leges ferendæ.

INTERROGATIO I.

10. An in Dei mandatis sit ordo primi & secundi.

QVoniam dedit nobis sermo tunc potestatem, vt interrogemus, primo omnium doceri quæsimus, si ordo aliquis est in mandatis Dei, vel aliud quidem sit primum, aliud secundum, & sic per ordinem cætera? An omnia mandata ita sibi inuicem cohærentia sint & æqualia, vt vnde voluerit quis possit initium sumere, tanquam in modum circuli vel coronæ?

RESPONDIT. *Interrogatio vestra antiqua est, & olim proposita in Euangelio, & in eo cum accedens ad Dominum quidam legis doctor, ait: Magister, quod est primum mandatum in lege? Et Dominus respondit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex totis visceribus tuis. Hoc est primum & magnum mandatum. Secundum vero simile huic. Diliges proximum tuum tanquam te ipsum. Ipse ergo Dominus ordinem mandatis imposuit, primum dicens, & magnum esse mandatum, Deum ex toto corde, & ex tota mente diligere. Secundum verò ordine*

ordine & consequentia,& quod illi esset simile per virtutem: imo quod illud expleret, & quod penderet ex primo, diligere proximum sicut seipsum. Sed & de aliis similiter in Sanctis Scripturis inuenies. Et seruatur,vt ego arbitror, in omnibus mandatis ordo quidam, & consequentia preceptorum. NOT. Hæc in excussis Regula prima est ex fusè disputatione versione tantum discrepans sed doctrina concudans, cui Smaragdus titulus præfixit *de Ordine mandatorum Dei.*

INTERROGATIO II.

11. Radix virtutum animæ insita. QVoniam igitur de charitate Dei primum, ais esse mandatum,inde nobis primo omnium disſere. Nam quia oportet diligi audiuimus, quomodo tamen possit impleri, desideramus addiscere.

RESPONDIT. Optimum sumpsistis sermonis exordium,& proposito nostro valde conueniens. Deo itaque iuuante,nos vt dicitis faciemus. Sciendum ante omnia est, quod mandatum istud vnum quidem videtur, sed omnium in se mandatorum virtutem complectitur,& constringit, ipso Domino dicente;quia in his duobus mandatis omnis lex pendet,& Prophetæ. Nec tamen nos per singula discretè res aggredimur ordinem mandatorum, sed quantum ad propositum sufficit, & præsens ratio postulat,inquiramus. Illud ante omnia designantes esse, quod omnium mandatorum; quæ à Deo accepimus virtutes in nobis ipsis insitas gerimus: quod scilicet neque difficulter tanquam nouum aliquid & alienum à nobis expleatur. Neque rursus elationis dari nobis aliqua videatur occasio, si putemus nos plus aliquid offerre Deo quam ab ipso in natiuitate nostra creationis accepimus. Quoniam quidem ea, quæ insita sunt, si rectè & competenter moueamus in opus, hoc est secundum virtutem viuere. Si verò naturæ beneficia corrumpamus, hoc est in malitiam vergere.

12. Dilectio Dei & proximi naturalis animæ. Est ergo malitia ista,definitio: Non recta in motibus animi à Deo nobis insitis operatio. Cum hæc ergo ita se habeant, idem hoc inuenimus etiam de charitate constare. Mandatum accepimus diligere Deum. Dilectionis virtutem in ipsa statim prima conditione à Deo anima sibi insitam gerit: in quo nec extrinsecùs testimoniis indigemus: vnusquisque enim in semetipso thorum, quæ dicimus, sumet indicium. Omnis homo desiderat omne quod bonum est, & affectu quodammodo naturali constringimur ad omne quod bonum putamus. Sed erga consanguineos, & carnis proximos nullo docente in amore constringimur. His quoque,quorum beneficia accipimus,omni affectu & officiis copulamur. Et quod aliud tam bonum quam Deus? imo quid aliud bonũ,nisi solus Deus? Quis decor? quis splendor? quæ pulchritudo? quam naturaliter diligere prouocamur: quæ talis gratia? quæ amoris flamma animæ secreta, & interiora succendat. Sicut amor Dei, qui inflammare debet mentis arcana? præcipuè si sit ab omni pollutione purgata; si sit munda anima,& quæ verò affectu dicat; quoniam vulnerata charitate ego sum. Ineffabilem prorsus ego sentio amorem Dei, & qui sentiri magis quam dici possit. Inenarrabilis quædam lux est: etiamsi fulgura,si coruscum adhibeat,vel comparet sermo, non patiatur auditus. Si Luciferi fulgores, si lunæ splendores, si ipsum solis lumen adsumas ad comparationem gloriæ illius, obscura sunt omnia, & multo teteriora,quam sit cæca nox, & obscuritate profunda caliginis mersa, limpidissimo meridiani Solis lumine comparetur. Decor iste corporeis oculis non videtur, anima sola & mente conspicitur. Qui decor,si cuius fortè sacram mentem, animamque perstrinxit,flagrantissimum in eis amoris stimulum defixit. Propterea denique velut amoris cuiusdam ignibus tabescentes, & præsentem vitam perhorrescentes, dicebant ex eis aliqui: Quando veniam,& apparebo ante conspectum Domini? Et iterum dicebat istius ardoris ignibus flagrans: Sitiuit anima mea ad Deum viuum. Et insaciabiliter se habens erga eius desiderium, orabat vt videret voluntatem Domini,& protegeretur in templo sancto eius. Ita ergo naturaliter & concupiscimus quæ bona sunt,& amamus. Nihil autem(vt diximus)tam summum bonum est, vt Deus: & ideo debitum quoddam exsoluimus, hanc, quam ab eo expetimus,charitatem; quæ vtique si denegatur, miniméque exsoluatur,ira nos inexcusabili obnoxios facit. Et quid dico ira obnoxios? Quæ enim poterit esse maior ira,quæ vltio grauior, quam hoc ipsum,si accidat nobis, alienos effici à charitate Dei? Quod si parentibus inest naturalis affectus erga eos,quos genuerunt; & non solum hoc in hominibus,verum etiam in mutis animalibus inuenitur;vel pecudibus hebetiores,vel feris belluis immaniores sumus, si nullo erga genitorem constringimur affectu: quem etiamsi qualis & quantus sit scire non possumus,ex hoc solo,quod ex ipso sumus,venerari, & diligere parentis debemus affectu, atque indesinenter erga eius pendere memoriam, sicut erga genitrices suas paruuli faciunt. 13. Qui Deum non amat feris hebetior est. Sed multo amplius,multoque promptius,quanto & immensorum nos beneficiorum obnoxios scimus, quod & ipsum commune nobis esse puto,etiam cum cæteris animalibus. Meminerunt namque etiam illa si quid eis quid contulit boni. Si mihi non credis, audi Prophetam dicentem: Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui. Absit autem de nobis dici ea, quæ sequuntur: Israël me non cognouit, & populus meus me non intellexit. Quod si etiam eos, qui beneficij aliquid contulerunt,nullo docente diligimus, & omni studio,quantum fieri potest,referre gratiam nitimur; quomodo perficiemus gratiam referre beneficiis Dei,quæ tanta sunt,vt effugiant numerum,& sufficiat vnum aliquid ex omnibus, per totam vitam nostram efficere nos obnoxios largitori? Nam omitto cætera omnia, quæ quidem & ipsa magna sunt,& præclara,verùm à maioribus, & melioribus velut stellæ quædam, splendidioribus Solis radiis obteguntur: Quoniam quidem nec tempus nobis est amplius dilatare sermonem, vt possimus, etiam de minimis Diuina erga nos enumerare beneficia. Dei beneficia. Sileamus igitur quotidianos Solis ortus,& vnius lampadis fulgore illuminatum vniuersum mundum, Sileamus lunæ circuitum, aëris permutationes,vicissitudinesque,imbres ex nubibus, flumina fontesque de terra,latitudines, atque altitudines maris,vniuersitatem terræ, ac natiuitatis eius animantium,quæ in aquis gignuntur, & quæ coalescunt,vel oriuntur in terris, nostris ministeriis,vel vsibus deputata. Hæc ergo omnia, & cætera innumerabilia prætermitto. Hoc solum quod, 14. Nobiliora Dei beneficia. ne volenti quidem præterire possibile est, silere non possumus, Et quamuis reticere gratiam non sit possibile,multo tamen impossibilius est, vt dignum est,& competit, proloqui: Hoc, inquam, quod scientiam

Deus amabilis super omnia.

Dei pulchritudo immensa.

scientiam suam donauit homini Deus, & rationabile animal esse fecit in terris, & ineffabilis paradisi obuti voluptate ac decore concessit. Quemque serpentis arte deceptum, & in peccatum lapsum, ac per peccatum in mortem quoque deuolutum, nequaquam despexit; sed legem in adiutorium dedit, præfecit Angelos, destinauit prophetas; conatus malitiæ comminatione seueritatis compescuit; bona desideria magnificentissimis repromissionibus promouit, & finem vtriusque vitæ in multis imaginibus præsignauit.

15. Dei bonitas. *Verum cum post hæc omnia in malis nostris & incredulitatibus duraremus, non est aduersus, nec dereliquit nos Spiritus Domini bonitas. Neque cum beneficiis eius essemus ingrati auertere potuimus, misericordiam eius à nobis, sed reuocamur à morte, & iterum viuificamur per Dominum nostrum Iesum Christum. Qui cum in forma Dei esset non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens. Infirmitates nostras accepit, & ægritudines nostras portauit, & pro nobis vulneratus est, vt liuore eius sanaremur, & à maledicto nos redemit, factus pro nobis maledictum & morte turpissima condemnatus, vt nos reuocaret ad vitam. Nec sufficit viuificare nos mortuos, sed & Diuinitatis suæ participium tribuit, & munus æternitatis indulsit, & supra omne quod vel petere, vel intelligere possumus, credentibus, & diligentibus se præparat quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit.* Amorem tantum pro beneficiis exigit. *Quid ergo retribuemus Domino pro omnibus, quæ retribuit nobis? Verum ille ita benignus & clemens, vt nec retributionem quidem reposcat, sed sufficit ei, vt pro his omnibus, quæ largitus est, diligatur. Quis ergo tam irremediabiliter ingratus est, vt post tanta & talia beneficia non diligat largitorem? De charitate quidem Dei ista sufficiunt.* NOT. Smaragdus hic caput diuidit, & sequentia sub titulo *de Charitate proximi quare & quomodo diligendus sit*, & capitis 3. Methodo tradit, absque noua interrogatione à Basilij methodo recedens. *Propositum namque est, vt superius diximus non omnia dicere, quia impossibile est, sed breuiter & succinctè commemorare quæ amorem Dei inserere animæ, & suscitare sufficiant.* NOT. Caradignensis sequentia absque nouo titulo, vel diuisione subiungit. Excussi sub hoc Epigraphe *de Charitate erga proximum*, & sub tertia Interrogatione; sed absque præiacta namque à Basilio, vniuersaliter de Charitate erga Deum & proximum, ac de vtriusque præcepti adimpletione quærit. Addita ergo in excussis nota est: vel ex margine in textum introducta, sicut & plures aliæ ex sequentibus.

16. Vetusti Codices ab ignaris turpati. *Consequens iam nunc est, de eo mandato, quod ordine & virtute secundum diximus, explicare. Et quidem quoniam lex eas virtutes, quæ animæ ...... sunt.* NOT. Restituendum ex Smaragdo *à creatore insitæ.* Stultus namque aliquis, quorum, vt inquit sapiens, infinitus est numerus, Codicem hunc nostrum M.S. pluribus locis turpauit, ac membranatum eius candore & lenitate delectatus, margines ipsius, quæ latæ satis & speciosæ sunt, forsiculis circumcidit. Et quidem à lateribus literas aliquas facile supplebiles amputauit, ab infima vero parte vltimas lineas folij vnius cum dimidio, sex videlicet columnarum, suffuratus est. Parcamus ignorantiæ ipsius si forte digni venia sint stolidi isti nebulones, Bibliothecarum tineæ, antiquitatis hostes, qui sola speciositate prælodatorum ac cincinnatorum librorum contenti M.S. Codices nunquam sat veneratos discerpunt, pudetque dicere quam obscenè ac turpiter tractant. Proh nefas! Heu quantam ab his post Cypriani, Iberi, ac Biuarij decessum Bibliotheca nostra Nucalensis, locuples olim vetustatum apotheca, eorum ditata Codicibus, studiis honorata, atque Elogiis celebrata, passa est ruinam! Quot periere membranacea aliaque M.S. exemplaria, Dextri, & Maximi, nec non huius, aliorumque perillustrium Commentariorum fontes! Sed ad rem: generale namque atque vbique deploratum malum dolemus, cuius nisi fusis per ora lachrymis recordari non licet.

Elimet, & excolat iam superius diximus. Ergo præcipimur diligere proximos, sicut nos ipsos: videamus si etiam insit nobis virtus & facultas ad huius quoque mandati expletionem. Et quis ignorat, quoniam humanum animal & communicabile homo est, & non agreste aliquid ac ferum? Nihil enim tam proprium est naturæ nostræ, quam alterū altero indigere, & requirere inuicem, ac diligere quod requirit. Quia ergo Dominus harum in nobis virtutū semina seminauit, sine dubio horum etiam fructum requirit, & testimonium nostræ erga se dilectionis, dilectionem accipiet proximorum. In hoc enim, inquit, scient homines, quia mei discipuli estis, si inuicem diligatis: & ita in omnibus duo ista mandata coniungit, vt etiam misericordiæ opera quæ in proximum fiunt, transferat in semetipsum. Esuriui ...... (Proculdubio; *& dedistis mihi manducare*) *& reliqua, quæ in proximo gesta sunt, se dicis esse perpessum, cum adiecerit: Quamdiu fecistis vni ex minimis istis fratribus meis, mihi fecistis. Ergo per primum completur secundum, per secundum verò ascenditur, & reditur ad primum: vt qui diligit Deum, sine dubio diligat & proximum. Ait enim Dominus: Qui diligit me mandata mea custodit. Hoc est autem, inquit, mandatum meum, vt inuicem diligatis. Ita qui diligit proximum, explet in Deum charitatem, quia ipse in se recipit, quidquid confertur in proximum.* NOT. Quæ subsequuntur extant in excuss. sub Interrogatione 4. & titulo *de Timore Dei* Interrogatio absque Epigraphe. 17. Dilectio proximi insita à natura. Dilectio proximi Dei dilectionem arguit.

Et quidem in his, qui initia habent, ad timorem Domini, & ad primos aditus Religionis accedunt, prima Institutio est vtilior per timorem secundum sententiam sapientissimi Salomonis dicentis: Initium sapientiæ timor Domini. Vos vero qui iam paruuli in Christo esse desistis, nec ...... (Smaragdus restituit *vltra lacte indigetis, cibos*) *solidos pro stomachi firmitate perquirite, ad nutriendum & pascendum interiorem hominem, quo per eminentiora quæque mandata perueniat ad perfectum; & in omni, quæ in Christo est, veritate firmetur. Obseruandum sanè est, ne forte copiosioris gratia ponderis, causa nobis grauioris condemnationis existat, si ingrati inueniamur in muneribus largitoris.* NOT. Sequentia in excuss. sub Interrogationes anepigrapha extant, sub titulo *de cohibenda mentis ad futiles cogitationes euagatione.* 18. Timor tyronum initiū.

Illud autem ante omnia considerandum est: quia neque aliud vllum mandatum neque hoc, quod de charitate Mentis euagatio Dei dilectionem ae... turbat.

charitate Dei & proximi præcipitur, implere quis poterit, si per varias & diuersas occupationes animus oberret; sed neque artificium vllum, vel vllius industriæ disciplinam adipisci possibile est eos, qui frequenter ex aliis ad alia referuntur. Omni custodia oportet nos seruare cor nostrum, ne forte desiderium Dei mala desideria, & sordida cogitationes .... (Smaragdus restituit) depellant à nostris

Dei memoria necessaria ad implenda eius præcepta.

animis, ac detrudant; sed è contrario assidua recordatione & memoria Dei, formam quodammodo eius ac figuram animæ nostræ singuli insigamus, quæ nullis queat intus perturbationibus aboleri. Sic enim & desiderium nobis Diuinæ charitatis accedit dum frequens eius memoria mentem atque animum illustrat; & ad opus mandatorum Dei exigimur, & suscitamur. Ex ipsis rursum veritatis operibus vel conseruatur in nobis Dei charitas, vel augetur. Et hoc puto ostendere volentem Dominum, dicere aliquando quidem: si diligitis me, mandata mea seruate. Aliquando autem: si facitis quæ ego dico vobis, permanebitis in charitate mea, sicut ego seruaui mandata Patris mei, & maneo in charitate eius. Ex quibus edocet, prospectum operis nostri debere ex sua voluntate pendere, vt tanquam speculum quoddam ipsum habentes, & semper ad ipsum respicientes, opus nostrum fixis ad ipsum oculis dirigamus.

A simili.

Sicut enim artificia quæ in hac vita sunt, prospectum quendam animi gerunt, & ita secundum hoc, quod animo conceperunt, etiam in opere vtuntur manuum ministerio; sic & in hoc nostro opere vnus manet nobis iste profectus, atque vnus terminus fixus est, quo Deo placere debeamus. Secundum hunc ergo prospectum opus dirigamus mandatorum; Impossibile namque est taliter constare posse operis nostri formam, nisi voluntas eius, qui iniunxit opus, semper in memoria habeatur: vt eius voluntate seruata, & labore ac diligentia competenter expleta, semper iungamur Deo, dum semper eius memores sumus. Sicut enim, verbi causa, faber securim faciens, aut falcem, meminit semper eius, qui opus iniunxit: & retinet in corde suo cuius magnitudinis, vel qualitatis vel formæ iniunxit fieri securim, & illud semper intendens, quod sibi meminit à Domino operis sibi iniunctum, ad hoc dirigit manum, & ministerium, vt forma operis cum eius, qui iniunxit animo, ac voluntate conueniat: si autem obliuiscatur, quid vel quale sit, quod sibi fuerit imperatum, sine dubio aliud aliquid quam iniunctum fuerit faciet: ita & Christianus omnem conatum, & omne studium in actibus suis adhibere debet, vt secundum voluntatem Dei, qui opus iniunxit, suum quoque dirigat opus, vt actus sui ordinentur, & possit eius qui præcepit voluntas
19. impleri. Tunc etiam illud compleri potest, quod scriptum est: siue manducatis siue bibitis, siue aliud quid facitis, omnia ad gloriam Dei facite. Si verò declinet à regula, & corrumpat obseruantiam mandatorum, ex hoc ipso arguitur quod sit immemor Dei.

Plurimum autem prodest ad conseruandam memoriam Dei, etiam secretius, & semotius inhabitare: nam permixtum viuere cum his, qui negligentius agunt circa timorem Dei, & contemptum habent mandatorum eius, plurimum nocet: sicut &

Separatim viuere ad pietatem necessarium.

Salomonis sermo testatur, dicens: Cum homine iracundo ne habitaueris, ne forte discas vias eius, & accipias laqueum animæ tuæ: Et iterum quod dicit: Exite de medio eorum, & separamini, ad hoc ipsum respicit. Igitur vt neque per oculos, neque per aures respiciamus in illecebras ad peccandū; & paulatim longo vsu inhæreamus consuetudini pessimæ. Et rursus vt possimus orationi vacare, oportet primò secretius habitare: hoc enim modo & præcedentes consuetudines excidemus, in quibus contra mandatum Dei agebamus. Non enim paruus labor est, vt se aliquis à priori non bona consuetudine reflectat, ac reuocet: quandoquidem nos longo tempore confirmatos vis quodammodo obtinet naturæ.

Cõsuetudo, altera natura.

Oportet ergo nos primum omnium negare nosmetipsos, & tollere crucem Christi, & sic eum sequi. Negare autem nos, hoc modo: si per omnia præteritæ consuetudinis obliti, voluntates proprias abnegemus; & non solum vita ab hominibus non rectè agentibus, verum etiam à nostris ipsis inordinatis & incompositis moribus secedamus. Alioquin vt in eadem quis consuetudine, atque in priori conuersatione permanens, emendare possit & corrigere difficillimum est: imò vt verius dicam, penitus impossibile.

Sed ad hoc ipsum, vt tollat crucem suam, & 20.
sequatur Christum, plurimum impedit societas & permixtio eorum, qui vitam dissimilem viuunt.

Malorum societas, impedimentum virtutis.

Nam paratum esse ad mortem pro Christo, & mortificare membra, quæ sunt super terram pro nomine Christi, libenter ferre omne discrimen hoc est tollere crucem suam. Ad quod grande videmus impedimentum posse nobis oriri ab his, qui dissimiles sunt vel victu, vel moribus, & ad cætera alia, quæ multa sunt. Accedit etiam hoc, vt respiciens anima ad multitudinem nequiter viuentium, primò quidem occupetur, & impediatur, ne suorum malorum capiat intellectum, & possit vel purgare per pœnitentiam, quæ deliquit; vel a causis culparum recedere emendatione vitiorum: in comparatione etenim pessimorum, aliquid se iam magni æstimat profecisse. Deinde in impedimentis, & in perturbationibus atque occupationibus, quas communis hominum vita habere solet; illud quod melius est, & pretiosius, memoriam Dei non potest custodire: qua depulsa ab animis, & exclusa, non solum omni lætitia, & gaudio caret diuino & dilectionis Domini sustinet detrimenta, & dulcedinem non sentit Diuini eloquij, vt dicat: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel & fauum ori meo: sed & in neglectum & in obliuionem prouenit iudiciorum Dei, & in contemptus consuetudine decidet; quo maius malum & perniciosius pati nihil potest.

INTERROGATIO III.

QVia ostendit nobis sermo tuus, periculosum 21.
esse cum his, qui mandata Dei contemnunt, vitam ducere, nunc discere cupimus, si oporteat eum, qui ab huiuscemodi consortiis discesserit, semotum esse & solum; an verò cum fratribus eiusdem propositi, & eiusdem animi victum suum sociare.

Vitæ solitariæ incommoda.

RESPONDIT. In multis vtile esse video victum communem ducere cum his qui eiusdem voluntatis sunt, atque propositi. Primo quod etiam ad vsus corporales, victusque ministerium vnusquisque nostrum solus sibi non sufficit, & ideo pro his, quæ ad ministerium vitæ nostræ necessaria sunt, inuicem opera nostra egemus. Sicut enim pes in alio quidem suis viribus vtitur, in alio vero indiget alienis, & sine adiumento cæterorum membrorum, nec explere opus suum, nec sufficere suis viribus potest, ita etiam vita solitaria mihi pati videretur; cum neque quod ei inest vtile esse, neque quod deest aliquid acquiri possit. Præter hoc autem, nec

ratio

ratio quidem charitatis vnumquemque permittit quærere, dicente Apostolo Charitas non quærit quæ sua sunt. Deinde sed nec culpas quidem suas vnusquisque ac vitia facile dignoscit; cum qui arguat nemo sit, & facile huiusmodi homini accidere potest illud quod scriptum est væ soli; quia cum ceciderit, non est alius, qui erigat eum. Sed & mandata à pluribus quidem facilius adimplentur; ab vno vero dum vnum videtur impleri, aliud impeditur: vt puta, quomodo solus visitabit infirmum? aut quomodo suscipiet peregrinum. Si vero omnes corpus sumus Christi, singuli autem alterutrum membra personantia velut in vnius corporis compagem in Spiritu Sancto aptari, & coniungi debemus ad inuicem. Quæ displiceat Deo? *Quod si vnusquisque nostrum solitariam eligat vitam, scilicet non tali aliqua causa, vel ratione, quæ Deo sit placita, vel quæ ad communem cæterorum pertineat dispensationem, sed propriæ voluntati & passioni satisfaciens, quomodo possumus discissi & diuersi præcepta adimplere, & integra adsignare membrorum ad inuicem consonantia? Iste enim talis, neque cum gaudentibus gaudet, neque cum flentibus flet. Quoniam quidem separatus ac diuisus à cæteris, nec cognoscere quidem poterit necessitates proximorum. Tum deinde nec sufficere potest vnus ad suscipienda omnia dona Spiritus Sancti: quia secundum vniuscuiusque mensuram Fidei, & donorum spiritualium distributio celebratur, quodquod per partes vnicuique distributum est. Rursum tanquam membra ad ædificationem vnius corporis coeant, & conspirent, alij datur sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ, alij fides, alij prophetia, alij gratia sanitatum, & cætera; quæ singula vtique, non tam pro se vnusquisque, quam pro aliis suscipiat à Spiritu Sancto. Et ideo necesse est vniuscuiusque gratiam, quam susceperit à Spiritu Dei, & in commune prodesse.*

21. Gratia communicata multiplicatur. *Accedit ergo vt is, qui semotus viuit & separatus, vnamquamcumque susceperat gratiam, & hanc ipsam inutilem faciat, dum nihil per eam operatur, sed effodit eam in semetipso: Quod cuius, & quanti sit periculi nostis omnes, qui legitis Euangelium. Si autem & cæteris communicat gratiam, & eam ipse suscepit, & multiplicatur in eo; dum communicatus cæteris, & ipse nihilominus fruitur gratia reliquorum.*

Cœnobialis vitæ commoda. *Habet autem quam plurima bona communis vita ista sanctorum, quæ non est nunc possibile omnia dinumerare. Iterum, vt diximus, ad conseruanda sancti Spiritus dona commodior est multò quam si degamus in solitudine. Sed & aduersus insidias inimici, quæ extrinsecus inferuntur multo cautior est, & vtilior societas plurimorum vt facilius suscitetur à somno, si quis forte obdormierit somnum illum, qui ducit ad mortem. Sed & delinquenti delictum suum facilius apparebit, cum à pluribus vel arguitur, vel notatur, secundum quod & Apostolus dicit: sufficit ei, qui eiusmodi est, obiurgatio quæ fit à pluribus. Sed & in oratione non paruum emolumentum à pluribus nascitur, cum consensu & vnitate orationis, vt ex multorum personis per gratiam quæ in nobis est, Deo gratia referantur.*

23. Solitariæ vitæ pericula. *Sed & interdum periculo proxima est vita solitaria. Primum quidem illi periculum subiacet, quod certè grauissimum est: in quo ipse sibi placet; neminem habens, qui possit probare opus ipsius, videbitur sibi ad summam perfectionem venisse. Tum deinde, sine vllo exercitio degens, neque quid sibi vitij abundet, neque quid virtutis desit, agnoscit: neque discretionem habere potest in operum qualitate, pro eo quod operandi materia omnis exclusa sit. In quo enim humilitatem suam probabit, neminem habens, cui humilem se debeat exhibere? In quo misericordiam demonstrabit, totius consortij & societatis alienus? Ad patientiam verò quomodo seipsum exercebit, nullum habens, qui videatur eius voluntatibus obuiare? Si quis autem dicat sufficere sibi scripturæ doctrinam, & Apostolica præcepta ad emendationem morum vitamque formandam simile mihi aliquid facere videtur his, qui semper fabrile officium discunt, nunquam tamen fabrefaciunt opus: vel his, qui instructorum arte semper docentur, nunquam tamen ædificandæ domus operam dabunt. Ecce enim & Dominus non existimauit sufficere solam verbi doctrinam, sed & opere ipso voluit nobis tradere humilitatis exempla, cum præcinctus linteo lauit pedes discipulorum suorum. Tu ergo cuius pedes lauabis? quem curabis officiis? cuius inferior, aut vltimus eris cum solus viuas? Sed & illud quod dicitur: Bonum & iucundum habitare fratres in vnum: Quod vnguento pontificali in barbam descendenti Spiritus Sanctus comparauit, quomodo in solitaria habitatione complebitur? Stadium namque est quoddam, in quo per virtutis exercitium proficitur: in quo meditatio Diuinorum mandatorum effulget amplius, & clarescit. Hæc communis inter se animorum fratrum habitatio habens in se illam similitudinem & exemplum, quod in Actibus Apostolorum refert de Sanctis Scriptura diuina dicens: Quia omnes credentes erant in vnum, & habebant omnia communia.* NOT. I. 24. Monasticam Anachoresi præfert Basilius.

In excussis Interrogatio ista septimum obtinet locum inter fus. disp. eiusque margini hæc affigitur Nota: *Caue putes hæc scripta esse B isti viro in sugillationem verissimæ Anachoreseos, qualem exercuere Samuël, Helias, filij Prophetarum, Baptista, Paulus, Antonius. Absit. In Sarabaytas detorquet hæc, quorum inexplebilem auaritiam schemate conuelatam Anachoreticæ paupertatis eleganter pingit Ioannes Cassian. c. 7. Coll. 18. c. item 8. de genere.* Verùm Basilius etsi cautè hic legendus, vt notauimus c. 2. n. 32. pariterque Gregorius, vterque tamen totus est in ostendenda Cœnobialis vitæ perfectione supra Anachoresim: omninoque abstinent ab ea damnanda, quam ipsimet in Pontica solitudine ante Cœnobialis vitæ Institutionem seorsim coluere, de quo infra cap. 5. quamque ipse Basilius innumeris encomiis sūmisq; laudibus effert opere à se edito peculiari de laudibus vitæ singularis, quod sic exorditur. *Libet de singularis vitæ meritis pauca perstringere, & quid de tanta vitæ culmine sentiam, Laudando potius quam disputando breuiter intimare. Sic verò claudit: Hoc porro ausim dicere: Qui singularem vitam vsque ad finem vitæ pro diuino amore tenuerit, de habitaculo carnis egressus ad habitationem perueniet domus non manu factæ, sed æternæ in in cœlis. Amen* Nec aliud in præsenti præstat Basilius quam Nazianzenus præstiterat in carm. *ad eos qui in communi vita sunt*, & Hieronymus à nobis adductus l. 4. c. 4. n. 70. vbi neutiquam vitam solitariam carpit, quam & ipse ante Cœnobiticam diu in Chalcidensi solitudine ingenti virtutum profectu fuerat expertus, sed vitæ spirituali accommodatiorem probat vterque esse Cœnobiticam: Anachoreticam verò post Monasticam exercitationem

tionem securius coli. Quod etiam luculenter expressit D.P. Benedictus vitæ erẽ à Anachoreticæ in Sublacensi eremo cultor eximius cap. 1. Regulę vbi: *Monachorum inquit quatuor genera esse, manifestũ est. Primum Cœnobitarum, hoc est Monasteriale militans sub Regula vel Abbate. Deinde secundum genus est Anachoretarũ, idest Eremitarum, horũ, qui non conuersionis feruore nouitio, sed Monasterij probatione diuturna didicerunt contra diabolũ, multorũ solatio iam docti, pugnare; & benè instructi fraterna ex acie, ad singularẽ pugnã eremi, securi iam sine consolatione alterius, sola manu vel brachio cõtra vitia carnis vel cogitationũ Deo auxiliante pugnare sufficiunt:* atque ibi de Sarabaitarũ, & Gitouagorũ tetertimo ordine narratione

Sarabaitarũ deperditi mores.

subiecta, concludit. *His ergo omissis an Cœnobitarũ fortissimũ genus disponendũ adiuuãte Domino, veniamus.* Sarabaitarũ autem ordo calidiori egebat stylo, & fortiori vstione, quã à Basilio illud vitæ solitariæ genus notatur in præsenti quippe *nulla Regula probati* (inquit Benedictus ib. *Sed in plũbi natura molliti, adhuc operibus seruantes sæculo fidem, mentiri Deo per tonsuram noscuntur. Qui bini aut terni, aut certè singuli, sine pastore, non Dominicis, sed suis, conclusi ouilibus pro lege eis est desideriorum voluptas, &c.* de quo vide plura l. 4. c. 4. a. n. 77. De excellentia autem Cœnobialis vitæ supra Anachoreticam l. 4. c. 5. a. n. 70. & Basilium ipsum in excuss. Interr. 36. ex fuss. disp. vbi docet, duabus de causis contingere posse quod quis fratrum contuberniũ decliner, & in solitudinem

Qui liceat fratrum cõtubernium declinare.

secedebat, *vel ex detrimento videlicet, quod ex necessitate contubernij nascitur, vel ex mentis instabilitate illius, qui sententiã mutet:* vbiq; iurè laudat ex prima causa discedentem: *neque enim iã à fratribus se segregabis, sed ab alienis:* Quod B. Benedicto accidit, qui (vt narrat D. Greg. lib. 2. Dial. c. 3. cũ precibus quorundã Monachorũ victus, Monasterij curã, fratrumq; cõtubernium fuisset amplexus, posteaq; conficeret illicita sibi non licere, atque eorũ corruptissimis moribus cõuenire nõ posse, *ad locum dilectæ solitudinis rediit, & solus in superni inspectoris oculis habitauit secum.* Vide Interrog. 74. ex breuior.

25. Vita separata pro communi temporaliũ dispensatione, honesta.

NOT. II. Honestam reputat Basilius eam Monachorũ à fratrum contubernio separationẽ, *quæ ad communẽ cæterorum pertineat dispensationem:* Qualis ea proculdubio est, quæ pro temporalibus administrandis (à quibus Monastica obseruantia valde dependet) in grangiis permissa Monachis, longis ab hinc tẽporibus inuenitur: vt cõstat ex primis sacri nostri Cisterciensis Congregationis Institutis. c. 7. 24. 33. 58. 70. 73. apud M. Angelũ Manriq. tom. 1. Annal. Cist. A.C. 1134. c. 6. ibique & A.C. 1138. c. 5. n. 8. & 1144. c. 7. n. 7. plura de disciplina à Patribus præscripta iis, quibus pro communi bonorũ temporalium dispensatione solitaria vita permittitur. Eam verò iuxta Magni Basilij sententiam, adeo contrariam Monachatui, Patres nostri perpetuò reputauere vt cũ initio nascẽtis Cistercij cogitarent quo ingenio, artificio, vel exercitio, se, hospitesque, quos vt Christũ suscipere præcipit, Regula, sustẽtarẽt; diffinierunt se cõuersos laicos, votis solẽnibus non cõsecratos de licẽtia Episcopi suscipere, quibus prata, syluas, vineas, eorumq; agriculturã cõmitteret; non quidẽ ad Monach. leuamẽ, sed ne Monachi extra claustra diuagarẽtur. De quo vide plura doctè admodum ab ipso Manrique notata A.C. 1101. c. 3. a. n. 4. His autem decursu temporis immutatis, adeo tamen sequẽtibus sæculis nostrorum animis hæsit hæc obseruatio, vt in Comitiis Generalib. Congregationis Castel. prudẽti lege cautum sit c. 22. n. 7. Diff. Cist. ne quis Monachorum vltra triẽnium absq; consensu Generalis grãgiæ administratione fingatur, sed elapso statim ad fratrum contubernium redire.

INTERROGATIO IV.

SI oportet primò renunciare omnibus, & ita venire ad hanc vitam, vel conuersationem, quæ secundum Deum est, Domino, & Saluatore nostro Iesu Christo dicente, si quis venit ad me, abneget se metipsum, & tollat crucẽ suam, & sequatur me. Et iterum: Qui non renuntiauerit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus.

RESP. *Qui ad hoc venit, vt Deum sequatur, etiam seipsum negat; & tollit crucem suam. Certum est autem, quia & ante etiam diabolo renuntiauit, & operibus eius. Quod tamẽ non ab his, qui in profectu vitæ sunt, vel qui iam ad perfectionem tendũt, sed ab his, qui prima statim confessione initiantur, fieri solet. In hoc autem renuntiat, sicut superiùs diximus, etiam ipse sibi homo, idest priori consuetudini suæ, vel vitæ. Renunciat autem etiam moribus suis, & delectationibus sæculi huius, & consanguinitati corporali, illi maximè, quæ impedire potest eius propositum: & parentes quidam eos, qui se in Christo per Euangelium genuerunt, magis putat: fratres autem eos, qui eundem adoptionis Spiritum susceperunt: possessiones vero omnes simul à se ducit alienas. Et vt breuiter dicã his, cui pro Christo mundus omnis crucifixus est, & ipse mundo, quomodo potest seruus effici cogitationum, & sollicitudinũ mundi, cum Dominus iubeat etiam animam ipsam negandam esse pro se? Perfecta itaq; abrenuntiatio est in eo, vt passionibus penitus careat, dum adhuc in corpore est. Sed hæc incipit agere ab his primò quæ extrinsecùs sunt, id est à passionibus, vel inani gloria, & si quæ sunt similia, vt ab his primũ efficiatur alienus; & hoc est quod nos docuerunt Apostoli Iacobus & Ioãnes, qui reliquerunt patrẽ suum Zebedæum, & nauem ipsam in qua erant. Sed & Matthæus relinquens vectigal & surgens, ac sequens Dominum qui non solum lucra reliquerat vectigalium, sed & periculum contempserat; quod vtique poterat euenire à principibus sæculi, pro eo quod vectigaliũ rationes imperfectas, atque incompositas reliquisset. Ita autem cupiditate sequendi Dominũ ductus est, vt in nullo prorsus huius vitæ respectum, vel cogitationem sibi met reseruauerit. Quia autem neque ad affectus parentum, si aduersantur Dominicis præceptis, neque ad vllam aliquam humanam dilectionẽ oporteat aliquẽ respicere, & per hoc ab eo quod proposuit, impediri, Dominus noster docet, dicẽs: Si quis venit ad me & non odit patrẽ suum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores insuper, & animã suam, non potest meus esse discipulus: Simile est quod dixit: vt deneget quis seipsum.* NOT. Doctrina Resp. huius, quæ in excussis octaua est ex fuss. disp. tota versatur in explicãda abnegatione affectionũ animæ in vniuersũ, cupiditate, scilicet, vana gloria, & aliis à quibus hominẽ extrinsecùs pati inquit S. Doct. nõ quia interiores animi motus nõ sint, sed quia ab extrinsecis obiectis mouẽtur, & specificãtur. Excussi latius loco cit. materiã prosequũtur, exẽplo specialiter apposito in abnegatione dominij rerũ ex voto paupertatis. Nec putes Basilium

26. Quibus renuntiandũ.

Iacobus, & Ioannes qualiter omnia reliquerint.

Qualiter Matheus.

silium aliquid Stoicum sonare dum ait, quod perfecta abrenuntiatio in eo stat, *ut passionibus penitus careat, dum adhuc in corpore est*, loquitur namque de inordinatis affectionibus, quæ si deliberatè procedunt ab animo, in virtuoso esse nequeunt: non autem negat motus appetitus sensitiui, secundum quod à ratione ordinati sunt, in sapiente & virtuoso inueniri; vt patet ex iis, quæ paulò post subiungit: *Quia autem neque ad affectum parentum, si aduersantur Dominicis præceptis, &c.* agnoscit ergo in virtuoso parentum affectum esse posse, qui Dominicis præceptis non aduersatur, ex moderatione rationis, Vide D.Th.1.2.q.24 art.2. c. & q. 59. art.2.& 3.capite & 22. quæst. 123. art.10.& alibi.

INTERROGATIO V.

28. *SI oportet eum, qui seruis Dei sociari vult, relinquere indifferenter propinquis suis portionem facultatum suarum, Domino dicente, Vende omnia tua, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælis, & veni sequere me: Et iterum. Vendite omnia, quæ habetis, & date eleemosynam?*

Qualiter profitentis bona dispensanda.

RESPONDIT. *Arbitror quod is, qui accedit ad Dei seruitium, non debeat contemnere, & vt libet relinquere ea, quæ sibi competunt: sed tentet omnia si fieri potest, cum summa diligentia absumi, tanquam ea, quæ iam Domino consecrata sunt, quantum fieri potest rationabiliter dispensare: sciens quia non est absque periculo in opere agere negligenter. Si verò propinqui eius vel parentes contra fidem veniant, debet rursum meminisse Domini dicentis: Quia non est qui reliquerit domum, aut fratres, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios aut agros propter me, & propter Euangelium, qui non accipiat centuplum in præsenti tempore, & in futuro sæculo vitam æternam. Veruntamen oportet eum his, qui sibi, quæ sua sunt denegant, & resistunt, & desidem faciunt protestari, & denuntiare, quia sacrilegij crimen incurrunt secundum mandatum Domini dicentis: Quia si peccat in te frater tuus, vade & argue eum, & reliqua. Iudicium verò experiri de his apud iudices sæculi abnuit Religionis autoritas per id quod dixit Apostolus. Audet aliquis vestrum negotium habens aduersus alium iudicari apud iniustos, & non apud sanctos? Et rursum: Quia iam quidem omnino delictum est in vobis, qui iudicia habetis inter vos.* NOT. latius ac lucidius in excuss. Interrogatione 9. ex sus. disput. dispositio hæc Regularis habetur; in qua tria perspicuè statuit Basilius:

29. Iure successionis Monasteria Monachorum gaudent.

Primum, profitenti nihil sibi ex iis, quæ possidebat reseruare licere. Secundum: Monachos in communi, seu Monasterium iure successionis in bona nouitij gaudere. Quibus concinit D.P.Benedictus c.58. vbi de suscipiendis ad professionem fratribus loquens, inquit: *Res, si quas habet* (nouitius) *aut erogat prius pauperibus, aut facta solemniter donatione conferat Monasterio, nihil sibi reseruans ex omnibus, quippe qui ex illa die, nec proprij corporis potestatem se habiturum sciat.* Quem locum eruditè, vt assolet, illustrat noster Nicolaus Brauo in Not. ad idem cap. n. 14. 15. & 16. ex Concil. Trid. sess. 25. de Regul. & Cassiano l.7.c.19. de diuite sibi aliquid in Monachatu reseruante, cui Magnus Basilius. *Et Senatorem* (inquit) *perdidisti, & Monachum non fecisti.*

Quibus adde execrabilem ac secreta punitione dignam Iure potiori esse corruptelam eorum (si qui forsam sunt, quod adhuc dubito) qui peculia sibi in professione reseruant in excessiua quantitate, vel congerunt post professionem. Sed aiunt: His omnibus, siue reditus annui sint, siue supellectilia, siue mobile peculium, dependenter à voluntate Prælati, eiusque permissu vtimur, rerum omnium prorsus abrenuntiato dominio. Benè quidem. Non sum tam hebes, vt ignores tritam, ac vulgarem differentiam inter dominium, vsumfructum, & vsum, lippis quoque ac tonsoribus notam: at nunc Religiosè dives, stolidus tibi, & parum Theologus videri non renuo. Quæ rogo conuentio obseruantiæ paupertatis, & vsus 50. aureorum? Quid ad me de dominio integri Regni; si tamen perpetuò opibus eius, annuisq; reditibus vtar? Quæ cura quãtumuis auaro esset sæculari de dominio Indiarum, dummodò perpetuo sibi ab eis prouenientium gazarũ, & annuorum redituum concederetur vsus? Sed inquis: Vsus ipse adhuc in exercitio liber mihi, atque integer non est, sed dependens à voluntate Prælati. At heù: pecuniâ ipsâ liberum emis pecuniæ vsum. Vix namque aliquam ex opulentis his Pseudo-Religiosis inuenies, cui penè (ne dicam omninò) liberum pecuniæ vsum ausus fuerit prohibere Prælatus. Quid si prohiberet? Quid si impediret: Quot tumultus in Monasterio orirẽtur? quot querimoniæ? Væ, diceret, quæ tempora, qui mores! Canes non reueretur Prælatus iste, dignitate iterum atque iterum decoratos non colit, infulas pessumdat, Magistros paruipendit, infirmis & senioribus namq; ex peculio sibi ad hoc permisso subuenit; confundit fasque nefasque. En miser qualiter peculium ipsum pro possidentis perditione decertat: en qualiter pecuniæ obediunt omnia, etiam Prælatus. Essentiam & prædicata essentialia voti paupertatis, & putè Platonicam eius ideam calleo; nam & ego logicus sum: sed vero Monachus etiam sum, & in re ipsa & in exercitio pecuniæ vsum, & abusum doleo. Vide circa peculij vsum plura doctè, sanctè, ac prudenter dispósita in Diffinitionib. Cisterc. cap. 23. num. 4. & in Actis Comiticis generalium. A. C. 1641. n. 6. Sed ad rem.

30. Peculia Monachorum exorbitantia taxantur.

Fors Basilij & Nazianzeni æuo, paucis post exaratam ab ipsis Regulam illam (quam iuxta Baronij calculum A.C.363. elucubrabant) elapsis annis, in aliquibus etsi paucissimis, tum Orientis tum Occidentis Monachis, modò à nobis taxata paupertatis Monasticæ irrepserat præuaricatio, quæ ansam præbuerit A.C.370. Valentiniano Imper. ad editionẽ impij illius rescripti l. 20. de Episc. & Cler. C. Theodosij quo eorum auaritiæ cohibendæ prætextu prohibuit, *vt nec per subiectam personam valeant aliquid vel donatione vel testamento percipere.* Cuius rei conscius D. Ambrosius, impium iudicans paucissimorum auaritiam vniuerso statui Monastico

31. Ius successionis impiè à Valentiniano Monachis proscriptum.

nastico damnationi esse, hæc ad Valentinianum Iuniorem scribit epist. 31. *Nobis priuatæ successionis emolumenta recentibus legibus denegantur, & nemo conqueritur. Non enim putamus iniuriam, quia dispendia non dolemus.* Et infra: *Scribuntur testamenta templorum ministris, nullus excipitur prophanus, nullus vltima conditionis, nullus prodigus verecundia: soli ex omnibus clerico commune ius clauditur, à quo solo pro omnibus votum commune suscipitur, officium commune defertur; nulla legata, vel grauium viduarum, nulla donatio: & vbi in moribus culpa non deprehenditur, tamen officio mulcta præscribitur. Quod sacerdotibus phani legauerit Christiana vidua, valet: quod ministris Dei, non valet.* Quid iniquius?

32. Eius rescriptum p'rum pè à Baronio defensum. Verum Baronius A. C. 370. Impiam Valentiniani legem aliquatenus excusare contendens patum piè omnium clericorum ac Monachorum eius sæculi mores quasi perditissimos & corruptissimos carpit pluribus D. Hieronymi locis. Nescio autem qua fronte paucorum inimicorum Hieronymi deperditam vitam in commune Clericatus & Monachatus probrum obiicit Baronius; nisi fortè eâ solum rudi ac præcipiti dementia captus, qua vnius Clerici, vel Monachi lapsum in commune Ecclesiasticorum dedecus fatuax, & stolidum vulgus ab ipsis nascentis Ecclesiæ crepundiis referre vsque in præsens consueuit. Id autem inde tanto Doctori euenit, quod oscitanter D. Ambrosij relata legerit verba, quibus iniquæ legis rigorem aperiens, inquit: *Et vbi in moribus culpa non deprehenditur, tamen officio mulcta præscribitur.* Ambrosius autem eiusdem æui scriptor erat, zelo Dei feruidus & morum disciplinæ auidus qui quidem si tantam generaliter in Clericis & Monachis auaritiæ deprehendisset corruptelam, sanè prudens taceret, nec Imperatori obiicere auderet mulctam innoxiis præscribi, culpa in moribus non deprehensa. Nec te moueat Hieronymi in Clericos & Monachos inuectiua: tum quia ipsi vehementia spiritus à natura donati (vt cum Baronio notauimus lib. 4. cap. 5. num. 35.) haud facilè fuit de hæreticis sibi infensissimis loquenti, intra limites puræ defensionis sese includere. Tum quia Hieronymi censura ad summum indefinita est, ac proinde de singularibus, iisque paucissimis Monachis & Clericis Hieronymi hostibus accipienda; quo sensu semper, & omni Ecclesiæ sæculo vera est, ac deploranda; quod & nos nuperrimè fecimus: indefinita autem & singularis correptio aliquorum, ac paucissimorum auaritiæ vitio excæcatorum, nequit absque temeritate iniquæ admodum legis, ac vniuersalis rescripti communis causa iudicari.

33. Excusatio Baronij. Vidit, ni fallor, se excessisse Baronius: cumque sibi tot Monachorum & Clericorum vitia, quasi communia enarrare puduisset, inquit loco cit. *At dices: Cur hæc refossa, & in vnum collecta omnibus spectanda in Annalibus ponis, perpetuo obruenda silentio, ... rum causa ipse S. Hieronymus complurium ... dia Clericorum armauit? Vt ex his le... ... is sanciendæ ab Imperatore legis ... vel quod ingenui scriptoris est) veri amantis historici probè scias explere numeros, nec in gratiam hominum vitia reticendo, laudare virtutes.* Sed reuera, historici verum (an vanum) amantis fastum, centuplo cariùs emit Baronius quam æstimatur: Tandem qua veritate ibidem asserat rescriptum adeo iniquum, atque Ecclesiæ autoritati & libertati contrarium, Damaso Papa agente & consentiente editum fuisse, & in Vrbis Ecclesiis lectum, aliorum indicio relinquo.

Tertio statuit Basilius, nullatenus debitorem in iudicio citare coram sæculari Iudice Monachis decere ante admonitionem fraternam sacrilegij. Hoc autem præmisso charitatis remedio, licitum esse sæcularem debitorem coram sæculari ac competenti iudice citare, exprimit Basilius eadem Interrogat. 9. vbi post nostræ doctrinam sequentia leguntur in excussis. 34. Quo temperamento Monachi laicos citare debeant? *Est tamen cum clarius aperienda causa veritatis sæpe numerò ipsi ab ipso illo, qui nobis infert iniuriam, vocati ad dietam vtrique parti communiter indictam, ad nos purgandos debemus descendere, non lacessantes ipsi, sed lacessiti: idque ita facere, vt manifestè appareat, nos neque iracundia, neque contentiosa pertinacia vlla adductos eo descendisse, sed ea re solum, vt veritas illustrior reddatur cæteris, atque conspicua magis. Sic enim & illum etiam inuitum, è malis, in quibus eatenus versatus fuerit, eximemus, & nos à præceptis Domini non discedemus, si videlicet tanquam Dei ministri, non contentionis studio, aut auaritia vlla ducti, constanter pro illustranda veritate propugnabimus: neque omnino vsquam maius, quam quantum permissum sit studium in re istiusmodi, adhibeamus.* Qualiter vero, in quibus causis & coram quibus Iudicibus sæculares à Monachis citari possint vide apud Larream de Legib. pœnalibus p. 2. casu 10.

INTERROGATIO VI.

SI oportet omnes, qui veniunt ad nos, suscipere cum probatione; & qualis ista debet esse probatio, cum Dei clementia omnes vocat per illam prædicationem qua dicit: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. 35. Nouitiorum probatio.

RESPONDIT. *Non sine discrimine quempiam venientem ad nos suscipere sine probatione oportet: Verumtamen neque immundis, vt aiunt, pedibus indulgendum est introire quempiam in sancta doctrina. Sed sicut Dominus noster Iesus Christus iuuenem illum, qui ad se venerat interrogauit de priori vita sua: & cum vidisset quia rectè transacta esset, quod deerat præcepit adimplere: & ita demum iussit eum sequi se. Ita etiam nos oportet inquirere de præterita vita, & conuersatione, ne fortè simulata quis mente, & fallaci animo accedat ad nos. Quod ita demum dignoscitur, si facilè omnem laborem corporis, qui iniungitur, ferat, & ad castigatiorem vitam promptius inclinatur: vel si delictum aliquod suum cum interrogatus fuerit, nequaquam pronuntiare confunditur, & medellam delicti, quæ adhibita fuerit, gratanter adsumit; & si ad omnem humilitatem absq; vlla verecundia inclinatur, ac vilioribus, & abiectioribus artificiis, si ita ratio poposcerit, tradi se non accipiat asperanter? Cum ergo de singulis documentis*

eumentis fuerit comprobatus, quia firma mente, & stabili consilio, ac prompto animo sit, tunc suscipi debet. Et prius quam corpori fraternitatis inseratur, oportet ei iniungi quædam laboriosa, & quæ videantur opprobrio haberi à sæcularibus, & obseruari oportet. Si libenter hæc, & libere, ac fiducialiter expleat, nec confusionem eorum grauiter ferat, vel etiam si in labore impiger inueniatur, & promptus.

NOT. latiùs aliquantulum excussi Interr. 10. Transtulit doctrinam hanc D. P. Benedictus in cap. 58. suæ Regulæ, quam postmodum Apostolica sede confirmauit, & ad perfectam annuæ probationis nouitiorũ ante professionem reduxere Concil. Trident. aliæque recẽtiores Constitutiones Ecclesiasticæ, quas passim apud Theologos inuenies, præsertim Th. Sanchez, tom. 2. sum. Suarez, Tamburinum, & alios quos affert noster M. Nicolaus Brauo in Notis ad dictum cap. 58. Regulæ D. Benedicti. Nec oblitus est Basilius præuię informationis de moribus, & vita, imo luculenter eã statuit exemplo Christi Domino priorem iuuenis ad se venientis vitam perquirere.

INTERROGATIO VII.

36. EX *qua ætate oporteat nosmetipsos offerre Deo: vel Virginitatis professionem quando oporteat firmam ac stabilem iudicari, dicente Domino: sinite infantes venire ad me: Et Apostolo Paulo collaudante eum, qui ab infantia Sacras literas didicisset; & rursus præcipiente educari filios in doctrina, & correptione Domini.*

Pueri & virgines quo pacto habiti & professionem admittendi.

RESPONDIT. *Omne tempus à prima ætate oportunum quidem esse dicimus ad suscipiendum in eruditione & timore Domini. Firma tamen tunc erit professio virginitatis, ex quo adulta iam ætas esse cœperit, & ea quæ solet nuptiis apta deputari. Oportet tamen infantes voluntate, & consensu parentum, imò ab ipsis temporibus oblatos sub testimonio plurimorum suscipi, vt omnis occasio maledicti gratia excludatur hominum pessimorum. Adhiberi autem eis oportet summam diligentiam, quo possint ad omne virtutis exercitium probabiliter instituti, tã verbo, quam intellectu, & opere. Quidquid enim in tenero quis, & paruo insinuauerit, firmius, & tenacius in posterum conseruabit. Iniungẽda est ergo infantum cura his, qui ante omnia in virtute patiẽtiæ documenta sui probabiliter præbuerunt, qui possint pro merito delicti, & ætatis singulis quibusque etiam correptionis adhibere mensuram: & qui seruent eos primo omnium a sermonibus otiosis, & ab iracũdia, atque ab incitamentis gulæ, & à cũctis indecẽtibus, atque inordinatis moribus. Si verò cum ætatis augmento nullus in eis deprahẽditur profectus, industriæ, sed vaga mens, & animus cassus, ac tumens etiam post instituta probabilia infructuosus permanserit, huiuscemodi abscindi oportet, maximè cum iuuenilis feruor rudem lacessit ætatem. Eorum verò, qui ætate iam robusta accedunt ad seruitium Dei, oportet inquirere, vt diximus, qualitatem vitæ præteritæ, & sufficere etiam hoc ipso si satis instanter hoc expetunt, & si verum, & ardens desiderium est eorum erga opus Dei. Huiuscemodi documenta ab his habere oportet, qui valde prudenter de his discutere potuerint, & probare. Quum autem fuerint suscepti, si forte propositum suum transgressi fuerint, nec videri eos oportet, tanquam eos qui in Dominum deliquerint, & professionis suæ pactum transgressi sunt, dicente sacro eloquio. Et si peccauerit homo in hominem, orabunt pro ipso ad Dominum, si autem in Deum peccauerit, quis orabit pro eo?*

37. NOT. I. In excussis post doctrinam Interrogationis præcedentis, quæ ipsis est. 8. agitur in 9. de seruis Monachatum profiteri volentibus, ibique resoluitur eos qui seruitutis iugo adstringuntur, si ad fratrum Conuentum profugiant, admonendos, & ad Dominos suos remittendos, quod Paulus 1. Timoth. 5. cum Onesimo fecisse constat, quem ad Philemonem remisit. Rursus Interrog. 12. resoluit S.D. eos qui matrimonio coniuncti sunt, nullatenus absque alterius partis consensu fore admittendos: *Vir enim sui corporis potestatem non habet.* 1. Cor. 7. Item Interrog. 13. statuit pueros admitti debere, & in obseruantia silentij exerceri, quod & in præsenti tradit ibi: *seruent eos primò omnium à sermonibus otiosis &c.* Deinde Interrog. 14. admonet eos, qui professionem iam factam rescindere tentant transgressionis voti solemnis, quo se ipsos consecrauerant, & sacrilegij reos esse, proinde indignos, vt eis fratrum ianuæ aperiantur, vel tecto recipiantur: quo argutè in margine oculos conuertere monentur Lutherani hyparaspistæ Monachatus osores, eiusque antiquitatis detractores: quod in præsẽti etiam confirmat iis: *Si forte propositum suum transgressi fuerint, nec videri eos oportet.* Tota autem doctrina præsentis Interrogationis fusius habetur in excussis Interr. 15. vbi plura doctissime Basilius de separatione domiciliorum, tum masculorum à fœmellis, tum puerorum à grandæuis; de moderatione ieiuniorum, vigiliarum, correctionum, ac punitionum in pueris pro ætatis decoro, ac de litterarum studio, magistris artium, & ratione discendi ipsis congruenti pertractat: quibus, nec non Interrogationis huius doctrina, D. P. Benedictus capita. 30. 58. 59. 63. aliaque suæ Regulæ respexit, vtpotè cuius aureo sæculo pluribusque sequentibus pueri etiam ante rationis vsum admittebantur in Monasteriis; vbi vsque ad pubertatis annum (quartum decimum scilicet, *ex quo adulta iam ætas nuptiisque apta*, vt Basilius inquit, reputatur) sub peculiari, ac pueritiæ accommodata disciplina educabantur. Quam autem adultam, Religioni, & nuptiis aptam ætatem appellat Basilius *intelligibilem* compellat Benedictus c. 30. vbi *Quoties* inquit, *pueri, vel adolescentioris ætatis, aut qui minus intelligere possunt &c.* & clarius c. 63. vbi ait: *Pueri vbi custodiam habeant, vsque dum ad intelligibilem ætatem perueniant.* Ætatis vero *intelligibilis* nomine eam intelligit, quæ ad 15. annum non attingit quam etiam *infantiam* vocat Basilius in præsenti & Benedictus c. 70. vbi *Infantibus verò* (inquit) *vsque ad 15. annum ætatis &c.* quibus aperte concinit Aquisgran. Cõcil. Can. 36. ab vtroq; dispositã approbans his verbis: *Pater aut mater tempore oblationis offerant puerum in altari, & petitionem* (hoc est professionem) *pro eo coram testibus laicis faciant, quam tempore intelligibili ipse puer confirmet.* Hoc ritu traditi referuntur à D. Greg. l. 2. dialog. c. 4. Maurus & Placidus nobiles pueri D. Benedicto, & adhuc vsque Melliflui Parentis N. Bernardi tempora durasse testatur eius Epistola 1. ad Robertum nepotem: de quo vide Zepiũ tom. 2. A.C. 633. c. 3. Consule etiam nostrum Nicolaum Brauo in Notis ad citata Regulæ loca.

Serui ad Dominos remittendi.

Coniugati absque coniugis consensu non admittendi.

Apostatæ sacrilegi.

Puerorum disciplina.

Quænam Religioni & nuptiis apta ætas.

Ætas *intelligibilis*, quæ?

Puerorum oblationis ritus antiquus.

Sed iam decimum sextum ætatis fatalem annum ad professionis valorẽ præfixit Concilium 38.

Puerorum conuersatio disciplinæ iactura.

cilium Trident. sess.25.cap.14. & 17. iamque ab antiquissimo tempore desiit consuetudo teneres pueros admittendi ad habitum Monasticum: præualuit tamen apud fœminas mos edentulas ac tenellas puellas in Monasteria sub Monachali habitu à crepitaculis educandi. Quo temperamento id fieri oporteat vide lib.4. cap.5 .n.19. Quantum autem puerorum conuersatione iampridem ante Basilium & Benedictum Monastica elanguerit disciplina, tepuerit ieiuniorum regula, vigiliarum assiduitas, silentij grauitas, atque adultorum mores repuerascere cæperint, vsque ad scythis desolationem, vide notatum lib.3.c.5.n.50. & 51. Vnde Abbas Isaac rei huius ex his quæ passus fuerat conscius grauiter, & appositè dixit: *Pueros hic non adducatis, quia propter pueros in Scythi quatuor Ecclesiæ* (idest Monasteria) *eremus facta sunt.* Huc forsam respiciebat Basilius ipse ser.de Abdicatione rerum Vbi hæc habet. *Iuuenis siue ætate, siue animo, æqualium tuorũ consuetudinem defugito ab illisque te non secus ac ab ardentissima flãma procul abducito, quando illorum opera vsus aduersarius plerósque olim incendio dedit, & sempiterno igni cremandos addixit, ac spiritalis videlicet primo charitatis vana specie illectos, in teterrimam postea Pentapolitanam voraginem præcipites deturbauit, & qui ex medio pelago sæuientibus Vndique procellis, tempestatéque incolumes euaserant, eos iam intra portum securos, vna cum ipsa naui vectoribúsque submersit.* Et quidem vnaquæque ætas nullo remorante fræno naturæ impetu ad sua propendet. Quæ namque poterit disciplina impuberes compescere puellas, ne puppis (nostris *muñecas*) lusitent? quas nisi iam nubiles Veneri offerre non norunt teste Persio satyr. 2.

—— In sacris quid facit aurum?
Nẽpe hoc quod veneri donata à Virgine puppa.

Quis pueros prohibebit
Ædificare cassas, plostello adiungere mures,
Ludere par impar, equitare in arundine lõga?

Iuxta Horat.satyr.4. Nec dubium puerilibus his plures delectari barbatos: cunctaque morum grauitati ad Monasticem requisitæ, vsq; ad desolationẽ officere. Vide infra c.seq.n.63.

39. NOT. II. Collìgitur etiam apertè ex præsenti canone duplicia Monasteria, Monachorum scilicet ac Monialium Basilij diebus extincta fuisse, decenter tamen habitationis loca diuisa: quod luculentius in excussis habetur dicta interrog.15.huic 7. respondente, vbi de puerorum educatione loquens S. D. hæc habet. *Educandi quidem sunt cum omni charitate. Seorsimque ipsis, & locus in quo habitent, & victus ratio quam teneant assignari debet, tam masculis quam femellis à se diuerso domicilio separatis.* Expressius adhuc interrog. 154.ex Breuior.vbi quærit? *Si aliquando tempus inciderit, vt qui pauci sunt fratres, & pluribus sororibus inseruiant, ij in necessitatem deuenerint, vt mutuò inter se alij ab alijs disiungendi sint ad pleráque diuersa opera obeunda*, &c. Qui verò disiungi possent, si Monasterium idem non inhabitarent. Quo edocta exemplari D.P.N. Benedicti sacra familia duplicitatem Monasteriorum sæpissimè imitata est pluribus sæculis, de quo vide Zepiũ to.4.A.B.370. tom.5.A.B.463.to.6.A.B.563.c.1.& 596.c.3.

Monasteria duplicia.

INTERROGATIO VIII.

40. Si oportet eam, qui se pia ac religiosa vita dederit, etiam continentiam obseruare? Respondit. Quia in omnibus necessaria sit continentia, manifestum est primo omnium ex eo quod Paulus Apostolus inter fructus Spiritus sancti etiam continentiam nominat. Tum deinde etiam immaculatum ministerium per hanc seruari posse designat, cum dicit: *In laboribus, in Vigilijs, in ieiunijs, in charitate: Et iterum alibi: in labore, & fatigatione, in Vigilijs multis, in fame & siti: in ieiunijs frequenter: Et iterum: Omnis qui in agone contendit ab omnibus continens est. Et rursum. Macero corpus meum, & seruituti subijcio. Quod vtique non aliter, quam per continentiam videtur impleri, & iuuentutis tumor, ac feruor ætatis velut fræno quodam restringi, & reprimi per solam continentiam potest. Non enim expediunt stulto deliciæ, secundum Salomonem, Et iterum, Vidua in delicijs viuens mortua est. Sed exemplum illud diuitis in delicijs viuentis, necessariam nobis ostendit esse continentiam, ne fortè: & nos audiamus, quod audiuit, & diues, quia cõsecutus est bona in vita sua. Quomodo autem incontinentia periculosa sit, etiam Apostolus edocet, cum eam vt propriã illis adscribit, quos recedere à Deo dicit. Ait enim: In nouissimis diebus instabunt tẽpora periculosa: erunt enim homines seipsos amantes, & cum plura mala enumerasset, ad vltimũ posuit. Comesores, incontinentes, immites. Sed & Esau malorũ suorũ, quasi fomitem quendam habuit incontinentiam, qui pro vno cibo vendidit primitiua sua. Sed & prima illa prauaricatio.* Hic interserit Smaragdus quæ in nota aduertuntur, *totius mali muscipula, & per hanc omnes decipimur ad peccatũ, per quam qui non resoluitur, neque inclinatur ab ea, omnem ex se peccati pessimum germen excidit.* NOT. Plura de eadẽ

Continentia Monachis necessaria.

Incontinentia periculosa.

41. re in excuss. Inter.16.quę Smaragdus his assuit, exẽplis adductis de continentia Christi Domini, Moysis, Eliæ, Danielis, & Ioan. à qua eorum virtutes exordium sumpsisse sentit. Et tandem quid nomine cõtinentiæ intelligat, sic aperit: *Ea deniq; absoluta cõtinẽtiæ ratio est, vt linguæ, vt oculis limites præscribat, vt auribus minimè curiosam indulgeat auscultationem, & singulis his cancellos, ipsorum officiis quasi quosdam circumscribat, atq; circumdet extra quos qui egressus sit, is incontinens, ac petulãs est.* Quo videas non de speciali virtute continentiæ, quæ in abstinentia à cibis versatur, sed de continẽtia generali virtute, & abstinẽtia ab omni re turpi esse sermonem. Vnde concludit: *Animaduertis quemadmodum circa hoc vnum præceptũ reliqua omnia veluti in choro coniunctim inter se cõnexa cohæreant.* Quo sensu præsentem doctrinam transtulit Benedictus ad c.49. vbi de continẽtia loquens Quadragesimæ Sacro tẽpore obseruanda inquit: *Istis diebus omni puritate vitam suam. Monachus custodire debet: Quod tunc digne fit, si ab omnibus vitiis nos temperemus,* & infra: *vnusquisque subtrahat corpori suo de cibo, de potu, de somno, de scurrilitate &c.*

Continentia generalis virtus.

INTERROGATIO IX.

Quæ est mensura continentiæ?

42. RESPONDIT. *Quantum spectat ad vitam, vel passiones, penitus abstinere, nec vnquam superari. Quãtũ autẽ ad cibos, prout vsus deposcit, vel ætas, vel labor, vel robur corporis, vel incõmoditas eius, ita etiam modus & qualitas temperabitur cibi. Neque enim possibile est omnes fratres vnum*

Mensura ciborum.

ordinem, vel modum, ac regulam custodire. *Hi verò, qui sani sunt, possunt omnes vnam mensuram tenere in abstinentia. Immutari verò oportet per singulos, in quibus causa aliqua diuersitatis existit, prouidentia ac prouisione eorum, quibus dispensandi hac cura commissa est. Neque enim per singula sermones complecti possumus, sed ea tantummodo comprehendimus, quæ ad communem vel generalem pertinent instructionem. Solatia verò incommodorum in cibis, vel eorum, qui tam fessi sunt ex opere continentia, siue aliis quibuslibet laboribus, quos pro Religione pertulerunt ij, qui præsunt, secundum quod res & ratio deposcit, adhibebunt. Neque ergo tempus reficiendi omnibus idem seruari potest. Neque modus cibi, neque qualitas; Et prospectus iste sit omnibus vnus, vt non vsque ad satietatem persistamus in edendo: repleri enim ventrem, & grauari ex cibis valde inutile est, etiam corpori, ad omne opus. Tum deinde quia & grauatur insomnum, & quia etiam lædi ex his facilè potest. Sed ne suauia quidem quæque in fame ciborum sectanda sunt: sed sufficit vsum explere viuendi refutata luxuria. Si enim libidini seruiamus, nihil aliud est, quam Deum facere ventrem nostrum: quoniam quidem corpus humanum semper exolescit, & desinit, idcirco & repleri indiget, ac reformari. Propter quod & naturale est cibi desiderium, id quod secundum rectam rationem vsus ipse ad reparationem deposcit eorum, quæ exinanita fuerint, & absumpta, tam aridi, quam etiam humidi elementi. Si quid ergo illud est, quod possit vel breuius, vel facilius explere hanc necessitatem corporis in cibis, id potius eligendum est.*

43. Potus, aqua. *Sed & Dominus hoc opinor ostendit, cum esurientes refecit in deserto: qui cum vtique posset maiore miraculo copiosiores eis cibos parare, nihil horum fecit; sed simplicem eis exhibet victum, secundum Ioannem; quinque panes hordeaceos, & pisciculos duos apponens. De potu verò nec mentio quidem vlla fuit, ex quo illud sine dubio designatur, quod omnibus sufficiens esse possit aqua vsus, & pernecessarius; nisi fortè aliquis per infirmitatem corporis lædi ex hoc videatur. Cui sine dubio secundum consilium Apostoli Pauli ad Timotheum scribentis, cauendum est quod est noxium. Sed & quæcumque manifestè in re sunt noxia, corpori deuitanda sunt, absurdum enim videtur propter sustentationem corporis cibos sumere, & rursum per ipsos cibos corpori inferre perniciem, & inutile illud reddere ad ministerium mandatorum. Oportet tamen omnimodo illis vti cibis, qui & facilius aut vilius comparantur, ne occasione* Quibus vescendum? *abstinentiæ inueniamur pretiosiora quæque & difficiliora sectari, dum suauitate condimentorum viles natura cibos, non verò delicatum saporem extollere conamur. Sed quidquid est, quod in vnaquaque prouincia facilius & vilius comparatur, & in vsu omnium communiter habetur, hoc ad vsus nostros oportet adsumi: & ea tantummodo requiri, quæ ad vitam pernecessaria sunt: id est oleum, & alia huiusmodi, vel si qua etiam ad infirmantium solamen adhibentur.* NOT. Pro-

44. Continentia quid? sequitur S. Doctor Interrogat. 17. ex fus. tractationem de virtute continentiæ, quatenus virtus generalis est, quam sic iterum definit. *Est ergo continentia peccatorum sublatio, vitiosarum affectionum amandatio, corporis ad naturales etiam vsque passiones, cupiditatesque mortificatio, principium vitæ spiritualis, sempiternorum bonorum conciliatio, voluptatis aculeum in se ipsa abolens*: ibique plura de petulanti risu, atque immani Cachino amouendo ex doctrina Salomonis, atque exemplis Saræ, & Iobi. Rursus interrog. 18. cuncta à Monachis degustanda resoluit, quæ in mensa apponuntur, esumque carnis cunctis permittit, qui potum vini, solis in præsenti concedit infirmis testimonio vsus Apostoli 1. Timoth. 4. his verbis: *Verum enimuerò, ne similes efficiamur inimicorum Dei, qui cauteriatam habent conscientiam suam, ac propterea abstinent à cibis, quos Deus creauit ad sumendum cum gratiarum actione fidelibus; singula (si quando tempus inciderit) attingenda nobis sunt, quatenus iis, qui nos cernunt, ostendamus omnia esse munda mundis, & nihil reiiciendum, quod cum gratiarum actione percipiatur.* Quæ edulia à Basilio permissa. Idem omnino tradit ser. de Instit. Monach. Quod quidam statuisse crediderim ne occasionem simplicibus daret existimandi se Priscilianistis & Manichæis solo nomine diuersis vt notat D. Leo epist. 93. ad Turibium) Hispaniam aliasque Occidentis prouincias Basilij æuo infestantibus & esum carnium illicitum putantibus, aliquatenus neque à longè consensisse: quorum errores refert Baronius A. C. 381. & Gaulterius secul. 4. in Collatione veterum errorum cap. 34. Sed quanto temperamento ea Monachis indulgentia vti liceret, eodem testimonio ostendit iis: *attingenda à nobis sunt*; & in præsenti vbi facilior a inuentu, & comparatu viliora, *vt oleum, & alia huiusmodi*, ad communem victum assignat. Concinit omnino Basilio D. P. N. Benedictus cap. 39. & 40. quantum ad prudentem mediocritatem, ætatumque ac personarum rationem in mensura ciborum habenda. Dissidet quatenus vè contrario esum carnium solis concedit infirmis, & vini potum cunctis permittit. Obiter autem nota lector perpetuum discrimen inter vtriusque Præceptoris Regulas: quod Basilius tum in præsenti, tum etiam vbique generalia tantummodo tradit statuta, vt ipse aduertit in hac Responsione illis verbis. *Ea tantummodo comprehendimus quæ ad communem vel generalem eminent instructionem.* Benedictus verò generali prudentiæ principio paucis tradito, fusiùs ad singularia descendens statuto panis pondus, pulmentarius numerum & qualitatem, vini mensuram, prandij & cœnæ horas, &c.

INTERROGATIO X.

QVomodo oportet obseruare nos circa cathedras, & accubitus, cum tempus poposcerit: quoniam Domini habemus præceptum, quod nos in omnibus instituit ad humilitatem; in quo etiam hoc pronuntiauit; vt cum ad conuiuium eamus, discumbendi locum nouissimum requiramus, & non occupemus locum priorem. 45.

RESPONDIT. *Illud scire oportet, quia vbi omnes eodem prospectu ac proposito conueniimus, maximè si in multis & maioribus humilitatis nostra documenta iam didicimus capere quidem, præuenire vnumquemque inferiorem locum, secundum mandatum Domini condecens est. Sed* Sessionis seu accubitus ordo.

rursum

rursum si res ad contentionem veniat de hoc, & vnus alium detrudere velut de loco inferiori conatur, valde est improbabile. Causa enim ex hoc perturbationis & inquietudinis nascitur, si incipiat nemo alteri cadere. Et si pro hoc certamina moueantur, simile erit, tanquam si de primatibus contendatur. Propter quod oportet, etiam in hoc consideratiùs prouidere, vel quid vnicuique nostrum competat, vel certè indulgere ei cuius cura est; & in cæteris & in recumbendo ordinem custodire, & obtemperare ei, vt impleatur in nobis illud quod dictum est: Omnia vestra honestè, & secundum ordinem fiant. NOT. Gloriosa profectò de nouissimo loco contentio, Ascetica quidem schola tanti Magistri digna: verùm si peruicax esse cæperit æquè damnabilis, ac si de principe loco pugnaretur. Vnde in excussis Interrog. 21. huic correspondente, *cedendo potius*, inquit, *parandoque ad veram humilitatem perueniemus, quando maius superbiæ signum est, nimis præfractè contendere, quam principem locum in subsellis tenere, quandocumque id facere iussi obtemperemus.* Crediderim illis verbis, *& in cæteris, & in recumbendo ordinem custodire*, ad conuersionis tempus respexisse Basilium, etiamsi id præcipuè superioris curæ & arbitrio remittat. Benedictus verò cap. 63. pro eradicanda omni contentionis occasione disponit, vt *exceptis his, quos altiori consilio Abbas prætulerit, vel degradauerit certis de causis* (ex meritis scilicet vel demeritis) *reliqui omnes vt conuertuntur, ita sint.*

Vnde pensandæ

INTERROGATIO XI.

Q*Vis est dignus, vel decens habitus Christiani?* RESPONDIT. *Quoniam sermo in su-*
46. *perioribus humilitatem necessariam docuit; ita & qui vult religiosè, ac piè viuere, in omnibus & simplicitatem, & humilitatem requirat: Id est ea, quæ paruo sumptu acquirantur. Id obseruandum puto in corporis vsibus, per quod occasiones nobis malarum occupationum minimè fiant. Hoc ergo etiam in obseruatione indumentorum custodiendum puto. Si enim studium nobis habendum est, omnium esse minimos, & omnium nos nouissimos; certum est quia & indumentis omnium nos nouissimos deputare debemus. Nam si ij, qui gloriam sibi ex indumentorum splendore conquirunt, satis agunt, quomodo pretiosis & magnificis vestibus videantur induti; ita consequens est, eum, qui de vltimis & nouissimis, id est per nimiam humilitatem placere studet, eligere debet hoc, in quo omnium vltimus & nouissimus appareat, sicut ille, qui contrariò de summis, & pretiosis videri clarior, & nobilior vult. Si enim in publica cœna arguuntur Corinthij, quod per suam abundantiam confundunt eos, qui non habent, certum est, quia & in hoc simplici & communi omnium indumento, qui ad communem habitum vel vsum pertinet, etsi alter altero differat habitus, vel pretiosior inueniatur, ex ipsa comparatione confundimus non habentes. Sufficienter quoque etiam Apostolus huiuscemodi vsibus breui sermone regulam posuit, dicens: Habentes autem & victum & vestitum, his contenti simus. Ostendens indumento solo, quo tegamur, indigere nos, & non varietate aliqua, & ornamento eius ac decore iactare; quæ vtique postmodum introducta sunt humana vitæ artificiis, ac luxuriæ ingenio conquisita. Sed & primus ille indumenti vsus hæc eadem indicat, cum dicatur Deus fecisse primis hominibus pelliceas tunicas. Sufficiebat enim ad confusionem contegendam huiuscemodi indumenti vsus.*

Vestium fastus vitãdus.

Verùm quoniam nobis prospectus est indumentis etiam & calefieri, & foueri, necessarium videtur, vt ad vtrumque vsus ipse temperetur, quo & cooperiri nuditas videatur, & vis frigoris, vel omne, quod extrinsecus lædit, arceri. Sed quoniam in his ipsis alia quidem sint meliora, alia inferiora, consequens est ea eligere, quæ nobis vsum exhibent longiorem, ita tamen vt in nullo lædatur regula voluntariæ paupertatis: id est vt alia quidem nobis sint vestimenta ad procedendum præparata, & alia ad vsum domesticum, & rursum alia in aliud tempus, vel in nocte alia. Sed oportet vnum illum ipsum tale esse indumentum, quod nobis sufficere possit ad omnia: vt & in die honestum videatur indumentum, & in nocte expleat necessitatem. Ex hoc enim fiet, vt & habitus noster communis, & similis atque vnius formæ sit omnium, & Christianum etiam forma ipsa designet: ea enim quæ vno prospectu ac proposito geruntur, similia, imo eadem esse omnibus debent. Vtile enim est, etiam ex ipsa proprietate vestis & habitus, intelligere vnumquemque, & professionem suam agnoscere in ea vita, qua secundum Deum viuit: vt sciat sibi etiam actus consimiles esse debere; & ad eos, qui nos vident, secundum habitum nostrum æquales etiam in actibus apparere debemus. Non enim similiter turpe est in quolibet alio si inhonestè quid agat, sicut in his, qui vitam sobriam etiam in ipso habitu profitentur. Si enim quis videat de vulgo aliquem hominem cedentem alium, aut vapulantem publicè, vel turpiter proclamantem, aut in tabernis aliisque locis vitam cum dedecore ducentem, ne obseruabit quidem facilè huiuscemodi hominem, vel notabit, sciens eum consequenter hæc ad reliquam vitam suam gerere. Quod si videat quis vel parum aliquid contra quam condecet facere, obseruant omnes & increpant & ad Religionis opprobrium ducunt. 47.

47. Vestium vtilitas & similitudo cõmendatur.

Notabiliores Monachi si vel pares labantur.

Itaque velut pedagogus quis est infirmioribus habitus iste religiosior vt etiam inuitos eos ab opere inhonesto indecentique custodiat. Denique & Apostolus Episcopum ordinatum esse designat, quæ res ad habitum Magistri reuocatur. Sed & de mulieribus in habitu ordinato eas esse debere. Ordinatus autem esse habitus Christiani dicitur is, qui secundum propositum ac professionem eius aptus intelligitur. Sicut enim proprium est aliud militi in habitu vestimenti, & aliud est habitu Senatoris, ex quo præcipuè intelligitur vel iste quod Senator est, vel ille quod miles est: ita etiam Christianus habere aliquod proprium etiam ex ordinatione indumenti ipsius debere. 48.

48. Ordinatio habitus.

Sed & de calceamentis eadem ratio obseruabitur, vt quod simplicius est, & aptum proposito, & vsibus sufficiens, id adsumitur. Zona quoque vsum ostendunt necessarium esse etiam, qui præcesserunt nos Sancti: nam Ioannes zona pellicea constringere lumbos suos dicitur. Helias tanquam quidam proprij habitus ipsius designatur, cum dicitur: Vir hirsutus zonam pelliceam habens circa lumbos suos. Sed & Petrus zona vsus ostenditur, sicut ex Verbi Euangelij, quæ ad eum dicta sunt, recognoscimus: Accinge te, inquit, & calcea te caligis tuis. Sed & Beatus Paulus zona vsus ostenditur per Agabi prophetiam dicentis: Virum 49.

49. Calceamenta.

Zona.

enim cuius est zona hæc, ita alligabunt in Hierusalem. Sed & Iob audit a Domino: Accingere sicut vir lumbos tuos. Virtutis namq; id est cuiusdam, & prompti ad opera animi signum videtur esse vsus cinguli Discipuli Domini zona vsus fuisse videtur ex more, quibus prohibebat ne pecuniam habeant in zonis suis. Reuera enim necessarium videtur eum, qui manuum opere vti in aliquo debet, succinctum esse, & in omnibus preparatum, ac sine vllo impedimento inueniri ad omne boni operis ministerium. Vnde & cingulo indiget, vt vel colligata circa corpus sit tunica, & quæ magis confoueri possit, si vndique constricta sit, vel non impediri ad omnem rem, quam agere parat.

50. Duas tunicas habere præscribit.

De numero autem indumentorum nihil possumus dicere, cum manifesta definitione præscriptum sit: in quo dicit: qui habet duas tunicas, dat non habenti vnam. Ex quo sine dubio plures habere illicitum est. Quibus ergo dicitur: Habere duas tunicas non licet; his quomodo aliquid de diuersitate indumentorum præcipi potest? NOT. Quadrat omnino D. P. N. Benedictus doctrinæ generali Basilij eaque vterque suis Monachis præscribit vestimenta quæ minori sumptu haberi possunt: sed valdè discrepant in designatione specifica vestium. Basilius namque non vult diuersa ad procedendum vel pro noctibus vestimenta esse parata ab his, quæ domestico vsui deseruiunt; Benedictus vero cap. 55. *Cuculla* (inquit) *& tunica sint aliquanto his, quas habere soliti sunt, modicè meliores, quas exeuntes in viam accipiant de vestiario & reuertentes restituant.* Basilius duas tunicas prohibet, Benedictus verò. *Sufficit Monacho* (inquit) *duas tunicas, & duas cucullas habere propter noctes, & propter lauare ipsas.* Basilius *de numero* (inquit) *vestimentorum nihil possumus dicere*: Benedictus. *Dentur* (ait) *ab Abbate quæ sunt necessaria, id est cuculla & tunica, & pedules & caligas bracbile, cultellus, graphium, acus, mapula, tabula*: Et paulo superius: *scapulare propter opera*: & cap. 22. *cinguli* seu *funis* meminit. Basilius stramenta lectorum penitùs pertransit; Benedictus, *Stramenta* (inquit) *lectorum sufficiant matta, sagum, lona & capitale.* Basilius pallio vsus est. Benedictus cucullam primus Monachis dedit. Quæ valde notanda sunt ad euidentiam eorum, quæ de diuersitate Regularum vtriusque dicta sunt cap. præced. à num. 38. quæ tu recolas. Vnde etsi aliud non suppeteret argumentum, hinc satius apparet omnimoda Institutorum specialium contrarietas sub omnimoda conformitate principiorũ communium erga res Monasticas, quod passim in moralibus accidit. Latiùs aliquantulum de hac materia in excuss. Interr. 22. & 23. ex fuss. disp. Incidetque iterum infra Interrog. 95. 128. 143. 144.

Basilij & Benedicti contraria statuta.

INTERROGATIO XII.

51. *SI licet alicui ex proprio dicere quod sibi videtur bonum vbique testimoniis Scripturarum, Domino nostro Iesu Christo dicente de Spiritu Sancto: Non enim loquitur à se, sed quæcumque audierit, hæc loquitur. De seipso autem: Non potest Filius à se facere quidquam. Et iterum: Ego à me ipso non sum locutus, sed qui me misit Pater, ipse mihi dedit mandatum, quid dicam, & quid loquar. Et scio quia mandatum eius vita æterna est. Quæ ergo loquor, sicut dixit mihi Pater, ita loquor.*

RESPONDIT. *Quis potest in tantum temeritatis progredi, vt audeat à se quicquam vel loqui, vel cogitare? Imo vero sciendum est, quia omnes duce itineris indigemus Spiritu Sancto, vt ipse nos in viam dirigat veritatis, & in cogitatione, & in Verbis, & in actibus. Cæcus est enim, & in tenebris deget omnis, qui est absque sole iustitiæ, qui est Dominus noster Iesus Christus, cuius mandatis, vt radiis quibusdam, illuminamur. Mandatum, inquit, Domini lucidum illuminans oculos. Qui ergo in omnibus negotiis, qui inter nos versantur, vel verbis quædam quidem per mandatum Dei in Diuinis Scripturis distinguuntur, quædam verò reticentur de his quidem, quæ scripta sunt, nulla prorsus licentia permittitur cuiquam vel admittere quod prohibitum est, vel omittere quod præceptum est, cum ipse Dominus ita præceperit dicens: Custodi Verbum hoc quod ego tibi mando hodie: non adiicies ad illum neque auferes ab eo. Sed terribilis quædam est expectatio iudicij, & ignis zelus, qui consumpturus est aduersarios, & eos, qui ausi sunt tale aliquid operari. De his verò, quæ Scriptura reticuit, regulam nobis Apostolus posuit euidentem dicens: Omnia licent, sed non omnia expediunt. Omnia licent, sed non omnia ædificant. Nemo, quod suum est, quærat, sed quod alterius. Itaque omnimodò, non quæ nobis licita sunt, sed quæ ædificant proximos agere debemus. Non nobis placere, sed proximis ad ædificationem. Scriptum est enim. Subiecti inuicem in timore Christi. Sed rursus Dominus ait: Qui vult in Vobis maior esse, fiat omnium nouissimus, & omnium seruus. Quod vtique qui implere vult, sine dubio proprias sibi amputat voluntates, secundum imitationem ipsius Domini dicentis: Descendi de cœlo, non vt faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me Patris. Et iterum præcepit Dominus: Si quis te angariauerit in mille passus, vade cum illo alia duo.* NOT. Consonet. his D.P.N. Benedictus cap. 7. gradu 2. & 4. humil. vers. cap. 71. Extat inter breuiores num. 1.

Nihil sacræ Scripturæ addendum vel diminuendum.

Humilitas commendatur.

INTERROGATIO XIII.

52. Quibus obediendum.

SI oportet omnibus, vel quibuscumque obaudire?

RESPONDIT. *Eorum quidem, qui imperant, differentia vel diuersitas non debet impedire obedientiam Præpositi: Quoniam Moyses obtemperans extitit socero suo Ietro, cum vtilia monuerit ac iusta. Commonitionum sanè non parua est diuersitas: alia namque contraria esse videntur mandatis Dei, alia verò interrumpere mandatum vel contaminare illud videntur: alia vero ad explicandum id, atque ædificandum veniunt. Necessarium ergo est meminisse Apostolici præcepti dicentis: Prophetias nolite spernere: omnia probate; quod bonum est tenete. Ab omni specie malæ abstinete vos. Iterum: Cogitationes purgantes, vel distrahentes, sed & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, & captiuantes omnem intellectum ad obediendum Christo. Si quid ergo est, quod conueniat cum mandato Dei, & animæ expediat, & hoc nobis ab aliquo fuerit imperatum,*

imperatum, velut voluntatem Dei promptè & libenter debemus accipere, & explere quod dictum est: Obtemperantes inuicem in Charitate Christi. Si autem contrarium aliquid mandatis Dei, vel quod corrumpere videatur, aut contaminare, facere iubemur ab aliquo tempus est nos dicere: Obtemperare oportet Deo, magis quam hominibus. Et rursum meminisse Domini dicentis: Alieni autem non sequuntur vocem, sed fugiunt ab eo, quoniam nesciunt vocem alienorum. Sed & sancti Apostoli memores esse debemus, qui ad nostram cautelam ausus est nec Angelis quidem parcere dicens: Etiamsi Angelus de cœlo euangelizauerit vobis, præter quam euangelizatum est vobis, anathema sit. Ex quo edocemur, vt etiamsi valde nobis charus est aliquis, etiamsi magnificus habeatur, & in admiratione sit positus, qui prohibet non facere quod à Domino præceptum est, vel rursum imperat fieri quod Dominus prohibuit, execrabilis debet esse qui eiusmodi est omnibus qui diligunt Dominum. NOT. Concinit D.P.N. Benedictus cap. 71. cui titulus, *Vt obedientes sint sibi inuicem fratres.* Vide Basilium serm. 2. de Institut. Monach. Concinit Interrogatio 114. ex Breu. & 303. inter 27. adiectas ex Codice Cæsariensi.

INTERROGATIO XIV.

52. *QVali affectu debet quis seruire Deo?*

Respondit. *Affectum bonum vel animum illum esse ego arbitror cum desiderium vehemens & inexpugnabile atque immobile inest nobis placere Deo. Impleatur autem iste affectus per scientiam per quam intueri, & perspicere possimus magnificentiam gloriarum Dei, & per cogitationes pias, & puras, & memoriam bonorum, quæ à Domino nobis collata sunt; ex quorum recordatione venit anima dilectio Domini Dei sui, vt eum diligat ex toto corde suo, & ex tota anima sua, & ex tota mente sua, secundum illum, qui dicebat: Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Cum tali ergo affectu seruire oportet Deo, adimplentes illud, quod ab Apostolo dictum est: Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an periculum, an gladius & reliqua.* NOT. Consonat Interrogatio 157. ex Breu.

INTERROGATIO XV.

53. *QVid sentire de se debet is, qui præest, in quibus præcipit vel imperat?*

Respondit. *Apud Deum quidem sicut minister Christi, & dispensator ministeriorum Dei, timens ne præter voluntatem Dei, vel præter quod sanctis Scripturis euidenter præcipitur, vel dicat aliquid, vel imperet, & inueniatur tanquam falsus testis Dei, & sacrilegus, vel introducens aliquid alienum ad doctrinam Domini; vel certè subrelinquens, & præteriens aliquid eorum, quæ Deo placita sunt. Ad fratres autem esse debet, tanquam si nutrix foueat paruulos suos, paratus secundum voluntatem Domini, & secundum quod vnicuique expedit communicare cum eis, non solum Euangelium Dei, sed etiam animam suam, memor præceptorum Domini ac Dei nostri dicentis: Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem, sicut ego dilexi vos. Maiorem hac charitatem nemo habet, quam vt ponat quis animam suam pro amicis suis.* NOT. Plura luculenter de hac re congerit D.P.N. Benedictus cap. 2. & 64.

INTERROGATIO XVI.

PEccantem quomodo corripiemus vel emendabimus? 54.

Respondit. *Sicut præceptum est à Domino dicente: Si peccauerit frater tuus, vade atque eum corripe inter te solum & ipsum si audierit, lucratus es fratrem tuum, si vero non audierit te assume tecum vnum vel duos, vt in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Quod si etiam ipsos non audierit, dic Ecclesiæ. Si autem nec Ecclesiam audierit, sit tibi sicut gentilis, & Publicanus, si fortè hæc increpatio, quæ à pluribus fit, eueniat ei in salutem: & sicut dicit Apostolus; Argue, increpa, consolare in omni patientia & doctrina. Et rursum: Si quis non obaudit verbo nostro per Epistolam, hunc notate, & non commisceamini cum eo, sine dubio ad mensam.* NOT. De separatione Monachorum ab Oratorio & mensa, variisque gradibus excommunicationis Monasticæ iuxta mensuram culparum. Vide plura apud D.P.N. Benedictus cap. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 30. 43. 44. 45. 46. 51. & alibi. Iterum de hac re Basilius infra Interr. 175. Extat inter breuiores num. 3.

INTERROGATIO XVII.

SI quis etiam in paruis delictis affligere voluerit fratres dicens: Quia debetis pœnitere per singula, ne fortè ipse immisericors videatur, & dissoluere charitatem. 55.

Respondit. *Cum affirmauerit Dominus, quia iota vnum vel apex vnus non transiet à lege vsquequo omnia fiant. Et rursum definierit, quia de omni sermone otioso, quemcumque locuti fuerunt homines, reddent pro eo rationem in die iudicii, nihil oportet tanquam paruum sperni. Qui enim spernit minima, paulatim defluit. Sed quomodo quis audet breue dicere, aut paruum delictum, cum Apostolus dicat, manifestéque definiat, quia per præuaricationem legis Dei exhonoratur? Sed aculeus mortis peccatum esse dicitur, & non dixit tale vel tale peccatum. Magis ergo immisericors est, qui intermittit, & negligit, quam qui arguit, sicut is, qui in morsu serpentis permittit delitescere venenum; quam ille, qui educit, & abstrahit. Sed & charitatem destruit ille, qui secundum quod scriptum est, parcens baculo, odit filium suum: qui autem diligit, diligenter corripit.* NOT. Extat inter breuiores, num. 4.

Nullum peccatum paruũ dicendum.

INTERROGATIO XVIII.

QVomodo quis debet pœnitere in vnoquoque delicto? 56.

Respondit. *Affectum illum in se recipiens, quem gerebat ille, qui dicit: Iniquitatem odio habui, & abominatus sum, sed & ea, quæ scripta sunt in sexto Psalmo, atque in aliis quam plurimis, vel ea quæ Apostolus dixit ad eos, qui secundum Deum contriti sunt. Quantam operatus est inquit vobis solicitudinem? sed excusationem, sed indignationem, sed timorem, sed æmulationem, sed vindictam. In omnibus exhibuistis vos castos esse negotio. Sed & in his ipsis, in quibus deliquit,* [ ] Deest in Smaragdo.

agens

agens multa contraria, sicut & Zacheus fecit. NOT. Extat inter Breuiores n.5.

INTERROGATIO XIX.

57. QVi sunt fructus digni pœnitentiæ.

RESPONDIT. *Opera quæ contraria sunt peccato. Isti sunt fructus iustitiæ, quos debet afferre ille, qui vult, secundum quod scriptum est, in omni opere bono fructificare.* NOT. In excussis extat sub Interrogatione præcedent. præcipuè eius Interrog. 287. in adiectis ex exemplari Cæsariensi.

INTERROGATIO XX.

58. QVi se verbo dicit pœnitere, peccatum autem suum non emendat, quid est?

RESPONDIT. *De isto scriptum est: Si te rogauerit inimicus tuus magna voce, non acquiesces ei: septem enim necatores sunt in anima eius: Et alibi: Sicut canis reuertens ad vomitum suum odibilis fit; ita homo, qui per malitiam suam reuertitur ad peccatum suum.* NOT. Ex breuioribus Interrog.6.

INTERROGATIO XXI.

59. QVi vult confiteri peccata sua, si omnibus debet confiteri, & quibuslibet, an certis quibusque?

RESPONDIT. *Clementia Dei erga eos, qui deliquerunt, manifesta est, secundum quod scriptum est: Qui non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat. Quia ergo & conuersionis morbus aptus est, & conuertens se à peccato fructus dignos ostendere debet pœnitentiæ, secundum quod scriptum est: Facite fructus dignos pœnitentiæ, ne fortè secundum comminationem illam veniat his, qui non pœnitent, secundum quod scriptum est: Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignē mittetur. Necessarium videtur his, quibus dispensatio ministeriorum Dei commissa est, confitenda esse peccata. Sic enim & ij, qui antiquitus pœnitebant, inueniuntur apud sanctos confessi esse peccata sua: Scriptum est enim in Euangelio, quia Ioanni Baptistæ confitebantur peccata sua: & in Actibus Apostolorum, Apostolis, à quibus baptizabantur.* NOT. Habetur inter Breuiores num. 288, in 27. additu ex exemplari Cæsariensi.

INTERROGATIO XXII.

60. QVi pœnituerunt pro aliquo peccato, & rursum in hoc ipsum peccatum inciderunt, quid facient?

RESPONDIT. *Is qui semel deliquit, & iterum in idem peccatum incurrit, indicare de se videtur hoc primum, quod ab alio peccato priori non fuerit expurgatus; ex quo velut à radice quædam pessima eadem, quæ antea pullularunt. Sicut enim quis arboris ramos excidens, si radicem relinquit, vbi radix fixa permanet, & virgulta denuo eiusdem seminis germinabit: ita etiam peccatum: quoniam non omnes, qui delinquunt, eo ipso ex ipsis peccatis initium sumunt, sed ex aliis interdum delicti occasio nascitur. Necessarium ergo ei est, qui vult omnimodo purgare se à peccato, primas ipsas causas culpæ succidere. Verbi gratia si ex contentione, vel ex inuidia fuerit, non à se sumpsit exordium, sed radicem habet ex arrogantia & cupiditate humanæ gloriæ venientem. Dum enim gloriam quærit ab hominibus, aut contentionibus studet, aut rectè agentibus inuidet huic scilicet, per quem videtur ipse minus in laude, vel in admiratione haberi. Si quis semel notatus fuerit inuidia, vel contentionis vitio, & rursum in hoc ipsum inciderit, sciat se primam illam causam, de qua superiùs diximus, ex qua inuidia & contentio nascitur, in interioribus medullis habere reconditam. Oportet ergo eum & per contraria atque aduersa curari, id est per humilitatis exercitium. Exercitationes vero humilitatis sunt, si se vilioribus officiis subdat, & ministeriis indignioribus tradat. Ita namque arrogantiæ & gloriæ humanæ vitium curari poterit: vt in consuetudine humilitatis, effectus, vltra iam non incidat arrogantia, & vana gloria. Sed & in singulis huiuscemodi vitiis cura similis adhibetur.* NOT. Extat inter Breuiores num.289. ex 27. Codicis Cæsariensis.

Reincidentia in peccatum vnde?

Inuidiæ radices.

Remedium contra arrogantiam.

INTERROGATIO XXIII.

QVali affectu vel quali sensu oportet increpare eum, qui increpat? NOT. In Smaragdo hæc interrogatio, pluresque aliæ ex subsequentibus, fiunt à Monachis sub vocatiuo *Abba*: ex quo *Abbatis* nomen deducit D. P. N. Benedictus cap. 2. eoque insignitum fuisse magnum Basilium Smaragdi lectio dubitare non sinit. 61.

RESPONDIT. *Ad Deum quidem tali mente esse debet, qualem indicat B. Dauid dicens. Vidi non seruantes pactum, & tabescebam, quoniam eloquia tua non custodierunt. Ad eos autem quos increpat, hunc debet affectum seruare, quem pater medicus erga ægrotantem filium seruat; & tunc maximè, cum qualitas curæ tristior videtur, & grauior.* NOT. Plura de hac re vide apud D.P.N. Benedictum passim in Regula præsertim cap.27. & 28. latius Basilius Interrog.50. ex fusis vbi addit. *Illud cauere magnoperè Antistes debet, ne ad castigandum verbis aliquem ex iis, qui deliquerint affectu quouis vitioso parcitus accedat; Quando cum indignatione & castigatione aduersum aliquem vti vult, hoc haud quaquam est à peccato illum liberare, sed delictis seipsum obstringere*, & Interrog. 51. præsenti doctrinæ luculenter alludit inquiens: *Consuetudinem imitari medicus debet: vt videlicet ægris non irascatur, sed contra morbum ipsum pugnet.* Quibus autem pharmacis vitia sanabit? *Inanem gloriam abiectioribus exercitiis imponendis; futilem & otiosam loquacitatem silentio: in modum somniorum peruigilio, & excubiis orationis: segnitiem corporis laboribus grauioribus, edacitatem indecoram ieiunio; murmurationem, à reliquis segregatione.* Correspondet Interrog.99. ex Breu.

INTERROGATIO XXIV.

QVali affectu debet quis suscipere correptionem? 62.

RESPONDIT. *Sicut æger filius patris & medici de vita sua soliciti, qui etiamsi aliquid asperum offeratur, vel amarum ad curandum filium, scit vsque filius, quod nec pater in aliquo negligere*

negligere potest de salute filij, nec medicus falli. N O T. Extat in Breuior. num. 158. latiùs de hac re Interrog. 52. ex fuſ.

INTERROGATIO XXV.

63. *QVi tristatur aduersus eum, qui se increpat, qualis est?*

RESPONDIT. *Neque periculum peccati agnouit iste, & maximum damnum; neque lucrum pœnitentiæ, nec credit illi, qui dixit. Quia qui diligit, diligenter corripit; sed se ipsum alienum facit ab illa vtilitate dicentis: Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me. Sed ad læsionem cæterorum iste talis permanet inter fratres: resoluit enim & impedit animas eorum, qui possunt proficere.* N O T. Concinit Interrogatio 159. ex Breuior.

INTERROGATIO XXVI.

64. *QValé iudicium esse debet his, qui peccantes deffendunt.*

RESPONDIT. *Vt mihi videtur, grauius ab illo, quod dixit Dominus: Quia expedit illi, vt suspendatur mola asinaria ad collum eius, & præcipitetur in mare, quam vt scandalizet vnum de minimis illis. Non enim iam correptionem ad emendationem, sed defensionem ad confirmandum peccatum suum suscipit, qui delinquit; sed & alios ad simile pronocat malum: ita vt conueniat ei, qui peccantes defendit, illud quod dictum est: quia si non ostenderitis fructus dignos pœnitentiæ, excidemini, & in ignem mittemini. Vel rursum quod à Domino dictum est: Quia si oculus tuus dexter scandalizat te, eiice eum, & proiice abs te. Expedit enim tibi vt pereat vnum membrorum tuorum, & non omne corpus tuum mittatur in gehennam.* N O T. Consonat D. P. N. Bened. cap. 69. vbi Summopere præcauet ne quis alium eius consanguineum defendat, acriusque coërcendum defensorem statuit. De hac re Basilius in Epistol. ad Canonicam. *Cum alius (inquit) quispiam corripitur illo ipso vel aliis quibusuis præsentibus, corripiendi alium contra aduersari non oportet, &c.* Eandem doctrinā refricat Interrog. 184. ex Breuior. & 7. cui præsens correspondet.

INTERROGATIO XXVII.

65. *POEnitentem ex corde quomodo oportet suscipi?*

RESPONDIT. *Sicut Dominus ostendit cum dicit; Quia conuocauit amicos suos, & vicinos dicens: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam, quam perdideram.* N O T. Recipiendum statuit D.P.N. Benedictus, sed in vltimo gradu, ac prius omni emendatione promissa cap. 29. Extat numero 8. ex Breuioribus.

INTERROGATIO XXVIII.

66. *ERga eum, qui pro peccato non pœnitet, qualiter esse debemus?*

RESPONDIT. *Sicut Dominus præcepit dicens: Sit tibi sicut gentilis & Publicanus. Et sicut Apostolus docuit dicens: Subtrahite vos ab omni fratre inquiete ambulante: & non secundum traditionem, quam tradidimus vobis.* N O T. Abscissionis ferro vtendum circa incorrigibilem statuit D.P.N. Benedictus vsus Apostoli etiam testimonio 1. Cor. 5. *Auferte malum de medio vestri*: & 2. Cor. 7. *Infidelis si discedit, discedat, ne vna ouis morbida omnem gregem contaminet.* V. Interrog. 30. Extat inter Breuiores num. 9.

INTERROGATIO XXIX.

SI debet habere aliquid proprium, qui inter fratres est? 67.

RESPONDIT. *Huic contrarium est illud testimonium, quod in Actibus Apostolorum de illis, qui credebant primitùs scriptum est: Ibi enim ita dicit: Quia nemo quicquam ex eis sibi proprium dicebat esse, sed erant illis omnia communia. Si quis ergo proprium sibi esse dicit aliquid, sine dubio alienum se facit ab electis Dei, & charitate Domini, qui docuit Verbo, & opere compleuit, & qui animam suam posuit pro amicis suis. Si ergo ipse animam suam pro amicis dedit, quomodo nos etiam, quæ extra animam sunt, proprium vindicabimus?* N O T. Extat in breu. Interrogat. 85. & serm. 1. & 2. de Institut. Monach. *Apotheca, inquit, communis omnium sit, neque proprium alicuius quicquam nominetur, non vestimentum, non calceamentum, non denique aliud quippiam eorum, quæ ad necessarium corporis vsum spectant,* & Interrog. 32. ex fuſſ. *Verba hæc meum & tuum in vniuersum à fratribus vsurpari ratio vetat.* Concinuit ad Verbum D.P.N. Bened. c. 33.

INTERROGATIO XXX.

SI quis dicat: Neque accipio à fratribus, neque do, sed contentus sum meis propriis, quid de hoc obseruare debemus?

RESPONDIT. *Si non acquiescit doctrinæ Domini dicentis: Diligite inuicem, sicut & ego dilexi vos: Acquiescat Apostolo dicenti auferte malum ex vobis: ne fortè accidat, vt modicum fermentum totam massam corrumpat.* N O T. V. supra Interrogat. 28. Respondet Interrog. 86. ex Breu.

INTERROGATIO XXXI.

SI debet quis à carnalibus propinquis accipere aliquid? 68.

RESPONDIT. *Propinquis quidam reddere, quæ sua sunt his, qui ad seruitium Dei accedunt, necessarium est: & nihil subtrahere, vt non crimen sacrilegij incurrant. Veruntamen hæc prærogari in conspectu eorum, ad quos visa sunt pertinere; quia & illis ipsis occasionem præstat elationis ac superbiæ: & in aliis fratribus eiusdem propositi pauperibus tristitiam generat; ita vt accidat illud, in quo cœperint hi, qui increpabantur ab Apostolo dicente: Quia confunditis non habentes. Et ideo his, qui per loca singulis Ecclesiis præsunt, si sint fideles & prudentes dispensatores, ipsis offerri debent, secundum imitationem eorum, qui in Actibus Apostolorum id fecisse scribuntur, de quibus dicitur, quia ferentes pretia prædiorum suorum ponebant ante pedes Apostolorum. Certè quoniam non est omnium huiuscemodi dispensationes explere, fideliter illis offerri conuenit, qui apud*

apud homines in hoc officio probati habentur. Veruntamen de his probabit ille, qui præest, per quem debeat dispensari. NOT. Multa hic paucis comprehendit Basilius, quæ pluribus tradit D. P. N. Benedictus cap. 54. Vbi literas seu eulogias Monachum à quoquam hominum etiam consanguineo vel parente accipere prohibet & cap. 58. Nihil sibi subtrahere vel reseruare profitentem permittit, sed erogandi inquit pauperibus vel Monasterio donandas & cap. 59. vbi à Nobilibus exigendum statuit iuramentum, nunquam per se vel per suffectam personam filiis suis Monasterio oblatis aliquid vnquam daturos, aut occasionem habendi. Vterque autem suæ Regulæ Canones ab Arsenio illo percelebri ac vetustissimo legislatore accepit, hereditatem sibi à Senatore quodam consanguineo legatam recusante, celebri illa prolata sententia. *Ego prius mortuus sum quam ille. Quomodo me fecit heredem?* De quo supra l. 3. cap. 5. num. 28. Extat in Breu. numero 187.

INTERROGATIO XXXII.

69. *QVomodo debemus videre eos, qui nobis aliquando vel familiares, vel consanguinei fuerunt, & proximi.*

RESPONDIT. *Sicut Dominus ostendit tunc, cum ei nuntiauerunt, quia mater tua, & fratres tui foris stant, volentes te videre. Ad quos cum increpatione respondit: Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? Qui enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, iste meus frater, & soror & mater est.* NOT. Vide Interrogat. 32. ex fuss. & 188. ex Breuior. cui præsens concinit. Verum ne adeo austerum reputes Basilium erga consanguineos; vt non liceat Monacho maiori erga eos misericordia, ac desiderio salutis moueri. Ait enim Interrog. 191. ex Breu. *Si verò sit, qui eum maiorem quandam his misericordiam tribuat existimet huius affectionis suæ patronum habere se Apostolum; quod is dicat: Optabam enim ego anathema esse à Christo pro fratribus meis secundum carnem.*

INTERROGATIO XXXIII.

70. *QVod si deprecantur nos volentes, vt eamus cum ipsis ad domos eorum, si oporteat nos eis acquiescere.*

RESPONDIT. *Si quidem pro ædificatione fidei aliquis ire potest, si probauerit ille, qui præest, mittatur. Si verò propter humanam aliquam gratiam, audiat Dominum dicentem ad illum, qui dixit ei: Magister, permitte mihi primum ire & renuntiare his, qui in domo sunt: Quia nemo mittens manum suam in aratrum & retro respiciens, aptus est Regno cœlorum. Quod si pro renuntiando hoc dictum est volenti ire, vt renuntiaret, quid dicemus de cæteris?* NOT. Conuenit Interrog. 189. Breu.

INTERROGATIO XXXIV.

71. *VNde vagatur mens nostra, & cogitationes diuersæ ascendunt in cor, & quomodo possumus emendare?*

RESPONDIT. *Vagatur quidem mens interdum etiam otio, cum non occupatur in necessaria solicitudine, sed in remissione posita, & securitate non credit præsentem esse Deum scrutantem corda & renes. Si enim hoc crederet, faceret hoc quod superius dictum est: Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quia à dextris est mihi ne vnquam commouear. Qui enim hæc vel eorum similia agit, neque vacabit vnquam, nec habebit otium vanis cogitationibus indulgere, vel aliquid cogitare, quod non ad ædificationem Fidei pertineat, & aliquam humanam vtilitatem spectet. Quanto magis nihil audieris, quod aduersum sit Deo, & non ei placeat cogitare.* NOT. Interrog. 21. ex breuior.

INTERROGATIO XXXV.

VIde nocturnæ phantasiæ inhonestæ & turpes accidunt nobis? 72.

RESPONDIT. *Veniunt quidem hæc maximè ex diurnis motibus, & actibus indignis, & incongruis. Si enim vacat in dictis Dei, & purgetur anima per meditationem legis diuinæ, & studium Verbi Dei: ibique indesinentem curam gerat, semper requirens & scrutans, quid sit, quod placet Deo; talia habebunt etiam somnia.* NOT. Extat inter breuiores num. 22.

INTERROGATIO XXXVI.

QVali affectu debemus infirmis fratribus ministrare? 73.

RESPONDIT. *Sicut ipsi Deo offerentes obsequium, qui dixit: Quia quod fecistis vni ex fratribus meis, mihi fecistis. Expedit autem ad conseruandum huiuscemodi affectum in obsequiis, vt ij, qui obsequia à nobis suscipiunt, tales sint, quibus meritò deferri obsequium debeat. Et ideo oportet eos, qui præsunt, curam agere, vt ne ij, quibus ministratur, tales sint, qui carni indulgeant, & ventri, sed potius in amore Dei & Christi eius probabiles inueniantur, & per patientiam suam, ac vita meritum fratrum mereantur obsequia, vt habeantur ad gloriam Christi, & opprobrium diaboli, sicut fuit sanctus Iob.* NOT. Quadrat D. P. N. Benedictus cap. 36. Extat in breuioribus, num. 160.

INTERROGATIO XXXVII.

CVm quali humilitate debet quis suscipere à Fratribus obsequium? 74.

RESPONDIT. *Sicut seruus à Domino: & sicut ostendit Petrus Apostolus, cum ei Dominus ministraret. In quo simul etiam periculum eorum ostendit, qui nolunt recipere obsequia fratrum.* NOT. Respondet Interrog. 161. Breuior.

INTERROGATIO XXXVIII.

QValem debemus charitatem habere ad inuicem? 75.

RESPONDIT. *Qualem Dominus ostendit, & docuit, dicens: Maiorem autem hanc charitatem nullus habet, vt quis animam suam ponat pro amicis suis: si autem & animam poni oportet, quanto magis in aliis votum & studium debet ostendi? Sine dubio non secundum humanas voluntates, sed secundum illum prospectum in quo est omnium*

omnium commune propositum placendi Deo NOT. Congruit interrog.162.ex Breuior.

INTERROGATIO XXXIX.

75. *Quomodo potest quis implere charitatem circa proximum?*

Respondit. *Primo quidem metuens iudicium praeuaricantis mandatum Domini quia ipse dixit: Qui non crediderit Filio, non habebit vitam, sed ira Dei manet super illum. Tum deinde velut cupiens ad aeternam vitam peruenire: quia mandatum eius vita aeterna est. Primum autem & magnum mandatum est. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua. Secundum vero simile illi: Diliges proximum tuum tanquam te ipsum. Et si quis desiderat similis effici Domino dicenti. Mandatum nouum do vobis vt diligatis inuicem, sicut & ego dilexi vos. Sed ex communi sensu sentire hoc possumus, quasi beneficium consequamur à fratre, in eo quod diligimus fratrem, debitores efficimur vt eum merito diligamus. Quod etiam inter Gentiles obseruari solet, sicut & Dominus in Euangelio dicit: si diligitis eos, qui vos diligunt, quae vobis est gratia? Quia peccatores, & Gentiles diligenter se diligunt. Si autem & in aliquo vel laedit nos, vel aduersatur quis, hunc non solum propter mandatum, sed & propter hoc ipsum, quia plus nobis praestat, in quo laedit, diligere debemus. Siquidem credimus Domino dicenti. Beati estis cum exprobabunt vos, & persequentur, & dicent omne malum aduersus vos mentientes. Gaudete & exultate, quia merces vestra multa est in coelis.* NOT. Extat in Breuior. Interrog.39.

INTERROGATIO XL.

76. *Vsque ad quem modum otiosus sermo iudicabitur?*

Respondit. *Generaliter omnis sermo, qui non proficit ad aliquam gratiam Fidei Christi, otiosus est: & tantum est periculum huiuscemodi sermonis, vt etiam si bonum esse videatur, quod dicitur; ad aedificationem tamen Fidei non pertinet, non in sermonis bonitate ille, qui locutus est, periculum effugit, sed in eo quod non proficit ad aedificationem sermo prolatus contristat Spiritum Sanctum Dei. Hoc manifestè demonstrat Apostolus dicens: Omnis sermo malus de ore vestro non procedat. Sed siquis bonus ad aedificationem Fidei, vt det gratiam audientibus. Et super haec dicit: contristare Spiritum Sanctum Dei, in quo signati estis in diem redemptionis: quo vtique grauius malum nullum esse potest.* NOT. Corresspondet Interrogatio 23. ex breuior.

INTERROGATIO XLI.

Quis est maledicus?

Respondit. *Omnis sermo, qui ob hoc profertur, qui infamet, vel malè commendet, maledicus est, etsi videatur etiam non esse iniuriosus. Hoc manifestè est ex sententia Euangelij, cum dixit de Iudaeis, quia maledixerunt dicentes. Tu sis discipulus eius.* NOT. Interrog.24.ex breuior.

INTERROGATIO XLII.

Quid est detractio, vel derogatio? 77.

Respondit. *Duas opinor esse causas, in quibus licet aliquem dicere & retractare aliena mala. Si quando consilium habere necesse est cum caeteris, qui in hoc ipsum videtur adsumi, quomodo corrigatur is, qui peccauit, vel mali aliquid egit. Et rursum si quando necesse est praeueniri aliquem, & commoneri, ne forte occurrat in consortium alicuius mali, dum eum putat esse bonum. Quia Apostolus dicit: Nolite commisceri cum huiusmodi. Item in Salomone: Noli manere cum homine iracundo, ne forte sumas laqueum animae tuae. Quod & ipsum Apostolum fecisse inuenimus, per hoc, quod scribit ad Timotheum dicens: Alexander aerarius multa mihi mala ostendit, quem tu quoque deuita, valdè enim restitit nostris sermonibus. Praeter huiuscemodi necessitates quicumque dicit aliquid aduersus alium, vt vel deroget ei, vel obtrectet, istud est detrahere, etiam si vera esse videantur, quae dicit.* NOT. Ex breuior.25.

INTERROGATIO XLIII.

Qui detrahit fratri, aut audit detrahentem, quid dignus est.

Respondit. *Excommunicari. Detrahentem enim inquit occultè aduersus proximum suum, hunc persequebar. Et alibi dictum est: Noli libenter audire detrahentem, ne forte eradiceris.* NOT. Eadem est murmurantium pene apud D.P.N. Bened. c. 23. Extat inter breu.n.26.

INTERROGATIO XLIV.

Quod si de eo, qui praeest, detraxerit, quomodo eum obseruabimus?

Respondit. *Et in hoc manifestum est indicium iracundiae Dei super Mariam cum detraxerit de Moyse, & peccatum eius nec ipso quidem Moyse orante multum Deus esse permisit.* NOT. Concinit Interrog. 27. ex breuior.

INTERROGATIO XLV.

Siquis acerbiori sermone, vel insolentiori voce responderit; & admonitus dicat, quia nihil mali habeat in corde, si oportet ei credi? 78.

Respondit. *Non omnes passiones animae manifestae sunt omnibus; sed nec ipsis quidem, qui patiuntur ea. Sicut enim sapientioribus medicis signa quaedam dantur absconsa, occulta ex corporum motibus, quae ipsos qui patiuntur refugiunt & latent, ita etiam in anima sunt quaedam vitia, etiam si non sentit ille, qui peccat. Sed credere oportet Domino dicenti: Quia malus homo de malo thesauro cordis sui profert mala. Et ideò non potest fieri, vt malus de corde malo bonum proferat sermonem, nec bonus de bono corde malum proferat verbum. Sed interim quidem potest esse mali cordis bonitas simulata. Bonum autem cor malum non potest simulare.* Dicit

Dicit enim Apostolus; Quia prouidentes bona non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus. NOT. Quadrat Interrog. 28. ex Breu.

INTERROGATIO XLVI.

QVomodo possit aliquis non irasci?

79. RESPONDIT. *Si Deum omnia credat inspicere, & Dominum præsentem semper intueatur, quandoquidem neque is, qui Iudici suo subiectus est, audet in oculis Iudicis sui aliquid suæ indignationis ostendere: id est eum non ipse sibi alios putat esse subiectos, sed se præparat ad alterius obedientiam: hoc est enim omnes ducere superiores sibi. Si enim ad suos vsus, vel suam vtilitatem, obediri sibi quærit eos, qui obediunt; scire debet quoniam sermo Domini vnumquemque docet aliis obsequi, vel ministrare. Quod etiam implet, si videt aliquem mandatum Domini præterire, & non ira erga eum mouetur, sed miseratione & compunctione, secundum eum, qui dicit: Quis infirmatur, & ego non infirmor?* NOT. Extat inter Breuior. n. 29. & 127.

INTERROGATIO XLVII.

QVis est mansuetus?

RESPONDIT. *Qui non transfertur à iudiciis suis, quibus statuit, & studet Deo placere.* NOT. Respondet Interrogat. 191. ex Breuior.

INTERROGATIO XLVIII.

QVomodo quis non vincatur in voluptate ac libidine ciborum?

RESPONDIT. *Si statuis expectandum esse non id, quod delectat, sed id quod expedit; & quod vsui, non voluntati sufficiat?*

INTERROGATIO XLIX.

QVomodo excidemus vitium mali desiderij?

80. RESPONDIT. *Desiderio meliori, si magis ignimur, & accendimur ad amorem Dei, secundum illum qui dixit: Eloquium Domini ignibit eum: & Iudicia Domini iustificata in semetipsis desiderabilia super aurum, & lapidem pretiosum multum, & dulciora super mel & fauum. Semper enim desiderium meliorum si in opere fit, & in re possideat totos animos nostros, atque eorum, quæ desideramus continere nos facit, & despicere inferiora; sicut docuerunt omnes sancti: quantò magis quæ mala sunt, & turpia.* NOT. Inter Breuiores Interrogat. 30.

INTERROGATIO L.

QVæ est tristitia secundum Deum, & quæ est secundum sæculum?

RESP. *Secundum Deum est tristitia cum pro mandati negligentia, vel præuaricatione tristatur, secundum quod scriptum est. Tristitia tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam. Sæculi autem tristitia est, cum aliquis de rebus humanis, vel quæ ad sæculum pertinent, contristatur.* NOT. Extat in Breu. n. 193.

INTERROGATIO LI.

QVæ sunt in Domino gaudia, vel quid facientes gaudere debemus.

RESPONDIT. *Si quod secundum mandatum Domini gerimus, hoc est in Domino gaudium, vel cum pro nomine Domini aliquid patimur, & gaudemus, vel aliis rectè agentibus congratulamur.* NOT. Respondet Interrog. 193. ex Breuior.

INTERROGATIO LII.

QVomodo lugere debemus, vt beatitudinem consequi mereamur? 81.

RESP. *Cum illa interrogatione, in qua exposuimus, quæ est secundum Deum tristitia, etiam ista interrogatio continetur: id est si pro peccatis lugemus, vel si eos deflemus, qui per præuaricationem legis Deum non honorant, vel propter eos, qui periclitantur in peccato. Quia anima, quæ peccauerit, ipsa morietur secundum illum, qui dixit: Et lugeam multos ex his, qui ante peccauerunt.* NOT. Concinit Interrogat. 194. ex Breuior.

INTERROGATIO LIII.

SI ex toto ridere non licet?

RESPONDIT. *Cum Dominus eos, qui nunc rident, condemnet, manifestum est, quia nunc tempus est fideli animæ, & maximè cum tam plurimi iniqui per præuaricationem legis Deum non honorent, & in peccatis suis moriantur. Pro quibus vtique tristari indesinenter conuenit, & lugere.* NOT. Extat inter Breuiores numero 31.

INTERROGATIO LIV.

QVæ est solicitudo sæcularis?

RESP. *Omnis solicitudo animi, etiamsi nihil habere videatur illicitum, tamen si non ad religionem pertinet, & virtutem, sæcularis est.* NOT. Extat inter Breu. n. 88.

INTERROGATIO LV.

VNde nobis accidit importunè dormitare & quomodo possumus abiicere?

RESP. *Euenit quidem importunè dormitare tunc, cum languidior est anima erga memoriam Dei, & cum iudiciorum eius eam incessit obliuio. Abiicere autem id possumus, cum dignam de Deo assumpserimus cogitationem, & ad voluntatem eius extendimus desideria nostra, secundum illum, qui dixit: Si dedero somnum oculis meis, aut palpebris meis dormitationem, vsquequo inueniam locum Domino & tabernaculum Deo Iacob.* NOT. Ex Breuior. 32. 82.

INTERROGATIO LVI.

QVomodo quis ad gloriam Dei facit omnia?

RESPONDIT. *Cum omnia propter Deum, vel ex mandato Dei facimus, & in nullo sectamur*

sectamur hominum laudes, & in omnibus meminimus Domini dicentis: luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est. NOT. Conuenit Interrog. 195. ex Breu.

INTERROGATIO LVII.

Quomodo manducat quis & bibit in gloriam Dei?

RESPONDIT. *Si in memoria semper habeat eum, à quo pascitur; Deum; & si non solum anima, verum etiam corpore per singula contestatur se & gratias agere, & non securum manducare, & quasi operarium Dei ab ipso refici, ob hoc, ut ad laborem vel expiationem sufficiat mandatorum* NOT. Respondet Interrogat. 196. ex Breuior.

INTERROGATIO LVIII.

83. Quomodo facit dextera, quod non cognoscat sinistra?

RESPONDIT. *Cum intenta mente, & fixo desiderio placandi Deo agimus opera Dei, & omni sollicitudine constringimur, ne decedamus à via recta, & ab opere legitimo; tunc nullius prorsus extrinsecus, neque membri nostri alicuius percipimus cogitationem, nisi Dei solius, & eius operis, quod explemus; tanquam si artifex faciens vas indesinenter eius meminit, qui opus iniunxit, & vas, quod versat in manibus, si rectè & fabrè veniat: intuetur.* NOT. Congruit Interrog. 197. Breuior.

INTERROGATIO LIX.

Quomodo apparebit is, qui hominibus vult placare.

RESPONDIT. *Cum præsentibus his, qui laudare possunt agit aliquid operis boni, nullo autem tali præsente, vel etiam his, qui vituperare possint, adstantibus, segnis & pigrior est in opere. Si enim Domino placere vellet, semper utique & in omni loco idem esset, atque eadem gereret, adimplens illud, quod dictum est: Per arma iustitiæ à dextris & à sinistris; per gloriam, & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, ut seductores & veraces.* NOT. Ex breuiorib. 33.

INTERROGATIO LX.

84. Quomodo quis effugiat vitium hominibus placendi, vel captandi laudem ex hominibus?

RESPONDIT. *Si certus sit de præsenti Dei, & fixam habeat sollicitudinem Deo placendi, & multo desiderio teneatur earum beatitudinem, quæ à Domino repromissæ sunt. Non enim oportet sub præsentia Domini placare conseruis ad iniuriam Domini: & in sui perniciem non Domino, sed conseruorum nutibus inuens.* Concinit Interrogat. 34. Breuiorum.

INTERROGATIO LXI.

Quomodo intelligitur Superbus, vel quomodo curatur?

RESPONDIT. *Intelligitur quidem ex eo, quod ea semper, quæ eminentiora sunt, quærit. Curatur autem si credat sententiæ eius qui dixit: Deus superbis resistit. Illud sanè sciendum est, quod quomodo quis timeat damnationem superbiæ, impossibile est curari hoc vitium, nisi abstrahat se & secedat ab omnibus occasionibus elationis. Sicut impossibile est extingui linguam alterius, vel gentis loquelam, vel artificium aliquod, nisi qui omni genere se penitus abstrahat, non solum ab agendo vel loquendo, vel monendo, sed etiam audiendo eos, qui loquuntur, vel videndo eos, qui agunt id, quod obliuisci cupit. Et hoc obseruandum est de omnibus vitiis.* NOT. Correspondet 35. ex breuioribus.

INTERROGATIO LXII.

Quid est humilitas, & quomodo eam implere possumus?

RESPONDIT. *Humilitas quidem est ut omnes homines existimemus superiores nobis, secundum diffinitionem Apostoli. Implere autem possumus, si memores fuerimus Domini dicentis. Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde: quod in multis sæpè & ostendit & docuit. Et credere ei debemus promittenti, quia qui se humiliauerit, exaltabitur. Deinde vel indesinenter, & absque ulla cessatione in omnibus actibus, & in omni negotio humiliores cæteris inueniri studeamus, & in hoc exercitium nostrum ponamus. Vix enim sic poterimus à nobis pristinæ arrogantiæ abolere memoriam, & affectum humilitatis assumere, sicut etiam in artificiis fieri solet. Idemque modus erit etiam in cæteris virtutibus obtinendus, quæ mandato Domini nostri Iesu Christi veniunt.* NOT. Consonat D. P. N. Benedictus cap. 7. gradu 7. & Interrog. 198. ex Breu.

INTERROGATIO LXIII.

Si oportet honorem quærere?

RESPONDIT. *Reddere quidem cuique honorem edocti sumus: requirere autem honorem, prohibiti, Domino dicente: Quomodo potestis credere, gloriam quærentes ab inuicem, & gloriam, quæ est ab uno Deo non quæritis? Itaque requirere ab hominibus gloriam & honorem, indicium est infidelitatis, & alienos esse à pietate Dei. Maximè cum Apostolus dicat: Si adhuc hominibus placere vellem, Christi seruus non essem, si ergo qui ab hominibus oblatam sibi gloriam suscipiunt, ita condemnantur; hi, qui non oblatam quidem sibi requirunt, quali indicio digni sunt?* NOT. Extat inter Breuior. num. 36. 85.

INTERROGATIO LXIV.

Quomodo inuicem ob audire debemus?

RESPONDIT. *Sicut serui Domini, secundum quod præcepit Dominus dicens: Quia qui vult in vobis esse magnus, fiat omnium nouissimus, & omnium seruus. Quibus addit, ut magis nos inclinet ad humilitatem.*

Si ut Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. Sed & illud quod ab Apostolo dictum est: Per charitatem spiritus seruire inuicem. NOT. Vide plura de hac re cap. 71. Regulæ D. Benedicti, vbi luculenter de mutua fratrum ad inuicem obedientia. Extat in Breu. Interrog. 115.

INTERROGATIO LXV.

VSque ad quem modum seruire oportet eum, qui placendi Deo implere regulam cupit?

RESP. *Apostolus ostendit proponens nobis obedientiam Domini, qui factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem Crucis. Et prædixit: Hoc sentite in vobis, quod in Christo Iesu.* NOT. V.D.P.N. Benedictum cap. 6. & cap. 7. gradu Concinit Interrog. 106. ex Breu.

INTERROGATIO LXVI.

86. *QVi piger est erga mandatum: quomodo poterit industrius, & vigilans effici.*

RESPONDIT. *Si certus sit præsentiam Domini Dei vbique esse, & omnia intueri, & comminationem illam, quæ aduersus pigrum prolata est, ante oculos habeat, & spem multæ retributionis Dei, qui repromisit per Paulum Apostolum dicens: Quia vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. Et si quæ similia ex Scripturis sanctis inueniuntur, quæ laborem patientiæ & operum solicitudinem ad Dei gloriam referant.* NOT. Extat inter Breuior. numero 37.

INTERROGATIO LXVII.

SI quis non contentus quotidie sibi aliquid iniungi de his, quæ pro mandato Dei incidunt, sed artificium vult discere, quali vitio ægrotat, aut si oportet ei acquiesci?

RESPONDIT. *Iste talis & præsumptior est, & sibi placens, & infidelis, qui non timet sententiam Domini dicentis: Estote parati, quia qua hora non putatis filius hominis veniet: Qui quotidie expectat Dominum sollicitus est, & trepidus, quomodo præsentem diem non transeat otiosus, & nihilum plus quærit. Si autem imperatur ei artificium discere, obedientia sua habet lucrum, & in hoc placet Deo; & non in eo, quod sibi placet, assumat iudicium.* NOT. Concinit D. P. N. Benedictus cap. 57. vbi de Artificibus Monasterij. Iterum de Artificibus infra Interrogatione 102. & ex Breuioribus interrogat. 117.

INTERROGATIO LXVIII.

SI quis industrius est, & promptus ad implenda mandata, agat autem, non quod ei iniungitur, sed quod ipse vult, quam mercedem habet?

RESPONDIT. *Merces eius illa ipsa est, quod sibi placet. Cum autem Apostolus dicat: Vnusquisque vestrum proximo suo placeat in bona ad ædificationem; & vt amplius inclinaret, & constringeret audientes addidit dicens: Quia & ipse Christus non sibi placuit: scire debet vnusquisque, periculum suum esse in eo, quod vult sibi placere: simul enim & inobediens inuenitur.* Quadrat Interrogat. 118. ex Breuior.

INTERROGATIO LXIX.

SI licet alicui excusare opus, quod ei iniungitur, & aliud quærere? 87.

RESPONDIT. *Cum diffinitum sit, mensuram obedientiæ vsque ad mortem esse, qui deuitat hoc, quod ei iniungitur, & aliud quærit, primo omnium inobedientiæ reus est: & manifestè ostenditur, quia nondum negauit semetipsum. Deinde multorum malorum causa efficitur, tam sibi quàm etiam ceteris, quia aditum contradictionis pluribus aperit, & seipsum ad contradicendum assuescit; & cum non possint singuli discernere, quod meliùs est, & eligere; potest fieri, si talis est licentia, vt aliquid deterius eligat. Tum deinde etiam suspicionem dabit fratribus quod passione aliqua, vel ad opus illud, quod elegit adstringatur: vel certè erga eos, cum quibus id necesse est operari. Itaque omnimodo non obedire, multorum malorum causa est, & radix. Si autem ratio est aliqua qua sibi rectè excusari videatur opus illud, quod excusat; exponat hanc ipsam ei, qui præest, & relinquat eius iudicio, vti per se probet, si excusatione dignum est quod eligit.* NOT. Respondet Interrog. 119. Breuiorum.

INTERROGATIO LXX.

SI iniunctum fuerit aliquid fratri & contradixerit, postea vero sua sponte obierit, quid est?

RESPONDIT. *In eo quod contradixit, non obtemperans iudicandus est, & se ipsum, & cæteros ad simile concitans malum. In quo sciat, se illi sententiæ obnoxium, quæ dixit: Contradictiones suscitat omnis malus: Dominus autem Angelum immisericordem mittit ei. Cum autem certus sit, quia non hominibus obtemperat, sed Deo dicenti, quia qui audit vos, me audit; & qui spernit vos, me spernit; si compunctus est, recordatione mandati prius satisfaciat, & ita si permittitur, impleat quod iniunctum est.* NOT. Consonat D.P.N. Benedictus cap. 5. & Interrog. 38. Breuiorum.

INTERROGATIO LXXI.

SI autem obediens quis murmuret? 88.

RESPONDIT. *Apostolo dicente: Omnia faciemus sine murmuratione & hæsitationibus. Alienus sit à fratrum vnitate qui murmurat, & opus eius abiiciatur. Manifestum est iste, qui talis est, quia infidelitate ægrotat, & certam spei fiduciam non gerit.* NOT. D.P.N. Benedictus cap. 5. latius de hac re Basilius Interrogatione 29. ex fusf. Vbi inter alia. *Ingratum* (inquit) *est istiusmodi hominum opus, veluti sacrificij immundum, &c.* vid. Interr. 39. Breuior.

INTERROGATIO LXXII.

SI frater fratrem contristauerit, quomodo debet emendare?

RESP. *Si quidem contristauerit, sicut Apostolus*

stolus dicit: Contristati enim estis, vt in nullo detrimentum pateremini ex nobis non ille qui contristauit, emendari debet, sed ille qui contristatus est, & indicia eius tristitiæ, quæ secundum Deum est, debet ostendere. Si verò indifferenter contristauit, non secundum Deum; memor sit ille Apostoli dicentis. Si autem propter escam frater contristatur, iam non secundum charitatem ambulas: & cum cognouerit tale dictum esse suum, impleat quod à Domino dictum est: si offers munus tuum ad altare, & recordatus fueris ibi, quia frater tuus habet aliquid aduersus te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. NOT. Acrius innehitur D.P.N. Benedictus cap. 70. in eum, qui audet aliquem contristare, cedere, seu excommunicare. Et ipse Basil. Interrog. 40. Breuiorum.

INTERROGATIO LXXIII.

QVod si non acquiescit, vt satisfaciat?

RESPONDIT. *Implere debemus in eo illud quod à Domino dictum est de eo qui peccauit, & non egit pœnitentiam, cum dixit. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut gentilis & publicanus.* NOT. Plura de punctione contumacium apud D.P.N. Benedictus. capite 24. & 28. & ipsum Basilium in Epistol. ad Canonicam, & Interrog. 28. ex fus. & 41. Breuiorum.

INTERROGATIO LXXIV.

QVod si satisfaciente eo, qui contristauerit, noluerit reconciliari is qui contristatus est?

RESPONDIT. *Manifesta est de hoc Domini sententia, quæ refertur in illa parabola de seruo, qui rogatus à conseruo suo noluit patienter agere. Et videntes (inquit) conserui renuntiauerunt Domino suo, Iratus autem Dominus reuocauit omnem gratiam, quā concesserat debitum, & tradidit eum tortoribus vsque quo redderet omne debitum.* NOT. Respondet Interrogatio 42. ex Breuior.

INTERROGATIO LXXV.

79. *QVomodo debet quis habere eum, qui ad orationem suscitat fratres?*

RESPONDIT. *Si quis cognoscit damnum, quod de somno patitur, cum neque sui ipsius sensum habet, & intelligit quantum sit lucrum vigiliarum, & præcipuè cum vigilatur ad glorificandum Deum in orationibus Ita debet habere eum, qui ad hoc se inuitat, & suscitat dormientem, tanquam per diuina lucra & cœlestia dona consequitur; siue is ad orationem, siue ad aliud quodcunque mandatum inuitat, & prouocat.* NOT. Deest in Smaragdo hæc Interrogatio ex surreptione prætermissa, vel quod certius est transcriptorum vel Librariorum oscitantia relicta. Consonat Interrog. 43. Breuiorum.

INTERROGATIO LXXVI.

QVod si contristatur ille, qui excitatur, aut etiam irascitur, quid dignus est.

RESPONDIT. *Interim excommunicari, & non manducare, si fortè compunctus agnoscat quantis, & qualibus bonis seipsum insipienter defraudet, & ita conuersus recipiat gratiam eius, qui dixit: Memor sui, & lætatus sum. Quod si permanserit in stultitia non intelligens gratiam, abscindatur tanquam putrefactum membrum à corpore. Scriptum est enim, quia expedit, vt pereat vnum membrorum tuorum, ne omne corpus tuum mittatur in gehennam.* NOT. Vide notata ad Interrogationem 16. & 28. & Interrogationem 44. Breuiorum.

INTERROGATIO LXXVII.

QVid est nolite iudicare, vt non iudicemini, nolite condemnare, vt non condemnemini. 80.

RESPONDIT. *Quum Dominus aliquando dicat: Nolite iudicare, vt non iudicemini, aliquando verò; Iustum iudicium iudicate; non vtique omnimodo prohibet iudicandi facultatem, sed differentiam iudicij nosse nos docet, vt sciamus in quibus. Nonne hoc autem manifestè nobis Apostolus tradidit, dicens de his causis, quæ in vniuscuiusque arbitrio esse debent? Tu autem quare iudicas fratrem tuum? Et iterum: non ergo inuicem iudicemus. In his vero actibus, qui Deo non placent, notat eos, qui non iudicant, & ipse suam sententiam prodit per hæc quæ dicit: Ego quidem sicut absens corpore, præsens autem spiritu, iam iudicaui tanquam præsens eum qui hæc ita operatus est, in nomine Domini nostri Iesu Christi tradere huiusmodi hominem satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in diem Domini nostri Iesu Christi. Si quid itaque in nostra est potestate vel arbitrio positum, & incertum, non oportet. De his iudicare fratrem secundum hoc, quod Apostolus dicit, tanquam de his, quæ ignoramur, Itaque nolite ante tempus aliquid iudicare, vsquequo veniat Dominus, qui illuminabit occulta tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Dei autem iudicia vendicare, omnibus modis necessarium est, ne fortè & nos simili ira absorbeamur, si quæ scimus erga peccantes, & silemus; nisi fortè quis eadem faciens non habeat arguendi; neque autoritatem iudicandi fratrem, Domino dicente; Eiice primum trabem de oculo fratris tui.* NOT. Correspondet Interrogatio 164. Breuiorum.

INTERROGATIO LXXVIII. 81.

Quomodo intelligitur quis si Zelo Dei moueatur aduersus peccantem fratrem, aut propria iracundia.

RESPONDIT. *Si ad omne peccatum fratris patitur illud, quod scriptum est: Consumpsit me zelus domus tuæ, quoniam obliti sunt sermonum tuorum inimici mei. Manifestus est enim, & in hoc Dei zelus. Veruntamen etiam in his oportet prudenter omnia dispensare. Si enim hunc affectum antea non habuit in anima sua, motus suos sciat magis ex passione, quam ex Deo descendere, & in nullo posse officium pietatis implere.* NOT. Respondet Interrog. 165. Breuioribus.

INTERROGATIO LXXIX.

D*Icunt quidam, quia impoßibile est non irasci hominem.*

RESPONDIT. *Nec possibile est militi in conspectu sui Regis irasci; sed nec sic quidem habebit rationem hoc, quod dicitur. Humanus enim vultus eiusdem formæ homini ad hominem propter vnitatem naturæ, vbi cum sola dignitatis sit eminentia, tamen prohibet passionem; quanto magis Deum quem certi sumus etiam cordi nostro præsentem esse, & omnes motus nostros inspicere? Cuius manifestum est quanta sit eminentia, etiam hoc ipso quod scrutatur corda, & renes, & videt motus animæ.* NOT. Opera quod docuit exequutus est Basilius, de quo mirandum illud in præsenti notare libuit, quod cum ab Eustathio atque ab Arrianis innumera fuisset perpessus, triennio se ab scribendo continuit, ne ira percitus defensionem arriperet; Quod ipse expressum reliquit epist. 73. ad Monachos suos his verbis scribens. *Tertius iam annus hic est, ex quo à calumniatoribus ne tatus accusationis flagella sustinere capi, hoc vno contentus, quod Dominum habeo secretorum cognitorem ac calumniæ istius testem.* Et ad Eustathium ipsum infensissimum hostem epist. 79. *Quoniam abundè satis silentij hactenus præcessit, opportunum deinceps erit vt ad patefactionem eorum, quæ ignorantur, os nostrum aperiamus. Nobis igitur iam tertium vsque silentij annum imitabilis visa est Prophetæ gloriatio illa: Factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones.* Extat in breuior. n. 122.

Triennio nihil scribit Basilius ne iratus scriberet.

INTERROGATIO LXXX.

92. S*I oportet ire quocumque, non commonito eo, qui præest.*

RESPONDIT. *Quum Dominus dicat: Non enim veni, vt à me faciam quicquam, sed ab illo qui me misit; quanto magis vnusquisque vestrum sibi permittere nihil debet. Qui autem sua autoritate aliquid agit, manifestissimè superbiæ morbo detinetur, & subiectus est illi sententiæ quæ dicit: Quod in hominibus superbum est, abominatio est in conspectu Dei. Sed & in omnibus sua sponte, vel autoritate aliqua agere culpabile est.* NOT. Concinit Interrogat. 96. ex Breu.

INTERROGATIO LXXXI.

S*I omnino volenti literas discere, vel lectioni vacare, indulgendum est?*

RESPONDIT. *Apostolo dicente, vt non quæ vultis faciatis. In omni negotio suam voluntatem vnumquemque agere, perniciosum est. Sed oportet illud suscipere, quod ab his, qui præsunt, iniungitur: etiamsi contra voluntatem sit eius, cui iniungitur, secundum exemplum Domini dicentis: Pater non mea voluntas, sed tua fiat.* Extat in Breuiorib. n. 123.

INTERROGATIO LXXXII.

S*I licet vnicuique vitare opus, quod grauius videtur?*

RESPONDIT. *Qui fideliter & purè Dominum diligit, & certus est de retributione Domini, nec sufficere sibi putat ea, quæ iniunguntur, sed semper augmenta operis quærit, & maiora quam iniunguntur desiderat, & exoptat; etiam si supra vires videatur esse, quod facit: nec aliquando securus est, tanquam qui nihil opere explet; sed è contrariò sollicitus est & anxius, tanquam qui nihil dignum præceptis Euangelicis egerit, memor illius Dominici sermonis dicentis. Quum autem feceritis omnia, quæcumque præcipio vobis, tunc dicite: Serui inutiles sumus, quod debuimus facere fecimus. Sed & imitabitur Apostolum, cui cum etiam mundus esset cruc fixus, & ipse mundo non erubescit dicere: Quia ego me ipsum nondum æstimo apprehendisse. Vnum autem ea, quæ retrò sunt, obliuiscens, ad ea autem quæ in arte sunt me extendens, secundum propositum, sequar ad palmam supernæ vocationis Dei in Christo Iesu. Et qui, quam haberet potestatem, vt Euangelium adnuntians de Euangelio viueret, magis in labore & fatigatione inquit, nocte & die operans vixi: non quia non haberemus potestatem, sed vt nos formam daremus vobis ad imitandum nos. Quæ cum ita sint, quis ita stultus est, vel infidelis, vt putet se maioribus, quam debet, oneribus prægrauari cum hæc, quæ mensura poscit, nondum possit implere?*

NOT. V. D. Bened. cap. 48. Et Interrogat. 121. ex Breuioribus.

INTERROGATIO LXXXIII.

Q*Vomodo quis promptus fiat etiam ad pericula propter mandatum Domini.* 93.

RESPONDIT. *Primò quidem vt consideret, quia & ipse Dominus obediuit Patri pro nobis vsque ad mortem: & certus sit quia mandatum Domini vita æterna est, sicut scriptum est. Tum deinde etiam vt credat Domino dicenti: Quia quicumque voluerit animam suam saluam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter me, saluam faciet eam:* NOT. Respondet interrog. 199. Breuiorum.

INTERROGATIO LXXXIV.

C*Vm quali affectu obedire oportet ei, qui nos ad opus mandati cohortatur?*

RESPONDIT. *Eo affectu, quo esuriens paruulus nutrici obtemperat ad vbera inuitanti, vel quo affectu omnis homo suscipit ab aliquo ea, quæ ad vitam pertinent. Imo & si quid amplius, pro eo quod multò est pretiosior futura vita, quam præsens: sicut & Dominus dixit: Quia mandata mea vita æterna sunt. Sicut ergo præsens vita constat in cibo panis, ita æterna vita constat in opere mandati, sicut & ipse Dominus iterum dicit: Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui me misit Patris.* NOT. Correspondet Interrogatio 166. ex Breu.

INTERROGATIO LXXXV.

Q*Vali animo debet esse quis pro hoc ipso, quod dignus habitus est in opere Dei inueniri?*

RESPONDIT. *Eo quo erat ille, qui dicebat: Quis ego sum Domine aut quæ est domus Patris mei, quoniam dilexisti me? explens per singula id quod scriptum est. Gratias agentes Deo Patri, qui idoneos nos fecit in parte sortis Sanctorum in lumine: qui & liberauit nos de potestate tenebrarum*

tenebrarum & transtulit in regnum filij charitatis suæ. Extat inter Breuiores n.167.

INTERROGATIO LXXXVI.

94. *QVomodo debeant ij, qui praeesserunt in labore operis Dei, instruere vel instituere eos, qui nuper accedunt?*

RESPONDIT. *Si quidem adhuc corpore vegeti sunt, per hoc quod impigrè ad cuncta humilitatis officia semetipsos paratos exhibent, ædificant eos, & formam eis vtilem ad omnem profectum præstant. Si verò infirmiores sunt corpore, per hoc quod ostendunt eis se in omnibus vel actibus vel motibus, vel etiam ipso vultu Dei semper habere & cogitare præsentiam, sed & in his, quæ ab Apostolo enumerata sunt, specialibus charitatis affectibus, quibus ait: Charitas patiens est, benigna est, non zelatur, non agit perperam, non inflatur non dehonestatur, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet in iniquitate, congaudet autem veritati: Omnia sperat, omnia patitur charitas, nunquam cadit. Hæc enim omnia etiam infirmorum corpore expleri possibile est.* NOT. Respondet Interrogat. 200. Breuiorum.

INTERROGATIO LXXXVII.

SI dicat aliquis: Volo apud vos parum aliquid temporis agere, vt proficiam ex vobis, si oportet eum suscipi?

RESPONDIT. *Domino pronuntiante, quia venientem ad me non eiicio foras, & Apostolo nihilominus dicente: Propter subintroductos autem falsos fratres, qui subintroierunt explorare voluntatem nostram, quam habemus in Christo Iesu; quibus nec ad horam cessimus subiectioni, vt Veritas Euangelij permaneat apud vos: concedi quidem ei conuenit ingressus propter incertos exitus rerum: interdum enim potest fieri, vt per tempus proficiat, & delectetur sanctitate vitæ, & permaneat in captis sicut & frequenter factum scimus: sed & manifesta fiat veritas Institutionum nostrarum, de quibus fortassis homines aliter opinantur. Oportet tamen circa eum cautiùs agi & diligentius, vt siue in veritate permanet proficiat, siue Institutionum nostrarum libertas exploratur; probabilis inueniatur, & pura. Ita namque & nos Deo placebimus; & ille aut proficiet, si verax est, aut si simulator est, erubescet.* NOT. Hæc generaliter (vt assolet Basilius) de his qui in Monasterio habitare volunt. Plura vero singulatim (vt moris est illi) D.P.N. Benedictus de Monachis peregrinis ad Monasterium accedentibus cap.61. & de Sacerdotibus, qui habitare voluerint in Monasterio cap.60. & Basilius Interrog.97. ex Breuior.

INTERROGATIO LXXXVIII.

95. *SI quis supra vires vult abstinere, ita vt in opere mandatorum impediatur præ nimia abstinentia, si oporteat ei concedi.*

RESPONDIT, *Interrogatio vestra non mihi videtur competenter adhibita. Non enim continentiam in cibis solum esse diximus. Nam hæc à Paulo etiam culpabilis inuenitur, si non cum fide & ratione fiat, cum dicit: Abstinentes se à cibis, quos Deus creauit. Sed illam diximus esse perfectam continentiam, qua se quisque à propriis voluntatibus continet. Quantum autem habeat periculi, qui voluntatem propriam facere vult & non Domini, certum est ex his, quæ Apostolus dicit: Facientes voluntatem carnis & cogitationum eramus natura filij iræ, sicut & cæteri.* NOT. V. Notata Interrog. 10. ad quam se refert in præsenti Basilius. Extat in Breuior. num. 128.

INTERROGATIO LXXXIX.

QVi satis ieiunat, & in refectione non potest communem cibum cum omnibus sumere, quid magis eligere debet ieiunare cum fratribus & cum ipsis reficere, aut propter maiora ieiunia alios cibos requirere?

RESPONDIT. *Ieiunij mensura non debet ex vniuscuiusque voluntate pendere, sed ex vsu & institutione eorum, qui communiter Deo seruiunt, sicut & illorum in omnibus vnanimitas & consonantia refertur, qui in Actibus Apostolorum eos & animam vnam habuisse signantur. Si quis ergo rationabiliter & fideliter ieiunat, etiam virtutem, vt sustinere possit à Domino, consequitur: fidelis est enim qui repromisit.* NOT. V. D.P.N. Benedictum cap.49. de Obseruatione Quadragesimæ: atque ibi & cap. 39. & 41. plura de Institutione vniformi ieiuniorum. Extat in Breuior. num. 129.

INTERROGATIO XC.

QVomodo oportet ieiunari, cum necessarium ieiunium iniungitur, si aliquando aliquid explendum est, quod religio deposcit? 96.

RESPONDIT. *Domino dicente; Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam; omne quod ad Religionem pertinet, nisi ex proposito & deuotione fiat, periculum generat. Debet ergo ieiunio sociari deuotio, Quia autem necessarium sit ieiunium in talibus quibusque causis, & maximè cum desideramus aliquid impetrare de Deo, etiam Sanctus Apostolus docet; qui inter cæteras suas virtutes addidit etiam hoc dicens: Quia in ieiuniis frequenter.* NOT. in Breuior. n. 130.

INTERROGATIO XCI.

QVi non vult ipsis cibis vesci, ex quibus fratres reficiuntur, sed alios requirit, si rectè facit?

RESPONDIT. *Specialiter hoc ipsum quærere cibum, contra mandatum est Domini dicentis: Nolite quærere quid manducetis, vel quid bibatis. Et vt magis nos attentos faceret ad ea, quæ dicebat, addidit. Hæc enim gentes requirunt. Sanè debet solicitudo esse eius, qui præest vt impleat illud, quod scriptum est: Diuidebatur vnicuique secundum quod opus erat.* NOT. Hinc prudentissimè vt assolet D.P.N. Benedictus duo pulmentaria cocta prouidit (imo tria si ibi poma, vel legumina nascantur) *vt fortè qui ex vno non potuerit edere, ex alio reficiatur* c.39. Concinit Interrog. 131. Breu.

INTERROGATIO XCII.

QVi dicit; quia lædit me hoc, & contristatur, si ei alius cibus datus non fuerit?

97. Lazarus sed ineptissimè vt apparet ex Notatione subiecta.

Respondit. *Apparet quia hic non est fixus in spe illa, qualem Eleazarus habuit, nec de charitate eius, qui præest, & solicitudinem tam sui quam omnium gerit certus est. Verumtamen absolutè neque de his, quæ lædunt, neque de his, quæ prosunt, permittitur vnicuique suo iudicio, vel voluntate aliquid agere, sed eius, qui præest, iudicio committendum est: vt vnicuique prout res vel necessitas expetit, consulat. Primò omnium in his, quæ animæ prosunt, tum deinde, secundum locum etiam, vt in corporalibus vsibus secundum Dei voluntatem moderetur.* NOT. Vide notata Interrogat. præced. Hic autem aduerte Smaragdi vel potius librariorum lapsum *Lazarum* pro *Eleazarum* legentium: quô nihil ineptius potuit apponi, cum nihil de Lazaro scriptum sit, quod in exemplum fixæ spei erga cibum posset adduci. De Eleazaro autem Machabæo egregio sene porcinis carnibus vesci nolente hæc habemus 2. Machab. cap. 6. *Eleazarus vnus de primoribus Scribarum vir ætate prouectus & vultu decorus aperto ore hians, compellebatur carnem porcinam manducare. At ille gloriosissimam mortem, magis quam odibilem vitam amplectens, patienter sustinens destinauit non admittere illicita propter vitæ amorem.* Idem nexus est Interrog. 132. Breuiorum.

INTERROGATIO XCIII.

SI verò etiam quis murmuret propter escam, quæ erga eum sententia seruatur?

Respondit. *Ea quæ circa illos, qui murmurauerunt in deserto. Dicit enim Apostolus; Neque murmurauerītis, sicut quidam murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore.* NOT. V. D.P.N. Benedictum cap. 40. & 41. & Interrog. 133. Breu.

INTERROGATIO XCIV.

98. *SI oportet eum, qui plus laborat, requirere plus à consuetudine.*

Respondit. *Si propter retributionem laborem Dei suscipit, non hic requirere debet laboris sui mercedem ad requiem, sed pro his ad promissa Domini festinare. Sciens quia sicut pro laboribus mercedes parauit Dominus, ita etiam pro angustiis consolationem. Veruntamen ij, qui præsunt, obseruabunt regulam illam, quæ dicit. Diuidebatur vnicuique prout opus erat. Debet enim vnumquemque præuenire, vt secundum laborem etiam solatia refectionis inueniat.* NOT. Quadrat omnino D.P.N. Benedictus cap. illo 39. de Mensura ciborum. Et Interrogat. 135. ex Breuioribus.

INTERROGATIO XCV.

QVali affectu oportet accipere vel vestimentum, vel calceamentum, qualecumque fuerit.

Respondit. *Siquidem breue aut grande est ad mensuram staturæ suæ, hoc indicare debet, sed cum omni verecundia, & mansuetudine. Si verò pro abiectiori vel viliori mouetur, quia non est nouum, meminerit mandatum Domini dicentis: Quia dignus est, non quicumque, sed operarius mercede suâ. Discutiat seipsum, si dignè operatus est opera Dei, & adimplenit omnia, quæ præcepta sunt, & tunc non aliud requiret, sed de ipso quod ei datur adhuc erit solicitus, quia meritum suum accepit. Hoc enim, quod de esca dictum est, etiam de omni re, quæ ad vsus corporis pertinet, eadem forma seruari potest.* NOT. Præcipuit D.P.N. Benedictus Monachis suis erga vestimenta cunctam erubescendi & murmurandi occasionem, Abbatis prouidentiam monens cap. 55. *vt non sint curta ipsa vestimenta vtentibus eis, sed mensurata*, ac sigillatim de numero, qualitate, nouisque ac vetustis mira discretione disponens. Vide notata num. 49. circa Interrog. 11. & Basilium infra Interrog. 128. Et in Breuiorib. n. 168.

INTERROGATIO XCVI.

SI quis iratus noluit suscipere aliquid eorum, quæ ad vsum præbentur? 99.

Respondit. *Iste talis dignus est vt etiam si quærit, non accipiat, vsquequo probat is, qui præest, & cum viderit vitium animi curatum, tunc etiam, quod corporis vsibus necessarium est, præbebit.* NOT. Idem de nolente accipere edulium sibi à superiore missum statuit D. P.N. Benedictus cap. 43. his verbis: *Si cui offertur aliquid à Priore, & accipere renuerit; hora qua desiderauerit, hoc quod prius recusauit, aut aliud omnino, nihil accipiat, vsque ad emendationem congruam.* Correspondet Interrog 134. Breuiorum.

INTERROGATIO XCVII.

SI necesse est omnes conuenire ad horam prandij, & eum, qui remanet, & post prandium venit, quomodo transimus?

Respondit. *Siquidem necessitate vel loci vel operis remansit à communi ordine: qui præest probabit, & ignoscet. Si verò cum possit, non satis egit occurrere, fateatur culpam negligentiæ suæ, & maneat sine cibo vsque ad illam horam, quâ conuenitur ad cibum ad postridiem.* NOT. Temperauit D. P. N. Benedictus rigorem Canonis huius cap. 43. his verbis. *Qui ante Versum non occurrerit, vt simul omnes dicant versum, & orent, & sub vno simul omnes accedant ad mensam, qui per negligentiam suam, aut vitiŷ, non occurrerit, vsque ad secundam vicem propter id corripiatur. Si denuo si emendauerit, non permittatur ad mensæ communis participationem, sed sequestratus à consortio omnium reficiat solus, sublata ei portione sua vini vsque ad satisfactionem, & emendationem.* Vide Interrogationem 136. ex Breuior.

INTERROGATIO XCVIII.

PAuperes venientes ad ostium & petentes, quomodo dimittimus? & si debet vnusquisque porrigere panem, vel quodcumque aliud; aut oportet hoc ad eum, qui præest, pertinere. 100.

Respondit. *Quum Dominus dixerit, non est bonum tollere panem filiorum, & mittere canibus, sed canes manducare de micis, quæ cadunt de mensa puerorum, & libenter acceperint: is, cui dispensatio iniuncta est, cum consideratione debet hoc facere. Si quis autem præter illius voluntatem hoc præsumit, tanquam inquietus, & indisciplinatus confutetur, vsquequo discat loci sui ordinem custodire,*

custodire, secundum quod Apostolus dixit: Vnusquisque in quo vocatus est, in eo permaneat. NOT. Passim vbique D. P. N. Benedictus aliquid dare vel accipere prohibet absque iussione Abbatis, præsertim cap 33. Plura vero de vestiendorum alendorum atque hospitio suscipiendorum pauperum & peregrinorum cura. Vide apud ipsum cap. 55. 31. & 53. Extat Interrog. 100. ex Breu.

INTERROGATIO XCIX.

SI licet vnicuique veterem tunicam suam, aut calceamentum dare misericordiæ causa præter mandatum.

Respondit. *Dare aliquid mandati gratia non est omnium, sed eorum, quibus istud officium creditum est. Ipse verò, ad quem pertinet dispensatio, siue nouum siue vetus vestimentum, ipse dat cui dari debet, & ipse suscipit, à quo suscipi debet.* NOT. Hinc D.P.N. Benedictus cap. illo 55. *Accipientes* (inquit) *noua, vetera semper reddant in præsenti, reponenda in vestiario propter pauperes,* vtpotè arbitrio eius, qui præest, dispensanda. Extat in Breuior. Interrog. 87.

INTERROGATIO C.

101. *SI frater iunior iussus fuerit docere aliquem seniorem secundum ætatem, quomodo debet agere cum illo?*

Respondit. *Tanquam ministerium exhibens ad implendum præceptum Domini cum omni reuerentia, timens illam sententiam quæ dicit: Maledictus qui facit opera Domini negligenter: Obseruet autem ne elatus, in iudicium incidat diaboli.* NOT. Consonat. Interrog. 169. ex Breuior.

INTERROGATIO CI.

SI debent peregrini intrare vsque ad illa loca, vbi fratres operantur, vel etiam si alij de eo quidem Monasterio debent relictis suis locis intrare ad alios præter illum, cui creditum est requirere operantes, id est ad quem opus pertinet, & dispensatio.

Resp. *Si quis alius inuentus fuerit hoc faciens, tanquam inturbans disciplinam & ordinem fratrum, à communi conuentu excludatur, & omnino etiam à licitis progressibus inhibeatur. Et sedens in vno loco, in quo iudicauerit is, qui præest, apto ad correctionem & vindictam, nusquam prorsus permittatur abscedere, sed vrgeatur in opus multo plus quam consuetudo est, & quotidie exigatur, vsque discat implere quod Apostolus dixit: Vnusquisque in quo vocatus est, in eo permaneat.* NOT Opus diei nostris *Tarea* sibi ipsis à Nitriotis impositum l. 3. c. 4. num. 6. perturbanti disciplinam laborantium imponit Basilius, atq; ab eo exigi statuit. Idem Interrog. 141. ex Breuior.

INTERROGATIO CII.

SI oportet eos, qui nouerunt artificia, suscipere ab aliquo opus absque conscientia vel iussione eius, qui præest, & operum solicitudinem gerit?

Resp. *Furti reus erit huiusmodi, vel similis eis, qui furibus concurrunt.* NOT. V. D. P. N. Benedictus cap. 57. vbi plura de Artificibus Monasterij ac dispensatione arte factorum: & Basilium ipsum Interrog. 41. ex fus. & 142. ex Breu.

INTERROGATIO CIII.

QVomodo debent ij, qui operantur, curam gerere ferramentorum, vel vtensilium eorum, quibus operantur? 102.

Resp. *Primum quidem sicut vasis Dei, vel his, quæ Deo consecrata sunt, vti debent. Deinde tanquam, qui non possunt sine ipsis deuotionis, & studij sui emolumenta consequi.* NOT. Idem prorsus docet D.P.N. Benedictus cap. 31. V. infra Interrog. 133. & 143. ex Breuior.

INTERROGATIO CIV.

QVid si per negligentiam pereat aliquid ex his, aut per contemptum dissipetur?

Resp. *Is quidem, qui contemnit, velut sacrilegus iudicandus est: & qui perdit per negligentiam & ipse simile crimen incurrit, pro eo quod omnia, quæ ad vsus seruorum Dei deputata sunt, Deo sine dubio consecrata sunt.* NOT. Vide D. Benedictus cap. 32. & Interrogat. 144. Breuiorum.

INTERROGATIO CV.

QVid si à seipso commodare voluerit alicui, aut accipere ab alio?

Resp. *Tanquam insolens & temerarius habendus est. Hæc enim eorum, qui præsunt, & curam dispensationis gerunt, officia propria sunt.* NOT. V.D.P.N. Benedictus cap. 31. & 32. fusius de hac re Basilius Interrog. 41. ex fus. Et 145. breuiorum.

INTERROGATIO CVI.

QVod si necessitas poscat, & is, qui præest, requirat ab aliquo eorum vas vel ferramentum, & contradixerit.

Resp. *Qui seipsum & membra sua tradidit ib alterius potestatem propter mandatum Domini, quomodo licebit ei de vtensilibus contradicere, huic præcipuè cui cura commissa est?* NOT. Extat in breu. n. 146. & in fus. Interrog. 41.

INTERROGATIO CVII.

SI quis circa cellarium vel coquinam, vel alia huiuscemodi opera occupatus est, & non occurrat adesse in ordine psallentium, vel ad orationem, nihil mali patitur in animas? 103.

Resp. *Vnusquisque in opere suo obseruare debet propriam regulam, sicut membrum in corpore; & damnum habebit, si neglexerit in eo, quod iniunctum est ei; & de communi fratrum vtilitate negligens amplius periclitabitur Et ideo mente & deuotione complere debet id, quod scriptum est: Cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino. Si enim corporaliter non occurrit adesse cum cæteris ad Orationis locum, in quocunque loco inuentus fuerit, quod deuotionis est expleat. Oportet tamen obseruare ne fortè possit complere in tempore suo quod complendum est, & occu*

occurrere; sed aliquas occasiones nectit, tanquam in ministerij opere occupatus. Quod qui facit, & offendiculum cæteris præstat, & ipse negligentis crimen incurrit. NOT. His exprimit apertè Magnus Basilius strictam ac perantiquam Obligationem Monachorum recitandi horas Canonicas extra chorum, quam expressè etiam adstruit Interrogat. 37. ex fus. vbi de Horis Canonicis ex professo disputans inquit. *Quod si fors aliquos, vel propter operum, vel propter locorum naturam, eo tempore abesse longiùs contigerit, quàm vt vna cum reliquis, præsto esse possint; ij vbicumque fuerint ea necessariò ibi exequi debent, quæ communiter statuta sunt, nihil hæsitantes omnino:* quibus ferè ad Verbum subscribit D.P.N. Benedictus cap. 50. de qua re latius ibi agendi. Concinit Interrog. 147. Breu.

INTERROGATIO CVIII.

104. *QVomodo obtinebit quis, vt in oratione sensus eius non vagetur?*

RESPONDIT. *Si certus sit assistere se ante oculos Dei. Si enim quis iudicem suum videns, vel principem suum & loquens cum eo, non sibi credit licitum esse vagari oculos, & alios aspicere, dum ipsi loquitur; quanto magis qui accedit ad Dominum, nusquam debet mouere oculum cordis, sed intentum esse in eum, qui scrutatur renes & corda, vt impleat illud, quod scriptum est: leuantes sanctas manus sine ira & disceptatione.* NOT. Concinit eisdem ferè Verbis D.P.N. Benedictus cap. 20. *de Reuerentia Orationis.* V. notanda Interrog. seq. & Basilij Interrog. 201. Breuiorum.

INTERROGATIO CIX.

SI possibile est obtinere hominem, vt in omni tempore & loco non vagetur mens sua, vel quomodo id fieri potest?

RESPONDIT. *Quia possibile est, ostendit ille, qui dixit: Oculi mei semper ad Dominum; & iterum: Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quia à dextris est mihi, vt non commouear. Quomodo autem possibile sit, prædiximus; id est si non demus animæ otium, sed in omni tempore de Deo & de operibus ac beneficiis eius & donis cogitemus: & hæc cum confessione & gratiarum actione, semper voluamus in mente, sicut scriptum est: Psallite Sapienter.* NOT. Duplex vagatio mentis accidit orantibus: alia omninò inuoluntaria, quæ fructum orationis non impedit; nec à perfectissimis vitari potest, vt probat optimè D. Thom. 2. 2. quæstione 83. art. 3. in argumento; sed ita inquies: *Sed contra est; quod etiam sancti viri orando quandoque euagationem mentis patiuntur, secundum illud Psalmi 39. Cor meum dereliquit me.* Alia est vagatio mentis ex proposito, quæ cum sit peccaminosa, libera est & euitabilis; eamque omnino vitari posse, docet in præsenti Basilius: primam enim ineuitabilem esse, probat ex ipso D. Thom. ibid. ad 3. rem totam luculenter his verbis complexus. *Ad 3. partem quod si quis ex proposito in oratione mente euagatur, hoc peccatum est, & impedit Orationis fructum. Et contra hoc Augustinus dicit in Regula* (epist. 109.) *Psalmis, & hymnis cum oratis Deum, hoc versetur in corde, quod profertur in ore. Euagatio vero mentis, quæ fit præter propositum, orationis fructum non tollit. Vnde Basilius,* (in sermone de Orando Deum) *dicit: Si verò debilitatus à peccato fixè nequis orare, quantumcumque potes te ipsum cohibeas, & Deus ignoscit, eo quod non ex negligentia, sed ex fragilitate non potes, vt oportet, assistere coram eo.* Quadrat Interrogatione 202. ex Breuior.

Quæ mentis vagatio vitari possit.

INTERROGATIO CX.

QVid est: Psallite sapienter? 105.

RESPONDIT. *Quod est in omnibus cibis gustum vniuscuiusque dignoscere, cuius saporis sit, hoc est & in Verbis sacræ Scripturæ prudentes sensus. Fauces enim, inquit, escas gustabunt, sensus autem Verba discernunt. Si quis ergo ita animam suam intendat ad singula Verba Psalmorum, sicut gustus intentus est ad discretionem saporis ciborum: iste est qui complet hoc, quod dicitur: Psallite sapienter.* NOT. Correspondet Interrogatio 279. ex Breuioribus.

INTERROGATIO CXI.

QVa mensura debet temperare potestatem dispensationis suæ is, cui cellarij cura commissa est, erga eum, qui ei reddidit huiuscemodi dispensationes?

RESPONDIT. *Meminisse debet Domini dicentis: Non possum ego à me ipso facere quicquam. Cæterùm verò sollicitè scire debet, quid vtique vnusquisque opus habeat, vt compleat illud, quod scriptum est; Quia diuidebatur vnicuique, prout opus erat. Eadem autem ratio obseruari debet ab omnibus quibuscumque alia ministeria, vel dispensationis sollicitudo commissa est.* NOT. Latius de eadem materia Interrogat. 34. ex fus. vbi inter alia. *Qui intùs res ad fratrum vsum necessarias distribuunt faciles se ad omnes & clamantes præbeant, neque suspicionem alicui aliquam commoueant maioris alicuius erga aliquos beneuolentiæ, inclinationisve animi propensionis vt ob eam causam & iis, quibus infensiores sunt, necessarias res subtrahant, & illis in quos animi inclinatione propendeant; amplius quam quantum sit opus, largiantur, quorum alterum fraterni est odij, alterum amoris vitiosi quod est vitium maximè infame.* V. not. Interrog. seq. in breuior. 148.

INTERROGATIO CXII.

QVa sententia obseruabitur erga dispensantem, si aliquid secundum personarum acceptionem, vel contemptionem faciat? 106.

RESPONDIT. *Apostolo præcipiente aliquando quidem, ne quid facias secundum fauorem, vel in alteram partem declinando. Aliquando autem dicente Apostolo; quia si quis videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei. Verumtamen oportet cum summa diligentia & probatione discutere, & considerare ad quam partem vnusquisq;*

aptus

aptus sit, & opportunus, & ita ei iniungi, quodcumque illud est operis, vel officij, vt neque illi, qui iniungunt, ex hoc ipso condemnentur, quod non aptum alicui officium iniunxerint, & inueniantur mali esse dispensatores, siue animarum, siue mandatorum Domini, neque illi ipsi, quibus iniungitur, occasionem peccati ex hoc habere videantur.

NOT. Pergit Smaragdus: *Vel voluntate aliquid agere: Sed eius, qui praeest, iudicio committendum est, vt vnicuique vel res, vel necessitas expetit, consulat primum omnium in his, quæ animæ prosunt: deinde secundo loco etiam in corporalibus vsibus secundum voluntatem Dei moderatur.* Doctrina harum duarum interrogationum implet D. P. N. Benedictus capite 31. 33. 34. 37. 39. 40. & 48. quibus, vt assolet, ad singula descendens Mensuram cibi, potus. Operis manuum, sanis, ægris pueris, debilibus, senibusque scribit, omni prorsus remota personarum acceptione. Extat Interrog. 149. ex Breu. V. not. Interrog. seq.

INTERROGATIO CXIII.

SI autem neglexerit dare fratri, quod opus est?

RESPONDIT. *Manifesta est de hoc sententia ex ipsis Domini verbis dicentis: Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui præparatus est diabolo & Angelis eius. Esuriui enim & non dedistis mihi manducare. Sitiui, & non dedistis mihi bibere, & ea quæ sequuntur: Quia malè dictus omnis qui facit opera Domini negligenter.* NOT. Extat in Breuior. numero 150. Vide notata Interrogat. 111. & 112. Consule Interrog. 185. huius Regulæ & 150. ex Breu.

INTERROGATIO CXIV.

107. *IN profectibus mandatorum Dei vna mensura est omnibus, an alius ampliùs, alius minus debet aliquid?*

RESP. *Quia non sit vna mensura in omnibus, sed quia alij plus creditur, alij minus; manifestum est ex ipsis Domini verbis, nunc quidem dicentis: Aliud semen cecidit super terram bonam, & hic est qui audit verba mea, & intelligit, & fructum affert, aliud centesimum aliud sexagesimum, aliud trigesimum. Hoc idem autem etiam in his, qui mnas susceperunt inuenitur, cum dicitur: Alij quidem datas esse quinque mnas, alij duo, alij vnam.* NOT. Congruit Interrog. 203. Breu.

INTERROGATIO CXV.

SI oportet æqualiter haberi eos, qui plus proficiunt, & eos qui minus?

RESP. *Illud obseruandum est in hoc, quod de remissione peccatorum Dominus statuit dicens: Remissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem parum dimittitur, parum diligit. Et iterum quod de Presbyteris Dominus statuit dicens: Qui benè præsunt Presbyteri, duplici honore honorentur, maximè qui laborant in Verbo, & doctrina. Hoc in omnibus huiusmodi causis obseruandum puto.* NOT. Hinc D. P. N. Benedictus capite 60. 61. 62. & 63. Abbatis arbitrio committit quemlibet ex Congregatione pro meritis præferre, ac superiori loco & gradu donare. Extat in Breu. n. 170.

INTERROGATIO CXVI.

QVod si contristatur is, qui minus honoratur, cum præferri sibi viderit eum, qui in timore Domini præcedit, quomodo habebimus?

RESP. *Is qui talis est, certum est, quia malignitatis vitio non caret, secundum Euangelij parabolam, in qua dicit Dominus ad eos, qui contristati sunt, quia æqualiter cum ipsis honorati sunt alij: An, inquit, oculus tuus malus est, quia ego bonus sum? Et manifesta est Dei sententia de his talibus, qui dicit per Prophetam, Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus; timentes autem Dominum magnificat.* NOT. Respondet Interrogatio 171. breuior.

INTERROGATIO CXVII.

ANima post multa peccata, & post multas suæ vitæ miserias, cum quali timore, & qualibus lachrymis recedere à peccatis, & cum quali spe & affectu accedere ad Dominum debet? 108.

RESPONDIT. *Primo quidem odisse debet illam suam primam vitam notabilem, & ipsam memoriam eius perhorrescere atque execrare: Scriptum est enim: Iniquitatem odio habui & abominatus sum, legem autem tuam dilexi. Deinde vt maiorem amorem habeat magistro, vtatur ignis æterni metu, & pœna perpetua. Sed & lachrymarum tempus agnoscat per pœnitentiam, sicut Dauid docuit in sexto Psalmo; purgationem peccatorum posse fieri vbertate lachrymarum in sanguine Christi per potentiam misericordiæ eius, & pulchritudinem miserationum Dei qui dixit: Quia si fuerint peccata vestra sicut fœnicium, vt niuem dealbabo, si autem fuerint sicut coccinum, vt lanam candidam efficiam. Et post hæc recepta virtute & facultate placendi Deo dicit: Conuertisti planctum meum in gaudium mihi, concidisti saccum meum, & præcinxisti me lætitia, vt psallam tibi gloria mea. Et ita accedens ad Dominum psallit & dicit: Exaltabo te Domine, quoniam suscepisti me, & non delectasti inimicos meos super me.*

NOT. Ex breuior. Interrog. 10.

INTERROGATIO CXVIII.

QVoniam scriptum est: Redemptio animæ viri diuitiæ eius; nobis, quibus non accedit dispergere pro anima redemptione diuitias, quid faciamus?

RESPONDIT. *Si quidem voluimus & non potuimus, memores simus responsionis Domini ad Petrum, cum de hoc solicitus esset & diceret: Ecce nos dimisimus omnia, & secuti sumus te; Quod ergo erit nobis? Respondit dicens: Omnis qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem: aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter me, & propter Euangelium meum, centuplum accipiet, & vitam æternam consequetur. Quod si per negligentiam accidit cuiquam omisisse diuitias, vel nunc adhibeat propensius studium,*

studium, vt ex opere manuum largiens neglectum resarciat censum: Quod si ne nunc quidem vel tempus nobis superest, vel virtus ad huiusmodi ministerium, consolatur nos Apostolus dicens: Non quæro quæ vestra sunt, sed vos. NOT. Hactenus pro otiositate pellenda, ac vita sustentanda opera manum à Præceptoribus Monachatus iniuncta Monachis reperies: quibus etiam expressè prouidit D. P. N. Benedictus cap. 49. Basilius verò nouum ac perfectissimum reserat laboris finem, non solum in pauperum sustentationem iuxta illud Ephes. 4. *Laboret vnusquisque vt possit impertiri necessitatem patienti*, sed potissimum in reparatione negligentiæ, quæ diuitias ante Monachismum possessas pauperibus propter Deum erogare omisimus: quod valde notandum est. Plura de hac re serm. de Instit. Monach. fusius Interrog. 37. & 42. ex fus. & 89. ex Breu.

INTERROGATIO CXIX.

109. *SI quis audiens sermonem Domini dicentis: Quia seruus, qui cognouit voluntatem Domini sui, & non facit secundum voluntatem eius, vapulabit multum. Qui verò cognouit & fecit digna plagis, vapulabit paucis. Si negligat, & dissimulet scire voluntatem Domini, si habet aliquid excusationis?*

RESPONDIT. *Manifestum est, qui huiuscemodi est, qui si simulat ignorantiam, nullo genere effugiet peccati sententiam. Si enim non venissem, inquit Dominus, & locutus eis fuissem, peccatum non haberent. Nunc verò excusationem non habent pro peccato suo. Si ergo sancta Scriptura omnibus & vbique voluntatem Dei denuntiat, vt non inter eos, qui ignorant, iste talis iudicatur, sed cum illis magis, de quibus scriptum est, quia sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas, ne exaudiat vocem incantantium, & curetur medicamento quod componitur à sapiente. Verum is, qui præest, & Verbi Dei ministerium exhibet, si neglexerit annuntiare vnicuique, & intimare de singulis, velut homicida iudicabitur animarum, secundum scripturas.*

Ignorantia affectata nō excusat à peccato.

INTERROGATIO CXX.

SI is, qui facit voluntatem alicuius particeps est eius, vel socius?

RESPONDIT. *Scire debemus Domino dicente: Qui facit peccatum, seruus est peccati: Et iterum: Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri facere vultis. Scimus quia non solum socium & participem, sed dominum sibi, ac patrem adscribit eum, cuius opus facit. Testatur & de his Apostolus dicens: An nescitis, quia cui exhibuistis vos seruos, serui estis eius cui obedistis siue peccati in mortem, siue obedientiæ ad iustitiam?* NOT. Extat in Breuioribus numero 283.

Peccator diaboli socius & seruus.

INTERROGATIO CXXI.

110. *SI is, qui consentit alterius peccato, etiam ipse peccati reus est.*

RESPONDIT. *Hæc sententia manifesta est ex verbis Domini, quibus ait ad Pilatum dicens: Qui tradidit me tibi, magis peccatum habet. Manifestum namque est ex hoc, quia & Pilatus cum his, qui tradiderunt Dominum peccatum habebat, licet minus quam illi. Ostenditur autem hoc etiam, in eo, quod Adam acquieuit Euæ, quæ acquieuerat serpenti. Nullus enim ex ipsis aut innocens iudicatus est, aut impunitus abscessit. Sed & ipsa indignatio Dei, quæ aduersus eos habita est, hoc ipsum indicat. Cum enim Adam pro excusatione sua obiecisset: Quia mulier, quam dedisti mihi, ipsa dedit mihi, & manducaui: Quia audisti inquit Deus, vocem mulieris tuæ, & manducasti de ligno, de quo præceperam tibi ne manducares, maledicta terra erit in opere suo.* NOT. Respondet Interrog. 46. Breuior.

INTERROGATIO CXXII.

SI oportet peccantibus fratribus silere, & quiescere? 111.

RESPONDIT. *Quia non oportet, manifestum est ex ipsius Domini præceptis, quibus in Veteri Testamento dicit: Argue proximum tuum, & non assumes ex eo peccatum. In Euangelio autem dicit. Si peccauerit in te frater tuus, argue eum inter te & ipsum solum; si audierit te, lucratus es fratrem tuum; si verò non audierit assume adhuc tecum alium vnum, aut duos, vt in ore duorum vel trium testium stet omne Verbum. Si autem & ipsos non audierit, dic Ecclesiæ. Si vero nec Ecclesiam audierit, sit tibi sicut gentilis, & publicanus. Quantum autem sit crimen huius peccati, dignoscitur primò quidem ex sententia Domini: Qui incredulus filio Dei fuerit, non habebit vitam æternam, sed ira Dei manet super eum. Tam deinde ex Historiis, quæ in Veteri vel in Nouo Testamento referuntur. Nam Acham ille cum furatus esset regulam auream, super omnem populum facta est ira Dei; & quidem populus peccatum, quod commiserat, ignorabat, vsquequo manifestatum est, & pertulit cum omni domo sua horrendum illud & famosissimum interitum. Sed & Heli Sacerdos, & quidem cum non siluisset, peccantibus filiis, qui erant filij pestilentiæ: imo & frequenter commonens, & castigans, & dicens: Nolite filij: non bene audio de vobis, &c. quæ vel peccatum arguerent, vel Dei iudicium commonerent. Tamen quoniam non vindicauit, neque digno zelo Dei aduersus eos motus est, in tantum iracundiam Dei prouocauit, vt etiam vniuersus populus pariter cum filiis suis extingueretur, & arca testamenti ab alienigenis raperetur, & ipse in super omnibus subuersis miseranda morte corrueret. Quod si vel in populum ignorantem de vnius peccato, vel in patrem, qui corripuerat, & commonuerat filios pro peccato, tanta Dei iracundia incensa est, quid sperandum est de his, qui cognoscunt aliorum delicta, & reticent, nec qualemcumque adhibent correptionem? Quos vtique conueniret obseruare illud, quod Apostolus ad Corinth. dicit: Quare non potius luctum habuistis, vt tolleretur è medio vestrum, qui hoc opus fecit? Et reliqua. Vel illud: Ecce enim hoc ipsum secundum Deum contristari, quantam operatum est vobis solicitudinem, sed excusationem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium sed æmulationem, sed vindictam. Vnde & metuere debent ne fortè etiam nunc similem veteribus interitum sumant hi, qui similiter*

Proprietarij tremendum iudicium.

In non reprehendētes peccata.

similiter negligunt. Imo & tanto grauius, quanto spernere legem Christi perniciosius est, quam legem Moysi. Et his competit illud aptari, quod dixit: Septies vindicatum est de Cain, de Lamech vero septuagies septies. N O T. Agit in præsenti de obligatione fraternæ correctionis, singulisque ipsius gradibus percurrendis, priusquam delicta ad Superiorem deferantur. Corripiendum autem Antistitem ipsum, si quando labitur, statuit Interr. 27. ex Fus. atque ibi. Interrog. 25. de terribili Dei iudicio Antistiti imminente si peccantem ei arguat. Eandem doctrinam refutat Interrog. 46. ex Fus. & 47. ex Breuior.

INTERROGATIO CXXIII.

112. *CVr aliquoties anima, etiamsi non satis agat, sponte tamen quodam genere incidit ei dolor quidam cordis, & compunctio timoris Dei: aliquoties autem tanta securitas & negligentia animum tenet, vt etiamsi cogat se homo, non possit dolorem aliquem, vel compunctionem cordis assumere?*

Gratia cur aliquando non quærentibus detur.

Cur quærentibus quandoque non detur.

R E S P. *Huiuscemodi quidem compunctio ex Dei dono venit ad prouocandum desiderium. Vnde gustans anima dulcedinem huiuscemodi compunctionis vel doloris prouocatur, & inuitatur ad imitandam similem gratiam. Ostenditur enim, quia si datur etiam non satis agentibus, quanto magis dabitur & his, qui desiderant, & laborant semper esse in compunctione amoris Dei? & vt sint inexcusabiles, qui per negligentiam istam gratiam perdunt. Quod verò aliquoties compellimus nosmetipsos, & non possumus obtinere, indicatur ex hoc, quod in aliquo tempore multum neglexinus. Non enim possibile est vt hi, qui neque meditationibus neque Institutionibus diuinis seipsum iugiter exercuit, subito veniat ad orationem, & continuò obtineat, quod requirit. Sed & ostendunt huiuscemodi animam vitiis vel passionibus prægrauari, quorum dominatione ad ea, quæ vult habere non permittitur, secundum illud, quod Apostolus tractat dicens: Quoniam ego carnalis sum venundatus sub peccato. Non enim quod volo ago, sed quod odi, hoc facio. Et rursum: Nunc autem non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Quod & ipsum permittit nobis pro nostra vtilitate prouenire, vt per hæc ipsa, quæ contra voluntatem anima patitur, corrigatur aliquando, & conuertatur ad Deum, qui releuet eam ab oneribus suis, & agnoscat semetipsam ac respiciat, & intelligat, quod in laqueis diaboli capta detinetur. In quos sua quidem sponte incidit, sed iam quasi captiua non quæ vult, agit; sed quod odit, illud facit. Sed si conuertatur ad Dominum, qui liberet eam de corpore mortis huius, statim inueniet misericordiam, si integre & ex corde pœniteat.* NOT. Extat inter Breuiores n. 16.

INTERROGATIO CXXIV.

113. *QVomodo quis dignus efficietur particeps fieri Spiritus sancti?*

R E S P O N D I T. *Domino dicente aliquando quidem: Quia verba quæ ego locutus sum vobis, Spiritus & vita sunt. Aliquando autem. Quia spiritus ipse vos docebit omnia, & commonebit vos, quæ dixi vobis. Non enim loquitur à se, sed omnia quæ audit, hæc loquitur. Item Dominus noster Iesus Christus docuit nos dicens: Si diligitis me, mandata mea seruate, & ego rogabo Patrem meum, & alium Paraclitum dabit vobis Spiritum veritatis, quem hic mundus non potest accipere. Donec ergo non seruamus omnia mandata Domini, nec sumus tales, vt ipse de nobis testimonium ferat dicens: Quia vos non estis de hoc mundo, Spiritus sancti participium habere non possumus.* N O T. Concinit Interrog. 204. Breuior.

INTERROGATIO CXXV.

QVi sunt pauperes spiritu?

R E S P O N D I T. *Isti sunt pauperes spiritu, qui non ab aliqua causa pauperes sunt, nisi propter doctrinam Domini dicentis: Vade, vende omnia tua, & da pauperibus. Si autem etiam quis quacumque ex causa impositam sibi paupertatem secundum voluntatem Domini dispensat, & fecerit sicut Lazarus, etiam iste à beatitudine non erit alienus: Domino præcipiente: Nolite solliciti esse quid manducetis, vel quid bibatis, vel quid induamini.* N O T. Correspondet Interrog. 205. Breu.

INTERROGATIO CXXVI.

VSque ad quem modum est obseruatio mandati, vel quomodo adimpleri potest? 114.

R E S P O N D I T. *Mandati quidem obseruatio est vsque ad mortem. Impleri autem potest per hoc, quod habet vnusquisque desiderium, & amorem Dei. Dominus enim cum exclusisset sollicitudines sæculi, coniunxit statim promissionis spem, dicens: Scit enim Pater vester, quibus opus habetis, ante quam petatis. Sed & Apostolus dicit: Quia ipsi in nobis ipsis responsum mortis habuimus, vt non simus fidentes in nobis, sed in eo, qui suscitat mortuos. Secundum propositum ergo nostrum, & animæ præparationem quotidie morimur; voluntate enim Dei seruamur. Propter quod Apostolus cum omni fiducia dicebat: Morientes & ecce viuimus: Innat autem huiuscemodi propositum etiam circa mandatum Dei ardentior animus & desiderium insatiabile, quo qui constringitur non habebit ocium, nec tempus occupatum erga corporales vsus, vel actus.* N O T. Respondet Interrog. 206. ex Breu.

INTERROGATIO CXXVII.

SI ergo neque sollicitudinem habere oportet de necessariis vsibus ad vitam, & aliud præceptum est Domini dicentis: Operamini cibum, non qui perit, superfluum est manibus operari. 115.
N O T Extat in Breuior. n. 207.

R E S P O N D I T. *Ipse Dominus in alio loco præceptum suum explanauit. Nam ibi quidem dixit, non oportere quæri aliquid ad vitam, cum dicit: Nolite quærere quid manducetis, aut quid bibatis. Hæc enim omnia gentes huius mundi requirunt. Et addidit: Quærite autem regnum Dei, & iustitiam eius. Et quomodo oporteat quæri indicauit. Quum enim dixisset; nolite operari cibum qui perit, addidit, sed eum, qui permanet in vitam æternam. Et quid hoc esset, ipse in alio loco ostendit dicens: Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui misit me Patris. Voluntas enim Patris est esurientibus cibum dare,*

sitientibus potum, nudos aperire, & cætera huiusmodi. Tum deinde necessarium est & Apostolum imitari dicentem: Omnia ostendi vobis, quia ita oportet non laborantes suscipere infirmos. Et cum iterum docet: Magis autem laboret vnusquisque manibus suis, operans quod bonum est, vt possit impertire necessitatem patienti. Cum ergo hæc ita nobis vel Dominus in Euangelio vel Apostolus tradat, manifestum est, quia pro nobis ipsis quidem solliciti esse non debemus neque laborare, sed propter mandatum Domini, & propter necessitates proximorum solliciti esse debemus & operari attentius: & maximè quod Dominus in seipsum recipit ea, quæ in seruos eius fecerimus, & regnum cælorum pro huiusmodi promittit obsequiis. NOT. Vide notata Interrog. 118. & Interrogationem 207. ex Breuior.

INTERROGATIO CXXVIII.

116. *SI licet post nocturnam tunicam habere alteram, vel cilicinam, vel aliam quamlibet?*

RESPONDIT. *Cilicij quidem vsus habet proprium tempus; non enim propter vsum corporis, sed propter afflictionem eius inuentum est huiuscemodi indumentum, & pro humilitate animæ. Cum autem duas tunicas haberi prohibeat sermo diuinus, quomodo potest hoc suscipi, nisi ad eos vsus, quos superiùs diximus.* NOT. Nempe Interrog. 11. & 95. Vide ibi notatas. Hæc Interrogatio Smaragdo est 129. In breuioribus 90.

INTERROGATIO CXXIX.

SI licet ei, qui ministrat, maiore voce, id est cum clamore loqui?

RESPONDIT. *Vocis mensuram definiuit audiendi modus. Si ergo breuior fuerit, & compressior vox, quam res poscit, propè est vt murmur potius, vel susurratio videatur, quam sermo. Si vero maior sit, quam requirit, cum possit audire ille, cui loquimur, etiamsi leuius loquamur; iam non erit vox, sed clamor, quod est notabile: nisi fortè grauior sit auditus eius, cui loquimur, & necessitas nos cogat ad clamandum. Propterea enim de Domino scriptum est: Quia Iesus, inquit, clamabat dicens: Si quis credit in me, non credit in me, sed in eo qui me misit. Clamore enim dicitur pro his, quorum interior auditus surdus, & obturatus erat.* NOT. Clamoris omnis ac susurrationis occasionem abscidit in ministerio D. P. N. Benedictus hæc statuens cap. 38. *Summum silentium fiat ad mensam, vt nullius inussitatio vel vox, nisi solius legentis, ibi audiatur. Quæ verò necessaria sunt sic sibi vicissim ministrent fratres, vt nullus indigeat petere aliquid. Si quid tamen opus fuerit, sonitu cuiuscunque signi, potius petatur, quam voce.* Cuius Canonis obseruatio adeo apud nostros Cistercienses inualuit, vt à vetustissimis sæculis signa quædam rerum omnium, quibus in Oratorio & mensa opus est, instituta fuerint; ac libro Cæremoniarum (nostris *Vsos*) inserta: neque aliter ibi nisi per signa, more mutorum, res exprimere, vel necessaria petere liceat. Interrogatio hæc apud Smaragdum est 130. in Breuioribus 151.

INTERROGATIO CXXX.

SI quis die suo, quo ministrat in coquina, laborauerit supra vires, ita vt impediatur, vt non possit etiam reliquis diebus exercere opus suum, si oportet imperare ei huiusmodi officium. 117.

RESPONDIT. *Iam supra diximus, quia is, cui iniuncta est operum cura, & qui præest, considerantius obseruare debet vniuscuiusque, vel vires vel possibilitatem, & prout quis aptus est, ita etiam opus iniungere. Ne audiat ipse, quod scriptum est: Qui fingit dolorem in præcepto. Ille tamen, cui iniungitur, contradicere non debet, quia obedientia vsque ad mortem seruari diffinita est.* NOT. Ne coquinæ labor imbecillius excederet vires, atque integræ hebdomadæ ministerium à quolibet sustineri posset: *Imbecillibus* (inquit D. P. N. Benedictus c. 35. de septimanariis coquinæ) *procurentur solatia, vt non cum tristitia hoc faciant, sed habeant omnes solatia secundum modum Congregationis.* Solatia autem in Regula socij laboris sunt. Et iterum ibi. *Septimanarij ante vnam horam refectionis accipiant super statutam annonam singulos biberes & panem, vt hora refectionis sine murmuratione & graui labore seruiant fratribus suis.* Quid prouidentius? Vide Interrogationem 69. ad quam se remittit Basilius. Hæc Smaragdo est 131. In Breuiorib. 152.

INTERROGATIO CXXXI.

SI quis in corde suo cogitat de cibis: tum deinde notet seipsum & arguat, si & hic, quasi cogitans de talibus, iudicandus sit.

RESPONDIT. *Si quidem non id temporis est, quo naturaliter requirere cibos famis necessitate commonemur, manifestum est, id esse vagæ mentis indicium, & animæ erga præsentia affectum gerentis, & erga voluntatem Dei desidis, & remissæ: proximam tamen habet Dei misericordiam, & pro hoc ipso, quod seipsum arguit, & notauit, nota criminis exsoluitur, si tamen seruet de cætero cogitationum lapsus, memor Dominici sermonis qui ait: Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne quid tibi deterius fiat. Si autem id temporis est, quo naturaliter de cibis appetendis commonemur, mens autem in melioribus occupata inferiora spernit, & despicit, non ratio ciborum notabilis, sed contemptus laudabilis inuenitur.*

NOT. Smaragdo est 128. In aliis editu 17. ex Breu.

INTERROGATIO CXXXII.

SI quis condemnatus est, vt eulogiam non accipiat, & dicit, quia si non accepero eulogiam, non manduco, si debemus audire eum? 118.

RESPONDIT. *Si quidem tanti modi est culpa pro qua condemnatus est vt dignum sit etiam cibum ei vetare, probet ille qui præest. Si autem à sola benedictione aliquis abstentus est, & indulgetur ei cibus, condemnatus autem & inobediens est; etiam in hoc contentiosi notam suscipere debet, & cognoscere quia per hoc non curat culpam, sed auget delictum suum.* N O T. Strictiùs de litteris & eulogiis loquitur D. P. N. Benedictus capite 54. neque à parentibus, sine præcepto Abbatis recipiendis sub comminatione disciplinæ regularis

gularis. Basilius verò Superioris iudicio rem committit, qui iuxta contentionis mensuram, delicti pœnam imponat. Quid autem separatio illa sit *à sola benedictione* explicant editi Interrog. 122. ex breu. quæ huic plus responsioni quam titulo respondet, ea verò sic habet: *Si quis loco animaduersionis à benedictione exclusus negat se nisi accepta benedictione cibum sumpturum, nunquid hic tolerandus est?* Vtrique autem interrogationi respondet Caradignensis noster, Scilicet & contentioso cibum vetandum, si probet superior: & contendentem de benedictione pietatis prætextu non curare culpam, sed augere delictum. Vnde etiam perspicuè constat sequestrationem à sola benedictione mensæ quandam aliqualiter contendentis mulctam fuisse.

INTERROGATIO CXXXIII.

119. *ET ille, cui lana credita est, quomodo debet habere hanc curam & quomodo obseruare ea, quæ operatur?*

Lana, inquit, tanquam opus Dei sibi commissum. Sorores autem, vt absque vlla contentione vel personarum acceptione vnicuique sorori opus aptè & competenter iniungat. NOT. Deest in Smaragdo. Extat vero num. 153. Regul. breuior. cuius responsio pro solis sororibus latam innuit iis: *Sane illa lanas quidem ita habebit, &c.* præsens autem interrogatio penes Antistitem repositas prodit ibi. *Et ille cui lana, &c.* cui sanè de temporalibus, victu scilicet & vestitu sororum, cura erat. Interserit ab hinc S. Doctor Canones aliquos Regulæ sorores de qua infra c. 4. à n. 64. Vide Interrog. 103.

INTERROGATIO CXXXIV.

QVali timore vel fide, vel affectu percipere debemus Corporis, & sanguinis Christi gratiam?

RESPONDIT. *Timorem quidem docet nos Apostolus dicens: Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat, & bibit. Fidem verò edocet nos sermo Domini dicens: Hoc est corpus meum, quod pro multis datur. Hos facite in meam commemorationem. Et sermo Ioannis dicentis: Quia Verbum caro factum est, & habitauit in nobis; Et vidimus gloriam eius, quasi gloriam Vnigeniti à Patre plenum gratia & veritatis. Sed & Apostolus scribens: Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu repertus vt homo: humiliauit se ipsum factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. Quum ergo fidem habet his dictis, & considerat magnificentiam gloriæ ipsius, & admiratus nimietatem humilitatis, quomodo tantus & talis obediens fuit Patri vsque ad mortem pro nostra vita, puto quia prouocari possit ad affectum & dilectionem, & ipsius, & Dei Patris, qui vnico Filio non pepercit, sed pro nobis tradidit eum. Et ad amorem Vnigeniti eius eo amplius prouocabitur, quod eum videat mortem turpissimam pro nostra redemptione tolerasse; sicut & Apostolus de eo dicebat: Quia charitas Christi constringit nos, iudicantes hoc, quod si vnus pro omnibus mortuus est; ergo omnes mortui sunt. Et pro omnibus mortuus est, vt qui viuunt, iam non sibi viuant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. Talem ergo affectum, vel fidem præparare debet in animo suo is, qui de pane & calice percipit.* NOT. Extat in Breuior. num. 172. De puritate, qua ad sacram mensam accedendum est, agit Interrog. 309. ex 27. Codicis Cæsariensis. Vbi cum interrogasset: *Nunquid cui ea contigerint vt faciat quæ & consuetudo fecit & natura* (id est, si pollutio insomnis vel aliàs inuoluntaria & naturalis contingat) *is audere debeat ad Sanctorum communionem accedere?* Quæstionem negatiuè resoluit.

INTERROGATIO CXXXV.

QVid est thesaurus bonus, & quid malus? 120.

RESPONDIT. *Prudentia quidem, & sensus, qui in Christo est, & virtus animi, quæ ad Dei gloriam pertinet, thesaurus bonus est. Imprudentia autem & sensus malitiæ & in his sapere, quæ Deus fieri non vult, thesaurus est malus, ex quibus proferuntur secundum Domini vocem suo quæque tempore vtrique fructus, vel boni, vel mali in operibus & verbis.* Extat in Breu. n. 239.

INTERROGATIO CXXXVI.

SI bonum est penitùs tacere?

RESPONDIT. *Silentium & taciturnitas tunc bonum est, cum vel ad personas vel ad tempus aptatur, sicut à sancta Scriptura edocemur, quæ dicit: Aliquando quidem: Qui intelligit, in illo tempore tacebit. Aliquando autem: Posui ori meo custodiam, dum consisteret peccator aduersum me. Obmutui, & humiliatus sum, & silui à bonis. Et alibi; Quod si alij sedenti reuelatum fuerit, prior taceat. Et iterum: Mulieres vestræ in Ecclesiis taceant. Sed & alio tempore his, qui incontinentem linguam habent, dicitur: Omnis sermo malus de ore vestro non procedat, sed si quis bonus est ad ædificationem fidei. Necessaria ergo est taciturnitas, vsquequo vitia, si qua illa sunt, lingua, vel sermonum temeritas resecetur, & discat opportuno in tempore vtiliter loqui. Vt sicut scriptum est. Sermo eorum sale conditus sit, vt des gratiam audientibus.* NOT. V. D. P. N. Benedictum c. 5. & Regul. 108. Breu.

INTERROGATIO CXXXVII.

SI oportet tempore Orationum, vel Psalmorum aliquem loqui in domo? 121.

RESP. *Præter eos, qui ministerium solicitudinis gerunt, vel eos, quibus disciplinæ cura commissa est, vel dispensationis operum, qui & ipsi tamen considerantius agere debent, vt quantum necessitas exigit, hoc solum loquantur. Et hoc ipsum cum quiete & honestate, ne interturbent, aut offendiculum faciant cæteris. Cunctos reliquos silentium habere conuenit. Si enim Prophetis in Ecclesia docentibus Apostolus dicit: Quia si sedenti reuelatum fuerit, prior taceat, quanto magis in tempore Psalmorum vel Orationum tacere, & silentium agere cunctos conuenit? Nisi quis fortè, vt superius diximus communis prouidentiæ causa aliquid proloqui cogit.* NOT. V. Notata Interrogat. 129. Extat inter Breuiores n. 173.

INTERROGATIO CXXXVIII.

Quomodo possumus timere iudicia Dei?

Respondit. *Naturaliter expectatio omnis mali timorem incutit. Ita namque etiam bestias timemus, & Principes, scientes imminere ex iis aliquid, quod ad vita exitum pertinet. Si ergo credamus, quia vera sunt comminationes futuri iudicij Dei, & recordamur terribile illud futuri examinis tribunal, timebimus iudicia Dei.* NOT. Concinit Reg. 209. Breuiorum.

INTERROGATIO CXXXIX.

Quomodo lata, & spatiosa est via, quæ ducit ad mortem?

122\. Respondit. *Dominus pro multa clementia sua & nominibus, & Verbis his vtitur, quibus possit nobis in notitiam adducere dogmata veritatis. Sicut ergo ij, qui ambulant in via, si à recto itinere declinant, quod certis lineis, & manifesto calle concluditur, in spatia multa, & vaga incident. Ita ergo & is, qui excesserit de via, quæ ducit ad regnum cœlorum, multitudinem erroris incurrit, per quod ad perditionem peruenitur.* NOT. Habetur inter Reg. Breu. n. 240.

INTERROGATIO CXL.

Quomodo angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam?

Respondit. *Et hic similiter angustum, & arctum hoc indicat, quia via hæc, id est vita nostra, angustatur, & coarctatur in tribulationibus. Constringimur enim ex vtraque parte nos, qui iter agimus, ne prorsus in aliud aliquid declinemus: periculum enim est in vtramlibet partem declinare: sicut in exigui pontis transitu, vbi ex vtraque parte eum, qui fortè declinauerit, conciti fluminis vnda rapiat, & auferet. Propterea ergo scriptum est: Ne declinaueris in dextram, neque in sinistram. Et Dauid ait: Iuxta semitam scandalum posuerunt mihi.* NOT. Quadrat Regula 241. Breu.

INTERROGATIO CXLI.

Auaritia vsque ad quem modum diffinitur?

Respondit. *Quum transgressus quis fuerit modum lege statutum. Quod designatur secundum Vetus quidem Testamentum, in eos, qui plus se diligunt; qui vel plus in pecunia, vel necessariis de se sis sollicitus, quam de proximo. Scriptum est enim: Diliges proximum tuum tanquam te ipsum. Secundum Euangelium vero: si plus sollicitus sit de præsenti die; sui videlicet causa corporis; iste sine dubio audiet: Stulte hac nocte repetent animam tuam à te: & quæ parasti cuius erunt? Quibus addidit Dominus dicens: Ita erit, & qui sibi thesaurizat, & non est in Domino diues.* NOT. Extat in Breuiorib. Regul. 48.

INTERROGATIO CXLII.

123\. *Quid est perperam agere?*

Resp. *Quidquid non propter vsus necessarios, sed vel ornatus causa, vel decoris alicuius fit. Hoc est perperam agere.* NOT. V. Interrog. 144. huius regulæ & regulam 49. Breuiorum.

INTERROGATIO CXLIII.

Quid est, qui ab Apostolo dicitur, habitus ornatus.

Resp. *Si quis secundum propositum vniuscuiusque honestus est vsus, vel secundum locum, vel secundum personam. Non enim idem vsus esse hominum potest in tempore hyemis & in tempore æstatis. Neque idem habitus operantis & quiescentis; neque militis idem est & priuati; neque Viri idem, qui mulieris.* NOT. V. Notata Interrogat. 11. 95. 126. & regul. 210. Breuiorum.

INTERROGATIO CXLIV.

Si quis pretiosas vestes abiiciat, ipsa autem indumenta viliora, quibus vtitur, vel calceamenta compositè vtatur, vt studeat decorem inde aliquem capere, si peccat, aut vitio aliquo id facere putandus est?

Resp. *Qui vult per decorem habitus placere hominibus, manifestum est eum huius ipsius vitij ægritudine laborare, id est hominibus placendi: & certum est mentem eius à Deo longiùs euagari. Sed & hoc ipsum est vitium perperam agere, cum indumentis, vel calceamentis non vsus causa vtitur, sed decoris.* NOT. V. Interrogationem 142. Extat in Breuioribus Interrogat. 50. Concinit passim hæc doctrinæ S. Doctor: præsertim epist. 1. ad Nazianzenum. Vbi luculenter de vestibus suis. Verba autem ipsius perpensa reperies lib. 2. cap. 11. num. 2. & in hoc lib. cap. 1. num. 20. De calciario autem vestis appendice subdit ibi S. Doctor: *Calciarium esto pretio quidem illud vili, sed quod vicem suam implere possit.*

INTERROGATIO CXLV.

Quid est Racha?

Resp. *Prouincialis, id est gentis illius, sermo est, velut conuitij leuioris, qui domesticis, & his, quorum fiduciam quis gerit, dici solet.* 124.
NOT. Vide notanda Interrog. 178. & regulæ 51. Breuior.

INTERROGATIO CXLVI.

Quod dicit Apostolus: Non efficiamini inanis gloriæ cupidi. Et iterum non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes: Quis est inanis gloriæ cupidus, & quis est hominibus placens?

Resp. *Puto quod inanis gloriæ cupidus est, qui propter gloriam sæculi, id est propter eos, qui vident & audiunt de se aliquid, quod laudari possit, vel admirari, facit aliquid, vel dicit. Hominibus autem placens ille est, qui ad voluntatem alicuius hominis, vt placeat ei, facit aliquid, vel dicit, etiamsi indignum sit, & iniuriosum hoc ipsum quod facit.* NOT. Concinit Regula 52. Breuior.

INTER

INTERROGATIO CXLVII.

125. *QVid est inquinamentum carnis, & inquinamentum spiritus, & quomodo ab his mundari possumus, & quæ est sanctificatio?*

RESPONDIT. *Inquinamentum carnis est, commisceri iis, qui illicita & nefaria committunt. Spiritus autem inquinamentum est, cum indifferenter habemus commisceri iis, qui de fide impiè sentiunt. Emendamur autem ab his, cum implemus illud quod Apostolus dicit: Cum huiusmodi nec cibum sumere, & quæcumque his similia, & cum illud patimur in corde nostro quod ait Dauid Tristitia tenuit me à peccatoribus derelinquentibus legem tuam: vel cum ostenderimus talem nostram tristitiam, qualem Corinthij ostenderunt: cum obiurgarentur à Paulo, cum erga eum, qui peccauerat, indiscretè egerint: In omnibus exhibuistis vos castos esse negotio. Sanctificatio autem est adherere Deo ex integro & sine aliqua intermissione: in omni tempore sollicitum esse & studium gerere placendi ei: quoniam quidem neque pollutum aliquid in donis Dei potest offerri, neque rursum, quod semel oblatum est; ad communem humani ministerij vsum adduci potest: alioquin & sacrilegum erit, & impium.* NOT. Extat in Regulis Breuioribus n.53.

INTERROGATIO CXLVIII.

QVid est mundus corde?

RESPONDIT. *Qui se ipsum reprehendit, quia vel præuaricatus sit mandatum Dei, vel contempserit, vel neglexerit.* NOT. Inter Breuiores Reg.280.

INTERROGATIO CXLIX.

126. *QVomodo potest aliquis odium habere aduersus peccatum?*

RESPONDIT. *Si semper ex his, quæ tristem, & infaustum finem habent, odium nascitur, hominibus aduersus eos, qui causa sibi huiuscemodi negotij extiterunt. Si quis ergo certus sit quantorum, & qualium malorum causa nobis fiunt peccata, sponte sine vlla commonitione ex intimo affectu odium ei aduersum ea nascitur, sicut ostendit ille, qui dicebat. Iniquitatem odio habui.* NOT. Correspondet Interr.11.ex breu.

INTERROGATIO CL.

QVomodo potest aliquis ex animo, & affectu facere voluntatem Domini?

RESPONDIT. *Naturaliter delectamur his quæ bona sunt, & prosunt. Si ergo credimus de his, quæ promissa sunt, ex eo ipso quod speramus, inseritur anima nostra Affectus, & desiderium ad explenda ea, quibus id consequi possumus, quod desideramus. Si quis ergo odium habuerit, & exceratus fuerit iniquitatem, & emendauerit se ab omni peccato, ex quo sicut corpus a languore delectationem non habet cibi, ita & anima peccati morbo detenta non habet desiderium erga mandata Dei. Si recordetur, quia mandatum Dei vita æterna est, & omnibus, qui custodiunt illud, permanet adimpletio promissorum, potest per hac nasci anima affectus ille de quo dixit Dauid. Iudicia Dei vera iustificata in semetipsis, desiderabilia super aurum, & lapidem pretiosum nimis, & dulciora super mel, & fauum. Nam & seruus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa.* NOT. Correspondet Regula 174. Breuior.

INTERROGATIO CLI.

QVæ est mensura in Charitate Dei. 127.

RESPONDIT. *Vt supra vires quis semper extendat animam suam ad voluntatem Dei, prospiciens, & desiderans ea, quæ ad gloriam Dei pertinent.* NOT. extat in Breuior. Reg.211.

INTERROGATIO CLII. 128.

QVomodo obtineat quis, vt possit habere charitatem Dei?

RESPONDIT. *Si grati, & fideles existamus erga beneficia eius: quod etiam in mutis animalibus fieri videmus: nam & canes interdum diligunt eos, qui sibi cibum præbent. Sed & Isaias Propheta hoc dicit cum arguit ingratam gentem, & dicit in persona Domini. Filios genui, & & exaltaui, ipsi autem me spreuerunt. Agnouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui. Israël verò me non cognouit, & populus meus me non intellexit. Sicut enim boui, & asino pro beneficio, quod pascitur, dilectio spontanea nascitur erga pastorem; ita etiam nos si gratanter, & fideliter beneficia Dei suscipiamus, sine dubio diligimus beneficiorum præbitorem Dominum, & absque vlla doctrina, naturali quodam instinctu in eius continuamur affectu, si tamen sanitas sua animo præsto sit.* NOT. Quadrat. Regula 212. Breuiorum.

INTERROGATIO CLIII.

QVæ sunt indicia in nobis charitatis Dei?

RESPONDIT. *Quæ Dominus docuit dicens: si diligitis me mandata, mea seruate.* NOT. Conuenit Regula 213. Breuior.

INTERROGATIO CLIV.

QVid est seipsum diligere, vel quomodo vitium suum cognoscit, qui se ipsum diligit?

RESPONDIT. *Multa abusiuè dicuntur, sicut est illud: Qui non amat animam suam in hoc mundo, in vitam æternam seruabit eam. Philantus græcè dicitur, qui seipsum diligit, Intelligi autem potest is, qui talis est, hoc modo: si ea quæ facit, pro semetipso facit, etiamsi videatur secundum mandatum Dei esse quod facit. Qui enim pro sua requie patitur aliquid deesse necessitati vel vsibus, siue eorum, quæ ad animam necessaria sunt, siue ad corpus; hic manifestè seipsum diligens deprahenditur, cuius vitij finis interitus est.* NOT. Congruit Regula.54. Breuiorum.

INTERROGATIO CLV.

QVomodo apparet, qui diligit fratrem secundum mandatum Domini; & quomodo arguitur, qui non diligit.

Charitatis duo signa.

RESPONDIT. *Charitatis duo ista præcipua signa sunt. Cum contristamur, & grauiter ferimus in his, in quibus læditur ille, quem diligimus, & cum vel satis agimus vt non fiant, vel gaudemus, si prouenerint aliqua, in quibus vtilitas vel profectus est eius, qui diligitur. Beatus ergo est, qui luget super eum, qui delinquit, cuius videt vitæ imminere periculum; & gaudet pro eo, qui proficit, & lucrum suum deputat profectum proximi sui. Contestatur autem hoc ipsum & Apostolus Paulus, dicens: Si patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra; quod vtique secundum rationem Charitatis Christi dicebat: & si gloriatur vnum membrum, congaudent omnia membra. Qui autem talem non habet affectum erga fratrem, certum est quod non secundum charitatem Dei diligit proximum suum.* NOT. Vide plura de hac re Interrog. 2. huius Reg. & 175. Breuiorum.

INTERROGATIO CLVI.

129. *QVi sunt inimici, quos diligere iubemur, & quomodo diligimus inimicos nostros, præstantes beneficia tantummodo, aut etiam affectum eis exhibentes? Et si hoc possibile est fieri?*

RESPONDIT. *Inimici proprium est lædere & insidiari: & ideo omnis qui quoquomodo lædit aliquem inimicus dicitur, maximè autem ij, qui peccant. Isti enim, quod in se est, lædunt diuersis modis, & insidiantur, vel his, qui se vident, vel his, qui simul viuunt. Et quoniam ex corpore & anima constat homo, secundum animam quidem diligimus arguentes, commonentes, & omnimodo ad conuersationem eos prouocantes; secundum corpus vero præstemus eis beneficia, & misericordiam; & si indigent, victum. Quoniam nemo dubitat, quod Charitas in affectu sita sit. Quod autem possibile est, docuit Dominus per charitatem Dei Patris, & per suam obedientiam vsque ad mortem, cum vtique pro inimicis adhuc & impiis nobis sustinuit; sicut & Apostolus testatur dicens: Commendat autem suam charitatem Deus in nobis: quia cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. Sed & nos ad hoc ipsum cohortatur dicens: Estote ergo imitatores Dei, sicut filij charissimi, & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis hostiam & oblationem Deo. Nunquam autem præciperet hoc iustus ac clemens Dominus, nisi vtique etiam possibilitatem nobis donasset. In esse enim hoc natura nostra ostenditur, cum etiam bestiis, vel animalibus erga eos, qui sibi beneficij aliquid præstiterunt, inest naturalis affectus. Qui autem tantum beneficij amicis præstat, quantum inimicus, cum nobis causa beatitudinis efficitur, illius, quam dicit Dominus; Beati estis cum persequuntur vos, & exprobrant, & dicunt omne malum aduersum vos mentientes propter me. Gaudete & exultate, quia merces vestra copiosa est in cœlis.* NOT. Extat inter breuius disputata num. 176.

Possibile est diligere inimicum.

INTERROGATIO CLVII.

130 *QVid est quod dicit Apostolus: Irascimini & nolite peccare: & Sol non occidat super iracundiam vestram; cum in aliis dixerit: Omnis amaritudo & ira, & indignatio auferatur à vobis?*

RESPONDIT. *Arbitror in hoc loco Apostolum ad imitationem Domini hæc locutum. Sicut enim in Euangelio dicebat: Audistis quia dictum est antiquis illud, vel illud, & ipse addebat dicens: Ego autem dico vobis hoc vel hoc. Ita etiam hic Apostolus, cum prius meminisset antiquitatis, per hoc quod dicitur: Irascimini & nolite peccare; paulò post addidit, quod ex se erat, & quod nobis conueniret, dicens: Omnis amaritudo & ira & indignatio, & clamor auferatur à vobis.* NOT. Quadrat Regula 243. breuiorum.

INTERROGATIO CLVIII.

QVid est date locum iræ?

RESPONDIT. *Non resistere malo; secundum quod scriptum est: sed ei, qui percusserit in dextera maxilla, præbere illi alteram, & implere ea omnia, quæ sequuntur. Vel illud: Cum persecuti vos fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam.* NOT. V.D.P.N. Benedictum cap. 7. grad. 4. humilit. & Regulam 244. Breuiorum.

INTERROGATIO CLIX.

QVid est differentia amaritudinis, & furoris, & irritationis, & iræ & clamoris? 131

RESP. *Furoris quidem, & iræ differentiam puto in animi constare motu: quia qui irascitur, intra animum suum adhuc vitium voluit, sicut ex hoc ipso indicatur, quod dicitur: Irascimini & nolite peccare. Qui verò fuerit, iam plus aliquid per motum gerit. Furor enim, inquit, secundum similitudinem serpentis. Vehementiùs vero furorem concitare, irritatio nominatur. Amaritudo autem illa est, cum malitia in corde, quæ etiam arte quadam componitur, & armatur.* NOT. Concinit Regula 55. Breuiorum.

INTERROGATIO CLX.

QVis est, qui à Domino beatificatur pacificus?

RESPONDIT. *Qui Christi adiutor est, secundum quod dicit Apostolus: Pro Christo legatione fungimur, tanquam ex Deo exhortante per nos obsecramus: pro Christo reconciliamini Deo. Et iterum: Iustificati ergo ex Fide, pacem habeamus ad Dominum. Illa enim alia pax repudiata est à Christo dicente: Pacem meam do vobis: non sicut hic mundus dat, etiam ego do vobis.* NOT. Congruit Regula 215. Breuiorum.

INTERROGATIO CLXII.

QVomodo conuerti potest quis, & effici sicut infans?

RESPONDIT. *Ipsa lectio Euangelij docet nos omnem causam, in qua ostenditur, vt non arrogantiam requiramus, vel elationem, sed æquitatem naturæ cognoscamus, & exæquemus nos eis, qui videntur inferiores. Hoc enim est propriè infantum, æquales esse, non his quibus nobilitate, sed ætate iunguntur, donec processu temporis, & monitorum nequitia, elationis inficiuntur venenis.* NOT. Deest hæc responsio in Smaragdo, cuius loco ea suffecta est quam Interrogationi 163. subiiciemus. Vide Regulam 216. Breuiorum.

INTER

INTERROGATIO CLXII.

132. *QVid est prudentem esse, sicut serpentem, & simplicem sicut columbam?*

RESPONDIT. *Prudens quidem vt serpens est, qui circumspectè & consideratè, quæ sint possibilia, & quæ honesta, vel vtilia preuidens, doctrinam suam dispensat, & aptat ea arte, quæ suadere auditores ad obedientiam possit. Simplex autem vt columba est, qui nec in cor prorsus recipit cogitationem vlciscendi in eos, qui lædunt, sed permanet benefaciendo, secundum quod Apostolus dicit: Vos autem nolite deficere benefacientes. Dominus ad prædicationem mittens discipulos, hæc eis præcipiebat: vbi sine dubio opus erat sapientia ad suadendum eos, qui docebantur, & patientia aduersus eos, qui insidiabantur: sicut ipse serpens per prudentiam intellexit quam personam ad persuadendum aggredi deberet, eam scilicet, quæ fragilior videbatur ad persuadendum, quo eam à Domino abstractam peccato sociaret. Ita & nos personam, & mores, & tempus considerare & eligere debemus; & omnimodo ira ordinare sermones nostros in iudicio, vt possimus abstrahere homines à peccato, & sociare Deo.* NOT. Deest in Smaragdo. Extat in aliis excussis Regul. 245. Breuiorum.

INTERROGATIO CLXIII.

QVomodo debemus suscipere regnum Dei, sicut infans?

RESPONDIT. *Si tales fuerimus ad doctrinam Domini, qualis est infans in discendo, qui neque contradicit doctoribus, neque rationis Verba componit aduersus eos resistens, sed fideliter suscipit quod docetur, & cum metu obtemperat, & acquiescit.* NOT. Concinit Regula 56. Breuioris.

INTERROGATIO CLXIV.

133. *DOmino dicente; quia qui se exaltat, humiliabitur; & Apostolo dicente: Noli superbè sapere; & alibi: Arrogantes, superbi, inflati. Et iterum Charitas non inflatur: Quis est elatus? & quis est iactans, vel arrogans? Quis verò superbus, & quis inflatus, vel tumens?*

RESPONDIT. *Elatus est, qui se ipsum effert pro his, quæ fortè ei rectè vel prosperè gesta sunt, & pro hoc magnus sibi videtur, & elatus, secundum illum Pharisæum, qui & ipse inflatus dici potest. Sicut & Corinthios arguit, quibus dicit: Et vos inflati estis. Iactans autem vel arrogans est ille, qui nos acquiescit his, quæ à Patribus vel maioribus instituta sunt pro vtilitate communi, nec acquiescit verbis Apostoli dicentis: Vt eadem sentiatis, & vnum sapiatis: sed propriam quamdam viam iustitiæ, ac sanctitatis inquirit. Superbus ergo est, qui etiam nihil in se virtutis, aut rectorum gestorum habens elatus est, & erectus, & videri vult plus esse, quam est. Similis autem huic esse potest etiam is, qui inflatus dicitur, vel tumens, secundum hoc quod Apostolus dicit: Sed inflatus est, & nihil sciens.* NOT. Concinit Regulæ 56. Breuiorum.

INTERROGATIO CLXV.

QVid est: Charitas non dehonestatur?

RESPONDIT. *Sicut si quis dicat: De statu honestatis suæ non deducitur. Est enim quædam propria honestas charitatis, & habitus eius atque ornatus, ille sine dubio, per quæ in singulas charitatis virtutes enumerat Apostolus, quæ singulæ, honestas quædam eius sunt, & ornatus.* NOT. Extat inter Breuius disputatas numero 246.

INTERROGATIO CLXVI.

SCriptura dicente: Nolite gloriari, neque loqui alta; & Apostolo confitente, quia quæ loquar, non secundum Dominum loquar, sed sicut insipientia in hac substantia gloriandi. Et rursum: Factus sum insipiens gloriando. Et iterum ipso dicente: Quia qui gloriatur, in Domino glorietur. Quæ est gloriatio in Domino, & quæ est culpabilis gloriatio? 134.

RESPONDIT. *Apostoli quidem manifestum est propositum, quod aduersus vitia loquebatur. Non enim vt se ipsum commendaret, hæc dicebat, sed vt quorumdam insolentiam retunderet. Gloriatus ergo in Domino est, cum quis ea, quæ rectè gerit, non sibi sed Domino ascribit, dicens: Omnia possum, sed in eo, qui me confortat Christus. Culpabilis autem gloriatio duplici ratione dignoscitur. Vel secundum hoc quod dicit: Laudatur peccator in desideriis animæ suæ: Et: Quid gloriatur in malitia, qui potens est in iniquitate? Vel secundum illud: Quum faciunt aliquid boni operis, vt videantur ab hominibus: & per ipsum quod volunt laudari, gloriantur in his, quæ fecerunt. Sed huiusmodi homines etiam sacrilegi designantur, cum gratiam, quæ à Deo data est, propriam faciunt, & gloriam, quæ Domino debetur, in semetipsos conuertere conantur.* NOT. Quadrat Regula 147. Breuiorum.

INTERROGATIO CLXVII.

QValem intellectum vel prudentiam à Deo petere debemus, vel quomodo eum possumus promereri.

RESPONDIT. *Intellectus quidem quis sit, ab ipso Deo per Prophetam discimus dicentem: Non gloriatur sapiens in sua sapientia; nec gloriatur fortis in fortitudine sua, nec gloriatur diues in diuitiis suis: Sed in hoc glorietur, qui gloriatur intelligendo, & cognoscendo Dominum. Et iterum per Apostolum sic dicitur: Sed intelligentes quæ sit voluntas Domini. Possumus autem hoc munus promereri, si faciamus illud, quod scriptum est: Vacate, & cognoscite, quoniam ego sum Deus. Et si credamus omne Verbum Dei verum esse. Si enim, inquit, non credideritis, neque intelligetis.* NOT. Congruit Regula 218. Breuius disput.

INTERROGATIO CLXVIII.

SI Dominus dat sapientiam, & à facie eius scientia & intellectus est. Et si alij quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ quomodo increpat Dominus discipulos suos dicens: Quia & vos adhuc insensati estis, & non intelligitis, & Apostolus culpat Galathas insensatos? 135.

Resp. *Si quis scit bonitatem Dei volentis omnes homines saluos fieri,& ad agnitionem veritatis venire, & studium Spiritus sancti didicit, quia vnicuique diuidit gratiam Dei: iste cognoscit tarditatem intellectus, non ex culpa eius descendere, qui dona tribuit, sed eorum desidia & infidelitate, qui id suscipere non merentur. Et ideò rectè culpatur insipiens, vel insensatus, qui velut Sole orto claudit oculos suos, ne videat, sed in tenebris ambulat.* N O T. Respondet Regula 246. Breuior. disp.

INTERROGATIO CLXIX.

SI ab aliquo quid beneficij consequamur, quomodo poterimus & Domino dignè & integrè gratias agere, & ei, qui beneficium præstitit? Quali mensura vti debemus vtroque?

Respondit. *Si Deum auctorem & consummatorem omnium bonorum esse credamus, eum verò, per quem boni aliquid consecuti sumus, vt ministrum Dei gratiæ & muneris agnoscamus.* N O T. Correspondet Regulæ 219. Breuius disputat.

INTERROGATIO CLXX.

136. *QVid est dignum vel Sanctum, quod Græci Osion dicunt, & quid est iustus?*

Respondit. *Osion quidem sanctum esse arbitror, quod decet, & debetur ab inferioribus deferri superioribus, secundum hanc ipsam rationem, qua eminentiores videntur. Iustum autem hoc, quod operis meritò vnicuique retribuitur, & in illo quidem alio optimorum quoque indicatur obsequium. In hoc vero tam boni quam mali retributio designatur.* N O T. Quadrat Regula 249. Breuiorum.

INTERROGATIO CLXXI.

QVomodo dat quis Sanctum canibus, & mittit margaritas ante porcos, aut quomodo accidit illud, quod additur, ne fortè conculcent ea pedibus & conuersi rumpant vos?

Respondit. *Manifestè nobis tradidit Apostolus ex his, quæ aduersus Iudæos dicit: Quia qui in lege gloriaris, per præuaricationem legis Deum exhonoras. Iniuriam vero hanc, quam per præuaricationem legis verbo Dei inferre dicuntur ij, de quibus sermo est, prohibet hic, & abdicat Dominus. Et quia euenit, vt etiam infideles & non credentes, cum vident nos præuaricari mandata, contemptum habent religionis, & doctrinæ Domini, & ex ipsis arguant nos, & afficiant exprobrantes & confundentes tanquam legis propriæ transgressores.* N O T. Inter breuiores locum habet num. 250.

INTERROGATIO CLXXII.

137. *QVomodo aliquando Dominus prohibeat portare sacculum, vel peram in via: aliquando autem dicat, sed nunc qui habet sacculum, tollat & peram, & qui non habet gladium, vendat vestimentum suum, & emat gladium.*

Resp. *Hoc explanat ipse Dominus dicens: Quia adhuc oportet impleri in me, quod dictum est: Quia cum iniquis deputatus est. Denique postquam completa est Prophetia de gladio, ait ad Petrum: Conuerte gladium in locum suum. Omnes enim, qui accipiunt gladium, gladio peribunt, ita vt non videatur præceptum esse, quod dicitur: Nunc qui habet sacculum, tollat, &c. Sed Prophetia prædicantis Domini: Quia futurum erat, vt Apostoli oblita gratia Domini, & legis eius adsumerent gladium. Quod autem videatur quasi imperatiuo modo dici, non propositiuo, hac verbi figura in Scripturis Propheticis satis frequenter inuenitur; sicut & illud: Fiant filij eius orphani, & diabolus stet à dextris eius: & multa alia similia.* N O T. Extat inter breuiores num. 251.

INTERROGATIO CLXXIII.

QVid est, panem substantiuum da nobis hodie, quod in Oratione dicere iubemur.

Resp. *Cum operantes manibus memores sumus Domini dicentis: Nolite solliciti esse animæ vestræ, quid manducetis, aut quid bibatis, Apostolo præcipiente: Operamini vt habeatis vnde præstare possitis necessitatem patienti; id est cum non ad proprios vsus, sed pro mandato Domini operamur, quoniam dignus est operarius mercede sua, tunc substantiuum panem, id est qui vitam quotidianam substantiuam conferat, à Deo poscimus: & nobis ipsi præsumimus, vt necessitati; in quantum sufficiat satisfiat, & agnoscamus eum, qui sufficientiam præstat.* N O T. Concinit Regulæ 252. Breuiorum.

INTERROGATIO CLXXIV.

SI omni volenti accedere ad sorores, oportet indulgeri; an certis quibusque personis & temporibus, vel quomodo videndæ sint sorores. 138.

Respondit. *De his superiùs sufficienter iam diximus, quia nec vir ad virum accedere, aut quicumque sine causa ex arbitrio vel potestate debet, sed cum omni obseruatione, probante qui præest: id est, vt vel prosit quis ei, quem videt; vel proficiat ex eo: quanto magis erga mulieres id obseruare conuenit maiori cautela. Si quis ergo meminit Domini dicentis: Quia de omni sermone otioso reddituri estis rationem in die iudicij, timebit in omni negotio hanc sententiam. Acquiescendum est enim Sancto Apostolo dicenti: Siue manducetis siue bibatis, siue aliquid faciatis, omnia in gloriam Dei facite. Et iterum: Omnia ad ædificationem fiant. Nihil ergo vel otiosè vel inutiliter agendum est; sed certus quis, & certo tempore & certo in loco, & certis personis, vel apparere, vel loqui debet, vt excludatur omnis nefanda suspicio, & seruemus sine offensione esse apud omnes, & ad ædificationem fidei vnicuique apparere. Certè solo ad solam accedere nulla religionis ratio permittit, Melius est enim duo, quam vnus: nam & fidelius est, & tutius res geritur. Væ enim vni, quia si ceciderit, non est qui erigat eum.* N O T. Refert se S. Doctor ad dicta Interrogat. 33: ex fuss. vt clariùs constat ex editionib. responsio 220. Breu. huic concinit quæ, sic incipit: *Hæc in Quæstionibus fusius disputatis explicata sunt:* potissimum autem ad serm. 2. de Institut. Monach. vbi plura de hac materia, danda à nobis c. 6. Qualiter sorores à Monachis alloquendæ. V. l. 3. c. 4. n. 23. Pericula vero collocutionis quæ Basilius præcauet l. 5. c. 1. à n. 35.

INTER

INTERROGATIO CLXXV.

139. *SI quis habet aliquod vitium, quod corrigere non potest, & frequenter notatus in peius proficit, si expedit illud intermitti?*

RESPONDIT. *Et de hoc alibi iam diximus: quia oportet & peccantes corripi patienter, & secundum quem supra ostendimus modum, à Domino positum. Quod si non sufficit ei ad emendationem, sicut illis de Corintho, obiurgatio hac, qua fit à pluribus, gentilis de reliquo & publicanus haberi debet, qui eiusmodi est: quia ei parcere, quem Dominus condemnauit, nulli tutum est. Maximè cum Dominus dicat, quia expedit vnicuique vt vnum oculum, aut vnam manum, vel vnum pedem perdat, & ita intret in regnum, quam dum parcit vni ex his membris, totum corpus mittatur in gehennam ignis, vbi est fletus, & stridor dentium. Sed & Apostolus de his ipsis testatur, quia modicum fermentum totam massam corrumpit.* NOT. Refricat doctrinam Interrogationis 16. & 23. & 122. & infra 193. Hæc autem habetur inter Breuiores n.57.

INTERROGATIO CLXXVI.

SI quis contristatur, eo quod ei non permittatur facere illud, quod non potest aptè, & rectè facere, si debemus ei permittere.

RESPONDIT. *Et de his iam dictum est in multis, quia propria voluntate nullum quicquam facere permittendum est, sed iudicio, & probatione, vel multorum, vel eorum, qui præsunt. Qui autem non obtemperat his, sententiam præsumptoris & contradictoris excipiat.* NOT. Multa de his Interrog. 13.64. 65.66.67.69.70. 71.73.80. 81.84.100.126. Quibus concinit Reg. 123. Breuiorum.

INTERROGATIO CLXXVII.

140. *QVomodo debeant fortiores infirmitates infirmorum portare?*

RESPONDIT. *Portare est tolerare & curare, secundum quod scriptum est: Ipse infirmitates nostras portauit. Non quod in semetipsum suscepit infirmitates, sed quia abstulit eas ab his, in quibus erant, & curauit eos. Ita ergo & hic pœnitentia interueniente curabuntur infirmiores ex constantia, & integritate fortiorum: qui dicuntur portare, id est exportare & auferre infirmitates eorum, qui inualidi sunt.* NOT. Vide D.P.N. Benedictum cap.72. & notanda Interrogat. sequenti.

INTERROGATIO CLXXVIII.

QVid est inuicem onera nostra portare, & quam legem Christi adimplebimus hoc facientes?

RESPONDIT. *Id est, quod in superioribus explanauimus. Grauia enim sunt peccata, quæ trahunt animam in profundum inferni, quæ nobis inuicem conferimus & portamus, ad conuersionem prouocantes eos, qui peccant. Portare autem pro conferre & exportare, consuetudo est etiam ritu prouincialium dici, sicut & ego sæpè audisse memi-*

141. *ni. Legem autem Christi replere, illius, qui dixit: Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.* NOT. De his Interrog. 122. *Portare* hic pro *auferre* & *exportare* noua Verbi *Porto* acceptio est, quam prouincialiter vsitatam refert S. Doctor: forsan apud Palestinos, cum ibi peregrinum ageret, vt diximus cap. præced. num. 4. quibus S. Hieronymus Bethleemi incola morem gerens in vulgata versione acceptione eadem vsus est. Isaiæ 53. ibi: *Dolores nostros ipse portauit:* & iterum. *Iniquitates eorum ipse portauit*, quæ loca Basilius de peccatorum sarcina, & infirmitatibus exponit Interrogat. præced. Id autem non semel accidit D. Hieronymo, qui vernaculo Palæstinorum vocabulo *Racha* vsus est Matth. 7. vt optimè aduertit idem Basilius Interrog. 145. Poterat quidem primus Isaiæ locus exponi de infirmitatibus, & defectibus naturalibus; ex quibus eos portauit & assumpsit Verbum Diuinum, qui non erant inutiles ad nostram redemptionem, neque personæ Christi indecentes, vt docent Theologi cum D. Thom. 3. p. quæst. 13. art. 4. Secundus autem locus expositione Basilij indigebat, non enim assumpsit Verbum defectus illos, qui ad satisfaciendum pro nobis conducere non poterant, imo plenitudinē sciētiæ, & gratiæ impediebant, vt ignorantia, & iniquitas, quas quidem portauit Christus, id est abstulit, & exportauit. Quod luculenter exponit. Noster Lorca 1. p. disput. 56. vbi cum sibi obiecisset primum Isaiæ locum adiuncta 70. Interpr. lectione, nempe. *Infirmitates nostras accepit, & ægritudines nostras portauit*: Respondet. *Sunt qui illa verba interpretentur hoc modo: languores nostros ipse tulit, id est abstulit; in quo sensu argumentum non habet difficultatem. Quam expositionem sequitur Caietanus in locum Matthæi & Forerius in locum Isaiæ, & videtur eam requirere textus Matthæi, nam hunc locum Isaiæ citat dicens: tunc esse impletum hoc vaticinium, quando Christus sanauit tantam infirmorum multitudinem. Aliqui reprobant hanc expositionem: & communis intelligentia est, Christum in se portasse languores & infirmitates nostras. Ego vero existimo vtrumque sensum admittendum esse, & vtroque modo fuisse prophetatum ab Isaia Christum tulisse infirmitates nostras, quia à nobis abstulit, & quia in seipso pertulit: nam secunda expositio communis est, & conformis textui Isaiæ: prima autem absque dubio videtur à Matthæo tradita, & vtramque patitur & admittit verbum Hebræum, & verbum latinum TVLIT: tulisse enim aliquid dicitur, tam qui ab alio abstulit, quam, qui in se suscipit.* V. infra Interrog. 200. huius Reg. & 178. Breuiorum.

Portare pro auferre.

Quas infirmitates susceperit Christus?

INTERROGATIO CLXXIX.

DOmino dicente nobis orandum esse, vt ne intremus in tentationem si sic oportet nos orare, ne accedant nobis dolores corporales, vel si inciderimus in eos, quomodo oportet facere.

RESPONDIT. *Non discreuit tentationum qualitatem, sed generaliter præcepit orandum esse ne intremus in tentationem. Si verò inciderimus, vt det nobis exitum euadendi; & vt sustinere, possimus à Domino posci oportet; vt possimus implere, quod dictum est. Quia qui perseuerauerit vsquè* 142.

vsque in finem; hic saluus erit. NOT. Habetur inter Breuius disp. n.221.

INTERROGATIO CLXXX.

QVid est aduersarius noster, & quomodo ei consentire debemus in via?

RESPONDIT. *Hic specialiter Dominus eum, qui à nobis aliquid auferre conatur, aduersarium nominauit. Consentimus autem ei, si seruemus Domini preceptum dicentis: Si quis autem voluerit in iudicio contendere, & auferre tunicam, dimitte ei pallium: quod & in omnibus similiter obseruari oportet.* NOT. Respondet Reg. 222. Breuior.

INTERROGATIO CLXXXI.

SI bonum est statuere ad certum tempus, verbi causa abstinere à tali, vel tali cibo siue potu.

RESPONDIT. *Domino dicente; non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui me misit Patris, omnis huiuscemodi definitio incongrua est, quod sciens Dauid dicebat: Iuraui & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ, non meæ voluntatis.* NOT. Concinit Regulæ 137. Breuior.

INTERROGATIO CLXXXII.

143. *SI quis voluntate peccauerit condemnabitur, an etiam qui per ignorantiam extra veritatem fuerit aliud locutus?*

RESPONDIT. *Iudicium Dei etiam in his, qui per ignorantiam peccant, manifestum est cum dicit: Quia qui nescit, & fecerit indigna plagis, vapulabit paucis. Vbique tamen dignè gesta pœnitentia, venia spem præsumat.* NOT. *Nescire* seu *ignorare* stat dupliciter: primo simpliciter & non ex contemptu addiscendi. Secundo data opera, auertendo scilicet aurem à veritate. Qui primo modo ignorauit, digna quidem plagis fecit, sed mitiùs punietur, & plagis vapulabit paucis, quia simpliciter ignorat voluntatem Domini: secùs contemptor, qui declinat aures suas, ne audiat legem Prouerb. 28. & à veritate auertens aurem, ad fabulas conuertitur Timoth. 4. Plus hic punietur cæteris paribus Correspondet Interrog. 58. ex breuior.

INTERROGATIO CLXXXIII.

SI quis cogitauerit tantum facere aliquid, & non fecerit, si & ipse mendax iudicandus est?

RESPONDIT. *Si secundum mandatum est quid cogitauit facere non solum vt mendax, sed vt contemptor à Domino condemnatur.* NOT. Correspondet Regulæ 59. Breuior.

INTERROGATIO CLXXXIV.

144. *SI quis præuentus fuerit, vt deffiniat agere aliquid eorum, quæ non placent Deo, oportet magis in irritum reuocare quod male fuerat deffinitum, an timore eo, ne mendax sit, implere peccatum.*

RESPONDIT. *Cum dicat Apostolus: Non quod ex nobis ipsis idonei sumus cogitare aliquid ex nobis; Et Dominus nihilhominus: Quia non possum ego à me facere quidquam. Et rursum: Verba, quæ ego loquor vobis, à me ipso non loquor; Et in alio loco: Descendi de cælo, non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me Patris. Pœnitentiam debet agere primum, qui ita aliquid temere diffiniuit, quodcumque illud fuerit quod diffinitum est. Quia nec ipsa quidem bone propria autoritate, & diffinitione facere oportet: multò autem magis ea, quæ non placent Deo, statuere non licèt. Quod autem oporteat in irritum reuocari quæcumque ex præsumptione contra mandatum Domini statuuntur, manifestè ostenditur in Apostolo Petro, qui temerè quidem statuerat, & dixerat: Non lauabis mihi pedes in æternum. Audiuit autem à Domino diffinitam sententiam, quia si non lauerò tibi pedes, non habebis partem mecum. Statim verò vt audiuit, mutauit diffinitionem suam, & ait, Domine non tantum pedes, sed & manus, & caput.* NOT. D.P.N. Benedictum cap. 49. in Breuior. n. 60.

INTERROGATIO CLXXXV.

SI is, cui commissa est dispensatio eorum, quæ Domino offeruntur, necessitatem habet implere mandatum illud, quod dicit: Omni petenti, da, & eum, qui vult abs te mutuum sumere, non auertas. 145.

RESPONDIT. *Hoc quod dictum est. Omni petenti te da; & volentem mutuari abs te, non auertas; quasi tentationis habet locum, sicut ex consequentibus demonstratur. Propter malos enim preceptum est non principaliter, sed quasi in necessitate fieri debeat. Principale enim præceptum est Domini. Vende omnia bona tua, & da pauperibus. Et rursum: Vendite bona vestra, & facite eleemosinam. Quod ergo aliis delegatum est, vel deputatum in alios transferri, non absque discrimine potest, Domino dicente: Quia non sum missus, nisi ad oues perditas domus Israël. Et quia non est bonum tollere panem filiorum, & mittere canibus. Sed, & de te ipso debes iudicare, quod iustum est.* Extat. Interrog. 101. ex Breu. Cæteráque ad dispensatorem seu Collarium attinent, Vide suprà Interrog. 111. 112. & 113. & cap. seq. n. 6.

INTERROGATIO CLXXXVI.

QVod si frater nihil habens proprium petat ab aliquo hoc ipsum, quod vestitus est, quid debet facere? maximè si nudus est ille, qui petit.

RESPONDIT. *Siue nudus, siue malus; idest siue necessitatem patitur, siue fallit, vel si quid aliud est: semel dictum est, quia dare, vel accipere, non est omnium, sed solius illius, cui commissum est istud officium. Qui vtique cum omni prouidentia, & cautela huiuscemodi dispensationem debet implere, vt possit vnusquisque in eo, quod vocatus est, permanere.* NOT. D.P.N. Benedictus cap. 31. pluribus admonet Cellerarium circa erogationem rerum quæ dispensationi ipsius credita sunt. Extat in Breuior. Interrog. 91.

INTERROGATIO CLXXXVII.

QVomodo quis potest sine charitate tantam fidem habere, vt montes transferat, aut substantiam suam diuidat, & corpus suum tradat, vt ardeat.

RESPON

RESPONDIT. *Si memores sumus Domini dicentis: Faciunt enim omnia, vt videantur ab hominibus. Sed & illud, quod respondit eis dicentibus: Domine, nonne in tuo nomine dæmonia eiecimus, & in tuo nomine virtutes multas fecimus, cum ait ad eos: Nescio vos vnde sitis. Non quia mentiti sunt: sed quia Dei gratia abusi sunt ad proprias voluntates, quod vtique alienum est à Charitate Dei. Si ergo horum meminimus, facilè quæ dicta sunt aduertimus. Quod autem gratiam Dei vel donum accipiunt etiam indigni, non est nouum aut mirum. Deus enim in tempore hoc benignitatis & patientiæ suæ etiam solem suum oriri iubet super bonos & malos Interdum autem etiam ad profectum eorum, qui adhuc infideles sunt, vt gloria eius multiplicetur, secundum quod Apostolus dicit: quia quidam per inuidiam & contentionem, quidem autem propter bonam voluntatem, Christum annuntiant. Et addidit his dicens: veruntamen omnimodo siue occessione, siue voluntate Christus annuntietur, in hoc ego gaudeo.* NOT. Quadrat. Regula 179. Breuiorum.

INTERROGATIO CLXXXVIII.

QVis est, qui abscondere dicitur talentum, & proptereà condemnatur?

RESPONDIT. *Quicumque gratiam Dei detinet & ad sumit in suis vsibus, & non ad aliorum vtilitatem; iste autem cum occultati talenti crimine condemnatur.* NOT. Respondet Regula 62. Breuiorum.

INTERROGATIO CLXXXIX.

147. *QVid est immunditia, & impudicitia?*

RESPONDIT. *Immunditia quid est, lex ostendit. Hac enim nominatur super his, qui inuiti per naturalem necessitatem patiebantur ea, quæ omnes pati consueuerunt. Impudicitia verò mihi videtur esse, cum in se naturalem libidinis motum impudentiùs, & inuerecundiùs concitat, & inuitat.* NOT. Correspondet Regulæ 67. ex breuius disp.

INTERROGATIO CLXXXX.

QVid est proprium furoris, & proprium indignationis iustæ, & quomodo aliquoties quasi ab indignatione incipientes inuenimur decidere in furorem?

RESPONDIT. *Furoris quidem proprium est concitatio animæ mala medicantis aduersus eum, qui se concitat, irritat. Indignationis verò iustæ proprium est peccantem corripere eo affectu, vel proposito, quo auertimur à peccatis, & quo displicet nobis, quod non rectè gestum est. Quod autem interdum à bono incipiens anima decidit in malum, nihil mirum est: multa enim inueniet huiuscemodi. Propter quod meminisse oportet Sacræ Scripturæ dicentis: Iuxta semitam scandalum posuerunt mihi. Et iterum: Nisi enim quis legitimè certauerit, non coronabitur. Et ideo in omnibus obseruanda est rerum mensura, & tempus & ordo quia ex aliqua eorum causa accidit, vt quod videtur bonum, inueniatur malum.* NOT. Conuenit Reg. 68. breuius disp.

148. INTERROGATIO CLXXXXI.

EX quibus fructibus probari debet is, qui ex affectu inquit fratrem peccantem?

RESPONDIT. *Primo omnium ex eo quod præcipuum est, si cum misericordia rem gerit, & est in eo illud, quod dicit Apostolus: Quia si patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra. Vel illud Quis scandalizatur, & ego non vror? Tum deinde, si in omni peccato similiter affligitur, & contristatur erga omnes, qui peccant. Vel si in se delinquat aliquis, vel in alium, similiter contristatur, & luget: & si arguens obseruauit illam regulam, quam Dominus posuit: idest vt vel inter se, & ipsum solum, vel alio vno, vel duobus adhibitis. Super omnia autem si obseruat quod dicit Apostolus: Cum omni patientia.* NOT. Quadrat. Reg. 162. Breuiorum.

INTERROGATIO CLXXXXII.

SI oportet, qui ingrediuntur ad fratres, statim artificia discere?

RESPONDIT. *Qui præest, probet.* NOT. Respondet affirmatiuè Interrog. 38. ex fus. *Omnino* inquiens *artes quasdam præcisè statuere oportet, in quibus nos versari cõueniat.* Sed *quæcumque vitæ nostræ & quietem & tranquillitatem conseruent*, deinde *quarum neque materia magno labore quæratur* vlterius: *neque opera magna solicitudine diuendantur*, rursus, *omnes per quas neque virorum, neque mulierum indecoros congressus nobis concilient.* His suppositis conditionibus Monachos occupari vult *in talis texendis, quæ quotidiano communique vsu vitæ apud omnes sunt in consuendorum calceamentorum artificio*, & maximè *agricultura*. Artem autem ædificandi, fabrilem, & æris cudendi repudiet, vt qui eris perturbatiuas. Vide lib. 4 cap. 10. num. 24. varia artium exercitia in Ephrem librorum scriptionem in Epiphanio ibid. cap. 1. num. 7. Et Climaco cap. 8. num. 19. Aliaque diuersa verbo *Opera manuum* Extat in Breuior. num. 105.

INTERROGATIO CLXXXXIII.

SI quis non desiderio arguendi fratres arguat eum, qui delinquit, sed sui vitij explendi gratia, quomodo oportet hunc corrigi, si post multam commonitionem in eisdem permanet?

RESPONDIT. *Iste velut suis commodis prospiciens; & primatus desiderans notetur, & emendationis ei modus ex Institutionum disciplinis timeatur. Quod si permanserit in obstinatione, manifesta est eorum sententia, qui non pænitent pro delicto.* NOT. Horum sententiam vide S. Interrogat. 16. 23. 122. 175. huius Regulæ & Regula 73. Breuiorum.

INTERROGATIO CLXXXXIV.

QValibus correptionibus vti oportet inter fratres ad emendationem eorum, qui delinquunt? 149.

RESPONDIT. *Hoc sit in indicio positum eorum, qui præsunt, vel quanto tempore, vel quali modo corripi debeant; quia & ætas, & eruditio multam habere facit differentiam pene.* NOT. fusè de hac re D. P. N. Benedictus à cap. 23. vsque ad 30. cap. 44. 45. 46. & ferè passim, & Basilius ipse Reg. 106. Breu. disp.

INTER

INTERROGATIO CXCV.

SI in omni peccato siue secundum cogitationem siue secundum verbum, Satanam in causa esse, conuenit dici.

RESPONDIT. *Generaliter arbitror, quod Satanas ipse per seipsum causa peccati existere nulli potest: sed motibus animæ abutitur ad voluntates malitiæ suæ, & de nostris nos, si forte non vigilemus, trahit in hoc, quod ipsi gratum est, idest in peccatum. Sicut illud, quod in Domino facere conatus est, cum eum sensisset esurire, & ait ad eum: si filius Dei es, dic vt Lapides isti panes fiant. Motibus autem ex vitio conquisitis abutitur, sicuti fecit in Iudam: quem quoniam cupidum vidit, & auaritiæ morbo ægrotantem, abusus hoc vitio eius, ad proditionis eum ruinā ob triginta argenteorum lucrum pertraxit. Quæ autem mala ex nobis ipsis oriuntur, manifestè Dominus ostendit dicens: Quia de corde procedunt cogitationes malæ, & reliqua. Hoc autem accedit his, qui per negligentiam inculta, & squalentia naturalium in se bonorum semina relinquunt, sicut Salomon ait: Quia sicut agricultura, ita vir insipiens: & sicut vinea, ita homo cui deest prudentia. Si relinquas eam, fiet deserta, & ascendent in eam spinæ, & erit derelicta. Huic ergo animæ, quæ ex huiusmodi negligentia squalverit, & in desertum venerit, consequens est suscipere illam sententiam, quæ dicit: spinæ & tribuli oriuntur inter: & pati illud quod scriptum est: Expectaui, vt faceret vuas, fecit autem spinas, de qua dixerat: Plantaui vineam Soreth. Et tunc merito dicitur ad eum illud, quod per Hieremiam prædicatur à Deo dicente: Ego plantaui vineam fructiferam totam veracem: quomodo conuersa est in amaritudinem vinea aliena.* Extat inter Breuiores n. 75.

Negligentia grauemala.

INTERROGATIO CXCVI.

150. *SI quis relinquens fiscalia debita intret ad fratres, & parentes eius pro ipso exigantur, & tribulentur; si non affert hoc culpam aliquam, vel his, qui eum susceperunt, vel illi ipsi, qui ita egit?*

RESPONDIT. *Dominus noster Iesus Christus his, qui interrogauerunt de se, si licet dari censum Cæsari, aut non; ait: Ostendite mihi denarium: cuius habet imaginem & superscriptionem. Cum autem dixissent, quia Cæsaris; respondit. Reddite ergo quæ Cæsaris sunt, Cæsari; & quæ Dei sunt, Deo. Ex hoc ergo manifestè docemur, quia ij obnoxij sunt tributi Cæsarum, apud quos inuenitur census Cæsaris, & imago. Si quid ergo tale etiam iste veniens ad fratres secum detulit, obnoxius est ad soluendum debitum. Si verò omnibus derelictis in manibus propinquorum abscessit, nullus vel ipsi, vel fratribus scrupulus debet existere.* NOT. Decisio sancti Doctoris est, nullo scrupulo angi debere profitentem eiusve Monasterium erga debita fiscalia, seu Reipublicæ, si omnibus relictis in manibus propinquorum sæculo per professionem renuntiauerit: quod sanè intelligendum est, si bona relicta debitis soluendis sufficientia extiterint: secùs namque stando adhuc in iure communi, & ante Nouum proprium Pij V. nemo poterat ad Religionem admitti, donec ratiocinia redderet de bonis fiscalibus, siue Reipub poterat tamen, si ære priuato premebatur vt colligitur ex Cap. *Legem* dist. 53. & ex Cap. Vnico *de obligatione ad ratiocinia*, & ex lege *Officiales*, C. de *Episcop. & Cler.* & tradit P. Sanchez lib. 4. summæ cap. 19. num. 19. cum aliis plutibus, quos ibi refert. Attamen aliter facta professio valida erat, etsi per professionem redderetur impotens ad soluendum, vt docet Nauarrus lib. 3. Consil. titulo de *Regularibus*, motus ex eo, quod nullibi irrita redderetur. Rationem addit P. Sanchez ibid. num. 1. quia persona debitoris non est creditorum serua, nec eis debita, quamuis obligata sit ad satisfaciendum. Valide ergo se tradebat Religioni, ac traditio tenebat. Nec inde valet inferri professionem serui inuito Domino, & vxoris renuente marito esse validam; vtraque enim horum persona aliena est, at persona debitoris non est aliena. Vnde Basilius de his resoluit, eos absque Domini ac mariti consensu nullatenus esse admittendos, vt notauimus supra Interrog. 7. num. 37. aliud verò de debitore fiscali statuit in præsenti. Cæterum etsi hæc ita sint, iniustè tamen Religioni se tradebat debitor æris alieni, grauiterque peccabat non soluens, seque incapacem reddens soluendi ac per consequens si Monasterium in eius bona succederet, vt poterat, & statuit Basilius supra Interrog. 5. adstrictum onere soluendi manebat: adeo vt non solum ex bonis nouitij soluendo esse deberet, sed si fortè huius occasione aliquid quomodolibet acquireret Monasterium, hæc soluere debitoribus teneretur: sin autem ita professus manibus laborare tenebatur, atque exercere aliquam artem, si qua erat peritus, vt solueret æs alienum, ac Prælatus conferre licentiam. Quod aliqui mordicùs adeo defendunt, vt dicant nullo alio medio satisfaciendi debitoribus existente teneri Monachum illum dimittere habitum, petito, & si non obtento superioris permissu, & extra Religionem laborare, vt sic solueret.

Professio debitoris an sit valida.

Debitor ingrediens religionem grauiter peccat.

Hic incommodis obuiauit Pij V. prouidentia A. C. 1587. Motu proprio, inhabiles reddens ad professionem quotquot supra vires facultatum suarum fuerint ingenti ære alieno grauati, vel reddendis ratiociniis ita obnoxij, vt noxa inde grauis Religioni timenda sit. Rigorem huius decreti moderatus est Clemens VIII. Qui A. C. 1602. prædecessoris sui motum proprium reuocauit, quantum ad irritandam horum professionem: pœnas tamen recipientium debitores ad Religionem in suo vigore reliquit, ac per consequens eorum professionem antiquo atque communi iuri restituit, cui Basilius concinit in præsenti, & Regula 94. Breuius disp. 151.

INTERROGATIO CXCVII.

SI oportet eum, qui præest, extra eam, quæ sororibus præest, loqui aliquid, quod ad ædificationem fidei pertineat Virginibus?

RESPONDIT. *Et quomodo seruabitur præceptum illud Apostoli dicentis: omnia vestra honestè & secundum ordinem fiant?* NOT. Responsio

Responsio est negatiua, sed non absolutè accipienda: sed quasi dicat: Raro, honestè, & quæ ad ædificationem spectant, & non alia, esse loquenda. Neque aliter animarum regimini posset prouideri. Hanc esse Basilij mentem, Interrog. 33. ex fus. constat apertè, quam tu consulas. Extat hæc in Breu. n. 108.

INTERROGATIO CXCVIII.

152. *SI conuenit eum, qui præest, cum ea, qua sororibus præest, frequenter loqui; & maximè si aliqui de fratribus pro hoc lædantur?*

RESPONDIT. *Apostolo dicente, vt quid enim libertas mea iudicatur ab alia conscientia? Bonum est imitari eum dicentem: Quia non sumus sub potestate hac, vt in eo offendiculum aliquod darem Euangelio Christi. Et quantum fieri potest, rariùs videnda sunt, & breuis est sermocinatio finienda.* [NOT. Vide notata Interrog. 174 huius Regulæ & Regulam 109. Breuiorum.

INTERROGATIO CXCIX.

SI oportet, cum soror aliqua confiteatur, quodcumque delictum suum Presbytero, etiam Matrem Monasterij adesse.

RESP. *Hon si ut mihi videtur esse, & religiosius, vt per seniorem Matrem Presbyter si quid illud videtur statuat; & modum & tempus pœnitentiæ imponat, ad emendationem eius, quæ corrigi desiderat à peccato.* [NOT. Correspondet his Regula 110. Breuior. Nullatenus autem de confessione sacramentali, sed de Regulari loquitur Basilius, quam Cistercienses nostri *Culpas* compellant de qua D. P. N. Benedictus cap. 46. coram Abbate vel Congregatione siue Conuentu vltro faciendam statuit, quoties quis in labore quouis, in coquina, in cellario, pistrino, horto, vel in arte, quam exercet, aliquid fregerit, aut perdiderit, vel quocumque in loco deliquerit: quod si quis non prodiderit delictum suum, *dum per alium* (inquit) *cognitum fuerit, maiori subiaceat emendationi.* Hactenùs de confessione Regulari culparum. De sacramentali vero (vel potius regulari etiam, sed secretiori) subiicit inquiens. *Si animæ vero peccati causa fuerit latens; tantùm Abbati, aut spiritualibus senioribus patefaciat, qui sciant curare sua, & aliena vulnera, non detegere, & publicare.* Primæ confessioni Antistitam adesse debere docet Basilius: secundæ nequaquam, de qua subdit.

INTERROGATIO CC.

153. *SI oportet gesta turpia vel obscena confitentem sine verecundius annuntiare omnibus, aut certis quibusque, vel quibus illis.*

RESP. *Confessio peccatorum hanc habet rationem, quam habet vulnus aliquod corporis, vel passio, quæ medico demonstranda est. Sicut ergo non omnibus quis vitia, vel vulnera corporis sui reuelat, nec quibuslibet, sed his tantummodo qui summa peritia, & testimonium habent, & curæ ac medelæ disciplinam; ita & confessio peccatorum fieri debet apud eos tantummodo, qui curare hæc præualent, & mundare, secundum quod scriptum est: Vos, qui fortes estis, infirmitates infirmorum portate, hoc est auferte, & exportate per curationem.* [NOT. Adhuc confessionem istam, atque occultorum vulnerum detectionem non fuisse sacramentalem, sed Regularem etiam, paternam & consultiuam pluribus eruditè ostendit noster Brauo in Notis Regulæ cap. 7. gradu 5. Humilitatis ad illa verba V. P. N. Benedicti: *Si omnes cogitationes malas cordi suo aduenientes vel mala à se absconsè commissa per humilem confessionem Abbati non celauerit suo*: quibus atque adductis Interrog. præced. ex cap. 46. aliisque id genus probari putant Antonius Perez & Franciscus Sanvitores ab ipso citati Abbatem necessario debere esse Sacerdotem, vt possit huiusmodi confessiones excipere, ac per consequens Sacerdotium D. P. N. Benedicti ex eius Regula conuinci. Sed ab hoc vltimo supersedendum omnino in præsenti, atque ad lib. 7. Historiæ huius remittendum. Quantum ad primum autem Magistro Brauo prorsus assentiendum mihi videtur, cum propter multa ab ipso aptè congesta, quibus probat Verbum *Confessio* in locis sacræ Scripturæ, quibus fundatur D. P. N. Benedictus, non importare confessionem Sacramentalem: tum maximè ex eo quod sanctus legislator morem in his gerebat vetustissimo Patrum Monachatus Instituto de Cogitationibus Prælato aperiendis. Eam verò reuelationem nullatenùs apud eos fuisse sacramentalem, probatur primo ex Instituto Scithiotarum adducto lib. 3. cap. 5. num. 43. vbi Pæmen Abbas ad quendam fratrem crebrò ipsi occulta confitenti inquit. *Ecce frequenter venis ad me habens cogitationes, & sic iterum remeas tristis. Dic ergo mihi fili, quod habes. At ille dixit; in blasphemia impugnat me diabolus, & erubescebam dicere. Et mox vt aperuit causam, leuior impugnatio eius apparuit.* Hanc vero occulti spiritus blasphemiæ apertionem non fuisse sacramentalem, ex eo apertissimum est. Primo quod Pæmen aliique Patres similes confessiones excipientes vt plurimum sacerdotes non erant, vt ex eorũ vitis apparet: Secundo ex eo quod frater ille minora Abbati detegens, blasphemiæ spiritum ex erubescentia celauerat, quem si in confessione sacramentali tacuisset, ante omnia de integritate confessionis admonendus erat, in materia adeo graui, & de taciturnitate corripiendus: quod Pæmen non fecit.

Rursùs *quotidie ad eum* (nempe Euthymium) *accedentibus fratribus, & ei cogitationes aperire non verentibus, dabat vnicuique conueniens malo medicamentum.* Vbi illud *non verentibus* ad Monachorum perfectionem respicit occulta extra confessionem superiori aperire non verentium, in sacramentali namque confessione, quilibet quantumuis perditus, occulta confessario aperire non veretur. Vlterius lib. 4. cap. 8. num. 20. de quodam sapientissimo Patre refert Ioannes Climacus, quod cum ipsi quidam frater *grauissimam animæ ruinam* hoc est, peccatum mortale, reuelaret, Pater sanctus *serena facie subridens leuiterque illius maxillam feriens; Abi, inquit, fili, ministerium tuum,* 154.

vt prius, exequere: quæ si in confessione sacramentali accidissent nec debita correctio, nec iniuncta satisfactio, nec absolutio necessaria tacerentur. Vt omittam subrisionem illam, & percussionem maxillæ, leuitatis (ne dicam irrisionis) notam in sacramentali actu euadere non potuisse, quæ tamen in paternali confessione celebrantur. Ac tandem id euidentiùs ex præsenti textu Basilij conuincitur. Quî enim homo doctissimus in dubium verteret an gesta turpia & obscena omnibus, aut certis quibusque confitenda sint; nisi ex eo quod præter sacramentalem confessionem (in qua sub sigillo aperienda sunt soli confessario) duplicem adhuc nouit, & docuit Confessionem regularem: publicam alteram in Capitulo coram fratribus Culparum pronuntiatione faciendam, de qua Interrog. præced. aliam secretam & paternalem soli Prælato vel senioribus spiritualibus exponendam, de qua D. Benedictus ibi citatus inquit: *Si animæ vero, &c. l ottare pro auferre* acceptum. vide 5. Interrog. 178. Extat hæc Interrogatio inter Breu. numero 129. & in fus. Interrogat. 26. & 46.

INTERROGATIO CCI.

155. *SI ignorante matre seniore Presbyter aliquid fieri præcipiat sororibus, rectè videatur indignari senior Mater.*

RESPONDIT. *Et valde.* NOT. Smaragdus addit. *Quoniam ille malè agit.* Nec decens quidem esset Presbyteri iurisdictionem liberam adeo ac independentem esse, vt inscia Antistita eis præfecta, quidlibet iuberet. Vide Regulam 111. ex breu. disp.

INTERROGATIO CCII.

SI potest impedire propositum sancti hominis Sathanas: Quia scriptum est: Ego quidem Paulus semel & bis, & impediuit nos Sathanas.

RESPONDIT. *Eorum, quæ in Domino geruntur, quædam quidem solo proposito & iudicio animæ efficiuntur, quædam etiam per corpus adimplentur, id est vel labore, vel patientia corporis. Quæcumque ergo animi proposito consistunt, hæc impedire nullo modo potest Sathanas; ea vero quæ etiam ministerio corporis adimplentur, frequenter permissu Dei impediri possunt, ad probationem eius, qui impeditur: vt appareat si à bono proposito nequaquam per huiuscemodi impedimenta mutatur. Sicut hi, qui supra petram seminati dicuntur, qui ad præsens quidem audientes verbum cum gaudio exceperunt. Facta autem tribulatione vel persecutione continuò recesserunt: vel certè si permanserint in bonis, maioribus præmiis digni sunt, quasi qui in certamine vicerint; sicut & ipse Apostolus cum frequenter proposuisset Romam proficisci, & prohibitum se esse fatetur, tamen non cessauit à proposito, vsquequo quod proposuerat impleret. Sed & per patientiam, sicut sanctus Iob, qui tanta de diabolo passus est cogente eo loqui aliquid impium aduersus Dominum; & in nullo penitus; neque in sermone quidem regulam pietatis excessit, quominus ea sentiret de Deo, quæ par erat: sicut scriptum est de eo. Quia in his omnibus nihil peccauit Iob labiis suis in conspectu Domini, nec dedit insipientiam Deo.* NOT. Extat inter breuius disp. nu. 275.

INTERROGATIO CCIII.

QVomodo fit aliquis in præsenti sæculo stultus?

RESPONDIT. *Si timeat sententiam Domini dicentis: Væ eis, qui prudentes sunt apud* 156.
semetipsos, & in conspectu suo sapientes: & imitetur eum qui dixit: Vt iumentum factus sum apud te: Et omnem arrogantiam prudentiæ abiiciens, non prius credat sensibus suis, inesse aliquid boni, quam mandato Domini illuminetur: vt intelligat, quid est, quod placet Deo, siue in opere, siue in verbo, siue in cogitatione, secundum quod & Apostolus dixit: Confidentiam autem talem habemus in Christo ad Dominum nostrum non quia à nobis idonei sumus aliquid cogitare quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. NOT. Habetur inter breuius disp. n. 274.

Explicit Regula S. Basilij Episcopi,

HActenùs Magnorum Patrum Basilij, & 157.
Gregorij Monastica decreta sub *Regulæ* titulo digesta, quæ à vetustissimo sæculo ad Hispanias asportata sunt, in Monasteriis Benedictinis ab Vrsacio dilatata, vt aduertimus initio cap. huius à num. 3. & in Caradignensi singulari Dei fauore seruata. Non tamen proinde negauerim cætera Monachorum Instituta, quæ in Præceptionibus, cum latius, tum etiam concisiùs disputatis, habentur, eorumdem dogmata esse germana, præsertim cum omnia eundem redoleant spiritum, & stylum: atque ex subiectis huius Regulæ Interrogationibus omnes nulla dempta cum his, quæ citra dubium Basilianæ sunt, doctrina concinant, etsi versione discrepent, ac nonnullæ inter 27. à Ioanne Gillotio ex Cæsariensi Codice additis in Parisiensi editione (qua vtor) reperiantur, vt ex adiunctis notatiunculis constat. Merito autem *Regulæ* titulus nostris præfigitur, quarum doctrina vtplurimum Monastica est, editis vero, in Volumine operum Basilij denegatur, vtpotè in quibus pleræque sunt ad commune Ecclesiæ auditorium, & locorum sacræ Scripturæ expositionem spectantes, quas consultò noster Interpres ab hac Regula expunxit. Aliquas tamen (fateor) ex iis admiscuit, aliasque ad rem Monasticam attinentes prætermisit, quas sequenti capite iam restituemus. Regulæ titulus cur præfixus?

CAPVT IV.

Reliquæ Magnorum Patrum Basilij, & Gregorij Nazianz. Institutiones ad communem vitam spectantes.

§. I.

Quid de officialibus Monasterij, numero fratrum, & instrumentis bonorum operum statuerint.

ETsi Monasticas Constitutiones, quæ hactenus sub Magni Basilij præclaro nomine circum

circumferebantur, Chrysostomo seu domino reddiderimus lib. 3. capite 1. à numero 6. tot tamen locis, sermonibus, Orationibus, Epistolis, & carminibus Monasticem illustrarunt, vt omnia in vnum congerere egrè possimus cum arenam puluerem que maris ferè superent. Verùm insigniora compilare pars est, instituti nostri in omnibus tenendi habita ratione.

Qualis debeat esse Abbas.

1. Ac primo omnium, vt morem Benedicto Parenti geramus, cuius Regulæ expositionem, altasque radices ab huius operis Ouo edere paramus, Qualis debeat esse Monasterij Abbas (cuius etiam nomen honorarit Basilius, vt notauimus capite præcedent. num. 60.) mille locis expressit; præcipuè vero sermon. 1. de Institut. Monach. vbi de illius electione sic fatur: *Vnus totius illorum disciplina moderator sit, qui & propter vita ac morum probitatem, & reliquis in rebus moderationem, ipse cæteris antelatus sit: adhibita etiam ad hoc, vt cæteris præponeretur, ætatis maturitate. Huius autem potestas ea sit, vt parere ipsi ex libera animi inductione summissioneque fratrum conuentu, eorum nemini eius voluntati liceat aduersari, in his, quæ ad susceptæ vitæ honestatem, & exactiorem quendam cultum facienda ille suadeat.* Et post pauca: *Quoniam igitur illud è re prorsus est Antistitis vt fratrum Conuentum in officio ac potestate sua habeat, necessariò talis aliquis huiuscemodi vitæ moderator deligi debet, in cuius vitam quicumque intueantur, omnium virtutum exemplar ante oculos propositum habeant: & qui, vt est apud Apostolum, sobrius, temperans, modestus, & sua sponte ad docendum propensus sit. Ad eum modum huius vitam mihi placet spectari, non vt illud modo inquiratur, vtrum, senilem ipsa ætate maturitatem habeat, necne: (siquidem fieri potest vt canis aliquis ac rugis oppletus iuueniles tamen mores obtineat) sed illud cum primis spectandum existimo, num illi ipsa vitæ conuersatio moresque ex moderatione incanuerint, vt quidquid ab eo dicatur, id cunctis fratribus pro lege, ac Regula sit.* Respondet D. P. N. Benedict. capite 64. de Ordinando Abbate.

Ætates maturus.

Moribus præcipuè maturus.

2. Prælaturæ onera.

2. Præsulatus autem onera Æthna grauiora depingit Interrogat. 30. ex fus. vbi requisitus, cuiusmodi animi affectione curam fratrum gerere Antistes debeat. Respondet: *Antistes neutiquam dignitate illa extolli debet, ne ipse quoque à beatitudine illa excidat; quæ promissa est humilibus, vel etiam inflatus incidat in iudicium diaboli. Siquidem illud habere sibi persuasum debet, vt quò præsit pluribus, hoc necesse sit pluribus vt ministret. Vt igitur qui sauciis multis ministrat, & saniem de singulis eorum vulneribus abstergit, & pro natura vniuscuiuscumque mali remedia ei adhibet accommodata, munere illo neutiquam ad animorum elationem vti consueuit, sed ad demissionem potius, & sollicitudinem, ac maiorem quandam curam: itidem ac multo etiam magis, is cui totius fratrum societatis sananda prouincia est delegata, perinde vt, qui omnium minister sit, & rationem de vnoquoque illorum redditurus, sic secum agitare animo, & contendere anxiè debet: Hoc enim modo & illud assequetur, quod propositum est à Domino, sic dicente: Si quis vult esse inter vos primus, erit omnium nouissimus, & omnium minister.*

Prælatura seruitus humillima.

Idem omnino monuit D. P. N. Benedict. capite 2.

3. Prælati virtutes.

3. Transeat oratio ad Abbatis virtutes: quarum sequentem syllabum texit Interrog. 43. ex fus. inquiens: *Hoc igitur est quod primum & eo vsque magnum in Antistite requiritur. Tum clementem esse ipsum oportet, eiusmodique qui per rerum inexperientiam in officio delinquentes leniter sufferat: non tamen qui obticescat ad peccata, sed immorigeros, ac detrectantes imperium clementer toleret, & ipsis cum quanta maxima possit lenitate moderationeque medicinam adhibeat. Idoneum præterea, qui accommodata eorum morbis remedia comminiscatur, & excogitet: non atrociter obiurgantem, sed in mansuetudine monentem, clementerque corripientem, sicut scriptum est. Eundemque in rebus præsentibus administrandis peruigilem, & attentum, in futuris prospiciendis sagacem, talemque, qui & certare cum valentibus possit, & infirmorum imbecillitates portare: cuius cum dicta, tum facta omnia ad illorum, quorum disciplinæ præsit, perfectionem pertineant.* Si quas vero omiserat in præsenti, his instaurat Interrogat. 98. ex breu. vbi rogatus: *Cuiusmodi animum habere Antistes debet, in his quæ imperat?* Respondet: *Quod quidem ad Deum attinet, tanquam minister sit Christi, & dispensator mysteriorum Dei, metuens ne quid præter voluntatem Dei, quæ ex confesso certa in sacrosanctis Scripturis sit dicat, statuatve: existatque aut falsus testis Dei, aut sacrilegus, ex eo quod aliquid alienum à doctrina Domini inducat, aut contra eorum, quæ grata sunt Deo, prætermittat. Quod verò ad Fratres pertinet, tanquam si nutrix sit, quæ foueat filios suos, cupidus tradendi vnicuique ad gratiam Dei & communem vtilitatem, non solum Euangelium Dei, sed etiam animam suam ex mandato Domini. Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis.* Ac tandem nec scientiam, qua præditum esse oportet, prætermisit: prodidit potius paucis sed conceptis verbis Regula 35. ex fus. vbi ait: *Arduam rem esse, inuentuque difficillimam animum nancisci, qui pluribus præditus esse oculis possit. Etenim absoluta seuera disciplina ratio Moderatorem Conuentus, & prouidum & nec parum eloquentem requirit.* Quadrat omnino D.P. N. Benedictus cap. 2. & 64. & alibi passim.

4. Præpositi institutio.

4. Abbatialis curæ onere præssus Basilius, pondus partiri sibi visum est, vtpotè vnius tantum hominis humeris intolerandum ac proinde Præpositum (ni fallor) in Monasterio instituisse reor Regula 45. ex fus. cui oneris partem imponeret his verbis: *Verum quoniam incidit sæpè numero, vt vel ob valetudinis imbecillitatem, vel peregrinandi necessitatem, vel aliam quamuis ob causam abesse à reliquorum fratrum Conuentu necessario Antistes cogatur, alius etiam esse præter ipsum debet, qui cum ipsius, tum cæterorum etiam fratrum diligenti animaduersione, circumspectioneque adhibitis, ad hoc delectus sit, vt absente illo curam ipse Conuentus recipiat: vt & qui remanserint, vnius consilio gubernentur, neque absente magistro ad formam quandam popularis Reipub'icæ status familia traducatur, atque eo modo Regula & tradita disciplina seueritas imminuatur.* Pluta de

de ordinando Præposito sub politissima forma tradit D.P. Bened.c.64.

5. Nouitiorum præceptoris.

5. Nec oblitus est Præceptoris Nouitiorum: Instituit potius luculenter virtutis ducem serm. Commonit. ad Complexum Monach. his verbis. *Siquidem in eo iam quod terrenis rebus nuntium remiseris, honoratum te apud Christum fecisti, summa potius vigilantia acerrimaque in omnes partes animi circunspectione operam dato, vt aliquem tibi virum inuenias, quem in omnibus deinceps delectæ tibi vitæ studiis certissimum ducem sequare, eiusmodique, qui rectum iter ad Deum volentibus pergere sciat commonstrare: qui ornatus virtutibus sit; cuius vniuersæ totius ipsius vitæ actiones testimonio sint, charitatem in eo erga Deum inesse: qui Diuinarum literarum scientiam habeat, virum integrum, nec vlli distractioni indulgentem, ab auaritia abhorrentem, minime libenter gerendis se negotiis admiscentem, quietum, amantem Deum, egentium studiosum, minime iracundum, iniuriarum immemorem, natura propensum ad eos docendum, qui ad ipsum accedunt, quem gloria inanis non inflet, superbia non extollat, adulatio non frangat, seuerum, atque constantem, cui denique nihil sit præstantius honore Dei.* V.D.P.N.Bened.c.58.

6. Cellarius perpetuus sit.

6. Dispensatorem Cellarij pluribus instituit in Regula cap. præced. tradita Interrog. 111. 112. 113. 186. quibus pro Notatione adiunximus tradita alibi ab ipso de eadem materia, quæ tu consul. His autem adde Regulam 156. ex Breu. vbi sciscitatus, *Nunquid ille, cui credita est Cellarij procuratio, perpetuò illam habere debeat, an etiam intermittere, & aliis vicissim tradere?* Respondet: *Rursùs si iste, & disciplinæ modum & Regulæ rectitudinem conseruat, mutationem fieri superuacaneum est, vel difficillimum potius. Necessario autem habere aliquem veluti affectatorem* (Affectatorem habeat qui muneri insuescat.) *e ne videlicet quotiescumque necessitas successorem desiderauerit, si hic presto non sit, necessario cogamur perturbari, & huiuscemodi muneri minus idoneum aliquem præficere, atque ita necessario ex huius imperitia illud sequatur, vt & disciplinæ corrumpatur seueritas, & ex ratione institutus ordo dissoluatur.* Prudentissimum sanè institutum.

7. Ostiarij Institutio.

7. Ostiarium Monasterij his instituit Reg. 45. ex fus. *Sit qui accedentibus ad nos hospitibus prudenter sciat respondere: quò videlicet & qui aliquid audire à nobis desiderant, pro propositi argumenti dignitate ædificentur, & commune fratrum collegium neutiquam dedecoretur. Nam hoc, quod passim omnes sine vllo discrimine ad dicendum assiliant, præterquam quod tumultus causa est, etiam signum est perturbata disciplina.* Quadrat omnino D.P.N. Benedictus cap.66. vbi de Ostiario; & 53. vbi de disciplina alloquendi & salutandi hospites.

8. De adhibendis ad consilium fratribus.

8. Dedit etiam Abbati Consiliarios & administros, quorum iudicio ad tollendam in arduis dubitationem, salubriaque ac proficua regimini animarum statuenda vteretur, quos his erudit Reg. 48. ex fus. *Cæterum ne quis facile in huiusmodi vitium secus de Antistite suspicandi, aut diiudicandi cum detrimento, cum suo, tum reliquorum etiam fratrum incurrat, illud in vniuersum obseruari in Conuentu debet, vt nullo modo quis curiosè Antistitis consilia peruestiget, aut in eius facta anxiè inquirat, iis duntaxat exceptis, qui cum dignitatis gradu tum consilij prudentia Antistiti ipsi proximi sint, quos quidem ille necessario sibi, quandocumque de re aliqua erit deliberaturus in consilium maturam considerationem adhibebit, nimirum præcepto illi obtemperans: Omnia fac cum consilio.* His autem nullatenùs licere cum superiori de sententia contendere, sed suam humiliter proferre, innuit Reg. 28. ex fus. vbi ait: *Illud autem Antistitis imperium detrectare, & verbis aduersum iussa illius litigare, magno indicio est eum, qui id facit, multis vitiis laborare, fidei debilitate, spei ambiguitate, arrogantia morum, atque superbia.* Non solum autem à senioribus, sed à tota Congregatione in præcipuis exquirendum esse consilium, statuit Reg. 112. ex Breu. vbi interrogatus: *Si quis conferat se ad eam, quæ ex Deo est, vitam, nunquid rectum sit, vt qui huiusmodi est, hunc Antistes sine sententia fratrum admittat, an verò hoc cum illis quoque prius communicari conueniat?* Respondet: *Dominus in eo, qui pœnitentiam agit conuocandos esse amicos, ac vicinos docet. Quare necessarium est multo magis, vt qui accedit, id consciis cæteris fratribus admittatur.* Congruit his omnibus D.P.N.Bened cap.3. & alibi sæpè.

9. Ministros Reipublicæ Monasticæ protulimus, à quibus in hac schola communia commoda cum spiritualia tum etiam temporalia gubernabantur. Numerum autem Monachorum vniuscuiusque Cœnobij assignaturus persistat in præferenda vita communi consequenter ad ea, quæ de fugienda vita solitaria, (quæ paucorum reuera est) docuerat Interrog. 3. suæ Reg. cap. præced. de se: exiguumque numerum Cœnobitarum aspernatus inquit serm. 1. de Institut. Monach. *Quoniam videntur singula quoque distinctius debere tractari, operæpretium fuerit fortasse, si de his breuia quadam admonita tradiderimus. Igitur qui à communi cum cæteris viuendi more recesserunt, animùmque suum ad diuinum quoddam vitæ genus colunt & exercent, ij non suo se permittant arbitrio, neu per solitudinem vitam exigant. Siquidem ad euitandas prauas hominum suspiciones, huiusmodi vitam non remotis arbitris neque in obscuro agi conuenit. Et quemadmodum lex spiritualis pauciores esse quam duodecim vetat illos, qui mysticum Pascha manducent, item quoque eorum qui spirituali vitæ simul operam dant, denarius numerus ampliandus est, potius quam restringendus.* Vide notata cap. præced. n.24. & notanda cap.seq.n.8.

9. Numerus fratrum in vnoquoque Cœnobio.

10. Qua animi deliberatione arripienda Monastices.

10. Hunc iam Asceticæ Cœnobij Republica à planta pedis vsque ad verticem ministris, muniisque eorundem compacta ad obseruantias accedamus. Occurrit autem in vestibulo ea animi deliberatio qua Monasticum statum arripiendum esse docuere vetustioris seculi Patres Therapeutæ teste Philone citatò l.3.c. 12. num. 10. de qua te sic loquitur Basilius serm. Commonit. ad Complex. Monastici propositi. *Qui sibi proposuit Christo obedire, & ad vitæ genus rerum omnium possessione nudum, neque vllis distractum sæculi huius curis festinat, verè admirabilis est, beatusque dicendus. Verùm enim illi ego author sum, ne id inconsideranter faciat, neve vitæ sibi tolerabilitatem*

quandam

quandam animo fingat, & salutem sine vlla dimicatione polliceatur. Quin is velim potius, vt se ante ad incommodorum, cum corporis, tum etiam spiritus perpessionem commendabili exercitatione diligentissimè paret; ne si se non ante meditatus, in qua non putarat certaminum discrimina coniecerit: ac deinde vrgentibus constantia sua tentationibus, per imbecillitatem obsistere non potuerit, eodem temerè vnde fuerat digressus reuertatur: eaque re ludibrio, ac ridiculo omnibus fit: & prater id quod cum anima sua pernicie ad pristinum se denuò vitæ genus retulerit, multitudini etiam scandalo fit: nempe qui causa sit, quamobrem plerique institutam secundum Christum viam eiusmodi existiment esse, quæ ferri nullo modo possit. Concinit D.P.N. Benedict. cap. 58.

11. Instrumenta bonorum operum.

11. Sic rite complectenti Monasticem proponendam censuit congeriem illam bonorum Operum, quæ à D.P.N. Benedicto cap. 4. *instrumenta virtutum & perfectionis* compellantur; quam in gratiam vtriusque Præceptoris interserere libuit ex serm. de Ascesi: hoc est de cultu seu exercitatione Monastica; quò se deceat pacto excolere, & ornare Monachus, tot tantisque refertam Monasticis Institutis, vt absque vtriusque iniuria omitti nequeant: sic autem habet: *Monachum oportet cum primis nihil in vita, quod iuris sui proprium sit, possidere: corpus quietum, habitum non sordentem, sed honestum, vocem moderatam, sermonem compositum habere; in cibo potioneque minime turbulentum esse; sedatumque potius: & grauem: coram natu se maioribus silere, prudentiores se auscultare, aduersus æquales charitatem tenere, minoribus consilium cum charitate dare; ab hominibus se nequam & carni deditis, curiosis, & nimio plus cupidis rerum gerendarum abducere: multa intelligere, pauca loqui, in sermone non præfidentem aut temerarium esse, neque in colloquiis nimium: non esse ad risum proclinem, verecundia sese commendare, oculos habere ad terram deiectos, animum ad cœlum erectum: non superiorum imperio repugnare, sed alacri ac libenti animo obtemperare; manibus laborare; assiduè nouissimorum meminisse, spe gaudere, in tribulatione patientiam adhibere, continenter orare, in omnibus gratias agere, aduersus omnes humilitatem tenere, odisse arrogantiam, sobrium esse, peruigilem, & attentum, & cor à prauis cogitationibus castum custodire, in cœlo sibi per mandatorum obseruationem Thesauros recondere; quotidianas suas & cogitationes & actiones omnes diligenter examinare, neutiquam se vitæ huius negotiis, aut superuacaneis sermonibus immiscere, non curiosius in desidium vitam inquirere, sanctorumque solum Patrum viuendi instituta imitari: si quos rectè, aut cum virtute aliquid facientes viderit, illis gratulari; non item inuidere: eisdem in aduersis socium mœroris esse, & lachrymarum, & qui in eo statu sint, eorum vicem magnopere misereri, non etiam condemnare, à peccato resipiscentem probris non insectari, seipsum nunquam iustificare, peccatoremque se in primis & coram Deo, & coram hominibus appellare; ordinem deserentes admonere, pusillanimes consolari, ministrare infirmis, pedes sanctorum lauare, in hospitalitate, amoreque fraterno diligentem esse; cum consortibus & domesticis fidei pacem tenere, hæreticum hominem auersari, ac deuitare; approbatos libros lectitare, apocryphos ne attingere quidem omnino. In negotiis & sermonibus honestis versari, prorsus ab omni se iureiurando abstinere pecuniam ad vsuram non dare, à crapula se, & ebrietate, & caduca vita huius solicitudinibus temperare; nihil in consuetudine cum aliis per dolum agere; nihil omnino de aliquo secus loqui; nemini detrahere, neque detrahentem alium libenter audire; non facilem esse ad ea credenda, quæ de altero secus dicantur: iracundiam sibi dominari non sinere, non praua cupiditate vlla vinctum detineri: non temere proximo succensere, concepta aduersus aliquem ira tenacior nè sit; non malum pro malo reddere; maledictis incessi, potius quam incessere: pulsari, quam pulsare; iniuriam accipere, quam facere; fraudari, quam fraudare. Potissimum autem debet se Monachus à congressione mulierum abstinere, itemque à vini vsu; quia vinum, & mulieres apostatare faciunt sapientes: in præceptis Domini pro viribus exequendis nequaquam animum despondere, tædio anxiè affici, sed laborum suorum præmium à Domino expectare, vt filium quidem toto corde, totaque fortitudine Deum diligere; vt seruum verò reuereri, ac metuere; obedireque, & cum timore ac tremore animæ suæ salutem operari: spiritu feruere: indutum esse omnimodam armaturam Spiritus Sancti; & currere, non in incertum; & pugnare, non tanquam qui aërem verberat; in corporis infirmitate, & animi mendicitate aduersarium superare: omnia sibi assignata, & ex ordine præscripta munera exequi, & se inutilem appellare; gratias agere sancto Deo: nihil per contentionem, aut inanis gloriæ studium facere, sed Dei causa, tantummodo vt placeat Deo, prorsus nunquam gloriari, neque suimet ipsius laudes prædicare, neque prædicanti alteri aures libenter præbere, in occultoque non aucupandæ laudis causa humane omnia facientem seruire; ac solam, quæ à Deo est, laudem quærere: deque horrificò gloriosoque eius aduentu cogitare, de migratione ex hac vita, de repositis iis, qui rectè vixerint, bonis, similiterque de parato igne diabolo & Angelis huius: & præter hæc omnia Apostoli verba illa in memoria habere: Non esse condignas passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis: & illud vna cum Dauid dicere: Custodientibus testimonia eius retributio multa: merces nimirum illa copiosa est & corona iustitiæ &c.* Mire concinit D. P. Benedictus cap. 4. citato & c. 7.

§. II.

Quid de Diuinis Officiis.

HIs instructum Monachum ad altiora introducamus, nempe opus Dei præcipuum vitæ Monasticæ scopum. Diuinas horas iuxta communem Ecclesiæ ritum à Matutina (nostris Laudes) exorditur, Reg. 73. ex fus. quo diluculũ à Monachis anteuertebatur, fretus Prophetæ verbis Ps. 5. *Orabo ad te Domine, mane exaudies vocem meam, mane astabo tibi.* Circa cæteras horas exploratissimum est Primam recentiorem esse Basilio, vtpote à D. Hieron. inuentam, vt ostensum est l. 4. c. 4 n. 102. & in hoc l. c. 1. n. 26. Reliquas verò sic ordinat S. Doct. ser. 1. de Instit. Monach. Addit deinde Propheta (Dauid à quo nocturnas didicerat horas illis: *Media nocte surgebam &c.* ex Ps. 118.) *vespere mane & meridie. Quin & Spiritus sanctus circiter horam diei.*

12. Quid de Officio diuino statuerit.

Primam non nouit.

Tertia.

Tertiam fuit, sicut ex Actis accepimus, quo tempore cum propter variam illam linguarum efficacem vim Pheusai discipulos irriderent, negauit Petrus eos ebrios esse, qui ea loquerentur; siquidem horam illam Tertiam fuisse. Porrò Nona Dominica passionis memoriam refert, illius, quæ vita nostra causa suscepta est. Quia verò Sextā prætermiserat, rem leuius & lucidius instaurat Reg. 73. ex fus. vbi post Matutinum, *Prima* omnino, vt assolet, prætermissa; cæterarum mysteria explicat inquiens: Tertia *vero hora &c. Porro Sexta hora &c. De Nona vero &c.* vbi etiam Vesperas instituit: vtrobique autem Completorium prætermisit, quod non nouit, vt statim dicemus.

Sexta & Nona.

13. Vidit Sanctus Doctor sex dumtaxat Horas Canonicas instituisse; nempe Nocturnas preces (vulgò *Matutinum*) Matutinum (vulgò *Laudes*) Tertiam, Sextam, Nonam, & Vesperas: nondumque his opus Dei septenario precum numero, iuxta Prophetam, euasisse absolutum: ac proinde serm. cir. de Instit. Monachorum, inquit: *Verum quoniam item hoc est apud eundem David: septies in die laudem dixi tibi super iudicia iustitia tua: tempora autem illa, qua diximus, septenarium orationis numerum non conficiunt, bipartito diuidenda meridiana oratio est, ita videlicet, vt pars vna cibum pracedat, altera subsequatur, quo perpetua hac nobis formula sit Deum septies per singulas dierum conuersiones laudibus celebrandi.* Quenam vero illa meridiana oratio sit, qua bipartita septenarius horarum numerus completur, ex ipso Basilio habemus eadem Resp. 37. vbi haud obscurè innuit Horam Sextam, quæ meridiana est prolixiorem cæteris fuisse duplicatoque Psalmorum numero compactam, sub his verbis: *Porro Sexta hora Sanctorum exemplo necessariam esse orationem indicauimus, apud quos est: Vespere, & mane, & meridie narrabo, & annuntiabo &c. In qua quidem, vt liberemur ab incursu, & demonio meridiano, nonagesimus etiam Psalmus recitetur*: vbi præter Psalmos hora Sexta cani solitos nonagesimus nempè *Qui habitat* quem nunc ad Completorium habemus, recitari ad meridiem statuit.

Distributio septem horarum.

Sextam bipertitur.

14. Hinc lapsum corriges Ioannis Gillotij, qui, vt septenarium precum numerum expletet, *Completorium* ad marginem appinxit ductus coniectura illius versus Psal. 4. *Quæ dicitis in cordibus vestris*, quem nos ad Completorium recitamus. Basilium namque nullatenus Completorij meminisse, sola contextus propositione liquido constabit: post Nonam enim de vesperis loquens, inquit: *Completo vero iam die, pro iis omnibus, qua data nobis fuerint, feliciterve nobis euenerint, gratiarum actio succedat: eorumque, qua vel per consensum, aut secus, contra animi sententiam pratermissa sint, confessio: ac sicubi latens delictum aliquod admissum fuerit verbis, operibusvè, aut etiam corde, pro his omnibus oratione adhibita* (Vesperis nempe) *veniam nobis à Deo comprecabimur. Siquidem ad similia peccata iterum euitanda valde vtilis est præteritorum consideratio. Idcirco David dicit: Quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini.* Statim autem dicto de Vesperis, de lucernario agere incipit subdens immediatè: *Tum autem primis se iam noctis intendentibus tenebris, sequetur petitio, vt quies, quam sumus capturi, inoffensa, & ab omni perturbatione ac vitio libera sit: qua hora etiam necessariò nonagesimus recitari Psalmus debet.* Ex quibus palam est ad vesperas precationem illam Psalmi 4. fuisse recitatam: alias eodem fundamento dici posset, Completorium meridie fuisse peractum, cum Psalmum 90. ad Sextam ponat Basilius. Quæ autem fuerit petitio illa Lucernarij, cuius in præsenti mentionem facit S. Doctor, vide l. 4. cap. 2. à n. 12. vbi ex ipso vetustissimus Lucernarij ritus luculenter exponitur, vtpotè quem Ecclesia Cæsareæ Capadocum Basilij sedes obseruabat, vt tradit Nicephorus lib. 12. Hist. Eccles. cap. 34.

Completorium non nouit.

Relinquitur ergo septenarium Horarum Canonicarum numerum ex nocturnis & diurnis compegisse Basilium; cui *Primam* & *Completorium* non agnoscenti, *Sextam* bipartire opus fuit: *quo perpetua* inquit *hac nobis formula sit, Deum septies per singulas dierum conuersiones* (scilicet die noctuque, quibus clauditur cœli conuersio) *laudibus celebrandi.* Nouit autem D. P. N. Benedictus integrum Horarum Canonicarum numerum cap. 16. vbi ad illud Prophetæ, *septies in die laudem dixi tibi*, hæc habet: *Qui septenarius sacratus numerus à nobis sic implebitur; si Matutina* (vulgo *Laudes*) *Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vespera, Completorijque tempore nostra seruitutis officia persoluamus: quia de his horis diurnis dixit Propheta: septies in die &c. Nam de nocturnis vigiliis* (vulgo *Matutinum*) *idem ipse Propheta ait: Media nocte surgebam &c. Ergo his temporibus referamus laudes Creatori nostro Matutinis* (vulgo Laudes) *Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vespera, Completorio*; en septem horæ diurnæ: *& nocte* (idest ad Nocturnas preces vulgo *Matutinum*) surgamus *ad confitendum ei.* Completorium vsque ad D. Benedictum nullibi inuenio: forsam quia sicut Hieronymus Primæ dici horæ, Benedictus sic Primæ author fuit, quam Lucernarij loco in suis Monasteriis statuit, Ecclesia verò postmodum Lucernario abolito in albo Canonicarum horarum Completorij pensum Benedicti adscripsit exemplo. De quo latius lib. 7. 15.

Benedictus integrum statuit horarum numerum.

Completoriū instituit.

Tertia hora solemnissima erat Basilio; ita vt nulli quouis prætextu liceret Tertia hora oratorio abesse: quod his statuit Reg. 37. ex fus. *Tertia vero hora, vt in ea ad orationem surgatur, fratresque omnes in vnum congregentur, licet diuersis in locis alij in aliis operibus sint occupati*: æque districtus est D. P. N. Benedictus cap. 42. erga lectionem Collationum, inquiens: *Omnibus in vnum occurrentibus per hanc moram lectionis, si quis forte in assignato sibi commisso fuerit occupatus, occurrat.* Et quidem commodior hæc hora in vnum occurrendi erat, in qua omnes manum à labore leuauerant. De Horis nocturnis & distributione noctis pro somno & quiete vide infra n. 24. 16.

Tertia Basilio solenis.

Cantus melodiæ studebat Basilij familia; multumque absque dubio ea in re processerat, quæ probro ipsi à Sabellio & Marcello obiiciebatur, atque in defensionem ingredi compulit, vt ipse refert ep. 73. vbi: *Si quando causam indicti istius, & irreconciliabilis belli rogantur, Psalmos causantur, & modum melodia, quo sit vetus apud nos immutata canendi consuetudo.* Melodia autem non cantum quemlibet, sed dulcem & harmoniosum importare videtur: 17.

Cantus.

neutiquam

neutiquam tamen degenerasse credam ab eo, quem vsui habuit ab initio Ecclesia, cuius meminit S. Clemens in Pedag. lib. 2. capite 4. vbi ait: *Est enim Psalmus numerosa & modesta laudatio.* Et infra: *Sunt enim admittendæ modestæ, & pudicæ harmoniæ. A forti & neruosa nostra cogitatione verè molles, & eneruatas harmonias amando quam longissimè; quæ improbo fletuum vocis artificio vtentes, ad delicatam, & ignauam vitæ agendæ rationem deducunt: graues autem, & quæ ad temperantiam pertinent modulationes, ebrietati & proteruiæ vale dicunt.* Hoc autem Musicæ genus à Basilio & Gregorio fuisse institutum, satis colligitur ex vita Gregorij, vbi author de disciplinis illis loquens, quibus Athenis vterque studebat, & ad Musicam veniens, inquit: *Ex Musica solum vetustum illud ac concinnum, & quod animæ iracundum, & reluctans demulcet, perdiscebant; quod vero voluptatem concitat, scenæ demandarunt,* atque idem proculdubio scripto Monachis mandarunt: ex quibus deprehenditur, quam impia fuerit hæreticorum calumnia in Basilium iactata. Recole dicta l. 5. c. 1. n. 162. & cap. 2. n. 18.

Qua Musica vsus.

18. Quibus tandem cæremoniis Dei laudes peregerint, paucis tradit sermon. 1. de Institut. Monach. vbi: *Quibusdam* inquit, *internallis ab illa Psalmodia, genuqueflexionis acri contentione nonnunquam est interquiescendum.* Versus *Gloria Patri* recentior est Basilio, vtpotè à Damaso Papa post ipsius obitum institutus, vt liquidò patet ex dictis l. 4. cap. 4. num. 93. Fors tamen æquiualens aliud in Dei laudem post vnumquemque Psalmum recitabant quod genuflexionem comitabatur simile ei, cuius meminit Hieronymus ep. 23. *Cæteris Alleluyâ præripiens prior incipit laudare Dominum. Flectuntur genua super nudam humum.* Vel quoties *Deum*, vel *Dominum* pronuntiabant toties genua flectebant: de quo non constat. Propensiùs adhuc de Cæremoniis Regula 307. ex Breu. vbi rogatus: *Nunquid in Psalmodia, orationisvè inceptione vicissitudine vtendum sit?* Respondet. *Hunc in multitudine eorum, qui idonei sunt, disciplinæ ordinem seruate, ne res contempta indifferensvè existimetur. Neque tamen contra perpetua æqualitas in vna aut altera persona suspicionem det superbiæ illius, qui Antistes sit, & contemptionis reliquorum.* Plura de hac re politissimè D. P. N. Benedictus à cap. 8. vsque ad 20. & c. 47.

Cæremoniæ.

19. Nec præterire fas est sepulturæ ritum, quo in schola Basilij corpora humabantur à Gregorio Nysseno in Vita S. Macrinæ vtriusque sorore sanctissima expresso apud Sur. tom. 4. Iulij 19. his verbis: *Interim dum hæc agebamus* (nempe defuncti corporis inuolutionem in pullo pallio) *& Virginum cantu lamentationibus commixto resonabat locus, fama, nescio quomodo vndique diffusa, omnes finitimi ad fines confluxerunt. Cum igitur nocturna precatio vt in Martyrum celebritate, canendis Psalmis perfecta esset, & crepusculum aduenisset, confluentium vicinis è locis omnibus virorum & mulierum multitudo, psalmorum decantationem fletibus interpellabat. Ego autem quamuis propter calamitatem animo essem consternatus, tamen ex rebus præsentibus, quoad fieri potuit, operam dedi, vt nihil tali funeri desideraretur. Itaque confluentem populum in genera distribuens, mulierumque multitudinem admiscens Virginum choro, virorum autem turbam adscribens Monachorum cætui, vnum quendam ex vtrisque studui aptum, concinnumque; tanquam in Psalmos canentium congressu, ex communi omnium concentu aptè coniunctum ordinem constituere.* Vbi notandum Basilium separationem virorum & mulierum obseruasse à tempore Apostolorum excultam & à D. Ambrosio Mediolanum translatam de cuius antiquitate vide dicta l. 2. capite 12. num. 34. & 35.

Sepulturæ ritus.

Separatio virorum à fœminis in templo.

Subdit Nyssenus post pauca: *Sensim igitur procedebatur, cum & qui præibant, pedetentim incederent; & nos item gradatim sequeremur: etenim cum frequens populus feretrum circunstaret ex vtraque parte præcedebat non exiguus Diaconorum ministrorumque numerus, qui omnes ordine progredientes accensos cereos manibus gestabant. Quæ quidem pompa non carebat mysterio, cum à principio ad finem vsque decantatio Psalmorum eadem voce, triplicique canentium ordine, sicut ille trium puerorum cantus, absolueretur.* Vbi Notanda primùm luminarium gestatio: de qua l. 4. cap. 7. num. 27. præsertim autem diuisio canentium, & alternatio Psalmorum tribus choris, ad instar cantici trium puerorum, quod singularissimum est in schola Basilij. 20.

Funeris pompa.

Tribus choris alternandi Psalmodia.

§. III.

Quid de ieiuniis, mensa, & Vigiliis statuerint SS. PP.

14. QVæ vero moderatio, & præscriptio in ieiuniis tenenda sit, exponit Reg. 139. ex Breu. vbi interrogatus: *Ex intentione ieiunij remissiores ad elaborandum efficimur: Quid igitur est faciendum; potius ne impediendum opus ob ieiunium, an illud negligendum propter opus?* Respondit: *Omnino & ieiunium, & cibus ex ratione pietati accommodata assumi debent: vt videlicet quotiescumque mandato Dei per ieiunium satisfaciendum sit, ieiunemus. Quotiescumque item mandatum Dei cibum desideret, quo corpus confirmetur, edamus: non vt helluones, sed vt operarij Dei. Seruandum est enim, quod dictum est ab Apostolo: Siue manducatis, siuè bibitis, vel quod aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite.* Quadrat D. P. N. Benedictus capite 39. 40. & 49. 21.

Ieiunare & edere qualiter virtuosè cohæreant.

15. Hinc ad frugalitatem mensæ transeamus, de qua Gregorium alliciens vt ad Pontum redderet ep. 1. hæc habet. *In cibo panis vsus expleuerit id, quo opus est ad alimentum. Aquæ potus sedauerit sitim homini integræ valetudinis: quibus accedant ea pulmenta, quæ ex leguminibus ad vsus tantum necessarios facta tuenda sunt integræ corporis infirmitati.* Et Theologus ipse ad Amphilochium è Ponto scribens ep. 106. inter Basilianas: *Panes quidem* (inquit) *abs te non peteremus, quoniam nec aquam ab illis, qui Ostracinam inhabitant. Olera verò si petamus à vire Ozizalene, cum illorum vobis sit copia, nobis vero multa raritas, nihil est quod mireris, neque præter consuetudinem videri debet.* Et epist. 107. ad eumdem: *Quam parcè* (inquit) *veniunt ad nos Olera vestra. Quid enim misistis aliud, nisi* 22.

Cibus panis & olera, potus aqua.

nisi Chrysolochana: cum sit illic vobis omnis abundantia horti, fluuij, nemora, & horti arboribus consiti. Et ipsa vestra regio holerifera est, vt aliorum aurifera. Et foliis pratensium herbarum vescimini, & frumentum vobis est fabulosa illa fœlicitas. Et panis? Ille qui dicitur panis Angelorum, ita iucundus pariter, & qui tamen gustari nequeat. Aut igitur tradite nobis ex Oleribus vestris abundantius, ac largius; aut aliud quidem nihil comminabimur, frumentum verò cohibebimus, sciemusque an reuera ex solo rore viuant cicadæ. Quibus inter dicteria iocosque salsissimos, insulsa olerum pulmenta, asperumque panem prodit (fortè cibarium de quo plura lib. 4. cap. 4. à num. 56. vel siccum, seu succum de quo ib. cap. 7. num. 65.) quibus ibi degentes alebantur. Concinunt Sancti Patres statutis à se Interrogat. 9. suæ Regulæ cap. præced. traditæ. Quid pulmentum seu pulmentarium sit V. lib. 5. capite 1. à nu. 131. *Chrysolocanorum* (nostris *Armuellas*, alias *Azelgas*) *in pineto lactucæ simile nascitur. Et aliud genus Chrysolochani traditur flore aureo foliis oleris*, inquit Plin. lib. 27. cap. 8. De hoc autem secundo genere loquitur Nazianzenus vt placet Gillotio.

Chrysolochanum quid.

23. Orationes ante & post cibum.

16. Pergit Basilius ad Theologum scribens, ac pertinentia ad mensam exponens epistol. 1. *Porro autem Orationes, ante quam cibum sumimus, pro dignitate diuinæ benignitatis ineundæ sunt, cum earum, quæ in præsenti nobis diuinitus conferuntur; tum vero earum, quæ in posterum eisdem recondita sunt.* Hæc ante cibum. Rursus, *Iam à corporum curatione rursus orationes gratiarum actionem exequantur, iam acceptorum ergo; atque eo amplius eorum flagitationem, quæ Deus nobis pollicitus est.* Meminit D. P. N. Benedictus Versus ante & post prandium dicendi cap. 43. & dicta l. 2. c. 12. n. 54.

Lectio mensæ.

17. Meminit etiam Basilius lectionis mensæ. Reg. 180. ex Breu. vbi percunctatus: *Cuiusmodi animi affectione, attentioneve ea debemus audire, quæ ad mensam accumbentibus nobis leguntur.* Respondit: *Maiore multò cum delectatione, quam cum quanta aut edimus, aut bibimus: idque vt appareat mentem nequaquam distrahi ad corporis voluptates, sed maiorem in modum se in Verbis Domini oblectare; quod ille faciebat qui dixit: Dulciora super mel & fauum.* Vbi lectionis occasione, notandum; communia omnia Conuentus ministeria hebdomadatim fuisse expleta vt constat ex serm. 1. de Instit. Monach. vbi ait. *Porro quæ necessario in communi Conuentu tractanda ministeria sunt, ea mutatis in orbem vicibus circumaguntur.*

24. Somnus.

18. Post parcissimè autem, vt nuper vidisti, epulatos Monachos mirificam statuit vigilantiam epistol. illa 1. ad Theologum inquiens. *Somni leues sunto, eiusque modi, qui excuti facilè possint, ex natura vtique præscripto, ad victusque rationem appositi: id vero interim accurandum, studioque assequendum est, vt commentandis rebus arduis ipsi pascantur somni.* Horæ autem somni ita dispositæ erant. *Primus si iam intendentibus tenebris* inquit Reg. 37. fus.) *sequitur petitio* (hoc est Orationes & Psalmi lucernarij, de quibus nuper numer. 14.) *vt quies quam sumus capturi inoffensa ab omni perturbatione, ac vitio libera sit.* Finito lucernario quiescebant ab occasu Solis vsque ad dimidiam noctem; non quidem soluto somno, sed semel aut bis interrupto, secundum numerum Nocturnorum; nondum enim Basilij æuo abolitas fuisse Nocturnas Vigilias (quæ vnico compendio nunc absoluimus) notatum manet lib. 4. cap. 7. num. 22. Mediam autem noctem ipsis diluculum fuisse, eaque ad absoluendum vltimum Nocturnum surrexisse, innuit ipse epist. 1. ad Nazianz. vbi post dudum allata Verba subiicit: *Atqui quod aliis diluculum, id noxiis dimidiata est.* Rursus vltimo peracto Nocturno dormitum se conferebant: multa tamen nocte diluculum matutinasq; horas (nobis *Laudes*) antevertebant: quod haud obscurè innuit Regul. illa 37. ex fus. subdens: *Post animaduertendum diluculum est, & ad Orationem surgendum, cauendumque ne dies nos in lectulo dormientes opprimat; & ille imitandus, qui dixit: Preuenerunt oculi mei diluculum, vt meditarer eloquia tua.* Aliter D. P. N. Benedictus rem disposuit statuens cap. 41. Omnia luce diei debere consummari: & cap. 8. *Octaua hora noctis ad Vigilias surgendum, vt modice amplius à media nocte pausetur, & iam digesti surgant. Quod vero restat post Vigilias, à fratribus, qui Psalterij, vel lectionum aliquid indigent, meditationi inseruiatur.* Quod interuallum à nostris Cisterciensibus *lamparilla* Hispanè nuncupatur, de quo supra lib. 3. c. 6. n. 55.

Horæ somnij.

§. IV.

Quid de Obedientia, atque domestica conuersatione mutuaque Fratrum vrbanitate statuerint?

19. Iam vero quam fracto, abiectoque animo & arbitrio suo carente Fratribus obedire liceat, his exponit serm. 1. de Institut. Monach. *Porrò vera, perfectaque subiectorum aduersus moderatorem Ordinis obedientia in eo cernitur, si quis ex eius consilio non à rebus modo flagitiosis abstineat, sed si ne ea quidem, quæ laudabilia sunt, sine sententia illius faciat. Nam abstinentia, & omnis corporis incommodorum perpessio vtiliter hæc quidem comparata ad aliquid sunt. At si quis propria obsequens voluntati, spretis consiliis Antistitis sui, id facere voluerit, quidquid ipsi collibitum sit, hic plus erit, quod faciet mali, quam quod boni. Qui enim potestati resistit, Dei ordinationi resistit: & præmium obedientiæ maius debetur, quam rectè facto cum continentia.* Quid nomen *Ordo* importat in præsenti. Vide l. 5. cap. 1. num. 56. Affinis est huic doctrinæ resolutio Regulæ 125. ex Breu. vbi rogatus. *Cui munus aliquod creditum est, & aliquid facit preter; supravè id, quod iussus est, non petita venia, nunquid hunc retinere munus illud conueniat?* Respondet. *Omnino hoc quod quis sibi ipse aliquid sumat, in vniuersum displicet Deo: neque ex decoro, neque ex re est eorum, qui student seruare vinculum pacis: tamen si in proteruia illa permaneat, vtilitati eius consulitur, si ab eo munus illud auferatur; neque enim seruat præceptum eius, qui dixit: Vnusquisque in quo vocatus est frater, in hoc maneat.* 25. Qualiter obediendum

Ne autem quis vel in minimo, etiam honesto, propriæ obediret cupiditati, sed appetitiones omnes Ordinis moderatori parerent sciscitatur

Neque bona ex proprio arbitrio facienda.

citatus Reg. 138. ex Breu. *Nunquid in Fratrum familia permitti alicui debeat, vt plusquam cæteri ieiunet, vigilétve ex proprio illius voluntatis arbitrio.* Respondet: *Cum Dominus dixerit: Descendi de cælo, non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me Patris, quidquid quisque ex propria voluntatis arbitrio facit, id, cum facienti proprium sit, alienum est à cultu pietatis: metuendumque est, ne de eo, quod videtur facere, dicatur à Domino: Ad te conuersio eius, & tu dominaberis ei. Quamquam etiam in collatione cum cæteris, hoc quod quis in rebus etiam bonis velit excellere contentionis vitium est quod ex appetitione nascitur inanis gloriæ. Si vero sit, qui necessario acriore sibi vel ieiunio, vel vigilia, vel alia quauis re opus esse arbitretur, rationem is, quare id sic existimet, iis aperito, quibus credita est communis disciplinæ procuratio, & quod illi statuerint, id obseruato. Siquidem fieri poterit plerumque, vt necessitati ipsius alia ratione melius consulatur.* Quadrat his omnino D.P.N. Benedictus cap. 5. de Obedientia & cap. 49. de supererogandis vltra communem ieiunij mensuram.

26. Quæ sint alloquia admiscenda.

20. Hæc in ordine ad Prælatum. Qualia vero in congressu cultorum virtutis sint admiscenda colloquia, sic describit serm. 2. de Instit. Monach. *Sermo futilis, & quæ è familiaribus ac mutuis congressionibus mentis importuna nasci solet distractio, prorsus exterminantor: at si quid ad animarum ædificationem vtile sit, de hoc tantummodo sermo habeatur.* A quibus. *Quin in iis ipsis quoque, quæ vtilia sunt, Ordinis, modestiaque & temporis ad loquendum idonei habenda ratio est: & quæ dicenda sunt, ea ab iis dici debent, quibus permissum est loqui.* Susurrationes, signa & nutus, præscribuntur. *Quod si ex inferiorum numero aliquis sit, is tamen expectato, quoad à superiore ad loquendum fuerit inuitatus. Susurrationes vero, aut in aurem locutiones, & quæ per nutus fieri solent significationes, hæc omnia à fratrum Conuentu longissimè submouentur. Nam & detractionis suspicionem habet susurratio & quæ nutu fit significatio, ea fratri indicio est, maliciosum aliquem dolum in re obscurè latere. Porrò ex istiusmodi rebus odia suspicionésque nascuntur.* Quæ vocis moderationes loquẽdũ. *Quoties vero de re inter se colloquium haberi conueniet, vocis modum ipsis necessitas ipsa deffiniet: vt scilicet cum eo, qui propinquior sit, pressiùs agatur, qui autem remotior, is altiore aliquanto voce appelletur. Illud autem, vt aliquis in dando alicui consilio, adhortationevè de re aliqua adhibenda, maiore asperioreque vtatur vocis sono, hoc vt res contumeliosa è conuentu prorsus amouetur.*

27. Controuersiæ ad Superiorem deferendæ.

21. Hinc de effusis contentionibus, & controuersiis, quæ pluries sine intermissione vocis inter aliquos impendere solent, interrogatus Reg. 49. Breu. hæc resoluit. *De controuersiis autem, quæ inter Fratres interdum oriuntur, illud statuendum est: Quotiescumque aliqui inter se de re aliqua collidunt dissidentes & corrixantes, eos nequaquam inter se pugnaciter nimis contendere debere, sed controuersiæ decisionem Superioribus se reseruare. Verum enim ne quis disciplinæ ordo violetur, si omnes passim nullo temporis, locivè ad agendum idonei delectu habito quærant; nevè futilibus, & inanibus quæstiunculis, aut nugacitati detur locus, certum quemdam esse oportet, eumque de communi reliquorum omnium sententia idoneum indicatum; qui quidem, de quibus inter fratres controuersia fit, ea aut communiter in medium omnibus disceptanda proponat, aut sensum de iis cum Magistro Conuentus communicat. Ita enim, quæ in quæstionem posita erunt, melius, certiusque disputabuntur. Si enim nulla res est, cuius tractatio non scientiam, & vsum desideret, ea certè multo magis in rebus his requiruntur, quæ sunt huiusmodi. Et si instrumentorum eorum, quæ ad artium ministrationem necessaria sunt, tractationem, nemo esset, qui imperitis committeret, sine dubio multo magis sermonis tractatio concedi debet in dicendo potioribus: qui quidem ipsi cum loci, tum temporis, tum modi, quibus poni quæstiones debeant, commodè habere delectum sciant: quique citra contentionem cum prudenter quærendo, tum intelligenter auscultando, rerum, quæ sunt in quæstione versata, explicationes ad communem possint omnium ædificationem seruare.* Quibus luculenter concinit his, quæ de studio sacrarum Scripturarum, & ordine disputandi in eius Schola notauimus cap. præced. num. 9. Quod adeo politè fiebat, vt præter Magistrum Conuentus (nempe Antistitem vt constabit num. seq.) ad quem decisio controuersiæ expectabat, alius deligeretur è Fratribus, qui quæstionem methodo ordine, terminisque habilibus proponeret disputandam.

22. Contentionum asperitate, clamorumque impetu, & acrimonia damnatis, eatenùs comitate; & veritate voluit alloquia mutua condiri, vt omni iuramento ab ore fratrum propulsato, nudum Verbum pro iureiurando & affirmatione religiosa, quasi Deo immortali interpositis, haberi statuerit serm. 1. de Instit. Monach. sub his verbis. *Iusiurandum de Fratrum Conuentu prorsus expellitor. Si quis autem vel nutu capitis, vel simplici voce assensus fuerit, id pro iureiurando habeatur, tam ei qui dicit, quam ei qui audit. Si quis vero simplici alicuius affirmationi fidem non habuerit, is indicio est de sua ipsius mente, se videlicet dum loquitur, veritatem non semper seruare: eaque re à Magistro ordinis in delinquentium referri numerum debet, & salutari imposita mulcta, ad sanitatem restitui.* Hinc patet nomine *Magistri* Antistitem ex primis in testimonio adducto num. præced. Sæpit omnino hoc Institutum Nazianzeni spiritum de quo Gregorius Presbyter in eius vita. *Terminum* (inquit) *sibi statuit, ne vnquam iuraret, donec in hac vita ageret, quem etiam ad finem vsque seruauit.* V. infra num. 59. pœnam iurantis. — 28. Iuramentum prohibet. Nazianzenus nunquam iurauit.

23. His affinis est limatissima vrbanitas, honosque ille, quibus aliqua dignitate, vel ætate antecedentes coli, ac revereri docuit serm. illo Commonitorio ad complex. Monach. in hæc verba: *Coram natu maiore quam tu caue ne assidere festines: quod si, vt id facias, iubeare; nolito tu in pari cum illo sella sedere: sed cum huc illucque diligenter oculis circumspexeris, operam sedulo dato, vt sellam tibi humiliorem aliquam inuenias, vt ob istam animi tui humilem submissionem gloria te afficiat Deus. Inter sedendum caue ne crus cruri alteri superponas: siquidem isthuc facere, animi parum attenti, atque aliud agentis indicium est. Si cum inferiore te sermonem habes, aut interrogatus ab eo aliquid respondes, caue ne suspenso animo illi negligenter respondeas, ea re videlicet quod fratrem contemnis: quando hoc facere, in Deum contumelia est. Qui enim despicit pauperem, vt est in prouerbio, exprobrat* — 29. Vrbanitas mutua.

exprobrat factori eius. Idem apud vrbanissimum Benedictum facitum est c.63.

30. Habitus animi, & corporis. 24. Habitum tandem cum animi, tum oris, vultus oculorum totiusque corporis: atque vltima lineamenta, quibus quisque æquabilis, moderatus, & grauis iudicari debet, paucis absoluit Nazianzenum alloquens ep. 1. his: *Consentaneum quidem fuerit summissis atque abiectis animis tristis oculus, atque deorsum vergens, habitus neglectus, squalida coma, vestis sordida, adeo qua lugentes consultò meditatoque faciunt, ea suapte animi sponte in nobis, & veluti habitu temerario extitisse videri debent. Tunica cinctu appressa sit corpori, & adstricta; cinctus neque muliebrem in modum ilia exuperet, neque prelaxus fluxam tunicam efficiat. Incessus esto nec segnis, ne animum dissolutum declaret, nec rursus vehemens, insolenterque incitatus, ne consternatos impetus animi significet.* Ex quibus notatum manet cap. 1. à num. 20. Basilium tonsuratum non incessisse, neque cuculla opertum, sed tunica, & pallio. Plura de his D.P.N. Bened. c.7. gr. 12. & cap. 55.

31. Amor cellæ medicina præseruatiua. 25. Non tam vulneribus, quam cicatricibus remedia hucusque adhibuisse videmur: vnicam autem reperit Basilius medicinam præseruatiuam cunctis morbis potentiorem, qua distractionum incommodis ac periculis mederetur Quæris quam? amorem cellæ. Audi S. Doctorem serm. illo commonit. ad Complex. Monach. vbi ait: *Quantum in te est, omnem in publicum proditionem semper deuitato, ac mentis hoc modo distractionem fugito. Egressus es è cella tua, ibi continentiam reliquisti. Quod si (vt assolet) necessitas incidat aliqua quamobrem extra cellam tibi exeundum sit, columbam illam imitare, atque ad arcam, vnde fueras emissus, alis vsu velocioribus redi: atque vt illa cum oliua ramo in rostro reuersa est, ita tu quoque inter redeundum cum ore tuo Christi misericordias decanta, atque hoc modo internis tuis animi cogitationibus persuade, alibi te nusquam cum salute posse consistere.*

32. Examen conscientiæ. 26. Nec minus salutare medicamentum conscientiæ vulneribus medendis ab examine conscientiæ petere docet, quod frequenter adhiberi admonet serm. 1. de Instit. Monach. his verbis. *Vnusquisque antequam cubitum eat, cum animo suo conscientiam suam exquirat: ac si quis quid vel cogitauerit, vel etiam locutus fuerit eorum, qua non decent, vel si inter orandum minus attentus, aut in Psalmorum decantatione tadio anxius fuerit, aut communis vita desiderio se senserit titillatum, admissum a se delictum nullo modo occultum teneto: sed in medium audientibus cunctis enuntiato, vt per communem orationem sanetur morbus illius, qui in eiusmodi malum inciderit.* Vide notata de confessione culparum cap. 3. à num. 153.

33. Amicitiæ peculiares improbitantur. 27. Tandem intra abditos & penetrales Cœnobij focos peculiares iungere amicitias, seu potius amiculis obsequi, minus probat ibidem inquiens: *Porro in huiusmodi hoc communi contubernio neutiquam patitur charitatis lex aliquas coire secum aut amicitias, aut sodalitates Siquidem nullo modo fieri potest, quin affectiones ista, qua in hanc magis quam in illam propendent partem, plurimum incommodent communi omnium concordia. Quod si quis inuentus fuerit, qui maiore quadam animi propensione Monachum fratrem, vel propinquum, vel alium quemuis quauis de causa videatur diligere, hunc castigare oportebit, vt iniurium publica charitati.*

§. V.

Quid de Pauperibus, infirmis, hospitibus, & pueris statuerint.

28. HActenus obseruantiæ, quibus de honestis Deo, sibique à Monachis consultum, atque prouisum esse debet: Qualiter vero erga proximos se habuerit Sanctorum Patrum Ascetica schola, summe pauperes, infirmorum, hospitumque cura manifestat. Ac primum curationi ægrotorum Xenodochium erexisse Basilium, quibus à Monachis studiosè inseruiebatur, prodit Reg. 155. Breu. vbi percunctatus ab illis: *Quoniam qui agrotis in hospitali ministramus, iis cum ea animi affectione iubemur ministrare, veluti si fratribus Domini ministraremus: si talis non fuerit, cui ministratur, quomodo nos aduersus illum gerere debemus?* Ibi autem interdum Monachos curari præter institutum non fuisse, innuit Interrog. 286. Breu. vbi rogatus: *Numquid qui inter fratres vitam agat, & in corporis debilitatem inciderit, hic in hospitale oporteat amandari?* Respondet: *In hoc habenda est ratio diligens cuiusque loci, & finis accommodati ad communem vtilitatem, in gloriam Dei.* 34. Xenodochiũ extruit Basilius.

29. Vsque eò autem deuenit consultiua opportunitatum, multiplexque prouidentia Basilij, vt rogatus Reg. 284. Breu. *Si fratrum familia in aduersam valetudinem inciderit, atque ob eam causam ad inopiam deuenerit, nunquid ea sine scrupulo res ad vsum necessarias accipere ab aliis possit? & si possit, à quibus possit?* Respondet. *A quibus conueniat accipere, & quando, & quomodo, is statuet, cui communis procuratio credita est, memoria tenens quod dicit David: Oleum peccatoris non impinguet caput meum. Itemque: Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat.* Quibus haud obscurè à curatione Fratrum excludit mulierum obsequia, vel aliorum, si qui forte occurrant, quorum congressu grauitas Monastica dehonestari possit. 35. Quid si tota familia fratrum ægrotet.

30. Quod si aduersa valetudo in summas angustias fratrum familiam adducat, vt interdum necesse sit Fratribus ab Antistite ministrari, docet Reg. 31. ex fus. neque Antistitem dedignare officium, neque fratres recusare debere ministerium vbi præmisso Christi Domini exemplo Petri pedes lauantis, & Petri reuerenter ministerium recusantis inquit: *Quamobrem non est cur metuere debeat is, qui subiectus est, ne ab humilitate discedat, si quando contingat, vt ipsi ministret, qui maior sit ipso, quando docendi causa sæpè & exempli in animis cernentium altius infigendi, potius, quam quod necessitas id vlla desideret, huiuscemodi officia ab eo solita sunt adhiberi. Obediendo igitur, imitandoque, humilitatem suam probet vnusquisque, non autem altercando, per humilitatis simulationem superbia arrogantiæ è munere fungatur. Contradictio enim indicio est velle, qui repugnat, cum sui iuris esse, nec alteri parere.* 36. Antistitis obsequia ab infirmis nõ recusanda.

31. Rogas vsus ne fuerit medicis ac medicamentis

37. Basilius medicos & medicaméta non repudiat.

mentis Basilius? Basilius ipse ad Eusebium Samosat. Episc. respondens ep. 8. quæsito simul responsum reddit his verbis. *Quo tandem animo fuisse me putas, cum tuas, ô vir pie, accepi literas? Si enim sensum illarum respiciebam; cum impetu volui rectà ad vos volare. Si verò ad corporis imbecillitatem, qua ligatus decumbebam, non solum sensi me non volare, sed ne in lecto quidem conuolui posse. Nam quinquaginta his diebus æger decubui, quibus mihi sedulò adfuit dilectus & omnium studiosissimus frater noster, & cooperator Elpidius. Multum enim febre consumptus penuria nutrientis materia, arida hac carne ceu lucernarum papyro circumdatus, marcida, longaque ægritudine laboraui. Antiquum vulnus huic accedens à cibo me abstraxit, oculis somnum ademit, tandem morti, & vita confinem me effecit, tantum viuere permittens, quantum ad dolorem sentiendum opus est.* Vidisti Basilium de integro ægrotantem, audi curationem. *Itaque & aquis vsus sum hausta calidis, & quasdam medicorum curationes amplexus sum.* Quibus nec medicos, nec medicamenta repudiasse prodit apertè. Aquarum autem calidarum vsus duo respicere potuit; vel balneas, quibus corpora lauantur, quas à quibusdam Veterum Patrum proscriptas, ab aliis (quibus consentit D. P. N. Benedict. cap. 36.) permissas infirmis inuenies lib. 3. cap. 4. num. 35. & cap. 6. num. 44. & lib. 4. cap. 4. à num. 67. & lib. 5. cap. 1. num. 166. & capite 2. num. 22. vel ad potum aquæ calidæ, quæ loco vini pro deliciis debilibus, & infirmis propinabatur, & in pretio erat, de quo supra lib. 2. cap. 12. num. 61. & lib. 4. cap. 3. num. 5. & capite 4. numero 59. & lib. 5. cap. 2. num. 22. quæ tu consulas.

38. Hospitum susceptio qualis esse debeat?

32. Iam quale hospitium superuenientibus paratum esse debeat, quæque hospitalitas cum Monachis, tum sæcularibus exhiberi solitum fuerit, luculenter prodit Reg. 20. ex fus. in hæc verba: *Quoniam videmus eos, qui in ciuili vita gnauiter versantur, humilitatem paupertatis fugere, ob eamque causam quotiescumque aliquis ipsis suscipiendus hospes sit, epularum & copiam, & magnificentiam studiosius consectari: equidem metuo ne ad nos quoque furtim se istiusmodi pestis insinuet, neve planè ij esse conuincamur, quos tantopere commendata à Christo paupertatis pudeat: Vt igitur si vasa argentea, velauè purpura prætexta, aut mollia stragula & pellucida amicula foris accersita comparemus, ex decoro nostro non esset: sic indecorum prorsus fuerit, si noua, & à communi victus nostri ratione longè abhorrentia escarum genera excogitare velimus. Illud enim circumcursare nos, vt ea peruestigemus, quæ non ad necessarium vitæ vsum requirantur, sed ad explendam miseram libidinem, ambitionemque anxiè solita sunt inueniri: præterquam quod fœdum, ac turpe est, & ab Instituto nostro alienum exemplo etiam apprime nocet, qui luxu diffluunt, ac deliciis, & vitam beatam ventris voluptatibus finiunt, nos quoque in earundem rerum, quibus inhiant ipsi, curis sollicitudinibusque versari animaduertant. Quid ergo nobis cum apparatibus sumptuosis?* Quibus argutè carpit eam, quæ in Monachos prætextu vrbanitatis, & pietatis vana ostentatio irrepsit in hospitum susceptione, cuius incommoda à Sancto Doctore expressa crebrò cum dispendio honoris apud stolidos seculares experimur.

Sumptuosi apparatus fugiendi.

39. Mediocritas hospitij una tenenda.

Pergit S. Doctor ad mediocritatem reuocans hospitij necessitudinem. *Accessit ad nos hospes aliquis? Si frater est, & idem nobiscum vitæ Institutum habet, is domesticam suam mensam agnoscet: quippe cum, quæ domi reliquerit, ea inuenturus sit apud nos. At defatigatus ex itinere? Eatenus cum eo prolixius, liberaliusvè agatur, quatenus ad recreandam eius lassitudinem sit satis. Accessit alius à communi, vulgarique viuendi consuetudine: hic discat ex factis, quæ ratio illi persuadere non potuit: formulam, & adumbrationem hic mutuatur vitæ frugalioris? Insideant in eius animo monumenta, quæ ipsi memoriam excitent mensæ Christianorum, neque pudendæ propter Christum paupertatis. Quod si his minimè ille permouebitur ac potius ridiculo habebit, prorsus iterum nobis molestus non erit.* Hæc ille de mediocritate cum mediocribus sæcularibus tenenda. Sed quid si in diuitem, procerum helluonem, delicatulumve hospitem inciderimus?

Cum Monachis. Cum sæcularibus.

40. Neque propter diuites & proceres ritus mensæ mutandus.

Subdit. *Verum enimvero nos quandocumque diuites aliquos animaduertimus ex iis, qui summum bonum in voluptatibus ponunt, vehementer admodum illorum vicem dolemus, deplorarumsque quod totum vitæ tempus in futilibus, ac nullius pretij rebus consumant, nempe qui voluptates suas Deum sibi constituerint. Quod si futurum est, vt nos quoque in iisdem, in quibus ipsi, criminibus simus, & ea quæ voluptuaria sunt inquiramus, & ad ostentationem ea apparemus; equidem metuo, ne quæ destruximus, ea ædificare videamur illis etiam eisdem rebus, per quas cæteros iudicamus; nempe quorum vita assimulatio sit: qui videlicet modo in hanc, modo in illam formam pro varia temporum ratione transeamus. Nisi fortè vestitus etiam damnandus nobis sit, quotiescumque casus tulerit, vt in superbos, ac fastidio elatos aliquos inciderimus. Quod si hoc facere minus Instituto nostro conueniat, illud certè multò ab honesto alienius, si ob istos delicatulos à mensa nostra solito ritu recesserimus. Quamobrem tu quoque cùm & largiore epularum copia, & exquisita nimis in illis ad voluptatem apparandis solertia in fratre accipiendo, mensæ tuæ solitum ritum mutas, sine controuersia ipsum veluti hominem voluptatibus deditum accusas, & apparatu illo ei contumeliam infligis. Nimirum qui ventris illi libidinem obiicias. Porro aliis rebus est opus, pro dissimilitudine videlicet naturæ corporis cuiusque, & proposita rei gerendæ necessitate. Siquidem huic largiore & validiore opus est cibo propter defatigationem laboris, illi contra tenuiore, leniore que, & ad corporis ipsius imbecillitatem accommodato. In communi autem hoc statuendum est, vt cibaria, quæ promiscuè omnibus apponantur, eiusmodi sint, quæ cum vili precio, tum paruo etiam negotio comparentur.*

41. Munditia & elegantia mensæ commendatur.

Ne vero quis putet lauto & superfluo hospitio præscripto, agresti forsam hospites suscepisse Magnum præceptorem, perpende lectot quæ ibi subiungit. *Adhibenda tamen in mensa necessario vbique munditia est, atque elegantia, ita tamen vt nusquam extra fines nostros egrediamur. Atque hoc vnum in acceptione hospitum nostra spectemus modò, vt eorum cuiusque, quos accepimus, necessitati satisfiat. Qui enim vtuntur hoc mundo, inquit, sint tanquam non abutentes. Porro abusus nihil est aliud, quam sumptus ille, qui vltra necessarium vsum fit. Non sunt* nobis

nobis pecunia? nec sint; non sunt referta penora: quid tum? Viuimus enim in diem, & in labore positus nobis est victus. Cur igitur escam à Deo esurientibus datam peruersè in istorum delicias, ac voluptates insumimus? Et peccamus vtrinque, qui & illis egestatis angustias intendimur, & his saturitatis incommoda exaugemus. Vide D.P.N. Bened. cap. 53.

42. ..spites nō ..lloquendi ..sque li..ntia.

33. His addit institutum aliud verè Monasticum in susceptione hospitum tetendum. Reg. 45. ex fus. scilicet ne cui liceat absque Præsidis permissu hospites alloqui: *Si inciderit,* inquiens, *aliquando, vt qui aliunde accesserit, aliquem de re aliqua quam ignorat interrogauerit, isque, qui vice alterius interrogatus sit, haberet, quod commodè responderet, conseruandæ tamen disciplinis causa, tenere silentium debet.*

43. Quod proposito pueri sæculares admittendi ad disciplinam.

34. Morem autem nobilibus gerens, quibus ab initio Cœnobiorum familiare fuit puerulos filios suos attribus & humanitate informandos Monachis offerre, rogatus Reg. 292. ex Breu. *Nunquid conueniat, vt inter fratres magister sit puerorum sæcularium?* Respondet: *Cum Apostolus dixerit: Patres nolite ad iracundiam prouocare filios vestros, sed educate illos in disciplina & correptione Domini: si qui eos adducunt, hac mente adducunt: & qui suscipiunt, tales sunt, qui planissimè confidant posse se, qui sibi adducantur, in disciplina & correptione Domini educere, seruetur quod praeceptum est à Domino, qui dicit: Sinite paruulos venire ad me, talium est enim Regnum cœlorum. Remoto autem huiuscemodi proposito, ac spe; hoc neque Deo gratum, neque ex decoro, aut vtilitate nostra esse existimo.* Morem hunc ab vnguiculis colere cœpit sacra Benedicti familia, & vsque in præsens obseruant per pauca Cœnobia, vnum præsertim Vallisoletanum: in reliquis autem ferè omnino obsoletus est.

44. Nihil pro oblatis accipit Basilius.

35. Non solum autem educationis, ac liberalis Institutionis prætextu, nobiles pueri admittebantur in Monasterio, sed offerebantur nonnulli, Deoque à parentibus consecrabantur ab infantia sub Monastico habitu, & instituto, adeo teneri, vt vsum rationis anteuerterent, vt Maurus, & Placidus: quod adhuc vigebat D.P.N. Bernardi æuo in Cluniacensi Monasterio, vt ostendit miraculosa eius Epist. 1. in medio imbris sine imbre exarata ad Robertum nepotem, aliisque exemplis, quos adducit Zepius tom. 2. A.C. 633. & noster Brauo in Notis Reg. c. 59. Id autem in Basilio habuisse initium haud obscurè innuit Reg. 304. Breu. vbi de oblatis rogatus: *Nunquid pro his, qui traditi fratribus sint, à propinquis eorum, si dare aliquid velint, accipiendus sit?* Respondet: *Huius rei cura, arbitriumque esto penès Antistitem. Veruntamen in hoc si mea etiam sententia exquiritur, existimo magis consultum iri offensioni multitudinis, & ad ædificationem fieri fore commodius, si repudientur huiuscemodi munera. Siquidem ex illorum susceptione primum illud incommodum nascitur, quod sæpenumerò ob eam rem malè audit Fratrum Respub. Deinde illud etiam, quod ad sustollendos animos propinquorum illorum, vnde allata illa sunt, causam dant. Quare cum ex ea re tot simul causæ ad peccatum nascantur, rectum est, si quæ sunt huiuscemodi, ea non accipiantur; & Antistiti facultas detur, vt statuat ipse à quibus sumi, & quæ sumpta sunt, quomodo distribui conueniat.* Rem arbitrio profitentium commisit, D.P.N. Benedictus in adultis, maturoque iudicio profitentibus cap. 58. In pueris autem oblatis, parentum voluntati reliquit, cap. 59. eo tamen pacto vt *promittant sub iureiurando, quia nunquam per se, nunquam per suffectam personam, nec quolibet modo,* ei (nempe puero tradito seu oblato) *aliquando aliquid dent, aut tribuant occasionem habendi. Vel certè* (inquit) *si hoc facere noluerint, & aliquid offerre voluerint in eleemosynam Monasterio pro mercede sua, faciant ex rebus, quas dare volunt Monasterio donationem: reseruato sibi, si ita voluerint, vsufructuario.* Crediderim tamen posse vtrumque legislatorem in concordiam adduci, si vterque voluerit nihil prorsus profitenti ex rebus suis reseruari: secus Monasterio.

Gratum autem erit accipere ab Smaragdo in cap. illud 59. antiquam petitionis, seu professionis formulam, qua olim pueri offerebantur à parentibus sub præscripto Benedicti, quæ sic habet: *Dum legaliter sancitum antiquitus teneatur, & cautum, cum oblationibus Domino parentes suos tradere filios in Templo Domini, Domino fideliter seruituros, proculdubio hoc de nostris faciendum filiis nobis salubriter præbetur exemplum. Æquum etenim est Creatori nostro de nobis reddere fructum. Idcirco hunc filium nostrum nomine. N. cum oblatione in manus, atque petitione, altaris palla omnia inuoluta, ad nomen Sanctorum, quorum reliquiæ hic continentur, & Abbatis præsentis, trado coram testibus, regulariter permansurum: itavt ab hac die iam non liceat illi collum de sub Regulæ excutere iugo; sed magis eiusdem Regulæ fideliter se cognoscat instituta seruare, & Domino cum cæteris gratanti animo militare. Et vt hæc nostra traditio inconuulsa permaneat, promittimus cum iureiurando coram Domino, & Angelis eius, quia nunquam per nos, nunquam per suffectam personam, nec quolibet modo per rerum nostrarum facultates aliquando egrediendi ei de Monasterio tribuemus occasiones. Et vt hæc petitio firma permaneat, manu nostra eam firmauimus, & testibus roborandam tradidimus.* 45. Formula professionis oblatorum.

Caue autem putes Lector verbis illis: *ab hac die iam non liceat illi collum de sub Regulæ excutere iugo:* Libertatem puero adimi in posterum retrocedendi: Sensus enim est, quantum est ex vi huius professionis, & voluntatis parentum, perpetuo manere obligatum: ea vero obligatio vsque ad pubertatis annos durabat; tunc vero puerum reclamare atque egredi posse certum esto; vt probat P. Sanchez quæstione in terminis agitata lib. 4. summæ cap. 18. à n. 8. Noster Brauo in Not. cap. 59. imo vt benè notat Turrecremata in eundem Regulæ locum ad annos discretionis perueniens etiam impubes reclamare poterat, & ad sæculum redire, vt habetur extra. De Regularibus in cap. *Cum simus.* Et expressius in Concilio Aquisgran. Can. 36. His: *Pater, aut mater tempore oblationis offerant puerum in altari, & petitionem* (id est professionem) *pro eo coram testibus laicis faciant, quam tempore intelligibili ipse puer confirmet:* nempe, si velit. Qualiter hæc professio obligabat.

* * *

§. VI.

§. VI.

Quid de Artefactorum distractione instituerint, est de ordine egrediendi de Monasterio?

47. Artes superioris arbitrio addiscendæ.

36. Artium exercitio ad vitam, victumque necessaria in schola Basilij fuisse quæsita, constat ex dictis in Regula cap. præced. tradita Interrog. 192. num. 148. ac proinde præter Magistros ingenuarum, quibus pueri instruebantur, Mechanicis etiam quibusdam Monachos operam dedisse, certum esto ex notatis ibidem. Eas vero superiorum arbitrio, non erudiendi iuuenis delectu addiscendas statuit Reg. 41. ex fus. sub his verbis: *Ceterùm in his, quæ concessa sunt artificiis, neutiquam permittendum est vnicuique, vt arbitratu suo discat, quod velit, sed illud tantummodo, ad quod aptum esse illum Antistites iudicauerint. Qui enim seipsum abnegauit, seseque voluntatibus suis omnino spoliauit, is non quod vult facit, sed quod docetur. Neque vero ratio permittit, cum sibi ipsi, quod expediat deligere, qui gubernationem sui aliis tradiderit. Quemadmodum autem vnumquemque sua sponte, quod ipsi placitum sit, eligere indecorum esse docuimus, item quoque pars ratione putandum est, in vitio esse, si quis, quæ alij probauerint, ipse recuset. Quin potius si quis etiam artem aliquam habeat, cuius tractatio communitati fratrum non placeat, æquissimo animo abiicere illam debet; illudque declarare, nulla se rei vllius vitæ huius cupiditate adductum teneri. Quemadmodum autem sua sponte ad artem aliquam assilire, ac velut vtilitati repugnat: sic nolet admittere, quod iussus sis, castigatione dignum est, idque ea re, ne & arrogantiæ vitium in nobis alatur, & morigera, & ad omnia persuasibilis obedientiæ disciplina passum eat, ac dissoluatur.* Quas autem artes Monachis addiscere licuerit, tradidimus ex ipso cap. præced. num. 148. Docet plurima in præsenti & interrog. seq. de cura ferramentorum, deque animi affectione, qua laborari debet, sed de his satis in Regula cap. præced. Interrog. 82. 86. 100. 102. 103. 104. 105. 106. 118.

48. Quelibet artefacta distrahenda.

37. Verùm quia auaritia officium omne quemlibet sanctum, ac solemne comminuit, nullumque vitium tetrius est, ne forrè atte factorum occasione cum Monachorum leuis euagatio, tum etiam iniuriosa alienorum appetitio visceribus inhæreret, per contactus Reg. 39. ex fus. *Quæ ratio teneri debet in vendendis mercibus quomodoque peregrinatio suscipi.* Respondet: *Atque illud etiam studendum est, ne quæ fecerimus opera, ea in longinquas quasdam regiones exportemus: neuè venditionis causa temerè nos in publicum demus. Siquidem honestior est ea, quæ fit vno, & eodem loco permansio, vtiliorque cum ad mutuam ædificationem, tum ad perfectam quotidiani victus conseruationem. Itaque vt quieti consulamus, detrahendum est aliquid de pretio potius, quam modici lucri causa peregrè longius abeundum.* Quadrat omnino D.P.N. Benedictus cap. 57.

Minuendum depretię.

49. Qualiter & ad quas nūdando eundum.

Pergit: *Cæterum si hoc fieri non posse, vsus ipse docuerit, ne suscepta huiusmodi de causa peregrinatio infructuosa nobis accidat, deligere nos & ciuitates, & loca oportebit hominum religiosorum, eoque statui nundinarum temporibus plures vna simul fratres concurrere, nobiscumq; quisque, quas elaborauerimus merces, afferre, communiterque cuncti iter inire, viamque psallendo, orandoque, nosque vicissim alter alterum ædificando conficere. Ac postremo vbi ad locum iam peruenerimus, quem petebamus, eadem communiter cuncti hospitia capere, idque cum mutuæ custodiæ causa, tum vt nullum nos orationis tempus neque diurnum, neque nocturnum effugiat: tum etiam vt improborum, ac fraudulentorum hominum congressus minore noxa euadamus, si in multorum societate simus, quam si soli tantummodo, quando etiam, qui iniuriosissimi sunt, iniuriarum suarum testes habere multos recusant.*

His obseruationem sequentem addit, sanè piissimam Regul. 40. *Verum, neque nundinationes illæ, quæ ad sepulchra Sanctorum Martyrum celebrari solitæ sunt, conuenire nobis putandæ sunt. Neque enim vllam aliam ob causam adesse docet Christianos ad Martyrum conditoria, aut istis contigua loca inuisere, quam orandi causa, & vt Sanctorum constantia admoniti, in qua illi, ne pietatem amitterent, ad necem vsque fortiter perseuerarunt, ipsi quoque ad similis fortitudinis æmulationem incitentur. Nimirum memoria tenendum est illud, quam terrifica, & formidabili ira olim exarserit Dominus, qui cum semper & vbique mansuetus, & humilis corde fuisset, in eos tamen solos flagellum intendit, qui circum templum vendendis, emendisque mercibus operam dabant, quippe quasi nundinatio illa orationis domum in latronum speluncam conuerteret.* Is autem abusus adeo irrepsit, vt in præcipuis fælicitatibus Christi Domini sanctæ Deiparæ & Apostolorum nundinæ iam celebrentur; non tantum in Monachis præscriptione dignus, sed communi Ecclesiæ decreto ab omni populo Christiano exterminari meritus. 50. Ad ea quæ in sanctorū solemnitatibus celebrantur non eundum.

38. Sed quibus, quæris, peregrè proficiscendi facultas permittebatur in schola Basilij? Respondet ipse Reg. 44. ex fus. *Peregrinandi quidem potestatem ei permittito, qui in peregrinatione sine animæ suæ detrimento, & cum vtilitate eorum, quibuscum congrediatur, possit versari: quando nisi idoneus aliquis affuerit, longè est præstabilius summam omnium rerum necessariarum penuriam perpeti; atque egestatem, etiamsi propterea subeunda mors sit, quam subleuandæ necessitatis corporis causa perspicuum, & omnibus confessum animæ detrimentum negligere. Quamquam huic ipsi etiam incommodo medetur lex charitatis. Si enim inciderit aliquando, vt in Conuentu aliquo desit, qui tuto commodevè possit foras amandari, necessitati huiuscemodi satisfacient ij, qui loco proximi erunt, cum & communia itinera faciant, & absentes à domo vicissim alij ab aliis nunquam separentur.* Hoc autem peruium & facilè erat, cum Monasteria Basilij non admodum à se inuicem dissita fuissent, pluraque ab vno generali capite regerentur, vt infra dicemus. 51. Quibus egredi domo permissum.

39. Hinc iuuenes, & imberbes in publicum è Monasterio prodire penitus vetat serm. 2. de Instit. Monach. ne inde ætatulæ pericula procrearentur: his verbis: *Cum autem necessaria aliqua de causa necesse fuerit in publicum prodire. Antistitis arbitrium sit, eos ad hoc deligere, quos idoneos, qui prodeant, ipse iudicauerit: itemque contra præcipere, vt domi remaneant, quorum similiter* 52. Adolescentibus prohibitum.

liter ex re hoc ipse censuerit. Plerumque enim in adolescentum corporibus, tametsi summopere continentia colenda macerare se studeant, nescio quomodo naturalis ætati illi coloris quasi decor quidam efflorescit, in quam, qui inspexerint, ij libidinum plerumque stimulis solent permoueri. Quocirca si quis sit, qui, quod ad corporis florem attinet, adolescens sit, is huiusmodi decorem suum occultato, eumque tamdiu celatum teneto, quoad species pulchritudinis ad maturum statum aliquem peruenerit.

Et quibus coloris flos inest.

53. An liceat Monacho visitare?

40. Districtiùs adhuc Reg.311.Breu.sciscitatus: Nunquid rogati ab aliquibus ad eos visitandi gratia abire nos conueniat? Respondet: Omnino visitandi Officium vnum est ex his, quæ grata sunt Deo. Veruntamen qui eo fungitur, is & ad intelligendum esse sagax debet, & ad respondendum prudens, & illud facere, quod dictum est: Sit sermo vester in gratia sale condiens, vt sciatis quomodo oporteat vos vnicuique respondere. Illud autem quempiam visere, vel consanguinitatis, vel amicitiæ causa, alienum est à nostra professione. Temperanda tamen hæc Institutio ex dictis cap.præced.n.69. in nota ad Interrog. 32. quæ consulas.

54. Reuertentes ex itinere de quibus interrogādi.

41. Gratum ex his lectori fore iudico, ab ipso Basilio nunc ediscere, de quibus à peregrinatione reuertentes interrogari debent? Numquid de Regni, aut Reipublicæ nouitatibus, mercium prætiis, bellorum euentibus, prophanisvè sæcularium nugis, vel leuitatibus? Absit. Cæterum (inquit S. Doctor Reg.44.ex fus.) vbi, qui emissus fuerit, domum iam se ex peregrinatione receperit, eum diligenter percontator, quid absens interim egerit, in quorum hominum congressus inciderit, cum illis, quos sermones contulerit, in cuiusmodivè secum ipse cogitationibus sit versatus, num assiduè die noctùque in Dei timore permanserit, an è recta semita interdum aberrarit, & à communi decreto aliquid innouarit, idque terrore perculsus, externorum calamitatum, an propria socordia lapsus? Et quod rectè ab ipso factum audieris, approbatione confirmato. Quod autem contra vitiosè, leni cura, prudentique admonitione corrigite. Ita enim & attentiores esse, assuescent, qui itineribus se dabunt, si de reddenda ratione soliciti sint: & nos quamdiu abiuncti illi à nobis permaneant, nequiquam videbimur illorum vita curam negligere. Hinc D. P. N. Benedictus reuertenti ex itinere quæcumque foris Monasterium viderit, aut audierit, aliis referre prohibet, sub comminatione vindictæ regularis: quia plurima (inquit) destructio est cap.67.

55. Peculiaris consuetudo perscribitur.

42. Sed ne qui domo egredi prohibentur, in Cœnobio ipso, vbi minus periculi videretur, sæcularium consuetudine in flammam venirent, ac velut in portu periclitarentur, hæc statuit serm.1. de Instit. Monach. Viri non quiuis temere admittuntur, sed ij tantummodo, quos idoneos, qui ingrediantur, Antistes iudicarit. Plerumque enim hac temerè facta omnibus ingrediendi potestas intempestiuorum quorumdam sermonum, ac narrationum minimè conuenientium causa est, ex quibus animus in futiles, minimeque necessarias postea cogitationes delabitur. Quocirca communis quædam statui lex debet, vt solus Antistes ipse consulatur, & respondeat de rebus iis, ad quas necessariò videatur debere responderi. Reliqui nugantibus ob locutionibus variis nihil respondeant, ne ad perpetuendam nugacium verborum seriem illi pertrahantur. Vide D.P.N. Bened.cap.53.

Denique omnium maximum propulsat periculum ibidem inquiens: Mulieres à Monasteriorum ingressu prorsus arcentor. Quibus breuiter ac dilucidè Monasticam clausulam stabiliuit.

Clausura Monastica.

§. VII.

Quid de pœnis delinquentium stabilierint?

43. Ad multas iam deueniamus, quæ legum præscripto negligentibus, socordibus, vel dissolutis irrogabantur. Prius autem humilem, publicamque culparum confessionem coram adstantibus Fratribus primis tenebris ante cubitum fieri solitam aperiamus, ex serm.1. de Instit. Monach. vbi ait: Si quid quis vel cogitauerit, vel etiam locutus fuerit eorum, quæ non decent, vel si inter orandum minus attentus, aut in Psalmorum decantatione tædio anxius fuerit, aut communis vitæ desiderio se senserit titillatum, admissum à se delictum nullo modo occultum teneto, sed in medium audientibus cunctis enuntiato, vt per communem orationem sanetur morbus illius, qui in eiusmodi malum inciderit. Concinit sibi ipsi Interrog. 199. & 200. suæ Regulæ quæ consulas cap. præced. n. 152. & 153. & ibi notata.

56. Culparum confessio Cōuentualis

57. Pœnæ regulares communes.

44. Pœnas autem quibus regulariter delinquentes multabantur ibidem exprimit his verbis. Iis autem, qui in culpa aliqua deprahensi fuerint, ad magnitudinem delicti pœna etiam modus accommodator videlicet vt. I. Vel in communi cum cæteris psalmorum decantatione interesse prohibeantur. II. Vel ad Orationis communionem neutiquam admittantur. III. Itemque à cibi communicatione arceantur. Quibus ferè ad verbum quadrat D. P. N. Benedictus cap. 23. 24. 25. 26. & alibi passim. vbi plura de excommunicatione Regulari culparum hic expresse.

Canones multatitij Basilij germani.

45. Sed vero Instituti nostri tenendi causa, inserendus in præsenti est multarum syllabus ad calcem Regularum Breu. à Basilio (vt credo) digestus, ni forsam ab aliquo inter notha ipsius Ascetica numeretur, iuxta notata lib. 5. c.1. à num.5. Sed immeritò quidem id fieret: sapit enim diuinam ipsiusque phrasim dictisque in Regula cap. præced. totoque præsenti capite additis concernit: de quo amplius disputare non vacat. Sic autem habet.

Animadversiones.

Aduersus Canonicos delinquentes constituta.

Quando ab ipso editi.

NOT. Edidit S. Doctor Canones hos multatitios ad Correctionem Monachorum, quos Cæsareæ Capadocum Episcopum agens regebat, vt prodit vox illa ad Canonicos, de qua re vide notata l.5.c.1. à n 83. quæ repetere pudet. Quod autem ibi de Chrysostomo, & Basilio ad Episcopales sedes euectis dictum est; idem de Gregorio Nazianzenam tenente dictum est.

1. Si

58. Pœna negligentis tradere memoriæ Psalterium.

1. *Si quis integra corporis valetudine orationes facere, aut psalmos memoriæ mandare neglexerit excusans excusationes in peccatis, hic à reliquorum consortio segregator, aut hebdomadam unam ieiunato.* [N O T. Morem mandandi memoriæ Psalterium amplexus est D.P.N. Benedictus cap.8. vt notauimus numer. 24. huius cap.

Obsecrantis à correptione.

2. *Si quis de errato aliquo adhibita charitate corripiatur, & correptionem non admittat, summa cum solicitudine obsecrans, ac propter ea, quæ deliquit, ignosci sibi postulans, hic quoque hebdomadam vnam à reliquorum societate excluditor.*

Non corripientis vel temerè.

3. *Si quis alicuius alicui peccati conscius fuerit, neque illum correxerit, aut pacificè & adhibita Christiana charitate corripuerit, sed cum perturbatione animi veluti fratrem potius triumphans, quam causam morbi tollere studens, hic quoque vnà cum eo, qui de peccato castigabatur, hebdomadas duas à reliquorum consortio abesse cogitor, quia vt inimicus, non autem vt frater corripuit.* [NOT. V. D. P. N. Benedictum cap. 70. vbi omnis temeræ præsumptionis in cædendo vel corrigendo vetat occasionem.

Non obedientis fratri cum possit.

4. *Si quis quæ facere possit à fratre iussus, contumeliosè se, aut contumaciter gerat, nec adhibita omni, quæ est in Christo, lætitia obtemperet, tanquam qui præsidens in suo abundet sensu, similiter hebdomadam vnam segregator.* [N O T. Concinit D. P. N. Benedictus cap. 71. vbi plura de mutua fratrum adinuicem obedientia.

59. Scurrilitatē sectantium.

5. *Si quis futiliter garriat; aut in sermone facetias consectetur, neque adhibito timore, ac tremore doctrinam B. Apostolo, & Euangeliorum conseruet, nihilominus hic etiam hebdomadam vnam segregator.* (NOT. V.D.P.N.Benedictum cap.6.

Iurantis.

6. *Si quis præter etiam & non iusiurandum aliud det, & ipse hebdomadam vnam segregator.* (NOT. Concinit mirè sibi, ac Nazianzeno iuramentum omnino ab ore fratrum exterminantium vt notauimus in hoc capite num.28.

Dissimulantis & post corripientis.

7. *Si quis fratri alicui peccati alicuius conscius fuerit, & id dissimulauerit, postea autem exprobrauerit, veluti traducendi causa, similiter hic quoque tanquam malo alterius minimè indolescens, & qui insultans delectetur potius, à reliquorum consortio hebdomadam vnam segregator.*

Incorrigibilis.

8. *Si quis fratri alicui peccati alicuius conscius sit, & illum negligenter ferre animaduertat, & non adhibita cordis contritione, multisque lachrymis Deum sibi propitium facere hortetur, & admoneat ipsum, vt pœniteat, & opera pœnitentia digna præ se ferat. Si autem his ita seruatis, nihilominus tamen ille salutem suam negligat, qui eiusmodi est, is ex Conuentu prorsus exterminator, Modicum enim fermentum totam massam corrumpit.* [NOT. En Incorrigibilium & Contumacium supremum supplicium, nempe expulsionem è Monasterio, cui omnino quadrat D.P.N.Benedictus cap. 28. vbi de his, qui, sæpius correpti non emendauerint: adeoque districtè in contumaces inuehitur, vt nec Decanis c.21.nec Præposito cap. 65. pepercerit, de quo latiùs statim.

Egredientis è Monasterio.

9. *Si quis præterquam vbi necessarij vsus postulent, extra egrediatur, ac temerè diuagetur, qui huiusmodi est, segregator, vt quiescant domi pedes eius.* [N O T. V. D. Benedictus capite 67.

Non condonantis offensam.

10. *Si quis temerè iracundia elatus fuerit, ac non actutum fratrem rogauerit, quem offenderit, vt peccatum sibi, quod in ipsum peccauerit, condonet, hic similiter hebdomadam etiam vnam segregator.* [NOT. Concinit D. P. N. Benedictus cap.71.

Eiusdem.

11. *Si quis contumelia aliqua à fratre affectus fuerit, & à Conuentu rogatus peccatum non condonarit, memoria tenens eum, qui dixit: Si quis aduersum aliquam habet querelam, sicut D Dominus donauit vobis, ita & vos: & hic similiter à cæterorum consortio hebdomadam vnam segregator.* [N O T. Tempus separationis siue ab Oratorio, siue à mensa, in qua excommunicatio Regularis sita est, Abbatis arbitrio pro mensura culparum vbique emittit D.P. N.Benedictus.

60. De aliis Animaduersionibus indicium.

Incertius est an quadraginta nouem aliæ animaduersiones in delinquentes vtriusque sexus (quas Græci exemplaris recognitor, aut excussor in editione Parisiensi post Constitutiones Monasticas, Chrysostomo vero earum Domino ascriptas l.5.c.1.à n. 6. in postremum Asceticorum locum reiecit) Basilij germanæ sint, an spuriæ? de quo iam antea dubitauit Ioannes Gillotius eiusdem editionis præfectus in Parænesi ad Lectorem, quòd authoris nullam præferrent nomenclaturam, tituloque carerent. Reor quidem nothas, falsoque Basilio suppositas, ac recentioris scriptoris opus esse: quod ex pluribus nouatis cum decretis, tum vocabulis conuincitur. Primo quia nomine *Archimandrita* per cunctos ferè canones vtitur vsque ad nauseam: quod etsi Basilij æuo fuerit in vsu (de quo tamen adhuc dubito) nullibi tamen inter innumera; atque indubitata ipsius Ascetica scriptum inuenitur, in quibus Monasterij superior, *Antistitis Præfecti Moderatoris, Magistri Ordinis, Desidentis* aliisque id genus nominibus compellatur, nusquam vero *Archimandrita.* Rursus passim negligentes benedictionis priuatione plectuntur, quæ inter mulctas Basilij vix inuenietur: nec apparet quænam illa fuerit benedictio, quæ toties incidit in præsenti quot ferè canones sunt, & nunquam alibi. Ac tandem, vt alia prætermittam, nec phrasim, nec saliuam (vt aiunt) retinent Basilij, vt constabit Canones hos præiactis, & subiiciendis §.9.à num. 91. aduersus Canonicas delinquentes conferenti. Quamobrem eos expungimus: quod consulto etiam Fumanus, & Cornarius in editione Veneta fecere.

61. Incorrigibilium pœnâ expulsio.

45. Atque his cum leuiores, tum etiam aliquantulum grauiores defectus mulctabantur. Summum autem supplicium de incorrigibilibus, atque importunissimis delinquentibus sumebatur expulsione, atque abscissione omnimoda eorum è Monasterio. Propensius Canonem hunc tradit Basilius Reg. 28. fus. vbi rogatus. *Quo esse debent omnes animo affecti aduersus contumacem siue inobedientem?* Respondet: *Cæterum qui ita animo affectus sit, vt ad exequenda Domini mandata cunctabundus accedat, & lentescens; eius primo simul misericordiam capere omnes debent, veluti membri grauiter affecti, ipseque priuatis admonitionibus Antistes operam dare, vt morbum ab eo illum depellat. Permanentem autem in obstinatione, neque ipsum seipsum emendantem acrius coram cunctis fratribus*

bus redarguere, eique medicinam summa cum lenitate & verborum exhortatione adhibere. Porro is, si postquam admonitus sæpius fuerit, nihilominus tamen inuerecundè in vitio perseuerare, neque subeundis alacriter laboribus segnitiem suam emendare contendere animaduersus sit, hunc perinde, vt ipsum suimetipsius corruptorem (vt est in prouerbio) non sine multis quidem lachrymis lamentationibusque, vt membrum tamen penitus vitiatum, inutileque, medicorum more, à reliquo corpore præcidere conuenit. Etenim illi, quodcumque tandem in aliquo membrum insanabili morbo correptum inuenerint, ne vitium latius proserpat, nevè ex contage se diffundente contiguas partes corrumpat, illud secando, vrendovè tollere funditus soliti sunt. Hanc autem eorum consuetudinem necessario nos quoque in iis debemus imitari, qui præceptis Domini aduersantur, impedimentoque sunt; ita enim iussit ipse, cum dixit: Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proiice abs te. Hæc ibi. Vbi disertè pluribus sanctæ Scripturæ testimoniis rem confirmat. Et iterum Reg. 47. ex fus. *Quod si qui diutius* (inquit) *in contumacia hæserint aduersus Antistitem clam queruli, nec in apertum voluerint sui mœroris causam prodere: hi perinde, ac disceptationis inter fratres exortæ autores, aut qui certissimam autoritatem colliserint, & labefactarint eius, quæ maiorum debetur præceptis obedientia, ac velut rebellionis, & inobedientiæ Magistri, prorsus à reliqua fratrum familia exiguntor. Eiice enim è Concilio pestilentem, inquit, & exibit cum eo iurgium.* Canones hos ferè ad verbum in Regulam suam transtulit D. P. N. Benedictus cap. 28.

62. Puerorum coërtio. Quia verò pueri atque adolescentiores ætate *minus intelligere* possunt, (vt inquit D. P. N. Benedictus cap. 30.) *quanta pœna sit excommunicationis*, eos non verbis solum, sed verberibus potius castigandos præcipit Basilius, si quid in domestico Monasterij luctu hilarius, aut inuerecundius dictum aut factum ab ipsis inueniatur. Rogatus namque Reg. 53. ex fus. *Quomodo artium Magistri peccantes pueros corrigere debeant.* Respondit. *Atque illud etiam seruandum est, vt qui artes docent, ij, si qua in re, quæ ad artem eam pertineat, quam tradunt, labi illos animaduerterint, quos in disciplinam acceperint, seorsim eos verbis castigent, & errata corrigant. Quæcumque autem ab eis peccata comitantur, eiusmodi, quæ animi morum peruersitatem indicant veluti si quis contumax sit, verbis contra contendat, in elaborandis operibus negligenter se gerat, garrulus sit, & otiosiloquus, aut vanus, aut aliud denique aliquid agat eorum, quæ pietatis cultoribus vetita sunt; hæc in quibus animaduersa sint, ij ad communis disciplinæ moderatorem duci debent, & coram eo accusari; vt ipse sit videlicet, qui statuat, quatenus, quave ratione vnumquodque peccatum curari conueniat. Si enim obiurgatio est animæ curatio, prorsus obiurgare non est cuiuslibet, sicut neque curationem admouere, nisi si quis sit, cui munus hoc Antistes ipse adhibita prius diligenti circumspectione delegarit.* Verbera, quibus coërcendi sunt, expressit D. P. N. Benedictus loco cit. Cæteris concinit cum ibi, tum etiam c. 70.

63. Eorum custodia. In calce prudentem Basilij præcautionem adiiciam ad euitandam puerorum garrulitatem ac festiuitatem, statutam serm. commonitorio ad Compl. Monach. vbi graui, continenti, ac seuera disciplina decernit & eorum consuetudinem timendam, & tamen die noctuque custodiendos: his verbis: *Quandocumq; assidendum est, aliquo semper ab eo* (nempe puero) *interuallo assideto; quandocumque capiendi somni causa cubandum, caue ne vestimenta inter se mutuò sibi vestra propinquent, potiusque medius inter vos aliquis semper adhibeatur senex.* Quibus ex parte concinit, & ex parte dissentit D. P. N. Benedictus c. 22. Congruit inquiens: *Adolescentiores fratres iuxta se non habeant lecta, sed permixti cum senioribus* dissentit dicens: *Vestiti dormiant & cincti*: quo periculum miscendorum vestium ante præcauit. Quadrat etiam cap. 70. dictis de puerorum custodia inquiens. *Infantibus vsque ad 15. annum ætatis custodia sit.* Vide notata cap. præced. n. 38.

§. VIII.

Ascetriarum sub disciplina SS. PP. Basilij, & Gregorij Nazianzeni degentium reliqui Monastici mores.

Regulam suam, cæterosque Monasticos canones cap. præced. & præsenti traditos, & illustratos, ad eruditionem omnium vtriusque sexus Monastici propositi professorum fuisse conscriptos, non semel aduertit Basilius, præsertim Interrog. 9. & in notatis ibidem cap. 3. n. 39. præmonet autem expressiùs in Præfatione ipsa ad sua Ascetica vbi ait: *Neque vero. Virorum modò causa hæc suscepta à nobis oratio est, sed mulierum etiam. Siquidem ipsæ quoque nihilominus stipendia faciunt cum Christo per animi fortitudinem isti accenturiatæ, & allectæ militiæ; neque ob corporis imbecillitatem velut non idoneæ reiiciuntur. Compluresque inuentæ sunt fœminæ, quæ nihilominus minus ac mares fortiter se in huiuscemodi bello gessere.* Quod pleniùs legislatores ipsi suasere Regulis Monachorum præcepta sanctimonialium admiscentes, prout, euentus, occasio, locus vel interrogatio discipulorum suggerebat, vel exigebat necessitas: vt videre est cum in Regula ipsa, tum etiam in fusius atque concissius disputatis, vnde cætera, quæ desunt, ex parte haurienda sunt in præsenti. 64. Ascetica hæc viris & fœminis scripta.

Præter hæc autem prolixum æquè atque amenum edidit Basilius Asceticum *de Vera atque integerrima virginitate* ad Letoium Episcopum Melitensem, ipsius phrasim, stylumque præstantissimum, dicendi acumen, limam, ac tandem spiritum redolentem, cuius structuræ partes è vestibulo pulchræ ipsius inscriptioni respondent. *Tanta enim diligentia* (vt verbis vtar Ambrosij Camaldulensis viri eruditissimi, à quo primum è Græco latinus redditus est) *patronus ille pudicitiæ adeo insignis virginitatis decus componit, ornat, instruit, tanta cura tuetur; armat, munit; denique vigilantia insidias omnes præcauet, detegit, aperit; vt meo quidem iudicio nemo vnquam eam rem egerit diligentius. Licet enim permulti imo fere omnes Ecclesiæ Magistri tum Latini, tum Græci, Virginitatis insigne summis extulerint laudibus, atque ad eam seruandam plurimis ingenij sui, præclarissimisque monumentis hortati sint, nullus tamen ita ex amussim cuncta prosequitur.* Ex his ergo fontibus ac plerisque aliis à Basilio & 65. Liber de virginitate quale opus.

Gregorio

Gregorio, vel simul, vel seorsim elucubratis operibus, Instituta, quibus Virginum choros ducebant, pro Instituto proferamus.

66. In quo stet vera vi gi. ni. as.

1. Atque inprimis quid sit, & in quo sit posita vera atque integerrima Virginitas his aperit serm. 1. de Instit. Monach. *Neque enim in hoc tantummodo Virginitatis donum consistit, si quis in eo abstinens fuerit, vt progignendis filiis operam non det: sed vt quis id rectè assecutus dici possit, victus ipse omnis, vita quoque, omnisque animi morum conformatio Virginitatem seruent oportet: nullumque esse in eo studium debet, in quo non perpetuo celibis integritatem præ se ferat. Siquidem fieri potest, vt, quis sermone etiam scortetur, & oculis adulter sit, & auditu polluatur, & cor inquinandum prabeat: immodiceque edendo, potandoque temperantia finibus egrediatur. Qui enim adhibita in his temperantia se intra Virginitatis limites continuerit, verè hic absolutissimum se habere Virginitatis donum declarat.* Et memorato dudum lib. de Virginitate. *Magnum quoddam,* inquit, *ac praclarum Virginitas est, qua (vt totum simul explicem) hominem incorruptibili Deo simillimum facit.* Vbi multa latissimè de famulatu corporis respectu animæ ad finem Virginitatis obtinendum, deque fine ipso, & scopo Virginitatis, quæ tu consulas.

67. Viuentium vbilibet generalia statuta.

2. Quia verò nobili isto opere de vera Virginitate, aliisque locis, non eas modò alloquitur Virgines, quæ in Monasterio sub Regulæ præscripto degebant, sed generaliter omnes, siue Virgines, siue viduas vbilibet cum in Cœnobio, tum etiam propriis domibus Virginitatis vel continentiæ votum emittebant (quod vsitatissimum ea tempestate comperies lib. 4. cap. 4 à num. 73. & cap. 5. à num. 1. & statim à num. 68. aperiemus) primum generalia atque Communia vtrisque statuta, postmodum peculiaria Cœnobitarum proferemus. Ac primùm exponens illud Apost. 1. Cor. 7. *Mulier alligata est legi, quanto tempore vir eius viuit: quod si dormierit vir eius, liberata est: cui vult nubat, tantum in Domino,* his acriter eas reprehendit, quæ post emissum extra Monasterium continentiæ votum, nuptias sibi licere putabant: *Non se fallat, qui à Virginitatis curriculo ad carnis vitia deflexit. Coniugium quippe illi in peccatum reputabitur: primum quidem, quia pessimum coniunctionis eius fundamentum iacit, prauaricationisque malum. Deinde quia causa non esset libera neque enim est mortuus vir eius, vt cui vult nubat viuente immortali viro, merito censeatur adultera, quæ mortalem hominem ob carnis vitia Domini thalamis intulit. Nam quod solemne, legitimumque connubium sponsus ille occuparit, & virginitatis habitus, & fœdera conuenta cum illo, & praterea processus ipse testatur.* Vbi cum Gillotio ad marginem nota solemne votum, & professionem continentiæ à viduis istis initum. Et post aliqua, quibus latè probat nuptias has adulteras esse: hoc argumento à maiori vtitur. *Quæso quo cruciatu digna censeretur mulier, quæ nobili coniuncta viro seruo suo seipsam violandam impudicè substerneret, ac seruum insidiosè nequiter Domini thoris inueheret? Quô item seruus ille damnandus examine qui dominæ sua, dominique cubili se concitatus libidine adeo petulanter immiscuit? sed enim vafra ista quid faciunt: quæ tantum impietatis contra se ipsas per carnis flagitia admittere non timuerunt?* Ibique multa ad rem latissimè quæ tu consulas.

Nuptias vouentibus continentiã non licere.

Vlterius Canone 18. ex 50. quos ad Amphilochium ab ipso de quibusdam Ecclesiæ ritibus ac dogmatibus requisitus conscripsit; interrogatus (vt notat Balsamonius commentator) quid debeat fieri in Virgines quæ fornicantur: Respondet. *De lapsis Virginibus, quæ vitam in honestate Domino professæ sunt, deinde quoniam carnis perturbationibus subiectæ sunt, sua pacta conuenta infirmarunt, Patres quidem clementer & leniter in eorum, qui labuntur, infirmitatem se gerentes, esse admittendas censuerunt post annum, ad similitudinem digamorum decernentes. Mihi videtur quod quoniam Dei gratia procedens Ecclesia sit fortior & ordo virginum nunc augetur, est adhibendus animus rei, quæ per intelligentiam cernitur, & sententia Scriptura, quæ potest ex consequentia inueniri. Viduitas enim Virginitate minor est. Ergo & viduarum delictum à Virginum delicto secundum est. Videamus ergò quid à Paulo ad Timoth. scriptum est: Viduas iuniores deuita. Quando enim in Christo delicata fuerint* (nempe professione continentiæ) *volunt nubere, habentes iudicium, quod primam fidem irritam fecerunt. Si vidua igitur grauissimo iudicio subiecta est, vt quæ fidem in Christum irritam fecerit, quid de Virgine putandum est, quæ est sponsa Christi, & sacrum vas Domino dedicatum. Magnum quidem est peccatum ancillam quoque, quæ clandestinis matrimoniis tradit, stupris domum implere, & possessorem per malam vitam iniuria afficere: sed multo est grauius sponsam fieri adulteram, & vnione cum sponso ignominia, & dedecore affecta, se incompetentibus voluptatibus tradere.* Quibus luculentissimè prodit Virginum ac viduarum vota solemnia, & incapacitatem nuptias ineundi. 68.

68. Decretum de lapsis virginibus & viduis.

Vbi notandum valde Basilij tempore in Asia Virginum numerum plurimum augeri cepisse, vt illis innuit Ordo *Virginum nunc augetur* quod expressius adhuc prodit Nazianzenus in Carm. Commonitorio de Monachis ad Græcum genus vbi hæc cecinit. 69.

69. Virginum num rus ex tempore auctus.

Cessere sub montibus mentis robore viris pares.
Ponere fœminas, & corpus vt sapientiam.
& post pauca.
Multa quidem verò terram inspirant omnem,
Quam am seruator verbum curat.
Alia quidem simul congregata commune desiderium furentes
Celestis vita, æquosq; modos vita. En cœnobitas
Alia verò suis parentibus assidentes infirmis
Aut fratribus testibus temperantia: nempe intra proprias domos.

Idem in Occidente eadem tempestate florebat Institutũ: maximè sub Ambrosio Mediol. cuius soror Marcellina in paterna domo virginitatis propositum professa est, vt obseruat Baronius A.C. 377. n. 12. Ritum autem velationis & consecrationis eo tempore vigentem vide lib. 4. c. 5. à num. 1.

Tempus professionis earundem virginum prodit Basilius eodem Canone his verbis: *Professiones autem ab eo tempore indicamus, quo ætas rationis complementum habuerit. Non enim pueriles voces omnino in his ratas existimare oportet: sed eam, quæ supra sedecim, vel septemdecim annos nata fuerit, rationisque compos, & diu examinata, probataque perseuerauerit, & vt admit-* 70.

70. Tempus professionis

tatur precibus contendit, tum oportet in sacrarum Virginum catalogum referri, eiusque confessionem comprobare, & illius infirmationem inexorabiliter punire. Multas enim parentes, & fratres offerunt, & quidam eorum qui eas cognatione attingunt, ante ætatem non ex seipsis ad celibatum incitatas, sed aliquid, quod ad victum suum pertinet, procurantes, quas non facilè admittere oportet, donec apertè propriam suam sententiam perscrutati fuerimus. Vbi notandum valdè quanta iudicij maturitate, longa deliberatione, integraque libertate Virginum vota excipienda moneat S. Doctor iuxta notata lib. 4. cap. 5. num. 19. Vlterius: Basilium etsi Virginum professionem extra Monasteria probauerit cum communi Ecclesia, hominum tamen vota extra Monachorum cetum minus probasse. Subdit enim Can. 19. ad Amphiloch. *Virorum autem professionem non nouimus, præterquam si qui seipsos Monachorum ordini adiudicarint*; Vbi quod dicit *Monachorum ordini* non ita intelligendum est, vt eorum Monasticem improbet, qui vitam communem non agebant, quippe cum singularem seu Anachoreticam summis laudibus extulerit vt videbimus cap. seq. à num. 8. sed eos tantum Monachos abolere voluisse reor, qui neque communem vitam cum Cœnobitis, neque singularem cum Anachoretis tunc temporis agebant, sed habitu immutato in domibus parentum Religionis vota emittebant: quod reformatione dignum iudicauit, & in re erat: cunctosque Monachos vel Cœnobitis, vel Anachoretis adnumerandos prudentissimè sensit. Quod vsque in præsens politissima seruat Ecclesia, cassam atque irritam reddens eorum professionem qui sub præscripto alicuius ex approbatis Religionibus vota non emittunt.

Iudicij maturitas.

Virorū professionem extra Monasterium non probat.

71. Ceterum forsam quis ex Basilio contendet, neque Virginum professiones extra Cœnobium validam fuisse, fretus Canon. 20. ex 50. ad Amphiloch. vbi ait: *Quæcumque mulieres virginitatem professa sunt; deinde postea matrimonium maluerunt, non existimo eas oportere condemnari.* Verum statim semetipsum exponit Doctor sanctus subdens. *Quæcumque enim dicit lex, iis dicit, qui sunt in lege. Quicumque autem iugum Christi nondum subierant, ea nec Domini leges norunt. Quare sunt ab Ecclesia cum omnibus suscipienda, & propter hoc habent remissionem ex fide in Christum, & omnino quæ in Cathecumenica, seu quæ initiatur vita fiunt, in iudicium non vocantur. Clarum est autem, quod eas Ecclesia non sine Baptismo recipit. Quare generationis priuilegia sunt ipsis necessaria.* Quibus palam ostendit de his, quæ sub paganismo & ante Baptismam Virginitatis votum emittebant, fore locutum. Baptismus enim est ianua sacramentorum, cæterorumque rituum, & sacramentalium Ecclesiæ: ac proinde prius Christianum, quam Monachum esse, necessarium est. Has vero perperam ibi Balsamonius *hæreticas* appellat, quæ *pagana* potius dicendæ sunt. Crediderim namque hæreticam quæ post Baptismum ritè susceptum vouet, & post votum fornicatur, si ab hæresi resipiscat, de lapsu reprehendendam esse, quia sub lege erat, cum votum emisit: ac per consequens absque noua voti virginitatis emissione tanquam voto adstrictam esse suscipiendam.

Paganarum Virginum vota matrimonium nō impediunt.

72. 3. Iam verò ad Instituta cunctis profitentibus, siue extra siue intra Monasterium, communia, vnde digressa est, redeat oratio, ea explicatura ex Basilio & Nazianzeno, quæ ad custodiam veræ & integerrimæ Virginitatis desiderantur. Atque inprimis quia nisi adsit moderator cupiditatis pudor, sensusque omnes Vigiliis, custodiis ac præsidiis muniantur, impossibilis est defensio sacri huius thesauri, luculenter singulorum fenestras percurrit, per quas morti ad animam aditus patet. Præfacto autem fusissimè castitatem, seu virginitatem non à corpore ad animam manare, sed è contra, ab integritate animæ ad corpus incorruptionem fluere. Qualiter mens nobilissimus animæ sensus custodiri debeat his aperit lib. de Virginit. *Sancta Virgo sensuum fenestris custodem admouere rationem, eorumque ad exteriora progressum, nequaquam eis transitu libero passim permisso, moderatum, & quietum efficere omni studio curabit: ne scilicet, si ad quæ velint, effundantur, supernatantem sibi interdum animam fluctibus agitent, & ad sua vitia pertrahant. Studeat item, & ab exterioribus inuectum in eam denuo fluentum angustiis (vt ita dixerim) aditibus colare, atque in illam omni purum labe transmittere, ne carnalis cœno inundans, quod vitiosa traxit affectu ipsam totam sordibus suis agitando perturbet.*

Virginitas quibus munienda.

Mentis custodia.

4. Hinc ad corporeos sensus gradum facit, 73.
ac primum ad oculos, à quorum consuetudine animum abducere difficillimum est. *Non igitur* (subdit) *oculorum acies ad omnia passim inspicienda visibilia pandenda est, ne omnem quoque figurarum, atque formarum speciem sine discretionis examine hauriens, ad earum postea turbetur imagines. Verum apertis ad ea, quæ vitæ, vsui necessario inspicienda sunt, corporeis oculis, anima omnino claudet obtutus, eosque ad veri intuitum luminis, & eius, quæ ex illo insinuatur, consideratione etiam eatenus clausos, peruigili aperiet studio.* Et post aliqua acerrimam oculorum vim exponens inquit: *Iactis enim luminum radiis, veluti quibusdam incorporeis manibus, quæcumque voluerit* (mulier) *eminus tangit: & quæ corporeis manibus attingere in potestate non habet, ea oculorum iactibus passiuè complectens, per eas, quas impressit animo, formas, corpus omne ad inuectas imagines voluptatis æstibus iactat.* Vnde ipsemet ibidem aliquantulum post initium: *Mulier, inquit, & inspiciens & inspecta masculo est voluptatis illecebra ad ipsam eum ducens vinctum, atque captiuum*: eandemque sententiam inferiùs inculcat, pluraque alia ibidem de oculorum vi latissimè tradit quibus Poëtæ dictum respondet:

Oculorum.

Oculorum vis acerrima.

Si nescis, oculi sunt in amore duces.

5. Nec minus est periculo obnoxius auditus, qui semper patet: de quo ibi: *Ne auditum quidem temere & indiscussis verbis omnibus* (Virgo) *accommodabit. Cæterum ad ea, quæ mala sunt, & noxia, ipsum veluti ad pestem quandam putidi ac perniciosi amnis obturabit. His vero, quæ sunt optima, emanantque virtutis purissimos latices, tota intentione subiiciet.* 74.

Auditus.

6. Tactum toto corpore fusum præ omnibus, & super omnia custodiendum docet, inquiens: *Tactum vero, vt sensuum omnium perniciosissimum, & suauissimè blandientem, sensusque reliquos in suos ad voluptatis illecebras pellicientem, immaculatum, & perturbationibus minimè*

Tactus.

peruium

peruium semper, quam maxima poterit cura, seruabit. Hic enim toto cum sit diffusus corpore, per omnem illius superficiem; non eam solum, quæ apparet extrinsecus, verum & quæ alteris recondita est, ad vitiosos contactus aduersus animam seuè dominatur. Porro manibus ad vsus noxios præcipuè nitens, his, veluti quibusdam circumseptus armis, feruentius per horum instrumentorum consensum omnes qui inciderint capit. Ne aspectum quidem blanda seductione sua immunem abire patitur, sed eum dum ad horridas ferè, tetrasque figuras turbat, atque confundit: ad leues autem, & quæ venustiore facie adiecta coloris gratia ad fallendum firmata sunt, perfundit atque delinit, potentiam suam per illum satis insinuat. Auditum item dum vocibus asperis & duris offendit, mollibus verò per inspirantem leniter aërem profundè demulcet, quod sui muneris est, ad voluptatis opus per hunc etiam perficit. Superfluum est de gustu loqui, qui cum huius omnino contubernalis sit ad ingratos quosque liquores frontem contrahit, atque tristatur: ad eos verò, qui sunt suauissimi, lacunas suas inexplebiliter aperit. Nam de genitalibus membris quid me dicere necesse est? vt scilicet induam eis ad ferendos fœtus vim suis omnino pharmacis vinciens consensu horum lenitudinis, quæ in tactu est, ad voluptatem suam vinctum, captiuumque hominem ducit. Transit ad oculos, subiicitque secundum testimonium à nobis datum num. 73. atque in sequentibus latissimè rem prosequitur.

Tactus vis in omnes sensus.

In auditum.

In gustum.

75. Linguæ custodia.

7. Linguam seditionis flabellum pluribus continere docet ibidem; sed his præsertim: *Illa tantum loqui virginem decet, quæ audientium animos iuuare possint, & per sermonis puri veritatem, atque rectitudinem ad intelligentiam diuinarum rerum vbertim instruere, atque exornare. Ex corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria &c. ex quibus fructibus arbor agnoscitur.* Et post plura de hac re. *Diligenter, inquit, obseruandum est, cui, quomodo, & quando eam loqui deceat: nam neque passim quibuscumque obuiis conuenit sermonem Virginis fluere, neque rursus his, qui sunt digni veneratione insolenter, & inuerecundè nudari: neque si careat vtilitate, contra propositum, ac præter dignitatem Virgini fundi: neque si qua hunc vtilitatis ratio ex ore virgineo necessario efflagitauerit, eius rei gratia liberius quam virginali pudori conueniat, ostentandi gratia profluere. Verum vbique, & personæ, & vtilitatis, & temporis diligens illi ratio habenda. Cumque necessario loquendum erit, multo pauciora, quam audiet, referat. Namque & natura loquendi, audiendique modum ad proportionis regulam metiens duas aures, linguam vnam nobis effinxit: quasi & duplum disciplinæ causa audire debeamus: & ad ea, quæ rogamur, sesqualtera proportione contractum referre sermonem.*

Aures duas linguã vnam cur natura prouidit.

Cuncta hæc ad sensuum custodiam spectantia instituta paucis comprehendit Nazianzenus, qui neque in paucis vnquam à Basilio plusquam à seipso dissentit, in documentis Virginis vbi sic cecinit.

Virgo, virgo sis & auribus, & oculis,
Et lingua, omnibus facile inest peccatum.
Aures quidem pennatæ sint solis bonis sermonibus;
Turpibus autem feres, & temerariis tendantur:
Oculi verò in Virginum habitaculis tuis superciliis trahantur.
Temperati, neque lasciuis motibus stimulum excitent.
Labra vero rursus folliculis similia vincula iaceant,
Et verbum desideretur.

76. Gustus custodia.

8. Denique gustum, seu gustatum, etsi solo ore contentum sensum, maximè tamen ex omnibus voluptuarium sequentibus Virgini moderandum docet: *Ante omnia aduersus gustum Virgo tota intentione pugnabit, fontesque voluptatum ventris, & impudicitiæ fomitum inde manantium à principio castitatis studio & ardore siccabit, ne dum virginitatem seruare proponit, gustus se immoderatè prostituens castitatem suam alia fruendi voluptate deuicta, sensim, dum nescit, amittat. Virginem enim esse, & gustum, Virginis conuenit.*

Abstinentia moderanda.

Prius autem quam hinc discedamus, à moderatione gustus arrepta occasione, qualiter, & à quibus abstinere Virginem oporteat, ne quid nimis cum ingluuie, tum etiam maceratione animus ab extremis patiatur, videamus. *Neque expedit.* (inquit ibidem Basilius) *dum nimis obseruat, ne gustus voluptate rapiatur, manantesque ex ventre voluptates per ciborum abstinentiam frenare pergit, contra ita corpus atterere, vt inualidum iam inutileque reddatur. Ne declines enim*, inquit, *ad dexteram siue ad sinistram, sicut enim gustui ad omnes passim cibos liberè frena laxare, ob ea quæ prædiximus, noxium reuera ac perniciosum, ita necessaria illi alimenta negando, corpus infirmum, atque inualidum reddere, irrationabile prorsus, ac stultum est. Extrema enim quæque (vt ait sapiens quidam) ac per id inæqualia, periculosa sunt. Nam sicut per ciborum abundantiam lasciuiens equus noster aurigam quacunque vult pessimè præcipitem fert, ita & per nimium propositum impeditur virtutis iter.* Vbi latè pluribus similitudinibus ac Metaphoris rem prosequitur.

77. A quibus abstinendũ.

10. Ne quis verò putaret, solam illam continentiam, quæ à quantitate ciborum abstinemus, constituere virtuosum, subdit post aliqua: *Neque vero sola escarum quantitas vbique probè metienda, sed & qualitas in primis, sapienter discernenda est. Neq; enim solam exteriorem earũ faciem inspicere, sed quam habeant intrinsecus reconditam penitus vim, prudenter explorare conueniet. Nonsolum enim legumina, seminumque nonnulla, verum & olera pleraque sunt, quæ Monacho quietum vitæ gubernaculum tenere cupienti, contra ac se habet communis opinio, pro noxijs vitanda sunt: quippe quæ carnis recessus intimos pungunt, & pruritus, titillationesque excitantia non minus corpora nostra perturbant, ac secreta vi sua inquietant, quamqua consensu omnium fugienda censentur. Quocirca nec salibus passim atque indifferenter vtemur: sicuti fieri apud plerosque comperimus, qui per immoderatam continentiam pulmenta omnia repudiantes hos solo cum pane vice condimenmentorum omnium sumunt. Non intelligunt, qui sunt eiusmodi, sales, cum sint per naturam fœcundi, ac per acrimoniã vim corporis pruriginis excitent, plus cæteris ad libidinem, coitumque prouocare. Quod si in eis quoque sumendis, vti ne proposito excidas, maximam oportet aurigam adhibere rationem, multo profectò magis eã pomorum genera distinguere conuenit, quæ apertè noxijs illa*

Sale temperatè vtendũ.

Condimenta fugienda.

vlla ratione sunt proxima. Itaque omnibus in locis cibus, qui sit ad victum necessarius, solerti ratione inquirendus, condimentorumque elaborata blanditia, vt voluptatis illecebra repudianda. Rem autem deinceps pluribus, pulchrisque exemplis, & Metaphoris eleganter persequitur.

78. De pulchritudine iactandum nõ est, si adsit. 11. Mouet oculos pulchritudo, ac nemo est quantumuis fortis ab eius deceptione securus. Quapropter nullatenus debet Virgo, quæ verè Virgo est, de speciositate iactari, ne sibi inde atque intuentibus iactura fiat. *Ornanda est* (inquit idem qui supra Basilius vbi supra) *vera virginitatis tota pulchritudo; vt neque si adsit, gloriari naturali specie appetas, neque si desit, illam sibi cultu exteriore conquiras. Turpe enim profectò est, & incongruum Virgini, atque ab ea, quam profitetur, integritate prorsus alienum, aut traditu sibi ad speciem ab authore ornamentis gloriari, & vt dixi, corporalem pulchritudinem ostentare, plurésque carnis post se amatores trahere, ac solicitare ad communem lapsum; aut si careat naturali specie, qua intuentibus irritamentum voluptatis est, ornatum extrinsecus quæsitum sibi studiosè admouere. Neque enim prior illa pudicam versare cogitationem deprehenditur, quæ in auteris opere velut in suo gloriatur; atque in id certamen, in quod, ne inducatur, à Domino per orationem petit. Ne nos, inquiens, inducas in tentationem; dum post se trahit amatorum greges, sponte se ipsam, & apertè compellit. Ne secunda* Neque si desit comi debet Virgo. *quidem castum possidet pectus, dum, quam non accepit in corpore voluptatis illecebram, eam formis, coloribusque fucatis contra seipsam exprimere nititur. Vtraque verò, dum nescit, traditum à Deo munus præter destinationis suæ propositum violat: speciosa quidem, quia pulchritudinem animæ per corporis speciem inquinat, quæ verò deformitatem corporis præsidium seruandæ virginitatis acceperat, quod hanc in sui perniciem adulteris fucis traducere in speciem summa improbitate molitur.* Vbi plura latissimè de periculis comptæ & calamistratæ pulchritudinis, quæ interiorum obliuionem arguit. Studium autem contrariorum veris virginibus suadet Nazianzenus in Carmine de illis, vbi in nuptam vera virgo sic occinit,

Studeat oppositis virtutibus.

Tibi pinguentes facies & vestimenta mollia,
Ornatus mihi sordens coma, & vestimenta molesta.
Vestimentum fero aureis excussum texturis,
Christum mea anima occultum pulcherrimum ornatum.
Lectus tibi mollis, stragula autem saccus mihi quidem,
Et cespes in solo, & lachrymis madens humus,
Tibi pretiosum est aurum, mihi puluis exoptatus
Vitulo petulantior tu, tristis demissa sum;
Cachinaris ridens, genam nunquam solui
Gloriam cupis, mea autẽ gloria non est in terra.

79. Domo non progrediendum. 12. Post hæc, aliaque innumera, quibus vterque in suo tractatu de virginitate pulchritudinis lubricitatem, & nuptiarum incommoda veluti in tabula pingit, virginalem modestiam earum, quæ extra claustra Monasterij degunt, vno tandem sapit muro firmissimo Basilius, his. *Cæterum habita diligenti ætatis suæ ratione non temerè progredietur, sed intra annos adolescentiæ posita ad Ecclesiam tantum, ne tum quidem sola, & incomitata procedat. Quod si ex mandato Domini aliò fortassis ire cogetur, id quoque significab t comitibus, propositi sui, atque custodibus grauibus fœminis.* Et post aliqua. *Eas quidem, quæ per vicos, ac domos liberè volitant, indisciplinatas esse, non virgines, veritatis sermo denuntiat. Otiosa enim addiscunt circumeuntes domos. Non solum autem otiosæ, sed & nugaces, & curiosæ loquentes ea quæ non decet.* Qualiter ad necessaria exeundum.

80. Et fratrum consuetudo vitanda. 13. Ne autem sub fraternitatis velamine lateat periculosa aliqua consuetudo, nauisque è procellis emergens pereat in portu, hæc virginibus prudentissimè admonet ibidem Basilius: *Verendum quippe est, ne ex consuetudine nostra atque confidentia sumpta occasione peccatum operetur in nobis omnem concupiscentiam. Sufficit namque peccatum, & per tactum fraternæ manus & per pacis ac dilectionis osculum sensum carnis ad sua mollienda opera latenter excitare, & concupiscentiæ oculos, sicuti Adæ post voluptatis gustum ampliùs ad malum aperire. Non ergo vel vtero eodem genita soror iugi fratris tactui, & osculis se assuefaciat, ne per assiduitatem exorta in intimis passio suo tempore in actum prorumpat, maximè cum ex venustate corporis forma amoris faces in eorum oculis magis magisque succenderit*, quod comprobat exemplo Thamar ab Amone fratre violatæ, pluraq; subiicit de vitanda exosculatione cuiuslibet rei formosæ, etiam inanimatæ.

81. Quæ animo virginitatẽ amisit, nec corpore Virgo est. 14. Specialissimum autem dogma Basilij est, virginitatem non solum mentis, sed etiam corporis sola mentis corruptione, aspectu impuro, aliove sensuum lapsu inhonesto contra [illegible] deperdi: de [illegible]re, sic philosophatur ibidem. *Quam profectò* (nempe mente corruptam) *ne corpore quidem quispiam ritè dixerit virginem. Nempe enim cum res, quem amat, ipsi inseparabiliter in mente iungatur, necessariò iam corpus quoque animæ perturbationibus congruit, ac motibus mentis vitiata consentiens vna cum Domino sic prostituta corrumpitur, & per visum, & in somnis amatoria somniante illa, ipsum simul eisdem imaginibus luditur. At verò vbi perturbatio huiusmodi occupauit, obseditque animam, superflua iam est ciborum abstinentia, & reliqua carnis afflictio, quando non iam equus equitem impetu suo præcipitem fert, sed eques ipse potius vi passionis intimæ, equum stimulis libidinosè commotionis exagitat. Sicut enim fieri in plerisque cernimus, vt corpore iam senio fracto, ac penè resoluto, mens tamen præterita luxuria consuetudine languida vltra ætatis vires corpus ad voluptatis imaginem concitet; ita & in his, quorum mentes vulnerauit igneum cupidinis iaculum, emortuum quoque præ spiritualis exercitij studio corpus animus ad suas concupiscentias irritat, non à corporis robore ad animam penetrante passione vitiosa, sed ipsa potius anima corpus nequiter ad officia sua incitante.*

82. Virginum in Cœnobio degentium Instituta. 15. Hactenus sanctorum Patrum Instituta, quæ communia sunt profitentibus virginitatem siue seorsim, siue in vita communi sub Matris seu Antistitæ cura. Nunc peculiariter cætera proferamus, quibus instruuntur in commune viuentes. Atque inprimis, quod caput est in Monachatu, Virgines communem vitam agentes in Cœnobio solemne votum castitatis emisisse apertissimè tradit in Epistola ad virginem

Solemne votum castitatis.

Virginem elapsam: quam sic alloquitur. *Reuoca in memoriam venerandam congregationem & fratrum Virginumque chorum, & concilium Domini, & Ecclesiæ Sanctorum, recordare dierum carentium tumultu, & noctium illuminatarum, & cantilenarum spiritualium, & Psalmodiæ sonoræ, & Orationum sanctarum, & cubili casti, & virginei progressus, & mensæ temperantis. Vbi est reuerendus tuus ille habitus? vbi honesti mores, & vestis frugalis virginem decens? & honestus ex pudore rubor? & decorus ex continentia ac vigiliis afflorescens pallor omni coloris bonitate gratiosior elucescens? Quot munera à sponso (Iesu) accepisti? quid est opus dicere honores propter illum ab his, qui illius sunt susceptos? conuictus cum virginibus? encomia ob virginitatem? virgineas benedictiones? Quomodo autem non ipse Dominus ad aliquem ex his, qui nunc in spiritu Ieremiæ obambulant, dixerit: Vidisti quæ fecit mihi virgo Israel? Ego despondi ipsam mihi in fide, & integritate; ipsa autem dilexit alienos, & viuente me Viro immortali adultera appellatur, & non timet alteri viro commisceri.* Quibus non solum dispensationem per promissionem Deo factam de Virginitate exprimit, sed cunctas solemnitates, ac cæremonias in professione adhiberi solitas. Vnde argute Ioannes Gillocius ad marginem quærit; Quid ad hæc dicere possint Lutherani, aliique recentes hæretici, vitæ communis vetustatem negantes.

83. Obedientia.

16. Nec minus apertè prodit obedientiæ præscriptum à sororibus in Monasterij seruandum serm. 2. de instit. Monach. sub finem vbi ait: *Sorores quoque iussa Antistitis sua omni cum animi expletione suscipiuntur. Neque vero modò in eo consiliis illius obtemperanto, cum ea doceantur, quæ ad maiorem quandam arctioris disciplinæ seueritatem spectent; verum in eo etiam ipsi auscultanto, quandocumque vel à ieiunio cessare, vel idoneum ad reficiendas amissas vires cibum sumere ipsas iusserit, cum illud planissimè sibi habeant persuasum, legem esse quidquid ab illa dicatur.* Et paulo superius: *Neque de iis, quæ sibi imperentur, litigiose cum ea disputanto.*

84. Paupertas, & aliæ virtutes.

17. Paupertatem denique, aliasque virtutes Monasticas virginum in Cœnobio degentium exprimit ibidem paulo superius, inquiens: *Vnum illud scire conuenit, longè accuratiorem, maioremque in fœminarum vita, quam in virorum disciplinam requiri, veluti voluntariæ paupertatis virtutem, quietem, atque silentium, obedientiam, studium in sorores, cautionem in publicum prodeundi; diligentem, quibus cum colloquium sit, animaduersionem; parem inter ipsas mutuò beneuolentiam, & illud, quod nulla seorsum apud eas conuentualia sint.*

85. Separatio locorum.

18. Duplicia Monasteria instituisse Basilium notauimus cap. 3. n. 39. in quibus licet aduertenter ipse separationem locorum, ac lubricitatis pericula præcaueat, impensiùs id Nazianzenus Carm. ad eos, qui in communi vita sunt, Monachos rem cecinit his:

—— *Multi mixta,*
Cœnosa. Iubeo autem hic hiatum maximum:
Stare, vt sint distanter pij.
Viri atque mulieres; similem gloriam solum habeant:
Non enim solivinis solum inuidia, sed insuper magis.
Pluribus, plusque malo labor, si vero solus.

19. Quia vero præcipuè ex pretio artefactorum victui vitæque necessaria à Monachis parabantur, vt fusè traditum est à num. 47. huius cap. & cap. præced. n. 47. percontatus Reg. 154. Breu. *Si aliquando tempus inciderit, vt qui pauci sint fratres, & pluribus sororibus inseruiant, ij in necessitatem deuenerint, vt mutuo inter se alij ab aliis disiungendi sint ad pleraque diuersa opera obeunda, nunquid periculo vacet huiusmodi factum?* Respondet: *Si qua suscipitur cura, ea testimonium habet à mandato Domini, & secundum Deum exercetur, sine dubio vnusquisque, qui opus facit, in opere suo assequitur gratiam Dei. Ipsorum autem coniunctio inter se in eo est, si omnes vnanimes sint, atque concordes, & compleant id, quod dictum est ab Apostolo: Nam etsi corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum.* Quo pacto autem sororibus suppeditanda sint necessaria, consultum ac prouisum est in Regula. Vide cap. præced. n. 119. 86. Quid si propter indigentiam disiungantur.

20. Silentio autem præteriri nequit mira vestium vniformitas Fratrum, ac sororum sub his institutis degentium: quam ex Gregorio Niceno Basilij, fratre in vita S. Martinæ sanctimonialis fœminæ vtriusque sororis secundum carnem, & spiritum accipere libet, vbi de ipsa iam proxima morti loquens, inquit: *Postea quam studio nostro finem imposuimus, & ex domesticis copiis corpus exornauimus, non decere dixit ministra illa (nempe magna) corpus ad sponsæ similitudinem ornatum ante Virginum oculos poni. Sed est, inquit, mihi ex vestra matris vestimentis nigrum pallium, quod rectè, vt ego quidem sentio, poterit superiniici, ne externo & aduentitio isto vestitus ornato sacra hac pulchritudo illustretur. Quæ sententia cum valuisset, & pallium adiectum esset, ipso tamen in amictu pullo diuina, vt arbitror, potentia ita splendebat, vt radij quidam ex eius pulchritudine elucere viderentur.* Respondet pallio huic tunica à Nazianzeno expressa in documentis Virginum, vbi nunquam rebus Basilij non respondet, inquiens. 87. Fratrum ac sororum in vestibus conformitas.

Laceram autem tunicam, & non delicata capita.

Quis color ille niger, & pullus pallij Macrinæ sit, fusè traditum est lib. 2. cap. 11. à n. 73.

21. Licèt autem de correctione culparum plura cum in Regula, tum alibi sparsim tradiderit vtrique sexui communia, quæ in hoc cap. compilauimus, rogatus tamen Reg. 82. ex Breu. *Quoniam scriptum est; Anus vt matres: si contigerit vt anus idem peccatum incurrerit cum adolescentula, nunquid ea eidem animaduersioni obnexia esse debet?* Respondet prudentissimè. *Prorsus Apostolus quidem: Anus vt matres honorari oportere, non vt quæ culpabile aliquid facerent, docuit. Verum enim si contigerit aliquandò, vt anus in idem cum adolescentula peccatum incurrerit, animaduertenda sunt primum naturalia (vt ita dicam) ætatis vitia, atque ita conueniens vtrique ætati curationis diffiniendus est modus. Veluti naturale est ferè senectuti pigritia: at non hoc item etiam iuuentuti. Quemadmodum mentis ad futiles cogitationes distractio & turbulentia, & sui immodica fiducia, & quæcumque huius generis iuuentuti, non autem etiam senectuti adiuncta sunt, & à naturali calore, qui in iuuentute est, videntur adiuuari. Quocirca idem peccatum, pigritia (verbi gratia) grauius in adolescentula plecti debet, cum illi ad minuendum crimen* 88. Anus & adolescentula qualiter corripiendæ.

atas ea nihil patrocinetur. Similiter quoque idem peccatum, mentis videlicet ad faciles cogitationes distractio, præsidentia, ac turbulenta intemperies animi, seueriore animaduersione in natu iam grandiore indicanda sunt. Siquidem ea etiam ab ipsa natura adiuuatur ad lenitatem, quietemque. Ad hæc peccati etiam modus, & eius, qui peccauit, animi affectu considerari in vtraque persona debent: atque hoc modo conueniens ipsis curationis ratio accommodata animaduersione adhiberi.

90. Quæ non vult psallere expellitor. 22. Mirum est quam seuera punitione mulctauerit sorores negligentes, vel inidoneas ad opus Dei. Rogatur namque Reg. 281. Breu. *Numquid quæ psallere nolit, ea cogenda est?* Respondet: *Nisi alacriter ad psallendum accedat, & nisi eam animi affectionem præferat, quam habere se testatus est is, qui dixit: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua: super mel ori meo: & nisi in cessatione magnum inesse detrimentum arbitretur, aut corrigitor, aut de medio tollitor, ne modicum fermentum totam massam corrumpat.*

23. Quoniam vero certos statuerat Canones mulctatitios pro animaduersione delinquentium Monachorum, in quibus ea præsertim continetur mulcta excommunicationis Regularis toties à veteribus Patribus decantata, pari passu ad calcem Regularum breuiorum, post multas Monachorum, sequentibus statuit delinquentes sorores coërceri debere. Quod autem de germanitate primorum dicta sunt, n. 57. huius cap. de subiectis dictum esto.

ANIMADVERSIONES

Aduersus Canonicas delinquentes constituta.

91. Iurantis pœna. NOT. vide dicta de nomine *Canonicas* num. 57. huius cap. remissiuè.

1. *Quæ insiurandum quodvis dederit, hebdomadas duas segregator.*

Not. concinit Canoni 6. in Canonicos numero 59.

Maledicæ. 2. *Quæ de natu maioribus alieni maledixerit, quibus administrandi Monasterij cura mandata sit, hebdomadam vnam segregator.*

Criminosæ. 3. *Quæ aduersus sororem aliquid dicat eo consilio, vt ipsam criminetur, hebdomadam vnam segregator.*

Contumeliosè. 4. *Quæ contumelia quauis aliquam affecerit, hebdomaidam vnam segregator.* Not. Respondet Canoni 4.

Susurrantis. 5. *Quæ præter natu maiores eas, quibus commissa Monasterij administratio sit, aduersus sororem absentem susurrare aliquid animaduersa fuerit, segregator hebdomadam vnam.*

Garrientis. 6. *Quæ nulla cogente necessitate intempestiua illata sermocinatione futiliter garriat, segregator hebdomadam vnam.* Not. quadrat Can. 5.

Scurrilis. 7. *Quæcumque scurrilitatem in sermone adhibuerit, aut immodestum risum, hebdomadam vnam segregator.* Not. correspondet Canoni 5.

Clamosæ. 8. *Quæcumque in opere ministerij occupata, & necessarium præ manibus munus habens, clamosè procaciterve proximam appellarit, hebdomadam vnam segregator.*

9. *Quæcumque reprehensam aliquam delicti alicuius, ab iis, quibus gubernatio, & rerum faciendarum commissa moderatio sit, deffendit hebdomadas duas vnà cum ea, quam deffendit à reliquarum consortio segregator.* Not. mirè concinit huic instituto D. P. N. Benedictus cap. 69. 92. Deffendentis deprehensam.

Sequentis cum extrario. 10. *Quæcum extrario aliquo eorum, qui intro ingrediuntur sermonem contulerit, ante quam ei ab ea permissum sit, cui moderanda disciplina summa tradita autoritas sit, hebdomadam vnam segregator.* Not. idem prohibet D. P. N. Benedictus cap. 59.

Murmurantij. 11. *Quæ in difficultate rerum adusum necessariarum, aut in operibus faciendis, fatigatione murmurare animaduersa sit, segregator hebdomadam vnam.*

Inobedientis. 12. *Quæ imperio aduersatur illarum, quibus regendi prouincia tradita est, segregator hebdomadam vnam.*

Resistentis. 13. *Quæ contemptim, hoc est restitans, lentéque iussum (vt par esset) non expleat, hebdomadam vnam segregator.*

Scornantis. 14. *Quæ exquisitè ornare se velit, post vnam, & alteram correptionem, coram Antistite arguitor.* Not. grauior hæc correptio immoderatè se ornantis, vt potè quæ non solum ab Antistita fiebat, sed coram Antistitæ Monasterij, quo maior esset moderatior leuitatis pudor.

93. Egredientis de Monasterio. 15. *Quæ sine sententia illarum, quibus delata disciplinæ moderatio est, ad matrem suam, aut ad sororem abierit, hebdomadam vnam segregator.* Not. mille locis expressum est à Basilio, integrum eo tempore fuisse virginibus in commune degentibus extra cancellis Monasterij egredi. Quod vsque ad concilium Tridentinum tulit Ecclesia; vbique reformauit perpetua stabilita clausura sess. 25. cap. 5. correspondet Canoni 9.

Conniuentis. 16. *Qui nutu oculi, aut prauo aliquo gestu proximam offenderit, segregator hebdomadam vnam.* Not. Respondet dictis num. 26. huius cap.

Loquentis cũ extraria. 17. *Quæ dimissis synaxibus, sermonem cum extraria muliere aliqua conferat, segregator hebdomadas duas.*

Laborem mutantis. 18. *Quæ iniussu illarum, quibus regendi tradita prouincia est, ab vno opere ad aliud transeat, segregator hebdomadam vnam.* Not. Hinc palam fit non solum Monachos artes statim post susceptum habitum arbitrio antistiti didicisse, à quo recedere ad aliudve transire Moderatoris iniussu non licebat, sed eodem canone adstrictas fuisse Canonicas, easque sexui, Viribusque fœmineis accommodatas artes didicisse, quas non exprimit Doctor Sanctus: facile autem coniici possunt ex dictis in Reg. cap. præced. n. 148. & præsenti. n. 47.

Contumacis. 19. *Quæ irrogatam sibi mulctam reiiciat, contumaciterve contra respondeat, aut murmuret, non intelligens, quid sibi ex correctio one vtilitati nascatur, segregator hebdomadas duas.*

Plures aliæ aduersus Canonicas delinquentes animaduersiones inter 49. in postremum Asceticorum Basilij locum reiectas reperiuntur, quas vt notes reiecimus supra num. 60. huius capitis, ac proinde missas facimus.

§. IX.

§. IX.

Quid de Congregatione plurium Cœnobiorum sub vno generali capite statuerint SS.PP. Basilius, & Gregorius.

94. Multitudo Cœnobiorũ Asiæ peritis &c.

SVpremum tandem atque insigne legislatorum nostrorum Institutum illud est, quo plura eiusdem pagi Cœnobia sub vno Prouinciali, vel Generali capite cunctis præfecto fore decreuerunt. Reg. 35. ex fus. vbi rogati. *Nunquid in vno & eodem pago plures construi Fratrum Conuentus conueniat?* Multa sub hoc quæsito de vnione cœnobiorum, eorumque supremo regimine statuere. Atque inprimis constat in Ponto, aliisque Asiæ prouinciis, quæ sub ipsorum legibus & ditione viuebant, adeo spissa, sibique vicina extitisse Monasteria, vt absente vel alias impedito, vnius Antistite, alterius Moderator impediti vices gerere posset, sui cura, ac residentia nullatenus deserta ibi. *Quod si omnino fores ferat aliquando, vt duo tres ve*(Antistites)*reperti sint tales* (nempe gubernandi peritia prædi)*sane longè esse videtur prastabilius, si hi gubernandi inter se prouinciam, ac solicitudinem communiter partiantur, vicissimque alter alterius labores subleuet, videlicet vt peregrè profecto altero, aut occupatione aliqua distento, aut alio quolibet casu impedito,* (*quemadmodum vsu venire solitum est plerumque, vt Antistes absit à reliquis fratribus*) *prasto sit alter, qui eius desiderium sentiri non sinat. Hoc si non est* (plurimumque distent adinuicem Cœnobia)*ad conuentum alterum se conferas, cui opus sit moderatore.*

95. Collegia fratrum vniri debere probatur primo.

Hinc plura sub vno Præsule cum Prouinciali; tum etiam Generali vniri debere fratrum collegia, eo pacto, quo recentioribus hisce sæculis diuersæ Ordinum Congregationes fundatæ sunt in Ecclesia, pluribus congruentiæ rationibus in medium adductis eruditissimè probat. Primo sic: *In huiusmodi vita* (nempe Monastica)*accidere solet, quod initio contentionem à rebus honestis auspicantes, cum inter se certatim alij alios studeant superare, aut hospitibus recipiendis, aut numero eorum augendo, qui se aggregant exercenda pietatis, aut muneribus huiusmodi honestis quibusdam fungendis, dum progressus maiores faciunt, postremo in simultates contentiosas delabuntur. Quæ res cum aduenientibus peregrè fratribus magnam, & ancipitem curam afferat, & difficultatem*(nempe quibus cum ex labore itineris fessis capienda requies esset, *animo necessariò sit distrahendus dubitantibus ad vtros potius diuertant,* præ nimia eorum vicinitate de qua nuper, *quando & hos illis anteponere odiosum est, & tamen vt simul satis vtrisque fiat, res ipsa non patitur, eoque magis si fortè necessariò ipsis iter vrgere festinantius conueniat*) *tum iis etiam, qui tenenda causa eiusdem cum ipsis vitæ initio ad ipsos se conferunt, haud mediocrem afferunt animi anxietatem, quandoquidem necessario coguntur addubitare vtrorum magis disciplinæ vitam committant suam, cum id omnino animaduertant fore, vt si se ad hos certa destinatione applicuerint alios improbasse videantur. Ipso igitur mox initio eos lædi necesse est, quod clarius de se ipsis sentiant, quippe qui non se penitus tanquam prorsus rudes, aliorumque disciplina instituendos ac veluti formandos tradunt, sed iam tum ordinum indices, & ceu æstimatores esse assuescunt.*

Secundam congruentiæ rationem his assignat ibidem, quasi insinuatis à se in prima incommodis medellam afferens. *Verum enim, quod maius afferri humilitatis exemplum potest,* 96. Secunda congruentiæ ratio. *quam si Conuentuum Antistites vicissim alij aliorum imperio subiiciantur? Si enim spiritualibus donis ambo aquè sunt ornati, praclarius fit, si ambo pariter in certamen descendat, vter alterum humilitate vincat; quod à nobis fieri oportere Dominus extmplo illo nos docuit, qui Apostolos miserit binos. Prorsusque ex ipsis alter lætabundus vltro se alteri subiiciet, cum meminerit dictum esse à Domino, exaltatum iri, quicumque seipsum humiliauerit. Sin hic plura habuerit, ille pauciora, prastabilius est, vt qui imbecillior sit, is à Valentiore assumatur. Deinde, nisi ita fiat, qui non manifestò contra praceptum Apostoli fit, quo iubemur vt non res nostras singuli consideremus, sed & qua aliorum. Neque enim hoc in huiusmodi distractione existimo posse legitimè perfici: quippe videlicet cum ordines singuli seorsum quisque suorum sibi curam vendicet, aliorum verò minime ad se putent pertinere.* Vbi obiter aduertenda varia nominis *Ordo* vsurpatio, cum quandoque pro vniuerso Monachorum cætu, & generali disciplina, tum in præsenti pro quolibet singulari Cœnobio: ibi. *Ordines singuli.* Vide dicta lib. 5. c. 1. n. 56.

Ordo pro vnoquoque Cœnobio vsurpati.

Tertium congruentiæ huius argumentum sumit à distinctione oppositorum fundamentorum inquiens ibidem: *Quam enim causam afferent* (singulorum Cœnobiorum Antistites)*quominus in vnius corporis compagem agglutinari possint? An eam fortasse, quod necessariarum ad vsum rerum inopia laboraturi minus sint, si disiunctim quilibet vixerint, quam si coniunctim? Atqui ea longè ipsis, si vna inter se viuant, parabiliores sunt, quibus & lucerna vna, & focus vnus, & si qua sunt huiusmodi, singula quæque cunctis simul satisfaciant; quando*(*si qua alia in re*)*summè in hoc ipso debemus adniti, vt facilitati maximè consulamus, omnique ratione contendamus, vt necessarias ad vitam copias quam maximè in angustum deducemus. Atque ad hoc illud etiam accedit, quod qui res fratrum vsibus necessarias externè quæsitas important, iis disiunctis Ordinibus* (id est Cænobiis vt nuper notauimus)*pluribus est opus, coniunctis verò dimidio paucioribus. Quam autem difficile sit virum aliquem nancisci, qui Christi nomen non aliquo pacto dedecoret, & eum foris sit cum iis, qui communis vita consuetudinem tenent, ita congredi sciat, vt cum sua ipsius progressione congressio illa aliqua ex parte non discrepet, id me tacente etiam per vos intelligitis.* 97. 3. Ratio.

Bonus temporalium administrator rarus.

Pergit. *Ad hæc, qui in huiusmodi distractione permanent, ij qui fieri poterit, vt doctrina cæteros adificent, qui in Cœnobio versantur illis, si quando vsus fuerit, vel ad concordiam conciliandis, vel ad reliqua conseruanda pracepta cohortandis, qui, quod nolint in vna inter se ipsi societatem concurrere, prauas in se suspiciones commoueant? Quia re videmus. Qua ad Philippenses Apostolus scribat: Sic enim ait: Implete gaudium meum, vt idem sapiatis, eandem charitatem habentes, vnanimes, idem sentientes, &c. nihil per contentionem &c.* 98. 4. Ratio.

His

99. Concludit vniri debere fratrum collegia.

His præiectis Monasticæ politiæ plenis fundamentis, concludit vniri debere sub vno capite fratrum collegia, quod & Gillotius aduertit in margine eiusdem Reg. 35. ex fus. vbi hæc habet Basilius: *Quocirca cum illud intelligatur in huiusmodi separata aliorum ab aliis habitatione, certum prorsus, & confessum nullum bonum inesse, contraque incommoda manifesta contineri tam multa; sine dubio statuendum est, inutilem esse penitus hanc inter se aliorum ab aliis desperationem. Quod si fortè aliqui aliquando in ea reperti fuerint, antequam ne essent, prouideri potuerit, adhibenda est quamprimum correctio, & maximè postquam, qua incommodo inde nascantur, re ipsa experti didicerint. Nam illud, in suscepta semel sententia præfractè velle permanere, manifesta est peruicacia. Si quis autem videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.* Post multa verò, primorum Ecclesiæ Monachorum, Apostolorum scilicet, & eorum, qui sub ipsis communem vitam egerunt exemplo, rem eruditè confirmat in hæc verba.

100. Sub Apostolis Monachos vno generali capite rectos fuisse.

Neque verò cum de Sanctis illis viris, de quibus est mentio frequens in Actis, testimonia illa proferuntur, quod videlicet. multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna, & quod omnes credentes erant simul in eodem loco, & habebant omnia communia) est quamobrem dubitare quisquam debeat, vllam in tota illa multitudine disiunctionem fuisse, aut ex ipsis quemlibet seorsum more suo solitum degere, quin potius id existimari debet, sub vna & eadem cura vniuersos solitos gubernari, atque hac in pleno numero quinque millium. In quibus fortasse non pauca erant, quæ mutua eorum inter se coniunctioni hominum ritu ac iudicio viderentur obsistere. Vbi abs re quidem Gillotius ad marginem. *Non in veros Anachoretas* (inquit) *sed in Sarabaitas hæc detorquet*: Basilius namque nullatenus confert in præsenti vitam Cœnobiticam cum Anachoretica, & singulari; sed Monasteria adinuicem disiuncta cum Congregatione plurium sub vno capite ab ipso tota Regula 35. prætensa. Ac per consequens ex mente Basilij sub Apostolis non solum Monastica vita plurium Monachorum sub vno locali Antistite vigebat, sed & Monarchica plurium Cœnobiorum sub vno Generali præfecto, aliàs exemplum primorum Monachorum impertinenter omnino, & extra chorum à Basilio fuisset adductum: quod etiam apertè conuincit numerus ille maximus quinque millium Monachorum, quos ab vno solummodo Præfecto locali gubernari vix aut ne vix potuisse, de se est manifestum. Pergit: *Cæterum cum, qui nunc in singulis vicis reperiuntur, adeo inferiores illis numero sint: quæ permittit ratio hos vicissim alios ab aliis esse disiunctos? Vtinam autem fieri posset, vt non modò, qui eodem vico, eodemque loco sunt congregati, huiusmodi, quem dico statum, tenerent; sed plures etiam qui diuersis in locis* (proculdubio in Asia Paphlagonia, aliisque finitimis regionibus, ad quas se extenderat Basilij Institutio) *constituti sunt fratrum conuentus ab vna tantum* (generalissima) *cura eorum, qui inoffensè sapienterque rebus omnium possent consulere in vnitate spiritus, & vinculo pacis regerentur.* Quod postmodum obtinuisse Basilium ad Cæsareæ Capadocum sedem euectum, eiusque continuasse discipulos, verisimillimum est. Interim tamen in Ponto, vbi cum Gregorio degebat, & leges has cuncta Pontica ferebat, Monasteria sub vno capite congregasse, nequit dubitari. Quot numero fuerint cum Monachi, tum Monasteria, non constat: Duo tamen certa sunt: & longe minorem Monachorum numerum fuisse quam sub Apostolis; & quodlibet Monasterium decem, non minus habuisse, vt palam est ex eodem Basilio n.9. huius cap.

Quibus conditionibus fundata hæc fuerit Congregatio, vnionisque conseruata concordia Basilio seorsim exponere non vacabat; vnam tamen vel alteram palàm assignat Reg. 44. ex fus. sub his verbis. *Si inciderit aliquando, vt in Conuentu aliquo desit, qui tutò, commodevè foras possit amandari, necessitati huiuscemodi satisfacient ij, qui loco proximi erunt, quum & communia itinera faciant, & absentes à domo vicissim alij ab aliis nunquam separentur.* Quibus occurrit incommodo à se assignato, & à nobis adducto n.97. quod in disiunctione Cœnobiorum notauerat: 101. Leges Cœnobij congregatis communes. Vnius Cellarius alteri ministret.

Alteram vnionis huius legem constituit Reg. 181. Breu. vbi rogatus. *Si aliqua vicina inter se fratrum familia fuerint, & altera inopia laboret, altera sit ad communicandum de his, quæ habet restrictior, quomodo aduersus tenaces illos affecti esse animo debent, qui agentes sunt?* Respondet? *Qui ita instituti sunt, vt in charitate Christi ipsam etiam animam vicissim alij pro aliis ponendam sciant, qui fieri potest vt in his, quæ ad corpus pertinent, restrictiores sint? Tanquam si obliti sint eius, qui dixit: Esuriui, & non dedistis mihi manducare, &c. Veruntamen, si hoc fiat, æquo animo ferre debent, qui in egestate sunt; cum certum sciant se consolationem in consequenti sæculo inuenturos, &c.* Cœnobium Cœnobi subueniat in necessariis.

Addit tertiam quam commodissimam Reg. 285. Breu. vbi sciscitatus. *Numquid in mutuis inter diuersas fratrum familias contractibus, rei, de qua contractio fiat, pretium exiliter ad calculum conueniat reuocari?* Respondet: *Vtrumne permittat doctrina Christiana, venditionem, emptionemvè inter fratres exerceri, prorsus quid dicam, compertum non habeo. Siquidem communicare inter nos alij aliis admonemur res ad necessitatem vitæ pertinentes, sicut scriptum est: Vestra abundantia illorum inopiam suppleat, vt & illorum abundantia vestræ inopia sit supplementum, vt fiat æqualitas. Verum si omnino aliquando necessitas huiusmodi contingat, maiorem adhibere curam debet qui emit, ne in persoluendo de pretio aliquid detrahat, quam in accipiendo, qui vendit; ne plus accipiat, quam quanti res sit. Simulque illud in memoria habeant vtrique: Damnum inferre iusto, non est bonum Prou. 17.* 102. Liceat ne venditio & emprio inter fratres.

Vnione itaque certis quibusdam legibus, & conditionibus formatas, consequens omnino erat, generalia, vel Prouincialia Antistitum Comitia celebrari, in quibus de communi Congregationis vtilitate, legibusque ferendis ageretur. Horum autem expressa mentio est apud Basilium Reg. 54. ex fus. sub hac Responsione: *Operæpretium est autem, si statis interdum quibusdam temporibus, certisque locis consessus celebretur eorum, qui fratrum Conuentibus præsunt: in quibus videlicet cum de rebus iis, quæ sibi præter rationem acciderint, tum de difficilibus etiam ad tractandum naturis, aut moribus, &* 103. Comitia generalia.

quomodo

quomodo in singulis moderãdis se gesserint, vicissim interse communicent, & conferant, Quò videlicet si aliquid aliquando minus rectè ob aliquo factũ fuerit, id adhibitâ locuplete multorũ sententiâ maiore cum autoritate, quod in medium adductum est, quale sit, indicetur. Contráq; si quid rectè gestũ multorum similiter testimonio comprobetur.

104. Ambitionem Capitularium.

Forsam è vestigio Comitia generalia insidiãtem ambitionem misetrimam, honorumq; contentionem meditabatur Basil. ser. Commonit. ad complex Monach. cum hæc scribebat: *Caue ne generis nobilitate subnitare, ne ve ob eam causam honores consectare atque hoc modo inani animi elatione tua, simul & certaminis, socios tuos supplantare, & grandem super te peccatorũ molẽ agerere conatus sis. Si quidem istorum omnium non modo dum habes, sed in eo etiam dum abs te exquirũtur (crede mihi) vtilem nunquam exitum experiere. Etenim nisi celeriter animaduerteris diabolicas esse istas insidias, easque ex animo penitus extirpaueris tuo, sæpè sine dubio ea te à vera, quæ est ex Christo disciplina, deturbabunt. Verum cum illud in animo tibi fixum stabilieris, omniũ te, quotquot sunt, mortalium esse contemptissimum, peccatisque onustissimum, peregrinumque, ac vagum, & quem sola tantum misericordia adducti, qui priores te se à sæculi huius curis euocarunt, sibi in societatem asciuerint, studiosè operam dato, vt omnium nouissimus sis, ac seruus omnium; quando ista vna ratione veram tibi, solidam gloriam paries: non autem illam vanam, cessamque.*

Ad vltimum notauerim, penes hoc multum, & si alia deessent, Magnorum Patrum Basilij & Benedicti Instituta discriminari, quod ille generalem pro regimine Congregationis ex pluribus Cœnobiis, is vero Monasterij municipio tantum accommodatam condidit Regulam.

CAPVT V.

Sanctorum Patrum Basilij Magni, & Gregorij Theologi Anachoresis.

§. I.

Anachoretici mores communes.

1. Bina in Pontum secessio.

BAsilium & Gregorium bis in Pontum secessisse, atque in primo secessu simul abiisse, Gregorius ipse citatus c.1.n.35.& c.2.n.8. Satis apertè indicat illis: *Nobiscum in Pontum secessit,* quæ violenter satiùs interpræatur Baronius tom.4. A.C.362. n.71. asserens prius secessisse Basilium; Gregoriumque detentũ matris Nonæ periculosa ægritudine; atque simul abiisse, idẽ esse, ac *modico post internallo.* Sed Basilij testimonio insistendum est, quò simul profectos fuisse testatur, Gregorium autem citò recessisse è Ponto, vt assisteret matri graui morbo laboranti, testis est Gregorius ipse ep.8. quæ 20. est inter Basilianas ad ipsum Basilium Gregorij reditum in Pontum è Ponto solicitatem scripta, quæ sic habet, *Vt iussui tuo obtemperetur, partim quidem in nobis, partim vero, & vt puto, plus aliquanto in pietate tua situm est. In nobis est, quod ad animi votum, & alacritatem attinet. Neque enim vnquã conuiitum suum fugimus, sed semper persecuti sumus; & nunc amplius desideramus. In sanctitate vero tua est, vt quæ nos impediunt dirigas, ac dispenas. Assidemus enim Domina (alias Nona, & melius) matri multum iam temporis ex infirmitate Laboranti, & nisi cuncteremur illam in ambiguo deserere, præsentiæ tuæ fructum, quod probe scias, non negligeremus. Precibus tantum matri ad sanitatem, nobis ad iter obeundum succurre.*

Gregorius reditum ad põtum excepat.

2. Gregorius prius Arianzy recedit.

Cæterùm & si Gregorio inoptatis semper fuerit ad suum redire Basilium; Matre tamen ipsius Nonæ vel ab egritudine libera, vel ad superos translata, prius ab eius domo in Arianzũ natalitij sui locum in prouincia Tiberina Capadocum, quam in Pontũ recessisse, ibique Anachoresim aliquandiu egisse, atque inde ad se trahere voluisse Basilium cõstat ex vltro citroque datis Epistolis, quas desiderari adhuc inquit Baronius: sed immeritò; cum ipsum non præterierit Epistola 19. ipsius Basilij; vbi post plura, quibus graphicè quidẽ, & quasi in tabula pingit Pontici deserti, quem incolebat, montes per cubitos ad Lunæ modum incuruatos, quibus quasi muris circunscribitur, siluas quibus circumquaquè complexa est, fontes, fluuium strimonã Amphipolitanis cognitum amnem, piscium eius multitudinẽ, fructuum telluris abũdantiam, florum copiam, auicularum concentũ, ac tandem segregationem omnimodam ab vrbanis occupationibus, quietemque adeo feriatam, vt nullus, nisi fors venationis gratia, illuc accederet, his epistolam concludit: *Præterea quæ recensuimus, feras etiam non vrsos, aut lupos quales apud vos sunt, absit, sed ceruorum & capriarũ agrestium greges, ac lepores, & si qua alia sunt, eiusmodi nutrit. Num igitur cogitas quantum periculi demens accersere voluerim, qui talem locum cum Tyberina, quæ barathrum est orbis, commutare contenderim? Ad hunc iam properanti ignosces. Nam prorsus neque Alcmaon, postea quam echinades reperit, errorem amplius ferre sustinuit.* Quid festiuius?

Basilij locus.

3. Gregorij facetiæ.

Gregorius autem salsis his iocis, quibus Basilius Tiberinæ detrahit, Epistolam hanc quod inter Gregoriana 10. est inter Basiliana 22. lepidis facetiis refertam rescribit: *Non fero mihi Tiberinam opprobrari, & quæ hic sunt prominentes, & in sublime porrectas rupes, & tempestates. ò admodum expers luti, sublimis incedens, & tabulata pedibus calcans pennate, excelse, & Abaridis iaculo componendæ pernicitate corporis, vt cum Cappadox sis Capadociam fugias. An iniuriã inferimus, quod vos quidem pallescertis, atque ægrè respiratis, ipsumque solem transcenditis: nos vero saginamur, ac saturamur, & circumscripti non sumus Sed ista vobis sunt. Delitiamini verò, & ditescitis, ac in foro versamini. Hoc non Laudo. Aut igitur cæsa lutea nobis exprobrare, (neque enim tu ciuitatem condidisti, neque nos tempestatem) aut & nos tibi obiiciemur pro luteis caupones, & quæcumque reliqua ciuitates incommoda ferunt.*

4. Salsissima Gregorij Epistola ad Basilium.

Extat quoque Gregorij Epist. 11. alias 23. numero Basilianarum, quam etsi integram. Legas & perlegas lector, magnam ex ea cum Baronio capies voluptatẽ, in qua ordinatim percurrit singula, quibus Basilius solitudinẽ suam descripserat, sic lepidissime ac modestissimè iocans: *Tu quidem, quæ nostra sunt, dicteriis, & salibus impetito, & conuellito. Siue ioco id facias, siue studio, nihil istud retulerit. Risu modò, & puerilem in modũ exsatiare, & amicitia nostra fruere. Omnia*

nia tua nobis sunt iucunda, qualiacumque sint, & quomodocumque habeant. Etenim & quæ hic (nēpe Tiberina) *sunt mihi cauillari videris, non vt cauilleris, sed vt ad teipsum trahas (nisi ego tuorū nihil intelligo, quemadmodū solent, qui fluenta obturant, vt alio transferant. Talia sunt perpetuò, quæ tua sunt. Ego verò Pontum tuum, & Ponticam istam caliginis procreationem, ac refugis, & exulibus dignam, & qui capiti imminent tumulos, pariter & feras fidem nostram probantes, subiectamque solitudinem celebrabo. Murium cateruam honestis nominibus phrontisterij, Monasterij, ac schola ornabo. Siluas illas agrestium plantarum, montiumque profundè præcipitium coronam, qua tamen non coronamini, sed concludimini, aërem quoque temperatum, ac solem desideratum Laudaboque quem tanquā per fumum aspicitis, ô Pontici Cimerij, soleque priuati, & non semestri tantum nocte, quod quidam dicunt, damnati. Sed ne aliquam quidem partem non vmbram, vt ex Scriptura aliquid proferam, habentes. Laudabo etiam arctā illam, ac strictam viā, nescio an ad cœlum, vel ad infernum ducentem: tui vero gratia ad regnum ducat. Ipsam in medio planiciem quid vis vocemus mentiendo vocabo eam adem, ac fontē in quatuor principia diuisum; vnde & ipse orbis irrigatur? An vocabo eam aridam, ac siticulosam solitudinē, quam Moyses quisquam ex petra per baculum excusso fonte mitiorem habitabilemque fecerit? Nam vbi petras quidem declinaui, vbi mox hiatus; vbi hiatus, ibi spineta: supra spinas verò præcipitium; supra præcipitiū via præceps, & vtrinque prærupta, viatorum mentem cogens, & ad solicitam cautionē exercens: fluuius vero infernè resonat. Is tibi pro Amphipolitano strimone est, ac placidus, & non magis piscibus, quam lapidibus fœcundus, neque in stagnum aliquod refusus, sed in profundum verticē præcipitatus, ô sublime loquens, nouorumque nominum fictor. Est enim magnus iste fluuius, & terribilis, & supernè psalmodias resonans. Hic nullius æstimantur cataractæ, infernique strepitus, tātum videlicet sonitus, noctes atque dies auribus vestris suggerit. Asper quidē est, sed transitum negans: turbidus quoque, sed quem potare nequeas, cui hoc tantum humanitatis est, quod mensiunculam vestram hiatibus ac procellis irritatus non ad ima secum deturbat. Ista igitur nos beatorū insulis conferimus. Hæc vestra sunt, qui adeo fœlices estis. Tu vero admirari noli cubitos illos lunares, qui gradus montis ascendendi in arctum magis constringunt, atque intercludunt, quam communiūt, neque coilum illud, quod supra verticē oritur, quod Tantali vobis vitā efficit, neque delicatam ac mollem auram, tellurisque ex halationes, quæ vos animo deficientes recreant: sed neque canentes volucres, quæ quidem canunt, sed famem: & circum volitant, sed solitudinem. Accedit vos nemo inquit, nisi qui venationis gratia accedunt. Adde & vt mortuos vos inuisant. Ista modum forsan excedunt epistolæ, verum ad comœdiam haud sufficiunt. Tu si molestè ludum istum tuleris, rectè feceris: sin minus plura addemus.* Quid iucundius excogitari posset? Nihil sanè præter sequentem epistolam, in qua adhuc prædia ipsa rem pari lepore persequitur, quam infra n. 14. occasione præferendorum morum reddemus.

5. Locus eremi Basilij & Gregorij.

Concessit igitur Gregorius in Pontum inuitante, vel trahente potius, per necessario Basilio, quem magis quam aërem spirabat. Qualis autem fuerit ibi eorum habitationis locus, Baronij curæ debemus tom. 4. A. C. 362. n. 70. qui cum diu, vt ipse ait, rem peruestigasset, reperit tandē fuisse ad ripam Iridis fluminis haud ignobilis, vt prodit ipse Basilius epist. 79. ad Eustathium his verbis. *Sæpè numero nos, vbi ad fluuiū Iridem degebamus, inuisisti, cum mecum esset Deo dilectissimus frater Gregorius, & ad eundem mecum vitæ scopum contenderet:* reperit etiam locū, vbi Gregorius sedebat, (non Basilius vt ipse tantillum lapsus scripsit ibidem.) quem prodit ad Eudoxium Rethorem scribens epist. 120. apud Basilium, cuius initium: *Recordor adhuc præsentia tua, qua vnà conueneramus paulo ante in Mataza mea (meā enim, si quà voco, tua intelligo, simul & Philosophia, qua tu philosophabaris, &c.* Quales autem regiones fuerint, quas Iris amnis inter fluit, his explicat Strabo lib. 12. vbi cum Ponticæ regionis fluuium ibi ortum & ad mare Euxinum Labentem descripsisset, inquit: *Hac de causa planicies hæc semper roscida est, & herbis viret, sufficitque alendis boum, & equorum armentis, sementem plurimam excipit elimi, atque milij, adeo nunquam frugibus destituitur, nam aquarum copia quauis siccitate est valentior. Itaque fames nunquam ad istos homines pertingit, cum montana etiam tantam abundantiam præbeant spontè sua nascentium, & siluestrium fructuum, vitis, pyri, mali, & eorum, quæ sunt de genere nucum: ita vt toto anni tempore largiter decerpere fructus possint, qui in siluas eunt cum alij etiamnum de arboribus pendeant, alij in foliorum, quæ defluxerunt, strue copiosa, & densa iacentia inueniantur: omnis etiam generis venationes in frequentissimo sunt vsu ob fertilitatem soli.* Ex quibus rectè concludit Baronius, potiora fuisse iura Basilij, quid-, quid Gregorius iocis suis ea conuellere studuerit.

6. Loco separati degunt.

Ibi igitur degentes etsi inferendis legibus Asceticis, quas toto cap. 3. & 4. tradidimus, interisque Monastici responsis reddendis certis temporibus conuenientes occuparentur, seorsim tamen, ac loco separatos maiorem vitæ partem egisse, solerter aduertit Baronius ex ipso Greg. ep. 106. apud Basilium, quæ sic Amphilochium alloquitur. *Dignere itaque holera nobis, & plurima & optima mittere, vel certè quantum poteris. Quandoquidem pauperibus, & modica magni æstimantur. Habebimur enim apud nos Magnum Basilium, cuius vt saturi philosophiam expertus es; ita esurientis ac molesti experiri nobis.* Quod valdè notandum est, vt vel vnde appareat, quam longe fuerint Basilius & Gregorius à damnanda vita singulari, cui pluribus detrahere videntur Reg. 3. ex fusi. Quis autem ipsorum sit sensus, notatione subiecta ostendimus cap. 2. n. 24. huius lib.

7. Anachoretarum mores communes.

Quia vero Ponti Anachoretæ alij Nazianzeni face illustrati sunt, quorum acta versibus cecinit: alij autem, quia plurimi numero, vix, aut ne vix quidē nominibus exprimi potuerūt: prius mores cunctis communes, post singulorū acta miranda ex Theologo ipso reddemus. Ac primùm ab hoc vltimo, in quo versebamur, exordiū sumant Anachoretica generalia breui quadam, sed sensibus prægnante, atque apprime salutari admonitione, qua Basilius iuniores vitæ huius propositum amplectentes instruit his verbis. *Quisquis solitariam vitam semel es complexus, ô homo fidelis, & idem pietatis cultor, fac condiscas, ac docearis Euangelicæ conuersationis formulam; corpus imprimis vt sancta serui-*

enti

Virtutum syllabus. *tuti mancipes, animum nihil erudito de se sublime sapere, cogitationes instruito pura vt sint, ira impetum exinanito. Vim tibi iniecit aliquis? In Domini vnius gratiam huic præterquam vult addito. Re quapiam spoliatus es? Spoliatorem in ius ne vocato, neu li e decernito. Odio haberis? Osorem amato. Persecutione percelleris? sustineto. Execratione te deuouit aliquis, aut maledicentia? Hunc tu ad irrogatæ contumeliæ agnitionem adhortator; aut certè pro huiusmodi intercedito. Peccatis in posterum designandis mortuus esto. Cruci Christi configitor. Omnem animi tui solicitudinem in ipsum transcribito Dominum, vt inueniri tandem promerearis, vbi Angelorum myriades, &c.*

8. Vitæ singularis laudes. Adhuc carptim lib. t (vt cum Basilio ipso loquar) Opere erudito quod data opera scripsit de laude vitæ solitariæ) *de singularis vitæ meritis pauca perstringere, & quid de tanta vitæ culmine sentiam, laudando potius, quam disputando* (neque enim res ista sub disputatione erat Basilio) *breuiter intimare. Solitaria namque vita cælestis doctrinæ schola est, ac diuinarum artium disciplina. Illic Deus est totum, quod discitur, via qua tenditur, totum per quod ad summæ veritatis notitiam peruenitur. Eremus nempe est paradysus deliciarum, vbi tanquam redolentium species pigmentorum, vel rutilantes flores aromatum, sic fragrantia spirant odoramenta virtutum. Ibi siquidem rosa charitatis igneo rubore flammescunt. Ibi lilia castitatis niueo candore candescunt: cum quibus etiam humilitatis viola dum imis contenta sunt, nullis flatibus impelluntur. Ibi myrrhe perfectæ mortificationis non solum carnis, sed, quod gloriosius est, propriæ voluntatis exundat, & thus assidue orationis indesinenter emanat, & igne diuini amoris suauiter ardet. Et cur quæque singula commemorem, quandoquidem omnia illic diuersarum virtutum germine diuersis venusta coloribus rutilantur; & perpetuæ viriditatis gratiâ incomparabiliter vernant?*

Charitas. Castitas. Humilitas.

9. Oratio. Pœnitentia. Mortificatio. Lacrimæ. Humilitas. Ieiunium. Modestia. Rursus exclamans: *O Eremus sanctarum mentium delectatio, & intimi quibus inexhausta dulcedo. Tu caminus ille Chaldeicus, vbi sancti pueri feruentis incendij vires orationibus reprimunt. Tu fornax, vbi superni Regis vasa formantur, & ad perpetuum nitorem malleo pœnitentiæ per vsta, ac lima saluti feræ correctionis erasa perueniunt. O cella negotiationum cælestium apotheca, in qua videlicet illa mercium summa reconditur, quibus terra viuentium possessio comparatur vbi breuis afflictio carnis emit celeste conuiuium & exigua lacrime risum capiunt sempiternum. Tu das vt ieiuniis videantur ora pallentia, & mens diuina gratia sit pinguedine saginata. Tu campus diuini prælij, spiritualis arx certaminis, Angelorum spectaculum palestra fortiter dimicantium luctatorum, vbi spiritus cum carne congreditur, & fortis ab infirmo superatur. O vita eremitica balsamum animarum Tu de superbis facis humiles, de gulosis sobrios. Tu odiosa linguæ frænum, tu luxuriosis renibus mitidæ castitatis adhibes singulum. Tu facis, vt leues quoque ad grauitatem redeant, vt iocosi scurrillitatibus parcant. Tu ieiuniorum ac vigiliarum nutrix; tu patientiæ, & pacis perfectissima custos. Rectè diligunt te, & qui te fugiunt, veritatis luce priuati, quo gressus ponere debeant nō agnoscunt. Adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui, si non proposuerim te in principio lætitiæ meæ O Eremus, vbi cella Monachorum velut tentoria ordinata castrorum, quasi turres Sion, & quasi propugnacula Hierusalem eriguntur, quod tunc fit, quando vno eodemque spiritu diuersa gerunt. r officia: dum videlicet hic psallitur, illic oratur, in alia scribitur: in aliis vero variis manum operibus insudatur.* Vbi duo notaberis quot quantisque laudibus vitam efferat eremiticam. Secundum Eremitarum mores, quos in se ipso expertus est Basilius, vt statim dicentur, nempe orationem, pœnitentiam mortificationem, lacrymas, humilitates, ieiunium, modestiam, amorem cellæ: variaque manuum opera, quibus ostium animæ infensum hostem solitarij Pontici propellebat.

Diuersa virtutum opera.

Veniat autem nunc in medium Gregorius Nazianzenus Eremi cultor insignis: atque ex eius scriptis Eremitarum, seu Anachoretarum Ponti mores proferamus singulatim exposi- tos, quos in genere dudum commendabat Basilius. Rem tradit disertè & luculenter in Carm. adhortatorio de Monachis ad Græcum genus ab ipso cum Basilio Ponti degente ad quendam vtriusque amicum excratum ab ipso rogatus, vt ipse apertè prodit his versibus. 10. Ponti cum Basilio degens ad amicum scribit.

Quæris quidem meorum verborum robur non
amplius existentium,
Ex quo mundo huic parum firmus sum,
Crucem tollens, onus dulce, quæ me seruauit.

Et post multa

Si quid vero forsan, & mea sociorum mitissime
omnium,
Aut *uloris memoriam habet amicitia,*
Non enim inter pios meum vnquam nomen ponã
Neque me spernere: non enim decet, ô amice:
Sed in meis facile gratiam, & gloriam præbere.
Est autem & mei apud plures ratio.
Si quidem non pluribus, te vero dignum præ
omnibus facè
Colere amicitiam, ô beate, nostram.
Sic vero & omnibus amicis grata egeris,
Quibus simul honor placuit Sanctorum.
Basilio autem maximè, quem egregiè Christus
honorauit
Qui medius vtrorumque stat in vnum agens.

Ac primum qualiter nouum Anachoresis huius institutum arripientes reciperentur ad habitum Monasticum his aperit. 11. Nouitiorum receptio.

Cum quis sanctorum virorum illis adhæserit
Nostratis legis nihil sciens,
Primum ipsum benignè quidem sui honorant
domibus
Adamantes omnibus formis amicis,
Et animas diuinis sermonibus, quos spiritus
impressit,
Extollunt, illustre epulum largientes,
Verum deinde, legis quis immitis in mediis
Meminit, & tale exquisiuit verbum.

Quibus mirè concinit D.PN.Benedictus c. 58. vbi nouiter aduenientem humanè tractari, atque in cella hospitum recipi aliquanto tempore præcipit post vero ipsi plurieș ardua Monastici status non semel proponi.

Sed ad mores, quos sic decantat: ibidem. 12.

—— Sunt Dei
Cultores quibus præbeat omnem libertatem
Qui tranquilla mente, animabusque puris
Multitudinem agunt supra sacerdotem super
celestium,
Omnibusque Christi feris, quicumque terram
sunt desuper.
In iugati, mundi parum attingentes,

Hymnis nocturnis, & diurnis regem
Canentes, humilibus alieni à possessionibus,
Quibus mundo imperans timidum genus hinc & inde
Ludit terrestrium, alias ad alium agens.
Solas diuitias habentes supremas, spem leuem
Non pereuntium, neque transmutatorum
Latere non indigentes suum corpus amante,
Neque iuuenili manu filiis annixi,
Neque fratribus fidentes, neque sociis
Sanguini & cineri cras peritura.
Neq; magnum spirantes in vrbibus, & ciuibus
Infirmorum ventorum robore audaci.
Neque quidem desiderantes euolantē celerrimè
Gloriam humanam, delectationem nocturnā
Sed Deo uiuentes totam mentem, exque Deo
Solido à saxo rudentes alligantes,
Sacerdotes occulta vita Christi Regis.

Dei laudes. Paupertas. Castitas. Humilitas.

Quadrat Gregorius perpetuæ Pattum doctrinæ Monachos cunctos *Sacerdotes* compellantium, vbi non de Presbyteratus Ordine, sed de holocausto à se ipsis de seipsis oblato, quod munus est Sacerdotij, per metaphoram, vt assolet, loquitur. De quo vide plura l.2.c. à n.13.

Et apparente lucent magnopere
Spectantes Trinitatis purū lumen in vnū euntis
Et rursus aperta oculo sanctissimis
Cælestis exercitusque magna gloria, non amplius obscuris
Visis, neque paucis vestigiis veritatis
Sed hæc quidem postea. Quæ vero hic sunt fumus vilis
Aut puluis, qui vitam honorarunt cælestem.
Quorū hi quidē speluncis solitariisq; cubilibus
Delectantur rudibus, & odore demos,
Et vrbium fugiunt consortium; cælestis autem
Amant sapientiæ cognatam quietem.

Rerum omnium contemptus. Cellulæ.

13. His communes Anachoretarum mores describit; sequentibus autem singularium mitanda facinore §.2. tradenda. Transit autem ad Asceteriades idem vitæ genus sectantes, quarum his exercitationes depingit.

Asceteriadū Anachoretıcis mores.

Virgines autē mulieres, quæcūque laudant Regē
Sponsum, sanctissimus mixtum cordibus,
Quæ Christū expectant in somnibus luminibus,
Non flauescentes faces accendentes
Honorans, postquam didicisti meum præmium,
si quem honor asti
Atrij nostri oculum splendidissimum
Communis enim omnibus exiit gratia, cum quis bonorum,
Bonaque patiatur lege mixta amicitiæ.
Quippe & his sanè magna mēs masculo animo
Proiicientibus dolosam Euam a corde.
Quippe & his sanè circa corpus saccus tutus
Et puluis in solo, medicamenta pudicitiæ;
Votaque luctusque amici, & noctes insomnes,
Et fontes lachrymarum interius rigatarū
Genua autem roborarunt, & infirmitati; oblita sunt,
Fortia Christi prendentes vestimenta.
Hæ molles carnesque & vestimenta mollia
Pulchritudoque verna cito flauescens
Viriūq; naturaq;, & quodcūq; exterius manibus
Viri triuerunt speciebus lasciuorum,
Cessere sub mentibus mentis robore viris pares
Ponere fœminas, & corpus vt sapientiam.
Non magnum: Et Christum enim à cælo sydereo
Carne cum humana ad terram euntem
Et peperere hominibus sanctā per matrē euntē

Vigiliæ. Virilis animus. Saccus. Humicubatio. Lachrymæ. Genuflexio. Castitas. Sanctā Deiparam imitantur Virgin tatisprimiceriam.

Virginem, vt legem humanam perficeret
Immaculatis geniturıs, & de sepulchro prosiliētē
Die tertio, feruentioribus desideriis.

Vbi eleganter Doctor sanctus Virginum principem, & Virginitatis primiceriam Deiparam sanctam decantar, cuius immaculatæ genituræ cunctæ propositi eiusdem imitatrices conformari procul est omni dubio, quæ intemerata, & absque pudoris lessione mundo edidit Saluatorē virginalem claustrum ineffabiliter penetrantem, non secus ac è sepulchro immoto lapide prodeuntem. Vide dicta lib.2.c.7. per totum, vbi plura de voto Virginitatis sanctæ Deiparæ, quam quidē vt subdit Gregorius.

Prima admirata sunt, amicisq; nuntiarūt sociis
Gustantes Christi gustum, medicinā priorē.

Vbi statim enarrare incipit, multas per Asiæ prouincias virginitatis propositum fuisse complexas, vt ex ipso notauimus c.præced. n.69.

Hinc Virginum numerus adauctus.

14. Porro quia ab epigraphe §. huius, vtriusque legislatoris promisimus Anachoresim, priusquam ad eos, quos ipse laudat in præsenti, descendimus; prodeant iterum in medium Gregorij sales, atque in eis otium capter oratio ipsius austeritates enarratura; quæ duplo iucundior erit, quod ipsius iocis lapidissimis festiuisque Metaphoris tota aspergitur epist. 14. apud Basilij vbi dicteria, quibus impetit Ponticam Basilij solitudinem, sic persequitur: *Iam quando videris moderate ferre ludum nostrum, addemus & sequentia. Sit autem ex Homero proëmium. Eia age, transgredere hinc, inter nos concino cantus habitationem tecto carentem, & foribus.* (Nota subdio vtrumque vixille) *focum frigidum, & sine fumo, parietes igne siccatos, ne luti stillulis conspergamur, intus Tantalici quidem, & condemnati* (nota loci horrorem) *in mediis vndis sitientes, & ad mensam illam miseram, vnde nemo cibatur* (vide ieiunitatem austeram) *licet omnium ciborum* (nempe spiritualium) *instructa sit, auhelantes: ad quam ex Capadocia non tanquam ad loto phagorum penuriam* (populi sunt in Africa apud Syrtes cuiusdam solius arboris fructu victitantes, cuius cibus adeo dulcis esse fertur, vt aduenis incutiat patriæ obliuionem) *sed velut ad Alcinoi mensam* (Phæacum Regis, diligentissimi hortorum cultoris) *recens naufragi, & calamitosi vocati fuimus. Recordor enim panum illorum, ac iusculorum* (nam ita nominebantur) *quin & ipsi dentes in memoriam redeunt, quemodo morsibus illi ipsi statim emergebant, sursumque velut ex luto quodam extrahebantur.* (Nota panem absorpmum nimis madidum, & insulsum.) *Hæc ipse sublimius declamabis, cui ex cognatis affectibus ditior magnificè loqui: ex quibus nisi nos verè magnam, ac pauperum altricem matrem tuā dico, nempe Emeliam) tanquam portus quidem tempestate iactatis opportune comparens liberasset, iam olim mortui essemus, Pontica fidei nō tam laudi, quam miserationi futuri.* Vbi notandum valde, Macrinæ Basilij matris facultatibus ibi alitos fuisse. *Quemodo transeo hortos illos, non hortos, & ad olera minus idoneos, deinde & Augeæ fimum domo expurgatū quo illos replebamus, quando luto vehendo deputatum plaustrum ego instar botryūculi, tu contra lamyros* (Herculis filius) *andaiter istis ceruicibus, & manibus, quæ liberius adhuc vestigia retinēt, ô terra & sol, vir, ac virtus declamabo enim partimper) non vt Hellespontum* (fretum angustum inter Ægeum mare, & Propontidem)

Basilij & Gregorij austeritates. Subdiori mant. Loci horror. Ieiunitas. Panis insulsus. Emeliæ facultatibus aluntur. Opus manuum.

pontidem quod septem dumtaxat stadiorum spatio Asiam ab Europa diuidat) *iungeremus sed vt precipitium complenaremus.* Non quidem ex globæ solique defectū, vt notauimus n. 5. Sed quia cogitatò locum horridum petrosum, terraque carentem delegerant, vt sic laborioso manuum opere exercerentur. *Istus si nihil granaris cum dicuntur, quantum quaso cum fiunt? Nos etiam plura omittemus alios reueriti, quorum, & quidem multorum voluptate capti sumus.*

15. Pergit adhuc Magnus orator exercitamenta depingere, quibus cum Basilio degebat, non iam ludicris, sed seriis agens ep. 25. apud Basilius ad Basilium ipsum inquiens: *Quæ hactenus de Pontica conuersatione scripsimus, ludicra fuere, non seria* (non tamen ideo falsa, etsi veritatem salibus exornauerit.) *Quæ vero nunc scribo, vehementer seria sunt. Quis mihi dabit, vt pristinorum dierum afflictionem, in quibus tecum iucundissimè vixi, vel mensem vnum ferre liceat? Quis dabit mihi psalmodias illas, & vigilias, & ad peccandum secessus, vitamque dictam quasi spiritualem, & incorporalem? Quis virtutis certamen, & acumen, quod præscriptis modis, ac canonibus stabiliebamus?* (vide notata capite 1. num. 35.) *Quis diuinorum oraculorum exercitium, inque illis cum spiritus moderamine inuentum lucem? Aut, vt minora, & leniora dicam, quis dabit quotidianas illas, ac manuarias operas?* Præter memoratas autem num. præced. has exprimit. *Quis lignorum findendorum, ac componendorum laborem?* vnde palam est cellulas, & Cœnobia propriis manibus extruxisse cui instituto concinit Basilius Reg. 38. ex fus. vbi fabrili ac lignaria arte repudiatis, tanquam quietis Monasticæ perturbatricibus, subdit: *Si quando autem eiusmodi nihil inesse animaduersum sit, quod præcipuum vitæ nostræ propositum impedire videatur, aut hinc nihil noxæ contrahere, multis sine dubio hæ aliis anteponi debent; & maximè agricultura*, de qua nuper. Pergit: *Quis latonias?* id est lapicidinjas, vnde erigendis muris, ac parietibus lapides secabant. *Quis consitiones, & irrigationes plantarum? Ista optari quidem facilè possunt, apprehendi verò non ita facilè.*

Spiritus alacriter. Secessus adorans conuentus ad leges ferendas. Sudium sacræ scripturæ. Diuersa ac laboriosa manuum opera.

16. Cæterum quia ex his haud obscurè, expressè autem ex dictis num. 6. palam est, Basilium & Gregorium in Ponto vitam separatam, cum ab inuicem, tum à Monachis egisse; qui, quæris, fieri poterat, Monachos in commune degentes sub præscripto legum, quas ipsi interdum conuenientes ferebant regere posse. Certè difficilis semper mihi res visa est, & contorta ad indicandum. Sed dicam quod sentio: quò enim difficilius negotium est, eò præclarius. Meminerit lector Magnos PP. Basilium, & Gregorium non solum edidisse Regulam & Instituta ad Monachos spectantia, qui sub Prælato locali degebant, sed canones quoque instituisse generales ad regimen Congregationis plurium Cœnobiorum sub vno generali, vel prouinciali capite vnitorum, vt apertè cōstat ex dictis cap. præced. toto §. 9 à num. 94. imo vtrique serui communes, vt constat ex Regula, & ex cap. præced. toto §. 8. à num. 64. Crediderim autem magnos Patres legumque latores Basilium & Gregorium, siue in generalibus comitiis, siue ex plenitudine propriæ potestatis Prælatos locales vnicuique Monasterio prouidisse, ea dumtaxat sibi reseruata prouidentia generali ferendi leges, singulaque loca visitandi, quæ vsque in præsens Generales Ordinum Recentiorum potiri consueuerunt, absque onere, curâve regendi localem aliquam Nonachorum Conuentum. Nec putes aliquid inauditum in hac re à me allatum, quod in Veteri Patrum Monachatu non acciderit. Nihil enim noui iam diu à nobis afferebatur in Euthymio l. 4. c. 5. qui cum Generalem Præfectū ageret, vt ibi probatur n. 16. & 17. ac munere visitationis fungeretur, vt constat ibidem n. 30. per rarò in Cœnobiis & lauris, diù autem in Eremo degebat, vt ibi notauimus à num. 39. pluribusque annis solitarium, atque Eremitam egit, vt è n. 41. & seqq. vbi mores ipsius Eremiticos dedimus. Idem prorsus in Saba comperies c. 6. à n. 12. vbi ostenditur Præfectum generalem egisse: atque interdum propria autoritate Præfectos Cœnobiorum & laurarum elegisse n. 15. quandoque verò ius eligendi Præfectum cessisse in suffragia Monachorum n. 18. Verùm quia nullius localis Præfecturæ cura ipsi erat, millies in Eremum secedere, atque ibi vt in plurimum morari licebat, vt a num. 51. atque ex moribus ipsius eremiticis traditis a n. 62. Idem prorsus Basilio & Gregorio eiusdem æui Præceptoribus accidisse nō dubitauerim, apud quos Eremum incolentes (non admodum tamen longè à Cœnobiis) proculdubio cura generalis Monachorum erat, absque onere Præfecturæ localis, quo expeditiùs tot iuris Monastici responsa, cum in Collectis priuatis, tum etiam in Comitiis generalibus redderent.

Qui poruerint abinuicem & à Monachis segregati Cœnobitas regere?

17. Sed ne quid vlterius de Anachoresi Gregorij desiderari queat, eam, quam ad vltimum vitæ sedibus Constantinopolitanæ, & Nazianzenæ nuntio dato excoluit aperiamus. Prius autem occasionem secessus cum Baronio A.C. 389. n. 18. ex epist. 81. nonæ editionis ad Theodorum Episcopum Tyanensem (quæ tamen neque in Basileensi anno 1550. qua ego vtor, extat, neque inter Epistolas Basilij editionis Paris. ann. 1566.) vbi hæc habet: *Audio tè contumelias eas, quas Monachi ac pauperes nobis intulerunt, grauiter molestéque ferre. Nec verò mirum est te, qui nullum adhuc vulnus accepisti, nec calamitatum nostrarum periculum fecisti, ad huiusmodi res animo discruciari. Nos autem, vt qui & plura mala persenserimus, & contumeliis impetiti simus, fidem atque autoritatem merito nancisci queamus, ea pietati tuæ præcipientes, quæ cum canicies docet, tum ratio ipsa demonstrat. Grauia quidem, atque adeo grauissima sunt ea, quæ contigerunt. Quis inficias ire queat? nimirum & contumeliam altaribus illatam esse, & conturbata mysteria; & nos inter sacra, quibus opera dabatur, & eos qui saxis nos appetebant, interiectos, aduersùs lapidum ictus, medicinam à precibus petiisse, virginum pudorem in obliuionem venisse, monachorū modestiam, pauperum calamitatem, quos animorū auctoritas misericordia quoque priuauerat. Nihilominus tamen lenitate, atque clemētia vti, fortasse satius est, multisq; per ea, quæ perpetimur, lenitatis ac patientiæ documentū præbere. Pleriq; enim sunt, quos non tā oratio mouet, quā actio, quæ taciti cuiusdam monitoris instar est. Magnum esse censemus de iis, à quibus læsi sumus, pœnam sumpsisse: Magnum, inquam, nam & hoc ad aliorū vitia corrigenda vtile est. At multo hoc maius, & diui*

Vltimus Gregorij secessus in Eremum.

Inter sacra lugebatur.

Pro lapidātibus intercedit.

d. minus est acceptam iniuriam tolerare: illud enim improbitatem coërcet, hoc autem ad probitatem adducit: quod quidem longè præstantius, ac perfectius est, quam à vitio abstinere. Ingentem nobis humanitatis quæstum propositum esse existimemus, si ea, quæ in nos admissa sunt, condonemus, vt ipsi quoque veniam consequamur.

18. Hæc ille: quæ si Gregorij germana sunt, supremi ipsius in Eremum secessus causam promunt, nempe cæcum Monachorum & pauperum, imo & Virginum, furorem, eóusque aduersus magnum Magistrum procedentem, vt neque in altari sacrificanti pepercerint, sed saxis ibi eum appetierint: quod adeò modestè & humanè tulit, vt Theodorum scelus tantum vindicare parantem zelum deponere, ac mansuetudine agere rogauerit, pro lapidantibus intercedens. Quo loci Lectoris ego humanitatem appello, ne ex aliquorum impudentia citò colapsam Basilij & Gregorij disciplinam coniectetur. Humanum aliquid Monachos (haud dubium, quos ipse instituerat, fugiensque tandem in eremum reliquerat) aduersus Præceptorem fuisse perpessos, nec nouum quidem, nec mirum est, nec in posterum inuisum. Visum potius in Saba lib. 4. cap. 7. num. 55. quem aduersus fratrum conspirationem fuga sibi consuluisse notauimus: quod & Benedictus parens perpessus est in sublarum decedens, cum moribus quorumdam conuenire non posset. Necesse enim est, vt veniant scandala, cum neque inter Angelos Lucifer, neque inter primos homines Cainus, neque inter Apostolos proditor Iudas defuerit. *Væ autem illi, per quem scandalum venit.* *Illi* inquam *væ*, non cætui Sanctorum, non areæ tritici, etsi in agro Dominico nascantur zizania. Quod Baronium præsertim Monachorum præclara passim omittentem, atque in publicis annalibus libentiùs eorum næuos, quam splendores proponentem, admonitum esse vellem. Vide obsecro, lector, notata de hac re in hoc lib. cap. 3. num. 32. & 33. Quanta autem Monachorum perillustria ex Nazianzeno proferre potuerit, palam est ex dictis in hoc cap. à n. 11. & amplius ex subiiciendis toto §. seq.

Ad lectorem admonitio.

Scandala nunquam non necessaria.

19. In vltimo itaque secessu post Basilij sui obitum vitam omnino incomitatam egisse, atque à Monachis segregatum vixisse, ipse prodit carmine suo in Monachum quemdam hypocritam sibique infensum iactato, ipsi obiicientem ruri agere, non syluis; ibique placidam senectutem, plusquam congruam Monacho agere vitam: in quam sic occinit; obiter tamen promens miram sui Monachorumque suorum austeritatem, à qua ille deseruerat.

Monachi hypocritæ in Gregoriũ calumnia.

Paulò antè quispiam me deliciari contendebat stultus,
Et delicatus, diues, superbus,
Aliaque multa dicens, & ad ditescendum hortum habentem,
Et ocium, & modicum fontem,
Lachrymas vero rursus taces, dixi miser, atque frenas
Ventris, & genuum vulnera, & vigiliam,
Quibus Monachi mortificant corpora, qui verè sunt.
Imperitos enim proiiciemus ad cornos.
Quæ autem fastidia existimas animam pati pugnantem
Cum corpore, & mundo oppositam?
Monachi quid dicant, audite, ô mundi studiosi,
Temporali qui estis, & magno supercilio.
Vos possidetis, ditescitis, nuptiæ, filij, omnia iucunda
Vestra sunt, siue quid terra, siue mare nutrit.

Refellitur.

Hinc lapsus Baronij corrigendus est, cuncta hæc in Monachos hypocrita iactata putantis; His namque nec nuptiæ, nec rerum dominia licebant, sed sæcularibus in Monachos infensis, quos carpit. Transit autem S. Doctor ab vnius hypocritæ Monachi reprehensione, ad obstruenda sæcularium ora, nunquam non in Monachos impudentibus calumniis referta.

Nos autem si fontẽ, aut hortulũ, aut paruã aurã,
Aut vmbram ex arboribus, possessiones leuissimas
Contineamus, deinde delicias hoc dicitis. An & respirare
Non oportet Christianos? Hac re iniuria afficimini sola.
Vna lex, vnus Deus, vocatio vna, omnes pariter
Saluos fieri Christus carne exutos
Vult: sed nos compellitis ad perfectum,
Veluti debitũ hominibus nullũ pollicitos.
Si autem Deo (hoc ipse scit) non tu iudicare
Dignus eum, qui malus est, deteriora vulnera habens,
Quam mœstus ô adolescentula, & pallidus, & excalceatus,
Squalensque comam, loquensque vix:
Et cingulo dissecatur tunicula, & nigra
Vestri compositè trahitur ad talos.
Hac siquidẽ ob fidem tota vita est reprehensio.
Si autem picturam alius laudet,
Ne postbac nec arari cura sit cuiquam, neque ligonis,
Nec vectigalia tribuat, nec parẽtes nutriat.
Sit tibi barbaque profunda, & saccea vestis
Et collum comminuens: placita noua pone.

Reddit autem ad lapides S. Doctor, quibus ab hypocrita illo, quem in præsenti carpit, fuerat impetitus: ac de peccati ipsius emendatione solicitus sic eum è solitudine, qua sibi consuluerat, alloquitur.

Si autem solœcissos, & omnes simul dilapides,
Nuncius, neque pili robur habere paruum.
Si quis nunc impuram habet vitam, vel habendi cupidam
Aut manus cædi obnoxias, aut legionem magnam,
Neque membrorum tabescentia, neque lachrymis, neque laboribus,
Se ipsum abstergat, fabula omnia hæc.
Sed vita voluat, & verba omnia deligens
Sectæ author sit, hoc solutio vitij.
Cadere carnem pinguem, in speciebus omnibus optimum
Votis, ieiuniis, curis, vigiliis.
Purum enim puriorem decet esse
Malum autem consumere vitij aliquã partẽ.
Si quis autem est confictus, mihi & hunc placere
Cædi, vt pœnas falsitatis det.
Pingues carnes, & ventrem propensum
Tenui capere in gressus non potest.

Profert tandem Baronius ibidem numero 22. Gregorij Nazianzeni testamentum à quodam M. Antonio Maffa I.C. domesticè sibi coniuncto acceptum, vehementer lætatus, quod in secunda Annalium editione, aliquid mirandum, 20.

Quid vnus de Nazianzeni testamento.

dum, magnumque produxerit in prima prætermissum, quod tamen ipse ibi fatetur ab aliis, si qui nouerunt, tanquam commentitium fuisse contemptum. Et quidem, qui ante videre, iure contempsere: & Baronius apochryphorum rigidissimus censor, non sine summa iniuria testamento fidem habet. Ea tamen fuit Baronio nouitatis, plusquam rei magnitudinis complacentia, vt in feriis adeo rei Monasticæ rebus seueritatem, qua constitutus erat à natura, deposuerit, oblitusque omnino fuerit Monasticæ professionis Nazianzeni, quem cum testamento conciliare, ac testamentum tempori conferre, Historiographo verum amanti par erat. Quid autem de hac re sentiendum lib. 2. cap. 5. num. 16. manet pro dignitate notatum, quod consulere gratum erit.

§. II.

Sanctorum PP. Basilij & Gregorij schola Anachoretica, quorumdamque peculiaria, & admiranda vitæ Instituta.

21. Quorumdã certamina.

MOres, quibus vt in plurimum Anachoretica Sanctorum Patrum Basilij & Gregorij schola florebat, atque vtriusque Præceptoris peculiaria tradidimus toto §. præced. Gratè autem, & piè facturum me iudico, si complurium eiusdem propositi sectatorum, quorum Nazianzenus ipse cum Basilio degens in Ponto Carm. hortatorio ad Græcum Genus de Monachis nomina prompsit, mirifica certamina spectanda lectori proponam, è latebris versuum ipsius extracta, quibus de hac re ornatissimè dixit. Neque enim absque vetusti Monachatus iniuria ea prætermitterem, quæ & Syrorum decantatam Anachoresim, & Arabum stupendam pœnitentiam (de quibus lib. 4. cap. 8.) præcessere, Ac primum de quorumdam eximiis virtutibus, quorum nomina cum propter multitudinem, tum etiam propter vitæ similitudinem silentio tegit, hæc cecinit:

Ferreæ catenæ. Speluncæ. Ieiunium 40 dierum.

Aly vero ferreis compedibus laborant
Liquefacientes vitiũ cũ puluere liquescẽte.
Aly vero rursus feris similia domiciliis paruis
Cohibiti, mortalem neque rimam offenderũt.
Viginti autẽ noctesque & dies mansere incibati
Sæpenumero Christi dimidium tolerantiæ.
Gloriabor: Ouilis quadam mei ouis erat illorũ.

22. Diuersa Gregorij & Basilij Anachoretarum ouilia.

Vbi nota diuersa ouilia Anachoretarum sub regimine Basilij & Gregorij conuersasse, quæ inferius *Mandras* compellat: neque aliquid diuersum importans à lauris, de quibus plura lib. 4. toto c. 5. & 6. Quibus autem laura à Cœnobio differat vide ib. c. 5. à n. 4.

Cuiusdam silentium.

Vnde motus vrbe ex parua
Et linguam aliquis vinxit loquacem, & labra silentio.
Ex mente autem, magna laudem sacrificauit mente.

Pergit autem de quodam Simeoni stylitæ simillimo Anachoreta hæc enarrare.

Vigilia perpetua.

Et certè quis annos totos sacro in loco
Stans, puras explicauit manus
Neque hic in palpebris somnum iecit, miraculum in credendum
Sed diriguit Christo spirans vt lapis.
Huic coruus vicinus parui impertiebatur cibi,
Reliquias, vnus autem vtique erat vtrisque panis.

Rursus de altero stylitarum æmulatore inquit:

Alterius statio sub dio.

Et quidã vir diuino in monte inde sublatus est.
Christus cum homines liquit passionẽ finiẽs,
Vbi orationeque menteque membris immotus
Stans niue feriebatur & ventis
Neque cedebat precibus circunstanter aliunde aliis
Viris piis circumuolutatis
Sed tenebatur fortiter Christo magno Rege
Inde erigens suam mentem ex hominibus
Quousque morienti domum nouam circũposuit
Neque curanti curatricis manus
Ita, horror venit mihi quidem, sermonem fidis factum esse
Hanc legem Monachis nomen, & vitam,
Quos plurimi quidem sciunt, spernunt autem pauci,
Plus calidiores prudentia pietate.

23. Cledorij acta.

Post aliqua vero quibus communes aliorum mores §. præcedenti traditos recenset, insigniorum quorumdam nomina profert inquiẽs ad amicum.

—— Tu autem mihi his amice sentias
Cledorio primũ clementi, qui quidẽ pauperibus
Viuit, & Christo omnia dedicauit ferens.
Se quidem primum, deinde vero quæcumque possederat,
Nihil sua vita linquens terrestris

Encomiã ipsius.

Margarita inter lapides, inter sydera lucifer alius,
Ver inter tempora, inter plantas autẽ rosa.
Et terrestris olim Regis in atriis gloria elatus

Eulalij.

Maiorem in nostro sceptro gloriã habet,
Christo enim Regi assistit: verum deinde
Multo coæqualis præstantiori Eulalio,

Eulalius fit Episcopus Nazianzenus.

Eulalius is ab ipso Gregorio ad Nazianzenam sedem à se dimissam euectus est; de quo ipse ep. 96. apud Basilium ad Gregorium Nyssenum scribens inquit, *Quoniam propter cadauerosam hanc meam valetudinem in multis defuit: simulque mollem Ecclesiæ veritus sum, si negligeretur, hanc ipse ab illis* (Episcopis electoribus) *gratiam petij, qua & Canonibus non derogat, & nos refocillat, vt Ecclesiæ* (Nazianzenæ) *darent pastorem qui & tuis precibus datus est, vestra pietate dignum, quem & tibi commendo, videlicet reuerendissimum Eulalium Deo charum Episcopum, in cuius etiam manibus vtinam expirare detur.* Quod factum narrat Baronius A. C. 382. n. 6. Pergit Nazianzenus.

24. Helladij.

Hunc quippe (Eulalium) *fratris magnum robur Helladij*
Dimidium nuper relinquens, abiit eiulans
In choream quam desiderabat: hic vero, hic solus relictus est
Nihil potens videre melius Helladio.

Helladius fit Episcopus Cæsar.

Is est Helladius Nazianzeni frater, qui post Magni Basilij mortem in Cæsareensi Capadocum sede constitutus est: de quo Baron. A. C. 377. num. 10. eiusque fides laudata à Theodosio Imper. apud eundem A. C. 381. n. 74. subdit de ipso Gregorius.

Matrem autem gubernauit suã odioso à morbo
Vexatam paucis in guttis vitæ,
Qualem, multus est rumor arguere, sufficient dicere
Talium filiorum matrem, paruum verbum.

Adstitit etiam Gregorius ipse qui loquitur

Nonæ vtriusque matris periculosæque ægritudini, de quo supra n.1. Pergit.

Carterij. *Carterium autem alteri dedit Deus, sed & hunc*
Facies tuum amice beneuolum sociis,
Carterium cuius gloria inter cælestes maxima
Semper sublato spiritui ab carne.

Is forsam ille est Carthetius Abbas, cuius meminit Baronius A.C. 382, num. 66. S. Ioannis Chrysostomi in eremo Magister de quo in Epitome vitæ ipsius apud Sur. Ian. 27. hæc habentur. *Illinc* (id est ab Ecclesia in Eremis) *recessit, vt qui in magnum incidisset Monastica vita exercitatorem, & apud eum mansisset annos quatuor, &c.* Sed vnde Cartherium hunc habuerit Baronius, non prodit. Verùm libenter ipsi fidem facimus. Subdit.

25. Nicomedis acta. *Parce & magno Nicomede, si quem audis,*
Qui vitam mortalem dedit cælesti,
Et sacrificiũ magni Patris æmulatus est vetus
Abraham, lustrata suorum filiorũ dnitate,
Festinantem ad sacrificium, victimas, & nuptias bonas
Fecit, experiebatur nuptias, & cælibatus corona.
Neq; reliquit terra ramos pulueris, vt totus iret
Terram in excelsam ab hac solutus vita,
Fructum optimè se gerentem cum viris atque fœminis
Viris filium carum, fœminis filiam,
Nostris choris suam spicam adnumerans.
Spero vt torcularium dignum cælestium
Benè germinantes ramos ab odorata planta.
Sit vero & suorum filiorum præstantiores è filiis
Sed hoc quidem fortis Dei in manibus iaceat,
Qui magnum magnis spebus finem fert.
Nunc quidem suis filiis pater alã veluti pullis
Aquila citiuola propè volans
Dirigit noui pactam, cum aëris in ilibus
Versantur nondum fidenti penna,
Multa quidem pietatis erudimenta his prabẽs,
Nondum autem sua virtutis melius aliquid habens.
Qui diuinis sermonibus, & moribus hos dedicauit
E mollibus vnguibus bonum amixus,
Et paupertatem sacram hæreditatem prabet maximam,
Nihil vt relinquat instrumentũ prosperitatis
Hæc quidẽ igitur tibi talis domus, gloria mea
Gloria mea mandra, sanguine ex meo.

Mandra hic non Cœnobium in commune viuentium, sed idem ac *laura* importat, seu collectionem plurium in eodem pago sibi inuicem quomodolibet adhærentium iuxta notata num.22.

26. Theonij. *Neq; vero inter extremos Theonius, sed in terra*
Stans sedes attingis cælestes
Blandus, iucundiloquus, semper viridenti facie
Monstrans benigni spiritus splendorem

Et post multa quibus Theonij spiritum propheticum celebrat, inquit:

Talis enim hominibus via, & talem meum
Sanguinem adducit Christo nobilis genitor

Pergit.

Euandri. *Multos autem rursus Euandri thesauros intus occulit*
Anima, & canicie albiores mentes,
Asterij. *Quis vero Asterij sapiens obliuiscatur*
Atque fratrum sacra Trinitatis,
Quibus communis sapientia, communis vita, in vnum conuenerunt
Spe sola carni partiti?
Tacebo Philadelphum meum cor, nobilem sanguinem. Philadelph. Macrobij.
Macrobij autem post hos educamẽti nostri,
Educamẽti nostri, amicũ autem meum, quẽ alis
Beneuolens Christus circumtenet magnis,
Quem omnium domina non inflauit superbia.
Regbinum celsiuadentem, Leõtiũ, Heliodorũ Reghini. Leontij. Heliodori.

Versus aliquis in præsenti deesse videtur.

Qui Christi sapientia summum habent honorem

27. Horũ aliorumq; acta. Denique horum pluriumque aliorum acta his persequitur idem qui supra Gregorius.

Aliosque rusticioribus cum viris sidera lucẽtia
Multis hominum neque apparentia.
In Christi membris honorata quis diceret
Sigillos immortalis, formas carniferas?
Omnes autem hi Dei magni potentis serui
Alius in alia integer pietate.
Vestigiis leuissimis calcantes aurum,
Dextra manus pecora decora,
Et templi magni lapides, quos Christus vinxit
Inter se amabilis spiritus compage,
Qui vita fauillis paruis viuunt leuem
Hanc vitam, ventri pauca largientes
Maligno, affectuum autem grauem tumultum, atque nigram
Sistunt Belia vndam insurgentem.
Examinata oratione, silentio autem modum, & vincula risu Excalciati soli tunicati.
Auribus & firmis oculis iniecti
Et calciati, aridi, lugubres, soli tunicati,
Mortui terrestres, viuẽtes superius mẽtibus
Maius in oculis Dei lumen semper habentes
Animarumque piarum ibi chorum.

Hæc ibi Gregorius Nazianzenus, pluraque alia in laudem Ponticæ Anachoresis profert, quæ consulas lector. Nunc autem tute vide vtrum hæc publicis annalibus, curisque Baronij digniora sint, quam lapidatio Gregorij saxis ab Hippocritis facta: vt hæc proferatur, ea vero neglectui, & obliuione tradantur.

CAPVT VI.

Instituti Sanctorum Patrum Basilij, & Gregorij Nazianzeni duratio, atque successio.

HActenus in Pontica solitudine clarissimos Patres Basilium Magnum & Gregorium Nazianzenum Monastica Instituta, quæ fusè tradidimus elucubrantes comitata est Oratio. Otium ibi nunquam otiosum quinque circiter annorum complexi sunt; quò ad nostrum negotium spectantia satis superque contulere. Verum infelix Orientalis Ecclesiæ status ab Arianæ hæresi perturbatæ. Sanctorum etiam Patrum otium perturbare cæpit A.C. 366. Cuncti iam Orthodoxi Episcopi arma aduersus Fidei hostes capiebant, simulque clamore profuso Basilium & Gregorium ad certamen sic euocabãt, vt nihil acrius, nec incitatius fieri posset. Primus id aggressus est Gregorius Senior Nazianzi Episcopus Gregorij nostri pater, atque in sede prædecessor, 1. Euocantur à Ponto aduersus Arianum.

sor, quem alij pernecessarij sequuti sunt. Literis, precibus ac tandem conuitiis Gregorium compellantes; postremus autem Bosphorius Coloniensis Episcopus, cui Gregorius ep. 107. apud Basilium, cui se tandem cessisse, manusque dedisse fatetur. Theologo autem a Ponto auulso, facilè fuit abstrahere Basilium, quem spirabat: idque non multo post per Epistolam præstitit Gregorius ipse (32. apud Basilium) quasi ipsi oppressionem Ecclesiæ proponit, ac de Eusebij Cæsariensis Episcopi ante in Basilium infenso, iam amico, & ad simultates componendas propenso securum reddidit. Quanta in Arrianos aliósque Ecclesiæ aduersarios præclarissima hæc luminaria fulmina iecerint, quot subierint pro pace labores, qualia eorum extiterint certamina, merita, palmæ, atque victoriæ nostrum non est enarrare, qui Monastica dumtaxat, ipsisque spectantia suscepimus. Ad lector Baronium, qui latè Anno Christi 366. & sequentibus cuncta pro instituto doctè & luculenter exponit.

Gregorius à Bosph. rio.

Basilius à Gregorio.

2\. Basilius fit Episc. pus Cæsar.

Obiit Eusebius Cæsariensis Episcopus A. C. 369. atque in eius locum Basilius emeritus electus est, adeo tamen inuitus, vt fugam prius iniret, post vero ægritudinem simularet, quibus eximia ipsius enituit humilitas; sed tandem ad sedem Eusebij euectus est, vbi Episcopali curæ Monachorum regimen Monasticamque austeritatem adiunxit, vt notauimus cap. 4. huius libri num. 57. Rexit Ecclesiam & Monasterium octo annis, nonumque inchoauit, vt ex Nysseno ipsius fratre probat Baronius A. C. 378 num. 1. eoque anno ad superos translatus est. Funus tanti Patris pluribus cum lachrymis eum laudibus, & Epitaphiis prosecutus est a ... Gregorius, quorum vnum vel alterum Subiicere liceat ex tribus ad calcem Regulæ adiectis in Smaragdo à quodam Monacho Brixiano Cógregationis S. Iustinæ latine & metricè redditis, quod sic habet.

Obitus eius tempus.

Epitaph. .

Viuebat min ... mundo: namq; omnia Christo
Obtulit ac animam, corpore, verba, manus.
Gloria magna Dei Basili: tu petra sacrati
Ordinis & fidei nunc magè ... fide.

2\. Gregorius ...

Post Basilij obitum Gregorius Nazianzenus ab Orientalibus Episcopis in Conuentu ab ipsis coacto, coactus ipse, Damaso tamen Papa suadente, cunctoque populo efflagitante in Constantinopolitana sede constitutus est. Sed pro quodam componendo dissidio sedi ipsi, quasi ad tempus sibi commissæ, nuntio dato, redit Nazianzum, vbi Gregorio Seniore ipsius parente vita functo, filius eius Paterque Monachatus Gregorius in sede Episcopali successorem egit, qui in eodem parentis sui Senio gratum egerat adiutorem. Vtrobique autem Monachum & Monachorum ducem egisse coniectamus, vbi supra de Basilio. Sed vero Nazianzenam sede valere iussa, alioque in ea Episcopo collocato, in Eremum discessit vitam acturus solitariam, sub Institutis cap. præced. à num. 19 traditis, quo vitæ extrema primordiis similia euaderent, de quibus cap. 2. num. 6. Clausit extremum diem A. C. 389. iuxta Baronij supputationem, adhuc tamen in viuis degens sequens sibi cecinit Epitaphium sub titulo. *Funebris & compendium vitæ suæ.*

Epitaphium.

Christe Rex, quid me carnis in ... ibus iis deuinxisti
Quidnam me huic vita posuisti sub aduersaria?
Patre quidem natus sum Deiformi, non parua autem
Matre, in lucem autem veni precata.
Precata est, & me dedicauit Deo infantem, in corruptionis autem
Calidum amorem infudit aspectus mihi nocturnus.
Christus quidem mihi talia, postremo autem vndis efferbui,
Rapacibus manibus auxilium tuli, corpore solutus sum.
Pastoribus non amicis con. urri, inueni infida.
Viduatus sum filiis, calamitatibus cedens.
Hæc Gregorij vita, postera vero cura erunt
Christo vita Doctoris scribita hac lapidibus.

Maximis autem hisce Patribus ad superos translatis, quænam in Monasticis fuerit eorum successio, difficillimum mare, & scopulosum est. Meum tamen iudicium de hac re sincere promam. Legi perlegi, ac percurri non leuiter Ascetica ab vtroque elucubrata, & Basilij solius glorioso nomine hactenus vulgata: eorumque Instituta non solum Regulam, vel Regulas, neque fontes dumtaxat Regularum, vt Smaragdo & Baronio placuerat, sed pelagum immensum, generalemque Monasticarum virtutum officinam esse comperi. Non quidem quasi eorum Regula cunctarum Regularum ipsa recentiorum Instituta contineat cum opposita Basilij institutis passim recentiores Patres docuerint: sed quatenus vnusquisque traditis propriæ ac peculiaris Regulæ præceptis discipulos suos vlterioris perfectionis auidos ad Ascetica Basilij tanquam ad mare Magnum remittunt; vt apertè fecit D. P. N. Benedictus cap. vltimo de quo latius cap. 1. huius lib. à num. 23. Tot namque fulgoribus desuper illorum mentes illustratæ sunt, vt quidquid ad generalia dogmata vitæ communis spectat, penitus comprehenderint. Hoc tamen nullatenus obstat diuersitati quasi specificæ Regularum Benedicti, Francisci, Clericaliumque ac Militarium Ordinum Constitutionum sub generalissimis Basilij Institutis: non secus ac neque conuenientia plurium sub vniuersalissimo genere (vt nunc dialecticè loquor) diuersitati cum atomæ, tum subalternæ plurium speciei, imo genere, differentium obest. Pluries namque in Notis Regulæ obseruauimus, Basilium & Benedictum eidem Monastico principio consentientes, diuidi toto cælo quantum ad specificam & indiuidualem institutionem. Gloriosa profecto successio, digna quidem Basilio & Gregorio, digna maioribus suis.

4\. De Asceticis eorum iudicium.

In hac sententia requiem capere cæpit animus in conquirendis & indagandis Basilij successoribus defatigatus. Euolutis namque vetustissimis Scriptoribus, (quibus dumtaxat in hac re fides habenda) vix præter enumeratos cap. præced. §. 3. aliquem Basilij successoris vel discipuli nomine notatum inueni, præter vnũ Zenonem Anachoretam in Syria de quo Theodoretus in Philoth cap. 12. *Magni* (inquit) *vt dicebat, Basilij hausit flueta* & Theodosium Cœnobiarcham Palæstinæ, de quo Cyrillus Monachus apud Sur. Ian. 11. *Magni* (inquit) *Basilij cuius etiam vitam imitans, & eius orationi ... amore, ... animam quidem*

5\. Basilij discipuli.

dem illius moribus, linguam autem eius ornare eloquentia. Verum si vtriusque Instituta confe-ras, lector, non mediocrem inter vtriusq; mores Monasticos diuersitatem notabis, quam singulatim percurrere non vacat. His annumeranda est tota cognatio Basilij, parentes scilicet Basilius, & Emelia, Gregorius Nyssenus, aliique fratres, soror Marina, aliique cum sanguine tum affinitate coniuncti, quorum vix aliquis se abscondere potuit à calore Basilij solis Orientis. Rursus Elpidium cuius ipse meminit ep. 8. & alij pauci, quos sparsim in Epistolis fratrum nomine compellat. Id autem consultò ab Historiographis omissum est, quod vix vllus post Basilium in Monasticis versatus est, qui discipulus Basilij non fuerit. Vnus autem pro nulla sufficiat D.P.N. Benedictus cap. vltimo suæ Regulæ.

Cur ab Historiographis silentio tecti.

6. Ceterum nondum his satiata Didaci Nysseni deuotio in argumento sui Phenicis Græci quam Hispano sermone conscripsit, arrogatis Basilij familiæ cunctis fere præclarissimis Orientis & Occidentis Ecclesiæ Doctoribus, & Præceptoribus Monasticis, hæc fudit: *Quia vero non vacat innumeros Confessores, & Virgines Catalogo nunc recensere, accurata diligentia zeloque R.P.M.Fr. Alphonsi Clauely lectorem remitto qui propediem videre parat, res memorabiles, gesta rara, exquisitasque huius inclytæ Religionis euentus, seriemque historicam successorum a primo sanctæ ipsius fundationis lapide vsque in præsentem diem: Horumque luce tenebræ euanescent, quibus hactenus in rebus historicis Hispania nostra occupata, ac possessa detinetur.* Prô Deum lector, vtinam nobis laborem hunc diù ante præripuisset Clauellius, & vtinam faustè. Prodit ipsius liber *de Antiquitate Regulæ, & Ordinis Basiliana*; ibique promisso huic satisfecisse putat, tot ferè locis, quot paginis compingitur, voluntariè asserens vniuersos Orientis, & Occidentis Patres Cœnobitas post Basilium ipsius Regulam fore complexos, cunctosque Anachoretas, vitam communem sub eodem Instituto arripuisse: atque hoc pacto per vniuersum Orbem dilatatum ad nostra vsque tempora absque interruptione vbilibet perdurasse. Ex quibus quod attinet ad Hieronymum, Augustinum, Chrysostomum discipulos Basilij non fuisse constat ex lib.4. capite 4 num.8. & hoc libro cap.1. à num.22. Quod verò de Anachoretis, inquit post Basilium eius Cœnobitis fuisse aggregatos, alienum à veritate est, cum constat aperte Euthymium, Sabam & alios post Basilium coluisse Anachoresim vt patet ex lib.4. cap 6. à num.39. & cap.7. à num. 53. idemque conuincit tota Syrorum Anachoresis Historia à Theodoreto oculari teste in Philotheo post Basilij tempora scripta, & Arabiæ propè tempora Benedicti, de qua libro 4. cap.8. imo ipsius Basilij & Gregorij in Ponto nuper tradita & laudata Anachoresis cap. præced. à num.1. Vt omittam neque hoc dato authorem stare promissis. Esto namque neminem post Basilium alterius habitum, vel Regulam suscepisse, vbi nam continuatio illa à primo sanctæ huius fundationis lapide? Vbi Superiorum, Generalium, Archimandritarum, vel Magistrorum alicubi gentium sibi in eadem disciplina succedentium vsque ad nostra tempora syllabus? Posset Clauelius in qualibet Asiæ, Africæ, vel Europæ prouincia, quas cap.8. sigillatim percurrit, eorum indicem texere eadem facilitate & leuitate, qua ibidem propagatum Ordinem adstruit. Quis enim prohiberet? Plusculum id esset fabulæ & Commenti. Ego Basilij scholam per aliquos, & alicubi absque interruptione ad sæcula nostra transuectam, non abnego (etsi res in dubitationem adduci posset) sed per quos, & quà peruenerit, adhuc desideratur. Nam si fluentum à Basilio per Theodatum & Benedictum traducatur, præterquam quod absque fundamento id asseritur, vt probauimus cap.1. à num.40. adhuc à Basilio ad Theodatum latet omnino aquæductus. Crediderim tamen in Religiosissima Patrum Basilianorum familia Basilij dormientis spiritum à Deo fuisse post longa tempora suscitatum, ad instar Hieronymiani in Monachis suis, atque idem de Basilianæ scholæ successione dici posse, quod de Hieronymiana diximus lib.4. c.3. à n.16.

Succesio Basilii à Nysseno promissa.

Per Theodatú nequit continuari.

7. Verùm Nyssenus adhuc promittit ibidem ex Fl. L. Dextro ostensurum Clauelium ab A. C.419. Monachos nigros in Hispania fuisse, qui nonnisi Basiliani (inquit) esse potuerunt. Sed quis antecedens neget? Actum egit Clauelius cap.8. §.10. à num. 6. ex Commentariis Biuarij ad eundem annum: qui rem iterum incudi reddidit lib. 2. Historiæ huius cap. 11. à num.79. eo tamen excepto, quod Monachos nigros, id est arte fucato colore vestitos, nullatenus admittit Biuarius in secundis curis, sed subnigro, nigello, fusco, vel pullato: natiuo nempe lanarum de quo plura ibid. à num. 65. Carpit Clauelius citato loco Biuarium, quod id genus Monachos Martini Turonensis discipulos esse docuerit, quasi fugerit Basilij scholæ eos adscribere atque in Biuarium inuectus duplici via contendit Basilianos fuisse I. quia cum Martinus Turonensis Basilianus fuerit, necesse est eiusdem discipulos ex eadem schola fuisse. Quis autem non videat eadem perpetua licentia quodlibet prohibito audendi antecedens proferri? II. ex nigro colore, quo nullus eâ tempestate Monachus, nisi Basilianus, indui potuit. Verùm si hæc coniectura aliquid probat manifeste conuincit Basilianos Monachos ante exortum Basilium in Hispania fuisse, cum D. Iacobus Apostolus Monachatum primus in Hispaniam inuexerit Anno videlicet Christi 36. vt ex Luitprando probauimus lib.2. cap.13. num. 9. & Simeon cognomento *Niger* sub Monastico nigelloque habitu primus Anachoresim ad Hispanias adduxerit A. C.46. vt ibi notauimus num. 10. Ante Basilium ergo nigri Monachi ac per consequens Basiliani in Hispania fuere. Omnes autem Monachos non solum in Hispania, sed toto terrarum Orbe ea tempestate natiuis coloribus lanarum indutos incessisse, palam pluribusque exploratum habemus lib.2. cap. 11. à num. 57. fuscum vero, & album Hispanis obtigisse ibi. à num 61. Vnde enixe pro nigro colore decertans Clauelius conuincit apertè oppositum intentum: nempe Basilianos Monachos in Hispania ante Benedictum non fuisse, cum Basilius colorem fucatum, tinctúmve monachis districtè prohibeat vt notauimus lib.2. cap.11. num.66. & in hoc lib cap.3. à num. 45. nullibique lanarum color natiuus niger existat, vt habetur

Primi Monachi nigri Hispani an Basiliani?

habetur l. 2. c. 11. à n. 75. vnde Pseudomonachi ab antiquis reputabantur nigro colore vtentes, vt ostenditur n. 78. quod in Basilium valde iniuriosum esset.

8. Hostium grasationes in Asiam. Rectior forsam scholæ huius successorum linea duci posset ab Asia ad Athum Macedoniæ montem, quò profugisse Basilij sobolem Asiæ cladibus afflictatam verisimile est. Tres autem legimus hostium fidei incursiones in Asiæ prouincias: primam sub Arcadio & Honorio Imp. ab impio Rufino Imperatoriæ domus aulico, Romanique Imperij proditore, atque Hunnorum grasationis in Asiam inuentore, & motore patrata: quam fusè narrat Baronius A.C. 395. fusisque per ora lacrimis deplorat Claudianus lib. 2. in Ruffinum eumdem, vbi inter alia hæc occinit:

Prima à Rufino petrata.

——— Alij per Caspia claustra
Armeniasque niues inopino tramite ducti
Inuadunt orientis opes. Iam pascua fumant
Cappadocum, volucrumque parens Argæus equorum;
Iam rubet altus Halis; nec se deffendit iniquo
Monte Cylix: Syria tractus vastantur amæni,
Assuetumque choris, & læta plebe canorum
Proterit imbellem sonipes hostilis Orontem.
Hinc plantus Asiæ &c.

Quanta autem sub clade ista fuerit in his prouinciis Monasticarum rerum euersio, promit D. Hieronymus Epist. 3. ad Heliodor in hęc verba: *Ecce tibi* (inquit) *anno præterito ex vltimis Caucasi rupibus immissi in nos iam Arabiæ, sed septentrionis lupi, tantas breui prouincias percurrerunt: Quot Monasteria capta? quanta fluuiorum aqua humano cruore mutata sunt? Obsessa Antiochia & vrbes reliqua, quas Halys, Cydnus, Orontes, Euphratesque perfluunt: tracti greges captiuorum: Arabia, Phœnice, Palestina, Ægyptus timore captiuus.* Eodem autem furore Basilij Monasteria ruinam perpessa, Occissas Virgines, Monachosque vel gladio interemptos, vel Asia fugatos, facilis coniectura est.

9. Secunda ab Iconomachis facta. Secunda sæuiorque incursio in Monasticem Asiæ facta refertur sub Constantino Copronimo ad A.C. 766. quo loci eam ex Theophane narrat Baronius in Actis Stephani Papæ IV. aliis III. ab impio quodam Asiæ Præfecto sanctorum Imaginum hoste infensissimo, acerbissimo in Monachos odio perpetratam. Narratio autem cuiusdam Theosterichi Monachi in carcere complurimis aliis detrusi sic habet: *Theosterictus quidam hoc nomen merito consecutus vir senex ac Sacerdotij dignitate ornatus, qui ex pio illo Monasterio erat, quod Peleceta nuncupatur, atque & nasum abscissum, & genas feruenti pice ac bitumine illitas, miserumque in modum ambustas habebat (hos enim cruciatus pietatis causa pertulerat) prodiens ipse quoque in medium superioribus sermonibus hæc adiecit: Impossibile est, impossibile inquam est, vt vel hic ipse Antistes noster, Stephanus scilicet, siccis oculis ista commemoret. Quanam enim ratione quisquam illius, qui tum Asiam cum Imperio obtinebat, furorem amplecti posset? cui lachanodracon quidem cognomento erat: verum ipsius fel atque iracundia draconis quoque virus amaritudine superabat. Ad quem B. Stephanus: Narrat quæsso Pater, nihil omittens eorum, quæ tum contigerunt, verum omnia oratione prosequens. Etenim per huiusmodi exempla cum animi promptitudine, tum robore impleti ad eumdem Zelum præparamur: siquidem voluntas Dei hoc tulerit, vt pro diuina ipsius imagine, nos quoque certamen subeamus. Tum igitur Theosterictus inchoatum sermonem in hunc modum prosequitur.*

Theosterichi narratio.

Lachanodrachonis Asiæ præfecti crudelitas.

Cum incruentum sacrificium in Monasterio nostro celebraretur (erat autem vespera sancta ac magna quintæ feriæ, in qua Christus Iudæis tradendus erat) hic draconis nomen habens, Tyranni iussu, cum magna militum manu in Monasterium impetum fecit: ac mysticum quidem Sacrum euertit; mysticis videlicet hymnis protinus silentio compressis. Lectissimos autem Monachos duo de quadraginta vinculis ferreis adstrinxit; reliquos vero partim verberibus crudelem in modum lacerauit, partim eorum barbam pice illitam excussit, naribus prius amputatis: quorum numerum ipse quoque augeo, quemadmodum faciei meæ notæ certissimæ testantur quibus impius ille nondum explerit, vniuersum Monasterium postea inflammauit; ipsas quoque Ecclesias vna cum reliquis ædificiis concremans. Mox autem prædictos duodequadraginta Patres ad extremos Ephesi fines relegauit; vbi cum eos in veteris balnei fornice conclusisset; ac deinde aditum obstruxisset, in hunc modum eos è vita migrare coegit. Hæc ibi de Iconomacorum in Monachos Asiæ irruptione qua plures vtriusque sexus martyres gloriosi Basilianæ scholæ splendoribus aggregati sunt. 10. Monachi Martyres.

11. Sarracenorum incursio in Asiam. Reliquias tandem Asiatici Monachatus, si quibus tamen pepercerat Iconomacorum sæuitia, Sarracenus furor absumpsit Oriente vniuerso potitus. Rem narrat Curopelates apud Baronium tom. 11. A.C. 1067. n. 20. his verbis: *sic sub muliere* (nempe Eudoxia Constantini coniuge relicta) *Imperio constituto, Turcæ percurrarunt vsque ad Cæsaream Cappadociæ omnia diripientes atque euertentes, igneque succeso cremantes, impetuque facto in magnum & celeberrimum S. Basilij templum, omnia incendunt, & sacra diripiunt: & irrumpentes in ipsius sancti sepulchrum, sanctis eius reliquiis nihil detrimenti inferre potuerunt: erat enim diligenter premunitum, & circumstructa quadam ædificia, ita corroborata, vt ad demoliendum diuturno tempore indigerent. Ostia vero, quæ foraminibus opposita fuerant, auro & margaritis elaborata, preciosisque lapidibus, adimunt: omnibusque subletis ornamentis inde proficiscuntur, multis interfectis Cæsariensibus, temploque polluto.* Hinc fusso, vt credo, Monachorum & Virginũ extremo sanguine Basilianæ scholæ immortalis gloria amplificata est. Istinc vero Monachos si qui superfuerunt) metu perterritos in Macedoniam extorres profugisse, lineaque recto tramite producta ab Asia ad montem Athum Basilij Parentis transuexisse Monasticem atque pluraque ibi extruxisse Cenobia, nondum hodie à tributo barbaris Sarracenis persoluendo soluta, certum esto. Peruium ac facile iudico à fuga Monachorum in Macedoniam (quocumque tempore contigerit de quo mihi non constat) vsque ad nostram ætatem successorem Basilij texere syllabum; verum à Basilio vsque ad extinctionem Asiatici Monachatus id exequi impossibile censeo: Nisi fonte quotquot sibi libitum fuerit Ecclesiæ Patres in albo Basilianorum adscribat, vt Nisenus fecit loco cit. hoc autem eadem, quà dicitur, facilitate contemnitur.

Inuadunt sepulchrum S. Basilij.

12. Basilius & Orientis decus Basilium, neque in minimo sibi inferiorem Gregorium Nazianzenum, Solem

Gregorius Sol vnus Orientis.

Solem gemino compactum Lumine, numero duos, amicitia vnum pluribus iam prosecuta est oratio, solem inquam, *vel quia solus ex omnibus syderibus est tantus* (vt cum Tullio loquar lib. 2. de Natur. Deor) *vel quia cum exortus est, obscuratis cæteris syderibus solus apparet*. Quæ namque Orientalia sydera Basilij & Gregorij Ascetica non superarunt? Sed heu fidei hostium atra caligine Orientalem Ecclesiam obscurante, cecidique vniuersa compleuit, sicut nascente Ecclesia, exorta simul est Monastices, ipseque progrediente progressa, ita & occidente occidisse necessariũ est. *At quis Dei consilium non magnoperè admiretur* (inquit eleganter Baronius tom. 7. A.C. 529. num. 11.) *dum considerat eodem ferme tempore, quo in Oriente Monachismus esset magna ex parte collapsus, compluribus ex iis à Fide catholica ad diuersos hæresum errores deficientibus, aliis quoque ab illo vetere instituto rigido in delicias prolabentibus, eodem inquam tempore in Occidente* (. Sole scilicet occidentis ex orto Benedicto) *instaurari, atque longe latéque deffundi obseruantiam Monasticæ disciplinæ; eamque adeo fœcundo germine propagari, cum veluti ex tenui surculo prægrandium exorta sint frugiferarum arborum sylua, quæ vniuersam repleuerint Occidentalem Ecclesiam, extiterintque locuples seminarium, ex quo plurimi progressi sunt sanctissimi diuersarum Ecclesiarum Episcopi: nec defuerint ex iis, qui in throno Apostolico considentes vniuersam Catholicam Ecclesiam, cum vehementiores vrgerent fluctus, constantissimè gubernarint: progressique ex eodem Monachorum ordine sint, qui Apostolico munere complures barbaras nationes Christi iugum ferre in patientes, tandem ad Christianam fidem sponte capessendam conuerterint: prodierintque alij, qui ob susceptà grandia pro religione certamina sint victores consecuti coronam martyrij. Præterimus modo illos, qui sacrarum rerum scientiâ nobiles inter Scriptores Ecclesiasticos floruere; nec numeramus, quæ numerari vix possunt, sacrarum examina Virginum: sicut nec facile sit recensere, quot ex hoc vno verè dicendo sui humilitate fonticula immensa flumina sint deriuata, quot inquam ex Benedicto diuersorum Ordinum sint progressa agmina Monachorum qui licet diuerso nomine in Ecclesia Dei circumamicta varietate censeantur. Instituti tamen esse S. Benedicti, & ab ipso progredi gloriantur. Hæc tanta tibi* (lector) *hic vno intuitu, tanquam immensum cœlum in paruo globo descriptum, inspicienda obiter modo proponimus, quo sentias facturos nos operæprecium, si tanti viri primordia atque progressus.* Secundo huius operis volumine explicata tabula proferamus.

Monachatus Oriente collapsus in occidentem exorto Benedicto instauratur.

His itaque fastigium Orientis Monachatui imposuisse libet, velaque orationis tantisper contrahere, quibus (Diuini spiritus flante aura) iterum passis solem in occasum vergentem, Benedictum loquor occidentis solem, aliaque occidua Lumina sequi parat. Dicta vero in præsenti sufficiant ad laudem Dei Omnipotentis, eiusque piissimæ Matris Virginis Mariæ, cuius ego (etsi indignus) nobilissimæ seruitutis dulci catena deuincior. Amen.

13. Operis fastigium.

Laus Deo, Virginique Matri.

INDEX

INDEX
IN SECVNDVM TOMVM
de Veteri Monachatu.

PRIOR NVMERVS MATERIAM, Posterior paginam indicabit.

A

Assella

Index rerum Notablium

di

Castitatis

D.

E

Prudenti-

la

Grisaus

I

Iactan

Lucernalis

N

O

P

Prodendum

T

V

DEO GRATIAS.

